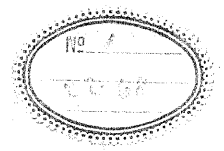


Bibliothek  
Date A  
Volume 26  
Page 146

24.a.6.10.8



2 400 50



MADE IN GERMANY

*Del co. de la Camp. de Jery de granada.*

*Libreria*

*R-5506*

# HISTORIAE ALOYSII LIPO-

MANI EPISCOPI VERONENSIS  
De Vitis Sanctorum,

PARS PRIMA.

Cum Scholiis eiusdem, omnium modernorum haeticorum  
blasphemias ac deliramenta ~~clere~~ conuincentibus.

¶ SINCERO LECTORI.

**H**abes hic Sincere Lector Vitas sanctorum nobis imprimis notorum, & eorum praesertim qui pu-  
blico festo sunt celebres, per grauissimos probatissimosq; autores conscriptas: Nunc primum ex  
prolixis illis R. P. D. Aloysii Lipomani Episcopi Veronensis Tomis octo, summa fide, studioque  
doctissimorum virorum collectas. Pie itaq; lege: Multa enim inuenies tam ex Gracorum quam La-  
tinorum thelauris deprompta, quae haecenus nunquam ad manus tuas peruenerunt. Hosq; bonoru  
virorum conatus, publicae utilitatis, necnon Christianae religionis propagandae magis quam aurae  
popularis captandae gratia susceptos, ac multis tandem vigilijs, laboribusq; perfectos, summa gratue  
latione, vt decet, prolequere & amplectere. Vale ac fructuere.

*Reliqua ex Epistola Nuncupatoria & Praefatione plenè intelliges.*



LOVANI,

Apud Martinum Verhaffelt Bibliop. Iur.  
In Pingui Gallina. 1568.

Cum Gratia & Priuilegio in Sexennium.

*Del collegio de granada*



REVERENDO IN

CHRISTO PATRI AC DOMINO

D. Leuino Baers, Abbati Tronchinensi  
meritissimo, studiosorumq; pa-  
trono feruentissimo.

Guilielmus Simonis Tiletanus, S. Theologiae Baccalaureus  
S. D. P.



Vanquam ferè solet ministerio verbi sui Reuerende in  
Christo pater, ad se nos trahere Spiritus sanctus (hoc eni  
docet nos, arguit, corripit, et erudit in iustitia, vt perfectus

1. Timoth. 1. d.

ut homo Dei, & ad omne opus bonum instructus) hocq;

nò parum habeat energie ad cõmouenda corda nostra, quimo me-  
dium sit validum admodum & efficax: diuine tamè bonitati visum

est nò sufficere. Siquidè tanta est humani cordis somnolètia, vt fre-  
quenter, nisi trahatur violèter, & aculeis quasi pungatur, solo verbo

à somno carnalis cõcupiscentiè nò excitetur. Quare & alium præte-  
rea adiunxit modum nobis perquã utilè, & in hac re, priore lógè ef-

ficaciore: dum videlicet nos sanctorum virorum (quos indubitanter  
viva fuisse spiritus sancti organa credimus) nobis interì in infirmita-

tibus perũmilium exẽplis, veluti stimulis quibusdã vrget ac premit  
ad eas imitandum virtutes, quas in eorum vitè cõsuetudine admira-

mur. Cum eni lumine fidei, æternum illud gloriæ pondus quod per  
huius mundi contèptum affecuti sunt sancti, contèplamur: non pos-

sumus non vehemèter accendi (si modò tanquã ingenui filij ad patri-

am, coelestèq; patrè aspiceremus) ad eorum sequèda vestigia, qui iam  
in illa inènenarrabili gloria securi triũphat, certò Apostolica doctri-

na persuasi, quòd si focij fuerimus passionum, & cõsolationis eri-

mus. Qui modus quàm ad persuadèdũ sit efficax, licet pluribus ostè-

di possit, nicum tamè suffecerit exemplum ex D. Augustini Cõfessio-

num libris detumptum: quod Potiriano de suis cõsociis Impera-

tori secum militãtib; narrãte didicit. Hic enim apud Treuiros Im-

peratore Circensium spectaculo præfente, quum cum suis deãbulatũ

exisset in hortos muris cõtiguos, accidit fortè vt duo ex eis vagabũ-

di in casam irruerent quorundã seruorũ Dei: eãq; ingressi codicè re-

perirent, in quo descripta erat vita Antonij, quã dũ legere cõepit al-

ter eorũ admirans, & intus accensus, simlè vitè rationè arripere est

meditatus, aitq; socio: Ego iã relicta seculari militia Deo seruire sta-

tui, et hoc ex hac hora, in hoc loco aggredior, te si piget imitari, noli

aduersari. Respõdit ille, adhèrere se socio tãtè mercedis, tantãq; mi-

litiè. Obsecro vnde nouã hẽ cogitationes? vnde ignita suspiria? vnde

humilia hæc desyderia, in aulicorũ animis sæculo eousque ditorũ?

Cõuertit nos De  
us efficaciter per  
exẽpla sanctorũ.

2. Corinth. 1. b.

August. It. 8. c. 6.  
fession. cap. 6.

Duo Potiriani so-  
cij ex lexione vi-  
tè S. Antonij cõ-  
uersi.

Tenor Privilegij.

Cum ead. diplomate regio. ne quis has. r. P. D. Aloyij Lippomani Episcopi  
Veronensis histor. de Viris Sanctorum in hisce eius. Mat. st. atis. ditionibus  
præter Martium Verhasselt hoc proximo sexennio imprimat, aut alibi impres-  
sas venum exponat, aut distribuatur, sub pena confiscationis librorum, & vigin-  
riquinque florenorum multa: vt latius videre est in literis nostris. Datum  
Bruxellis Anno 1562. Decembris. 11.

Subsignatum,

De Perre.

*Or comission de los señores inquisidores con regi. de l. de  
conforme a la sentencia de la T. N. general inquisicion en Gra-  
nada en 22 de mayo de 1613 Miguel Vaquez*

*no me dio de nuevo  
por el inquisidor de*

Et quæſo vnde narrate hæc Ponticiano abrupta illa Augustini necdum Christiani ad Alipiū declamatio? Quid patimur? quid hoc est? quid audisti? Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris, ecce vbi volutamur in carne & sanguine. An quia præcesserunt, pudet sequi? & non pudet nec saltē sequi? Vnde rogo hi noui affectus? omnibusq; morē tam impatientes morus? Certē ignitus ille militū propria salute zelus, Augustini cor accēderat, nouamq; illā luctā spiritus cōtra carnē, illāq; ardentē nouę vitę parturitionē in Augustini visceribus produxerat: Itaq; cum non minor vis sit ac energia in aliorū præclaris factis (si modò humili ac sincero legatur animo) cōgruentissimē ac fructuosissimē primitiua curauit Ecclesia, B. Lucā qui primus Apostolorū cōscripsit Acta, imitata, sanctorum martyrum varia pro Christi fide peracta, describi certamina. Hoc enim est quod sanctissimi patres nostri Pontifices, Clemens D. Petri discipulus, & Fabianus, indubitata fidei in diuersas orbis partes misere notarios, qui eximia martyrum facta fideliter describerēt. Præter hos simili diligentia & alij contēderunt sanctorum propagare memorias, celeberrimi doctores et patres, quorū elaboratissimis monumētis nūc illustratur Ecclesia. Interim tū tēporis antiquitate, scriptorūq; incuria, simul etiam persecutionibus variis, quas retro passa est Ecclesia, hoc præstātibus, factū est, vt antiquus ille humani generis hostis (qua solet fraude optima quæq;) è manibus nostris eripuerit, pleraq; sanctorū vitas, easq; maximē, quæ maxima cum fide tum eruditione per viros graues, penē atque ipsi martyres illustres conscriptę essent: illasq; quę nullius ferē essent autoritatis, momēti, vel eruditionis, aut reliquerit, aut substituerit (veluti de quibusdā Ecclesię censuram videre licet) vt sic gradatim procedendo, facilē illæ, confusa barbarie deformes negligenterentur: Ad hoc vnicē contēdens, vt vel tandem sanctorū martyrum nulla penitus extet memoria: atque eò penē miserię in quibusdā regionibus iam ventū erat. Verūm contra perniciosas has dæmonis machinationes, opportunē excitauit nobis misericors Deus Reuerendū in Christo patrē D. Aloysium Lippomanū, Episcopū Veronensem, nunquā satis laudatū virū, qui maximis & sudoribus & sumptibus tā è Græcis quàm Latinis patribus (omissis interim apocriphis) sanctorum vitas collegit. At rursus quia magna fuit huius viri diligentia, & ad succurrendū Ecclesię feruor ardens, ac zelus penē insatiabilis, factū est, vt maximam huius operis partē (cum nullius sancti vitā nobis etiam maximē incogniti, sciens ac prudens omiserit) eremitarū, & aliorum quā plurimorum sanctorum, quorum & nomina nobis penitus sunt inaudita, historiæ occupent. Quæ cum admodum prolixæ sint & numerosæ, fecerunt vt opus hoc in octo iustæ magnitudinis volumina decreſceret. Quare cum

Damasus in Pō,  
sificali in Vita  
orundē & vena  
rab. Sed in Mar  
tyrologio suo in  
vita S. Clemētis.

et Dist. cap. San  
cta Romana.

cum rari admodum sint, quibus aut pretium ad emendū, aut otium ad euoluendū hoc opus suppetat, multorū precibus quibus hoc ex animo dolebat vehemēter sollicitatus ac inductus, ex prolixis octo R. P. D. Aloysij tomis eorū sanctorū vitas selegi, qui nostris his locis & temporibus magis sunt celebres. Vnius etiā sancti diuersis tomis insertas historias coniunximus, vt omnibus modis Lectorem ad operis huius lectionē prouocarem. Habent autē hęc pastores quiuis & concionatores, quas fideliter, tutò, & sine scrupulo populo proponant sanctorū vitas. Habent & illi, quibus propter solos quorundā corruptos mores Catholica Romanæ Ecclesię fides in dubiū venit, vnde aduertant & videant (si modo animum docilē huc adferāt) eandē planē, & nullo modo diuersam sanctos nobiscum, imò nos cum eis tenuisse ac tenere fidem. Quare meritò reuerenter eam suscipere debent, si non à nobis, certē ab istis, qui dum viuerēt, magis Angelos quàm homines referēbāt. Habemus & nos ex quibus discamus, non tantū fidē retinere patrū, sed etiā quibus meritò incitemur, vt ipsorū sancta imitando vestigia, eos qui à fide alieni sunt, aut aberrant, ad Ecclesię gremiū reuocemus, vt quos tanquā malefactores pessimē oderant, bona opera nostra considerantes, ceu fratres intimē diligant. Hoc autē cōpendiosissimē facere poterimus, si in morē pictorum, exēplaria hæc vna frequenter respectantes, secundū illa, interiorē hominē nostrū venustē depingamus. Aut si veluti sedulæ apes, per odoriferos flores istos discurrentes, quæ nobis maximē vsui esse possunt, in alueum cordis nostri congeramus. Qui enim (si Magno Basilio credimus) sanctorū vitas diligenter studet, optimē suæ vitæ prouidet. Porrò cum multi viri sunt doctrina & sanctitate illustres, quibus meritò librū hunc offerremus: Tu tamē Reuerende in Christo pater præ reliquis occurristi. Siue enī præterita tēpora illa, quibus in Collegio Theologorū Louanij simul veluti germani fratres egimus, in memoriā reuocē: siue etiam præsentē tuā ergame beneuolentiā considerem, inuenio me modis omnibus Reuerendæ paternitati tuę obligatum. Proinde inurbanus planē essem, si non vicissim saltē animi mei propensum erga R. P. T. fauorem aliquo symbolo contestarer. Accipe ergo Reuerende pater ea charitate hoc meæ erga R. P. T. beneuolentiæ aliquale monumentum, qua tibi ex intimis cordis mei dedicatur. Bene vale in Domino Patrone benignissime. Gaudui XXVIII. Nouembris, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo tertio.

**PRÆFATIO AD SYNCERVM LECTOREM,**  
ex varijs epistolis R.P.D. Aloysij Lippomani Episcopi Veronensis magna ex parte desumpta.



Voniam huius temporis hereses, cum scripturarum tum sanctorum patrum testimonijs iam prostratae satum & conculcatae reperiantur: operapretium me facturum sum arbitratum, si sanctorum virorum egregijs factis & exemplis (quod alij hæcenus hæreticos impugnantes forsità parcius fecerunt) quod reliquum in eis miserimi adhuc spiritus superesse & palpitate videtur, nunc penitus extinguere & suffocare: ac veluti lætifera plantaria ita radicitus de agro Ecclesiæ extirpare, ut nullatenus repullulare valeant. Decrevi itaq; antiquorum sanctorum patrum vitas ab eruditissimis & approbatis viris conscriptas in unum volumine redigere. In quibus improborum istorum blasphemias omnes & deturameta ita ingulata & confossa reperiuntur, ut nisi quis vitro proteruire, & tenebras in meridie palpare, ac prudens (ut dicunt) & sciens in inferni profundum præcipitari voluerit, his vitæ decipi, & implicari nequeat. Nam qui has quas nunc evulgamus, vitas scripserunt, (vel ipsi hæreticus inuitus, contra quos præcipue eductur, testibus scriptores sunt illustres omnibus probati, & fide longe dignissimi. Et ne quis forte cursim legens, quod ad confutationem impie doctrinæ facit, minus adverteret, Scholia quedam parva in ipsi paginarum marginibus addidimus, ut Christi fideles, eadem semper fidei dogmata, eadem semper patrum traditiones in Dei Ecclesiâ, à sua primæva origine usq; in hæc diem viguisse, considerantes, plurimam in orthodoxa fide confirmetur, & sine hæsitacione profiteantur. Deum semper Ecclesiâ suâ, contra innumerabiles hæreticorum novas adinventiones, sollicitudine plusquam paterna, in unitate fidei coferuasse et protexisse. Quis autem dubitauerit inquam, quæ si ea verâ Christi fides esset, quæ novelli isti præcones, post mille quingentos & viginti annos annuunt, illa proculdubio eadem & non alia iâ à sanctis Apostolis, qui primitivus spiritus habuerunt, & ab his qui primitivæ illi Ecclesiæ, virtutum omnium parenti successerunt, tum ab ipsis Deo dilectis martyribus, in clytisque eius successoribus, qui ad hæc usq; tempora vixisse reperiuntur, & prædicata semper, & omni studio fidelium auribus & cordibus comens data fuisset. Sed cum sine ea, eiusq; doctrina, mundus usq; in hunc diem Christianus fuerit: imò verò cum nostra hæc fides, ac quam profitemur hodie doctrina, in tota Dei Ecclesiâ per uniuersum Christianum orbem ab omnibus sanctis, per omnes ætates, gradus, & ordines, tum miraculorum exhibitione, tum sanguinis effusione exculta & celebrata fuerit: necesse est consequi quis non viderit, hostanquam Antichristos, et novorum dogmatum assertores, expellendos prorsus & abiiciendos esse? Et illud nobis mordicus tenendum Evangelium, ac in eo moriendum magis, in quo maiores nostri salvi facti sunt, in quo parentes nostræ baptizati, & in quo nos pueri nati sumus. Sic implebimus præceptum illud Domini per Hieremiam dicentis: Stare super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulare in ea: sic nempe à semitis, antiquorumq; patrum tritis vestigijs, ad doctrinas varias & peregrinas non declinemus: ut eadè via incedentes, ad ipsos rectè perueniamus.

Hoc autem nolo te latere Cæcile lector, nos quoadq; huic operi inseruisse vitas sanctorum, qui non ita prima facie vulgariter noti videntur. Nam quoadq; coningit sanctum aliquem in civitate una, in qua aut passus est, aut reliquias ipsius asseruatur, vel præclarum miraculum aliquod fecit, celeberrimum esse, qui nobis ne de nomine quidem notum est: itaq; non tamen in episcopo parvi quæ diuersis prouincijs seruire studuimus. Mirabitur autem forte quis, se quorundam celeberrimorum sanctorum hic non reperire gesta: verum hunc meminisse cupio nostræ protestationis paulo ante factæ, videlicet nos tantum illas vitas hic posuisse, quas apud graves & priscaos patres inuenire licuit: non autem illas quas passim sine certo autore vagantur, ne dubia veris coniungendo, etiam quæ vera sunt & indubitata, incerta redderemus. Quotiescunq; autem Cæcile lector in vitâ incidet alicuius, quæ in margine nullum præfert autorem, verum solū diem mensis hæbet notatam, scito vitâ ex Simeone Metaphrasta desumptam esse, inq; ipsius opere de sanctis contineri, eo die & mense occurreribus, prout in margine indicatur. Licet interim nonnunquam in distributione festorum, seruando morem Græcorum à Latinis differat.

Si forsatis pie lector in gestis sanctorum, aliquod factum usquam occurrat, quod cum præceptis Dei collatum magis admirandum videtur quam imitandum, sinceri animi erit non statim calum.

Expugnatur hæreticos factis sanctorum.

Cur etiam scholasticæ sint.

Hierem. 6. d.

Cur vitæ sanctorum hic ponatur, qui non ita passim apud omnes sunt celebres.

Cur non omnium sanctorum celebri vitæ hic inueniantur.

Quis sit autor vitæ quæ in margine certum diem mensis præferunt.

Metaphraste notat scita græcorum morte.

De factis stupendis quorundam sanctorum.

**PRÆFATIO.**

caluniari, sed potius illud interpretari candidè. Quamvis enim nobis non licet sub alicuius zelis præsertim, expressis sacra scriptura aut Ecclesiæ præceptis contravenire: Illis tamen illuminatis spiritibus sancti organis, Deoq; perfecte deuotus virus, non ita difficile fuit de inspirationibus animis diiudicare. Quorum oculus cum planè simplex esset, facile & totum corpus lucidum fuit. Sicur etiam de quibusdam stupenda in sacra scriptura legimus: Abraham enim spiritus excitatus, ut vicum filium suum imoler: & in alijs quibusdam miri fuerunt spiritus sancti affectus. Ex quibus obedientiam Deo præstare in primis discemus: & opera illa stupenda, magis diuina, quam humana arbitrabimur. Sic in nobis sententia illa D. Pauli implebitur: Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Sed iam qui autores sint vitarum hoc volumine contentarum cognosce.

**NOMINA AVTORVM.**

Numero indicans annum Domini, quo quisque vixerit, ex Tritemio.

Præsbyteri & Diaconi Achaig.

Numero annorum quibus nos præcesserunt.

50.	Philo.			1513.	
95.	S. Dionysius Areopagita.			1467.	
100.	Iosephus.			1453.	
111.	S. Ignatius.			1452.	
160.	Egesippus.			1402.	
251.	Origenes.			1302.	
270.	Pontius Cypriani Diaconus.			1293.	
300.	Arnobius.			1263.	
320.	Eusebius Caesariensis.			2243.	
350.	S. Eusebius Emisenus.			2213.	
350.	S. Athanasius.			1213.	
370.	S. Damasus.			1193.	
170.	Eutropius presbyter.			1193.	
380.	S. Basilus.			1183.	
380.	S. Gregorius Nyssenus.			1183.	
380.	Ephraem.	1183.	* Gaudentius.		
380.	S. Ambrosius.			1183.	
380.	Gaudentius Brixienis Episcopus.			1183.	
380.	Prudentius.			1173.	
390.	D. Gregorius Nazianzenus.			1173.	
390.	Ioannes Damascenus.			1163.	
400.	Ruffinus.			1152.	
411.	S. Ioannes Chrysostomus.			1143.	
420.	Seuerus Sulpitius.			1143.	
420.	S. Paulinus Nolanus.			1141.	
422.	S. Hieronymus.			1141.	
422.	Maximus Episcopus Taurinensis.			1141.	
422.	Orosius.			1133.	
430.	S. Augustinus.			1133.	
430.	Theodoretus.			1133.	
430.	Possidonius.			1133.	
430.	Zozomenus.			1128.	
433.	Cassianus.				
	* Michael Syngelus.		* Saydas.		
450.	Petrus Chrysologus.	111	461.	Leo Papa.	1102.
490.	Fulgentius.	1073.	575.	Cassiodorus.	988.
600.	Gregorius Turonensis.				963.
605.	D. Gregorius Magnus.				958.
630.	S. Isidorus.	933.		* Simeon Metaphrastes.	
732.	Beda.	831.		* Zeno Veronensis Episcopus.	
	* S. Brantius.		* Ado.		
1104.	S. Bernardus.	* 590.			280.
1283.	S. Bonaventura.				

**V**T autē quiuis intelligat quanta his omnibus propter antiquitatē fides sit adhibēda, visum est de minus notis scriptoribus asterisco \* notatis ista subicere.

**Gaudētius.**

1. Primò si scire cupis quis fuerit Gaudētius Episcopus Brixienſis, & quanta in Ecclesia estimationis & reuerētiae, ex eius scriptis facillē cognosces. Temporibus enim D. Ambrosij floruit, & ipsomet teste, successor fuit Philastrij Episcopi, qui D. Augustini tēpora praecessit, & libri de haeresibus scripsit. Contemporaneus etiā fuit Gaudētius Benouoli sanctissimi viri, tam in Ecclesiastica, quam Tripartita historia celeberrimi, ad quem etiam quaedam sua scripta dirigit.

**Paulinus.**

Ambrosius li 6. Epist. 16. Hieronymus to. Epi. ad Paulinum. & Aug. Epist. 12. Paulin. etiā Pontius fuit appellatus.

2. Illo etiā nō inferior fuit sanctitate Paulinus Episcopus Nolanus, de quo multa praecleara narrantur in epistolis Ambrosij, Hieronymi, & Augustini. Constat autē eundē etiā dictū fuisse Pontium, ex Ausonio Poeta, qui in principio Epistola 3 ad Paulinū eundem sic alloquitur: Agnosces ne tuam Ponti dulcissime culpam? Hoc autē ideo dico, quia quidam (legentes apud Isidorum de viri illustribus, Pontii Paulinum praesbyterum descripsisse vitam D. Ambrosij) diuersitate nominis decepti fuerunt.

**Damasus.**

Syngelus. Vnde fol. 477. prima partem. Suydas.

3. Damasus verò ore D. Hieronymi toties laudatus, gesta Pontificū Romanorū (tota pes nō Ecclesia & Tritthemio teste) conscripsit, & quia libellus iste est solū duorū aut trium quaternionū, non omisimus Pontifices obscuriores, ut illū totū suis locis inferemus.

**Gregorius.**

Turonēsis.

4. De Michaelē Syngelo vide praefationē in vitā B. Dionysij Areopagita, quā ipse eleganter descripsit, velut testis est Suydas Gracus in vitā eiusdē Dionysij quā etiā suo loco tuenes. Vixit autem Suydas statim post tempora magni Constantini. In vitā enim Domini nostri Iesu Christi, quā dā audisse se refert à quibusdam, qui Philippum quendam ipsi Imperatori contemporaneum & vidissent, & referentem audissent.

**S. Braulius.**

**Ado.**

5. Gregorius cognomento Florentinus, tēpore Magni Gregorij Romani Pontificis, vir scientia & nobilitate clarus, Turonensem Ecclesiam sanctissimē rexit, cuius scriptis ea adhibetur fides, quae & viro sanctissimo, & de Christiana fide optimē merito adhibere solet. Hic Apostolorum Petri & Pauli limina visitans, à beato Papa Gregorio cū maxima reuerentia & charitate, ut verē sanctus, est susceptus, quē etiam aurea cathedra, ut in Ecclesia Turonica in posterum seruarietur, donauit. Is etiam in Testimonium magnae sanctitatis (ut refert Tritthemius) in vita miraculis claruit.

**Simeon**

**Metaphra**  
**stes.**

6. Diuus verò Braulius, siue Braulio (vraq; enī nūcupatione Antistitē hūc sanctū nūc cupatū inuenio) Caesaraugustanus fuit Episcopus, egregia doctrina & sanctitate praeditus, et ab Hispanis magna veneratiōe excultus: floruit in An. Do. DCCCC, scripsit autē breuiter vitam Isidori. Huius memoriā inuenies in Martyrologio Romano, sub prid. Id. Decemb. 7. Ado autē, ex cuius Martyrologio multa desumpsimus, fuit vir sanctissimus pariterq; doctissimus, et Archipresul Treuerensis, qui iam annos plus vel minus quingētos à tēpore Gregorij septimi florere cepit, & ob vitā sanctitatis tātae exitit auctoritatis, ut ab eodē Pontifice ad cōponendas res inter Henricū et Radolphū, qui de Romano imperio cōtendebant, vna cū duobus collegis de latere sedis Apostolicae, legatus destinatus fuerit. Gratias itaq; tu mecū age Deo: qui, cū nusquā inueniretur Ado (nec tantū lumen in tenebris lateret) reperiri eum ad priorū consolationē, & Ecclesiae suae edificacionem voluit.

**Pfellus** scripsit vitam Metaphraſtes.

**Iudiciū** Theodoſij Antiocheni de Simeone Metaphraſte.

8. Iam ut ad Simeonem Metaphraſten veniamus (quem ideo vltimo loco reſeruaui mus, ut de eoproxius ageremus) scito virū fuisse sanctissimum, & apud Gracos patres, beatorum catalogo ascriptum. Siquidem eius festū apud illos 27. Novembris celebratur. Quare plenissima fides eius scriptis adhiberi potest, prout de eo grauisſimorum, pariterq; doctissimorum patrum testimonium habemus. Qui autē illi sint, ad tuā quoq; fidem confirmandam, sicut et meam corroborant, eos hūc subijcimus.

Primò Pfellus vir ille egregie eruditus, & inter Gracos eloquentes honorabili in loco connumeratus, eius vitam ornatē & composiē descripsit.

Theodorus deinde Balsamon Antiochenus patriarcha, qui (ut testatur Gregor. patriarcha Constantinopolitanus in eo lib. quē pro Concilio Florentini defensione edidit) 400. annis aëra fuit, et Nomocanonē Gracū interpretatus est: Is exponens lxxij. Canonē 6. synodi Cōstantinopolitanae, quae dicitur in Trullo, qui sic habet: Martyrologia quae falsō cōficta sunt ab

his qui sunt inimici virtutis, ut Christi martyres dehonestarent, & eos qui hac audiunt ad infidelitatem attraherent, iubemus non esse in Ecclesia publicanda, sed igni tradenda. Hos verò qui hac admittunt, vel tanquā veris mentem adhibent, anathemate condemnamus. Is, inquam, canonem hunc exponens, in laudem Metaphraſtae sic loquitur: Magna igitur habenda sunt gratia Metaphraſtae ipsi, felicitis beat. eiq; memoria, qui multis laboribus ac sudoribus beatorum veritatis martyrum certamina exornauit, in Dei laudem, & sempiternam martyris gloriam.

Theodorus item alter, Prodomus dictus, tempore Andronici Imperatoris Constantinopolitani Iunioris anno Domini Milleſimo Ducenteſimo, in breui illa auctorū sacrorū historia, Metaphraſtae nostri honorificam mentionē facit hisce verbis: Qui Ecclesiā suis sermonibus ornauerunt, hi sunt, Magnus Dionysius Areopagita, magnus Athanasius, Basilus, Gregorius, Chryſoſtomus, Nyſſenus, Cyrillus, Maximus, Ioannes Climax, Nilus, Ephrē Syrus, Metaphraſtes suaui loquus.

Nicephorus etiā Callistus Xanthopolus, li. 4. historiae suae Ecclesiasticae cap. 15. scribens de Simeone Srylita, ita ait: Si quis admiranda sancti Simeonis Srylita facta nosse velit, eum ad historiae eius legendā mittimus, quam post magnum Theodoretum, optimē qui eodem nomine appellatus est, Simeon Metaphraſtes conscripsit, nouum quoddam & admirandum in ea ex omnium generum cibarijs conuiniū omnibus proponens.

Ad haec Concilium Florentinū sub Eugenio quarto celebratū in 7. sessione quae habitata fuit Ferrariae, die 25. Octobris, honorabilē etiā Metaphraſta sub his verbis agit memoriam. Nonnullos vestros doctores in mediū produceremus, cōplures verò alios ad aliud tēpus reſeruabimus: quae omnes profesi fuerunt spiritū sanctū etiā ex filio procedere. In primis igitur Simeon Metaphraſtes vestris in Ecclesia celeberrimus accedat, qui in beati Dionysij vita inquit: Terminū corporeae peregrinationis accipit, & quae spiritus sunt, spirituaaliaq; exerceat, ac in caelos Christus meus ascendit, ad paternamq; sedē reuertitur, & spiritū qui ex ipso procedit, discipulis suis demittit, ut ipsi gentē infidā regant. Ex huius sancti ſententia, praestantissimi patres, apparet spiritū sanctū ex filio quoq; procedere, & reliqua.

Idem etiā venerabilis Simeon à Gennadio Scolario Patriarcha Constantinopolitano in defensione Concilij Florentini, & à Corinthio Rhethore Graeco, ornatissimus verbis nominatur.

Vides igitur quāta pro hoc viro adducta sint testimonia, & quod sanctus, quod doctus, quod idoneus, quod eloquens, quod in Gracis Ecclesia celeberrimus sit, quod inter eos cōputatus qui Ecclesiā sermonibus suis ornauerunt, quod sanctiorū vitas descriperit.

De eo autē haec est communis peritorū virorū Ecclesiae Orientalis sententia. Vitae sanctorū ex diuersis auctororum libris eum in vniū volumē redegeſſe, & quae alicuius viri titulo erant inscripta, eas sub suo titulo reliquiſſe: Quae verò ab alijs descriptae erant, ruditeramen & inculto stylo, eas ipsum multis laboribus et sudoribus exornasse, & eruditione sua expoliſſe, prout Theodorus Balsamon et Pfellus (quorum supra meminimus, asserere non verentur. Ideoq; & Metaphraſtae nomē fuisse adeptū: μετὰ φράσειν enim Graca, Latine est scriptura aliqua dilucidioribus verbis, sensu tamē & materia reſeruetur. Interpretari. Quae autē à nemine adhuc scriptae fuerant, sed quasi per manū & traditionē patribus acceptae, & pro veris habitae, has ipse eleganti & condito stylo descripsit, & legendas Ecclesiae proposuit: tantaq; auctoritate liber hic in lucē praeiit, ut apud orientalem Ecclesiā, qui sanctorum vitas, praeter vniū Simeonē Metaphraſtae scripsit, nec quera tur, nec reperiat. Quinimo cum in suis Mneis & sacris, sanctorū vitas recitat, non alius quā ex istis desumptas legit, adeo pro certis, veris, & authenticis, ab omnibus & omnium auctoritate confirmatū habetur. Imò nec Ecclesia Graca, preces, orationesq; Metaphraſtae post Basilij & Chryſoſtomi supplicationes statim locaſſet, si recētis tēporis auctor is eſſet. Nec à Balsamone allegaretur, qui vltra 400. annos floruit: et Pello, qui vltra 500. Deniq; nec in Concilio Florentino ad cōfirmandū dogma fidei, inter doctores Ecclesiae citaretur. Haec fuerunt reliqua, quae de hoc viro notanda erant.

Prodromus eōdem dicit Metaphraſten.

Nicephorus etiā Metaphraſtae me minit.

De eodem Metaphraſte, ex Concilio Florentino.

Haec verba inuenies in vita sancti Dionysij per Simeonē Metaphraſten descripta, in prima parte fol. 424.

Gennadius Cōstantinopolitanus meminit Metaphraſtae.

Iudicium Graecorum de Simeone Metaphraſte.

Autores

¶ AVTORES QVARVNDAM  
vitarum, in opere Simeonis Meta-  
phrastæ collocatarum.

¶ EX PRIMA PARTE.

<b>B</b> eatus Athanasius Episcopus Alexandrinus, fol.	263.
Pantoleon Diaconus & Chartophilax magnæ Ecclesiæ, fol.	57.
Basilus Archiepiscopus Seleuciæ, fol.	44. 263. 298.
D. Ioannes Chrysostomus, fol.	93. 96. 122. 176. 322. 338. 381. 403.
Sanktus Theodorus Studius, fol.	90.
Antipatrus Bostrorum Episcopus, fol.	98.
Andreas Archiepiscopus Cretæ, fol.	124. 165. 200. 252. 269. 273.
Cyrillus Alexandrinus, fol.	174.
Amphilochius Episcopus Iconij, fol.	185. 256.
Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus, fol.	288. 210.
Constantinus Porphyrogenitus Romanorum Imperator, fol.	193.
Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus, fol.	230. 187.
Georgius Archiepiscopus Nicomediæ, fol.	231.
Ioannes Damascenus, fol.	278.
Theodorus Daphnopatus, fol.	347.
Iosephus Græcus, fol.	391.
Procopius Diaconus & chartophilax, fol.	416.
Alexander monachus, fol.	423.
Nicetas philosophus, fol.	447.
Ephraim Episcopus Cersonis, fol.	472.
Timotheus Hierosolymitanus, fol.	130.

¶ EX SECUNDA PARTE.

<b>P</b> alistrates, fol.	124.
Nicetas philosophus, fol.	142. 146.

Hi omnes licet ferè solis Græcis noti sunt, nobis tamen de eis iudiciū Simeonis Meta-  
phrastæ, ipsos in opere suo citant, ab eundem sufficere debet. Lege igitur hæc omnia Candis  
de Lector. pede inoffenso, nihil de fide alicuius autoris dubitans: quin potius cuncta admis-  
rãdo venerare, non admittens velleuem alicuius mē lacij suspiciōnē: certō sciens omnia,  
licet stupenda, sanctos Dei potuisse, fide vera, & Charitate munitos. Nam fi-  
delis est qui dixit: Amen Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ  
ego facio, & ipse faciet, & maiora horū faciet. Ita fiet, ut ad cui  
creatoris amorem per sanctorum eius exempla in  
dies magis ac magis accendatur.  
Vale, & fruere.



¶ S ANCTORVM  
VITÆ QVÆ IN HOC  
opere continentur.

¶ A. Prime partis.

Aaron vita per S. Isidorum scripta, folio	21.
Abdiæ prophetæ vita per Epiphanium, S. Isi-	69.
dorum, & d. Hieronymum, fol.	37.
Abdo prophetæ vita per S. Isidorum.	17.
Abel vita per S. Isidorum.	20.
Abrahæ vita per eundem Isidorum, d. Augusti-	36.
num, fol. 18. Et per Zenonem, fol.	17.
Achizæ prophetæ vita per Epiphanium, & S. Isi-	73.
dorum, fol.	470.
Aizæ vitæ per S. Isidorum descripta.	458.
Aggei prophetæ vita per Epiph. & S. Isidor.	68.
S. Anacleti Papæ & martyris vita. Per d. Dama-	370.
sum scripta, fol.	371.
S. Ananiz Apostoli & Martyris vita per D. Sime-	376.
onem Metaphrasten.	D.
Amos Prophetæ vita per Epiph. & S. Isidor.	Chryso-
S. Andree Apostoli vita per præbiteros & dia-	stomum
conos Achaizæ, fol. 367. & per S. Isidorum.	ibidem.
S. Andree Apostoli miracula, per D. Gregorium	377.
Turonensem.	177.
De virtutibus Angelorum per eundem.	397.
Duodecim Apostolorum Encomium per Chry-	21.
sostomum descriptum.	36.
Aser Patriarchæ vita per S. Isidorum.	
Azarizæ prophetæ vita per Epiphanium, & per	
S. Isidorum.	

¶ A. Secunde partis.

Sankti Adriani martyris vita per Adonem.	158.
Sanktæ Agathæ virginis & martyris vita per	106.
Adonem, & D. Metaphr. fol.	42. & seq.
De consecratione Ecclesiæ s. Agathæ per diuū	45.
Gregorium, fol.	113.
S. Agnetis virginis & martyris vita, per Diuum	216.
Ambrosium, fol. 110. 115. D. Maximum, fol.	238.
Et Prudentium.	140.
S. Albani martyris vita per vener. Bedam	894.
& Adonem.	337.
S. Alexandri Papæ & martyris, per D. Damalum	101. & sequent.
& Adonem.	192.
S. A lexij vita, per D. Metaphrastem.	321.
S. Anastasiz martyris vita, per Adonem, & D.	101. & sequent.
Metaphrastem.	192.
S. Ambrosij Episcopi vita, per Rufinum.	129.
S. Calsiodorū, 299. Basilii, & D. Paulinū Nol. 321.	29.
S. Aniceti papæ & martyris, vita, per D. Damal.	21.
S. Antheri papæ & mar. vita, per D. Damalum.	179.
S. Antonij monachi vita, per D. Athanasium.	205.
& Calsiodorum. 202. Itē per D. Augustinū.	49.
S. Appoloniz virginis & martyris vita, per Eu-	232.
sebiū Caf.	370.
S. Athanasij vita, per Rufinū.	370.
S. Augustini Episcopi Hipponefis vita, per Pol-	386.
sidonium.	
S. Augustini, Meliti, Iustij, & Laurentij Episcopo-	
rū qui conuerterunt Angliam, vitæ per vener.	
Bedam. 386. ¶ C. B. Prime partis.	

Benjamin Patriarchæ vita, per S. Isidorum.	32.
S. Barnabæ vita per S. Isidorum, & Alexan-	417. & sequentib.
driū scripta, fol.	
S. Bartholomæi Apostoli vita per S. Isidorum, &	

Iosephum Græcum.	385.
S. Bartholomæi Apostoli miraculum, per D. Gre-	385.
gorium Turonensem descriptum.	

¶ B. Secunde partis.

Barbaræ virginis & martyris vita per Adonem	106.
& D. Metaphrastem.	
S. Basilij Magni Episcopi vita per D. Metaphra-	289.
sten in sermone de Circūcisione Domini pri-	
ma parte fol. 161. Item per Calsiodorū fol.	297.
secūda parte, D. Gregoriū Niss. fol. 290. & Sui-	
dam scripta fol.	408.
Venerabilis Bedæ præbiteri vita per semetip-	374.
sū scripta fol.	160.
S. Benedicti Abbaris per D. Gregorium fol.	140.
S. Blasij Episcopi & martyris vita, per Adonem	
fol. 60. & d. Metaphrastem fol.	
S. Bonifacij martyris vita per Adonem fol.	140.

¶ C. Prime partis.

Sankti Clementis Papæ & martyris vita per Ni-	408.
uum Damalum fol. 496. D. Bernardū, ibidem.	
S. Gregoriū Turon. fol. 469. Adonē fol. 465. &	466.
Simeonem Metaphr. scripta fol.	469.
S. Clemētis papæ & mart. miraculū per Ephraim	462.
Episcopū fol. 466. & Gregoriū Turon. fol.	
Cleti papæ & mart. vita per d. Damalum fol.	456.
S. Cornelij Centurionis vita per Simeonem Meta-	
taphrastem fol.	

¶ C. Secunde partis.

Sankti Caij papæ & martyris vita per d. Dama-	106.
sum scripta fol.	170.
S. Calixti papæ & mar. vita per d. Damasū fo-	372.
l. 104. S. Cararizæ virginis & martyris vita per d. Meta-	
phrastem scripta fol.	223.
S. Ceciliz virginis & martyris vita per Adonem	514.
fol. 32. & d. Metaphrastem scripta fol.	
Constantini Magni vita continetur in vita Syll-	147.
uestri fol. 106. & in vita Helenæ fol.	146.
S. Cornelij papæ & martyris vita per d. Damasū	67.
fol. 51. Eusebiū Cæsari, fo. 51. & Adonē fo.	
S. Colmæ & Damiani martyriū vita ver Adonē	146.
fol. 10. 12. Et d. Metaphrastem scripta fol.	
Miracula Colmæ & Damiani per eund.	894.
S. Cypriani episcopi & mart. vita per d. Gregor.	337.
Nazian. fol. 52. D. Augustinum fol. 57. Pontiiū,	101. & sequent.
fol. 58. Prudentiū fol. 64. D. Chrysologuū. f.	
66. D. Maximū fo. 69. & Adonem scripta fol.	67.

¶ C. D. Prime partis.

Danielis prophetæ vita per Epiphaniū. fo. 54. &	554.
S. Isidorum scripta fol.	22.
Danielis Patriar. vita per eundem scripta fol.	35.
David prophetæ vita per S. Isidorum fol.	31.
Deboræ Prophetisæ vita per D. Ambros. fo. 31.	470.
S. Dionysij areopagitæ vita per Adonē fol.	471.
Michaelē Syngelū Hierosolymitanū f. 471.	487.
Suidam fol. 485. & Simeonē Metaphr. 487.	

¶ C. D. Secunde partis.

Sankti Dionysij Papæ vita per d. Damasū. fo. 87	158.
S. Dorotheæ Virginis & Martyris vita per Eu-	
sebiū Cæsariē. fol. 156. & Adonem, fo.	

¶ E. Prime partis.

Ephraim patriarchæ vita per S. Isidorū fol.	32.
Eleazari sacerdotis vita per d. Ambrosiū f. 56.	
Elizæ prophetæ vita per Epiph. fo. 37. S. Isido-	

SANCTORVM INDEX.

rum. Et Simeonem metaphraft. 37.  
De Elia & d. Petro, per Chrylostomum fol. 333.  
Elizei prophetæ vita per Epiphaniū, I. Isidorū, & d. Basilium scripta fo. 44. & seq.  
Enoch vita per Isidorum scripta fol. 18.  
Esaie prophetæ vita per Epiphaniū & Isid. fo. 51. & seq.  
Eldæ vita per Isidorum fol. 74.  
Ezechielis prophetæ vita per Epiphaniū, Isidorū & d. Hieronymum fol. 55. & seq.  
Esther Regina vita per Isidorum fol. 51.

¶ B. Secunde partis

Egesippi vita per D. Hieronymum fol. 14.  
S. Epiphaniij Episcopi vita per Calsiodorum fol. 312. & Suidam fol. 312.  
S. Erasmi Episcopi & mar. vita per Adon. fol. 141.  
S. Euaristi papæ & mart. per Damas. fol. 8.  
S. Eucherij episc. Lugdunens. per Adonē fo. 371.  
S. Eusebij papæ & mart. per Damasum fol. 146.  
S. Eutherij papæ & mart. per eundē fo. 30.  
S. Eutichiani papæ & mart. per eundem. 103.

¶ F. Secunde partis.

Sancti Fabiani papæ & mart. vita per Damas. & Eusebium scripta fol. 41.  
S. Felicitatis Mart. per D. Gregoriū Chrysologū & Adonem fol. 19. & seq.  
S. Felicis papæ & mart. vita per Damas. fo. 87.  
S. Felicis papæ secundi & mar. per eund. fo. 251.  
S. Francisca vita per b. Bonauenturam fo. 411.

¶ G. Prime partis.

De sancto Gabriele Archangelo per Pantoleonem Græcum fo. 25.  
Gad patriarchæ vita per Isidor. fol. 22.  
Gedeonis vita per eundem fol. 34.

¶ G. Secunde partis.

Sancti Gregorij martyris Vita per Metaphrastē fo. 117. & per eundem fol. 124. & fo. 130.  
S. Gerasij & Prothasij mart. vita per d. Ambrosium fo. 12. & 23. Augustinum 22. Gregorium Turonensem & Metaphrasten fo. 25. & seq.  
S. Gregorij magni vita per vener. Bedam fo. 395. Adonem & d. Metaphrasten fo. 398.  
Oratio s. Gregorij per Gregor. Tur. fo. 400  
S. Gregorij Nazianzeni vita per Adonem & Suidam scripta fo. 297. & sequen.  
S. Gregorij Nisse. Episc. vita per Suidam fo. 298.  
S. Grifogoni mart. vita per Adonem fo. 100.

¶ H. Prime partis.

Habacuc Prophetæ vita per Epiphaniū & Isidorum scripta fol. 72.  
Hieremias prophetæ vita per Epiphaniū, Isidorum, & d. Hieronymum fol. 52. & seq.

¶ H. Secunde partis.

Helene Regina vita, & quomodo sanctā Crucē inuenit per Rufinum, Ambrosium, & d. Paulinum, fo. 223. & seq. Item per Eutropiū Suidam, & Adonem fol. 28.  
S. Hieronymi vita per Adonem fol. 343.  
S. Hilarij Episcopi vita per Adonē, & Gregoriū Turon. scripta fol. 29. & seq.

¶ I. Prime partis.

Sancti Iacobi Apost. fratris Ioannis Euang. vita per Euseb. Cæs. & Isidorum fol. 301.

S. Iacobi Apost. cognomento iusti primi Hierosolymorū Episcopi vita per Euseb. Cæs. fo. 301.  
Isidorū, Gregoriū Tur. & Metaphrast fo. 303.  
Iacob patriarchæ vita per Isidorū, & d. Ambrosium scripta fol. 21.  
Ieptæ vita per f. Isidorum scripta fol. 34.  
Domini nostri Iesu Christi mudi redemptoris vita per Iosephum, & d. Basilium fo. 141. d. Ignariū fo. 152. Paulum Orōsum fo. 153. & d. Gregoriū Turon. fo. 156.  
De natiuitate domini nostri Iesu Christi oratio per Gregoriū Nyssen. fol. 146. & seq.  
De circūcisione Dñi per Simeon. Metap. fo. 160.  
De occursu Dñi nostri Iesu Christi de Dei pariete, & Simeone per d. Ioannē Chrysof. fo. 170. Gregoriū Nyss. fo. 171. Amphilochiū fo. 176. Cyrillum fo. 182. & Timoth. Hierosol. fol. 184.  
De transfiguratione Dñi per D. Basilium fo. 163.  
Ephraem fol. 165.  
& Cyrillum fol. 168.  
De passione Domini ex d. Bernardo fo. 142. & Ephraem fol. 299.  
Lamentatio B. Mariæ virginis prope crucem per d. Ephraem descripta fol. 202.  
De terrę motu quæ in die passionis Dñi fuit, ex Eutropio, & d. Dionisio Areop. 155. & seq.  
De sancta Cruce per d. Ephraem fo. 103. & Damasencum fol. 210.  
De inuentione sanctæ Crucis in vita Helene Reginae per Rufinum, d. Ambrosiū, d. Paulinū, Eutropiū, Suidam & Adonē fo. 22. Parte 2.  
De exaltatione sanctæ crucis per Andream Episc. fol. 194. & Adonē fo. 205. Itē in vita Helene reg. De signo crucis quod in coelo apparuit, per Cyrillum fo. 304.  
De miraculis quæ per instrumenta Dominicæ passionis cõtingerunt per d. Grego. Tur. f. 156.  
De sacratis corpore Christi per Damasce. fo. 211.  
De nõ manufacta Christi imagine mista ad Abagarū tegē oratio cõstantini Imperat. fo. 187.  
De passione imaginis Iesu Christi per d. Athanasium fol. 206.  
De sanctis Innocentibus ab Herode occisis per Ioannem Chrysof. Gregoriū Nyss. d. Bernardū & Basilium Seleuciæ fol. 289. & sequē.

Ioam prophetæ vita per Epiphaniū fol. 36.  
S. Ioannis Baptistæ vita per Theodorū Studitū, fo. 90. d. Ioan. Chrysof. fo. 93. & 96. Antipatru fo. 98. Epiphaniū, Isidorū, & Ambrosiū, fo. 101.  
Eusebii Emisse. fo. 104. Chrysologū fo. 107. Bernardū fo. 109. Gregoriū Turon. fo. 112. Simeonem Metaph. fo. 113. Gaudētiū Brix. 394.

De amputatione capitis b. Ioannis Bapt. per Ioannem Chrysof. fol. 112. Andream Hierosolymitanum fol. 114. & Adonem fol. 136.  
De exportatione pretiole manus s. Ioannis Bapt. ex Antiochia, per Simeonem Metap. fo. 132.  
De inuentione capitis præcursoris per Metaph. 137.  
Miracula d. Ioannis Baptistæ per d. Gregor. Turon. descripta fo. 136.  
S. Ioannis Apost. & Euangelistæ vita per d. Hieronymum fo. 349. Eusebii Cæsari. fo. 350. Bedam fo. 352. Simeonē Meta. 153. Isidorū, Dionysii Areopag. Ambrosiū, Gregoriū Turonensē, & Suidam fo. 159. & seq.

S. Job prophetæ vita per Isidorum, Zenonē, & Ambrosium fo. 47. & sequen.  
Ionæ prophetæ per Epiphaniū, & Isidorū fo. 59. & per Hieron. & Zenon. fol. 70. & 108.

Ioelis Prophetæ vita per Epiphaniū & Isidorū scripta fol. 68.  
Ioseph Patriarchæ vita per Isidorum & Zenonem fol. 22. D. Ambrosium fol. 23. & Ephraem scripta fol. 24.  
Ioseph viri Mariæ virginis vita per Origenem, d. Ambrosium, Augustinum, & d. Bernardū scripta fo. 137. & d. Athanasium fol. 257.  
Isaac Patriarchæ vita per Isidorum fol. 21.  
Isachar Patriarchæ vita per Isidorum fol. 22.  
Iosue vita per Isidorum scripta fo. 31.  
Iudæ Patriarchæ vita per Isidorum fol. 21.  
S. Iudæ Apostoli vita per Isidorum & Adonem scripta fol. 399.  
Iuditha vita per Isidorum, Hieronymum, & Diuū Ambrosium scripta fol. 50.

¶ I. Secunde partis.

Sancti Iginij papæ & mart. per Damasum scripta fol. 10.  
S. Ignatij martyris. vita per Eusebiū Cæsar. Calsiodorum fol. 2. D. Bernardum fol. 2. D. Hieronymum, Adonem folio 3. & d. Metaphrastē scripta fol. 4.  
De imagine ueneratione per D. Ioannem Damascenum fol. 1.  
S. Ioannis Chrysofomi vita per Calsiodorum fol. 319. & Suidam fol. 347.  
S. Ioannis Damasceni vita per Suidam fo. 312.  
S. Ioannis & Pauli martyrum vita per Adonem scripta fol. 288.  
S. Irenæi mart. vita per d. Gregorium Tur. fo. 14. & 31. & per Adonem fo. 31.  
S. Isidori vita per d. Braulium fo. 401.  
S. Iulij papæ vita per d. Damasum fol. 251.  
S. Iustini philosophi & mart. vita per Eusebium Cæsariensem fol. 15. Suidam 17. & d. Metaphrasten scripta fol. 19.

¶ L. Prime partis.

Leui Patriarchæ vita per Isidorum fol. 22.  
S. Lini papæ & mart. vita per Damasum scripta fo. 462.  
Longini vita per Adonem, & Simeon. Metaphrasten scripta fo. 447.  
Loth vita per Isidorum fol. 21.  
D. Lucæ Euangelistæ vita per D. Hieronymum, Simeon. Metaphrasten fol. 414. S. Isidorum fol. 417. & per Gaudentium. Brix. fol. 394.

¶ L. Secunde partis.

S. Laurentij mart. vita per D. Augustinum fol. 70. Diuum Maximum fol. 72. D. Ambrosium fol. 75. D. Leonem fol. 76. Prudentium fol. 77. B. Chrysologum, Adonem fol. 82. & d. Metaphrasten fo. 84. Miracula S. Laurentij per diuum Gregorium Turon. fol. 86.  
S. Lucie virginis & martyris vita per Adonem scripta fol. 155.  
S. Lucij papæ & mart. vita per Diuum Damasum scripta fol. 68.

¶ M. prime partis.

Machabæorum vita per D. Gregorium Nazianzenum fol. 75. D. Ioannem Chrysol. fo. 79. diuū Bernardum fol. 82. Eusebium Emis. fo. 84. & d. Ambrosium scripta fol. 86.  
Malachiæ Prophetæ vita per Epiphaniū, Hiero-

nymum, & Isidorum fol. 731.  
Manassæ Patriarchæ per Isidorum fo. 38.  
S. Marci Euangelistæ vita per Eusebium Cæsario. 398. & Isidorum fol. 401. Adonem fol. 408. Simeon Metaphrasten fol. 408. & Procopiū scripta fol. 410.  
Vita Christianorum sub disciplina eiusdē b. Marci in Alexandria gentium per Philonē Iudæum scripta fol. 401.  
De S. Maria Dei genitrice per Damasencū. 219.  
De presentatione B. Mariæ per Germanum Constantinopolitanum fol. 223. & Gregoriū Archiepiscopum Nicomedie fol. 226.  
De educatione s. Dei Genitricis per Simeon Metaphrasten fol. 230.  
Fragmentum vitæ S. Mariæ per diuum Ambrosium fo. 214. D. Bernardum fol. 216. Damasencum fol. 219. S. Ambrosium fol. 220. & 221. Diuū Gregorium Nissenum fol. 221. & Athanasium scripta fo. 257.  
De annunciatione B. Mariæ virginis per Andream Archiepisc. Cretæ fol. 245. & Ioannem Chrysof. stomum fo. 255.  
De Purificatione B. Mariæ per Amphilochiū fol. 260. Ioannē Chrysof. stomum folio 270. Amphilochiū fol. 279. Cyrillum fol. 182. & Timotheum Hierosolymitanum fol. 185.  
De sancta Dei genitrice prope Crucem stante per Ambrosiū fol. 220. & 221. & Ephraem fol. 202.  
De assumptione B. Mariæ per Adonem, Andream Hierosolymitanum fol. 253. & 267. Damasencū fol. 272. & Bernardum fol. 222. & Simeon. Metaphrasten fol. 230.  
De Laudibus B. Mariæ per Ephraem fo. 288.  
Miracula S. Dei Genitricis per D. Gregorium Turonensem fol. 279.  
De pretiosa veste S. Mariæ per Simeon. Metaphrasten fol. 245.  
De ueneratione Zonæ S. Mariæ & Fasciarum Saluatoris per Germanum Constan. fol. 275. & Euthymium fo. 284.  
Oratio ad D. virginem Mariam per S. Ephraem scripta fol. 288.  
S. Mathiæ Apostoli vita per S. Isidorum fol. 394.  
S. Matthiæ Apostoli vita per Metaphrasten fol. 380. 390.  
Melchisedech vita per Isidorū. 18.  
De S. Michaelē Archangelo dedicationis historia per Adonem fol. 1.  
Encomium S. Michaelis per Pantoleonem scriptū fol. 5.  
Miraculum factum per S. Michaelē in regione chonenis per Simeon. Metaphrasten folio 2. & narratio miraculorum eiusdē S. Michaelis per Pantoleonem fol. 7.  
Michæ Prophetæ vita per Epiphaniū, & Isidorum. fol. 71. 72.  
Moysi Prophetæ vita per Isidorum fol. 330.

¶ M. Secunde partis.

Sancti Marcelli papæ & mart. vita per Damasum scripta fol. 164.  
S. Marcellini papæ & mart. vita per eundem scripta, eodem. fol.  
S. Marcellini presbyteri & Petri Exorcistæ Marty. vita per Adonem fol. 138.  
S. Marci papæ & mart. vita per Damasum fol. 229.  
S. Margarete virginis & martyris sub nomine Marci per D. Metaphrasten fol. 165. & 166. & 168.

nymum, & Isidorum fol. 731.  
Manassæ Patriarchæ per Isidorum fo. 38.  
S. Marci Euangelistæ vita per Eusebium Cæsario. 398. & Isidorum fol. 401. Adonem fol. 408. Simeon Metaphrasten fol. 408. & Procopiū scripta fol. 410.  
Vita Christianorum sub disciplina eiusdē b. Marci in Alexandria gentium per Philonē Iudæum scripta fol. 401.  
De S. Maria Dei genitrice per Damasencū. 219.  
De presentatione B. Mariæ per Germanum Constantinopolitanum fol. 223. & Gregoriū Archiepiscopum Nicomedie fol. 226.  
De educatione s. Dei Genitricis per Simeon Metaphrasten fol. 230.  
Fragmentum vitæ S. Mariæ per diuum Ambrosium fo. 214. D. Bernardum fol. 216. Damasencum fol. 219. S. Ambrosium fol. 220. & 221. Diuū Gregorium Nissenum fol. 221. & Athanasium scripta fo. 257.  
De annunciatione B. Mariæ virginis per Andream Archiepisc. Cretæ fol. 245. & Ioannem Chrysof. stomum fo. 255.  
De Purificatione B. Mariæ per Amphilochiū fol. 260. Ioannē Chrysof. stomum folio 270. Amphilochiū fol. 279. Cyrillum fol. 182. & Timotheum Hierosolymitanum fol. 185.  
De sancta Dei genitrice prope Crucem stante per Ambrosiū fol. 220. & 221. & Ephraem fol. 202.  
De assumptione B. Mariæ per Adonem, Andream Hierosolymitanum fol. 253. & 267. Damasencū fol. 272. & Bernardum fol. 222. & Simeon. Metaphrasten fol. 230.  
De Laudibus B. Mariæ per Ephraem fo. 288.  
Miracula S. Dei Genitricis per D. Gregorium Turonensem fol. 279.  
De pretiosa veste S. Mariæ per Simeon. Metaphrasten fol. 245.  
De ueneratione Zonæ S. Mariæ & Fasciarum Saluatoris per Germanum Constan. fol. 275. & Euthymium fo. 284.  
Oratio ad D. virginem Mariam per S. Ephraem scripta fol. 288.  
S. Mathiæ Apostoli vita per S. Isidorum fol. 394.  
S. Matthiæ Apostoli vita per Metaphrasten fol. 380. 390.  
Melchisedech vita per Isidorū. 18.  
De S. Michaelē Archangelo dedicationis historia per Adonem fol. 1.  
Encomium S. Michaelis per Pantoleonem scriptū fol. 5.  
Miraculum factum per S. Michaelē in regione chonenis per Simeon. Metaphrasten folio 2. & narratio miraculorum eiusdē S. Michaelis per Pantoleonem fol. 7.  
Michæ Prophetæ vita per Epiphaniū, & Isidorum. fol. 71. 72.  
Moysi Prophetæ vita per Isidorum fol. 330.

¶ M. Secunde partis.

Sancti Marcelli papæ & mart. vita per Damasum scripta fol. 164.  
S. Marcellini papæ & mart. vita per eundem scripta, eodem. fol.  
S. Marcellini presbyteri & Petri Exorcistæ Marty. vita per Adonem fol. 138.  
S. Marci papæ & mart. vita per Damasum fol. 229.  
S. Margarete virginis & martyris sub nomine Marci per D. Metaphrasten fol. 165. & 166. & 168.



INDEX.

S. Martini Episcopi Turonensis vita per Seuerum Sulpitium fol. 313. D. Bernardum fol. 134. & Gregorium Turon. fol. 229. De transitu S. Martini per Seuerum Sulpitium fol. 312. S. Melchias Papae & martyris vita per D. Damasum fol. 165. S. Monicæ matris D. Augustini vita per D. Augustinum fol. 349.

N. Secunde partis. N. Abutz lezraelite vita per D. Ambrosium fol. 47. Nahum Prophetæ vita per Epiphanium, D. Hieronymum, & Isidorum fol. 72. Natan prophetæ vita per Epiphanium folio 35. & Isidorum fol. 36. Nepalin Patriarchæ vita per Isidorum fol. 22. Noe per Isidorum fol. 18.

O. Prime partis. O. Nesimi Episcopi vita per Adonem fol. 459. & Simeon Metaphrasten fol. 400. Ozeæ Prophetæ vita per Epiphanium & Isidorum fol. 68.

P. Prime partis. P. Sancti Pauli Apostoli vita per D. Hieronymum fol. 336. D. Isidorum, & Damasum fol. 340. Encomium d. Pauli ex diuersis orationibus Chrysolomi per Theodorum fol. 341. Miraculum d. Pauli per d. Gregorium Turo. fol. 348. S. Apostolorum Petri & Pauli vita per Egesippum fol. 295. D. Maximū fol. 396. Ambrosium fol. 288. & 299. Eusebium Emisse. fol. 301. Gaudentiū fol. 302. Prudentium fol. 303. D. Bernardum fol. 304. & sequent. Simeo. Metaphrasten fol. 310. D. Ioan. Chrysolomum fol. 317. 318. Miracula Apostolorum Petri & Pauli per Orasmus fol. 300.

P. Secunde partis. P. Petri Apost. vita per Hieronymum, Isidorum, Ambrosium, Arnobium, & Damasenum fol. 320. & sequ. De S. Petro & Helia per Ioan. Chrysolomum fol. 333. De vinculis d. Petri per Sim. Metaphrasten fol. 323. De marty. d. Petri per Gregorium Turo. fol. 339. S. Philippi Apostoli vita per Isidorum, & Simeo. Metaphrasten fol. 383. S. Philippi Diaconi vita per Adonem fol. 453. Phinees sacerdotis per Isidorum fol. 33.

Q. Prime partis. Q. Sancti Pauli Eremitæ vita per Hieronymum. 176. S. Pij Papæ & martyris vita per Damasum fol. 15. S. Policarpi Episcopi & mart. per Eusebium Cæsar. fol. 10. Suidam, & Gregorium Turon. fol. 12. S. Pontiani Papæ & mart. vita per Damasum fol. 21.

R. Partis primæ. R. DE S. Raphaelæ Archangelo per Pantoleonem fol. 25. Ruben Patriarchæ vita per Isidorum fol. 21.

R. Secunde partis. R. DE honore sanctorum reliquiarum per D. Ioan. nem Damasenum fol. 400. sch. 8. & sequ.

S. Prime partis. S. Ampionis vita per Isidorum fol. 35. Viduæ Sareptanæ vita per d. Ambrosium & d. Chrysolomum fol. 42. Samuelis Prophetæ vita per Isidorum fol. 35. S. Simeonis Apost. vita per Eusebium. 392. Simeonis Patriarchæ vita per Isidorum fol. 22. Simeonis Prophetæ vita per Epiphanium fol. 137. Sophonia Prophetæ vita per Epiphanium, & Isidorum fol. 73. S. Stephani protomartyris vita per Augustinum fol. 427. Gregorium Nissen. fol. 432. Eusebium Emisse. fol. 437. d. Fulgentium Episc. Car. f. 438. Chrysolomum fol. 440. & Nicetam fol. 441. Miracula S. Stephani per August. fol. 430. & per Gregorium Turon. 446. Sufannæ vita per Zenonem, & Ambrosium fol. 66. & Diuum Chrysolomum fol. 67.

S. Secunde partis. DE festo omnium Sanctorum 460. S. Sebastiani mart. vita per Adonem, & Metaphrasten fol. 149. S. Septem dormientium vita per Gregor. Turc. 41. S. Sixti primi Papæ mart. per Damasum. 9. S. Sixti secundi papæ & mart. vita per Damasum, d. Gregorium Turon. & Adonem fol. 69. S. Soteris pap. & mart. per Damasum 29. S. Stephani pap. & mart. vita per eundem 68. S. Syluestri papæ vita per Damasum fol. 206. & per Metaphrasten fol. 211.

T. Prime partis. T. Sancti Thomæ Apost. vita per Isidorum & Metaphrasten scripta fol. 367. Miracula d. Thomæ per Gregorium Turo. fol. 382. S. Timothei vita per Isidorum & Metaphra. 450. S. Titi vita per Isidorum fol. 453. Tobiz vita per Isidorum, & d. Ambrosium 49. Trium puerorum vita per Isidorum, & Zenonem fol. 55, 56. D. Chrysol. 57. & Metaphrasten 58.

T. Secunde partis. T. Elephori papæ & martyris. vita per Damasum scripta fol. 10.

V. Secunde partis. V. Sancti Valentini Episc. & mart. per Adonem 203. S. Victoris papæ martyris per Damasum 30. S. Vincentij martyris vita per Augustinum fol. 27. Prudentium fol. 90. Adonem Metaphrast. fol. 95. S. Urbani papæ & martyris per Damasum fol. 310. S. V. Villbrod Episcopi qui conuertit Eresones vita per Vener. Bedam fol. 402.

Z. Prime partis. Z. Abulou Patriarchæ vita per Isidorum 22. Zachariæ prophetæ vita per Isidorum & Epiphanium scripta fol. 73. Zachariæ patris Ioan. Baptistæ vita per Epiphanium, D. Basilium & Gregorium Nissen. 89. Zorobabel vita per Isidorum fol. 74.

Z. Secunde partis. Z. Sancti Zepherini papæ & martyris vita per D. Damasum scripta fol. 30.

Indicis Sanctorum finis.



TITVLI SCHOLIORVM ORDINE ALPHABETICO cum numeris suis.

Table with 4 columns: Baptismus, Fides & opera, Meritum, Purgatorium. Lists various religious terms and their corresponding page numbers.

INDEX RERVM QVAE IN SEQVENTIBVS SANCTORVM VITIS contra haereticos nostri temporis pro Catholicorum dogmatum Veritate astruuntur, & veluti robustissimus propugnaculus fulciuntur.

Baptismus, I. 1. Ritus qui in consuetudine Ecclesiae in Baptismo a iheribis solent, obseruandos esse. Ex Secunda parte. In vita S. Athanasij, folio 230. sch. 3. 2. Rite baptizatum non debere iterum baptizari. Ex Secunda parte. In vita eiusdem. 230. sc. 2. 3. Baptizatos mos erat etiam clim inungi sacro chrismate, & tradi illis, si essent adulti, corpus Christi. Ex 2. Parte. In vita sancti Cornelij papæ 51. sc. 2. In vita sancti Syluestri. 215. sch. 12. 4. Baptizandi antiquitus per multos dies ante, poenitentia, ieiunijs, & orationibus preparabantur. Ex prima parte. De passione imaginis D.N. Iesu Christi, fo. 206. sc. 2. Ex Secunda parte. In vita S. Ceciliz 33. sch. 4. In vita sancti Laurentij 83. sch. 2. In vita sancti Sebastiani 151. sch. 4. & 6. In vita Syluestri 214. sc. 8. 10. 71. & 75. 5. Aqua baptismi regenerandi, noua veste indui soliti erant. Ex Secunda parte. In vita beatæ Ceciliz fol. 31. sch. 4. In vita S. Syluestri 215. sch. 13. In vita sancti Hieronymi 348. sch. 1.

Eucharistia. 2. In Eucharistia iudæ consecrata, verum Christi corpus & sanguine contineri. Ex prima parte. In Sermonem corporis D. nostri. 211. sc. 4. 5. 7. De passione imaginis Iesu Christi 206. sc. 5. In miraculis S. Mariæ 179. sch. 4. In vita S. Andree Apo. 397. sc. 1. Ex 2. parte. In vita Sancti Cornelij papæ 52. sch. 4. In vita Sancti Sixti 70. sch. 11. In vita sancti Ambrosij 300. sch. 3. In vita sancti Martini 335. sch. 2. In vita S. Monicæ 352. sch. 2. & fo. 357. sch. 11. In vita sancti Benedicti 381. sch. 17. In vita Sancti Francisci 418. sch. 32. 2. Ad dignam summptionem sanctiss. Eucharistie non sufficere solum fidem, sed opus esse etiam munda conscientia. Ex prima parte. In sermone de corpore Domini 211. sch. 6. In vita sancti Stephani 227. 428. sc. 9. 3. Sanctis viris semper mos fuit obitu suū Dñici corporis & sanguinis perceptione munire. Et etiam antiquitus sacra Eucharistia ad infirmos deferbatur. Ex Secunda parte. In vita sanctæ Lucie 136. sch. 1. In vita sancti Ambrosij 310. sch. 25. In vita sancti Benedicti 385. sch. 30. In vita S. V. Villbrod 408. sch. 16. 4. Melchisedech rex & sacerdos vero Deo iacri-

ficiū obtulit, & non tantum Abrahæ panem & vinum. Ex prima parte. In vita Melchisedech 18. sch. 1. 5. Sacram Eucharistia appellari diuina atq; viuifica mysteria, & alijs huiusce præclaris nominibus. Ex prima parte. In narratione de Christi imagine 287. sch. 7. In vita S. Diony. Areo. 487. sch. 5. Ex 2. parte. In vita sancti Francisci 443. sc. 91. 6. Eucharistiam adorandam esse. Ex 2. parte. In vita S. Francisci 443. sc. 91.

Poenitentia. 3. 1. Confessio sacerdotalis antiquis patribus fuit in vsu, & circa eius sigillum miracula quædam cõpigerunt. Ex secunda parte. In vita sancti Ambrosij 309. sc. 22. In vita S. Francisci 419. sc. 43. 63. 110. 2. Operis satis factio requiritur ad salutem peccatoris: nec prodest sola Christi passio, aut credere culpam sibi remitti. Ex prima parte. In vita I. Ioannis Baptistæ 308. sc. 14. 17. In vita Apost. Petri & Pauli 300. sch. 9. In vita sancti Petri Apostoli 320. sch. 1. 2. In vita S. Andree Apost. 381. sch. 18. Ex 2. parte. In vita sancti Ambrosij 106. sch. 23. In vita sancti Martini 325. sch. 19. 3. Veram poenitentiam non esse duntaxat nouam vitam, sed cum ea dolore de peccatis commisis & firmum propositum de non committendis in futurum. Ex secunda parte.

In vita sancti Francisci 443. sch. 95. 4. Cilicium, cinis, & humi cubatio olim erant insignia poenitentium. Ex secunda parte. In vita sancti Syluestri 214. sch. 99.

Ordo sacer. 4. 1. Episcopalis dignitas super oēs gradus Ecclesie et Episcopos, Apostolorum: presbyteros, septuaginta duorum discipulorum successores esse. Ex prima parte. In vita Christi 151. sc. 3. In vita d. Marti Euangeliste 401. sch. 11. 2. Olim Episcopi etiam monasteria gubernabant, & inueniunt studio abstinentiæ & norma integritatis astringebant, ac versantes intra vrbes, vsu vrbium & cõuersatione abdicabant. Ex 2. parte. In vita sancti Augustini 301. sch. 5. 3. Episcopos & sacerdotes esse regibus & principibus superiores, & in his quæ ad salutem spectant animarum, magis eis diuina autoritate collatæ esse curam eorū, quæ in terra sunt, quàm secularibus principibus. Ex secunda parte. In vita sancti Felicis papæ 251. sch. 14. In vita sancti Nicolai 260. sch. 200. In vita sancti Martini 319. sch. 10.

I N D E X.

4. Non omnes fideles ex æquo esse sacerdotes, vt quidam nunc mentiuntur. Ex prima parte. In vita diui Marci. 401. sch. 12.

Ex Secunda parte. In vita sancti Alexandri papæ 9. sch. 2. In vita sancti Cypriani 59. sch. 3. In vita sancti Nicolai 279. sch. 2. In vita sancti Ambrosii 299. sch. 4. & 8. In vita sancti Augustini 370. sch. 3. In vita sancti V. Vibrod 404. sch. 10.

5. Antiquus Ecclesie in ordinandis clericis mos fuit, vt super eorum moribus & meritis potius prius ferret testimonium. Ex 2. parte. In vita sancti Zepherini 30. sch. 1. In vita sancti Cypriani 60. sch. 5.

6. In ordine ecclesiastico diuersos esse gradus, quibus laici debent esse subiecti. Ex 1. parte. In vita Iesu Christi 153. sch. 5. Ex 2. parte.

In vita f. Cornelij papæ 51. sch. 1. In vita sancti Sixti. 69. sch. 1. In vita S. Caij papæ 106. sch. 1. In vita sancti Petri exorcistæ 138. sch. 1. In vita sancti Sebastiani 151. sch. 7. In vita sancti Syluestri 206. sch. 6. In vita sancti Athanasij 231. sch. 4. In vita f. Martini 314. sch. 1. In vita sancti Martini 335. sch. 2.

7. Diaconi, presbyteri, & Episcopi semper ordinati sunt cum impositione manuum, & in ordinatione huiusmodi conferri gratiam spiritus sancti. Ex Secunda parte. In vita sancti Nicolai 266. sch. 7.

8. Nullum sacro ordine & superiorum licentia contentem prædicare posse. Ex 1. parte. In vita f. Augustini & Melliti 392. sch. 20. In vita sancti V. Vibrod 404. sch. 8. In vita f. Francisci 427. sch. 29.

9. Sacerdotes & Leuitæ etiã antiquitus habebant sacras vestes quibus in ministerio Ecclesie usitatio vtebantur. Ex Secunda parte. In vita sancti Cypriani 67. sch. 1. In vita f. Stephani Papæ 68. sch. 1. In vita S. Augustini, & Melliti. 383. sch. 7.

¶ Matrimonium. 5.

1. Nuptiarum Encomium. Ex prima parte. In vita b. Mariæ 260. sch. 2.

2. Episcopos & sacerdotes non debere esse conjugatos, nec foeminarum habere consortia. Ex prima parte. In vita sanctæ Mariæ 221. sch. 4. In vita sancti Iacobi minoris 361. sch. 1. In vita sancti Luca 414. sch. 1.

3. Matrimonio per copulam non consummato, licere vni ex Iponis religionem ingredi sine alterius consensu. Ex Secunda parte. In vita f. Antonij 205. sch. 2.

4. Nunquam in occidentali Ecclesia aliquis promotus est ad sacerdotium, quin prius habitæ coniugi renunciauerit, & illa pariter professæ fuerit velle in continentia viuere, quod & in Orientali Ecclesia quandoq; factum legitur, sed non semper: vix enim apud eam fuit per seuerare in matrimonio iam contracto ante

sacerdotium: at nullibi vnquam inuentum est, quod iam promotus sacerdos nuptias contraheret. Ex prima parte.

In vita f. Philippj Diaconi 453. sch. 1. Ex Secunda parte. In vita sanctæ Apolloniæ 50. sch. 2. In vita b. Cypriani 59. sch. 4. In vita S. Colmæ & Damiani 145. sch. 3.

5. Multi sancti viri & mulieres in matrimonio constituti, pluribus annis coelibem vitam duxerunt. Ex Secunda parte. In vita sancti Francisci 419. sch. 45.

6. Antiqui patres non multum sciebant secundis nuptiis. Ex prima parte. In vita Christi 179. sch. 4. 182. sch. 6.

Ex Secunda parte. In vita f. Laurentij 78. sch. 10.

¶ Fides & opera. 6.

1. Non sufficere solã fidem ad salutem, sed etiam bona opera requiri. Ex prima parte.

In vita Abraham 18. sch. 1. In vita sanctorum Machab. 79. sch. 6. In vita f. Ioannis Baptistæ 96. sch. 2. In vita eiusdem 103. sch. 6. 92. In vita christi 145. 146. sch. 1. 2. In Epistola diuæ Mariæ ad Ignatium 221. sch. 1. In vita sanctorum Innocentium 291. sch. 5. In vita Apost. Petri & Pauli 301. sch. 2. In vita eorundem 306. sch. 11. In vita f. Ioannis Euangelistæ 350. sch. 6. In vita sancti Andree 371. sch. 6. 15. & 16. In vita f. Dionysij Areopagitæ 479. sch. 3.

Ex Secunda parte. In vita f. Laurentij 71. sch. 2. In vita f. Laurentij Martyris 82. sch. 21. In vita f. Bonifacii 141. sch. 6. In vita diui Basilij 291. sch. 3. In vita f. Augustini 370. sch. 2. In vita sancti Eucherij 371. sch. 2. In vita f. Augustini & Melliti 382. sch. 10. & 13.

2. Fides qua quis firmiter credit, & certò statuit sibi remissa esse peccata, vel regnũ coelorum consequatur, ad quã modernis hæretici firmiter gunt oēs Christianos teneri, improbat. Esto quod firma & certa spe expectare debeamus & hic per sacramentũ Baptismi & poenitentia peccatorũ remissionẽ, & in futuro seculo vitam æternã. Et ideo quãdiu hic sumus, nulla est nobis securitas, sed cum timore & tremore nostram salutem operari debemus. Ex prima parte.

In vita Iesu Christi 155. sch. 7. In vita diui Andree 132. sch. 13. 16. 17. Ex Secunda parte. In vita diui Iustini martyris 19. sch. 3.

3. Valere etiam illa opera quæ sunt intuitu Dei & beatitudinis respectu. Ex 1. parte. In vita f. Stephani 428. sch. 4.

Ex Secunda parte. In vita f. Cypriani 62. sch. 7. & 8. In vita sancti Adriani. 158. sch. 10.

4. Ea fides tenenda est quæ a seculo prædicatur, & quã sancti prædicantes professi sunt, omnẽq; toto mundo constitutæ seruant Ecclesie, & non quæ a paucis. Et ne vnã quidem syllabam de diuinis dogmatibus corrumpi, præciendum est.

Ex

S C H O L I O R V M.

Ex Secunda parte. In vita sancti Polycarpi 23. sch. 6. In inuentione corporũ Geruasij & Prothæ. 25. f. 18. In vita sancti Athanasij 249. sch. 23. In vita diui Basilij 286. sch. 1.

5. Validiora sunt exempla quã verba, & plenius est opere docere quã voce, & instruere populum factis, excellentissimum est genus doctorum. Ex prima parte. In vita sancti Dionsij 479. sch. 4.

Ex Secunda parte. In vita sancti Cypriani 53. sch. 4. In vita sancti Laurentij 76. sch. 4. In vita sancti Gregorij 397. sch. 7. In vita sancti Francisci 419. sch. 46.

6. Nõ sufficit bona voluntas, vbi adest facultas bene operari: si sufficit aut vbi nõ adest. Ex 1. parte. In sermone de innocetibus 298. sch. 4.

Ex Secunda parte. In vita S. Augustini, & Melliti. 386. sch. 3.

7. Nõ sufficere nobis ad salutem, Dominũ nostrum Iesum Christũ fuisse pro nobis crucifixũ, nisi etiã nos cruci eius inhæreamus, quod fit, malã omnĩã patienter pro eius amore tolerando, vtijs resistendo, & de peccatis poenitentia agendo, & virtutes oēs amplectendo. Ex 1. parte. In vita Apostolorũ Petri & Pauli 228. sch. 9. In vita Andree 376. sch. 17. & 18. In vita sanctorũ sub d. Marco viuentũ 407. sch. 9.

Ex Secunda parte. In vita sancti Sebastiani 154. sch. 11. In vita diui Ambrosij 300. sch. 74.

8. Bonorũ operum exercitia sunt assidue vigiliae, orationes, lectiones, psalmodiæ, ieiunia, eleemosynæ, & bona opera: qui vero alia incedunt via, nõ sũt Christi discipuli cõfendi. Ex 1. parte.

In vita Deborah prophetissæ 34. sch. 1. In vita Eliæ prophete 37. sch. 1. In vita b. Mariæ 279. sch. 23. Ex Secunda parte. In vita sanctæ Barbaræ 107. sch. 2. In vita sancti Marcelli 164. sch. 2. 3. In vita sancti Nicolai 254. sch. 4. 7. 11. sch. 13. 14. In vita eiusdem 279. sch. 3. In vita diui Basilij 293. sch. 4. In vita sanctæ Monicæ 351. sch. 1.

¶ Gratia & liberum arbitrium. 7.

1. Gratia spiritus sancti datur querentibus, & qui eã nõ petit (post primã spiritus sancti gratiam nobis a Deo factã oblationẽ) nõ accipit. Ex 1. parte. In vita sanctorum Machabæorum 86. sch. 4. In vita sancti Andree Apostoli 374. sch. 14.

Ex Secunda parte. In vita f. Laurentij 82. sch. 24. 2. Nõ sufficit Dei eligere gratia, nisi etiã inuigilet collaborantis industria. Ex prima parte. In vita f. Ioannis Baptistæ 206. sch. 13. In vita Iesu Christi 171. sch. 11.

Ex Secunda parte. In vita sancti Laurentij 82. sch. 23. In vita f. Georgij 136. sch. 8. In vita eiusdem 139. sch. 11. In vita f. Georgij 136. sch. 10.

¶ Meritum. 8.

1. Sanctos & oēs fideles qui Dei mandata ritè seru-

auerũt, meritũ habere apud Deũ omnipotẽtẽ, & reddi illis tanquã iustã mercedẽ vitam æternã: Et hoc esse, cum ex parte diuine promissionis, tum ex spiritus sancti gratia, bonorum illorum operum radice. Ex prima parte.

In vita Abraham 19. sch. 23. 4. 5. In vita Iacob patriarchæ 21. f. 1. In vita viduæ Sareptanæ 42. sch. 1. In vita Sulannæ 68. sch. 2. In vita f. Ioannis Baptistæ 101. sch. 2. In vita eiusdem 107. sch. 24. In vita Christi. 151. sch. 6. In vita sanctorum Innocentium 298. sch. 3. In vita Apost. Petri & Pauli 308. sch. 5. Item in vita eorundem 296. sch. 2. 4. 6. 8. 302. sch. 2. 377. sch. 2.

In vita f. Stephani 428. sch. 4. 5. 9. 10. 12. In vita sancti Clementis 462. sch. 2.

Ex Secunda parte. In vita d. Ignatij 2. sch. 20. In vita sanctæ Felicitatis 20. sch. 1. In inuentione corporum Geruasij & Protasij 23. sch. 5.

In vita sancti Hirenzi 31. sch. 2. In vita S. Cypriani 64. sch. 9. In vita sancti Laurentij 72. sch. 5. In vita S. Laurentij martyris 82. sch. 20. In vita sancti Chrylogoni 102. sch. 2. In vita f. Georgij 116. sch. 9. In vita diui Blasij 160. sch. 2. In vita sancti Antonij 291. sch. 25. 27. In vita S. Nicolai 257. sch. 10. In vita f. Ambrosij 304. sch. 12. 14. 15. In vita f. Benedicte 381. sch. 18. In vita f. Augustini & Melliti 382. sch. 8. In vita S. Gregorij 397. sch. 8.

2. Ideo merita habemus apud Deum, quia opera nostra sunt dona eius; nec potest nisi gloria esse Christi, cuiuslibet meritum Christiani.

Ex Secunda parte. In vita f. Ignatij 2. sch. 10. In vita sancti Laurentij 82. sch. 22. In vita f. Monicæ 357. sch. 11. In vita f. Augustini & Melliti 386. sch. 2. 395. f. 28.

¶ Missa. 9.

1. Sancti Apostoli Domini missas celebrauerunt, quare huiusmodi ritus nõ est nouitũ inuentum, vt mentiuntur hæretici. Ex 1. parte.

In vita f. Barnabæ 423. sch. 3. In vita f. Marci 410. sch. 2. In vita f. Dionysij Areopag. 489. sch. 2.

Ex Secunda parte. In vita f. Augusti & Melliti 387. sch. 6. 393. sch. 22.

2. Missam esse sacrificiũ, & sacrosanctã ac venerandã mysteria, aliisq; excellentis huiusmodi nominibus a patribus nuncupari.

Ex prima parte. In vita Melchisedech 18. sch. 12. In vita sancti Iob 48. sch. 10. In vita f. Andree 369. sch. 1. In vita S. Philippi Apostoli 384. f. 1. In vita f. Dionysij 480. sch. 54.

Ex Secunda parte. In vita sancti Cornelij papæ 52. sch. 2. In vita S. Laurentij 84. f. 8. In vita diui Ambrosij 304. sch. 9. In vita S. Martini 322. sch. 14. 310. sch. 28. In vita f. Monicæ 356. sch. 10.



I N D E X.

In vita f. Augustini 396. sch. 13.
In vita f. Augustini & Melliti 595. sch. 30.
In vita sancti V. Vibrod 403. sch. 4.
3. Missa vocabulum antiquis patribus fuisse in usu Ex secunda parte.
In vita f. Athanasij 250. sch. 20.
In vita f. Martini 321. sch. 13.
4. Missam prodesse animabus defunctorum. Ex secunda parte.
In vita f. Monicæ 356. sch. 8. & 10. Itē sc. 12. & 13.
In vita f. Augustini 369. sch. 12.
In vita f. Benedicti 381. sch. 14.
5. Missa priuata antiquo tempore fuisse in usu. Ex secunda parte.
In vita f. Ambrosij 304. sch. 19.
6. Eleuare sanctum panem in missa rem esse vestitissimam. Ex secunda parte.
In vita sancti Francisci 443. sch. 91.
7. Missam quoad substantialia, que sunt consecratio, oblatio, & cōmuniō, instituta esse à Christo. Quam uero ad ea que pertinent ad ornatum & decentiam, ab Apostolis & eorū successoribus. Ex 2. parte.
In vita S. Sixti 9. sch. 3.
In vita f. Gregorij 367. sch. 5.
8. Missa etiā olim in sanctorum honore celebrabatur, neq; hoc recēs est inuētū. Ex 2. parte.
In vita f. Alexandri papæ 8. sch. 13.
In vita eiusdem 9. sch. 1.
In vita f. Thelephori 10. sch. 2.
9. Dominus noster Iesus Christus in nocte coenge calicem ex uino & aqua benedixit, ac suis Apostolis tradidit. Ex prima parte.
In sermone de corpore Christi 211. sch. 14.
Ecclesia Catholica. 10.
1. Ecclesiam posse facere constituti ones in conscientia etiam extra calum scandalī. Ex secunda parte.
In vita f. Sixti papæ 9. sch. 1.
2. Regula Ecclesiastica est, non oportere præter Romani pontificis sententiam, Concilia generalia celebrari. Ex 2. parte.
In vita f. Syluestri 200. sch. 3. & 4.
In vita sancti Athanasij 234. sch. 9.
3. Concilij generalis autoritas. Ex 2. parte.
In vita f. Chrysofomi 344. sch. 7.
4. Que in Concilio statuta sunt, nõ debere in alio mutari aut retractari. Ex secunda parte.
In vita f. Athanasij 234. sch. 10.
5. Canones Ecclesiastici apud antiquos patres erant in obseruatione. Ex 2. parte.
In vita sancti Nicolai 266. sch. 5.
6. Præter inuisibilem, quæ est in celo, esse in terris uisibilem Ecclesiam, quæ bonis malisq; permixta sit, vsque in diem iudicij Ex prima parte.
In vita Iesu Christi 153. sch. 2. & 4.

In vita Apostolorum Petri & Pauli 307. sch. 1. Et 312. sch. 5. Ex secunda parte.
In vita d. Ignatij 3. sch. 3.
7. Propter peccatum prælati nõ perdit prælatum, nec præsidendi munus. Ex prima parte.
In vita diui Petri 334. sch. 2. & 3.
8. Ea fides tenenda & constenda, quæ sancta Romana tenet Ecclesia. Ex secunda parte.
In vita sancti Francisci 412. sch. 12. et 53.
9. Ecclesia semper paulatim creuit, & de imperio secedit, ad perfectum progressa est, & meritis nouis ac duris non simul omnia abscidit, non simul omnia patefecit. Ex secunda parte.
In vita S. Augustini, & Melliti. 389. sch. 11.
Excommunicatio. 11.
1. Fuisse antiquis patribus excommunicationes in usu, & hi quibus infligebantur, summo opere illas timebant. Ex secunda parte.
In vita diui Ambrosij 300. sch. 4.
In vita sancti Chrysofomi 347. sch. 13.
In vita sancti Benedicti 301. sch. 14.
2. Excommunicatos non debere participare ecclesiastica sepultura. Ex 2. parte.
In vita sancti Benedicti 381. sch. 14.
Papa. 12.
1. Romanam Ecclesiam propter sedē b. Petri, iurisditionem habere super oēs ecclesias mundi, et quod dicitur de Romana Ecclesia, intelligitur de summo Pontifice. Ex prima parte.
In vita sancti Ioannis Euangelistæ 354. sch. 9.
In vita sancti Marci 408. sch. 1. Ex secunda parte.
In vita f. Eleutherij Pontificis. 30. sch. 1.
In vita sancti Syluestri 206. sch. 2.
In vita b. Syluestri 212. sch. 3.
In vita sancti Athanasij 236. sch. 17.
In vita f. Alexij. 338. sch. 2.
In vita f. Augustini & Melliti 186. sch. 1. & 392. sch. 20.
In vita sancti Gregorij 395. sch. 1. & 9.
In vita eiusdem 399. sch. 1.
In vita eiusdem 400. sch. 1.
2. Romana est uerè catholica & Apostolica Ecclesia, & omnis ritus ecclesiasticus & monachalis magistra. Ex prima parte.
In vita f. Andree 386. sch. 4. Ex secunda parte.
In persecutione sub Decio. 69. sch. 1.
In vita sancti Syluestri 206. sch. 5.
In vita f. Sixti 9. sch. 3.
3. Petrum Romæ fuisse, & ibi martyrio coronatum. Ex prima parte.
In vita Apostoli Petri & Pauli 298. sch. 5. & 7. 301. sch. 1. 295. sch. 4. 311. sch. 14. & 319. sch. 11.
In vita d. Petri 320. sch. 1. 320. sch. 3.
In vita eiusdem 321. sch. 3. 340. sch. 1.
In vita diui Pauli 340. sch. 3.
In Encomio duodecim Apostolorum 397. sch. 1.
In vita diui Marci 398. sch. 1. & 2. Ex

S C H O L I O R V M.

Ex secunda parte.
In vita f. Ignatij 4. sch. 2.
4. Petrum fuisse primū Apost. nõ uocationis ordine, sed dignitatis prerogativa. Ex 1. parte.
In vita sancti Petri 320. sch. 1. 323. sch. 1.
In vita Apost. Petri & Pauli 301. sch. 5.
In vita f. Ioannis Euangelistæ 354. sch. 9.
In vita f. Ioannis bapt. f. Andree, & aliorū 394. sch. 4.
5. Liberū Romanū Pontificū uirū fuisse sanctissimum & Christianissimum. Ex secunda parte.
In vita sancti Athanasij 241. sch. 18.
6. Petrū fuisse Ecclesie fundamentū, & petrū supra quam illa fundata est, & nulli alij Episcopo potum data est tanta potestas quanta Petro, & in eorum eius successoribus. Ex 1. parte.
In oratione de Transfiguratione Domini. 165. sch. 2.
In vita sancti Petri 321. sch. 3.
In vita f. Marci 408. sch. 1.
Sacra Scriptura. 13.
1. Librū Tobie ab Ecclesia fuisse receptū, & inter Canonicos libros annumeratū, similiter & librū Iudith, Etdræ, & Machabeor. Ex 1. parte.
In vita Iudith 90. sch. 1.
In vita Ionæ 70. sch. 1.
2. Liber Machabeorū cōmendatur. Ex 1. parte.
In vita eorundem 75. sch. 3.
3. Epist. ad Heb. esse Pauli Apost. & ab Ecclesia uisuerfali pto rali receptam. Ex prima parte.
In vita diui Pauli 340. sch. 1.
4. Epistolam Iacobi Apostoli illius esse. Ex prima parte.
In vita f. Iacobi Apost. 361. sch. 3.
5. Secundam Epistolam Petri illius esse. Ex prima parte.
In vita diui Petri 323. sch. 2. 361. sch. 1.
6. Epistolam secundam & tertiam b. Ioannis illius esse. Ex prima parte.
In vita f. Ioannis Euangelistæ 349. sch. 1. 361. sch. 1.
7. Apocalypsim beati Ioannis illius esse. Ex prima parte.
In vita S. Ioannis Euangelistæ 361. sch. 1.
In vita S. Iustini martyris 27. sch. 1.
8. Diuinarū librorū intelligentiā non ex propria temeritate & præsumptione hauriendā esse, sed ex maiorū scriptis & auctoritate, qui intelligendi regulam ex Apostolica successione

Ex prima parte.
susceperunt.
In vita sanctorū Machab. 81. sch. 2. Ex secunda parte.
In vita sancti Hieronymi. 348. sch. 3.
21. Studiū liberaliū disciplinatū nõ esse Christianis inutile, aut à scholis exponendū, sicut garriunt hæretici. Ex 1. parte.
In vita f. Philippi Apostoli 383. sch. 1.
In vita sancti Lucæ. 414. sch. 2.
In vita sancti Dionysij 477. sch. 1.
In vita eiusdem 485. sch. 2. Ex secunda parte.
In vita S. Iustini martyris 18. sch. 1.
In vita sanctæ Catharinæ 191. sch. 1.
In vita diui Basilij 297. sch. 1.
In vita S. Gregorij Nazianzeni 298. sch. 1.
In vita f. Gregorij Nysseni 298. sch. 1.
In vita sancti Hieronymi 348. sch. 2.
In vita f. Augustini 358. sch. 1.
In vita eiusdem 370. sch. 1.
Traditiones patrum. 14.
1. Ecclesie fidem & instituta à sanctis Apostolis tradita fuisse. Ex 1. parte.
In vita S. Ioannis Euangelistæ 355. sch. 11.
In vita S. Marci 390. sch. 3. & 12.
2. Seruatas fuisse iam ab initio ecclesie Apostolicas traditiones sine scripto. Ex prima parte.
In vita f. Dionysij 488. sch. 1. Ex secunda parte.
In vita d. Ignatij 1. sch. 1.
In vita sancti Polycarpi 23. sch. 6.
3. Patrū antiquorū traditiones seruandas esse, nec paucorum traditiones, vniuersis quæ per orbem in Christo sibi concordat Ecclesiis, præferendas esse. Ex secunda parte.
In vita sanctæ Felicitatis 21. sch. 1.
In vita sancti Cornelij papæ 51. sch. 3.
In vita sancti Antonij 200. sch. 29.
In vita f. Ambrosij 301. sch. 10.
In vita f. Augustini & Melliti 91. sch. 16.
Ceremonie. 15.
1. Ceremonie Ecclesie obseruandas esse. Ex secunda parte.
In vita f. Antonij 205. sch. 4.
2. Oratio & uigilia, & quæ sunt res Deo placet, ac hominibus uiles, nõ superflue & sine fructu, nec nõ valentes oia impetrare à Deo. Ex prima parte.
In vita Eliæ prophete 37. sch. 1.
In vita Danielis prophete 55. sch. 1.
In vita Esaie prophete 61. sch. 1.
In vita sancti Ioannis Baptistæ 101. sch. 3.
In vita Christi 158. sch. 6.
In miraculis beatæ Mariæ. 220. sch. 5.
In vita Apost. Petri & Pauli 299. sch. 3.
In vita d. Petri. 321. sch. 1.
In vita f. Andree 373. sch. 10. 378. sch. 3.
In vita sancti Simeonis 363. sch. 1.
In vita sanctæ Barnabæ 416. sch. 3.
In vita S. Martini 400. sch. 12.
In vita Christianorum sub Marco agentium 403. sch. 1. 407. sch. 14.
In vita sancti Sebastiani 428. sch. 1.
In vita eiusdem 439. sch. 7.
In vita sancti Dionysij 475. sch. 3.
Item in vita eiusdem 480. sch. 4.
iii

INDEX.

*Ex Secunda parte.*  
 In vita sancti Policarpi 11. sch. 3.  
 In inuentione corporu Geruasij & Proth. 23. sch. 4.  
 In vita Cypriani 54. sch. 7. 8.  
 In vita sancte Agnetis 116. sch. 5.  
 In vita f. Albani 140. sch. 3.  
 In vita eiusdem 140. sch. 1.  
 In vita sancti Sebastiani 153. sch. 8.  
 In vita diui Basilij 162. sch. 11.  
 In vita f. Antonij 181. sch. 3. 5. 8. 12. 15. sch. 9. 11. 18.  
 In vita sancti Nicolai 254. sch. 3. 8. 9. & 23.  
 In vita sancti Ambrosij 259. sch. 13.  
 In vita eiusdem 304. sch. 11. 20.  
 In vita sancti Epiphaniij 312. sch. 1.  
 In vita f. Martini 320. sch. 11. 12. 31. 39. sch. 2. 6. 30. & 31.  
 In vita sancte Monice 353. sch. 4. 3. 6. sch. 11.  
 In vita sancti Eucherij 371. sch. 2.  
 In vita sancti Benedicti 371. sch. 1. 3. 7. 4. sch. 8. 10. 25.  
 In vita f. Augustini & Melliti 391. sch. 17. 23. 27.  
 In vita f. Francisci 428. sch. 3. 7. 9. & 52.  
 9. Horæ Canonice nocturne & diurne etiã apud veteres frequentata. *Ex 1. parte.*  
 In vita f. Marci 400. sch. 12. *Ex 2. parte.*  
 In vita sancti V. Vilbrod 402. sch. 2. 3.  
 In vita sancti Francisci 412. sch. 34. & 40.  
 4. Humi cubationes antiquis sanctis in vsu fuisse, & valere ad obtinendum aliquid à Deo. *Ex secunda parte.*  
 In vita f. Cypriani 54. sch. 7. 8.  
 In vita f. Antonij 181. sch. 4.  
 In vita f. Nicolai 259. sch. 19.  
 5. Cantus in Ecclesijs antiquitus fuit in vsu, psalmodia, hymnorum, & Litaniarum recitatio. *Ex prima parte.*  
 In vita Apost. Petri & Pauli 300. sch. 3.  
 In vita f. Andree 373. sch. 8.  
 In vita diui Marci 400. sch. 7. & 12.  
 In vita eiusdem 403. sch. 4.  
 In vita f. Simonis Cleophae filij 393. sch. 1.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita f. Arhanasij 235. sch. 11.  
 In vita eiusdem 246. sch. 22.  
 In vita sancti Nicolai 259. sch. 19.  
 In vita eiusdem 378. sch. 19.  
 In vita f. Ambrosij 394. sch. 10.  
 In vita sancti Chrysofomi 342. sch. 4. 11.  
 In vita f. Monice 353. sch. 3. & 5.  
 In vita f. Augustini & Melliti 387. sch. 4.  
 In vita f. Gregorij 401. sch. 3.  
 In vita sancti V. Vilbrod 403. sch. 4.  
 In vita venerabilis Bedæ 408. sch. 1.  
 6. Orare cum genuflexione, & capitis detractione siue totius corporis prostratione, necnon cum lachrymis. *Ex prima parte.*  
 In vita Eliz prophetæ 39. sch. 3.  
 In miraculis S. Ioannis Baptistæ 136. sch. 2.  
 In vita sancti Petri & Pauli 258. sch. 10.  
 In miraculis f. Andree 373. sch. 3. 5.  
 In vita f. Iacobi minoris 364. sch. 2. 3. 6. f. 2. 12.  
 In vita sancti Barnabæ 429. sch. 8.  
 In vita sancti Marci 400. sch. 12.  
 In vita f. Stephani 427. sch. 4. & 8.  
 In vita f. Clementis 470. sch. 3.  
 In vita sancti Cornelij Centurionis 456. sch. 1.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita f. Laurentij 87. sch. 1.  
 In vita sanctæ Anastasie 205. sch. 2.  
 In vita sanctæ Barbaræ 109. sch. 1. 3.

In vita sancti Georgij 111. sch. 3.  
 In vita eiusdem 127. sch. 16.  
 In vita sancti Blasij 262. sch. 2.  
 In vita sancti Pauli Eremitæ 179. sch. 39.  
 In vita sancti Antonij 192. sch. 17. & 25.  
 In vita eiusdem 205. sch. 2.  
 In vita sancti Syluestri 222. sch. 14.  
 In vita Helenæ 223. sch. 17.  
 In vita sancti Basilij 294. sch. 5.  
 In vita S. Martini 323. sch. 15.  
 In vita sancti Francisci 440. sch. 7. 34.  
 7. Litaniarum in Ecclesia antiquus vsus, similis ter & antiphonarum decantatio. *Ex 2. parte.*  
 In vita sancti Ignatij 1. sch. 22.  
 8. Orare cum manu extensione, & oculorum ad coelum elevatione. *Ex prima parte.*  
 In vita Eliz prophetæ 39. sch. 2.  
 In vita S. Marci 401. sch. 2.  
 In vita sancti Ananiz discipuli 459. sch. 16.  
 In vita f. Dionysij Areopagitæ 451. sch. 4.  
 In vita sanctorum sub disciplina sancti Marci ageritium 407. sch. 11. *Ex secunda parte.*  
 In vita sanctæ Cecilie 33. sch. 3.  
 In vita sanctæ Agathæ 43. sch. 1.  
 In vita f. Laurentij 16. sch. 2.  
 In vita sancti Georgij 119. sch. 2.  
 In vita f. Blasij 161. sch. 1. 3.  
 In vita sanctæ Catharinæ 176. sch. 3.  
 In vita f. Ambrosij 310. sch. 4.  
 In vita S. Benedicti 383. sch. 23.  
 In vita S. Nicolai 278. sch. 28.  
 In vita sancti Francisci 418. sch. 31. 33. & 38.  
 9. Orare ante cibum Christianis mos, idè & post, cum etiam cubitum iunus, & cum ex lecto surgimus. *Ex secunda parte.*  
 In vita f. Antonij 194. sch. 23.  
 In vita f. Francisci 419. sch. 42.  
 10. Ponere incensum in Ecclesia, antiquissima cõsuetudo est. Idem etiã f. martiribus. *Ex 1. parte.*  
 In vita sancti Soteris pontificis 29. sch. 1.  
 In vita Syluestri 209. sch. 11.  
 11. Benedictiones rerum & cõsecrationes licitas esse, & antiquis patribus in vsu fuisse. Similiter & dedicationes ecclesiarum, & coemeteriorum benedictiones. *Ex prima parte.*  
 In libello de passione imaginis Christi 209. sch. 3.  
 In inuentione sanctæ Crucis 205. sch. 3.  
 In vita f. Lucæ 416. sch. 6.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita f. Alexandri papæ 8. sch. 2.  
 In vita sancti Alexandri papæ & Euentij 9. sch. 1.  
 In vita f. Laurentij 83. sch. 4.  
 In vita f. Eutichiani 105. sch. 1.  
 In vita Helenæ Reginæ 226. sch. 2.  
 In vita S. Martini 318. sch. 3. 7. 12. & seq.  
 In vita f. Augustini & Melliti 389. sch. 1. & 15.  
 12. Signare se vel alias creaturas signo crucis, & fidè habere ad Dominum, murus est in expugnabilis, quo etiam demones effugantur, & magna miracula parantur. *Ex prima parte.*  
 In vita Christi 157. sch. 2.  
 In sermone Damasceni de sancta Cruce 210. sch. 2.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita S. Geruasij & Prothasij 28. sch. 1. & 2.  
 In vita f. Laurentij 82. sch. 1. & 2.  
 In vita sanctæ Barbaræ 107. sch. 1.

SCHOLIORVM.

In vita f. Gregorij 119. sch. 2.  
 In vita eiusdem 127. sch. 16.  
 In vita Cosimæ & Damiani 148. sch. 6.  
 In vita f. Sebastiani 255. sch. 12.  
 In vita sanctæ Margaretæ 167. sch. 1.  
 In vita f. Antonij 183. sch. 7. & 12.  
 In vita f. Benedicti 373. sch. 7.  
 In vita f. Francisci 412. sch. 7. 26. 44. 47. 48. 49. 50.  
 13. Accendere in die luminaria, & habere etiam in nocte in Ecclesijs, & ante sanctorum tumulos antiquus mos fuit. *Ex prima parte.*  
 In miraculis S. Ioannis Baptistæ 137. sch. 3.  
 In sermone de exportatione reliquiarum sancti Ioannis Baptistæ 135. sch. 12.  
 In vita Christi 184. sch. 7.  
 In vita S. Dei genitricis 245. sch. 9.  
 In miraculis S. Thome Apost. 382. sch. 2.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita S. Geruasij & Prothasij 29. sch. 5.  
 In tractate cõsecratione Eccl. S. Agathæ 48. sch. 2. 3.  
 In vita f. Chrysofomi 345. sch. 8. & 12.  
 In vita f. Nicolai 269. sch. 18.  
 14. Episcopos electos & Sacerdotes sacro oleo solere inungi, antiquus mos est in Ecclesia. *Ex secunda parte.*  
 In vita f. Nicolai 258. sch. 15.  
 15. Episcopos & presbyteros solere alijs benedicere, & ad eorum benedictionem visibilia quancumque gratiarum munera præstari à Deo. *Ex secunda parte.*  
 In vita f. Antonij 195. sch. 23.  
 In vita S. V. Vilbrod 404. sch. 2.  
 In vita sancti Nicolai 298. sch. 11.  
 16. Pallium antiquis Archiepiscopis per sedem Apostolicam solere cõcedi, & fuisse in magna veneratione, quo tantum in missarum solennijs utebantur. *Ex secunda parte.*  
 In vita diui Marci papæ 229. sch. 1.  
 In vita f. Augustini & Melliti 388. sch. 9. 29.  
 17. In Ecclesia congregari seorsim viros, & seorsim foeminas. *Ex prima parte.*  
 In vita f. Marci 400. sch. 12.  
 § *Habitus & victus.* 16.  
 1. Vestitus simplicitas, vilitas, & asperitas antiqus sanctis fuit in vsu, quod eorum sanctitas, & excellentia signum fuit. *Ex 1. parte.*  
 In miraculis f. Michaelis 3. sch. 3.  
 In vita f. faiz prophetæ 52. sch. 3.  
 In vita sancti Ioannis Baptistæ 102. sch. 1.  
 In vita f. Iacobi minoris 361. sch. 2.  
 In vita eiusdem 394. sch. 1.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita S. Nicolai 254. sch. 5. 16. fol. 267. sch. 10.  
 In vita f. Martini 315. sch. 3.  
 2. Victus tenuitas & parcitas, ac delictorum ciborum abstinencia illis etiam cordi fuit. *Ex prima parte.*  
 In vita f. Ioannis Baptistæ 103. sch. 7. 8.  
 In vita eiusdem 118. sch. 13. 15.  
 In vita f. Iacobi minoris 372. sch. 1.  
 In vita f. Marci 406. sch. 9.  
 In vita sanctorum sub disciplina sancti Marci ageritium 404. sch. 5. 11. *Ex 2. parte.*  
 In vita S. Ignatij 4. sch. 4.  
 In vita f. Alexij 338. sch. 3.

In vita sancti Chrysofomi 339. sch. 2.  
 In vita sancti Francisci 415. sch. 16.  
 3. Cilicium & cinis, habitus multorum sanctorum. *Ex prima parte.*  
 In vita S. Ioannis Baptistæ 108. sch. 16.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita sancti Martini 328. sch. 25.  
 4. Multi ex sanctis veteribus vino non sunt vsi in potu, sed tantum aqua vel frigida vel calida. *Ex prima parte.*  
 In vita S. Iacobi minoris 362. sch. 1.  
 In vita sanctorum primitiæ Eccl. 407. sch. 10.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita f. V. Vilbrod 406. sch. 13.  
 § *Ieiunia.* 17.  
 1. Ieiunium non esse humanã traditionẽ, non rem superstitiosam, nõ inuicilẽ ad promerendum aliquid à Deo, vt quidam dicunt hoc tẽpore. *Ex prima parte.*  
 In vita Iudith 51. sch. 2.  
 In vita Danielis prophetæ 55. sch. 5.  
 In vita f. Ioannis Euang. 353. sch. 5.  
 In vita eiusdem 356. sch. 12.  
 In vita f. Andree 372. sch. 5.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita S. Geruasij & Prothasij 21. sch. 2.  
 In vita Syluestri 213. sch. 4.  
 In vita S. Nicolai 266. sch. 6.  
 2. Ieiunia valere ad impetrandã veniã peccatorum, & alia etiã beneficia. *Ex prima parte.*  
 In historia dedicationis S. Michaelis 1. sch. 2. 4.  
 In vita f. Petri 333. sch. 14.  
 In vita S. Ioannis Euangelistæ 353. sch. 5.  
 3. Ieiuniũ ad libitum cum abstinencia & ciboru delectu, antiquis sanctis frequentissimum. *Ex prima parte.*  
 In miraculo f. Michaelis 3. sch. 2.  
 In vita Danielis prophetæ 55. sch. 2.  
 In vita eiusdem 65. sch. 3. fol. 58. sch. 12.  
 In sermone de passione Domini 2010. sch. 1.  
 In vita S. Marie 216. sch. 1.  
 In vita sancti Iacobi minoris 362. sch. 1.  
 In vita eiusdem 364. sch. 1.  
 In vita f. Marci 400. sch. 12.  
 In vita sancti Onesimi 400. sch. 1.  
 In vita sancti Dionysij Areopag. 475. sch. 1.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita sancti Eleutherij 30. sch. 2.  
 In vita sanctæ Cecilie 32. sch. 1.  
 In vita sancti Antonij 191. sch. 16.  
 In vita sancti Nicolai 259. sch. 17.  
 In vita eiusdem 277. sch. 0. 27.  
 In vita S. Martini 315. sch. 2.  
 In vita sancti Hieronymi 349. sch. 4.  
 In vita sancti Benedicti 378. sch. 11.  
 4. Ieiunium quadragesimæ semper fuit in maxima obseruantia. *Ex prima parte.*  
 In vita Christi 145. sch. 1.  
 In vita sanctorum primitiæ Ecclesiæ 406. sch. 7.  
*Ex secunda parte.*  
 In vita S. Thelephori 10. sch. 1.  
 In vita f. Geruasij & Protasij 21. sch. 2.  
 5. Ieiunium quartæ & sextæ ferie antiquissimum in Ecclesia, quod etiam ad nonam vique horam protelari solet. *Ex secunda parte.*  
 In vig

I N D E X.

In vita sancti Nicolai	253. sc. 1.	7. Epiphania Domini.	Ex prima parte.
In vita eiusdem	276. sc. 2.	In sermone de S. Ioanne Baptista.	135. sc. 11.
In vita eiusdem	266. sch. 4.		
6. Ieiunium in septimana post Pentecosten ex Apostolica traditione.		8. Passionis Dominice solennitas.	
Ex secunda parte.			
In vita sancti Athanasij	235. sch. 13.		
7. Ieiunium quod dicitur quatuor temporum antiquissimum est in Ecclesia.			
Ex secunda parte.			
In vita S. Calixti Papae Martiris	30. sch. 1.		
8. Ieiunium in pane & aqua frequentissimum est in Ecclesia.			
Ex 2. parte.			
In vita sancti Francisci	416. sc. 17. 91.		
¶ Festi dies.	18.		
1. Non omnes dies equales esse, sed alii alio celebrari & sanctiorem esse.	Ex 1. parte.		
In vita sancti Benedicti.	372. sch. 5.		
2. Dies Dominicus iam ab initio Ecclesie primis ritibus observabatur, in quo nihil operis exercere licet, bonumque est in eo coniugibus ad invicem non commiseri, ob saluatoris nostri reverentiam.	Ex prima parte.		
In miraculis S. Ioannis Baptistae	117. sch. 3.		
In vita sanctorum primitivae Ecclesiae	404. sc. 7.		
Ex secunda parte.			
In inuentione corporum Ceruasij & Prothasij.	24. (sch. 12.)		
In vita sancti Syluestri.	112. sch. 3.		
3. Ultra diem dominicum antiqui patres etiam alia festa celebrabant.			
Ex prima parte.			
In vita sancti Ioannis Baptistae	90. sc. 1.		
In vita Apostoli Petri & Pauli	298. sc. 1.		
In vita Apost. Petri & Pauli	303. sch. 7.		
Ex secunda parte.			
In vita sancti Francisci	445. sc. 107.		
4. Paschae antiquissima solennitas & maximae virtutis.			
Ex prima parte.			
In vita Apostoli Petri & Pauli	311. sch. 11.		
In vita diui Marci.	410. sc. 1.		
Ex secunda parte.			
In vita sancti Pij papae Mart.	15. sc. 1.		
In vita S. Victoris Papae & Mart.	30. sc. 1.		
In vita S. Georgij	130. sc. 5.		
In vita S. Pauli Eremitae	279. sch. 1.		
In vita sancti Athanasij	235. sch. 13.		
In vita sancti Martini	320. sch. 2.		
In vita S. Chrysostomi	345. sch. 10.		
In vita sancti Benedicti	372. sch. 4. 5.		
5. Pentecostes solennitas.	Ex secunda parte.		
In vita S. Pauli Eremitae.	1. 9. sc. 14.		
In vita S. Athanasij	235. sc. 14.		
6. Natalis Domini.	Ex prima parte.		
In oratione de Natali Domini	146. sc. 1. 2. & 7.		
In oratione de sanctis Innocentibus	291. sc. 2.		
In vita S. Stephani	428. sch. 5.		
Ex secunda parte.			
In vita sancti Ambrosij	100. sch. 5.		
In vita Chrysostomi	345. sc. 9.		
In vita S. Francisci	419. sch. 41.		

SCHOLIORVM

	Ex prima parte.	In vita sancti Vincentij	90. sch. 1. 6.
In Encomio sancti Michaelis.	7. sch. 5.	36. Festum sanctae Agnetis.	
		Ex secunda parte.	
18. Festum Eliae Prophetae.		In vita S. Agnetis	118. sch. 2.
Ex prima parte.		37. Festum sancti Basilij Episcopi.	
In vita eiusdem	38. sch. 1.	Ex prima parte.	
In miraculis eiusdem	16. sch. 6.	In sermone de Circumcisione	161. sc. 1.
19. Festum S. Machabeorum.		Ex secunda parte.	
Ex prima parte.		In vita beati Basilij	290. sc. 1. 2. 6.
In sermone de eisdem	75. sch. 2.	38. Festum sanctae Agathae	
		Ex secunda parte.	
20. Festum sancti Ioannis Baptistae.		In vita sanctae Agathae	4. sc. 5.
Ex prima parte.		39. Festum sancti Cypriani	Ex 2. parte.
In vita sancti Ioannis Baptistae.	90. sc. 2.	In vita sancti Cypriani	57. sch. 12. 13.
In vita eiusdem.	115. sc. 3. fol. 132. sc. 4. fol. 133. sc. 13. fol. 110. sc. 22. fol. 93. sc. 5. fol. 105. sc. 11.	40. Festum sancti Gregorij	
		Ex secunda parte.	
21. Festum Apostolorum Petri & Pauli.		In vita sancti Gregorij	130. sc. 4.
Ex prima parte.		41. Festum quatuor coronatorum	
In vita Apostoli Petri & Pauli	302. sc. 3.	Ex secunda parte.	
In vita eorundem	305. sc. 4. 8. fol. 307. sch. 1.	In vita quatuor coronatorum	160. sc. 1. & 2.
In vita eorundem	319. sch. 10.	42. Festum sancti Francisci	
22. Festum diui Petri ad vincula.		Ex secunda parte.	
Ex prima parte.		In vita sancti Francisci	442. sch. 84. & 105.
In vita Apostoli Petri & Pauli	307. sch. 3.		
In vita sancti Petri	324. sc. 2.		
23. Festum martyrij d. Petri.	Ex prima parte.		
In vita sancti Petri	324. sc. 3.		
24. Festum Conversionis S. Pauli			
Ex prima parte.			
In vita eiusdem	346. sc. 2.		
In vita Apostoli Petri & Pauli	307. sch. 3.		
25. Festum sancti Ioannis Euangelistae.			
Ex prima parte.			
In sermone de sanctis Innocentibus	291. sc. 2.		
26. Festum S. Andreae Apostoli	Ex 1. parte.		
In vita S. Andreae	372. sch. 7.		
27. Festum sancti Sephani protomartyris.			
Ex prima parte.			
In vita sancti Stephani	428. sch. 6.		
In sermone de sanctis Innocentibus	291. sc. 2.		
28. Festum sanctorum Innocentium.	Ex 1. parte.		
In sermone de sanctis Innocentibus	291. sc. 2.		
29. Festum sancti Bartholomaei Apostoli.			
Ex prima parte.			
In vita sancti Bartholomaei	386. sch. 1.		
30. Festum sancti Barnabae Apost.	Ex 1. parte		
In vita sancti Barnabae	428. sch. 13.		
31. Festum sancti Marci Euangelistae.			
Ex prima parte.			
In vita sancti Marci	411. sc. 4.		
32. Festum sancti Clementis	Ex 1. parte		
In vita sancti Clementis	461. sc. 1.		
In vita eiusdem.	468. sc. 8.		
In miraculis eiusdem	469. sch. 1.		
33. Festum sancti Laurentij.			
Ex secunda parte			
In vita sancti Laurentij	72. sc. 4. 7. 8.		
In vita eiusdem.	67. sch. 5.		
In vita eiusdem	82. sch. 19.		
34. Festum sancti Nicolai.	Ex secunda parte.		
In vita sancti Nicolai	268. sc. 13. 15. & 19.		
35. Festum S. Vincentij martyris.	Ex 2. parte.		

¶ Sancti. 19.

2. Sanctae Dei genitricis Mariae praecois.	
Ex prima parte.	
In sermone de laudibus b. Mariae	188. sc. 1.
In oratione de praesentatione Mariae	230. sc. 7.
In sermone de assumptione	213. sch. 8.
In sermone de Zona Mariae.	282. sc. 45. 6. 18. 19. 20.
2. Vnigenitus Dei filius, nulla in Virgine matre praecunte viri cognitione, ex eius purissimis sanguinibus factus est homo: & sine virginitatis illius corruptione ex eadem ortus est, claustris virginis clausis.	Ex 1. parte.
In sermone de corpore Christi	211. sc. 1. & 3.
In sermone de Purificat. b. Mariae	260. sc. 3. 4.
3. Non hominem tantum nudum genuit S. virgo, sed etiam Deum verum, & cur Deipara discatur.	Ex prima parte.
In vita beatae Mariae	213. sch. 1. 2. 3. 4. & 6.
4. Sanctissimae Dei genitricis semper adeste auxilium eadem deuote & cum fiducia inuocantibus.	
Ex prima parte.	
In sermone de laudibus Mariae	188. sc. 1. 4.
In sermone de Assumptione	270. sch. 2.
In miraculis beatae Mariae	276. sch. 6.
De sacra zona Mariae	283. sc. 7. 8. 9. & 19.
Ex secunda parte.	
In vita sancti Francisci	418. sch. 36.
5. Sanctos post mortem recipi in coelo, videre Deum, & orare pro nobis, ac exhibere nobis beneficia.	
Ex prima parte.	
De virtutibus Angelorum	26. sc. 1.
In vita Eliae	52. sc. 2.
In vita sanctorum Machabeorum	84. sch. 13.
In vita sancti Ioannis Bapt.	169. sc. 19.
In sermone de Circumcisione	162. sc. 2.
In sermone de Assumptione Mariae	212. sc. 6.
In sermone de laudibus b. Mariae	188. sc. 3.

INDEX.

In sermone de sanctis Innocentibus 289. fch. 1.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 306. fcho. 5.  
 In vita eorundem 296. fch. 3. Item fol. 304. fch. 2. 15. 6. Item fol. 309. fch. 3.  
 In vita eorundem Apostolorum. 303. fch. 6.  
 In vita sancti Pauli 346. fch. 4.  
 In vita sancti Matthæi 388. fch. 2. Item fol. 390. fch. 2.  
 In vita sancti Thomæ Apostoli 382. fch. 2.  
 In vita sancti Barnabæ 419. fch. 2. fol. 427. fch. 1. 4.  
 In vita sancti Stephani. 439. fcho. 9. 8  
 In vita eiusdem 442. fch. 2.  
 In passione eiusdem 437. fch. 1.  
 In vita sancti Longini 449. fch. 1.  
 In vita S. Dionysij Arcop. 484. fch. 7.  
 In vita eiusdem 491. fch. 9.  
 Ex 2. parte.  
 In inuentione corporum Gerual & Protha. 23. fch. 7.  
 In vita Sanctæ Cecilie 39. fch. 6.  
 In vita sanctæ Agathæ 46. fch. 6.  
 In vita sancti Cypriani 65. fch. 10.  
 In vita S. Laurentij 71. fch. 1.  
 In vita eiusdem 76. fch. 6. 7. 8. Itē fo. 81. fch. 10. 17.  
 In vita S. Vincentij 82. fch. 2. Itē fo. 90. fch. 2. & 5.  
 In vita sanctæ Agnetis 112. fch. 2.  
 In vita Marcellini. 138. fch. 3.  
 In vita sancti Albani 140. fch. 4.  
 In vita sancti Sebastiani 150. fch. 4. 3.  
 In vita sancti Blasij 160. fch. 1.  
 In vita sanctæ Margaretæ 169. fch. 2.  
 In vita sancti Antonij 194. fch. 20. 32.  
 In vita sancti ambrosij 308. fch. 17.  
 In vita sancti Martini 334. fch. 16. Item fo. 336. fch. 3.  
 In vita Benedicti 384. fch. 26. 28. 31 & 33.  
 In vita S. Augustini & Melliti 393. fch. 21. 26. 31.  
 In vita sancti Gregorij 395. fch. 1.  
 In vita S. Nicolai 265. fch. 25.  
 In vita eiusdem 266. fch. 1. 3. 10. 15.  
 In vita S. Francisci 412. fch. 1. 15. 35. 74.  
 77. 78. 83. 110. & 112.  
 6. Sanctos inuocados, & antiquos patres eos inuocasse, nec ob eorū inuocationē obtenebrari Dei necessariam inuocationē. Ex 1. parte.  
 In vita S. Ioannis Bapt. & aliorum sanct. 397. fch. 15.  
 In lamentatione beatæ Mariæ 203. fch. 3.  
 In sermone de præsent. beatæ Mariæ. 225. fch. 4.  
 In sermone de zona b. Mariæ 286. fch. 16.  
 In sermone Apost. Petri & Pauli 318. fch. 9.  
 In vita sancti Petri 332. fch. 9.  
 In miraculis sancti Pauli 348. fch. 2. 3.  
 In vita sancti Andree 373. fch. 9.  
 In vita S. Bartholomæi 387. fch. 3. 5.  
 In vita S. Barnabæ 418. fch. 15.  
 In vita sancti Marci 413. fch. 8.  
 In vita sancti Lucæ 416. fch. 8.  
 In vita sancti Stephani 428. fch. 4. fo. 445. fch. 8.  
 In vita b. Dionys. Arcop. 485. fch. 9.  
 In vita beati Clementis 467. fch. 6. fo. 496. fch. 9.  
 Ex secunda parte  
 In vita sanctæ Cecilie 32. fch. 2.  
 In vita sancti Cypriani 56. fch. 11.  
 In miraculis sancti Laurentij 86. fch. 2.  
 In vita sanctæ Anastasie 205. fch. 3.  
 In vita sanctæ Agnetis 213. fch. 5.  
 In vita eiusdem 115. fch. 10. fo. 117. fch. 6.  
 In vita sancti Georgij 123. fch. 6.  
 In vita sanctorum Cosmæ & Damiani 146. fch. 5.  
 In miraculis sancti Quintini 163. fch. 3.  
 In vita eiusdem 278. fch. 1.  
 Item fo. 266. fch. 216. fo. 277. fch. 26. 27.  
 In vita sancti Francisci 439. fch. 159. 161. 64. 66.  
 72. 93. 111. & 113.  
 7. Miracula quæ ad sanctorū inuocationē fiunt, Dominus noster Iesus Christus gerit in illis, siue per illos, vt verā fidē in nobis cōfirmet, & per aperta documenta doceat in illis nobis adesse Deum, resque ac mentes hominū paterno studio curare.  
 Ex prima parte.  
 In orat. de exportat. manus f. Ioan. Bapt. 133. fch. 9.  
 In miraculis sancti Thomæ Apost. 382. fch. 3.  
 In vita S. Stephani 445. fch. 10.  
 Ex secunda parte.  
 In inuēt. corporū Gerual. & Protha. 25. fch. 17.  
 In vita sanct. Cosmæ & Damiani. 146. fch. 4.  
 8. Sanctos in Dei & Christi lumine scire quæ circa nos aguntur. Ex prima parte.  
 In vita S. Barnabæ 418. fch. 1.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sanctæ Agathæ 45. fch. 10.  
 In vita sancti Cypriani. 56. fch. 11. fol. 65. fch. 10.  
 In vita sancti Syluestri. 213. fch. 5.  
 9. Miracula quæ post sanctorum obitum fiunt, splendorem vitæ eorum aperte cōfidentur.  
 Ex prima parte.  
 In vita S. Stephani. 444. fch. 7.  
 Ex secunda parte.  
 In vita S. Hieronimi. 311. fch. 10.  
 In vita S. Nicolai. 257. fch. 10. Item fol. 287. fch. 12.  
 In vita sancti Ambrosij. 308. fch. 16.  
 In vita S. Vibrod. 403. fch. 5.  
 10. Antiquitus mos est super sepulchra & memorias martyrum missas celebrari.  
 Ex secunda parte.  
 In consecratione Eccles. sanctæ Agathæ. 48. fch. 3.  
 In vita S. Felicis. 87. fch. 1.  
 In vita sancti Gregorij. 397. fch. 4.  
 11. sanctos magnam habere potestatem post mortem.  
 Ex prima parte.  
 In vita Hieremias proph. 53. fch. 3.  
 In vita eiusdem. 51. fch. 1.  
 In vita S. Machabæorum. 79. fch. 9. 10.  
 In serm. de præsent. b. Mariæ. 225. fch. 3. fo. 230. fch. 7.  
 In vita sancti Lucæ. 416. fch. 8.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Cypriani. 54. fch. 7. 11. Itē 65. fch. 10.  
 In vita sancti Siluestri. 213. fch. 5.  
 In vita S. Alexij. 339. fch. 4.  
 In vita sancti Benedicti 378. fch. 11. fo. 381. fch. 2. 1.  
 In vita sancti Nicolai. 268. fch. 14.  
 In vita sancti Francisci. 437. fch. 65. Ibidē fch. A. 6.  
 Item fch. 69. 70. 71. 79. 81. 90.  
 12. Sanctos non recte dici emortuos.  
 Ex prima parte.  
 In vita sancti Ioseph patriarchæ. 28. fch. 4.  
 In vita S. Ioannis Baptistæ. 102. fch. 5.  
 In vita eiusdem. 109. fch. 12.  
 In dormitione B. Mariæ. 163. fch. 1.  
 In vita Apost. Petri & Pauli. 307. fch. 3. 4.  
 In vita eorundem 299. fch. 4.  
 In vita sancti Andree 376. fch. 1.  
 In vita eiusdem. 371. fch. 1.  
 In vita sancti Stephani 428. fch. 3.  
 In narratione de miraculis S. Stephani. 430. fch. 10.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Cypriani. 56. fch. 10.  
 In vita eiusdem 65. fch. 10. 13.  
 In vita sanctæ Agnetis 216. fch. 3.  
 In miraculis sancti Quintini. 263. fch. 1.  
 In

SCHOLIORVM.

In vita sancti Syluestri 214. fch. 6.  
 In vita sancti Nicolai 278. fch. 30.  
 In vita diui Ambrosij 310. fch. 28.  
 In vita S. Martini 326. fch. 21.  
 In vita S. August. & Melliti 394. fch. 2. 4.  
 In vita sancti Francisci 417. fch. 60.  
 12. Sanctorum reliquias venerādas esse, & sanctas dici, necnō eorū res externas, quæ etiā inter dū beneficia gratiarū præstare solēt. Ex 1. parte.  
 In Oratione de Machabæis 77. fch. 15.  
 In sermone de eisdem 79. fch. 11.  
 In vita B. Ioannis Baptistæ. 120. fch. 2.  
 In inuentione capitis eiusdem 137. fch. 2.  
 In vita beati Ioannis Bapt. & aliorum sanctorum fol. 394. fch. 2. 5. 9. 11. 12. & 14.  
 In miraculis eiusdem 136. fch. 3.  
 In vita Iesu Christi. 157. fch. 2.  
 In lamentatione beatæ Mariæ 203. fch. 2.  
 In vita eiusdem 245. fch. 10.  
 In Oratione, de dormitione eiusdem 275. fch. 7.  
 In miraculis B. Mariæ ibid. fch. 7. 8.  
 In Oratione de zona b. Mariæ 282.  
 fch. 1. 2. 3. 4. 11. 14. & seq.  
 In oratione de catenis diui Petri 324. fch. 3. 4. 5. 7.  
 In Encomiis D. Pauli 344. fch. 1. 3. 5.  
 In vita S. Andree 370. fch. 2.  
 In vita eiusdem 376. fch. 2.  
 In vita sancti Bartholomæi 386. fch. 2.  
 In vita S. Thomæ Apostoli 379. fch. 1. 3.  
 In vita S. Barnabæ 415. fch. 11.  
 In vita sancti Lucæ. 413. fch. 9. & seq.  
 In vita S. Stephani. 444. fch. 7.  
 In vita S. Clementis 466. fch. 14. 5. & 7.  
 Ex secunda parte.  
 In inuentione corporū Gerualij & Prot. 241. f. 8. 16.  
 In vita eorundem 28. fcho. 3. & seq.  
 In vita sanctæ Agathæ 46. fch. 3. 4.  
 In vita sancti Cypriani 56. fcho. 9.  
 In vita S. Vincentij 95. fch. 2.  
 In vita eiusdem 99. fch. 2. 2.  
 In vita sancti Anastasie 105. fch. 4.  
 In vita S. Adriani 159. fch. 3.  
 In vita S. Margaretæ 196. fch. 2.  
 In vita Helenæ 214. fch. 3.  
 In historia de inuentione S. Crucis 225. fcho. 1.  
 In vita sancti Athanasij 247. fch. 21. 22. 24.  
 In vita S. Nicolai 277. fch. 11. 22. 24.  
 In vita S. Ambrosij 308. fch. 18. 26. 29. & 30.  
 In vita S. Martini 332. fch. 32.  
 In vita sancti Nicolai 265. fch. 26. 27.  
 In vita sancti Francisci 417. fch. 18. 86. 97.  
 13. Peregrinādū ad eos, & ad loca sancta, & patribus has peregrinationes fuisse in vsu. Ex 1. parte.  
 In inuentione capitis S. Ioannis Bapt. 136. fch. 1.  
 In vita Iesu Christi 153. fch. 4.  
 In miraculis S. Stephani 450. fch. 10.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Policarpi 23. fcho. 5.  
 In vita S. Agnetis 113. fch. 5. 6.  
 In vita S. Helenæ 227. fch. 1. 5.  
 In vita S. Nicolai 256. fch. 7. 11. & 27.  
 In vita eiusdem 279. fch. 4. & 5.  
 In vita sancti V. Vibrod 402. fch. 1.  
 In vita sancti Francisci 412. fch. 3. 8. 76. 99.  
 14. Cōfugientes ad eorū pignora & sepulchra adiuuari, apud quæ etiā mos erat pernoctare.  
 Ex prima parte.  
 In miraculis S. Andree 377. fch. 1. 3.  
 In miraculis B. Bartholomæi 388. fch. 16.  
 In vita S. Marci 408. fch. 5.  
 In miraculis S. Stephani 430. fch. 10.  
 Ex secunda parte.  
 In inuentione corporū Gerualij & Prot. 241. fch. 13.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 318. fch. 8.  
 In miraculis S. Stephani 430. fch. 10. Ex 2. parte.  
 In inuentione corporū Geru. & Prot. 23. fcho. 5.  
 In vita S. Cypriani 54. fch. 6.  
 In vita sancti Francisci 443. fch. 9.  
 16. Sanctos posse dici intercessores, legatos, aduocatos, & mediatores ad Deū citra redēptoris nostri contumeliam. Ex prima parte.  
 In historia dedicationis S. Michaelis 1. fcho. 3.  
 In vita sancti Ioannis Baptistæ 93. fch. 4.  
 In vita B. Mariæ 222. fch. 1. 7.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 303. fch. 9. 10.  
 In miraculis S. Stephani 430. fcho. 10.  
 In miraculo S. Clementis 495. fch. 10.  
 Ex secunda parte.  
 In vita S. Laurentij 81. fch. 17.  
 In vita S. Cosmæ & Damiani 148. fch. 7.  
 In vita S. Hilarij 230. fch. 2.  
 In vita S. Nicolai 285. fch. 7.  
 In vita eiusdem 269. fcho. 19.  
 17. Sanctos qui honorat, honore Deū & Dominū nostrum Iesum Christum. Ex 1. parte.  
 In vita S. Petri & Pauli. 298. fch. 12. Ex 2. parte.  
 In vita S. Cypriani 66. fcho. 16.  
 18. Sancti orantes pro nobis exaudiuntur à Deo, & propugnatores nostri sunt ac patroni.  
 Ex prima parte.  
 In vita Danielis prophete 65. fch. 4.  
 In oratione de martyrio S. Stephani 446. fch. 11.  
 In vita eiusdem 428. fch. 4.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Gerual & Prot. 22. fch. 7. fo. 23. fch. 9.  
 In vita S. Laurentij 75. fch. 6.  
 In vita S. Bonifacij 141. fcho. 1.  
 In vita S. Sebastiani 150. fch. 2.  
 In vita S. Nicolai 287. fch. 9.  
 In vita S. Francisci 440. fch. 73. 76.  
 19. Solū Deū adoratione latrū colimus & ad os ramus; Sanctos autē vt verē Dei seruos & amicos veneramus & diligimus. Ex 2. parte.  
 In vita S. Policarpi 13. fcho. 5.  
 In vita S. Hilarij 230. fcho. 1.  
 20. Antiquitus Ecclesie mos fuit in die passionis Sanctorū martyrum solenes cōuentus apud illos agere, Hymnos in eorū honorē canere, & in illorum solennitatibus gaudere, necnō cēpla & altaria eorū diuersimodē exornare, visitare, variāque illis donaria & vota offerre, sic cut & modō fit. Ex prima parte.  
 In vita S. Ioannis Baptistæ. 111. fch. 26.  
 In orat. de exportatione manus eiusdem 135. fch. 10. 12.  
 In miraculis B. Ioannis 137. fch. 3.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 305. fcho. 10.  
 In miraculis S. Thomæ 382. fch. 4.  
 In vita b. Marci 415. fch. 6. 7.  
 \*\*\*

I N D E X.

In oratione de martyrio S. Stephani	444. f. 6.	In vita sancti Ignatii	7. f. 8.
In vita sancti Cornelii Centurionis	457. f. 5.	In inuentione corporum Geruasii & Prot.	24. f. 8.
In vita f. Dionysij	491. f. 9.	In miraculis eorundem	25. f. 11.
In vita sancti Polycarpi	23. f. 5.	In vita f. Cypriani	68. f. 4.
In vita sancti Geruasii & Prot.	29. f. 5.	In vita f. Laurentij	196. f. 3.
In vita f. Cypriani	66. f. 12.	25. Sanctis non esse detrahendum, nec eorum sepulchra, ossa, cineres, vel reliquias ab immundis vel facinorosis tangenda, nec eorum ministros iniuria asficiendos, no peierandum in eorum Ecclesijs, vel ante eorum sepulchra, quoniam seuerè hæc omnia castigantur.	Ex prima parte.
In vita d. Laurentij	81. f. 11. & seq.	In miraculis S. Mariz	276. f. 10. f. 1.
In vita f. Vincentij	88. f. 2.	In miraculis f. Andree	367. f. 6.
In vita f. Athanasij	130. f. 1.	In vita S. Dionysij	477. f. 1.
In vita eiusdem	247. f. 21.	In vita f. Ambrosij	31. f. 31.
In vita sancti VVilbrod	403. f. 6.	In vita sancti Francisci	442. f. 88. 108. & seq.
In vita sancti Francisci	441. f. 82.	26. Quidam sancti præcellentem virtutem habent super aliquo morbo.	Ex secunda parte.
21. Non esse attendendum clnerè sanctorum corporum, nec fauilla reliquiarum carnis, ossæ tempore consumpta, sed diuinã virtutè, & spiritus sancti gratiam in eis radiantem & coruscantem.	Ex prima parte.	In vita f. Francisci	444. f. 102.
In vita Samuelis prophete	35. f. 1.	27. Sancti carnis concupiscentiam robusto & in se rego sanctimoniz & continentie rigore calcabant.	Ex prima parte.
In vita Elizæi prophete	44. f. 1.	In vita S. Ioannis Bapt.	103. f. 9. f. 11. f. 2. 4.
In sermone de Sanctis Machabæis	79. f. 8. 9. 11.	In vita f. Stephani	426. f. 8.
In vita S. Ioannis Bapt & aliorum sanct.	395. f. 6.	28. Etia irrationabilibus creaturis & immanissimis bestijs sancti in virtute Dei imperabatur.	Ex secunda parte.
In orat. de exort. manus f. Ioa. Bapt.	131. f. 4.	In vita S. Nicolai	254. f. 2.
In vita f. Ioannis Euangelistæ	359. f. 18.	In vita sancti VVilbrod	406. f. 14.
In vita sancti Andree	376. f. 12.	29. Sancti, multo gratius est atq; iucundius, sibi potissimum celebrantur & excolantur, vbi in Dei sacrificiũ occubuerunt, & ibi maxime prestat Deus petita suffragia, vbi adsunt sanctorum memoriz.	Ex prima parte.
In miraculo de S. Bartholomæo	328. f. 2.	In miraculis B. Bartholomæi	387. f. 3.
In vita f. Timothei	459. f. 1.	In vita sancti Barnabæ	431. f. 9.
In vita sancti Polycarpi	23. f. 5.	In vita sancti Benedicti	385. f. 32.
In vita S. Geruasii & Prothasij	22. f. 3.	In vita S. VVilbrod	423. f. 6.
In vita sanctæ Agathæ	43. f. 6.	¶ Imagines. 20.	
In vita sancti Cypriani	67. f. 3.	1. Imaginum vnum in Ecclesia licitũ esse & antiq̃uissimum.	Ex prima parte.
22. Sancti nouis meritis augentur, & gloriæ illis currie incrementum.	Ex prima parte.	In miraculis f. Michaelis	14. f. 4.
In vita f. Stephani	428. f. 3.	In vita sancti Ioannis Baptistæ	91. f. 3.
In vita sancti Francisci	444. f. 103.	In vita Christi	159. f. 8. & sequ.
23. Sanctorum sepulchra in veneratione haberi antiquus mos fuit, vbi virtutes magnas interdũ per eos preſtari solitas, etiã demones ipsi vel inuiti faceri cõpelluntur.	Ex prima parte.	In sermone de falsis imaginibus Christi	206. f. 1.
In vita Hieremiz prophete	53. f. 4.	In oratione, de Christi imagine	187. f. 1.
In vita Ezechielis prophete	51. f. 4.	In vita sancti Lucæ	476. f. 4.
In miraculis S. Ioannis Baptistæ	136. f. 1.	In vita f. Cornelij Centur.	457. f. 7.
In vita Iesu Christi	157. f. 3.	In vita b. Dionysij Areop.	484. f. 2.
In dormitione beatæ Mariæ	170. f. 3. 278. f. 1.	In vita b. Dionysij Areop.	484. f. 2.
In vita f. Ioannis Euang.	361. f. 2.	In vita sancti Geruasii & Proth.	21. f. 10. f. 3.
In miraculis S. Andree	366. f. 5.	In vita f. Syluestri	214. f. 7.
In oratione de martyrio f. Stephani	445. f. 9.	In vita f. Alexij	337. f. 1.
In miraculis S. Clementis	466. f. 2.	In vita f. Augustini & Melliti	387. f. 4.
In vita sancti Dionysij Areopag.	491. f. 5.	In vita f. Nicolai	269. f. 17.
In miraculis eiusdem	477. f. 2.	In vita sancti Francisci	436. f. 57. & sequ.
In inuentione corporum Geruasij & Prot.	23. f. 3.	2. Inuictæ sunt imagines ad promptitudinem memoriz, & prociðentes adoramus, no imaginè, sed imagine representantur. Et qui imagines contempserunt, acriter quandoq; puniti sunt.	Ex prima parte.
In vita sancti Laurentij	81. f. 14.	In sermone de f. Cruce	110. f. 34.
In vita S. Ioannis & Pauli	289. f. 1.	3. Genua flectere ante imagines orãdo eos quos representant, opus esse bonũ ac piũ.	Ex 1. parte.
In vita diui Ambrosij	304. f. 11.	In narratione de Christi imagine	190. f. 8.
In vita S. Epiphaniij	312. f. 2.	Ex secunda parte.	
In vita f. Alexij	339. f. 6.	In vita Helena	225. f. 5.
In vita sanctæ Monicæ	353. f. 6.	In vita f. Francisci	412. f. 6.
24. Ex sanctorum memoria & ossium illorum tactu sanctificatione acquiri: sed ex eorum sepulchris ciuitates sanctificari, illustrari sanguine vrbes, & agros præseruari.	Ex prima parte.	¶ Ado.	
In vita Hieremiz proph.	52. f. 1.		
In vita f. Ioannis Baptistæ	132. f. 6. f. 9.		
In vita diui Pauli	347. f. 6.		
In vita sancti Bartholomæi	387. f. 4.		
In vita f. Lucæ	417. f. 11.		
In vita f. Dionysij Areop.	491. f. 8.		
In vita f. Ignatij	4. f. 11.		

S C H O L I O R V M.

4. Adorare Crucem & alia plurima, est traditio non scripta.	Ex prima parte.	In vita B. Mariæ	215. f. 10. f. 11.
In vita Iesu Christi	157. f. 1. 5.	In vita eiusdem	222. f. 5.
In sermone de f. Cruce	210. f. 2.	In vita S. Marci	400. f. 11.
In narratione de Christi imagine	193. f. 8.	Ex secunda parte.	
Ex secunda parte.		In vita sancti Bonifacii	141. f. 5.
In vita Helena	227. f. 4.	In vita sancti Martini	318. f. 8. 9.
In vita S. Nicolai	279. f. 4.	¶ Cœlibatus. 23.	
5. Crucis signaculum murum esse inexpugnabile ac miræ virtutis, & antiquitus Crucem in omnibus materijs pingi, atque insculpi & adorari solitam.	Ex 1. parte.	1. Virginitatem seruare nõ esse impossibile, auxiliante Dei gratia, quæ volentibus nunquam deest. Et hoc institutum ex Dei genitrice in nouo testamento processisse.	Ex prima parte.
In miraculis f. Michaelis	4. f. 4. Itẽ fo. 14. f. 1.	In vita f. Ioannis Baptistæ	209. f. 10.
In sermone de Sancta Cruce	203. f. 4. 5. 6.	In vita b. Mariæ	215. f. 10. f. 11.
In sermone de exaltatione f. Crucis	197. f. 3.	In vita f. Marci	400. f. 10.
Item de exaltatione f. Crucis	205. f. 4.	In vita sanctorum primitiæ Eccles.	406. f. 8.
In sermone de f. Cruce	210. f. 1.	In vita f. Timothei	456. f. 1.
In sermo. de purificatione B. Mariæ	171. f. 2.	In vita f. Agathæ	43. f. 10.
In vita f. Ioannis Euangelistæ	358. f. 14. 15. 16.	In vita sanctæ Agnetis	113. f. 7. 8.
In vita sancti Barnabæ	417. f. 10.	In vita eiusdem	115. f. 10. f. 11.
In vita f. Cornelij Centur.	457. f. 4.	In vita sanct. Cosmæ & Damiani	244. f. 16.
Ex secunda parte.		In vita f. Antonij	186. f. 10.
In vita sancti Geruasii & Proth.	28. f. 10. f. 11.	In vita f. Francisci	415. f. 14.
In miraculo septem dormientium	42. f. 10.	2. Virginitas commendatio, & statum eius valde esse Deo charum.	Ex prima parte.
In vita f. Georgij	119. f. 12.	In sermone de Purificatione	179. f. 10. f. 11.
In vita sanctæ Marcellini	138. f. 2.	In sermone de Purificatione	260. f. 10. f. 11.
In vita f. Caterinæ	171. f. 2.	In vita sanctæ Mariæ	215. f. 10. f. 11.
In vita S. Chrysoſt.	342. f. 10. f. 11.	In vita apost. Petri & Pauli	300. f. 10. f. 11.
In vita f. Augustini & Melliti	387. f. 4.	In vita Apost. Petri & Pauli	300. f. 10. f. 11.
In vita sancti Francisci	414. f. 13.	In vita f. Ioannis Euang.	360. f. 10. f. 11.
6. Mirabiles effectus imaginum.	Ex 1. parte.	In vita eiusdem	354. f. 11.
In narratione de imagine Christi	191. f. 10. f. 11.	In vita sancti Marci	405. f. 11.
¶ Purgatorium. 21.		Ex 2. parte.	
1. Esse locum purgatorium, in quo post mortem animæ luant poenas.	Ex 2. parte.	In vita f. Cypriani	54. f. 10. f. 11.
In vita sancti VVilbrod	405. f. 12.	In vita f. Laurentij	79. f. 10. f. 11.
¶ Vota. 22.		In vita sanctæ Agnetis	115. f. 10. f. 11.
1. Vota antiquis patribus fuisse in vsu, & post eõmissionem ab illis fuisse impleta.	Ex prima parte.	In vita f. Dorotheæ	204. f. 6.
Ex prima parte.		In vita f. Antonij	224. f. 4.
In miraculis S. Ioannis	157. f. 10. f. 11.	3. Ad seruandã perpetuam virginitatẽ hortabatur p̃fici patres puellas, & non ad contrahenda matrimonia, vt faciunt moderni dogmatistæ.	Ex secunda parte.
In sermone de præsent. B. Mariæ	224. f. 10. f. 11.	In vita sancti Ignatij	4. f. 10. f. 11.
In vita B. Mariæ	222. f. 5.	In vita S. Agnetis	115. f. 10. f. 11.
In miraculis S. Andree	378. f. 10. f. 11.	In vita sancti Antonij	200. f. 10. f. 11.
Ex secunda parte.		In vita Helena	228. f. 10. f. 11.
In vita f. Chryſogoni	101. f. 4.	4. Virginitas etiã in sanctis veteris testamenti reperitur.	Ex secunda parte.
In vita f. August.	359. f. 3.	In vita Hieremiz	53. f. 10. f. 11.
In vita S. Nicolai	277. f. 10. f. 11.	In vita eiusdem	53. f. 10. f. 11.
In vita S. Francisci	438. f. 68. 73. 75. 80. 82. 85. 87. 88. 89. 98. 101. 104. 106.	In vita Danielis Prophetæ	55. f. 4.
2. Vota quæ sub conditione sunt, videlicet, si sanitate obtinero, vel quod simile, clericatus habitum suscipiam, vel tale quid faciam, grata esse Deo, nec superstitiosa aut inutilia, quod rei euentus ostendit: nam vbi sunt emissa, sanctorum intercessione res petite à Deo conceduntur.	Ex secunda parte.	In vita trium puerorum	55. f. 10. f. 11.
In oratione de Natiuitate	149. f. 10. f. 11.	In oratione, de Natali	149. f. 10. f. 11.
Ex secunda parte.		5. Virginitas nobilior & sublimior est viduitate & coniugio.	Ex 1. parte.
In vita S. Francisci	438. f. 10. f. 11. 94. 96.	In vita b. Mariæ	216. f. 10. f. 11.
3. Vorum virginitatis esse licitũ, & Deo maxime gratum, & perfolui posse, & quæ olim eã uerant, speciali habitu imposito Deo consecrabantur.	Ex 1. parte.	In vita B. Ioannis	349. f. 10. f. 11.
Ex 1. parte.		Ex secunda parte.	
In oratione de Natiuitate	149. f. 10. f. 11.	In vita f. Agnetis	113. f. 10. f. 11.
Ex 1. parte.		In vita f. Martini	325. f. 10. f. 11.
In oratione de Natiuitate	149. f. 10. f. 11.	6. Peccatum esse maximũ, Deo sacratas virgines nuptiali thoro violare, similiter & professos monachos.	Ex 1. parte.
Ex 1. parte.		In oratione de Natiuitate	149. f. 10. f. 11.

INDEX

In vita f. Mariæ 212. fcho. 3.  
 Ex 2. parte.  
 In tractatu de cōsecratione Eccl. S. Agat. 47. fch. 1.  
 In vita S. Athanasij 249. fcho. 24.  
 9. Absinentia fauet virginitati. Ex 1. parte.  
 In vita S. Ioannis Euangel. 300. fcho. 7.  
 Ex 2. parte.  
 In vita f. Dorotheæ 157. fch. 2.  
 ¶ Temploꝝ cultus. 24.  
 1. Tempia magnifica, & monasteria antiqui prins  
 cipes, Episcopi ac populi in honorē Dei edificā  
 bant, & illud primum erat Christianā fi  
 dei indicium. Quæ etiam diuersis donis, ter  
 ritorijs, & possessionibus ditabant, vnde est  
 opus Deo gratū & acceptū, nō autē malū, vt  
 heretici mentitur. Ex prima parte.  
 In vita Zorobabel 74. fch. 1.  
 In exaltatione sanctæ Crucis 205. fch. 2.  
 In miraculis S. Mariæ 279. fch. 1.  
 In vita Apost. Petri 322. fch. 2.  
 In miraculo b. Bartholomæi 385. fch. 3.  
 In vita diui Lucæ Euangelistæ 416. fch. 4.  
 In vita sancti Cornelij Centur. 457. fch. 6.  
 In vita sancti Clementis 466. fch. 1.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Geruasij & Proth. 29. fcho. 6.  
 In vita f. Cypriani 68. fcho. 4.  
 In vita sancti Syluestri 206. fch. 2.  
 In vita Helenæ 423. fcho. 2.  
 In vita eiusdem 227. fcho. 3. & 6.  
 In vita f. Martini 329. fcho. 1.  
 In vita d. Marci papæ 229. fcho. 1.  
 In vita f. Nicolai 294. fcho. 6. 12. & 21.  
 In vita S. Nicolai 286. fch. 8.  
 In vita f. Martini 327. fch. 4.  
 In vita f. Augusti 356. fch. 7.  
 In vita f. Augustini & Melliti 390. fch. 4. 18.  
 In vita f. Gregorij 398. fch. 1.  
 In vita sancti V. Vilbrod 404. fch. 11.  
 In vita S. Francisci 412. fch. 9. 10.  
 2. Candelabra, cruces, calices, patinas, thuribula,  
 clericorū indumenta, & alia omnia sacra va  
 sa, etiam aurea & argentea, quibus in Ecclesijs  
 decenter deferuntur, Deo placere & grata esse.  
 Et qui his abusi sūt, & vi vel furto aliqua sub  
 traxerūt, punitos grauius fuisse. Quæ tamē  
 pro necessitatibus pauperum, & redemptio  
 ne captiuorum, vbi aliter eis subueniri nō po  
 test, eroganda sūt. Ex prima parte.  
 In oratione de Daniele propheta 61. fch. 2.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 300. fch. 1.  
 In sermone de passione imaginis Christi 209. fch. 3.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 303. fch. 9.  
 In vita sancti Ioannis Euangelistæ 358. fch. 17.  
 In miraculo f. Bartholomæi 388. fch. 3.  
 In vita sancti Barnabæ 426. fch. 12.  
 In miraculis sancti Thomæ 382. fch. 1.  
 In vita sancti Lucæ 416. fch. 7.  
 In vita sancti Clementis mart. 465. fch. 1.  
 In vita f. Dionysij Areop. 421. fch. 6.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Urbani 31. fch. 2.  
 In vita f. Laurentij 75. fch. 7. 23.  
 In vita sancti Syluestri 206. fch. 7.  
 In vita f. Athanasij 232. fch. 6.  
 In vita f. Nicolai 264. fch. 24.  
 In vita f. Nicolai 268. fcho. 12.  
 In vita Chrysof. 268. fcho. 22.

3. Ecclesiam non tantū pro auditione verbi Dei  
 & sacramentorum perceptione, sed etiam pro  
 loco orationis, & adorandum Deū fuisse  
 institutam. Ex 1. parte.  
 In vita sancti Marci 400. fchol. 6.  
 Ex secunda parte.  
 In vita B. Dorotheæ 158. fcho. 3.  
 In vita f. Antonij 205. fch. 1.  
 In vita f. Augusti & Melliti 387. fch. 5.  
 In vita sancti V. Vilbrod 403. fcho. 4. & 15.  
 In vita sancti Francisci 412. fcho. 5.  
 4. Templorum & altarium cultus & subuentiones  
 ac oblationes fidelium in eis ab antiquo in  
 vsu fuisse. Ex 1. parte.  
 In vita f. Lucæ 416. fcho. 7. Ex secunda parte.  
 In vita f. Augustini 366. fch. 6.  
 In vita f. Francisci 412. fcho. 5.  
 5. In nomine Sanctorū atq; Angelorum antiqui  
 tus edificabatur. Ecclesiæ ac altaria, & in eorū  
 rum honorē consecrabantur. Ex 1. par.  
 In historia dedicationis S. Michael. 1. fcho. 5. 6.  
 In miraculo eiusdem 3. fchol. 1.  
 In vita f. Ioannis Baptistæ 212. fchol. 27.  
 In vita f. Ioannis Bapt. 397. fcho. 13.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Geruasij & Proth. 22. fchol. 4.  
 In inuentione corporum Geru. & Prot. 23. fch. 1. 2.  
 In vita f. Cecilie 41. fch. 7.  
 In consecratione Ecclesiæ 48. fch. 3.  
 In miraculis S. Laurent. 86. fcho. 1.  
 In vita f. Vincentij 101. fch. 4.  
 In vita S. Anastasæ 101. fcho. 1.  
 In vita sancti Cosmæ & Damiani 142. fch. 2.  
 In vita Lucie 156. fchol. 2.  
 In vita f. Adriani 159. fcho. 3.  
 In vita sanctæ Margaretæ 169. fcho. 2.  
 In vita S. Syluestri 207. fcho. 89.  
 In vita eiusdem 212. fchol. 2.  
 In vita f. Chrysof. 344. fcho. 6.  
 In vita f. Augusti & Melliti 392. fchol. 19. 25.  
 In vita sancti V. Vilbrod 404. fch. 9.  
 In vita f. Nicolai 269. fchol. 18 & 23.  
 In vita S. Francisci 442. fchol. 35.  
 6. Scilicet Deus iudicia exercuit contra peccatores  
 in Ecclesijs, vel violantes ecclesiastica priui  
 legia. Ex prima parte.  
 In miraculis b. Mariæ 275. fch. 9.  
 In miraculis S. Steph. 446. fcho. 1.  
 Ex secunda parte.  
 In tractatu de cōsecrat. Eccl. S. Agathe 48. fch. 2.  
 In vita sancti Ambr. 308. fch. 19.  
 In vita f. Ioannis Chrysof. 340. fcho. 3.  
 7. Placere Deo, quod sanctorum Basilicę institua  
 tur hæredes defunctorū. Ex secunda parte.  
 In vita f. Ambros. 308. fch. 21.  
 In vita f. Augusti. 366. fch. 6. 7.  
 ¶ Mors & mortui. 25.  
 1. Defunctorū animæ vigilijs, psalmis, orationib.  
 elemosynisq; viuorum adiuuantur, necnon  
 salutaris victimæ oblatione. Ex 2. parte.  
 In vita f. Monice 352. fch. 8. 10. 22. & sequen.  
 In vita sancti Augustini 369. fch. 12.  
 In vita f. Benedicti 381. fch. 14.  
 In vita f. V. Vilbrod 406. fcho. 12.  
 In vita eiusdem 408. fch. 17.  
 Sepul

SCHOLIORVM

¶ Sepultura. 26.  
 1. Sepelire mortuos pietatis opus esse & Deo  
 placere. Ex 1. parte.  
 In miraculis f. Michaelis 15. fch. 5.  
 In vita Moyfi prop. 33. fch. 1.  
 In vita Nathan prophetæ 35. fch. 1.  
 In decollatione b. Ioannis Baptistæ 136. fch. 3.  
 In vita S. Andree 170. fch. 1.  
 In vita eiusdem 176. fch. 1.  
 In vita sancti Onesimi 462. fch. 2.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Alexandri papæ 9. fch. 3.  
 In vita sancti Cecilie 36. fch. 5.  
 In vita beati Cornelij papæ 51. fch. 1.  
 In vita S. Laurentij 83. fch. 5.  
 In vita sancti Vincentij 93. fch. 4.  
 In vita f. Chrysoconi 101. fch. 2.  
 In vita sancti Eutrichiani 105. fch. 2.  
 In vita S. Antonij 201. fch. 30.  
 In vita sancti Iulij papæ 231. fch. 1.  
 2. Sepultura curandam esse & non negligendam,  
 & par est vt viri Deo dicati, magnificam &  
 gloriosam habeant. Ex prima parte.  
 In vita Nathan prophetæ 396. fch. 2.  
 In vita trium puerorum 51. fch. 2.  
 In Oratione de Machabeis. 77. fch. 4.  
 In vita Apost. Petri & Pauli 323. fch. 7.  
 In oratione de catenis & gladio d. Petri 330. fch. 6. 8.  
 In vita sancti Philippi 387. fch. 3.  
 In vita sancti Marthæ 390. fch. 1.  
 In vita Apost. Simonis & Thaddæi 393. fch. 1.  
 In vita sancti Marci 408. fch. 3.  
 In oratione de martyrio f. Stephani 439. fch. 5.  
 Ex secunda parte.  
 In vita f. Polycarpi 13. fch. 4.  
 In vita S. Cecilie 32. fch. 1.  
 In vita f. Laurentij 84. fch. 6.  
 In vita sancti Vincentij 88. fch. 1.  
 In vita eiusdem 95. fch. 1.  
 In vita eiusdem 201. fch. 3. 4.  
 In vita f. Anastasæ 103. fch. 1.  
 In vita eiusdem 105. fch. 4.  
 In vita eiusdem 110. fch. 4.  
 In vita sanctæ Barbaræ 138. fch. 4.  
 In vita sancti Marcellini 141. fch. 2.  
 In vita f. Bonifacij 142. fch. 1.  
 In vita sancti Sebastiani 149. fch. 1.  
 In vita eiusdem 254. fch. 10. & 13.  
 In vita sanctæ Caterinæ 179. fch. 4.  
 In vita f. Pauli Eremitæ 179. fch. 4.  
 In vita f. Siluestri 208. fch. 10.  
 In vita sancti Athanasij 236. fch. 16.  
 In vita f. Ambrosij 310. fch. 27.  
 In vita f. Martini 312. fch. 33.  
 In vita f. Chrysofomi 339. fch. 1.  
 In vita sancti Augustini 370. fch. 5.  
 In vita f. Benedicti 381. fch. 19.  
 In vita f. Gregorij 397. fch. 6.  
 In vita f. V. Vilbrod 404. fcho. 7.  
 In vita S. Nicolai 264. fch. 26.  
 3. Christiana traditio est, hymnos & psalmos in des  
 functorum fidelium sepultura decantare; & tu  
 multos super eorum corpora componere.  
 Ex prima parte.  
 In oratione de dormitione b. Mariæ 274. fch. 6.  
 In oratione de martyrio b. Stephani 442. fch. 4.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Ignacij 8. fch. 3.

In vita sancti Pauli Eremitæ 176. fch. 3.  
 In vita f. Syluestri 211. fch. 3.  
 In vita f. Martini 333. fch. 34.  
 In vita f. Monice 356. fch. 9.  
 In vita S. Francisci 421. fch. 56.  
 4. De more Catholicæ Ecclesiæ esse, Christianorū  
 corpora cum sacerdotibus tumulari, necnō cū  
 lampadibus & cereis, odoramentorūque suas  
 uitate, atque apud sanctorum oratoria.  
 Ex 2. parte.  
 In vita f. Mariæ 193. fcho. 8.  
 In oratione de dormitione eiusdem 276. fch. 9.  
 In vita f. Cornelij Centur. 456. fch. 2. & 3.  
 Ex 2. parte.  
 In vita S. Agathe 43. fch. 3.  
 In vita f. Cypriani 67. fch. 2.  
 In vita f. Agnetis 112. fch. 3.  
 In vita f. Marcellini 164. fch. 1.  
 In vita sancti Pauli Eremitæ 179. fch. 5.  
 In vita f. Nicolai 287. fchol. 14.  
 In vita S. Francisci 421. fchol. 56.  
 5. Omnes Apostoli interfuerūt dormitioni sacra  
 tissimæ Virginis Mariæ. Ex 1. parte.  
 In oratione de dormitione b. Mariæ 280. fcho. 3.  
 In vita f. Dionysij Areopagitæ 497. fch. 5.  
 In vita eiusdem 497. fcho. 6.  
 6. Exequias etiam solennes antiq; Ecclesiæ fuisse  
 in vsu. Ex prima parte.  
 In vita Samuelis prophetæ 35. fcho. 2.  
 In vita Nathan prophetæ 36. fch. 1.  
 In vita Tobie 46. fch. 2.  
 In vita Danielis prophetæ 55. fch. 3.  
 In vita Iabac prophetæ 72. fch. 1.  
 In vita Aggæ prophetæ 73. fch. 1.  
 In oratione de martyrio f. Stephani 442. fch. 3.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Laurentij 86. fcho. 3.  
 In vita sancti Vincentij 101. fch. 4.  
 In vita sancti Athanasij 250. fch. 25.  
 In vita f. Martini 334. fch. 35.  
 In vita f. Alexij 339. fch. 3.  
 In vita f. Francisci 421. fch. 59. & 62.  
 7. Sacra coemeteria vbi defunctorū Christianorū  
 corpora sepeliuntur, placere Deo, eorum vltimū  
 esse antiquissimum, & ex Dei reuelatione quā  
 doque fuisse designata. Ex 1. parte.  
 In vita f. Ignacij 3. fch. 16.  
 In vita eiusdem 4. fch. 3.  
 In vita sancti Aniceti pontificis 29. fch. 11.  
 In vita S. Calixti papæ & mart. 30. fchol. 22.  
 In vita S. Cornelij 52. fch. 3.  
 In vita sancti Quirini 68. fch. 7.  
 In vita f. Sixti 70. fch. 2.  
 In vita S. Marcelli 164. fch. 14.  
 ¶ Monachus. 27.  
 1. Monachismum non esse nauitium, sed antiquis  
 simum institutum. Ex 1. parte.  
 In vita f. Ioannis Bapt. 399. fch. 4. & 8.  
 In vita sancti Marci 399. fch. 4. & 8.  
 In vita sancti Dionysij Areopag. 489. fch. 3.  
 Ex secunda parte.  
 In vita sancti Pauli Eremitæ 176. fch. 3.  
 In vita f. Antonij 190. fch. 19.  
 In vita f. Martini 316. fch. 30.  
 In vita f. Augusti 369. fch. 139.  
 In vita sancti Benedicti 380. fch. 139.  
 ¶ ¶ ¶



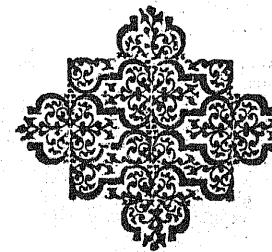
INDEX.

1. Religionem profiteri laudabile & Deo gratum. Ex prima parte.	395. fcho. 8.	Nam vilitas vestis signum est mundi contemptus: & qui monachus fiebat, noui indubar habitum: Et de cucullo.
In vita f. Iohannis Bapt.	370. f. c. 4.	Ex 2. parte.
2. Per monachatum quis se consecrat Deo, & eius assumptio cuncta dimittit peccata. Ex secunda parte.	295. f. c. 22.	In vita sancti Cypriani 60. f. 6 In vita sancti Antonij 191. f. c. 14. 201. f. c. 13. In vita f. Martini 310. f. c. 3. & 7. In vita f. Benedicti 172. f. c. 2. In vita sancti Francisci. 417. f. c. 21.
3. Monachus & virginitas status magis propinqua, & via compendiosa & facilis per quam in hoc corpore quis Angelicam ducere potest conuersationem. Ex 2. parte.	185. f. 9. 202. f. c. 12.	13. Vtebantur etiã frequentibus orationibus, vigilijs, silentio, secessione, & cella perpetua. Ex 2. parte.
4. Non debere monachum à religione desicere, & institutum suum deserere. Ex 1. parte.	358. f. c. 12. 309. f. 2.	In vita f. Albani 139. f. c. 2. In vita sancti Antonij 191. f. c. 14. In vita eiusdem 202. f. c. 3. In vita f. Benedicti 384. f. c. 17. In vita f. Gregorij 398. f. c. 2.
In vita Apost. Petri & Pauli Ex 2. parte.	185. f. c. 2.	14. Paupertatem Euangelicam esse rerum omnium actualem & voluntariam, non autem inuolutam desertionem. Et hanc antiqui monachi ita profitebantur, ut nihil in priuato haberent proprij. Ex prima parte.
In vita sancti Antonij In vita sancti Benedicti	375. f. c. 6. 381. f. 19. 20. 24.	In vita f. Iohannis Euangelistæ 360. f. c. 2. In vita f. Marci 389. f. c. 5. In vita S. Lucæ 415. f. c. 3. In vita f. Barnabæ 420. f. c. 4. In vita sanctorum primitiui Ecclesiæ 402. f. c. 22. Ex 2. parte.
6. Monachoru commendatio à sanctis, & quomodo olim ob vite puritatem, quilibet clericus & monachus erat in magna veneratione. Ex secunda parte.	396. f. c. 3.	In vita sancti Ignatii 4. f. c. 10. In vita f. Geruasij & Prothasij 22. f. c. 6. In vita sancti Cypriani 59. f. c. 2. In vita sancti Georgij 131. f. c. 6. In vita f. Bonifacij 122. f. c. 4. In vita f. Cosmæ & Damiani 64. f. c. 22. In vita f. Antonij 180. f. c. 2. In vita f. Martini 318. f. c. 3. In vita f. Alexij 337. f. c. 2. In vita f. Augustini 339. f. c. 4. & 5. In vita sancti Eucherij 371. f. c. 30. In vita f. Gregorij 398. f. c. 3. In vita S. Francisci 414. f. c. 11. & 13. 0
7. Antiqui monachi veram beatitudinem in cultu sua Dei, & in legum eius obseruatione consistebant: & eorum propositum erat modis omnibus seiplos mundo crucifigere ac vitiorum concupiscentias radicibus de animo euellere. Ex 2. parte.	202. f. c. 3. 203. f. 5. 425. f. c. 10. 22. & 23.	15. Etiam ante pubertatis annos, antiquitus reperiuntur quidam religioni addicti. Ex 2. parte.
8. Etiam antiqui monachi habuerunt regulam & constitutiones. Ex 2. parte.	371. f. c. 3. 385. f. c. 20. 408. f. c. 2. 416. f. c. 18.	In vita S. Benedicti 377. f. c. 6. 382. f. 19. 23. 0
9. Etiam tempore Hieronymi & ante fuisse monasteria virginum. Ex secunda parte.	103. f. c. 10.	<b>Hæretici. 28</b>
10. Psalmodie, vsus hymnorum, & cantus antiquis monachis frequentissimus, tam in die quam in nocte. Ex prima parte.	280. f. c. 5.	20. Dogmata quæ non consonant ecclesiasticæ fidei, nec sanctorum Apostolorum eorumque discipulorum doctrinis, hæretica sunt. Ex 2. parte.
11. Monachi seruabant obedientiam, perpetuū coelibatum, abstinenciam cum ciborum delectu longa ieiunia, humi cubationes, & varias corporis afflictiones. Ex 2. parte.	373. f. c. 22.	In vita sancti Barnabæ 424. f. c. 6. Ex 2. parte.
In vita f. Andreæ Ex 2. parte.	377. f. c. 2. 201. f. c. 3.	In vita f. Polycarpi 19. f. c. 2.
In vita f. Pauli Eremitæ In vita f. Antonij In vita f. Martini In vita sancti Augustini In vita f. Gregorij In vita S. Nicolai In vita sancti Francisci.	297. f. c. 2. 317. f. c. 5. 26. 358. f. c. 2. 400. f. c. 2. 207. f. 8. 422. f. c. 4. 12. 17. & 35.	21. Non est cum hæreticis communicandum, sed ab eis fugiendum: Et nec vocabula cum eis communia habere debemus. Ex 1. parte.
12. Vtebantur monachi antiquitus vestimentorum vilitate & asperitate, & in pluibus cilicio.		In vita Christi 253. f. c. 16. In sermone de beata Maria 214. f. 5. In vita f. Barnabæ 424. f. c. 7. Ex 2. parte.
		In vita S. Polycarpi 10. f. c. 2. In vita f. Polycarpi 11. f. 6. In vita sancti Antonij 295. f. c. 2. 4. 10. 31. In vita f. Martini 330. f. c. 2. 9. 3. Hæ

SCHOLIORVM

3. Hæretici similes sunt Gentilibus Ecclesiis vastando, aras sacras evertendo & prophanando, oblationem & thymiama auferendo, nulum diuinæ rei locum dimittendo, clericos, Virgines & similitur monachos male tractando. Ex 1. parte.	In vita sancti Francisci 416. f. c. 23.	6. Hæreticorum infirmum esse argumentum aliquid non esse credendum nec tenendum, quia non inuenitur in sacris scripturis. Ex 2. parte.	234. f. c. 7.
In Oratione de exportatione f. Manu D. Iohannis Baptistæ. In exaltatione f. Crucis In vita Apost. Petri & Pauli In miraculis S. Andreæ Ex secunda parte.	133. f. c. 10. 205. f. c. 1. 269. f. c. 2. 379. f. c. 6.	7. Hæreticorum est sacris scripturis in suorum dogmatum assertionem vitiosè perperam ex suo cerebro interpretatis, & aliquando truncatis adductis, sicut & olim Domino diabolus fecit. Ex 2. parte.	77. f. c. 91
In vita sancti Albani In vita sancti Antonij In vita f. Athanasij In vita f. Nicolai In vita S. Augustini	139. f. c. 12. 199. f. c. 26. 245. f. c. 10. 20. 283. f. c. 6. 308. f. c. 10.	8. Hæretici nostri temporis semper inter foeminas viuunt, præcipueque eorum sacerdotes. Ex 1. parte.	In vita f. Iohannis Baptistæ 109. f. c. 22. In vita eiusdem 204. f. c. 20. In oratione de Natalli 249. f. c. 5. In vita b. Marij 221. f. c. 4.
4. Hæretici sicut & in fideles, odio persequuntur sanctorum celebritates, & negant martyrum merita ac miracula, quorum opera etiam demones confitentur. Ex 1. parte.	157. f. c. 3.	In vita sancti Cypriani 59. f. c. 2. In vita f. Martini 314. f. c. 17. 20. In vita f. Augustini 367. f. c. 6. In vita f. Nicolai 267. f. c. 9. In vita sancti Francisci 416. f. c. 24.	
In vita Christi. In inuentione corporum Geruasij & Prothasij In vita eorumdem sanctorum In vita sancti Cypriani	199. f. c. 6. 321. f. c. 2.	9. Hæreticos omnes sancti viri & Deo dilecti semper auersati sunt, & eis verbis & scriptis & factis semper resistunt. Ex 1. parte.	120. f. c. 10.
5. Hæretici nullas volunt pati tribulationes, nullo labore suscinere ut regnum colorum acquirant, nec Crucem suam tollere & post dorsum Saluatorem ire, tantum fidei illi summani temerè confidentes. Ex 1. parte.	103. f. c. 7. 375. f. c. 18. 19.	In vita S. Iohannis Baptistæ Ex 2. parte.	24. f. c. 26. 281. f. c. 23.
In vita sancti Iohannis Baptistæ In vita sancti Andreæ			

Finis Indicis Scholiorum.



# SANCTORVM MINVS NOTORVM INDEX.

## Ad Lectorem.

Studijs Lecturæ si tibi hæc vitæ sanctorum non sufficiunt, sequens index etiam ad sanctos obscuriores, in hoc opere omisos, viam ostendit, & principium cuiusque vitæ huiusmodi virgulis [ ] concludit, ne forte usquam aberes.

**A.**  
**Abde** vita scribitur per Calsiodorum libro decimo historia Tripartita, capite 29. & incipit his verbis [Theodoretus Arcadii].  
**Abrahæ** Eremitæ & Mariæ ueritatis eius per diuum Ephraem, & habetur in vitis Patrum Colonia impressis [Frates mei].  
**Accæ** per Bedam in historia gentis Anglorum li. 5. cap. 21. 22. & 25. [Anno post].  
**Acholij** per diuum Ambrosium li. 7. epistolarum, epist. 5. [Ambrosius].  
**Adumant** per Venerab. Bedam lib. 4. gentis Anglorum cap. 21. [Contigir].  
**Agapini** per D. Gregorium li. 3. dialogorum cap. 3. [Quedam tempor].  
Item per Adonem in martyrologio suo.  
Item per Paulum Diaconum in appendice ad historiam Eutropij in tractatu de Iustiniano li. 16. [Atalaricus].  
**Agricola** Agricolæ & Vitalis miracula per diuum Gregorium Turo. in li. plurimorum martyrum cap. 43. [Agricola].  
**Alexandri** Constantinopolitani per Calsiodorum li. 2. histo. Tripart. cap. 3. [Secrates, Cum].  
**Alexandri** Episcopi & martyris per Adonem in martyrologio suo.  
**Amatij** per D. Gregorium li. 3. Dialogorum cap. 35. [Floridus Tuderitæ].  
**Amaranti** per D. Gregorium Turo. in li. plurimorum martyrum cap. 57.  
**Amproniani** per Adonem in martyrologio suo.  
**Anastassi** per Adonem in martyrologio suo.  
**Andeoli** per Adonem in martyrologio suo.  
**Andree** fundanz Ecclesie Episcopi per D. Gregorium li. 3. dialogorum cap. 7. [Dum facta].  
**Antiochene** puellæ per D. Ambrosium li. 2. de virginibus [Dixerat vobis].  
**Anthoni** Meruli & Ioannis monachorum per D. Gregorium li. 4. dialogorum cap. 4. [Plerumque de culpis].  
**Africanorum** Episcoporum quorum lingue abscessi sunt per D. Gregorium li. 3. Dialogorum cap. 31. [Iustiniani].  
**Apollinaris** Episcopi & mart. per B. Petrum Chrysologum sermone 118. [Beatus Apollinatis].  
**Apollonij** per Eusebium Cæ. li. 5. histo. Eccl. ca. 18.  
**Aphratis** & Iuliani per Calsiodorum li. 2. historia Tripartit. cap. 4. [Theodoretus. In his].  
**Arcadij** marty. per D. Zenonem sermone 49. li. 3. [Dum beati].  
**Arthemij** per Adonem in martyrologio suo.  
**Arsellæ** per D. Hieronymum tomo 1. epistolarum fol. 39. [Nemo reprehendat].  
**Attici** per Calsiodorum li. 10. historia Tripartit. cap. 22. [Socrates, Arsatius].  
**Aurelij** per D. Cyprianum li. 2. epistolarum cap. 5. [In ordinandis].

## B.

**Abilæ** per D. Chrysostomum Tomo 3. fol. 624. [Quod vetera].

Item per Eutropium li. 10. Romanarum res in tractatu de Carolo Imperatore [Carolus].  
Item per Adonem in martyrologio suo.  
**Balbina** virgin. per Adonem in martyrologio suo.  
**Barlaam** per d. Basilium Tomo 1. fol. 125. [Primum quidem].  
**Barlaam** & Iosaphat per Ioanem Damascenum [Cum essent].  
**Basilij** Episcopi Ancyrani per Calsiod. histo. Tripart. li. 6. cap. 24. [Zozomenus].  
**Beneuoli** per Calsiodorum li. 9. histo. Tripartit. cap. 20. [Cum populus].  
Item per Rufinum li. 11. historia Eccl. ca. 16. [Interim].  
**Benigni** martyris miraculum per diuum Gregorium in Turon. in li. plurimorum mart. cap. 50. [benignus].  
**Bibianæ** per Adonem in martyrologio suo.  
**Blandinæ** per diuum Eusebium Emisenum in li. homiliarum [Etiam si].  
**Blesille** per diuum Hieronymum tomo 1. epistolarum fol. 54. [Quis dabit].  
Item per Adonem in martyrologio suo.  
**Bonifacij** Episcopi per diuum Gregorium libro 4. dialogorum cap. 9. [Vis tibi].  
**Bonifacij** martyris per Adonem in martyrologio suo.  
**Bonifij** per D. Hieronymum tomo 1. epistolarum fol. 7. [Bonofius tuus].

## C.

**Cantianillæ**, Canti & Cantiani per diuum Ambrosium sermone 75. ad populum [Hodie beatissimum].  
**Calepodij** per Adonem in martyrologio suo.  
**Calsiani** martyris per diuum Gregorium Turon. in li. edito in gloriam plurimorum martyrum [Calsianus].  
Item per Prudentium in eius Peristephanos [Silla].  
**Calsij** per diuum Gregorium papam in homilia super verba: Si quis venit ad me.  
**Cedo** Episcopi per Venerab. Bedam in historia gentis Anglorum li. 3. ca. 21. 22. & 23. [Mildiengij].  
**Cedualte** Regis per venerab. Bedam li. 5. gentis Anglorum cap. 7.  
**Celerni** & Aurelij Confessorum per D. Cyprianum li. 4. epistolarum 5. [Agnoscenda].  
**Carbonij** per D. Gregorium li. 3. dialogorum ca. 11. [Vir vitæ].  
**Casarij** per D. Gregorium Nazianzenum oratione 7. fol. 43. [Arbitramini].  
**Chrylanti** & Darie miracula in li. plurimorum martyrum per diuum Gregorium Turon. ca. 14. [Chrylanti].  
**Cicenni**, per Adonem in martyrologio suo.  
**Ciriaci** per Adonem in martyrologio suo.  
**Cyrilli** diaconi & Emiliani per Calsiodorum li. 6. histo. Tripart. cap. 25. [Theodoretus].

Con.

# SANCTORVM MINVS NOTORVM INDEX.

**Concordij** per Adonem in Martyrologio suo.  
**Cononis** per Adonem in martyrologio suo.  
**Constacij** per diuum Gregorium mag. li. 1. dialogorum cap. 5. [Gregorius cuiusdam].  
**Cornelij** Episcopi Forocornelienis per diuum Petrum Chrysologum sermone 165. [Omnibus quidem].  
**Cudebrechti** per Venerab. Bedam li. 4. Gentes Anglorum cap. 27. [Ipo].

## D.

**Decem** & octo martyrum per prudentium in eius Peristephanos [Bis].  
**Deogratias** Episcopi, Martiani, & Saturiani per Victorem libro 1. de persecutione Vandalorum [Supplicante].  
**Dionysij** Alexandrini per Eusebium li. 7. histo. Ecclesiasticæ cap. 9. [Gallus non].  
**Donati** per Calsiodorum li. 9. histo. Tripart. cap. 46. [Zozomenus Theodosij].

## E.

**Eartongotæ** per Bedam in libro gentis Anglorum li. 3. cap. 2. [Anno].  
**Earcannaldi** per Bedam li. 4. gentis Anglorum cap. 6. [Theodorus].  
**Ecbrecht** in histo. gentis Anglorum per Bedam li. 3. cap. 17. [Anno].  
**Eleusij** & Titij per Calsiodorum li. 6. histo. Tripart. cap. 27. [Zozomenus Cizicenis].  
**Eleutherij** serui Dei per diuum Gregorium li. 3. dial. cap. 33. [Eleutherius].  
Item per Adonem in martyrologio suo.  
**Emiterij** & Cledonij marty. per Adonem in martyrologio suo.  
Item per D. Gregorium Turo. in li. de martyribus [Calagurris].  
Item per D. Prudentium in eius Peristephanos [Scripta sunt].  
**Ephipodij** & Alexandri per Eusebium Emisenum in homilijs [Magnum].  
**Ephraem** per D. Gregorium Nyssen. in operibus eius vltimo editis.  
**Epidodij** per d. Gregorium li. de pluribus martyribus cap. 51. [Martyrio].  
**Equitij** per D. Gregorium li. 4. dialo. ca. 4. [Gregorius Fortunati].  
**Ermigildi** per D. Gregorium li. 3. dialogorum cap. 31. [Sicut multorum].  
**Euentij** & Theodoli per Adonem in Martyrologio suo.  
**Eugenij** Episcopi Carthagenis & Cypriani Vniuersitatis ac Leti per Victorem in li. de persecutione Vandalorum li. 2. [Mortuo].  
**Eunonij** per Calsiodorum li. 10. histo. Tripart. cap. 26. [Theodoretus].  
**Eulaliæ** per D. Prudentium in eius Peristephanos.  
**Eusebij** Vercellensis per D. Maximum, & continetur inter sermones D. Ambrosij [Depositio nem sancti].  
Item per D. Ambrosium li. 10. epist. epistola. 82. [Diximus].  
Item per ipsum Eusebium in epist. ad plebes quosdam Italos [Dilectissimi].  
**Eusebij** monachi per Theodoretum in Philotheo.  
**Eusebij**, Nestarij & Zenonis per Calsiodorum li. 6. histo. Tripart. cap. 2.

**Eusebij** Samosatani, & Barcæ, per Calsiodorum libro 7. histo. Tripart. cap. 16. [Theodoretus Eusebius].  
**Eustachij** Episcopi Antiocheni per Calsiodorum li. 2. histo. Tripart. cap. 5. [Theodoretus. In].  
**Eutichij** & Florentij per Gregorium li. 3. dialogorum cap. 15. [Non hoc].  
**Euthymij** Archiepiscopi. Const. per Aretham in oratione in funere ipsius habita [Quid hoc].  
**Eutropij** Episcopi & Martyris per diuum Gregorium in li. in gloriam plurimorum martyrum [Eutropius].  
**Eutropis** per Adonem in martyrologio suo.  
**Exuperij** per D. Hieronymum in episto. ad Rusticum [Sanctus].  
Item in epistola ad Heruntiam viduam.  
Item in prologo cuiusdam in Zachariâ propheta [Vltimo].  
Item in prohemio li. 1. in Zachariâ [Itaq].

## F.

**Fabiolæ** per D. Hieronymum tomo 1. epist. fol. 67. [plures].  
**Faustini** & Iouitæ per Adonem in Marty. suo.  
**Felicis** & Adacti per Adonem in Martyrologio suo.  
**Felicis** Nolani per D. Gregorium Turo. in libro de pluribus martyribus cap. 104. [De Felice].  
Item per D. Paulinum in li. episto. eius ante finem [Inclytic].  
Item per D. Augustinum epist. 187. post principium tomi secundi, ad clerum [Proinde].  
Item per eundem in li. de cura pro mortuis [Hinc &].  
**Felicis** Hollani per Adonem in marty. suo.  
**Felicitatis** per D. Gregorium magnum in homilia super Euangelio; Loquente Iesu ad turbas.  
**Flauix** per Adonem in marty. suo.  
**Fortunati** per D. Gregorium li. 1. dialogorum ca. 10. [Venerabilis quidam].  
**Fructuosi** & Augurij & Eulogij per Prudentium in Peristephanos [Foelix].  
**Frumentij** per Rufinum li. 10. histo. Eccl. cap. 9. [In ea].  
**Furseij** per Bedam in histo. gentis Anglorum li. 3. cap. 18. & 19. [Regno].  
**Fuscine** per Alchimum in volumine poematum eius fol. 121. [Suscipe].

## G.

**Galla** per Gregorium li. 4. dialogorum cap. 23. [Non hoc].  
**Genegij** per Eusebium Emisse. in li. homiliarum [Hodie].  
**Gerardi** monachi per D. Bernardum sermone super Cantica 26. [Quoufque].  
**Geruntij** & Melliti per D. Gregorium li. 4. dialogorum cap. 26. [In monasterio].  
**Getulij** per Adonem in marty. suo.  
**Gordiani** & Epunachi martyris per Adonem in martyrologio suo.  
**Gordij** per D. Basilium tomo primo fol. 126. [Natura lex].  
**Gorgonix** per D. Gregorium Nazianzenum. Oratio ne 9. [Cum fororem].  
**Gregorij** Elbertini per D. Hieronymum in li. de viris illustribus [Marcellinus].

Gre.



§ANCTORVM MINVS NOTORVM INDEX.

Gregorij patris Nazianzeni, per D. Gregoriū Nazianzenum, oratione 14. [Homo Dei]  
 Gregorij Neocæsariensis, per diuum Basilium Tomo primo, lib. de spiritu sancto, cap. 29. folio 12. [Cæterum Gregorium]  
 Gregorij Taumaturgi, per diuum Gregoriū Nyss. in operibus vltimo editis [Huius]  
 Gregorij Turonensis per clericos Turonenses, & habetur ante opus eius in gloriam plurimorum martyrum editum [Omnium quidem]  
 Guriz, Samonis, & Abibi, per Aretham in oratione in laudem eorum [Quomodo]

¶ H

Hæddi & Abhelmi, per Venera, Bedā in historia gentis Anglorum lib. 5. ca. 18 [Anno]  
 Herculiani, per diuum Gregorium libro 3. dialogorum, cap. 13. [Nuper quoque]  
 Hermetis per Adonem in martyrologio suo.  
 Hilarionis, per D. Hieronymum Tomo primo epistolarum, fo. 82. [Scripturus vitam]  
 Hilda Abbatisse per Venera, Bedam lib. 4. gentis Anglorum cap. 23. [Anno dominicæ]  
 Hippolyti per Adonem in martyrologio suo. Item per Prudentium in Peristephano [In numeros cicerens]  
 Honorati per D. Gregorium lib. 1. dialogo, cap. 1. [Gregorius]  
 Honorij Douvrenensis Episcopi, per Bedam lib. 2. gentis Anglorum cap. 18 [Postquam]  
 Hortulani Florentiani, Habetum, & aliorum per Victorem de persecutione Vandalorum lib. 3. [Post feralia]  
 Humberti monachi per D. Bernardum in sermonibus fo. 69. [Humbertus]

¶ I

Iacobi Episcopi Nicibenensis per Theodoretum in Philotheo.  
 Idelphonii per Iulianū Pomerium in scriptis eius nondum excusis [Idelphonius]  
 Ioannis Agustaldensis per Bedam li. 5. gentis Anglorum cap. 2. [Principio]  
 Ioannis Confefforis per Adonem in mart. suo.  
 Ioannis Eleemofynarij in lib. sanctorum Patrum Colonæ edito.  
 Ioannis Papæ & Martyris per d. Gregorium Tur. in lib. de martyribus.  
 Item per D. Gregorium lib. 3. dialogorum ca. 2. [Gotthorum]  
 Item de eodem, libro 15. rerum Romanarum in additionibus Pauli Diaconi ad Eutropiū de Iustino [Cum]  
 Ioseph Patriarchæ, per Philonē in operibus eius, per Franciscum Zinum translatis.  
 Isaac Ierut Dei per d. Gregorium li. 3. dialogo, ca. 14. [Prioribus]  
 Iulianæ per diuum Ambrosium in exhortatione ad virgines [Sancta]  
 Item per Adonem in martyrologio suo.  
 Iuliani martyris per Adonem in martyrol. suo.  
 Iuliani Monachi per Theodoretum in Philotheo, Iuliaz virginis per Adonem in Martyro. suo.  
 Iulij martyris per Adonem in martyrolog. suo.  
 Iulite per D. Basilium Tomo 1. fo. 93. [Quæ de beata] Iuuentini & Maximi per d. Chrysofotomum Tomo 3. fol. 614 [Hæri beatus]

¶ L

Laetronis sancti per d. Ambrosium sermone 44. [Quoniam hesterno]  
 Item sermone 42. [Meminit fratres]  
 Item per D. Chrysofotomum Tomo 2. in lib. 45. Homiliarum sermone 31. [Hodierna die]  
 Item in ordine 45. homiliarum de Cruce & Larone Tom. 2. hom. 12. [Hodie]  
 Item per d. Eusebium Emis. post sermones de Pascha [Deus erat]

Laurentini, Celerini, & aliorū per Adonem in martyrologio suo.  
 Leæ per D. Hieronymum Tomo 1. epistol. fol. 53. [Cum hora]  
 Leotij & Amphilochoij per Calsiodorum in histripart. lib. 7. cap. 1. [Theodoretus Inclutus]  
 Lucinij per D. Hieronymum Tomo 1. epistol. fol. 66. [Lugubri nuncio]

¶ M

Macarij & Isidori & aliorum per Rufinū lib. 12. histor. Eccles. cap. 11. [Post Iouinianum]  
 Item per Calsiodorū lib. 8. hist. Tripart. ca. 18. Macedonij, Theoduli & aliorum per Calsiodorum hist. tripart. li. 6. cap. 15. [Zozomenus. Eodē]  
 Macrinæ per D. Gregorium Nissen. in epistola ad Olimpiū [Hoc quidem]  
 Malachiaz Episcopi per D. Bernardū in opere sermone monum fol. 59. [De celo]  
 Malachiaz per D. Bernardum [Semper quidem]  
 Malchi per D. Hieronymum Tomo 1. epistol. fo. 87. [Qui nauali]  
 Mamantis per D. Basilium Tomo 1. operum fol. 124. [Non ignoro]  
 Mappalici per Adonem in Martyrol. suo.  
 Marcelli per Calsiodorum in histor. Tripart. lib. 9. cap. 32. [Theodoretus fidelissimus]  
 Marcelli martyris miraculum per D. Gregorium Turon. in lib. Plurimorum martyrum ca. 32. [Ex beati]  
 Marcellæ per D. Hieronymum lib. 1. epistol. fol. 40. [Sæpe & multum]  
 Marcellini per Adonem in martyrol. suo.  
 Marcellinæ per D. Ambrosium in principio lib. 3. de virginitate [Quoniam]  
 Marci Episcopi Aretusini per D. Gregorium lib. 3. dialog. cap. 42. [Nuper in]  
 Marciani per Theodoretum in Philotheo  
 Mariæ Egyptiacæ in vitis sanctorum Patrum Colonæ excusis.  
 Martinæ per Adonem in martyrologio suo.  
 Marutzæ per Calsiodorum lib. 9. histor. Tripart. cap. 8. [Socrates. Iunioris]  
 Matronæ martyris per Adonem in martyrol.  
 Matthæi Episcopi & Martyris per Adonem in martyrologio suo.  
 Mauri Abbatis per Faustū eius discipulū [Faustus]  
 Mauricij Exuperij per Adonem in martyrol. suo.  
 Maximi Episcopi per D. Eusebium in opere homiliarum.  
 Melitij per Eusebium lib. 7. histo. Eccles. cap. vlt. [Melchius qui]  
 Menæ & 40. Rusticorum martyrum per D. Gregorium lib. 3. dial. cap. 16. [Nuper in]  
 Metrani, Coineæ, & Cerapionis, per Eusebium, lib. 36. histo. Eccles. cap. 19. & 30. [Dionysius Alexandrinus]

§ANCTORVM MINVS NOTORVM INDEX.

Miletij per D. Gregorium Nissen. in operibus nouissimè editis [Auxili]  
 Moyfi & Maximi per D. Cyprianum lib. 4. epistol. 3. [Gloriam fidei]  
 Moyfis in operibus Philonis per Franciscum Zinum translatis.  
 Monachi benedicti per D. Gregorium lib. 3. dialogo, cap. 12. [Frater quidam]  
 Monachi ex monte Argentino per D. Gregoriū lib. 3. dialogo, cap. 17. [Nostris]  
 Mulieris septies istæ per D. Hieronymum libro 1. epistolarum [Sæpe]  
 Mulieris captiuz per Rufinum hist. Eccles. lib. 10. cap. 10. [Tempore Constantinij]  
 Mulieris Orthodoxæ per Calsiodorum lib. 7. hist. Tripart. cap. 31. [Socrates. Dicendum]  
 Musæ per D. Gregorium lib. 4. dialogo, cap. 17. [Probus Dei]

¶ N

Narcisi per Eusebium hist. Eccles. lib. 6. cap. 5. & 6. [Cum decem]  
 Nazarij & Celsi per D. Ambrosium in Homilia falso D. Maximo assignata [Etiam si]  
 De eisdem miraculum per D. Gregoriū Turon. cap. 46. lib. de martyribus [De sancti]  
 Item per Adonem in martyrologio suo.  
 Nebridij per D. Hieronymum Tomo 1. epistol. fo. 26. [Vereor ne officium]  
 Nemesiani, Felicii, Lucij & aliorum per S. Cyprianum epistol. 25. lib. 3. [Gloria quidem]  
 Nepotiani per D. Hieronymum Tomo 1. Epistol. fol. 7. [Grandes]  
 Nerei & Achillei per Adonem in Martyrol. suo.  
 Nestoris per Adonem in martyrologio suo.  
 Nonnotij per D. Gregorium lib. 1. dialogo, cap. 7. & 8. [Gregorius d.]

¶ O

Ostani, Adgentij & Solutoris Tauricorum per D. Ambrosiū sermone 77. [Cum omnium]  
 Ottaginta legatorum per Calsiodorum histor. Tripart. lib. 7. cap. 29. [Socrates. Imperator]  
 Otualdi per Bedam in hist. gentis Anglorum libro 3. cap. 1. [Interfecto]

¶ P

Pancrati miraculum per D. Gregoriū Turon. in lib. plurimorum martyrum cap. 38. [Est]  
 Pantænij per Eusebium libro 5. histor. Eccles. cap. 9. [Cum decem]  
 Papiæ & Mauri per Adonem in martyrologio suo.  
 Papiniani, Mansueti & Quoduoldeus, per Victorem in libro 1. de persecutione Vandalorum [Sexagesimus]  
 Paula vita per diuum Hieronymum in epistolis scripta Tomo 1. fo. 58. [Si cuncta.]  
 Pauli Simplicis vita per Calsiodorum histor. Tripart. lib. 10. ca. 2. [Zozomenus. Per]  
 Paulini Nolani Episcopi vita in epistolis D. Augustini epistol. 35. Ad Alipium.  
 Item per Augustinum lib. 10. de ciuitate Dei cap. 10. [Qui receperunt]  
 Item per D. Ambrosium lib. 6. epistolarum  
 Item ad Severum [Paulinum]  
 Item in epistola Augustini [Suam]

Item per D. Hieronymum in epistol. ad Paulinum de institutione monachi.  
 Item per D. August. epistol. 1. ad Paulinum.  
 Item epistola Augustini 34. [Quid]  
 Item per D. Gregorium lib. 3. dialogo, cap. 16. [Cum vicinis]  
 Paulini Episcopi Ebraccensis per Bedam li. 2. gentis Anglorum cap. 9. [Gens]  
 Paulinæ per D. Hieronymum Tomo 1. epistol. fol. 55. [Sanato vulnere]  
 Pelagiæ per D. Ambrosium libro 3. de virginibus [Iam ad]  
 Item per eundem epistol. 7. lib. 2. [Quid]  
 Item per Iacobum Diaconum in vitis patrū Colonæ excusis.  
 Petri, Dorothei, Gorgonij & Authimi per Eusebium lib. 7. hist. Eccles. cap. 1. [Apostolorum]  
 Philastrij per Gaudentium in libro sermonum [Charissimi]  
 Item per Rampertum Episcopū [Triginta]  
 Phileæ, Philofomi & Adacti per Eusebium li. 8. hist. Eccles. cap. 9. [Per illud]  
 Philogonij per D. Chrysofotomum Tomo 3. fol. 609. [Ego quidem]  
 Pigmeneij per Adonem in martyrologio suo.  
 Placidi discipuli S. Benedicti & sociorum eius per Gordianum.  
 Placillæ per D. Gregorium Nissen. in operibus nouissimè editis.  
 Pontiani martyris per Adonem in martyrologio suo.  
 Pontianæ per Eusebium lib. 6. hist. Eccles. cap. 4. [Ex Origenis]  
 Potentianæ per Adonem in martyrologio suo.  
 Praxedis per Adonem in Martyrologio suo.  
 Prenefte montis Abbatis per D. Gregoriū libro 3. Dialog. cap. 23. 24. & 25. [Preneftinæ vrbis]  
 Præpediæ & claudij per Adonem in martyrologio suo.  
 Præsidis per Calsiodorum hist. Tripart. lib. 6. cap. 41. [Priusquam ad]  
 Primi & Feliciani per Adonem in martyrologio suo.  
 Probi per Diuū Gregorium libro 4. dialogo, cap. 16. [Non hoc]  
 Processi & Martiani per Adonem in martyrologio suo.  
 Procli per Calsiodorum hist. Tripart. lib. 12. cap. 3. [Socrates. Siffinio]  
 Prolomei & Lucij martyris per Eusebium libro 4. hist. Eccles. cap. 17. [Mulier quedam]  
 Publij per Adonem in martyrologio suo.  
 Publicæ per Theodoretum lib. 3. histor. cap. 19. & hist. Tripart. lib. 6. cap. 36. [Publica]  
 Pulcheriæ per D. Gregorium Nyssen. in operibus nouissimè editis [Quoniam]

¶ Q

Quadragesima millium martyrum per Adonem in martyrologio suo.  
 Item per D. Basilium Tomo 1. fol. 128. [Quis modus]  
 Quadragesima octo martyrum per Diuum Gregorium Turon. in historia plurimorum martyrum cap. 49.  
 Quadragesima martyrum per Diuum Gregorium Nissen. in operibus nouissimè editis [Quibus]  
 Item per D. Gregorium Turon. in hist. plurimorum martyrum cap. 96. [Fecunt fuisse]

SANCTORVM MINVS NOTORVM INDEX.

Quadrati per D. Hieronymum in lib. de viris illu-  
stribus [Quadratus]  
Quirini martyris Ecclesie Sificianæ Episcopi per  
Prudentium in eius Peristephano [Insignem]

¶ R

Rogariani & Donati miracula & Thebeoram  
50. Martyrum per Diuum Gregorium Turon.  
Cap. 50. & sequentibus.  
Romani per diuum Eusebium Emiffenium in lib.  
Homiliarum [Beatis]  
Item per Prudentium in Peristephano eius  
[Romanæ]  
Romulæ per D. Gregorium in Homilia de diuite  
& lazaro [Quotiescunquæ aliquos]

¶ S

Sabini per d. Gregorium lib. 3. dialog. ca. 5. [Qui-  
dam religiosi]  
Sanctuli & Redempti per D. Gregorium lib. 3. dia.  
cap. 17. [Ante hos]  
Satyri fratres D. Ambrosij per D. Ambrosium in  
oratione funebri Tomo 3. fo. 16. [Deduximus  
fratres]  
Saturnini miraculū per Gregorium Turon. in lib. de  
pluribus martyribus cap. 47 [Saturninus]  
Septem martyrum qui apud Carthaginem palati  
sunt per victorem de persecutione Vandalorū  
in fine [Prædicaturus]  
Serauli per D. Gregorium in Familia dominicæ  
Sexagesima [Iuxta Domini]  
Seueri per D. Gregorium lib. 1. dialogorum cap. 14  
[In Valeria]  
Syluani & Petri Alexandrini per Eusebium in  
Histor. Eccle. cap. prim. lib. 9. [Edictis]  
Simeonis Archiepiscopi Sileuciz ac Theffiontis,  
per Calsiodorum lib. 3. histor. tripart. cap. 1.  
[Zozomenus. In]  
Simphorose & septem filiorum, per Adonem in  
martyrologio suo.  
Simphoriani per diuum Gregorium Turon. in lib.  
de martyr. cap. 51. [Simphorianus]  
Simplicis & Paphnutij, & Spridionis, per Rufinū,  
lib. 10. hist. Eccle. cap. 1. [Quantam virtutem]  
Sifini per Calsiodorum lib. 12. histor. Tripartite  
cap. 3. [Socrates. Post]  
Sophronie per Eusebium lib. 8. histor. Eccle. cap.  
17. [Quo tempore]  
Sotheris per diuum Ambrosium lib. 3. de virginibus  
[Sed quid]  
Item in exhortatione ad virgines [At non]  
Spei per Diuum Gregorium lib. 4. dialogo. cap. 10  
[Adhuc in monasterio]  
Speutippi per Adonem in martyrologio suo.  
Stephani viri Dei per D. Gregorium lib. 4. dialog.  
cap. 19. [Probo Dei]  
Surani & monachorum Valeriz Prouinciz, per  
eundem lib. 4. dial. cap. 20. [Sciendum est]

¶ T  
Tarcillæ per d. Gregorium in Euangelio Simile  
est regnum celorum homini Regi qui se  
cit nuptias filio suo.  
Theclæ per diuum Ambrosium lib. 2. de Virginibus  
[Dixeram vobis]  
Item per Adonem in martyrologio suo.  
Theodori Episcopi Dorvvernenfis per Venerab.  
Bedam in histo. gentis Anglorum lib. 3. cap.  
29. [Reges]  
Theodori martyris per D. Gregorium Nissen. in  
operibus nunc primum editis [Vos]  
Theodoræ per Adonem in Martyrologio suo.  
Theolæ per D. Ambrosium lib. 10. epistola. 82.  
[Virginitatis]  
Theodosij iunioris Imperatoris & Acatij per Calsi-  
doriū lib. 11. histor. tripart. cap. 15. [Socrates  
defuncto]  
Theophanij per D. Gregorium super Euangelios  
Homo quidam fecit.  
Tiburtij & Sulanæ per Adonem in Martyrolo-  
gio suo.  
Timochel & Appollinaris miraculum per Diuum  
Gregorium Turon. in lib. de pluribus martyribus  
cap. 54. [Timotheus]  
Torquati per Adonem in Martyro. suo.

¶ V

Valeriz per Martialem in epistola ad Tholosa-  
no. cap. 7. [Stephanus]  
Valeriani martyris miraculum per D. Gregorium  
Turon. in lib. de pluribus martyribus cap. 53.  
[Martyri]  
Vetij, Agari, Atall, Blandine & aliorum per Eu-  
sebium lib. 5. histor. Eccle. in Prooemio [Alij  
scriptores]  
Victoris martyris per Adonem in martyrologio  
suo. Eiusdem miraculum per D. Gregorium  
Turon. in lib. de martyribus caput 44 [Mas-  
gnificatur]  
Victoris per D. Bernardum in sermonibus fo. 49.  
[Victoris vita]  
Victoris & Coronæ per Adonem in martyr. suo.  
Victorini & Victoris per Adonem in martyrolo-  
gio suo.  
Victorini per D. Gregorium in Homil. de centum  
ouibus & decem dragmis [Penfemus]  
Vilfridi Episcopi, Edildridæ Regine, Trumuini  
per Venerab. Bedam lib. 4. gentis Angelorum  
cap. 13. [Pulsus]  
Vitalis & Agricole per D. Ambrosium in exhor-  
tatione ad virgines [Qui ad conuiuium]  
Vitalis & Valeriz per Adonem in martyro. suo.  
Viti, Modesti & Crescentiz per Adonem in mar-  
tyrologio suo.  
Vrsatii per Calsiodorum lib. 5. hist. Tripart. cap. 33.  
[Theodoretus. Tempore]  
Vrsini per D. Gregorium lib. 4. dialogorum cap. 4.  
[Sed neque]

HISTORIA DEDICATIO-  
NIS ECCLESIE BEATI MICHAELIS

Archangeli, per Adonem Episcopum Treu-  
rensem collecta.

Posta est in ma-  
tyrologio eiusd.  
sub. 3. Cal. Oct.



IN MONTE Gargano venerabilis memoria B. Archangeli Michaelis, vbi ipsius a consecrata nomini habetur Ecclesia, vili facta schemate, sed cælesti prædita virtute. Vertice siquidem montis excelsi posita, de corpore eiusdem saxi, speluncæ instar, præcauata ostenditur. Est autem locus in Campania sinibus, vbi inter sinum Adriaticum & montem Garganum ciuitas Syponcus posita est, qui à incensibus ciuitatis duodecim milibus porrectus, in cacumine suo supremo hanc toto orbe venerandam gestat Ecclesiam. Quæ hoc modo moralibus cognita est.

Etia in honorem Angelorum consue-  
rat inuocari  
Ecclesie.

Quidam vir prædiues nomine Garganus, qui ex euen-  
tu suo monti vocabulum indidit, infinita pecorum multitu-  
dine pollebat. Contigit autem Taurum armenti gregis consortia spernentem, singulariter  
incedere solitum, & ad extremum redeunte pecore domum non reuerti. Quem Dominus  
per deuia quæque requirens, inuenit tandem in vertice motis foribus cuiusdam adfistere spe-  
luncæ: quem cum sagitta appetisset, illa velut flamine venti retorta, eū à quo iactata est, mox  
reuerfa percussit. Turbati ciues & stupefacti, qualiter res fuerit effecta (non enim accedere  
propius audebant) consulunt Episcopum, quid factu opus sit. Qui indicto ieiunio tri-  
duano, à Deo moritui esse quærendum. Quo peracto sanctus Michael Angelus apparuit E-  
piscopo per visionem, dicens: Ego sum Michael Archangelus, qui in conspectu Dei semper  
assisto: ipsius loci esse me custodem, atque omnium quæ ibi geruntur, inspectorem, hoc volui  
indicio probare. His reuelatione compertis, consuetudinem fecerunt ciues, hic Deum preci-  
bus, sanctumq; intercessorem poscere Michaelem. Duas quidem ianuas ibi cernentes, qua-  
rum Australis, quæ & maior erat, aliquot gradibus in occasum vergentibus adiri poterat. Sed  
niet ultra Criptam intrare ausi, præ foribus quotidie orationi vacabant. Interea Neapolitæ Be-  
neuentanos bello lacerare tentant. Qui Antistitis sui monitis edocti, triduanum ieiunium  
agunt. Et ecce nocte ipsa, quæ belli præcedebat diem, idem in visione sanctus Michael appa-  
rens Antistiti. Preces dixit eorum exauditis, spondit victoriam, seque eis assuturum. Quod  
mox veritas facti demonstrauit. Domumque victores reuersi, vota Domino gratiarum ad  
templum festinant referre: videntque mane iuxta ianuam Septentrionalem, instar posterule  
pulsillæ, quasi hominis vestigia marmori arctius impressa: agnoscuntque beatum Michael  
præsentiz suæ signum voluisse monstrare. Vbi postea culmine apposito, & altari imposito,  
ipsa Ecclesia ob signa vestigiorum Apodanea est vocata. Et postmodum collatione facta Sy-  
pontini ad Orientem loci illius, beati Petri Apostolorum principis nomine condunt Eccle-  
siam.

Ecce quod ieiunium  
vales ad im-  
petrandam a Do-  
mino gratiam re-  
uelationis secre-  
torum.

Si s. Michael dicit  
ci potest interces-  
sor, cur non et san-  
cti quorum au-  
ma sunt in celo?  
Ecce et hic va-  
lere ieiunium ad ve-  
stigia de hostia  
bus obtinendam.

Iterum Romano Pontifice, & Sypontino Episcopo, de consecratione loci ipsius quæren-  
tibus, ac propterea triduanum ieiunium cum ciuibus suis celebrantibus, nocte ieiunij suprema  
sanctus Michael Episcopo Sypontino per visionem apparsit, monuit vt intrarent Ecclesiam,  
quam ipse dicauit, & missas iuxta morem ibi agerent. Meum, inquit, erit ostendere, quomodo  
per memetipsum loci consecrauerim. Adueniunt mane cum oblationibus, & magna instantia  
precum intrant Regiam Australem. Et ecce longa porticus in Aquilonem porrecta, atque il-  
lam attingens posterulam, extra quæ vestigia marmori diximus impressa. Sed priusquam huc  
venirent, apparet ad Orientem basilica pergrandis, quæ per gradus ascenditur. Hæc cum ipsa  
porticu sua quingentos ferè homines capere videbatur: Altare venerandum, rubroque coo-  
pertum palliolo, prope medium parietis meridiani ostendens. Erat autem ipsa domus angu-  
losa, non in morem operis humani parietibus erectis, sed instar speluncæ, præruptis, & sæpius  
eminentibus asperata scopulis: culmine quoque petroso diuersæ altitudinis, quod hic vertice  
rangi, alibi manu vix posset attingi: Credo docente Archangelo, Dominum non ornatū lapi-  
dum, sed cordis quægere & diligere puritatem. Nullus autem huc nocturno est tempore ausus  
ingredi, sed aurora tranfacta matutinos ibidè cætant hymnos. Ex ipso autem saxo, quo sacra cõ-  
regitur ædes, ad aquilonè altaris, dulcis & nimium lucida guttatim aqua dilabatur, quam inco-  
læ stillam vocant. Ob hoc & vitreum vas eiusdem receptui præparatum. Denique nonnulli  
possunt

Beati Petri Apo-  
stolorum principis  
nomine condunt  
Ecclesiam.

FINIS.



post longas febrium flammæ, hac hausta stilla, celeri confestim refrigerio potiuntur salutis. Innumeris quoque & alijs modis ibi & crebro sanantur ægroti, & multa, Angelica tantum illic potestate, geri miracula comprobantur. Sed non multo post Romæ venerabilis etiâ Bonifacius Pontifex Ecclesiam sancti Michaëlis nomine constructam & dedicauit, in summitate Circi, criptatim miro opere altissimè porrectam. Vnde & idem locus in summitate sua continens Ecclesiam, Inter nubes situs vocatur.

6 Rome etiâ Pa  
pa scilicet S. Mi  
chaëlis nomine cõ  
struâ dedicauit.

## NARRATIO MIRACVLI QVOD

factum est in regione Chonenfi à Michaële Archangelo  
Principe militiæ cœlestis.

Per Simeonem Metaphrastem.



**D**E SANCTIS quidem viris narrare, & res illorum meminisse, non solum est pium, sed etiam nobis vile, & conducibile. Memoria enim est omnino signum desiderij. Martyrum autem & sanctorum desiderium, transit ad ipsum communem Dominum, quem illi laudare, & ei gloriam tribuere elegerunt: & a quo rursus maiorem sunt gloriam consecuti. De incorporeis autem scribere virtutibus, earumque diuina signa enunciare, & prodigia, est longè vtilius. Nam quod est eis maior apud Deum coniunctio & fiducia, eò etiam maiorem percipimus vtilitatem ex eorum narrationibus. Incipiendum est autem paulò altius. Nam id quoque coniunctum est cum argumenti consequentia, & disseminarent prædicationem, & multos adducerent ad agnitionem, Euangelista quidem, & Theologus Ioannes, cui de maiori quàm in alios discipulos, Magistri in eum benevolentia, testimonium fert Euangelium, versatur apud Ephesos: Philippus autem venit Hierapolin. Ioannes cum inuenisset Ephesos errantes in profunda nocte infidelitatis, sacrificiaque & festa peragentes, & quæcumque Deo conueniunt, Dianæ facientes, doctrinæ luce eos deducit ad veritatem, & cum puro veritatis radio eorum animas illustrasset, transit ipse quoque Hierapolin, & versatur simul cum Philippo. Quoniam autem vsque ad eo decepta erat ciuitas, & Gentium erroribus erat adeo implicata, vt vel viperam Deum existimaret, neque vilo modo vellet admittere diuinum semen, & pietatis prædicationem, Apostoli Christi, qui non poterant aliter eis persuadere falsa hæc esse, & illorum animos traducere ad pietatem, proficiscuntur ad bestiam, quæ quidem fuerat eis causa tanti erroris, & interitus: & ambo conuersi ad orationem, & in Deo facientes virtutem, ipsam statim deiciunt, & morte afficiunt. Hoc stultos vehementer irrat, & magno eorum furore contra Philippum, vt qui eum repurarent esse suæ gloriæ euerforem, & patriorum rituum. Et omnes simul in ipsum irruentes, tanquam vno animo tracti, & vna rabie, & alius alia parte beatum illud caput apprehendentes, cruci adfigunt, & ei acerbissimè vitam præsentem eripiunt. Sed Magister curam non abiecit Discipuli: & qui misit, non est oblitus Apostoli: sed quoniam vidit ipsum conformem eius persequionibus, eum etiam fecit socium gloriæ illius & miraculorum: & repente quidem fuit vrbs terræ motu concussa sicut prius, quo tempore Christus meus pro nobis mortem subiit, & crucis supplicio volens est condemnatus: metus autem & poenitentia inuadit Iudæos, eorum valdè percellens animos, & suadens, vt seuitiæ suæ, & immanitatis petant veniam. Et ille quidem sic præclarè è vita excedit, cum certamen, & cursum Apostolicum exornasset corona martyrij. Magistro autem dilectus Ioannes, transit ad quandam locum, qui vocatur Cheretopa. Quo quidem in loco cum rursus solita peregrisset, eis acclamatum fore vt Michaëlis Angelorū principis diuini ius fiat visitatio & diuinum quoddam signum & admirabile. Sed ille quidem iuit etiam ad alias ciuitates, talentum doctrinæ sibi creditum volens multiplicare: re vera autem impleta sunt quæ prius ab eo prædicta fuerant: & aqua ex illa terra emanauit paulò post: quæ, si quis seu morbo laboraret, seu aliqua alia premeretur afflictione, simulatque eam sumpserit, præbebat curationem: & miraculorum copia & magnitudine, clarius & apertius quàm lingua, ad se conuocabat infideles, & conuertebat ad pietatem. Erat enim cuidam Laodiceno filia vnigenita, muta, ex quo primum fuerat in lucem edita. Quod quidem medium cor eius penetrabat, & vt suæ filia linguæ soluerentur vincula, vel propria emisset anima. Is ergo occupatus à graui morbo infidelitatis, videt diuinam quandam visionem, meliora annunciantem, & pulchrè ei promittentem id quod erat futurum. Videt autem, non vt qui dignus esset habitus videre talia (quomodo enim cum & esset impius, & caliginem tantæ infidelitatis haberet offusis oculis?) sed vt & ille cum filia conuerteretur ab infidelitate, & multos alios attraheret ad pietatem.

Vifio

Vifio autem erat quædam intelligibilis natura, quæ ei astabat in somnis, & iubebat, vt veniret cum filia ad sanctam aquam, quæ apparuerat, pollicens fore, vt non reuerteretur dolore affectus: sed si vellet, exereret pulchram negotiationem, & soluta solum fide, quæ est in eius potestate, emeret filia curationem. Ille itaque è somno excitatus, plenus fide & metu, statim cum filia accedit ad fontem aquæ, sicut iubebat vifio. Et cum eos quidem, qui illic erant congregati, eam frequentes inuenissent haurientes, & eam in sua corpora infundentes: deinceps autem etiam consequentem operationem, & vnicuique præbentem à morbo liberationem, rogauit eos qui aderant, quænam esset eis in aqua inuocatio: & quidnam hoc sit, quòd sensim ad aquam cantantes, tam celerem & copiosam assequerentur curationem. Illi autem responderunt: Nomen patris, filij, & spiritus sancti, & militiæ principis Michaëlis. Ille autem nihil differens, nec accipiens tempus ad deliberandum, sed oculos simul, & manus ad cælum atollens vehemèter vsus est inuocatione, & aduersus affectionem Deum vocauit, qui tribus personis cognoscitur: & eius ministrum Michaëlem mouit ad intercessionem. Neque verò frustratus fuit petitione, sed statim collegit curationem. Non solum enim filia desijt esse muta: sed ipse quoque & filia liberati sunt à vinculis infidelitatis, quod quidem erat impedimento linguæ longè grauius. Nam simulatque pater dedit aquam filia, & facile mouebatur lingua ad gratiarum actionem, & Deum habebat in ore, & famulum eius Michaëlem inuocabat admirabiliter, & præter opinionem. Quid deinde sequitur? Baptisma ipsius Laodiceni, & filia: & totius familiæ ad Christum adductio: & templi militiæ principi extructio: magnificique & sumptuosi recti sanctificatio: & re vera domus, vt scriptum est, decor. Et ille quidem cum sic credidisset, & pro beneficio tales reddidisset gratias, domum reuersus est cum filia, saluus factus (vt diuinus ait Apostolus) per filiorum procreationem, vel potius saluam videns filiam, & ambo ditati pietate.

Nonaginta autem annis postea, puer Hierapolitanus, nomine Archippus, cum pij seminis & verè bonæ radicis esset bonum germen, tanquam quoddam lilium in medio spinarum, in medio heresum spirans pietatis suauitatem, decimo anno ætatis venit ad hoc templum, vt qui duceretur à quadam prouidentia: & fit eius Editeus, qui quidem diuina gratia dignus fuit habitus. Carnis enim voluptatè tam pulchrè superauit, & tam pulchra fuerunt eius vitæ proemia, vt neque pane 2 vesceretur, neque aliquo alio ex ijs quibus homines vescuntur necessario: nõ vteretur balneis, neque sui corporis vllam curam gereret, sed semper spiritali viuendi rationi vacaret: idque cum esset puer, & nondum perfectiorem attingisset ætate. Quod quidem penè esset incredibile, nisi magnitudo virtutis, & spectaculorū, quibus dignus fuit habitus, hæc redderet credibilia, & contra quæ nihil dici potest. Nam herbas quidè coquens comedebat, easque agrestes, & quæ ne tantillo quidem salis asperse erant: quod quidem omnibus necessarium est cibi condimentum. Id autè sumebat semel in hebdomada: & aquam bibebat dimensam. 3 Indumentum autem erant duo sacci, vnus quidem pro tegumento corporis, alter verò pro stragulo, longo tempore vterque eorum vsus implens. Anno enim toto alter ex saccis tegebat nuditatem, altero stratum operiente. Deinde vsus permutates alter quidem vestimentum, alter verò rursus fiebat stragulum. Atque ea quidè, quæ erant sub sacco, erant acuti lapides: parte autè quæ erat ad caput, saccus sub se sentes habebat. Sic verò quiescebat vir ille egregius, si quando eum corpus defessum cogebat, vt se modicè remitteret. Quænam autem fuerint eius verba ad Deum, per quæ suscepit hanc vitam laboriosam, & asperam? Ne bona huius vitæ videat meus oculus, neque mihi mens vnquam pèdeat à præsentis vanitate. Imple Domine, oculos meos lachrymis spiritualibus. Contere cor meum, & dirige gressus meos. Quid enim mihi prodest hoc corpus è luto factum, quod nunc quidem est, paulò post autem non erit: quod quidem sicut herba mane efflorescit, vespere autem flaccescit? Liceat mihi vni bono animæ adherere, quod mihi omnino conciliabit eam quæ illic est, beatitudinem. Hæc quidem semper apud se versabat in animo, & Deum alloquebatur. Turba autem infidelium hæc nequaquam poterat ferrè æquo animo: sed partim quidem magna illa abundantia miraculorū aquæ sanctificatæ: partim autè Archippi quoque zelus ad virtutem, & quæ sunt ex Deo certamina, & tanta propter illum tolerantia, illos mouebant, & incitabant, & ad apertam deducebant infaniam. Certè cum simul coissent, & dentem instar apri in vtrumque acuisent, alij quidem criminibus Archippum apprehendunt, & virgibus (ò manus sceleratas) eum cædunt crudeliter: alij autem confluunt aduersus sanctam illam aquam, hanc quoque male conantes afficere. Sed illis quidem manus obtorpuerunt: his autem flamma illinc ex aduerso occurrens, fecit vt redirent inanes. Vnde etiam ad aliam conuertuntur machinationem, volentes Archippum tollere de medio, & superare ipsam aquæ operationem. Quænam est ergo ea machinatio? Templi aram ad finitram præterfluebat fluuius, nomine Chrysus. Eius statuerunt deriuare fluenti, & in aquam

1 Etiam in bono  
sunt Angelorū olim  
scripta adificaban-  
tur.

2 Vide viri max  
mam abstinentiam  
cum ciborū dele-  
ctis pane nõ vesce-  
batur, herbas co-  
quens sine sale com-  
medebat, easque  
agrestes, aquam  
bibebat dimensam  
3 Ecce asperissimū  
et vtilissimum in-  
dumentum.



eum vrebat sine ulla læsione, & non comburebat omnino, signa sanctissimæ Domine nostræ Dei parentis significans. Michael, qui diuino nutu primas partes obtinet inter ignis ministris, & terrâ obit, implens voluntatem Dei omnipotentis. Qui à ratione alienû vatis Balaam prohibuit impetû terribili suo aduentu. Quem etiam cum vidisset alina, & timuisset, rationis particeps voce sené amenté correxit. Michael Angelorum ductor longè maximus & excellentissimus minister diuinæ legis, quæ data fuit in môte Sina. Qui cum famuli Dei Moïsi animâ accepisset, obscurû & exitiosum diabolû de eius corpore cû ipso aufum verba cõferre, cessare fecit, & citò euanescere. Michael, qui si id interpreteris, dicitur Dei dux exercitus, & fortissimus pugnator & propugnator eorû qui spem collocant in Domino: & flammeæ rhomphæa quæ scindit machinationes aduersariorû, tam eorû qui sub intelligentiâ, quàm eorû qui cadunt sub sensum. Qui Iesu Naue aciem dirigenti cõtra aduersarios visus fuit stricto gladio: & eû terruit hoc alieno & terribili spectaculo, & hortatus est vt manum cõfereret, & cõcideret inimicos Dei hostes. Michael, omniû suprema, ignemq; ferens lâpas diuinitatis, quæ est principiu lucis, vnicâq; & trina, & subtilis naturæ constitutio, qui terræ fines obit celeriter, & piè ijs quibus vult Deus mutata figura apparer. Qui ad Gedionè solaris instar radij venit, & ab iplo tanq diuinus & celestis Angelus fuit adoratus: & ignea virga tanquã holocaustû cõsumpsit cibum què obtulerat: & eum cû trecentis solis impotentibus corroborauit aduersus maximè impiâ & infinitant Madianitarû multitudinem. Michael maxime perspicuum purissimumq;, & ab omni macula alienû speculû ineffabilis & immensæ puchritudinis diuini & fontani radij & splendoris, & acutâ telum potentis & magni Regis Dei. Qui prophetæ Nathan apparuit resplendentè tenens lanceâ, & ei animû addidit ad arguendum Dei parentè Dauid propter lapsum qui acciderat: & citò vt bonorû amicis recessit, quando, Peccauit Domino ex profundo cordis à Dauid rege audit. Michael purû & capax receptaculum beatissimæ lucis effusionis, & diuinæ illuminationis, & acutissimus ac perniciosissimus gladius in eos qui blasphemât Dominû. Qui ceterum & quinquaginta quinque millia execrandi & impij Sennacherib regis Alysriarum in vno momèto noctu morte affecit: & ab eius tyrannide liberauit piûm regem Ezechiam cû ciuitate Hierusalè. Michael qui est lucidus & cãdens spiritus, multosq; habens oculos, & potèntissimus & ab omni materiali apparitione remotus, & nullam omnino admittens corruptionem. Qui vnâ cum Azaria & reliquis symbolice ascendit in fornacem: & velut spiritû roris mediam effecit fornacè, & tres maximè pios pueros illæfos cõseruauit: & diuina specie cõspectus à rege Nubuchodonosor, eum magna affecit admiratione. Michael qui versatur in caelis: & ætherè obit tanq per nix fulgur; & vniuersam quæ est sub celo terrâ vno momèto peruadit, piôsque qui affliguntur, adit, recreat, & cõsolatur. Qui prophetâ Daniele in lacum per iniuriam cõiectum celerimè cõseruauit, & seorû leonum ora refrenauit: & Abacum rapuit, & ad eum cum cibo parato à Palestina adduxit Babylonè: & eum rursus repentè in suum locû restituit. Michael qui est magnus princeps Angelicorum exercitû, & ordinum Archangelicorum, beatissimâq; & immensâ legionis incorporeorum: & qui fuit veteris Israël rector illo tempore: recens aut electi à Christo cognominati Israël dux validissimus & custos tutissimus, & doctor Dei præceptorû. Qui Persiarum præsidem Angelum resistentem, ne à Babylonè liberarentur captiui Israëlita, repulit tanq aduersariû, & captiuos, qui septuaginta annos miserè habitati fuerant, in regionem patriam restituit, propter assiduam cum vehementi ieiunio & multis lachrymis diuini Daniëlis prophetæ pro eis ad Deum precationem. Michael qui est à Deo cõstitutus assessor mysticæ Trinitatis, mystaq; illuminator & initiator supernæ Hierarchiæ, & veteris quod præterijt testamenti, & nouæ nostræ electæ Christi hæreditatis. Qui probaticæ piscinæ in vnoquoque tempore aquas sanctificabat in figurâ diuini Baptismatis: & primò qui in eam descendebat, statim præbebat curationem, quocumq; morbo teneretur. Michael, qui est speciosus & maximè decorum, & quod nõ occidit luminare totius orbis terræ qui est sub celo. Ignea & non manu constructa columna sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ, auri speciem præ se ferentes, & ad cælum vsq; magnitudine pertingentes scælæ, per quas descendit omnis datio bona, & omne donum perfectum quod mittitur à benefica & bonorû largitrice natura, ad viros bonos, & honesti amatores in terra. Qui in columna ignis apparuit Archippo, & fidelissimo ministro huius Archangelicæ & venerandæ domus, quando sceleratus populus conabatur ipsam sanctû cum templo obruere aquis fluuiatilibus, & diuina, & Archangelicâ virtute, aquas quæ insolenter mouebantur, per virgam citò in petra effudit & transmisit. Michael qui perpetuò aspicit faciem patris nostri qui est in caelis & lætatur, imò verò colletur cum Domino vniuersorum propter inuentionem eorum qui perierant: & propter vnum peccatorem qui ducitur penitentia, diem festum agit cum omnibus celestibus potestatibus. Qui tuba

illa

illa terribili & ingenti voce canenti est cantaturus, & fundamenta terræ, & quæ sunt sub terra est moturus, quando veniet finis consummationis: & surgere faciet & congregabit mortuos omnes qui sunt à seculo, in ictu oculi, ad iudicium generale, & ad accipiendam vitæ remunerationem, vt ferat vnusquisque ea quæ fecit per corpus, siue bonum, siue malum. Cum hunc ergo suspiciendum & maximum patronum, potètemq; defensorè, & liberè, & confidenter loquentem intercessores apud omnium Regem Deum, diuinû militiæ principem habeamus Michaëlem ô chari patres, fratres, & à Deo collecti cœtus, piè ipsum semper omnes vt re vera purissimum, in mundis cordibus semper magnificè extollamus, verbisq; lacticiæ & spiritalis exultationis, vt decet Archangelum, honorificis verbis & laudibus hodie prosequamur: amoreq; & desiderio ei offeramus & veneremur, qui ardèter cõcurrimus ad sacrum eius festum <sup>1</sup> in venerandum eius templum, quod est pij nominis, vt assatim colligamus perennes eius & salutare gratias & defensiones intercessiois. Est enim liberalis ac munificens Dei magnus ille dux exercitus, cum diuinissimo & coarchangelolo suo Gabriele, benedicens, corroborans, gratia implens, lætificans, & orans, ac decorans corda fidelium: vt qui sit sanctis omnibus potentior. Vniuersam enim quæ est sub sole creatam naturam ad lucem deducit. Omnes autem eius laudatores eximie à variis eripit necessitatibus: & eos qui in omni loco piè eum inuocauerunt, à periculis tam quæ videntur, quàm quæ cadunt sub intelligentiam, liberat. Fidelium & Orthodoxorum populorum Ecclesias exhilarat. Romanorum custodit rempublicam Christi amantem. Imperatorem armat aduersus Barbaros: Christianos reddit victores: hostes inimicos persequitur: ab hominum calumniis suos seruos conseruat: ab eorum qui persequuntur molestiis pios liberat: ab ingentibus maris fluctibus eos qui ipsum inuocant, eripit: fertilitates fructuum terræ suppediat: eos qui in tenebris versantur, ducit: eos defendit, quibus fit iniuria: consolatur eos, qui sunt pusillanimi: ægrotos visitat: fidei ubet pro peccatoribus. Demoni impetus propulsat: vitiorum flammam restinguit: vt sanctitatem faciamus nos inducit: & omnes qui sanctum & venerandum eius festum <sup>2</sup> fide & desiderio alacriter celebrant, ex omni difficultate & noxio occurfu liberat, & dat salutarem gratiam princeps Dei militiæ: ad petitionem semper vitalem deducit, & ad viam penitentia: & eis peccatorum procurat remissionem: & in iustorum stationem connumerat in regno cœlorû, gratia Christi Dei clementissimi: Cui gloria & potentia cum patre omnipotente, & sanctissimo, & bono, & viuifico spiritu nunc & semper, & in secula seculorum. AMEN.

<sup>1</sup> Nota sacri festi Archangelus Michaelis.

<sup>2</sup> Omnes qui sanctum & venerandum eius festum celebrant alacriter, ex omni difficultate & noxio occurfu liberantur.

## ¶ BIVSDEM PANTOLEONIS DIA-

coni & Chartophylaxi magnæ Ecclesiæ, narratio miraculorum maximi Archangeli Michaëlis.

Apud Simeonem Metaphrasten.



AGNÆ & multæ, & variæ sunt tuæ incorporeæ & magnificæ Archangelicæ virtutis & dignitatis notiones, donaq; & gratiæ ô gloriosissimè Michaël princeps militiæ, ampliusq;, & re vera sublimis, & multiplex decoræ tuæ materiæ expertis formæ & vitæ status: est autem parua & nihili facienda humanæ linguæ carnea potestas, angustusq; & humilis, & artificio carens, qui per instrumenta corporea à nostro corde sermo proficiscitur. Quomodo erga te ô omnipotentis Dei princeps militiæ, pro dignitate, licet conemur, laudibus affecerimus? Quam vocem incorpoream incorporeo tuo & intelligenti ordini respondentem, per materialia & corporea labra offeremus? Quibus vtetur sonis quæ significant ineffabilem & inexplicabilem tuam gloriam? Dubitat re vera vniuersa natura terrigenarum te laudare & celebrare, qui es princeps ordinis supercoelestis. Enarrari enim & verbis explicari nõ potest locus diuinæ tuæ pulchritudinis & splendoris. Quomodo enim mirabilis facta est scientia Dei ex nobis: inualuit, non potuerimus nos homines ad eam: ita etiã Archangelicæ essentialis tuæ bonitatis & potestatis infinita multitudo, à qua arcana & diuina emanant fidelibus, apprehendi & inuestigari non potest humanis cogitationibus. Sed quoniam alicubi dicit diuinum eloquium: Quod didicimus, prædicamus: & quod scimus, annunciamus: ea de causa mittentes infinita magnalia tuorû miraculorû, pauca quædã apposuit & conuenienter collecta ex diuinis spiritus eloquiis, conamur exprimere nostrorû verborû coloribus, & graphicè narrare magnificentia gloriæ sanctitatis tuæ: & terribilium tuorum miraculorum eruere potentiam, & prodigia tua annunciare iis qui hodie fide sunt congregati in diuino tuo festo, vt salutis iam propositû argumentum, omnibus qui ardentè ad id accurrunt: O maxime, & in primis admirabilis Michaël princeps Dei militiæ.

A iij Hodie



Hodie enim tanquā magnificentissimus quidē coniuator, cōuocabo vos omnes spiritales coniuas ad epulū tui festi, quod exortū est sole luminosius, quod positum est ad principia orbis terræ, qui est a finibus vsq; ad fines, in quo miraculorū & animarū utilitatis delitiis se explent omnia corda fidelīū. Sed nunc quoq; vt semper miserere nostræ humilitatis, qui es excellūs assessor regni cœlorum, & exorere nobis splendoribus benignæ tuæ prouidentię, qui à benigno Deo accepisti benignitatē benignē Michaël princeps militiæ. Qui es læta, & luminosa, significāsq; & splendida stella solis gloriæ. Qui es fortissimus puginator, & propugnator, ac defensor eorū qui Dominū diligunt. Qui prouides & prospicis, eosq; firmo tuo patrocinio adiuuas & defendis qui te inuocant, & magno desiderio ad te accedunt in diuinā tuā eadē, & maximē venerandā. Tu illumina nostros intelligētes cordis oculos, vt intelligamus, menteq; apprehēdamus & enunciemus, quoad eius fieri poterit, miracula tuæ Maiestatis. Nam per te vniuersa copiosa omnīū bonorū suppeditatio datur ab omnipotētī Dei prouidentia, iis qui in te sperant citra vllā dubitationē, & se conferunt ad omnē tui laudationē. Quid autē cogitantes, aut quibus verbis vtentes in primis poterimus sufficienter ostendere diuinæ prouidentię & benignitatis infinitū pelagus? Ad primum enim bonū, & quod præcipuē primō operatur, quoad eius fieri potest, oportet apertē omnes extolli. Principaliter ergo & apertē, & ex debito debemus mente cogitare qui figurā ferimus, & imaginē eius quæ ex se habet potestātē, & dñm diuinæ essentię, quod vnus est & solus Deus, qui propter infinitā bonitatē est omnia fabricatus quæ sunt in cœlis, & in terra, vt dicit diuinus Apostolus: Sive visibilia, siue inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue potestates, siue virtutes, siue principatus, siue Archāgeli, siue Angeli, siue Seraphin, siue Cherubin, & ipse est ante oīa, & omnia in ipso cōstant. Qui hęc etiā variā cōdidit creatā naturā, in vnā vnus mūdi harmoniā & cōplementū. Qui solus est ingenuus & æternus. Qui solus est expers principij, & in quē nō cadit interitus & finis. Qui solus est eiusmodi, vt cōprehendi & inuestigare & videri nequeat. Qui omni circumscriptione & cōprehensione essentiam habet superiorē. Qui nullā potest suscipere mutationē & alterationē: estq; omnipotens, & ab exitu & interitu aliena natura, fons perennis, & qui nunquā exinanitur, miserationū & bonitatis: omnīū diuinorū donorū & gratiarū, qui exhauriri minimē potest abyssus misericordię, quod nō potest exprimi pelagus, beatissima & summa pulchritudo, & sola re vera digna quæ ametur. Vniuersi quod dicitur & intelligitur boni efficiens & impertiens & largiens causa & prima causa. Hęc est qui propter solā bonitatē essentialē & naturalē ea quæ non erant aliquādo vocauit ad hoc, vt essent: & omnia ad essentiā deduxit, & cōstituit, eaq; comprehendit & continet, dirigit & ducit, ferens solo nutu suæ maiestatis & potētīe.

Atq; primū quidem conuenienter ei quod dicit Theologus Gregorius, mente agitauit Angelicas & cœlestes potestates: & quod mente agitauit, fuit opus verbo completum, & spiritu perfectum. Sicq; constituerunt secundū splendores, ministri primi splendores, siue intelligentes spiritu, siue ignem, vtpote materiæ expertē & incorporeum, siue aliquā aliam naturam, quod quā proximē ad ea quæ dicta sunt accedat, eos existimare oporteat. Volo quidem, inquit, dicere eos primū ad malum immobiles, & qui solū habent boni motū, vt qui sunt circa Deum, & primō à Deo illuminantur, nā quæ hęc sunt, sunt secundā illuminationis. Mihi autē persuadet, vt non immobiles, sed ad mouēdum difficiles eos existimem, qui propter splendore Lucifer, & factus est, & dicitur tenebræ propter elationem, & quæ sub eo consistunt potestates, architectatrices vitij, boni fuga, & nobis conciliatrices. Atq; sic quidem qui apprehenditur intelligentia, & propter hęc mundus fuit constitutus. Cū autē prima ei rectē se haberent, secundū mente agitatur mundum materia præditum, & qui cernitur, & is quidem est, id quod ex cœlo & terra, & iis quæ intercedit, est constitutū & cōagmentatum. Luciferum autē eum qui à Deo defecit, & cum eo pugnavit, & est insolens & iactabundus, diaboli vocat Theologus, ex voce Esaia: prophetæ, qui eius casum deplorat, & dicit: Quomodo cecidit è cœlo Lucifer, qui mane oriebatur, & contritus est super terram? De eo enim diuinus quoq; David, ad eos qui similiter à diuina charitate deflexerāt, atq; sceleratus ille & maliciosus qui defecerat, dicit: Et tanq; vnus ex principibus cadit is. Princeps enim erat vnus Angelici ordinis in cœlis diabolus, non diabolus ab initio productus & factus, sed bonus ex bono, & pulcher ex pulchro, & qui solus bona facit, opifice vniuersorū. Postremō autē præter legem naturæ, decretumq; & rationē diuinæ iustitiæ, imperij cupiditatis cœstro percitus, rebellauit aduersus Creatore, regnum eius, & gloriam sibi conans vsurpare. Secum autem attraxit etiā infinitam rebellium multitudinem, quæ suæ stultitiæ & malitiæ eum accepit adiutorem. Nam propter hanc causam impiæ cogitationis, ex cœli conuexis vehemēti impetu cecidit execrandus. Nam simulatque euenit in mentē sceleratissima & maximē impia cogitatio, fuit confestim contritus ab omnipotenti

potenti Domino qui dixit: Videbam satanam tanquam fulgur è cœlo cadentem. Similiter autem de eo quoq; per Ezechiēlem Prophetam: Simulatq; elatum fuit cor tuum propter pulchritudinem tuam, & dixisti in cogitatione tua: Deus ego sum: statim à sancto monte meo in terram te deiici per Cherubin, & interit scientia tua cum pulchritudine tua, & dabo te in cinerem super terram coram omnibus te videntibus, fidelibus scilicet. Quomodo etiam dixit Dominus in Diuinis Euangelis: Ecce do vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici.

Nonnulli autem discendi cupidi inquirunt, num propterea sit effectus, quòd Adam eum non adorauerit? Est autem stultorum & insipientium hoc dicere. Cœcidit enim diabolus, priusquā factus esset Adam: quomodo patres apertē pronunciant, omnes Angelos fuisse factos ante cœlum & terram. Diabolum verò est probabile quarto die cecidisse, quando Deus fecit luminaria, sicut scriptum est in Iob: Quando facta sunt astra, laudarunt me magna voce omnes Angeli mei, & hymnis celebrarunt. Semper enim etiam nō tacitē Angelis Dominum glorificantibus, tunc cum maiori voce eum laudibus celebrarunt, vt significauit scriptura propter iustum scilicet casum maligni illius qui defecerat. Oportet autem scire ex nostris scriptis ò dilecti, quòd omnis chorea & ordo habet ducē ordinis qui incipit melodiam. Sic etiam de sanctis Angelis dicit Dionysius Angelicorum ordinū diuinitissimus interpret: Non absurdē diuina & cœlestia, materiali nostræ Hierarchiæ, pro viribus sensiliter, quoad eius fieri potest, sunt assimilata. Ducem verò ordinis angelicæ choreæ lucidissimum & maximum militiæ principem Michaēlem intelligere à superis accepimus.

### ¶ MIRACVLVM PRIMVM DE RE-

belle & supero Satana, & immundis eius spiritibus:

**H**ic ergo fidelissimus & sanctissimus, magnus exercitus dux Michaël diuini consilij pius minister, qui propter dominicum & omnipotentem diuinum iustum in terrā iecit ex cœlestibus abdidibus rebellem & superbū satanam cum eius immundis & malignis spiritibus: tunc in eos inuectus, & triumphū agens de eorum malicia, congregatis cunctis Angelorum populis, magna voce laudauit Deum vniuersorum, & omnipotentem Dominum, Angelicos greges eò veluti ducens, vt status interminisset immobilis, & quæ bona facit stabilitatis, & dicit: Attendamus: perinde ac si diceret: Qui creati fuerant, & quibus obtigerat vt Deus increatus & inaspectabilis eos produceret propter naturalem suam bonitatem, quid eis accidit, qui nobiscum hucusq; diuini illustrabantur splendoribus. Animaduertamus quā repente mutati sunt in tenebras propter arrogantiam & contempionē eius qui eos fecerat. Cognoscamus quos fructus cōciliet liberi arbitrij voluntas inconsiderata: & stemus immobiliter in timore, quotidie diuinum ministerium opifici offerentes. Porro autē quandam quæ eos contineret hymnodiam, vt qui in primo loco staret, cum Seraphin & omnibus simul diuinis & cœlestibus potestatibus magna voce cecinit diuinam illam, & quæ nunquam potest desinere omnipotentis diuinitatis, quæ est principium luminis, vnitaq; est & trina, ter sanctam glorificationem: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Sabaoth, plena est vniuersa terra gloria eius. A Dei verò administratoria diuina gloria alienatus maleficus diabolus, cū vidisset terrestrem hominē esse quauis re creata honoratiore, vt qui dominicis manibus factus esset ad suam imaginem & similitudinem, statuit eum totis viribus separare & eripere ab eius qui ipsum fecerat & honorauerat salutari præcepto. Videns enim malignus & sceleratus se in extrema esse ignominia, valde cruciabatur: & cū non posset ad Deum conuerti, in Dei imaginem suam effudit improbitatem: & effecit vt homo esset obnoxius interitui & morti, eo eiecto è diuinis & viuificis paradysi delitiis. Et statuit Deus Cherubin & flammearum rhotmpeam versatilem, vt custodiret paradysum. Sed etsi sic quidem cecidisset homo qui liberum habebat arbitrium, & à bono statu defluxisset, non eum desepxit Deus. Sed vt qui sit natura benignus, & ingens mare habeat bonitatis, veluti quadam arma ad conseruandum validissima, ei præbuit magnū Michaēlem militiæ principē aduersus diaboli potentiam, vt custodiret & defenderet hominem qui lapsus fuerat: vt quomodo ceciderat per imperitiam, per laboriosorem rursus viuendi rationem, & diuinam virtutem instaurato prælio victor effectus coronetur:

### ¶ DE ADAMO:

**P**orro autem Archangeli Michaëlis suasionibus & monitis instructus Adam, & ligone terram fodiens, & sudore & labore frugaliter nutritus, non fuit amplius seductus ab hominis inimico, & Dei hoste: nec passus est aliam ab ipso commotionem. Nam ab eo tempore omnino eum valde habebat odio, mente agitans per propheticum rorem qui adhuc in eo inerat, illud: Ne des in commotionem pedum tuum: & non dormitabit, qui ter custodit

custodit Angelus. Ab eo enim tempore credimus nos habere Angelum vnicuique animæ ducem, vt dicit Dominus in Euangeliis: Videte ne despiciatis vnum ex his parujs, qui sunt minimi: Angeli enim eorum assidue vident faciem patris vestri qui est in caelis. Similiter etiam dicit Iacob Patriarcha: Angelus qui me liberat à malis omnibus. Non dixit: qui me liberauit: sed qui semper liberat. Quinetiam beatum Apostolum Petrum à manu Herodis Angelus Domini liberauit. Simulatque enim constitutum fuit humanum genus, iussi sunt Angeli eius vitæ curam gerere: & vnumquemque hominem fidelem foratus est bonus Angelus, vt eius vitam componeret, & eius animam perficeret. Multi autem cum eo luctantur demones à via recta eum facientes aberrare. Immundis enim demonibus non sunt curæ infideles, sed ij qui piè viuunt: eis enim inuident, & cū eis bellum gerunt. Quando autem ambulat quidem in sanctitate & iusticia homo fidelis, lætatur Angelus, qui & fuit datus ad ipsum custodiendum. Quando verò à via recta declinauerit, trilitis quidem est bonus Angelus, demones autem exiliunt. Iam verò Magnus quoque dicit Basilus: Sunt Angeli qui in vnaquaque Ecclesia describunt eos qui orant & ieiunant. Vide o homo, ne propter paruam voluptatem, & breuem somnum, hoc damnum accipias, quòd te non descripserit Angelus. Et in fidelibus quidem, vt prius diximus, vnus Angelus à Deo datus est vnicuique. In infidelibus autem vnamquamque integram gentem sortitus est vnus Angelus, vt dicit scriptura: Statuit terminos Gentium secundum numerum Angelorum Dei. Et vt Iudæorum quidem gentem custodiret, cõstitutus est Michaël magnus Dei militiae princeps, vt pote quòd in Deum credidissent. Alius verò præfectus fuit Persis, alius verò Græcis, & deinceps similiter. Cæterum diuinus quidem & magnus dux exercitus Michaël est princeps omnium cælestium potestatum, præfctq; & curam gerit totius gèris fidelis: & rursus fideles qui laborant præuenit & conseruat, vt qui à Deo iustus sit celestem habere naturam, & tanquam fulguris adeptus velocitatem, vniuersam terram & ætherem vno momento percurrere. Exiliit enim, inquit, Angelus, qui ambulabat ante castra filiorum Israël. Hunc autem Angelum militiae principem Michaëlem esse dicit scriptura in Iesu Naue. Nam nomen eius apertè declarauit in propheta Daniele. Hic ergo magnus & gloriosus Dei militiae princeps Michaël, & veteri vt conuenit fuit administrator: & nouo magis administrat quæ sunt salutaria. Postquam enim valde irritauerunt, & penitus dereliquerunt Dominum Deum increduli Israëlitas: & ea de causa fuerunt penitus exterminati: & aduocati sumus qui credidimus ex gentibus: & factus est nouus Israël, à Christo denominatus & Christu intelligens: nam si interpreteris Israël, is est mens vidēs Deū: tunc diuinum quoque militiae principem Michaële remouit à Iudæorū cõsuetudine bonus Deus: & ab eo tempore nobis electis Christianis constituit maximum defensorem & seruatorem, aliarum gentium curam suscipientibus apertè alijs minoribus Angelis. Nam quòd est gens quidem sancta Christianorum reliquis omnibus præstantior, eo necesse est esse maiorem dignitatem Archangeli, Michaëlis, qui curam gerit generis Christianorum. Non enim essentia Angelorum habet differentiam, sed dignitatis excellentia. Vult enim omnes homines esse saluos qui vniuersorum curam gerit, & est natura benignus.

III.  
De Abra-  
hama.

Sed cum miserii homines sua stultitia in errore perseverarent, & cultu simulachrorū: & Sænequaquam vellent id quod oportebat intelligere, & effectore agnoscere ex magnitudine, & pulchritudine rerum ab eo creatarum, pius ille Abraham cum ex rebus creatis mēte comprehendisset creatorem, & infinitæ potentie admiratus esset artificium: valdeq; agrè ferret & indignaretur in stultos & incredulos qui rem creatam colebant vltra creatorem, Deus è cælo eum est allocutus, dicens: Egredere è terra tua, & ex cognatione tua, & ex domo patris tui, & veni in terrā quā indicabo tibi. Deinde sic ei apparuit in specie triū Angelorū. Ab eo autē hospicio acceptus apud quercū Mābre, præclare eius hospitalitatis mercedē præbuit ei iā senī, & cum sterili esset vxor Sara, piū filiū Isaac & in moribus & virtute ei similit. Postquā autē præter spē natus esset filius, omnibus probatiorem reddens eius animi magnitudine, fideiq; & animi pietatē, ei rursus dixit: Abraham, ahrāhā, accipe filiū tuū dilectū quē genuisti, Isaac & eum mihi offer in Sacrificio. Ille autē simulatq; fuerat ei imperatū, rem exequēbatur: & cum ligasset Isaac, & extendisset manum quæ tenebat gladiū, iā guttur illius tacturā, eū represit Angelus Domini, Michaël scilicet, dicens, Ne immittas manū tuā in filium. Nunc enim noui, quòd tu timeas Dominum: sed aspice tuis oculis, & vide ad te missum arietē ligatū, & eū offer pro Isaac filio tuo. Hunc autē Angelū qui hæc dixit Patriarchæ, militiae principē Michaëlem apertè esse credimus. Item Iacob quoq; quem frater persequēbatur Esau, militiae princeps liberauit & seruauit. Qui etiam ei animū addens, ne timeret eū qui persequēbatur, cū eo luctatur in nocte, & tangit eius femur propemodū dicens: Sicum Angelus valuisti luctari, quid times hominem in quem cadit interitus?

Cum

Cum autem multiplicati essent qui ex pij Abrahæ genere descenderant, vt pollicitus ei fuerat Angelus, ij in Ægypto verò malè haberentur, eorum miserus est Deus, qui est natura benignus, & elegit Molen famulum suum: & per ipsum Archangelum Michaëlem, eum constituit ducem totius generis Abrahæ, vt educeret eos è terra Ægypti, & per mare rubrum tanquam per siccam terram eos transmitteret, properante populo ad terram eis promissam, quæ fluebat lacte & melle, Michaële Archangelo parante viam eius ante ipsum. Cùm autem peruisset in regionem Moabitaram, vt transiret per eorum fines, ei resistit Balac rex Moab prohibens eum transire. Accersit quoq; ipse Rex Balac vatem quandam senem insignem, nomine Balaam, ad execrandum populum Mosis vt vinceretur. Proficiscenti autem Balac in via occurrit Angelus Domini, Michaël scilicet defensor Israelitarū. Quem cùm vidisset asina Balac, declinauit, & allisit pedem Balac ad parietem, & cum arguit asina humana voce, ostendens terribilem Archangeli visionem. Balaam autem cùm aspexisset splendorem qui ex eo emicabat, valde terribus dixit: Parce mihi, parce mihi Domine, nam ignorans peccaui. Sed hanc licet visionem aspexisset Balaam, non statim est reuersus, sed venit ad Regem Balac qui eum accersuerat, vt desiderio eius satisfaceret. Sed ambo à scopo exciderunt. Nam cùm in altissimo loco steterit Balaam, & conspexisset castra Israël tanquam cedros iuxta aquas, propheticam benedictionem loco execrationis vel inuitus vates effatus est populo Israelitico, dicens: Orietur stella ex Iacob, & surget homo ex Israel: & confringet duces Moab, & quæ sequuntur. Propter malum autem omen & execrandum suum consilium, quod merebat Balac accepit exitium. Quòd autem esset Michaël princeps Domini militiae qui occurrit Balac, & ei denunciauit, vt qui esset dux populi Iudæorum, eumq; præcederet & deduceret, apertè ostendit scriptura in corpore Mosis, vt diuinitus Iudas Apostolus frater Domini dixit in sua catholica epistola: Michaël autem Archangelus, quando contendens cum diabolo differēbat de corpore Mosis, non ausus est efferre iudicium blasphemie: sed dixit ei Angelus: Increpet te Dominus. Quid autem cum diabolo differeret militiae princeps Michaël, sciens. Conabatur hostis, & iniricus & profanus diabolus, cum summa impudentia, & contendebat in decessu Mosis, qui Deum maximè est contemplatus, efficere, vt eius corpus redigeretur sub potestate interitus, vt nullus videret bonum signum in futurum ad humanam essentiam. Et Idæ dicebat tenebrosus Satan luminosissimo Dei militiae principi Michaëli, Mosen fecisse cædem Ægyptij, & alias in eum confingebat calumnias & criminationes. Superbo ergo & iactabundo maligni animo resistens Michael Archangelus, & contradicens: & nunc hoc, nunc illud respondens ad ea consutanda quæ ab illo dicebantur improbè: postremo videns eius insignem impudentiam, eum increpauit, dicens: Increpet te Dominus, hoc est, Te o diabole perdat Deus. Statimq; euanuit sceleratus aduersarius. Talis est enim potentia diuini, & Deum contemplantis Michaelis: & hæc est quæ fuit disputatio & contentio in decessu magni Mosis, quando eius corpus abscondit Michael princeps militiae, ne si id inuenissent Iudæi, tanquam Deum adorarent, qui ne beluis quidem pepercerunt. Hæc Michael, qui est Angelicarum potestatum præstantissimus.

1111.  
De Mose:

V.  
De Balaam.

VI.  
De Iesu Naue.

Sed is quoq; etiam post decessum diuini Mosis, cùm Iesus Naue diuinitus in populo Israeliticum obtinisset imperium, & struxisset aciem contra aduersarios, & de committendo prælio differeret, vilis ei tanquam fortissimus miles militiae princeps Michael, stans omnino erectus, læto vultu, & veste insignis: eratq; strictus gladius in manu eius. Accedens verò Iesus, qui erat armatus, ei acerbè dixit, vt est verisimile: Nostèrne es, an aduersariorum? Præclarus enim tuus & varius aspectus incitat me vt te interrogem. Dic mihi ergo ocyus, priusquam te cæsim aggrediar. Non enim conuenit, vt acie relicta in discrimine, ego te pergam alloqui: Arbitror enim te venire nos speculatum. Sin autem venisti transfuga, abiecto hoc tuo micæte gladio sis citò nobiscum: & liberare ab exitio quod impiè vbi Hiericho imminet. Sin autem es noster, cur solus stas extra aciem quæ vertatur in certamine? Dic mihi autem ocyssimè, ego enim ex lingua Hebraica te agnosca. Hæc cùm interrogaret Iesus Naue, respondit ei Michael magnus ductor Dei ordinum: Ego præcipuus dux copiarum Domini nunc accessi. Protinus autem abiectis armis suis Iesus Naue, humi cecidit in terram, & eum adorauit, dicens: Domine, Domine, quid imperas tuo famulo? Nam ego quoq; sum tuus famulus, sicut etiam dominus meus Moses. Tu inecum quoq; dux exercituum, me perpetuò sicut illum coroborans. Ecce enim aduersus hostes fortiter direxi aciem, fretus inuictis tuis viribus per quas seque & immanis Pharaò cum toto exercitu, colligatis simul curruum axibus, vt mari funditus obrueretur effecisti: & qui dominum meum Molen in via obstitendo impediunt, impios Moabitas ad intercessionem deleuisti. Quid imperas famulo tuo Domine? Sanctissimus autem princeps Dei militiae dicit ei: Solue calceos ex pedibus tuis: Locus enim in quo stas, est sanctus. Quod cum statim factum esset, iussit

set, iussit vt audacter inuaderet vrbem illam septem muris circumdatā & inexpugnabilem, & simulatq; inuallisset cum septem sacerdotibus tuba canentibus, eam ad solum vsq; diruit admirabiliter, & eam totam cum omnibus aedibus & diuitiis excussit, vt qui eam Domino cāquam consecratum donarium & prædæ primitias obtulerit. Deinde sic postea viginti & noem Reges præter Hiericho, cum eorum exercitibus & vrbibus Iesus Naue filius consumpsit, non habens ciuitatem, non vllam belli sedem, non milites qui vllam haberent belli peritiam, sed diuino nutu, & auxilio maximi ducis omnium cœlestium potestatum.

VII. De Goliath.

**E**Rat enim, hic militiæ princeps, qui etiam in Goliath ponē est iaculatus, & eum proum prostrauit, quando diuina funda fuit percussus Dei parentis Dauid. Nisi enim Angelus Domini eum ponē percussisset, supinus cecidisset in fronte accepto vulnere.

VIII. De Daniele.

**E**ndem autem maximum militiæ principem, videt etiam Dei summus contemplator propheta Daniel, arguens sceleratos qui aduersus castam Susannam infamierat, & dicit alteri eorum: Expectat Angelus Dei iam tenens gladium, vt te secet medium. Quinetiam postquam venit in mentē Dei parenti & Regi Dauid, facti ab eo peccati, & egregiam illam compunctionem & pœnitentiam citō ostendit, cum qua sēns ex profundo cordis clamauit: Peccauit Domino. Postquam vidit propheta Nathan Angelum qui erat paratus recessississe, dixit diuino Dauid: Dominus quoque abstulit peccatum tuum, non morieris: magnam, & ineffabilem benigni Dei bonitatem ei annūcians, & eum consolans.

IX. De Sennacherib.

**A**m verō cum execrandus Sennacherib Rex Assyriorum plurimas gentes redegit in seruitutem, & multas Iudææ munitas cepisset ciuitates, venit & circumdedit Hierusalem eum maximis copijs, & statuit Rasfacen sœuisimum suum ducem ad picinam via superioris, & clamauit Hebraicē ad Ezechiam & Iudæos, qui erant in ciuitate, blasphema verba dicens & satanica. Hæc autem dicit vobis Rex magnus Assyriorum: Quæ est hæc fiducia qua confiditis, quod dicitis: In Dominum Deum confidimus? Egre dimini ad Dominum meum potentem Regem Sennacherib, & viuetis, & non moriemini: & comederis vir sicum suam, & bibet vitem suam, & accipiam ex vobis in terram meam, & glorificabo valdē, & magnificabo: & ne audiat Ezechiam, quoniam vos decepit, dicens: Dominus nos liberabit. Num liberantes liberarunt Dij gentium vnusquisq; suam regionem à manu Regis Assyriorum? Hæc cum audisset Ezechias, induit sacco, & ingressus est in domum suam, & fleuit vehementer, dicens: Domine Deus Israël, qui sedes supet Cherubin, & in orbem circundaris, & glorificaris non tacitē à Seraphin, & ab omnibus sanctis Angelis: Tu Deus solus in omnibus regnis terræ: Tu fecisti cœlum & terram, & omnia quæ sunt in eis. Inclina Domine aurem tuam, & audi. Aperi Domine oculos tuos, & vide, & attende sermones Sennacherib, quos misit, exprobrans Deum viuentem. Quoniam in veritate Domine desertas reddiderunt gentes Reges Assyriorum. Et nunc Domine Deus noster serua nos à manu eius, & cognoscent omnia regna terræ, quod tu es Dominus Deus solus. Et egressus est Angelus Domini nocte illa, & interfecit ex castris Assyriorum 185. milia. Et cum mane surrexissent, inuenerunt corpora mortua. Et dum auerteretur & fugeret Dei hostis Assyrius Sennacherib, eum interemerunt duo filij eius grauitur in gladio, cum permansisset nulla ductus pœnitentia. Cuius autem fuit hoc stupendum, præclarumq; & admirabile facinus, & potentia, num omnium regis Domini Sabaoth principis copiarum Michaël, qui non visus duxit exercitum, & aduersarios temporis momento sine gladio apertē concidit, in auxilium & custodiam suorum qui spem suam collocarunt in Deum viuum vltionum, & qui solus potest seruare? Sed ingrati Iudæi, & stulti, & increduli, qui plurimorum diuinorum beneficiorum fuerūt immemores, post manu Angeli hostium illorum infestissimarum factam cladem, & turpem illorum fugam, ne sic quidem potuerunt intelligere & agnoscere, sed dicebant: Manus nostra excelsa fecit hæc omnia prodigia. Propterea tradidit eos Deus omnino in manus Nabuchodonosor regis Chaldæorum, qui etiam diruit omnes muros Hierusalem, & incendit ciuitatem totam, & domum Domini, & bello capta, accepit vasa sacra, & multitudinē diuitiarum eorum, & duxit omnia Babylonem. Et fuerunt Iudæi seruientes in captiuitate eum magno metu Chaldæis, colentes omnes eorum simulachra, præter sanctos tres pueros, & prophetam Danielem. Hi enim soli viri pii, etiam si planē infantes abducti essent in captiuitate, Dei timorem semper habentes, non cum sui generis Pontificibus, Scribis, & Phariseis, eō deducti sunt, vt colerent deos qui non sunt, neque regium illud iustum timuerunt: sed in Deum viuum qui dat salutem confidentes, eum ducti essent ad tyrannum, audacter dixerunt: Notum tibi sit Rex, quod deos tuos non colimus: & imaginē auream quam posuisti nō adoramus. Tunc Nabuchodonosor rex, in ira & furore, iniecit Ananiam, Azariam, & Misacel in fornacem ignis ardentem. Dei autem Angelus, Michaël scilicet, simul cum eis descendit in fornacem: & nec omnino quidem eos tetigit ignis, sed excussit Angelus flammam fornacis

X. De Ezechia rege Hierusalē

**P**orro verō Abbachuch quoque propheta erat in Iudæa. Ipse autem coxerat pulmentum, & panes intinuerat ad nutrimentum: & ibat vt id ferret suis messioribus. Angelus autem Domini apprehendit verticem Abbacuch, & impetu sui spiritus eum portauit à Iudæa Babilonem cum lentis alimento, & intulit ipsum Angelus in lacum leonum, non solutus illic signaculis. Comeditque Daniel seruus Domini, & lætatur est. Et rursus idem Angelus Michaël restituit confessum Abbacuch in locum suum, nihil ei impedimenti adferens, quod minus eadem hora veniret, & eodem cibo messiores suos copiose aleret. Papæ quanta est diuini Archangeli pernicitas?

XI. De sanctis tribus pueris.

**V**alidissimo quoque suo impetu, diuino nutu, similiter rursus aliās assumpsit diuinum quoque prophetā Ezechielē, vt dicit ipse Ezechiel in sua prophetia: Et aspexi, & ecce similitudo viri à labijs suis: & inferius ignis, & à labijs eius & superius tanquā visio electri: & accepit me à vertice in spiritu suo in medio cœli & terre: & deduxit me Hierusalem. Quinetiam Apostolum quoque Philippum similiter rapuit Angelus Domini mei, & transtulit in Azotum, & non vidit amplius ipsum Eunuchus Reginæ Æthiopum, postquam ab eo accepit baptismum salutarem.

**E**t transit ignis circumcirca, & combussit viros omnes qui ipsos iniecerant, hoc est, administratos Regis. Tunc tres tanquam vno ore latantes, laudabant, & benedicebant, & solum Deum glorificabant. Rex autem audiuit ipsos Deum laudantes in medio fornacis, & citō surgens dixit magnatibus suis: Num tres viros vincitos iniecim in mediū ignis? & aspectus quarti est similis filio Dei. Tunc cum Rex eos accessisset, egressi sunt illæsi. Cum autē diuini pueri egressi essent absque vlla læsione, coram eis adorauit Rex, & dixit: Benedictus Dominus Deus Sadrach, Misac, & Abdenago, qui misit Angelum suum, & eripuit pueros suos ex igne fornacis ardentis. Tunc Rex constituit eos principes, & maximo eos honore affectit cum propheta Daniele. Pulchrē re vera diuinus cantor Dauid psallit: Castrametabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & liberabit eos.

XII De Daniele propheta.

**S**imile autē rursus miraculū ostendit Deus admirabilium per gloriosum Archangelū suū Michaëlē, in famulo quoq; suo Daniele iniecto in lacū leonū. Nā postq; regnarunt Reges alij à Nabuchodonosor, diligebar ab omnibus sapiētissimus Daniel, vt qui ex Deo somnia cōijceret. Babilonij autē inuidia moti, insurrexerunt eo tēpore aduersus Cyrū, qui tunc apud eos regnabat, sicut prius aduersus Dariū, & dicunt ei: Rex, da nobis vt morte afficiamus Hebraū Daniele, quoniam Bel Deū nostrū contriuit, & venerādum draconē interfecit, & sacerdotes, & incantatores nostros occidit. Sin minus, te interimemus, & domum tuā, vt Iudai-zantē. Cum verō vidisset Rex, q. cum valdē vrgerent, coactus tradidit eis Daniele. Illi autē iniecerūt eū in lacū leonū: & fuit illic sex dies. Erant autē in lacu septē leones. Occlusit verō Archangelus Michaël ora leonum: & non molestia affecerunt Daniele, neq; attigerunt omnino corpus eius. Cū verō venisset Rex septimo die vt lugeret Daniele in lacu, inuenit salua quæ fixerat signacula. Et lacu aperto videt Daniele stantē restū, & manus habentē extensas, & Deū laudantē, & dicentem: Benedictus es Deus, qui misisti Angelum tuum, & obstruxit ora leonum, & mihi non nocuerunt. Tunc Rex citō cum gaudio Deum glorificans, sustulit Danielem è lacu illæsum, & adorauit eum. Viros autem qui Danielem accusauerant, iniecit in lacum leonum. Non prius autem fuerunt in solo lacus, quam eos inuadentes leones deuorauerunt, & omnia ossa eorum tanquam in puluerem cōminuerunt. Hic ergo vir desideriorum Daniel sanctissimum Archangeli nomen nobis ostendit, quod vocaretur Michaël, id est, dux Dei exercitus, vt qui hoc mysterium accepit ab alio Angelo.

XIII De Abbacuch propheta.

**P**orro verō Abbachuch quoque propheta erat in Iudæa. Ipse autem coxerat pulmentum, & panes intinuerat ad nutrimentum: & ibat vt id ferret suis messioribus. Angelus autem Domini apprehendit verticem Abbacuch, & impetu sui spiritus eum portauit à Iudæa Babilonem cum lentis alimento, & intulit ipsum Angelus in lacum leonum, non solutus illic signaculis. Comeditque Daniel seruus Domini, & lætatur est. Et rursus idem Angelus Michaël restituit confessum Abbacuch in locum suum, nihil ei impedimenti adferens, quod minus eadem hora veniret, & eodem cibo messiores suos copiose aleret. Papæ quanta est diuini Archangeli pernicitas?

XIII De Ezechiel propheta.

**V**alidissimo quoque suo impetu, diuino nutu, similiter rursus aliās assumpsit diuinum quoque prophetā Ezechielē, vt dicit ipse Ezechiel in sua prophetia: Et aspexi, & ecce similitudo viri à labijs suis: & inferius ignis, & à labijs eius & superius tanquā visio electri: & accepit me à vertice in spiritu suo in medio cœli & terre: & deduxit me Hierusalem.

XV De Philippo Apostolo.

**Q**uinetiam Apostolum quoque Philippum similiter rapuit Angelus Domini mei, & transtulit in Azotum, & non vidit amplius ipsum Eunuchus Reginæ Æthiopum, postquam ab eo accepit baptismum salutarem.

XVI De Marciano Cerifero.

**M**entem autē impellit, & mihi animum excitat eximia gratia & virtus diuini ordinū Ductoris supernarū potestatum: & ducit ad narrandū vnum solum eius miraculum. Vincitur enim & caligat omnis vis dicēdi, intuens ad altitudinē & multitudinē & excellentiā infinitorum & variorū & omnis generis eius miraculorū: & recusat omnino de his scribere. Deficit enim planē tēpus nos, vt diuinus ait Apostolus, narrātes. Est enim pelagus metiri facilius, & stellas numerare, quam maxima quæ à maximo incorporeo quotidie in nos sunt miracula. Ex magnis ergo & insignibus eius miraculis, audeo pauca quædam vobis narrare admirabilia opera. Tēpore Michaëlis Imperatoris, & Theodoræ eius matris erat vir quidā nomine Marcianus, qui à teneris vnguiculis fuerat Cerifer venerādū huius tēpli. In ipso enim diuino & venerādō & pulcherrimo tēplo Archangelico, omnes qui manū agitur, & accedunt in fide, & ex intemerata illa eius imagine bibunt vnguentū emanans, omnis generis morborū statim assequuntur quæ speratur curacionē. In hec ergo diuino & religioso tēplo assidue perseuerabat prædictus Martianus Archangeli Cerifer vsq; ad senectutē cum magno amore & fide: neq; vnquā omnino opus habuerat medico, sed simulatq; aliqñ incidisset in vllum morbū, protinus præsidebāt in dicto templo Ductoris ordinari Michaëlis;





Habet enim senex quidam ad quem proficiscimur, formosam filiam habentem spiritum immundum, qui vocatur Asmodæus: Qui propter eius amorem suffocavit septem viros, qui eam desponderant. Loquar autem ego cum sene de contractu, & persuadebo ei, ut accipias filiam eius in uxorem. Suffumiga autem eam ex iecore & corde, & fugiet ab ea Asmodæus, homines occidens Dæmonium, in supremas partes Aegypti, per me ligatus vinculis insolubilibus, & non repente morietis. Et reuertetur ipsa quoque nobiscum cum multis facultatibus in domum tuam. Quod etiam factum est, ut summam dicam. Tunc puer seruauit cor, & iecur, & fel. Piscem autem comederunt, & alacriter accepti essent à sene Raguele, & verba nouissent de contractu, nolebat senex, timens maximè, propterea quòd ei esset propinquus genere, & ostendebat eis sepulchra septem virorum. Tandem autem persuasus cum celebrasset nuptias, & cum aspexisset viuum, quomodo ei fugeretur eius viae comes, Deo magnas egit gratias: & eam dedit senex uxorem Tobiae, & dimidium bonorum suorum, & milit eos cum magno gaudio. Ipsi verò reuersis, & simul cum ea ancillis & famulis, & infinita pecunia, accepto etiam à Gabelo deposito. Cum venissent propè domum Tobiae, canis loco agnito præcurrens, ingressus est domum, & complexus pedes Tobiae ei blandiebatur. Ille autem cum ex eo cognouisset aduentum filij, surrexit propè, & iuit ei obuiam, & hic, & illic ostendebatur ad parietem nõ videns. Viae verò comes dicit Tobiae: Accipe fel piscis, & cum in foribus occurreris patri tuo, priusquam ipse te amplectatur, unge oculos eius, & statim aspiciet. Quod cum factum esset, & protinus visum recepisset, steterunt obstupescati Deum laudantes, propter omnia bona quæ eis fecerat. Volentibus autem ipsis magnas referre gratias viae comiti, qui existimabatur mercenarius, & prompto & alacri animo ei dare dimidium pecunie quant attulerant: se eis aperuit Archangelus Dñi, & dixit: Ego sum Raphael, vnus ex septem Archangelis, qui offerunt preces iustorum: & neque comedi, neque bibi, etiam si vos hoc putaretis. Domino verò perpetuò agite gratias: & semper ei consitemini, quòd magnificauit misericordiam suam super vos. Quæ cum dixisset, statim fuit sublatus ab eorum oculis. Hoc ergo solum dixit scriptura fecisse Raphaelem, quòd fuit optimi & maximum miraculum. Dicit autem vnus vnus ex septem Archangelis, quoniam omnes ordines supercaelestium, & quæ intelligentia apprehenduntur, elasiunt & cætuum duces & principes, sicut dictum est superius. Celebremus autem nos hic quoque sincere, vt debemus, ó sacrosancte, & à Deo collecte ecclæ, lætum, & illustrem, & admirabilem diem & festum ordinum ductoris Michaelis, qui animas & corpora beneficio afficit: & ei offeramus dona accepta & digna: & pios ei hymnos perpetuò non cessemus psallere, vt ipse quoque moueat vehementiores intercessiones ad comitum Domini & creatorem, vt nobis det veniam, qui multiplicium peccatorum humana imbecillitate circumdati sumus & miseria. Ad eum ergo clamemus, & dicamus: Benigne minister benigni Domini, qui in mysterijs initijs Michaelis princeps militiæ, assiduis tuis apud Regem gloriæ intercessionibus, omnes tuos laudatores & fideles tuos famulos, cum per penitentiam vt meliores euadant, deduxeris: & vt sanctos decet, viuant, eruderis; illic colloca in statione iustorum. Te enim omnis cætu Christianorum, post Deum & intemeratam eius matrem patronum habemus maximum, & salutis defensorem. Te nostri auxilij arma validissima, & mænia aduersus omnes hostes, tam qui in intelligentiam cadunt, quam qui sub sensum, opponimus. Te nostræ defensionis diuinam & euidentissimam circumferimus gloriationem. Per te fideles reges assequuntur trophæa victoriæ. Per te duces exercitus Christiani populi vincunt, & dedecore afficiunt phalanges gentium infidelium. Per te omnis gratia illuminans, & prædictio, & sapientia, & virtus data est fidelibus hominibus. De cætero, vt qui habeas etiam quod potes, da etiam vicissim euentum petitionum. Protege semper & conserua vitam nostram pennis tuis Archangelicis: & nos libera ab omni nocumto. Cura affectiones eorum qui ægrotant. Fac vt in auram euanescant, & dissoluantur spiritus eorum qui probis insultant & iniurijs. Adhuc magis deprime & deice elatum & gloriosum supercilium, & magniloquentiam peruersi & Dei hostis & hominibus infesti Satanæ: & fac vt cessent, & ociosæ reddantur improbæ eius machinationes. Depelle dæmonium insidias, quæ aduersus nos struuntur. Euellæ quæ ab inimico sata sunt zizania in agro Ecclesiæ. Purga veri patrisfamilias & Domini sementem. Oppugna & ignominia affice, & dissolue cætu eorum qui malè sentiunt, & sunt impij. Nos perpetuò confirma & corrobora intercessionum tuarum defensionibus, ad hoc vt citra impedimentum faciamus Dominicam & diuinam voluntatem. Vt perpetuam prouidentiam & defensionem digni habiti, qui vitam ægamus in veritate & iustitia, assequamur æterna Christi bonæ in regno celorum. Gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi cui gloria & potentia in secula seculorum. AMEN.

o Celebremus lætum, illustre, et admirabilem diem festum ordinum ductoris Michaelis.

DE VIRTUTIBVS ANGELORVM,

Per D. Gregorium Turonensem.

igitur dum in Auerno territorio commorarer, vir mihi fidelis retulit, & scio quia vera narravit: nam euidenter cognoui gesta quæ dixit: Quòd scilicet diues quidam iussit ex annonis aqua infusus, atque decoctis messoribus poculum preparari: Hanc autem coctione Orosius à coquendo Cœliam vocari narravit. Quod cum preparatum fuisset, & in vase reconditum, atque ille apud urbem moras innecteret, vt mos seruorum est, maxima parte exhausta, exiguum reliquerunt. Ille igitur hoc nesciens, inuitare messorum iuber, vt eo ab vrbe redeunte, hos segetem decidere reperiret. Quo facto, iamque operarijs in segetem collocatis circiter septuaginta, aduenit dominus fundi, perferuntque: qualiter potus, perparum reperit. Tunc pudore confusus, & sibi factum ad verecundiam reputans, vt potus deficeret operarijs, qui vt ipse arbitrabatur, super quinque modiorum mensuram ascenderat: quid ageret, quò se verteret, in ambiguo deprehendebat. Tamen inspirante Domino, conuersus ad vaticulum, nomina Angelorum sanctorum quæ sacrae docent lectiones, super aditum eius deuotè inuocans, orans vt virtus eorum paritatem hanc in abundantiam conuertere dignaretur, ne operarijs deficeret, quod hauriret. Mirum dictu, tota die ab hoc extractum est, et nunquam defuit bibentibus, sed vsque quòd nox finem operandi fecit, omnibus fuit in abundantia ministratum.

Sanctorum nomina Angelorum super vasis ostium inuocant, & statim maxima inuocationis eiusdem virtus apparet.

DE ORTV, VITA ET OBITU

IV SANCTORVM PATRVM, QUI IN VETERI TESTAMENTO VIRTUTIBVS CLARUERUNT, D. ISIDORI EPISCOPI ISPALENSIS PRÆFATIO.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamēti.



VIRVNDAM Sanctorum, nobilissimorumque; virorum ortus vel gesta cum genealogijs suis in hoc libello indita sunt. Dignitas quoque et mors eorum, atque scriptura pulchra sententia breuitate sociata. Quæ quantum omnibus nota sint, qui per amplitudinem scripturarum percurrunt, facilius tamen ad memoriam redeunt, dum breui sermone leguntur.

VITA ADAM PROTOPLASTI,

Per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.



DAM Protoplastus, & colonus paradysi, princeps generis & delicti, ad imaginem Dei factus, vniuersitati prælatus, qui creaturis nomina dedit, atque in eis dominatus potestate accepit. Hic namque in delictis fluentis paradysi constitutus inter redolentes aromatum sylvas, ac vernantia florētis arui, rudis habitator nouæ vitæ gaudia peragebat. Vbi tellus fecunda viret perpetuò. Vbi fons decurrens quadrifido labitur amne. Sed postquam serpentis dolo lingua pollutus scemine, per tactum ligni loci beatitudinē prophanauit, à paradysò proiectus est, terram sentibus squalentem operarius gemens incoluit. Amiffaque immortalitate, in puluerem, vnde carnis sumplerat ortum, post cursum nongentorum triginta annorū rediit. Hic iam posteritas in crimine huius parentis expulsi è paradysi gaudijs, mortis labori subacta ingemuit. Sepultus est autem in loco Arbez, qui locus nomen ex numero sumpsit, hoc est, quatuor, pro eo quòd tres Patriarchæ ibidem sunt sepulti, & hic quartus Adam. Hæc est Hebron metropolis vrbs Allophilorum, in qua fertur fuisse quædam habitatio Gigantium, vbi etiam & Eliu postea est vnctus in regno. Est autem ciuitas fortis Iudæ, sacerdotibus separata, distans ad Australem plagam milibus viginti duobus procul ab Hierusalem.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamēti.

VITA ABEL IVSTI, PER D. ISIDORVM EPISCOPI ISPALENSIS SCRIPTA.

Per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Abel filius Adam, & pastor ouium, in vita innocens, in morte patiens, post mortem nobilissimus, in martyrio primus, in obedientia summus, in sacrificijs Deo placens, in meritis fratri displicens. Quem Cain impius, & parricida nouus, ira stimulante inuidiæ, innocuum ferro nondum factu, sanguine maculatum prostermit, cum adhuc innocens ferum cruoris humani facinus non auderet.

Habetur in libro eius supra.

VITA ENOCH, PER EVNDEM D. ISIDOR.

Habetur libr. vt supra.

Enoch filius Iareth septimus ab Adam, placens Deo, malorum nescius, mortis ignarus, Qui sceleratorum non ferens insaniam, a perniciosis mundi contractibus substractus, meruit in eo loco transferri, vnde fuerat protoplastus expulsi.

Habetur libr. vt supra.

VITA NOE, PER EVNDEM D. ISIDOR.

Noe filius Lamech, decimus ab Adam, secundi reparator orbis, iustitia insignis, longanimis in spe, sapiens in opere & iustus, Arcam condidit, & admonitus introiit, nec horruit turbulentum diluuij fluctum, nec fragores ventorum, vel murmur coeli expauit.

Habetur libr. vt supra.

VITA MELCHISEDECH, PER EVNDEM.

D. Isidorum Ispalensem Episcopum scripta.

1 vide sine hereticis, quod Melchisedech vero Deo obtulit sacrificium, et non sicut Abraham panem et improprio garris.

Melchisedech Rex Salem, sacerdos Dei altissimi, primus veri oblator sacrificij, cuius origo secreta. Hunc autem aiunt Hebraei Sem primogenitum Noe, tritaum Abraham. Ipse est pater patrum, prophetarum & Apostolorum origo.

2 Melchisedech in typo Christi sacrificium de pane et vino Deo obtulit ergo saluator noster in veritate corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini in nocte coenae aeterno patri obtulit ergo et missam nostram, quae et illius coenae et passionis in cruce peractae commemoratio est, verum est sacrificium.

VITA ABRAHAM PATRIARCHAE PER

D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Abraham pater gentium, filius Tharae de stirpe Sem, natione Chaldaeus, fide primus exul spontaneus, obediens in praecipis, credulus in promissis, pauper in patria, in peregrinatione locuples, in praesentibus victoriosus, in victoria non auarus. Reges quoque superauit, spolijs exiit, captiuosque parentes reduxit.

Est sermo, et D. Augustini inter sermones de teipso.

1 Redidit Abraham Deo, & deputatum est illi ad iustitiam. Ecce sine opere iustificatur ex fide, & quicquid illi legali posset obseruatione conferri, totum credulitas sola donauit.

2 non erodit hereticus ex hoc loco conuincere, quod si

cum ex proprietate genuina ad incerta atque peregrina iuberetur exire, tota deuotione compleuit: cui in re tam dura nulla dubitatio fuit, sed sententiam Dei, tanquam qui optare videretur, accepit. Exi, inquit Dominus, de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam demonstrauero tibi.

des sine operibus iustificet et sufficiat ad salutem: nam quod ea sola non iustificet hominem, ostendit D. Iacobus sumens eundem de quo hic loquitur Abraham in exemplum, ita inueniuntur vis aut scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est. Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est? Iacobus autem dicitur Isaac filium suum super altare videns quoniam fides cooperabatur operibus illius, et operibus fides consummata est. Intellege ergo Augustinum hic loqui de operibus legis scriptae, sine quibus Abraham iustificatus est. Iacobus autem de operibus fidei quae per dilectionem operibus illius, quae si non adferunt, nequaquam homo ad consummatam iustitiam poterit pervenire.

Ecce enim fenex ille maritus, qui adhuc vnum non habebat, in vno tamen Deo innumerabiles promittebat. Ecce exhaustis visceribus dixit Deus ad Abraham: Suscipe in caelum, & numera stellas, sic erit semen tuum. Et credidit Abraham Deo, & deputatum est illi ad iustitiam.

2. Ecce meritum bonorum operum apud Deum, pro quibus praecium mercedis accipitur, contra novos hereticos, qui nullum penitus nostris operibus debent premium contendant.

vaporata, vsque ad partum inquilinis sunt caloribus animata. Iuuenilis aetas incaluit, & calefacto sanguine vaporavit. Fit anus foeta, fit senex grauida, crescit venter per dies singulos, & conualescente partu, tumescens vteri capax sinus extenditur. Fit sarcina, & desideratus affectus ex visceribus lassus, onus nimium exoptata posteritas. Portabat vterum graue talis mater, quae inanis ambulare vix posset. Sed quia credulitatis fuerant quae acceperat, defecta viscera fides validior animabat. Marcidae mammæ, quas in vacuos folles subditi succi detrimenta laxauerant, lactei fontis vbertate tenduntur. Fit mater in pectore, fit mater in partu, fit, in qua, mater, quæ auia fuerat per aetatem, Dedit fides vetustis nouos visceribus ignes. Sic Isaac credulitate pacitur, vt eorum fides in progenie enaretur in secula. A M E N,

ITEM DE SANCTO ABRAHAM, EX Diuo Zenone Episcopo Veronense.

Est sermo 5, in libro 1. sermonum eius.

Abraham, fratres dilectissimi, quale diuinæ pietatis munus acceperit, vetusta legis gesta testantur. Sara vxor eius non inferior, vitæ longæ tranfactis curibus, qualem nulum e-diderit, partus effusione percipitur. Sed quia vtriusque aetas ademerat spem sobolis, pignus succidaneum meruerunt. Sic meruit fides, quod ademerat tempus: extorsit credulitas, quod natura delegauerat. Abraham Patriarcha noster exploratus à Deo in senectute suscepit vnicum filium, nihil tamen sollicitum patri, cuius aetas vngentibus, in occasu sui termino versabatur: & quem educationis tempus angustum, & senectuti exitus iam vicinus fatigabat. Ecce prima deuotio, libenter excipere quod serò datur, & in tristissima senectute suscepta sollicitudinis mole gaudere. Nam & vixit Sara munus iuuentutis subiens in senectate, vnde nomen accepit infans, qui post hæc Abraham sacratam Deo approbat mentem. Vnicus ille filius solliciti senis adhuc paruulus, cui pietas & miseratio maior debetur, postulat ad victimam, cui si per humanam fragilitatem aliqua in corpore infirmitas nasceretur, aut humanus exitus cõtingeret, vix in eius casibus pater viuere potuisset, si annis teneris moreretur. Hic igitur infans, è cuius paternus affectus, & maternus pendebat, ad explorationem fidei suæ, diuina voce postulatur ad victimam. Volo, dixit Deus, mihi fieri sacrificium Abraham tuis manibus in monte de filio tuo. Hæc mihi victima placet, hoc me sanguine deplacabis, iste meis sacris debetur: vnde immolari iam iubeo. Non contristat frontem deuotissimus Abraham, nec dolor patri lachrymas persuasit: sed exultat, & gaudet, nec timuit ne patricidium ei imputaretur, sed magis vt deuotione pareret lætatur, hoc iussisse Deum de filio, hostia parabatur festina, Denique implere sacrificium, ne mora faciat peccatum, necessarijs sacramentis protinus preparatur. Ascenditur in montem, omni mysterio, sacrificioque disposito, ductus filius gaudens, gaudente patre patris dextera feriendus. Qui antequam veniret in montem, cum de patre quaereret, vbi esset victima quam disponeret, & immolaret, securus de fide generis sui pater, filio de quo non dubitabat, patefecit, quia se Dominus postulasset, & quid ipse Domino promississet ostendit. Lætatus est puer, patre fidele ipse quoque fidelior: nec recusabat mortem, quam Deus, qui vitam dederat, imperabat. Lætatur pater, filio quoque gaudente, & cum gaudio vnici pignoris alligat manus, quas ille vinciens libentius offert: pedes quoque confringit, ne in exitu mortis concitata victima calcitraret. Securus enim pater optimus timuit, ne dolori aliquid liceret in mortem. O fratres, secusa deuotio. O pater spiritum captans, corpus verò, mortemque contemnens. O, qui seruum Domini ita se esse meminerat, vt patrem se esse nesciret. Quid est pater? Ecce iub oculis iacet filius vinculis astrictus: vbi sunt lachrymæ, vbi dolor qui in humanis sensibus versari consuevit? In tantis filij casibus lætatur, & gaudet, & se Dominum promeruisse triumphat. Accepit iam præmia quæ meretur: diuina etenim explorationis tentamina porriguntur. Exerit quidem seruum, & armata dextera subleuat manum. Sed vox eius qui eam victimam postulauerat, contradicit. Respice retro, dixit Deus: & antequam respicias, parce. Ecce & meritum principale, diuinam indulgentiam meruisse sub casibus. Nam retro respiciens Abraham, inuenit victimam quam innocens immolaret, eo ferro mastravit arietem, quo filium percutere iam parabat. A filio ad agnum transtulit dexteram, semper lætatus & gaudens, nec mutatus est vultus eius, cum esset victima commutata. Cum tanta læticia arietem obtulit, cum quanta obtulerat & filium. Vbi enim fides fuit, non erat dolor. In illo sacrificio solus Deus doluit, quia aliam victimam procurauit. Nam Abraham cum filio sic probatus adeo est, vt non postulans, misericordiam & mereretur. Videamus fratres dilectissimi, legis arcana, & intellectum alium profertimus. Abraham sub lege non erat, sed legem solus impleuit. Et qui nullo iure legis tenebatur, omne ius diuinum præcipue custodiuit, cuius immolatione ille quoque gauderet, qui ad victimam parabatur. Aries hærebat in vepre, implicitus spinis, capite obligatus: hic est qui pro Isaac immolatus est Deo, hunc obtulit Abraham, hunc iussus est immolare.

Accepit læ præmia que meretur diuina, vide & hic meritum. Quoties inculcat vocem meriti.

Mertur miseris cordiâ, hoc nota

VITA

VITA SANCTI LOTH, PER D. ISIDORUM Episcopum scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

Loth filius Aram, consanguineus Abrahamæ, pater Moab & Amon, apud Chaldæos natus, homo iustus & hospitalis. In Sodomis pie casteque inter naufragam gentem conuersatus. Qui per solum hospitalitatis officium, etiam susceptor effectus est Angelorum. Sulphureum exitum euasit in vrbe Segor, quæ est iuxta mare mortuum, vbi balsamum gignitur, & copiosa eua palmarum.

Habetur libro. vt supra.

VITA SANCTI ISAAC, Per eundem.

Isaac filius Abrahamæ ex promissione, in terra Chanaan genitus, semen æternum vocatur. Coniugalis vitæ castimonia clarus, promptus ad gratiam, ad ignoscendum paratus. Qui obstruentes puteos non armis, sed patientia vicit. Qui penitentes cum benignitate recepit: qui per timorem Dei eousq; deulit honorem patri, vt aram sponte sacrificandus ascenderet, atq; in figura Christi, mortem non recusaret: Obijt centum octoginta annorum, sepultusque est iuxta patrem suum.

Habetur libro. vt supra.

VITA IACOB PATRIARCHÆ, PER EVNDEM.

Iacob filius Isaac, natus in terra Chanaan, dilectus matri, supplantator fratris, humilis quoque & simplex, & innocenter habitans domi. Qui peregrè profectus dum consortium exigeret hominum, comitatum meruit Angelorum. Hic postquam primogeniti benedictionem præripuit, matri obediuit, & fraternæ iracundiæ patienter celsit, patriam, & parentes relinquens, exul effectus fertitute longam sustinuit, laborem famis & frigoris pertulit, seruiuit focero, vt pastor mercenarius pauid gregem, expectans non de diuisione, sed de gregibus lucrum. Hic autem cum Domino colloctatus, spiritu preualuit. Hic facie ad faciem Deum vidit. Idem famis inopia pulsus, cum præclara progenie ingressus est Ægyptum; expletisq; centum quadraginta septem annis, naturæ reddidit debitum.

ITEM DE SANCTO IACOB, PER D. Ambrosium Mediolanum.

Habetur in libro secundo eiusdem de iacob & vitæ beata, cap. 2.

Vid horum quæ ad meritum beatitudinis spectant, desuit sancto Iacob, qui tantum absuit à peridorum consortijs, vt ex eo fidelis populus hominè acceperit. Israel dictus, eod quod Deum mentis internæ oculis intueretur, peccati abstinentis, à luxuriæ omnib; ebrietate sobrius, vt dura laborum absorberet, oçij secunda neglexerit? Nõne pulchre & vere de hoc distum est, quod & fructum dabit in tempore suo, de quo scriptum est: Ecce odor filij mei tanquã odor agri pleni? Erat enim perfectus in oî flore virtutis, & sacre benedictionis atque cœlestis redolebat gratiã. Ipse est enim ager quem benedixit Dñs: In hoc agro vitã illa reperitur, quæ expressa sanguinem fudit, & mundum diluit. In hoc agro est ficus illa, sub quã sancti requiescent, spiritalis gratiæ suauitate recreati. In hoc agro est oliua illa fructifera, dominicæ fluens pacis vnguetum. In hoc agro florent malograna, quæ plurimos fructus vno fidei munimine regunt, & quodam fouent charitatis amplexu. Hos igitur fructus redolebat Iacob, qui Deu per pericula sequebatur, & tutum se eius vbiq; deductione credebat. Nã licet dulcis & suauis odor sit agri, quia est odor nature, tamen in sancto Patriarchã virtutum spirabit gratia. Quam continens erat parcimonia, qui cibum sibi paratum nõ experiuit, sed penenti sine dilatione cõcessit, à quo primatus benedictionis accepit. Quam pius erga parentes, vt præferri germano seniori materno affectu mereretur, & paternæ benedictionis munere lætraretur. Quam religiosus, vt fratrem recusaret ledere. Quam verecundus, vt patrem timeret fallere. Quam honorificus, vt matri quod iubebat non posset negare.

Vides quod beatitudo datur ex merito, contra non nullorum gestulãtatem.

VITA IVDÆ PATRIARCHÆ PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

Iudas successione prospia, cui ducatus bellorum ex Israel traditur, & regnum. Qui nomen genti ex nomine suo dedit. Præpotens vt Leo in regni virtute, & clarus in splendore potentie. Cuius quidem imperij posteritas non cessauit, quoad vsque Christus quasi catulus leonis, ex gẽmine eius ortus ascenderet, & ad spem gentium ex virginali procedens vtero eoru scaret.

VITA RVBEN PATRIARCHÆ, Per eundem.

Ruben primitiuus filius Israel, ætate fratribus maior, sed posteritatis numero minor, partem thorum polluit, atque ordinem primogenitæ dignitatis amisit.

Habetur libro. vt supra.

VITA



VITA SIMEON PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Simeon princeps Scribarum, & violatæ pudicitia vindex, non habet hæreditatem, sed manet in tribu Iuda particeps in possessione.

VITA LEVI PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Levi Sacerdotalis author originis, cum tribu Iuda permixtione generis iunctus, sed in Israel totus diuilius, carens propriae fortis funiculo, & habitans in vniuersis sceptris fratrum.

VITA ZABVLON PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Zabulon possessor Maris magni, & littorum, ac dominans cunctis vrbibus Sydonum.

VITA ISACHAR PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Isachar studiosus in laboribus terræ, possidens Galileam, & benedictionis fructus donans, porrigit Regibus.

VITA DAN PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. DAN, cuius ex germine Sampson ortus est, sceptrum tenens in Israël, fortis Nazareus, & triumphator in hostibus, obsidens in more serpentis Philistinorum semitas, & equitatum eorum, vt Regulus, spiritu oris sui depopulans.

VITA GAD PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. GAD in præcinctis præliatur expeditus pro filijs Israel trans Iordanem relictis, aduersum Gentes pro hospitibus dimicat, & forti brachio ipse victor triumphat.

VITA ASER PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Aser diuitiis insignis, repletus delictis principum.

VITA NEPTALIN PATRIARCHÆ. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Neptalin pinguedine terræ vberimus, doctrine legis abundans.

VITA PATRIARCHÆ IOSEPH. Per eundem.

Habetur libr. vt supra. Ioseph princeps Ægypti, filius Iacob, ex Rachel ortus in terra Chanaã, benedictus in primogenito ab Israël, & accipiens primatum Ruben, dilectus patri, & solus præ ceteris hæres paternæ possessionis. Hic zelo sublatu à fratribus in lacum mittitur, ab his inuidia venditur, factus humilis vsque ad seruitutem, patiens vsque ad carcerem, pudicus vsque ad passionem. Fit deinde somniorum interpretator sapiens, in consilio prudens, in regno particeps, in fecunditate ordinatus, prouidus in fame dispensator, iustus ad reddenda bona pro malis, & ad retributionem gratiæ promptus, dum iniuriam fratribus elatus non rependit, sed famis depulsa necessitate benignus indulget. Principatur in Ægypto annis octoginta: exactisq; ætatis centum decem in longissima quiete, diem vltimum clausit, sepultusq; est in Ægypto. Cuius ossa transfulerunt filij Israel in Sichem, in ciuitatem patris sui Iacob, quæ nunc tam Latine quam Græcè Sichima vocatur. Ipsa est autem, quæ nunc appellatur Neapolis, vrbs Samaritanorum: vbi & sepulchrum eius vsque in hodiernum diem cernitur.

ITEM DE BEATO IOSEPH, EX D. ZENONE Episcopo Veronense.

Ex libro r. D. Zenonis, Serm. 7. Ioseph Hebræus adolescens, clarus genere, clarior pulchritudine, morum quoq; clarissimus probitate: fuit inter filios Iacob ætate minor, sed spiritu maior. Hic inuidiæ germanitatis impulsu in Ægyptum est delatus, atq; distractus à fratribus. Quem domini sui vxor peius amare cœperat, quam oderant fratres. Nam cum medullitis mulier ardoris insani confligaret incendio, in suadelam sacrilegam argumentis vehementer armata, captat solitudinem: secretum captat & locum: in quali etiam non irritata adolescentia inuitis feminis sæpe violentia esse consuevit. At vbi in destinata prorumpens, neque blandimenta, neq; promissa fibimet prodesse cognoscit, conserta manu, inuersa vice, adorsâ est, in suum fomitem, adolescentis ignem totis viribus deriuare. At ille in repugnatione vestem sibi violenter extortam relinquens, ex impudicitia fouea nudus aufugit, sed pudicitia splendore vestitus: post calumniosam damnationem & liberatus à Deo est, & honoratus. Denique Rex iure secundus factus est regni, qui insignis rex erat antè pudoris.

ADHVC

ADHVC DE S. IOSEPH EX D. AMBROSIO EPISCO.

Habetur in lib. eiusdè de Ioseph Patriarcha ca. 12.

SANCTORUM vita cæteris norma viuendi est, ideoq; digestâ plenius accepimus seriè scripturarum, vt dum Abraham, Isaac, & Jacob, cæterosq; iustos legendo cognoscimus, velut quendâ nobis innocentiæ tramite virtute eorû referatû imitâtibz vestigijs prosequamur. De quibus mihi cum frequens tractatus fuerit, hodie S. Ioseph historia occurrit: in quo cum plurima fuerint genera virtutû, præcipue in signe effulsit castimonie. Iustus est igitur, vt cum in Abraham didiceritis impigram fidei deuotionem: in Isaac synere metis puritatem: in Iacob singularè animi, laborumq; patientiâ, ex illa generalitate virtutû in iplas species disciplinarum intendatis animû. Nam licet illa sint diffusiora, tamen ista expressiora sunt, eoq; facilius mentè penetrant, quò magis circumscripta ac determinata sunt. Sit igitur nobis præpositus S. Ioseph, tanquâ speculum castitatis. In eius enim moribus, in eius actibus lucet pudicitia, & quidè splendet castimonie comes, nitor gratiæ. Vnde etiâ à parentibus plus q; ceteri filij diligebatur. Sed ea res inuidiæ fuit, quod silentio prætereundum non fuit. Hinc enim argumentu totius historie processit, simul vt cognoscamus perfectû virû non mouendum viciscendè dolore inuidiæ, nec malorû rependere vicem. Vnde & David ait: Si reddidi retribuendis mihi mala. Quid autè esset quod præfenti Ioseph mereretur ceteris, si aut ledentes læsisset, aut diligentes dilexisset? hoc enim pleriq; faciunt. Sed illud mirabile, si diligas inimicû tuû, quod Saluator docet. Iure ergo mirandus, qui hoc fecit ante Euangelium, vt Iesus parceret, appetitus ignosceret, venditus, non referret iniuriâ, sed gratiâ pro contumelia solueret, quod post Euangeliû oēs didicimus, & seruare non possumus: Discamus ergo & sanctorum inuidiam, vt imitemur patientiam: & cognoscamus illos non naturæ prætoriosos fuisse, sed obseruationis: nec vitia necesse, sed emendasse. Quod si inuidia etiam sanctos aduhsit, quantò magis cauendum est ne inflammet peccatores.

Quod hic dicit Ambrosius non possumus seruare post Euangeliû, quòd oēs didicimus, non intelligas, eo quod præcepta Euangelica sint impossibilia, vt dixere nonnulli, sed communi modo loquendi: non possumus, dixit: pro nolimus. Sicut & Marcus Evangelista dixit Dominum Iesum non potuisse facere yllam virtutem apud suos. Quæ admodum enim omnia potest Dominus, quia Deus & hominè & nos Dei gratia adiuuante, omnia præcepta seruare valeamus, iuxta Apostoli sententiam: Omnia possum in eo qui me confortat. Anathema siquidem est, qui dicit Deum impossibilia præcepisse. Eundem loquendi modum habet Ioan. 12, vbi dicitur: Propterea non poterant credere id est, volebant, vt Augustinus & Cyrillus exponunt.

A LOYSIUS LIPOMANVS

Episcopus Veronensis optimo

Lectori.

NON potui dimittere, quin & hanc vitâ ab Ephrè Diaconorû oim eruditissimo & probatiss. composita, hoc loco intersererè. Etenim tâta dicendi sacundia, tâta pietatis dulcedine fluit, vt cuiuslibet legentis pectus emolliat, audientiq; ex oculis, velit, noluit, lacrymas excutiat. Discis & hic quantû valeat pura in Deû confessio, quæ tamè nõ inanè sit ac temeraria, sed innocetis vitæ iuncta probitati, & virtutis splendore decorata: nõ enim in se sperâtes derelinquit Dominus, sint licet vinculis seruis constricti, aut medijs in fluctibus periclitentur, vel in caminum ignis ardētis protrahantur. Ecce quomodo & ab inuidorû fratrum manibus, & à pessima mulieris insidijs, longè deteriore malo, nec nõ à carceris squalore et pedore iustus eripitur, & Ægypti seruus ad Rege dominus constituitur. Discite & tu cû honestate vitâ ducere, & in domino cõsistere, nec timere quid faciat tibi homo. Habes ex hac vitâ ad sacrosanctâ Genesis historiâ, seu cõpendiosum cõmentariolum. Nã & quæ ibi diuinus scriptor reticuerat, hic non omittuntur: nempe quomodo beatus adolescens in via Hippodromi captiuus transfrens super matris Rachelis tumulum amarissimè fleuit. Quomodo ex integritate vnica allata sanctus senex Iacob maruinus rem cõsiderans, nõ esse à fera pessima probum adolescentem deuoratum, sed insidiosè ab alijs interemptum argumentabatur. Quomodo & improba mulier peccatum suum, & insidiâ quas castissimo Ioseph retenerat, necessitate simul ac veritate cogente, viro suo sateri coacta sit. Deniq; & quomodo furtum scyphi argentei fratres Benjamin impuabant, eò quòd Rachel esset filius, quæ aliàs patris sui Idola fura a fuerat. Sed & quod paulò obscurius ibidè dicitur, hic apertius exprimitur: quomodo videlicet in scypho argenteo Ioseph sanctus augurari dicebat.

dicebatur, per fictionem tamen, cum ea impietas minimè iustum virum deceat. Cumpr̄  
m̄ ergo cura & tu, charissime Lector, & quisquis hæc audis, huic sanctissimo virò  
assimulari, & peccato vsq; ad carcerè, vsq; ad sanguinè, vsq; ad animæ efflationem  
resistere, Ita enim continget tibi eidem in æterna beatitudine sociari. Nam qui ope-  
ra exercere sollicitè nititur, infortunum etiam præmia assequi meretur. Quòd tibi, mihiq;  
& omnibus cõcedat idem benignissimus Deus, qui solus vires & robur præstat omni-  
bus, qui eius fulti gratia, egregiè contra vitia decertare proponunt. *V. A. L. E.*

## SERMO DIVI EPHRAEM DIA-

coni Ecclesiæ Edissenæ, De laudibus sancti Ioseph Patriarchæ,  
Ambrosio Camaldulensi Interprete.



**D**EVS Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus magne atq; admirabilis, qui  
etiã elegisti semen sanctorum seruatorum tuorum diligentium te: largire clemē-  
tissime, vt fluant in me gratiæ tuæ fluentia largissima, quò dignè valeã præ-  
clarum ac maximū præbere spectaculum pulcherrimi atq; castissimi Ioseph,  
qui semper baculus fuit, cui inniteretur Patriarchæ Iacob profunda et vena-  
randa tenectus. Hic enim profectò, hic sanctus puer à prima statim ætate: & primū, quo ad  
nos ex virgine prodijt, & secundū quo summo pauore cõcutiet omnia Christi signavit ad-  
uētum. Itaq; charissimi mei à Christo dilecti fratres, constātes & alacres animo simus, vt ho-  
nestissimi pueri facta tā grādia suspensis mentibus suspicere atq; audire possimus. Equidem  
ratione, pudicitie fontē, victoremq; libidinū, ac trophæū mirabile de hoste reuerentem. Vn-  
de & futuri illius Saluatoris aduētus figura præcessit. Quisq; igitur abiiciat ex animo omnē  
terrenarū rerū curā, & cum desiderio suscipiat dulcia carmina. Sunt enim spiritalia cantica,  
quæ letificanc animam. Sicut enim Dominus noster de sinu patris, vt nos omnes redimeret,  
missus est: ita & puer Ioseph, à patre directus est vt suos reuideret fratres. Et quemadmodū  
illi, simul atq; inflexerunt appropinquantem Ioseph, cœperunt aduersus eum cogitare ne-  
quitiã, & quidem cum illis pacem à patre perferret: Ita & Iudæi duro semper corde, mox  
vt Saluatorē viderūt, dixerūt: Hic est hæres, venite occidamus eū, & nostra erunt oīa. Et  
sicut fratres Ioseph dicebāt: Occidamus eū, & euademus somnia ipsius: Ita & Iudæi: veni-  
te (inquit) occidamus eū, & obtineamus ipsius hereditatem. Ioseph fratres comedentes vē-  
diderūt, quem propositò & volūitate necauerunt: eodem modo Iudæi execrabiles, Pascha  
manducantes, Saluatorem occiderunt. Descensus in Ægyptum Ioseph, Saluatoris signat ad  
nostra descensum. Sicut aut Ioseph intra thalamū inclusus, omnē peccati vim magno vigo-  
re calcavit, atq; aduersus Ægyptiam dominā suā coronas victoriæ clarissimas retulit: ita &  
Dominus ac Saluator animarū nostrarū ad inferni claustra descendens, dextera sua oēm il-  
lic atrocissimę mortis, & eatenus inuicti tyranni potentia stravit atq; destruxit. Quoniam  
verò peccatū superauerat, Ioseph in carcerē seruādus includitur, donec tempus coronę per-  
cipiendę veniret: ita & Dominus, vt peccata mūdi oīa tolleret, in monumento reponitur.  
Ioseph biennij tempus egit in carcere, magna ibi cū requie ac libertate versatus: & Domi-  
nus noster tridū in inferno permāsit, vt potens, & corruptione intactus. Iussu Pharaonis  
Ioseph placidè ex carcere, vt verissimus Christi typus, educitur, ac somniorū fidelis inter-  
pres, futurā frugum vbertatem facile signat: at verò Dominus noster ex mortuis propria  
virtute surrexit, inferni spolijs captis, recõsolationem nostram patri offerens suo, resurrectionemq;  
predicans & æternā vitam, Ioseph accepta super oēm Ægyptū potestate, in curru  
Pharaonis sedit: R ex aut noster ante secula, atq; Saluator ascēdens in nube lucida in cœli,  
ad dexterā patris cum gloria sedet, vtpote vnigenitus filius. Cum verò in Ægypto regnaret  
Ioseph, accepta cõtra inimicos suos potestate, adducuntur sponte illius fratres ante eius so-  
lium, quæ addixerant neci, ingrediunturq; cum metu ac tremore, vt adorent in conspectu  
eius, qui ab illis in mortē venditus fuerat, & cum timore prociidunt coram Ioseph, quem  
super se regnare noluerant. Agnitis verò ille fratribus suis, vno verbo ostēdit homicidas,  
Quod illi audientes, attoniti, & pauore perterriti steterūt obtutibus humi depressis, confu-  
sione pleni, & loqui minimè audentes, neq; õnino quicquā habentes quod in excusationē  
sui sceleris adferre possēt, recognoscētēsq; apertè peccatum suum. Putarāt infelices, quā illū  
hora venderāt, eum esse iam mortuū, dum repente is qui fuerat ab eis perēptus, magnā  
æretus potestate, super illos regnare deprehensus est. Ita & in die illa terribili cum venerit  
dominus

Dominus in nubibus aëris, sedebit super sedem regni sui, adducenturq; vinc̄ti coram illo ab  
Angelis terribilibus omnes inimici eius, qui eum super se regnare noluerunt. Arbitrati enim  
tunc sunt impij Iudæi, illum, si crucifixus esset, quasi hominem esse moriturum, non intelligen-  
tes miseri, Deum illum esse, qui vt saluaret animas nostras, aduenerat. Ac sicut Ioseph dice-  
bat palam fratribus suis, terrens eos, ac pudore suffundens: Ego sum Ioseph, quem vos ven-  
didistis, ecce nunc regno etiam nolentibus vobis: Ita & Dominus Crucem ostendet lucen-  
tem ipsis crucifixoribus suis, recognoscentq; ipsam Crucem, & filiū Dei à se crucifixū. Vidi-  
stis vt Ioseph in carne figura certa fuerit Domini sui? Quoniam ve: ò à puero effloruit ip-  
sius virtus, age hinc iam initium sumētes, ipsius gesta enarrare pergamus. Hic nempe beatissimus,  
decem & septem annorum tempus in domo patris gratia sublimis virtutis enituit, proficiēs  
quotidie in timore Dei, in honestate propositi, & honore parentum. Cum verò in fratribus  
suis deprehenderet iniquitatem, modicè illam annunciauit patri. Re enim vera virtus semper  
ab iniquitate dissentit, neq; illi congruere potest. Huius rei gratia illum oderant fratres, quòd  
ab eorum scelere alienus esset, virtutiq; puer operam daret. Habens autem habitantem in  
se Deum sanctum cernebat in somnis, quæ sibi ex dispositione summi Dei euentura erant.  
At pater Iacob cum ignoraret fratrum odium clandestinum aduersum Ioseph, simplici ani-  
mo diligebat Ioseph, virtutum flore ab ipsa prima ætate vernantē. Pascens autem illis o-  
ues in Sichem, contigit Ioseph esse cum patre domi. Pater autem Iacob absentium filiorū af-  
fectu patrio curam gerebat. Dixit ergo ad Ioseph dilectissimum filium suum: Veni fili, perge  
ad fratres tuos, & diligenter adisce, an rectè valeant ipsi greges, citoq; reddens, renuncia mi-  
hi. Accepto patris mandato, Ioseph pergebat gaudens ad fratres suos, deferens pacem ex  
persona patris, nullaq; eum de illis mordebat suspitio. Profectus igitur oberrabat in solitu-  
dine, fratribus suis, eorumq; pastoribus minimè inuentis. Cum verò mœrens ac tristis in-  
cederet, occurrit illi homo, viamq; monstrauit, quæ ducebat ad fratres. Vbi autem eos  
procul aspexit Ioseph, lætior aduolat, amplecti omnes nimio amore desiderans. Illi autem  
sanctum eum appropinquare viderunt, quasi feroces bestię, de occidendo eum tractare cœ-  
perunt. Ibat igitur Ioseph, velut innocens agnus manibus atrocium luporum discerpendus.  
At vbi ad eos peruenit, placidè illos ac blandè salutauit, vt sese haberent ex persona patris  
interrogans. Verum illi insurgentes continuo, tunica illum qua indutus erat, extulerunt, &  
singuli stridebant dentibus in eum, viuum abforbere cupientes, trucesq; & immites, vt o-  
dio suo satisfacerent, honestum illum ac sanctum puerum varia cæde affligebant. Cernens  
autem Ioseph seipsum tot malis expositum ( nullus enim profus erat qui misereretur ) ad  
preces se & lachrymas, gemitusq; conuertit: & extollens vocem, obsecrabat eos, dicens:  
Vt quid fratres mei ita irascimini? Deprecor vos omnes, sustinete modicum, dum loquar.  
Mater mea defuncta est, & pater Iacob eam nunc vsque quotidie luget, & vultis luctum aliū  
ferre patri nostro, priore adhuc vigente, & necdum sedato? Obsecro vos omnes, ne me  
à Iacob patre nostro separetis: ne descendat senectus eius cum mœrore ad infernum. Ad-  
iuuro vos per Deum Abraham, Isaac, & Iacob, qui ab initio vocauit Abraham, & dixit ei:  
Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram bonam, quam  
ego ostendam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & sicut arenam maris, & quæ  
est innumerabilis: per Deum excelsum, qui dedit Abrahæ tolerantiam promptè offerendi  
in sacrificium filium suum vnigenitum Isaac, vt reputaretur ipsi Abrahæ in gloriam: per  
Deum qui eruit Isaac de morte, dans pro illo arietem in holocaustum acceptabile: per Deum  
sanctum, qui dedit benedictionem Iacob ex ore patris sui Isaac: per Deum qui descendit cum  
Iacob in Charran in Mesopotamiã, vnde exierat Abraham: per Deum qui liberauit Iacob ex  
omni angustia, & dixit se daturum ei benedictionem: ne quæso destituar patre Iacob, ne ita  
me lugeat, sicut luxit Rachel, neq; rursus contenebrentur oculi eius, qui horis singulis operit  
reditum meum, & ingredi ad se expectat. Remitte me ad Iacob patrem meum. Nolite  
obsecro, spernere lachrymas meas, sed patri me restituite. Hæc illo per Deum patrum ad-  
iurante, feræ illæ beluæ continuo in lacum eum iniecerunt, neque Deum meruentes, &  
neque eius adiuuratione ad reuerentiam moti: & quidem cum ille singulorum vestigia strin-  
geret manibus, & fratrum pedes rigaret affatim lachrymis, clamans: ac dicens: Fratres mei,  
miseremini mei. Iniecto autem Ioseph in lacum solitudinis, amarissimis lachrymis, misera-  
bilibusq; lamentis atq; gemitibus, seipsum vnã & Iacob patrem deslebat, lachrymansq;, & tra-  
hens ex alto corde longa suspiria, dicebat: Inspice pater Iacob, quæ filio tuo contigere. Ecce  
enim in lacum missus sum veluti mortuus. En ipse præstolaris meū ad te reditū, pater: & ego  
nunc in lacu iaceo tanquam homicida. Dixisti mihi pater: Perge ad visitandos fratres tuos cum  
pastoribus, & ad me cum celeritate reuertere. Sed ecce isti velut immanissimi lupi effecti  
sunt, & me abs te separauerunt, honestissime atque amabilis pater. Non iam aspicias faciem  
meam,

meam, neque vocem audis, neque vltra super me innititur tua sancta, & veneranda senectus. Non iam ego vicissim inuicor sacram dulcemque canicem tuam, quoniam sepulcro mortuo melior non est conditio mea. Desse, pater, filium tuum, & te filius vicissim deprecet, quia ita à puero separatus sum à facie tua, Quis dabit mihi loquentem columbam, vt profecta hinc annunciet senectuti tuæ gemitum meum? Defecerunt, dulcis pater, & lachrymæ, gemitus, voxq; ipsa penitus elanguit, nec est qui adiuuet. O terra, o terra, quæ clamasti ad Deum sanctum pro Abel iusto iniuste perempto, sicut tradiderunt nobis aui, ac parentes, quod scilicet terra clamauerit propter sanguinem iusti, ipsa nunc quoq; clama ad Iacob patrem meum, aperte illi indicans, quæ mihi à fratribus acciderunt. Vt autem iniecerunt Ioseph in lacum funesti illi, sederunt vt comederent ouantes, ac biberent: ac veluti exultant victores fugatis hostibus, & capta præda, ita illi nimio cum gaudio discubuerunt. Cum verò lacti atque gestientes mādūcarent ac biberent, leuantes oculos, viderunt negotiatores Ismaëlitas venientes, qui pergebant in Ægyptum, camelos ducentes, qui aromata ferrent, dixeruntque ad inuicem: Multò nobis melius est venundare Ioseph peregrinis negociatoribus istis, vt profectus hinc in aliena regione moriatur, ne sit manus nostra super fratrem nostrum. Eduxeruntque de lacu Ioseph fratrem suum, tanquam feræ beluæ, acceptoq; pretio vendiderunt mercatoribus, non patris sui merores considerantes, cui curam ingentem, angoremq; iniiciebant. Illis verò iter agētib; contigit vt deuenirent in locum Hippodromi, vbi sepulta est Rachel. Illic enim defuncta erat, cum rediret Iacob de Mesopotamia. Vbi autem vidit Ioseph sepulchrū Rachel matris suæ, accurrens cecidit supra monumentū, extollensq; vocem suam ingemuit lachrymans, & clamauit in amaritudine animæ suæ, dicens: Rachel, Rachel mater mea, exurge, & inspicere Ioseph filium tuum, quæ dilexisti, ac vide quid illi contigit. En ipse captiuus in Ægyptum abducitur, traditus quasi maleficus in alienorum manus. Fratres mei omnino nudatum vendiderunt in seruum, & pater Iacob ignorat quomodo proditus sum. Aperi mihi mater mea, & suscipe me in sepulchro tuo. Fiat tumulus tuus, vnus mihi ac tibi lectulus. Suscipe mater, filium tuum, ne violenta pereat nece. Accipe me mater, qui subitō Iacob patre destitutus sum, sicuti & tuo mater contubernio à puero priuatus sum. Audi mater dulcis, gemitum cordis mei, grauemq; eiulatum, & me in monumento tuo suscipe. Non enim iam sustinent oculi mei lachrymarum imbres, neq; anima mea gemitibus sufficit. Rachel, Rachel, nō audis vocem Ioseph filij tui? En vi abducor, & me suscipere non vis? Iacob vocauit, nec audiuit vocem meam. Ecce rursus & te voco, & ne tu quidē audis me. Hic, hic, supra tuum tumulum moriar, ne in alienam regionē, quasi malefactori aliquis ducar. Vbi verò omnes simul aspexerunt Ismaëlitæ, qui emerant Ioseph, illum ita cucurrisse, ac super tumulum Rachel matris suæ in faciem corruisse, dixerunt ad inuicem: Adolefcentis iste præstigias artis magicæ in nos exercere vult, vt manus nostras possit effugere, nobisq; ignorantibus euanescere. Comprehendamus eum igitur, & fortibus nexibus constringamus, ne nobis magis suis auferat visum. Accedentes itaq; ad illum, frementesq; dixerunt: Surge iam, atq; magicam exercere desiste, ne te supra tumulum hunc percutientes, auri, quod pro te dedimus, iacturam patiamur. Postquam verò surrexit, viderunt omnes illius faciem, lachrymis ac gemitibus nimis adustam, cœperuntq; singuli modeste illum rogare, dicens: Cur fles? Quid lachrymis manas? Magno enim mœrore detineris, ex quo sepulchrū istud vidisti, cum esses in huius Hippodromi via. Itaq; abiecto metu confidenter nobis eloquere, quod sit opus tuum, cur item venditus sis. Pastores enim illi, cum te viderent, nobis ita dixerunt: Cautē illum obseruare, ne forte in via diffugiat à vobis: insontes sumus nos, ecce enim prædiximus vobis. Itaq; diligenter expone cuiusnam sis seruus, pastorū mte illorum, an liberi alicuius, causamq; edicito, cur ita flebiliter, tantoq; cum affectu ac studio supra tumulum istum cecidisti. Nos nempe te emimus, dominiq; tui sumus: vt seruus igitur noster tua omnia nobis edisere. Nam cui ea magis pandere debes? Nostri iuris cum sis, effugere vis, negligentibus nobis, vt pastores illi prædixerunt? Verum dic nobis aperte oramus quisnam sis, quod sit opus tuum, bonoq; esto animo: videris enim liber. Non te vtemur vt seruo, sed tanquam fratre, aut charissimo filio. Namq; cernimus in te maximam libertatem atq; in statu honesto ingentem disciplinam, dignūq; profectō es etiam Regi a stare, & cum magnatibus honorari, o iuuenis. Quippe hic decor tuus te & nunc honestissimum reddit, & paulō post liberum, ac tui iuris faciet esse, erisq; noster amicus, & imprimis familiaris in terra, ad quam te ducimus, vt leteris & gaudeas. Quis enim huiusmodi non cupiat puerum, oculorū specie insignē, & ingenuitate, sapiētiāq; præstantē? Respondens autē Ioseph, inter suspiria & gemitus dixit eis: Neq; seruus vnquam fui, neq; fur, neq; magus, nec vllō quidem scelere meo in manibus vestris venundatus sum, sed filius vnice dilectus patri meo fui. Porro pastores illi fratres mei sunt, misitq; me pater videre eos, vt sese haberet: quippe indulgentissimus pater illorum cura macerabatur. Aliquātō enim diuitius illic inter mōtes morati erant,

erant, cuius rei gratia me ad videndum illos miserat pater. At illi zelo magno, inuidiaq; contra me concitati, me vobis in seruum vendiderunt, auulsum à sinibus & viscibus patris, minime ferentes tanta in me paternæ dilectionis indicia. Sepulchrum verò istud matris mee est. Nam cum ex Charran migraret pater meus, vt abiret in locum vbi nunc habitat, hinc transiitum habuit, atq; in eo itinere mortua est mater mea, & in hoc tumulo, quem cernitis, sepulta. Ista cum illi audissent, lachrymati sunt, vicem illius miserantes, dixeruntq; ei: Noli timere, adolefcentis, ad summum enim honoris prouehendus modō proficisceris Ægyptū ingrediens: nempe enim effigies tua tuæ ingenuitatis index est: imò nunc meliore esto animo, fratrum insidiis atq; inuidia liber, qui te vendiderunt nobis. At verò fratres Ioseph, vbi illum vendiderunt, allato hirco, ac mactato, tunicam eius sedantes sanguine, miserunt patri dicens: Hanc in montibus iacentē inuenimus, ac continū cognouimus, Ioseph fratris nostri esse vestē, omnesq; in mœrore sumus illius gratia. Quāobrē hanc ad te mittimus tunicā Ioseph variā, pater, cum fratrem nostrum minime inteneremus. Agnosce igitur & ipse, si filij tui est: omnibus quippe visum est, hanc esse Ioseph. Cum vidisset autem Iacob tunicam Ioseph, amaro cum gemitu & eiulatu exclamauit dicens: Tunica Ioseph filij mei est, fera pessima deuorauit filium meum: amaroque animo inter luctus & intolerabiles gemitus dicebat: Cur ego pro te fili, magis deuoratus non sum? Vt quid mihi non continū occurrit belua, vt satiata carnibus meis, te fili dulcissime, reliquisset illæsum? Quare me magis non discerpit, & dilaniavit, cibūque illi factus non sum miser? Væ mihi, væ mihi, disrumpuntur viscera mea propter Ioseph. Desicite plorantes oculi mei, & caliginem obducite semper: Ecce enim tunica me in alium impellit gemitum, filij; est enim integra. Itaque non te fera, puto, deuorauit, dulcis filij, sed humanis profectō inanibus & exutus, & occisus es. Nam si, vt fratres tui aiunt, consumptus à bestia fuisses, tunica vtique; tua per partes discissa esset. Neque enim fera prius exuere sustinisset, ac tunc demum exatari carnibus tuis, filij. Rursum si prius exuisset, ac demum deuorasset, tunica tua sanguine infecta non esset. Non scissuræ vnguui in tunica, non dentium sunt vlla vestigia. Vnde igitur sanguis? Si autem fera, quæ comedit Ioseph, ita sola fuit, quo pacto hæc omnia perpetrare potuit? Hic igitur mihi deserto ac destituito luctus, hic gemitus est: Ioseph lugeo, & tunicam desseo. Duo hi luctus, duo gemitus, acerbissimiq; ploratus, Ioseph; atq; tunica. Quomodo enim ille exutus est? Moriar ecce, Ioseph filij mei, mea lux, meum quæ firmamentum, & tunica mecum descendēt in infernum. Nolo enim iam solis radios absq; te cernere fili mi Ioseph. Desiciat anima mea cum anima tua, Ioseph lux mea. Interea Ismaëlitarū sumentes Ioseph, magno studio illum in Ægyptum deduxerunt, existimantes ob eximiam adolefcentis formam pecunias plurimas à quouis ex principibus sibi conferendas. Ipsis autem per medium ciuitatis prætereuntibus, ecce Phutiphar illis continū occurrit, intuitusq; Ioseph, percontatus est eos dicens: Dicite negociatores, vnde est hic adolefcentis? Non enim vobis similis est: omnes namq; vos Ismaëlitarū estis, hic autem formæ honestate præcellit. Qui responderunt: Nobilissimus omnino, plenusq; prudentiæ est. Dato igitur pretio, quantum illi postulauerant, summo affectu erit ab eis Ioseph, & cum introduxisset domum, inuestigabat, quænam fuisset eius educatio. At verò ille à sancto semine iusti Abraham, Isaac, & Iacob nihil degenerans, proficiebat virtute, magnaq; constantia in domo Domini sui, ac de die in diem pudicitia virtutem, aspectu ac verbo magis magisq; tuebatur, habens ante oculos iugiter Deum sanctum cuncta supernè inspectantem, Deum patrum suorum, qui illum ex lacu & morte, atq; ex fratrum eripuerat scelere. Verum ipse eorū iugiter contristabatur, ac mœrebat pro sancto patre suo Iacob. Animaduertens autem Dominus eius constantiam iuuenis, atque grauitatem, summamq; disciplinam & gratitudinem, omnia quæ possidebat, Ioseph pulcherrimo, tanquam charissimo filio, tradidit gubernanda: neque quicquam aliud nouerat Dominus, nisi panem solummodo quo vesceretur, Sciebat enim Ioseph esse fidelissimum, expertusque erat rem suam, ac omnem substantiam sub manibus illius in dies augeri. Porro domina ipsius cum vidisset Ioseph singulari pulchritudine præditum, vulnerata est acri amoris iaculo vesaniaque diaboli, & vehementi cupidine dormire cum illo cupiebat, honestissimumque adolefcentem ac pudicitia fontem in foueam turpitudinis ardebat impellere, innumeras artes, variisque ornatus excogitans, ac nullis omnino sumptibus parcens. Nam horis singulis murabat amictum, faciemque stibio, ac fucus variis pingens, & crinibus aurum infrensens, atque impudicis nutibus subridens, castissimos tentabat iuuenis oculos. Putabat nimis infelix hinc illecebris sancti animum facile illaqueari posse. At verò Ioseph timore Dei vndique sepeptus, ne simplici quidem aspectu in illam intuebatur. Postquam verò illa animaduertit artes suas, & ornatus insignes nihil iusto preualere, maiore flagrabat cupiditatis ardore, & sollicitudine anxia quid ageret ignorabat. Cogitabat procacibus verbis illi ad ignominia opus hortari, obseruans tempus, quo illi, velut aspis insaniens, impudicitia virus infunderet,

impudentique facie dicebat ad Ioseph: Dormi mecum, nihil omnino formidans. Audaacter mecum congregare, vt & ego specie tua asfacim fruam, & tu vicissim mea facies pulchritudine. Cubilia multa nobis ad hoc opitulantur. Habestu liberam totius domus potestatem: nullus omnino ingredi præsumet ad nos, neque nostrum impedire secretum. Itaque accede ad me, mecumque imple desiderium, valde enim vror concupiscentia tui. Ad hæc lapis ille adamantinus, & animo, & corpore inuiolabilis perstitit, atque in tanta procella immobilis mansit. Cæterum timore Dei cuncta repellens ignea libidinis iacula, decora, congruaque sibi honestate à se illam diuini verbis arcebat, ita illi dicens: O mulier, istud quidem scelus implere minimè conuenit tecum, quæ domina mea es, Deum enim quidem timeo. Ecce autem & Dominus meus omnia tradidit mihi, quæ sibi & domi, & foris sunt, neque est aliud, quod sub manu mea non sit, præter te. Quam igitur iniquum esset tãtam vim diuisionis talis domini proderet, qui me ita dilexit? Quomodo possum coram Deo, qui scitatur corda & renes, huiusmodi facinus exequi? Hæc sancta verba dicebat Ioseph horis singulis ad dominam suam, corripuens, admonens, increpans, culpans: Verum nihil diuinum mulieris auris admittebat, maiorque turpitudinis flagrabat ardore, & insita magis vrebatur obsecantem libidinis, obseruabatque per momenta tempus reperire idoneum, quo castissimum iuuenem impudicè violare posset. Videns autem Ioseph mulierem adeo impudenter, atque immaniter, seu feram, super se irruere, vt animum suum, corpusque corrumperet, leuauit oculos suos ad Deum patrum suorum, assidueque orabat altissimum, dicens ita: Deus Abraham, Isaac,

2 Si sancti nō uerent corā Deo, sed essent emortui, vt quidam nugantur, non inuocaret Ioseph Deum Abraham, Isaac, & Iacob, cum non sit is mortuorum Deus, sed uiuentium, ut ait ipse Dominus, & Saluator.

Et nunc rursus exora altissimum, vt me ab hac eruat fera, quæ filium tuum perdere nititur: cui neque in oculis uerecundia, neque in corde timor Dei est: ne sicuti finibus tuis destitutus corporaliter sum, ita & ab animo alienus efficiar. Profectus sum ad fratres meos, factique uent vt beluas, & vt grauilissimi lupi abs te auulserunt, pater sancte, & in Ægyptum deductus sum manibus aliorum, & ecce rursus fera alia occurrit mihi. Fratres quidem in deserto interimere me uoluerunt: hæc autem in cubiculo me discerpere inquirunt. Ora pater dulcissime pro me filio tuo, ne coram Deo, & patribus meis moriar.

Cum autem uerbis dominæ suæ parere noluisset, quæ illum singulis horis vrgebat, ac uelut aspis immittit illi, omni pudore abiecto, imminabat, obseruauit ipsa tempus, quo illum in thalamo solum inueniret, sicque peccatum consummaret. Vbi uero illum in lectulo suo, vt cupiebat, deprehendit, accedens impudenter ipsum ad se conabatur attrahere, nequitiamque perpetrare. Ille autem admiratus mulieris impudentiam singularem, continuò extra domum cursu exiit, ac sicuti aquila, cum aucupes uiderit, alis cæli celsitudinem penetrat, ita & Ioseph ex his retibus fugit, ne uel dicto, uel facto uulnus exciperet: inque illius manibus pallium linquens, diaboli laqueos fugit. Videns autem mulier illum ita efugisse, magno in mœrore erat, iamque plectere iustum cogitabat, accusare illum turpitudinis apud uirum uolens, vt eo comperto, uir eius zelotypio furore succensus interimeret Ioseph, illud simul secum reputans: Multò mihi melius est vt Ioseph moriatur, vt uel sic requie fruatur. Non enim sero tantum pulchritudinis in domo mea per momenta conspiciere, cum frui ipsa uel clam, aut palam, eximia iuuenis specie nequeam. Vocatis itaque seruis, & ancillis suis, ait: Scitis quid admiserit in me puer Hebræus, quem constituit uir meus super domum suam? Voluit mecum impudenter congregari. Non sufficit illi potestas omnis domus nostræ, nisi me quoque separare à uiro meo conaretur. Sumptamque Ioseph tunicam ostendit uiro, probro illi dicens: Adduxisti ecce, puerum istum Hebræum, vt contumeliam inferret: illuderetque mihi uxori tuæ. Scis tu domine mi, quod pudica sum, atque ideo annunciaui tibi. Auditis huiusce calumnias uir eius, uxoris uerbis protinus credidit, ita esse asserentis, iratusque iussit continuò uinciri Ioseph, & in domum carceris mitti, maximas interans minas, uerborum illius ac benedictionum, quæ sibi tum domi, tum foris propter Ioseph obuenerant, penitus immemor.

Neque

Neque crimen obiectum diligenter inquisiuit, sed statim aduersus eum iniustam protulit sententiam, dicens: Ioseph in carcerem conijci iubeo, nullaque prorsus requie frui. Deus autem Abraham, Isaac, & Iacob, qui scrutatur omnium corda, cum ipso erat, deditque illi misericordiam in oculis principis carceris, ac permisit illum in carcere liberum à uinculis uiuere. Neque enim unquam discedit benignissimus Deus noster ab his qui metuunt illum corde perfecto. Post hæc peccauerunt Pharaoni pincernarum princeps, ac magister pistorum, iussitque Rex utrumque in carcerem trudi. Porro Ioseph ministrabat illis. Cum autem illi clausi detinerentur, post dies aliquot uiderunt ambo somnia, quid eis breui euenturum esset, præsignantia. Ioseph autem sanctus minister cum esset, consuetò ingressus ad eos, animaduertit ambos mœstos ac tristes; & cum mœstitie causam percontaretur, dixerunt: Somnia uidimus, nec est qui ea nobis exponat, ideoque in mœrore sumus. Dixit autem eis: Istud quidem Dei est, obscura quæque; referare timentibus eum. Dicite mihi somnia uestra, & ea uobis per me Deus meus aperiet. His auditis pincernarum & pistorum principes, dixerunt somnia Ioseph, quæ uiderant ambo. Ioseph autem paucis uerbis exposuit eis exactissima fide quæcumque; illis à Rege uentura erant, vt postmodum rei probauit euentus. Nam pincernarum principem honori suo, officioque restituit: pistorum uero magistrum tradidit morti. Cumque pincernæ uentura prædiceret, orabat eum, dicens: Memento mei coram Pharaone, Regique; de me celeriter suggere, vt me hinc educat: nihil enim peccauimus, neque mali quippiam fecimus, sed absque causa iniectus in domum carceris sumus. O semen electum, atque beatissimum, quid à mortali homine subsidium quæris? Omisso Deo, hominem rogas? Certè expertus es auxilium Dei, quando etiam pudicitie tunicam intactam, inuiolatamque seruasti. Cur oro, castitatis liliam, defecis animo, cum Deus tibi regnum gloriaque; prouideat? Quò autem tentationem fortius tuleras, eò illustrior tibi corona uictorie contexitur. Vt autem (iuxta quod prædixerat Ioseph) impleretur somniorum utriusque, solutio, post triiduum fecit Pharaon conuiuium omnibus optimatibus suis, recordatusque; inter epulas pistorum magistrum, & pincernarum principem, alterum quidem in priorem restituit gradum, alterum uero tradidit morti. Cum uero oblitus esset pincerna interpretis sui, per Dei prouidentiam post duos annos uidit Pharaon somnia magna quæ sapientium omnium Ægyptiorum, omniumque; magistorum artem omnem, intelligentiamque transcendere. Experrectus autem Pharaon, sapientes omnes accessit iussit, quibus cum somnium annunciauisset, nemo vim somnij explicare ualuit. Rege itaque mœrore, curisque; confectus, nunciauit ei pincernarum princeps omnia de Ioseph. Eis auditis Pharaon, gauisus est gaudio magno, iussitque; continuò illum ad se adduci. Et cum processisset ex carcere, dixit illi Pharaon coram optimatibus suis: Audiui de te quòd uir sapiens & prudentissimus sis, & qui somnia obscura interpretari noueris. Respondet autem Ioseph Pharaoni: Indultoris sapientie Dei est exponere somnia. Dixit autem Pharaon somnia sua coram Ioseph & omnibus magnatibus suis: audiuitque; continuò somniorum expositionem ex ore Ioseph, ueluti ex ore Dei. Stupefactus Pharaon ad tantam adolescentis sapientiam excellensque consilium (siquidem illi consuluerat, uirum unum constituere sapientem, atque intelligentem, ut Ægypti frumenta colligeret: futuram quippe famem ingentem dicebat, vt haberentur fruges plurimæ in tempus pressuræ seruatae) ait ad illum: Te ipsum constitutam hodie super omnem Ægyptum, qui tale consilium reperisti: atque ad tui oris imperium, & Ægyptus, & omnis domus mea disponetur. Tunc imposuit illum in curram suam, omnesque; magnates partim antecederant curram, partim circundabant eum, uia pergentes, maxime cum ex ore Pharaonis accepissent secundum esse illum Ægypti Regem. Videns autem Phutiphaz, qui Ioseph prius in carcerem miserat, miserandum spectaculum, quòd sedisset Ioseph in Pharaonis curru, timuit ualde, sensimque; se ex medio principum subducens, cursu in domum suam cum metu maximo se recepit, & aperiens os suum, ait uxori: Vidisti o mulier, signum mirabile, & insperatum, ex quo timor nobis magnus incumbit? Ioseph enim ille, qui quòdā noster ferat seruus, dominus noster effectus est, totiusque; Ægypti. Et ecce cum gloria Pharaonis inuehitur curru, & tanquam Rex honoratur ab omnibus. Ego autem cum illius ferre nequirem aspectus, sensim me subripui, clamque; discessi. His cōperts, uxor uiro rem aperuit, ita dicens: Notum sit tibi hodie peccatum meum, quòd ego admisi. Ego sum quæ pulcherrimum Ioseph, pudicissimum illi adamati: cumque; per singula momenta blandicijs plurimis, & ornatibus varijs castissimo infidiarer adolescenti, ut illo frui possem, eiusque; eximia pulchritudine satiari, neque; omnino efficere id quirem, ut uel uerbo pudicitiam proderet, ut illum tenere contendi, ut me uel modicè toleraret. Verum ille dimisso pallio in manibus meis au fugit. Ego enim eram, quæ uim illi inferre uolueram, quando tibi pallium eius ostendi. Cæterum autor sum illi bonorum, quæ ipsi & regnum præstiti, & maximam gloriam. Nisi enim ego ita amarem Ioseph, in carcerem coniectus non fuisset. Imò uero & gratias mihi habere debet, qui sui gloriæ ipsius causa, iustus ac pius, & sanctus est Ioseph, qui etiam calumniam

C iij passus,



passus, nemini prodidit. Exurge itaque ac perge gaudens, & eum vnâ cum magnatibus aliis adora securus. Surgens autem Phuthifar studiosè accurrit, & Ioseph sanctum adorauit. Inter hæc impletis iam annis illius vbertatis maximæ, inualuit fames in tota terra Chanaan, mœluscusque erat Iacob cum filiis suis. Audiens autem quod alimenta venderentur in Ægypto ad omnem copiam, dixit liberis suis: Audiui quod in Ægypto frumenti plurimum sit, pergite igitur illuc, & emite nobis escas, ne omnes fame moriamur. Acceptis mandatis patris filij Iacob, descenderunt omnes emere sibi cibos. Cumque in Ægyptum peruenerint, accesserunt ad Ioseph cum reliquis, ut triticam emerent: non autem agnoscebant illum, quod esset frater suus. Ut autem vidit Ioseph fratres suos, protinus agnouit omnes, & ait fremens: Hi decem viri exploratores pessimi sunt, atque ideo ingressi sunt Ægyptum. Comprehendite illos igitur, & in vincula conijcite: profecti enim sunt ad explorandam terram. Hoc illi aspicientes, contremuerunt, & cum metu ingenti responderunt ei, dicentes: Absit hoc à nobis Domine, omnes fratres vnanimis sumus, filijque dilecti patris vnus viri iusti. Fuimus aliquando duodecim numero, ex his vnus pulcherrimus, & charissimus pater, à bestia mala peremptus est, lugetque illum pater vsque in hunc diem. Frater autem alius cum patre nostro est in terra Chanaan, relictus in solatium patris. Respondet illis rursus Ioseph cum iracundia, dicens: Quoniam quidem ego Deum timeo, & colo, istud vobis condono. Sumite igitur escas, & continuo ad patrem vestrum pergite, ac si vera dicitis, fratrem vestrum minimum, quem ille amat, adducite ad me huc, sicque demum credam vobis. Sumentes autem triticum ad patrem suum cum mœnore profecti sunt in terram Chanaan, nunciaueruntque ei suspicionem pessimam, & iracundiam viri. Vehementer autem hac illorum relatione tristatus est pater, atque cum gemitu: Quid hoc fecistis? Ut quid Domino Ægypti alium vos habere fratrem dixistis? Qui respondentes dixerunt ei: Ipse interrogauit nos, cognationemque nostram scire diligentissimè voluit. Dicit eis Iacob: Moriar magis, quam Benjamin ex sinu tollatis meo. Cum verò fames vrgeret, dixit eis Iacob: Si ego filius ex Rachel penitus orbari, meiisque clarissimis liberis priuari debeo, ut dicitis, surgite, tollentesque munera in manibus vestris pergite simul. Fecerunt autem sicut præceperat eis Iacob. Cumque venissent omnes cum timore magno, adorauerunt coram Ioseph. Qui postquam vidit fratrem suum Benjamin, cum metu ac formidine astantem, commota sunt viscera eius, cupiebatque illum amplecti, atque osculari, & interrogabat eum summo affectu, dicens: Viuit pater? Qui ait: Viuit seruus tuus pater noster. Dicit ei rursus: Num habet adhuc Ioseph in corde? Et ille: Vehementer inquit, illum habet fixum in animo, consumiturque ipse desiderio. Cum verò illum amplecti non posset, neque vltra interrogare, ingressus in cubiculum suum copiosas profudit lachrymas. Qua enim hora vidit fratrem suum, continuo recordatus est patris sui Iacob, dicitatque cum lachrymis: Beati qui videre merentur diuinam sanctæ tuæ senectutis effigiem, dulcissimè pater: neque enim totum regnum, omnesque gloria conferri potest caris tuis, ò nimium dilectæ Deo. Optauit addiscere ex ore Benjamin, an me gestares in corde, sicut & ego te: idcirco fratres meos arte coëgi, secum adducere Benjamin fratrem meum: non enim illis credidi dicentibus mihi de te, quod haberent patrem & minimum fratrem, putabamque illos inuidia concitatos, etiam filium tuum minorem Benjamin occidisse, atque in maiorem luctum animum tuum iniecidisse, quemadmodum & me proposito male voluntatis occiderunt. Oderant quippe nos duos, quod vterini essemus ego & Benjamin. Scio pater, quia nostri gratia vehementer angeris, & sollicitudine cumularis, & nunc maximè cruciatur senectus tua propter fratrem meum Benjamin: & ipse enim magno cruciatu afficior, dum considero neminem nostrum tuæ senectuti in præsentiarum assistere. Non sufficere tibi iustus meus, adiectus est tibi pater & hic. Ego gemitu tuorum, atque singultuum sum autor. Durè nimis ac crudeliter feci, Benjamin ad me venire præcipiens, dum addiscere cupio, an verè videret pater meus. Quis mihi dabit tuam sanctam rursus effigiem cernere, & infatigabiliter intendere in Angelicam faciem tuam? Deinde cum amarissimè in cubiculo fleuisset, loca iterum facie, prodijt hilaris, iubetque introduci omnes in domum suam, ut cum illo conuiuium inirent. Audite, quæso, fratres, quomodo illos vndique in formidinem impellit Ioseph. Iubet illos accumbere, singulos nominatim vocans, & per ordinem, sicut fuerat geniti, statuens, vtebaturque per vnumquemque quodam quasi diuinationis modo. Propositus erat illi scyphus argenteus, quem tenens ille manu, atque in leuam transferens, pulsabat eum dexteræ digito manus. Cumque pulsaretur scyphus, magnum sonitum edebat in aures omnium assistentium. Semel igitur pulsans ait: Horum omnium primus Ruben est, primus ipse in honore discumbat. Pulsauit secundò, & secundi nomen edixit: Symeon, iniquiens, secundus natu est, ipse quoque secundo discumbat loco. Tertio dehinc tinnitum digito exprimens: Leui, ait, discumbat, & tertio honoretur loco, atque ita singulos accumbere fecit, nomine illos

illos per ordinem vocans. Quamobrem eos in stuporem conuertit, maiorique formidine impleuit, adeo ut putarent ipsum omnia scire, dicerentque adinuicem: Putâne agnouit ex calice, nos sibi antea esse mentitos, cum dixerimus Ioseph à fera pessima deuotum esse? Magna igitur cogitationum tempestate fluctabant. Ut autem hac eos suspitione leuaret, ex mensa sua partes ei tradit, amplioemque partem fratri suo Benjamin, ita ut maiorem quintuplo quam cæteris miserit. Cur itaque hoc Ioseph fratribus fecit, ut ex scypho nomina diceret singulorum? Ut scilicet illorum crimen auget. Tunc iubet dispensatori suo, ut frumentum copiam fratribus absque pretio daret, atque in sacco Benjamin, clam deponeret scyphum, eosque gaudentes continuo se dimitteret. Haud longè à ciuitate disceserant hilares, cum illos ille cursu infecutus obiurgare cœpit, atque insectari, grauesque intentare minas, fures eos appellans, & collati sibi honoris indignos. Respondentes autem dispensatori Ioseph fratres dixerunt: Aurum etiam, quod altera vice inuenimus in marsupijs nostris, retulimus Domino nostro, nunc scyphum Domini tui qua ratione furati essemus? Absit hoc à seruis tuis. Dixit autem eis: Sacculos vestros deponite, scrutandisque permittite. Festinato illi sacco depositæ ex iumentis, inuentusque est scyphus in sacco Benjamin. Quod illi cum vidissent, sciderunt vestimenta sua, cœperuntque minas multas & probra, & iniurias inferre ei: neque ipsum solum, verum & Rachel simul & Ioseph cum patre infimulabant, dicentes: Vos scandalum fuistis patri nostro, tu, & Ioseph filij Rachel. Ioseph enim regnare super nos voluit, & merito à fera comestus est. Tu autem rursus frater eius in ignominia, & probro non esse fecistis. Nónne vos estis filij Rachel, quæ patris sui idola furata, se ea furatam esse negauit? Extollens autem vocem Benjamin cum gemitu & lachrymis, fatiscere singulis cœpit, ac dicere: Deus ipse patrum nostrorum scit, qui assumpsit Rachel, quemadmodum ipse voluit, qui pulcherrimi Ioseph mortem minimè ignorat, ipsumque modò consolatur inuisibiliter, qui videt nostra omnia, qui scrutatur corda, & renes: ipse inquam, scit, quia non hunc scyphum, ut dicitis, furatus sum, neque tale aliquid cogitavi: ita videam patris Iacob sanctam venerandamque caniciem, ut cum gaudio sancta illius osculer genua, ut scyphum istum furatus non sum. Heu heu Rachel, quid contingit filijs tuis. Ioseph pulcher à fera, ut aiunt, occisus est. Ecce ego nunc, mater, fur repente, dum nescio, factus sum, & ignoro quo pacto in terra aliena seruus detineor. Ioseph in eremo cum discerperetur à bestia, clamauit, ut inueniret qui se liberaret, & non inuenit. En ego rursus ò dulcis mater, apud fratres meos me expurgo, nec est qui audiatur me, credatque mihi filio tuo. Sumpto itaque Benjamin, regressi sunt in ciuitatem ad Ioseph, nihil habentes, quod respondere possent. Respondens autem Ioseph, irato similis, ait eis: Hæcine est beneficiorum meorum retributio? Idcirco honorauit vos, ut mihi scyphum meum, in quo vaticinor, auferretis? Nónne dixi vobis, quod non estis pacifici, sed exploratores? Propter timorem Dei hoc agam vobiscum: cum solum qui furatus est calicem meum, seruum meum esse iubeo. Accedens autem vnus ex eis, Iudas nomine, posito genu orabat eum dicens: Ne quæso irascaris domine, si loquar. Interrogasti nos seruos tuos, dicens: Habetis patrem, aut fratrem? Diximusque domino nostro: Est nobis pater seruus tuus, qui duos filios habuit, quos super omnes nos diligit. Vnum ex his fera pessima discerpsit in montibus, lugetque illum horis singulis pater, & in dolore ac gemitu nunc vsque persistit, atque adeo ut terra (serè dixerim) ad voces eius lugere videatur. Alterum secum detinet domi in solatium prioris filij. Nunc autem sicut iussisti, adduximus fratrem hunc nostrum, & inuenti sumus serui tui grauissimi sceleris rei. Oro autem, ut ipse seruus tuus sim pro puero isto, modò puer cum fratribus reuertatur ad patrem. Ipsum enim ego suscepi à patre meo, & sine ipso ad eum redire non possum, ne videam patris mei amarissimam mortem. Cum audisset Ioseph verba Iudæ, videretque eos omnes vultibus in humum demisis assistere, aspiceret item Benjamin scissa tunica cum gemitu procedentem astantium genibus ut ipsi Ioseph exorarent, quò ad patrem cum fratribus eum redire permitteret, nimis omnino turbatus est, commotisque visceribus astantes omnes prociuum abire iussit. Quibus abeuntibus, leuauit vocem suam Ioseph cum fletu dicens fratribus, quos retinuerat: Ego sum Ioseph frater vester, non sum comestus à fera, ut modò dixistis: Ego sum qui à vobis in lacum proiectus sum nudus. Ego sum, quem Ismaëlitis vendidistis: qui cum omnium vestrum genibus, vestigijque prouoluerer, nemo fuerit ex vobis, qui tunc in illa presura misereretur mei, sed ut fera beluæ in me inualisset. Veruntamen, fratres mei, nemo vestrum timore turbetur, magis autem gaudere mecum, & exultate. Et quemadmodum dixistis patri nostro prius, quòd ego in montibus à fera interfectus essem, ita rursus læti renunciate Iacob, dicentes: Ioseph filius tuus viuit: & ecce fedet in curru Regis sceptrum regni Ægypti manu tenens. Cum verò vocem Ioseph audissent fratres eius, præ pauore, ac formidine, facti sunt velut mortui. Accedens autem Ioseph verus sanctæ propaginis palme, oscu-

labatur vnumquemque eorum magno affectu, nihil prioris iniuriæ memor, vt sibi congruū erat, cōsque & donis, & honoribus lætiores fecit, magnoque cum gaudio remisit omnes ad patrem, dicens: Nolite in via contendere omnino, sed magis festinanter propere ad patrem nostrum, & dicite illi: Hæc dicit filius tuus Ioseph: Fecit me Deus Regem totius Ægypti, accede cum gaudio pater, & aspice filium tuum. Veni pater in lætitia cordis, vt videam sanctæ senectutis tuæ Angelicam faciem. Abeuntes verò cum festinatione renunciauerunt Iacob verba Ioseph. Audito Ioseph nomine, suspirauit Iacob, lachrymasque profundens, ait eis: Quare conturbatis spiritum meum, vt rursus recolam effigiem Ioseph pulcherrimi & optimi filij mei, dolorisque flammam iam sensim extinctam, denuò vultis accendere? Accedens autem Benjamin deosculatus est illius genua, & mentum, dicens: Vera sunt quæ audisti pater optime & honestissime. Ostenderuntque illi omnia, quæ miserat Ioseph. Tunc autem credidit verbis Benjamin, surgensque cum omni domo festinus, & gaudens perrexit in Ægyptum ad Ioseph filium suum. Vt autem audiuit Ioseph aduenisse Iacob patrem suum, processit ex vrbe cum optimatibus Pharaonis, magnòque obsequentium eis stipatus cuneo, occurrit illi. Cùm vidisset autem Iacob filium suum, cecidit super collum eius, magno cum gemitu & affectu dicens: Iam nunc lætus moriar, ex quo vidi faciem tuam, dulcissime fili, adhuc enim tu veraciter viuis. Ambòque fleuerunt pariter, & glorificauerunt Deum. Et nos igitur pro his omnibus referamus gloriam Patri & Filio, & Spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum. A M E N.

¶ VITA BENIAMIN PATRIARCHÆ, PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr. eius de patribus veteris testamēti. **B**eniamin iacet inter fratres ortu posterior, imperio prior, cuius natiuitatis processus matris dedit obitum. Ipse lupus vorans & sanguinarius, qui super basem fortis suæ mane hostiam sanguinis fudit, & ad vesperum escas principibus & sacerdotibus diuidit.

¶ VITA EPHRAIM PATRIARCHÆ, PER EVNDEM.

Habetur libr. vt supra. **E**phraim semen Ioseph, & adoptiuus filius Israël, in numero Patriarcharum benedictionis testamento relictus, minor ætate fratris, sed maiori prælatus gratia. In benedictionibus cunctis tribus fortior, & inter fratres dominator inuictus. Hic partem tribus Leuitarum accepit.

¶ VITA MANASSE PATRIARCHÆ, PER EVNDEM.

Habetur libr. vt supra. **M**anasses dilatatus in millibus, vnà cum Ioseph patre suo mysticè possedit tribum. Hi omnes patres Apostolorum, & principes populi Iudæorum, tribus Iacob, & præclara progenies Israël. Quibus pater moriens pro diuitiarum copia, sanctificationis gratiam dereliquit. Qui regnante Ioseph, in Ægypto regnauerunt, ibique etiam post longæ vitæ quietem occubuerunt, ibique sepulti sunt.

¶ VITA MOYSIS, PER EVNDEM SCRIPTA.



**M**OYSES filius Aram ex tribu Leui, dux & propheta in Israël, filia Regis adoptiuus, Dei amicus, Pharaonis Dominus, in rubo flammante, & non vrēte, vocibus Angelicis euocatus. Quem vt exēplo formaret Deus, insinuatam eius manum iussit mori, & rursum retractæ vigorem per motum reddidit, & calorem. Cuius facies specie futuræ gloriæ illuminabatur. Humilis in recusando ministerium, subditus in suscipiendo, in conseruando fidelis, in exequendo pernix, in regendo populū vigilans, in corrigendo vehemens, in amando ardens, in sustinendo patiens. Qui pro subiectis Deo se interposuit, consulentiq; poluit modū irascendi. Hic pro populi libertate propiam obiecit salutem, Regis seuissimi minas non trepidauit. Quinetiam extulit contra draconem eius virgam, ac per manū Dei oppugnatum, decem plagis eius imperiū verberauit. Primum in cruorem vertit puteos, & flumina. De hinc ranarum multitudine vrbes, muscarū aëra compleuit. Mortem intulit iumentorum. Percussit vlcere homines. Vastauit grandine terram. Obduxit tenebris cœlum. Post hæc spoliavit Ægyptios, eductoque populo, eremi pandit iter, flamma præcedente columna. Nec motu transit, diuiditque hinc inde frenata aquarū cumula. Pergenti populo viā siccò vestigio præbuit. Hostes de hinc cooperiuntur fluctibus. Atq; amaras aquas per tactū ligni in suauitatē conuertit. Qui etiā esurienti Israël cœlestē præbuit pabulū, volucrumque escis repleuit locum castrorum. Percussit petram, aquę exemplo copiose fluent manauerunt. Ascendit quoq; verticem Sinai montis, faciem Dei cōtemplatur,

platur: Ibi quadraginta dierum ieiunia pertulit. Descendens legem acceptam à Deo populo tradidit, ritumque religionis instituit. Inter hæc quoque bella gessit, victorijs claruit. Virgam in manu tenens percussit hostem: quos non tetigit, superauit. Lætiferos aspidum morsus erci serpentis aspectu sanauit. Dathan & Abyron, terræ compagibus ruptis, in profundi hiatum deiecit. Ad extremum descendit montem Nebo, terramque repromissionis, demonstrante Domino, aspicit. Mortuus est autem, iubente Domino, in monte Abarim: a sepulchroque est à Domino in valle Moab, quæ est in Arabia. Rexit autem populum Dei in eremo annis quadraginta. Obijtque annorum centum viginti. Quidam autem cum viuere testantur, pro eo quodd sepulchrum eius non reperitur. Et quia apparuit Domino in monte cum Elia, Mortuum autem illum, & non raptum, certissimè sacra scripta testatur.

¶ VITA AARON, PER EVNDEM.

**A**aron frater Moysi, & in signis miraculorum socius, atque in lege Domini sacerdos primus. Cuius virga sorte electa, fronde & germine floruit. Quique thuribulum in dextera gestans, furenti se flammæ opposuit: atque stans inter viuos & mortuos, obiectu corporis sui tranlire ignem ad agmen viuientium non permisit. Hic per hostiam victimarum, & sacrificiū sanguinis, futuram Christi passionem expræsit. Hic ius principatus sacerdotij per ordinem generis & successione transfudit. Anno autem quadragesimo egressione filiorum Israël de terra Ægypti, cum esset annorum centum vigintitrium, mortuus est, iuxta præceptum Domini, in monte Hor, qui est iuxta Petram, insignem Arabiæ urbem. Ibi sepulta iacet soror eius Maria, vbi etiam & nunc vsque ostenditur rupes, qua percussa Moyses aqua populo præbuit. Est autem hic locus in extremis finibus Idumæorum.

¶ VITA PHINEES SACERDOTIS, PER eundem D. Isidorum scripta.

**P**hinees sacerdos filius Eleazar, zelo agens Domini, coeuntem impudicum simul cum Madianitide telo percussit, ac perpetuò sacerdotij insulas, premium victimarum in generationibus seculi meruit, pro eo quodd zelo accensus diuini amoris, iram Dei feriendo placauit.

¶ VITA IOSVE, PER EVNDEM.

**I**osue filius Nun, ex tribu Ephraim in Ægypto natus, Moysi discipulus, & in potestate successor, nouiq; prelij triumphator. Qui quouiq; expediret victoriam, vt Sol staret, cœlo imperauit. Iordanis etiam cursum transitu suo suspendit. Hierico inexpugnabiles muros clangentiū tubarum sono deiecit. Chanaanæorum euerit regna, reges extinxit, ac populum Dei solus in terram repromissionis induxit, eaque ei sorte distribuit. Viginti & septem annis præfuit in Israël. Occubuit centum & decem annorum, atque sepultus est in Thamnathare ciuitate sua, quæ sita est in latere montis Gaas contra Aquilonem: ibique hodie insigne monumentum eius ostenditur. Est autem hic in tribu Dan.

¶ VITA DEBBORÆ PROPHETISSÆ, PER D. Ambrosium Episcopum scripta.



**N**e vna vidua Iudith tantum opus imitabile alijs videatur impleffe, plures alias vel pariles, vel proximè fuisse virtutis, nequaquam dubitandum videtur. Bona enim seges plurimas spicas fructu referas ferre consuevit. Ne dubites illam veterum segetem temporum in complurium seminarum moribus secundasse. Sed quia prolixum est cōplecti omnes, cognosceite, aliquas & præcipuè Debboram, cuius nobis prodidit scriptura virtutem. Hæc enim docuit nō solum viri auxilio viduas non egere, verum etiam viris posse esse subsidio, quæ nec sexus infirmitate reuocata, munia virorum obeunda suscepit, & suscepta cumulauit. Deniq; cùm Iudæi Iudicū regerentur arbitrio, qui virili non poterat vel æquitate regi, vel virtute defendi, bellis hinc inde ardentibus, Debboræ sibi, cuius regerentur iudicio, cooptarunt. Itaque multa milia virorum vna vidua & in pace rexit, & ab hoste defendit. Multi Iudices in Israël, sed nulla ante Iudex scēmina. Multi Iudices post Iesum, sed nullus propheta. Et ideo lectum istius puto esse iudicium, & gesta eius arbitror esse descripta, ne mulieres à virtutis officio muliebris sexus infirmitate reuocentur. Vidua populos regit, vidua ducit exercitus, vidua duces eligit, vidua bella disponit, mædat triumphos, Non ergo natura rea est culpæ, nec infirmitati obnoxia. Strenuos enim non sexus, sed virtus facit: & in pace quidem nulla quærimouia, nullus error mulieris inuenitur, sūm plerique non mediocrium peccatorū auctores populo suo Iudices exciitissent. Vbi verò Chanā-

*¶ Cum Moyses à domino sepelitur, docentur mortuos sepelire, ac Deo pietatis, ac Deo sepelire: nec non sepulturam curādam esse, vt non negligendam.*

Habetur libr. vt supra.

Habetur libr. vt supra.

Habetur libr. vt supra.

Habetur in libr. eius de viduis.

Chananaea gens ferax prælio, & affluentium copiarum opima successu, hostiles in populum Iudæorum animos extulerunt, vidua præ cæteris bellicos instruit apparatus. Et ut discas non publicis copijs domesticae necessitates fuisse subnixas, sed domesticis disciplinis munus publicum gubernatum, domo propria filium ducem producit exercitus, ut agnoscat quod poscit instruere vidua bellatorem. Quem quasi mater erudit, quasi iudex proposuit, quasi fortis instruit, quasi prophetae victoriae ferta transmittit; denique in mulieris manum summam fuisse victoriae, docet Barach filius, dicens: Nisi tu veneris mecum, non ibo: quia non novi diem, in qua direxit Dominus Angelum suum mecum, Quanta ergo feminae istius virtus, cui dux dicit exercitus: Nisi tu veneris, non ibo? quanta, inquam viduae fortitudo; quæ à periculis filium nec materno reuocat affectu, imò ad victoriam filium studio matris hortatur, dicens: Quod in manu mulieris sit summa victoriae. Debbora ergo prælii probauit euentum: Barach iussus produxit exercitum: Hialech cepit triumphum. Huic enim propheta Hialech Debboræ militauit. Quæ mysticè nobis ortum surrecturæ ex gentibus Ecclesie reuelauit, cui triumphus de Sifara spiritali, hoc est, de aduersarijs potestatibus quaereretur. Nobis igitur Prophetarum oracula dimicant, nobis illa Prophetarum iudicia & arma vicerunt. Et ideo non populus Iudæorum, sed etiam Hialech victoriam de hoste quaesivit. Infelix ergo populus qui hostem quem fugauit, persequi fidei virtute non potuit. Itaque illorum delicto salus gentibus, illorum desidia nobis seruata victoria est. Hialech ergo prostravit Sifaram, quem tamen corusco duce, hoc enim significat interpretatio Barach, manus veterum fugauerat Iudæorum. Frequenter enim, ut legimus, orationibus & meritis Prophetarum cælestia patribus adfuisse subsidia. Sed his iam tunc de nequitijs spiritalibus victoria parabatur, quibus dicitur in Euangelio: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Ergo principium victoriae, à maioribus: finis in Ecclesia. Ecclesia autem non armis secularibus vincit aduersarias potestates, sed armis spiritalibus, quæ sunt fortia Deo ad destruedas munitiones & altitudinem nequitiae spiritalis. Et ideo Sifarae stitit, lactis poculo refingitur, quia oratione superatur. Quod enim nobis salutare ad escam, hoc aduersariae potestati lætiale ad infirmitatem. Arma Ecclesie, fides: arma Ecclesie oratio est, quæ aduersarium vincit. Ergo secundum historiam ad prouocandos animos foeminarum femina iudicauit, foemina disposuit, foemina prophetauit, foemina triumphauit, & præliaribus intermixta copijs, imperio viros docuit militare foemineo. Secundum mysterium veræ fidei, militia Ecclesie victoria est. Non ergo habetis quod per naturam vos excusetis foeminae. Non habetis viduae, quod ad infirmitatem sexus, ad amissionem subsidij maritalis, mobilitatem vestram referre possitis. Satis vnicuique præsidij est, si virtus animi non desit. Et ipse in viduis frequens processus ætatis, munimen pudoris est, & ipsè amissi coniugis dolor, vsus operis, domus cura, sollicitudo liberorum, noxiam pudori solet acere lasciuiam. Atque ipse lugubris habitus, pompa funebris, stertus assiduus, & moesta frontis intrantibus rugis impressa tristitia, petulantium premit oculos, refingit libidinem, procaces auertit aspectus: bonus custos pudoris, pietatis dolor, non obrepit culpa si cura non desit. Didicistis igitur viduae, subsidio vos non egere naturæ, & posse salubritatem tenere consilij, nec domestico indigere præsidio, quæ etiam publicæ potestatis apicem potentie vindicare.

¶ VITA GEDEONIS, PER D. ISIDORVM  
Episcopum Ispalensem scripta.

Gedeon filius Ioas ex tribu Manasse, genitus in solitudine, liberator populi, & multorum pater filiorum, potentiamque Dei explorans in vellere. Hic cum trecentis viris aquam lingua lambentibus, non tela dexteris, sed tubas: non laucrypium, sed hydrias præferentibus, hostem terrore percussit, ac victor de Madian & Amalech fortiter triumphauit. Iudicauit Israel annis quadraginta, mortuusque est senex, & sepultus in sepulchro Ioas patris sui in Ephra de familia Ezdri.

¶ VITA IEPTÆ, PER EVNDEM SCRIPTA.

Epte ortus ex tribu Gad, felix in prælijs, fidelis in promissis, affectum pietatis exuperans tolerantia mentis. Hic vouerat Deo, ut si quis illi post victoriam reuertenti primus occurreret, immolaret. Nam rediens ab hostibus Ammonitarum triumphator ne pollueretur labe peritij, pollicitam sponsonem compleuit, ac filiam, quæ prima post victoriam illi occurrit, immolauit. Iudicauit autem Israel annis sex, mortuus est, & sepultus in ciuitate sua Galaad, quæ est in dimidia tribu Manasse.

VITA

¶ VITA SAMPSONIS, PER D. ISIDORVM  
Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur libr. vñ  
supra.

Sampson filius promissionis, genitus patre Manue ex tribu Dan, Nazareus vocatus liberator Israel, & omnium fortissimus. Ille rugientem necauit leonem, fauimque ab ore mortui cultit. Seras quoque portarum in humeris tollens, in vertice montis imposuit. Vulpium caudis igne iunctis, Philistinorum totam regionem succendit. Vincens etiam resticis funibus maxilla alini mille viros peremit. Post hæc auaritia illecebrosæ mulieris deceptus, de tonsis crinibus, vim virtutis amisit. Effosus oculis, columnam domus concutens, à ruina oppressus, pariter cum hostibus defecit. Qui iudicauit Israel annis viginti, & positus est in sepulchro patris sui, in ciuitate Estal, in tribu Dan, decimo procul lapide ab Eleutheropoleo, contra septentrionis plagam, iuxta viam quæ ducit Nicopolim.

¶ VITA SAMVELIS, PER EVNDEM.

Samuel propheta filius Elchanæ de Ramathaim Sophim, de tribu Ephraim, cognominatus cum Moysè in sacerdotibus Dei, ab ipsis cunabulis Domino consecratus. Sedulus in ministerio, in gente princeps, in templo vates. Cuius verbo obtemperauerunt cæli, occurrerunt nubila, effusi sunt imbres. Hic triumphator ex hostibus, adiutori lapidem posuit. Hic primus Principem in regno vnxit. Sepultus est autem in viculo suo Rama, quæ est locus Bethlehem.

Habetur libr. vñ  
supra.

¶ VITA SAMVELIS PROPHETÆ, PER  
Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

Habetur in maro  
tyrologio eius,  
sub xiiij. Calenda  
September.

Tertridecimo Calendas Septembris Natale Samuelis prophetæ, Cuius sacra ossa Imperator Archadius de Iudæa transfuit Thraciam, & portantibus Episcopis, & omnium Ecclesiarum populis tanta lætitia occurrentibus, quasi præsentem, viuentemque cernebant, atque susciperent: ut de Palæstina vsque Calcedonem iungeretur populorum examina, & in Christilaudes vna voce resonarent. Scribit sanctus Hieronymus in libro contra Vigilantium.

1 Vocat S. Propheta sacra ossa,  
non aut consumpta,  
modo quidam faciunt,  
2 Vide si scis in

venire solenniores exequias istis Et quomodo sit de antiquæ Ecclesie vsu, quod Episcopi sanctorum reliquias diu transferant deserant, comitantibus & occurrentibus populis cum maxima lætitia.

¶ VITA DAVID, PER D. ISIDORVM  
Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in librâ  
eius de patribus  
veteris testam.



DAVID Rex & propheta, ortus de germine Iuda, filius Iesse, natus in Bethlehem, puer pastor, inter fratres ætate iunior, mente præstantior, à Domino in regno vocatus, à propheta victus in Regem, belliger iuuenis, in certamine singulari, in triumpho gloriosus, vincendo veteranus, patiens in aduersis, prudens in periculis, in peccato proprio dolens, in alieno funere lugens, pronus ad poenitentiam, velox ad veniam, in conuiuijs mitis, ad misericordiam facilis. Qui inimico Regi, dum posset, non nocuit: nec tantum referuauit traditum, sed & vindicauit occisum. Hic leonem & visum sine gladio interfecit. Citharæ suauitate immundum spiritum depulit, gigantes expugnauit. Igitur quadragesimo regni, ac septuagesimo ætatis anno diem vitæ supremum consummauit. Sepultus est in ciuitate sua Bethlehem quæ vocatur Ephrata. Ibi etiam Dominus noster Iesus Christus est natus. Ibi & Rachel cum Benjamin peperisset, occubuit. Ibi etiam & sepulchrum patris David ostenditur. Est autem hic locus, in tribu Iuda, sexto ab Hierusalem miliario contra meridiem, itinere quo pergitur contra Hebron.

¶ VITA ET MORS NATHAN PROPHETÆ,  
per D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in librâ  
eius de vitis prophetarum.

Nathan eisdem serè temporibus, quibus David in lucem editus, Propheta, ex profapia Thoch, popularis autem vrbis Galileæ Gabath, in lege Domini Dauidem instruit. Præsciebat autem Nathan ille, Propheta, quod Rex David in Bersabeæ ardore plus æquo transgredereetur: Curriculo igitur Gabath relicta, Hierosolymam contendit, quod eundem à tanto facinore Regem abstraheret. Sed ecce impedimento fuit Beliar illi. Nam cum exanimem eum in itinere, tam nudum, quam ex matre, reperisset, tantisper cunctatus est, quod terræ mandaret, ne indignis admodum modis corpus hominis ab animalibus brutis, ac beluis dilaniaretur. Eadem tunc nocte Nathan agnoscebat, quod David rex flagitium sese planè indignum iam pridem designauerat. Quare moerens, magnaque lamentatione re-

1 Habes ex hoc loco sepelire mors tuos esse opus pietatis, & sepultura non esse negligenda.

uer.

¶ Arma Ecclesie,  
fides & oratio.

Habetur in librâ  
eius de patribus  
veteris testam.

Habetur libr. vt  
supra.

uerfus, Gabath repetit. Vbi verò Vrias Bersabæ maritus à Dauide peremptus est, legauit Deus ad eum Nachan, vt grauer Regem de piculo corripere & castigaret. Tunc demum Dauid in sese descendens, in genti formidine percussus, in Dominum vehementius sperauit, quòd illi nunc manifestè perpetratum scelus displicere animaduertent. Sentiebatque Dauid Rex, spiritu Dei sancto Nathan afflatum esse prophetam. Honorabat itaque & venerabatur hominem, tanquam numen aut sanctum Dei. Ipse verò propheta senio confectus decessit, & in Gabath suo tumulatus est agro.

¶ ITEM VITA NATHAN, PER D.  
Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr.  
eius de patribus  
veteris testamēti.

Nathan Propheta ex Gabaonitis, qui legē Dei Dauid Regem docuit, & peccatum quòd esset in Bersabæ præuaricatus, manifestauit. Hic etiam, quòd non edificaret Dauid templum Domino prædixit. Hic Salomonem vnxit, & principem consecrauit. Obijt autē senex in terra sua, sepultusque est cum magna dignitate.

2 Ecce et hic seepulcrum solennem.

¶ VITA ET MORS ACHIAE SELONITAE,  
per Diuum Epiphanium Constantiæ Cypri  
Episcopum descripta.

Habetur in libr.  
eius de vitis pro  
phetarum.

Achias Selonites è Selon oriundus, ex tribu habebatur Iuda, priscum vbi contueri illud erat arcæ tabernaculum, ex Armerhen, Heli sacerdotis oppido. Hic est ille propheta, qui super Salomone Dauidis filio locutus est, quòd futurus esset aliquando Dei aduersarius. Quique increpauit Hieroboam, quòd suscepto olim principatu, dolo & fraudulenter foret acturus cū Domino. Visum namque suis apparuit oculis: Par boum pessundare populum, inque sacerdotes impetum facere videbatur. Cæterum vaticinatus est Salomoni, futurum vt muliebre genus alienaret ipsum à Domino. Item ingenuè dixit ad Hieroboam: Te par buccularum auerteret olim à Domino, & erit in seruitutem tua propago. Vitam porò Achias in mortem commentauit, & haud procul à quercu ea quæ in Selon existit, postremum honorem, & monumentum fortis eius est.

ITEM VITA ACHIAE, PER D. ISIDORUM  
Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr.  
eius de patribus  
veteris testamēti.

Achias Selonites de ciuitate Salomonis Regis prædixit, quòd per mulierem à mandatis Domini declinaret. Mortuus est Achias, & sepultus iuxta quercum in Silo.

¶ VITA ET MORS AZARIAE PROPHETAE,  
per D. Epiphanium Constantiæ Cypri  
Episcopum descripta.

Habetur in libr.  
eius de vitis pro  
phetarum.

Azarias propheta domo quidem & genere de Sympata fuit. Is est qui precibus suis auertit captiuitatem, quam Iuda machinabatur in Hierusalem. Cæterum super aduentu Domini vaticinatus est haud pauca. Obdormiuit in Domino, & in patria sua humatus est.

ITEM VITA AZARIAE, PER D. ISIDORUM  
Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr.  
eius de patribus  
veteris testamēti.

Azarias in terra oritur Sabbatha, Mortuus est atque sepultus in agello suo.

¶ VITA ET MORS IOAM PROPHETAE, PER D.  
Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in libr.  
eius de vitis pro  
phetarum.

Ioam propheta oriū dicit è Samaria, cõtusus in via à leone, fato est functus. Is est ille qui Hieroboam, propter aureas quas erexit iuencas, corripuit: quiq; eiusdem hostias, sacrificiumq; è medio sustulit & abrogauit. Cùm autem ob hoc Hieroboam eum pulsare conaretur, sublata in prophetam dextera, confestim arida eius facta est manus. Post hæc Ioam prophetae sal dicit propheta imposuit. Nam cùm esse panem, tum vndā potare impulerit, & egredientem pessundedit, & contudit eum (in quem inciderat) leo: Asmam autem suam nulla affectit iniuria. Solo autem redditus est in Bethel iuxta pseudopphetam. Cùm verò paucis post diebus animam pseudo quoque propheta ageret, irauit sacerdotibus, quòd vnā cum Ioam propheta sepeliri affectaret, eò quòd illi verba dedisset, & in resurrectione iustitia ab vnoquoque exigatur. Ita vterque in eodem sunt monumento conditi.

¶ VITA

¶ VITA ABDO PROPHETAE, PER D. ISIDORVM,  
Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr.  
eius de patribus  
veteris testamēti.

ABDO in Samaria natus. Hic est qui ad Hieroboā immolantem vitulos missus, in sermone Domini venit, eumque arguit immolantem. Hunc ad propria reuertentem leo in via strangulauit. Sepultusque est in Bethel, & propheta ille qui eum fecellerat.

Si hic ille idem propheta est cum superiori, fuit bigominis.

¶ VITA ET MORS HELIAE PROPHETAE,  
per D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in libr.  
eius de vitis pro  
phetarum.



ELIAS Propheta ex Thesbis erat, è continente Arabam, de tribu Aaron Leuita. Morabatur autē in Galaad, quoniam Thesbis erant ædes sacerdotibus consecratæ ac destinatæ. Quæ cùm eniteretur parens eius, eiusmodi Sobac patri visio apparuit. Viri niueum quendā præ se ferentes habitum, pusionem salutabant, matrisque vberibus in ignem alluebant, quin & flammam ignis cibi loco ministrabant. Profectus est itaq; in Hierusalem genitor, visaq; ad sacerdotes retulit. Respōdit autē illi Chrematismus (hoc est, oraculum, siue responso) Caue manifestū facias. Erit quippe lumen filij huius domicilij, sermoq; eius, demonstratio ac sententia breuis, & iudicabit Israel, cùm in igne, tū rhōphæa. Hic est ille Helias, qui ter igne è celo deduxit, quiq; imbrē sua lingua gestauit, mortuos itē suscitauit, & in cœlū deniq; nimbo seu turbine ignis assumptus est.

Habetur in libr.  
eius de patribus  
veteris testamēti.

ITEM VITA HELIAE PER D. ISIDORVM  
Episcopum Ispalensem scripta.

Helias qui interpretatur Dominus Deus, Thesbytes, sacerdos magnus, atq; Propheta, habitator solitudinis, fide plenus, deuotione summus, in laboribus fortis, in industria solers, excellētī ingenio præditus, in exercitatione districtus, in disciplinæ sanctæ meditatione assiduus, metuq; mortis intrepidus. Verberauit tyrānos, sacrilegos interfecit, multiq; signis virtutum effulsit. Triennio siccitate clausit imbribus cœlū. Orauit rursum, & cœlū dedit pluuias. Mortuū mulieris filij suscitauit. Cuius virtute hydra farinæ nō defecit, & vas olei perpetuo fonte manuit. Cuius verbo super sacrificia ignis de celo venit. Duos quinquagenarios cū militibus cœlesti igne cõbussit. Iordanem transiens, tactu melotis obrupit aquas. Posthæc igneo curru in cœlum raptus ascendit, venturus, iuxta Malachiā prophetā, in fine mūdi, præcessurus Christum, annunciaturs vltimū eius aduentū, cū magnis virtutibus prodigijsq; signorū, ita vt bellū gerat Antichristus aduersus eū & Enoch, qui cū eo vterus est, & occidet eos. Cadauera verò eorū tribus diebus & sex horis in plateis insepulta iacebūt. Dehinc suscitati à Domino regnū Antichristi plaga magna pcutiēt. Posthæc veniet Dñs, & interfeciet Antichristū gladio oris sui, & eos qui adoraerunt eū. Et regnabit Dominus cū omnibus sanctis suis in æternū.

1. Vide quomodo oratio omnia impetrat à Deo.

¶ COMMENTARIVS RERVM GESTARVM,  
Magni Prophetæ Heliae Thesbitæ.  
Per Simeonem Metaphrasten.

Aliquando quidam xij. tribus Israel erant simul inter se, nec poterant à se inuicē diuidi, vt quæ erant benevolentia viscūlo colligatæ, & credentes Dei præceptis. Nam cùm post Moysen, & Iesum Naue, & qui post illos fuerunt populi iudices, Dauid propheta eis vnctus esset in Regem, & ad Solomonem filij is regnum traduxisset, vsque ad illū tribus manebant indiuisæ, vna nequaquā diuisa ab altera: sed vnaquaque conseruante eam quam ab initio elegerat concordia. Postq; autē eius filius Roboam patris regnum suscepit, & vt qui esset iuuenis, & non satis stabilis prudentia, ijs qui eius parebant imperio, insolenter est vsus, set iuuenis, & non satis stabilis prudentia, ijs qui eius parebant imperio, insolenter est vsus, non tam ad se attrahēs, q̄ abstrahens & auellens, ab illo fuerunt tribus distructæ: & aduersus eū, & inter se insurrexerunt. Nam cùm x. earum defecissent, & Hieroboam seruo Solomonis adhæsisset, cū eo habitari Samariam, solas duas tribus relinquentes habitare Hierusalem. Is autē cū eos inuenisset moribus dissolutos, ventriq; & ijs quæ sunt subter ventrem seruientes, instituit quidē ad omne genus intemperantia: exercuit autem ad omnem impietatem. His cū & templū confurxisset, & in eo duas iuencas posuisset, vt quæ manibus facta erāt facile possent colere, vt qui ad ea erant propensi eis statim ad fuere præmia malorum, dum & obsidetur ab accolis, & finitimis, & à Babylonijs & Persis sunt euerfi, & suis moti sedibus, & passi quæ sunt omnium grauissima. Interim autē est facerent ea quæ sunt pessima, non eos tamen omnino reliquit bonus Deus: sed eos sua dignatus est curatione, & manū præbuit adiutricem. Quinetiam desuper eis dabat responsa, & futuri prædictiones: & quòd est maximum, ad eos mittebat prophetas & prophetias, vt aliquo quidē modo eos ad se captos traheret. Sed enim cū ante alios, & cum alijs prophetam misisset Heliam, iussit eum videre, & inspicere.



*Nota, ut si Helias dicit, quem iam celebramus, et qui annuatim in laudibus honoramus.*

implicare, & viciſci ea quæ ab ipsis fiebat. De quo nos quoq; oportet pauca dicere, vt plurimū eius verbis vtētes, & ijs quæ ille loquebatur diuino zelo accēsus. Ergo is quoq; adſit orationi: & nobis proponatur argumentū, & maximē cūm ſit eius \* dies quē iā celebramus, & quē annuerſarijs laudibus honoramus. Hic ergo vir ſacroſanctus & diuinus, cūm eſſet ex tribu Aaron, & natus in Arabia, tēpore ortus ſui, quo eſt in lucē editus, viros cādidis veſtibus indutus vidit eius pater, & eū in igne ligātes falcijs, & dātes flammā ignis, qua veſceretur. Quod cūm dixiſſet ſacerdotibus, ij dixerūt eū magnū futurū Dei puerū, & qui futurus eſſet ſemper luce plenus, & iudicaret Iſraēl in rhōphea & igne: qui etiā ab eis appellatus eſt Theſbytes, quod eſſet domus quę forte obtigerat ſacerdotibus, in qua is habitabat, virtutē exercēs ab adoleſcētia, & flammē efficiēs animā per ignē ſpiratē ſancti ſpiritus gratiā. Nemo autē omnino cōtradicer eū virū fuiſſe tantū & talē, qui poſſet & flammā, & rhompheā, & ignē, & aquā, aliāq; admirabilia habere apud ſe, & ad alios, cūm vellet, immittere. Horū autē ſingula explicabit oratio. Poſtq; poſt Roboā, & eos qui deinceps in Samaria cōſecuti ſunt Reges, Achab accepit imperiū, vir moribus prauis, & ab impietate poſſeſſus, qui cōiuncta erat mulier, quę ei erat par improbitate, vel etiā ſuperabat (mulieri nomē erat Iezabel). Ambo verō ſtudebat & diuinos prophetas malis affligere, & eos qui erāt in illorū poteſtate deterioribus afluſefacere, vt qui à via recta iam olim declināſſent: zelo diuino repletus Helias, qui etiā vera & dignē hoc nomine fuerat vocatus, talia Achab liberē loquitur. Viuit Dominus Deus exercitū coram quo alto, ſi erit his annis ros & pluuia, niſi per os meū. His enim iratus Deus viuerſorū, tres annos & dimidiū pluuiam ē celo retinuit, imbris defectu terrā exiccās, & immittēs famē oīum grauiſimā. Hunc ſuū Prophetam honorans, cœlū claudēdi autē apertēdi, & pluuiā cōtinenti, aut demittēdi ei dat poteſtatē. Qui etiā illa Achab dixerat ex poteſtate, quæ poterat facere, & quæ propter virtutis magnitudinē à Deo acceperat. Deinde illo relicto, ob diuinū reſpōſum accedit ad torrentem, qui erat ad orientē ex aduerſo Iordanis. Vade enim illic, audit voce ſuperna, & illinc bibe aquam: & præcipiam coruis, vt alimentū ad te adferāt. Certē corui, animal valde gulæ deditū, & longē rapaciſimū, panes quidem mane, Dei iuſſu, veſpere autē carnem ad Prophetam adferēbat: & erat ei ſufficiens deinde ſalimentū, vt cui nec obſonium, nec aqua deeſſet ad potū. Poſtq; tunc aliquot poſt diebus torrens, cuius aquā bibebat, eſt exiccatus, rurfus reſpōdens, tāquam amicus amico dicit Dñs ſeruo: Vade hinc in Sarepta Sidonię, & illic incidēs in viduā, à qua alēris: & nullo opus habebis ex ijs quæ ſunt neceſſaria. Ille autē cūm veniſſet (ſciebat enim vocantī parēre in omnibus) ligna inuenit colligētē viduam, & cocturā panē ſubnicericiū: habebat enim ſolū pugillū farinæ, & modicū olei in lecytho, quibus & ipſa, & filij parēre vti volebat. Quā etiā alloquens: Mihi, inquit, primū, & mulier, appone hūc panē, & modicū olei lecythi: Deinde tibi, & filijs appones quæ remanſerint. Neque enim tibi de cætero hydria farinæ deficit: neq; olei lecythus minuetur, donec fuerit deſuper pluuiā ſuper terrā. Et fecit quidē vidua ſicut ei præceptū fuerat, benignē prius Prophetam cōtūiſio excipiens, & ſecūdō ipſa, & filij veſcētes eo quod remāſerat. Quæ quidē ſtatim accipit admirabilē mercedē hospitalitatis, vidēs valā plena, & redundantia. Quod enim dictū fuerat à Propheta, ſtatim puenit ad effectū valde admirabiliter. Quidē deinde cōſequitur? In morbum incidit filius viduę, & paulō poſt ſubit animę defectio. Quę cūm repētē mater vididiſſet mortuū, toto animo perturbatā: Quid hoc eſt, clamabat ad Prophetā? Cur huc es ingreſſus, vt mea peccata renouares in memoriā, & morte afficerēs meū filiū, ō homo Dei, qui mihi & viduitatis, & omniū erat ſolatiū? Helias autē petijt, & accipit mortuū: & cūm eū ſuſtulſiſſet, ponit in eo, in quo manebat, cenaculo, & eū cōponit in lecto. In quē cūm ter inſuſtulaſſet, hanc ad Deū facit inuocationem, dicens: Domine Deus meus, cōuertatur anima huius pueri ad ipſum. Et ſtatim (O magnam Prophetæ gratiam) is qui fuerat mortuus, viuebat, & mōuebatur, iucundisſimū ſimul & admirabilematri factus ſpectaculū. Multi ex illo tempore dies præterierant, & factū eſt verbū Domini rurfus ad Eliā, cūm iam eſſet elapſus famis annus tertius, iubens vt & veniret in cōſpectum Achab, & futuram pluuiam ei ſignificaret. Nā qui natura eſt clemēs, eorum qui patiebantur erat motus miſericordia, & ſuū iam incitat Prophetam, ne eos videat amplius magis affectos, ſed de magno zelo aliquid remittat, & eos benignē aſpiciat, & recreet. Qui iuſſū Domini alloquitur Achab, cūm prius eſſet allocutus Abdiū, qui cū eo etiā res adminiſtrabat, & qui multos ex prophetis quos perſequebatur Iezabel, occubatabat in ſpe- luncis terræ. Quem cūm vididiſſet Achab, quam in eū conceperat parturiens, acerbitatē: Tunc is eſt, qui peruertis Iſraēl? ei dixit aperte. Atqui oportebat, ſi nihil aliud, certē propter nimis diuēnam & admirabilem pluuię ceſſationē, habere eum ad Deum ſupplicātes, qui poteſt pluuiam ē celo plūere, ad quod etiā venerat, & quod ſcilicet erat ſignificaturus. Sed ipſe cūm eſſet inſtans eius in illum animus, apud illum ſtatim eſt vſus verbis aſperioribus. Ad quem Propheta ſermones oportūne conuertens: Non ego, inquit, ſum qui peruerto Iſraēl,

ſed tu

ſed tu, & domus patris tui, qui vniuerſi Domino & Deo relicto, poſt Baalim (erat autem hoc execrandū idoliū) ambulatiſtis. Sed enim hoc tibi ſit curæ, ſi te vlla Dei ſubit cogitatio, vt huc deducas, & cōgreges 400. eos qui numerantur pphetas ad inuocandū Baal. Quinetiam alios memorū ſeu excellorū qui præter hos ducuntur. Numerantur autē ipſi quadringenti, & quin- quaginta, qui ſunt etiam perpetuū ſocij Iezabel. Cura autem vt hi omnes veniant in montem Carmeli, vt ipſe quoq; cognoscat, qua de cauſa conuenerint. Achab autem, cūm ſic viſum eſ- ſet, oēs illic congregat. Cum quibus etiam conuenit magna populi multitudo, auditura ſer- mones Prophetarū. Quibus Helias ardenti zelo dicit: Quādiu vos vtriſq; tibijs claudicabitis? Si Dominus eſt Deus, & ipſum ſcitis colere, ambulate poſt ipſum. Sin autem Baal ipſe eſt, & eum colendum ſtatuiſtis, poſt eum ſimiliter ambulate. Populus autem ad hæc nihil reſpondit. Quos cūm vididiſſet nihil loquentes, illis rurfus intulit: Ecce ego ſum relictuſ, vt vos quoq; ſci- tis, ſolus ſunt verō quadringenti, qui ſunt apud vos prophetæ Baal. Præterea autem excelſo- rū quoq; quadringenti & quinquaginta, vt iam ante dixeram. Duo boues ad nos deferantur, & ipſi quidē vnū accipiant ad ſacrificiū, & eum ſecent membratim, & ſeorſum ponant ſu- pra ſtruē lignorum. Alterum autē cūm ipſe mēbratim cōſcidero, imponam ſtrui lignorū, ignē nequaquā accendens. Vnūquiqueq; ergo noſtrū Deū ſuum inuocet, & qui in igne exaudierit, is ſcilicet erit Deus. Viſumq; eſt hoc verbum vtile toti populo. Atq; illi quidem quomodo ab Helia iuſi fuerant, cūm ſacrificaliſſent bouem, qui ſorte obtigerat, ſuper ſtruem lignorū po- fuerunt abſq; igne. Qui quidē & deos ſuos, & Baal inuocabāt, vt inferretur ignis in ſacrificiū, & ipſum conſumeret. Fecerunt autē à mane vſq; ad meridiem, inuocātes ſtulti eos qui ſunt inanimi. Fuerūt econtra illi, ſicut re vera erant, ſurdi & nullo ſenſu præditi. Quos etiam ſub- ſannans Helias dicebat: Dij veſtri dormiunt: & vos oportet magis clamare, vt videatis nū ſint intellecturi, aut ē ſommo excitandi. Quibus etiam voces extollebantur altius, & furore inci- tabantur, & ſe incidebant gladijs. Poſtquām autem apud illos nihil erat, niſi riſus & ludifica- tio. (Quid enim eis proſuiſſent ij qui inuocabantur, qui ſunt ſtatue, & re vera lapides?) Tūc Helias dixit populo: Venite etiam huc ad me: & Dei mei cognoscite potētiam. Et omnibus ad ipſum collectis, accipit duodecim lapides conuenienter numero duodecim tribuū, & ex ipſis extruxit aram. Deinde ei ligna impoſuit, ſcindens etiam holocaustum in partes. Quoniā verō erat effecturus ſacrificium magis admirabile, aqua locum impleuit, & inferius in pro- fundo, & circumcirca, & ſuper ligna, & vbiq; eā dimittens fluere. Quid is enim? Accipite, in- quit, mihi quatuor hydrias aquæ, & fundite ſuper holocaustum, & ſuper ligna. Et dixit: Secū- dō hoc facite. Et ſecūdō fecerunt. Et rurfus: Tertio hoc facite. Et tertio fecerunt. Et erat de- inde aqua tanquam mare fluens circum altare. Tūc Helias 2 oculis in cœlū ſublatis tam ſen- ſus quām mentis, clamauit: Domine Deus meus, Deus Abraham, & Iſaac, & Iſraēl, exaudi me hodie in igne, vt hic quoque agnoſcat populus, quōd tu es Deus ſolus, & ego tuus cenſear eſ- ſe ſeruus, & tuum nomen inuocans: licebat autem ſtatim videre (ō arcanum miraculum) ignem deſuper deſcendentem, & omnia penitus conſumentem. Tūc enim holocaustum, & ligna, & aquam quæ erat circumcirca, & alia omnia exedit. Porrō autē lapides quoq; & pulue- rem, & ſi quid aliud inuenit, elixit: & verē oſtendit, non eſſe ſolummodo ignē, cui aquæ repug- naſſet natura, ſed diuiniorem quandam potentiam, & maiorē q̄ vt ignis eſſet operatio. Quod cūm vididiſſet totus populus, procidit in faciem, & clamauit: Verē Dominus eſt Deus: ipſe eſt ſo- lus. Quibus etiam iubet Helias, vt comprehendant falſos illos prophetas, datus ſupplicium. Ii quē ilicō eos comprehendērent. Quos cūm deduxiſſet ad torrentem Cifon, omnes omni- no de medio ſuſtulit, igne diuino inſtammatus corde propter deceptores. Et ipſi quidem talia præmia acceperunt. Helias autem tūc dixit Achab: Aſcende, & ſecurus veſcere: etenim iam adert ſonus pluuiæ, quām ego venio vt tibi ſignificem, & quam videbis deorſum de- ſcendere. Et ille quidem aſcendit, vt comederet, magna læticia affectus propter nuntium. Pro- pheta autem aſcendens Carmelum, & ſe in terram 3 inclinans conſert ad precationē, poſita facie inter genua. Porrō autem puero quoq; præcipit, qui cum eo erat, vt aſcenderet ſuperius, & aſpiceret viam quæ tenderet ad mare. Qui cūm aſcendiſſet, tūc quidem nihil vidit eorū, quæ expectabat videre, pluuiam, inquam, in nubibus. Et rurfus iubet ei, vt rediret ſepties ad eandem viam. Et iam cūm ſepties rediſſet, videt nubem condenſari, & aquam ē mari ex- rollere. Tūc etiam ſignificat Achab per puerum, vt velatur curru, & deſcendat in ciuitatem, ne eum apprehendat, quæ futura eſt, pluuiā. Cūm primū autem hoc dixiſſet, cœlum denſabatur nubibus, contenebrās, & aquam emittens vehementem, & terram, vt ita dixerim, ſitientem pinguefaciens, & abundē irrigans. Quamobrem emittebat Achab lachrymas præ gaudio. Helia autem eum proſtente, & ſuos lumbos fortiter adſtringēte. Et ſic quidem plu- uia poſt tres annos, & alium dimidiū, per Prophetæ interceſſionem delata eſt in terram. Iezabel autem ne ſic quidem deſiſtit ab improbitate, neque vitium omnino dimiſit. Quo-

*2 Ecce quōd ſanctus propheta orat dominū, oculis in cœlum ſublatis.*

*3 Ecce hic orat in terrā inclinatus, et facie poſita inter genua.*

D ij niam

niam neque Æthiops nigrorem, aut Pardus varietates, Sed etiã post factum miraculũ irasce-  
batur Prophetæ: & eò magis, quòd intellexerat suos prophetas fuisse ab eo interfectos. Et  
enim insidiebatur, & moliebatur ei malefacere, minitãs si eum acciperet, fore vt eum morte  
de medio tolleret, & sic vt eorũ qui ab illo fuerant interfecti, illius poneret animã. Quid ergo  
Helias? Timer mulierculã (sic enim de eo traditur) vt humanam ostendat naturã esse pertur-  
bationi timoris obnoxiam, ne ipse aliud quã sit, existimetur, propter diuina signa quæ fecer-  
at. Quo tempore venit Bersabeã, quæ est terra Iuda, & ambulat iter vnus dies per illã solitudi-  
nẽ. Cumq; fuisse defessus ex itinere, sedit humi, veluti cũ Deo miserẽ expolutas, & dicẽs:  
Accipe Domine à me animã meam, quoniam non sum melior quã patres mei. Quẽ cum  
corripuisset somnus, dormit ieiunus prope quandã arborẽ. Et ecce quidã eũ terigit (Angelus  
autem Domini missus fuerat) & dicit ei: Surge, & comede quẽ ad caput vides subcinerium  
panẽ, iuxta quem est etiam vas aquæ quã bibas. Ille verò surrexit, & comedit ea quæ erant  
apposita, & conuersus rursus obdormiit. Rursus secundò Angelus: Surge, inquit, & iterũ co-  
mede, grãdis enim tibi restat via, quã es cõfecturus. Quæ cum iam comessisset, & firmus, va-  
lenq; euasisset, permansit de cætero ieiunus totos quadraginta dies, donec venit ad montem  
Horeb, illuc diuersaturus, & Deum compellaturus. Cũ enim iam illuc venisset, factum est  
protinus ad eũ verbũ Domini: Quid tu hic agis Hilia? Veluti eũ prouocãs ad respondendum.  
Ille verò: Zelans, inquit, zelatus sum Domino, quòd te dereliquerunt filij Israël: altaria tua de-  
struxerũt, & prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & quærent animã meam,  
vt eam à me auferant. Rursus autem, quæ audita fuerat, vox, ei dicit: Cras egredieris & stabis  
in monte corã Domino: Ecce ergo transibit Dominus, & ecce spiritus validus dissoluẽs mõ-  
tes, & cõterens petras. Non in spiritu Dominus, & post spiritum cõmotio: non in commo-  
tione Dominus, & post cõmotionem ignis: & post ignẽ vox auræ tenuis, & illic Dominus.  
Hæc cũ audisset Helias, & à se veluti discessisset (nam vel parua Dei visio operat mentem  
sede sua dimouere, nedum talis Dei aduentus, & præsentiã seu operatio) vultu ostentem  
egreditur, & stat in ostio speluncæ. Et vox rursus exiit, quæ ei respondebat, dicens: Quid  
tu Helia? sicut prius. Ille verò interno adhuc zelo intensus, eadem recenit quæ prius fu-  
erat persecutus: Altarium, inquam, destructionem, prophetarum euersionem, se solum fuisse  
relictum, seipsum quoque fuisse propemodum cum alijs interfectum. Cuius animi ægritudi-  
nem consolans, qui est diues in misericordia, Ne putes, inquit, te solum esse relictum, neque  
mansisse solum à malo intactum, Qui enim apud me manent, numerantur septem millia, qui  
numq; genu flexerunt ante Baal, & nec animo, nec corpore tribuerunt simulachris adorationem.  
Postquam autem quæ audita fuit vox, ad alia conuertit prophetã, nempe & ad vngendũ  
Regẽ Azãlem illum, & Iehu, quinetiam Helisæum in prophetã, qui etiã erat illi comes  
futurus: ipse ea exsecuturus, quæ ei imperata fuerant, abijt eò profecturus. Atque Helisæum  
quidem inuenit cum bobus arantem: erant ei xij. iuga. In quem cũ iniecisset pallium  
ex ouilla pelle confectum, is statim omnibus relictis, & domo, & agris, & bobus, illum  
est sequutus, ministrans in omnibus, totus toti adhærens. Non parum deinde temporis præ-  
terierat, & Rex Achab menti insatiabili, vineam Naboth petijt sibi dari ad faciendum hor-  
tum olerum: Ille verò non dedit, & quòd eam hæreditatem haberet à parentibus, & quòd  
tanquam aliquid magnum eam possideret vineam. Ille verò animi affectus ægritudine vxorẽ  
Iezabel renunciat id quod factũ fuerat, Illa verò vt quæ sciret & dolos struere, & insidias  
componere. Ne sit tibi curæ, dicit illa marito: ego enim te dominum vineæ efficiam, & me-  
debor omnino dolori, quem ex ea re accipis. Scribit autẽ libellum nomine Achab, & eius ob-  
signatũ signaculo, quẽ mittit ad eos qui habitabant cũ Naboth. Continebant autem ea quæ  
scripta fuerant, vt & ipsi ieiunarent, & in medio populi sedere facerent Naboth. Deinde ad-  
uersus eum duos falsos testes producerent, quòd is Deum & Regẽ benediceret (quod quidẽ  
videbatur eis esse execrandum) deinde vt lapidibus appeteretur, & mortis subiret supplicium.  
Et mali quidem vicini, Iezabelis cõsilio, & actum cõposuerunt, & Naboth interemerunt, eũ  
obruentes lapidibus. Postquam autẽ impudẽs hæc audiuit femina, marito dicit: Surge, & esto  
hæres vineæ, mortuus est enim Naboth, qui tibi non concessit quod volebas. Achab autẽ cũ  
reliuisset interfectum fuisse Naboth, dolore affectus, & dirupit tunicam, & se sacco induit,  
seu verẽ, seu fictẽ. Non enim recessit ab ea quam desiderauit, vinea: sed statim profectus est  
vt eam possideret, & eadem omnino sibi ascriberet, quæ iam propter vineam perpetrata  
fuerat. Sed enim Dominus statim dixit Helia: Thesbitæ: Dic hæc Achab, ei factus ob-  
uiam: Quoniam occidisti, & quæ non est fas, possidisti, scias quòd in quo loco linxerunt ca-  
nes sanguinẽ interfecti, tuum quoque lingent, Quinetiam in eo lauabitur meretrices. Et alia  
præterea, quæ Prophetæ sigillatim persequitur, Qui quidẽ eũ ei occurrisset, ille vt qui nosset  
cur venisset: Num inuenisti me, inquit, inimice mi? Ei autem dicit Helias: Inueni, quoniam  
malum

malum fecisti in conspectu Domini, & prouocasti eum ad iracundiam. Quamobrem exter-  
minaberis, & eris desertus simul cum domo tua, adeo vt omnes intereat, & nullus relinqua-  
tur qui mingat ad parietem. Quinetiam tuum cadauer canes, & cœli volucres simul edent, &  
pascetur deuorato sanguine. Eadem autẽ quæ tu, patietur quoq; Iezabel. Nam præter alia  
in propugnaculo excedet pariter à canibus, vt sit eius supplicium omnibus manifestum. Et  
Propheta quidẽ hæc dixit Achab. Ille autem cũ audisset, & corde sauciatur, & suã rumpit  
tunicam: corpus quoq; affligens 4 ieiunio, & de sacco cingens: quæ erant omnia signa inter-  
næ animæ compunctionis. Dicit itaq; Dominus Helia: Vidisti quomodo compunctus sit  
Achab à facie mea? Non inducam ego malum in diebus eius, sed in diebus filij eius. Quem,  
cũ ipse quoq; malus fuerit, & quæ sunt deteriora, facere elegerit, ẽ vestigio etiam conseqe-  
tur iustitia. Non multũ intercedit temporis, & moritur Achab. Imperium autem suscipit eius  
filius, qui vocabatur Ochozias, vir impius, & qui Baal habebat pro Deo. Qui etiam cũ in  
morbu incidisset, misit ad eum sciscitatu, an à morbo conualesceret, quinetiam ad Myan deam  
Accaron, vt ex ea sciret, an sanitate esset perfecte recuperaturus, Quod Deus agrẽ ferens, iu-  
bet Elias, vt dicat ijs qui ab illo miseri erant: Quoniam Rex vester Domino Deo derelicto, mi-  
sit ad inanima cõsanitate interrogaturus, sciat fore, vt nec liberetur ab ægritudine, neq; debi-  
cendat ab eo lecto in quo nunc iacet, sed in eo moriatur, & abrumpat animam, suæ improbi-  
tatis colligens manipulos. Cũ his autem Helias in via occurrisset, & quæ Deus dixerat, ad  
verbũ renunciaffet, ij reuersi omnia dixerunt Ochozias, nihil celantes eorũ quæ dicta fuerant.  
Ille verò cũ de eius figura, & forma, & zona esset sciscitatus, cognouisset autẽ esse Heliam,  
mittit statim quinquagenarium cũ iis qui ei parebant, vt eum comprehederent, & ad ipsum  
deducerent. Ille autem cũ venisset, & solum in monte offendisset: O homo Dei, inquit illi,  
Rex te vocat, descende. Propterea autẽ: Si homo Dei, inquit, ego sum, descendens ignis de cœlo  
comedit te cũ eo, qui te sequitur, populo. Et protinus ignis inuadens iussu viri iusti, cõs simul  
consumpsit. Ochozias autẽ rursus aliu misit quinquagenariũ, qui cũ ipse quoq; renunciaffet  
Propheta ea quæ Rex iusserat, easdẽ quoq; subiit penas, vt qui ipse quoq; fuerit ab igne con-  
sumptus. Sed Rex insipiens adhuc in suo cõcepto perseverabat, necdũ eius cõrebebat, volun-  
tas. Quocirca nec desistit quidẽ tertiu mittere quinquagenariũ. Qui cum metu accedens ad  
Propheta, illius apprehẽsis pedibus, petijt veniã, quòd nolẽs eò venisset, & ei significauit, quòd  
eum Rex accerteret, supplex petens, ne easdem penas lueret, quas priores, nec diuinitus im-  
missi, & ardentis ignis feret materia: Propheta autem iussu ab Angelo descendere ad Regem,  
venit ad eum illa cõseruato quinquagenario. Cui etiam dixit vt res se habebat. Quoniam  
Deum quidẽ dereliquisti, à Baal autem petijsti auxiliũ, idolo inanimato, & præterea scisci-  
tatus es Muscã Accaron, quæ ipsa quoq; est molestum animal, quæ oritur ex stercore: scias  
fore vt non descendens de lecto in quo aeger decubuisti, quod etiam tibi nuper significauit: sed  
morte in illo moriaris, vt etiam tibi sit supplicium inevitabile. Et eius quidem fuit talis vitæ  
exitus. Tribuũ autem quæ erant in Samaria, rex fuit eius frater Hieroboã, ad quem etiã transla-  
tum est imperium. Sed enim Helias, qui adhuc versabatur cum Helisæo, quẽ etiam, vt dictũ  
est, diuino responso vnxit in Prophetam, erat deinceps cũ illo, sub eodem tecto simul, & eo-  
dem vtens vitæ genere, & omnino inseparabilis. Cũ autẽ esset igneos currus mox ascensu-  
rus, & cum eo, quod deorsum deprimit, pondere ad superos venurus, & assumendus, iam tã-  
dem transiens Galgala, & in Bethel venturus, & cum se solo, & Deo versaretur, iuber Helisæo  
manere in Galgalis. Ille verò non parebat ei, neq; ab eo recedebat: eius enim sermones eum  
ceperant, & planè vinctũ tenebant. Quamobrem inuitus quidem, sed eum tamen secum as-  
sumit Helias. Qui cũ ambo venissent in Bethel, & dies aliquot in eo loco simul versati es-  
sent, rursumq; statuisset Helias ire Hierico, iterum præcepit Helisæo, ne veniat cum ipso. Ille  
autẽ sicut prius, parere noluit, fuitq; firmo & constanti animo, vt qui sentiret se futurũ quo-  
dãmodo dubiũ, & ancipitẽ, si se sensisset separari à magistro. Quocirca cũ in nescieret quid  
ageret, concedit vt secũ rursus veniret: quos etiam sequebantur alij quinquaginta ij viro: erat  
silius Prophetarũ. Postquam autem Helias appropinquauit Iordani, qui eò quod esset maximus  
fluuio, & instar maris inuidaret, non poterat transmitti, eum cũ perouisset pallio, &  
in duas partes diuisisset, sibi, & Helisæo iter reddidit expeditum, & tandem facit eant quæ  
est humida. Qui postquam traiecit, pete, ait Helisæo, quid vis tibi faciam, priusquam à te assumar.  
Ille autem dicit ei: Fiat duplex spiritus tuus super me. Is verò dixit: Fuiisti durus in petendo,  
pro eo quod est: Fuit magna & difficilis tua petitio, & quæ non facillẽ potest concedi: attame-  
n frideris me assumi, erit tibi sicut petijsti, ne sit tua fides hebetior. His autem adhuc ambulã-  
tibus, & simul colloquentibus, ecce currus igneus, & equi ignei, & diuiserunt eos à se inuicem.  
Et cũ currum ascendisset Helias, assumptus est in cœlum in cõmotione, & quòd nemo alius  
ascenderat cum corpore. Coniunctam enim carnem non amisit, sed adhuc cum ea viuit. Cũ  
D iij eum

4 Vides quod  
iunij, et facus  
sunt signa panis  
tentia.



cum autē vidisset Helisæus ascendente: Pater mi, clamabat, pater mi, currus Israël, & auriga eius. Et non vidit ipsum amplius, & dolore affectus apprehendit vestimenta sua & ea discidit. Helias verò pallium suū ad eum ex alto deiecit, vt vel ipsum vidēs, acciperet consolationem, & per ipsum faceret quæ fluuij. Postquam enim illam accepit, reuerlus stetit in margine fluuij. Et cum non posset trajicere, percussit aquas pallio, imitans magistrum: & aquis statim diuisis, per aridam transit in humidam, sicco pede præteriens Iordanē. Quem cum qui erant Hiericho, sic vidissent transmisisse, dixerunt: Re vera spiritus Heliae requieuit super Helisæum. Scit enim ille vel assumptus magna largiri ijs qui ei germanē & licet adhærent, quoniam ille à Deo accepit oīm maxima, & quæ nullus alius. Cui enim concessum fuit cælos claudere, aut aperire? Cui aquā cōtinere aut vnquā deferre in terrā? Cui aqua excitare ignem ad sacrificium, & id cum aqua consumere? Quis alio igne hīnos vrit quinquagenarios ad arguendū scelus? Quis ardenti zelo interficit Prophetas dedecoris, propter ea quæ colebant simulachra? (ne multa dicā) Deū vidit in aura tenui, cum inedia se prius attenuasset? Hæc enim omnia sunt solius Heliae, & eius qui erat in eo spiritus. Quæ sunt autē maiora, prætermisit oratio, ne videretur dicere, quæ sunt incredibilia, & à vulgo minimè admittenda. Qui ne in hodiernum quidem diem mortis fecit periculum, sed assumptus manet expertus senij: qui, vt arbitror, vnā versatur cū Angelis, quorū incorruptionem, & materiæ vacuitatem per puram vitam est imitatus. De quo maximè à Dauide quoque dictum est: Longitudine dierū eū esse impletū, & Dei salutare ei esse ostensum. Etenim is etiam cernitur in Transfiguratione vultus Dei nudum aspexisse, stans facie ad faciē. Porro autē in fine etiā seculorum, quando Dei adueniet perfectū salutare, ipse Deum venientem prædicabit ante alios, & alijs ostendit scilicet, & multis diuinis signis diem, qui est occultus, cōfirmabit, & patefaciet. Cui nos etiam parati occurramus, hunc diem habentes admirabilem, nobis complanantem ea quæ ad illum ducit semitam, & ad cœlestia deducentem tabernacula, in Christo Iesu Domino nostro. Cui gloria & potentia nūc, & semper, & in secula seculorum. A M E N.

### VITA VIDVAB SAREPTANÆ,

quæ Heliam pavit, per D. Ambrosium scripta.

Excerpta est ex libro de viduis, circa principium



Emporibus illis quibus fames omne genus vrgebat humanum, Helias ad viduam destinatus est. Et vide quemadmodum propria singulis gratia referretur. Angelus ad virginem, Propheta ad viduam. Adde quod Gabriel ille, hic Helias, vt ex Angelorum & Prophetarum numero præstantissimi principes videantur electi. Sed non simplex viduitatis laus est, nisi virtus etiam viduitatis accedat. Nam vtique multæ viduæ, sed vna omnibus antefertur. In qua non tæ cæteræ reuocantur ab studio, quam virtutis prouocantur exemplo. Sollicitas igitur aures prælagio facit, quamuis simplicitas intellectus ipsa moralis sit, quæ ad virtutis exemplum viduas cohortetur: quia nō professione, sed merito videtur vnaquæque præstare, & hospitalitatis apud Deum gratiam non perire, qui potum aquæ frigidæ, sicut in Euangelio ipse memorauit, premio æternitatis remuneret amplissimo, & farina breuis, oleique mensuram, indeficienti affluētium copiarū vberitate compenlet. Nam si quis de gentilibus dixit, communia omnia amicorū esse debere, quanto magis debent esse communia cognatorum. Cognati enim sumus, qui in vnam seriem corporis copulamur. Sed tamen non præscripto quodam hospitalitatis sine concludimur. Cur enim proprium id quod in seculo est, putes, cum commune sit seculo? Aut cur priuatos terræ deputes fructus cum terra communis sit? Respicite, inquit, volatilia cœli, quoniam nō serunt neque metunt. Etenim, quibus nihil est proprium, nihil deest. Et sententiæ suæ Deus arbiter nouit seruare promissum. Denique aures non congregant, & redundant, quia Pater cœlestis pascit illas. Nos autem generalis monumenta sententiæ ad vsus proprios deriuantes: Omnibus inquit, lignum quod habet in se fructum feminis satiuū, erit vobis in escam, & omnibus bestijs, & omnibus auiibus, & omnibus serpentibus super terram: congregando egemus, & congregando euacuamur. Non possumus enim sperare promissum, qui non seruamus oraculum. Salubre est igitur præceptum quoque hospitalitatis aduertere, vt hospitibus deseramus, quia nos quoque sumus hospites mundi. Quam verò sancta vidua, quæ cum fame vrgeretur: extrema, venerationem Deo debitam referuabat. Nec solum sibi vsurpabat alimenta, sed cum filio diuidebat, ne caro pignori superuideret. Magnum pietatis officium, sed religionis vberius. Nam sicut neminem filio oportuit anteferri, ita Propheta Dei, & filio præferri debuit, & saluti. Cui non exiguum victum, sed vitæ suæ omne subsidium existimanda est detulisse, quæ nihil reliquit sibi, tam hospitalis, vt totum daret, tam fidelis, vt citò crederet.

si Deus remiserat, qui potum aquæ frigide desiderit, amplissimo æternitatis præmio intergo opera nostra regnū cœlorū merentur. Quod vtiq; verum est, cū ex parte diuinae promissionis eum ex radice operum ipsorum, quæ processerunt, neque spiritus fratri.

### ITEM VITA MVLIERIS SAREPTANÆ VIDVÆ, quæ Heliam Prophetam pavit, per D. Ioannem Chrysostomum Episcopum Constantinopolitanum scripta.



MVLIER bona & hospitalis fuit beata Sunamitidis, quæ virum suum deprecata, mansionem ædificauit Helisæo, vt præteries & diuertens ad eos, quod facere consueuerat, secretum haberet refectonis locum: posuit ergo ei lecticam, vt scriptura declarat, & lucernam, & mensam. Lectum verò non vtiq; vacuum tegumentis, sed habentem competentia strato indumenta. Et lucernam non sine oleo, sed cum stupa & oleo, habentem lumen. Et mensam non sine panibus, sed ornata cibis necessarijs. Quid autem? Dignè dicimus & beatam illam viduam, quæ suscepit Prophetam Heliam, quam in nullo impediuit rerum inopia, diuitem bona voluntate, cui nō erat frumentum, neque vinum, neque pulmentarium, neque aliud vllum terrestris alimonie genus, ad paupertatis exhaustæ consolationem. Non ager illi frugifer semen panis præbebat, non vinea prædulci fluentibus vnam racemis de vite vberem ministrabat, non arbor fructum pomi suauissimum ramis felicibus adferebat, non ei palmo terræ ad arandum locus proprius erat, neque vel cubiti spatium administrabatur, sed semper in tempore messis procedens in campos, & lento incuruata progressu, raras segetis abscissæ reliquias scrutabatur, & residuas, vel caducas progressis messoribus spicas, breui gremio colligebat, in quo velut dimissa sibi æstimatione numeratam, pro anni spacio reponebat annonam. Ad hanc igitur venit Helias in tempore famis, quando totus in defectu, siccitate pluuiarum penè aruerat mundus, & inopia ingenti tabefactis animantibus victum negabat: quando cœlum æstiuo igne exaruerat, terra & crassus aer nebulosis vaporibus caligabat, subductisq; imbribus nubila reserata pendebant: quando non herbe, non flores, neque vlla germina pullulabant, quando flumina tenuata hyemis algore, aluæ breuitas agebat, & fontium vberatos riuos sol diurno ardore restrinxerat. Tunc ergo Helias vir, cui totus erat mundus inferior, ad illam inopem viduam venit. Nostis fratres, solitas viduarum angustias, & omnis Propheta diuitibus, qui etiam in tempore famis solent panibus abundare: descendens à monte ad istā pauperē venit. Quare ergo vir ille, qui in verbo igne de cœlo eduxerat, non similiter ipse sibi panes deposuit? Nunquid non poterat? Vtiq; poterat. Sed non hoc facit, ne præparata ad bonum opus vidua, hospitalitatis mercedibus priuaretur, vt & illā modicū pugillū farinae, & stillicidiū olei more Prophetæ suscepti, viduæ domus multiplicata benedictione rependeret: non enim pro sua tantum requie ad eā missus est Propheta, vt ab inope pasceretur: quantum vt egentem pasceret, & vt manifestaret occultū in corde bonæ illius voluntatis affectū. Hoc fecit etiā ipse Dominus, qui potest sanctos suos omnes qui sunt in hoc mundo per semetipsum sufficienter alere: continet tamē manum suam ab impendio ministrandi, vt ad bonum promptas mentes in tempore necessitatis de fructibus humanitatis ostendat: & animarum affectiones operū qualitate discernat. Quod si non fuerint digni, aut volentes, qui sanctos Dei suscipiant, tunc eos Dominus, aut sicut Heliam per aues pascit in monte secretum: aut per Prophetam aliunde transmissum, sicut Danielē in lacu leonū: aut per maritimū animal, sicut Ionam per cetū: aut ipse per semetipsum Deus pastor alimenta præstat, sicut patribus nostris in deserto. Cum enim non essent in solitudine qui susciperent filios Israël de cœlo manna esurientibus Dominus ministrabat, & de petra aquam sitientibus educebat. Cum ergo in hoc mundo iusti & iniusti permixti versantur, nunc interim sanctos suos tribulationem, & inopiam adeo permittit, quatenus volentibus opera pietatis & humanitatis exercere, gratiam non abneget Dominus, & per præsentia & terrena beneficia, thesaurizet sibi æterna & cœlestia.

Abit ergo beatus Helias ad illam viduam præsentibus facultatibus inopem, non amplius quam pugillum farinae habentem. Quo sumpto, esset sine dubio fame cogente cum filiis suis moritura: Ad quam ait Propheta: Adfer mihi, vt bibam modicum aquæ in vasculo. At illa mox abeunte post tergum eius iterum clamans, ait: Adfer mihi & panem in manu tua. Illa simpliciter quod habebat confessa est, dicens: Viuit Dominus, si est in repositione, nisi hoc modicum farinae, & exiguum olei. O rem laudabilem, quod in tanta escarum penuria, ipsum modicum, quod ei residuum erat, non denegauit: ò detestanda & insatiabilis hominū auaritia. Quanti verò nunc, qui aurum & argentum velut lucrum habent: cum rogantur, vt indigentibus opem præstent, vel ad tempus pro necessitate commodet, renuunt, & nō habere se iurant: aut si quando per multas obsecrationes flectantur, vt præstent, scripturas & cautiones ordinant, & præiudicia quædam ferro duriora confingunt. Et illis mutuantibus, manum primum callidis conscriptionibus ligant, insuper fideiulores, & interuentores scenotis cōmodati accipiunt. Illa autē pauperula nostra ab vna voce quod postulata est, habere nō negauit.

Habetur in sermone de collatione S. Ioannis Baptistæ. Tom. 2.

ITEM

D iij negauit,

negavit, palmulam illam farinae, Et quid ad illam propheta respondit? Festina, inquit, & fac tibi cinerum panem, primum mihi, & postea tibi & filiis tuis. Tetratio erat verbum Prophetæ, probatio cordis, examinatio voluntatis. Et erat sicut in libra positum Prophetæ & beatæ viduæ cor. Quod in prophetici sermonis imperio, quasi questionis tormentorum interrogabatur, & accepit in utrumque pendebat, qua verget voluntatem, si sibi potius & filijs consulere, an Prophetæ imperio obediret. Verum illa elegit se potius & filios suos angustare, quam Dei Prophetam renuere: atque illi potius de inopie sue reliqua refectioe parare. Et illa quidem necdum Christum loquentem, ut nos mouentem, audierat ita dicentem: Qui suscepit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & Qui potauerit sitientem calice aquæ frigidae in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Quid est autem quod Propheta ait: Festina? Nunc quid tantum curiebat, ut indifferenter festinatione mulieris indigeret? Non utique, Sed doceri illam voluit prompto animo & feruente spiritu, & hilarem, & manu paratam ad boni operis effectum, non ex tristitia, & tanquam ex necessitate præbentem. Hilarem enim dator diliget Deus. Festina, inquit, & fac primum mihi. Sicut Abraham in Angelorum aduentu ad boues festinauit, & vitulum ad eorum prandium detulit: & sicut Sara festinauit ad panes subcinericiis faciendos, ut acciperet illum in caelis absconditum panem: festina, & fac sicut Abraham hostias Deo. Non primum tibi, & postea mihi, non sicut Cain, & Ophni, & Phinees, filij Heli sacerdotis, qui despiciebant honorem Dei, primum sibi sacrificiorum primitias eligentes ex omnibus donis, quæ Deo offerebantur.

Illam ergo viduam quod imperatum est ei a Propheta, festinanter effecit, & fructum suum festinaret implere, providens locupletem esse fructum operantibus in Deo repositum. Propheta verò præparatione viduæ suscepit, gustavit, locutus est, & domum eius omnibus bonis repleuit. Hæc, inquit, dicit Spiritus sanctus: Non deficiet farina hydræ, & oleum de capface, donec det Dominus pluuiam super terram. Et quare usque illud temporis finem benedictionis dedit? Necessario utique, Oportebat enim nouam gratiam sicut pluuiam superuenire in terram, & veterem legem accipere terminum, & consequens est opus. Videtis ergo quomodo hospitalitatis mercedem benedicta vidua consequenter recepit. Bonorum enim laborum fructus gloriosus est apud Deum, & inconcussa radix prudentiæ.

¶ VITA ET MORS HELISÆI PRO-

phetæ, per D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.



Heliſæus Propheta erat ex Abelmuth, de terra Rubim, quo super huiusmodi cõcigit miraculum. Quod simulatque natus est in Galgalis, Bos illa aurea in Selom clamore tum acuto vociferata est, ut auribus acciperetur Hierosolymis. Expositus tunc prodigium sacerdos. Hæc, inquit, argumento sunt, Prophetam hodie in lucem esse editum, qui comminuet sculptilia, & cõfringet, & euertet conflantia. Prodigia porro innumera Deus per manum Heliſæi designauit. Cæterum carnis debitum soluens, in Sebastopoli Samariæ, supremo honore affectus est. Vaticanatus est autem de aduentu Christi: & aquas in Hiericho steriles, quæ amaræ sunt admodum, metendo dulcorauit, addens: Hæc inquit Dominus, Sanabo aquas istas: confestimque sanatae sunt in hanc usque lucem hodiernam. Quin & exanimatis etiam vitam restituit. Leprosum item Naaman Syrum à lepra vindicauit. Giezi contra puerum suum leprosum reddidit. Et ubi iam efflasset animam, extinctum tanquam ab orco in vitam reuocauit.

¶ ITEM VITA HELISÆI, PER D. ISIDORVM

Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

Heliſæus Heliæ discipulus ex Anathot oppido, ex tribu Ruben. In cuius ortu aurea vitula in Galgalis mugitum dedit, eiusque vox in Hierusalem per tonitruum. Tunc quidam præſagus vates dixit: Hodie in Hierusalem natus est Propheta, qui cuncta eorum destruet idola. Hic gemino Heliæ glorificatus spiritu, plurimis atque magnis virtutum signis emicuit. Iordanis transitu suo diuisus, refrenatis vendis, retro conuertit aquas. Hiericho sterilem, dimisso vasculo, ad fecunditatem perduxit. Pueros insultantes sibi verbo, bestiis credidit repente voratum. Sanguineas aquas in necem hostium decurrere fecit. Item sterilem cõceptione, verbo fecundauit, eiusque filium mortuum suscitauit. Ciborum temperauit amaritudinem. Denique, ex decem panibus plebem saturans, reliquias collegit. Naaman à lepræ stigmatibus lauacro Iordanis purgavit. Lepra quoque, maledictum aspersit discipulo. Ferrum securis in Iordanem missum, ligno in aquam misso, supernatate coepit. Moyses Syria cæcitate percussit. Mortem incredulo prædicauit. Fragorem quadrigarum fugauit. Hostium obſidionem disperſit. Famem repulit. Postremo post mortem exanimi cadaveri vitam dedit. Cuius sepulchrum usque hodie in Sebastia ciuitate ostenditur, honore satis dignum, & digna habitum veneratione.

z Si Heliſæus mortuus mortuum suscitauit, non attendas hereticæ sanctorum cineres sanillas os saue tempore cõsumptæ, sed diuinam virtutem, et spiritus sancti gratiam in eis radiantem et corruſcantem.

¶ SANCTI

¶ SANCTI PATRIS NOSTRI BA-

ſilij Archiepiscopi Seleuciæ laudatio in Prophetam Heliſum, & Mulierem Sunamitidem.

Apud Simeonem Metaphrastem.



X Prophetarum numero, alij sermone Christum pronunciarunt, alij opere ac factis res eius indicauerunt, alij diuinæ dispensationis figuram & rerum futurarum imaginem, tanquam adumbratione quadam præmonstrauerunt: sermone Christum pronunciarunt Esaias, Ieremias, Ezechiel, & una cum illis duodecim alij Prophetæ. Factis illum indicauerunt Helias Thesbites, & Heliſus eius discipulus. Figura ipsius sepulturæ fuit Ionas propheta. Sicut enim, inquit ipse Dominus in euangelio, fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed interea Iona & Heliæ, aliorumque narrationem in aliud tempus differamus, Heliſæum verò in medium proferentes, primum queramus, quare Sunamitidis filium non oratione, ut Petrus Apostolus Dorcadem illam à mortuis excitauit, sed supra mortuum illius pueri corpus se ipsum expandit: pueri enim ori, sui oris superficie, nares naribus, fronti frontem, pedibus pedes accommodauit, pectus pectori, & oculis oculis adhibuit: & ut summam dicam, singula pueri membra suis membris propheta cõtingens, vitam ipsi largitus est. Quæ igitur fuit causa, ut mortuum puerum oratione non excitauerit, sed seipsum eius corpori adiunxerit? Hæc illis quidem in figura contigerunt, & ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt. Narremus igitur, cuius rei figura fuit Heliſæus, & cuius filius Sunamitidis mulieris, qui mortuus fuerat, imaginem præmonstrat: Heliſus Christi figuram præ se ferebat, Sunamitidis verò filius gentium populum figurabat. hic enim à peccato ipso morti subiectus fuerat. Venit igitur spiritualis Heliſæus, & eius membra omnia, os, oculos, manus ipsas, pedes, totum denique corpus mortuum deprehendit: Os videlicet mortuum erat, quod non ad Dei gloriam celebrandam, lingua exerebat, sed ligno dicebat: Patet meus es tu: & lapidi, Tu me genuisti. Eiusdem oculi mortui erant, quippe qui non ad vniuersarum rerum opificem Deum erigebantur, sed relicto Creatore, his rebus seruiebant, quæ à Deo ipso creatæ fuerant. Mortuæ erant & manus, quæ daemonibus ipsis sacrificia offerebant. Mortui & pedes, quippe qui ad diaboli adorationem flectebantur. Totum denique eius corpus putridum erat, & potente illo medico indigebat: non quouis, inquam, medico, sed eo qui posset mortuis etiam hominibus vitam restituere. Venit igitur medicus ille qui requirebatur, ipiritualis Heliſæus Dominus noster Iesus Christus, qui cum humanum corpus totum mortuum comperisset, seipsum totum toti mortuo corpori accommodauit.

Dicit aliquis. Quidnam hoc est, quod dicis? Tota, inquam, & plena diuinitatis perfectio totam nostram humanam naturam in se gestauit, hominem scilicet ipsum, in quo habitauit (ut inquit Apostolus) tota plenitudo diuinitatis corporaliter: Oculi habuit ut homines, similiter & manus, & pedes: non specie aliqua, sed re vera. Non enim rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo: sed exinaniuit seipsum formam serui accipiens. Itaque vita ipsa mortis indumentum gestauit, ut mortalem illam conditionem ad propriam immortalitatem traduceret, cumque diuinitas ad humanum corpus descendisset, omnia deinceps hominis membra sancta sunt effecta, & ad meliorem usum conuersa. Ita igitur os ipsum didicit tandem illud dicere: Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Oculi verò ipsi ad Dei gloriam intenti esse didicerunt, ut de ipsis dici possit. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore oportuno. Manus ad Deum extentæ Domino suo benedicunt, ut & de illis dicatur: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Domino: Item illud: Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Iam verò & pedes ipsi in Ecclesiis consistentes, & totum hoc Deo acceptum referentes: Stantes, inquit, iam iam sunt pedes nostri in sanctis locis. Item illud: Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem: Vidisti, quæ sit in membris exterioribus diuinæ gloriæ celebratio. Quid igitur? Num & interiora hominis membra diuini ministerij sunt expertia? Minime, inquam, sed anima ipsa cum interioribus membris clamans, & Deum inuocans ait: Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Omittamus igitur Sunamitidem illam viduam cum miraculis ab Heliſæo propheta effectis, ut Christi ad nos venientis vnam quamdam præ se ferentem, & nouæ gratiæ miracula orationem nostram conferentes, de hac ipsa re latius differamus: & primum consideremus: quemadmodum vnigenitus Dei Filius à solo patre ante omnia secula genitus, idem in extremis diebus, & ex virgine matre,

tre sola sine semine aliquo natus, vnicum viduæ cuiusdam filium mortuum misericordia motus ab inferis excitauit. Sed recurramus ad viduæ illius lachrymas, quæ cum filium suum vnicum mortuum deploraret, Dominum ipsum qui nostræ salutis causa in mundum venerat, ad misericordiam allexit. Illius enim viduæ lachrymæ vnigenitum Dei filium ad vnicum eius filium à mortuis excitandum adduxerunt. Cum enim ille valde misericors eam feminam dolore nimio affligi vidisset, sponte viduam adiit, & mæroris flammam suæ benignitatis fronte totam extinxit. de ipso enim apud Prophetas scriptum legimus: Ros à te proficiens, medicina ipsorum est. Fractum itaq; ramum, vt bonus agricola, iterum inseruit. Cuiusnam hominis cor dolor ille non vulnerasset? Quis viduæ illius lachrymas sine lachrymis præterisset? Eius, inquam, feminæ mæror toti ciuitati stetit excitauit. Viduæ ipsæ viduam illam, quæ filiorum matres erant, mulierem liberis orbatâ commiserabatur. Qui filios habebat, adolecentem mortuum lamentabatur. A dolescentes, adolecentem illum lachrymis prosequabantur. Alij vt filium, alij vt fratrem deplorabant. Omnes deniq; mæror ille tetigerat: & matris vlnus eò magis in corde renouabatur. Filij enim memoria in eis viscera tanquam telum aliquod recurrentis flammam accendebat, & doloris acerbiter maiore efficiebat. Nihil enim ita matrem affligit, vt mortui filij recordatio. Cum igitur crines sine intermissione laceraret, & vnguibus ipsis maxillas discerperet, ac dèdecoraret, lachrymarum fluuios effundebat, & miserabiles pro filio mortuo voces emittebat, quales scilicet par erat à mærore ipso in eius mentem, ac vocem suppeditari. Cuiam, inquiebat, fili, viduam matrem, & orbam, dereliquisti? Quem, te adempto, adiutorè inueniam? Cuiam ætas mea grandis, tanquã baculo, innitetur? Quem posthac patronum inueniam, cuius vir prius excessit, cui filius nunc admittitur? Qui poterit orbitatis meæ angustias sufferre, & viduitatis tempestate euadere? Hastenus onere illo, quod viduas consequitur, depressa fui, nunc & orbitatis caligo me oppressit. Duos illustres oculos possidebam, viri, & filium: sed vtrumq; mors ipsa effudit. Ecquis igitur, fili, matrem tuam iam mortuâ sepulchro mandabit? Quis iusta persoluet? En illum qui me lachrymis prosequi debebat, ipsa prius lachrymo: quæ decebat sepulchrum mihi parare, eum ipsa nunc sepeliat. Non amplius tuis amplexibus fruatur, non amplius tuis suauissimis oculis recreabor. Par erat matrem prius quam filium à morte rapi: hic enim est naturæ ordo, vt filij parentes præmittat. Sed quoniam ordinè peruertisti, saltem celeriter Deus hoc mihi largiatur, vt ad eos qui mortui sunt, me quoq; adiungat: fatius enim mihi erit vno, eodemq; sepulchro condi, quam sine filio breui hac luce frui: nam nulla vitæ iucunditas mihi amplius reliqua est, cum non amplius super sit ille, cuius causa viuere cupiebam. Quamdiu filius supererat, sine dolore gremnas meas ferebam: vterq; enim alteri consolationè adferebamus: neq; illum orbitas frangebat, neque viduitas ipsa tantum, illo viuo, me onerabat. Et viri quidè calamitatem filij expectatio paulatim à memoria subtrahebat, sed consolationè meam hanc mors acerba statim conturbauit, & hilaritatem magnam in dolorem intolerabilem conuertit. Quam diuersa sunt euenta ipsa ab ijs quæ mihi proposueram. Quotidie eius nuptias expectabam, sed pro thalamo nuptiali sepulchrū construxi. Quo tempore de nuru cogitabam, tunc monumentum parauit. Cum de nuptiali conditione tractabam, tunc testamentum eius consignatum accepi: & filium matrem hæredem scripsit, quæ filium hæredem constituere debebam. Cum vestem nuptijs congruentem parare cepissem, tunc funebribus vittis & indumentis eius cadaver astrinxi. Quam diuersa sunt hæc ab ijs quæ mihi proposueram? Non est dolor aliquis cum doloris mei acerbitate conferendus: nulla calamitas meæ calamitati par est. Nemo vlnus meum sanare poterit: nemo vlnus curabit: nemo talis, ac tantus medicus in vrbe hac est: non est, inquam, non est. Sed num aliquem apud vrbis portam inuenero? Cum adhuc mulier loqueretur, Medicus, qui desiderabatur, præsto erat. Ille viduarum patronus viduæ occurrit. Pater orphanorum adolescerulum vocauit: vitæ largitor mortuum in vitam restituit: & orbatæ matris lachrymas misericordiarū amator Deus repressit. Cum enim ad ciuitatis Naim portam Dominus appropinquasset (vt dicit Euangelista) ecce efferebatur mortuus filius vnicus matris suæ. Mortuus egrediens ingredienti vitæ occurrit. Cumq; flentem matrem ipse Dominus vidisset, misericordia illius commotus est, eiq; dixit: Noli flere: mors enim quæ te impugnavit, expugnata nunc est. Noli flere: nam inferna sedes coacta filij tui animam à me repetitam restituet. Gaudebat quidem satanas, vt prædam deuoraturus, sed ingemiscit, vortu compos nõ factus. Et vt dicas verum esse quod promitto, re vera filium tuum resurgentem aspicias. Tunc dixit: Adolecens, tibi dico, surge. Et sedit, qui mortuus fuerat, & cepit loqui. Adolecens, inquit, tibi dico, surge. Sed cumam addidit: Tibi dico. Simplicius enim dicere poterat: Qui mortuus es, resurge. Eius rei causam hanc esse arbitror, quòd Saluatoris vox summam vim habens & alios mortuos in vitam excitatura erat: propterea illud addidit: Tibi dico, vt gratiam suam huius adolecentis resurrectione circumscriberet. Hoc idem fecit

&amp; in

& in Lazaro: non enim dixit: Qui mortuus es, veni foras: sed nomine mortuum vocans: Lazare veni foras. Itaq; id fecit, ne vox illius, qui vitæ autor est, simpliciter pronunciata multos mortuos excitaret. Sedit mortuus, & cepit loqui, illud nimirum: Nisi Dominus adiuuisset me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Item illud: Dominus eduxit me de lacu miserie, & de luto fecis: & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Hoc igitur & nos in tentationum fluctuationibus clamantes: Canamus gloriam patri, filio, & spiritui sancto, nunc & semper, & in æterna seculorum secula. AMEN.

## VITA NABUTHE IZRÆLITÆ, Habetur in libro officiorum eius, Cap. 9.

per D. Ambrosium Episcopum Mediolanensem scripta.

Quæ sancto Nabuthe fuit causa mortis, nisi honestatis contemplatio? Nam cum ab eo vineam Rex posceret, pecuniam daturum se pollicens, indecorum pretium pro paterna recusauit hæreditate, maluitq; morte declinare huiusmodi turpitudinem. Non mihi, inquit, fiat à Domino, vt dem tibi hæreditatem patrum meorum. Hoc est, tantum mihi opprobrium non fiat, non permittat Deus tantum extorqueri flagitiū. Non vtique de vitibus dicit. Neq; enim de vitibus cura est Deo, neq; de terreno spatio, sed de iure loquitur patrum. Potuit vtique, & aliam vineam de vineis Regis accipere, & in amicis esse, in quo non mediocrius feculi huius vtilitas æstimari solet: sed quod turpe erat, iudicauit nõ videri vile, maluitq; periculi cum honestate, quam vtilitatè cum opprobrio. Vulgarè vtilitatem loquor, non illam in qua etiã honestatis gratia est. Deniq; & ipse Rex potuit extorquere, sed impudēs arbiatur, sed occisum doluit. Dis quoq; mulieris immanitatè, quæ honestatis immemor turpe antetulit lucrū, congruo supplicio plectendam annūciauit. Turpis est itaq; omnis fraus.

## ITEM DE EODEM, PER EVNDEM AMBROSIVM.

Est caput 1. libri eiusdem de Nabuthe Israelita.

Nabuthe historia tempore vetus est, vsu quotidiana. Quis enim diuitum non quotidie concupiscit aliena? Quis opulentissimorum non exturbare contendit agellulo suo pauperem, atq; inopem auti raris eliminare finibus? Quis contentus est suo? Cuius non inflammat diuitis animum vicina possessio? Non igitur vnus Achab natus est. Sed quod peius est, quotidie Achab nascitur, & nunquam huic seculo moritur. Si vnus occidat, assurgunt pluri: plures qui deripiunt, quam qui amittant. Non vnus Nabuthe pauper occisus est: quotidie Nabuthe sternitur, quotidie pauper occiditur. Hoc metu percitū humanum genus cedit iam suis terris, migrat cum paruulis pauper onustus pignore suo, sequitur vxor illachrymans, tanquam ad bustum prosequatur maritū. Minus tamen deplorat illa, quæ deslet suorum funera: quia est amiste coniugis præsidium, sepulchrum patet: & si filios non tenet, tamen exules nõ dolet, non ingemit grauiora funeribus teneræ prolis ieiunia. Quousq; extenditis diuites infanas cupiditates? Nunquid soli habitabit super terram? Cur eiicitis consortem naturæ, & vindicatis possessionem naturæ? In commune omnibus diuitibus atq; pauperibus terra fundata est. Cur vobis ius propriū soli diuites arrogatis? Nescit natura diuites, quæ oēs pauperes generat. Neq; enim cum vestimentis nascimur, nec cum auro argentoq; generamur. Nudos fudit in lucē, egentem cibo, amictu, poculo: nudos recipit terra, quos edidit: nescit fines possessionum sepulchro includere. Cespes angustus æquè & pauperi abundat & diuiti, & terra quæ viuentis non cepit affectum, iam diuitem capit. Nescit ergo natura discernere quando nascimur, nescit quando deficiamus. Omnes similes creat, omnes similes gremio claudit sepulchri.

Quis discernat species mortuorum? Redoperi terram, & si pores diuitem deprehendit. Eruderato paulò post tumuli, & si cognoscis egentem, argue: nisi fortè hoc solum, quòd cum diuite plura pereunt. Sericæ vestes, & auro intexta velamina, quibus diuitis corpus ambiunt, damna viuentium, non subsidia defunctorū sunt. Vnguentum accipis diues, postquam mortuus es, & foetidus es, perdis alienam gratiam, nec acquisis tuā. Hæredes relinquis qui litigēt cum hæredibus, relinquis depositum magis hæreditarium, quam commodum voluntarium, qui quod relictu est, minuere ac violare formident. Si frangi hæredes sunt, custodiunt: si luxuriosi, exhauriunt: Itaq; aut bonos hæredes perpetua condemnas sollicitudine, aut malos dimittis, quò tua facta condemnent.

## VITA IOB, PER D. ISIDORVM

Episcopum Hpalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testam.

IOB filius Zare de Bosera, Rex Idumæorum quartus post Esau, successor Bale filij Beor, homo gētilis, fidelis, stabilis, humilitate summus, hospitalitate præcipuus, in disciplina mansuetus, in elemosynis largus, diues in censu, exemplum factus egenis, locu.

locuples in liberis. Quibus repente orbatus, tentationi traditur: sed contra tentationem fide religionis armatus, sic gloriosus in certamine, æquanimis in dolore damna rerum pertulit, funera pignorum doluit, corporisq; vulnera patienter excepit, & inter supplicia semper Deum glorificauit, mala sua sapienter sustinuit, coniugis verba & amicorum ratione superauit. Pro tanta virtute sapientia, duplici in fine subleuatur remuneratione, & post rerum casum multiplici claritate donorum. Nam post noctis tristitiam diem genuit. Post fetorem vlcerum calisæ odore fragrauit: sed & post abiectionem eorum in vnctione Regni promeruit, & stibium in acceptum laudis assumpsit. Vixit autem post plagam centum septuaginta & octo annis, & mortuus est, atq; sepultus in regione sua. Hunc verò Hebraei asserunt non fuisse de genere Esau, sed de Nachor fratris Abrahamæ descendisse stirpe, & fuisse eum temporibus Patriarcharum. Nachor enim genuit Hus, de cuius stirpe Iob creditur generatus, secundum quod in exordio voluminis eius notatur, inquiens: Vir erat in terra Hus, nomine Iob.

Est Sermo. 15.  
li. 1. Sermo. eius.

¶ VITA SANCTI IOB PER D. ZENONEM  
Episcopum Verofensem scripta.

**S**acræ historiarum fratres dilectissimi, ad hoc nobis est tradita legenda narratio, vt maior, si fieri potest, saltem aliqua ex parte mores imitemur, si non possumus imitari virtutes. Tanta enim probitate vixerunt, vt pars felicitatis sit nosse quid fecerint. Igitur Iob vir fuit iustus & verax, ab vniuersis concupiscencijs huius mundi segregatus: conuersione limpidus, mente limpidior, vsq; adeo circumspectus, atq; irreprehensibilis, vt Dei sit testimonio collaudatus. Vnde non immerito beatus beata vita fruebatur. Namq; erat illi splendidissima domus, diues census, diues quoq; numerus liberorū: & quod est parentibus gratum, vtriusq; sexus, & inuicem se amantium, quorum pro numero Deo diurnas hostias offerebat. Tanto autem puritatis & fidei erat muro munitus, vt non auderet eum attentare diabolus, nisi à Deo iussus. Tam hic considerate, fratres, quemadmodum fauerit incitatus, qui ferri non potest blaudus. Igitur famigerabile committitur praelium, illinc diabolus horrendum totis in tonans armis, ministrisq; insuper suis in auxilium concitatis, terribili increpans tuba prædonum, quæ corda face furialis succensa, impetibus crebris totas hominis Dei facultates inuadit. Subito rapina, igne, ferroq; vniuersa vno momento disperdit. Hinc Iob alta fidei radice robustus, tot nuncijs lugubribus tunditur, nec mouetur: sed tantum benedicit Deum, facultatesque suas contemnendo custodit. At vbi diabolus aggressuris tantis nihil se profecisse cognoscit, omnem impietatis suæ rabiem in filios eius effundit. Nam cum solito more vnanimis vnâ epularentur in domo, subito concussis toto nixu quatuor angulis eius, in consulam molem parietibus testisque labentibus, illam sanctissimam fratrum cohortem sepelit antè quam iugulet. Taleq; est commentus impietatis excidiū, vt in illa vnius funeris turba, paternus dolor non sufficeret orbitaci. Cum nescit quem primū plangat, quem priorem inueniat, cui primū iustitiam crudi funeris soluat. Quo nuncio accepto, Dei ieruus scidit vestimenta sua, non vt Deo inuidiam faceret, sed vt expeditius cum hoste pugnaret. Contempsit deniq; in perditis facultatibus diuitem, dissimulauit in amissis liberis patrem, in poena sui corporis iustum. Namque summo capitis à vertice vsq; ad imos vngues pedum, plaga inimici percussus, pustulosis vlcibus non distinctum, sed totus vnū vulnus est factus. Veruntamen in his omnibus nihil aduersus Deum improbè loquitur. Non vxori illicita suadenti succumbit. Non amicis insultantibus cedit, sed victor crudelitatis & impietatis, in sterquilinio fetido scaturiente vermibus sedet, quasi nihil passus, sed solo Dei timore contentus. O felix vir, qui mira patientia Deū promeruit, diabolum vicit, sanitatē recepit, facultates, liberoq; suos non perdidit, sed mutauit. Iob, quantum intelligi datur, fratres charissimi, Christi imaginem præfererat. Deniq; comparatio iudicat veritate. Iob iustus dictus à Deo est: ipse iustitia, de cuius fonte omnes qui beati sunt gustat. Ecce enim de ipso dictum est: Orietur vobis sol iustitiæ. Iob verax est appellatus. Adest vera veritas Dominus, qui ait in Euangelio: Ego sum via & veritas. Iob diues fuit. Et quid dicitur Domino, cuius sunt omnes diuites serui, cuius est orbis totus, omnisq; natura, beatissimo Dauid dicente: Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Iob diabolus ter tentauit. Similiter Euangelista perhibente, & Dominum ter est tentatus. Iob facultates quas habuit, amisit: & Dominus celestia sua bona amore nostri neglexit, pauperemque se fecit, vt nos diuites faceret. Iob filios furens diabolus interemit: & Domini filios prophetas infans populus Pharisæus occidit. Iob vlcibus maculatus est, & Dominus sumendo carnem, totius humani generis peccatorum est fordibus obfoletatus. Iob vxor sua hortatur, vt peccet in Dominum: vt corruptelam seniorum sequatur, synagoga compellit. Iob amici sibi insultasse perhibentur, & Domino sui fa-

fui sacerdotes, sui insultauere cultores. Iob in sterquilinio pleno vermibus sedet. Dominus quoque in vero sterquilinio, id est, in huius mundi cæno versatus est, inter ebullientes diuersis sceleribus ac libidinibus homines, qui veri sunt vermes. Iob & sanitatem recepit & facultatem, & Dominus resurgens non sanitatem tantum, sed immortalitatem in se credentibus præstitit, dominiumque totius naturæ recuperauit: sicut est ipse testatus, dicens: Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Iob vicarios filios genuit, Dominus quoque post prophetas filios sanctos Apostolos procreauit. Iob beatus quieuit in pace, Dominus autem manet benedictus in æternum ante secula, & à seculis, & in cuncta secula seculorum. Amen.

¶ ITEM DE SANCTO IOB, PER D.

Ambrosium Episcopum Mediolanensem scripta.

Ex lib. 1. officio  
rum eius cap. 38.

**Q**uid sancto Iob, vel in virtute defuit, vel in vitio obrepit? Quomodo laborem ægritudinis, frigoris, famis pertulit? Quomodo despexit salutis periculum? Nunquid rapinis diuitiæ coaceruatae, de quibus tanta inopibus affluabant? Nunquid auaritia, census, aut voluptatis studia, cupiditatesque excitauit? Nunquid trium Regum iniuriosa contentio, vel seruorum contumelia in iram excusit? Nunquid gloria sicut leuem extulit, qui imprecabatur graui, sibi si vnquam vel non voluntariam celauisset culpam, vel reueritus esset multitudinem plebis, quod minus annunciarer eam in conspectu omnium? Neque enim consentaneæ sunt vitii virtutes, sed sibi constant. Quis igitur tam fortis, quam sanctus Iob? Cui secundus adiudicari potest, qui parem vix reperit?

¶ VITA TOBIÆ, PER D. ISIDORVM:

Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libris  
eius de patribus  
veteris testam.

**T**obias filius Ananiæ ex tribu Neptalim de ciuitate Ciciel, quæ est in regione Galilee. Hic captiuus ductus est ad Salmanasar Regem Assyriorum in Ninium. Vir in timore Dei summus, in opere magnificus, in exequiarum curis deuotus. Qui dum mortuos sepeliret, & inopes pasceret, cæcitate luminis incurrit, & post tenebras referatis oculis, lumen claritatis promeruit. Iacet in Ninie sepultus in pace.

¶ ITEM DE SANCTO TOBIA, EX  
D. Ambrosio Episcopo:

**L**ecto prophético libro, qui inscribitur Tobias, quamuis plenè vobis virtutes sancti prophetae scriptura insinuauerit, tamen compendiario mihi sermone de eius meritis recedendis & operibus, apud vos vtendū arbitror, vt ea quæ scriptura historico more digesti latius, nos strictius comprehendamus virtutum eius genera, velut quodam breuiario colligentes. Fuit vir iustus, misericors, hospitalis, & ob virtutes quibus præditus fuerat, subijt erumna captiuitatis, quam ferebat humiliter atq; patienter, cõmunem magis iniuriam, quam priuatam dolens. Nec sibi virtutum suffragia nihil profuisse deplorans, sed magis eam contumeliã minorem peccatorum suorum precio illatam arbitratus, meruit edictum, ne quem ex filiis captiuitatis mortuum sepulchrum daret. At illo interdico non reuocabatur magis quam incitabatur, ne deserere officium pietatis, mortis metu videretur. Erat misericordiae precium, mortis poena. Talis flagitij deprehensus reus, vix tandè per amicū potuit direpto patrimonio egeus & exul restitui suis. Iterum in his versabatur officijs, si quid alimenti foret, peregrinum cum quo cibum sumeret, quærens. Itaque cum à sepulturæ selsus reueteretur munere, appositis sibi edendis subsidijs, misso filio quærebat consortem conuiuij. Dum conuiuia accersitur, nunciatis insepulti corporis reliquijs, deserebat, nec putabat piū, vt ipse cibum sumeret, cum in publico corpus iaceret exanime. Hoc illi quotidianum opus, & magnum quidem. Nam si videntes operite nudos præcipimur, quanto magis debemus operite defunctorum corpora? Si viantes ad longiora deducere solemus, quanto magis in illam æternam domum profectos, vnde iã non reuertentur? Ego, inquit Iob, super omnem infirmū fleui. Quis infirmor defunctor, de quo dicit scriptura alibi: Super mortuū plora. Ecclesiastes aut ait: Cor sapientium in domo iustus, cor aut stultorum in domo epularum. Nihil hoc officio præstantius, ei conferre qui tibi iam non possit reddere: vindicare à volatilibus, vindicare à bestijs consortē naturæ. Feræ hanc humanitatem defunctis corporibus detulisse produntur, homines denegabunt? Tam sancto selsus officio propheta dum requiescit in cubiculo suo, cadenti de passurum nido albagine, cæcitate incidit, nec cõquæstus ingemuit, nec dixit: Hæc merces laborū meorū? Fraudari magis se doluit obsequiorū, quam oculorū munere: nec cæcitate penā, sed impedimentum putabat. Et cum victū mercede leuaret coniugis, ne quid furtiuum domū suā intraret cæuebat. Vxor hædum pro mercede acceperat. At ille plus honestati, quam

Si cõmendatur  
S. Tobias de curis  
exequiarū & sepulchra mortuorum, quare hæc damnatur hoc se a  
pore a nouis hereticis?

Est cap. primū libri eiusdem de Tobia.

Iob 30.  
Ecclesiast. 25.  
Ecclesiast. 76

1. Ecce in lege nature sacrificiū. Quare ergo lex gratie nullū habet sacrificiū? habet profecto, et illud est Missa, cum cetera omnia spiritalia et interna sacrificia communia sint omni legi et temporis.



pietati consilens, cui sua deerant, alimoniam commodauerat proximo suo, quam toto vitæ suæ tempore in tanta indigentia non poposcit. Vix ubi se festum vidit & depositum senectute, insinuauit filio, non tam cupiens commodatū repositere, quam sollicitus ne fraudaret hæredem. Quod igitur commodauit pecuniam, & non fœnerauit, iustus seruauit officium. Malum est enim fœnus quo quærentur vsuræ: sed non illud fœnus malum, de quo scriptum est: Fœnera proximo tuo in tempore necessitatis illius. Nam Dauid ait: Iustus miseretur & commodat. Aliud illud fœnus iure execrabile, dare in vsurâ pecuniâ, quod lex prohibet. Sed Tobias hoc refugiebat, qui monebat filium ne præceptum Domini præteriret, vt ex substantia sua elemosynâ faceret, non pecuniâ fœneraret, non auerteret faciē suâ ab vlllo paupere. Hæc qui monet, condemnat vsuras fœneris, ex quo multi quæstū fecerunt, & multis comòdare pecunias negotio fuit. Et quidem eâ prohibuerunt sancti. Quò grauius malū fœnus est, eò laudabilior qui illud refugit. Da pecuniam si habes, profit alij quæ tibi ociosa est. Da quasi non recepturus, vt lucro cedat, si reddita fuerit. Qui non reddit pecuniam, reddit gratiam: Si fraudaris pecunia, acquires iustitiam. Iustus est enim qui miseretur & commodat. Si amittitur pecuniâ, comparatur misericordia. Scriptum est enim: Qui facit misericordiam, fœnerat proximo.

¶ VITA IVDITH, PER D. ISIDORVM  
Episcopum Ispalensem scripta.

**I**udith filia Merari de tribu Simeon magnanimitis in gloria virorum. Hæc pro salute populi morti se obtulit, nec trepidauit furorem Regum. Nam dormitantem necauit principem suum: saluoque pudore, suis ieiunibus triumphalem victoriam reportauit. Vixit annis cætum & quinque. Sepulta est in spelunca sui viri Manasse in ciuitate Bague, quæ est in tribu Iuda, inter Dothain & Balmon.

¶ ITEM DE EADEM, PER D. HIERONYMUM Præbyterum Stridonensem.

**A**puđ Hebræos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius autoritas ad roboranda illa quæ in contentione veniunt, minus idonea iudicatur: Chaldeo tamen sermone compositus, inter historias computatur. Sed quia huc librum synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, ac quæsiu postulationi vestra: imò exactiori, & sepositis occupationibus quibus vehemēter arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis sensum & sensu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputauit: sola ea quæ intelligentia integræ in verbis Chaldæis inuenire potui, latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum: & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non solum fœminis, sed & viris imitabilem dedit qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt iniuctum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

¶ ITEM DE SANCTA IVDITH, PER D. Ambrosium Episcopum Mediolanensem

**E**cce tibi Iudith se offert mirabilis, quæ formidatum populis virum Holofernem adijt, Assiriorum triumphali septum caterua. Quem primò formæ gratia & vultus deore percudit, deinde sermonis circumscripsit elegantia. Primus triumphus eius, quò integrum pudorem tabernaculo hostis reuexit. Secundus, quò fœmina de viro reportauit victoriam, fugauit populos consilio suo. Horruerunt Persæ audaciâ eius, utique (quod in illis Pythagoreis duobus mirantur) non expauit mortis periculum, sed nec pudoris, quod est grauius bonis fœminis: non vnus ictum carnificis, sed nec totius exercitus tela trepidauit. Stetit inter suneos bellatorum fœmina, inter victricia arma, secuta mortis. Quantum ad molem spectat periculi, mortitara processit: quantum ad fidem, dimicatura. Honestatē igitur secuta est Iudith, & dum eam sequitur, vtilitatem inuenit. Honestatis enim fuit prohibere, ne populus Dei se prophanis dederet, ne ritus patrios & sacramenta proderet, ne sacras virgines, viduas, grauidas, pudicas matronas barbaricæ subiceret impuritati, ne obsidionem deditione solueret. Honestatis fuit se malle pro omnibus periclitari, vt omnes eximeret periculo. Quanta honestatis autoritas, vt consilium de summis rebus fœmina sibi vendicaret, ne

principi-

principibus populi committeret. Quanta honestatis autoritas, vt Deum adiutorem præsumeret: quanta gratia vt inueniret?

Habetur in libro de viduis.

¶ ADHVC DE SANCTA IVDITH, PER EVNDEM.

**S**ed ne fortitudo bonæ viduæ deesse consuevit. Hæc enim vera est fortitudo, quæ naturæ vsu, sexus infirmitatem, mentis deuotionem transgreditur. Qualis in illa fuit, cui nomē Iudith quæ viros obsidione fractos, percussos metu, tabidos fame, sola potuit à colluione reuocare, ab hoste defendere. Etenim vt legimus, cum Holofernes successu multorum terribilis prætorū, intra muros innumera virorū millia coëgisset, armatis paucis, & de extrema iam sorte tractantibus, extra murū processit, & illo præstantior exercitu quem liberauit, & eo fortior quem fugauit. Sed vt diuicias maturæ viduitatis affectū, seriem ipsam proficere scripturarū. A diebus enim viri sui quibus ille defunctus est, vestem iocunditatis deposuit, mœroris assumpsit: per oēs dies intenta ieiunio, sabbato tantū & dominica, sacratarūque temporibus feriarum non refectio ni indulgens, sed religioni deferens. Hoc est enim, siue mādūcatas, siue bibitis, in nomine Domini Iesu Christi agenda esse omnia, vt etiā ipsa refectio corporalis sacro religionis cultui deferatur. Diuturnis igitur mœroribus & quotidianis roborata ieiunijs sancta Iudith, quæ seculi oblectamenta non quæreret, periculi negligens, mortisque contemptu fortior, vt commento strueret dolū, vestē illā iocunditatis, quam viuente viro vestiri solebat, se induit, quasi placitura viro, si patria liberaret. Sed virū alium videbat cui placere quærebat. Illū utiq; de quo dictū est: Post me venit vir, qui ante me factus est. Et bene coniugales pugnatura resumpsit ornatus, quia momimēta coniugij arma sunt castitatis. Neq; enim vidua alijs aut placere posset aut vincere. Quid cætera prosequamur, quòd inter tot millia hostiū casta permansit? Quid eius sapientiam prædicemus, quòd huiuscemodi est cōmenta consilium, vt dum potentem elicit intemperantia, à se inferiores arceret, occasionem pararet victoriæ, abstinentiæ meritum, pudicitia gratiam reseruaret. Nec cibo enim, vt legimus, maculata, nec adultero, non minus seruata castitatis ex hostibus reuexit trophæum, quam patriæ liberata. Quid sobrietatem loquamur? Temperantia enim virtus est fœminarum. Inebriatis vino viris, & somno sepultis, abstulit vidua gladium, exeruit manum, bellatoris abscidit caput, per medias hostium acies intemerata processit. Aduertatis igitur quantum nocere mulieribus possit ebrietas, quando viros vina sic soluunt, vt vincantur à fœminis. Esto igitur vidua temperans, casta primum à vino, vt casta possis esse ab adultero. Nequaquæ ille tentabit, si vina non tentent. Nam si Iudith bibisset, dormisset cum adultero: sed quia non bibit, haud difficile ebrios exercitus vnus sobrietatis & vincere potuit & eludere. Nec dexteræ tantum hoc opus, sed maiora trophæa sapientiæ. Nam manu solum Holofernem vicisset, cōsilio autem omnium hostiū vicit exercitum. Suspensio enim Holofernis capite, quod viro- rum consilio non potuit excogitari, suorum erexit animos, hostium fregit: suos pudore excitans, hostes quoque terrore percillens: eò quòd cæsi sunt & fatigati. Ita vnus viduæ temperantia atq; sobrietas, non solum naturam suam vicit, sed quòd est amplius, fecit viros etiā fortiores. Nec his clara successibus, cui utique gaudere & exultare licebat iure victoriæ, viduitatis reliquit officium, sed contemptis omnibus qui eius nuptias ambiebant, vestem iocunditatis deposuit, viduitatis resumpsit, nec triumphorum suorum amauit ornatus. Illos existimans esse meliores, quibus vitia corporis, quam quibus hostium arma vincuntur.

Habetur in libro eius de patribus veteris testam.

¶ VITA ESTHER, PER D. ISIDORVM Episcopum Ispalensem scripta.

**E**sther Regina filia fratris Mardochei, de stirpe Benjamin, captiua de Hierusalē in vrbe Susis translata, atque ob aspectum formæ perspicuæ, virginitatisque excellentiam, Regis Persarum connubijs copulata est. Hæc vt populum suum à periculo liberaret, morti se obtulit, amicūq; Regis aduersum populum Dei nepharia persuadentem, cruci tradendum, periuasit, gentemque liberam ab excidio eruit, & à seruitute eripuit. Iacet sepulta in Susis vrbe Medorum, in qua etiam & regnauit.

¶ VITA ET MORS ESAIÆ PROPHETÆ, PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

**S**A IAS Propheta quidem in Hierusalē de tribu Iuda ortus, sub Manasse verò Rege Iuda factus in duas partes, occubuit. Tumultus est sub quercu Rogel iuxta transitum aquarū, quas olim Ezechias Rex obstruxerat, cum eas vndas peruias efficeret. Fontem quippe Deus Seloam causa prophetæ effecit, quoniam priusquam moreretur, pusillum precatus est, vt vndas illic stinguere dignaretur. Et consilium demisit illi cœlestis aquam viuentem, vnde fortis est

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

Vide effectum orationis Esaiæ

E ij locus

Habetur in libro eius de patribus veteris testamēti.

Est præfatio eius in eundem librum

1 Ecce quo modo sancta oecumenica synodus est illa que sacros libros inter canonicas scripturas computat. Non possum me cohibere lector qui scriuolam hic Erasmi censuram tibi indicem. Ait enim. Non asseruit Hiero. approbatum hunc librum in synodo Nicena, sed ait, legitur computasse: & arguit sophistam, ut quid est synodus computasse librum in nouo meru sanctarū scripturarū, nisi illa approbasse, inter canonicas admisisse, atque Ecclesijs legendū sua autoritate prestisisset: einc bone vir. p. ijs lectoribus illud dicit. Quod si Nicene synodi deliberatio non te permouit, quare non adheissit vel Carthaginiensi cōcilio 3. Can. 4. 7. Et Florentino sub Eugenio quarto celebrato, nec non Innocentio primo, ubi hic liber in Canoues sanctarū scripturarū recēsetur? An forte parua tibi visa est tanti viri autoritas, etiam si dicat tantummodo, legitur?

locus ille appellationem Siloam, quod, si quis interpretetur, sonat demissum. Sub Ezechia quoque Rege, antequam stagnum piscinalque fabricasset, precibus Esaia effectum, ut exigua lymphæ scaturiret, quod populus in obsidione hostium teneretur, & ne ipsa periret vndis destituta ciuitas. Milites igitur perscrutabantur vndiq; , vbinam sedare sitim daretur: ignorabat etenim. Vrbe quippe iam potiti, obsidebant Siloam. Quandoque itaq; Iudæi aquatum venerant, scaturiebat eis vnda, & aquabant: exterarum verò nationum homines reperire nesciebant, latex namque aufugiebat. Eoque ad hodiernum vsque diem eructat clanculum quo significet mysterium. Cæterum quandoquidem Esaia Prophetæ istuc acceptum referunt in perennem eius rei memoriam, populus accuratè Prophetam isthic solo cum gloria & honore reddidit, ut per 2 eiusdem intercessionem in cõsummationem vsque seculi, aquæ eiusmodi fructus impetretur, cui scilicet vsum referebant acceptum. Extat autem monumentum Esaia finitimum sepulcræ principû post sepulchra sacerdotum, versus Notum, partemque meridionalem. Salomon enim Hierosolymam construens, regum exciuiti Maufolea, prout illa Dauid descriperat. Existit autem Orientem versus Sion, quæ introitum à Gabaoth possidet, quæque ab oppido viginti distat stadis. Foueam præterea fecit illic incomprehensibilem, magna: etiam dum parti mortalium incomptam.

2 Ergo sancti post mortem orant pro nobis, et impetrant exhiberi nobis a Deo beneficia.

¶ ITEM VITA ESAIÆ, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr. eius de patribus veteris testam. 3 Aduertit quòd ex utilitate vestimenti arguat vitæ sanctitatem & excellentiam. Cur ergo reprehendunt modo heretici in seruis Dei vestiti speritate & vitalitate? Nonne & præcursor domini vilibus & asperis indumentis usus est & propterea etiam ab ipso Salvatore summopere laudatus?

**E**saia filius Amos, non illius Prophetæ, sed alterius qui simili nuncupatus est nomine. Ille ex genere Pastorum fuit, oppido Thecæ: hic autem genere nobili ortus in Hierosolymam. Quem etiam aiunt Hebræi focerum fuisse Manasse, 3 In quo tanta fuit sanctitas, & vitæ excellentia, ut vnam tantum dicatur habuisse tunicam cilicinam. Quanquam etiã postmodum pro delictis populi abiit, & sacco membra cooperuit: sed & hoc ad extremum deposito, iuxta imperium Domini, nudo corpore, nudoque vestigio in conuentu populorum versatus est. Sicq; æstium feruorè, hyemisque pruinas, atque imbrium tempestates sustinuit, ut Dei præceptis obediret, & deploraret populi delicta. Hic quindecim gradibus recedente ymbra retro ascendere iussit. Cuius oraculo Rex Ezechias mortis dilationem promeruit. Quem Manasses extensum à vertice per medium ferra secuit, atrociq; supplicio & cruciatu extinxit. Tradunt autè Hebræi duabus de causis occisum fuisse Esaia: Vnam, quòd eos appellauerit Principes Sodomorum, & populum Gomorrhæ: Alteram quòd testante Domino ad Moysen: Nemo potest videre faciem meam, & viuere: iste ausus est exclamare: Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum & eleuatum. Non arbitrans cæcari mente Iudæi, quòd in sequentibus faciem & pedes Dei Seraphin texisse nouerat, ac mediam tantum eius vidisse speciem. Sub quercu Rogel requisierat iuxta decursus aquarum, quas Ezechias Rex Iudæa molem construendo terræ exposuerat.

¶ VITA ET MORS HIEREMIAE PROPHETÆ, PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in libr. eius de vitis prophetarum.

**H**IEREMIAS Propheta Anathothides apud Taphnas in Ægypto, à plebe lapidibus obrutus occubuit. Iacet verò in eo loco sepultus, quo dudum Pharaõ Rex habitauerat, quamobrem Ægyptij postea magna eum religione colebãt, vbi pluribus se officijs ab illo adiuari cognouerunt. Aspides, enim, & vndarum beluæ (quas Nephod appellant Ægyptij, Græci verò τὸν κροκόδειλον,) eos interimentes, postulationis Hieremiæ beneficio, ex illis finibus sunt profugiti: nec tantum furor, quam ex flumine ratione pari bestiarum insidiæ. Quisque vel hodie adhuc fideles comperiuntur, eodem in loco supplicare consueverunt, & sumpto puluere moribus apud incedunt. Feræ quoque aquatiles hinc fugam dedere. Idem propheta sacerdotibus Ægypti signum exhibuit, dicens: Oportere olim cuncta eorum simulachra concidere, simulq; omnia manu facta præcipitari, vbi Ægyptum ascendet cum suo infante virgo enixa, Deo equidem perquam amœna. Id quod tandem vsu venit illis.

2 Quid hic dicit heretice, qui sanctos vocat mortuos, & nil post mortem posse iugari? Vides hic quòd beneficia cõferantur Ægyptijs ad intercessionem sancti prophetae apud eos sepulsi.

Hic est ille propheta, qui ante mutationem templi arculam apprehendit, quæque fuere in ea singula, & curauit ea absorberi in saxum. Et locutus est sacerdotibus plebis, & quicumque aderant maioribus. Perfectus Dominus è Sina in celos: sed reuertetur in maiestate, & virtute diuina. Et hoc aduentus ipsius indicium erit: Quando Gentes vniuersæ ligno supplicabunt. Addidit præterea: Arcam hanc nec quisquam referabit vnquam, neque sacerdotum neque Prophetarum, Mose electo excepto Dei.

Tabulas quas continet ipsa, nullus explicabit, præter Aaron. Cæterum in resurrectione primum

mù Arca resurget, & prodibit è saxo, inq; Sina monte locabitur: & omnes sancti ad eã confluent, ut illinc suscipiant Dominum, & vitent inimicum seu aduersarium, qui perdere illos affectabat. Tunc saxum sigillauit digito, inscribens nomen Domini: & factus est typus instar sculpturæ ferri: & nubes petram cooperuit: & eum sanè locum vix quisq; nouerit. Quin ne nomen quidem vsque in hunc diem, nec vsque in consummationem seculi datur legere. Lapis deinceps ille habetur in solitudine, vbi primitus fabricata est arca, in medio montium in quibus iacent Moyses & Aaron sepulci. In noctibus porro nubecula nitet: modo ignis eodem loci pro typo qui erat ab initio, quoniam nunquam cessabit maiestas Dei à lege eius.

¶ ITEM VITA HIEREMIAE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libr. eius de patribus veteris testam. et.

**H**ieremias ex tribu sacerdotum, ortus in vico Anathoth, qui est tribus milibus procul ab Hierusalem, sacerdos in Iudæa positus, propheta in gentibus consecratus, antequam blasphemaretur agnitus, antequam procederet sanctificatus, & ut virgo permaneret amonitus. Hic prædicare puer cepit, arguens populû ob delicta, & sæpius cohortas ad penitentiam. Sed plebis perfidè saeuicenti crudelitate afficitur, atq; sæpeligatur in carcerè & mittitur in lacum. Ad vltimû autè apud Taphnas in Ægypto à populo lapidatur. Sepulcus est in eoloco, vbi Pharaõ Rex Ægypti habitauit. Veruntamè 3 precibus suis serpentibus ab eo loco fugatis, Ægyptios à noxtio apud morsu eripuit. Insigni autem veneratione, amplissimoque honore eundem Ægyptij colunt. 4 Sepulchrumq; eius insigni cultu hætenus venerantur.

2 videtur quomodo etiam in sacris veteris testamenti reperitur Virginitas. 3 Precibus s. Hieremiæ post mortem eius serpentibus ab Ægyptijs fugatis sunt, ergo dicitur.

4 Nota ex hoc loco, antiquum marem fuisse, sanctorum sepulchra in veneratione haberi.

¶ ITEM AD HVC DE HIEREMIA, PER D. Hieronymum Præsbyterum Stridonensem scripta.

**H**ieremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Esaia & Osæ, & quibusdam alijs Prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit. Porro simplicitas eloquij, à loco ei in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est vsque hodie viculus, tribus ab Hierosolymis distans milibus. Sacerdos ex sacerdotibus, & in matris vtero sanctificatus, 5 virginitate sua Evangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicant. Hic vaticinari exorsus est puer, & captiuitate vrbis atque Iudææ non solum spiritu, sed oculis carnis intuitus est. Iã decè tribus Israel Afsyrij in Medos transfulerant: iam terras earum Colonia gentium possidebant. Vnde in Iuda tantû & Beniamin prophetauit, & ciuitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto: quod nos mensura metri, versibusq; reddidimus. Præterea ordinè visionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librû autem Baruch notarij eius qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermissimus, pro his omnibus maledicta ab æmulis prestolates, quibus inè necesse est, per singula opuscula respondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Cæterum ad compendium mali rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quam quotidie noui aliquid scriptitanti, inuidorum insaniam prouocare.

5 Hieremias vir, 60a

¶ VITA ET MORS EZECHIELIS PROPHETÆ, PER D. Epiphaniæ Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in libr. eius de vitis prophetarum.

**E**zechiel Propheta è terra Sareza, de filiis Pontificum genus duxisse asseritur. Fato factus est tempore captiuitatis in regione Chaldaeorum. Plurima ille super reuisione populi prophetauit, de que reditu filiorum Israël, nec non & de aduentu Domini. Occidit autem illum dux populi, cum vnâ secum incola foret in Babylone, reprehensus ab eo de cultibus idolorum. Quare in agro Maur funerauerunt eum, in monumento Sem & Arphaxad progenitorum Abraham. Et sepultura isthac ad nostra vsque tempora specus est duplex. Etenim Abraham exciuitauit ad huius instar, Sare: coniugis suæ monumentum in Cebron: quòd quia defossus sit atq; latens, duplex dicitur, è planicie, & in terra tabulatum, petraq; suspensum. Ille quidem Propheta populo vndic prodigium, cum precatus esset ad amnem Chobar. Quòd videlicet cum deficeret vndæ fluminis eius, fœce defolationis sperare deberent in finibus terræ. E quando exundaret fluius ille, id signum esse reditus in Hierusalem. Et contigit illud. Etenim in terra Spyrriori vir pius ille sepultus iacet: multique ad monumentum eius conflunt ad preationem & obsequium. Sanè 1 quando tanta eò frequentia vnâ ad monumentum eius conueniunt, formidant Chaldaei, ac metuant, ne illum auferant: quapropter egredientem comitantur & deducunt. Effecit verò Propheta consistere hic fluminis vndas, quòd terga darent filij Israël trans ripam. Cæterum Chaldaeorum aliquot audaciores populum ponè persequi tentabant, qui quidem ad vnum omnes submersi sunt.

1. Cõsultur ad sepulchrû prophetae, ut ibi fundantur preces & exhibeatur obsequiû. Cõtra quòd garrulæ heretici præsentis temporis.



Ille quoque propheta spontaneis orationibus filii Israel vberimum piscium impetravit com-  
 meatum, vt qui inedia tantum non perissent, piscium esu rescicerentur. Plurimis etiam illo-  
 rum, qui aura vitali iam vesci desierant, vitam recuperaverunt. Is est quoque vates ille, qui plebe  
 iam depresa ac pessundata ab hostibus, stetit contra faciem Ducum illorum, & confundebat  
 eos portentis & miraculis, ita vt milites territi cepto desisterent. Tunc populo suo Ezechi-  
 el dixit: Propterea quod parum conuenit inter vos, spes vestra interijt. Nunc in prodigijs of-  
 fimum mortuorum fecit illos, quoniam est spes Israel cum presentē, tum aetate futura. Hic  
 est, inquam propheta, qui quanquam esset in regione Chaldaeorum, pleraque tamen po-  
 pulo quaecunque in Hierosolymis, inque templo fiebant, aperuit. Ille quoque propheta  
 eduxit eos de sinibus Chaldaeorum, & reduxit in Hierusalem ad redargutionem impiorum,  
 & infidelium. Hic Ezechiel per Moysen cōtemplatus est situm templi, murumque eius spa-  
 ciosum, prout locutus est etiam Daniel, vt olim conderetur. Hic in Babylone iudicauit tri-  
 bum Dan & Gad, quod impiē egissent aduersus Dominum, persequendo eos, qui legi fidem  
 suam austrinxerant. Obvult autem illis insignē prodigium suae ostentum, quoniam angues de-  
 norauerunt infantēs eorum, & omnia iumenta ipsorum. Praedixitque, quod culpa eorum ne-  
 queat populus regredi Hierosolymam, quin in Media permaneret quoad resipiscerent, & in  
 viam, quod aiunt, redirent. Erat sanē vnus illorum qui eum interemit: oppositus enim erat  
 illi, vsque in diem obitus sui.

Habetur in libr.  
 eius de patribus  
 veteris testamēti.

ITEM VITA EZECHIELIS, PER D.

Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Est praefatio eiusdem  
 in Ezechielis  
 electi.

Ezechiel Sacerdos filius Buzi, genitus in terra Saria, in typo Christi filius hominis vo-  
 catus. Hic captiuus cum Ioachim in Babyloniā ductus est, & ad captiuos prophetauit,  
 corripuens eorum offensiones: & zelo Dei motus, cuncta eorum crimina & turpitudines  
 arguit. Quem dux populi Israel interfecit, pro eo quod, autoritate pontificali corripitur ab  
 eo ob impietatem sacrilegij. Sepultus est autē a populo in agro Maurim, & Arphaxat.

ITEM DE EZECHIELE, PER D.

Hieronymum Praesbyterum.

Habetur in libr.  
 eius de vitis pro-  
 phetarum.

Ezechiel Propheta cum Ioachim rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem, idque his  
 qui cum eo capti fuerant, prophetauit, penitentibus quod ad Hieremias vaticinium se  
 vitro aduersarijs tradidissent, & viderent adhuc urbem Hierosolymam stare, quam ille casu-  
 ram esse praedixerat. Trigesimo autem aetatis suae anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad  
 concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldaea, Hieremias in Iudaea  
 prophetauerunt. Sermo eius nec satis disertus, nec admodum rufficus est, sed ex utroque  
 frigidē temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Hieremias, principia voluminis & finem ma-  
 gnis habens obscuritatis inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab He-  
 braico. Vnde satis miror, quid causae extiterit, vt in vniuersis libris habemus inter-  
 pretes, in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint.

VITA ET MORS DANIELIS PROPHETAE,

Per D. Epiphanium Constantiae Cypri Episcopum descripta.



DANIEL Propheta à tribu quidē fuerat Iuda, genere patritius, optimatumque  
 regie administrationis filius adhuc admodum infans pulso è Iudaea in Babylone  
 perductus est. Propugnatus autem in Bethelero superiore non procul à  
 Hierosolymis. Et ea semper fuit vir ille modestia ac probitate, vt Spadonem  
 putarent eū esse Iudaei: Magno moerore luxit urbē Hierosolymā: Ita porro à cu-  
 nabulis in abstinētia & ieiunio vixit, vt ab omne genus cupedij facile temperarit. Vir aspe-  
 ctu quidē aridissimus ac squallore obitus, atqui in fauore & gratia domini perquam specio-  
 sus. Plurimas fudit preces pro Rege Nabuchodonosor, cum factus esset brutū, ac pecus, sine  
 iumentū, ne perderetur. Praeferebat enim anteriore parte, pariter & capite bouē, pedibus ve-  
 rō & posterioribus leonē. His quippe optimates eorū pleriq; oēs in iuuentute sunt praediti,  
 vt instar bouis de iugo nascatur Beliar voluptatis, desiderij gratia, deinde bestiae tandē sunt,  
 nepe praedons, vastatores, percussores. Cognouit itaq; Daniel vir sanctus, quod more bouis  
 feno vesceretur, & destinatus est illi in humanaturae pabulū. Quo circa Nabuchodonosor  
 à flagello sibi hoc misso, retinēs etiamdū in corde suo humanū sensum, ingēti licu percussus  
 otulauit: Supplicabatq; Deo diesq; noctesq; quadrages, imploras Beemon, quod est Deū Ira-  
 el: praesto namq; erat illi spiritus Satan, & celabat eū, quod natus fuerat homo. Linguae; eius  
 ligata haeserat, ne verba faceret, & vox bruti dedicata est ei. Et reddita sunt perinde ac caro à  
 continuo

continuo eiulatu: pleriq; verō summi magistratus, simul & ciues spectatum eum, urbē egre-  
 diebantur: solus Daniel illum visere detrectabat. Proinde vbi Nabuchodonosor transforma-  
 tus est, asidue precationibus vacabat nomine eius: Dixitque fore, vt iterum hominis formam  
 indueret, principatusq; sui gubernacula resumat. Neque quisquam Danieli fidem habere am-  
 bigebat. Septem porro annos, quae illi septem tempora Daniel praedixit, supplicationibus ipse  
 suis super eo ad Dominum, in totidem menses commutauit, Mysterium certē septem tem-  
 porum, super illo consummatum est, quod mediator septem restituit. Sex itaque annos, &  
 totidem menses supplex precatus est Dominum Deum, & confessus est impietatem suam, &  
 post remissionem sceleris sui, principatum illi Deus restituit. Ex eo igitur tempore neq; car-  
 nibus vesci, neque vino potari vnquam voluit, confitens vsque Deo, eō quod Daniel sibi mā-  
 dauit, in leguminibus, viridibusque, aut irriguis Dominum postea propitiari. Proinde Nabu-  
 donosor invidit Prophetae appellationem Balthasar, iuxta nomenclaturam vnigeniti filij sui.  
 Volebat ad haec Danielem cohaerem constituere pignoribus suis. At pius ille vir inquit.  
 Arbitrari me maiorum haereditatem repudiare, & non circuncisorum haereditati adherere.  
 Designauit complura praeterea inter Reges Persarum miracula, quae hoc quidem volumine  
 annotata non sunt. Caeterum in libro Danielis prodita scriptis comperiuntur. Ille propheta  
 in celsis montibus Babylonis monstrum annunciauit, & exhibuit, dicens: Vbi cernetis mon-  
 tem ex parte Boreae fumo denigratum, pro foribus Babylonis terminus imminēbit. Quando  
 verō isthunc flagrantem igne videbitis, aderit totius orbis terrarum finis. Sed cum ad meri-  
 diem mons aquas propellet, remeabit populus in patrium solum, & condetur Hierusalem  
 late, campoque capaciore; perinde atque factum est etiam per Iesum Pontificem, pariter &  
 Zorobabel filium Salathiel. Quod si denique mons iste cruentus sanguine manat, stragem  
 portendet ipsius Beliar in vniuerso terrarum orbe. Aderit autem Dominus humana naturā  
 indutus. Tunc igitur Babilone ex hac vita discessit Daniel vir sanctus in pace, & hu-  
 matus est honoribus magnis in augusta cauernā. Extat monumentum ipsius vsque ad hoc  
 seculum nostrum, in Babylone cunctis notissimum.

1 Quia non impe-  
 tret a Deo humis-  
 lis oratio.  
 2 Vide abstinē-  
 tiam ex ciborum  
 delectum indictū  
 3 Daniele Nabu-  
 chodonosor, vsq;  
 Deum propitiari

3 Etiam antiquis  
 patribus mos fuit  
 cum honore mago-  
 no ex solennibus  
 exequijs tumulari  
 re corpora mor-  
 tuorum.

ITEM VITA DANIELIS, PER D. ISIDO-

rum Episcopum Ispalensem scripta.

Daniel de tribu Iuda, genere nobili, princeps omnium Chaldaeorum, Sacerdotū Regim-  
 que prosapia, & flores patriae nobilitate. Hic sub Ioachim Rege Iuda post exitum Hie-  
 rusalem, cum tribus pueris admodum puer in Babyloniā translatus est. Vir gloriosus, & as-  
 pectu decorus, mente humilis, & corpore castus, & perfectus in fide, egregius in opere; &  
 in virtute summus, in prodigijs clarus, terribilis in signis, cognitor secretorum, visionum inter-  
 pres. Qui s continuatis ieiunijs, ipsa orationis constantia, futura praenoscere meruit sacra-  
 menta. Hic inter caetera visionum mysteria, his virtutibus atque signis effulsit. Trium hebdo-  
 madarum diebus exorans, pro populo ieiunauit. Simulachrum Beli diuinae inspirationis argu-  
 mentis elisit. Draconem Babyloniae (nomen eius ingens) ossa picis cum adipe & capillis con-  
 secta, diuinæ mentis instinctu incredibili admiratione dirupit: In lacum missus rabiem miti-  
 gavit ferarum, atque virtute animi fortis, inter frementes securus epulatur leones. Hunc Da-  
 rius, postquam Babyloniā subuertit, imperij honore maximus, secum tulit, & in Mediam  
 adduxit. Qui etiam fertur dedisse ei signū in montibus super Babyloniā, dicens: Dum mon-  
 tes à Borea fumauerint, finis instabit Babyloniae: dum visi fuerint incendio conflagrare, finis  
 erit mundi totius. Item dum ad partem nō deflexerit Tigris, regressio erit populi Israel. Vixit  
 autem vsque ad tempus Darij Regis Persarum, annis centum decem, sepultusque est iam se-  
 nex in spelunca regia, solus in captiuitate cum gloria.

Habetur in li-  
 bro eius de patri-  
 bus veteris tes-  
 tamenti.

4 Cū Daniel nec  
 uxore habuit nec  
 filios habuisse, nec  
 mulierī alicui cō-  
 mixtur legatur, et  
 castus fuisse cor-  
 pore perhibetur,  
 iateri debemus  
 probabiliter saltē  
 eū fuisse virginē.  
 5 Ieiunijs et ora-  
 tionibus meruit Da-  
 niel futurae praes-  
 noscere sacramē-  
 ta.

VITA TRIVM PVERORVM, PER

D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur libr. vt  
 supra



Res pueri stipe regia clari, memoria gloriosi, scientia eruditi, fide pares, deuotione  
 stabiles, incorrupti corpore, sobrii mente, iudices prouinciarum, & regionum prin-  
 cipes, paternatum quoque memores legum, & à cibis Gentilium vel immolatiis  
 nequaquam polluti, leguminibus vitam degentes, & oleribus. Hi vigore virtutis contem-  
 perunt mortem, & idolum non adorauerunt. Regem sauisimum fidei virtute vicerunt.  
 Extinxerunt quoque caminum flagrantis incendij, & inter horrendas spissae caliginis flama-  
 mas, hymnum apertis vocibus cecinerunt. Iacent in Babylonia pariter sub vno specu positi,  
 & magna cum veneratione sepulti.

1 Vide et in his 1  
 sanctis virginibus  
 tem.

2 Cum magna ve-  
 neratione sepulti.

Habetur in lib.  
2. Sermon. eius,  
Sermon. 29.

¶ ITEM VITA TRIVM PVERORVM HEBRÆ-  
orum, per D. Zenonem Episcopum Veronensem scripta.

**M**artyrii quodammodo pars est, fratres dilectissimi, martyris non horruisse supplicia. Quantum enim multiformis crudelitas, & lugubris contemplatio retrahit à corona, tantum generosa ac perfecta fides, quiq; illi fuerit cruciatus, sua cōpōlicent vota. Denique tres pueri in illo sacro certamine, prae oculis Deum sibi proposuere, non flammis: prae-  
mium futurorum, non poenam. Sicque inter tetros vndantis incendij globos triumphantes, Barbarum Regem, minas omnes, ipsum quoque supplicium, docuerunt ignes sanctis homi-  
nibus non esse fortiores.

Ibidem Ser. 30.

**T**rium puerorum martyrium qui credit interitus, potest etiā ipse adipisci martyriū. Tan-  
ta enim vis certaminis fuit, vt eam ipse quoq; ignis horruerit. Nam à Barbaro Rege ni-  
mia crudelitate tribus pueris consulente, fornacis vltra quam solet, septenario pabulo ignis  
armatus est. Credo diuina prouidentia sacramento trinitatis spiritalem quoque numerū con-  
uenire. Denique nec irrorati camini eis baptisimatis defuit gratia. O admirabile incendium, &  
verē spectaculum Deo dignum. Qui audiunt, timent: qui incenderāt, ardent: qui incensī sunt,  
sanctificati & incolumes de camino procedunt.

Vbi supra Ser-  
mon. 31.

**I**ngens supplicium aliquoties ingentior prosequitur gloria, maximē in rebus diuinis, in  
quibus felices obnixa deuotione, suam religionem cultodiunt potius quam salutem. Igitur  
cū audio tres pueros incensos, prius vehementer horresco. Mox deinde eorum particeps  
optauerim fieri, cū cognosco inter flammis resculentos hymnum Deo cecinisse securos.  
Tanta est enim fidei virtus, tantaque potestas, vt cultoribus suis etiam ipsa elementa con-  
tra suam naturam famulari compellat. Vnde fratres atrocissimae rei non vos terreat con-  
templatio. Non enim vlla est metuenda iam poena, cū incensorum superstes insulcet igni-  
bus vita.

Vbi supra Ser-  
mon. 32.

**M**irum fratres dilectissimi, ac delectabile certamen Deo, historia sancta prodidit nobis,  
ignis ac fidei. Etenim duo discordantia, deuotione dominica in vnam concordiam  
conuenere. Namque tribus in pueris fides puniri non timuit, immisi: camino ignis ex-  
stans detulit, vt eos vnus virtutis esse persensit, Denique arsit incendium incendentibus,  
non incensis, O admirabilis ratio. O inestimabilis gloria Dei. Sacramento trinitatis tam po-  
tentis elementī subacta natura est, Qui putabantur incendio extingui, emicant beatiores in-  
censi.

Vbi supra Ser-  
mon. 33.

**C**redulo percipe corde rem miram Christiane, omniūque virtutum exemplo famigerabi-  
lem. Hebraei verē tres pueri senum constantia maiores, iuuenum virtute fortiores, sibi  
pares, trinitatis sacramento praemuniti, vnitate vna fide solidi, aequalitate pares, passionis vi-  
ctoria gloriosi. Hos Barbarus Rex, quōd eius statuum adorare contempserint, incendi praeco-  
pit. Qui vbi iactati sunt in fornacem ignis ardentis, hos deuotē cupidus ignis excepit. Lam-  
bunt rosidos flammæ blandientes. Mira res, opacitas intus, incendium foris est. Intus hymnus  
canitur, foris vlulatus auditur. O magna potentia Dei. Incensores incendio concremati sunt,  
& qui incensī sunt, incendio suo superstitēs, triumphantes de camino procedunt, praestante  
Domino nostro Iesu Christo.

Vbi supra Ser-  
mon. 34.

**E**xulta Christiane, & fortiter Deum time, diaboli si vis incendia non timere. Ecce pueri  
Sacramento muniti, tres numero, sed vna virtute. Anhelantibus flammis, camino rugiente  
non laeduntur, incensi hymnum canunt, Barbarum regem fidei tenacitate confundunt. Vin-  
dicantur de incensibus suis, Deum vident: mors transit in vitam, metus in gloriam. Sic  
quis non optet ardere?

Vbi supra Ser-  
mon. 35.

**T**res Hebraei venerabilis numeri sacramento muniti, aetate teneri, sed fidei soliditate ro-  
busti, supplicio suffragante gloriosi, amore diuinæ religionis Regis adorare imaginem  
contempserunt, vt pote qui ipsum contempserunt Regem. Qui ira sufflatus, solito septies am-  
plius caminum iussit incendi, ac ne quid immanitati sequentis deesse videretur, pice & stuppe  
armatum citatur incendium, astantibus globis, rubescit quoque ipsum alienis ignibus coe-  
lum. Illo praecipitantur insontes, ibidemq; propter quem praecipitantur, inueniunt. Denique  
excipiuntur, non flamma, sed rore, Dei dignatione, nō poena. O felix supplicium, quod inco-  
lūitate superante, immortalitas prosequitur & corona.

Vbi supra Ser-  
mon. 36.

**E**vigila Christiane, omniūque secularis somni torpore discusso, apertis auribus cordis, à  
pueris discite virtutem. Sed vide, ne aestimes falsum, quōd eis cecidit incendium. Veritatem  
ratio

ratio protestatur. Qui nunc in se credentes baptizat spiritu sancto & igni, ipse tunc quoq; nu-  
mero suae adfuit Trinitatis. Deniq; rem sacramento gestam esse cognosce. In caminum mis-  
si, vt submersi sunt flammis, statim inuisibili rore incendia temperantur, mors refugiens mu-  
tat officium, incensores cremantur, incensis hymnum cantantibus flamma blanditur, Deus à  
creatura benedicatur vniuersa. In tribus vna mens, vna virtus, vnus triumphus exultat. Me-  
lioratur vita supplicio, Rex non inuiderat pueris, si non eos praecipisset ardere.

¶ ITEM ADHVC DE TRIBVS PVERIS, PER D.  
Ioannem Chryostomum Episcopum Constantinopolitanum.

**T**rium puerorum sermo tractabitur, quorum fides, quali laude in tonet gloriæ, salutis fla-  
mæ testantur. Ecce in tribus pueris non anni faciunt sapientiam, non membra colligūt  
vires, habentes talem scilicet in sacrario temporis fortitudinem, quam armatus Rex  
exhorruit, & ignis expauit: quorum infantiam fidei constantia gloriosam decursa libri pagi-  
nula paucis exponam. (Anno octauodecimo Nabuchodonosor fecit imaginem auream, al-  
tam cubitis sexaginta, & latam cubitis sex, & statuit eam in regione Babylonis) Singula ex-  
ponenda sunt, singulis respondendo, postea ad fortiora veniamus. Fecit, inquit, imaginem  
auream. Qualis Deus nouo honore monstreretur, quem abstrusa metalli generauerunt? Quid er-  
go dicemus. Durus fossor sudauit, palluit, laborauit, ne minus fortia cupidus Deus membra  
fusciperet. Alta, inquit, cubitis sexaginta. Hæc verō omnia ridiculis transigenda, Et stabat in  
conspetu imaginis praeco fortiter clamans: Qualis Deus, qui vt disci possit, publicè praeco-  
natur, & tanquam nouæ religionis indicium. Aureus postea ponitur, quem cultum fore Gē-  
tibus monstrat insanus vates, quem contremenda species delectet, aut terreat. In fornacem  
ligna iniiciuntur interea, quasi ad cōsumenda corpora contemptorum: crecit captiuus con-  
stantia, & amplius furit tyrannus, cū de gloria plus miratur. Pueri ergo iactantur in flam-  
mam, ibat circa innocuos pedes nouo liberamine temperatus artifex ignis, & tot circumuo-  
lans passus, sola cōsumere vincula laborauit, circa damnatos suos innocens poena blanditur.  
Et flans Azarias precatus est, & aperiens os suum in medio ignis, dixit. Benedictus es Domi-  
ne Deus patrum nostrorum. Et aperuit os suum. Non audet ignis inuocantis Deum fauces ir-  
rumpere, nec nullo ductu vaporans eloquentis ora conturbat: innocenti oratione prolata,  
& quasi factio impetu sermonis tremula flamma subducitur. Et diffundebatur, inquit, flamma  
super fornacem cubitis sexaginta & nouem, O Dei potentia clarius luce monstrata. Furatur  
passus alienos incendio: nam consumpsit quos propè inuenit, quia ieiunat in suis. Custodiam  
suam vehementer horrefens, ne iam faciat vel ipso fumo sanctis quos tuetur iniuriam, foris  
tantum ducit vrere. Bene constanti vindicta innocentia defenditur, liberantur inclusi, &  
pereunt spectatores. Mira etenim ratione ius horridum commutatur in loco suo, vbi incen-  
ditur, illic refrigerat, aut tepescit, vt eodem loco scriptura testatur. Angelus autem Domi-  
ni simul descendit cum illis qui erant in fornace, cum Azaria, & discussit flammam ignis  
de fornace, & fecit medium fornacis, vt spiritum roris sibilantem. Incedebant ergo  
pueri per medium fornacis cum Angelo, & murmure fugituo replicabatur incendium,  
ac velut amicus ignis sanctis viris praebat obsequium. Rex autem cū audiret eos be-  
nedicentes & laudantes Dominum, miratus est, & surrexit in festinatione, & dixit princi-  
pibus suis: Nōne tres viros misimus in medio ignis vinctos? Ecce video viros quatuor  
solutos, & ambulantes in medio ignis, & corruptio nulla est in eis, & aspectus quarti simi-  
lis est filio Dei. Ecce, inquit, video viros quatuor: exclude si potes adhuc demens eum, qui  
crecit ad numerum. Nō poteris iam tuos finire damnatos, qui soli esse non possunt, mala  
tibi ratione creuit quaestio, fortior est quem claudis. O quibus te incorrupta fides trium-  
phis extendis: Adest tibi amica maiestas, vt innocentia liberetur. Patitur se Deus cum  
pueris in supplicio numerari, & potest Dominum videre sacrilegus, sed non permittitur  
nosce, vt crescat gloria puerorum: insana enim mens in suis flammis parum crederet fortas-  
se, si talem non diceret defensorum. Tunc exiit Rex ad ostium fornacis ignis ardentis,  
nec cū propè fuerit positus flamma contingitur. Necessariū enim ab ipso igne cogno-  
scitur, quia Dominus coeperit consisti, pro hoc, & dixit: Benedictus Deus Sidrach, Misach,  
& Abdenago, qui liberauit pueros suos. O magna misericordia Deitatis, quod exultabile  
dictum est: Sanantur rei, & redimitur qui torquebatur. Inter hæc quid tale potuit inanis  
imago monstrare? Ecce Dominus non in auro lucet, sed in flammis ostenditur. Sed qui-  
bus flammis? Quæ illuminant, nō quæ incendunt. Vnde nos fratres charissimi, omni fi-  
de Dominum Christum venerari debemus altissimum, vt possimus indubitanter ad regna  
caelestia peruenire.

Est Homilia 8.  
in opere. 45. hō  
miliarum eius.  
Tom. 2.  
Est in operibus  
eius Basilæ in 4  
pessis. circa finē  
Tom. 1.

Propheta Daniele, &amp; de sanctis tribus pueris.

Per Simeonem Metaphrasten.



VM Nabuchodonosor Rex Assyriorum ciuitatem Hierusalē bello cepisset, & magnam illinc prędam egisset, & plurimos abduxisset bello captos, & splendide ac magnifice reuerlus esset Babylonem, sui imperij sedem, nobilissimos pueros Iudęorum delegit, & sibi ad suum attribuit ministerium. Inter quos erant etiã quatuor ex iis qui à Rege Dauide ducebant originem, pulchri quidem specie corporis, pulchri autē specie quoque animę, ingenuiq; & liberalē aspectū pulchrē ex vtriusq; ostendentes: qui etiam ad Ezechia & Iosiam viros iustissimos genus proximē referebant. Cū illos ergo excidisset, & prouidisset, vt ex mensa regia aleretur, tradit Pędagogis, vt in externa sapientia, & ipsa Chaldeorum doctrina pulchrē erudiretur. Ex his vnus quidem vocabatur Daniel: qui ipsū verō sequebatur, Ananias: & tertius Azarias: & alius Misael. Mutatis autem eorum nominibus, Daniele quidem vocat Baltasar: Anania, Sedrach: Azariam verō Misael: & Misaelē nominat Abdenago. Quos quidem & Rex amabat, & benignē admodum eos aspiciēbat, eorū laudās indolens: & quod nō solum valebant ingenio ad disciplinas, sed eis quoque magnum adferēbat ornamentum solertia & modestia. Sed sic quidē erat Rex affectus in pueros. Diuinus autem Daniel nō solum erat laudator virtutis, sed eam etiã diligēter exercebat. Et ideo asperitate vitę corpus affligēbat, & ciborū mensę regię nō solū recūlabat esse particeps: sed aliis etiã cognatis, tribus, inquam, pueris, sic suauit vt facerent. Cū vtriusq; ergo visum esset ab omnibus abstinere animatis, & vesci solum feminibus & oleribus, accedentes ad Aschanetem Archicunuchum, cui erat cōmissa eorum cura à Rege, eum rogauerunt, vt quę ab ipso Rege ad eos afferrentur, ipse accipiens cōsumeret: pro eis autem pręberet legumina, & dactylos ad nutrimentum, & si quid aliud vellet ex inanimis: in hac enim vitę ratione dicebant se esse educatos ab initio, aliam verō despiciere. Ille autem dicebat se esse quidem paratum inseruire eorum voluntati, sed timere ne id Rex rescisceret ex corporū gracilitate & vultus pallore. Necessē enim esse, vt eis simul mutentur corpora & colores cum ratione victus: & maxime ne cū alij pueri sint bonę habitudinis, ipsi sint ei causa periculū & supplicij. Cū itaq; cautione hac in re vteretur Aschanes, ei persuadēt pueri illi egregij, vt decem dies hac illis pręberet experiendi causa: & si non mutaretur quidem eis corporis habitus, sineret in eis perseuerare. Sin autem viderit diminutos, & aliis se habentes deterius, eos ad priorē victus reducat rationem, & faciat, vt fuit ei imperatum. Cū verō eo alimento vtentes nihil offenderent, sed & corpora eorum melioris essent habitudinis quā aliorū, & aspectu pulchriora: adeo vt qui eos videbant putarent Daniele quidem & tres alios viuere in oibus lautitiis & delictis: alios autē pueros vesci parcius, nec eis suppetere ea quę sunt ad vsum necessaria: ex illo tēpore, cū reuerentia, Aschanes quęcunq; quidē ē sua cōna vt solebat, ad eū mittebat Rex, ipse accipiebat: quę prędicta sunt verō eis suppeditabat. Illi autē, vt pote quod eis animę propterea euaserant munde, & aptę ad suscipiendas disciplinas, oēm citō didicere doctrinā, tā quę erat apud Hebręos, quā quę apud Chaldeos: maxime verō Daniel, qui cū iam esset factis doctrina prouectus, studiū quoque posuerat in iudicio somniorū: eiq; Deus manifestē apparebat, à quo eum eius mens informaretur, ex futuris multa euidenter prędixit. Secundus annus pręterierat ex quo capta fuerat Hierosolyma: & Rex Nabuchodonosor somniū videt admirabile, cuius euentum in somnis ipse Deus ei significauit. Ille autē cū surrexit & cubili, & ipsius somnij est oblitus, & illius quā à Deo habuit cōiecturę. Chaldeis ergo protinus accessit, tā qui erant inter magos eximij, quā qui periti diuinationis, dixit eis se vidisse somniū: & significauit accidisse, vt eorum obliuisceretur quę viderat, & iubebat eos dicere quod nām esset somniū, & quę nām esset significatio. Illis verō dicentibus, fieri nō posse ab hoibus, vt nisi ipse exposuisset visionē, cōiecturā enunciarent: ipse mortē minatus est sapientibus, nisi ei & visionē reuocarent in memoriā, & coniecturam simul enunciarent: & statim iussit eos omnes interim, cū pronunciaissent se non posse facere id quod iussi fuerant. Cū hoc intellexisset Daniel, iussisse Regem omnes occidi sapientes: inter hos autem se quoque cum cognatis venire in periculum, accedit ad Arioch vnū ex Regis satellitibus, & rogat vt ei dicat causam propter quam Rex tā improbē iussisset occidi oēs sapientes Chaldeos et Magos. Cū verō de somnio ex eo intellexisset: & quod iussi à Rege hoc ei declarare, qui fuerat oblitus, dixerit se nō posse: & propterea Rex ira motus, eos morte dānauit: rogauit Arioch vt intraret ad Regē, & peteret Magis vnam noctem, & in eam hanc differret interemptionē.

Dicebat

Dicebat enim se sperare, fore vt cū in ea Deum orasset, somnium cognosceret. Et ille quidem hæc Regi quamprimum renuntiavit. Ille autem cupiens scire quanam esset visio, & quanam esset eius significatio, iubet sustineri Magorum interemptionem, donec sciret quidnam dicitur esset Daniel, & quanam esset eius virtus. Hic ergo beatus cū tota nocte cum cognatis ad se secessisset, tota nocte Deo supplicauit, vt Magos seruaret & Chaldeos, cū quibus ipse quoque simul erat periturus, vt liberaret ab ira Regis, aperiendo ei visionem, cuius Rex erat oblitus. Deus autem simul & miserus eorum qui erant in periculo, & volens suam prophetam reddere gloriosum, ei significat somnium, & aperuit coniecturā: & cū protinus Daniel hæc Azarię, & cęteris aperuisset, eos qui vitę spem abiecerant, & in mortem suam defixerant cogitationem, immutat & reddit lactiores, & animo alacriores.

Cū Deo autem cum eis egisset gratias, qui miserus fuerat eorum ætatis, & esset dies, accedit ad Arioch, & rogat vt eum ducat ad Regem. Dixit enim se ei velle somnium significare, quod ei accidit, vt nocte viderat præterita. Ingressus verō primū se excusauit, nolens aliis Chaldeis videri sapientior: & quod cū nullus eorum potuisset inuenire somniū, ipse id esset diciturus. Non enim per experientiam, neque quod sit subtilioris & solertioris ingenij, hoc accidit: sed nostri, inquit, miserus Deus, qui veneramus in mortis periculū, mihi pro mea anima & eorum qui sunt eiusdem gentis precanti, & somnium aperuit, & eius expositionē. Nō minore enim nostri doloris, quā tuę glorię curā gerebāni o Rex, qui viros tā bonos & tam honestos iniquē mori iusseras, cū nihil petiisses, quod esset humanę sapientię: sed hoc ab eis exegisses, quod erat solius Dei opus. Tibi ergo o Rex cogitanti, quis post te esset tibi mundo imperaturus, volens Deus significare, tale ostēdit somniū. Visus es videre magnā statuam stantem, cuius caput quidem contigit esse aureum: humeros autē & brachia argentea: ex aere verō ventrem & femore: tibias & pedes ferreos. Deinde lapidem vidisti abruptum à monte, incedere in statuam, & eam comprehendere, ac contere, & nullam eius partem relinqueret integram: aurum autem, & argentum, & æs, & ferrum, vel puluere fieri subtilius: & statuam quidem vento spirante dispersam fuisse in aërem: lapidem verō adeo creuisse, vt videretur inuierfa terra ab eo fuisse repleta. Atque somnium quidem quod ipse vidisti, fuit tale: Eius autem coniectura hoc modo se habet. Aureum quidem caput te significabat, & qui ante te fuerunt reges Babylonis. Duæ verō manus & humeri, à duobus Regibus dissoluentum esse vestrum principatum, à Persis, inquam, & Mēdis. Illorum autem principatū destruet quidam alius ex Occidente aere indutus. Is est Alexander Macedo, & eum faciet alius cessare, viis ferri similis. Superabit autem omnino propter ferri naturā: est enim is fortior auro, argento, & aere. Est verō id potentissimorum Romanorum imperium. Significauit autem ei etiam de lapide, dicens: Lapis qui fuit scissus sine manibus, est Christus. Illud verō, sine manibus, prædixit eum sine coitu esse nasciturum ex vtero à labe alieno. Nabuchodonosor autem cū hæc audiuisset, & hoc esse quod ei apparuerat somnium intellexisset, stupuit Daniel ingenij magnitudinem, & protinus parua omnia, & ipsū regnum, & imperij magnitudinem esse ducens: surgit è throno, & Deo paribus illum afficit honoribus. Præterea verō ei quoque summi Dei imposta appellatione, eum totius regni effecit curatorem. Quinetiā eius cognatos, qui erant ei virtute pares, Azariām, inquam, & cęteros, creat principes Babylonis: quos paulō post cōtigit propter inuidiam incidere in periculum, cū Regem offenderent. Hac de causa Rex ille Babylonis, felici rerum successu, & infinitis diuitiis, & multitudine earū quas subiunxerat gentiū, in superbiā elatus, & valde inflatus, & propemodum propter leuitatē se Deū esse visionē apprehendens, propemodū se vel deos eo ipso die putabat posse fingere: & suarum manū opera Deos contēderat efficere. Hinc factum est, vt eum auream construxisset statuam sexaginta quidē cubitorum altitudine, sex autē latitudine eam statuerit in medio campo Babylonis, qui vocatur Deera. Et cū esset eam cōsecraturus, ex tota terra cui imperabat, conuocauit primos Satrapas: Dederat verō eis quoque signum, vt non tam temerē, & absque aliqua ratione ei honorem tribuerent: sed tanquā signo dato accedentes, cum magno metu adoraret. Fuit autē tale signum. Quando, inquit, audierint tubam hoc magna voce significantem, tunc oportet, inquit, procidentēs adorare statuā: eos verō qui hoc non fecerint, continuo iniici in fornacē ignis ardentis. Vt enim esset ei maius & clarius certamen pro statuā, iubet fornacē ex diametro distantem, pice, sarmētis, naphtha, & stappa accendi è regione statuę, vt si quis conuinceretur iussui Regis non assentiens, in fornacē statim coniceretur. Cū omnes ergo vt iussi fuerant, tam resonante tuba adorarent statuam, hi tres soli recusarunt hoc facere, vt sacra docent eloquia, vt qui patrias leges transgredi minimē sustinerent, & Deum dedecore afficere, & simulachro offerre adorationem. Hinc factum est vt apud iniquum Regem accusarentur. Accedentes autem qui eos accusabant: Rex, dixerunt, ij quibus à te datum est imperium regionis, Sidrach, inquam, hijc Misach,

Misach, & Abdenago, neque omnino sustinent adorare imaginem: neque tuis iussis obediunt. Hæc cum illi dixissent, statim producti sunt ante tribunal regium. Quid ergo deinceps est consecutum? Ille quidem rogauit an vera essent, & nollent auream statuam adorare cum alijs: Dicebat enim se non credere hæc esse vera. Illi verò magno & excelso animo dixerunt, se nulum alium habere, nisi solū Deum in cælis: qui nos potest & Rex eripere ex hac fornace ardente, & ex tuis manibus. Certò enim scias, quòd nos Deos tuos non coleamus, & auream quam posuisti statuam non adorabimus. His tyrannus non minus ira accensus, quam fornax ardens, iubet iratos, viros robustos, Azariam cum cæteris, vinctos cum vestibus & tibialibus, ita ut erant, in fornacem iniicere. Et illi quidem statim in ignem iniecti, diuina prouidentia conseruantur illæsi: & admirabiliter ac contra opinionem manifestum effugiant periculum. Non enim eos omnino ignis attigit, neque eos vlla affecit molestia. Sed cum vnà cum eis descendiisset & Angelus, statim quidem à circumpositis relaxantur vinculis: aura autem rore aspergens eis euat ignis: & tanquam in thalamo in media flamma stantes laudabant Deum vniuersorum. Benedictus es, dicentes, Domine Deus patrum nostrorū & laudabile & gloriosum est nomen tuum in secula: & quæ deinceps sequuntur in Cantico. Eos verò qui ipsos accusabant, Chaldaeos & multos alios ex Assyrijs, ignis excurrens perdidit & interemit. Sic gloria & honore coronare nouit Deus eos qui re vera nomen illius glorificant. Sic fide dignus est qui promissit, quòd etiam si per ignem venias, non combureris, neque ardebis. Atque hæc quidem sic habuerunt: & tres pueri degebant in fornace laudantes Deum vniuersorum. Rex autem rem admiratus, statim quidem surgit à throno. Dubitabat autem quomodo tres ab eo coniecti in fornacem, nunc cernantur quatuor, qui nihil omnino graue aut molestum sensere. Aspectus verò quarti est similis filio Dei: & statim accedens ad ostium fornacis, Sidrach, inquit, & Misach, & Abdenago, serui Dei altissimi, exite, & venite. Illi autem saluè egressi sunt & intacti, cum ne in vnum quidem pilum dominatum obtinuisset ignis. Hæc cum vidisset Rex, miraculi, vel potius miraculorum summam stupens magnitudinem, nempe quòd & tali igne fuerint superiores, & quòd non solū superiores, sed nec eorum quidem pilus, res quæ facillimè staccescit & marcescit, tanta flamma effluerit: & præterea quòd cum essent vincti, continuò fuere soluti: & quòd cum adhuc essent in fornace, auditi sunt canentes: quod quidem ijs qui sunt in flamma, ipsa statim oris apertione, mortem solet adferre protinus, & quòd ille ignis, qui in eis propria est oblitus naturæ, in Chaldaeis qui erant circa fornacem, fuit verus & perfectus ignis: & nec in loco quidem manens, sed egrediens & saliens, & eos qui digni erant comburens facillimè. Postquam ille vidit hæc omnia, statim humi cecidit, & Benedictus es Domine, magna voce clamauit, Deus Sidrach, Misach, & Abdenago, qui misit Angelum suum, & liberauit sanctos suos pueros ab igne, & à malis conseruauit illos. Deinde etiã edidit decretum: Quicumque, dicens, non adorabit Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, interibit, & illius bona omnia prædæ erunt. Ipsos autem beatos pueros maiori quàm prius honore afficiens, iussit Iudeis captiuis præesse. Non multum intercessit temporis, & rursus alia visio Regi apparet in somnis. Videbatur sibi videre arborem magnum & admirabilem, quæ radices quidem egerat in terra: creuit autem, & valde fortis euasit: & altitudo eius cælum attingebat, & speciosus erat comata folijs, & plena erat multo fructu: omnes verò bestiae agræ & volucres in ea habitabant. Deinde vox quoque quædam repente ex alto exiit, & quæ iubebat arborem excindere, solū autem dimitti germen radicis. Fuit itaque excisa, & eius folia repente effluerunt: & quæ erant in ea omnes animantes & volucres, citò recesserunt. Atque fuit quidem hoc formium. Rex autem à somno excitatus, Magis rursus vocatis, narrat id quod visum fuerat: & simul rogauit ut dicerent, quidnam significaret. Atque aliorum quidem nullus potuit statim inuenire significationem, & aperire Regi, quidnam esset futurum. Daniel verò solus hoc coniecit, & euenit sicut ijs prædixerat. Dixit enim: Tu es arbor quam vidisti & Rex. Non multò post autem excides ab imperio: hoc enim significabat sectio. Deinde etiam vitam ages simul cum feris, & scæno pasceris sicut bos: cumque sic septem annis vixeris in solitudine, imperium rursus accipies: hoc enim sibi vult vox illa. Sed germen radicem dimittite. Propterea & Rex, tibi meum placeat consilium: & iniquitates tuas eleemosynis redime: & peccata tua in miserationibus pauperum: & fortasse in tuis delictis exercerebitur lenitas & patientia. Atque hæc quidem postea euenerunt, & finem acceperunt, sicut dixerat Daniel. Cum enim dictos septem annos versatus esset Rex in solitudine, neque vllus esset ausus regnum aggredi, Deum precatus ut suum regnum reciperet, cum successione potentia excellam rursus mentem induens, in regnum reuertitur: & cum regnasset quadraginta tres annos, excedit è vita: vir in rebus gerendis acer & vehemens, & eorū qui ipsū præcesserunt Regum longè felicissimus. Post decessum autem Nabuchodonosoris, eius filius regnum suscipit, qui statim Iechoniam Regem Hierosolymorum, quem pater Nabuchodonosor

capti-

captiuum duxerat Hierosolymis, soluens è vinculis, habuit inter amicos maximè necessarios, ei donans multa munera, & honore afficiens inter eos qui erant in regno Babyloniorum. Nihil enim multi fechonias omnino ostenderat pater Nabuchodonosor, sed eum in vinculis tenebat, & affligebat: etsi Iechonias fecerat rem humanissimam, & digna multis laudibus, ut qui seipsum tradiderat, cum vxoribus & liberis & toto genere manibus Babyloniorū, ne vrbs ab hostibus capta euerteretur: vt hæc leges apud Iosephum narrantem sigillatim. Cum autem is quoque è vita discessisset, postquam regnasset octodecim annos, eius filius ei succedit in imperio: quod cum tenuisset quadraginta annos, è vita excedit. Deinde Balthasar quoque, eius nepos fit hæres imperij. Non multū intercessit temporis, & Cyrus Rex Persarū, & Darius Medorum expeditione suscipiunt aduersus Babylonem. Cæterum cum regnū accepisset Balthasar, accidit nouum quiddam & prodigiosum. Accubebat ille, cœnans in magna domo, & facta ad conuiuia regalia, cum suis concubinis & amicis. Ipse autem cum sic ei visum esset, præ magna arrogancia iuberet è suo tēplo afferri vasa Dei, quæ Nabuchodonosor eius auus cum rapuisset Hierosolymis, ijs nequaquam visus fuerat, sed in suo templo pie deposuerat. Hic verò inconsiderata & ratione aliena inductus audacia eis vtebatur: & dum biberet, & maledicam linguam moueret aduersus excelsum, ex pariete videt manum procedentem, & in muro syllabas inscribentem. Cōturbatus verò à visione, Magos simul & Chaldaeos, & quotquot erant Babylone eius generis qui poterant signa & futura conijcere, statim conuocauit, ex illis volens discere ea quæ scripta fuerant. Dicentibus autem Magis se eorum nihil intelligere, Rex valde anxius, & magno animi dolore oppressus, propter hanc rem inopinatam, & valde admirabilem publico præconio breui edixit per totam regionem, pollicens se ei qui has literas, & quidnam significarent esset declaraturus, daturum esse torquem aureum & vestem gestandam purpuream: sicut solent ferre Reges Chaldaeorum, & præterea tertiam partem sui imperij. Cum hoc publico præconio se fuisset promulgatum, adhuc quidem magis concurrebant Magi, & contendeabant inuenire, quid sibi vellent literæ. Nihilominus autem stabant dubitantes. Interea Regem angore animi plenum videns eius auia, cœpit repetere, & de Daniele Propheta ei significare, qui illius auo, Nabuchodonosori inquam, ea quæ viderat arcana, expoluerat. Est quidam, dicens, qui fuit ductus huc è Iudæa captiuus, nomine Daniel, vir egregius ad inuenienda arcana, & quæ sunt soli Deo cognita, qui Regi Nabuchodonosori, cum nullus alius posset dicere de ijs quæ quærebatur, omnia pulchrè significauit, & edidit in lucem ea quæ quærebantur. Si eum accefferis, id quod scire cupis, mox inuenies: Ille verò eum celerim accersijit, & cum dixisset, quæ de ipso, & de eius audiebat sapientia, & quòd diuinus sit cum eo spiritus, & sic ad inueniendum solus vel maximè idoneus ea quæ non veniunt alijs in mentem, rogabat vt ei diceret, & solueret ea quæ scripta fuerant: etiam si sit, inquit, iucundū & asperum quod à Deo significatur. Hoc ergo si feceris, dabo tibi purpuram qua te induas, & torquem aureum, quem collo tuo imponas, & tertiam partem mei imperij, futuram præmium & honorem tuæ sapientiæ, vt ex ipsis euadas longè clarissimus, & ab omnibus suspiciendus. Daniel autem rogabat quidem vt sibi sua haberet munera: virum enim sapientem & diuinū non esse capiendum muneribus: se verò gratis velle iuuare eos qui opus habeant. Declarat autem ei ea quæ scripta fuerant, nempe vitæ exitum: quòd nec iis quidem quæ auus eius Nabuchodonosor passus erat supplicij propter suas in Deum contumelias, ijs ipse dedicat esse pium, & vltra modum humanæ naturæ non sumere spiritus, sed quòd etiam cum Nabuchodonosor mutatus esset in vitam ferinam, propter ea quæ impiè gesserat, & post multas preces & supplicationes misericordiam esset consequutus, & rediisset ad vitam humanam, & ipsum regnum, & propterea Deum, vt qui omnem haberet potentiam, & hominū curam gereret, vsque ad mortem laudaret, ipse eorum est oblitus: & Deum quidem multis infectatus est maledictis, vasis, 2 autem eius vt sibi ministraretur effecit simul cum pellicibus. Hæc ergo videntem Deum ei esse iratum, & per ea quæ scripta sunt ei præsignificare, qualis sit futurus vitæ exitus. Significabant autem hæc literæ, Manel Thecel Phares, hoc verò dicebat lingua Latina significare: Tempus vitæ tuæ numerauit Deus, & in libra appendit: & ablatum regnum tuum diuidet Medis & Persis. Cum Regi sic dixisset Daniel, quænam significarent hæc in muro literæ, Balthasar quidem angore & animi dolore fuit oppressus propter aspera illa & tristia quæ ei significabantur. Neque tamen ei tanquam prophetæ malorum, non dat ea munera quæ fuerat pollicitus, sed præbuit omnia: quam minatus quidem erat regni euerisionem, definita esse necessitatis, sed non eius qui prædixit esse reputas: ea autem quæ promissa fuerant implere, boni esse viri iudicans iustique & veri. Præterfluit breue spatium temporis, & captus fuit ipse, & ciuitas, sicut prædictum fuerat à Daniele propheta, cum Rex Persarum in ipsum duxisset exercitum. Sed Balthasar quidem sic è vita excedit. Darius verò qui Babyloniorum dissoluit principatum, qui erat etiam filius Astyagis,

F

regni

2 Vides grauitate  
puniri à Deo quæ  
sacris Vasis abie  
tuntur.



regni sexagesimum secundum annum transegerat, quando cepit Babylonem. Qui etiam admirabilem hunc Prophetam secum accipiens tanquam rem aliquam magnam & pretiosissimam, duxit in Mediam, magnum suum in eum studium ostendens & obseruantiam. Daniel ergo cum esset in tanto honore & exultatione apud Dariam, & ipse eius sermones acciperet, ut qui haberent aliquid diuinum, in eum quoque excitata est inuidia ab eis qui primas partes ferebant in Media. Ei enim inuidebant Satrapae, videntes eum esse in maiori exultatione, & esse maius in eum Regis studium, & haberi in maiori apud eum honore. Querentes autem calumniam occasione & accusationis, minime inueniebant: nullam enim eis prebebat causam: nam neque a pecunijs vinciri poterat, & omnem quaestum despiciebat. Hinc factum est, ut cum nihil possent inuenire, quod de eo dicentes apud Regem de eius honore possent aliquid detrudere, alium modum quaerent, quo eum depellerent a Regis benevolentia. Videntes ergo Daniel ter in die precantem, arbitrati sunt se inuenisse occasionem, per quam sint ei allaturum exitium: & accedentes ad Dariam, ei renunciant, visum esse omnibus eius Satrapis & principibus, ut nullus ex omnibus spatio triginta dierum ullam omnino petat petitionem, neque a Deo, neque ab homine, nisi ab ipso Rege. Qui hanc autem legem transgressurus, in lacum leonum iniiciatur. Rex vero non intelligens eorum malignitatem, nec suspiciens eos hanc esse machinatos aduersus Danielelem, celsis eorum sermonibus: & alij quidem omnes cauentes ne transgredierentur ea quae eis imperata fuerant, quiescebant: Daniel autem hoc minime curabat, sed sicut ei mos erat, stans orabat. Hinc cum eum obseruassent Satrapae, & apparuissent ea, quam in ipsum studebant accipere, occasio, statim venerunt ad Regem, & accusarunt Danielelem, ut qui solus transgredieretur ea quae fuerant imperata. Nam cum nullus, aiebant, alius auderet deos orare, Daniel hoc non vult facere: & simul tanquam legis transgressorem volebant eum ex lege iacti in lacum leonum. Confidens autem Darius fore ut Deus eum eriperet, & a feris nihil graue pateretur, iussit eum alacri animo fere quod acciderat, & in lacum iniecto Daniele, cum obligasset Rex lapidem qui erat situs in aditu, loco ostij, recessit, tota nocte in somnis transigens, ut qui premeretur cura de Daniele. Cum autem postquam dies esset, surrexisset, venit ad lacum, & cum saluum inuenisset signaculum quo reliquerat obsegnatum lapidem, aperiens, nominatim vocauit Danielelem, & rogauit an adhuc esset saluus. Cum ille verò inferne audisset, & dixisset se nihil molestum esse passum, iussit eum extrahi de lacu. Cum vidissent autem inimici Daniele nihil mali fuisse passum: Non fuit, dicebant, iste conseruatus propter Deum, & propter eius providentiam, sed quod leones essent cibo satiati. Hoc illi quidem dicebant victi ab inuidia. Rex vero odio habens eorum improbitatem, iubet quidem multas carnes obijci leonibus: cum ij autem fuissent satiati, eos in lacum iniici qui odio habebant Danielelem, ut sciret an propter satietatem eos non tangerent leones. Planum vero factum est Dario, fuisse diuinam manum quae seruauit Danielelem, cum iniecti fuissent Satrapae. Nulli enim eorum omnino pepercerunt: sed eos omnes vnguis & dentibus protinus discerperunt & deuorauerunt, perinde ac si fame laborarent, & alimento egerent. Cum ij ergo interijissent qui Danieli parauerant insidias, Rex Darius seipsum ostendens virum prudentem & parentem veritati, rebusque apertis, & contra quas nihil dici poterat, misit per totam regionem, laudans Deum quem adoratur Daniel, & eum solum dicebat esse verum, & qui in omnes obtinet dominatum. Habebat autem Daniel in maiori honore, quam vllum alium, ostendens eum esse primum ex amicis. Simul vero cum eo erant etiam cognati, Azarias, inquam, cum caeteris, in quos & par erat studium Regis, & in pari eos honore habebat. Cum is autem esset insignis & splendidus, extruxit in Medicis Eccliam turrim, pulcherrimum quoddam aedificium, & factum admirabiliter, quae in hodiernum usque diem conseruatur: ijs autem qui vident, videtur nuper fuisse constructa, atque adeo eo ipso die quo illa aspexit vnusquisque, tam recens eius pulchritudo, & quae minime conseruuit tanto tempore, cenit. Sepeliuntur vero in hac turri Reges Medorum & Persarum, & is cui ea est commissa, est Iudaeus sacerdos: haec ab Iosepho Iudaeo ad verbum conscripta sunt. Quoniam autem non solum fuit admirabilis in soluendis aliorum somnijs, sed longe admirabilior in ijs quae ille ipse vidit, operae pretium est hic quoque eorum meminisse, & ostendere quam esset eius mens pura & Deo digna. A magno hoc Propheta, cum adhuc degeret Balthazar in terra Chaldaeorum, visi sunt quatuor venti caeli in mare irruere: & quatuor magnae bestiae ex eo ascendere, quae significabant quatuor magna regna. Quarum vna quidem visa fuit tanquam leaena, & eius pennae tanquam aquilae: ea significabat regnum Chaldaeorum. Vrsa autem secunda quae in ore tria habebat latera: cui vox quoque audiebatur dicens: Surge, comede carnes multas: ea significabat regnum Medorum, & Persarum. Et tertia, pardus, quae etiam ostendebatur habens quatuor pennas volucris supra ipsam: & in ea quoque bestia cernebantur quatuor capita: regnum Graecorum per ea significatur. Quorum potentissimos Reges vidit postea in forma arietis & hirci. Darius quidem tanquam arietem, in omnibus terrarum partibus cornu potentem, Alexandrum vero tanquam hircum in eum insurgentem, & viribus ac

impetu

impetu conculcantem & prosternentem. Quartam autem bestiam vidit terribilem & stupendam, & mirandum in modum fortem: cuius ferrei quidem dentes, vngues autem aenei: ea vero superabat omnes quae ipsam praecesserant viribus & audacia: excedebatque & comminebat, & conculcabat reliquas pedibus: per haec docens manum Romanorum, quae iamdiu tenet imperium. In cuius capite animaduerti, inquit Propheta, decem cornua, & aliud quoque paruum, quod inter ea nascebatur, & tria ex prioribus euellere radicitus: iam enim in ipso sine Romani imperij hoc quod fecerat in multis principatus, dicit quidem fore, ut decem Reges simul exurgant: hoc enim significabat visio decem cornuum: tria autem ex his regna a paruo illo cornu dissolui, quod cernebat habere oculos hominis, & os magna loquutum, & superaturum esse vitium omnium vitiorum quae fuere a seculo, quae quidem aperte significabant Antichristum. Cum sic ergo in visione valde fuisset admirabilis Propheta, vidit etiam quosdam thronos intelligentes positos, & supramundanos: & Deum gloriae, tanquam antiquum dictum, praesidentem, qui eo quod sit ante seculum videtur voluerit videri, cuius etiam indumentum erat album sicut nix, & capillus eius cernebatur tanquam lana pura. Nihil enim obscurum, nihil triste, nihil sordidum apud veram & magnam & primam lucem. Quoniam etiam thronum quoque eius dicit apparuisse tanquam flammam ignis, & rotas ignem emittentes, & fluium ignis ante eum fluentem: & horrenda omnia & terribilia, & admirabilia omnia, & quae Deum decebant, mille enim millia, inquit, & decies mille milia, ei assidentes per modum ministrabant. Deinde cum nubibus tanquam filium hominis, filium Dei dixit se vidisse venientem, & cum ad patrem usque enutem, & tanquam ab eo dilectum cum eo honorifice sedentem: & ei vnuerfam potestatem & regnum omnium dari, & honorem. Quoniam etiam libros ei esse apertos, & oculata ei esse manifesta, & omnia, ad stare nuda & destituta: & aliorum quidem aboleri potestatem & imperium: illam autem pessimam bestiam, & improbitate incomparabilem, quae mouit bellum aduersus sanctos: & os habuit quod magna & superba loquebatur, deletam & transmissam ad ignis conflagrationem qui nunquam extinguitur: deinde vero maiestatem & vnuerforum regnum datum sanctis in aeternum. Neque vero haec solum, sed beatam visionem, vidit Daniel: sed orans quoque postea, & verbis confessionis placans eum qui est summus bonus: Erant, inquit, deinceps Susis, quae est metropolis Persidis, & postquam egressus sum in campum cum familiaribus, ecce factus est magnus motus, & fugientibus ijs qui mecum erant, relictus sum solus. Et ecce quidam stans me tetigit, & fecit surgere, & quae ei uisus erant euentura post multas generationes mystice enarrauit. Is autem erat magnus ille & primus caelestium potestatum Gabriel. Qui etiam sibi, cum surrexisset, significauit fuisse magnum ostensum arietem, cui multa quidem enata erant cornua, habebat autem vnum altius: Et haec quidem cum aspexisset, ait se vidisse in occidente hircum, qui inde ferebatur per aeternum: conflagrarent vero cum ariete, & bis cornu petentem, ipsum hircum prostrauit & conculcasse. Deinde vidisse hircum, cui magni cornu nascebatur in fronte: quo fracto germinasse quatuor, versa ad singulos ventos. Ex ipso autem exortu esse aliud quoque breuius, quod is qui ostendebat, dicebat fore ut cresceret, & eius gentem bello inuaderet, & ciuitatem vi caperet, & quaeunque sunt legis, tollerent, idque diebus mille dicerent, & nonaginta sex. Haec quidem se vidisse in campo qui est Susis, scripsit Daniel: Deum autem, eorum quae aspexerat visionem dicebat sic sibi declarasse. Nam arietem quidem dicebat significare regna Medorum & Persarum: cornua autem eos qui erant regnaturi. Ipsum vero cornu vltimum, significat ipsi vltimum Regem. Dicebat enim fore, ut is praestaret caeteris & diuitijs, & gloria, & alio splendore. Hircum autem significare, futurum ex Graecis Regem quendam, qui bis cum Persa conflagraret, eum pugna vinceret, & vnuersum assumeret principatum: significari vero a magno cornu quod est in fronte hirci, primum Regem. Deinde etiam ortum quatuor Regum cum ille excelsisset, vnusquisque autem eorum conuersione ad quatuor climata terrae: describi successores post mortem primi Regis, & significari factam ab eis diuisionem. Futurum autem alium quoque quendam ex ijs Regibus, vultu quidem impudentem, idoneum vero ad intelligenda problemata: qui & dolo multos interimet, & stabit ad interitum multorum: bellabit autem aduersus gentem: & eorum leges fortiter dissoluet, quoniam etiam templum quoque spoliabit: & delebit rempublicam, & prohibebit tres annos fieri sacrificia. Haec quoque sic facta sunt, & ad effectum peruenerunt, Antiocho videlicet regnante, qui fuit cognominatus Epiphanes. Praedixit autem ipsa Daniel multis ante generationibus, cum Deus ei ea ostendisset, & ut scriberet esset: ut & qui ea legunt, & considerant ea quae eueniunt, & Danielelem admittunt propter honorem, quo fuit dignus & Deo iudicatus: & inueniant Epiphaneos hac in re valde errare, qui & providentiam & vitam expellunt, & Deum non censent rerum humanarum curam gerere: neque a beata essentia in quam non cadit interitus, ad hoc ut vnuerisa permancant, gubernari omnia, carentia

auriga & curatore. Mundum autem vniuersum dicunt sua sponte ferri: sic malè sentientes, & dicentes apertè stolidi, & nescientes quòd ne nauis quidem in portu seruari poterit, defecta gubernatore & nautis. Sed quis in rebus honestis fuit adeo scòrs & ignauus, aut auditoris tæte damnauerit negligentia & somnolentia, vt non aliorum etiam meminerit Prophetarum huius admirabilis; & quæ possunt afficere admiratione, & magnam ad ferre vtilitatem animis auditorum? Erat enim tunc apud Babylonios simulachrum, quod in magno habebatur honore. Et nomen erat Bel: cui etiam tanquam Deo constructum erat templum, & ararum; suppeditari fuerant largi sumptus: & circa illum erat frequens turba sacerdotum. Sumptus verò specie quidem ac prætextu, suppeditabantur idolo: re vera autem ab eius sacerdotibus latenter consumebantur. Id ipse quoque Rex colebatur erat Cyrus qui Dario successerat. Qui etiam similiter atque Darius honorem conseruans in Daniele, eum habebat conuictorem, & gloriosissimum omnium suorum amicorum. Hinc etiam factum est vt ei suaderet, vt Bel coleret tanquam Deum viuentem. An non vides, inquit, quòd similia quidem artabas duodecim quotidie, oues autem non pauciores quam quadraginta comedebat: vini verò sex totas obibit metretas? Est hoc error manifestus, & apertè deceptio, ait Dei propheta. Nam quòd intras quidem est lutum, res autem extrinsecus, neque potest esse, neque bibere. Irascitur hæc audiens Cyrus: & statim vocat sacerdotes, minaturque mortem, nisi Bel comedetum ostenderint. Illi verò: Mensa cibos, aiunt, appone, nos autem egrèdiemur: & clauibus ac signaculis obsecrata ianua, redi die sequenti: & nisi omnia consumptalineris, nos digni erimus supplicio. Sin minus, Daniel, qui & de nobis, & de ipso Deo est mentitus. Atque Cyrus quidem statim sicut dixerant, cibos apposuit. Daniel autem eis imprudentibus, cinerè templi solum conspergit: & cum sic ambo clausissent, & obsignassent, recesserunt. Sequenti verò die accedentes, vident vestigia mulierum, & virorum, & puerorum in cinere. Qui etiam capti ostendunt, occultos aditus, per quos nuper ingredientes, consumebant ea quæ apponebantur. Hæc cum Rex vidisset, ira simul repletur & pudore: & vlciscens sacerdotes propter eam quæ ad hoc vsque tempus latebat fraudem, eos omnes interimit. Templum autem & Bel præbuit euerendum Danieli.

Cum Daniel Babylonis hoc præclarum primum ostendisset factum, quod nullo eorum quæ propter intelligentiam & ingenij acumen in admiratione habentur, est inferius, deinde etiam secundum adiicit. Non solum enim isti nullo planè sensu præditi, nullo sensu præditum Bel colebant: sed etiam magnum quandam draconem, qui in domo quadam delitescere, tanquam Deum colebant. Hoc opus est eius qui intelligentia percipitur draconis, abducere quidem à Deo vniuersorum, persuadere autem, vt adherent bestia nequissima. Tentatur ergo in hoc quoque Daniel à Cyro: & iubebat, vt eum adoraret tanquam verè comedentem & bibentem, & viuentem Deum. Non potes enim, aiebat, dicere hunc non esse Deum viuentem. Ille autem Dominum, inquit, meum adorabo: Is enim est solus verè viuens, per quem viuimus, & mouemur, & sumus. Hic verò serpens est draco venenatus & malus, qui scit quidem nocere, nemini autem potest prodesse. Quòd si velis scire eum etiam esse mortalem, & in quem natura cadit interitus, non autem Deum, permittè ô Rex: & ego eum occidam sine gladio & virga. Cum verò ei Rex in hoc annuisset, & picem simul & adipem & pillos coxisset hic vir admirabilis, & deinde etiam offas fecisset, demisit in os draconis. Ille autem cum comedisset, confestim rumpitur. Hæc cum grauitè tulissent quicunque ex Babylonis erant superstitiosi, & falsæ religioni dediti, ad Regem accesserunt, & petierunt Danielem: erant enim re vera instigati à dracone, qui non cadit sub aspectum: & aduersus Prophetam magnum furorẽ conceperant, & iam parturierant. Accedunt ergo ad Regem, dicentes: Tradè nobis Danielem: Sin minus, te occidemus: iam enim nobis ex tuis factis euasit manifestum, te quoque ipsum eadem sentire quæ Iudæi. Eum itaque tradit Rex in manus eorum, non libens alioqui: nec volens, tradit tamen. Illi verò cum eum accepissent, rursus demittunt in lacum leonum. Ij erant septem numero, quibus & duo corpora, & duæ oues singulis diebus erant deputatæ ad eorum alimentum. Sex autem totis diebus quibus iustus fuit cum eis inclusus, relicti sunt omnino ieiuni, & omnis alimenti expertes, vt fame quidem oppressi, & omni alio nutrimento carentes, etiam si Propheta haberet aliquam virtutem quæ eorum arceret impetum, at fame certè impulsus, violentius maxillas celeriter in eum immitterent ac discerperent. Quid ergo Dominus? Traditne feris animam quæ eum constitetur, aut seruat quidem ex ore leonum? Relinquit autem eum fame moriturum, aut alimentum quidem præbet ad esum, sed per alienigenam aliquem & incircuncisum? Multum abest, sed vt per omnia omnipotentes eius vires & ineffabilis misericordia fieret manifesta, diuina quidem manu obstruuntur ora leonum: vel potius ipsi seipos comprimunt ac contrahunt, angulos subeuntes, & nec sacrum corpus omnino audentes attingere:

gere: sed tanquam quidam satellites beneuoli ac fideles, suum Regem custodientes, & quos nec famis quidem meminisse sinebat qui eos urgebat metus.

Erat autem alius quidam Propheta in Iudæa, is erat sacer Abacuch, quem scio satis omnibus esse notum. Is ergo cum panem in disco comminuisset, & ius ei immisisset, abibat vt ferret ad messorès: erat enim tempus æstatis. Angelus autem Domini ei apparuit, & iussit eum id ferre Babylonem ad Danielem. Cum is verò ignorantiam, & esse maximum quod intercedit spatium, & quàm difficile esset imperatum, adduceret, protinus Angelus comam capitis apprehendit, & momento temporis impetu ducentis spiritus expansus itetit super lacum, & appellauit Dei vincum, & dixit: Accipe hanc cœnam quam Deus ad te misit, tui magnam curam gerens. Hæc Abacuch. Magnus autem Daniel in contritione spiritus, & humilitate animæ: Meminit verò mei Deus, respondit. Fidelis vox est re vera famuli, quomodo bonus quoque Dominus eius curam gerit. Deinde cum accepisset, comedit. Ipse aut Abacuch cum eadè rursus virtute illud immensum transuolasset spatium: ô celeritate, ô diuinam pernicitatem, momento temporis ita suo fuit loco restitutus, vt nondum præterisset hora prandij mellioribus. Atque hoc quidem cum sit planè solius Dei opus, & eius immensæ potentia, maius ex se habet miraculum, quàm vt id possit assequi sermo vel cogitatio. Atque sex quidem dies transierunt, Danielem in lacu conseruantes. Cyrus autem septimo die abiit, vt amicam iam lugeret mortuum. Cum verò despexisset, & vidisset ipsum in lacu sedentem illæsum, magna voce laudauit Deum rerum admirabilium, & magis quàm prius Darius, & illum quidem illic quamprimùm extraxit, eos autem qui ei temerè inuidebant, continuo demisit deuorandos à leonibus. Sic etiam in Gentibus cognoscitur Deus iudicia faciens, vt in operibus manuum ipsorum comprehendantur peccatores, prouidens modo ineffabili. Fuit ergo postea Daniel & Regis conuictor, honoremque & gloriam apud ipsum est consecutus supra omnes eius amicos. Sed & rursus admirabilis Daniel consueta faciens, & perseverans in ab initio cœpta abstinencia, rursus talibus est dignus habitus contemplationibus. Fui enim, inquit ille, tres dierum hebdomadas 3 ieiunans: panem enim desideriorum non comedi, & caro, & vinum non intraui in os meum, & vnguento non fui vnctus, donec impleti essent dies trium hebdomadarum: & vicesimo & quarto die primi mensis, ego sedebam propè magnum fluvium Chobar, & sustuli oculos meos, & vidi. Et ecce vir indutus sacra stola, & lumbus eius accinctus auro Hophatz, & corpus eius tanquam Tharsis, & vultus eius tanquam aspectus fulguris, & oculi eius tanquam lampades ignis, & brachia eius & tibiae tanquam aspectus aeris resplendentis, & vox verborum eius tanquam vox tubæ. Hæc vidi, & virtus mea defecit à me, & gloria mea conuersa fuit in interitum: & continuo cado in terram, & ecce manus me tangens, erexit me super genua mea: & attende, inquit, ad me, Daniel vir desideriorum, & sta in statione mea. Quoniam nunc ego missus sum ad te. Quoniam à primo die quò dediti cor tuum vt humiliareris coram Domino Deo tuo, ego veni ad te: & Princeps regni Persarum stetit contra me viginti & vnum diem: Et nunc esto vir fortis & robustus, quoniam ego sum tecum. Hic multa quidem futura, qui apparuit Angelus Prophetæ, mysticè annunciat, de regno Persarum & eius euerlione, & ad quos erat deuenturum. Deinde etiam de Regina Austri: quæ quidem postea finem accepit, & scripta sunt in libris quis vocantur Machabæorum. Non ex his autem solis, sed etiam ex alijs, Daniel apparuit magnum in contemplatione, & admirandus intelligentia. Et vt alia omittamus, quod de Susanna factum est iudicium, quod diu ante fecit cum esset adhuc iuuenis, quidnam reliquit intelligentia quòd id possit superare? Quæ quidem cum fuisset marito fidelis, morte autem esset data ex iniquissima calumnia eorum qui illam impudicis aspexerant oculis, & erat similia passura ijs quæ Ioseph passus est, qui illuc tunc eripuit, is eam quoque admirabiliter seruat per Danielem, qui sapiente iudicio seniorum conuicit malignitatem: & eos magis morte dignos ostendit, & vt mortem paterentur effecit. Cum tanta esset intelligentia, tanta gratia, & tam magnis dignus esset habitus contemplationibus: cumque ipsa Dei arcana, & duplicis verbi aduentus mysteria spiritu esset contemplatus: quinetiam quæcumque sunt alijs pluris faciendæ, & quæcumque sunt euentura in fine seculi: & eam quæ tunc erit afflictionem: & hominum ex terræ aggere resurrectionem, & sanctorum gloriam, & impiorum ignominia, quæ nunquam desinit: & Dei profunda, quantum potest is qui est cane indutus, per ipsa scrutantem spiritum cognouisset. Deinde vinculo solutus, terra terræ libenter tradita, ad Deum quem desiderabat, vir desideriorum abiit, cum his tribus & amicis pueris, & Prophetis perpetuo conuersans, & nec à nobis quidem quod ad 4 defendendum & adiuuandum attinet abscedens. Ad gloriam patris, & filij, & spiritus sancti supernaturalis, & diuinæ Trinitatis, Quæ deceat honor & adoratio in secula seculorum.

AMEN.

F ij

VITA

Ecce in sancto viro abstinencia ieiunij, et ciborum delectum.

Abas hic stola, etiam post mortem nobiscum esse, ad defendendum et adiuuandum.



**VITA SANCTÆ SVSANNÆ**

vxoris Ioaachim, per D. Zenonem Episcopum Veronenſi. ſcripta.



¶ In ſermone 7.  
D. Zenonis  
Epilopi Veronenſis  
de ruſticia laudibus.

Vſannam columen matronatus, in affectatæ formæ, pulchrius ſuæ pulchritudinis ornamentū, in ſigne pudicitiaē testimoniū, & ſenioribus duo, ſed vno incenſi prodigio, ſecus quā decuerat, deperire cœperant. Quam cum aduertent muro caſtitatis (quæ certè vera eſt & æterna formoſitas) in paradyſi ſolitudine, vbi Euam ab autore operis ſui meminerant eſſe deceptam, circumcingi, hanc re ipſa naſto conſilio, capere dolo aggrediuntur: ac niſi culpæ ſuccumbat, veluti adulteræ deprehenſæ magnum minantur exitium. At illa non Euæ ancipiti quidem metu cōtemplatione percullā, cuius aut pudor eſſet iugulandus, aut anima, conſcientiæ ſuæ conſcium ſolum conſtantem Deum, honeſtam potius elegit mortem, quā vitam turpem, melius credens hominibus ſe ream præbere debere, quā Deo. Interea inſtant illi ex amatoribus accuſatores effecti, crimēq; ſuum in ſimplicitate circumuentæ tranſulſum, artiſicioſè dum exaggerant, exinde iam priores ſe ipſi condemnant. Verūm proh neſas, creditur ætati, creditur autoritati: exultant adulteri, damnatur integritas. Jam iamq; Suſanna ad ſupplicium immerens trahebatur, iam totus populus in eius ſanguine tumefcebat, iam ſui quoq; familiares nouæ rei atrocitate perculli miſerabiliter ingemifcentes, dimiſis capitibus omne ſtudiū deſenſionis abiecerant, iam etiā ipſa pudoris compendio mortis oderat moras: omnibus diſplicens, ſed ſoli ſuæ conſcientiæ placens, cum ſubito, quauis verſutia qui fallitur nunquā, adefſt in Daniele puero Deus. Omnem repente malitiæ ſcenam diripuit, proditum crimen propere recluditur: ſed ſcelus ſuos redit in autores, purgaturq; per innocentiam pudor. Sicq; Suſannā quam impudicitia mentiēte in publicum traxerant, probatam & vindicatam ad mariti thalamos cum ingenti triumpho victrix pudicitia reportauit. Sed ô quantum eſt miranda pudicitia, quæ aliter laudari te non viſ, quā vt cuſtodiaris, ſolo bonæ conſcientiæ ornamento contenta. Tu in virginibus felix, in viduis fortis, in coniugijs fidelis, in ſacerdotibus pura, in martyribus glorioſa, in Angelis clara, in omnibus verò regina. Tu nunquam carni, nunquam vlli ſubiaces legi. De voluntate naſceris, ſed bono puritatis voluntatem ipſa paris: quia voluntas ſit voluptas poſtmodum tua, cum per eam quodidie tricenos, ſexagenos, centenofq; colligis fructus. Tu in pauperibus diues, in diuitibus ditior, æqualis in omnibus conſummariſ. Tu eſ honor corporum, tu theſaurus animarum, tu fundamentum, culmen, ac fructus cœnitiū cœquarum. Tu tui propoſiti inſolubilis nodus & æternus. Per te legitima ieiunia celebrantur, per te allegata priuſquam formentur, acceptantur preces. Tu eſ ſacrificiū Deo charum, tu legitimum Dei templum, ſacrarium pudoris. Te corruptio intrare non nouit, per te ſeculū vincitur, concupiſcentia omnis eliditur, diabolus ſubiugatur, Antichriſtus non timetur, ſpiritus ſanctus inducitur, gloriſicatur Chriſtus, Deus pater omnipotens propitiatur. Poſtremo ille ſcelix in futurum regnabit, qui tecum illò peruenerit. Amen.

¶ ADHVC DE BEATA SVSANNA, PER  
D. Ambroſium Episcopum.

¶ Habetur in libr.  
eius de fuga ſe-  
culi, cap. 9.

Vgiamus hinc ſicut fugit de patria ſanctus Iacob. Sciebat enim veram patriam eſſe ſuperiore. Fugiamus ſicut cerui ad fontes aquarum, quos ſitabat Dauid. Sitiat & anima noſtra. Quis eſt ille fons? Audi dicentem: Quoniam apud te eſt fons vitæ. Huic fonti dicat anima mea: Quando veniam, & apparebo ante faciem tuam? Fons enim Deus eſt. Sed qui hunc fontem deſiderat, effundat ſuper ſe animam ſuam, vt nihil poſſeſſioni carnis relinquat, ſed vbiq; anima ſuper ſuat. Pulchrè eam effudit Suſanna, vt euaporare in ea nō poſſent intercedia corporis, mortis ſor midiner, vitæ cupiditates. Iuſta ſuper ipſam anima, e me reſtinxit, carnale deſiderium, ſeculare ſtudiū. Quæ etiā prodigioſum ſent me & imprudentium præbyterorum potuit ſlam reſtinguere, niſi in his libidinis profluuium redundafſet. A quibus cum interderetur calumnia, ſi eſſentus negaretur adulterio, ingemuit Suſanna & dixit: Anguſtiæ mihi adſunt vndiq;: ſi enim hoc fecero, morte æterna peribo: ſi autem non fecero, non eſſugiam manus veſtras: Melius tamen iudicauit crimen potius fugere, quā periculum. Plorauit itaq; cū m crimen obiceretur, plorauit cū ſibi de pudica & caſta adulteri iudicium vendicarent, non mortem deplorare, ſed caſtitarū calumniam. Religionis iniuriā plorauit, & effudit ſuper ſe non corpus ſed animam. Iffuſiſſet enim corpus, ſi carnalibus acquieuiſſet. Deniq; cū m morte damnaretur, exclamauit quaſi iudex reorum, arbitra calumiantium; & innocentis conſcientiæ autoritate, diuinam ſibi in iudicium accerſiuit congnitionem, non timore mortis percita, ſed arguentis cenſurę poteſtate perculla, Suſanna ergo fugit

fugit ſeculum, & ſe Deo credidit, ad illam arcem ciuitatis æternæ fugiens, quæ totum mundum complectitur, quoniam intra Deum ſunt omnia.

¶ VITA ADHVC SANCTÆ SVSANNÆ, PER  
D. Zenonem Episcopum Veronenſi ſcripta.

¶ Habetur libro 7.  
ſermonū eiusdē  
ſermon. 37.

¶ Votieſcunq; in hoc peruerſo ſeculo contra laudabiles viros multiformes tenduntur inſidia, & diuerſis calumniarum generibus factioſæ emerſerint cauſæ, quid homo peſtilens excogitet, vel quid diabolus machinetur, non metuat iuſtus, quia cum illo eſt Deus. Inde Suſanna illuſtris Hebræa, verè decus pudicitiaē, docuit feminas ſuæ caſtitatis exemplo. Stabat Suſanna in iudicio perditorum, falſorum teſtium oppreſſa mendacijs, conſcientiæ tamen bonis contenta ſecretis, non tam rea ſuſceptura ſententiam, quā dicata Deo pro caſtitate fortiter moritura. Et quam iudicantium ſententia praua deiecerat, illuſtris conſcientiæ integritas erigebat. Sufficit ergo pudicitiaē conſcientia, teſtis eſt Deus. Non reſpexit caſtitas quid falſi dicerent teſtes, aut qualiter iudices circumuenti damnarent. Noui denique qualiter diabolus inſamaret, qui non potuit pudoris fundamenta ſubuertere. Ibat ad ſupplicium non adulteri corpus, in quod extrema libido ſenilis exarſerat: ſed quod inſamauerat diabolus, & quod protegerat virtus, & ornabat pudor illæſus. Tunc in puero ſancto Daniele ſpiritus ſanctus ingreſſus ait, cum illa ad ſupplicium duceretur: Reuertimini ad iudiciū, falſum enim iſti conſteſtari ſunt de ea. Stupet populus, quod à ſupplicio ad iudiciū repetendū reuocaretur addiſta. Falſos teſtes pauor inuadit, tremit diabolus, quod ipſius commēta nudentur: gaudent Angeli, quod oppreſſa veritas tandem defendatur in terris. Triumphat maritus, quod caſtam inuenit coniugem: lætatur familia omnis, quod in ea nihil inueniat fama quod feriat. Cruciatuſ diabolus, quod nulla ex parte ſuam perfecit voluntatem. Nec enim adulterium quod factum diſſamabat exercuit, nec homicidium quod procurabat, inuenit.

¶ ITEM DE SANCTA SVSANNA, PER D. IOANNE M  
Chryſoſtomum Episcopum Conſtantinopolitanum.

¶ Eſt Homil. quæ  
habetur circa ſig-  
nem Tom. 10.

¶ Diuinæ lectiones, & ſancta oracula Dei, quæ inſonuerunt auribus veſtris, nidum faciunt in mentibus noſtris. Non volent, & tranſeant, aut ſedeant, & descendant. Nam ſi paſſer inuenit ſibi domum, aut turtur nidum vbi ponant pullos ſuos, quantum magis paſſer verbum Dei? Audiuius de Suſanna lectionem. Adiſcetur pudicitia coniugalis, & tam ſermo fundamento innitur, muroque valletur, vt inſidiantes repellat, & falſos teſtes conuincat. Remanſerat caſta mulier moritura, niſi adefſet qui videbat, quod iudicantes latebat. Conſcripta ſunt verba eius: O anguſtiæ mihi ſunt vndique, ſi enim hoc fecero, mors mihi eſt: ſi autem non fecero, non eſſugiam manus veſtras: melius eſt autem mihi manus veſtras non euadere, quā me peccare in conſpectu Dei. Contemnebant quod audiebat, quia timebat eum, quem nihil latebat: Ait ergo: Anguſtiæ mihi vndiq;: Sed expeſtabat eum qui ſaluam faceret à puſillanimitate falſorum teſtium, tanquam ventū malorum. In illis tamen ventis & fluctibus naufragium caſtitas non fecit, quia Dominus gubernatic: adſuit precanti, exaudiuit quam nouerat, nec deſeruit, ne moreretur, cui ſubuenit, ne adulteraretur. Excitauit Deus ſpiritus ſanctum Danielis, adhuc nouelli ætate, ſed robuſti fide. Et quia erat in eo propheticus ſpiritus, continuo nequiſſimorum ſeniorum vidit fallaciam. Sed quod ille intuebatur, prouidentium erat, quo modo cæteris monſtraretur. Falſi, inquit, teſtes ſunt, redite in iudicium. Quid pluribus? Apparuit falſitas, Suſanna ergo religioſa mulier, & pudica coniux, erat vtiq; quandoq; moritura? & ipſa quandoq;: Et ſi tunc eſſet mortua, pudicitiaē quid obefſet, dū caro conderetur ſepulchro, & caſtitas redderetur Deo? Putaſtis enim ſi fratres, tanquā ad magnū meritū pertinere, ſi falſi teſtes non præualeat ſuper innocentē. Non eſt magnum meritū, ſi non præualeat falſum testimoniū aduerſus innocentē, ſi aduerſus Dominū nō præualeat. Ipſe Dominus noſter Chriſtus per linguam falſorum teſtium eſt crucifixus. Sed etiam ipſi quidem falſi teſtes exemplum, ne falſos teſtes perhorreſcant: & cum creduntur, non timeant. Poſſunt enim facere malam famam, non poſſunt interficere conſcientiam. Liberati ſunt tres viri de camino ignis ardentis, adſuit Deus eorum, & in ipſa deambulatiōe laudes dixerunt Deo: adſuit Deus eorum. Nunquid deſuit Deus eorum? Illi euaserunt iſti mox arſerunt, vtiq; tentati. Hi carne conſumpti, illi carne illæſi, ſed vtiq; conſortati: Qui ergo liberauit Suſannam mulierem caſtam coniugem fidelem à falſo testimonio ſeniorum, ipſe liberauit & virginem Mariam à falſa ſuſpitione. Inuenta eſt ergo & virgo, illa prægnans, ad quam vir nō acceſſerat, yterus quidem ſœtu tumuerat, & virginalis integritas

tegritas manserat. Seminatorem fide conceperat, Dominum in suum corpus assumpserat, non eius corpus violari permiserat. Merito tamen tanquam homini venit in suspicionem. Aliunde esse credebatur, quod de se non esse sciebat, & ipsum alium de adulterio suspicabatur. Quare dignus fuit ab Angelo corrigi, quia nonnulla erat maleuola suspitio. Licuit cuiquam de filio male suspicari, sed filio non licet calumniari. Vtque suspicaris malum, sed optas inuenire bonum. Qui beneuolus suspicatur, vincit cupit. Tunc enim bene laetatur, quando falsum inuentum fuerit, quod male suspicabatur. Talis erat Ioseph circa coniugem suam, cui corpore non erat mixtus, sed tamen iam fide fuerat copulatus. Venit ergo & virgo in falsam suspensionem, sed sicut pro Susanna affuit in Daniele spiritus, sic pro Maria, Domini fuit Angelus. Ad Ioseph inquit Angelus: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim de illa nati fuerit, de spiritu sancto est. Gaudebant paulo ante coniugatae ad Susanna: gaudent virgines ad Mariam, vtraque; tenebant charitatem: illae coniugales, istae virginales: vtraque enim castitas habet apud dominum meritum. Ergo vnusquisque fratres mei pro dono quod accepit, certet in hoc seculo, ut vineat in futuro. Per Christum Dominum nostrum, qui viuuit & regnat cum patre & spiritu sancto, per omnia secula seculorum. A MEN.

Castitas habet meritum apud Dominum.

VITA ET MORS OSEE PROPHETAE, PER D. Epiphanium Constantiae Cypri Episcopum scripta.

See Propheta filius Beer, & in Belomoth de prosapia tribuque Isachar progenitus, signum dedit & prodigium, Dominum scilicet venturum caelitus in terram: caeterum hoc fore indicium aduentus eius: Si quercus illa in Selom fundatur a seipso in portiones bis senas, & fierent totidem quercus. Et accidit ita. Caeterum de fornicatione, & stupro gentis suae vaticinatus est haud parum. Vitam cum posuisset in pace, propria terra humatus est.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

ITEM VITA OSEE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

See de tribu Isachar, ortus in Bemoth: hic pronuncians dedit signum: Veniet Dominus in terram, si quercus, quae est in Silo, in semetipsa duodecim diuisa fuerit partibus, totidemque quercus effecerit: Hic in terra sua sepultus, placita quiete dormiuit.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

VITA ET MORS IOELIS PROPHETAE, PER D. Epiphanium Constantiae Cypri Episcopum descripta.

Ioel Propheta ex agro Bethor, de terra Rubin oriundus, per multa quoque super Hierusalem prophetauit, & de consummatione gentium vaticinatus est. Hic quoque animam efflauit, ac desijt viuere. Estque cum honore & gloria humatus in Bethor.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

ITEM VITA IOELIS PROPHETAE PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Ioel hic fuit de tribu Ruben, natus etiam in agro Betheron, vbi in pace mortuus est atque sepultus.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

VITA ET MORS AMOS PROPHETAE, PER D. Epiphanium Constantiae Cypri Episcopum descripta.

Amos Propheta de Thecue de terra Zabulon oriundus, parens fuit Esaiae Prophetae. Ab Amafia autem sacerdote Bethel iugiter vapulas, insidias & conuictis noratus est. Postmodum vero filius Amafiae clauo seu fuste cum feriendo secundum tempora occidit, quod ipsum de insidijs duarum iuencarum ex auro suggillasset. Caeterum adhuc spirans in patria terram profectus, & inibi fato sanctus, cum maioribus suis vna sepultus est.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum. Non tenet Heironymus hunc fuisse patrem Esaiae, ut infra videbitur.

VITA AMOS PROPHETAE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Amos pastor & rusticus, ac sicomoros vellicans, Propheta non genere, sed gratia vocatus. Hic autem fuit ex oppido Thecue, quod distat ab australi plaga sex milibus contra Bethleem. Ultra autem nulla est habitatio, sed sola eremi diffusa vastitas, patens vsque ad mare rubrum, atque a mari rubro vsque ad Indorum fines solis tantum pastoribus concessa, & late vagantibus pecoribus exacta pastoralis regione. Fuit Amos vnus de numero pastorum, quem Dominus ablatum misit ad populos Israel, precipiens ei vt Samariam pergeret,

Habetur in libro eiusdem de partibus veteris testamenti.

geret, & ibi quae ventura erant, prophetaret. Quem Amafias sacerdos frequenter plagis afflixit, & nouissime Ozias filius eius vecte per tempora transfixo, crudeli morte necauit. Posthaec semiuivus vectus est in terram suam: & post aliquot dies dolore nimio vulneris, animam cunctatim efflauit. Sepultus est cum patribus suis.

VITA ET MORS ABDIAE PROPHETAE, PER D. Epiphanium Constantiae Cypri Episcopum descripta.

Abdias Propheta oriundus erat ex Sichen, agroque Bethachamar. Hic est vates ille qui ter semicenturionem egit, cuique peperit Helias Thesbytes. Descendit vt conueniret Regem: posthaec vero regiae ordinationis desertor adhaesit diuinatori Heliae, & factus est discipulus eius, cuius gratia plurima sustinens, seruatus est. Suum autem diem obiens ille in agro Bethachamar, cum patribus suis capulum obtinuit.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

ITEM VITA ABDIAE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Abdias de terra Sichen, ortus ex agro Bethachamar: iste est ille dux, cui peperit Helias. Qui postmodum relicto Ozeae Regis ministerio factus est Heliae discipulus, & prophetauit, qui etiam morte propria obiit, sepultusque est cum patribus suis in Sebathea ciuitate, vbi & Helisaeus Propheta, & Baptista Ioannes venerabiliter requiescunt.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

ITEM ALIA ADHVC VITA ABDIAE PER D. Hieronymum praesbyterum scripta.

Iunt Hebraei Abdiam esse qui sub Rege Samariae Achab & impiissima Iezabel paucis centum Prophetas in specubus: qui non curauerunt genu Baal, & de septem milibus erant quos Helias arguitur ignorasse: sepulchrumque eius vsque hodie cum Mausoleo Helisaei Prophetae, & Baptistae Ioannis in Sebaste venerationi habetur, quae olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes Rex Iudaeae Antipatri filius in honorem Augusti Caesaris, Graeco sermone vocauit Augustam. Hic igitur quia centum Prophetas aluerat, accepit gratiam prophetalem: & de duce exercitus fit dux Ecclesiae. Tunc in Samaria paruam gregem pauperum: nunc in toto orbe Christi pascat Ecclesias, & praesertim sicut in Actis Apostolorum Stephanus martyr coronatus, ita & hic seruus appellatus est Domini.

Habetur in libro Commenta. eiusdem super eundem Prophetam in principio.

VITA ET MORS IONAE PROPHETAE, PER D. Epiphanium Constantiae Cypri Episcopum descripta.



IONAS Propheta, patria fuit ex terra Cariathamaum, haud procul ab Azoto vrbe Gregorum mari vicina. Ea etate Helias propheta redarguebat Achab principem Samariae. Is vbi ingentem in ediam super terram vocasset, corripuit se in solitudinem, vbi a coruis altus, de torrentis vnda sitim sedauit: & quando torrens exaruit, esurirebar, migravitque in Saraphtha Sidoniae ad feminam quamdam viduam pauperulam genitricem Ionae, ingressusque est aedes ipsius. Mulier autem nihil reliqui fecit in his quae ei mandauit, Manducauit etiam, & benedixit tam in frumento, quam in oleo. Et commemoratus est cum ea: nam cum incircuncisis consuetudinem habere non poterat. Cum autem post haec filius viduae eius fato sanctus esset Ionas, resuscitauit eum Deus per Heliam, restituitque ipsum iuuenem suae genitrici viuentem propter hospitalitatem. Vbi igitur ad iustam prouectus esset aetatem Ionas, ablegatus est in Niniue ad Assyrios: cumque studeret effugere Dominum, absorptus est a ceto in itinere, profecturus in Tharfos: Egressus vero rursus balenam, predicauit in Niniue. Tum resipuerit Niniuite coram Deo, & reddiderunt Deum sibi propitium. Morte autem affectus Ionas, natale solum repetit, neque diu permanendum ducebat, verum assumpta parente sua, in Sur peregrinatus est, regionem alienigenarum. Inquit enim: Ne forte exprobetur, vanam existere meam prophetiam contra Niniue. Cum frequenter itaque terram Saar, vbi ibidem sanctus in specu Genesae iudicis humatus est, prophetauit vates ille, quod vbi conspicerent olim in Hierusalem innumeras gentes ab occasu, tunc radicitus popularetur ea ciuitas, & euerteretur funditus.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

ITEM VITA IONAE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Jonas, Columba, vel dolens, filius Amathi, qui fuit de Geth, quae est in Offer, gentium praeco mittitur, missus contemnit, contemnens fugit, fugiens dormit, propter quem perierit.

Habetur in libro eiusdem de partibus veteris testamenti.

reclitatur nauis, sed fors latentem reperit. Cetus obiectum voratum orantem reuoluit. Re-  
iectus praedicauit subuersione Ninive. Sed contristatur in poenitentia vrbis, & salutem inui-  
dit, Gaudet etiam hederæ virentis vmbaculo, & dolet subito arescenti. Tradunt Hebræi,  
hic esse filium viduæ, quæ à mortuis suscitauit Helias. Sepulchrum eius in quodã vrbium Geth  
viculo demonstratur, quod est in secundo miliario Sephorim itinere quo pergitur Tyberiadè.

¶ ITEM VITA ALIA EIVSDEM PROPHETÆ,  
per D. Hieronymum Presbyterum scripta.

**Q**uæritur, Ionas Propheta, excepto volumine suo, & Euangelij, hoc est, Domini de eo  
testimonio, vbi a sibi in scripturis sanctis lectus sit? Et ni fallor, in Regum volumine  
de eo ita scriptum est: Anno quinto decimo Amasia filij Ioas, Regis Iuda, regnavit  
Hieroboam filius Ioas Regis Israël in Samaria, quadraginta annis & vno. Fecitq; malū coram  
Dño, & non recessit ab vniuersis peccatis Hieroboam filij Nabath, qui peccare fecit Israël. Ipse  
conuertit fines Israël in Samaria ab introitu Hemath, vsq; ad mare solitudinis, iuxta verbū  
Dñi Dei Israël, quod locutus est in manu serui sui, Ionæ filij Amathi Prophete, qui fuit de Geth,  
quæ est in Ophor. Tradunt autē Hebræi, huc esse filium viduæ Saropranæ, quæ Helias Propheta  
mortuum suscitauit, matre postea dicente ad eū: Nunc cognoui, quia vir Dei es tu: & verbū  
Dei in ore tuo est veritas, & ob hanc causam etiā ipsum puerū sic vocatū. Amathi eum in  
nostra lingua veritatem sonat: & ex eo quod verum Helias locutus est, ille qui suscitatus est,  
filius esse dicitur veritatis. Porro Geth in secundo Sephorim miliatio, quæ hodie appellatur  
Diocæsaria euntibus Tyberiadè, haud grandis est viculus, vbi & sepulchrum eius ostenditur.  
Quantum alij iuxta Diopolim, id est, Liddan, eum & natum, & conditum velint: non in-  
telligentes hoc quod additur, Opher: ad distinctionem aliarum Geth vrbium pertinere: quæ  
iuxta Eleutheropolim, siue Diopolim hodie quoq; monstrantur. Liber quoq; Tobia licet  
non habeatur in canone, tamen quia vsurpatur ab ecclesiasticis viris, tale quædam memorat, di-  
centē Tobia ad filium suū: Fili, ecce seniu, & in eo sum, vt reuertar de vita mea. Tolle filios  
tuos, & vade in Mediam sili: scio enim quæ locutus est Ionas Propheta de Ninive, quoniam  
subuertetur. Et re vera quantum ad historias tam Hebræas quam Græcas pertinet, & maxi-  
mè Herodotum, legimus Ninivem regnantē apud Hebræos Iosia, & Atyage Regē Medo-  
rum, fuisse subuersam. Ex quo intelligimus primo tempore ad Ionæ prædicationem acta poe-  
nitentia, Ninivitas veniam consecutos, postea verò in pristinis vitijs perseverantes, Dei in se  
prouocasse sententiam. Traduntq; Hebræi, Osee, & Amos, & Esaiam, ac Ionam ipsēdem pro-  
phetas temporibus. Hoc quantum ad historiam pertinet fundamenta. Cæterum non ignoramus  
Chromati papam venerabilis sudæris esse vel maximè totum Prophetam referre ad intelli-  
gentiam Saluatoris, quod fugerit, quod dormierit, quod præcipitatus in mare sit, quod suscep-  
tus à ceto, quod eiectus in litus poenitentiam prædicari, quod contristatus ob salutem vrbis  
innumere cucurbitæ sit delectatus vmbaculo, quod reprehensus à Deo, cur maiorem curam  
habuerit herbæ virentis, & exemplū aridæ, quam tantæ hominum multitudinis: & cæte-  
ra quæ in ipso volumine explanare nitimur, & tamen vt totum Prophetam sensum breui præ-  
fatione comprehendam, nullius melior typi sui interpret erit, q̄ ipse qui inspirauit Prophetas,  
& futuræ veritatis in seruis suis lineas antè signauit. Loquitur ergo ad Iudæos sui sermo-  
nis incredulos, & Christum Dei filium nescientes. Viri Ninivite surgent in iudicio cum ge-  
neratione ista, & condemnabunt eam: quia poenitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: &  
ecce plus quam Iona hic. Condemnabitur generatio Iudæorum eredente mundo: & Ninive a-  
gente poenitentiam, Israel incredulus perit. Illi habent libros, nos librorum Dominum: illi  
tenent Prophetas, nos intelligentiam Prophetarum: illos occidit litera, nos viuificat spiritus:  
apud illos Barrabas latro dimittitur, nobis Christus Dei filius soluitur.

¶ ITEM ALIA ADHVC VITA IONÆ PROPHETÆ,  
per D. Zenonem Episcopum Veronensem scripta.

**H**VMANÆ deuotionis religiosa confessio est, de Deo hoc nosse quod licitum est. Sicut  
enim in simplici corde scrutanda sunt testimonia eius, ita curiositate non sunt inqui-  
renda secreta. Quis enim causas naturalisq; celi huius & superiorum sciat? Quis cor-  
poram aëris huius, vt quidam putant, inanitatem se differere posse mentiat? Quis ter-  
ram aqua portari, an aqua terræ gremio contineri se nosse præsumat? Quis spiritus aëris, quis  
figuras ventorum, quis inter marinorum assus fluminum augmenta, quis deniq; opificum Do-  
mini, Deiq; consilium se deprehendisse gloriabitur, cum Apostolus dicat: O altitudo diuinitatis  
sapientiæ & scientiæ Dei, quam inenarrabilia sunt iudicia eius, & quam inuestigabiles viæ  
eius:

Habetur in pro-  
emo eiusdē Hiero-  
nymi in librū  
Commentariorū  
super eodē Pro-  
pheta.

¶ Quod dicit hic  
Hieronymus librū  
Tobie non haberi  
in Canone, intelli-  
ge ab Hebræis: nā  
eo ipso teste in præ-  
fatione eiusdem li-  
bri, ad Chromatiū  
& Heliodorū He-  
bræi eum descen-  
sur, his quæ ha-  
giographa memo-  
rant nancipariūt.  
Ab ea ecclesiasti-  
ber ipse in Canone  
est receptus vt hic  
innuit Hieronymi.  
¶ p̄bet ex Cons-  
ilio Carthaginēsi  
tertio cap 47. ¶  
ex Concilio Flori-  
ano in bulla Eua-  
genij super vniōne  
Iacobinorum &c.

Est sermo, 38. in  
lib. secundo ser-  
monum eiusdē.

eius? Quis enim cognouit sensum Domini? Non enim in horum inquisitione exactissimas  
Propheta dicit, De profundis clamaui ad te Domine. Clamat namque de profundis, id est,  
de imis præcordijs: Clamat de profundis, sed quibus sepius erat mæstus ac tristis, calamita-  
tibus humanis: & clamat, non voce, sed corde: non clamore, sed fide, quam scit Deum liber-  
ter audire. Hoc igitur è profundo clamans similiter Petrus impetrauit à Domino, vt pro-  
fundi maris lubricos sinus, insubditaque humanis gressibus liquidi æquoris terga, quibus via-  
tor trepidus alforbetatur, & perambulet pariter, & euaderet. Clamat de profundis & Pau-  
lus obrutus calamitibus beatis, cum pro nomine Domini latrones in itineribus, latrones in  
ciuitatibus patitur: Cum à Iudæis virgis ter cæsus, naufragio trino diluitur: cum insani po-  
puli furibunda tempestate lapideis imbribus feliciter grandinatur: cum in profundo maris  
die demoratus ac nocte, ad Deum clamans, incolumis inde respicitur Ionas Propheta, qui ad  
Ninivitas missus à Deo est, eorum vt imminere ciuitati interitū nunciaret. Ingentibus enim  
peccatorum sarcinis premebantur. At ille alio deflexus itinere, naue Tharfos petiturus as-  
cendit. Cum subito compugnantium ventorum flatu violento, lacessitum frenit mare, fo-  
licitique gurgitis præruptorum montium cauis voluminibus, repugnantium littorum spu-  
mantia ora contundens, minatur per momenta naufragium, procellæ crebrescentes insa-  
nium, horrendum sibilant funes, gemunt cedentibus velis antennæ, retusa vndique iter non  
inuenit proa: trepidant nauæ, festinant in casum iactura vasorum nauem leuare ponderibus,  
quæ Propheta pondere premebatur. Tum Ionas, quem solum expectabat bona illa tem-  
pestas, sorte eductus, naufragus redditur, imò à nauigio ad nauigiū vitale transfertur. Qui vt  
est dimissus in altum, ferinaque voraginis est receptus hospitio, vigilat in ceto, qui stertebat  
in nauī. Mira res. Post naufragium, post natale sepulchrum, in incolumis tertio post die Ni-  
nivitas lustrabat, terribilibus oraculis salutem ciuitati credulæ præstaturus. Quantum datur  
intelligi fratres, Nauis typus est synagoga: eius proreptam, sacerdotale corpus accipimus:  
nauitas, Scribas & Phariseos: iacturam vasorum, repudiationem prophetarū, omniumque  
sanctorū, quos synagoga pullos Iudæi in damna salutis suæ, indignis cædibus mactauerunt.  
Venti saeuientes, diuersi sunt Reges, qui Iudæam lugubri clangore tubarum, armorumq; fra-  
gore terribili, instantibus vndique præliorum procellis, miserabiliter per totum orbem  
ferre terrarum. Ionas in nauī dormiens, sacramenti dominici imaginem præferbat. Ete-  
nim significabat nauis materia crucis: somnus verò passio, Mare autem, mundus est iste tu-  
midus: fluctus eius, Iudæorum populū & Gentes accipimus, qui aduersus Deū inaniter fre-  
muerunt. Sors Ionam præcipitandum prodidit, prophetia passuum Dominum prædicauit,  
vtrorsque volentes: illum conditione, Dominū pietate. Cetum esse non dubitatur infernum.  
Sicut enim Ionas tribus diebus & tribus noctibus fuit in ventre ceti, euomitque Ninive se  
intulit ciuitati, ita Dominus post tridie ab inferno resurgens, se ciuitati Hierusalem intulit an-  
tè quam cælo. At verò Ninive, imaginem portat Ecclesiæ, in qua Gentium iam inde nos-  
ter populus morabatur, quæ non in casum à Deo magna ciuitas dicta est. Erat enim futurum, vt  
omniū nationū in Christo credentibus populis totus orbis Deo vna ciuitas redderetur. De-  
niq; comparatione salutaria gesta confirmant, quæ & in nobis manent. Vt est, fratres, Nini-  
uitis nunciatus interitus, credunt & timent. Et quantum sciunt Dominum non esse mendacem,  
tandem propensius eius de pietate præsumunt. Statimq; actus veteris vitæ damnantes, pro  
salutē redimenda non solito more ad stupida simulachra concurrunt, non aris fetentibus fu-  
nestos excitant ignes, non thura cremant, non merum profundunt, nec pecudum inexpecta-  
ta morte rapti icoris spirantes consulunt fibras, nec per varios auium volatus coniecturis  
inanibus, statum plumæ salutis inquirunt: sed à suo corde remedium salutare deposcunt, spi-  
ritumque suum tota humilitatē contribulatum ambitiosè sacrificant. Sicq; legitime celebrata  
poenitentia, Deum sibi propitium reddiderunt. Quod & nos & fecimus, & facere plerumque  
debemus, vt & præsentis temporis tētationes, & futuri iudicij euadere mereamur. Per Chri-  
stum Dominum nostrum.

¶ VITA ET MORS MICHÆ PROPHETÆ, PER  
D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in librū  
eius de vitis pro-  
phetarum,



**M**ichæas Marathides propheta, de tribu Ephraim oriundus, cum plurima designaf-  
set Achab Regi Iuda, ab eiusdem filio, cui nomen Ioram, præcipitatus, occur-  
bit: eo quod de iniquitatibus suis, progenitorumque suorum, quas perpetrauerat,  
redarguisset. Is mortis carcere liberatus, in Marathi, propria terra planè solitaria tumulum  
sortitus est iuxta Polyandrum. Est quidem monumentum ipsius vsq; ad hodiernum tempus  
nobilissimum.

¶ ITEM

¶ ITEM VITA MICHEÆ, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

**M**icheas de tribu Ephraim in Morasti ortus. Hic quoniam peccantem Achab sæpius arguebat, sub Ioram filio eius de præcipitio valde porrecto iactus occubuit. Sepultus est in terra sua iuxta Polyandrum, prope Naim.

¶ VITA ET MORS NAHVM PROPHETÆ, PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

**N**ahum Propheta natus erat ab Helkesi trans Iordanem fluvium versus Begabar, de tribu Simeon. Hic est Propheta ille, qui post Ionam ostentum dedit super Niuiue: Quod ab aquis dulcibus, igneque terreno olim vultaretur. Id quod tandem contigit. Quippe eam ex terræ motu igne vndiq; ambiente, mox etiam aqua de solitudine superueniens, sublimiores etiam omnes vrbis locos occupauit. Expirauit verò Nahum animam in pace, & in Begabar Sedibus ille suis placidis in morte quiescit.

¶ ITEM VITA NAHVM PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

**N**ahum de tribu Simeon in Helkesi trans Bethaberim natus est, ibique mortuus suo iacet in tumulo.

¶ ADHVC DE EODEM. EX D. HIERONYMO.

Habetur in proemio eiusdem, ad Paulum & Eusebium.

**P**orrò quod dicitur Nahum Helkesi, quidam putant Helkesum patrem esse Nahum, & secundum Hebræam traditionem etiam ipsum Prophetam fuisse, cum Helkesi vsq; hodie in Galilæa viculus sit, paruus quidem, & vix ruinis veterum ædificiorum indicans vestigia: sed tamen notus Iudeis, & mihi quoque à circumducente monstratus.

¶ VITA ET MORS HABACVC PROPHETÆ. PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

**H**abacuc Propheta ex agro Bezozchar, è tribu Simeon oriundus, cum ante expugnationem prospiceret captiuitatem Hierosolymæ, maxime cum super ciuitatem, tum super populum eius luxit. Appropinquante autem Nabuchodonosor Hierosolymis, vt disparet eas, fugam dedit ille in Oltracinam, & manebat illic incola in terra Immael. Ast vbi Chaldei Hierosolymis solucentes, remearet in patriam suam cum exuuiis atque captiuis, & reliquis vrbis Hierosolymæ in Ægyptum descenderent, Antistes ille reuersus in patriam, ministravit messoribus sui agelli: seminauerat enim hordea. Cæterum statim vt esculenta præparauerat, vaticinatus est, suis dicens: Proficiscar ipse in longinquam terram, & reuertar ocyus: veruntamen si cunctauero diutius, apponite nostris messoribus quod manducent. Et translatus repente in Babylonem, exhibuit prandium Danieli, qui erat in cauea cum leonibus. Deinde egressus astirit messoribus dum iam cenarent, neque communicauit cuiquam vel tantillum de eo quod contigerat. Annunciauit præterea Habacuc, paucis post diebus postlimio ex Babylone, Hierosolymam populum remeaturum. Obiecit porro ostentum ijs qui Iudæam habitant; Quod scilicet visuri essent in templo grande lumen lucidè micans, & ita contemplerentur gloriam Dei. Prædixit item de consummatione templi, quod à populo Occidentali foret deuastatio eius Hierosolymis: Tum carbafus, inquit, Dabit in duas funderet particulas: geminarum item columnarum capitella seu epistolia è medio auferentur. Neque quisquam cognouerit, vbi sint, quæ peruenierint: sed in deserto effrentur ab Angelis, vbi nuper compactum erat martyrij tabernaculum. Et in illis cognosceret in consummatione Dominus, quod illuminabunt persequutos à serpente tanquam ab initio. Et seruabit eos Dominus ab vmbra mortis, eruntque in tabernaculo sancto. Hic Propheta de aduentu Domini non pauca vaticinatus est. Atque ante biennium quam populus à Babylone redisset, mors Prophetam occupauit, & magnis honoribus in agro suo sepultus est.

¶ Vide solennes exequias etiam apud patres veteris testamenti.

Habetur in libro eiusdem de patribus veteris testamenti.

¶ ITEM VITA HABACVC, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

**H**abacuc de tribu Simeon in agro Bizachar ortus est. Hic ante biennium reuersionis filiorum Israël de captiuitate, in agro Sabbaritha vita discessit.

¶ VITA

¶ VITA ET MORS SOPHONIE PROPHETÆ, PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

**S**ophonias quidem propheta Sarabathides, siue à monte Sarabatha, è tribu ac profapia erat Simeon. Is quoque de Hierosolyma ciuitate prophetauit. Nempe quod multo foret fatius, si in longum latumque ædificaretur. Super consummatione etiam gentium, necnon & super confusione impiorum, deque aduentu Domini. Vitam morte committit in Apocalypsi Domini: & solitarius in aruo suo funeratus est.

¶ ITEM VITA SOPHONIE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eiusdem de patribus veteris testamenti.

**S**ophonias de tribu Simeon filius Chusi, in agro Sabba ortus, & gloriosa maiorum suorum stirpe progenitus, prophetauit. Mortuus est atque sepultus in agro suo.

¶ VITA ET MORS AGGÆI PROPHETÆ, PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

**A**ggæus Propheta, etiam dum iuuenis admodum, ex Babylone profectus est Hierosolymam, & ingenuè de redicione populi vaticinatus est. Et oculis structuram templi Hierusalem vidit. Idem ibidem omnium primus cecinit Alleluia, quod est, laudibus effereamus viuentem Deum, Amen, quod, fiat, fiat, interpretatur. Eodem igitur loci vitam finiuit, & humo prope sacerdotes, cum honore & gloria conditus est. Proinde etiam dum hodie psallimus, Alleluia, qui hymnus Aggæi & Zachariæ perhibetur.

¶ Ecce es ble quoniam que solennes exequias.

¶ ITEM VITA AGGÆI, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

**A**ggæus natus in Babylonia, iuuenulus in Hierusalem venit, ædificationem templi ex parte aspexit. Hic iuxta sacerdotum monumenta gloriose sepultus quiescit.

¶ VITA ET MORS ZACHARIÆ PROPHETÆ, per D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

**Z**acharias Propheta natus Barachia, è terra Chaldeorum soluit, & inter proficiscendum permulta populo vaticinatus est. Et demonstrationis causa, plurima designauit miracula. Hic est, qui in os annunciauit Iosedech: Nascetur ex te filius, qui sacris initiatus Hierosolymis sacrificabit Domino. Hic etiam benedixit Salathiel in filio, dicens: Procreabit filium, & indet nomen illi Zorobabel. De Cyro quoque rege Persarum Zacharias ostentum dedit, idque ad victoriam. Signum item super Croeso Lydorum tyranno obiecit: necnon & super rege Medorum Astyage. Deque publico ministerio, quod Cyrus Rex designaturus esset Hierosolymis, vaticinatus est, laudibusque euexit illum, nec vulgariter benedixit. In vaticinio porro, quam prophetiam vocant, proprie locutus est de Hierusalem, deque consummatione gentium, & de templi Hierosolymitani edificatione: De otio denique & desidia tam prophetarum, quam sacerdotum, nonnulla duplici quodam iudicio exposuit. Decessit in vltima senectute in Iudæa, & proximè cum Aggæo Propheta humatus est.

¶ Hic est illa dictus est filius Addo, vt habes in Zacharia cap. 3. Nec ambigatur secundum Hieron. num iuxta Paralipomenon librum ipse sit Addo qui missus est ad Hieroboam filium Nabath sub quo altar ediuinum est, & manus eius auerit, vultusque ad preces illius respicitur.

¶ ITEM VITA ZACHARIÆ, PER D. ISIDORVM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

**Z**acharias de regione Chaldeæ orum valde senex in terram suam reuersus est, in qua & mortuus est, & iuxta Aggæum humatus.

¶ VITA ET MORS MALACHIE PROPHETÆ, PER D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum descripta.

Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

**M**alachias Propheta è tribu Zabulon emicuit. Hic post reditum populi de Babylone, natus perhibetur in Sophra, in terra nempe Zabulon. Is ab ineunte ætate, dumque iuuenis esset, vitam inculpata egisset. Super aduentu Domini, deque vita functorum iudicio nonnulla ab eo vaticinata sunt. Quodque ritus cum legibus Moyli terminantur, seu consummabuntur, & emendabuntur.

¶ Cæterum



Cæterum cum populus eum vniuersus, vt virum non minore sanctimonia quam mansuetudine prædicit coleret, indiderunt illi nomen Malachi: quod, si quis interpretamentum requirat, sonat Angelus. Erat quippe forma oppidò quam præstanti. Quæcunque præterea in prophetia dixit Malachias, vilus est Angelus se in dies instituere & declarare, perinde ac factum temporibus quoque prodirat Anarchiæ, cum principatus existeret adhuc nullus, quemadmodum traditum est in Spharphotim, quod est in volumine Iudicium. Ante diem verò, adhuc iuuenis, propheta ille fato est functus, iuxtaque maiores suos in proprio agello repositus est.

¶ ITEM VITA MALACHIAE, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

**M**alachias post regressum populi, in Sophi est genitus, vir iustus, & aspectu decorus. Quem Iudæi Malachiam, id est, Angelum Domini, ideo asserunt vocitatum, quia quæcunque prædicabat, confestim Angelo de caelis adueniente, confirmabantur. Hic autem admodum iuuenis moritur, atque in agro proprio sepelitur.

¶ ITEM ADHVC DE MALACHIA, PER D. Hieronymum Præsbyterum.

Ex proemio eius iudæ in commentariis ad vinearium & Alexandrum monachos.

**V**ltimum duodecim Prophetarum Malachii interpretari volumus, cuius nomen Septuaginta translulerunt τὸ ἄγγελος αὐτοῦ, id est, Angeli eius, dicentes: Assumptio verbi Domini super Israel in manu Angeli eius, pro quo in Hebræo legitur מלאכי אלהים quod rectus & expressus dicitur, Angelus, id est, nuntius meus. Nec putandum est, iuxta quorundam opinionem, Angelum venisse de caelo, & assumptum esse corpus humanum: vt Israël quæ à Domino sunt mandata loqueretur. Si enim interpretanda sunt nomina, & ex nominibus non spiritualis intelligentia, sed historiarum ordo texendus est: ergo & Osee qui saluator dicitur, & Iohel qui interpretatur Dominus Deus, siue incipiens, & cæteri propheta non erunt homines, sed vel Angeli, vel Dominus atque saluator, quia hoc eorum nomina resonant. Denique exceptis Septuaginta, alij interpretes nomen Malachi, ita vt in Hebræo legitur, translulerunt. Malachi autem Hebræi Eisdram existimant sacerdotem, quia omnia quæ in libro illius continentur, etiam hic propheta commemorat, dicens: Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Tempus quoque titulusque conuenit, quod & in psalmis diximus, qui titulos non habent, eorum esse credendos, quorum priores psalmi nominibus prenotati sunt. Igitur & Malachi, id est, Eisdram, post Aggeum, & Zachariam, qui sub Dario prophetauerunt, fuisse credendus est. Et propterea titulus non habere, quia liber eius pro titulo sit: in quo discimus, quod in regno Artaxerxis Regis Persarum, Eisdram filius Sariae, & cæterorum vsque ad eum locum vbi dicitur, filius Phinees, filius Eleazar, filius Aaron sacerdotis, ab initio ascendit de Babylone, & dedit ei Rex secundam manum Domini Dei sui omnem petitionem eius: ascenderintque cum illo de Israël, & de filiis sacerdotum, & de filiis Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de nathinneis in Hierusalem, anno septimo Artaxerxis Regis: & venerint in Hierusalem mense quinto, ipse est annus septimus Regis: quia in primo die mensis primi cepit ascendere de Babylone, & in primo mensis quinti venit in Hierusalem. Scripsit in hunc librum Origenes tria volumina, sed historiam omnino non tetigit, & more suo totus in allegoriarum interpretatione versatus est, nullam Eisdram mentionem: sed Angelum putans fuisse qui scripsit: secundum illud quod de Ioanne legimus: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam. Quod nos omnino non recipimus, ne animarum de caelo ruinas suscipere compellamur.

¶ VITA ESDRÆ, PER D. ISIDORUM Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro eiusdem de patribus veteris testamenti.

**E**sdras sacrae scriptor historiae, atque alter lator legis post Moysen. Hic post captiuitatem, legem incensam à gentibus renouauit, Hebraicarumque literarum elementa inuenit. Hic reduxit Israel, & reedificare fecit templum in Hierusalem. Mortuus est autem, & sepultus cum patribus suis in Hierusalem.

VITA ZOROBABEL, PER EVNDEM.

Tempus Domini aedificanti, ergo non est malum Ecclesiam in bono rem Dei fabricare, quædamque, dixerunt.

**Z**orobabel, & Neemias ex tribu Iuda, sub Dario rege templum Domini aedificabant, & muros Hierusalem construunt, atque Israel ad pristinum statum reducunt. Cultum quoque religionis, iusque sacerdotum vel Leuitarum restituant. Item & ipsi in Hierusalem sepulti quiescunt.

Quintimo sanctissimum opus est & Deo acceptum, cum Iudæi Centurionem quoque Saluatori nostro eorum: Dissit enim gentem nostram, et Synagogam nobis aedificauit.

¶ VITA

## VITA SANCTORVM MACHABÆORVM, per D. Gregorium Nazianzenum scripta.

Est oratio 90 in ordine orationum eiusdem.



**V**id autem Machabæi? Horum enim præfens est festiuitas, qui licet minus honorantur à plerisque, quod non Christi certarunt gratia, omnium tamen veneratione sunt digni, quod ob leges paternas fortiter egerint. Cum enim ante Christi passionem martyrium sustinuerent, quid facturi erant, si post Christum persecutionem pertulissent, ac illius pro nobis mortem imitati fuissent? Qui enim sine hoc exempto tanta emicuerit virtute, quomodo non generosiores apparuissent, si cum exemplo periclitati fuissent? Proinde licet sermo iste mysticus sit & absconditus, mihi tamen ac omnibus Dei amatoribus admodum credibilis existit, neminem qui ante Christi aduentum martyrio decepsit, id sine Christi fide assecutum esse. Verbum enim quod postea temporibus propriis liberè prædicatum est, iis etiam qui mente puri fuerunt, antea cognitum exitit: quæ admodum ex multis liquet, qui ante illud honorati fuerunt. Non igitur despiciendi sunt, quod tales ante crucem extiterint: sed propter crucem laudandi, ac honore qui ex sermonibus prouenit digni: non vt iis gloria inde augeatur: nam quo pacto eorum gloria crescere posset, quorum res gestæ tam gloriosum quid habuerunt? sed vt glorificentur laude digni, virtutemque æmuletur audientes, memoria, tanquam stimulo ad similia incitati. Cæterum qualisnam hi fuisse, aut vnde, quæue sub initium institutione, & disciplina impulsus, ad tantum virtutis & gloriæ fastigium sunt progressi? vt 2 annuis his festiuitatibus ac panegyribus honorarentur? Na quod maior quam rerum vifibilium de eis opinio in omnium residerat animis, id 3 liber de iis conscriptus discendi cupidis & studiosis ostendit. Qui etiam docet rationem passionibus imperare, dominamque esse, siue ad virtutem inclinēt, seu malitiam. Sanè & alios liber ille martyres celebrat, inter quos & horum meminit certaminum. Mihi verò hoc tantum dixisse sufficiat, Eleazarum primitiastulisse inter eos, qui hic ante Christum sunt passi, quemadmodum post Christum Stephanus. Vir sacerdos & senex, canus capillis, canus & prudentia, prius quidem pro populo sacrificabat, & orabat: nunc autem semetipsum hostiam obtulit Deo perfectissimam. Purgationem plebis vniuersæ; dextrum certaminis præmium, adhortatioque loquens & tacens. Adduxit autem & filios septem, institutionis suæ indicia, hostiam viuentem, sanctam, beneplacitam Deo, omni legali sacrificio splendidiorem, & puriorem. Siquidem legitimum est & iustissimum, vt filiorum præclare gesta patri referantur accepta. Pueri autem illi generosi & magnanimi, generosæ matris germina generosa, gloriosi veritatis certatores, Antiochi temporibus excelliores, Mosaicæ legis discipuli genuini, patriarum consuetudinibus obseruatores diligentes. Numerus apud Hebræos laudabilis, & propter septenariæ quietis mysterium venerabilis, vnum spirantes, ad vnum respicientes, vnicum vitæ iter scientes, vt pro Deo mortem sustinerent, non minus animis fratres quam corporibus, inter se de morte emulantes. Proh miraculum, tormenta tanquam thesauros præcipientes, sub magistra lege pericula pro aliis subeuntes, quæ non magis ingruentia formidabant, quam cessantia quærebant: vnum hoc declinant, ne tyrannus eos punire differret, ac quidam ex eis incoronati discederent, inuicique à fratribus separarentur, & mala victoria superarent, ac nequaquam in patendi periculum inciderent. Mater ibi erat animosa & generosa, puerorum simul ac Dei amatrix, cuius materna viscera ultra nature dilaniabantur rationem. Non quia eam filiorum miseretur cruciatus, sed quod timore angeretur, ne paterentur. Neque magis desiderabat abeuntes, quam optabat vt residui aliis adicerentur. Et horum quidem rationem habebat maiorem, quam eorum qui iam decesserant. Nam horum certamen anceps erat, at illorum dissolutio secura. Et hos quidem iam Deo conciliauerat, illos autem vt Deus acciperet curabat. O Anima virilis in corpore muliebri. O specimen admirandum & magnanimum sacrificij illius Abrahamici, nisi forte maius quid audendum sit. Ille enim promptè vnum obtulit, licet vnigenitum, & qui ex promissione erat, & ad quem promissio pertinebat: & quod maius erat, quod non generis solum, sed & talium sacrificiorum primitiæ, & radix constitueretur. At illa totum filiorum populum sacrificauit Deo, tam matres, quam sacerdotes victimis in iugulationem promptis exuperans. Holocaustis rationalibus, sacrificiis se virginitatis. Illa vbera ostendebat, & filiis enutritionem in memoriam perducebat. Canicem præterdebat, senectutemque pro supplicatione subiciebat: non vt salutem quæreret, sed vt passionem moueret: nec mortem, sed dilationem periculum esse censebat. Nil eam flecebat, nil emoluebat, nil audaciam eius minuebat. Non tormentorum instrumenta exposita, non rotæ expedite, non catapultæ, non vngularum acies ferrearum, non enses quorum acies iam subiegebatur, non lebetes feruentes, non ignis incensus, non tyrannus minans, non populus vrgens, non

Festiuitas Machabæorum antiqua.

2 Annus festiuitatis eius panegyribus honorabatur septem Machabæi.

3 Laudat librum Machabæorum.



genus inspiciens, non membra dilacerata, non carnes dilaniatæ, non sanguinis riuu fluentes, non iuuentus quæ consumebatur, non mala præsentia, non quæ expectabantur, sed & periculi prolongatio, quæ aliis in talibus grauisima esse solent, illis erant leuissima: spectaculo enim oblectabantur, & passionibus ferè moram innectebant. Ita varia tormenta illa, tanquam nullius essent momenti contemnebant. Quinetiam persecutoris sermones multiformes cõuitantes, comminantes, blandientes despiciebant. Quid enim ille non tentabat, vt quod sperabat, assequi posset? Insuper & puerorum ad tyrannum responsiones tanta sapientia ac generositate erant referatæ, vt si cuncta aliorum bona in vnum fuissent congesta, parua tamen essent, si cum illorum fortitudine essent collata. Imò fortitudo eorum parua fuisset, si cum prudentia eorum in sermonibus comparata esset. Quin & solis illis contigit, vt ita paterentur, ac interim contra minas persecutoris, & terrores imminentes, adeo sapienter responderent. Quibus tamen pueri generosi, vel patens generosior nequaquam vincebantur. Cùm verò ipsa omnibus superflues exstitisset, ac animi dolorem cum amore temperasset, pulchram parentationem illis seipsam exhibuit. Eos enim subsecuta est, quos paulò antè præmiserat: Et hoc quoniam modo? Spontè ad periculum processit. At cum quali oratione funebri? Pulchri sanè puerorum ad tyrannum sermones existunt, pulchrorumque pulcherrimi. Et cur non? Cum quibus se instruebant, & Tyrannum feriebant. At matris longè fuere pulchrioris. Primò quidem consolatorij, postea verò funebres. Quinam igitur puerorum sermones fuere? Bonum enim est, vt & vos illorum reminiscamini, vt quemadmodum certaminis habetis exemplum, ita etiam sermonum de laude martyrij in talibus habeatis temporibus. Erant autem aliorum alij, & secundùm quod vnumquemque vel persecutoribus sermones, aut periculorum ordo, aut animæ armabat alacritas: & si typo effingere licet, tales erant. Nobis Antioche, ac circumstantes omnes, vnus Rex Deus est, à quo facti sumus, & ad quem cõuertimur: vnusq; legillator Moyses, quem haud proderemus seu offendemus. Non per pericula ob virtutem viri exantlata, ac miracula multa, etiam si alius adhuc Antiochus nobis minaretur, te etiam truculentior. Vna autem nobis securitas est, mandati obseruatio, & vt legem qua muniti sumus, haudquaquam præuaricemur. Vna gloria omnem aliam gloriam præ illa contemneret. Solæ nobis sunt diuitiæ quæ sperantur, nihil autem terribilius, quàm à Deo aliquid timere. Cum his considerationibus sumus instructi, ac ita armati. Cũ tali tibi iuuentute est controuersia. Dulcis equidem mundus hic est, dulce & solum patrium, necnò amici & cognati, coetanei q; ac templi istud magnum, & nomine tam celebre, ac panegyres patriæ, & mysteria, reliquaq; cuncta, quibus nos ab aliis differre videmur: non tamen dulciora sunt Deo, ac periculis, quæ propter honestatem sustinentur. Nec tu hoc censeas: Alius nobis est mundus longè rebus visibilibus sublimior & stabilior. Patria alia Hierusalem superna, quam nullus Antiochus obfidebit. Et quia fortis est & inexpugnabilis, nullam timet desolationem. Cognati verò nobis sunt inspiratio, & qui secundùm virtutem sunt nati. Amici autem Prophetæ ac patriarchæ, à quibus nobis & pietatis est typus. Coætanei verò qui hodie nobiscum periclitantur, & fortitudine sunt contemporanei. Panegyres aut Angelorum tripudia, mysteriumq; vnum magnum, ac maximum, & à multis absconditum, Deus: ad quem & hæc respiciunt mysteria. Desine igitur nobis parua & indigna polliceri: nò enim honorabitur inhonestis, neq; lucrabimur damnosa, quoniam non tam infeliciter negociamur. Desine etiam minari, aut contra minabimur tuam impotentiam, & nostra argue supplicia. Habemus & nos ignem, quo persecutores puniamus. Existimas tibi certamen esse cum gentibus ac ciuitatibus, necnon Regibus effeminatis sumis? Ex quibus hi quidem vincunt, illi autem fortassis superabuntur. Verum nequaquam eis de talibus periculum imminet. Contra Dei legem aciem instruis, contra tabulas à Deo insculptas, cõtra paternam rationem & tempore honorata, contra septè fratres vnica anima colligatos, septè te trophæis infamatuos. Quos vincere nequaquam magnum est, ab illis verò superari turpissimum. Illorum genus sumus, & discipuli, quos columina ignis & nubes in via deduxit: quibus mare diuisum est, & fluuius subicit, & sol stetit, & panis pluuia descendit: quorum manuum extensiones orationis gratia factæ, multa millia in fuga conuerterunt: à quibus ferè superabantur, & quos ignis non tangebatur: ac à quibus Reges generositatem admirantes abstinébatur. Diceremus & aliquid tibi cognitum. Eleazari mysteria sumus, cuius fortitudo tibi est comperata. Prior pater certauit, nunc filij succedunt. Prior abiit sacerdos, nunc subsequuntur sacrificia. Multis nos terras, sed multò plura ferre sumus parati. Et quid ó superbisissime, minis tuis nobis facere poteris: nù persuadebis? At nihil fortius est iis qui omnia ferre sunt parati. Cur moramini licetores: cur cõtaminari? Cur mādātū tam egregiū expectatis? Vbi enses, vbi vincula? celebritatē exopto: maior ignis accedatur, bestię efferentur, tormēta augetur, omnia sint regia & ambitiosa. Ego primogenitus sum, primū me sacrificia. Ego nouissimus, ordo mutetur. Sed & è mediis quidā inter primos existat, quò æquis partibus inter nos honoremur: patris quidem

expectans fortuitum quid, aut contrarium. Sæpe, ac iterum eundem repetimus sermonem. Nequaquam immunda comedem us, nec offeremus. Tu prius nostra veneraberis, quàm nos tua coleamus. Summa sermonis: Aut crudeliora adhuc excogitata tormenta, aut hæc à nobis contemni scias. Et hæc quidem ad tyrannum. At quibus inter se adhortabantur? qualiaq; de seipsis spectacula exhibebant? quàm fuere pulchra? q̄ sacra? omniq; visione ac auditione, Dei cultoribus suauiora? Ego enim recordatione solum voluptate impleor, ac cogitatione cū certantibus verior, enarrationeq; exornor. Amplectebantur se mutuo, & à collis pendebant. Panegyris erat, ac si certaminibus iniuriarentur. Eamus fratres, ad pericula, clamabant: eamus, vreamus, dū in nos excandescit tyrannus. Nil nos emolliat, vt salute plectamur. Conuiuiū nobis propositum est preciosissimū, nequaquam illud negligamus. Pulchrum est fratres cohabitare, conuiuiū celebrare, ac vnā cõglobari. Pulchrius verò pro virtute periclitari. Quòd si possibile esset, corporibus etiā pro legibus certassemus patris: sed & mors ista inter laudabilia existit, Verum quia tempus hoc non admittit, corpora exhibeamus. Etenim si nunc haud morimur, num ideo nunquā occumbemus? num generationi debitū suum nò reddemus? Ex necessitate gloriam faciamus, dissolutionē cauilemur, quod commune est, propriū faciamus, morte vitam comparemus. Nullus igitur è nobis animę curam gerat, nec pullanimitis existat. Tyrannus postquam in nos incidit, de aliorum transgressione desperet, periculis ordinè ipse statuatur, nos nihil in promptitudinis feruore dissentiamus, primusq; aliis, via existat, nouissimus verò certaminis signaculum. Hoc nobis cunctis pariter infixum sit, quòd cum perpetua domus nostræ laude coronabimur, Et quòd persecutor nullam è nobis par tem accipere poterit: vt quemadmodum de omnibus gloriatur, ita vnica intumescat prauitate. Non minus transmigratione, quàm generatione inter nos fratres appareamus, omnesq; tanquam vnus periclitentur, & pro omnibus singuli. Eleazarus, suscipe: mater, subsequere: Hierusalē mortuos tuos magnificè sepelito. Si sepultura carebimus, posteris nostra referto: sed amatoribus tuis religiosum vnus vteri sepulchrum ostende. Et illi quidem talia dicebant, & faciebant, & aprorum instar, dentes inter se acuentes, in ordine ætatis, & promptitudine qualitatis confortabantur, voluptatiq; ac miraculo erāt cõtribulibus suis: terrori autē & stupori persecutoribus: qui cū totam gentē subegissent, adeo septem fratrum vnanimite sunt superati, vt nec spem meliorem haberent de aliis. At mater generosa, cū illi virtute tot essent ac tales, magnū legis & magnanimi animal eoufque gaudio pariter ac timore perfusa erat, in medioq; duarum passio-num campo constiterat. Gaudij, ob virilitatem, & ea quæ videbantur: timoris verò, propter ea quæ imminebant, ac pœnarum immanitatem: & tanquam auis pullos, cū serpens adrepit, aut aliud quid insidiatur, circumuolabat, circumgembat, supplicabat, simul certabat: & quid nò faciebat, quod ad victoriam consequendam deseruiret? Sanguinis guttas rapiebat, membrorum detuncationes colligebat, reliquias adorabat, cum vno loquebatur, & hunc offerebat, alium verò præparabat. Omnes autem ita alloquebatur: Euge filij, euge optimi mei, euge in corpore constituti, corpore ferè casi. Euge legis ac caniciei meæ defensores, necnon ciuitatis quæ vos aluit, & ad tantam virtutis gloriam prouexit. Adhuc parum, & vicimus, Fatigantur tortores. Hoc timeo solum: adhuc parum, & ego felicissima inter matres ero, vosq; beatissimi inter filios. Sed matris desiderio tenemini? At nequaquam vos derelinquam. Hoc vobis promitto, non enim ita natos odi. Postquam autem defunctos vidit, ac securitatem ex complemento est affecuta, caput admodum lætè cum magna sustulit constantia, non secus ac ij qui in Olympiacis vincunt: manibusq; extensis, magna & splendida voce: Tibi, inquit, ó pater sancte, gratias ago, tibi lex magistra, necnon pater noster Eleazare, qui ante filios tuos decertasti, quòd meorum in partu dolorum fructum accepi, quòd q; mater facta sum omnibus matribus beatorum, nihil mundo reliqui, omnia Deo tradidi, thesaurum meum spemq; meam senilem. Quàm magnificè sum honorata, quàm abundè senectutis mercede perfruor, nutrimenti impensam vobis ó filij, remitto, cū ita vos pro virtute decertasse video. Omnes coronatos conspexi, tanquam benefactores intueor tortores: sed & parū deest, quin me tyranno ob seruatum ordinem gratias habere fatear, quòd me vltimam periculis reseruauit, quòd sobolem meam decertantem vidi, & cum vnoquoq; filio depugnaui. Ita enim secura cum sacrificiis digrediar, non comas dilacerabo, non vestem discindam, non carnem vnguibus secabo, non luctum instaurabo, non præficas conuocabo, non in tenebris me occultabo, vt aër mecum fleat, non consolatores expectabo, non panem luctus apponam: talia enim ignobilium sunt matrum, & quæ carnis tantum sunt parentes, quarum filij vitam sine digna aliqua finiunt relatione. Mihi verò nequaquam mortui estis ó filij charissimi, sed copiosum fructum produxistis: Non me reliquistis, sed præcessistis: Non desloruistis, sed solidati estis: Non fera vos rapuit: non vnda absorpsit: non latro iugulauit: non morbus dissoluit: non bellum assumpsit: non aliud quid, aut paruum, aut magnum, quod homi-

4. Hæc magificè sepulcrum.

Reliquias adorabat. Ergo non ins conuenit sanctorū martyrum adoras reliquias, ea scilicet adoratione quæ ueneratione dicitur, & magne uis debetur, cuiusmodi adorationem exhibuit Naathan propheta regi Dauid, non autē ea adoratione quæ soli Deo conuenit de qua scribitur, Dominum Deum adorabis, & illi soli seruias.

nibus accidere potest. Flerem equidem, & valde quidē, si tale quid vobis accidisset. Lachrymis tum ostenderem, quod filiorum amatricem esse, quemadmodum nunc lachrymas repellō. Parua hæc adhuc exiunt. Verē vos deplorarem, si male saluari fuissetis, si a tormentis victi effectis, si quis vos superasset, quemadmodum nunc superati sunt persecutores. Iam verō superstitibus vobis laus, gaudium, gloria, tripudia, ac læticia mihi accrescit. Ego enim post vos immolabor. Cum Phinea collocabimur, cum Anna glorificabimur, præterquam quod ille vnus erat, nos verō tot scorticide, non corporum, sed animarū, fornicatione confodientes. Et hæc quidem vnū a Deo datum, illumq; nuper gentium: ego autem viros septē, eosq; voluntarios sacrificauī. Hieremias funebrem mihi suppleat sermonem, non lugens, sed mortē laudans beatam: super niuem splendetis, super lac coagulati estis, super lapide saphirū cōpositio vestra, quos Deus nasci fecit, ac mihi tribuit. Et quid amplius? Appone & me, o Tyrane, filiis, si qua apud inimicos gratia est, quod certamen tibi sit venustius. Vtinam & per omnia transeam supplicia, vt cruorem meum sanguini, & carnes meas seniles illorum admisceam carnibus. Amo propter filios tormenta. Quod si hoc denegas, pulvis saltem puluere iungatur, vnumq; nos excipiat sepulchrum. Ne inuideas æqualis honoris mortē iis qui gloria sunt æquales. Valete o matres, valete o filij, ita enutrite eos qui vobis nascuntur. Pulchrum vobis certandi exemplum præstitimus. Talia dicebat, ac se ipsam filiis adiungebat. Sed quonā modo? Ad rogū accensum, tanquam sponsum accurrit, huic enim adiudicata fuerat: nec ducentes expectauit, ne corpus sanctū & generosum corpora tangerent polluta. Sic Eleazarum sacerdotio est perfunctus ē cœlestibus initiatus, & initiatus. Ac Hierusalem haud quaquam externo, sed proprio emundauit sanguine, diemque nouissimum, mysterium quoque, fecit nouissimum. Ita etiam filij iuuentute sunt defuncti, non quod voluptatibus seruirent, sed quod passionibus refrēnarent, ac corpora sanctificarent, ad vitamq; voluerent impassibilem. Sic mater fecunditate sua fructum accepit, sic viuentes adornauit, & cum decedentibus quieuit. Quosq; mūdō genuerat, illos obtulit Deo, ac dolores suos certaminibus annumerauit, partusq; ordinem moribus manifestum reddidit, à primo quidem filio vsque ad nouissimum, iis, que fuere certaminis. Et quemadmodum in aquarum inundatione contingit, sic & virtute aliam super aliam ostendit, ad passionemq; adeo prompta erat periculis corroborata prioribus, vt tyranno gratum fuerit, quod non plurimorum mater esset: imō confusus & victus discessit: ac primum tum didicit, quod non omnia armis subigi possent, cum pueros inermes adortus fuisset, qui sola pietate armati essent, & qui omnia potius pati, quam quæ ille iubebat, facere parati erant. Hoc Iepthæ sacrificio securius & magnificentius fuit: nequaquam enim necessitate est perfolutum, quemadmodum ibi promissionis feruore, ac victorie factum est desperatione. Verū oblatio ista spontanea fuit, & quæ solum mercedem haberet sperandam. Sed nec Danielis certaminibus hoc fuit ignobilius. Qui cum in cibum datus esset leonibus, manū extensione feras deuicit. Imō nec in Assyria pueris posterius, quos Angelus refrigerabat in igne: quoniam legem seruabant paternam, nec cibum tangere volebant pollutum & prophatum: Quin nec certamen hoc gloria sua miraculis illis, quæ postea pro Christo sunt exantata, inferius fuit. Illi enim, quemadmodum in sermōnis dicebam principio, Christi sequebantur sanguinem, & Deus talium certaminum ductor erat, qui tantum, ac tam admirandum pro nobis obtulit precium. His verō haudquaquam multa, neque talia virtutis fuere exempla. Horum virtutem vniuersa admirata est Indæa, & tanquam ipsa coronata esset, exultabat ac gestiebat. Certamen enim hoc maximum fuit, ex iis quæ vnquam in ciuitate illa fuere decerata. Necessē enim erat, vt in die illa lex vel solueretur, vel glorificaretur. Eratque res tum quasi sub nouacula posita, & ad vniuersam Hebræorum gentem illorum pertinebant certamina. Sed & Antiochus ita stupore est percussus, vt minas verteret in admirationem (nam hominum virtutem & hostes quoque admirari nōrunt) cum ira deseruisset, & res per se ipsam fuit expensa: adeo vt infecto negotio abiret, multis patrem Seleucum ob honorem genti, necnon magnificentiam templo impensam, laudans, multis quoque Simonem, qui eum adduxerat, inculpans. Proinde hos nos, o sacerdotes, matres, & filij, imitemur: Sacerdotes quidem Eleazari honorem patris spiritalis, qui o tam sermone, quam opere quod optimum esset ostendit. Mulieres verō generosæ matris illius gloriam, quod verē filiorum amatrices esse videantur, ac Christo fecuram suam offerant, nuptiasque per talia sacrificent sacrificia. Filij autem, vt sanctos illos venerentur, ac iuuentutem nequaquam in turpibus consumant affectibus, sed in certaminibus contra passionem initiis, & vt contra asiduum Antiochum generosē pugnent; qui contra membra cuncta decerant, illaque multipliciter infectatur. Cupio enim pugiles habere, qui omnis temporis, omnique sunt modi, vniuersum hominum genus, ac ætatem omnem, quæ vel palam oppugnatur, vel cui clanculum tenduntur insidie, illamq; veteribus adiuuare narrationibus, adiuuare & nouis, ac vndiq;

6. Tam sermone, quam opere ostendit euenit, quod est optimum,

apicula instar, vtilissima colligere, in alucarij vnus fecuram & suauitatem, quod tam per vultu quam noua in nobis glorificetur Deus: qui in filio & spiritu glorificatur, qui suos cognoscit, & a suis cognoscitur, confessus & confitens, glorificatus & glorificans in ipso Christo, cui sit gloria in seculum. AMEN.

¶ ITEM ALIA VITA SANCTORVM SEPTEM

Machabæorum, per D. Ioannem Chrysostomum Episcopum Constantinopolitanum scripta.

Habetur. Tom. 2. operum eius.

Quam speciosa, 7 & grata ciuitas nobis enituit, & totius anni diebus splendidior hodierna præfulget, non de vltatis solis radijs illuminata præclarius, sed de lumine martyrum, supra coruscum fulgoris micantem illustrata sublimius. 8 Multis etenim solibus illustrioribus sunt martyres, & magnis luminaribus clariores. Propterea hodie, si dici potest, cælo ipso ornatio terra lætatur. Sed in hac comparatione non attendas cinerem sanctorum corporum, nec fauilem reliquiarum carnis, omniaq; ossa consumpta temporibus, sed aperit oculos fidei, & vide eos diuini virtute, & gratia spiritus sancti amictos, & diuini luminis claritate radiantes. Hi ergo ipsi de supremo solis circulo in terram 9 radij Christi emittente iaciuntur, & a corporibus eorum profluentes corusca luce fulgoris, sicut speciem Ecclesie gaudentes illustrant, ita faciem diaboli inuident obcæcant. Nam vt audaces latronum duces, impij sepulchrorū efflores, si forte dum prædas agunt, aut spolia capiendā cōquirunt, in arma vel ornamenta Imperatoris incurserint, quamlibet cupidi prædarū, tamen ita agnitis Regis insignibus deerrant vt fugiant, neq; cominus accedere vel attingere audeat, vnde sibi non cōpendium procedere, sed periculum prouident imminere, si quid inde audeant vsurpare: Ita profecto & 10 demones, qui verē latronum & principes & magistri sunt, vbi coronatorum martyrum corpora viderint posita, longē illicō a conspectu eorū pauidi fugiunt & absiliunt. Non enim ad naturam eorū intendunt, sed in arcanam dignitatem, & gloria Christi qui in agone certantium induta corpora martyrum suorum, sicut arma portauit. Huiusmodi enim armis non Angelus, non Archangelus, non vlla alia creaturæ virtus induta est, sed ipse Dominus virtutum & Angelorum, sicut Paulus clamat, dicens: Si experimentū quaeritis, præstantis in me Christi. Pretiosa enim sunt 11 corpora martyrum, quoniam plagas pro Domino suscepunt. Et quia stigmata propter Christum membris suis impressa ferunt, & sicut corona regalis vndiq; decorata fulgores varios emittit: ita & sanctorum martyrum corpora, sicut preciosi lapidibus acceptis pro Christo vulneribus distincta, omni regū diademate preciosa, & spectabilia redduntur. Et illi quidem secularium spectaculorum præsidēs, siue arbitri, quos Græci ἀγωνοθέτας vocant proponentes certamina, magnum muneris ambitum esse existimant, quando iuuenes & robustos luctatores in stadium introduxerint, vnde prima ostentatione miraculorum spectaculoribus præbeant studio. Hoc verō spirituali in agone non ita est, sed omnia e contrario. Agonē enim proponens Christus non talē, qualem illi terreni agonothetæ, sed horribilē & plenum timoris (Non enim hominum contra homines luctamen, sed hominū aduersus demones pugna est) Tale ergo certamen nobis proponens Christus, non iuuenes exercitatos ad luctamina athletas, sed primæuos adolescentulos, & cum ipsis senem Eleazarum, simulq; mulierem animum matrem septē adolescentium vult cōsiderare. Quid hoc noui est? quid paras inutilem, & adhuc teneram in bellum, in arenam vel prælium ducis ætatem? Quis enim ante hanc diem vidit, vel audiuit mulierē in vltima senectute positā dimicasse, & terribilem mortis adijisse conflictum? Nemo huiusmodi factum audiuit vnquam. Sed ego inquit, admirabile hoc & nouum, quod neq; auditu aliquando præceptum est, ipsis operibus demonstrabo. Non enim talis agonotheta ego sum, vt certaminis exitum in aliqua certantium virtute consuetam, sed ipse asistat, luctantibus, & auxilium præbeo, & manum præbeo athletis meis. Et quod ex proprij arbitrij libertate suscipiunt, de bonæ voluntatis affectu, vt pro legibus meis, & nomine meo dimicent, id in victoriā ipsis procedere, mei est auxilij. Ergo cum videris mulierem annis cōsecratam, senio tremulam, baculo indigentem induci, & congregiam prælii passionis dissoluere, crudelem tyranni furentis insaniam, & de incorporibus virtutibus triumphantem, & diabolo prævalentem, & facillē vires illius concidentem cum potestate maiore, admirare diuini agonothetæ gratiam, obtupee ad intendant Christi virtutem, cuius asilectæ non corporis robore, sed fidei virtute luctantur. Infirma eorum natura, vel vetus est: sed quæ eos vnxit gratia, potens est. Resoluta sunt corpora senectute, sed solidatae sunt mentes desiderio pietatis. Non est sensibilis hæc pugna, neq; insensibile certamen. Noli ergo istos athletas extrinsecus considerare, sed ingrediēde sensuram rationabili ad interiorum eorum habitudinem: conspice fidei eorum fortitudinem, vt intelligas, quoniam qui contra demones pugnat, non robore corporali, neque valida cōpage mem

7 Laudat præclaram diem sanctorū Machabæorum, de coruscum luminarum conuicantem.

8 Hoc debet in sanctis martyris contemplari modernis hæretici, quod si facerent, non essent in impietas quas sequuntur. 9 Radij ex sanctorum martyrum corporibus profluentes, Ecclesie gaudentes illustrant, & diaboli inuidentem obcæcant.

10 Vide mirum, demones sensu virtutem ex sanctorum corporibus produnt, & pauidi ab eorum conspectu fugiunt: et hæretici nostri illam cōsecrati nolunt.

11 Quid quæso excelsus, quid dignitas dici possit pro veneratione corporum martyrum, & sanctorum est quorum coronandæ Et vnde sit eius ratio dignitas?

brorum indiget, nec de ætate iuuenili fiduciam sumit: sed et si tener adhuc adolescentulus in flore primæuo agit, & si senex ad extremas ætatis suæ metas peruenerit, animam verò fortem habet & corroboratam fidem, nihil de ætate, vel modica, vel extrema ab effectu certaminis impeditur. Et quid dico senem & iuuenem, quando etiam mulieres expeditæ ad hæc prælia cucurrerunt, & illustres coronas adeptæ sunt? Nam illi extranei nobis, id est, mundani agones, & ætatis, & formæ, & generis dignitatem requirunt. Vnde & seruis, & mulieribus, & senibus, & pueris ad eos aditus denagatur: isthic verò apud nos omni personæ, omnique ætati, & vtrique sexui indiscreta facultate studium patet, & agonis ad eundem commune ius, & vna libertas est, vt prompta omnibus sine inuidia bonitate, ineffabilem Saluatoris nostri virtutem cognoscas, & Apostolicum sermonem opere confirmari videas: quia virtus in infirmitate perficitur. Quando enim pueri, & senes supra naturam valent, & internis viribus modos ætatis extendunt, euidenter operantis in ipsis gratia manifestatur. Et vt plenus appareat, quia infirmitas athletarum nostrorum, quæ in exteriori est, clariores faciat esse victores, & senem & pueros relinquentes, infirmoierem ipsis producimus in medium mulierem, illa anum, & septem puerorum matrem. Nam labores partuum non vel modicè huic certamini impedimento sunt. Quid ergo eius prius aut potius mirabimur? quod ex natura infirmum, aut quod de ætate habuit prælijs inutile & immaturum, aut necessariæ compatiens affectionis affectu? Mater enim erat, vnde facile eam potuisset in tormentis viscera suorum vincere materna pietas, nisi diuina pietatis altior virtus virili fide anile peccus armaret. Magna etenim hæc impedimenta sunt ad eum cursum, cuius intentio summa indiget patientia. Ego verò & aliud his maius habeo dicere, quod & virilem mulieris fortitudinem, & callidam diaboli versutiã consideretis. Quid autem hoc est, diligenter inspicere debetis. Immundi dæmonis maligna calliditas non primam eam traxit in agonem, sed post filios eam duxit in prælium. Quia causa hoc? Ob hoc vtrique, vt præuenientibus in conspectu eius septem filiorum supplicijs, deijceret sensum eius, cum virtutem mentis in matre fregisset, varia crudelitate propositis ei spectaculis orbitatis suæ, cum iam eneruatam, & consumptam maternis doloribus facile vinceret, & in ruinam mentis impelleret. Ne ergo hoc consideres, quod illata sibi tormeta tolerabant: sed illud magis contemplare, quod mater per singulos eorum duriores sustinebat dolores. Et hoc quod dicitur bene norunt, quæcumque pariendi dolores expertæ sunt, mulieres, & matres factæ sunt. Nam sæpe & mater, si videat filium suum febrilibus æstuarè, ita perturbatur, vt ardore illius in sua cupiat membra transferri, & mutata in se, si possit, ægritudinis vice, transfundere in filium sanitatem suam: Ita omnibus domesticis malis eas quæ de filijs malis acciderint, ærumnas grauiores existimant, & intolerabiles sunt, quæ matris sunt. Sicut ergo vera in cunctis matribus talis affectio, ita profectò manifestum est, quia mater illa grauius in supplicijs filiorum puniebatur, quam si ipsa pateretur: & maior erat passio in visceribus matris, quam in corporibus filiorum. Si ergo vnus filij nunciata est ægritudo, auditu solo viscera materna turbantur. Hic autè non vnum tantum filiorum chorum vno tempore pariter interfici videns mater, nec absens per auditum suscipiens passiones eorum: sed præsens oculis hauriens vulnera omnium, quos pepererat, quid non patiebatur? Quomodo non excidit mète, vnumquemque horum spectans horribilibus & diuersis pœnarum ingenijs cruciari, & per incisiones membrorum tam crudeli, quam lenta morte consumi? Quomodo tam ferali spectaculo non dissiuerunt viscera eius, & desumpto corpore anima excussa est? Quomodo nõ & filij prima passione in ipsos ignes, quibus filius cremabatur, insiliit, vt simile, vel deterius filiorum spectaculum compendio mortis euaderet? Nam et si sapiens esset, sed mater erat: et si amans Deum, sed carnem portabat: et si prompta esset fide, attamen femineum sexum gerebat: et si zelo diuinæ pietatis prompta serueret, sed & maternæ affectionis vinculo, memor partuum tenebatur. Si enim nos, qui viri sumus, frequenter cum videmus reum per forù duci, refrænato ore in mortis damnatione & ei trahente carnifice, de solo eius aspectu frangimur, cum tamè sufficientem habemus consolatione ex ipsa conscientie securitate, qua ab illius pœna mortis discernimur: facile metiri possumus, quid illa pertulerit, quæ non reum aliquem & extraneum, & damnatione commerita duci videbat: sed septem filios simul in vna die, nõ iusta morte consumi, sed varijs laniatos pœnis videbat interfici. Si enim lapidea quidem fuisset, & si viscera adamante compacta gessisset, ita fortè potuisset incocculla durare, & nihil eorù sentire, quæ mulierem, & matrem perpeti, vis ipsa naturæ, pietatisque cogebat. Denique cogita, quomodo admiremur patriarcham Abraham, quod filium suum offerens Deo, ipse vixit in apparatu hostiæ manus eius, pedesque constringens, & eum paterna manu immolandum altari imposuit: & sapienter conferens, tunc videbis, quanta mulieris huius virtus extiterit. O amarissimum illud, simul & dulcissimum matris spectaculum: o amarissimum quidem propter naturam affectionis humanæ, & propter ipsorum faciem tormentorum: dulcis-

dulcissimum verò propter virtutem fidei, qua delectabatur domesticarum spectaculo passionum: quo impiam sacrilegi Regis crudelitatem confessio gloriosa vincebat. Vnde fortissima illa mater non frangebatur spectaculo orbitatum suorum, sed confortabatur: quia non profluentem eorum sanguinem aspicebat, sed magis ad coronas eorum, quæ texebantur in cælis intenta gaudebat. Non videbat ad receptaculum temporale cauari petram sepeliendis, quia prouidebat æterna ædificari tabernacula coronandis. Non considerabat circumstantes populos, quia videbat adstantes Angelos. Oblita est dolores partuum suorum, cõtempnit naturam sexus sui, nec memor etiam senectutis, ipsam quoque naturæ tyrannidem animo superate calcavit: naturæ, inquam tyrannidem, quæ & bestiarum feritatem subigere consuevit. Sæpe enim difficile capi belluæ, per amorem tamè suæ sobolis capiuntur. Dum enim natorum suorum dilectionem vitæ suæ præferunt, ita affectu pietatis incautæ, in manus incidunt venatorum: qui prius catulos eorum venantur, vt per affectionis captiuitatem, perueniant ad capturam parentum. Nullum est animal, nec ita infirmum, quod nõ pro filijs suis defendendis robur assumat: neque ita mansuetum, quod abreptis catulis nõ irriteretur, & aduersus rapientem quanta potest virtute defæuiat. Sed istam totam ipsam, & per homines rationabiles, & per animalia irrationabilia pari iure porrectam, atque diffusam naturæ tyrannidem, fidei virtute dissoluit: & nõ solum non insiliit capitis sequentis tyranni, neque laceravit faciem eius, vt bestia videns catulos suos diripi: sed tantam magnanimitatem fidelis animi omnem philosophiam supergressam monstrauit, vt immolationem filiorum suorum præpararet hortatu suo, & ingereret persecutori. Et cum adhuc priores punirentur, residuos ad æmulationem eorum exhortantibus verbis in palæstra passionis iungebat. Audiant hæc vniuersæ matres, & æmulentur virilem mulieris huius fortitudinem, & veram circa filios dilectionem, & secundum illam septem martyrum matrem nutriat filios suos. Non enim educatio filiorum hæc naturæ est, sed educatio matres facit: hæc enim voluntatis est. Et vt discas quia nõ pariendo tantum, sed magis bene nutriendo fit mater, audi beatissimum Paulum, quo modo honorificet & coronet viduam, non propter partum, sed propter educationem bonâ filiorum: dicēs enim: Vidua eligatur nõ minus annorum sexaginta, testimonium habēs in operibus bonis: vt horū bonorum laudem cõsumeret, adiecit: Si filios enutriuit: nõ dixit: si peperit. Quid ergo æstimabimus illâ mulierem pertulisse, si tamè mulierem istam dici oporteat, cum videret in filiorum membris viscera sua cruciari, alterius aullos à suis manibus digitos super prunas ignium spargi, & vnus caput clauis cõfigi, alterius capiti cutè detrahi, & totum corpus extracta pelle nudari, & eum qui talia patiebatur, stantem fortiter, insuper & ipsi tyranno pœnas æternas voce libera comminantem? Quomodo mater hæc expectans, eleuauit vultum suum, & os aperuit, & linguam mouit in verba, nõ in verba materni doloris affectu mollia, sed verba virtutis? Quomodo non recessit à carne anima eius? Quomodo? ego dicam. Nõ enim in terrena presentia intendebat, sed in futura cœlestia præparabatur: in his omnibus filiorum suorum prælijs & tormentis vnium timebat, ne cuiquam tyrannus parceret, & inuidia diaboli soluto certamine, triumphantium scinderetur chorus filiorum eius, ne quis eorum sine corona maneret. Et quoniã hoc timebat, minimum eorù, qui iam solus agoni supererat, tantum quod non manibus apprehendēs, in ignem ipsa incensum impulit: veritatem pro manibus eum verbis exhortationis impulit, & armauit cum magna trepidatione pietatis, voce patria obsecrās eum, ne callidi persecutoris sæuioribus crudelitate blanditijs emollitus, auelleretur à fratribus gloriosis, & cõcertantium immarcescibilem coronâ victus amitteret. Nos citra dolorem alienas ærumnas audire non possumus, sed illa proprias & domesticas passiones citra dolore intuebatur. Hæc non negligenter, neque in ambustione audiamus, sed vnusquisque eorù qui audiunt, in filijs suis totam hanc rem sibi depingat, in corde suo proponens virtutem eorum quæ dicimus, de suis affectionibus metiatur, quantum nec ita possit, quia naturales passiones sermo non potest explicare, experimentis autem tantum percipi potest humanæ affectionis expressio. Quam bene igitur ad eam matrem congruit sermo ille propheticus, vt post septem filiorum coronam dicamus: Tu autem sicut oliua fructifera in domo Dei. Nam Olympiacis spectaculis cum innumerabiles sæpe conueniant luctatores, vnum tantummodo manet corona victorem: isti verò de septem fratribus septem emicuerunt coronæ. Et quam mihi ostendis religionem ita fertilem, quem nidum tam numerosâ prole fecerunt? Nunquid similes habuit parturitiones mater filiorum Zebedæi? Gloriosa quidem & ipsa Apostolorum mater, sed duorum tantum. Septem verò martyres nescio vnquam vnum protulisse vterum, & ipsam eis matrem gloriæ sociam in consortio passionis appositam: & quidem non vna, neque simplici adiectione meritorum atque virtutum. Nam filij eius septem martyres erant, tantum autem corpus matris appositum est. Corpus quidem erat vnum, septem verò martyrum legio implebatur in matre. In qua dilata est gloria passionis, & co-

rona matrimonij, in ea omniū virtus & gloria confluebat: quia per vnumquemque filiorum suorum passa est: & quoniam illos ipsos tales ipsa perfecit, hæc Ecclesiam nobis integram martyrum peperit, septem filios enixa sublimiter, quorum neminem peperit tertē, sed omnes cælo, magis autem regi cælorum, cui omnes eos in vitam peperit æternam. Ergo callidus omnis malitiæ machinator diabolus vltimam eam duxit ad certamen, ea caula, quam supra exposui, vt virtute eius fracta, & in spectaculo filiorum per tormenta morientium debilitata, facile postea debellaret afflictam. Si enim sæpe sanguinis humani fusionem vidētes homines confluerunt pauore percelli, & non modicæ curationis egerunt, vt & deficientem vitam resumerent, & labantem animam reuocarent: tantos illa videns sanguinis riuos, non ex aliena, sed de filiorum suorum carne manantes, quod non sustinuit, aut quam perturbationem mente suscepit? Itaq; diabolus, vt supra dixi, propter quod eam post filios suos, quasi perfectam orbitatibus, & facile vincendam in vltimum certamen induxerat, id totum in contrarium sibi cecidisse persensit, & muliere per hæc ipsa, quibus vincendam putauerat, vincente confusus est. Maius enim confirmata mater exemplis filiorum, aggressa est certamen. Quamobrem per orbitates suas non fracta est, sed fortior facta est. Non enim iam reliquerat sibi pro quibus angeretur, vel quibus timeret, ne forte infirmitate fraudarentur coronis: sed omnes, sicuti vnum reponens promptuarium, ad supernos præmittens triumphos, & ad inconcussa perennis gloriæ regna, gaudebat, cōfidens de cætero, & securam cum magnanimitate. Et sicut coronæ quædam pretiosissimis lapidibus compositæ eminentem gemmam: ita carnem suam choro filiorum coaptans, ad desiderabilem Iesum pullos suos vt aquila subsequens, euolauit, magnum nobis relinquens solatiū atq; cōsiliū, per id quod in femet ipsa opere passionis probauit. Quod filijs valido sermone persuaserat, vt corroborata anima, & sublimi sensu instructa, audeat oēs ingredi passiones, & omnia siue tormentorū, siue discriminum visibilia dura contemnere. Quis enim vir, quæ mulier, quis senior, aut quis iuuenis, de cætero ventū possit accipere, aut excusationem habere fragilitatis carnis, & timiditatis humanæ, si propter Christū sibi pericula videat inferri: quando mulier fenescunt ædificata, & tatorum filiorū mater, & antetēpus gratiæ congressa, sustinuit multis virorū per idem tempus metu mortis inclinatis in sacrilegia perfidia, nec dū in Domini Saluatoris aduentu extincto peccato, neq; morte deuicta, tantis animis, & tanta virtute, tantas propter Deum pœnas sustinuisse cernitur, & vicisse cognoscitur, vt Evangelicam perfectionem in temporibus legis impleuerit? Vnde hæc ergo omnia cogitantes, & mulieres, & viri, & iuuenes, & senes exemplū agonis huius: tantorumq; in filijs in matre luctaminum, sicut in tabula, ita in corde vestro describite, assidua vobiscum exercitatione meditamini. Contra omnem spirituum inimicorū armaturam illius patientiam proponamus ad inuictæ virtutis exemplum, vt isthæc emulantes fortitudinem sanctorum illorum, similiter illic eorum coronam possimus adipisci. Quam illi patientiam in periculis corporalibus ostenderunt, tantam nos in passionibus irrationalibus continentiam demonstremus, id est, contra iram & auaritiam, vel inanis gloriæ concupiscentiam diuino timore muniti, sensibus repugnantes, & cōsilia diaboli destruentes in nobis. Si enim cupiditatis ignes vicerimus, sicut illi tyrannidis ignem vicerunt, poterimus iuxta ipsos, & matrem eorum, pari gloria constituti similes haberi. Potens autem est Deus vt præstet nos omnes per eandem fidem ad parem gloriam peruenire: per charitatem, & gratiam Domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo est Deo patri regnum, gloria, cum spiritu sancto, & nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

Est epistola eius dem sine titulo, 98. in ordine epistolarum.

12 Vide quantos pere timebant sãtinosus in ecclesia introducere, et a prescorum partem sententia recedere. At nunc hereticis quicquid ex suo capite exrogat, imo somniat, statim ad plebeculas afferunt, et quasi si Euangelium extollunt.

¶ AD HVC DE MACHABÆIS, EX D. Bernardo Abbate.

Q Vòd per fratrem Hescelinum tua charitas a mea paruitate quæsiuit, inde iam ad me scripserat Fulco Sparnacensis Abbas, cui ego nil rescripsi: volens si quam forte super hoc reperissem patrum sententiam, ipsam potius ei transmittere, q̄ nouū vel nostrum quippiam responderē, quæ non facile occurrente, iam quod sentio ego sic interim vtriq; respondeo, vt quodcumq; forte rationabilius quilibet vestrū super eadem quæstioncula quando vel legerit, vel audierit, vel certē ipse senserit, mihi vicissim impartiri non negligat. Quæris itaque quidnam visum patribus fuerit, vt solis ex omnibus antiquis iustis singulari quodā priuilegio Machabæis annuā celebritatem pari cum nostris martyribus veneratione decernerent in Ecclesia solenniter exhibendam. Si dixerō dignos meritō martyrum gloria iudicatos, quibus nō impar fuit in martyrio virtus, erit forsitan solutum, cur ipsos, sed necdum planē cur solos, cum & alios nōnullos ex veteribus pari cōster zelo pietatis occubuisse, non tamen pari & tripudio recolī meruisse. Quòd si illis non immeritō huiuscemodi negatur solennis celebritas, quia nimirum quod præbuit virtus, præcipuit tempus: cur non eadem

eadem fuit in Machabæis consideratio? Siquidem & ipsi pro tempore non ad cœli mox gaudia, sed ad inferni tenebras descenderunt: ne tunc quippe apparente primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus, regna cælorum, agno videlicet de tribu Iuda, qui aperit, & nemo claudit: ad cuius introitum cum omni autoritate supernis potestatibus diceretur: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Proinde si congruum videtur cum gaudio recolere transitum, qui gaudij non fuit, caueatur & in istis: Aut si istos ob suæ virtutis meritum festiuo proficui fauore placet: cur non itidem deferretur & illis? An dicendum est vtroq; quidem in morte communem habuisse cū martyribus pietatis causam, sed non etiam vtroq; pariter eandem cum illis adeptos fuisse martyrij formā? Vniuersis nempe tam veteris quam noui testamenti martyribus æquè conuenit pro iustitia occubuisse: sed interest, quòd isti passii sunt, quia illam tenebant: illi quia non tenentes reprehendebant. Isti, quòd eam non delerent: illi quòd deferentes perituros esse assererent. Et vt breuiter totum in quo differunt, proferamus, hos cultus, illos zelus iustitiæ martyres fecit. Soli ex veteribus Machabæi, quia nō solum causam, sed & formam, vt dixi, noui martyrij tenuerūt, iure fortasse in Ecclesia cum nouis Ecclesiæ martyribus eandem consuetæ celebritatis gloriā affectui sunt. Instar quippe martyrum nostrorum libare & ipsi dijs alienis, patriamque deferere legem, imò mandata Dei transgredi cogebantur, renuebant, & moriebantur. Non sic Esaias, non sic Zacharias, non denique vel magnus ille Ioannes Baptista ita mortuus est: quorū primus serra fertur scissus fuisse: secundus inter templum & altare legitur occisus: tertius in carcere decollatus. Si quæritur a quibus, ab iniustis & impijs. Si qua causa, pro iustitia & pietate. Si quomodo, non tam eas confitendo, quàm proponendo. Proponebant veritatem obediētibus eam: veritas pariebat eis odium, & odium mortem. Licet iniusti & impij, non tamen in illis tam pietatem persequebantur, quàm se repellebant: nec tam in illorū iustitiam ferebantur, quàm propriam tuebantur iniustitiam. Aliud est, aliena inuadere: aliud, defendere sua. Non est id ipsum nolle sequi veritatem, & persequi: inuidere credentibus, & increpantibus indignari: obturare os consentiētū, & redarguentiū stimulos non ferre patienter. Deniq; misit Herodes, & tenuit Ioannem. Quam ob rem? Quia Christū prædicabat? Quia vir bonus erat & iustus? Imò propter hoc reuebatur magis illum, & auditō eo multa faciebat. Sed quoniam arguebat Herodem Ioannes propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui: ideo victus, ideo & decollatus est: passus quidem & ipse pro veritate: sed quam zelare videretur, non negare cogebatur. Hinc est quòd hæc ipsa tanti martyris passio, multorū etiā longè minorū festiuitatibus minus festiuè recolitur. Profectō si tali ratione & ordine passii fuissent Machabæi, ne vlla quidem fieret de eis mētio. Nunc autē quoniam similes illos fecit martyribus Christianis nō dissimilis veritatis cōfessio, meritō eos similis proficuitur & veneratio. Hæc moueant sanè, quòd quemadmodum martyres nominati & ipsi pro Christo minimè passii sunt, quia non interest siue sub lege pro legalibus obseruantijs, siue sub gratia pro mandatis Evangelicis quis patiatur. Vterq; enim æquè pro veritate, ac per hoc pro Christo, qui dixit: Ego sum veritas, pati cognoscitur. Itaq; plus contulit Machabæis in hac parte martyrij genus, quàm virtus: quando ne hos quidem ex patribus, quos pari cōstat virtute illo in tempore pro iustitia decertasse, pari etiam honore concelebrat præsens dūtaxat Ecclesia. Puto quòd arbitretur indignum quantumlibet laudabili morti, quæ Christi mortem præcederet, diē festum impendere, præsertim cum ante illam salutiferam passionem non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa quosque morientes exciperent. Sanè Machabæos ideo (vt dictum est) excipiendos iudicauit Ecclesia, quoniam quod eis negabat tempus, contulit martyrij genus. Nec solum ipsos, sed & qui fortè vitæ iam in carne manifestata mortem sua morte præuenerunt, siue morientes in ipsa, sicut Simeon & Ioannes Baptista: siue etiam pro ipsa, sicut innocentes: quos alia ratione licet ad inferos & ipsi descenderint, ritu nihilominus solenni veneramur. Et innocentes quidem, quoniam iniustum profectō fuit innocentiam pro iustitia morientē, vlla vel præsentij gloria fraudari. Ioannes quoq; sciens quòd à diebus suis regnum cælorum vim patitur, vnde & clamat: Agite pœnitentiam, appropinquet regnum cælorum, simulq; videns vitam se protinus secururam, mortem lætus excepit. Quòd vtiq; ab ipso Domino moriturus sciscitari solitus fuit, ac certificari meruit. Nam cum per discipulos eum interrogasset: Tu es, inquit, qui venturus es, an alium expectamus? Post enarrata plura miracula audiuit: Et beatus qui nō fuerit scandalizatus in me: In quo nimirū verbo significauit se Dominus moriturum: & tali morte quæ posset Iudæis esse scandalum, Gentibus ultitiam. Ad hanc vocem spōsi gaudens amicus sponsi alacri animo præcessit: quo & illū in proximo esse vèturum iā dubitare non potuit. Porrò qui lætus & tam lætus potuit mori, putauit & lætam sibi memoriam promereri. Sed & senex ille tam plenus virtutum quàm dierum, morte iam propinqua vitæ baiulans in manibus, aiebat: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum

Psalm. 123.

Ioan. 14.

Math. 3.

Math. 22.

Luc. 22.



verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Alii diceret: Securus descendo in carcerem, qui tam presto meam sentio redemptionem. Et hic ergo, qui cum tam securo iucunditate, & iucunda securitate moritur, merito in Ecclesia celebrari cum gaudio memoratur. Ceterum illa, qua ratione mors festiva reputabitur, quam nulla gaudiorum festiuitas comitatur? Aut vnde gaudium fumeret moriturus, qui se & ad infernales descendere tenebras certus erat, nec certi quippiam secum ferebat, vnde in proximo de sui liberatore consolaretur? Inde est, quod vnus sanctorum cum audiret: Dispone domui tue, quia morieris tu, & non viues: conuertit se ad parietem, & fleuit fletu magno, atque ita impetrauit exosae mortis aliquam dilationem. Hoc denique & miserabiliter plangebat, dicens: in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Et paulo post. Non videbo, inquit, Dominum Deum in terra viuentium: Non aspiciam hominem ultra, & habitatorem quietis. Hinc & alius quidam: Quis mihi hoc, ait, tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus: & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? Israel quoque, ad filios aiebat: Deducetis ganos meos cum dolore ad inferos. Quid in his solennis laetitia, quid festiuae celebratae apparet? Nostri autem martyres cupiunt dissolui, & esse cum Christo, certi vbiunque est corpus, illud sine mora congregatum in & aequilas. Mox, inquam, ibi exultant iusti in conspectu Dei, & delectantur in laetitia. Ibi, ibi benignissime Iesu: ibi statim vt de hoc seculo nequam sanctus quisque eripitur, adimpletur laetitia cum vultu tuo. Vna ibi vox iubilo resonat sempiterno, vox vna exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. \* Anima nostra sicut passer crepta est de laqueo venantium: laqueo contritus est, & nos liberati sumus. Nunquid hoc decantare libebat apud inferos sedentibus in tenebris & umbra mortis: dum non erat qui redimeret, neque qui saluum faceret, quando nec dum visitauerat nos oriens ex alto, primitiae scilicet dormientium Christus? Merito igitur Ecclesia, quae gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus nouit, quos pares iudicat ex virtute, discernit tamen ex tempore: nec pari putat profequendum obsequio, & transitum ad vitam, & descensum ad inferos. Itaque martyrium facit causa, tempus, genusque discernunt. Tempus quippe Machabaeos a nouis martyribus distinguit, coniungit antiquis: genus verò nouis aggregat, segregat a veteribus. Et haec quidem in Ecclesia praemissis ex causis differentiae obseruatur. Ceterum apud Deum vniverso coetui sanctorum commune est, quod sanctus ait Propheta: Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Vnde autem preciosam dixerit, exponat nobis: Cum dederit, inquit, dilectis suis formam, ecce hereditas Domini filij merces fructus ventris. Nec putemus solos martyres esse dilectos, cum recolamus dictum de Lazaro: Lazarus amicus noster dormit. Denique beati mortui qui in Domino moriuntur. Non soli qui pro Domino moriuntur, sicut martyres: sed & qui in Domino moriuntur, sicut Confessores, profecto beati sunt. Duae proinde res mihi videtur mortem facere preciosam: vita, & causa: sed amplius causa, quam vita. Porrò illa erit preciosissima, quam & causa commedat, & vita.

¶ ITEM PASSIO SANCTORVM SEPTEM MARTYRUM, per D. Eusebium Emisenum scripta.

**A** Vdiuimus in Euangelio vocem Domini dicentis: Non omnes qui dicunt mihi, Domine, Domine, intrabunt in regnum caelorum. Ad quos sermo hic respicit? Ad eos sine dubio, ad quos alio loco dicit: Populus hic labijs me honorat. \* Studeamus ergo vt cum obsequijs laborum vita concordet & consonet: quia si opera nostra ad Deum clamant, & conscientiae sinceritas & morum probitas: pietas Domini ad nos flectit auditum. Caueamus ne forte hic solo corpore consistamus, & corda nostra probentur errare per seculum. Quando enim praevalet in nobis terrena, superfluaque cupiditates, quando tyrannico dominatu malitia in nobis regnat, quando ira superequitat: nos illi laudabiles heremites, qui extra mundum nos credimus, mundum intra nos inclusum tenemus. Ac sic animae illae, quae possessio efficiuntur seculi, non possunt effici regnum Dei. Ideoque fratres, videte vocationem vestram. Venire quidem sic ad heremum, summa perfectio est: non perfecte in heremo viuere, summa damnatio est. Quid prodest si in loco quies teneatur, & inquietudo in corde versetur? Si in habitatione silentium sit, & in habitatoribus vitiorum tumultus, & coluctatio Passionum? Si exteriora nostra serenitas possideat, & interiora tempestas? Nemo dicat, inuitus hoc feci, aut fato urgente peccavi: nemo casum conditionis suae ignarus accuset: nemo dominari aestimet fatum. Non potest homini praeualere delictum, nisi accesserit consentientis arbitrium. Et ideo ordinatio Dei nostri, cum caetera animantia ad periculum propulsandum foris sufficienter instruxerit atque muniert, vel velocitate pedum, vel armis dentium, vel violentia vnguium, vel mole membrorum: hominem interiorem contra hostem magis intus armavit, intelligentiae scilicet vigore, consilio sapientiae, virtute iustitiae, vt preciosior nostri portio, velut de excelsa turri, ita de secreta fidei suae arce tutius repugnaret, &

& quamlibet forti aduersario contra reluctantem animam nil liceret. Cofirmante hoc ipsum voce diuina. Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus, animam non possunt occidere: sicut etiam nunc ex hoc triumphalium puerorum certamine intelligi datur.

Ecce septem fratres, aetas ad omnem perturbationem timoris obnoxia, & ad omnem vim doloris infirma, horribilia & inaudita tormenta ante oculos exposita, virili pectore & martyrum iam corde despiciunt: & illa tanquam oblatam mortis occasionem, velut pignus immortalitatis inuadunt: quod corpore accipiunt, mente non sentiunt: foris cedunt, intus triumphant: quos cruciat manifesta poena, pascit docta victoria: multiplicentur licet per aetrum ac ferri illa feruentia incendiorum vires, perstat lignum viride contra violentiam vasti ignis inuidum: etsi exuri videtur in cortice, illa sumus permanet in radice: etsi circa superficiem solidi roboris temporaria mors defauit, intra conscientiae medullas vita se recipit. Ac sic auidissimum praedo potest domum perfringere, ad thesaurum non potest peruenire: quem dum conatur expugnare, multiplicatur. Quanto enim persecutor in necem consentis immanior, tanto Deus in remuneratione perseverantis est ditior, qui nouit de impiorum criminibus merita augere iustorum. Sicut enim improbi male vtuntur bonis Dei, ita Deus bene vtitur malis operibus iniquorum. Primum requiramus quid sit male vti bonis operibus Dei, quod in ipso homine intelligi promptum est: quam bene Deus corporis humani membra disposuit, & tam me ad contumeliam lui abucit indulget sibi pulchritudinis honore mens reprobata. Bonum opus Dei est oculus, & tamen indignis concupiscentijs maculatur aspectus: nocte perugil immeritorum formo insidiatur, & luce ad quam factus est offenditur. Et propterea de eo dicitur: Fornicatio animae in eleuatione oculorum. Et alio loco: Qui viderit mulierem, inquit, ad concupiscendum eam. Et ideo quam facile potest in puncto temporis euagari velocitas oculi, tam sollicita praecauenda est irruentis noxa delicti, Lingua etiam tanti officij decus, mendacis, maliloquijs, falsis testimonijs deprauatur. Manus bonum opus est Dei, & tamen ad facinus iniquitatis, ad crimen peragendae fraudis extenditur, ad scelus erigendae salutis armatur: & totas homo ad malitiam propriae perditionis accingitur. Sed eis ipsis creaturis quae extra nos sunt, quae a foris adiacent, quae bonae factae sunt, malus male vtitur. Argentum & auro appetitur veritas, expugnatur integritas, iustitia vincitur, innocentia prodirur, pietas, fidesque violatur: ac de rebus ad praesentia subsidia concessis, detrimenta vitae aeternae nequitia mortalibus operatur. Quod ex hoc apertius inspicere licet: Deus ab initio hominem conditioni subiectum, discretionem liberum fecit, prudentia instruxit, ratione ditauit, eique bonum exercere praecipit. Malum ad hoc esse permisit, vt ad bonam partem voluntate deficeret, & mandatum Dei non necessitate, sed virtute perficeret: atque in alterutram viam, non casu perurgente, sed iudicio eligente transiret. Et tamē homo traditae sibi nobilitatis oblitus, neglectis muneribus conditoris, bona animi ad improbas traxit cupiditates, & ad nocendi studia conuertit, deputans ad instrumenta nequitiae, ornamenta naturae. Processit etiam in hoc nephas, vt Deum suum non solum non agnosceret, sed etiam agnoscentibus inuideret: eumque tantis viribus, quantis quaerendus esset, de fidelium pectoribus conaretur eruere. Sed diuina prouidentia, quae vt dictum est, etiam malorum operibus bene vtitur, meliora de contrarijs peragit: & ita iustas ordinat causas, vt boni ex aduersis proficiant, & ad pia transeant merita pietatis ingenia. Sicut etiam ex hoc admirando certamine foelicium germanorum euidenter agnoscutur: nam quos per cruentissimum persecutorem humiliauerat diabolus, exaltauit Deus: quos ille damnauit, iste glorificauit: ille opprobrijs adimpleuit, hic premijs: ille affectu flammis, refrigerijs hic refecit: ille induxit in mortem, hic ad vitam de morte perduxit: ille interfecit gladijs, hic dignos fecit coronis. Ideo vox est Apostoli martyrium suspirantis: Non sunt condignae passionis huius seculi ad futuram gloriam quae reuelabitur in nobis. Haec secum beati pueri conficia futurorum mente volentes, illata supplicia, quasi aliena reputant: quae circa corpus remanentia ad animam peruenire non possunt. Diuerso itaque cruciatu genere, hic verbis dilaniatur, hic craticula sacrificij more torretur, hic abscisso capite, aeterno capiti iungitur, hic defecta lingua inuolabilem fidem melius loquitur, & Christum Dominum in silentio eris, clamore vulneris constat. Nam etsi beato testi cruentus carnifex vocis abstulit ministerium, plenum tamen Deo perhibet testimonium vox ipsa poenarum. Sigillatim itaque a senioribus ad iuniores passionum ordo disponitur, vnumquemque per decurrentes aetatis gradus crescentia tormenta percurrunt: singuli magnitudine supplicij, omnes specialiter acerbitate torquentur: inter videntes pariter & sustinentes qui dolores sunt? Propria sunt dolore communia. ac sic ille qui posterior vicit, cum omnibus triumphauit. Satagit inter haec felix orbitatibus suis mater, sollicitior de perimendis, securior de peremptis, respiciens quot funera, tot trophaea: & filiorum merita exultando sua faciens, nouo genere gaudia doloris metit, ac septem martyria vnus pectoris virtute consummat: & numerosam

Esaie. 28.

Ibidem.

Iob. 14.

Gen. 47.

13 Sancti noui testamenti vt ex hoc seculo migraverit, videt Deum, et sunt cum Christo. Quod nota contra hereticos id negantes. Psalm. 123.

Psalm. 115.

Psalm. 36.

Ioan. 11.

Apoc. 14.

Habetur in volumine sermonum eius.

2 Ecce necessitas sem honorum opera tua vna cum fide.

3 Dominus de impiorum criminibus nouit merita auro generis iustorum.



prolem caelo lecta parturiens ad regnum Dei sequutura, praemittit: ita iuniorum, qui solus restabat, alloquitur: Miserere mei, inquit, fili, qui te decem mensibus in utero portavi, & lac triennio dedine timeas carnificem istum, sed similis fratribus effectus, libens mortem excipere: ut in illa miseratione vna cu fratribus te recipiam. Adverte q̄ profunda pietas, & artifice fides, per futuram spem, praesentem subleuat orbitatem. Quid mirum sit vt pignoribus in-teremptis, nulli lachrymas dabit. Hoc loco expressius requiramus, quae tandem causa paruulis vires dedit, vt inter tam exquisitos nouosq; cruciatus, infatigabiles Iudaei confessione durarent: Et quae alia causa charissimi, nisi in primis gratia diuina, + quae vbi infirmitatis no-stra inuenerit vobum, statim supponit auxilium? Quae, inquam, alia causa charissimi, nisi diuina gratia, & doctrina domestica? Quae causa alia, nisi quia statim post tralacta cunabula, inter annos infantiae, religionis affectum de institutione & conuersatione pię parentis acceperant, & de tam sanctae matris pectore Deum traxerant, & in nomine dñi vincula linguae trepidantis absoluerant? exempli enim femina, in pignoribus suis animas magis cupies nutrire, quam corpora, fidem primam teneris sensibus vice lactis infuderat, vt rudes eorum me-tes, & mali nescie in ipso vitae limine vitam ebiberent: eosque primitus agnitio diuini timoris impleat, vt in noua viscera sacris studijs occupata, locum vana seculi non haberent. Quae cum ita sint, discant boni parentes tantae matris exemplo, erudire filios suos, vt quos se in hanc vitam gaudent munere acquisisse naturae, praeparent aeternitati sedulitate doctrinae, in- sinuent fidem, doceant religionem, praecipiant castitatem. Maiorem ad pignora vestra non potestis adhibere pietatem, quam si per vos cognoscant animarum parentem, quam si per vos in boni patris transeant adoptionem, quam si per vos efficiantur caeli haeredes, & martyru fratres. Quapropter studete ad Domini seruitutem, quae nobis sola est causa viuendi, no-lingua erudire, sed vita: audiant vos, videant vos: vt quae iusta, quae honesta, quae sancta sunt, vobis sectantibus & amantibus, in amore consuescant. Duplex vobis commodum erit, cum salus ad filios vestros de vestra salute transierit: vt cum per vos ad illos peruenerit, ex illis ad vos multipliciter reuertatur. Hoc enim bonum dando non consumitur, sed dilatur: & magis dum transfertur, acquiritur, ac miro modo & transmittitur & retinetur: siquidem salubri iucundoq; commercio, & accipientis lucrum, & tradentis augmentum est. Abraham diuina voce laudatur. Scio, inquit, quia Abraham praecipitur sit filijs suis, vt timeant nomen meum. Praedicatur quod posteros suos eruditurus esset in Domino, qui iam ad hoc fidei virtute peruenerat, vt filium posset immolare pro Domino. Has itaque primas filijs vestris prouidete opes, has eis immortales procurate diuitias, hanc eis post vos haereditatem relinquire: quae offerri potest, relinqui non potest. Ostendite itaque eis de conuersatione vestra fugere malum, apperere bonum: odisse peccatum, timere iudicium. Ita nos agamus, vt non solum filiorum, sed nostra in inuicem aedificatio simus: vt sicut beata mater illa gauisa est de gloriosis septem filiorum triumphis: ita dum nos vitijs interdicimus, dum passionibus repugnamus, dum dia-boli prauidemus insidias, dum mundi calcamus illecebras, de victoria quoque & consummatione nostra mater letetur Ecclesia.

¶ VITA ELEAZARI SACERDOTIS, ET SEPTEM fratrum Machabaeorum quibus mater octaua addita fuit, per D. Ambrosium Episcopum descripta.

**N**EC te Eleazare praemittam, utpote sacerdotum sacerdos, sed tuis iuandus oratis, qui genere sacerdos, peritus in lege, maturus aui, cum oblatu es Antiocho per-secutor, nec tentamentis potuisti capi, nec premijs insecti, nec suppliciorum acerbi- tibus frangi. Denique a blandimentis cepit, quia iudicabat tormenta sua posse superari. Erubescit, inquit, caritatem tuam, reuereor senectutem, miror prudentiam, cur abstinendum bo- nis epulis putes, quas natura largitur? Relaxa istiusmodi pernicitiam, expergiscere ali- quando, dum adhuc malo tibi persuadere, quam extorquere: ne victus supplicijs, facias quod refutas ratione inuitatus. Ad haec respondit senex: Nos Antioche non intentione ducimur, sed reuerentia legis tenemur, quae a suilla carne abstinendum praecipit. Pulcherrimam crea- turam, iudicis, negare tamen non potes, quod potior sit temperantia, quam voluptas: potior legis obedientia, quam praenauicatio. Quod si hoc leue putas, vt carne vescamur suilla: qui in minimis legem contempserit, quomodo in magnis tenebit? Aut si preciosa est creatura nostra, disciplina est castimoniae. Discimus enim refecare luxuriam, cupiditates vincere, ex-cludere concupiscentias, delectationibus corporis obuiare. Fortitudinis quoque exercitium est penis pro lege non cedere. Iustitiae quoque insigne atque prudentiae, vt quod sequendum elegimus timore Dei, morte proposita referuamus. Quis esca imperet liberis? Quis autem se- ridendum praebet? Quis autem in hoc seruiat, sed non ridebit? Non sum ita senex, vt mihi non

4. Licet gratia detur desideratis, quae erentibus, & pulcherrimis, non tamen propter hoc dicitur dari ex merito.

Frabetur in libro 2. de Iacob & vita beata. Ex cap. 2.

non iuuenescat anima fortitudo. Sensus itaque cum hinc atq; inde grauiter verberaretur, nec iam ferrent sensilia membra verberum, penas, lallatis carnificibus atque extensoribus, in terram deslexus, inflexibilem mentem gerebat. Et quidam seu longaeuam miseratus aetatem, seu tentamentis circumuenire desiderans: Responde, inquit, tantummodo te manducatuū, nos te eicā eius immunem praestabimus. At ille clamans, nequaquam contingat mihi, vt siam senex incenciuum iuuenilis erroris, qui hucusq; eram forma salutaris instituti. His ego ludibrijs vt paululum viuam luctabor, & totius vitae labores addicam breuis viatico senectutis. Senectus portus debet esse, non naufragium vitae superiori. Non te negabo lex patria, no-adiurabo vos sancta instituta maiorum, non decolorabo vos insula sacerdotales, non te perfidiae puluere turbabo canicies. Quid multa? Immoriendo tormentis factus est caeteris magisterium perseuerantiae, qui electus erat ad infirmitatis exemplum. Beatus igitur in quo non potuerunt tormenta rationem vincere. An non beatus qui potuit virtute animi victor esse poenarum, pietatisque emigio seruare integram in tantis fluctibus passionem?

Post ipsum statuti sunt pueri septem cum matre. Insultare licet tyranno, qui dū callide à se incipiendum putat, magistrum elegit, quo discipulos faceret fortiores, quoru velut pu-erilem aetatem premijs prouocabat ad culpam, arguebat terroribus ad formidinem. At illi no- degeneres tanto duci respondent: Quid contemnis, vel circumscribis vt pueros? Sed fides ca- na est, sed valida disciplina. Experire certe, subijce quibus placet penis puerilia viscera, non inuenies corda puerilia, nec potentiores erunt tormentorum machinae, q̄ legitima obserua- tionis excubiā. Quem vicit senectus, superauit aemula senectutis pueritia. Sequimur patrem filij, discipuli doctorē. Collige supplicioru instrumenta proposita, meditationem patientie, no- terrore infirmitate adferunt, dum videntur. Iussit maximum natu eligi. At ille ridens: Recte, inquit, naturae ordinem seruas. Sed cur Dei legem temerandam putas? Et pro pietate quidem omnes maximi sumus. Sed tamen a me inchoatum gaudeo. Quod quaeris tyrannae, cōstiteo nos summo Deo seruire, & doces quid agere debeamus? Si tu tanta pertinacia vis extorque- re veritatem, cur non omni virtute noseam tenendam putemus? Quid plura? Adhibentur va- riarum genera poenarum. Sed vicit pietas immanitatis furem: exclusa est anima, no religio.

Secundus accessit nec degener fratris munia pię confessionis impleuit. Et cum detrahere- tur membrana capitis, respondit: Auferis quidem membranam, sed habeo galeam spiritalem quam non potestis auferre. Et verē hanc galeam nemo auferre potest, sicut postea Apostolus docuit in Ecclesia Domini, quia caput viri Christus est, & eius sumus mebra. Recte puer ista diuino spiritu doctrinam Apostolicam prauidebat. Exuebant immanes bestiae coru capitis, & pardalics feritibus sauebat. At ille deficiens: Quam dulce est, inquit, mori pro religione, q̄ suavis omnis acerbitas mortis pro pietate, quia manet horu remuneratio laboru. Tua sunt Rex, grauiora tormenta, tu tuis vehementius torqueris supplicijs, quia vides vinci in postea- te. Et hoc defuncto, tertiu statui sibi iussit. Et cum eu partim tetaret insidijs, partim cuperet ter- rore percellere, respōdit ad eu: Non faciam voluntatem tuā, non succumbam imperio tuo. Per beatam illa fratru passionem, & nobilem vitam, no negabo piam germanitatem. Quaevis adhi- bito supplicia, quibus magis vrgēas: hoc proficies asperitate poenaru, vt maiora testimonia no- strae germanitatis accipias, iussit itaq; ei linguā amputari. At ille exclamans: Victus es, inquit, Antioche, qui organū vocis abscindi iubes? Cōfessus es te respōdere non posse rationi, maio-raq; probas linguę nostrae flagella, quam tua verbera. Nos enim tua verbera no timemus, tu nostrae vocis flagella non potes sustinere. Sed haec pietatis flagella sunt, tua flagella perfidiae. Sed etiam lingua sublata grauius te suo cadens murmure flagellabit. Euadere te putas Antio- che, si vocē eripias: & tacentes Deus audit, & magis audit. Ecce aperui os meū, laxavi linguā meā: abscindēs linguā, sed non abscindēs constantiam, non virtutem auferes, non rationē obli- terabis, non eripies testimoniū veritatis, no eripies cordis clamorē. Si lingua amputatur, san- guis clamabit, & dicetur tibi: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Audit enim sanguinis vocē, qui audit internas cogitationes. Tenebre licet operiat, & parietu septa circumdant, dicat impius, quia nullus sibi testis asistat, exploret vniuersa: videt omnia Deus: nec est aliquid fa- cinus, quod possit latere omnium Iudicem Deum, qui cognoscit vniuersa antequam fiant. Quid verba damus? Loquaciora sunt vulnera, est vulnera tegantur, & abscondatur cicatrix, non abs- conditur fides: nec tante laudas, quod auferendo linguam, confessionem laudis eripias. Sa- tis iam Deum sermo laudauit, nunc passione laudemus. Et hoc perempto, iussit quartum vinciri ad rotam, vt eius vertigine membris omnibus solueretur. At ille cum torqueretur immaniter: Dissoluis, inquit, corporis membra, sed adiungis gratiam passioni, nec eripis so- latium morti. Est enim vox tonitru in rota, quia in bono & inoffenso vitae istius cursu, coe- leste resultat oraculum: sicut in Ioanne & in Iacob filijs tonitru resultat. Itaque illud quod legi, nunc manifestius recognosco: quia rota intra rotam currit, nec impeditur.

Cap. xi.

1. Corinth. 2.

Ecclesiast. 2.

Teresenim vita sine vlla offensione in quavis passione versatur, & intra hanc quoque rota currit. Currit lex intra gratiam, & obseruancia legis intra diuinam curriculum misericordiae est. Nam quod magis voluitur, plus probatur. Potius est hic ab impijs aduersa tolerare, vt ibi à Domino consolationem inuenire possimus. Et iste consummans cursum suum, abrupte spiritum, animamque victor effudit. Quintus cum siteret ar, caelo prius, eidem iulsi ignea admo- ueri, subijci incendia. Manabat è vulneribus cruor, & effulsis viceribus sanguis effusus, ipsos flammarum extinguebat globos. At ille inter ignium crepitus audiebatur, dicens: Gratias tibi Domine, quod dedisti nobis dicere: Transibimus per ignem. Et sicut alibi idem tuus dicit Propheta: Igne nos examinasti, sicut igne examinatur argentum. Astabo tibi sicut aurum purgatus incendio, & si quid fuit culpae, ignis exulsit. Itaque & iste transfiguratus à corruptela ad incorruptionem, vitam exhalauit. Sexto quoque admota tormenta sunt. At ille: Noli, inquit, frustra errare, & tuae hoc adscribere potestati, quod ista aduersum nos exerceas. Nostro- rum hoc delictorum est pretium, vt peccantes puniamur. Et gratias Domino, quod hic à nobis duplicia peccata exiguntur, vt ibi nobis consolatio deferatur. Gratias autem & tibi, quod tam durus & immitis es, vt talibus nostris supplicijs Dominus, in quem peccauimus, genti nostrae propitius fiat. Nos quoque ablenamus grumnam dum fidei passionibus delectamur. Et iste duris & asperis dilaceratus supplicijs, appositus est ad fratres suos. Supererat iunior ex fratribus, & iam pudebat Antiochum immaturae aetate segeta fuisse ludibrio. Itaque dolens eum desiderans circumscribere, pollicebatur honores, diuitias, amicitiam suam, confortiū se- cretorū. At verò pia mater monebat filium suum, dicens & huic sicut cæteris: Nescio quem- admotum in vterum meum intro istis, neque ego spiritum donauit vobis, neque membra for- mauit, sed hæc omnipotentis Dei munera sunt. Putauit Antiochus videns matrem sollicitam, quod saluti eius timeret, ipsi quoque suadere cepit, vt filium ab intentione sua reuocaret. At illa voce patria dicebat filio: Tu solus superes fili summa votorū meorum, tu postremus clausisti partus meos, tu postremus cõclude gaudia mea. Miserere mei, quæ te in vtero tot mensium curricula portauit, ne vno momento confundas senectutem meam, ne decolorēs tor fratru tuorum trophæa, nec sacrum eorum comitatu relinquant, nec confortiū deferas. Te adhuc isti ex- pectant triumpho. Aspice in cælum vnde hausisti spiritum ad patrem omnium: aspice in terram, quæ tibi ante alimonia ministravit: aspice ad fratres, qui collegæ requirunt: aspice ad matrem, quæ tibi lac dedit, redde mercedē pij sanguinis: noli à fratribus, noli à matre diuelli. Temporales opes sunt, quas promittit Antiochus, temporales honores: perpetua corona, quæ à Deo omni- potente deseritur. Vos mihi septem dierū lumina dedit Dominus, sextum iam diem clausi, & omnium opera iam bona valde. Debes mihi fili, vt quæ in illis sex laboraui, in te requiescam septimo, tanquā seculi operibus iam ferata. Itaque proripiens se iuuenis, ait: Quid sustinetis? Et multa vociferans, quod nequaquā diuelli posset à fratrum confortijs, quorum multo beatiora essent funera, quæ Regis imperia, cum argueret cõiunctis Regem, & ipse acerbis excruciatos tor- mentorū generibus, vitæ huius munus absoluit. Nouissima mater oblata est neci. Quis hanc beatam neget, quæ quasi septem vallata muris, inter corpora filiorum nullum sensit mortis incursum? Quis, inquam, dubitet de eius beatitudine, quæ septem turribus circumdata, in para- dyssi sedem caput extulit: quæ septem filijs cincta, sacratissimum Deo chorum, non solum cano- rum vocibus, sed etiam passionibus, ad concinendas Domini laudes cœlestibus inuexit al- taribus? Quam bonus fidei partus, quam tutus portus iste pietatis, quam splendida lucerna Ecclesiæ, septeno fulgens lumine, & octauo vtero cunctis luminibus oleum subministrans? De quibus pulchrè dicitur: Date partem illis septem, & illis quidem octo, eod quod in vtroque numero confortium gratiæ consequantur, in lege nutriti, per gratiam coronati, septē tāquam in sabbato, octo tanquam in Euangelio. Pia mater supplemento passionis adiuncta, quæ in ta- libus filijs integram pietatis formam & parturiuit, & peperit.

Recurrunt in memoriā sermones sanctæ femine, dicentis ad filios: Ego vos genui, ego vo- bis succum lactis infudi, nolite nobilitatem vestram perdere. Sic alix matres reuocare à mar- tyrio solēt filios, nō vocare. At ista maternū in hoc ponebat affectū, si filijs vitā magis perpetuā quā temporalem suaderet. Spectabat itaque pia mater filiorū certamina: & quāuis materno- rum viscerū compassione quateretur, tamen pietatis studio premebat dolorem. Et offerente Antiocho, cum posset salutem eligere filiorū, malebat periculum: compressisq; nature gemitibus, poenas filijs optabat augeri vt mors citius appropinquaret. Videmus conuersa vota ma- tris in filios, ne quem superstitem derelinqueret, sed omnes pie coheredes mortis acquirere- rent. Sed nec filij minores tali parente qui se inuicem cohortabantur, qui dicebant vno stu- dio, & quadam animorum acie: Mortis aduersæ imperum petamus. Tunc enim vniuemus, cum fuerimus mortui. Nemo pietatis ordinē derelinquat, nemo se subtrahat prælio triumphali: Nō homini, sed Deo nostras animas deuouimus: nō homini, sed auctori omnium militamus.

Psal. 65

Ecclesia 11. 11.

Cap. xij.

1. Vides quod tunc sancti viuunt cum fuerint mortui?

Talis

Talis hæc pugna est, vt ille gloriosus vicerit, qui crudelius occisus fuerit. Itaque nemo timuit, nemo trepidauit, nullus ad mortem ex tot fratribus pigrior fuit. Sed omnes tanquam ad im- mortalitatis viam, ita ad mortem per acerba supplicia cucurrerunt, vt mater confusa cernēs filiorum agmina, tanquam pia anima sui membra corporis in filijs offerebat, & per artus pro- prios videbatur sibi subire tormenta. Cadebant filij tormētis exulcerati, mortui super mor- tuos aduoluebantur, corpora super corpora volutabantur, capita excecabantur. Refertus erat locus cadaueribus filiorum, non fleuit mater, non lamentata est, non oculos cuiusquam pres- sit, aut ora morientis: non lauit vulnera, sciens gloriosiores esse, si euiscerati & concreti pariter puluere & sanguine viderentur, quales solent de bello redire victores, qualia solent tro- phæa ex hostibus reportare. Non superiacienda velamina, non prosequendas exequias, nisi suæ quoque comitatu mortis arbitrata est. Quæ cythara dulciores ederet cantus, quàm mo- rientes filij in tam grauibus supplicijs ediderant? Erumpebat enim nature gemitus, & inui- tus spectares peremptorum cadauera, sicut fila chordarum audires heptachordum psalterium triumphalibus gemitibus resutare. Non sic illecebrosi cantus Sirenum attraherent audientē. Illi enim ad naufragium trahunt, isti ad sacrificij victoriam. Nec sic cygnea carmina aures ani- mūque mulcerent. Cygni enim nature sorte moriuntur, isti moriebantur amore pietatis. Non sic rauca resonant secreto in nemore columbarum murmura, vt vltima verba morien- tium cum summa suavitate resonabant. Nec sic luna inter stellas resulget, vt inter filios ma- ter: & cum eos ad martyrium illuminatura deduceret, resulgebat: & cum amplexata victores in medio filiorum iaceret. O vera mater adamante fortior, melle dulcior, flore fragantior: o indissolubile pietatis vinculum, o verè valida charitas sicut mors dura, sicut inferi zelus deuotionis ac fidei. Nulla tantarum diluuii passionum tuam potuerunt charitatem excludere, nulla inundare eam flumina tantarum acerbis. Sicut arca in illo mundi diluuii rotius orbis spatij innocua ferebatur, ita & tu aduersus fluctus tam grauium passionum pietate immo- bilis restitisti: & cum posses salutem filiorum eligere, noluisti. Quo affectu vos prosequar san- ctæ matris pia pignora? Quo penicillo sermonis mei describam formæ vestræ & animarum similitudinem? Stetit inter exercitus regios, quibus totus fuit orbis terrarū subactus: quos India quoque in extremis maris secreta refugiens declinavit, & soli de rege superbo sine bel- lico conflictu victoriam reportastis. Vicerunt in vobis sola arma pietatis, dedit poenas tyran- nus, & quia vos non potuit vincere, & quia atroci peremptus est morte.

VITA ET MORS ZACHARIÆ PATRIS IOAN- nis Baptiste, per D. Epiphaniū Constantiæ Cypri Episcopum.

Zacharias adhuc alius fuit tum Propheta, tum sacerdos, Iudæa sacerdote propugnatus, Io- annis Baptiste parens, quem Herodes ille tyrannus iuxta aram, domumque Dei occi- dit. Effususque est sanguis eius in vestibulo templi Domini. Is natione Hierosolymitanus erat de familia Dauid, officialis in domo Domini. Inter cætera quæ vaticinatus est, de ori- gine quoque & natiuitate Christi nonnulla prophetauit. Eo igitur in loco Propheta in domo Domini, & templo Domini humatus est. Ex eo sanè facta sunt in templo illo stupenda mi- racula, phantasiæque, hoc est, visiones. Cæterum sacerdotes nequibant amplius neque Ange- lorum visa oculis vsurpare, neque oracula siue responsa populo ex Dabir reddere. Neque etiam poterant in Ephod per signa & portenta, quemadmodum prius soliti fuerant, vsque ad tem- plum hodiernum respondere.

ITEM DE HOC EODEM ZACHARIA, per D. Basilium Episcopum.

Quod autem Maria perpetuo virgo remanserit, etiam Zachariæ declarat historia quædam, quæ ex traditione ad nos vsque peruenit. Zacharias enim Mariam post Domini conce- ptionem in virginum loco constituens, à Iudæis inter templum & altare interfectus est. A populo namque accusatus, quod rem prodigiosam inauditamque prædicaret, virginem vide- ret parientem citra virginitatis corruptionem.

ITEM DE ZACHARIA PATRE IOANNIS Baptiste, ex D. Gregorio Episcopo Nysseno.

Non erit intemptuum, si incorruptæ matris testem eum qui inter templum & altare fuit occisus, proferamus. Hic est sacerdos Zacharias, non sacerdos solum, verum etiam Propheta. Ac prophetiæ quidem potestas in Euangelij libro declaratur, cum viam homini- bus muniens diuinâ gratia, ne virginis partus incredibilis putaretur, minoribus miraculis fidelium assensum sic exercuit, vt femina sterilis, & vir iam ætate confectus filium suscipere.

Habetur in libris eius de vitis prophetarum

Ex homilia eiusdem de humana Christi generatione.

Habetur in oratione eius habita in die natiuitatis domini, nuper per Petrum Frascicum Zinum Veronensem la- tino reddita.

Hoc mirandi virginis partus proœmium fuit, etenim sicut Elisabeth, quæ sterilis ad fenestram peruenit, non potestate naturæ fit mater, sed ei diuino consilio filius nascitur: sic quod in virgineo partu non credendum videtur, si referatur ad Deum, credibile est. Quoniam igitur ex virginitate proueniens præcedit nunciis sterilis, qui ad vocem illius, quæ Dominum vtero gerebat, antequam in lucem prodiret, in alio matris exiliuit, simul ac natus est præcursor Verbi, prophetico spiritu Zachariæ silentium soluitur. Quæcunque autem disseruit Zachariæ propheta, ad futurum spectabant. Hic igitur diuino numine ad oculorum cognitionem ductus, cum virginitatis mysterium in partu incorrupto non ignoraret, in sacro templo virginem matrem à loco virginibus per legem assignato, non femouit: Iudeosque docuit naturam humanam vnâ cum reliquis omnibus rerum omnium effectori, & regi ita subiectam esse, vt arbitratu suo eam ipse regeret, non autem ab ea regeretur. Itaque in manu ipsius esse, nouam ortus rationem moliri, quæ matrem esse virginem non impediret: quam obrem eam se à virginum loco non exclusisse: locus autem ille, erat spatium quoddam inter templum & altare. Cùm igitur audiissent Iudæi rerum omnium Regem in vitam humanâ diuino ordine prodixisse, metuentes ne Regi subderentur, sacerdotem qui hæc de ipso partu testificabatur, ad ipsum altare sacrificantem interfecerunt.

## ¶ SANCTI PATRIS NOSTRI ET

Confessoris, Theodori Studiti Oratio, de Natali sancti  
Prophetæ, Præcursoris, & Baptiste.

*Per Simeonem Metaphrasten.*



I vocali alicui lusciniæ, quæ verno tempore pulchrè resonat, nostra esset similis oratio, inueniret fortasse, quemadmodum postet parumper laudare magnam illam vocem veritatis quæ hodierno die nascitur. Cùm sit autem voce admodum gracili & impedita, quomodo laudabit magnum decus prophetarum? quomodo celebrabit eximiam Apostolorum gloriam? quomodo glorificabit nouum & admirandum ornamentum martyrum? Porro autem hoc quoque est mihi considerandum, quod in alijs quidem sanctis tractauit alter alterius encomia: eius autem qui nunc laudatur, ante alios ipse Christus Deus, qui est ipsa veritas. Dicit enim: Maior Ioanne Baptista non surrexit inter natos mulierum. Quoniam ergo sunt tantæ laudes magni Præcursoris, vt vel summa dicendi facultas eas assequi nequeat, nunquid ei de erit nostra orationis breuitas, studiosi auditores? Absit: sed ferule reddentes debitum, & iustum implentes spiritalem, & tanquam qui simus <sup>1</sup> sanctificandi ex sola Præcursoris commemoratione, nostram ostendemus audaciam. Agedum ergo diem 2 festum deinceps celebremus, ad natalem honorandum conueniamus frequenti multitudine, non solum accolæ, sed etiam vniuersa regio, quæ est circa Iordanem, qui percipitur intelligentia. Videamus pulcherrimum hoc nouum & inauditum mysterium. Videamus id quod fit admirabiliter, & præter opinionem. Zachariam mente consideremus: res quoque Elisabethæ rursus confiteamur. Non ex obscuris itaque parentibus, vt vel ex hoc maximus ostendatur Præcursor, sed vel ex valde claris, & insignibus originem habuit. Nam alter quidem erat Aaron, propter canos & dignitatem, veste indutus sacerdotali, pastorali, inquam, & superhumerali, talari cincta tunica, cidari & zona, quæ ex auro & gemmis, & hyacintho & bysso erant variata: & sic ingrediens in sancta sanctorum in vice sacrificandi. Matris autem Saræ æqualis, vel potius superior, vt quæ esset propinquitate coniuncta Dei matri. Ex sterilitate enim gignit per promissionem, non Isaac, qui fuit vocatus Dei seruus: sed Ioannem, qui fuit appellatus Domini verus & germanus amicus. O sterilem vterum, qui talem concepti filium. O terram infrugiferam, quæ talem spicam produxisti. Quocirca non est dubitandum illud Esaiæ, cuius vox est altissima, ad eam quoque nouo quodam modo eloqui: Lactare sterilis, quæ non parit, erumpe & clama quæ non parturis, quod ex deserta matrice produxisti filium castitatis, rosam spiritalis fragrantiae, prætorum bonorum feracis continentiae, interdiu lucentem faciem Christi aduentus, Ioannem à Deo electum, militem regni celestis, optimum Christi Ecclesiae pronubum, silentio non mandandum testem eius, quæ verè est, veritatis, Ioannem canorum præconem penitentiae, eius qui in corpore est, Angelus Domini, indicatorem agni, qui tollit peccatum mundi. Neque verò potuerim eius complecti dignitatem, etiam si plura nomina fuero complexus vocationis. Multa enim habet nomina, & plures causas, qui id, quod est maximum, est sortitus præter omnes Christos Domini, Atque honoratur quidem Isaac quoque antiqui parentis natalis, quem cum concepisset Sara, & peperisset filium in senectute, hæc ait: Quis annunciat Abraham, quod Sara lactat filium?

Quocirca

Quocirca magnum quoque videtur facere conuiuium in die eius ablactationis. Et rursus honoratur natalis Sampsonis, qui Manue erat, ipse quoque natus ex promissione, vt qui procederet ex sterili. Qui, inquit, non bibit vinum & siceram, & non comedit quicquam immundum: & ipse incipiat saluum facere ex manu alienigenarum. Præterea autem, vt aliorum natalem prætermittam, Samuelis quoque honoratur natalis, qui ea quæ erant, ante videbat: quem peperit celeberrima Anna marito suo Elcana, dedicatum Deo ab infantia. Sed non assecuti sunt, o dilecti, Ioannis magnitudinem, quoniam alij quidem fuerunt ante legem scriptam, alij verò post legem. Ioannes autem filius Zachariæ sacerdotis, & Elisabethæ admirabilis, exortus est illos præcedens Christi aduentum, in medio legis & gratiæ apparens. Præluxit enim, qui intelligentia percipitur, Lucifer, significans ortum solis iustitiæ: præcessit miles, significans aduentum Regis omnium. Venit Paranympus indicaturus adesse sponsum. Et alij quidem aliquamdiu postquam nati essent, aut prophetarunt, aut alia fecerunt miracula. Hic autem cum adhuc ferretur in vtero, repletus fuit sancto spiritu, & extitit effectori rerum admirabilium. Mihi ergo videtur id esse eiusmodi, vt tanquam in similitudine, Præcursoris ostendat magnificentiam. Quomodo ergo rex aliquis regaliter procedens ex regia, habet quidè primum præcedentes quosdam, qui ferunt virgas, & quosdam qui scepra gestant, deinde Consules, Præsides, & Ductores ordinum, postremum autem quendam maiori dignitate præditum, post quem statim Rex apparet, nullo interiecto, resplendens auro & gemmis perlucidis: sic mihi cogita etiam in vero, & solo vniuersorum Rege Christo Deo nostro. Eo enim per carnem ingressuro in orbem terrarum, præcesserunt quidem Patriarchæ, vtpote Abraham, Isaac, & Iacob: deinde Moyses Dei interpres, & Aaron, & Samuel, & vniuersa turba Prophetarum: vltimus autem extitit manifestus Ioannes, & statim Christus Dominus: de quo dicit: Qui post me venit, ante me factus est, quia prior me erat. Et qui erat vltimus ordine, maior dignitate extitit pro portione. Sic ergo & Prophetis, & Apostolis, & alijs omnibus re vera prior est magnus Præcursor, illis quidem, vt sequens: his verò, vt præcedens. Verum enim uero Euangelicam explicantes historiam, audiastis quæ à Gabriele annunciantur Zachariæ. Visus est ei, inquit, Angelus Domini stans à dextris altaris intenzi, & conturbatus est Zacharias cum vidisset, & timor irruit super ipsum. Quam est terribilis etiam visio Angelicæ & quam in loco terribili apparuit. Quam terribilis, inquit, est locus iste? Nihil est hoc, nisi domus Dei. Nec est mirum, si cum esset iustus sacerdos, conturbatus est, & timor irruit super ipsum, cum Daniel quoque vir desideriorum, cum vidisset, stupore est affectus, & in faciem cecidit, & ore hianti mansit attonitus, propter Angelicæ excellentiæ splendorem incomparabilem. Visus est ei, inquit, Angelus Domini. Quid ad hæc nobis dicunt semichristiani qui non admittunt 3 imagines? Si ab homine visus est Angelus, omnino habuit imaginem, & non aliam, quam in qua visus est. Visus est autem in ea forma, in qua Moyse prius in monte Sina in figura ostensa sunt Cherubin, quæ erant circa propitiatorium. Si autem id quod est incorporeum, & quod caret figura, ea quæ sunt ostensa figura, circumscribitur, quomodo id quod est corporeum & figuratum, & quod coloris & tactui subiicitur, & tres suscipit dimensiones, imagine non representabimus, ad euidentem demonstrationem ab eo susceptæ carnis, quæ visione non potest apprehendi? Neque verò putent stulti, nos diuinitatem in hoc circumscribere, quæ neque verbis exprimi, neque comprehendi potest: cuius nulla est positura, nulla figura, nullus locus, nulla quantitas, nulla qualitas, non aliquid aliud ex iis, quæ sunt intra fines circumscriptionis, propterea quod sit infinita, & non potest comprehendi. Nam hic quoque eius, qui est homo, solummodo effingentes imaginem, non materiæ expertem, & informem animam vnâ omnino effingimus: Non enim contingit: sed vtrique conuenienter attribui-mus ea quæ sunt eius propria, ei, quod circumscribi non potest, id quod non potest circumscribi: & ei, quod potest circumscribi, id quod circumscribi potest, sicut verbum ostendit veritatis. Reuertamur aut rursus ad propositum. Dixit autem ei Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, & vxor tua Elisabeth pariet tibi filium. O desideratum qui à Deo præbetur, iustum. O valde optandam quæ assertur ab Angelo, promissionem. Assecutus id est, quod optauerat: obtinuit id, quod rogabat: inuenit id, quod quærebat, vt tolleretur sterilitas, & pulchram haberet prolem, non consequentia naturæ, sed precibus. Num enim maledicti erat pœna sterilitas? absit: sed magni mysterij significatio. Nam cum Zacharias esset frequentibus ad Deum intentus precibus, vt solueretur sterilitas, arbitror eum fortasse hæc audiuisse. Nondum est perfectum tempus, nondum venerunt dies aduentus. Tunc dicit Zacharia, spera fore, vt liberos suscipias quando venerit expectatio gentium. Tunc expecta sterilitatem, quando venerit spes omnium finium terræ. Postquam autem venit tempus: Accipe, inquit, id quod est tibi cordi per Gabrielis prædictionem: renouare tanquam aquila iuuentute: Cognosce, inquit, coniugem: exaudita est enim tua deprecatio: & vxor tua Elisabeth

H iij patiet

<sup>1</sup> Nota, & ratio quæ qui simus sanctificandi ex sola Præcursoris commemoratione.  
<sup>2</sup> Vide antiquum festum natiuitatis s. Ioannis.

<sup>3</sup> Nota pro usu cultu imaginum.

pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem. Cognosce etiam nomen, quo vocabitur, vel ex ipsa etymologia tibi procedere ex alto. Dixit autē Zacharias Angelo: deinceps enim cum eo tanquam cum conseruo liberè loquitur. Quomodo hoc cognoscam? Ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. Atque prompta quidem & paterna demonstratio sacerdotem facit reum incredulitatis. Præfens autem sermo non se submititens, sed procedens tanquam ad examinationem, dicit eo modo fuisse affectum Zachariæ, quo Diuus Thomas. Non enim erat consentaneum, eum hoc ignorasse cum esset Propheta, & in rebus diuinis eruditus, posse Deum vel ipsam naturam innouare, & ex sene iuuenem efficere, & ea reddere facilia, quæ videntur nullo modo posse fieri, vt in Abrahamo, & Sara, sicut in Sunamitide, & in alijs eius varijs, & omne genus miraculis. Sed quoniam magnarum, & quæ sunt præter opinionem, expectationum promissiones, si repente audiuntur, solent aliquo modo conturbare animum: non ad incredulitatem, vt arbitror, differens, sed festinans ad perfectionem, statim veluti captus à voluptate exclamat, & dicit: Quomodo hoc cognoscam? Ne me deceperis, ne me sefelleris, da mihi signum, præbe mihi pignus, vt Deus olim Abrahamæ, ad hoc quod ipse esset pater multarum gentium, & egrederentur Reges ex eius lumbis, signum circuncisionis: & sicut antea Noë, quod non induceret diluuium super terram, arcum qui est in nube: Et Moyli virgam in serpentem conuersam, & citò restitutam, ad hoc vt crederent Ægyptij, quod, qui est, ei apparuerit. Respondens autem ei, dicit Angelus: Ecce eris tacens, & non poteris loqui: propterea quia non credidisti verbis meis. Adiciendum est, tacitè, & absolute, & citra examinationem. Accepit signum Zachariæ rei conueniens: nempe sermone soluto silentium, quod ad viuum sermonem, & qui consistit, est ei patiendum: & complicatis labris, vocibus quæ audiri non poterant, laudauit datorem partus. Egressus enim, inquit, non poterat loqui, & cognouerunt quod vidisset visionem in templo. Et ipse erat annuus illis, & permansit mutus: partim quidem ne interrogaretur, vt pote quod sustinendum non esset, vt audiretur visio: partim autem vt qui quodammodo excelsisset ex sensibus, & totus seipsum conuertens ad id quod vultum fuerat, mutus esset, inanimus, & aërem temerè verberantibus sermonibus. Par autem fortasse fuerit, eum vt pote prophetæ patrem, hic quoque opus significare prophetiæ, & hoc fortasse est cessatio legalis cultus ad eam, quæ fit in gratiâ, prolationem per exortum Ioannis. His ergo prætermisissis, quæ intercedunt, vt quæ neque ad diem pertineant, neque ea possint vires nostræ assequi, veniamus rursus ad institutum. Et factum est, inquit, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius. O Ioannes felix infans, fœtus qui sopiri non potes. Qui es in vtero, quomodo es in mundo? Qui nondum es perfectus, quomodo es plenissimus? Qui es semelstris, quomodo multum habes tempus? Qui non potes cogitatione percipere, quomodo es prudentissimus? Qui loqui non potes, quomodo bene loqueris? Dic nobis, dic, quomodo cum continearis in tenebroso loco vteri matris, nondum videndi facultatem exerceas, auditis sonum nondum admittas, vocalem sermonem nondum emittas, ambulandi motus nondum sis particeps, ridendi proprietatem nondum exercueris: quomodo intueris? quomodo audis? quomodo res diuinâs contemplaris? quomodo exilis, & exultas? Responde, responde nobis, ô vir optime. Magnū est, inquit, quod peragitur mysterium: & actus est ab humana remotus cõprehensione. Meritò innouo naturâ propter eum qui innouaturus ea quæ sunt supra naturâ. Video etiam adhuc in vtero, quoniâ in vtero gestari video solem iustitiæ. Auribus percipio, quoniâ audio vt qui nascar vox magni verbi. Exclamo, quoniâ filiū patris vni-genitum cõsidero esse carne indutum. Exulto, quoniâ vniuersi effectorè video formâ hominis suscipere. Exilio, quoniâ mudi redemptorè cogito corporatū. Principiū, inquit, vobis significo Dei in mundū ingressus, & aduētus corporei. Præcurro aduentū, & quodammodo vobis præeo confessionem. Accipite psalmū, vt dicam Dauidicè, & tympanū propheticè, psalteriū iucundū cum cythara. Cantate ei, & psallite ei, narrate oia mirabilia eius. Nunquid ergo, ô Ioannes, super terrena ascendisti, ad cœlestia prouectus es, Angelicos, & primò operantis ornatus transcendisti? Quomodo ergo quorū naturam non apprehendisti, eorum es sortitus ordinē, & dignitatē? & quod eis est à seculo obscurum, & quod minimè didicerunt, statim, tanquam post Deum traiecisti, & nobis annunciaisti, id quæ cum adhuc esses in matris visceribus?

Non volauit, inquit, per aërem, non peruasi nubes, non superauit cœlos, non transcendit flammeas & incorporeas virtutes: ne hoc existimetis: sed qui est supra omnia, & in sinu patris manet cum Sancto Spiritu, nescientibus alijs igneis eius ministris, tanquam aliud cœlum ingressus, in vtero semper virginis Mariæ seipsum patefecit, & hæc mihi talia exposuit mysteria. Sum ergo pueri index, quod scilicet filius nobis nascitur, & filius datus est nobis (vt magnus dicit Elaias) qui quidem est ante secula. Sum natus ex sterili, quoniam prodicit fœtus Virginis. O opus magnificentum, & supernaturale. O prodigium admirabile, & quod omnem

omnem superat opinionem. Qualia nobis infans nondum natus annunciat? Quanta nobis fœtus Elisabethicus diuinè significauit? Exiliat tota quæ est sub sole regio: choros agar Ecclesia, festi præludia, natalis Christi ingressum celebrans: & lætitia impleantur vniuersa suscipientia indicem aduentus Regis vniuersorum. Sed, ô beate Ioannes, qui maximorum es propheta maximus, qui es primorum primus inter Apostolos, qui es Martyrum Martyr excellentissimus, qui es solitudinis à Deo ordinatus patronus, qui speciosissimi sponsi es amicus dilectus, qui lucis quæ dici non potest, es parata lucerna, cui Agni inculpati fuit creditum præconium, qui paternæ vocis optimus auditor, qui prædicatus fuit Baptista Christi, qui Herodis libidinis liber fuit reprehensor, qui iis qui erant apud inferos, vitam præsignificasti, qui Deum significans fuit tuba orbis terrarum: nunc quoque nobis sonum ede cœlitus sacratissimis & intercessionibus, & esto propitius populo tibi decantanti, & minimo tuo gregi, cum excellente tuo patre, condonans rursum hoc auidax mei miseri inceptum, vt quod non sit munus oblatum, sed tanquam inutilis serui, quod tibi offertur, debitum cum tributo, & desiderio. In Christo Iesu Domino nostro, cui gloria, & honor, & adoratio cum patre omnipotente, & sanctissimo spiritu, nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

4 Præcurator san-  
cti præcuratoris san-  
ctatissimas inter-  
cesiones.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS CHRYSOSTOMI Archiepiscopi Constantinopolitani Encomium natalis venerandi Præcuratoris.

Apud Simeonem Metaphrastem.



Esti 5 celebrandi, & publicæ lætitiæ dies est opportunus, in quo mihi reuocatum est in memoriam Gabrielis ministerium, & Zachariæ sacerdotium. Nuper enim audiui Euangelistam dicentem, quod Zachariæ obtigerat, vt suffiret ingressus in templum Dei: & vniuersa multitudo expectabat extra templi hora suffitus. Et visus est ei Angelus Domini stans à dextris altaris suffitus, & conturbatus est videns Zacharias, & timor irruit super ipsum. Ei autem dixit Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua. Eiicit metum, & eius loco iniicit desiderium. Nā cum dixisset, Ne timeas, nō tacuit, sed etiam precationis lucrum significauit (exaudita est enim, inquit, deprecatio tua) Quodnam? Leuiticæ tribus augmentum. Et ecce vxor tua Elisabeth pariet filium, & vocabis nomen eius Ioannem. O admirabile & mysticum miraculum. Meritò Zacharias ratiocinando & cogitando impeditus repugnauit Angelo. Aliud enim rogabat, & aliud accepit. Pro populo precabatur, & nominabatur pater filij. Quærebat veniā peccatorū, & vteri sterilis accepit promissionē. Maluisset Zacharias curari animas fidelium, quàm intumescere vterum Elisabethæ. Meritò ergo fuit conturbatus. Erat enim homo seruiens mutationi, etiam si esset præditus dignitate sacerdotali. Deinde etiā apud se cogitabat, quam aliena, & admirabilis viri visio: quisnam is esset, qui audaci pede in sacrum templum ascendebat: quis is esset, qui à dextris altaris suffitus astaret, tanquam qui nulli peccato esset affinis. Quis hic est, aiebat, qui alienis & diuersis formis circumcirca coruscet, & metu meam cõprimat animam? Nunquam enim ego vidi rem tam admirabile, hominē me alatum, an volucrum humana forma præditam? Quid hoc sit, dubito. Mei enim suffitus videtur esse aliquis speculator, & meæ intercessioni esse impedimento. Populi multitudo me foris orans expectat, tanquam scribā cœlestis Regis, & hic me intus retinet. Per me Regi preces offerunt, veniam petentes delictorū, & incertus sum, an possim explore populi desiderium, & meo satisfacere officio: & hic constitit nouum mihi adserens nuntium. Cessa deinceps tu, qui me terres. Si enim esses à Deo missus Angelus, ad ea quæ sunt mihi vsui, adiumento fuisses, & misertus esses eorum, qui foris lachrymatur: affigereris vnā cum iis qui affliguntur. Recede hinc, qui me terres, filij nullam duco rationem. Cur mihi significas promissionem? Quid enim lucrificet populus, si ego habtero filium? Quam ad eos redibit vtilitas, si Elisabeth infantem lactauerit? Quid accipient cõmodi, si ego facultatum hæredem reliquero? Recede ergo qui me terres, quicumque sis. Sumus iam prouectæ ætatis, præterit tempus cupiditatis: tepus refrigerari calorem, fructum negauit sterilitas, natura secū agitauit seditionem: mortui sumus ambo ea parte, quæ spectat ad coitum. Quod ergo non prodaxit iuuentus, quomodo germinabit senectus? Sed hæc quidem animo agitabat & dicebat Zacharias. Ei autē dixit Angelus. Ne timeas Zacharia, neque conturbes cogitationibus: sum enim Angelus lucis, non tenebrarum. Ego sum Gabriel vnus ex principibus Regis cœlestis, iussim assero, non mea iubeo autoritate: missus sum ad tibi significandū, non autē ad metum tibi incutiendū hanc indui figuram. Ne timeas Zacharia, missus sum ad tibi nunciandum, non autem ad te obstupesciendum. Profers senectutem, & ætatem non aptā generationi, & matris

5 Natalis celestis  
brandi et publicæ  
lætitia dies est.



matricem, quæ semen non suscipit. Quis autem, licet velit, generat? Dei est donum, non inuentum hominis. Non audiuit Dominum dicentem: Ego sum, qui facio hominem, & fingo spiritum in homine? Non credis Zacharia? Quomodo formatus est Adam? Quomodo creata est Eva? Quomodo genitus est Isaac? Cum audiisset Abraham, non est spe deceptus: & tu Sacerdos non credis? Non est impossibile apud Deum omne verbum. Propter senectutem contradicis, ô Zacharia, & corpus emortuum plus statuis posse efficere, quam Deum? Si non vidisses Abraham, recte dubitasses. Naturalem profers imbecillitatem, & cum adit diuina promissio, non credis? Qui parua petiisti, magna sumis: & clamas, tanquam qui damnum patiaris? Tu Zacharia oras pro solo populo Iudaico: Ego autem hunc bonum tibi affero nuncium, pertinere salutem ad omnes gentes. Zacharias autem cum hæc audiisset, & aspectum parum auertisset, dixit respondens Angelo: Quid dicis, ô Angele? Vxor mea pariet? num ego propterea orauit? an fuitum moueo hac de causa? Meo fungens officio populo bonam spem affero, & peto veniam peccatorum, non solutionem desidero sterilitatis. Volo meam leuari synagogam, non prægnantem effici Elisabeth. Rogo fauciata: vt curentur animæ, nõ vt excicata vbera lacte fluant. Quid dicis, ô Angele? Vxor mea pariet? Et quid lucrificat ij qui foris precantur? Nunquid cum audierint, me obruent lapidibus, dicentes, me nõ orare pro ipsis, & comuni salute, sed pro me ipso solo, & me non verbum accepisse, sed factum? Nulla mihi res est cum liberorum susceptione. Absit, hoc nolo. Quod precatus sum non accepi, & nunc mihi significas alia pro aliis. Filiorum procreationis nullam duco rationem. Non postulamus ingredi sine baculo, & iubemur dare operam liberis. Senectus negauit naturam. Non ero frequens in templo ad obeundum ministerium: sed conducam nutricem propter infantem. Nulla mihi res est cum liberorum procreatione. Quæro salutem populi, & gentis sollicitatem, & gentium captiuitatem, & nostram prosperitatem: non autem pueri stectus, & fascias, & nutrimenta puerilia. Horum ego nullam duco rationem. Quomodo enim inueniar pater germani filij? Senectus repellit modum. Ea res est deinceps à natura aliena. Sunt dissoluta membra genitalia. Virgam, tanquam equum, tenens ingredior, & me excitas, vt matrimonialem ineam coniunctionem? Vnde hoc sciam? Ecce membra mihi tremunt, Ecce vides amborum senectutem. Ecce aspicias vteri imbecillitatem. Ecce intueris colla nostra in terram inclinata. Totum corpus emareuit. Nihil expectans aliud, nisi falcem mortis. Spicæ iam sunt maturæ ad messem. Vnde hoc cognoscam? Si ergo verum omnino dicis, ô Angele, da mihi signum, gratia aræ, & credam promissioni. Accipio promissionem, si miracula videam effectiorem. Aaron enim non credidisset, nisi virga floruisse. Moyses pro certo, & firmo non habuisset, nisi eius manus fuisset dealbata. Gedeon non intellexisset, nisi ros descendisset in vellus. Ezechias spem abiecerat nisi sol fuisset impeditus. Da ergo tu quoque signum, & saltabo iuuenilitate. Da signum, ne Elisabeth profuse rideat, sicut Sara. Vnde hoc sciam Archangele, qui hæc significas? Quid mihi dicis nomen infantis, & eius qui non adest, virtutes enumeras? Ostende mihi id quod est supra naturam, vt credam id quod est præter naturam. Si cæli conuexum in partem conuertatur contrariam, ego quoque renouabor. Si mare suscipiat dimensionem, Elisabeth quoque pariet, si sol comprehendatur, sicca quoque vbera lacte fluent. Si luna cingatur moenibus, matrix quoque sicca humectabitur. Vnde hoc sciam? Ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. Angelus autem dicit Zacharia: Non credis Deo omnipotenti? Nescis Deum posse omnia? Statuis Domini promissionem esse infirmam & instabilem? Eum qui bonum tibi adfert nuncium, nõ veris examinare ac percuntari? Vnde hoc sciam, dicis ô Zacharia? Num te mittam in Ægyptum, vt terrore afficias Pharaonem? Nil facit Deus supra naturam? Queris naturæ consequentiam, non diuinitatis effectiorem admirabilem? Dic enim mihi: Vbinam fixæ sunt ignis columnæ? Cæli moles vbinam est collocata? Vbinam inueniuntur nubium cubilia? Pluuiæ autem guttæ vbinam contextuntur? Niuis verò cespites vbinam excinduntur? Solis currus quis est auriga? Lunæ detremento quis imponit terminum? Furens mare quomodo reuertetur arenam? Tenebræ calignis quomodo contextuntur? Horto autem quomodo formatur in matrice? Et masculo quomodo femina inuenitur leuior? Vnde, inquis, hoc sciam? Eris, inquit, tacens, & non poteris loqui. O benignum supplicium, quod effecit potius correctionem. Angelus enim castigat ipsam vocem, quæ lapsa fuerat: refrænat ipsam linguam, quæ fuerat audacior. Erat enim, inquit, annuens ipsis, & permansit surdus. Pulchrè Euangelista conscripsit illud, Permanfit, Permanfit enim silenti expectans vocem, quæ nascebatur: Zacharias, Ioannem: senex, infantem: Sacerdos, Prophetam. Cum dicit Angelus: Quoniam tanquam incredulus à Deo figinum quæris, in propriis membris portæ signum quod te castiget. Eris enim tacens, & non poteris loqui vsq; ad diem quo hæc fiant. Vbi est audacia temeritatis, illic est frenum discipline. Vbi calcitravit cõtumelia, illic ponitur pronuntiatum sententia. Volebat quidem Deus, ô Zacharia, te fieri præconem talis miraculi: quoniam aut

corpo-

cariti corporis imbecillitatem duxisti esse firmiorem ac stabiliorem promissione Domini, eris tacens, & non poteris loqui vsque ad eum diem quo hæc fiant: propterea quodd non credidisti verbis meis, quæ quidem implebuntur suo tempore. Vides nihil summi, ac perfectum effici sine fide? Solum autem audiuit Zacharias hæc verba, & statim egressus est ex templo, sermonis priuationem ferens mercedem incredulitatis. O miraculum. Ingressus est vt alios liberaret, & ipse exijt condemnatus. Thribulum ferens ad ministrandum, circumferbat titulum exilij. Populus expectabat, vt aliquid boni ab eo audiret, ille autem annuebat: Nemo mihi appropinquet, nemo me interroget: fero horrorem Deminicæ iracundiæ. O res admirabiles, & quæ sunt præter opinionem. Zacharias mutus redditur, & veluti chamo constringitur. Elisabeth autem opiparè coniuuatur. Lingua obtuditur, & vterus inflatur. Quæ diserta erat lingua, sterilis efficitur: & quæ erat infertilis, mater redditur. Vxor frangatur, & mulier liberatur. Zacharias filiet, & Ioannes exilit. Solum enim vidit sterilis virginem, & solem animaduertit Lucifer, & valde exiliit Ioannes in materno vtero, accusans naturæ tarditatem. Domini, inquit, sum seruus, non teneor iisdem legibus, quibus conserui. Non expectabo quoad pariat, vt præcurfor sim. Ne domine partus præueniat seruū, qui parturienti doloribus in vtero inuoluitur. Ne sit naturæ cõsequencia ordinis transgressio. Agnouit enim qui me præmisit, vt ambulare ante eius faciem, ad parandā viā eius ante ipsum. Labefacto vincula naturæ, propero enim prædicare. O res admirabiles, & quæ superant opinionem. Quæ in cælo ignorauerunt Angeli, cognouit Ioannes, qui gestabatur in vtero, Thronos latuit: & eum qui erat in matrice, minimè præterit. Celauit Dominationes: & ei qui erat in ventre reuelauit mysterium susceptæ carnis Oeconomix, & quem venit Archangelus ferens bonum nunciū, is eum narrauit in vtero. Nam cum ad nos aduenisset, sicut modò audiisti, Redemptor nostri generis, venit protinus ad suum amicum Ioannem, dum adhuc esset in vtero, & licebat videre figulum lutum saluantem, Regem habitantem in tabernaculo militis, Dominum qui venerat, in serui domunculā. Quem cum ex matrice in matrice aspexisset Ioannes, terminos naturæ concutiens, exclamauit: Video Dominum, qui naturæ imposuit terminos, & non expecto tempus nascendi. Nouem mensū enim tempus in vtero non est mihi necessarium. In me est enim qui est æternus. Egrediar ex hoc tenebroso tabernaculo, rerum admirabilium compendiosam prædicabo cognitionem. Sum signaculum, significabo Christi aduentum. Sum tuba, proferam filij Dei in carne Oeconomiam. Tuba canam, & eo ipso paternæ linguæ benedicam, & eam traham, vt loquatur. Tuba canam, & vterum maternum viuificabo. Vides ô dilecte, quàm sit nouum & admirabile mysterium. Nondum nascitur, & saltibus loquitur: nondum apparet, & minas intendit. Nondū ei permittitur clamare, & per facta auditur. Nondū discit vitam, & Deum prædicat, Nondū aspicit lucem, & solem indicat. Nondū paritur, & properat præcurrere. Non fert enim præsentem Dominum contineri, non sustinet naturæ expectare terminos, sed contendit rumpere carcerem ventris, & studet præsignificare venientē Saluatorē. Accessit, inquit, qui soluit vincula, & quid ego sedeo vincus, & retineor vt maneam? Venit verbum vt omnia constituat, & ego adhuc maneo detentus? Exibo, præcurram, & prædicabo omnibus, Ecce agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Et hæc quidem Ioannes. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & genuit filium, & audierunt cognati & vicini eius, & gratulabantur ei. Cur autē peperit, & genuit? Quod illud quidem est opus naturæ, hoc verò supra naturam: quandoquidem peperit quidem vt mulier, sed superuenit gratia sancti spiritus, & genuit supra naturam: Aliud enim est naturæ opus, aliud gratiæ. Erat enim miraculum quod fiebat ab Ioanne, & non tantum habebat paterni generis, quantum Dei verbi. Hoc autem significabat Archangelus Gabriel, dicens Zacharia: Ecce vxor tua pariet filium, & spiritu sancto replebitur ab vtero matris suæ, & multos filiorū Israel conuertet ad Dominum Deū ipsorum: Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: Quoniam ergo est admirabilis naturæ ortus infantis, & Zacharias quidē non credidit, Elizabeth autē non dubitauit, tardè genitum præter spem habens filium, ea de causa dicitur parere, & gignere: illud quidē propter naturam, hoc verò propter fidem. Qui enim gignit, sicut prius dixi, gignit cum læticia: quæ autē parit, parit in doloribus. Quædam verò tristitia fuit in Elisabeth, vbi aderat sanctus spiritus? non erat autem obstetricis circumcuratio, nec gratiæ tumor extendens miserabilem efficiebat laborem, si conferatur cum læticia. Non enim postquam fuit natus, & ad virilem peruenit ætatem, gratiæ accepit Ioannes, sed ex ipso materno vtero amictus veste sanctificationis, præter opinionem procedit, tanquam miles, admirabiliter: sicut dicit Angelus: spiritu sancto ex vtero matris suæ implebitur: & ipse procedet ante ipsum in spiritu, & virtute Eliæ: ante quem procedet ante Dominū Christū. Et ideo appellatur etiā præcurfor, vt licet ipsum audire Ioannē dicentē: venit post me vir, qui ante me factus est. Post me, propter tempus: Ante me, propter thronū. Cur ergo in spiritu, & virtute Helic dixit Gabriel præcedere Ioannem?



Ioannem? Audi prudenter: Helias Deus exponitur. Quoniam ergo Ioannes Deum habebat in se ipso, impletus est spiritu sancto ab utero matris. Spiritus autem Deus est. De eo enim multis ante annis dixit Dominus: Ecce mitto Angelum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te, & multos conuertet ab errore ad veritatem. Ea de causa in spiritu, & virtute Elię Ioannes praecedit Dominum. Quinetiam inuenies Ioannem habere multa Elię similia. Certę infans nascitur, & vox patris reuertitur. Interrogatus enim, inquit, Zacharias, quo nomine vellet vocari puerum, petiit pugillares, & scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Qui non credidit verbis Angeli, nunc necesse habuit scriptis praedicare visionem. Qui tunc auditione non acceperat ea quę dicta fuerant, nunc ea quę sunt, manu constituit. Quamobrem, inquit, mirati sunt vniuersi. Statim enim apertum fuit os eius, & solutum est vinculum linguę eius, & locutus est, Deo benedicens. O nouum, & alienum miraculum, nomen scribitur, & os patris quod loqui non poterat, aperitur. Ioannes vocatur, & eius qui vocat lingua componitur, ac concinnatur. Vides nos non aberrasse, cum diximus praesentem expositione esse eiusmodi: vt ei nihil possit obiici. Ecce enim ipsum iusti nomen, & os aperit silentij, & excitat linguam ad mouendum difficilem. Sic enim ostenditur vox clamans Ioannis, quoniam ipsum quoque nomen fit vocis operatio: Ego enim, inquit, sum vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. O miraculum. In populo versatur Verbum, & vox praedicat: Dominus venit, & seruus prius mittitur. Rex accedit, & miles praeparatur. Gaudeamus ergo hodie, & lætemur, & exultemus, quod Elisabeth peperit, & Zacharias est locutus: quod sterilis peperit, & senex clamauit: quod quesitus est pugillaris, & soluta est lingua sacerdotalis: quod Ioannes processit, & vox est reuersa: quod natus est praecursor, & totus mundus est letatus. Sed hic quidem oportebat finire orationem: & Zacharias non concedit clamare: Benedictus Dominus, quoniam visitauit & fecit redemptione plebis suę. O res admirabiles. Quid dicit Zacharias? Primam vocem post resurrectione exclamauit Zacharias, Benedictus Dominus. Quid ergo? Mortuus est Zacharias, quod surrexit? Non mortuus est, sed quiddam mortis instar sustinuit. Tanquam enim sepulchrum tenuit silentium, & fasciis alligatus fuit, hoc est, linguę vinculis. Vitam egit interea non exercens sacerdotiũ, & luctum sustinuit populi tristitiam. Rogante enim sacerdote pro iis qui sunt in luctu, omnes pro quibus interceditur, consequuntur misericordiam. Hanc ergo, primam exclamauit vocem post figuratam resurrectione: Benedictus Dominus Deus Israēl. Ergo nos quoque hęc vocem consequentes, bonum Deum nostrum benedicentes eum glorificemus, & per bonos mores, & bona opera eum colamus, vt bona quoque aeterna consequamur. Quę liceat nobis omnibus consequi gratia, & clementia Domini nostri. Iesu Christi: Quoniam eum decet gloria, honor, & adoratio, & magnificentia, cum principij experte eius Patre, & cum sanctissimo, & viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. A M E N.

#### ¶ SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS CHRYS.

loftomi Archiepiscopi Constantinopolitani oratio, de natali sancti Prophetę, Praecursoris, & Baptistę.

Apud Simeonem Metaphrastem.



**B**ENEDICTVS Deus. Ecce enim rebus ipsis ostensę sunt salutationes Ioannis, quę fiebant in utero. Processerunt iusti boni nuncij, qui afferbantur pedibus, venit gratia, quam cum in utero esset, significauit. Nouit mūdusexultationem, quam praecursor in alio descripsit pedibus. Re vera alij laborarunt, & vos ingressi estis in ipsum laborem. Proclamabant Prophetę, dum expellebantur. Non siebant iusti, dum verberabantur. Periclitabatur catalogus Prophetarum. Resistebant tyranni. Reges bellum gerebant. Principes stabant in acie. Populi ira concitabantur. Totus mundus aduersabatur iustorum certaminibus. Vbi producebantur ad tribunalia, illic flagris cędebantur. Vndique tormenta, supplicia. Vndique afflictiones & eiulatus. Vndique tristitia & tenebrę. Sed cum essent in tali ac tanta vite tristitia, annunciabant solutionem tempestatis. Ioannes enim ille magnus praecursor Domini, cum esset adhuc naturę fasciis alligatus, ver nobis ostendit salutare: & studens voce praedicare eum, quem significauit pedibus, conatur egredi ipsos naturę terminos: vt quę tardę pareret agitabat Elisabetham. Saliebat simul chorum ducens, & agrę ferens quod tenebant in utero. Exclamabat aduersus mensuram conuersionem. Tanquam iniustam custodiam quatiēbat matricem. In claustra naturę insultabat calcibus: modum nascendi accusabat, & clausis labris vociferabatur figuris, talia propemodum motu dicens Elisabethę: Iniquę facis o mater, quę tardas. Prophetam gestas in utero: contines gaudium orbis terrarum: portas praecursorem Christi

Christi Regis, continens militem regię: praedicationis, confringis martyrem, & maiorem omnibus inter natos mulierũ: & impedis velocę cursoris pietatis. Iniquę facis o mater, nõ nisi futura, ignoras ea quę sunt ventura. Lux venit, solue matutinũ. Sol oritur, prius lucebit Lucifer. In foribus lux est, & voce est opus. Prope est sponsus, & iustum est, vt thalamus extendatur in Iordane. Opus est sanguine qui mundũ emat: & oportet me agnũ eminus ostendere. Inuolutũ est humanũ genus fascijs peccatorũ. Venit qui soluit ligatos: Opus est deinceps precone, vt oēs cum resciuerint, veniant omnes: & tu in utero retines praecursore? Non tibi venit in mentē o mater, Adam tot secula teneri apud inferos? Non consideras Euę luctus & gemitus? Non intueris mundi tristitiam, vel potus interitum? Adhuc clamat sanguis Abelis contra Cain interpellans. His ingemiscunt vel ipsa elemēta. Propterea enim es liberata a vitio infecunditatis, vt qui nascetur ex sterili, eum indicet qui nascetur ex virgine. Propterea ego in matrice exilij in exultatione, vt non amplius salter in mundo diabolus. Talia ergo nõ dum natus Ioannes dicebat Elisabethę. Cum autē ex ipsa processisset, & iure maiorem suscepisset illuminatione effectus ostendit effectorem, & figmentis digito ostēdit fictorem, magnā vocē clamans: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatũ mundi. Sed quomodo illum celebrabo ortũ, qui verbis nequit exprimi? Quomodo illa enunciabo, quę mentē superant & ratione? Quam nã suscipiã linguam, quę sufficiat miraculis? Noua est & aliena conceptio: partus sine dolore: spica quę prouenit sine cultura: fructus sine femine: alienę naturę partus: ignota generatio: filius, qui non habet in terra patrē: narratio, quę est re vera in vita incomparabilis. Virgo rursus manfit, non prohibuit partus virginitatē, nõ corrupti vterũ, nõ vitiũ attulit ei quę pepererat. Meritõ is quoque: qui est natus, matri talia prębuit priuilegia. Quę enim habuit solus, ea illi quoque: soli dedit. Nõ habuit ipse fratē ad generatione, neque dedit matri sororē miraculi. O Dei in homines liberalitas & munificētia. Quęnam doña per mulierē cõsecuta est natura? Vnde cępit bellũ, illinc Rex pacem cõciliauit. Ex quo enim est virgo mater, & mater virgo, cessauit luctus Euę. Filia soluit crimen maternũ. Per ipsam enim carne suscepta, Dominus ad nos accessit. Venit autē vt quę erant tristitia, mutaret in gaudiũ. Venit vt dolore affectam mutaret consuetudinē. Venit vt inferna pacaret supernis. Audi autē quo modo. Illic probro affectus fuerat paradyfus, hic spelunca effecta est gloriosa. Illinc duo, A dam & Euę expulsi sunt a peccato, hic fines orbis terrę deducti à gratia. Non habemus amplius suspectam exilij exprobrationem: non extimescimus amplius flammę rompheam: non timemus amplius claustrā portarum paradyfi, non metuimus amplius morsus serpentũ: non amplius à sicu accipimus folia: non amplius ad sonũ gressus contremiscimus. Quę enim ex virgine facta est, adorauimus processione: medicum naturę aspeximus. Quis enim vidit, quis audiuit? Quis ex imbecilla radice cõgnouit vnquã effloruisse medicum? Quę nã femina visa est mater patris proprii? Quę nã eũ genuit, qui diuina virtute genuerat? Quę nã eũ peperit, qui videbatur quidē figmentũ, intelligebatur autē esse fictor? Quę nã fuit consecuta, vt haberet filium, & nullũ senserit damni virginitatis? Quid ergo dicis o Iudęe? Quid sensu videris esse infans, cum cãnis tegaris malitia? Quid tuos Prophetas, vel potius meos frustra legis? Tu enim literas, ego verõ res teneo. Tu testamentũ, ego hereditatem. Tu in lege gloriaris, ego autē in gratia me magnificę circūspicio. Cur pugnas cũ Prophetis? Cur à Deo acceptas, & veraces eorũ effugis praedictiones? Quam multis ante seculis legisti ea quę nunc euenerunt? Nesciebas ad homines venire Deum verbũ? Quomodo ergo dixit propheta Hieremias: Hic est Deus noster, nõ reputabitur alius praeter ipsum. Inuenit omnē viam scientię, & dedit eam Iacob filio suo, & Israēl dilecto suo. Postea in terrā visus est, & cum hominibus conuersatus est? Sed virgineĩ, o Iudęe, non credis peperisse. Quomodo legisti prophetam Esaiam clamantem: Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen Emanuel, quod est interpretatũ: nobis eum Deus? Sed quod post partum nãsit virgo, hoc quoque didicisti ab Ezechielē. Duxit me, inquit, Angelus, & posuit me ad portam Orientis, & dixit mihi: Fili hominis, quid tu vides? Et dixi: Video ego portam clausam. Et dixit mihi: Hęc est porta, nemo ingreditur per ipsam, neque egreditur, nisi Dominus Sabaõth solus: Ipse ingreditur & egredietur, & erit porta clausa. Quinetiam quod qui est omnis creatę naturę Dominus, nascatur in vili loco Bethlehẽm, hoc quoque prius didicisti à propheta Michea dicente: Et tu Bethleem terra Iuda nequam es minima in principibus Iudę: Ex te enim mihi exhibit Dux, qui pascet populũ meũ Israēl. Tum verõ quod Herodes quoque sit infans occisurus propter Christum, qui non potest comprehendere, ne hoc quidem est praeteritum silentio, sed sic scriptum est: Vox in Rama audita est, luctus multus & fletus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolationem admittere, quoniam non sunt. Hęc ergo prius didicisti, o Iudęe per prophetas, vt paratus esses, vt ei iras obuiam, non vt crucem parares. Sed illis in praesentia praetermissis, ad prius institutum reuertamur. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt vicinũ, &

ni, & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabatur ei. Et factum est in die octauo, ut cum venissent ad circumcidendum puerum, vocarent eum nomine patris sui Zacharia. Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Porro autem eius quoque patri annuebant, quoniam eum vellet vocari. Et postulas pugillarē scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Et loquebatur aperte benedicens Deo. Infans nascitur, & vox patri restituitur. Ex quo manifestum factum est clamantem nasci vocem, quod vocis ipsius, hoc est, Ioannis, nomine prolato, vox patri restituta est. Ego enim, inquit, vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Cum enim suscepisset Ioannes illuminationē sancti spiritus, effectis ostendit effectorem, & digito ostendit omnibus affctorem, magna voce clamans: Ecce Agnus Dei qui tollit peccatū mundi. Nō enim amplius ex veteri lege & figura vnum est templum quod suscipit sacrificia, & eis gloriatur: sed in vniuerso orbe terrarum, Ecclesiae & aequē purē ac syncerē clementi Deo emittunt gloriam. Accipimus enim animarum nostrarum Pontificem Iesum Christum Dominum nostrum, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Habemus enim, inquit Paulus, Pontificem magnum, qui caelos peruasit, Iesum Christum Dominum nostrum. Quē decet omnis gloria, honor & adoratio, cum patre, qui caret principio, & cum sanctissimo, & viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

¶ ANTI PATRI BOSTRORVM EPISCOPI ORATIO  
de sancto Ioanne Baptista, & de silentio Zachariae, & de  
salutatione sanctissimae Deiparae.

Apud Simeonem Metaphrasten.



INTER natos mulierum nullus est maior Ioanne: Verbum pronunciauit salutare. Quomodo ergo ex verbis contexta ei offeram coronam, qui talem accepit coronam a Domino? Quomodo eum laudabo, qui antequam nasceretur, didicit occultum mysterium? Ei enim antequam esset natus, Deus aperte tradidit gratiae mysterium, gratiae thesaurus apud eum deposuit, & ea quae ignorauerunt in caelo, choros ducentes Angeli, sicut nuper audiistis, Ioannes dicebat, qui in matris gestabatur vtero. Thronos latuit, & eum qui erat in matrice, Deus non praeteriit. Celauit Dominationes, & ei qui erat in vtero, reuelauit mysterium susceptae carnis Oeconomiae: Et quae veniens Archangelus de caelo tulit, bonum nunciū intrinsecus narrauit foetus saliens. Nam cum aduenisset, sicut modo audiistis, redemptor nostri generis ad suum amicum, qui in vtero gestabatur, statim venit ipse quoque, cum esset in vtero. Licebat autem videre lumen salutari a sigulo, excipi Regem in tabernaculo militis, & venisse Dominum in serui domunculam. Quem cum ex matrice in matrice aspexisset Ioannes, praevidens, exiliens, naturae terminos conatus est transilire. Video enim Dominum, apud se dicebat, qui imponit naturae terminos. Non expecto tempus, quo solet foetus gestari in vtero: tempus nouem mensium, non est mihi necessarium. Quoniam mater Deum verbum persuasit ad nos aperte venire? Quis, cum sanctus esset legatione, excitauit ex sinu patris eum, qui est sine matre? Quoniam autem est haec virgo, quae Deo visa est praestantior vniuersis potestatibus? Quoniam ea est, quae eum qui capi non potest, continet in vtero? Quoniam ea est, quae fert in ventre eum, id quae non potest accedi? Quoniam ea fuit, quae intercessit, ut foeno humanitatis admoueretur ignis diuinitatis? Quis primi parietis renunciabit vxori id quod nunc peragitur, mysterium? Quis dicit, ab ea quae fuerat olim condemnata, intus, in ventre scilicet, habitum fuisse indicem, atque praecursorem: quae quae audiuit, in doloribus paries filios tuos, eam venisse illi portantem, qui nobis annunciauit doloris solutionem? Papae quantus honor, & quae verbis non potest exprimi mutatio? A paradyso separauit Deus primum creatum hominem, & ipsum cepit quae ab eo descendit. Qui pelles in paradyso consuit, tegitur in vtero. In quam primum parentem ira percussus expulit, in eam misericordia commotus aduentauit. Quam execratus est terram, eam calcavit, diuino gressu latram insistentem sententiam, spiram peccati conterens impollutis vestigijs. Haec erant exultationes Ioannis, vel verba potius. Verba enim erant, pueri nondum nati saltationes. Quis ab aetate apud Graecos talia sapienter decuit, qualia ante facias narrauit hic praecursor? Talia sunt mysteria huius celebritatis, quae si vellem praedicare, inueniar obruī profundo miraculorum, & per aërem ingredi, narrando celestia. Quocirca te rogo o Baptista, concede mihi anchoram deprecationis, & vt qui sis vox, conferas mihi certos & stabiles sensus vocis instrumentorum. Veni enim certam habens fidem, non hesitans, verborum tibi suffragium offerens. Qua quidem re fretus, tua narrauo certamina. Quod si etiam sita vincendus, gaudeo: est enim mihi victoria vinci a mei patroni miraculis.

Fuit

Fuit, inquit, in diebus Herodis Regis. Ne fallatur aliquis in expositione, quod eodem nomine vtantur Euangelia. Fuit enim alius Herodes, qui praecursorē sustulit, & alius hic Herodes, qui herbā demersit infantium, dum quaerit spicā pietatis. In huius diebus fuit quidam sacerdos nomine Zacharias, & eius vxor Elisabeth. Erat autem ambo iusti (Vir enim cum viro societate habebat mulier, honeste se gerens) iugum legis ferentes, iustitia abundantes, liberos non habentes. Laesa enim matrice teporis longitudine, erat Elisabeth sine liberis, & sterilis. Ambo autem processerant in diebus suis. Natura, inquit, carebant filiis, & cum procreatorum filiorum tempus definitum consumpissent, non spe, sed lege amissa, mores habuerunt pro secundo tempore. Defecit generatio, sed preces non fuerunt imbecillae. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias (erat enim festus sanctus, & insigne) veste indutus, & lamina circumposita accepto incenso, ibat in sanctorum adyta, Praecurrente autem sonitu tintinabulorum, multitudo orabat ante fores, sacerdotem senem ad Deum mittens, tanquam nunciū. Qui cum fuisset intra velum, visus est ei Angelus Domini, stans a dextris arae incensi. Conturbatus est autem Zacharias, & non potuit vltra progredi, propter Angeli aspectum retrocedens: diu autem mansit attonitus, haec apud se dicens: Quid sit hoc quod videtur, dubito. Alius ad altare incensi fungitur munere sacerdotali: ego autem quo modo imponam igni incensum? Vnum solum lex iubet fungi munere sacerdotali. Est Angelus, non homo qui videtur. Neque sic tamen in templum patet aditus: non enim didicimus vnā ministrare cum Angelis. Quid igitur de me fiet? quid agam? quemnam accipiam consiliarium? Sanctone cedam sanctis? salutabo, & accedēs dabo incensum? Nunquid me accipiet sociū? Nū venit sermocinaturus cum ministris sanctorum? Video terribilem & laetum. Venitne bonū adferens nunciū? Famemne, an bellum minitans? Quod verò is quidē, qui videtur, sit faelles caelestis, & non Deus, statio indicat. Esaias enim vidit Dominum sedentem. Ezechiel supra thronū aspexit incorporeum. Daniel similiter antiquum dierum sedentem. Hic autem stat: implens ministeriū, captis partibus altaris magis honorabilibus. Hei mihi, nū propter meū peccatū etiam a populo ratione exigit? Nū magnitudo honoris erit mihi occasio maioris supplicij? Haec ratiocinans conturbabatur Zacharias. Non latuit autē Angelum Gabrielē sacerdotis conturbatio. Quocirca ei statim placidam vocē dedit, tanquam dexteram, clamans: Ne timeas Zacharia. Prius eius compressit timorem, & tunc bonum narrauit nunciū, vt non perturbato animo acciperet Zacharias id quod ei significabatur, dicens: Ne timeas Zacharia, tibi gratus adfertur nunciū, exaudita est tua deprecatio: Vxor tua pariet filium, & vocabis eum Ioannem. Ad te enim veni de caelo, non solum portans filium: sed etiam veni, cum ex libro supremo didicissem nomen eius qui nascitur. In ciuium caelestium numerum eū ascriptis Deus, non talē mortalis produxit vterus. Multi in natiuitate eius gaudebunt. Est enim tuus quidem filius, tuum germen: fructus autem communis. In pater: qui nascitur, est lucerna omnium. Haec cum audisset Zacharias, euasit si mul laetus, & curiosus. Curiosa certē cogitatione cum accepisset id quod ei significabat Gabriel, respondit non cum satis magna fide: Vnde hoc sciam? Non tulit Gabriel Zachariae interrogationem, sed nihili pendit sacerdotē: qui offert quidem suffragium, fidem autem non habet: & cum iram vultu indicasset, haec dixit: O Zacharia, corū quae dixi a me poscis rationem? A Dei ministro exigis rationem? Cum bonus tibi adferatur nunciū, pignus petis? Non gratias agens, sed examinans, diuina dona suscipis, & dicit: Vnde hoc sciam? Ego sum Gabriel: eorū quae dicta sunt pignus, nomen meum accipe: & si hoc a te parui ducitur, cognosce autoritatem. Ego sum qui sto ante Dominum. Me si deinceps fallā narrare existimas, num tibi succedet accusatio? Ego enim sum qui sto ante Dominum, & dicit: Vnde hoc sciam? Vnde hoc facies? Tu es enim, inquit, senex, & vxor tua processit in diebus suis. Tempus o sacerdos, maiorem apud te habet autoritatem, quam Architectus temporis? Non cessas ergo Deo non fidere, & tempori cedere: sed dicit: Vnde hoc sciam? Quomodo didicisti Isaac nasci ex Abrahamo? Quandoquidem credidit, aetas confirmauit: non quoniam credidit, sed quomodo tibi audebo credere mysterium virginis? Si ergo cum multas habeas similitudines, pignora exigis: quomodo narrauo eam, quae est superior, Verbi conceptionem? Qua de causa multis ante seculis Esaias id praedixit, dicens: Ecce virgo concipiet in vtero, & pariet filium? Ille cum credidisset, praedicauit id quod est maius: Tu autem cum ei quod est minus, non credideris, a me exigis rationem, qui de caelo ad te propter te sum missus? Sed quoniam tibi est cordi signum accipere (hoc enim perijisti, & vtinam non petijisses) mutuis eris, & voce carebis: & hoc erit signum filij procreationis. Eris tacens, donec res verba confirmauerint. Ex generandi instrumentis ad vocis instrumenta transeant vincula sterilitatis. Voce impeditus vocem mihi comitans, Illi enim soli patris delictum condonabo. Est amicus Domini. Quae vult, petit vt amice. Cum haec intus ferent, & dicerentur, tempus quod trahebatur, multitudine populi affectus.

I ij

admira

admiratione: & quæ in multa distrahebatur suspitio, vnicuique dictabat, id quod videbatur, donec postquam apparuisset Zacharias, silens ea docuit, quæ passus est dum latuit. Postquam autem impleisset dies ministerij, abiit domum, in visceribus habens bonum nunciū, & in ore frenum. Et hoc quid est, ut dixerit quispiam, Præcursoris principium conceptionis. Cuius partum si velimus prædicare, proximi festi necesse est omnino meminisse. Sexto enim mense conceptionis, Nazareth venit Gabriel, ad virginem afferens patris bonum nunciū. Quæ cum domi vidisset, prior salutavit, dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum, Ave, quæ prima & sola parit infantem liberum ab execratione: Ave, quæ in mundo parit vitæ occasionem. Ave, quæ es incorrupta, sed non es expertis prolis. Ave, quæ fatu caruisti, sed non fructu. Ave, quæ partus dolores expectas, qui te minime inuadent. Ave, quæ tuo primo parenti Adamo exhibes defensorē. Ave quæ fers sine dolore naturæ creatæ fundamentum. Ave, quæ citra laborē intercedis inter mortalitatem, & diuinitatē. Ave, quæ parit Deum non nudū, & hominem non solū hominem. Ave gratia plena, Dominus tecum. Illa autem cum audisset letitiam, non porrexit aures, sed vocē examinavit, dicens: Quæ est hæc saluatio? Qui per se, & non vocatus, nostrā est ingressus domunculam? Quisnam, inquit, est hic non familiaris, non cognatus, non genus dicens ab Adamo? Ex voce coniecit, hanc esse nouam & alienam salutationem. Non adest Ioseph, vocem non assentior. Cum sola prima parente, ut aiunt, locutus est ille, qui fuit primus autor malorum. Ei autem dixit Angelus: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiā, quam perdidit, quæ primū fuit creata femina, illa sola decepta deceptione: tu autē sola attulisti solutionem deceptionis. Paries filium, & vocabis eum Iesum. Illa autem cum partum audisset, & filiū. Quomodo, aiebat, erit mihi istud, quoniam virum non cognosco? non contradicens, sed ut per interrogationem disceret. Quomodo erit mihi istud? Ego, inquit, sola naturam in nouo? Liberorum procreationis in me soluentur rationes? Dic mihi modum & hospes: nouus enim & alienus est tuus bonus nūcius, Spiritus sanctus, ait Gabriel, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Suscipe, inquit, o virgo, id quod est dictum. Ne sis sollicita de eo quod est mandatum silentio. Partui sero testimoniū, modū dimitto. Veni ad te nunciū, non doctor Oeconomiz. Missus sum præco aduentus dominici, non interpres. Quomodo, nouit ipse qui adest: adesse enim scio. In te enim profilit signū internū, non possum autē dicere modū. Quod autē non falsa dicā, testimoniū mihi fert Elisabeth, quæ in sterilitate, & senectute concepit Præcursorē. In sterilitate autem & senectute dixi eam concepisse, quod quidē est non paruum pignus. Inter anum enim sterilem, & virginem nihil est intermedium, quod attinet ad pariendū. Hæc cum virgo audisset, venit ad ædes Zachariæ, & cum Elisabeth inuenisset concepisse, eam salutavit: Infans autem intus respondit: infanti enim auditio exitit auditio matris. Et quoniam Ioannes, qui intra naturæ fines coerebatur, loqui non poterat, saliens dicebat, cum propria matre loquens per exultationes: matri autem seruatoris respondens per linguā maternā. Cum autem Elisabeth non ferret saltus filij, spiritu sancto repleta exclamavit, dicens virgini: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Tu, inquit, es benedicta, quæ execrationis portas solutionem. Tu es benedicta, quæ portas donum sapientiæ. Tu es benedicta, quæ eum gestas in vtero, qui ambulavit in paradiso. Tu es benedicta, cuius sanctum templum fuit venter. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Ex quo cum comederit Adam, vincet inimicum. Benedictus fructus, qui fuit mundi cibus, & amictus. Et vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Hæc, o virgo, infans me docuit, intus propter tuam salutationem saliens supra naturam. Hæc sunt verba Elisabethæ inspirata diuinitus. Zacharias astem, ut dixi, domi mansit: ut cui esset impositum signum incredulitatis, accepta vocis amissione æquali conceptioni, ut qui suscepisset ortum filij, terminum condemnationis. Postquam verò ex deserta matrice processit cuius deserti, pater petitis pugillaribus, ea gratè scripsit, quæ non credens audierat: & cum filio reddidisset appellationem, vocem recepit. Talia, o Præcursor Baptistæ, tua sunt, antiqua nascere mysteria. Talem tibi Deus largitus est dignitatem ante conceptionē. Gabriel ortum Domini, & tuā annunciauit conceptionē in templo, quomodo in thalamo te esse conceptum dixit. Pium ac religiosum populo donū in celebri festo, ortum tuum attulit Archangelus. Fuiisti spiritu efflatus, ut qui donum Prophetiæ accepisti in vtero. Saliens in ventre ea dicebas, quæ Moyse, cum consenuisset, Deus significauit. Qua de causa te maiorem prophetis vocauit sponsus Ecclesiæ. Quis enim ex prophetis ex vtero matris narrauit mysterium? Quis ex iusto in ipso ortu patri vocem attulit hospitalem? Tu autem simul eum, qui te genuerat, à vocis priuatione liberaisti, & dignatus fuisti prophetia. Qui enim erat paulò antè mutus, spiritu sancto impletus nobis cecinit canticum: quod paululum mutati ego opportunè inchoabo. Ille enim dicit: Benedictus Dominus Deus Israël. Ego autem dico: Benedictus Deus Christianorum. Ipsi gloria in secula seculorum. Amen.

VITA

VITA ET MORS DIVI IOANNIS BAPTISTÆ,  
per D. Epiphanium Constantiæ Cypri Episcopum scripta.

Habetur in libro  
eius de vitis pro  
phetarum.

**I**oannes Baptista Zacharia natus & Elisabeth, è tribu Leui emicuit. Is est, qui tanquam digito ostendit nobis Agnum Dei patris filium, qui tollit errata mundi. Hic mortalius viam prætruxit, & fores patefecit Regni Dei. Nemo sanè inter natos mulierum maior Ioanne Baptista. Functus est autem vita, decollatus ab Herode Tyranno propter Herodiadem fratram, puta Philippi fratris sui coniugem.

ITEM VITA DIVI IOANNIS BAPTISTÆ, PER  
D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in libro  
eius de patribus  
veteris testamēti.

**I**oannes Baptista filius Zachariæ ex tribu Leui in Hierusalem ortus, Angelo nunciante conceptus, prænunciatus Christi, præco iudicis, propheta altissimi, vox verbi, amicus sponsi, testis Domini, lucerna luminis, terminus prophetarum, Baptismatis initiū. Qui prænunciatus parentis vocem abstulit, genus officium linguæ resoluit. Qui necdum editus Christum prophetauit, salutavit ex vtero, in columba agnouit, in deserto monstravit. Cuius vestimentum, lanugo fuit camelorum: habitatio, eremus: victus, mellis & locustarum cibus. Hic dum Herodem prohiberet fratrem violare connubium, carceralibus tenebris mancipatur. Cuius caput filia Regis ludens a patre præmium postulat. At ille defectum malè poscenti filiae ebrius inter pocula dedit. Sepultus est in Sebastia oppido Palestinæ, quæ olim Samaria vocabatur. Quam Herodes Rex Iudææ Antipatris filius, ob honorem Cæsaris Augusti, Latino sermone Augustam vocauit.

Vide quod vestitus  
asperitas ex vtero  
litas, nec non vitæ  
tenuitas ex  
parcitas antiqua  
sanctis cor di suet  
riti.

ALIA VITA S. IOANNIS BAPTISTÆ PRÆ-  
cursoris Domini, per D. Ambrosium Episcopum scripta.

Est sermo eius  
lxiiij. in ordine  
sermonum.



**I**n Sancti ac beatissimi Ioannis Baptistæ laudibus, cuius natalē hodie celebramus, quid potissimū predicē nescio, utrum quod mirabiliter natus sit, an quod mirabilius sit occisus? Natus enim est in prophetia, in veritate peremptus est: nascendo annunciauit Saluatoris aduentū, moriendo condēnauit Herodis incestū. Vir enim sanctus, & iustus, & qui præter communē hominū natiuitatē ex repromissione generatus fuerat, hoc de Deo meruit, ne communi cū cæteris de seculo morte discederet: sed corpus quod Domino donante suscepit, Dominū confitendo deponeret. Ergo Ioannes per omnia voluntatem Domini fecit, quia propter opus Domini & natus est & defunctus. Nam ut natiuitatis eius seriem breuiter repetamus: Cum essent pater eius Zacharias & mater eius Elisabeth ætatis senectute defessi, & nulla filiorum prole gauderent, procreandi etiam illis liberis tempus florentissimum præterisset, ita ut de suscipienda iam solum ipsa etiā eos vota deficerent, subita per Angelum repromissione donantur, & nasci Ioannē Gabriel sanctus annunciat, dicens: Ne timeas Zacharia, ecce exaudita est deprecatio tua, & vxor tua concipiet, & pariet filiū. Exaudita est, inquit, oratio tua: vnde intelligimus, quod Ioannem Zachariæ iustitia magis orando genuerit, quam Elisabeth senectus procurando suscepit. Hinc, inquam, intelligimus, quod Ioannem obsecratio creauerit, non voluptas. Cum enim materni vteri viscera ætatis senectute frigerent, & fessi corporis membra fecunditatis gratiam perdidissent, contra impossibilitatem corporis, contra sterilitatem viscerū, Zachariæ precibus, Elisabeth vterus intumescit, & concipit Ioannem, non natura, sed gratia. Vnde necesse erat sanctum nasci filium, qui non tam complexibus, quam orationibus gigneretur. Minus autem mirari debemus, quod tantam Ioannes gratiam in nascendo meruit: debuit enim præcursor & præquis Christi aliquid simile habere natiuitati Domini Saluatoris. Siquidem Dominus de virgine gignitur, Ioannes de sterili procreatur. Ille de adolescentula, iste de iam secula generatur. Habet ergo & huius natiuitas aliquid gloriæ atque miraculi. Quamuis enim vilior partus mulieris videatur esse quam virginis, tamen sicut Mariā suspicimus quod virgo peperit, ita in Elisabeth miramur quod ancilla procreauerit. Quod quidem factum mysterium aliquod arbitror continere, ut Ioannes qui veteris testamenti figuram gerebat, senis mulierculæ frigido sanguine nasceretur. Dominus autē qui regni cælestis Evangelium prædicaret, feruentis iuenculæ flore progredieretur. Maria enim conscia virginis, miratur fetū visceribus inuolutum: Elisabeth autem conscia senectutis, erubescit partum vtero prægrauato. Dicit enim Evangelista: Occultabat se mensibus quinque. Illud autem quod mirandum quod idem Gabriel Archangelus vtriusque natiuitatis officii representat, Zachariam solatur incredulum, confidentem Mariam cohortatur. Ille cur dubitauerit, vocem perdidit: hæc quia statim credidit, verbum salutarē concipit. Hoc etiam in laudibus Ioannis minime tacendum videtur, quod nondum natus etiam propheta, & adhuc in materni vteri sinibus constitutus aduentum Christi

Vir sanctus &  
iustus hoc de Deo  
meruit.

Ioannem orabile  
creauit, non vtero  
lupitau.

I iij

sum Christi

tum Christi, quia voce non poterat, gaudijs confiteatur. Dicit enim Elisabeth ad sanctam Mariam: Simul ut facta est vox salutationis tuæ, exultauit in gaudio infans in utero meo. Exultat enim Ioannes, antequam nascatur, & priusquam mundi oculis habitum recognoscat, iam spiritu mundi Dominum recognoscit. In quo arbitror propheticam conuenire sententiã, quæ dicit: Priusquã te formarem in utero, noui te: & priusquã exires de vulua, sanctificauit te. Vide mirari non debemus, quòd ab Herode missus in carcerem, clausus Christum semper suis discipulis intimaret, cum etiam clausus in utero eundem Dominum gestibus prædicauit.

Est sermo eius  
Lxxij. in ordine  
sermonum.

**S**ancti Ioannis Baptista natalis hodie profecturus, tacere vellem, & laborem atq; impetritiam meam silentio coercere. Sed enim ipsa vis nominis minime me silere permittit. Nam nuncupatio vocabuli ipsius, pectoris nostri vrget secreta, silentij nostri resoluit arcana: & quòd dissimulatione reticetur, admiratione compellitur. Si enim pater Zacharias cum eum nominauit, vocem recipit: quòd magis nos cum laudamus illum, eloquium promeremur? & si illius os, cum in seculo nasceretur, aperuit, quòd magis cum pro Christo patitur, ora nostra fecundat? Cum enim Zacharias pater eius propter incredulitatem natiuitatis illius ab Angelo Gabriele silentij esset taciturnitate multatus, & iam diu mutus verborum dispendio mentis secreta velaret: subito nato Ioanne filio, cum apud proximis esset còtatio quo nomine vocaretur, offeruntur patri tabule, vt vocabulum eius pro sui arbitrio ipse describeret, & quod sermone non poterat, literis loqueretur: tunc mirum in modum acceptis pugillaribus vt stylum figeret, lingua resoluit, ac literas sermone præuenit, & Ioannem non testatus est, sed locutus. Videte igitur sancti Baptista meritum, vocem patri reddidit, sacerdoti eloquentiam reparauit. Videte, inquam, meritum, os quod Angelus alligauerat, Ioannes absolutus: quod Gabriel obstruxerat, paruulus referauit: quanquã & ipse sit Angelus, sicut scriptum est de eo: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam. Respiciat igitur Ioannem, quanta vis sit eius vocabuli, cuius nuncupatio reddidit muto vocem, patri pietatem, populo sacerdotem. Prius enim erat tacens lingua, sterilis filio, priuatus officio: at ubi Ioannes nascitur, fit repente pater Propheta vel pontifex, loquela vsum recipit, prolem affectio suscipit, sacerdotem functione recognoscit. Cum ergo tanta vis sit eius vocabuli, dicturi de eo, & si tacere volumus, silere non possumus: Ipse enim Ioannes vox clamantis dicitur. Quis igitur qui vocẽ laudet, & taceat? clamorem admiretur, & mutus sit? Ait enim ipse de se: Ego sum vox clamantis in deserto. Videte quid dixerit. Non enim ait tantum: Ego sum vox: sed & clamantis vox, scilicet vt ad fidem consequendam, vox aures penetret, clamor corda concutiat: vox regnũ prædicet, clamor iudicium comminetur. Magnus igitur Ioannes, cuius magnitudini etiam Saluator testimonium perhibet, dicens: Inter natos mulierum maior non est Ioanne Baptista: præcellit cunctis, eminet vnuerfis, antecedit Prophetas, supergreditur Patriarchas, & quisquis de muliere, inferior est Ioanne. Sed debemus diligenter inquirere, cui ita Dominus dixerit, hoc est, inter natos mulierum, & non potius dixerit, inter filios virorum non est maior Ioanne, cum vtiq; mulieres natos sine viris habere non possint? Hoc autem dixit, quia numerosior est proles mulierum, quàm virorũ. Est enim mulieris filius, qui viri filius non est. Deniq; sancta Maria genuit filium, qui patrem hominem non haberet. Dominus enim est mulieris filius, & viri filius non est, sicut dicit Apostolus, Natum de muliere, factum sub lege: vt qui matrem in terris habet, patrem habere in cœlis. Ergo in laudem Ioannis fecundioris sexus generatio ponitur, vt nullus ab eo natiuitas separetur. Dicit fortè aliquis: Si inter natos mulierum maior est Ioannes, nunquid etiam maior est Saluator? Absit. Ioannes enim natus mulieris, Christus autem virginis natus est. Ille corruptibilis vteri sinibus effusus est, iste impolluta vuluæ flore progenitus. Ideo autem cum Ioannis natiuitate Domini generatio deputatur, ne Dominus extra veritatem videretur esse conditionis humanæ.

Est ser. eius lxxv.  
in ordine sermo.

**D**iximus superiore Dominica cum silentij nostri veniam peteremus, quòd pro salute cõmuni sacerdotibus etiam tacentibus doctrina Euangelica non taceat, & quòd silentium eorum suppleret diuina sententia. Semper enim diuina scriptura loquitur & clamat, sicut scriptum est de Ioanne: Ego sum vox clamantis in deserto. Non enim tantum in illo tempore clamauit Ioannes, quo Pharisæis annuncians Dominum Saluatorem dixit: Parate viam Domini, rectas facite semitas Domini Dei nostri: sed & hodie clamat in nobis, & vocis suæ tonitruo deserta nostrorum concutit peccatorum.

Si sancta marty.  
vii morte dormit  
sancti, non ergo re  
cte vocantur emor  
turi a quibusdam.

At licet sancta martyrij morte & dormierit, vox tamen eius viuat: dicit enim & nobis hodie: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Semper enim scriptura diuina clamat & loquitur. Vnde & ad Cain dicit Deus: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Nulla vtiq; sanguini vox est, sed clamare dicitur sanguis, qui innocens effusus est, non tam verè, quàm causa, & interpellare Dominum non prosecutione eloquij, sed indignatione commissi: ac reatum suum non tam verborum accusare sermonibus, quàm conscientia ipsius criminatiõne

tionem cõstringere. Quis enim malum factum si in verba producat, excusatione fortasse recipit, nisi cõscientia reuocetur, non potest excusari. Conscientia enim reatu suum semper tacita sine contradictione conuincit & iudicat. Hodieq; ergo Ioannes clamat & dicit: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Parare ergo iubemur viam Domini, scilicet nõ aggerẽ itineris, sed fidei puritatẽ. Dominus enim nõ terrenã semitã carpit, sed per secreta mētis incedit. Si quid igitur in hac vita fuerit moribus asperũ, crudelitate durũ, conuersatione pollutum, iudicemur 6 mundare, exæquare, cõponere, vt superueniens Dominus non offendat in nobis, sed magis reperiat viam castitate puram, procliuem fide, eleemosynis eminentẽ. Quòd aut talia itinere incedere soleat Dominus, Propheta describit, dicens: Iter facite ei qui ascendit super occasum, Dominus nomen est ei. Sed videamus ipse Ioannes qui parare viam Domino iubet, quam 7 ipse viam parauerit Saluatori. Per omnia planè adueniente Christo tramitem vie sue compoluit & direxit. Nam fuit vtiq; ieiunus, humilis, parcus, & virgo. Omnes enim has virtutes eius Euangelista describens, ait: Ipse autem Ioannes vestitum habebat de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos eius. Escã autem eius erant locustæ, & mel syluestre. Quæ igitur maior causa humilitatis in Propheta, quàm contemptis mollibus vestimentis, pilorum alperitate vestiri? Quæ deuotior fides, quàm præcinctum zona paratum esse semper ad omne seruitutis obsequium? Quæ præclarior abstinentia, quàm spretis vitæ huius delitijs, stridulis vesci locustis, ac melle syluestri? Quæ omnia hæc quoniam propheta vsui erant, arbitror in his ipsis prophetiam fuisse.

Math. 3.

6 Vide si sufficit  
sola fides ad danda  
salutẽ, vt heretici  
nugantur, in cum  
ca & virtutis open  
ra, & virtorũ exa  
tirpationes requia  
rantur.

7 O heretice, cogẽ  
ta nõ via quam tu  
paras Saluatori, si  
militi est ei quã pa  
rauit Ioannes. Leõ  
ge quid hic dicat  
Ambrosius, Ioan  
nes fuit ieiunus, hu  
milis, parcus &  
virgo: tu crapula  
sus, & ebrius, su  
perbus, diuitijs as  
piciens, & nullaten  
cularũ amplexib  
constrictus. Elige  
prudens Lectõr,  
quem magis imita  
rari debeas.

8 Vestitus Ioannis  
asperitatis

9 Ecce quomodo  
post aduentũ Dom  
mini carnis cõcu  
piscẽtia a iactãtia  
oboluit continen  
tia rigore frenat  
tur.

Nam vtiq; cum prænunciatus Christi vestimentum habebat camelorum asperitate 8 cõtextum, quid aliud significat, nisi quòd ipse Christus aduenies, vsurus esset indumento humani corporis, quod erat peccatorum asperitate densatum, & quòd velut immundissimæ bestitiæ, hoc est gentilis populi circumdatus exuuijs, deformitatem eius ipse gestaret? Zona verò pellicea quid aliud demonstrat, nisi hanc 9 fragilem carnem nostram, quæ ante aduentum Christi dominabatur ad vitia, post aduentum eius restrictam esse ad virtutem, vt quæ antè luxuriando dilatabatur in pinguedinem, nunc abstinendo attenuaretur in pellem? Exitu verò eius quàm beatũ legimus: scilicet quòd psalteria Regis filia post illam inimicã voluptatem caput eius petierit. Quid mirum, si psalteria occidit prophetã, quia luxuria semper est inimica iustitiæ, & quòd iniquitas sine cessatione persequitur veritatẽ. In quo facto grande mysterium cõtinetur. Nam vtiq; ipsa psalteria synagogæ est cõparanda, quæ Christũ dum luxuriatur occidit. Quòd autẽ ipsa psalteria synagoga sit, dicit Dñs ad Iudæos: Cantauimus vobis, & non saltastis. Cur autẽ à Ioanne corpore caput ablatũ sit, manifesta res est. Ioannes (sicut scripturis adfruitur) typũ legis gerebat. De Domino autem legimus, quia viri caput Christus est. Ergo cum à Ioanne corpore caput eius auferretur, Christus quodammodo à Iudæis leuatis cultoribus separatur. Remanet enim illis sine Saluatore lex exanimis & truncata. Nam ex eo vtiq; Iudæi diuina non sapiunt, ex quo sine capite esse cõeperunt. Iter igitur facit Dñs, qui inter cæteras continentie virtutes, matrimonij limitẽ nõ excedit, nec coniugij præscriptum terminũ adulterina permixtione commaculat. Sunt enim nonnulli qui cõ legibus vxores duxerint, contra diuinitatis legẽ sibi sociant concubinas, non intelligentes quid contrahẽdo matrimonia proprijs vinculis constrinxerunt. Qui enim legibus ducit vxorẽ, profectetur se contra legẽ non esse facturũ. Reũ ergo ipse se statuit, qui adhibendo sibi adulteram, ius pollicitationis excedit. Sed dicit aliquis, vxorẽ non habeo, ideo mihi ancillã sociãui. Audj quid dicat scriptura ad Abraham: Eijce ancillã & filij eius: nõ enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Si igitur ancillæ filius hæres non est, ergo nec filius est. Cur autem queritur tale coniugium, de quo susceptus filius nec successione possit hæres esse, nec sanguinis? Nec enim habere potest hæreditatis consortium, qui non habet originis priuilegium. Cur, inquam, queritur tale contubernium, de quo nati, non filij sunt matrimonij, sed testes sint adulterij? Cur huiusmodi suscipiuntur adulteri, qui patri pudori sint, non honori? Dicit scriptura. Adulterorum filij in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Mulier igitur tua si talibus moribus prædita est, vt mereatur consortium, mereatur & nomen vxoris. Præsta concubine tuæ libertatẽ, & nomen vxoris, ne tu adulter sis potius quàm maritus. Sed & ille iter facit Domino Christianus, qui professionis suæ exhibet ei fidele seruitiũ, & castitate quam promissit, custodit tam mente quàm corpore.

i. Cos. 11.

Genes. 22.

Sapient. 3

Sunt enim plerique qui singularẽ vitam proponentes, singuli esse non possunt, sed querunt sibi contubernia, atque vtiq; fratrum. Inuenisti Christianum monachum, cui cum fratre non conuenit, & libentius ei conuenit cum sorore, qui non sequitur seniorem vtilia componentem, & sequitur adolescentulam 10 incongrua cachinnantem, eius & si sincerè coram sit, anima non potest esse sincera. Sed & ille clericus iter Domino facit, qui secundum Euangelium viuat, & per omnia obtemperat sacerdoti. Aliqui enim cum sint minus subditi,

10 Hoc multũ pla  
cet nouis istis mul  
gistris, videlicet nõ  
recedere a laterẽ  
fororũ, præsertim  
inuencularum.



molestè ferunt, cum à senioribus arguuntur. Dicunt: Grauius irascitur Episcopus, patientior esse deberet. Audi ergo optime clericè, sacerdotis exigit patientiam, & tui non exigit disciplinam? Nescis quia mihi salutis causa arguere aliquando permillum est, tibi nunquam peccare cõcessum est? Dicit enim Apostolus: Increpa oportune, importune argue. Esto ergo in omnibus subditus sacerdoti, si vis eum esse manuetum.

¶ MORS EIVSDEM SANCTISSIMI PRÆCVR-  
foris Domini, per D. Ambrosium Episcopum scripta.



Voniam Ioannis Baptistæ talis viri non strictim prætereunda est recordatio, inter-  
est, vt quis, & à quibus, & quam ob causam, quo modo, & quo tempore sit occisus  
aduertere debeamus. Ab adulteris iustus occiditur, & à reis in Iudicem capitalis  
Iccænis pœna conuertitur. Deinde saltatrix præmium, mors est Propheta. Postremò quod  
omnes etiam Barbari horrore consueuerunt, inter epulas atq; conuiuia consummandæ crude-  
litate profertur obiectum. Et à conuiuio ad carcerem, de carcere ad conuiuium feralis flagitij  
circumfertur obsequium. Quanta in vno facinore sunt crimina? Extruitur regisico luxu ferale  
conuiuium, & explorato quando maior solito turba conuenerit, reginæ filia intimitis mandata  
secrētis, in conspectum virorū saltatura producit. Quid enim potuit filia de adultera matre  
discere, nisi damnum pudoris? An quicquam est tam proum ad libidines, quàm inconditis  
motibus ea quæ vel natura abscondit, vel disciplina velauit, membrorum operta nudare, inde  
oculis rotare ceruicem, comam spargere? Meritò inde in iniuriam diuinitatis proceditur. Quid  
enim ibi verecundiæ potest esse, vbi saltatur, strepitur, concrepatur? Tunc Rex, inquit, dele-  
ctatus dixit puellæ, vt peteret de Rege quod vellet. Deinde iurauit, quòd vel dimidium regni  
si petisset, concederet. Vide quemadmodum seculares ipsi de secularibus suis iudicent potesta-  
tibus, vt pro saltatione etiam regna donentur. Puella autem admonita à matre sua, poposcit  
adferri sibi in disco caput Ioannis. Quòd dicit: Rex contristatus est: non penitentia Regis, sed  
confessio iniquitatis est, quam diuinæ habet consuetudo sententiæ, vt qui gesserūt impia, ipsi  
propria confessione se damnent. Sed propter discumbentes, inquit, indignus, quàm  
homicidium fieri iuberet, ne discumbentibus displiceret? Et propter ius, inquit, iurandum.  
O religionem nouam. Tolerabilius peierasset. Vnde non immeritò Dominus in Euangelio iu-  
bet non esse iurandum, ne sit causa periurij, ne sit necessitas delinquendi. Itaq; ne iusiurandū  
violaretur, percutitur innocens. Quid prius horrescam nescio. Tolerabiliora periuria, quàm sa-  
cramenta sunt tyrannorum. Quis non cum è conuiuio ad carcerem cursari videret, putaret  
Prophetam iustum esse dimitti? Quis, inquam, cum audisset natalem esse Herodis, solenne  
conuiuium, puellæ optionem eligendi quod vellet datam, missum ad Ioannem ob solutionē  
non arbitrareretur? Quid crudelitati cum delictis? quid cū funeribus voluptati? Rapitur ad pœ-  
nam Propheta conuiuiali tempore, conuiuiali præcepto, quo non cuperet vel absolui: peri-  
mitur gladio, caput eius affertur in disco. Hoc crudelitati ferculum debebatur, quo insatiata  
epulis feritas veleretur? Intuere Rex acerbissime tuo spectacula digna cõiuio. Porrigè dex-  
teram, ne quid sæuitiæ tuæ desit, vt inter digitos tuos riui defluant sacri cruoris. Et quoniam  
non exaturari epulis fames, non reslingui poculis potuit inauditæ sæuitiæ sitis, bibe sanguinē  
scaturientibus adhuc venis execti capitis profluentem. Cerne oculos in ipsa morte sceleris  
tui testes, auerfantes conspectum delictiarum. Clauduntur lumina, nō tam mortis necessitate,  
quàm horrore luxuriæ. Os aureum illud exangue, cuius sententiam ferre non poteras, conti-  
cescit, & adhuc timerur. Lingua tamen quæ solet etiam post mortem officium seruire vi-  
uentis, palpitante licet motu damnabat inæstum. Portatur hoc caput ad Herodiadem:  
lætatur, exultat, quasi crimē euaserit, quia iudicem trucidauit. Quid dicitis vos sanctæ femi-  
næ? Videtis quid docere, quid etiam dedocere filias debeatis? Salter, sed adulteræ filia: Quæ verò  
pudica est, quæ casta est, filias suas religionem doceat, non saltationem. Vos autem graues &  
prudentes viri, discite detestabilem hominum epulas euitare. Talia sunt conuiuia, qualia iu-  
dicia perfidorum.

¶ ITEM VITA SANCTI IOANNIS BAPTISTÆ,  
Per Diuum Eusebium Emisenum conscripta.



Odie dilectissimi fratres, Ioannis, qui Domini præcurrit aduentum, natalem diem  
celebramus, quod nulli sanctorum meminimus attributum. Hodie, inquam, eius  
natalem 22 diem vnica ac singulari celebritate veneramus. Vnde quia eum dignè  
extollere non valemus humanæ vocis officio, prædicemus eum Dominicæ attestationis  
oraculo, proloquente Christo: Quia inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Ba-  
ptista. Ipse hoc dicit, & ideo agnosce magnificentiam laudis, ex dignitate laudantis. Ac sic  
dum

Habetur libro  
eius 3. de v. gis  
nibus.

Est homil. de  
beato Ioanne.

21 Veneramus nas  
tate diem Ioannis  
vnica ac singulari  
celebrata.

dum nemo illo esse maior asseritur inter natos mulierum, datur intelligi, quòd Ioannes hu-  
manorum fugit mensuram meritum. Iuxta hæc in huiusmodi eius præconij fortasse cogi-  
tas, & dicitis: quid est hoc, quòd Dominus Ioannem Baptistam principi Apostolorum Petro,  
quòd Ioanni Apostolo, qui supra pectus Domini recumbat, anteponendum esse iudicauit?  
Non ita est. Nam dicens: Inter natos mulierum non est maior Ioanne Baptista, non eum sum-  
mis priorem, sed primis pronunciauit æqualem. Comparauit itaque eum perfectis tali lauda-  
tione, non prætulit. Sed aduerte, quia cum dicitur: Inter natos mulierū, solus ab hoc virginis  
natus excipitur. Meritò ergo inter conseruos nulli secundus esse creditur, cui solus Dominus  
antefertur. Quæ cum ita sint, cui nullum præposuit in præconio, vide si ei vllum sit præ-  
laturus in præmio. Hic itaque in tantum luce sanctitatis effulsit, vt non tam Christi nun-  
cius putaretur esse, quàm Christus: & ideo interrogantibus, vtrum ipse esset Christus, humili  
confessione respondit: Ego vox clamantis in deserto. Hoc est dicere: Non sum ego verbū,  
quod erat in principio Deus apud Deū, sed vox potius, id est, minister sum verbi, vt per me ad  
auditus hominum sensumq; perueniat. Vnde beatus Baptista pari humilitate pronunciat: Il-  
lum oportet crescere, me autem minui. Vide vocis sonū pertransuentē, & verbi gloriam per-  
manentē. Illum oportet crescere, quia cum homo putaretur, Deus erat: me autē minui, quia  
cum Deus crederetur, homo erat. Illum oportet crescere, quia per omnem mundum Christi  
Euangelium dilatatur: me autem minui, quia Ioannis prophetia finitur. Prophetia finem ac-  
cepit, quia is qui prophetabat, aduenit. Ioannes ergo formam venturi Domini, natiuitate &  
conuersatione signauit: Ioannes nascitur de patre sene, Christus ex matre, mundi senescen-  
tis ætate: ætate, inquam, illa, quæ erat fide & operibus infæcunda. Ioannes venit desperata ge-  
neratione per sterilem, & Christus natura obstupescente per virginem. Ille salutem prædica-  
uit, hic contulit: ille baptizauit in penitentiam, iste generauit in gratiam: ille pilis camelorū,  
id est, cilicio vestitus incescit, & Saluator quodammodo pilis camelorum se induit, quando in  
se deformitatis nostræ foedæ atq; distortæ peccata suscepit, inclusum graui onere exonerans  
mundū, & in se transferens humanorum pondera delictorum. Consequenter ait ex præsentī  
sermo diuinus: Et zona pellicea circa lumbos eius. Zona erat pellicea circa lumbos eius, quia  
in eo nihil carnale remanserat: quia in eo fluentes lacunæ sensus carnis mortificatio præ-  
cingebat, quia in lumbis eius luxuriae eius blandimenta rigidq; crucis contritio castigabat. Meritò  
in eo locum contagio mundana non habuit, de quo Angelus protestatur: Et spiritu sancto re-  
plebitur adhuc ex vtero matris suæ, Felix qui venturus in huius mundi labores, prius gratiam  
fufcipere, quàm vitam: prius benedictionem meruit 22 haurire, quàm lucem. Quid mirum si  
in eo culpa aditum non inuenit, cuius animam sibi Deus in ipsis exordijs occupauit? Et spi-  
ritu, inquit, sancto replebitur. Magnum est de spiritu sancto illustrari, sed multò est maius im-  
pleri. Et ideo sicut vas plenum balsamo admixtionem liquoris alterius expuit, & penitus ex-  
cludit: ita in eum nil secularis maculæ introire iam poterat, in quo sanctificationis plenitudo  
regnabat. Hic ergo secundum præsentis seriem lectionis, locustas & mel syluestre edebat. Ni-  
hil penè in sermone Dei mysterijs vacat. Quòd scetabatur agmina locustarum, hoc erat, quòd  
congregabat populos nationum. Populus, inquam, tanquam locusta, sine intellectu in-  
fructuosus, sine lege vagus, sine duce dispersus, incomposita libertate lasciuus. Mel autem  
syluestre edebat, qui in deserto gentium fidei dulcedinem requirebat. Mel syluestre erat,  
peregrina & rudis illa congregationis ecclesiasticæ fides, quæ à cognitione vnus Dei fera  
atque syluatica, nec intra aluearium legis reperta, nec de examine patrum, vel benedictione  
Iudaicæ plebis assumpta, sed extra domesticū Dei populū in profundis ignorantia syluis ma-  
nebat, & in campis diffusæ per omnem mundum paganitatis errabat. Vnde & Propheta  
commemorat: Inuenimus eam in campis syluæ. In syluestri itaque melle significat popu-  
lum extra domum Dei, nulla fide ac diuinæ agnitionis gratia manuetum factum atque con-  
ditum, nulla spiritalis intellectus amenitate compositum.

Hic est ille qui flagitium regis Herodis, quòd vxorem viuuentis fratris inuaserat, publica  
autoritate condemnans, propter iustitiam perdidit vitam, sed lucratus est gloriam. Et nos  
interdum pro gratia hominum vel timore offensionum, præferimus adulationem, & vendi-  
mus veritatem. Vnde euangelico beatus ipse Ioannes alloquio, corda nostra salutariter pulsat  
oraculo, dicens: Ego vox clamantis in deserto, parate viā Domini. Et nos rectas faciemus fe-  
mitas Dei nostri, si teneamus nobis verbum veritatis, affectum iustitiæ, patientiæ, misericor-  
diæ, pacis, beneuolentiæ. Hęc est illa via, per quam Christus incedere delectatur: Hęc est illa  
via, per quam humanū pectus ingreditur. Ideo autem dicit: Ego vox clamantis, id est, vt vox  
tangat aures, clamor penetret mentem. Ego vox clamantis: vox præconijs iudicem lo-  
quitur, clamor iudicium comminatur. Et consequenter annunciat: Omnis vallis implebitur,  
& omnis mons & collis humiliabitur. Hoc est quod alijs verbis Euangelista commemorat:  
Qui

22 Meruit haurire  
re benedictionem.



Qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Hoc totū spiritualiter implere studeamus in cordibus nostris, ut quod superbia tumidum elatumque reddiderat, humilitate & mansuetudine cōplanetur. Et erūt, inquit, prava in directum, id est, quod iniquitas depravaauerat, directione iustitiæ corrigatur: quod malitia exasperauerat, bonitatis gratia tēperetur. Inter hæc studia inueniatur in nobis Christus Dominus viam, per quam nos perducat ad patriam, ut & de nobis dicere dignetur: Et inambulabo & in habitabo in eis, & ero illorum Deus. Et si in isto seculo ambulauerit in nobis, in illo habitabit in nobis.

Est Homilia 22 vbi supra.

**B**eatus Ioannes à sancto spiritu etiā in maiorū suorum titulis prædicatur, non tam de vteribus consecutus laudem, quā ut magis in exemplū cresceret, dum nouis virtutibus antiquorum superat dignitatem, Felix parentum meritis, felicior suis. De huius itaq; parentibus eloquia diuina testantur, de Zacharia sacerdote grandæuo, & Elisabeth matre eius, quæ sterilis conseruauerat. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedētes in omnibus mādatis Domini sine querela, & non erat eis filius, eō quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processerāt in diebus suis. Cū autem Angelus Zachariæ apparuisset in templo, stans à dextris altaris incensi, turbatus est Zacharias videns, & timor irruit super eum. Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est oratio tua, & vxor tua Elizabeth concipiet, & reliqua. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

Quis est iste, qui cū nondum nasceretur, iam in vtero sanctificatur? Benedictionem prius quā lucē percepit: gratiā consequitur antē, quā vitam: & quod maximum est, Angelo nūciantē promittitur. Non immeritō sic honoratur, qui cœlorum Dñm terris erat renūciaturus præconio, & monstraturus aspectū, ut eum expectantiū populorum, & sensibus prædicaret, & oculis præsentaret. Ita ergo ad Zachariam patrem eius Angelus loquitur: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est oratio tua, & vxor tua concipiet, & pariet filiū. Nunquid credendum est, quōd in tēplo, tanti populi sacerdos hoc petierit, ut ei filius nasceretur? Nunquid credendū est, quōd senex iuuentutis vota præsumperit? Nunquid credendū est, quōd pro hoc tantopere inuigilarit publici intercessoris oratio, ut intermissis suorū necessitatibus, donari sibi à Deo posceret desperatū nomen parentis, & alienæ munus ætatis? Non ita est, sed dum ille sollicitus pro salute populi supplicat, promissus est ei talis filius, per quem populus saluaretur. Dumq; ille non pro se, sed pro omnibus precem fudit, meruerunt profuturæ fructū posteritatis pia desideria sacerdotis. Ergo Angelus dum pro incolumitate Israël expectatū reddidit oraculū, nō tā seni sobolē, quā Pōtifici promisit hæredem. Quia dum tanto prophetæ præparatur successore generis, plebi prospicitur spes salutis. Propterea de eo in Euangelio memoratur: Et multos filiorum Israël conuertet ad Dñm Deum ipsorū. Erit (inquit) magnus coram Domino, & vinū & siceram non bibet. Abstinentiæ merita, ac virtutū, & iter arduum militiæ spiritualis humano generi insinuare curauit. Sciuit q; quod non sufficeret eligentis gratia, nisi inuigilaret collaborantis industria: sanctificatus est, & nondum tamen de sola Dei electione securus, sed nihilominus agonibus ieiuniorum, & laboribus abstinentiæ atq; iustitiæ, diuina in se vota seruare contendit. Quod autem Euangelista commemorat: Et vxor tua Elisabeth concipiet: hinc non solum suscipere miraculum, sed mysterium debemus agnoscere. Nam dum sterili nascitur filius de Ecclesia quæ antē sterilis erat, gentium populus intelligitur procreandus. Et ideo propheta quodam loco ad Ecclesiam loquitur: Lætare sterilis quæ non paris, exulta & clama quæ non parturis: quia plures filij desertæ magis quā eius quæ habet virum. Synagoga namq; legis vinculis, quasi viri iugo subdita, per sensum malē fecūda carnalem, in Domini passione filios suos perdidit, Ecclesia totum mundum fructu sacræ generationis impleuit. Sicut Ioannes aduentu suo gratiam Domini Saluatoris, ita Elisabeth mater eius partu suo felicitatem Ecclesiæ prædicat.

Zacharias autem sacerdos in tantum, ut diximus, non pro suscipiendo filio orauit in templo, ut hoc fieri posse Angelo promittente non crederet, & ideo pro condemnatione incredulitatis obmutuit: Ita namque de eo Euangelista confirmat: Erat Zacharias pater tacens, & permanens mutus. Quod utique & fidem rei præsentis expressit, & mysterium figurauit. Sub tempore deficientis synagogæ, & nascentis Ecclesiæ, sacerdos conticuit, cessauerunt apud Iudæos ritus sacrificiorum, cessauerunt in lege officia sacerdotum, & impletus est sermo propheticus de Iudæis, dicens: & non est in hoc tempore princeps, & propheta, & dux, & neque holocaustoma, & neque sacrificium, & neque oblatio, & neque incensum: propheta conticuit, propheta cessauit. Meritō tacuerunt prophete, quia is de quo prophetauerunt, venit: & impletum est quod dixerat Dominus: Lex & propheta vsq; ad Ioannem prophetauerunt. Quid ergo opus est iam prophetis, cū ille præsens sit, qui prophetis promittebatur oraculis? Quis autem adhuc quasi in obscuro requirat lucernā, cū disruptis iam tenebris successerit dies? Quis tenui luce stellæ micantis indigeat, cū se iam per totū mundum

Videsne hic beate, quod non sufficit Dei eligentis gratia, nisi etiā inuigilet collaborantis industria. Et quid agere has beat homo vi dicitur in se vota cōseruare.

mundum solis splendor infuderit? Quid ergo dicturi sunt infelices Iudæi? Alterutrum faciāt, aut Christum venisse consentiant: aut si renuūt, dent prophetas, qui annunciant Christum esse venturum. Sed non opus est nuncijs, quando seipsa veritas nunciavit. Meritō itaq; obmutescant Iudæi, quia verbum salutis, qui Christus est, perdidērunt. Loquatur Ioannes & dicat: Ego vox clamantis in deserto. Vox erat, quia verbi Dei spiritu replebatur. Quia sicut sermo vocis quodam modo ministerio ac vehiculo ad audientem à loquente transmittitur: ita ille Christum sonans, verbi erat minister & portitor, qui ad Herodē clamabat: Nō licet tibi vxorē viuētis accipere fratris. Iam vox ista contra persecutores, & contra diabolum dirigebatur. Quid, inquit, insectaris Ecclesiam? Quid eam tibi vis addicere, & tuam facere, cui Christus sanguinis sui dote coniunctus est? Non licet tibi vxorem viuētis accipere: Beatus Ioannes maluit mortem suam vrgere, quā tacere.

VITA ADHVC ALIA SANCTI IOANNIS BAPTISTÆ, per B. Petrum Chrysologum Archiepiscopum Rauennaten scripta.



**P**ortunē nobis Ioannes beatissimus ieiunij tempore penitentiæ doctor aduenit, doctor dicto, factoque magister verus: quod verbo asserit, demonstrat exemplo. Magisterium stat de scientia, sed magisterij autoritas constat ex vita: docēda faciens, obediētem perficit auditorem. Docere factis sola est norma doctrinæ: doctrina in dictis scientia est, in factis virtus. Scientia ergo illa vera est, quæ fuerit mixta virtuti: illa, illa diuina est, non humana. Euangelista probante, cū dicit: Quæ cepit facere, & docere. Præceptor cū docenda facit, & auditu instruit, & informat exemplo. In diebus (inquit) illis, venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, & dicens: Penitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Penitentiam agite: quare non magis gaudete? gaudere magis, quia succedunt humanis diuina, cœlestia terrenis, temporalibus sempiterna, malis bona, secura anxij, ærūnis beata, mansura perituris. Penitentiā agite. Peniteat planē, peniteat, qui diuinis prætulit humana, qui seruire voluit mūdo, & dominationē mundi cū mundi Domino non habere. Peniteat, qui maluit perire cū diabolo, quā regnare cum Christo. Peniteat, qui virtutum libertatem fugiens, captiuus voluit esse vitiorum. Peniteat, & satis peniteat, qui ne vitam teneret, manus tradidit morti. Appropinquauit enim regnum cœlorum. Regnum cœlorum est premium iustorum, iudicium peccatorum, impijs penitentia. Beatus ergo Ioannes, qui penitentia iudicium voluit præueniri, peccatores non iudicium voluit habere, sed premium, impios voluit regnum intrare, non penam. Et tunc Ioannes vicinum cecinit regnum cœlorum, quando adhuc puer mundus ætatem conquirebat augmenta. Modō cœlorum regnum quā proximum iam scimus, quando mundus senectute fessus extrema, vacuatur viribus, membra deponit, amittit sensus, doloribus vrgetur, curam respuit, vitæ moritur, viuūt moribus, defectum clamat, testatur finem. Nos ergo duriores Iudæis, qui fugientem sequimur mundum, qui futurorum temporū obliuiscimur, presentibus inhiamus, qui in ipso positi iam iudicio non timemus, qui venienti iam Domino non occurrimus, qui volumus manere mortem, resurrectionem nolumus mortuorum: qui seruire volumus, nolumus regnare, ut tantum regnum nostro Domino differamus. Vbi est illud: Cū orabitis, dicite: Veniat regnum tuum. Maiori ergo penitentia opus est nobis, & pro modo vulneris, modus adhibendus est medicinæ. Peniteamus fratres, peniteamus citō, quia nobis spatium temporis iam negatur, iam nobis ipsa hora concluditur, iudicij præsentia iam nobis satisfactionis locum excludit. Curat penitentia, sententia ne præcurrat: quia Dominus quod non venit adhuc, quod adhuc expectat, quod moras facit, nos sibi redire desiderat, non perire, quos pietate tali semper est alloquutus: Nolo mortem peccatoris, sed ut reuertatur impius à via sua, & viuat. Penitentes ego reuertamur fratres, & ne de arcto tēporis pertimescamus: quia autor tēporis nescit arctari. Probat hoc Euangelicus latro qui in cruce & in hora mortis rapuit veniā, inuasit vitam, effregit paradysum, penetravit ad regnum. Et nos fratres, qui de voluntate meritum non quaerimus, acquiramus vel de necessitate virtutem: ne iudicemur, iudices nostri sumus: penitentiam demus nobis, ut possimus nobis auferre sententiam. Prima est felicitas, perpetua innocentia securitate gaudere, inuiolatam seruire mentis & corporis sanctitatem, nulla immunda mundi inquinamenta sentire, reatus conscientiam non habere, vulnera nescire peccati, gratiam semper possidere virtutum, semper sub spe viuere cœlestium præmiorum. Sed si quo fortē nostra mens fuerit iaculo consixa peccati, si caro tumescat ex crimine, si vitiorum sanie fragilitas humana corrumpatur: tunc ægris illa, quæ non sanis, penitentiæ medicina succurrat, ferrum cōpunctionis accedat, apponatur aduflusio tunc doloris, adhibeantur suspiriorum tunc fomenta, tumentis conscientia seruo euaporet: tunc reatus vlcera lachrymis abluantur, immunditiam corporis cilicia tunc detegant.

Est sermo 107. in opere Homiliarum eius.

14. Si regnū cœlorum est premium iustorum, ergo datur ex merito.

15. Vides quod ad salutē peccatoris requiritur etiam operis satisfactio, nec prodest sola passio Christi, aut credere culpā sibi remitti.

16. Cilicium habetis penitentiam.

Ferat.

Ferat, ferat amaram pœnitentiæ curam, qui seruare debitam noluit sanitatem. Cui vita sua chara est, dura nulla est cura; medicus non sit ingratus, qui per dolorem reuocat ad salutem. Qui innocentie credidit seruat, pœnitentiæ non soluit viuram: Dominus hoc aperit, dicendo. Non est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Et qui malè haberent patefecit, iterum dicens: Non veni vocare iustos, sed peccatores. Reuocat per pœnitentiam Ioannes, Christus per gratiam, vocat. Hinc est quod Ioannes vestitu, victu, loco, totus pœnitentiæ formatus incedit. Venit (inquit) Ioannes Baptista prædicans in deserto iudææ. Pœnitentiã agite. Per deserto Iudæe pœnitentiam clamat Ioannes, qui legis cultum, prophetarum laborem, secunditatem patrum, fugæ Dei sua sterilitate perdebat: vnde ad pœnitentiam meritò vocantur disciplinarum deserta, non hominum, non locorum: vocat clamor, vbi non assitit auditor. Ipse autem Ioannes habebat vestimentu de pilis camelorum. Potuit de caprarum, sed cilicio opus non erat: sed accepit toruosisimi pilos animantis, nihil habentis recti, nihil gratiæ, nihil decoris: quæ natura dedit labori duro, addixit magno ponderi, extremæ tradidit seruituti. Tali pœnitentiæ magister indui debuit vestimento: vt qui à recti detorserat disciplina, & deformes fetotos formis reddiderant peccatorum, magnis pœnitentiæ sarcinis subderentur, adicerentur duris satisfactionis 17 angoribus, suspiria compunctionis laboriosa portarent, vt directi & attenuati in modu acus per angustum pœnitentiæ foramen ampla remissionis intrarent, & impleretur Dominicu dictu: Camelum per foramen acus posse transire. Esca autem eius erant locustæ, & mel syluestre. Locusta est castigandis peccatoribus attributa, merito pœnitentiæ figuratur in pastu, vt de peccati loco exiliens, in pœnitentiæ locum ad cœlu possit pennis veniæ peruolare. Hoc propheta senserat, qui dicebat: Sicut ymbra cum declinat, sublatu sum, & excussus sum sicut locustæ: genua mea infirmata sunt præ ieiunio, & caro mea immutata est propter misericordiam. Audistis quemadmodum de peccato in pœnitentiam excussus est vt locusta, & curuauit genua, vt pœnitentiæ pondera baiularet: & adicitur mellis cibus, vt amara pœnitentiæ dulcis misericordia temperaret.

ITEM VITA ET MORS DIVI IOANNIS BAPTISTÆ Præcursoris Domini, per eundem Petrum Chrysologum Archiepiscopum Rauennatem Scripta.

**E**rodiana cœnæ eruentas epulas, conuiuium sic ferale, tunc terra, tunc cœlum, hodie mecum vester horruit & expauit auditus. Herodes, inquit, natalis sui cœnam fecit. Bene cœnam: quia non luci, sed tenebris additus est hic natalis, in quo noctis filius natus est, non diei. Natalis sui, inquit, cœnam fecit principibus, tribunis, & primis Galilæe. Quid egit incauta, & cæca semper impietas? Omnes euocat potestates, vt non tam multos conuiuij sui socios, quam innumeros criminis sibi testes assumat: & tot habeat facinoros sui arbitros, quot habuit præfides disciplinæ. Cumque intrasset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, inquit, & placuisset Herodi: R. epondit suo turpis generi, dum patri complacet turpiori: de adulterio namque non nisi turpis debuit procreari: quæ fractis gressibus, corpore dissoluto, disiuncta compage membrorum, fluentibus ex arte visceribus, tota patri fieret deformitate formosior. Et re vera suam credidit tunc Herodes, cum talem vidit: nã putasset alienã, si pudicam vel aliquantulum peruidisset. Serpens tunc latebat in femina, quæ reptans gressibus flexuosis laterale toto corpore virus effudit, vt discumbentium mentes furor, venenum corpora fauciret, homines verterentur in bestias: nec vino iam tales, sed sanguine potarentur: nec pane rabidi, sed carnibus velcerentur humanis. Tales vtique, tales reddidit, quibus adhuc fumante sanguine caput intulit tunc Ioannis: vt illud Psalmistæ canticum probaretur: Dederunt carnes sanctorum tuorum bestijs terræ: effuderunt sanguinem eorum tanquam aquam. Ecce quid pariunt totis noctibus protracta conuiuia: ecce quid generat quod eum mensura emittit, & sine mensura bibitur vinu. Ecce quod præcipitur caro, cum ad luxuriæ facinus voluptatis inflammatur incendijs. Rogo, quid tantis cuneis arctatur? Sufficit infelix caro sibi suis casibus ad ruinam, attestante Propheta, cum dicit: Vt quid irruit in hominem, interfectis vniuersi vos tanquam parietem inclinato, & maceris impulsæ? Iacebat in Herode caro oppressa crapulis, ebrietate captiua, quæ titillante luxuria, & non tam ludente, quam illudente lasciuia, premitteret, quicquid turpitudine peteret se daturam. Pete à me quod vis (inquit) & dabo tibi: & iurauit illi. Iurat miser, diu quicquid honestatis est & virtutis, abiurat. Pete à me quod vis. Quid peteret luxuria, nisi castitatis interitum, pudicitia necem, mortè sibi semper contrariæ sanctitatis? Volo, vt des mihi in disco caput Ioannis. Si caput viri est, iuxta Apostolum, Christus, iam tunc nouello ore antiquissimus Serpens Christi Domini tendebat ad mortem. Volo vt des mihi in disco caput Ioannis: iam tunc audis draco in serui capite, Domini degustabat sitiens passionè. Volo vt des

27 Hec quomodo ad veram pœnitentiam requiruntur duri angores satisfactionis.

Est serm. 174. in opere Homilia, nam etiam.

des mihi in disco. Cur in disco? Cur preciose gestas, quem vtiliter occidis: nisi quia preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius? Hoc ipsum quod vis, non agis quo modo ipsa vis, quia agit te superna ratio aliter quam vis. In illo quidem tunc ferali antro, non aula Regis, rabies tunc fera partum suu credidit, cum caput martyris vidit: totu suu sensit, cum liquorem sacri sanguinis sitiens, aspexit, serculu crudelitatis suæ toto ore, totis faucibus contendit, & conatur abforbere. Sed Ioannes venit in sublimi positus, vt lucerna super candelabrum, tenebras vt fugaret, dicente Domino: Ille erat lucerna ardens & lucens, Venit Ioannes, vt iudex in tribunali resplendens, vt qui arguit adulterum, exponeret & damnaret homicidam: & qui pie viuens in cœlum vocarat ad pœnitentiam referuauerat ad veniam, homicidium etiam damnaret occisus. Quam, quæso, meretur veniam, qui in morte Ioannis ipsam pœnitentiam tam crudeliter interemit? Gratis cucurrisset Herodes, Herodias, nomina nò affectione lociata, sed crimine, quæ vocem intercepti posse stultissimè credidisset. Ego sum, inquit, vox clamantis in deserto. Vox occidi non potest, sed magis clamat angustis corporis absoluta. Sic vox Abel in suo iam effusa sanguine magis sonat, magis penetrat, magis pertendit ad cœlum. Sic nunc Ioannes toto orbe clamat, totis seculis facinus vestrum curatis refert & ostentat in Gêtibus. Ecce Ioannes Christi capite gloriatur, qui capiti putabatur additus. Ecce eodie quo tu finisti tuu, ille sibi natalem cœlitus conquinuit: quia quando tuus ortus meruit in finem, tunc illius finis ortus est in natalè. Iustus enim tunc inchoat 18 viuere, cum pro Christo meretur occidi: transfertur ista morte vita martyris, non aufertur: morte magis claruit, qui ob hoc mortuus est, vt viuere in æternu. Ecce tu iaces in morte, Ioannes viuere occisus. Tu fucata murice purpuram perdidisti, Ioannes cruore suo fulgenti purpura semper gloriatur indutus. Tuæ coniuuæ 19 nunc participes efficiuntur in penis, Ioannes cœlesti mensa cum choris vescitur Angeloru. Ille audit ingiter cœlestem symphoniam, tu audis inferni semper gemitum & stridor. Ille meretricis tuæ, saltatricis tuæ additus in precium, nunc regno, nunc præmijs cœlestibus honoratur: tu mercedè sententiæ tuæ cum tua filia in tartaro percepisti. Vestimentum Ioseph cum adulterâ fugeret, dereliquit, Ioannes ne videret adulteram, ipsum proiecit & corpus. Ioseph ne adulteriū faceret, libens carcerem suscepit: Ioannes vt argueret adulterum, eremum carcere commutauit. Ioseph somnia dum reuelat, euasit ex morte: Ioannes vt Dei filium reuelaret, suscepit & mortem: Ioseph dum panè preparat temporale, ex auro torquè meruit & honorè: Ioannes vt ostenderet cœlestem credentibus panè, martyrij torquem meruit ex cruore. Meritò in natis mulieru cunctis maior est hic Ioannes, qui non solu adulteras arguit, sed & licita mulierum consortia virginitatis 20 amore calcavit. Et si Ioannes tantus, Ioannes talis, tanta eremo separatus à feminis, feminaru pericula nò euasit: Quis 21 est, qui inter feminas viuens euasit se sine labore maximo, maxima sine cautione confidit, nisi is qui sancto alitur spiritu? Qui cum genitore, natoque vnà cuncta disponit secula per æui omnia spacia.

ITEM ALIA VITA SANCTI IOANNIS BAPTISTÆ, per Diuum Bernardum Abbatem scripta.



**I**T procul ab his conuentibus, fratres, increpatio illa prophætæ Iudaica, reprobantibus conuenticula & dicentis: Iniqui sunt cœtus vestri. Hi nimiru cœtus nò iniqui, sed planè sancti, sed religiosi, sed pleni gratia, digni benedictione. Cœuentis liquidè ad audiendu Deu, conuentis ad laudandu, & orandu, & adorandum. Sacer est cœuentus vterque, placens Deo, Angelis familiaris. State ergo in reuerentia fratres, state in sollicitudine & deuotione mentis, maximeque in loco orationis, & in hac schola Christi, & auditorio spiritali. Nolite considerare, dilectissimi, quæ videtur, & temporalia sunt, sed magis quæ nò videtur, æterna. Secundum fidè, nò secundum faciè iudicatis. Terribiliter siquidem metuendus est locus vterque; nec maior esse credendus est numerus hominum quàm Angeloru. Pater vtrobiq; sine dubio porta cœli scala illa erecta est, ascendunt & descendunt Angeli super filiu hominis. Gigas namque est iste filius hominis, cœlu ei sedes est, terra scabellu pedum eius. Et eleuata est magnificentia eius super cœlos, manet tamè nobiscu vsque ad seculu cõsummationè. Ascendunt itaque, & descendunt ad Deu Angeli sancti, quia caput & corpus vnus est Christus. Nec tamè vbi caput, sed vbi cunq; fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ, licet nò possit caput à corpore separari. Denique & ipse ait: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eoru sum. Sed fortè quis dicat: Vbi est modò Christus? Ostende nobis Christum, & sufficit nobis. Quid curiosos circumducitis oculos? Num ad videndum, & nò magis ad audiendu conuenit? Dominus Deus aperuit mihi aurè, ait propheta: Auri meam aperuit, vt audiam quid loquatur: non oculum, vt videam vultum eius, illuminauit. Aut certè suam mihi aperuit autem, non faciem reuelauit. Post parietem stat: audit,

18 Quam ergo impie sancti martyres ab Hereticis nostris vocantur emortui, cum maxime nunc viuant, et morte huiusmodi transferant eorum vita, non auferatur.

19 Vide quomodo etiam ante viuere, sale iudicium ante, me sanctoru sunt in celo, et reproboru in inferno.

20 Ioannes virgo.

21 Notent hæc heretici nostri imperis, qui semper vniuersas feminas viuunt, præcipueque eorum sacerdotes.

Est sermo habitus per eundem in Natiuitate s. Ioannis baptistæ.

Esaiæ, 21.

Matth. 24. Matth. 18.

Esaiæ, 50.

& audit, sed necdum apparet. Audit orantes, erudit audientes. An experimentum eius queritis, qui in me loquitur Christus? Ego, inquit, qui loquor iustitiā. Quid ni loquatur ore, quod ipse plasmauit? Quid ni suo utatur, vt liber artifex intrumēto? Non tantum aures eorū, sed & labia mea aperi Domine: ego enim labia mea non prohibebo domine, tu scisti. Benē enim omnia facis, & surdos facis audire, & mutos loqui. Audite ergo fratres, quid de Ioanne loquatur: cuius solennis 24 hodiē natiuitas celebratur. Ipse, inquit, erat lucerna ardens & lucens. Magnum testimonium, fratres mei. Magnus enim est cui perhibetur, sed maior est ipse qui perhibet. Ille, inquit, erat lucerna ardens & lucens. Est enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum: ardere & lucere perfectum. Audi quid dicat scriptura: Sapiens permanet vt sol: stultus autem vt luna mutatur. Quia enim splendet luna sine seruore: modò plena, modò exigua, modò nulla videtur. Mutuatur siquidem lumen nunquam in eodem permanet statu: sed crescit, deficit, extenuatur, annihilatur: & penitus non comparat. Sic sic, qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modò magni, modò parui sunt, modò nulli: secundum quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare. At verò solis splendor igneus est: & cum feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus, foris lucet: est non ei datur vt unquam, curat semper ardere magis: vt pater suus qui videt in absconso, reddat ei. Væ nobis fratres, si lux erimus tantum. Nam lucemus quidem, & magnificamur ab hominibus, sed mihi pro minimo est, vt ab humano iudice die. Qui enim iudicat me, Dominus est: qui seruorem ab omnibus exigit, splendorem verò non irascit. Ignem, inquit, veni mittere in terram, sed quid volo, nisi vt accendatur? Hoc nempe commune mandatum: hoc est quod exigitur ab vniuersis: nec vlla, si deesse contigerit, admittitur excusatio. Ceterum singulariter Apostolis & Apostolicis viris dicitur: Luceat lux vestra coram hominibus, nimirum tanquam accensis, & vehementer accensis: & quibus non timeatur a statu quolibet aut impulsione ventorum. Dicitur est & Ioanni: sed ille in aure audiunt: Ioannes in spiritu tanquam Angelus eruditur: Nimirum tantò propinquior Deo, quanto vox verbo vicina: cui nulla voce alia mediā quod foris sonet, oporteat intimari. Neque enim Ioannem prædicatio, sed inspiratio docuit, quem repleuit spiritus in vtero matris suæ, verè ardens, & vehementer accensus: quem sic præoccupauit flamma celestis, vt iam Christi sentiret aduentum, qui necdum sentire poterat vel seipsum. Nimirum nouus ille ignis qui recens illapsus è caelo, per os Gabrielis in aurem intrauerat virginis: & per matris aurem introiit ad paruulum: vt ab ea hora vas electionis suæ spiritus sanctus impleret, & lucernam Christo Domino pararet. Fuit ergo iam tunc ardens lucerna, sed interim adhuc sub modio, donec super candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erant in domo Domini. Illo enim in tempore solum adhuc potuit illuminare modium suum. Soli interim lucere matri, magnum ei pietatis sacramentum reuelans ipso motu nouæ exultationis. Vnde mihi hoc, inquit, vt veniat mater Domini mei ad me? Quis enim tibi indicauit matrem Domini mulier sancta? Vnde me nosti? Vt facta est, inquit, vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Illuminavit ergo iam tunc modium suum sub quo latebat: sed quem non latebat: ardens lucerna sub modio, totum paulò post mundum nouis illustratura fulgoribus. Ille erat, inquit, lucerna ardens & lucens. Non ait, lucens & ardens, quia Ioannis ex seruore splendor, non seruo prodiit ex splendore. Sunt enim qui non ed lucet, quia feruent: sed magis feruent vt luceant. At isti planè non feruent charitatis spiritu, sed studio vanitatis. Vultis nosse quemadmodum arsit Ioannes & luxit? Ego vtunque in eo triplicem posse arbitror inueniri: & ardorem scilicet & splendorem. Ardens enim erat in seipso vehemēti austeritate conuersationis, erga Christum intimo quodam & pleno seruore deuotionis: erga peccantes proximos constantiæ liberæ increpationis. Luxit nihilominus (vt paucis dixerim) exemplo, digito, verbo, & seipsum ostendens ad imitationem, & luminare maius quod latebat ad peccatorum remissionem: & ipsas quoque tenebras nostras illuminans, sicut scriptum est: Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine Deus meus: illumina tenebras meas: vtique ad correptionem. Considera igitur hominem Angelico promissum oraculo, conceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine penitentiæ mirare seruorem. Victum & vestitum, ait Apostolus, habentes, his contenti simus. Apostolica perfectio ista est: sed 23 Ioannes etiam hæc contempserit. Denique audi Dominum in Euangelio: Venit, inquit, Ioannes, non manducans, neque bibens, planè nec vestiens: Sicut enim non est locusta cibus nisi aliquorum, fortè in rationabiliū animalium: Sic nec pilus camelus humanum est indumentum. Quid tu pilos tuos camelle deposuisti? Vtinam gibbum magis deposuisses. Quid vos irrationabiles feræ & reptilia deserti: cibos exquisitis delicatos? Ioannes sanctus homo, missus à Deo, imò Angelus Dei, sicut ait pater: Ecce mitto Angelum meum ante te: hic ergo Ioannes, quo nullus maior in natis

2. Corinth. 12.

22 Solennis hodie Ioannis Natiuitas celebratur. Ioann. 5.

Ecclesiast. 27.

Luce. 12.

Math. 5.

Luce. 12.

Ioan. 3.

Psal. 17.

2. Timoth. 6.

23 Vide asperitatem vestitus, & paratitatem vestitus Ioannis.

mulierum, innocentissimum 24 illud corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit: vos indui festinatis bysso & purpura, & splendide epulari. Heu hic est præsentis totus honor diei: hæc Baptiste reuerentia, tota hæc natiuitatis eius prophetata quondam lætitia est. Cuius enim memoriam agitis, o nimis delicati cultores: cuius celebratis natalem? Nonne illius, qui in eremo fuit hisutus 25 veste, confectus inedia? Quid exilitis in desertum videre filij Babylonis, arundinem vento agitatam? Quid igitur? Hominem mollibus vestitum? Nutritum mollibus? In his nempe tota versatur hæc vestra celebritas, in popularis fauoris aura sectanda, in gloria vestitum, & voluptate ciborum. Sed quid hæc ad Ioannem? Neque enim Ioannes fecit sic, aut talibus vquam potuit delectari. Multi, inquit Angelus, in natiuitate eius gaudebunt. Verum id quidem, multi in natiuitate eius gaudent: & pagani ipsi, vt audimus, læta est & solennis. Illi celebrant quod ignorant: sed non ita debuerant Christiani. Nunc verò & ipsi in hac beati Ioannis Baptiste natiuitate gaudent: sed vtinam de natiuitate, non de vanitate. Quid enim est, nisi vanitas vanitatum, quicquid sub sole est: aut quid amplius habet homo de vniuerso labore suo quo laborat? Fratres, sub sole est, quicquid oculis cernitur, quicquid huic corporeæ luci subiacere videtur. Quid verò illud, nisi vapor ad modicum parens? Quid illud, nisi fœnum, & flos fœni? Omnis caro fœnum, ait Dominus: & omnis gloria eius quasi flos fœni. Fœnum aruit, & flos decidit: verbum autem Domini manet in æternum. In hoc verbo laboremus fratres, in quo & viuere, & gaudere possumus in æternum. Operemur non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Quis ille? Non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Seminerius in hoc verbo charissimi, seminemus in spiritu: quoniam qui in carne seminant, solam habent mētē corruptionem. 26 Gaudeamus intus, & non sub sole: sed iuxta Apostolum, tanquam tristes propter humilitatem & grauitatem: semper autem gaudentes propter internam consolationem. Gaudeamus dilectissimi in natali beati Ioannis, & gaudeamus de ipsa natiuitate. Copiosa quidem nobis in eius recordatione causa: multiplex est materia gaudiorum. Ille erat lucerna ardens & lucens: & Iudei voluerunt exultare in luce eius: sed potius gaudebat in seruore deuotionis, gaudebat ad vocem sponsi, tanquam amicus sponsi. Nobis in vtroque gaudendum est: in altero quidem et nobis in altero congaudendum. Ardebat enim sibi: nobis autem lucebat. Gaudeamus in seruore eius ad imitationem, gaudeamus in lumine, non tamen ibi manentes: sed vt in lumine eius videamus lumen. Lumen vtiq; verum quidem non est ipse, sed cui testimonium perhibet ipse. Venit Ioannes, ait Dominus, nec manducans, nec bibens. Incentium seruois id mihi est, & materia humilitatis. Quis enim in nobis est fratres, qui Ioannis penitentiam instituens, suam non dico magnificare, sed alicuius saltem momenti reputare præsumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis, & dicere: factus est quod patior, nedum nimis? Quæ enim homicidia, quæ sacrilegia, aut flagitia sic puniebat Ioannes in seipso? Accendatur ad penitentiam fratres: interrogemus conscientias nostras, & animemur ad vltionem exigendam de nobis, vt horrendum possumus euadere iudicium Dei viuētis: Quicquid verò minus est seruois, humilitas suppleat puræ confessiois. Fidelis est Deus, si confiteamur iniquitates nostras, si miseras nostras exponamus, si non excusentur infirmitates nostras, dimittet nobis peccata nostra. Ex hoc sanè, & erga proximorum delicta seruorem intueri Ioannis. Hic nempe dignus est, & rationi consentaneus ordo, vt incipiendum memineris à te ipso. Abiocultis, inquit, meis munda me, ab alijs parce seruo tuo. Genimina viperarum, inquit Ioannes, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? De quanto mentis seruore procedere putas scintillas istas: imò carbones desolatorios? Sic neque Phariseis parcens, Nolite, inquit, dicere, quia patrem habemus Abraham: potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Sed minus hoc videatur, si vel ipsum veretur potentis vultum, & non tota libertate spiritus arguit peccantem Regem crudeliter atque superbum: sacra quadam vehementia ad hoc ipsum prodians de deserto, si vel blanditijs eius, vel ipso mortis terrore mouetur. Metuebat, inquit, Herodes Ioannem, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. At ille nihil ob hoc parcens, Non licet, ait, tibi habere eam. Ligatus quoque, & in carcere frustis, nihilominus stetit in veritate: & occubuit pro veritate feliciter. Ferueat etiam in nobis zelus iste charissimè: ferueat amor iustitiæ, odium iniquitatis. Nemo fratris vitia palpet: peccata disimulet. Nemo dicat, Nunquid custos fratris mei sum ego? Nemo quod in se est, æquanimiter ferat, cum viderit ordinem deperire, minui disciplinam. Est enim consentire, silere eum arguere possis: & scimus quia similis pœna facientes maneat & consentientes. Iam verò super humili & omnino feruentissimā deuotione Ioannis erga Dominum, quid loquemur? Inde enim exultauit in vtero, inde expauit in Iordane baptizatus eum, inde

24 Ecce quomodo præfati sancti carnis concupiscentiam robusto & integro contentione rigore calcabant. 25 Ecceterum vestitus vilitas, & vilitas tenuitas contra nostras delicias.

Luce. 12.

Luce. 4.

26 Gaudentes est in solennitatibus sanctorum, sed in spiritu, non foris carnaliter.

Matth. 23.

Psal. 17. Luce. 12.

non modò Christum qui putabatur, sed vel ipsam corrigiam calceamenti eius soluere digni se esse negabat: inde gaudebat amicus sponsi, inde gratiam se accepisse pro gratia fatebatur: illum autem non ad mensuram habere spiritum, sed plenitudinem de qua omnes acciperent, clamitabat. Nonne Deo subiecta eris anima mea? Alioquin non ero lucerna ardens: nisi toto corde, tota mente, & ex omnibus viribus meis diligam Dominum Deum meum. Solà enim est charitas quae accendit ad salutem: sola quam iniundit & inflamat spiritus, quem extinguere prohibemur. Habes quemadmodum Ioannes arserit, & in hoc ipso quemadmodum luxerit, indicatum est, si aduertisti. Neque enim ardorem eius nosse poteras, nisi luxisset. Luxit ergo, vt supra memini, exemplo, digito, verbo, opere se ipsum: Christum indice, nosmet ipsos nobis sermone declarans. Tu puer propheta altissimi vocaberis, ait pater, praebis enim ante faciem Domini parare vias eius: ad dandam scientiam salutis plebi eius. Ad dandam, inquit, non salutem, neque enim ille lux: sed scientiam salutis, vt testimonium perhiberet de lumine. Scientiam, inquit, salutis, in remissionem peccatorum. Num salutis scientiam sapiens paruipendere potest? Ponamus tamen necdum venisse Ioannem: necdum significasse de Christo. Vbi salutem quaerimus? peccauit peccatum grande, quod sanguine virtulorum vel hircorum deleri non potest: quia non holocaustis delectatur altissimus. Memoria mea infecta est fece huius amurcae: non est nouacula quae membranam hanc radere possit, quia tota totam imbibit fecem: Si peccati mei oblitus fuero, stultus sum & ingratus. Si in memoria mea permanet, arguet me in aeternum. Quid igitur faciam? Ibo ad Ioannem, & audiam vocem laetitiae: misericordiae vocem: sermonem gratiae: verbum remissionis & pacis. Ecce, inquit, agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Et alibi: Qui habet sponfam, inquit, sponsus est. Ostendit igitur quia venit Deus: quia sponsus: quia agnus. Quia Deus, certum est quòd peccata remittere possit: sed vtrum velit, adhuc in quaestione est. Vult profectò, quia sponsus est, quia amabilis est. Et Ioannes amicus sponsi est, quia sponsus nisi amicos habere non nouit. Et licet velit gloriosam sponfam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi: non tamen quaerit talem. Vbi enim illam inueniret? Sed talem potius ipse facit: talem sibi exhibet ipse. Audi denique quid dicat per prophetam. Vulgò dicitur: Nunquid mulier si dormierit cum altero viro, reuertetur ad virum suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: reuertere tamen ad me, & ego suscipiam te. Ecce quod possit: ecce quod velit. Sed tu forsatis timeas eam quam facere venit delictorum purgationem: ne vitione & scissione ossa & medullas ossium collidat, ne dolorem inferat morte grauiorem. Audi, agnus est: in mansuetudinem venit, cum lana & lacte: solo verbo iustificans impium. Quid enim iuxta Comicum facilius dictum? Tantum, inquit, die verbo, & sanabitur puer meus. Vt quid ergò deinceps haeremus fratres: & non omni fiducia ad thronum gloriae ascendamus? Agamus Ioanni gratias: & eo mediante transeamus ad Christum: quia, vt ait ipse, illum oportet crescere, me autem minui. Quomodo minui? Splendore vtique, non seruo. Retraxit radios, recollegit se: vt fieret sicut is qui totum profert spiritum suum. Illum, inquit, oportet crescere, qui exhauriri non potest, de cuius plenitudine omnes accipiant: me autem minui, cui datus est spiritus ad mensuram: & danda magis opera, vt ardere semper valeam, quam lucere. Praecessi solem tanquam sydus matutinum: abscondi necesse est, orto iam sole. Non est mihi nisi modicum olei quo vngar, volo illud in vase tutius, quam lampade possidere.

## VITA BEATI IOANNIS BAPT.

Habetur in lib.  
eius in gloriant  
plurimorum mar-  
tyr.redito. c. 12.

Haec, Praecursoris Domini, per diuum Gregorium Archi-  
episcopum Turonensem scripta;



IOANNES Baptista actu Herodis per Herodiadem uxorem fratris in carcerem colligatur. Tunc temporis à Gallis matrona quaedam Hierosolymam abierat pro deuotione tantum, vt Domini & Saluatoris nostri praesentiam mereretur. Audiuit autem quòd beatus Ioannes decollaretur. Cursu illic rapido tendit, datisque muneribus supplicat percursori, vt eam sanguinem desucentem colligere permitteret, nec arceret. Illo autem percussente matrona concham argenteam praeparat, truncatiq; martyris capitis cruorem deuota suscipit. Quem diligenter in ampulla positum patriam detulit, & apud Valsatensem urbem adificata 27 in eius honore Ecclesia, in sancto altari collocauit.

27 Vides quod etiam in primitiua Ecclesia templa in honore sanctorum adificabantur.

COM.

## SANCTORVM HISTORIA. Pars I. 113

### COMMENTARIVS DE SANCTO

Propheta, & Praecursore, & Martyre Ioanne Baptista.

Per Simeonem Metaphrasten.



IOANNEM Baptistam, magnum illud decus orbis terrarum laudare, desiderare quidem licet omnibus: vt pro dignitate aut laudet, nemo potest consequi. Quis enim illi laudem contexet pro dignitate, quae omnibus hominibus esse superiorè dixit omnium opifex? Quoniã aut hic est illius amicus, & perfectus imitator, ei quoq; omnino grati fuerit id quod fit pro viribus. Sant ergo a nobis res illius narranda, diuini Lucae vestigia sequentibus. Vndenam ortus sit, & quomodo, & quam fuerit eius educatio, & quoniam sine vitæ vsu sit hic vir magnus & admirabilis. Dicenda sunt aut, nõ vt narrentur iis qui nesciunt, Quomodo enim omnes res illius celeberrimae ad omnibus? Sed vt omnino percipiamus voluptatè in eis comemorandis. Sic verò habent. Temporibus Herodis, qui fuit Rex Iudæ, sacerdotè dicit fuisse diuinus hic Lucas, Zachariam quidè nomine, ex vice autè Abi: quae in sorte sacerdoti octaua erat: Et aut fuisse etiam vxorè, quae orta quidem erat ex filiabus Aaron, vt vtrinq; esset Zacharias sacerdos legitimus. Vocatur aut Elisabeth. Eis verò suo testimonio tribuit iusticiam ante oculos Dei. Ipsa enim est ea quae est verè iusticia, quando quidem ei soli aperta sunt corda hominum. Et quòd in omnibus eius mandatis, & iustificationibus ambularent citra reprehensionè. Quamquam aut essent tanta virtute praediti, eos tamen dicit caruisse liberis, quod erat probro veteribus non leue & contemnendū, sed aliorum omnium grauissimum. Quod quidem vobis magno debet esse solatio, quicunq; bonè quidem vitæ vobis estis conscij: saepe verò vobis minus æquæ & prosperæ succedunt res humanae. Huic autè Zachariae, dum sacerdotali munere fungeretur, visum esse dicit Angelum Domini stantem à dextris altaris. Cuiusnam autem altaris? Incensis: Erat enim alterum oblationum. Et Zachariam quidè illuc solum subisse in ipsa hora inceffit: totam autè populi multitudinem fuisse extra vacante orationi. Conurbato verò & perterrita facta Zacharia propter spectaculum, Angelus ei soluentè metum dixisse: Noli timere, audita sunt enim preces tuae. Te autem fuisse exauditum probatur, quòd & sit tibi promissus filius, & significetur quemadmodum sit vocandus, & quòd propter eius ortu predicatur gaudium. Sed quid, dixerit quispiam, est consequens, vt ille qui pro populi peccatis intercedit, accipiat promissionè, fore vt ei nascatur filius? Est certè valde consentaneū, & conueniens. Nam qui ab illo erat suscipiendus, is erat futurus praeco agni, qui tollit peccatū mundi: quemadmodum ille ipse clamat. Futurum autè eum magnū predicat, non quidè absolute, sed coram Domino: Sicut etiã ipsos parentes prius dixit iustos esse corà Deo. In quoniam autem ipsam fore magnū dicit diuinus Lucas? Nū omnino in abundantia spiritus? Neq; enim diuinæ gratiæ eum solū dicit futurum participè: sed replebitur, inquit, spiritu sancto, & non post aliquod tempus, neq; cum ad aliquam perueniret aetatem, sed adhuc in vtero matris suæ. Quod autè erit eius munus, & quidnam aget? Conuersionè multorum filiorum Israèl ad Dominū Deum eorum. Adde etiam reliquam laudationè d' Angèle: Et praecedet coram eo in spiritu & virtute Heliae. Nam sicut ille erit praecursor secundi aduentus Christi, ita hic fuit primi, pari virtute, & pari potestate, & eodem spiritu. Et conuertet corda patrum ad filios. Quid significans, nisi quòd efficeret, vt Iudaei parerent doctrinae Apostolorum? Hi enim erant illorū filij cognatione sanguinis: quorū etiã prudentiæ visi sunt obedire, qui tunc erant inobedientes. Eò enim tendit illud: Et parare Domino populum copiosum: nempe quòd vt populus Iudaicus pararet Christo etiã antequam Christus appareret, ab Ioanne scilicet fuerit paratus, & eius lingua praeda factus fuerit. Quoniam aut tu (haec enim dicit Angelus Zachariae) visus es non credere meis verbis, & eius qui me misit, & cui assisto, virtute non attendens, attendisti potius imbecillitatem corporis, & ad hoc solum aspexisti: imponetur tibi poena, vocis mutatio: & donec euenerint ea quae dicta sunt, eris obnoxius silentio. Statim autem poena affuit: & simul cum Angeli voce extincta quoq; est vox Zachariae. Apertum verò eius iudicium nutus: Erat enim, inquit, eis annuè, populo scilicet, propterea quòd ei sermo deesset. Tuū ergo erat hoc, d' maximi Praecursor, & arcanè tuæ ab initio potentiae, vt & patri solueres linguæ vincula ex solo nomine, & matri naturalis pedicas sterilitatis: sicut etiam multis postea penitentiæ predicatione soluit vincula peccatorum. Verumenimurò Zacharias quidem, ab eo iã peractis diebus ministerij, domum reuertitur. Elisabeth autè postea ex inopinato elucet concupio. Et abscondit se, inquit, menses quinq; quòd in senectute, tanquam praeter tēpus cōcepisset, erubescens. Sexto autem mense, oportet enim ea connectere quae sunt consequentia iis quae sunt proposita: quae ad eam genere attinebat, Maria, dico Deiparam, quae debebat in domino sponsi Ioseph, qui erat in ciuitate Nazareth, cum ei illic allatus esset bonus nuncius

K ij carn



carnis à verbo susceptionis, & propter rem nouam de naturæ dubitaret legibus, apertè audit ab Angelo, & alio qui confirmante id quod dixerat, & ad fidem trahente tali exemplo. Ecce enim quòd cognata tua Elisabeth ipsa quoque cœcepit filium in senectute sua, & hic est sextus mensis ei quæ vocatur sterilis. Deinde paulò post consequitur Mariæ cū festinatione in montana ascensus, & eius in domum Zachariæ aduentus. Festinauit enim vt gratularetur Elisabeth de bono nuncio huius nouæ conceptionis. Accedit ergo, & benignè eam salutatur, seu appellatur. Salutatio autè est dulcis exultatio infantis, qui est in vtero. Iam enim ex ventre didicerat feruus Dominum, qui erat in ventre: & cum sensisset eius in mundum aduentum, mirandum in modum lætabatur. Hoc enim apertè ostendebat læta exultatio.

Ne te lateat autè magna Elisabethæ moderatio, & submissio cum admirabili prædictione. Erubescit enim quòd ad eam venisset virgo, cum id eius longè superaret dignitatè. Et ideo: Vnde hoc mihi? inquit. Sicut etiam illius filius fecit ad Domini aduentum: Et tu venis ad me, dicens in tempore baptismatis. Vide autè quemadmodum virginè appellat. Eam & matrem, & dominam suam nominat: quinetiam benedictam dicit in mulieribus. Et id quod gestabat in vtero, fructum ventris eius appellat admirabiliter, & præter opinionem. Quid hoc significans? Quòd feminis viri minimè erat particeps. Et in domo quidè Elisabethæ habitauit virgo circa tres menses. Deinde ea quidem sic donum reuertitur: Elisabeth autè impletum fuit tempus paried. Quamam verò de causa ad tres menses, & non plures fuit cohabitatio? An omnino quòd tunc esset paritura Elisabeth? Si enim circa sextum mensem; ex quo ea conceperat, missus fuit Angelus ad virginem: ipsa autè cum apud Elisabeth venisset, menses tres apud eam permanet, clarè est, quòd cum finitum esset tempus conceptionis, quòd nonus mensis circumscribit, in domum suam virgo reuertitur: & fortasse hac de causa, quòd vniuersa multitudo erat ventura in ædes Zachariæ, cum instaret tempus pariedi Elisabeth: pudor autè virginis hæc minimè sustineret. Vndè autè venit in mentè Elisabethæ, vt infanti imponeret nomen Ioannis, quòd re vera erat noui, & ab eorum genere alieni? Vndè autè, nisi re vera ex spiritu sancto, & ex virtute eius qui nascetur: neque enim ei hoc significauit maritus. Quomodo enim, cum ei esset adhuc lingua præpedita? Certè etiã post hoc scripto significauit Zacharias (nuntius enim non poterat) admirari sunt, inquit, oes. Propter quamnam aliam causam, si propter parentum cõuenientiam circa nomè infantis? Simulatq; ergo scribens nominauit, linguæ quoque dissoluta sunt vincula, & cœpit loqui. Sed cur inuadit timor omnes qui circumhabitant? Quòd oportebat clara præcurrere miracula, & propter promissionem eius qui erat nasciturus, & propter eam eximium illius partum, vt ab initio fide dignus, præclare appareret. Significat autè hoc quoque id quod subiungitur, quòd admiratio & metus inuaserit omnes, scilicet eos qui audiebant. Quisnam erit, dicentes, hic puer? Verumenimverò ne hæc quidem nos prætereat, neq; focioridæ accensur, in iis in quibus debemus potius conferre studiũ & diligentiam? Vide enim quemadmodum lingua Zachariæ, depositis quibus alligabatur vinculis, non solummodo loquitur, sed etiam, vt propheta, cœpit futura pulchrè prædicere: atq; adeo de ipso filio prædicere, qui eius linguæ vincula emiserat, & eam relaxauerat. Prædicat enim eum futurum prophetam altissimi, & præiturum esse ante eius faciem, paraturũ autè esse vias eius. Sed hæc quidem sic. Consequatur autem, inquit, Ioanni pro ratione ætatis, spiritalis quoque gratiæ accessio. Hoc enim sibi vult Euangelista, dicens: Puer autem crescebat, & confirmabatur spiritu, & que sequuntur. Quinetiam eum dicit fuisse versatum in solitudinibus vsq; ad tempus, quo se demonstrauit Israël. Sed quoniam de causa noluit cõuersari cū populo, & peregrinationis amicus fuit, & solitudinis? Ne euanesceret populi in eum reuerentia, vt quæ obfusceret, & flaccescat conuersationis affinesatione: quinetiam vt dum argueret, facilius admitteret: & dum testimonium ferret, esset fide dignus: nunc quidem Iudeorum arguens improbitatem, partim autem Christo ferens testimonium. Verumenimverò Zacharias quidem senex & sacerdos, vt à patribus de eo tradita tenet narratio, cum vitam produxisset vsq; ad ipsum Dei & Saluatoris nostri ortum secundum carnem, & cum maternis vniis (ò diuinam submisionem) eum vidisset gestari: & sic ab ea sæpe in templum introduci, & eum esse Deum minimè ignorasset: propterea ei concedit, vt ingrediatur in sancta sanctorum, cum cognouisset eam esse Deiparam, & vt illic staret, ei largitur propter excellentiam. Sed hæc quidem ita se habebat. Ea autem res clariore ex Iudæis (ita enim vult quæ traditur narratio) ad iram accendit, & efficit, vt in senem grauiter insaniant. Etenim audiebant, inquit, ab eo Regem creatæ naturæ ad humanam venisse generationem. Metu ergo ne Regi parerent, concipiunt laborem, vt ait Esaias, & pariunt iniquitatem: & cum essent procliuēs ad malitiam, & ad effundendum sanguinem, non minus quam aquam è manu, vna nocte in templum irrupentes in conspectu (proh dolor!) altaris occidunt Zachariam. Deinde cum sanguis locum admodum cruentasset, & eadem factam planè argueret, terra effossa abscondunt mortuum patricidæ, vt qui

caedis

caedis quoque scelus vellent abscondere. Hoc autem est re vera difficile, est enim scelus factum quidem facile: postquam autem factum sit, celatu difficile. Et sic quidem narratur fuisse occisus Zacharias. Aliud quoque traditur non minus receptum, quòd propter puerorũ eadem ab Herode factam is quoque fuerit interemptus. Postquam enim in omnem partem peruasit edictũ, quòd iubebat interfici pueros in Bethleem simul & in montanis, vt communi cæde horum puerorum, eum etiam vnã interimeret, qui erat suscitaturus mortuos: & sic ipse metum exuerit principatus, ea enim de causa omnes pueros fuerat aggressus occidere (Proh dolor, ad cuiusmodi cœpta impelluntur homines propter gloriæ cupiditatem) tunc quærebatur quidem filius quòque Zachariæ ad eadem, vt qui nuper esset natus: non inueniebatur autem. Etenim quomodo Ioseph iubeatur fugere in Ægyptum cum Maria, & puero: ita etiam Elisabeth quandam speluncam ingressa cum infante, in ea habitabat. Quoniam ergo infans ab eis apprehendi non poterat, totam iram ij qui puerum quærebant, effundunt in Zachariam: & cum in templo inuenissent (etenim rursus vice sua attendebat altari incensũ) interficiunt celantem filium, vt qui eum nollet eis ad eadem tradere. Et sic duplicem assequitur coronam, quòd & Deo ministrans mactatur apud ipsum altare: & quòd cum infantibus primus Christo sacrificatur. Cùm hæc sic processissent (& post multos quidem annos) è viuis Monarcha excessisset Augustus: Tyberius autem, qui Monarchiæ ab illo suscepit dominatum, quindecim iam annos in imperio transegisset: quinetiam Herodis alienigenæ Regno in quatuor principatus diuiso, & totidem numero filiis distributo: qui quidem erant; Archelaus, & Herodès, & Philippus, & Lysanias: cum prima quidem tetrachia esset Iudæa, eam autem administraret Archelaus, qui erat primus inter filios; Cumque omnibus scepro Romano collum inclinantibus post primam descriptionem, ducesque & præfides, quibus Reipublicæ cura mandabatur, Roma accipientibus, Pontius Pilatus tunc præses esset Iudææ, qui quoniam Tyberio Cæsari erat intimus, ideo premium suæ in eum amicitiae, hanc acceperat administrationem (Oportebat enim cum venisset Christus, cui imperare erat repositum, vt ait propheta, cæsare principes ex Iuda) Et Galilæa quidem Tetrarcha esset Herodes, vt sacrum dicit Euangelium: Philippus autem eius frater esset Tetrarcha (oportet enim, tanquam ornamento aliquo, ipsi vti eloquijs) Iudæa, & regionibus Trachonitidis: & Lysanias Abilina: sub Põrtheibus Anna & Caipha, Ioannes definitum expectans tempus (vt sacra dicunt eloquia) quo se Israël ostenderet, morabatur adhuc in solitudine, quam habitauit vix solutus à falscijs, exercens vitam Angelicam, & liberam ab omnibus impedimentis, & omni supellestite: Non enim tecto, non mensa, neque aliquo ex ijs, quæ sunt huiusmodi, indigebat: Non terram arauit, non sulcũ profecidit, non sudorè vultus, quã quidem meam, & paternam noui pœnam, panem comedit: Sed arborum quidem summæ frondes alimentum parabant: ex pilis autem cameli rude, & sine arte confectum indebat vestimentum: vt eos qui erant in mundo, ad quos nõ ita multò post venit, doceret victus tenuitatem, & instrueret, vt & humana despicerent, & eam, que re vera erat apud antiquos, exerceret frugalitatem: qua prius Adam honoratus, minimè opus habuit vestibus. Clarum est enim ei post transgressionem opus fuisse vestibus. Cùm autem tempus iam dictum aduentasset, & seipsum Israël patefecisset, cuiusmodi erat ad afferendam admirationem homo, qui trigintã annos habitauerat in solitudine: & se veluti pœpetuo damnauerat exilio: & cum nullo omnino homine versari statuerat, & ab ineunte ætate vitam elegerat monasticam, vt qui tunc primũ veniret in conspectum hominum? Statim enim, vt iam diximus, ab incunabulis libenter versatus fuit in solitudine, nulla re humana omnino indigens, simul cum moribus loquentem formam, & vestem attrahens: vt qui fuisse filius pontificis, & testimonium de eo ferentem Esaiam apertè induceret, Illud enim: Vox clamantis in deserto: de eo scilicet dictum est: Nouus quidem Helias ostensus ex omnibus, vel potius omnibus persuadens se habere illo aliquid amplius, quatenus plus est omnino versari in solitudinibus, quam in ciuitatibus, in quibus erat Helias. Ea de causa erat Iudæis mirandũ in modum venerabilis, & tolerabantur eius reprehensiones. Quomodo enim eos increpans, & vocans genimina viperarum, etsi manu essent valde prompti & propensi ad eadem, eos non adegit ad insaniam? Verumenimverò attendendum est, quã fuerit Iudæis Baptista admirabilis: Eis enim iniecit suspicionem, ne ipse re vera esset Christus. Et ideo extitit vox illa, quæ ex alto testimonium filij tribuebat ei, qui baptizabatur: & columba quæ aduolauit, & apud illum solum mansit. Illum autem nihil ex his extulit, neque vnquam visus est primas partes sibi vendicare, sed sibi potius extremam afficere humilitatem. Quid enim sibi vult illa calceamenti corrigia, nisi quòd omnino recusaret se cum Iesu cõferri, & diceret se non esse idoneum, qui solueret corrigiam eius calceamenti? Et alioqui cum à Iudæis, missis ad eum legatis ex sacerdotibus & Leuitis, interrogaretur: cõfessus est, inquit, & nõ negauit: & cõfessus est, se nullo modo esse Christum: etsi illi ad exprimentam Baptistæ cõfessionem, quòd ipse esset,

K iij aperte



apertè Christus, quid non faciebat? Eò enim cum alijs hæc tendebat interrogatio: Quid tu baptizas, si tu non es Christus? Quin etiam à proprijs discipulis Christo inuidentibus, & propter Baptisum non nihil vellicantibus (Ad eam enim sensum accedentes, & ad emulatione accedentes; qui tu testimonium tulisti, aiebant, ecce is baptizat) ille ne tantillum quidem abducebatur; apertè autem dicebat, se ipsum non esse Christum, sed missum. Christum verò & Agnum Dei vocabat, & se quidem oportere minui, illum autem augeri constebatur. Non erat autem Iudæis solum venerandus Baptista, & verè dignus, qui haberetur in admiratione: sed etiam ipsi Herodi, & ei magis, quàm Iudæis, quòd ei non solum pudorem, sed metum quoque iniecerat. Timebat enim, inquit, Ioannem, quòd sciret virum sanctum, & iustum eum esse. Quinetiam eum audiens multa faciebat, & eum lubenter audiebat. Nam illud quidem habebat ex conscientia: condemnationis: quòd eum timeret, inquam, cum prauè & sceleratè viueret: hoc autem ex virtute dicentis, quòd omnino eum lubenter audiret. Et sic efficit quidam virtus, vt eam illi quoque reuerentur, qui sunt ab ea omnino alieni. Sed reuerè magnam vim habet intemperans cupiditas, & res est omnium efficacissima ad animam redigendam in seruitutem: Sicut etiam hunc Herodem miserè admodum affecit, dum non secus Rege ac mancipio, prohi dolor, vna est: Qui despecta sua vxore, ea autem erat filia Aretæ Regis Arabum, & contemptui habito eius amorè, plurimi faciebat amorem Herodiadis. Eam enim cum esset vxor fratris Philippi, duxit præter leges, cum iam haberet semen fratris. Illi enim solis permittebatur hoc facere, quorum fratres reliquerant vitam absque filijs. Permittebatur autem omnino hoc consilio, vt semen suscitaret fratribus. Propter hæc ergo Ioannes Herodem reprehendens, visus est surdo canere, & loqui in aurem mortuo: est solitus esse prius eum lubenter audire, & sciret eum in magna haberi reuerentia. Sed amor Herodiadis, qui, vt diximus, eum inuaserat vehementius, efficiebat vt nihil faceret verba Ioannis: & illum quidem coniecit in carcerem: Herodiadi autem gratiorè præbuit audientiam, & liberè dedit potestatem sui explendi desiderij. Cæterum Baptista, vt qui esset propheta, vel potius propheta superior, cum præcognouisset se per Herodem quidem mox esse excessurum ex hominibus: Suos autem discipulos hominè quidem solū existimare esse Christum, ipsum verò esse Christum longo intervallo præstantiorè: vellet aut hoc corrigere iudicium, vt quod non rectè haberet, quoniam neque desiderabat assentionem, neque præter veritatem volebat ornari gloria, quid faceret? Cum ille elegisset duos ex suis discipulis, mittit ad Iesum, qui rogaret: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et hoc statuit facere, non ipse volens discere, sed illos doceri potius. Quomodo enim opus habuisset dicere, quem nouerat ex vtero antequam ex eo prodiret, & quem doctus à patre apertè prædicauit in omnibus? Quibus cum venissent, & hæc Christo dixissent, ille quidem primùm nullam dat lingua responsonem, sed factis potius respondens, se ipsum esse ostendit quem quærebant, signorum magnitudine: quoniam ea ipsa hora multa signa fecerat: deinde verò etiam per verba adiciens responsonem: Euntes renunciate, inquit, Ioanni ea quæ audistis & vidistis. Quænam autem ea sunt? Cæcorum correctio, leprosozum mundatio, surdorum auditio, mortuorum resurrectio: & quæ deinceps consequuntur. Propter quæ diuinè subiungit: Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Quid hoc dicens, aut quid volens ostendere? Quòd vel eius supercilia (vt ait diuinus David) examinant filios hominū, & quæ ab eis agitantur in cordibus, eius oculos minimè effugiunt. Ipsi enim apertè erant qui scandalizabantur. Postquam autem ij rediissent ad Baptistam, volens Christus ijs quoque mederi, quæ turbæ circumstantis animum perturbabant (Iam enim rectè se habebant Ioannis discipuli) Verisimile namque erat turbam dubitasse, nū hæc dicta essent à Ioanne ambigente, vtrum is sit qui venit, an alium fortè expectare oporteat, vt qui vel propter carcerem in metum incidisset, vel etiam poenitentia ductus esset eorum, quæ prius dicta fuerant: Has, inquam, dubitationes Christus corrigens: Quid existis, inquit, visum in desertum? Arundinem vento agitatum? aut, Eum qui in mollibus est vestitus? vel prophetam tantum? Hæc autem post discipulorum Ioannis reueresonem, sicut diximus. Neque enim eis præsentibus volebat laudes contexere Baptistæ, quoniam assentantis potius, quàm vera dicentis existimata essent ea quæ dicta sunt. Ad quid ergo exemplum arundinis, quæ vento facile agitur, quàm vt ostendat hominem facilem & mobilem, venti campū: vt est in proverbio: & mentem quæ facile duci & transmutari potest: quæ seruit temporibus, & citò ab eis transfertur? Non ergo à priore illa mente, & sententia traductus est Ioannes: quoniam cum adducto exemplo pugnat ex diametro. Est enim ille firmus & solidus, arundini quæ facile circumfertur omnino dissimilis. Quid autem illud, in mollibus vestitus? Eos inuit qui viuunt in delicijs. Probabile enim erat Iudæos cogitare, quod primū fuerat firmus ac robustus, & assuetus laboribus, deinde delicijs vsus, tūc euaserat delicatus, & inierat fœdus cū mollitiæ: Quorū neutrum fuisse Ioannis animi, & vitæ, certum testimonium est, & vestis & carcer. Nō enim

enim condemnatus esset illum habitare, si sciuisset seruire tēpori, & cedere Regibus se iniquè gerentibus: cum præferri ei non esset necesse loqui gratiam, sed solum tacere sufficiebat, vt omnibus medijs obferuaretur, & coleretur. Quomodo autem accipiendum est illud: Eū esse plus quàm Prophetam? An quòd conspectus sit propinquus Christi aduentui ad homines? Mittam enim, inquit, Angelum meum ante faciem tuā. Quod quidem nihil aliud significat, quàm proximè. Nam ij quoque qui in progrediendo præcedunt continentur Regibus, ij scilicet & maiorem, quàm alij habent auctoritatem & sunt ei coniunctiores.

Et sufficit quidem lingua Dominica ad ferendum Ioanni testimoniu de excellentia inter homines: & quòd nulla mulier eo maiorem pepererit. Inueniet autem qui velit veritatem quoque rerum idem dicere, si illius mensam cogitet, si illius viuendi rationem, si excessam illius mentem. Tanquam enim qui è caelo venisset, sic terram obibat, corpus tanq̄ superuacuum, & otiosum aliquid inferens, & eius ferè nullam curam gerens, hymnis & precibus assidue deditus, propemodū quidem nec terrā tangens: ad cælū aut mente sublatus, & Deum solum purè contingens, nullam rem humanam vendicans, sed nouā vitæ viam ingrediens, vt qui esset simul tranquillus, & vehemens. Etenim cum populo quidè Iudæorū strenuè & fortiter, cū Rege aut liberè, cum suis verò discipulis comiter admodum & benignè loquebatur, non leuiter quidem, & temere, sed vnumquodq; scilicet, vt oportebat. Quomodo ergo non erat hominibus maior, qui sic erat affectus? Quid autē sibi vult id quod subiungitur: Minor quidem, in regno aut cælorū maior? An ne nimia laudes Iudæis aliquam parerent absurditatem, & darent eis occasionem Christo præferendi Ioannem? Minorè autem omnino & ætate, & multorum opinione, seipsum vocat. Erant enim quidam qui ei non solum tribuebant humilitatem: sed & voracem, & vinipotorem non verebantur eum vocare. Sed iam ad eius quoque mortem est transeundū, quam ille subiit propter reprehensiones, vt qui perpetuò aduersus peccatū decertauerit, non timens dies (vt dicam cum diuino Dauide) non formidans vultus Regum, qui Deum & leges despiciunt: sed apertè arguens eos seruos voluptatis, qui alijs (ò iura & leges) volent imperare. Nam postquā iam fuisset inclusus carcere (eo enim illic dimisso, digressi sumus) Herodes faciebat cenam in suo hatali proceribus & tribunis, & vt sacrum dicit Euangelium, primis Galilææ. Deinde in cœna oblectationes, & honestæ recreationes. Oportet enim eas quoque dicere, quibus Rex vsus est apud eos qui inuitati fuerant. Accedit puella saltans, nō plebeia aliqua, aut vna ex vulgo, sed quæ nominata fuerat filia Regis, & illius ipsius Regis qui conuiuio exceperat. Nec erubescerat Regina filiā, eamq; vt videbatur, virginem introducens, & saltantem producens in conspectu tot masculorū, rem pudicis oculis non solum inuicundā, sed etiā vitandā, Sed id consultò agebat, vt cognosceretur quàm esset honesta ea, quā Rex duxerat, & ex fructu arbor, & ex filia mater aperta euaderet: Et ipsa quidem per illam: qui duxerat autem, per vtramq; laudandus videretur, & beatus. Vnde verò mali quoque accessionem, Patri placuit id quod hebat, propter quod oportebat eum magis pudore affici: & sic placuit, ò Regiam munificentiam, vt polliceretur se ei regnum suū esse diuisurum, ad remunerandam rem tam publicè vtilem, & magno studio dignam: & quod est deterius, cum nec illa petiisset, sed ipse eam ad rogandum incitasset.

Illa autem laudis quoque & gloriæ mouetur cupiditate, & rem petit longè maiore, vt quæ cum esset fœtus viperæ, didicisset ab ipsa matre peritionem. Quærit enim non dimidium regni sibi promissum, neque aliquid eiusmodi: sed rem, prohi dolor, quæ omnia regna terræ superaret, & cum quæne ipse quidem mundus potest conferri, si eius spectes pretium: nempe, caput viri, quod tu quoque prius, qui serius es potius quàm Rex, in maximo honore habuisti: vt ipsa dicunt Euangelia, & nos prius ostendimus. Nunc autem propter à ratione alienū tui animi motum, & eius reprehensiones, in vincula conijcis virum illum venerandum, & non solum conijcis, sed etiam interimis: & illud caput malis vendis amoribus, tales, ò infelix, gratias ei largiens, cuius tu turpi amore tenebaris. Quis verò fuit hic prætextus? ne iniurandum transires, iusti interemptio? Clarum est enim te esse pollicitum regni tui dimidium ei datum. Hoc autem quid est aliud, quàm opes, pecuniæ, iugera terræ, gloria ad tempus, quorum ipse erat Dominus? Hæc enim si te ex equo essent diuisa, tuum conseruassent iniurandum. Viri autem cædes, viri dixi, imò verò plusquam viri, quid cum his commune habebat apud eum qui temperanter viuuit, & rectas leges sequitur? nisi hoc tibi erat regnare, ò optime, subiectos nulla de causa interimere. Tu autem prætulisti te molestè ferre, vt qui necesse habuisses iusti viri cædem permittere, iniurandi, & non legum solum custos diligens. Sed satis intellectum est te ad nouercæ, vt aiunt, fere tumultum, & præ te ferre te illud dare inuitum, quod magis gaudebas, quàm ij qui petebant.

Inferat autem caput plenum sanguine, inuitatis quidem tetrum spectaculum, & quod omnem conuiuij lætitiā poterat in dolorem conuertere: matrī autem puellæ maximam afferens

afferens voluptatem. Talem enim sciebat eum videre, qui eam prohibebat ne viveret ex sui animi sententia, & zelo linguam habebat non minus gladio a cutam, licet mutam. Diuina enim quædam res est virtus, & quæ vinci non potest, vt quæ etiam post mortem eius qui eam possedit, adhuc dominetur. Qui enim erat adeo turpis, & abominandus, & voluptatum feruus Rex, qui cædem talis viri, tanquam vnus abiecti & contempti, iussu fecerat, vide quem admodum post illius mortem euadit timidus, & meticulosus. Adeo certe timidus, vt eum qui erat mortuus, putaret propè esse morte superiorem: Cùm enim de Iesu audisset, Euangelium inquit, Herodes, & quænam faceret miracula: Hic est, inquit, Ioannes Baptista, hic surrexit à mortuis. Huius autem rei probatio erat. Virtutes enim dicebat operari in eo: Domini signorum & miraculorum sic vocans operationem. Postquam autem fuit interfectus diuinus ille Ioannes, & magna contentione petendum caput, præmium saltationis donatum fuit illi debaccanti iuenculæ: & id per ipsam habuit, mater illa cùm id accepisset, quod ardentem sciebat, profundè infodit, & apud se turò abscondit: vt ex ijs, quæ à patribus sunt tradita, narrationibus, scriptisque, licet discere. Magnus enim timor, & magnitudo eius quem habebat odio, efficiebat, vt ipsa sibi caueret. Neque permittit caput coniungi cum corpore, dubicans ne sic resurgeret, & ad priores rediret reprehensiones: Sed si, inquit, apud me caput rectè abscondatur, id non facile poterit resurgere. Postquam autem curæ fuisset eius discipulis, vt reliquum corpus in quodam loco insigni honorificè sepeliretur, ij ad Iesum venientes omnia ei renunciant. Ille autem, vt potè ex eo dolore affectus, non amplius patitur manere in regione, sed illinc surgit protinus, & vnà cum suis discipulis nauem conscendens, venit in desertum quendam locum Thebaidis, & se, & illos quietè recreans, & veluti consolans tristitiam. Atque diuinus quidem Ioannes, cùm præter alia bona quibus erat locuples, etiã quod à Christo acceperat, testimonio fuisset honoratus, cælorum quibus erat dignus, fortis fuit habitationem, cùm triginta duos annos, & sex menses peregrisset in terra. Herodem autè Dei iusticia, est vt plurimum soleat esse tarda ad supplicium, tamen hoc fortasse insigne scelus habens odio, haud ita diu post inuadit. Postquam enim ille suam vxorem propter vehementem amorem in adulteram, & odib habuit, & repudiavit: ea non ferens contumeliam, venit ad Aretam suum patrem, qui erat Rex Arabum, vt antea dictum est, ei quæ & insolentiam, & alia omnia (vt semel dicam) exposuit, & petijt, vt vlcisceretur rem, quæ mulieri est intolerabilis. Ille autem, neque enim eius solum, sed suam potius propriam existimabat contumelia: bellum commouit aduersus Herodem. Et cùm rem rectè gessisset, & illius exercitum valde cædisset: & alios quidem occidisset, alios verò redigisset in seruitutem: & subiectis flammis omnem esset populatus regionem, reuertitur. Et res quidem Herodis ita se habuerunt. Ceterum huius adulteræ, & illegitimæ vxoris Herodis quomodo? Ipsa in longissimum quidem tempus vitam producit. Cùm suam autem vidisset filiam acerbo sine primùm vitam terminabile, sic ipsa quoque recedit ijs, quæ illi sunt, omnino seruata supplicijs, & bibitura totà fecem iustissimi calicis, qui est in manu Domini. Filia autem illius, quam quidem diximus perijisse ante matrem, cùm ad quendam locum proficisceretur, & tempore hyemis operteret eam flumen trajcere, quoniam erat glacie concretu, id transibat pedibus. Cùm autè glacies non sine Dei numine omnino esset disrupta, ipsa quidem vsque ad caput defluxit misera, tunc quoque veluti saltans laniationibus, non in terra, sed in aquis. Caput verò & glacie confractum, & validè amputatum, relinquitur supra gelu, admirabile iudicium Dei iudiciorum, ipsum quoque diuisum à reliquo corpore, non gladio, sed glacie. Sed hæc quidem ita se habuerunt: & infame illud, & sceleratum caput propositum erat spectaculum omnibus, ea quæ fecerat in memoriam reuocans spectatoribus. Quemadmodum autem illud verè sacrum, & magna intentione quaerendum caput, in profundo terræ (sicut prius diximus) à Baccha illa abscondum, admirabiliter rursus eluxerit, & manifestum euasit fidelibus, iam ad declarandum accedit oratio. Duo monachi ex Oriente profecti cùm eos teneret desiderium fruendi conspectu sacrorum locorum Christi passionu, veniunt Hierosolymã: Alteri eorum dormienti apprensus Baptista, ostendit quifnam esset: & cùm ad Herodis, inquit, Regis domum veneritis: illic enim est meum caput conditum: à vobis maximè curandum est, vt id tollatis. Manè ergo accedens qui visionè viderat, ea comiti communicat. Ille autè id quod visum fuerat, in anem dicit esse visionem, non veritatem. Ipsum enim fortasse mouebat ad incredulitatè affectu emulationis. Ea ratione & negligebatur id quod imperatum fuerat, & ad effectũ minimè deducebatur. Sequenti ergo nocte sigillatim accedens prece veritatis vtriusque mandat eadè, dicens: nihil oportere dubitare: sed omni incredulitatè deposita & socordia, curam gererent eius quod fuerat imperatum. Cùm ergo ambo id quod visum fuerat, rursus sibi inuicem significassent, & soluta est incredulitas, & ab vtriusque via simul est confecta: Præcursore rursus (vt semel dicam) illa eis dirigent e, & bono duce eis effecto. Breui itaque ad locum perueniunt, & inueniunt

inueniunt sacrum caput, cuius amputatio fuerat poena temperantiæ, & ideo non merebatur abscondi, sed potius prodire in lucem, ad sanctificationem, & vtilitatem multorum.

Cùm id ergo suffulissent monachi, vt iussi fuerant, & in saccum ex pilis confectum id immisissent: quod quidem fortasse factum fuerat de illius sententia, vt caput imitaretur indumentum totius corporis, quo utebatur in solitudine: statim se parant ad reditum, re verè desiderabilem, & supra milia auri, & argenti (vt cum diuino Dauid dicam) fidelibus afferentes. Figulus autem quidam illo tempore, ex ciuitate quidem Emesa genus ducens, sed tanta laborans inopia, vt ipsam odio haberet patriam, vt quæ eum non posset alere, ob idque charum etiam solum, nempe patriam ipsam derelinqueret, & quasi secum habitantem, paupertatem fugeret: hic cùm erraret in via, incidit in monachos, à quibus diuinus thesaurus, nempe Præcursoris caput exportabatur. Cùm ergo illè vnà cum eis colloqueretur, & simul iter faceret, illi tradunt ferendum hoc excessum & venerandum caput. Ignorante autem figulo quidnam esset, quod eius fidei commissum fuerat, illi apparet Præcursor, & in eius conspectum fugiẽs: Relictis, inquit, tuis comitibus, auferge cum eo, quod habes in manibus. Hoc autem facit, Monachorum quidem, vt est verisimile, frigiditatem condemnans & socordiam, vt qui rem tantam homini alieno & ignoto credidissent: Figulo verò hanc præbens occasionem, & rem gerendi rectius, & vitæ melioris. Nam cùm ille obedisset, & latuisset, & cum tali thesauro domum esset reuersus, fuit deinceps florens opibus, & bonorum bonis per totam vitam repletus. Quo modo enim non erat futurus, qui non vt ille comedere Chremylus Pluuium domũ introduxerat, cæcum penitus, & cui non est sidendum: sed veras diuitias, thesaurum, inquam, qui non exinanitur, secum habebat habitantes? Non oblitus autem ille quum malè prius rem suam gereret, sacrum illud & venerandum caput in omni honore habuit. Et hoc quidem tota vita sua fecit. Cùm autem esset decessurus, vbi illud inposuisset in hydria (sic enim forte dispensabat, qui eius, qui propter me pauper est factus, paupertatem æmulabatur in omnibus) & deinde extrinsecus eam arca inclusisset, & pulchrè signaculo obsignasset, deponit apud sororem, ei quæ euenerant omnia aperiens, & quemadmodum veluti quodam inexpugnabile malum aliquando ipsunt atterebat paupertas: propter spem autem rebus mutatis, ad eas quas nunc habet, opes peruenit, & bonorum affluentiam. Causam autem mutationis dicebat fuisse caput quod in vase ostendebat inclusum: quod mihi, inquit, maiorem attulit vtilitatem, quam quod vulgò celebratur, cornu copiarum. Cùm sic dixisset, diligenter præcepit, vt in omni quidem honore illud haberet: id verò quod celabatur, ipsa non prius aperiret, quam ijs quos nouit modis Præcursor ipse id faciendum significaret. Hoc autem iussit, fortasse considerans, quòd qui suum Dominum, cùm adhuc esset intra vterum, non ignorauit, sed in ventre exultando eum significauit, is etiam post mortem capsula, tanquam ventre, vtens seipsum cùm veller esset declaraturus. Atque quamdiu quidem, sorori inquit, vixeris, vide vt omnis honor, & cultus ei feruetur: postquam autem videris tuum appropinquare decessum, apud aliquem virum pium est hic tibi deponendus thesaurus. Sic ergo mulier, quamdiu habuit quidem corpus, alacritati fertiens, curauit mandata fratris, & in seruendi venerando capiti non fuit negligens. Postquam autem peruenit etiam ad senectutem, & ad necessarium exoluendum debitum mors eam vocabat, implet hic quoque mandatum: & apud quendam, qui non solum pietatem, sed etiam castitatem sibi vendicabat, deponit thesaurum, ea mandans similiter, quæ sibi quoque mandata fuerant. Ad multos ergo eodem modo donum trãfrens, deinde etiam ad quendam Eustachium monachum quidem & presbyterum, sed diuersæ ab orthodoxis sententiæ, & non conuenientem cùm ijs qui de fide rectè sentiebant, bonum illud venit: cùm ignorasset, vt arbitror, ij qui deposuerant, sententiæ diuersitatem. Ei verò non hoc solum, sed mens quoque erat peruersa, & mores conueniebant ei quod sentiebat. Idque facile probari potest. Quæ enim faciebat id quod apud eum celabatur, & quæ diuina signa operabatur, sibi improbè ille impius adscribebat, & fur erat simul, preciosissimam thecam habes tanquam marsupium, & non minus quæ fiebant, quam quæ immittebantur, cauponans, vt qui omnino simularer, & ea ad se traheret. Non oportet autem omnino admirari, si viro tali tantum preciosum caput Baptistæ sustinuit committi. Quid enim, qui & in improbæ mulieris manus prius venire, & ab ea abscondi: multò autem magis qui etiam illam ipsam sustinuit habere causam amputationis? Tandem verò fuit euidentis quænam esset eius sententia. Fauebat autem Ario, & eodem morbo quo ille laborabat. Propter ipsam itaque hæresim eadè hora expellitur ex ciuitate Emesenorum, valde quidem rogans, & obsecrans, vt vnium solum diem sibi liceret manere in monasterio. Cùm non fuisset autem exauditus (Neque enim oportebat, cùm diuinus non permitteret Præcursor, futurum malum egregiè prospiciens: Volebat enim sceleratis diuinum caput secum accipere, vt rursus furaretur, & sibi attribuere: quæ ab illo fiebat miracula, & sic procurare, vt hæresis rectè se habere, & Deo grata

2 Vide hic magni  
contra hereticos  
testimonium, quod  
sanctus præcur-  
sor Domini caput  
suum noluit diu ma-  
nere apud mona-  
chum Ariannum.

esse videretur) ille quidem malus malè statim expellitur: 1 caput autem rursus ita vt erat, manet in monasterio. Cùm autem post multos qui præfuerunt, diuino quoque Marcello præfectura eius monasterij fuisset credita, visum est magno præconi veritatis seipsum ostendere. Ostensio verò fuit admirabilis, & digna, quæ à fidelibus audiatur hominibus. Sic autè habet, vt ille ipse, cui fuit declaratum, Marcellus exposuit. Erat quippe media hebdomada diuinorū ieiuniorū, & decimus octauus mensis Peritij dies: Regnabant autem Valentinianus, & Marcianus in primis pij Imperatores: Ecclesiæ verò præerat Vranus. Visæ sunt, inquit, mihi in somnis apertæ esse omnes portæ nostræ monasterij: & ego conturbatus putabam me abire hoc animo, vt portas clauderem. Deinde rursus mihi sum visus videre fluium in portâ irruentem, & mirari, vndenam esset tantus aquæ impetus. Cùm hæc autem in animo versarem, audiebatur sonus multitudinis populi, & clasiū, quæ ab Oriète veluti ferebantur super aquâ, quæ ad nos quidem procedebat. Vnaquæque autem clasis propria lingua vtens: Ecce, dicebat, magnus ille Præcursor Christi Saluatoris nostri, & Baptista Ioannes ostenditur. Cùm ego autem istarem ad portam meridionalem, & illa statim est aperta, & ingressæ sunt acies. Ego verò simul, relicta portâ, currens sum ingressus: & stans in initio scalarum, vidi ipsos ingredienti monasterium. In ipsidem autem scalis mihi adhuc stanti visa sunt duo atria, vnum quidem vergens ad occasum, alterum verò ad meridiem: & magnum templum situm erat in medio eorum. Vnamquamque autem classem videbam ingredientem in atrium, quod vergebat ad occidentem. Deinde etiam cùm ad templū adorassent, statim alierunt ad portam meridionalem, & sic destiterunt ab itinere. Deinde etiam audiui vocem aliorum rursus clamantium: Ecce magnus Ioannes Baptista. Cùm ad hoc sustulisset oculos, aspexi illum in eo templo, quod videram. Præterea autem duo quidam vnâ cum eo aderant, vnus quidem à dextris, alter verò à sinistris. Iam verò vnamquamque classem ad ipsum accedentem benedicebat: & postq̄ ille cessarunt accedere, me quoq; subiit desiderium ad ipsum veniendi, & simile percipiendi salutationem, & benedictionem: me autè continui parumper, quod nollem illis portis ingredi, per quas ingressæ erant illæ classes: & quoniam non videbam aliquè labra ori eius admouentem, nisi soli pectori: tandè nihilominus in eius quidem conspectū veni anterior, sed tremebundus, & timidus, & humi figens oculos. Deinde etiam humi procubens prehendo eius pedes. Ille verò me erigit, & barbâ placidè tangens, & os ori admouens amplectitur, & præterea vas proferens lacte plenū, id tradit mihi, subiungens: Hoc tibi erit ad benedictionem. Deinde cùm sic visum esset progredi, eū præcedebam: & simul ipse, & qui cum eo erant, conuenerunt in hoc nostrum monasterium. A me autem cùm attendissem, ante ipsum conspecta fuit colūna ignis: & cùm vidissem, non paruus mihi metus incubuit. Et statim è somno sum excitatus. Non multum tempus intercessit, quod mox sui à somno iterum captus, & quæ visa fuerant ad finem perueniunt. Nam erat quidem vespera diei vnus ex ieiunijs. Ego autem dixi monachis: Vnusquisque vestrum suum psalmum bis dicat. Qui cùm sic facerent, vni ex fratribus (erat autem ei nomen Isaacus) cùm sustulisset oculos, ignis apertè ardens visus est in spelunca. Cùm ex eo autem esset timore affectus, vox eum recreauit, dicens: Noli timere: Ecce enim datus sum vobis: Tu verò surge, & progredere, habens stellâ tuâ vię bonam ducem futuram. Vbi autem illa absorpta fuerit, si effoderis, nequaquam carebis eo quod est promissum: sed me omnino inuenies in regione. Et hæc quidem vox extitit. Ego autem terrore affectus & expectatus statim surrexi, & vidi proximè stellam ante oculos, quæ iter ineuntem me præcedebat. Ego verò ibam eam sequens, donec illa stetit super concham speluncæ, vbi etiâ defossam fuerat caput Præcursoris. Cùm ego hæc omnia spectassem, & iam fidem animo conciperem, procumbens in genua, adorauit Dominum, & suffumigans vehementer orauit. Deinde in manus accepto ligone, cœpi vehementer fodere. Hæc autem mihi facienti, visus est quidam locus calce validè ædificatus vsque ad quinque cubitos. Cùm pergerem fodere, à me audiebatur quidam sonus quasi fictilium. Cùm autem iam solum tangerem, video erisamenta, velut arena: & simul etiam vna egreditur tegula, sub qua tabulam aspexi nuccâ. Quam cùm sustulisset, sub ipsâ inueni preciosam hydriam. Et deinceps distrahebar metu, simul & gaudio. Animo tamen confirmatus (ò manum audacem) & tremebundus hydriam aperio, & sanctum caput contrecto. Deinde cùm id etiam, sicut oportebat, 2 adoraui, rursus operui hydriam. Nondum finem acceperat id quod fiebat, & ad nos accedit Archimandrita, & diaconus, Gennadius, inquam, qui cùm nobis occurrisset in ostio speluncæ, & ea dixisset, quæ dici consueverunt, narrat visionem, quam viderat in somnis. Ea autem ita se habebat. Putabam, inquit, nos ambos stare in hac spelunca, in ipsa verò positum esse panem cumulū. Atq; erant quidè illi hordeacei, sed æquè puri atq; soli. Erat autem eis imposita quædam quoque particula. Eos examèn hominum veniens in speluncam à nobis accipiebat. Neque verò eis deficiebant omnino panes qui dabantur, neq; ij cessabant venire. Postquam autem panes iam ad fi-

2 Ecce quomodo  
adorat sanctū ca-  
put Præcursoris.

ad finem venissent, ij visi sunt volare in nostris manibus: & sic ij qui accedebant, ipsos participasse. Hæc cùm audissem, statim apud me versabam, quænam esset somnij significatio. Videbatur autem hoc ab illo visum esse non sine Dei numine, neque solam in se nudam continere visionem. Deinde Baptiste diuinum ad nos aduentum aperio. Quæ cùm audissem, vehementer me rogauit, vt visum locum apprehenderet. Ego verò illum statim ei ostendi. Posthæc nobis è spelunca simul exeuntibus, ipse considerabam, quidnam esset nobis faciendum: & mihi optimum visum est hæc etiam aperire Stephano (erat autem is Archimandrita Daromij) vt hæc ab eo rursus deferrentur ad Episcopum. Accedentes ergo ipsum quidem non inuenimus præsentem: iuerat enim ad monasteria quæ sunt in regione. Cùm itaque cogitasset, oportere accedere diaconum Cyriacum, qui erat Archimandrita eorum quæ in ea regione erant, monasteriorum, & præcursoris res ei aperire, sic feci. Ille autem statim venit accerlitus. Consecutum quoque est aliud pertinens ad ea quæ sunt proposita. Narrat enim ipse quoque nobis somnium, quod noctu viderat. Erat autem illud quoque valde consonans visioni Gennadij. Postquam verò ad eum delatæ sint res præcursoris: Quid ergo, inquit ille, nobis est faciendum? Episcopo, inquam, est significandum: expedit enim. Postquam autem intelleximus, non adhuc adesse dictum Archimandritam Stephanum, per quem volebamus vt id ei significaretur, quinque dies postea expectauimus. Quid deinde consequitur? Erat quidem sabbatū vespere. Nobis autem ambobus sedentibus, & simul sermocinantibus, vehementer percussus in genua tanta vi inflector, vt ne possem quidem moueri, neque omnino aliquid aliud facere. Diaconus ergo Gennadius videns me tam malè affectum: Quid verò? non tibi dixi aiebat, oportere ad Episcopum accedentes nos ea illi statim significare, quoniam non veniebat Papa Stephanus? Atque ipse quidem mansi plaga adhuc magis magisque castigatus. Gennadius autem & Cyriacus posteaquam ministerium suum ad finem deduxerunt, simul ad me accedunt vbi eram iacens, & dicunt: iam te scire oportet, quod diuino Ioanni sumus polliciti, nos hæc Episcopo esse significaturos prius quam sol oriretur; Ego verò: Rectè dixi, estis polliciti. Nondū id quod dixeram, finem acceperat, & mihi cessauit, & dissoluta est plaga. Cùm statim ergo die sequenti cum Cyriaco, & Iuliano monacho accessissemus, significamus omnia Vranio Episcopo, qui iam egrediebatur ex Matutinis, dicens: Magnus Ioannes Baptista ostenditur. Ei autem, cùm audissem, succurrit admirari: & cùm propius accessisset: sed nemo, inquit, sciat, neque quis eum tangat omnino. Cùm verò rogasset Cyriacus: Quando ergo tu quoque venies? Die crastino, inquit. Cùm itaque postredie venisset, vt fuerat pollicitus, simul cum præbytero (erat is vnus ex ijs qui sequebantur Episcopum) pro dolor, venit in mentem, vt minimè crederet. Et quænam, inquit, ratione credendum est id esse? caput simul ostendens & tangens Præcursoris. Postquam autem pilos quoque simul tetigit, manus illi protinus est arefacta, & hydriæ ori adhæsit. Eam autem recipere, aut illinc extrahere omnino non licebat. Quid ergo postea est consecutum? Fiunt ab omnibus preces & orationes vehementissimæ. Et manus quidem vix tandem fuit relaxata à vinculis, quæ non cadebat sub aspectum. Mansit verò admodum imbecilla, & non paruas reliquias ferens castigationis. Episcopus ergo cum omnibus qui erant cum ipso accepta hydria, quæ magnas opes, diuinum nempe celabat thesaurum, in Diaconico, quod vocatur, sancte reponit Ecclesiæ. Et fuit is illic, donec templum fuit ab eo ædificatum. Verum enim uerò cùm hæc iam esset facta depositio, magnus ille præcursor fuit etiam præcursor ad misericordiam, & imitator eius, qui fuit ab eo baptizatus. Præbytero enim, qui non crederat, apprensus in somnis: Si in processione, inquit, meæ depositionis manum tuam hydriæ imposueris, nullam amplius pœnam senties, sed eam habebis deinceps omnino validam & sanam. Cùm sic fecisset senex, non fuit promissio frustrata, sed manum habuit, & cum ipsâ animam quoque valde sanam: diuinus ergo Ioannes: præcursor solis iustitiæ, stella Luciferi, patris Apostolus, Baptista filij, cognitor sancti spiritus, diuina administrator œconomia, Euangeliorum principium, vox Verbi, præco Regis, tuba salutis, sponsi pronubus, inuentor continentia, dux & princeps castitatis, lucerna lucidissima, Præcursor & Baptista, vigesimo quidè quinto mensis Octobris, Quadragesimo & Sexagesimo septimo anno, Imperij scepra tenentibus imprimis pijs principibus Valentinianus, et Marciano, deponitur quidem in Ecclesiæ Emesensium in suo templo. Inuenitur autem vigesimo quarto Februarij sextæ Indictionis. Ad gloriam magni Dei & Saluatoris nostri IESV Christi. Quem decet cœnis gloria, honor, & adoratio, nunc, & semper, & in secula seculorum.

A M E N,

L. SANCTI

## SANCTI PATRIS NOSTRI IOAN-

nis Chrysofomi Archiepiscopi Constantinopolitani Oratio,  
de amputatione capitis venerandi Præcur-  
foris, & Baptistæ.

Per Simeonem Metaphrasten.



**R**URSUS furit Herodias, rursus perturbatur, rursus saltat, rursus querit caput Ioannis Baptistæ sceleratè ab Herode amputari. Rursus ambic Iezabel vineam Naboth rapere, & sanctum Eliam persequi ad montes. Existimo autè nò solum me esse in extasi, sed etiam oēs vos, qui auditis vocem Euangelij, mecum admirari Ioannis quidem loquendi libertatem: Herodis autè leuitatem: & impiarum mulierum beluinarum insaniam. Quid enim audiuimus? Herodes enim apprehendit Ioannem, & posuit in carcere, propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui. Hic meritò vituperauerit aliquis Herodis leuitatem ab infelicibus discerptam & conuulsam mulieribus. Quid verò dixerit, aut quomodo explicauerit quispiam intemperantem mulierum illarum improbitatem? Mihi quidem videtur nulla esse in mundo fera, quæ possit conferri cum mala muliere. Sed nunc à me verba fiunt de mala. Scio enim esse multas moderatas & bonas, quarum me vitæ oportet meminisse ad ædificationem, & amorem eorū, quæ sunt bona & honesta. Nulla ergo fera est in mundo cõferenda cum mala muliere. Quid inter quadrupes est leone vehemens? Sed nihil est. Quid verò inter serpentes est dracone crudelius? Sed nihil est. Imò verò & leo, & draco illi in malo cedunt. Et autem quod dico, fert testimonium sapientissimus Salomon, qui dicit se malle habitare cum leone & dracone, quàm cum mala muliere, & loquaci. Et ne putes prophetam dixisse ironicè, accuratè & diligenter discere ex rebus ipsis. Danielem in lacu leones fuit reueriti: Iustum autè Naboth Iezabel occidit. Cetus Ionam seruauit in vtero. Dalida autè Sampsonè tradidit alienigenis. Dracones, & aspides, & Ceralæ Ioannem formidârunt: Herodias autem ipsum in cœna interfecit. Coruū Heliam in monte aluerunt: Iezabel autem ipsum post beneficium persequebatur ad cædè, Quid enim dicebat? Si tu es Helias, & ego Iezabel: hæc mihi faciant dii, & hæc addant, si non cras hac ipsa hora ponam animā tuam, tanq̃ vnus ex mortuis. Et timuit Helias: Et ambulauit pro anima sua, & abiit in desertū viam quadraginta dierum: & venit sub Armathen: & perijt vt anima sua moreretur: & dixit. Domine Deus sufficiat mihi nunc: accipe animam meam, quoniam non sum melior quàm patres mei. Hei mihi, propheta Helias timuit mulierem, qui pluuiam orbis terræ gestabat in lingua. Qui ignem è cœlo deiecit, & precibus suscitauit mortuos, timuit mulierem? Certè timuit. Nulli enim vitii confertur cum muliere mala. Et autem quod dico, fert testimonium Sapientia, dicens: Non est caput super caput serpentis: & non est malitia super malitiam mulieris. O malum diaboli arma acutissima. Is per mulierem ab initio Adamum fauciat in paradiso. Per mulierem, Dauidè qui erat mitissimus, incitauit ad dolo occidendū Vriam. Per mulierem, sapientissimum Salomonem vulnerauit ad transgressionè. Per mulierem, filios Heli sacerdotis humi prostrauit. Per mulierem, Ioseph vincitū inclusit in carcere. Per mulierem, totius mundi lucernā Ioannè occidit. Quid autè dico de hominibus? Per mulierem, Angelos è cœlo deiecit. Per mulierem oēs interfecit. Mulier impudens nulli parcat. Non honorat Leuitam: non colit sacerdotè: non reueretur prophetam. O malū quouis malo peius mulier praua. Etiam si sit pauper, plena est improbitate. Quod si habeat opes, opem ferentes improbitati duplex malū. Fera est quæ nō potest curari. Scio aspides blanditijs mansuesieri, & leones, & tigres, & pardos cicures fieri & mites. Mulier autè mala si afficiatur cõtumelia, insanit: adulatione autè & blanditijs insolescit. Si maritum habeat diuitem, eū verbis labefactans, ad cædè fraude faciendam incitat, sicut Herodias Herodem: & si maritum habeat pauperem, ad iras & pugnas eum excitat. Et si vidua, omnes præ se habet contemptui. Domini enim metu lingua non frænatur. Non ad futurum aspicit iudicium: non ad Deum intuetur: non nouit seruare leges amicitia. Malæ mulieri nihil est maritum suum tradere ad mortem. Iustum quidem certè Iob eius vxor tradidit ad mortè blasphemia, dicens: Dic aliquod verbum aduersus Dominum, & morere. O improbam naturam: ò impiam voluntatem. Nō misera est vidēs sui mariti viscera à feruentibus pustulis, tanquam à carbonibus scintillas emittentibus, vstulata, & totas carnes possessas à vermibus. Nō inflexa est ad misericordiā, vidēs eum omnino circūagi, & laborare, pati, & difficultatē crebri & interrupti spiritus. Nō mota est miseratione, vidēs eū qui aliquādo fuerat in regia purpura, sic iacentē in sterquilinio nudo corpore. Nō meminit veteris cū eo consuetudinis, neque quàm multa, & gloriosa per eum fuerat consecuta: &

& quantum propter ipsum floruerat. Sed dic aliquod verbum aduersus Deum, & morere. O gratia mulieris: ò malagma dolores præmolliens: ò lex amicitia coniugalis. Cum tu ægrotares, tale ne vnquam verbum est elocutus: & non precibus, & beneficijs morbum absterisit & expurgauit? Non enim sufficiebat ei, quæ erat ad tempus disciplina: sed etiam & æternū conciliabat supplicium per blasphemiam. Nescis quòd omne peccatum dimittetur hominibus: quod autè est contra spiritum sanctum, non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro? Vis videre aliam quoq; cõiugem eiusdè improbitatis? Vide mihi Dalidā. Illa enim cum virum fortissimum totondisset Sampsonem, tradidit suum maritum alienigenis: suum thori consortem, quem fouebat, cui blandiebatur, cui assentabatur, quem simulabat se plus quàm se amare: què heri fouebat diligens, hodie sepelijt decipiens: quem heri diligebat, hodie decipiebat. At non erat formosus, Et quis fuit illo tempore formosior? Qui septem capillos ferebat in capite, portans imaginem gratia, quæ habet septem lumina. At non erat fortis. Et quis eo fortior, qui terribilem leonè solus in via suffocauit: & vna asini maxilla decem millia prostrauit? Quinetiam erat sanctus, & adeo sanctus, vt ipse aliquando sitiens, in aqua inopia precatus fuerit, & ex mortua quæ ab eo tenebatur maxilla aqua scaturierit, & ex ea sitis hauserit medicinam. Et eum qui erat tam formosus, tam fortis, tam sanctus, cum propria vxor vinxisset, tanquam hostem, eum tradidit alienigenis. Quomodo autè factum est, vt eum qui erat tam fortis, superaret mulier? Ex ipsius mariti bonitate. Mysterium enim eius virum noctu suffurata, eū nudū loris validis alligauit. Et ideo tibi præcipit Sapientia: Caue à tua thori cõsorte, ne ei aliquid reueles. Quenā, dic mihi, fera aduersus suū masculū talia est machinata? Quenā draconis foemina suum maritum tradit ad cædem? Vides quàm aprè dixerit Sapientia: Non est caput super caput serpentis: & non est malitia supra malitiam mulieris. Et vt semel dicā: Qui mulierem habet malam, sciat se iam accepisse mercedem suarum iniquitatum. Neque hoc dicitur sine teste. Audi Sapientiam dicentem. Mulier mala dabitur viro iniquo pro malis operibus. Sed de malis mulieribus hæc hucusque dicta sint. Oportet autem nos quoque meminisse bonarum, maximè propter eas quæ adsunt. Cur ergo bonæ? Quòd bonorū virtutes vident tanquam proprias: & illorum labores tanquam suos reputant. Bona mulier, & hospitalis fuit illa beata Sunamita, quæ cum rogasset maritum, Elisæo ædificauit domunculā, vt transiens absque impedimento posset requiescere, ei posito lecto, & candelabro, & mensa lecto, inquam, non sine vestibus, sed qui stragulas vestes habebat prophetæ conuenientes: candelabro, non sine candelā, sed cum oleo quod lucem irrigabat: mensa, non defecta panibus, sed cibis abundante. Quid autem dixerit quispiam de beata illa vidua, quæ suscepit Eliam prophetam? Cui nihil impedimenti attulit pecuniæ inopia, propter opes bonæ voluntatis. Cui non aderat frumentum, non vinum, non aliquid aliud terrenum ad consolandam paupertatē: non ager frumenti fertilis eisemen panis afferebat: non botrum suauissimum ei vitis producebat: non dulcissimum fructum arbor ei ferebat. Quomodo enim, cui ne locus quidem agri vnus palmi erat ad serendum, neque solum vnus cubiti ad plantandam vineam: sed in tempore messis per agros curua incedens, spicas quæ è manibus mesorum excidebant, colligēs, pro modo temporis vnus anni reponerebat alimentum: Ad hanc abiit Elias tempore famis, quando vniuersa terra propter humoris egestatem propemodum feriabatur, & siccitate aperiebatur: quando cœlum inflamabatur: & aër erat æneus: & nubes resignabantur: quando non erat herba, non flos, non germen baccarum, non, aurā rosca summas aristas agitabat: quando fuerunt attenuati fluij, & fontes vbera aquarum nimio æstu constrinxerunt: & mare salsum penitus effectum est, repressis, quæ id ingrediebantur, dulcibus aquis & pluuijs: tunc, inquam, abiit Elias ad pauperulam, ad viduam. Qualia autem patiat: vidua etiam lætis rebus, scitis. Dimisit propheta diuites, quibus erat copia panis: & è monte descendens, venit ad ipsam. Cur autè qui igne de cœlo verbo dimisit, non ad se potius panes detulit? Nō poterat? Poterat certè. Sed hoc non fecit. Quomobrem? Ne hospitalitatis fructibus priuaret viduam, & vt alioqui pugillum farinae, & modicum olei multiplicaret, per benedictionē. Non enim tantum venit propheta vt aleretur, quantū vt aleret pauperulam, vt probaret cor occultum, & bona voluntate præditum. Hoc facit Deus: Nam cum possit omnes qui sunt in mundo, per se nutrire, sustinet dationem, vt corda quæ sunt bona voluntate prædita in tempore hospitalitatis per fructus discernat. Quando autè nulli fuerint, qui ipsos debeant excipere, aut nutrit per aues, vt Eliam in monte: aut per prophetā peregrinū, vt Danielem in lacu: aut per animal marinū, vt Ionam per cetū: aut ipse per se pluit alimentū, sicut patribus nostris. Nā cum nō essent qui eos deberet excipere, manā pluit è cœlo, & aqua è petra scaturijt. Quando autè fuerint sancti in mundo versantes eū alijs, dextera suā manū retrahit: & si eos videt afflictos, emittit vt per id quod in ipsos cõfertur beneficium, det locum multis volentibus adipiscendæ salutis. Abijt ergo Elias ad viduā, quæ nihil aliud habebat nisi pugillum farinae, qui vix ei &



ius filio sufficiebat in tempore prandij. Et quid ei dicit? Sume mihi parum aquæ in vase, vt bibam. Cùm ea autem iret, clamauit post eam: Sumes etiã mihi frustum panis in manu tua. Illa autẽ id quod non habebat quidem, dixit: quod verò habuit, est confessa. Viuit Dominus si est mihi panis, nisi pugillus farinæ, & parum olei in lecytho. Mirandum est, quòd in tali ciborum inopia non negauit eas, quæ ei aderant, reliquias paupertatis. Quàm multi nunc, qui aurum habent & argentum, si rogentur, renuunt amicis benefacere: etsi etiã blanditijs deliniantur, inficiantur se habere. Quàm multi, qui si rogado inflexi fuerint ad dandum, cõficiunt literas ferro valentiores: & manum quæ suscipit, alligant schedulis satisfatores & fidei iussores auri requirentes. Illa autem vna voce pugillum farinæ non negauit. Et quid ei dicit Propheta? Festina, & fac mihi primum panem subcinericiũ: postremò autẽ tibi, & filio tuo. Tentatio erat verbũ prophetæ, probatio cordis, examinatio voluntatis. Erat autẽ cor illius beatae quodammodo positum in trutina, & dubiũ quonã vergeret: ad filij ne sui beneuolẽtiã, an ad hospitalitatem erga prophetã. Illa verò eligit potius se, & filium adducere in angustiam, quàm prophetã non suscipere. Sciebat enim quòd qui suscipit prophetã in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui dat poculum frigida in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Quid est autem quod dixit propheta: Festina? Adeone esuriēbat, vt opus esset festinatione? Non omnino. Sed tacite significabat, beneficẽtiã hilariter & spontaneẽ, & nõ cum dolore & necessitate impendi debere: hilarem enim datorem diligit Deus. Festina, & fac primum mihi, quomodo Abraham in aduentu Angelorum festinauit ad boues, & tulit vitulum, vt acciperet agnum. Et quomodo Sara festinauit ad panes subcinericios, vt acciperet panem, qui est occultus in cõlis. Festina, & fac, sicut Abraham, Deo sacrificia. Nõ prius tibi, et tunc mihi, sicut Cain, & Ophni, & Phinees filij Heli sacerdotis, qui Deum contemnebant, primi accipientes primitias donorum, quæ Deo offerebantur. Tunc ipsa quidem festinante fecit, quod iussa fuerat. Ille autem cùm illum accepisset panem subcinericiũ, & gustauit, & eius domum impleuit bonis. Non deficiet enim, inquit, pugillus farinæ ex hydria, & oleum ex lecytho, donec dederit Dominus pluuiam super terram. Quare eousque? Oportebat enim cùm noua gratia venisset, tanquam pluuia, veterem legem sinem accipere. Vides quemadmodum fructus hospitalitatis perceperint bonæ mulieris? Bonorum enim laborum natos gloriosi fructus: & non potest radix excidere prudentiæ. Audiuistis, mulieres; malarum mulierũ actiones, & bonarum virtutes. Illas ergo odio habere, has verò diligite, vt earum cursus insistentes vestigijs, annumeremini in eundem chorũ sanctorum, in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia, in secula seculorum. AMEN.

## SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREAE

Hierosolymitani Archiepiscopi Cretæ, Oratio, de amputatione capitis venerandi Prophetæ, Præcurforis, & Baptistæ.

*Per Simeonem Metaphrastem.*



PSA etiam fenestus, vt plurimum exilit, roborata à prompto & alaci animi studio: imbecilla quoque roboratur, & confirmatur oratio, quæ vires cepit ab incitatione auditorum. Hoc ipsum nunc quoque nostræ vsũ venit orationi, quæ ad suscipiendum quidem argumentum encomiorum impellitur ab ijs qui sunt congregati. Sed quando considerat eum qui est laudandus, veretur suas educere copias, Et oratio quidem (vt dicam Apostolicè) est imbecilla, & contexta ex instrumentis, quæ sunt planè debilia. Encomiorum autem argumentum, eò magis cuiuslibet orationis superat facultatem, quòd ex illa cum natis mulierum comparatione maiorem præstatiã adeptus est: adeo vt sola & primã illa voce opus habeat primi, & solius secundum naturam Dei verbi, virtutisq; & potentia. Atque eiusmodi quidẽ est argumentum, & sic se habet. Nostræ autem orationis imbecillitas quanta sit, fuit vt cunq; ostensum. Et nobis quidem proponit argumentũ Ioannem, qui est maximus inter natos mulierum: quo ex ijs qui à seculo, extiterunt, nullum maiore, nec ex Patriarchis, nec ex Prophetis, pronunciauit verbum salutare. Oratio autem, Verbi, quod fuit ante secula, vocem laudare aggrediens, ad suas verò vires respiciens, illud propemodum amplectitur silentium, quod Zacharias sustinuit in adytis propter incredulitatem: donec ipsa nostrũ præueniens sermonem soluerit silentium, vt quæ verè sit vox Verbi, quod est secundũ naturã. Hoc autẽ dabit omnino, tanquã vox ipsius verbi, non vt ipse maiore gloriã cõsequatur (quenã enim ei gloria accesserit, cui à Dño talis fuit cõtexta corona, quali est terrigenis nullus fuit redimitus?) sed vt nos illius laudibus deducamur ad imitationẽ. Hoc enim vult Deus, qui glorificat eos qui ipsum glorificat: & extollit eos, qui ipsum extollunt. Cõsequenter autẽ præcõmio æquum esse arbitror,

vt præsentis diei scopum explicemus pro viribus, ne inutiles, ac sine fructu hinc domum reuertamur. Is autem est Baptistæ loquendi libertas ad Herodem, quam hodie aperiens liber Euangelicus, apertè enunciat. Illam dico loquendi libertatem, in quam nulla cadit reprehensio, vt quæ tota apparuerit pura, & minimè mixta iis quæ sunt creatæ naturæ. Libertatem, inquam, quæ tam plena fuit, & tam redundans, vt nihil interesse arbitrarerur inter priuatum, & Regem (est enim in vtriusque communis redargutio, quando actio ipsa similem exigat reprehensionem: quietiam illam, vt quæ esset Dei Prophetæ, conueniens erat despiciere: quid enim aliud faceret, qui zelo incitabatur eius præceptorum?) purpuram, thronum, diadema, & omnia quibus se iactant, qui sunt inflati tumore inanis gloriæ: liberè autem dicere veritatem & absque villo timore, & nihil reticendo, aperire legis autoritatem, quoniam volebat ostendere optimam esse legis constitutionem. Quomodo enim qui est inter legem & gratiam intercessor, legis gloriã despiceret, cùm legem defenderet? Quòd autem legis defensor fuerit Domini Baptistæ, quis est adeo stolidus, vt non hoc quod reliqua præcedit, statuat esse primum caput eorum, quæ ab illo rectè facta sunt? Qualis verò esset ei zelus, & quàm vehemens & inflammatus, declarabit Euangelium.

In illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha de Iesu, & dixit pueris suis: Hic est Ioannes Baptistæ, ipse surrexit à mortuis: & ideo virtutes operantur in eo. Ipse enim Herodes tenuit Ioannem, & ligauit ipsum, & posuit in carcere, propter Herodiam vxorem fratris sui. Dicebat enim ei Ioannes: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Et cùm veller eum occidere, timebat turbam, quoniam eum habebant tanquam prophetam. Cùm ageretur autem dies natalis Herodis, saltauit filia Herodiadis in medio & placuit Herodi. Quamobrem cum iureiurando est ei pollicitus se daturũ quod petisset. Illa verò inducta à matre sua: Da, inquit, mihi hic in disco caput Ioannis Baptistæ. Et dolore affectus est Rex. Propter iurandum autem, & propter eos qui simul accumbebant, iussit dari. Et misso spiculatore, decollauit Ioannem in carcere. Et allatum est eius caput in disco, & datum est puellæ, & illa tulit ad matrem suã. An non tibi videtur zelo fuisse incitatus, & omnium qui zelo mouentur, zelo incitatisimus? adeo vt ne vsque ad occisionem quidem prodiderit veritatẽ, neq; de zelo remiserit aliquid, idq; apud Regem contendens, Cogita enim quanta res erat videre hominem pilis cameli indutum, & zona pellicea succinctum: Regem autem superbum, supercilia attollentem, in altò sedentem, sed quem vincunt tenebat tyrannus voluptatum. Cogita quantum interfuit inter Regem, & priuatum: inter bellatorem, & Eremitam: inter eũ qui cõcionatur in ciuitatibus, & eũ qui versatur in solitudinibus. Si vis aliquem ex ijs qui ante hunc virum in lege refulserunt, producamus, vt videamus quis zelo fuerit feruentior. Vt verbi causa illum qui inter zelo accensos est magnus Phinees, qui Seromaste Madianitidem confixit vnã cum Israëlita. Sed res non sunt pares, nec in similibus rebus fuit contentio. Nam ibi quidem etsi ad multos scelus peruenerat, non erat tamen vir aliquis eximius & excellens, in quem ille suum zelum intendit. Hic autẽ Rex, & quid aliud nisi in lingua ferens mortis sententiam, & accepta occasione spirans cædem in eos qui erant in eius potestate? Quid verò ille magnus, & magno zelo accensus Elias, qui quadriugem igneum currum egit, & super terram sublimis sublatus est: & celo quidem frenum imposuit, vt diurno tempore non plueret, & in terra esset fames triũ annorum: & semper clamabat: Zelans zelauit Domino. Et quomodo iram non ferens, exilium & fugam, tanquam donum propriam, & solitudinem amplectebatur, non secus atque ciuitatem? Cuius autẽ mulieris? Libidinosæ, furorẽ percitæ, quæ colebat idola, deosq; & dæmones adorabat: In quibus etiam fecit infelicissima mulier, vt peccaret Israël. Sed hucusque quidem nobis currens oratio, Ioannem ostendit æmulatorem præstantiorem, quàm ij qui præcesserunt, quòd illi quidem improuissimè, hic verò manifestam, & ante oculos mortem habebat. Sed rogabunt fortè aliqui ex ijs qui festis delectantur, quid sibi vult, quòd loquendi libertate, & zelo, tanquam magnifico aliquo & splendido ornamento, coronatur sacrosanctum caput Baptistæ, perinde ac si desit virtus aliqua aut actio gloriosior, quæ possit ornare Domini Præcurforis? Et quis equè fuit virutibus supra modũ plenus, atq; magnus ille Ioannes, qui solus ex omnibus inter natos mulierum, Sacerdos, & Baptistæ fuit electus ab eo, qui est solus, & primus Pontifex, qui omnes purgat spiritu, & igne baptismatis? Habet quidem o dilecte, oratio multa argumenta rectè factorum Ioannis: sed non vacat, relicto diei argumento, ad alia nunc excurrere: quoniam non est hæc lex Encomiorum. Ego autem magnarũ, & admirabilium, quæ illi insunt rerũ, & quibus insignitè cognoscitur, dimisso splendore, ad quæ accedi non potest, statui veluti quoddam paruum condimentum oportere vobis proponi, qui 3 festo 3 Ecce festum dicitur collationis Ioannis Baptistæ.



in illo, inquit, tempore, audiuit Herodes Terrarcha famam de Iesu, & dixit pueris suis: Hic est Ioannes Baptista. Ipse surrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in eo. Hæc quidē postea. Quæ autem antea fuerunt, qualia? Herodes quidem adulterabat vxorem fratris Philippi. Ioannes autem Herodem arguens, prohibebat ne se iniquè gereret. Quomodo, & quā ratione? Non licet tibi, dicebat, habere vxorem Philippi fratris tui. Hoc Herodem ad furorem concitauit. Hoc effecit, vt is eadem spiraret. Sed non celebris ille & magnus inter prophetas, aut timore est repressus, aut cessauit reprehendere. Sciebat enim legem, quæ hanc de medio tollebat libidinem, non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. Legi, inquit, Dei resisti, tabulis quæ sunt à Deo impressæ characteribus, repugnas præscriptis Moysis. Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. Et ille quidem à ratione alienæ voluntariæ cōgressio- nis obrutus delictijs, neque se potuit erigere, neque aspexit ad lucem veritatis: sed manū gra- uatus arapula libidinis. Hic autem perseverauit corrigere, docere, admonere, vt consentaneū fuit Dei prophetam facere. Ille verò, etsi, vt dicit Euangelium, sciret eum esse virum iustum, & sanctum, & eum libenter audiret, & audiens eum multa faceret: nihil eorum aut intel- lexit, aut voluit intelligere. Non prophetam ijs quos oportuit affecit honoribus. Non legis grauitatem vel tantillum est reueritus. Neque si nihil aliud, supplicia quidem certè, quæ ab illa aduersus eos qui sunt tales, intentat, ipsum vilo pudore affecerunt. Dicam id quod est maius, & maximè cognitum. Ne illum quidem Achab, alterum mulieris mancipium est imitatus, qui tunc habebat Iezabel magistrum multorum Deorum cultus: sicut nunc hic Herodiadem libidinis & intemperantiæ. Nam ille quidem cum audisset ab Helia Thesbita iram quæ ac- cendebatur in eum à Domino, & mala quæ ei & suis erant aperte euentura: & reprehensio- nibus aperte esset consuetus, propter improba & nefaria quæ perpetraret facinora: non suc- censit, non se insolenter gessit, non probrum duxit, aut contumeliam prophetæ reprehensio- nem: sed vt Dei prophetam, & diuina loquentem, illum quidem in honore habuit: hæc verò, tanquam Dei præcepta, profecutus fuit reuerentia. Quid autem facit? Audi libros Re- gum. Et dixit, inquit, Dominus Helia Thesbitæ: Surge, & descende in occursum Achab Regis Israël, & loquere ei dicens: Hæc dicit Dominus: Quoniam tu occidisti Naboth, & & fuisti eius hæres, propterea hæc dicit Dominus: Inducam super te mala, & inflammabo post te, & exterminabo ex Achab mingentem ad parietem. Et alia quibus iram minis inté- rat, non aduersus illum solum, sed etiam aduersus Iezabel. Quomodo tentauit, inquit, facere malum coram Domino: & quomodo eum transtulit Iezabel vxor ipsius? Is, inquam, cum hæc audisset, quid facit? Non eadem spirat: non ad iram incitatur: sed mæore affectus ad triste se conuertit habitum: & suū magis agnoscit vitiū, non se superbe & insolenter gerens aduersus reprehensionem prohibitam. A sermone enim, inquit, punctus est Achab à facie Domini. Et egressus est silens, & scidit tunicam suā: & ieiunauit: & sacco indutus. Quid ergo, qui omnium nostrū conuersionem expectat Deus, qui tardus est ad percutiendum, & velox ad seruandum? Audi scripturā. Et dixit Dominus: Vidisti Helia, quomodo cōpunctus fuit Achab à facie mea? Propterea non inducā malum in diebus eius. Vidisti summam iram? Vidisti cele- rem mutationem? Non oportebat Herodem hæc scientem hoc modo se gerere? Non si hoc nolebat, suum saltem de Ioanne reuerens testimonium? Certè non ita se gessit. Quid ergo? ad eadem transtulit libidinem. A nuptialibus ad cædis instrumenta mentem tradidit scelera- tam. Mali mores, scopus & institutū, quod non potest castigari. Oportebat enim, si suū nole- bat vitiū dimittere, at prophetam saltem non tangere, cum sciret eum iustum, & sanctum: & sæpe eum audiret, & multa propter ipsum faceret, & lubēter ab eo doceretur. Sed qualis fuit ei finis consiliorum: & ad quem improbitatis impetum eū ducens, incitauit eadem spiras li- bido, audiamus Euangelistas: Et cum fuisset, inquit, dies opportunus, quando Herodes in eius natalibus faciebat cenam suis proceribus, & tribunis, & primis Galilee: & ingressa esset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, & ijs qui simul accumbebant, dixit Rex puellæ: Pete à me quod voueris, & dabo tibi, vsque ad dimidium regni mei. Quamobrem cum iureiurando promisit ei dare, quod petiisset. Illa verò egressa dixit matri suæ, Quid petā? Illa autem dixit, Caput Ioannis Baptistæ. Et ingressa cum festinatione ad Regem, petiuit di- cens: Volo vt mihi das protinus in disco caput Ioannis Baptistæ. Et dolore affectus est Rex: propter iusiurandum tamen & propter eos, qui simul accumbebant, noluit ei abnuere. Et sta- tum misso spiculatori, iussit Rex afferri eius caput. Ille autē eū decollauit in carcere: & attulit caput eius in disco, & dedit ipsum puellæ: & puella dedit matri eius. O acerbos natales & cœ- na cæde plenam. Conseruasti tibi hunc honorem? Has ad tuum natalem adduxisti delicias? Tale tibi parasti conuiuium? Eiusmodi fluentis sanguinis oportebat cenam temperare con- uuiijs? Sic honorasti tribunos, & tā benignè excepisti amicos? Tu neq; Dauid es imitatus, qui à Nathan fuit reprehensus, & pœnitētia, nō aut insolentia à se peccatū depulit: Neq; Saul, qui

qui à magno Samuele, præsentē toto Israëlīto populo, fuit quidem reprehensus, sed propter suam in prophetam reuerentiam, nihil ei mali fecit. Non animaduertit illi o miser, te Achab in Naboth Icelus adulationem, & fraterno cubili paratas insidias, & quod est omnium extre- mum, eadem pro phetæ, idq; in die delictiū, & in mysterio natalium, quod tunc celebraba- tur. Vtinam non esses natus, neq; in lucem venisses super terram. Vtinam periisset semen ex quo genuisti: & vterus, ex quo es egressus. Dic enim: Qua de causa interfecisti prophetam, qui vera tibi dixerat, & te reprehenderat de iis quæ non erant faciendā? Cum in promptu ha- bere posses, vt malum cogitans respisceres, & declinares à scelerē: aut mentem ad arguendi libertatem dirigens, temperanti cogitatione adhibita, id quod est præstantius, amplectereris, & in hoc ipso victor fieres: prolapsus es ad contrariū, malo malū addens, non vt oportuit re- pellens. Etti reprehensiones quidem ægrè ferens, eō deductus es, hoc aperte arguit te fuisse a- lienū à disciplina. Diligere enim oportebat, non occidere, vt videtur Salomoni, eum qui reprehendit: ne ipse quoq; audires. Odio habuerunt in portis eum qui reprehendit, & sermo- nem sanctum sunt abominati. Si autem cum velles seruare iusiurandum, eadem præposuisti vt qui fugeres baratrū periurij: at oportebat regiam prudentiam, iusta intelligentiæ tritina alterius cum altero expendere comparationem, & stare à meliori parte: Inconsiderata autem mente factū est à te cōtrarium. Quis fuit qui ab initio te cōegit iurare? Quid puellæ Mænae dis saltationi cōmune est cum occisione prophetæ? Quanam est societas iræ cum lætitiā? Sin verò propter iusiurandum, vt ipse opinaris: at ne sic quidem oportebat calculum sententiæ permittere ebrietati. Lætitia enim erat tēpus, nō cædis. Resq; erat planè absurda, & per- uersa. Opus erat tempore sobrio, & mente quieta ac tranquilla: futura enim erat non leuis rei iactura. Verumenimuerò si quid ex tuis malis in te latens erat antea occultum, id aduersus te manifestū reddidisti, cæde aperiens flagitium, cuius arguebaris. Quid enim necesse erat eum qui in occulto prohibebat adulterare, reprehendentem ducere in triumphum? Tu igitur dū eadem facis, argueris libidinis. Ordinem conuiuii confundisti, o homo. Nam cum cōuiuio sta- tuisses excipere, consulto conuiuii affecisti molestia. Quid facis o miser? Pro cibo, hoc adestum caput Baptistæ introducis? Pro craterē, tale merum fundis cōuiujs? Tale poculum Rex suis temperat consiliarijs? An non vides, quantum sit malum intemperantia, & actio libidinosā? Ad te parum redi, si vis; & intellige, quod nihil hominem tanto afficit detrimento, aut ex- ternum tantum depascit hominem, quantum ira ei dominans. Tu autē cum ex redundatī qua- dam copia his mentem coniunxisses, animæ sensum redigisti in seruitutē. Atqui omnium ea- rum quæ sunt in nobis animi perturbationum, has duas maximè generales definiunt ij, qui sunt in his rebus tractandis sapientes: nempe iram, & cupiditatē. Quarū vtraq; in te domina- tum obrinens, tyrannico nō priuato impetu, regnauit infelicitē. Cupiditas quidem sine vllis machinis adhibitis obsessam tuæ mentis arcem capiens, & animi qui regi non potest, effecta veluti præles: Ira autē te tam diu in seruitutem redigens, donec in profundum inferorū, & in profundam malorum charybdim præcipitauit. An non hæc est via eorum qui iniqua perpe- trant? Aliter ne putas eos, qui sic capti fuerunt, à iustitia puniendos examinari? Sed rursus au- diamus vocem Euangelij. Cum enim, inquit, agerentur natales Herodis, saltauit Herodiadis filia in medio, & placuit Herodi. O amentiam: saltatio adolescentulæ, Regis cepit prudentiā. Fracti manū motus, & pedum celeritas, & membrorū tractus, firmū & validū Regis sensum eneruarunt. Non audiuit Alexandrum Philippi filium, septem Darij filias ad se ad consuetu- dinem esse adaptas, regaliter ægrè tulisse, & magnum illud & temperantiæ plenum distum esse elocutum: Turpe est nos, qui viros vicimus, vinci à mulierum pulchritudine. Adeo es incautus: adeo intemperans? Non audiuit diuinam vocem, quæ dicit: Videte ne mors ascē- dat per fenestras. Dico autem sensus, quibus homo internus illaqueatur. Quid eorum quæ ad voluptatem pertinet, non habet saltatio Corybantica? aut Musica instrumenta ad demulcen- da cōparata, sambuca, & cythara, & nabla, & tibia? Qua autē non est plenum turpitudine cor- pus, quod celeriter mouetur, & membra, quæ tanquam turbo rotantur? quæ sunt reuerā si- mulachra eorum qui sunt correpti à dæmone. Tu autē cum his, tanquam serui hinnulus, fies telis consollus, & tanquam volucris visco implicatus, neq; vt caprea seruatus es ex retibus, neque vt auis liberatus es à laqueo: sed tibi fuit laqueus mulieris saltatio, & fœneæ præcēps, furor ille quo in eam fuisti concitatus. Et saltauit, inquit, filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi, & dixit, Pete à me quod voueris, & dabo tibi. Et cum iureiurando pollicitus est se ei daturum quod petierit vsque ad dimidium regni sui. Esto, placuit tunc tibi puella quæ sal- tauit: Oportebat te aliquid munificē largiri puellæ, sed eorum quæ licent, & dari possunt, non eorum quæ sunt nimis excellentia: eorum quæ voluptate afficiunt conuiuias, non eorum quæ molestia, non caput sancti Prophetæ.

Sed propter iusiurandum, inquit, & eos qui simul accumbebat, noluit ei abnuere. O amentiam, & prætextum, qui est planè sine ratione. Si enim petiisset, vt à regno excederet, quem admodum esses executurus quod ei iuraueras? Si autem petiisset etiam vt matris effoderetur oculi, aut etiam imperasset, vt omnino recederes ab eius consuetudine, impleuisses ne quod petiisset? Sed propter iusiurandum, inquit, & eos qui simul accumbebant, noluit ei abnuere. Id enim quod dicitur, eò deducit necessitatem inexcusabilem. Quid ergo fecisses, si ex iis quæ dicta sunt, vnum proposuisset? Sed vt videtur, omnis qui facit peccatum, est seruus peccati. Nam qui voluptati suam subiecit rationem, fit quidem, sed non aperte seruus peccati. Qui autem iræ impulsione vtitur vt ei deseruiat, suam aperte indicat affectionem, vt qui moru euentu illud aperiat quod suggererat affectio, cui subiectus fuerat, ira non prius desinente, donec voluptatis rete incium hominem condemnauerit. Vides in quantam tibi prolapsa sit absurditatem prolatio iusiurandi? Magna insania, mentis cæcitas, & vecordia hanc tibi peperit stultitiam. Pete à me quod velis, & dabo tibi vsque ad dimidium regni mei. Adeo eras incautus, adeo leuis & facilis, vt non dimoueris à suscepta cogitatione, neque perfriceres te id quod non oportebat, admittere citra examinationem? Considera quòd tibi redierit, & quam parum in te esse consilij arguerit, quòd temerè iuraueris. Facile autem abripi ad assentiendum, dico non esse Regis iudicium, Profusi autem oris morbus intemperans, quem cum ipse subiisti, quod non erat iudicatum, tanquam iudicatum, suscepisti (talis enim est mens effrenis, & incauta oratio), non est eius quod bonum est, & honestum iudicij cogitationes moderantis, sed mentis non prohibentis facere quæ sunt contraria: quæ est etiam priuata sensu, qui est secundum naturam. Sed Herodes quidem qui tam leuiter & miserè est inductus, hoc retulit, vt eius semper fieret misera commemoratio. Quid verò puella iniquitatis, esca adulterij, hamius Herodis, laqueus in quem ille prolapsus offendit, & captus nò effugit? Dixit, inquit, matris suæ: quid petam? Cum verò ab illa docta fuisset. Da mihi, inquit, hic statim in disco caput Ioannis Baptistæ. Vide Euangelistam ea semper quæ vera sunt adducere. Quid enim dicit? Herodias autem ei insidiabatur, & volebat eum occidere, & non poterat. Herodes enim timebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum: & eum audiens multa faciebat: & lubenter eum audiebat. Vides etiã ante iusiurandum sceleratæ isti feminæ mentem fuisse inimicam & infestam prophetæ? Et quid hoc testimonio possit esse euidentius? Libertatè enim loquendi, & zelum Ioannis ostendit, propterea quòd Herodem reprehenderet: & quæ longo tempore in profundo ab ea alebatur, iram producit in conspectum auditorum. Hoc enim simul significat & ostendit illud: insidiabatur. Nam illud quoque: Non poterat: ostendit Herodis in Ioannem honorem & reuerentiã, & quòd eum sanctum habebat & iustum: & eum audiens multa faciebat, & lubenter eum audiebat. Si autem superiorum fiat comparatio cum inferioribus, ea magnam in se habent differentiam, & res non sunt æquales, vt quas temerè ageret is, in cuius eæ erant potestate. Nam prima quidem, nempe loquendi libertas, & zelus, & reprehensio, Regis increpabant amentiam, & ipsum se iniquè gerere, & fratris violare cubile, conducibiliter aperte arguebant: & tamen in honore habere, & reuereri Dei prophetam, tanquam iustum & sanctum, tunc locum habuit. Quæ autem deinceps sunt consecuta, sunt dissimilia omnino & discrepantia, & nullo modo conferenda cum prioribus. Quam autè de causa, & propter quid? Temulentus enim diuertit ad leuem & friuolum prætextum, quasi propugnaculum ebrietatis. Quo factum est, vt propter frigidum iusiurandum, & coniuuaru reuerentiam, nefario concubitu maiorem pareret iniquitatem: vt qui tanquam in scena ludens actum illum exercuerit, ratus fore vt lateret oculum qui minime falli potest. Quònam modo? Dolore, inquit, affectus est Rex. Sed propter iusiurandum, & eos qui simul accumbebant, noluit ei abnuere. Quid hac simulatione est magis abominandum? Quid autem illo iusiurando est miserius ad impietatem? Nam cum ei liceret magis pio prætextu, & regio sensu iusiurandum expellere, malum malo perfecit. Missio enim spiculatoris iussit abscindi caput Ioannis, & dari puellæ. Vidisti hebetudinem summam, & leuitatem? Non oportebat potius pulchrè peierare, quam improbè seruare iusiurandum? aperte mentiri, & prophetam non tangere? delicti veniam petere, quem iuste vera dicentem effici iniustum occisorem prophetæ, & sibi iustum recondere iudicium, & gehennæ fieri filium? Si enim petiisset, vt in Deum peccaret, & idola erigeret, & eorū qui eius parebant imperio, sanguinem libaret, filiosq; & filias, matresq; & fratres, & vxores etiã sacrificaret, quomodo de his factum repulisset iusiurandum? Quomodo autem id ausus esset implere, cum Iudæa esset Romanis subiecta, cuius ipse malè gerens tetrarchatum, Rex erat? Sed ille quidem sic incitatus, fuit irretitus à misera puella. Illa autem cum esset instrumentum ad improbitatem inuentum, & in se haberet impressam totā matris malitiosam & sceleratam mentem, induit personā eius cui debetur, & tanquam debitum inexcusabile petit à Rege petitionem: Da mihi hic, & protinus in disco, dicens: Quid dabo?

Non

Non aurum inquit, non gemmas pellucidas: nò si quid ex iis quæ sunt in regia est sumptuosum & preciosum: sed caput Ioannis Baptistæ. Quid dicis? Das caput, quod vel ipsi reuerentur Angeli? Das illud caput, super quod cum verbum baptizaretur, spiritus in specie columbæ sedens volauit? Das pro parua voluptatis remuneratione illius caput, cuius dextera cum qui sedet à dextera patris, baptizans sanctificata est? Illud caput nefarij ludi exoluis mercedem: cuius lingua in hodiernum vsque diem stetit clamans: Non licet tibi habere vxorem Philippij fratris tui? Hoc tu caput das in disco puellæ, quoniam tuum amorem accendit ad adulterium, & sauciavit cor saltationibus? Quid facis miser? Fers has leges, quas qui seruat, se iniquè gerit? Ea decernis quæ à Deo separant, & ei quod est iustum, damnum adferunt? Vnde tibi hoc impium & nefarium iustum? Quænam lex impia hæc dictauit? Apage. Hæc nò sunt Dei mei, aut legis Mosaicæ. Non audiisti dicentē Prouerbiorum scriptorem: Libera eos qui abducuntur ad mortem, & eme eos qui occiduntur? Si dixeris: Nescio hoc: Scias quòd Dominus nouit corda omnium, & reddet vniciuique secundum opera sua. Quid tibi congregas materiam ad æterni ignis conflagrationem? Sed propter iusiurandum, inquit, & eos qui simul accumbunt, hoc facio. Pulchrè. Et quis te ab initio coegit hoc polliceri? Quis te autem vlla ratione admisit, aut leuiter laudauerit? Non præuisa enim res est, quæ in rebus obscuris & incertis fit cum iuriurando promissio, quando sine distinctione profertur, quòd ratio nò acceperit vtrinque examinationem ad conferendum id quod est bonum & malum. Quod prius quoque vsu venit Iepthæ magno illi & celebri Duci, qui inconsideratè vouit, & illud Deo promisit, quod inopia consilij non potuit præuidere, propter inopiam iudicantis rationis, & mentis discretionis, quæ fit in rebus agendis. Oportebat ergo te, cum puellæ iurasses, distinguere quoque & definire aliquid, quod esset dignum saltatione: non aut caput Præcursoris, quod nullis potest exæquari diuitiis, prodere mercedem nefarij spectaculi. Quid enim tibi, qui Rex eras, volenti pretiosum aut magnificū deerat, quod dares saltatrici pro mercede saltationis? Sed cum alio modo velles à te depellere deprehensionem nefarij concubitus, maluisti permittere puellæ, vt illam peteret mercedem, quæ vt tu putas, tollebat reprehensionem. Id autem erat caput Baptistæ, cuius, cum esset Propheta, fuisti interfector, præter expectationem quidè & voluntatem duorum conuictus scelerū, adulterij, & cædis, cum malo vnà inducens id quod est longè pessimum. Quænam est hæc amentia? Quis te induxit, vt sic Deū offenderes, & cædem faceres in tempore lætitiæ? Tu quidem existimabas, de medio tollens Baptistam, simul etiam cum eo sublaturum esse reprehensionem. Ille autè etiam habitat in sepulchro, & lateat sub terra, nihilominus in te expromit reprehensionem, dupliciter propter duplex crimen in tuā exclamans vanitatē. Existimabas quoque: te illius cæde esse animi motum vehementius accensurum, æstrumq; amoris quo eras stimulatus, aucturum, & inflamaturum esse voluptatem vehementius. Huius autè rei est apertum iudicium, quòd non statim quidem obstruxeris aures ad abominandam illā petitionem, neque citò resileris, & deploraueris, egrè ferens impudentē saltatricis appetitionem, nec valde euilaueris, dicens: Veh mihi, si tam breuis, & tam nullius momenti delectationis tantā tradidero mercedem, cui nullus in regia possit par esse thesaurus. Cur enim, cum oporteret, ad te redeundo, confidenter contraria obiectione negare petitionem, non repugnasti, ô Rex, puellæ petitioni, dicens: Non per Deum, qui in Moyse loquebatur, non dabo: neque pro vili & breui spectaculo talè dabo mercedem. Pretium enim meretricis est tanq; vnus panis, vt dicit Prouerbiū. Quamobrem nē tantillum quidè ægrè tulisse, aut renuisse, erat signū animi sua sponte assentientis. Oportebat enim vocè statim emittendo vehementer deplorare, & flebiliter euilare. Facillimè enim penam iuriurandi abiurasset, & illata negatione depulisset periculum periurij. Quònam modo? Contra iusiurandum intulisses iusiurandum, & prius secundo euertisses. In sanguinem autem Baptistæ & Prophetæ nolle tale iusiurandum admittere, nedū exequi, fuerit profectò viri sobrij ac temperantis, & qui scit absq; ira ferre reprehensionē: quomodo rursus non ægrè tulisse, nec tristem vultum ostendisse, aut quod fuisset modestius, de re parumper deliberasse, arguit te cupidè iusiurandum admisisse. Quod cum nolles, aut vt verius dicam, non posses intelligere, protinus immitte tulisti sententiam, vt illud caput amputaretur, quod in hodiernum vsq; diem tuam arguit summam iniquitatem: Nam cum liceret non iurare incautè, neque iusiurandum permittere ebrietati: sed tornè & asperè impudentè illam puellā & oculos perfringentè aspiceret, vt terrore vultus ei timorem incutiens, eò redigeres infelicem, vt ne ea quidè quæ sunt pro pedibus possent intueri, nedū impudenter exigere ea quæ sunt abominanda, fecisti contrarium. Tam faciles aures præbuiti Mœnadi, perinde ac si hanc & non aliã expectares ab ea peti mercedem sceleris. Ita captus fuit Rex Iudæorum. Sic in eum est debacchata illius mentis præceps amentia: ad hunc stuporem ebrietatis eum deducens dæmon, præcipitavit, infeliciter impellens, vt illud caput amputaret, quod longo tempore non tulerunt labibula

tibula terræ in sinu occultare: quod adhuc distillans sanguine, non est veritus Herodes appositum, tanquam cibum in disco aspicere. Sed illud quidem etiam amputatum clamat, & non sustinet tacere, sed adhuc liberè te arguens adulterantem, clamat: Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui. Frustra ergo icelus est à te perpetratum. Inanis fuit consiliaria. Vana etiam fuit petitio saltatricis. Et tu quidem, qui seruasti iurandum, semper fuisti cōdemnatus. Iniquitates enim virum apprehendunt. Illa autē præter flagitium adulterij, cædis quoque perpetravit facinus. Mulier enim insipiens, inquit, nescit pudorem: sed occurrit ad petram inferni. Libidinosæ autē feminæ lena saltatrix, vna cum matre in cæde petulanter insultans, nullam hinc aliam adeptam est vtilitatem, nisi flammam gehennæ, in qua meritò luit pœnas. Insipientiæ enim pedes deducunt eos qui ea vtuntur, post mortē ad inferos: vestigia autē eius non firmantur. Tales sunt actus eorum qui se inique gerunt: hunc fructum dat libido suis amatoribus: hæc præmia largitur impudicis vehemens voluptatū intemperantia. Hæc audite, quibuscumque vsus & congressio intercedit cum cæteris, & quicumque vitam agitis coelibem & separatam: & prouerbiorum pascamur sermonibus, & eis aures nostræ perfonent. Quid autē oportet dicere apud eos, quibus vt ea non ignorent, est innatum? Sumus enim omnes docibiles Dei in Christo, vt ait Euangelista Ioannes. Vtinam nos quoque, qui hic sumus facer collectus conuentus, talem essemus consecuti gratiam, vt non egeremus eo qui sit doctorus aut increpaturus: sed solum sufficeret exemplum, vt Herodis amentię omnem effugeremus imitationem: & neque præ otio ac sordida, turbulentarum appetitionū vehementibus mentem dederemus impetibus: neque, rursus voluptatum blanditiis infescatus animus attraheretur ad consensum: qui quidem peccati mortem concupiens mortem ipsam parit. Quod ne nobis accidat, nos semper conseruemus, perpetuò effecti oculus, qui nulla clauditur dormitione, non nobis non animaduertentibus draco suffuret thesaurum. Accipiamus ergo omnes simul doctorem Salomonem nos munientem verbis præseruantibus, & fufius persequentem offensiones quas accipiunt simpliciores ab insidijs mulierum. Dicit itaque: Noli adhibere animum mulieri male: Mel enim distillat à labris mulieris meretricis, quatenus ad tempus pinguefaciat guttur tuum. Senties autem postea felle amarius, & magis acutum, quam gladium accipitem.

Sed ne aut facietatem adferat, aut molesta videatur oratio, adiciam pauca quædā iis quæ dicta sunt, quæ iis quidē qui norūt, in memoriā reuocet: iis autē qui ignorant, nō leuē præbeant cautionem. Bibe, inquit, aquas è vasīs tuis, & ex puteis fontis: & simul delectare cum muliere à iuuentute tua. Nam si in eius amicitia simul versans vitam transigas, multiplicaberis. Et rursus: Ne sis multum apud alienam, neque te vlnē complectantur non propriæ. In conspectu enim oculorum Dei sunt viæ viri. Ne dederis somnum tuis oculis, neque dormitaueris tuis cillis: vt serueris tanquā caprea ex retibus, & tanquam auis ex laqueo. Et rursus: Ne te vincat concupiscentia pulchritudinis, neque palpebris tuis confidas, ne attraharis ab eius oculis. Mulier enim virorum pretiosas venatur animas. Viq̄ autē interiorum domus eius, deducentes ad promptuaria morti. Tu autē fili audi me, neque declinet ad vias tuas cor tuū: & ne aberres in semitis eius. Multos enim vulnerauit & deiecit, & sunt innumerabiles quos occidit. Tu autē ne oculos tuos in eam defixeris, sed resillas: neque diu illuc moreris. Sic enim transilies aquam alienam. Ab aqua autē aliena abstine, & à fonte alieno ne bibas, vt viuas longo tēpore, & adiciantur tibi anni vitæ. Atque sufficiunt hæc quidem ad castigandum eos qui sunt hebetiores, quibus nos satis cōmuniuit oratio Prouerbiorum, quæ viri illius diuini linguam defendit modestam, venerandi, inquam, Baptiste, qui hanc nobis mensam apposuit, non sanguine cōmperfam, nō recenter occisi caput proponentē tanquam cibum, non simul cum cruore effundentem vinū in crateribus. Hæc sunt præmia Herodis vinolentiæ. His rebus ille instruit conuiuium. Ille conuiuii talia miscet pocula. Sed non ita: is qui nostro præest conuiuiō. Absit. Contra enim animi magnitudinis & temperantiæ: cenam nobis apposuit: cuius impleti obsonijs euasimus meliores. Quoniā autē Ioannes, erga Herodem constantiæ magno transmissio pelago, in portū tranquillū, secundis eius ad Deum precū auris peruenimus: tepus est, laxatis velis intra portū sistere remos orationis. Æquum est autē, vt arbitror (nam hoc solent etiam nauitæ facere) vt nos quoque, iusta facientes, epilogo paruum annectamus orationē, scripturæque floribus virum coronemus. Si is tamen vir est dicendus, qui inter natos mulierum apparuit maior. Hic enim est quē in multis scripturę locis variè contineri inuenimus, si eam vt apis diligenter obeamus. Multas enim eius appellationes attulit nobis rerū cōsideratio, quarū vnicuique, adiecto quod par est testimonio, ostendit quē meritò ei nomina fuerint imposita. Atque prima quidem est eius appellatio, Filius. Ne timeas, inquit, Zacharia, ecce Elisabeth pariet tibi filium: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Elisabeth autem impletū est tempus pariendi, & peperit filium. Infans. Et factum est, postquam audiuit Elisabeth salutationem

Mariæ

Mariæ, exultauit infans in vtero eius: & impleta est spiritu sancto Elisabeth. Et: Ecce enim postquam facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo. Puer. Et tu puer Propheta altissimi vocaberis. Puer autem crescebat, & inualescebat spiritu. Et erat in desertis: & quæ deinceps sequuntur. Magnus. Hic erit magnus coram Domino, & vinum & siceram non bibet: & spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Ioannes. Et factum est in die octauo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et Zacharias pater eius petitis pugillaribus scripsit: Ioannes est nomen eius. Homo. Fuit homo nullus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Propheta. Quid existiis in desertum videre? Propheta? Etiam dico vobis, plus quam Prophetam. Omnes enim prophetae, & lex vsq; ad Ioannem prophetarunt. Elias. Et si vultis suscipere, ipse est Elias, qui est venturus. Et ipse præcedet in spiritu & virtute Eliæ, Magister. Venerunt autē Publicani quoque: vt baptizarentur, & dixerūt ei: Magister quid faciemus? & cætera. Præparator. Præibis enim ante faciem Domini parare vias eius. Et, Parare viam Domini. Præco. Fuit Ioannes baptizans in deserto, & prædicans baptisma penitentiae in remissionem peccatorum. Et prædicabat dicens: Venit post me, qui est me fortior: & quæ sequuntur. Vox. Quis es, vt responsum demus iis qui nos miserunt? Quid dicis de te ipso? Dixit: Ego sum Vox clamantis in deserto. Baptista. Venit Iesus à Galilæa ad Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Erat autem Ioannes baptizans, & accedebant omnes, & baptizabantur. Confessor. Et confessus est, & non negauit: & confessus est, Non sum ego Christus. Testis. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Trinitatis subscriptor. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem, & manentē super ipsum, is est qui baptizat in spiritu sancto & igne. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quod hic est filius Dei. Iustus & sanctus. Herodes autem timebat Ioannem, sciens eum esse virum iustum & sanctum. Apostolus, hoc est, missus. Vos ipsi mihi testimonium perhibetis, quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Euangelista. Multa quoque alia admonens euangelizabat populo. Pronubus. Qui habet sponsam, sponsus est: Amicus autem sponsi, qui stat & audit ipsum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Lucerna. Ille est lucerna ardens & lucens: Vos autem voluistis exultare ad horam in lumine eius. Reprehensio Herodis. Dicebat enim ei Ioannes: Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui. Herodes autem cum reprehenderetur ab ipso propter Herodiadem, inclusit ipsum in carcere. His Ioannes vocatus est nominibus, his fuit honoratus. Habuit autem actiones conuenientes his appellationibus. Ioannes ille, quo non surrexit maior inter natos mulierum. Hic est verè lucerna, de qua magnus canit Dauid, dicens tanquam ex persona Dei patris: Paraui lucernam Christo meo. Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Hic est magnus ille Elias, non Theebites, sed qui fuit medius inter legem & gratiam: & licet tempore sit ab illo secundus, prioris tamen Christi aduentus præcursor: qui cum eadem qua ille præcessit inspiratione & virtute, vt Archangelus prædixit Zachariæ. Cui Zachariæ? Cuius sanguis clamat plus quam Abelis. Hic est qui prius exultauit: & priusquam prodiret in lucem, agnouit suum Dominum in vtero. Hic instrumentum vtens lingua suæ matris, factū sine patre, cum adhuc in vtero gestaretur, prius est allocutus. Vnde hoc mihi, dicens, vt veniat mater Domini mei ad me? Hic cum conuertisset corda patrum ad filios, & incredulos ad prudentiā iustorum, parauit Dominus plebem perfectam. Fructus ex promissione. Bonus Gabrielis nuncius, Germen præter ætatē. Sterilis flos genitalis. Propheta ex propheta. Cuius deserti. Aliptes orbis terrarum. Aflū Solis. Lucerna lucis. Regis miles. Sponsi pronubus. Seruus Domini. Vox verbi. Sacerdos eius qui est sacerdos secundum ordinem Melchisedech: quando quidem dignus est habitus vt sacerdotis officio fungeretur in eius baptisate. Qui patrem audiuit, filium baptizauit, spiritum aspexit. Legis silentiū, Gratia intercessor. Corona prophetiæ. Prophetarum conclusio. Regis præco. Præcursor veritatis. Porta penitentię. Virginitatis ornator. Salutis preparator. Temperantię legislator. Frænum eorum qui se inique gerunt. Dux eorum qui iuste vitam agunt.

Ioannes ille magnus, nomen à Deo vocatus. Quæ è cælis per vocē Archangeli scriptis mandata fuit nominis appellatio, Vox orta ex tacente. Qui per id quod voce carebat pater, sterilitatis sustulit infecunditatē. Qui loquenti digito agnum ostendit. Magna gloria continentia. Qui erat in corpore expers carnis. Qui in luto margarita. Qui in vase fictili pretiosus thesaurus. Qui inducit securim ad secandam animarum sterilitatem. Quæ solitudine gaudet, curtur Ecclesiæ. Os quod non potest tacere. Quæ vbique tonat, vox clamantis in deserto: parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Quæ Deum effatur lingua: cuius vox etiam post decessum reprehendet Herodem, & eum qui venit, prædicat, dicens: Regnum cælorum appropinquat. Ei gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

ORATIO

ALOYSII LIPOMANI VERON.  
ORATIO SEV ENCOMIUM DE

exportatione pretiosæ Manu dexteræ sancti Ioannis  
Præcursoris ex Antiochia.

Per Simconem Metaphrastem.



¶ Vides aliud sibi  
sum celebre Præ-  
cursoris, neque ex-  
portationis manus  
eius.

¶ Hæc est ratio,  
propter quam san-  
ctorum reliquias  
veneramus, quia  
sancti spiritus gra-  
tia adumbrantur.

¶ Vides Sanctos  
herari nostris lau-  
dibus, & celebra-  
tionibus copiosam  
remotum remanere  
rationem.

**C**CCE ad nos rursus venit sacrosanctus Christi Præcursor, abundè fluentem emittens suarum gratiarum: & rursus dies alius 4 celebris redditur, qui maiora & potentiora alia ostendit argumenta, quam quæ sunt in aliis eius festis: & eos qui festis delectantur, euehit ad excellentiorem miraculorum considerationem. Ecce solis iustitiæ clarus, & omni ex parte lucidus lucifer respendit, luis raris intrans totam Ecclesiæ plenitudinem, & suū festum lætificans. Venit autem nõ vt prius, per suā natiuitatem, neq; vt deinde per factā ab Herode ipsius capitis amputatione: neq; vt postea, per arcanam eiuſdem mirifici capitis reuelatione, sed per manum. Illam, inquit, manum, quæ fuit vel ipsis Angelis venerabilis, quæ celestis lumine illustratur, & sancti spiritus gratia adumbratur: quæ quicquid erat quidè graue & terrenum, in terra deposuit, & ad incorruptionem traducta est per vitam cõtinentem, quæ erat supra hominè: quæ prius quidè ingratis Iudeis ostendit Agnum Dei, & securim ad arborum radicem positam, & excisionem minabatur peccatoribus. Nunc autem cum illa ipsa apparuerit, & præstantiori quodam modo manus euaserit barbaricæ, à quibus videbatur teneri tanquam captiua, æquum est vt in festi lætitiâ piè & reuerenter afficiatur cæcus eorum qui festum lubenter celebrant: & nubes quidem quæ interiectæ animâ impediunt, eius, illa quæ intelligentia percipitur, illuminatione discutiatur & dissoluatur: alacri aut pedes, & exultate spiritu, ad ea quæ sunt vel ipsis Angelis desiderabilia mysteria, festinet. Hoc est enim festum celebrare, paratos esse ad præpro & alacri animo occurrèndū iis quæ sunt venerabilia: & extrinsecus figuris & motibus, fidei & affectionis internum ardorè ostendere. Hæc ergo mihi adit omnis ordo eorū qui sunt honorificè in excelsis remoti à materia, & eorū qui sunt adhuc hoc circumdati puluere: & cõmuni contexta chorea, luminosum, & perquam clarum cõstituumus theatrum, eo duce vtētes, qui inter natos mulierum est maximus. Nā est humanæ naturæ superauit terminos per vitam à carne & corpore alienā: vt qui tamen nostrarum naturalium particeps fuit proprietatum, 6 lætatur nostris de se laudibus & celebrationibus: & bonam accipiens voluntatē, copiosam remetitur remunerationem. Cæterum eius quidè conceptū & ortum, & vitā quam egit in solitudine, & eius ad Israëlē ostensionē, & veridicum testimonium, per quod Dei Agnum ostendit, & ipsum primū & postea venientem per diuinā auctoritatem, & humanæ naturæ pronunciauit susceptionem: & quemadmodū ex alto vocatus venit ad Iordanem: & cum purum, & ab omni labe alienū, & quauis purgatione superiorem baptizasset, illo contactu ostendit fontem sanctificationis, & quæ de ipso Iudeis, is qui fuit ab ipso baptizatus, per arundinis & mollium vestii amictus similitudinem, ad eius dixit cõmendationem: eius vitæ à rerum superfluarū cura abhorrentem simplicitatem, & in virtute firmitatem & constantiā, & eum veteri Helix æqualem, & moribus similem tacitè significans, & quæcumq; sunt his consequentia. Euangeliorum quaternio ostendit apertius iis qui hæc scrutantur diligentius. Quæ autem præsentī conueniunt celebritati, ea sunt annuncianda & docenda, vt cum argumento festi hic locupis congruat, nostrumq; in hoc rectè studium conferatur. Ille in Moisaicis educatus documentis, & assidue meditans in lege Domini, eius custodiē & obseruationi omnia postponerebat, solum aut vt in eius perseveraret iustificationibus plurimū ponebat studij. Cum verò Herodes vir libidinosisimus, qui erat Galilææ Tetrarcha, decreta legis transgrediens, fratris Philippi vxorem, cum sibi nõ liceret, propterea quòd Philippus ex illa liberos susceperat, duxisset in matrimonium, & esset illud quidem scelus legis euersio. Dei autē contemptio, hominum verò ad deteriora adhortatio & inductio: tunc tanquam fortis Athleta Ioannes rectè institutus, & in laboribus prius exercitatus, veritatis armis & telis munitus, acie quidem struit aduersus tyrannum. Quæna verò ea erant? Non licet tibi habere vxorē fratris tui. O libertatem quæ nõ potest perterri: & fiduciam quæ nõ potest euerti. O es diuinū, & linguā quæ à Deo mouetur: quæ in ipsum cor reprehensionum figens aculeos, fecit vt ille superbus & insolens clypeum abiiceret, & fugeret. O manum venerandam, & sanctam, quæ ad sermonum mota elocutionem, reprehensionū quoq; augebat asperitatem, & fiduciam ostendebat & audaciam. Mos est enim iis qui verbis contendunt, manum simul cum ore mouere, & sermoni eius quoque motum adhibere, & per vtrumque ostendere, quam sit confidens & interritus qui loquitur. Hinc factum est, vt in carcerem & vincula coniceretur, cum vesana mulier nefarium amatorem suum ad id compulisset, Deinde dies festus natalis,

potusq; copiosus & immoderatus, cum nimium vinum eū qui celebrabat conuiuui, deuoluisset ad deliriū. Potus aut quæ est delectatio? Saltatio filia, quāna erat instar meretricis, & petitio mercedis, & merces, Propheta interfecit. Ex qua Regis ficta tristitia, propter æstrum, quod eū oblidebat intrinsecus: obtemperatio tamen & submissio, & aduersus iustū Prophetam prolatio sententiæ: & paulò post caput in disco allatū, & libidinosa, & adulteræ mulieri traditum. Quid hac inhumana actione inhumanius, & magis nefariū? Quid hoc beluino facinore magis insanum & beluinū, hominè ex ipso matris vtero sanctitate circumdatum, qui temperantiā erat amplexus, castitatem asseruerat, inedia se exercuerat, ab omni congressione hominū se separauerat, solitudinem tanq̃ ciuitatē, habitauerat, qui simul cum agri bestiiis versabatur, cameli pilis tegebatur, pellicea zona cingebatur, sicut aues, id quod sua sponte nascebatur, habebat alimentū, carebat nutrimento, carebat vtensilibus, & planè carnis erat expertus, qui totus quoq; cernebatur remotus à materia, quòd hæc materialis coagmentatio esset inedia attenuata & emortua, & ad materiæ vacuitatē traducta propter insignè continentiam: eum, inquam, pro iustitia, pro veritate, & ne lex in aliquo violaretur laborantem, dari mercedē mulieri adulteræ? Sed quonā modo hæc quidè permilla sunt ab eo, qui omnia sapienter administrat, siunt ij quibus datus est spiritus, ad hæc aliqua ex parte cognoscenda. Huius aut discipuli cum corpus à capite diuisum sustulissent, honoratæ mandarunt sepulturæ, ne si hoc quoque post decessum videretur à libidinosis & voluptuariis, esset maior foimes inuidiæ, & maioris sceleris materia intemperantibus. Sic ergo corpus quidè sepultum occultabatur, cum neq; quicquid illud tunc perscrutari studuisset, neq; ipse manifestasset. Sed quandoquidè ad hūc locum perueni, volo de hoc prophético tabernaculo, & de manu quæ ei coaluerat, quiddam quod à veteri pendet narratione, huic sacro theatro explanare: & quæ de his audiuimus & cognouimus, & quæ veteres tradunt historiæ, explicare fusius: & videntiam diuina hæc gratia translata est Antiochiā, & vbinā fuit repositū translātū propheticū illud tabernaculū: & quinnā fuerit modus huius translationis, & quis rursus ablationis & exportationis. Herodes qui infantis occiderat, cum Iudaicū multorū principatū traduxisset ad regnū, parebat quidè Romanis. Cum multis aut modis quæreret, vt eis videretur beneuolus & fidelis, effecit, vt Romani eum benignis aspicerent oculis, & nec fore vt ab eis desiceret, vllam haberent suspicionem. Is vt clarior esset sua in eos beneuolentia, inter alia condidit ciuitatē sitā non procul ab Hierosolymis, distantē tantū itinerē vnus diei, eā vocans Sebaste, latine Augustā, vt Augusti Cæsaris appellatione significaret suā in eū beneuolentiā & seruitutē. In ea, qui post illū obtinuit principatū, Tetrarcha Herodes fixit regiā, in qua etiā fuit illud cõuiuui quo Propheta fuit occisus, & iuxta quā fuerat in vinculis hic sacer propheta in quodā tenebroso reorū domicilio. Cuius ex transuerso referunt sepultū fuisse corpus præconis veritatis. Quo etiā in loco dicunt prius fuisse alterū sepulchrū prophetæ Elizei, adeo vt duo loculi viderentur simul iacentes in vno & eodem loco. Ibi quoq; templū maximū olim extructū fuerat, quod propter ea quæ in ipso fiebant miracula, & pulchritudinē, fuerat incomparabile. Cum eius aut tectum tempore defluxisset, sub dio relicta sunt eius ædificia, adeo vt vna sola illæsa remanserit domuncula, quæ vocabatur sacrorum vasorum custodia, in qua etiam inclusi loculi Prophetarum conseruabantur absque vllò detrimento. Cum autē Lucas Euangelista circumqua; omnes obiret regiones, vbi etiā obeundo venit Sebaste, Antiochiæ tactus desiderio, vt qui in ea esset natus, magno quidem tenebatur studio sacrum illud Præcursoris corpus tollendi integrum. Cum aut non posset, quoniā diligenter seruabatur, ablata manu dextera, eam portauit in suam ciuitatē, loco alicuius alterius beneficij, & aliarū diuitiarum, ei quæ ipsum aluerat, hanc reddens mercedem educationis. Ab illo ergo tempore sita erat manus illa apud Antiochenos, in magno honore habita, & iugis quæ in ea habitat 7 gratiæ fidem faciens miraculis. Cum aut Iulianus tyrannicè clauum arripuisset imperij, quoniā eos qui ipsum præcesserāt persecutores & Dei hostes, contendebat superare sceleribus, & eorum qui pro Christo decertarant, quæcumq; erant reliquæ, aut integrum tabernaculū, aut aliquod aliud ex iis quæ sunt puræ nostræ fidei signa, ea omnia 8 igni mandabat & cineri: magno deinceps studio venit Antiochiā, simul quidem immunda peccatorum mysteria in ara simulachrorum, quæ sita est ad Daphnem, & simul etiā perscrutaturus, & si Sanctorū aliquid in ea inuenisset repositum, id igni mandaturus. Cum hoc ergo sæuissimum renunciatum esset eius decretū, qui erant Christianarū partium, sacram manum Præcursoris clam in quadā turri ciuitatis, quæ vocatur Gonia, id est, angulus, studuerunt includere, ne capi posset ab idololatra. Qui aut pontificalē sedē tenebat Hierosolymis, cum auditione accepisset execrandū decretū, nec tyrannū omnino moraturū, quin ad sacra loca ascenderet, & quæ in eis erant preciosissima corpora igni consumenda mandaret, hoc diligenter curat, & magnum adhibet studium, vt è loculo sublātū Præcursoris tabernaculum transmitteret seruandū in ciuitate Alexandrina, alio quodam communi corpore pro eo

¶ Miracula quæ à  
sanctorum pignori-  
bus sunt, adem-  
faciunt gratiæ spi-  
ritus sancti quæ in  
illis habitet.  
8 Ecce cui assinu-  
tantur, qui sanctorum  
reliquias igni  
mandant ex cinere



repleta depositione. Postquam autem Antiochię omnia perscrutatus ille impius, ea est aggressus quę fieri non poterat, cum absconsa manus nullo compareret, eo ille sceleratus deliderio frustratus, & in reliquū propheticum corpus furor percitus, qui id scrutarentur, statim misit vsq; ad Hierosolyma, vt Pręcursoris igni mandarent tabernaculū. Quod cum ad finē esset deductum, & cōmune, quod pro illo sepultū fuerat, corpus ab iis qui misi fuerant in cinerē esset redactum, illinc soluens duxit exercitum ad obsidendam Edessam, vt pote quod qui in ea habitabant, planū esset eos stare a partibus Christianorum. Aiunt autē quendā ex suis famulis, qui liberē cum eo loquebatur, & erat ei valde coniunctus, ex animo verō res Christianorum colebat, & honorabat eum a cępto prohibuisse, & ad bellum aduersus Persas gerendum incitasse, ciuitatem, cum veller, in potestatem eius venturam pollicens. Et sic consilio obtemperās profectus est ad bellum contra Persas gerendū. In quo plaga diuinitus immissa percussus vitā finit miserabiliter. Postquā autē ad fideles imperatores redierunt sceptrā Romanorum, & redita fuit libertas Christianis: nesciebatur quidē vbi nā esset preciosa manus ab iis qui Antiochenam habitabant ciuitatē. Sed haud ira diu post per diuiniore reuelatum fuit visionē, vbi nā esset absconsa. Quam cum fideliter ex eo loco sustulissent, in ea honoranda erant insatiabiles. Cum autē nō parum effluxisset temporis, Imperator Iustinianus inter alia quę piē gessit, fecit etiam tale quid. Hanc enim miraculorum effectricē Pręcursoris dexterā ex Antiochia, & Domini & Dei nostri tunicam, quę erat in ciuitate Maratsemere, & maximē venerandū caput ex Emesā transtulit ad regiam ciuitatem: quę quidem ostendebantur ob signata signaculo sancti Imperatoris Constantini, ad hoc vt nō amplius ex eis auelleretur ab iis qui amplecterentur. Ablatis ergo signaculis, cum templū Pręcursoris quod in Hebdomo est ab eo ædificatū, per Domini tunicā, & eiusmodi sacras sanctificasset & reliquias, rursus remisit suis ob signata signaculis eō vnde venerant, solā dexteram prophetici relinquens nō signatam, vt quę vngēretur vnguentis, & sustolleretur in festo exaltationis. Et sic quidem de his relatum est a veteribus, aliis alia de manu narrantibus: conclusa tñ in vnā & eandē fidei notionem, & expellentia oēm incredulitatem: aberrante nemine procul a veritate. Quod si oportet etiam alicuius meminisse miraculi, Antiochia nobiscum ei quod dicemus feret testimonium: quod quidem auditione a nobis acceptū est ex quibusdā qui illic sunt versati. In cauerna delitebat quidā draco in eius finibus: quem qui habitabant ciuitatē in deo referentes, anniuersario honorabant sacrificio. Id autē erat: Puella virgo, quę paulō antē pepererat ad pubertatem, & propter non pollutā virginitatem conseruabatur draconi sacrificiū. Quis erat autē modus sacrificij? In eo ipso loco, in quo erat cauerna draconis, Antiocheni publicē confluentes, & frequens effecti theatrum cum puellā circumduxissent, prębebant deuorandā draconi. Is verā prorepens ē cauerna, & insperatum & incredibile apparet miraculum, serpens & repens suis pedibus, & naturali qui est intus spiritu incuruatus, & instat vndē tumefactus, hiant ore, & dilatato thorace accipiebat sacrificium & lacerabat dentibus. Pro more autē fors obrigerat cuidam Christiano, vt suam daret filiam draconi sacrificandam: qui stimulis sauciatus naturalibus, ex corde suspirabat ad maximū Pręcursorē. Et vt filia a morte seruari possit, tale quid excogitat. Cum magnam vim auri apud se abscondisset, petit vt sibi permitteretur adorare manū sanctam ab eo qui illā seruabat. Is autē concessit postulatum. Cum vero is in his esset & quod offerebat aurum latenter, tanquam sub prętextu adorandī, humi effudisset, rectē processit ad adorandū. Aditus autē vt qui audis oculis ad aurum aspiceret, cucurrit ad illud colligendū. Ille autē qui petierat vt sibi liceret adorare, cum se incuruasset, & totum se in loculū inclinasset, diuino fauciatu desiderio, cum venerandę dexterę pollicem osculando, & labra ad mouendo mordicus dentibus abscondisset & occultasset, a templo quamprimum recessit. Cum autē iam dies aduentasset sacrificij, & ciuium eorumq; qui circumhabitabāt, collectū esset theatrum, accedit pater puellam adducens ad sacrificium. Et cum fuisset prope draconem, & eum vidisset vasto ore hiantem, & horrendis sibilis eos qui audiebant, terrentem, & sacrificiū desiderantē, sacrū illū & venerandū digitum in mediā gulā iaculatus, eius iactu statim quoq; mortem ei attulit. His sic gessit, pater quidē viuā filiam domū reducit, & lachrymis simul & gaudio plenus, & admirabilem, & quę præter opinionem acciderat, filia narrans redemptionem. Qui autē circumstibat populus insigni miraculo obstupescens, ingentes Deo agebat gratias. Quo factum est, vt Pręcursori templū illic construerent, vbi factū fuerit miraculū, quod nominarunt κρηματόν, id est, suspensum, siue propterea quod sit supra terram sit solū templi elenatum, siue quōd ad tantam ædificiorum sublimitatem eius sit extensa latitudo, vt conspicientibus propē videatur pendere in aere. In quo cum hunc sacrum & mirificum digitum deposuissent, eum festis honorant anniuersarijs, miraculū quod factū fuerat, per cōmorationem transmittentes ad posteros. Dicitur etiam aliud quoque mirū tale fieri signum. Huius scilicet sanctę manus aliquādo quidem extendi digitos, aliquando verō cōtrahi: quorū

exten-

extensione quidem significari fertilitatem fructuū, contractione autē inopiam & penuriam.

Cum autē multi qui ante nos fuerunt, Imperatores hanc manū desiderassent quouis modo possidere, nec finire, vt tantum bonū maneret apud barbaras gentes quę partes illas occupant, captiuum, augebatur quidem ac vigeat eius rei desiderii: sed modus quo id possiderent, nullo modo inueniri poterat. Et cum eis aliquando visum esset dando pecuniā talē cōparare thesaurum, aërem, vt est in Prouerbio, pugnis cædebant. Desiderabatur ergo ab omnibus, a quibus nomen Christi est inuocātū, & quicunq; in eius rei versabatur cogitatione, Deū rogabat gemitibus inenarrabilibus, vt benignis oculis suū aspiceret populū, & eius eum efficeret possessorē & spectatorē. Quoniā autē diuinę prouidentię sunt omnia præfinita, ei qui omnia præsciuit ante mundum cōditum, despicienti tempora nostrę inscientię, placuit per multas suas miserationes, vt in hac quoq; generatione reuelaretur hoc magnū & insigne miraculum, in qua Constantinus & Romanus, qui digni sunt magnis laudibus, ab ipso ortu purpurei fasciis inuoluti regebat habenas imperij. Id autē est venerandę Pręcursoris manus exportatio & reuocatio. Modus autē reuocationis est valde mirabilis, & præter opinionem. Nā vir quidā qui erat reclusus in fortem diaconorum Antiochię ciuitatis, Iob nomine, supernē inspiratus, & diuino zelo repletus apud se cogitabat: Possente Pręcursoris suffragio dexteram eam donū desideratū largiri Christianis: atq; adeo ad talē processit experientiam. Pulchrum tēplum, & excelsum sub nomine Petri Apostolorū principis positum est in ea ciuitate. In huius vestibulo cum suam is fecisset habitationē, cū sacrorū quę illic erant vasorū custode inuitam, vt ea de causā tentaret cum ipso rota nocte venerandę manus asidere loculo. Postquam autē petitioni nō annuit is cui credita fuerat custodia, inopinatū quid cogitās, ad aliam transtulit machinationem. Cum sumptuosa & lauta mensa eum exhilarasset, & amicē eum ad bibendum inuitando, ad profundū, & morti similem somnū deduxisset: & per quandā fenestrā intempesta nocte se in tēplum demississet, sensim, & sine strepitu sacro aperto loco (ō rem & factū & auditu terribilē) accipit preciosā, quę desiderabatur dexterā: & summo silentio reuersus, diuigenter quidē apud se seruat, quod furatus fuerat, ne cognosceretur ab aliquo Barbarorum. Hinc egreditur Antiochia: & iter inuit magno metu affectus, ne res fieret manifesta inimicis, ad exequendū propositum multis sæpe vtens precibus. Locum autē loco, & ciuitatē ciuitatē cōmunitas festinabat ad exitum. Cumq; letiferas, & difficiles illas vias sic peruassisset, peruenit ad fines Romanos, magnum quidē illum metu excutiēs, audacius autē ac cōfidentius festinans ad Regiā ciuitatē. Postq; verō fidelis Imperator eius rescituit aduentum, & re admirabili fuit obstupescens, Christo quidē nō poterat agere gratias pro dignitate, vt quę insperatum impediret gaudium: eos autē qui hoc sanctū cum 10 hymnis, lampadibus & vnguentis essent suscepuri, & ad ipsum allaturi, emisit: & sicut ipse vox clamatis in deserto parare vias Dñi, & semitas rectas facere iussus erat. Ita etiā ipsi Christianā ingrediētī ciuitatem, & a qua eius gratia nō longē aberat, pararentur honesti & decori ingressus. Cum ergo appropinquaret Chalcedonem, nauis quidē emissā est imperatoria, & Pontifex cum sacerdotibus, & quicunq; ex senatu erant clari & illustres simul, vt sacrū illum thesaurū inferrent in Regiā: cum quibus fidelium quoq; multitudo vrbe egressa, mari ei nauigārent obuiā, vt eum deducerent. Postquam autē fuit susceptus in manus Pontificis, & eius ferebatur vlnis, & in mare ascendit, licebat videre ipsam quoq; aquę naturā placidam & tranquillam, mollibus fluctibus ante nauem exilientem, & ad Imperatores eius cursum dirigentē. Porro autē aliquid quoq; accidit aliis magis admirabile, & dignum manu veneranda Pręcursoris. Aderat enim dies festus 11 sanctorū luminū, in quo vera illa lux Iordanis fluente cōplectens humanę naturę cōtitionē reformauit. Et quoniam præcedente die ieiunio prepurgamur, accidit vt in ipsa hora vespertina, in qua mos est Christianis peragere sanctificationē, diuina manus aduenit: quā cum Christi amantissimus Imperator, tanquā cœlestē donū, & ab interitu alienū suscepisset, & amplexus esset, desiderij; & fidei lachrymas effudisset, reponit in medio tēplorū Regaliū: adeo vt oēs crederēt illū ipsūm ad esse Baptistā, etsi sub aspectū nō caderet, & propositas aquas sua sanctificaret dextera. Hinc canebantur hymnodie spiritus, illata 12 lumina templū illuminabāt, omniū aspectu eadē festū sanctorum Theophaniorum, & sic etiā sequens, in quo sacri Pręcursoris memoria est altius nobis tradita, quippe qui diuini baptismatis mysterio inferuerit, peregrissemus & celebrauissimus, iudicauimus par esse manus quoq; honorare depositionem 13 festis annuis, hac quoq; cōmmerata aliis eius festis, vt ex rebus illius nihil sit non gloriosum & admirabile. Et nunc ecce adest hoc festum clarum & insigne post circularem anni ambitum, distillans nobis imbres miraculorum, & ea adferens quę sunt futura animis nostris cōducibilia. Ergo esto nobis propozita omni ex parte gloriosa & veneranda manus Baptistę & Pręcursoris, incorporis circumdata virtutibus, quę admirantur sancti spiritus virtutem, 14 quę in ea habitat.

M ij Quod-

9 Nota templa sacris reliquijs sanctificari.

10 Vides cū quōto honore sacra Pręcursoris manus excipitur, cum hymnis, lampadibus & vnguentis.

11 Dies festus sanctorum luminū, id est, Epiphanię Domini aderat.

12 Nota illata lumina templū illuminabāt, & oculi omnium aspectu eadē festū sanctorum sanctificationem.

13 Vides quomodo addit aliud festum annuū præcedentibus festis Pręcursoris.

14 Aduertis quod in sanctorū reliquijs, habitat spiritus sancti virtus.



Quòdam ergo est hoc templum hodie pulchrius? Quam aedes diuina venerabilior & magnificentior hac, in qua hic sacer & diuinus thesaurus repositus innumerabilium luminu splēdore cum cælestibus contendit spectaculis? Sub quibus quæ supernè descendunt gratiæ sancti spiritus, dispensantur pro modo vniuscuiusq; fidei coru qui laudant & celebrant animabus in Christo Iesu Domino nostro. Cui gloria & potentia in secula seculorum. Amen.

DECOLLATIO BEATISSIMI IOANNIS Baptistæ, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

Parsio & decollatio, vel potius inuentio capitis beatissimi Ioannis Baptistæ, quem Herodes Tetrarcha (vt Euangelistæ referunt) tenens ligauit in carcere propter Herodiadē vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Hac de causa insidiabatur illi Herodias, & quærebat occidere eum, & non poterat: Herodes enim metuebat Ioannē, sciens eum virum iustum & sanctū esse. Sed cum Herodes ipse diem natalis sui ageret, filia Herodiadis saltante in medio, saeuiente matre inter delicias, & conuiuia lasciuientium, temerè ab Herode iuratur, & impie quod iuratur, in nece prophetę impletur. Non enim poterat veritas æquo animo tolerari, quam homo Dei monebat: quia vicerat Regem libido. Vincētus aut erat sanctus Ioannes Baptista in Arabia, castello Macheronta. Misso itaque spicatore decollatur in carcere, & allatum est caput eius in disco, puellæque datur. Quod audientes discipuli eius, venerunt & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento Sebalten Palestinæ, quę quondam Samaria dicta est. Vbi per aliquot annos iacuit, vsq; ad tēpora Iuliani impiissimi Cæsaris. Qui cum esset Christianus infensissimus, pagani apud Sebalten Palestinæ sepulchrum eiusdem Ioannis Baptistæ inuadunt, & ossa dispergunt. Eadem rursus collecta, & cremata latius dispergunt. Sed Dei providentia affuere quidā ex Hierosolymis monachi, qui mixti colligentibus, quæcumq; ipsi potuerunt, ablata ad patrem suum Philippū petulere. Ille confestim hęc (supra se enim ducebat, tantum thesaurum propriis seruare vigilis) ad Pontificē maximum tunc Athanasium per Iulianum diaconū suū mittit. Quæ ille suscepta paucis arbitris, sub cauato sacriarj pariete inclusa, propheticò spiritu profutura generationi posteræ conseruauit. Cuius prælagium sub Theodosio principe per Theophilum eiusdem vrbs Episcopum completur.

MIRACVLA A DIVO IOANNE BAPTISTA Domini Præcurfore facta, per beatum Gregorium Turo-nensem Archiepiscopum descripta.

De muliere, quæ obtinuit pollicem beati Ioannis Baptistæ.

Quædam mulier à Maurienna vrbe progrediens ipsius Præcurforis reliquias expetiuit, & ita se constrinxit vinculo iuramenti, vt non antea loco discederet, nisi de membris eius mereretur quicquā accipere. Sed cum impossibile hoc esse incolæ loci narraret, prosternebatur quotidie ante sepulchrum, sibi (vt diximus) de sanctis artibus aliqua condonari. In qua intentione integrum duxit annum, similiter & alium iugi semper oratione depolens. Tertio verò ingrediente anno, cum orationem suam non peruenire cerneret ad effectum, proiecit se ante sepulchrū, & obtestatur, non se exinde resurcturā, priusquam hæc petita obtineret à sancto. Septima verò die cum iam inedia deficeret, apparuit super altare pollex miri candoris ac lucis effulgens. Cognito autem mulier Dei dono, surrexit à pauimento, factaque capsula aurea, in ea recondidit, quæ Domino largiente meruerat: & sic gaudens remeauit ad propria. Impletumq; est in illa: Quòd si Dominus non surgit pro eo quod amicus sit, propter importunitatē tamen eius surgit, & tribuit ei quotquot habet necessaria. Post hæc tres Episcopi aduenientes de ciuitatibus suis ad adorandum in hoc loco, voluerunt partem de hoc ignore elicere, positoq; in medio nihil omnino auferre potuerunt. Tunc vna vigilantes nocte deprecati sunt, vt aliquid mererentur à pollice. Positoq; sub eo linteo, dum partem auferre conantur, vna ex eo gutta sanguinis cecidit super linteū. Quod cernentes duæ deinceps vigilant. Deinde i prostrati coram sancto altari, dum suppliciant, vt adhuc magis aliquid mereantur à pollice, duæ iterum ex eo fluxerunt guttæ. At illi gauisi colligentes deuotè quæ Dominus dederat iuxta numerum seruorum suorum, diuiserunt linteum cum guttis suis, quem non sine grandi admiratione suis vrbibus intulerunt. Et quia locus ille ad Thaurumensem quandam vrbe[m] pertinebat, tempore illo quo Rufus erat Episcopus, ait Archidiaconus eius ad eum: Non est æquum, vt hoc pignus in loco viliori teneatur, sed surge & illud accipe, & defer ad Thaurumensem Ecclesiā, quę plus popularis habetur. Cui ille respondit: Quia hæc agere non audebat. Archidiaconus dixit: Ego hoc deferam, si permittis. Et Epi-

Habetur in martyrolo eius sub iiii, kalend. Sept.

ergo sepelire mortuos opus pietatis est postquam ex discipuli sanctissimi Ioannis hoc fecerunt.

Habetur in opere eiusdem in gloriam plurimorum martyrum edito, cap. 13.

Vides quò deuo est mulier ante sepulchrum præcurforis orauerit, & miraculose quò orauerat, obtinuit: Præstat ergo sanctorum sepulchra in ueneratione habere.

Ecce oratio eius prostratione.

Et Episcopus: Fac quod libet. Tunc Archidiaconus accedens ad locum, dum vigilia celebrat, mittit manū ad capsulā. Mox amens effectus, accensus febre die tertio expirauit. Factūque est timor magnus omnibus: nec quisquam vltrā beata pignora ausus est mutare.

DE MIRACVLIS PER RELIQUIAS BEATI Ioannis apud Turonos factis.

Apud Turonicam verò vrbe[m] in oratorio atrij B. Martini, dum ipsius Præcurforis reliquias collocaremus, cæcus quidam adminiculo deducente lumē recepit. Emergenus verò obtestans virtutem B. Ioannis, Martiniq; Antistitis, expulso purgatus est dæmone. In hoc oratorio vna puellarum, cui officiu erat lichni fomenta cōponere, adueniēs cū cæreo vt hæc ageret, ingressa cōpositum lichnū atq; accensum attracto ad se fune sublimauit in altum, ac plerisq; innexo laqueis ad parietis clauū, abcessit. Quæ dum redit, cæreus quē manū gerebat, extinguitur: regreusq; velociter ad cicendilē, cæreum nō audebat illuminare, neq; laqueū funis absoluere. Dū ambigua de hac causā pederet, subito delapsa à cicendili flāma cæreū in manu eius illuminauit: & sic officio luminis præeunte quo voluit, iuit. Ferunt aut in hoc oratorio à lichno oleum ebullire. Habetur enim & ibi reliquias sanctæ crucis.

DE ARDORE MANVS CVIVSDAM mulieris extinctio.

Vb huius vrbs territorio apud vicum Langauien. mulier quædā ex incolis cōpersa Dominica die farina panē formauit, quem segregatis prunis cinere seruenti cōtegit decoquēdum. Quod cum fecisset, protinus eius manus dextera diuino igne successa cœpit exuri. At illa vociferans & planges, basilicā huius vici, in qua reliquias B. Ioannis continentur, expetiit. Et oratione fusa vouit, in hac die diuino nomini consecrata, nullā operā exercere, nisi tantum orationi vacare. Noctē verò sequenti facit cæreū in altitudine status sui. Tūc in oratione pernoctans, tento tota nocte manu propria cæreo, extinctis ardoribus, incolumis est egressa.

INVENTIO CAPITIS PRÆCURSORIS DOMINI, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

Apud Hierosolymā Inuentio capitis Præcurforis Dñi tēpore Martiani principis, qñ isdē Præcurfor duobus monachis, vbi idē caput eius celatū iaceret, reuelauit. Cōstat aut quia imminente festiuitate Paschali fuerit, sicut in Euangelio apparet, decollatus: Et anno post hęc sequēte cum denuò tēpus Paschale rediisset, mysteriū Douinicę passionis esse completū. Et propterea q, in libro sacramentorū natalis eius 4. Kal. Sept. notatū est, & in martyrologio quod Eusebij & Hieronymi vocabulis insignitū est, legitur iiii. Kal. Sept. in Edissa ciuitate Phœnicę prouincia natale S. Ioannis Baptistæ die quo decollatus est, nō specialiter ipsum diē decollationis eius, sed diem potius, quo caput eius in eadē Edissa ciuitate reperit, atq; in Ecclesia est conditū, designatur. Siquidē duo monachi Oriētales venerat adorare Hierosolymis, & loca sancta videre. Quibus per reuelationē asistēs idē Præcurfor Dñi præcipit, vt ad Herodis quondā Regis habitaculū accedēt, caput suū ibi requirerēt, & inuentū digno honore reconderent. Quod ab eis inuentū, & assumptū, sed nō multò post culpa incuriæ perditū, perlatum est Edissā ab illis, in quodā specu, & in vna sub terra non pauco tempore ignobiliter reconditū, donec denuò sese suūq; caput ostendit Marcello cuidam religioso præsbitero & monacho, dū in eodē specu habitaret. Ex quo tempore cœpit in eadē ciuitate beati Præcurforis decollatio ipso die quo caput eius inuentum, siue eleuatum est, celebrari.

VITA ET MORS SIMEONIS PROPHETÆ, per D. Epiphanium Constantiæ Cyri Episcopum scripta,

Simeon Sacerdos è tribu Aaron emicuit. Hic quippe est is, qui oraculū accepit à spiritu sancto: Neutrūquā visurū sese mortē, quousq; Christū Domini incarnatum cerne-ret. Hic est, inquā, ille qui gestauit Dominū in vlnis suis, & glorificauit eū, referens: Viderunt oculi mei salutare tuum: Nunc dimittis seruū tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Fato functus est Simeon iste pluribus quidē annis obitus, & ætate multa confectus, nec porro à sacerdotibus postremum consecutus honorem, humatus est.

VITA SANCTISSIMI IOSEPH CONFESSORIS, PATRIS putatiui Domini nostri Iesu Christi, per diuersos Authores scripta.

Quæ fuit necessitas, vt desponsata esset Maria Ioseph, nisi propterea quatenus hoc sacramentum diabolo celaretur, & ille malignus frauds commenta aduersus desponsatam virginem nulla penitus inueniret? Vel ideo fuerat desponsata Ioseph, vt nato

Ibidem cap. 14.

Ibidem cap. 15.

Hic a. sunt ant notāda. Diem dominicā sine opere manū transigen dam. Mulierē ad reliquias sancti præcurforis sanctā tā. Votū pro sanitate consequēda iusse emissum. Cæreum accensum ante reliquias sancti detentum.

Habetur in martyrolog. eiusdē, sub xi. Kal. Mar.

Vides antiqua patribus peregrinationes ad loca sancta fuisse in vsu. Ecce quomodo etiam ipsi sancti procurant reliquias suas in ueneratione haberi, & dignis in locis collocari.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamēti.

Ex homilia Origenis in vigilia Natiuitatis Domini.

vt nato infanti, vel ipsi Mariæ curam videretur gerere Ioseph, siue in Ægyptum transiens, siue inde denud veniens: ideo desponsata fuit Ioseph, non tamen in concupiscentia iuncta. Inuenta est, inquit Euangelista, habens in vtero de spiritu sancto) Cui inuenta, aut à quo inuenta est? Primò ab Angelis custodientibus eam, protegentibus eam, conferuantibus eam, vel eius beatissimam animam ad honorem illius qui ab ipsa generandus erat, Dehinc inuenta nõ incongruè putatur ab ipso beato Ioseph sancto & iusto, qui penè licentia maritali, licet eam non contingeret, futuræ tamen, vt putabatur, vxoris omnia nouerat. Ioseph autè vir iudæi, inquit, cum esset homo iustus, & nollet eam traducere) Virum eum appellauit contra Iudæorum prauitatem, vt aduersus Virginem non sæuissent. Propterea & desponsata fuit ipsi Ioseph, vt supra dictum est. Si enim non fuisset desponsata Ioseph, omnium bonorum increduli & inimici Iudæi lapidibus eam occidissent. Ideo virum eius hic eum Euangelista appellauit. Ioseph vir eius cum esset homo iustus) Iustus autem in verbo, iustus in factò, iustus in legis consummatione, iustus in iudicio gratiæ. Iustus itaque cum fuisset, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Noluit eam traducere, noluit eam accipere, noluit eam malè diffamare, sed voluit eam occultè dimittere. Occultè eam se dimittere volebat, sicut pius, sicut mansuetus, sicut misericors. Talis ergo cum esset Ioseph, cogitabat eam occultè dimittere. Hæc, inquit, eo cogitabat. Querendum est nobis, nunquid cogitauerit, vt occultè eam dimitteret: et si cogitabat, vt eam dimitteret, et si suspicionem in ea habebat, quomodo iustus erat? Si ergo non esset suspicatus, vel tale aliquid cogitauit, cur eam dimittere volebat, vt immaculatam & sanctam? Iniustum enim & hoc erat. Sed simplicitatem sensus audi huius orationis. Ioseph iustus erat, & illa virgo immaculata erat. Sed ideo illam dimittere volebat, quoniam virtutem mysterij, & sacramentum quoddam magnificum in eadem cognoscebat, cui approximare se indignum existimabat. Ergo humilans se ante tantam & ineffabilem rem, quærebat se longè facere. Sicut & beatus Petrus Domino se humilans aiebat: Recede à me Domine, quia homo peccator sum. Vel sicut ille Centurio ad eundem Dominum mitès dicebat: Non sum dignus vt intres sub tectum meum, quia nec me ipsum dignum existimaui ad te venire. Vel sicut sancta Elizabeth ad ipsam beatam locuta est Mariam dicens: Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Sic & Ioseph iuste humilans sese in omnibus cauebat, & timebat sibi met ipsi tantæ sanctitatis coniunctionem adhibere. Idcirco volebat eam occultè dimittere: Dimittam eam, dicens, & à me longè faciam eam, & à cognitione mea. Maior enim eius dignitas, superexcellit eius sanctitas, nec meæ congruit indignitati. Ideo volebat eam occultè dimittere. Hæc ergo eo cogitante, Angelus Domini per visum apparuit ei, dicens: Quid dubitas Ioseph? Quare imprudenter cogitas? Quare irrationabiliter meditaris? Deus est enim qui generat, virgo quæ generat. Huius generationis minister es, & non largitor: seruus, & non Dominus: mancipium, & non plasmator. Propterea ministra, serua, custodi, serua curam, intende & huic qui nascitur, & huic quæ generat. Etenim si tibi vxor nominatur, si desponsata tibi esse dicitur, non tamen tibi vxor est, sed Dei vnigeniti electa mater est. Propterea Ioseph fili David, qui has promissiones accepit, cui ista fidelia data sunt testamenta, Ioseph fili David, non tantum secundum carnem, sed secundum spiritum, Ioseph fili David. Si enim filius David, iustè & hæres eius tanquam filius patris. Ideo in hæreditatem accipe ea quæ illi promissa sunt, testamenta fidelia. Ioseph fili David, ne timueris accipere Mariam coniugem tuam) Ne timueris, ne trepidaueris, ne conturberis, sed securus & intrepidus accipe eam secundum legis præceptum, vxorem tibi nominatam, sed secundum nuptiarum consuetudinem, & coniunctionem longè alienam. Accipe ergo eam, sicut commendatum cœlestem thesaurum, vt Deitatis diuitias, sicut plenissimam sanctitatem, sicut perfectam iustitiam. Accipe eam sicut vnigeniti mansionem, sicut honorabile templum, sicut domum Dei, sicut creatoris omnium propriam, sicut Regis sponsi cœlestis domum immaculatam. Ita ergo Ioseph fili David, ne timueris accipere eam tibi commendatam, tuæ religioſitati creditam. Serua, serua curam, attende, fugiens ab Herode, duc in Ægyptum, iterum remeaturus post Herodis mortem deduc in terram Israël. Ne timueris accipere Mariam coniugem tuam. Coniugem audiens non expauescas, nec conturberis nec tu, nec quisquam sequentium vsque in consummationem seculi. Coniugem eam dico propterea, vt diabolo virginitatem eius occultem, & Iudæorum prauitatem excludam atque deiiciam, vt legis instituta non destruam: & in sequentibus demonstrabo, quòd ista nec tua coniug secundum consuetudinem coniugij habeatur: nec iste qui generatur, tuus filius esse credatur. Quod enim nasceretur ex ea, de spiritu sancto est) Quia scilicet cooperatur huius natiuitatis spiritus sanctus est, Nam vnigenitus filius, qui ante secula ineffabiliter ex solo patre natus est, iam seculi appropinquante sine, ex voluntate patris in humano corpore, sancto cooperante spiritu inter homines venit.

Esaie 9<sup>a</sup>

Iste est, de quo scriptura prænunciat, dicens: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.

Patris

Patris etenim vnigenitus filius ex virgine generatus est, vt illam virginem priorem Euam, quæ ceciderat, iterum renouaret, atque erigeret. Et qui per prauam voluntatem filij effecti fuerant diaboli, per adoptionem gratiæ filios efficeret Dei. Pariet, inquit, filium, & vocabis nomen eius Iesum) Virgo generat, & tu hunc genitum vocabis Iesum, quod interpretatur Saluator. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorū) Vocabis, ait, nomen eius hoc quod ante fuit, quod ante secula nominatum est. Non tu ei impones nomen, nec ex te ei vocabulum constitues, sed nomen & voca exultando Iesum, id est, saluatorem, saluatorem eum esse testare, nec ex tempore cœpisse saluare, sed iam antiquissimum saluatorem. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Duo enim per hoc verbum præclara designatur, quòd & Deus fuerit, & Dominus prius ante incarnationem Christus, & quòd populus eius ab ipso saluandus iam tunc annunciabitur. E ideo dictū est: Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum, vt verè Deus, Dei enim est virtutis à peccatis saluare, vel peccata dimittere, iste ergo filius Dei habens populum suum, ipsum venit, vt dictum est, liberare à peccatis, atque saluare, siue ex Iudæis, siue ex gentibus: de quo ipse iam per prophetam fuerat locutus, dicens: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Pete à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Ipse saluabit populum suum à peccatis eorum: sanguine videlicet suo cunctos redimens, morte sua de mortis eos liberans potestate. Ipse saluabit, hoc est, erit saluator omnium hominum fidelium atque credentium.

Bene aut sibi diuiserunt Euangelistæ, vt sanctus Mattheus Ioseph ab Angelo moneri induceret, ne dimitteret Mariam. Lucas Euangelista testimonium ferret, quòd non conuenissent. Hic ipsa Maria fatetur, cum dicit Angelo: Quomodo fiet istud, quoniam virum nõ cognoui? Sed & ipse sanctus Lucas virginem declarauit, dicens: Et nomē virginis Maria. Et Propheeta edocuit, qui ait: Ecce virgo in vtero cõcipiet. Et Ioseph designauit, qui quoniã pregnantem videbat, quam non cognouerat, dimittere gestiebat. Et Dominus ipse in cruce postus manifestauit, cum dicit matri: Mulier, ecce filius tuus. Deinde discipulo dicit: Ecce mater tua. Etiam vterq; testatus est, discipulus & mater: Quia ex illa hora suscepit eam discipulus in sua. Vtq; si cognouisset, non quã viri proprii reliquisset, nec vir eam iustus passus esset à se discedere. Quomodo aut Dominus diuortium præcepisset, cum ipsius sit sententia: Quia nemo dimittere debet vxorem, excepta causa fornicationis? Pulchrè autem docuit sanctus Mattheus, quid facere debeat iustus, qui probrum coniugis deprehenderit, vt cruentum ab homicidio, castum ab adulterio præstare se debeat. Qui enim iungitur meretrici: vnum corpus est. Ergo vbique in Ioseph iusti gratia & persona seruatur, vt testis ornetur. Os enim iusti mendaciu nescit, & lingua eius loquitur iudicium. Iudicium eius loquitur veritatem. Nec te moueat, quòd scriptura frequenter coniugem dicit. Non enim virginittatis ereptio, sed coniugij testificatio, nuptiarum celebratio declaratur. Deniq; quã non accepit, nemo dimittit. Et ideo qui volebat dimittere, fatebatur acceptam. Simul etiã mouere nõ debet, quod ait Euangelista: Non cognouit eam, donec peperit filium. Illud enim velut idioma scripturæ est: sicut habes alibi: Donec senescatis, ego sum. Nunquid post illorum senectutem Deus esse desinit? Et in psalmo: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos scabellum pedu tuorum. Nunquid postea non sedebit? Vel quoniam qui causam agit, satis putat quòd causæ est dicere, redundantia non requirit? Satis enim est ei, vt causam susceptam astruat, incidentè differat. Et ideo qui incarnationis incorruptum susceperat probare mysterium, non putauit vberius prosequendum virginittatis Mariæ testimonium, ne defensor magis virginis, quàm assertor mysterij crederetur. Certè quando iustum docuit Ioseph, satis declarauit, quòd sancti spiritus templum, matrem Domini, vterum mysterij violare non potuit. Didicimus seriè veritatis, didicimus consilium, discamus mysterium. Bene desponsata, sed virgo: quia est Ecclesiæ typus, quæ est immaculata, sed nupta, Concipit nos virgo de spiritu, parit nos virgo sine gemitu: Et ideo fortasse sancta Maria alij nupta, ab alio repleta, quia & singulæ Ecclesiæ spiritu quidem replentur, & gratia, iunguntur tamen ad temporalis speciem sacerdotis.

Ioseph fili David, natus non solum ex genere sacerdotali, verum etiam ex regali, filius prophetarū, socius scribarū. Ille Deus qui scripsit mirabilia in lege sua, ipse fecit mirabilia in cõiuge tua. Quid aut sunt mirabilia, nisi quæ hominibus sunt impossibilia? Mirabilia ergo Dei in lege non legisti: quod si etiã legisti, quare nõ intellexisti? Ipsa lex quam quotidie legis, sine graphito scripta est in tabulis lapideis. Lege & intellige, q̄ panem in eremo terra produxerit, cuius semè in terra arator nullus induxit. Virga etiã Aarõ annis siccata plurimis sine aqua reuixit, in tẽplo floruit, nuceas produxit, quas clausa sub tecto p̄duxit. Ergo qui scripsit lapideas tabulas sine stylo ferreo, ipse grauidaui Mariã spiritu sancto: & qui produxit panes in eremo sine aratione, ipse impregnauit virginem sine corruptione: & qui fecit virgam sine humore folia germinare, ipse fecit filium David sine semine generare. Postremò filij David Ioseph

M iij filius

Psal. 22

Ex diuo Ambrō  
sio super Lucam  
cap. 1.  
Matth. 2.

Esaie 7.

Ioann. 19.

Matth. 5.

1. Corint. 6.

Matth. 23.

Psal. 109.  
Ibidem.Ex d. Augustini  
in ferm. 14. diei  
Natiuitatis Do-  
mini.

filii prophetarum, legisti Esaiam eximium prophetarum quid dixerit, quemadmodum scripserit: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomē eius Emanuel. Quod ergo legisti in libris tuis, aspice in Mariā oculis tuis, vt dignē dicas Canticum Dauid patris tui: sicut audiuimus, ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri. Aspice ergo Mariam coniugem tuam, semper de ea securus, & in nullo sis sollicitus, quia quod natum est in eius vtero, non vocabitur filius Iudæi, sed vocabitur filius Dei. Habe ergo Ioseph cum Maria coniuge tua communem virginitatem membrorum, quia de virgineis membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria sponsa Christi, in carne sua virginitate seruata: sis autem & tu pater Christi cura castitatis, & honorificentia virginitatis, vt de virgineis membris genitricis seculis Christianis nulla sit zelotypia. Magnum meritum virginitatis fratres, Virginitas Marię, Angeli salutatione est impregnata; & pręgnans Marię virginitas de vtero, in vtero est saluata, & generans virginitas Marię ab Angelis est hodie collaudata: & lactans virginitas Marię per stellam de cęlo est indicata, & Magorum numeribus est honorata. Gaude itaque Ioseph, nimiumque congaude virginitati Marię, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum virginitatis ita separatus es a concubitu vxoris, vt pater dicaris Saluatoris. Necessario fuit desponsata Maria Ioseph, quando per hoc & a canibus sanctum absconditur, & a sponso virginitas comprobatur: & virginis tam verecundię paritur, quam famę prouidetur. Quid sapientius, quid dignius diuina prouidentia? Vno tali consilio secretis cęlestibus & admittitur testis, & excluditur hostis, & integra seruatur fama virginis matris. Alioquin quando peperisset iustus adulterā? Scriptum est autem: Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Bene, cum esset iustus, noluit eam traducere, quia sicut nequaquam iustus esset, si cognitam ream consensisset: sic nihilominus iustus non esset, si probatum innoxiam condemnasset. Cum ergo iustus esset, & nollet eam traducere, voluit dimittere eam. Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed patrum sententiam. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum a se repellat, dicens: Exi a me domine, quia homo peccator sum: propter quod & Cęturio a domo sua eum prohibebat, cum diceret: Domine non sum dignus vt intres sub tectū meum. Ita ergo & Ioseph indignum & peccatorem se reputans, dicebat intra se, a tali & a tanta non debere sibi lra familiare prestari contubernium, cuius supra se mirabilem expauescebat dignitatem. Videbat & honorabat diuinę pręsentię certissimum gestantem insignē: quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentię magnitudinem. Expauit Centurio pręsentię maiestatem. Exhorruit nimirum & Ioseph sicut homo, huius tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatem: & ideo occulte voluit dimittere eam. Miraris quodd Ioseph pręgnantis sese conforsio virginis iudicabat indignum, cum audias & sanctam Elisabeth eius nō posse ferre pręsentiam, nisi cum tremore, & reuerentia? Ait namq;: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam. Sed quare occulte, & non palam? Ne videlicet diuortij causa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo durę ceruicis, populo non credenti & contra dicenti? Si diceret quod sentiebat, quod de illius puritate comprobauerat, nōne mox increduli & crudeles Iudæi subsannarent illum, lapidarent illum? Quando namque veritati crederent tacenti in vtero, quam postea contempserunt clamantem in templo? Quid facerent necdum apparenti, cui postmodum impias manus iniecerunt etiam miraculis coruscanti? Merito ergo vir iustus, ne aut mentiri, aut diffamare cogere innoxiam, voluit occulte dimittere eam. Sin verō aliter quis sentiat, & Ioseph sicut hominem dubitasse contendat: sed quia iustus erat, voluisse quidem habitare cum ea propter suspicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluisse suspectum, & ideo voluerit occulte dimittere eam. Breuiter respondeo, etiam si dubitationem illam Ioseph fuisse necessariam, quę diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe scriptum est: Hęc autem eo cogitante, scilicet quod occulte dimitteret eam, apparuit ei Angelus in somnis, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Itaque propter istas rationes desponsata est Maria Ioseph, vel potius, sicut ponit Euangelista, viro, cui nomen erat Ioseph. Virū nominat, nō quia maritus, sed quod virtutis erat. Vel potius quia iuxta alium Euangelistam homo non vir simpliciter, sed vir eius dictus est: merito appellatur, quod necessario putatur. Debit ergo vir eius appellari, quia necesse fuit & putari, sicut & pater Saluatoris non quidē esse, sed dici meruit, vt putaretur esse, dicente hoc ipso Euangelista: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph. Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit, quamuis certa (vt dictum est) & necessaria dispensatione vtrumque ad tempus & appellatus sit, & putatus.

Conijce tamen ex hac appellatione, qua licet dispensatoria meruit honorari adeo, vt pater Dei

Comendatur virginitas.

Ex D. Bernardo in homil. 2. super Missus est.

Matth. 2.

Lucę 5. Matth. 8.

Lucę 11.

Matth. 1.

Lucę 1.

Lucę 3.

Dei & dictus & creditus sit: conijce & ex proprio vocabulo, quod argumentum non dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iste Ioseph. Simul & memento magni illius quondam Patriarchę venditi in Ægypto, & scito ipsius iutum non solum vocabulū fuisse sortitum, sed & castimoniam adeptum, innocentiam allequutum & gratiam. Si quidem ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus, & ductus in Ægyptū Christi venditionē pręfigurauit. Iste Ioseph Herodianam inuidiam fugiens Christum in Ægyptum portauit. Ille Domino suo fidem seruans dominę noluit committere. Iste Dominam tuam Domini sui matrē virginem agnoscentis, & ipse continens fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum: Iste datum est conscium fieri atque participem cęlestium sacramentorum. Ille frumē nra seruauit, non sibi, sed omni populo. Iste panem viuum ē cęlo seruandū accepit tam sibi quā toti mundo. Non est dubium quin bonus & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui mater desponsata est Saluatoris. Fidelis, inquam, seruus & prudens, quem constituit Dominus suę matris solacium, suę carnis nutritium, solum denique in terris magni consilij coadiutorem fidelissimum. Huc accedit, quod dicitur fuisse de domo Dauid. Verē enim de domo Dauid, verē de Regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior. Planē filius Dauid, nō degenerans a patre suo Dauid. Prorsus, inquam, filius Dauid, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione: quem tanquam alterum Dauid Dominus inuenit secundum cor suum, cui curō committeret secretissimum atque sacratissimum sui cordis arcanum, cui tanquam alteri Dauid incerta & occulta sapientię suę manifestauit, & dedit illi non ignarum esse mysterij, quod nemo principum huius seculi agnouit: cui denique datum est, quod multi Reges & prophetę cum vellent videre, non viderunt: audire, & non audierunt: non solum videre & audire, sed etiam portare, deducere, amplecti, deo seculari, nutrire, & custodire. Non tantum autem Ioseph, sed & Marię descendisse credenda est de domo Dauid. Alioquin non esset desponsata viro de domo Dauid, si non esset & ipsa de domo Dauid. Ambo igitur erāt de domo Dauid: sed in altera completa est veritas, quam iurauit Dominus Dauid: altero tantum conscio, & teste adimpletę promissionis.

Gen. 37. Matth. 2. Gen. 19. Matth. 2. Gen. 40.

FRAGMENTVM VITAE DOMINI

nostri Iesu Christi filij Dei Saluatoris nostri, ex diuersis autoribus collectum.



VIT isdem temporibus Iesus sapiens vir, si tamen virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, doctorque hominum eorum qui libenter, quę vera sunt, audiunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex Gentilibus sibi adiunxit. Christus hic erat, hunc accusatione primorum nostrę gentis virorum cum Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertio die iterum viuus, secundum quod diuinitus inspirati prophetę vel hęc, vel alia de eo innumera miracula futura esse prędixerant. Sed & in hodiernum diem, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat & genus. Conuersationem suam, quam in carne Saluator noster habuit, omnibus pię viuere volentibus virtutis typum & imaginem proposuit: vt in illos characteres respicientes, consimilem suę vitę formam imprimant, nusquam Archetypum imitationis variatione peruerentes. Quod enim vitam suam seruatur imaginem optimę conuersationis omnibus ipsi obedire volentibus proposuerit, audi ipsū conspicuē hoc docentem. Si quis, inquit, mihi ministrat, me sequatur. Non autem carnalem significans imitationem, quę omnibus est imperuia, cum ipse iam iuxta corpus in cęlis esse cognoscatur: sed exactam vitę, quantum eius fieri potest, imitationem. Quomodo igitur seruatur noster vixit, & quomodo conuersatus est? Peccatū non fecit. Quomodo enim iustitia a peccato superari possit? Quomodo verō mendacium veritatem vinceret? Quomodo potentia per infirmitatem expugnaretur? Aut quo pacto id quod non est, eo qui est superius euaderet? Deus enim semper est, & essentię finem non habet, terminum non admittit: peccatum verō nunquā est, neq; in propria substantia deprehenditur: sed magis in ipsa est, a quibus fit, quā in malefactis, & essentię suam in defectu boni habens, instar spiritaliū tenebrarum, per iniquitates exprimitur, per quę iustitię lucem iterum dissoluitur (lux enim in tenebris lucet) & vnā cum turpibus factis terminatur. Cessantibus enim malefactis, simul & essentia peccati cessat. Quæretur enim peccatum illius, inquit, nec inuenietur. Licet reconditum sit peccatorum gratia supplicium ijs qui peccant, & irrefragabilis super iniquitatis sit deputata pœna. Peccatum igitur non fecit, nec est inuentus dolus in ore eius. Sed lenitatis, patientię, bonitatis, mansuetudinis, benignitatis, placiditatis, humilitatis, prudentię

Ex Iosepho an. 1. requiratum lib. 3. cap. 6.

Ex d. Basilio in lib. de consuetudinibus monachorum. c. 4. T. 0. 3.

Ioann. 12.

dentice, & omnis in vniuersum virtutis quàm plurima exhibuit exempla, quàm in Euangelijs clare sunt exposita. Lenitatis quidem, & patientiæ, ferendo Iudæorum infidias, quibus perpetuò priorem malitiam, sequentibus maligni studij hyperbolis superabant. Quos quidè placidè reprehendebat, vt à malitia desisterent: vlcisci verò, vindictamque de illis vel modicè tunc: non sustinebat: sed cum inhumanitate ipsorum beneficijs certabat, & malitiæ intentionem per bonorum subministrationem vincere satagebat, & tandem crucem pro crucifixionibus suis subibat. Mansuetudinis verò, & placiditatis in eo quòd quosuis admittebat cum benignitate sibi congrua, & colloquendi copiam & fiduciam exhibebat, non solum honestis, sed & ijs hominibus, quibus res turpissimæ grato & consueto vsu fuerant. Ita ad illum accedebant meretrices & publicani, non vt libidinis aut avaritiæ morbum auerent, sed vt animæ morbum propullarent: nec tantum absterrebantur conscientia malitiæ, quantum confidebant spe medicinæ. Inueniebant enim experientiam spe maiorem. Benignitatis autem, & commiserationis quanta sunt exempla? Interdum in solitudine egestate pressos mentis spontanea, & abundè copiosa, ac duplici nomine benigna, exceptit: cum propter necessariorum abundantiam, tum propter inolentem, & admirabilem suppeditationem & sufficientiam. Interdum deiectos commiseratus est, quòd essent afflicti & proiecti, sicut oves non habentes pastorem: & corporales infirmitates, membrorumque corruptiones, ac mutilationes, pariter & animæ ægritudines, ac peccatorum insolubiles nodos, & obligationes violentorum peccatorum, quas cum diabolo patre peccati fecimus, curauit ac dissoluit. Humilitatis verò, qualia nobis præscripsit exempla in eo, quòd non solum carne circumdari, sed & humilium iuxta seculi formam parentum filius partim fieri, partim æstimari voluit? fieri, quòd matrem: æstimari, quòd eum, qui pater dicebatur, attinet. Prudentiæ autem, quòd aliquando Sadducæos arguit, resurrectionem per commentum septem fratrum sub vna vxore mortuorum irridere conatus: aliquando verò discipulos Phariseorū cum Herodianis pudefecit: qui cum ancipitem quæstionem obijcerent, an liceret censum dare Cæsari, vel non, responsum ambidextram tulerunt, quæ vtrinque illorum amenciam vellicaret, nò dare, sed reddere iubēs. Reddite enim, inquit, quæ Cæsaris sunt Cæsari, quoniā numisma Cæsaris erat, cuius imaginem & inscriptionem ferebat. Et hæc quidem sunt præcipua virtutum ac factorum Christi exempla, quorum adhuc infinitus est numerus. Corporis verò, qualia sunt & quot, quorum gratia potissimum istud Christi hypodigma adductum est? Prima uia quidem etate parentibus subditus quemuis corporalè labore mansuetè & intemperanter cum illis tulit. Cum enim homines essent iusti quidem ac pij, pauperes tamè, & rerum necessariarū haud quaquam abundantes, cuius rei testimonium dat præsepe, quòd medericiam debebat saltui nobilium partuum, verisimile est assiduo corporalium laborum exercitio victum sibi necessarium vnà comparasse. Iesus autè istis, vt scriptura inquit, subditus, obedientiam suam omnino etiam hic præstitit, vt simul cum illis laboraret. Successu verò temporis, cum herilia ac diuina beneficia patefacienda, Apostoli deligendi, regnumque: cælorum prædicandum esset, non in angulo aliquo jacens, & corporis viribus destitutus aliorum ministerio opus habuit: sed nunc quidem assiduè, idque pedes iter fecit, discipulisque simul ministravit, vt ipse dicebat: Ego autem sum in medio vestri tanquam qui ministrat. &: Sicut filius hominis non veni: vt sibi ministretur, sed vt ipse ministret: nunc verò discipulorum pedes lauit. Rursus prolixo tempore doctrinæ munus exercuit, locum loco mutans impigre, idque nostræ salutis gratia, semel tantum ac breui momento iumentū opera vsus legitur, non vt corpus refocillaret, sed vt hoc opere prophetiam cõfirmaret. Quid autem Apostoli? Dominū non sunt imitati? Non in continuis laboribus fuerunt? Considera Paulum sine intermissione operatū, continua peregrinatione ac nauigatione occupatum, periclitatum, tempestate iactatum, pulsum, flagris cælum, lapidatum, ad vniuersas tentationes per animi alacritatem ac corporis vigorem infractum. Et hæc quidem liberatoris nostri conuersatio, & canon viuendi eorum qui piè vitam instituant. Verum in omnibus mirabilibus quæ egisti, mirabilior passio tua, Domine Iesu, quæ passiones omnium nostrum propulsauit, propitiata est omnibus iniquitatibus nostris, & nulli vnquam pesti nostræ inuenitur inefficax. Quid enim tam ad mortem, quòd non tua morte saluetur? In hac igitur passione fratres, tria specialiter conuenit inueniri, opus, modum, causam. Nam in opere quidem patientia, in modo humilitas, in causa charitas commendatur. Patientia autem singularis, quòd videlicet cum supra dorsum eius fabricarent peccatores, cum sic extenderetur in ligno, vt dinumerarentur omnia ossa eius, cum fortissimum illud propugnaculum, quod custodit Israël, vndique foraretur, cum foderentur manus & pedes, sicut agnus ad occisionem ductus sit, & tanquam ovis coram tondeute se non aperuit os suum: non aduersus patrem murmurans, à quo missus fuerat: non aduersus humanū genus pro quo quæ non rapuit exolebat: non denique vel contra populum ipsum pecularem sibi

Math. 26,

Matth. 4.  
Luc. 2.  
Matth. 10.  
Ioann. 7.  
Matth. 21.

1. Corint. 1.

Ex D. Bernardo  
in serm. Fet. iiii.  
maioris hebdo.  
madæ.

à quo pro tantis beneficijs tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis suis, & humiliter sustinent, hoc ipsum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alij, non tam purgandi, quàm probandi, coronandique: & maior in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodo non maxima censeatur in Christo, qui in funiculo hæreditatis suæ ab his, quibus specialiter aduenerat saluator, crudelissima morte multabatur sicut fur, nullum omnino peccatum nec actu proprio, nec contractu, sed nec in quo crescere posset, habens? Nimirum in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, non vmbaticè, sed corporaliter: in quo Deus est, mundum reconcilians sibi, non figuratiuè, sed substantialiter: qui denique plenus est gratiæ & veritatis, non cooperatiuè, sed personaliter. Vt faciat opus suum, alienum est opus eius ab eo (Esaïas loquitur) quia & opus suum fuit, quòd dedit ei pater vt faceret: & alienum ab eo, vt talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiam, Nam modum ipsum si diligenter attendas, non modò mitem, sed & humilem corde cognosces. Nempè in humilitate iudicium eius sublatum est, cum nec ad tantas blasphemias, nec ad falsissima, quæ sibi obijcebantur, crimina responderet. Vidimus, inquit, eum: & non erat ei aspectus: non speciosum forma præ filijs hominum, sed opprobrium hominum, & tanquam leprosum, nouissimū virorum: planè virum dolorum, à Deo percussum & humiliatum: ita vt nulla esset ei species neque decor. O nouissimum & altissimum, & humilem & sublimem, & opprobrium hominum & gloriam Angelorum. Nemo illo sublimior, nemo humilior. Denique spūitus illitus est, opprobrijs saturatus est, morte turpissima condemnatus est, cū sceleratis deputatus est, Nihil nemerebitur vel ista humilitas, quæ hunc habet modum, imò quæ tam est vltra modum? Sicut est patientia singularis, sic & humilitas admirabilis, vtraque sine exemplo.

Vtramque tamen magnificè causa ipsa commendat: nimirum charitas est. Propter nimiam quidem charitatè suam, quæ dilexit nos Deus, vt seruū redimeret, nec pater filio, nec sibi filius ipse peperit. Verè nimirum, quia & mensuram excedit, modū superat, planè supereminēs vniuersis. Maiorem, inquit, charitatè nemo habet, quàm vt animam suā ponat quis pro amicis suis. Tu maiorè habuisti, Domine, ponens eā etiā pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortè tuā & tibi reconciliati sumus, & patri. Quænam alia videbitur esse, vel fuisse, vel fore huic similis charitas? Vix pro iusto quis moritur: tu pro impijs passus es, moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos facere fratres, captiuos cohæredes, exules reges. Nec sanè aliud aliquid patientiā hanc & humilitatem æquè illustrat, quàm quòd tradidit in mortem animā suam, & peccata multorū tulit, etiā pro transgressoribus rogans vt non perirent. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Quia enim voluit, oblatum est. Nò modò voluit, & oblatum est, sed quia voluit. Solus nimirum potestati habuit ponendū animā suam: nemo eā abstulit ab eo vltro. Cum accepisset acetum, dixit: Consummatum est. Nihil restat adimplendū, iam non est quod expectè. Et inclinato capite factus obediens vsque ad mortem, tradidit spiritum. Quis tam facillè quando vult dormit? Magna quidem infirmitas mori, sed planè sic mori, virtus immensa. Nempè quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Potest humana venia sibi ipsi in mortem sceleratas iniicere manus, sed non hoc est ponere animam suam: vrgere eam magis, & violenter abrumperè, quàm ad nutum ponere est. Tibi impie Iuda, misera planè facultas fuit, non ponendi animam, sed pendendi: nec tradente te, sed trahente laqueo, nequissimus ille spiritus tuus exiuit, non emissus à te, sed amissus. Solus in mortem tradidit animam suam, qui solus virtute propria regressus est ad vitam. Solus potestatem habuit ponendi, qui solus facultatem æquè habuit liberam resumendi imperium habens vitæ & mortis. Digna ergo charitas tam inæstimabilis, humilitas tam admirabilis, patientia tam insuperabilis. Digna planè tam sancta, tam immaculata hostia, tam acceptabilis: dignus est agnus qui occisus est, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi, Ego autè dico peccatū triplex, quòd inualuit super terram. Putatis quòd dicere velim concupiscentiæ carnis, & concupiscentiam oculorū, & superbiā vitæ? Funiculus triplex est, qui difficile rumpitur: propterea multi trahunt, imò trahuntur hoc funiculo vanitatis: sed prior ille ternarius non immeritò præualeat in electis. Quomodo enim non illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem? Quomodo non illius humilitatis consideratio superbiā vitæ profus extundat? Nam charitas illa planè digna, cuius meditatio sic mentè occupet, sic totam sibi vendicet animam, vt omnino vitium curiositatis exulset. Fortis igitur contra hæc passio Saluatoris: sed aliud ego triplex equè peccatum, quemadmodū virtus crucis expugnat, dicere cogitavi, & id fortè vtilius audiat. Primum quidem originale, secundum personale dixerim, tertium singulare. Et originale quidem maximum illud delictum vocatur, quòd à primo Adam contrahimus, in quo peccauimus omnes, pro quo morimur vniuersi. Maximum planè, quòd sic totum, non modò genus humanum, sed & quemlibet ipsius generis occupat: vt non sit qui euadat, non sit vsque ad vnum. A primo homine vsque ad nouissimum protenditur,

Esaïa 28.

Esaïa 53.

Ioann. 14.

Ioann. 29.



ditur, & in singulis quoque à planta pedis vsque ad verticem diffunditur quoque venenum. Sed & aliter nihilominus in vniuersam dilatur ætatem ab ea scilicet die, qua sua quæque concipit, vsque ad eam qua communis eum recipit mater. Alioquin vnde graue iugum super omnes & toros filios Adam, idque à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulture in matrem omnium? In fordibus generamur, in tenebris confouemur, in doloribus parturimur. Ante exitum miseram operamus matres: in exitu more viperi laceramus, mirum quòd non ipsi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, merito quidem, vt pote quòd non ipsi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, merito quidem, vt pote vallem plorationis ingressi: vt nobis illud sancti Iob ex omni parte possit aptari. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Quàm verum verbum hoc sit, non nos verba docere, sed verbera. Homo, inquit, natus de muliere: nihil abiectius. Et ne forte ex ipsa sibi voluntate corporeorum sensuum, quam de sensibilibus hauriat, blandiatur: in ipso statim introitu, de exitu quoque terribiliter admoneatur, cum dicitur: Breui viuens tempore. At ne spaciolum illud, quod inter ingressum & egressum relinquatur, sibi liberum putet: repletur, ait, multis miserijs. Multis, & multiplicibus, inquam, miserijs corporis, miserijs cordis, miserijs cum dormit, miserijs cum vigilat, miserijs quaquaersum se vertat. Nimirum ipse quoque natus ex virgine, imò factus ex muliere: sed benedicta in mulieribus, qui loquitur ad matrem: Mulier, ecce filius tuus: etiam breui viuens tempore super terram, & nihilominus multis est repletus miserijs in illa breuitate, appetitus insidijs, interrogatus contumelijs, pulsatus iniurijs, vexatus supplicijs, conuictus lacessitus. Tunc hanc sufficere dubites ablatione, quæ reatum omnem primæ præuaricationis absoluat? Imò verò non sicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Et graue quidem omnino delictum illud originale, quod non solum personam infecit, sed & naturam, personale tamen cuique grauius est, cum iam laxatis habenis exhibemus vndique membra nostra arma iniquitatis peccato non modo iam alieno, sed & proprio crimine compediti. Singulare verò est grauissimum, quod commissum est in Dominum maiestatis, cum viri impij virum iustum iniuste occiderunt, & sacrilegas manus in ipsum Dei filium iniecerunt crudelissimi homicidæ, imò (si fas est dicere) etiam deicidæ. Quod duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit, & expauit tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos sunt omnia reuoluta. Ponamus aliquem de regni principibus terram regiam populasse in vastitate hostili: ponamus alium, cum esset de conuiuio & consilio regis, vnicum eius filium proditoris manibus suffocasse: Nunquid non primus respectu secundi innocens videbitur & immunis? Sic est omne peccatum, quantum ad hoc peccatum: & tamen hoc peccatum in se pertulit, qui seipsum fecit peccatum, vt de peccato damnaret peccatum. Per hoc enim omne peccatum tam originale, quam personale deletum est, & ipsum quoque singulare eliminatum est per seipsum. Argumentum mihi est à maximo, quòd duo minora sunt explosa. Et ecce argumentum, Peccatum multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, vt non perirent: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Volat irreuocabile verbum tuum Domine, ne reuertetur ad te vacuum, sed faciet ad quod misisti. Vide nunc opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clavis confossus, affixus patibulo, opprobrijs lacuratus: omnium tamen dolorum immemor: Ignosce, ait, illis. Hinc multæ miseræ corporis, hinc multæ misericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttæ decurrentis in terram. Misericordiæ Domini multæ: sed & miserie Domini multæ. Vincētne miserie misericordias, an misericordiæ miserias superabunt? Vincant misericordiæ tuæ antiquæ, Domine, vincat sapientia malitiam. Magna enim illorum iniquitas: sed nunquid non maior pietas tua, Domine? Multi per omne modum. Nunquid redditur pro bono malum, ait, quia foderunt foueam animæ meæ? Planè foderunt impatientie foueam, occasiones plurimas indignationis, & per maximas ministrantes. Sed quid horum fouea ad abyssum mansuetudinis tuæ? Retribuites mala pro bonis foueam foderunt: sed charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquā excidit, non in foueam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Absit vt muscæ morituræ exterminet suauitatem vnguenti, quòd de tuo corpore fluit: quia apud sinum tuum misericordia, & copiosa apud eam re demptio. Muscæ morituræ, miserie sunt: muscæ morituræ, blasphemie sunt: muscæ morituræ insultationes sunt, quas tibi reddit generatio praua & exasperans. Tu autem quid? In ipsa elevatione manuum tuarum, cum iam sacrificiū matutinum in holocaustum vespertinum transiret, in ipsa, inquam, virtute incensi, quòd cælos ascendebat, terram operiebat, inferos respergebat, exaudiendus pro reuerentia tua clamas: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. O quam multus es ad ignoscendum, o quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, o quam longe cogitationes tuæ à cogitationibus nostris, o quam firmata est etiam super impios misericordia tua. Mira res, ille clamar, ignosce: Iudæi, crucifige. Molliti sunt sermones eius super oleum: & isti sunt

Iob. 14:

Ioann. 19.

Lucæ. 23.

Hierem. 18.

sunt iacula, o charitas patiens, sed & compaties. Charitas patiens est, sufficit. Charitas benigna est: cumulus est. Noli vinci à malo: charitas abundans: sed vince in bono malum: superabundans est. Non enim sola patientia, sed & benignitas Dei ad penitentiam Iudæos adduxit: quia benigna Charitas etiam quos tolerat, amat, & amat tam ardentè. Patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentem, & benigna trahit, adducit, conuertit facit ab errore viæ suæ: denique cooperit multitudinem peccatorum: o Iudæi, lapides estis, sed lapidem percussis molliorem, de quo resonat tinnitus pietatis, & ebullit oleum charitatis. Quomodo potabis, Domine, desiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ? Patet igitur quia hæc passio potentissima est ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis scit si data est mihi? Mihi data est, quia alteri dari non potuit. Nunquid Angelo? Sed ille non eguit. Nunquid diabolo? Sed ille non resurgit. Denique non in similitudinem Angelorum: absit autem vt in similitudinem dæmonum: sed in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. Filius erat, & factus est tanquam seruus. Non solum formam serui accepit vt subesset, sed etiam mali serui vt vapularet, & serui peccati, vt pœnam solueret, cum culpam non haberet. In similitudinem, inquit, hominum, non hominis: quia primus homo nec in carne, nec in similitudine carnis peccati creatus est. Christus enim vniuersali hominum miseria pressus & profundius se immergit, ne subtilis ille diaboli oculus magnū hoc pietatis deprehenderet Sacramentum. Ideo habitu, & omni habitu inuentus est vt homo: nec in eo, quantum ad naturæ debitum; signum aliquod singularitatis apparuit. Quia enim ita inuentus est, ideo crucifixus. Paucis autem reuelauit seipsum, vt essent qui crederet: reliquis autem absconditus est: quia si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ad hoc etiam illi singulari peccato ignorantiam copulauit, vt sub aliqua iustitiæ vmbra ignorantibus posset ignosci. Duo autem in hæreditate nobis reliquerat ille vetustus Adam, qui fugit à facie Dei, laborem scilicet & dolorem: laborem in actione, dolorem in passione. Non hoc ipse audierat in paradyso, quem acceperat, vt operaretur & custodiret illum: operaretur delectabiliter, custodiret fideliter, & sibi, & posteris suis. Christus Dominus laborem & dolorem considerauit, vt traderet eos in manus suas, imò se magis in manus eorum infixus in limo profundi: & intrauerunt aquæ istæ vsque ad animam eius. Vide (ad patrem inquit) humilitatem meam & laborem meum, quia pauper ego sum, & in laboribus à iuuentute mea. Laborauit sustinens, manus eius in laboribus seruiert. De dolore vide quid dixerit: O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Verè languores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit: vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia absque peccato. Et in vita passiuam habuit actionem, & in morte passionem actiuam sustinuit, dum salutem operaretur in medio terræ. Proinde memor ero, quam diu fuero, laborum illorum, quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum eius, conuictorum, sputorum, colaphorum, subannationum, exprobrationum, clauorum, horumque similibus, quæ per eum, & super eum abundantius transierunt. Facit ergo mihi fortitudo, facit similitudo: sed si accesserit, etiam imitatio, vt sequar vestigijs eius. Alioquin etiam exquiretur à me sanguis iustus, qui effusus est super terram: nec immunis ero ab illo tam singulari scelere Iudæorum, quòd videlicet tantæ charitati ingratus fuerim, quòd spiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd sanguinem testamenti pollutum dixerim, quòd concucauerim filium Dei. Sunt plerique qui laborem & dolorem patiuntur, sed necitas in causa est, & hi non sunt conformes imaginis filij Dei. Sunt qui ex voluntate sustinent: sed non est eis fors, neque pars in sermone isto. Vigilat tota nocte luxuriosus non solum patienter, sed & libenter, vt suam expleat alicuius: sed hi omnes, & horum similes longè sunt à labore & dolore, quem considerat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Christiana voluntate diuitias paupertate commutauerunt, vel etiam non habitas, tanquam habitas contempserunt; relinquentes omnia propter ipsum, sicut & ipse reliquit omnia propter ipsos, sequitur eum quocumque ierit. Huiusmodi autem imitatio validissimum argumentum mihi est, quòd passio Saluatoris, & similitudo humanitatis in meam transeunt vtilitatem. Hic enim sapor, hic fructus laboris est & doloris.

Vide ergo quam magnificauerit facere tecum illa maiestas. De omnibus quæ in cælo & sub cælo sunt, dixit & facta sunt. Et quid facilius dictu? Sed nunquid solo verbo factum est, cum te, quem fecerat, refecit?

N Tri.

(ait ipse) me sequatur. Et Apost. Petrus: Christus passus est pro nobis & car.

i. Corinth. 13:

Psal. 118. Thren. 1. Elaiæ 53.

1 Fecit quòd Dominus & Saluator noster Iesus nauis, vigilauit, orauit, lachrymatum est, exemplū præbens tibi vt hæc omnia facias. Quæ tamen heretici nostri abhorrent. Quinimo non scienda prædicant, quoniam Dominus noster abunde pro nobis hæc omnia fecerit. In quo ego præcæpuit tibi exemplū vt sequaris vestigia eius. In nullo profecto, si hoc modo omnia cauillaueris.

2 Nota heretici tibi non prodesse Christi passionem nisi imitatus eum fueris in vita tua, & sequaris eius vestigia. Qui enim pro nobis & car.



Triginta & tribus annis super terram visus, & cum hominibus conuersatus, etiam habuit in factis calumniatores, in dictis insultatores, non habens ubi caput suum reclinar. Quare hoc? Quia verbum à sua subtilitate descendit, & grossius acceperat inuentum. Nam caro factum fuerat, & ideo grossiori & morosiori opere utebatur. Sicut autem cogitatio vestit sibi vocem corpoream absque sui diminutione, vel ante vocem, vel post vocem: sic filius Dei assumpsit carnem non commixtionem passus, neque diminutionem, nec ante carnem, nec post carnem. Apud patrem inuisibilis, sed hic manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ, & quod erat ab initio vidimus oculis nostris. Hoc autem verbum, quia carnem purissimam & animam sanctissimam vnierat sibi, liberè moderabatur actiones corporis sui, tum quia sapientia & iustitia erat: tum quia nullam habebat prorsus legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ. Meum verbum nec sapientia, nec iustitia est, sed tamen vtriusque capax: & possunt ei hæc abesse & adesse, abesse autem facilius. Familiare enim magis iam nobis in carnis nostræ seruire vitis, quam actiones & passiones eius ordinare pro eo, quod omnis ætas ab adolescentia prona est in malum, inter flagella quoque & gladios, etiam sub discrimine mortis ad suas ambiens voluptates. Felix, cuius cogitatio, hoc est verbum nostrum, omnes actiones suas ad iustitiam dirigit, ut & intentio sana sit, & operatio recta. Felix qui passiones corporis sui propter iustitiam ordinat, ut quicquid patitur, propter Dei filium patiatur: quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore versetur gratiarum actio, & vox laudis. Qui sic extulit se, iste tollit grabatum, & vadit in domum suam. Grabatum nostrum corpus est, in quo prius languidi iacebamus, seruientes desiderijs & concupiscentijs nostris. Nunc portamus illud, cum spiritui obedire cogimur: & mortuum nostrum portamus, quia corpus mortuum est propter peccatum. Ambulamus tamen, non currimus: quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Ambulamus etiam in domum nostram. In quam domum? In matrem omnium, quia sepulchra eorum domus illorum in æternum. Vel potius in domum nostram, quam habemus ex Deo non manufactam, æternam in caelis. Qui sub hoc onere ambulamus, posito eo, quid putatis, quod curremus? quo volabimus? Planè super pennas ventorum. Amplexatus est nos Dominus Iesus per laborem & dolorem nostrum. Amplectamur eum nos quoque, vicarijs quibusdam amplexibus propter iustitiam, & iustitiam suam, actiones ad iustitiam dirigendo, passiones propter iustitiam sustinendo. Dicamus quoque cum sponsa: Fenui eum, nec dimittam. Dicamus etiã cum Patriarcha: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Quid enim iam superest nisi benedictio? Quid post amplexum nisi osculum restat? Si sic adhærerem Deo, quomodo non iam clamare liberet: Osculetur me osculo oris sui? Ciba nos interim, Domine, lachrymarum pane, & potum da nobis in lachrymis in mensura, donec perducas nos ad mensuram bonam, & conferatam, & coagitatam: quam dabis in sinus nostros, qui es in sinu patris super omnia benedictus Deus in secula. A M E N.

DIVI GREGORII NISSAE PONTIFICIS, In diem natalem Domini nostri Iesu Christi oratio,

Petro Francisco Zino Veronenis interprete.



**A**NITE tuba in novilunio, inquit David, in insigni die solennitatis vestræ. Cælestis autem doctrinæ mandata omnia, sunt instar legis ijs qui intelligunt. Quamobrem, quoniam adest insignis dies solennitatis nostræ, nos item obferuemus legem, & efficiamus sacræ celebritatis buccinatores. Legalis autem tuba, ut declarat Apostolus, est oratio. Dicit enim, incertum tubæ clangorem esse non oportere, sed sonis distinctum, ut ea quæ dicuntur perspicua sint. Edamus igitur & nos fratres, clarum aliquem sonum, qui non minus exaudiatur, quam si ederetur cornea tuba: quandoquidem & lex in vmbre figuris ante depingens veritatem in tabernaculorum celebritate tubis ut caneretur, mandauit. Et præsens celebritatis argumentum veri tabernaculi mysterium est. In hac enim humanum ei tabernaculum figuratur, qui propter nos formam hominis induit. In hac tabernacula nostra, quæ morte corruerant, instaurantur ab eo, qui ab initio construxerat ædificium. Nos etiam ea verba Psalmi cum vocali Dauidæ plaudentes dicamus: Benedictus qui venit in nomine Domini. Quomodo autem venit? Non nauigio, aut euru aliquo, sed incorrupta virginitate in vitam humanam traiecit. Hic Deus noster, hic Dominus, & illuxit nobis, ut diè hæc solennè constitueret in condensis visque ad cornua altaris. Quod autem mysterium, fratres, in ijs quæ dicta sunt, contineatur, ne utquam ignoramus: scimus enim vniuersas res procreatas esse veluti templi quoddam Domini, à quo

Psal. 80.

1. Cor. 14.

Psal. 117.

In Natiuitatis Domini solennis dies etiam antiquitus habebatur

procreate sunt. Verum quia superinducto peccato obstructa erant ora illorum, qui victi fuerant, & exultationis vox obtruncata, & dies festos celebrantium cõsensu distractus erat, cum humana natura cum beatorum mentium natura in celebrando non conueniret, idcirco vererunt Prophetarum, & Apostolorum tubæ, quas lex corneas vocat, quia ex vero vnico:ni cõfessæ sunt. Hæc spiritu sancto inflatæ continuum veritatis sonum protulerunt, ut auribus eorum, qui propter peccatum obfuderant, patefactis, per frequentiam inferioris tabernaculi cum excellenibus illis mentibus, quæ ad altare superius astant, concinnentæ, vna solennitas celebraretur. Diuina enim illius altaris cornua, sunt eximie & præstites cœlestis naturæ virtutes, & Principatus, & Potestates, & Throni, & Dominationes, quibuscum per tabernaculi excitationem in celebritate coniungitur humana natura, renouatione corporum condensata. Nam condensari, & ornari, & indui, idem est, ut illi qui hæc intelligunt, interpretantur. Agite igitur, ad spiritualem choream animos nostros excitemus, nobisq; chori duces, & principes & coryphæum Dauidem proponamus, & vna cum illo dulcem illam emittamus vocem: Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea. In hac tenebræ incipit minui, & crescente splendore, noctis termini contrahuntur. Neq; enim casu, aut sponte sua cõtinentur hæc, fratres, in hac die solenni, qua humanæ vitæ splendet diuina vita. Sed per ea quæ cernuntur, mentis aciem intendentibus arcanum quoddam ostendit natura, ac tantum non vocem emittens docet eos, qui audire possunt, quid sibi velit, quod in aduentu Domini dies augetur, & nox imminuit. Mihi enim videor eã sic loquentem exaudire: Considera, homo, qui hæc aspicias, ex ijs quæ videntur, ea tibi aperiri quæ recondita sunt. Vides noctem ad summam longitudinem peruenisse, & cum progredi ulterius nequeat, consistere, ac regredi? Cogita exitiosam peccati noctem, quæ malis omnibus artibus aucta, ad summam malitiæ cumulum venerat, hodie reciam esse, ne longius serperet, atq; illuc deinceps redigi, ut planè deficiat, ac deleatur. Vides vberiores lucis radios, & solem solito sublimiorem? Cogita veræ lucis præsentiam Euangelij radijs totum orbem terrarum illustrare. Quod autem humanæ vitæ non ab initio, sed extremis temporibus Dñs apparuerit, hæc meritò fortasse causam quispianam existimabit, quod qui malitiam ut tolleret, humanam vitam erat ingressurus, expectauit necessariò, ut omne ab inimico satum, propagatumq; peccatum germinaret, ac tum demum, ut legitur in Euangelio, radici securim admouit. Nam & qui præstant medendi facultate, dum febris adhuc corpus exurit, & ex causis morbum efficienibus paulatim intenditur, obsecundat morbo, quoad vis ad summum peruenit, nec cibi subsidium vllum ægotanti præbent. At ubi malum constituerit, patefacto iam toto morbo, tunc artem adhibent. Sic animorum ægotantium medicus expectauit, dum malitiæ morbus, quo natura hominum victa laborabat, se totum aperirer, ne latens aliquid, incuratum remaneret, si curasset id solum, quod cernebatur. Itaq; nec Noë tempestate, cum omnis caro in iniquitate corrupta esset, aduentu suo medicinam attulit, quia nondum Sodomitici sceleris gerimen pullulauerat. Nec tempore euerfionis Soodmorum Dñs aduenit, quoniã in humana natura multa adhuc mala latitabant. Vbi enim impius Pharaò? Vbi indomita Ægyptiorum malicia? Nec tunc igitur tempus fuit, ut huic vitæ se Deus commiseret. Oportebat, ut Israëlitarum iniquitas pateliret. Oportebat, ut regnum Assyriorum, & superbia Nabuchodonosor adhuc in vita latitans ostenderetur. Oportebat, ut piorum cedes, tanquam scelerata, spinosaq; planta, ex mala diaboli radice prodiret. Oportebat, ut Iudæorum Prophetas occidentium, & à Deo missos lapidibus obruentium, ac Zacharia tandem inter templum & altare interfecto, piaculum admittentium rabies detegeretur. Ad sceleratorum germinum numerum adde & infantium ab Herode patratam cædem. Cum igitur malitiæ vis se tota effudisset, multisq; luxurians modis creuisset in animis eorum, qui singulis seculis scelere exiterant, tunc Deus, ut ad Athenienses Paulus ait, ignorantie tempora despiciens, in diebus vltimis aduenit, quando non erat intelligens, nec requireres Deus: quando cuncti declinauerant, & facti erant inutiles: quando conclusa erant omnia sub peccato: quando iniquitas abundabat: quando vitiatorum tenebræ ad summum usq; terminum uenerant. Tunc apparuit gratia, tunc veræ lucis nituit radius, tunc in tenebris, & vmbra mortis sedentibus, ortus est iustitiæ Sol. Tunc humanam carnem indutus multa serpentis capita pedes contriuit, ad terramq; allidens conculcauit.

Ne quis autem mala, quæ nunc in vita sunt, respiciens, falsa nos dicere suspicetur, quod in extremis temporibus splenduisse nobis Dominum asseramus. Nam (obijciat aliquis) qui tempora, quibus malitia retereget, expectauit, ut illam auctam, cum multamque radicibus euelleret: sic etiam tollere, atque abolere cunctam, debuerat, ut nullæ ipsius in vita reliquæ remanerent. Nunc autem & homicidia, & furta, & adulteria, & reliqua omnia flagitia, & scelera debacchantur. Is ergo, qui hæc spectans sic obijciat, insigni, per uulgatoque exemplo quæstionem ipsemet soluat. Quemadmodum cum serpentes interficiuntur, non continuo reliquas partes

In hac die solennis

Math. 20

Act. 17

vna cum capite mori videmus: sed cum interierit caput, illa tamen adhuc vitam retinent, nec vitali priuantur motu: sic accidit in draconis interitu. Etenim ingens cum esset admodum fera, quippe que singulis hominum aetatibus excreuerat, qui multiplex eius caput, id est, vim illam maiorum inuentricem multa in se capita continentem sustulit, caeteram ipsius partium tractus neglexit, vt interfecte ferę motum posteris ad exercitationis occasionem relinqueret. Equod igitur collisum, & effractū est caput? Illud, quod impio consilio mortem intulerat, quod mortuū mortiferum homini virtus iniecerat. Quamobrem qui mortuus euerit imperiū, vim quę in capite serpentis erat, vt ait Propheta, contriuit. Quod autem huius ferę in humana vita relictū fuit, quoad homines vitiōrum motionibus permouentur, sicut peccati vitam irritat, atque asperā reddit, potentia quidem, etsi non penitus actu, iam mortuum est, cum eius caput contusum, & inutile factū sit. At vbi tempus transierit, & ea quę mouentur cōstiterint, adueneritque vitę huius absolutio, quam expectamus, tunc & cauda, & extrema pars inimici, mors ipsa nimirum destruetur: atque ita debetur omnino cuncta cadentia, cum omnes in vitā per resurrectionē reuocati, qui iusti erunt, ad celestem quietem accedent, qui autē peccatis obnoxij, in gehennā ignem detrudentur. Sed ad præsens gaudium reuertamur, quod pastoribus nunciant Angeli, cęli enarrant, & Magis Prophetę spiritus, multis, varijsque rationibus prædicat, vt etiam Magi gratię præcones fiant. Nam qui solem suum ori facit super iustos, & iniustos, quiq; pluuit super malos & bonos, cognitiones radium, & rorem spiritus alienis etiam linguis demittit, vt aduersariorum testimonio magis etiam apud nos veritas confirmaretur. Audiuisti ariolum Balaam meliori numine afflatum sic alienigenis prædicentē: Orietur stella ex iacob? Ecce tibi, qui ab eo genus duxerunt, Magi ex prædicatione ipsius nouum obseruāt ortum stellę: quę præter aliarum stellarū naturam, & morus, & status est particeps, & ad vtilitatem hac vtiur vicissitudine. Etenim cum cęterę stellę partim in orbe nō errante, semel infixę statim immobile sortitę sint, partim nunquam cessent a motu: hæc & mouetur, dum Magis se ducem præbet: & stat, dum illis ostendit locum.

Num. 14.

Esaia 9.

Esaia 7.

Exo 3. 1

Audis Esaia clamantem: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis? Disce ab eodem Propheta, quomodo natus sit puer, quomodo datus sit filius. Num iuxta naturę legem? Minime vero, inquit. Legibus enim naturę non parat, qui naturę Dominus est. Quomodo igitur natus est puer? Dic. Ecce, inquit, virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emanuel. Quod si interpretaris, significat, nobiscum Deus. O rem admirandā, Virgo mater efficitur, & permanet virgo. Cernis nouum naturę ordinem? In alijs mulieribus, quādiu aliqua est virgo, non est mater. Nam posteaquam est facta mater, virginitatem nō habet. Hęc autem vtrūque nomen in idem concurrunt. Eadem enim & mater, & virgo est. Nec virginitas partum ademit, nec partus virginitatem soluit. Decebat enim, vt qui in vitam humanā introibat, vt homines integros, incorruptosq; fertaret, ab incorrupta sibi deseruente integritate initium duceret. Nam hominū consuetudo expertem connubij, incorruptam appellat. Hoc mihi antē magnus ille Moyses per eam lucem, in qua sibi Deus apparuit, videtur cognouisse, qui cum rubus arderet, nec tamen consumeretur. Ascendam, inquit, & videbo visorē hanc magnam: non loci motum, vt arbitror, per ascensum declarans, sed temporis transitum. Quod enim tunc per flammam & rubum significabatur, progrediente tempore, quod intercedebat, perspicue in mysterio virginis apertum fuit. Quemadmodum enim illic est rubus, & tangit ignem, & non comburitur: ita hęc est virgo quę lucem parit, & non corrumpitur. Quod autem per rubum, virginis corpus quod Deū suscepit, intelligatur, ne te similitudinis pudeat. Nam omnis caro propter peccati susceptionem, & ob id ipsum tantum, quod est caro, peccatum est. Peccatum autem in scriptura vocatur spina.

Lucę 10.

Ac ne a proposito longius euagemur, forte non erit intempestiuum, si incorruptę matris testem eum, qui inter templum & altare fuit occisus, proferamus. Hęc est sacerdos Zacharias, non sacerdos solū, verum etiam Propheta. Ac prophetię quidē potestas in Euangelij libro declaratur, cum viam hominibus munies diuina gratia, ne virginis partus incredibilis putaretur, minoribus miraculis fidelium assensum sic exercuit, vt femina sterilis, & vitę iam ætate confectus filium susciperent. Hoc mirandi virginis partus proemium fuit. Etenim sicut Elisabeth, quę sterilis ad senectutem peruenerat, non potestate naturę sit mater, sed ei diuino consilio filius nascitur: sic quod in virginis partu non credendum videtur, si referatur ad Deum, credibile est. Quoniam igitur ex virginitate prouenientem præcedit nuncijs sterilis, qui ad vocem illius, quę Dominum vtero gerebat, antequam in lucem prodiret, in alio matris exiliuit, simul ac natus est Præcursor verbi, prophetico spiritu Zacharię silentium soluitur. Quęcumque autem disseruit Zacharię Propheta, ad futurū spectabant. Hęc igitur diuino numine ad occultorum cognitionem ductus, cum virginitatis mysterium in partu incorrupto non ignoraret, in sacro templo virginem matrem a loco

loco virginibus per legem assignato non semouit, Iudeosque docuit, naturam humanam vnā cum reliquis omnibus rerum omniū effectori, & Regi ita subiectā esse, vt arbitrato suo eam ipse regeret, non autem ab ea regeretur: itaque in manu ipsius esse, nouam ortus rationē moliri, quę matrem esse virginem non impediret: quamobrem eam se a virginū loco non exclusisse. Locus autem ille erat spatium quoddam inter templum & altare. Cum igitur audiissent Iudę rerum omnium Regē in vitam humanam diuino ordine prodissile: meruentes ne Regi subderentur, sacerdotem, qui hæc de iplo partu testificabatur, ad ipsum altare sacrificatē interfecerunt. Sed longē a proposito aberrauimus, cum ad Bethleem, de qua in Euangelio, oratione recurrere nos oporteret. Nā si verē pastores sumus, & proprijs gregibus inuigilamus, ad nos vtiq; spectat Angelorum vox, quę magnum hoc gaudium nunciat. Oculos igitur in celestem exercitum intendamus, tripudium ipectemus Angelorum, diuinum ipsorum cantum audiamus. Quidnam plaudentium sonus? Gloria, clamant, in altissimis Deo. Cur diuino numini, quod in altissimis cernitur, gloriam tribuūt? Quoniam, inquit, & in terra pax. Ob hoc spectaculum gaudio perfusi sunt Angeli. In terra pax. Quę prius detestabilis erat, quę spinis, ac tribulis plena solitudo, quę damnatorum exilium, quę belli regio, hæc pacem suscepit. O rem admirabilem, Veritas de terra orta est, & iustitia de cęlo prospexit. Talem dicit hominum terra fructum suum. Et hæc sunt pro bona in hominibus voluntate. Deus humanę naturę committetur, vt ad subimitatem diuinam hominem tollat. His auditis, in Bethleem proficiscamur, nouum spectaculum contemplemur: quomodo partu suo virgo lactetur, quomodo lactet infantulum. Sed prius auscultemus, quid de ipsa memorię proditum sit. Virginis pater (vt ex historia quadā incerti autoris accepi) fuit insignis quidā cuius obseruantia legis, & vitę probitate in primis nobilis, qui sine filiis ad senectutē peruenerat, cum minus idoneam ad gignendum vxorem haberet. Habebatur autem matribus ex lege honor quidam, quo carebant femine quę liberos nullos susceperat. Quapropter & hæc imitata id quod de matre Samuelis scriptum est, in sanctum sanctorum ingreditur, & supplex Deum orat, ne se legis benedictione sinat excidere, cum nihil vnquam admerit contra legem. Quod si mater euaserit, se quodcumque pepererit, ei dedicaturā. Quamobrem cum voti compos effecta filiam suscepisset, eam vocauit Mariam, vt ipso etiam nomine testaretur acceptū munus a Deo. Illam igitur, cum iam grandiuscula esset, nec vberē matris amplius indigeret, ducens ad templum Deo reddidit, & studiose promissum exoluit. Sacerdotes autem, quamdiu paruula fuit, ad Samuelis similitudinem in sanctis ædibus educarunt: sed cum iam adolesceret, consulebant quidnam agerent de sacro illo corpore, ne Deum offenderent. Etenim naturę legi illam subijcere, vt cupiam in matrimonio collocata seruiret, absurdissimum videbatur. Instat enim a sacrilegij faulset, si muneris Deo sacri Dominus rursus inter sacerdotes in templum erat constitutū, vt maritus ædibus conspici, nec lex, nec grauitas permittebat. Deliberantes igitur in hanc sententiam diuinitus conuenerunt, vt eam connubij nomine cuiquam desponderent: qui tamen ad custodiam eius duntaxat esset idoneus. Ad hoc autē munus aptissimus inuentus est Ioseph ex eadem tribu, & patria, qua erat 6 virgo. Sacerdotum ergo consilio Ioseph puellam sponsam accipit. Quę tamen coniunctio sponsalia non est egressa. Tunc ad virginem missus est Gabriel, qui ei diuinę voluntatis arcanum aperiret. His autem fastidiosis verbis vsus est. Aue gratia plena, Dominus tecum. Contraria hæc est oratio illis vocibus, quas prima mulier audiuit: tunc enim illa doloribus propter peccatum damnata est: nunc autem in hac per gaudium dolor expellitur. In illa molestię partum præcesserunt: huic partum læticia prænunciat. Ne timeas, inquit. Quoniam omnibus mulieribus timorē adfert partus expectatio, dulcis partus promissione timorē eximitur. In vtero, inquit, concipies, & paries filium: & vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Quid autē Maria? Audi pudicam virginis vocem. Quomodo erit mihi istud, quoniā virū non cognosco? Angelus partum nunciat: at illa virginitati inhæret, & integritatem Angelicę demōstrationi anteponeđa iudicat. Nec Angelo fidē nō habet, nec a proposito recedit suo. Interdixi, inquit, mihi cōsuetudinē viri. Quomodo istud erit mihi, quoniā virū nō cognosco? Hęc Marię vox declarat ea, quę ex historia incerti autoris cōmemorauit, nō esse penitus absurda. Si enim liberorum causa ducta fuisset ad Ioseph, quomodo parituram Angelo prænuncianti, se re nouam & alienam audire præ se tulisset, cum ipsa quoq; sese obstrinxisset, naturę lege, vt aliqui mater esset? Verum quia carnem Deo consecratam tanquam sanctum aliquod oblatū munus oportebat in tactā, integramq; præstare, idcirco, Licet, inquit, Angelus sis, licet è cęlo venias, licet id quod ostenditur naturam superet humanam, tamen me virum cognoscere nefas est. Quomodo sine viro mater ero? Ioseph enim sponsum noui, sed virum non cognosco. Quid ad hæc auspex Gabriel? Quem thalamum statuit puro impollutoque connubio? Spiritus sanctus

Lucę 10.

Psal. 84.

3 Vide votum eius sub conditione commissum a matre Domine nostre, & illius obseruationem.

4 Nota instar esse sacrilegij, si virgo Deo dedicata homini iungatur in matrimonio.

5 Hoc locum hoc die nō habet apud hereticos, nā inter eos sacerdotes feminas semper admittit et perit. 6 Vides etiā antiqva legis temporis iussisse in vsu virginū natiuitate.

Lucę 10.

sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. O beatum vterū illum, qui bonitatis præstantia ad se traxit animi bona. In reliquis enim omnibus vix animus purus Spiritus sancti præsentiam capit: hic autem caro fit spiritus receptaculum. Sed & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Quid significat arcanus hic sermo? Christus Dei virtus est, & sapientia, vt ait Apostolus. Virtus igitur Altissimi, quæ Christus est, per aduentum Spiritus sancti formatur in virgine. Quemadmodum enim vmbra ad præcedentium corporum figuram effingitur: sic forma, & indicium diuinitatis Dei in virtute ipsius qui paritur ostenditur, & imago, & signum, & adumbratio, & splendor exemplaris per admirabilem rerum effectiōnem demonstrabitur. Verū hortatur nos Euangelium, vt in Bethleem oratione reuertamur, & quæ in antro sint mysteria videamus. Quidnam est hoc? Puer pannis inuolutus, & positus in præsepio: & virgo post partum, ac incorrupta mater complectitur filium. Emitamus illā Prophetæ vocem: Sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri. Num hæc, quæ vidimus de Christo, fortuna & casu contigerunt, & scripta sunt, an historiarum subest aliqua ratio? Quid sibi vult hæc Domini in antro sedes? hæc in præsepio reclinatio? Cur tempore descriptionis tributorum in vitam ingreditur? An perspicuum est eum, quemadmodum à legis execratione nos eripit factus ipse pro nobis execratio, & liuores nostros in se transfert, vt eius liuore nos curemur, sic etiam victigalem fieri, vt nos à grauissimo vestigali, quod ab homine mors exigit, liberaret? Quod verò speluncam vides, in qua paritur Dominus, cæcam hominum vitam, & sub terra demersam cogita, in qua nascitur ille, qui in tenebris ambulans, & in regione vmbrae mortis sedentibus se ostendit. Pannis autē obuoluitur, & fasciis constringitur, qui peccatorum nostrorum catenas subit & vincula. Præsepe verò, in quo verbum gignitur, bestiarum est domus, vt cognoscat bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Per bouem intellige illum qui legis iugo subiectus est: per asinum autē, quod est animal ferendis oneribus nati, eū qui simulachrorum cultus onus est crimine. Cæterum commune rationis expertiū animalium pabulum, & vita sœnum est. Produces, inquit Prophetæ, sœnum iumentis. Quod autem ratione præditum est animal, vescitur pane. Idcirco in præsepio, quod est animalium ratione vacantium sedes, è cœlo delapsus vitæ panis proponitur, vt & quæ à ratione remota sunt animalia, rationis cibo nutriantur, atque ita ratione decorentur. Medium igitur in præsepio se inter bouem & asinum vtriusque Dominus locat, vt medium parietem maceræ soluens, duos condat in vnum nouum hominem, ab altero graue legis iugum eripiens, alterum simulachrorum cultus onere liberans. Sed oculos ad mirabilia cœlorum spectacula tollamus. Ecce enim non Prophetæ solum, & Angeli gaudium hoc nobis denunciant, verū etiam cœli rebus suis admirandis Euangelij gloriam prædicant. Ex Iudæis, vt ait Apostolus, Prophetæ Christus ortus est, Sed eius ortu nō illuminatur Iudæus. Peregrini, & à testamentorum promissione, benedictioneque patrum alieni sunt Magi, qui cognitione populū Israëlitam anteuertunt, & cœlestem agnoscunt lucem, & in spelunca Regem non ignorantes. Hi munera afferunt, illi insidias struunt. Hi venerantur, illi persequuntur. Hi gaudent inuento, quem exquirebant, illi nunciatum ipsius ortum reformidant. Videntes enim, inquit, stellam supra locum, vbi erat puer, gauisi sunt gaudio magno valde. Herodes autem sermonem audiens turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Hi & tanquam Deo thus offerunt, & auro dignitatem regiam colunt, & prophetica quadam gratia per myrrham mortis dispositionem subsignificant. Illi verò cunctos infantes vnū in locū coactos internecone tollendos censent. Quod eos mihi non solum crudelitatis, verū etiam summę dementię videtur coarguere. Quid enim sibi vult ista puerorum trucidatio? Cur ausi sunt homicidæ sese tanto scelere obstringere? Quoniam nouū quoddā, inquit, mirandumque cœli portentum Regis indicij Magis nunciavit. Quid igitur tum? Aut portendeti signo fidem habes vt vero, aut quod rumore iactatur, vanum putas. Si talis est, qui cœlos sibi fecerit inferuire, profus est supra manum tuam. Sin autē in potestate tua est, vt ille vel viuat, vel moriatur, eum frustra pertimescis. Qui enim id agit, vt imperio tuo subditus ipse sit, pro quo molietur insidias? Cur horrendum illud datur mandatum? Cur impia fertur sententia, vt miseri infantes trucidentur? Quid peccarūt? Quid morte, aut supplicio dignū admiserūt? Crimen vnum duntaxat habent, quod nati sunt, & in lucē editi. Et propterea necesse fuit, vt ciuitas carnificibus completeretur, vt cogere matrum multitudo, & infantium populus? vt adessent etiam patres? & generis propinquitate coniuncti ad sœnum facinus congregarentur? Quis oratione calamitatem describat? Quis acerbitatem enarrans oculis aspiciendam proponat? mixtam illam lamentationem, luctuosum questum puerorum, matrum, propinquorū, patrum ad minas carnificum miserabiliter exclamantium?

Quis dicendo possit exprimere carnificem gladio contra puerum irruentem, & toruo trucique vultu contuentem, ac verbis crudelibus alloquentem, vna quidem manu corripientem

tem infantulum, altera verò gladium adigentem? Matrem porrò ex altera parte filium ad se trahentem, obijcientemque; ceruicem suam acuto gladio, ne miserum filium carnificis manu necatum proprijs oculis intueatur? Quis explicet ea, quæ patres agunt, reuocationes, suspiria, postremos filiorum complexus? ne præsertim cum idem à multis fiat eodem tempore? Quis variam, multiplicemque; calamitatem, & conuplicatos puerperarum dolores partus exponat? & acerrimas quas admouebat natura faces? Quomodo puer infelix & vberis simul inhæreret, & per viscera lætalem plagam acciperet? Quomodo misera mater simul infantis ori subderet vbera, & sinu sanguinem eius exciperet? Manus autem impetu sæpenuerò carni-fex vno gladij ictu filium & matrem consauciabat, & vnus sanguinis riuus ex matris plaga, & ex mortifero vulnere filij mixtus decurrebat.

Iam verò cum nefaria Herodis sententia non solum nuper geniti necarētur, sed etiā illi qui alterum agebant annum, raperentur ad mortem: (scriptum est enim, eum iussisse bimulos, & minores interfici) videre erat matres non paucas, quæ eo temporis spatio duos filios enixę fuerant. Quodnam igitur rursum in his spectaculum cernebatur, cum duo carnifices circa matrem vnā essent occupati, vnusque; propè currentem filium ad se raperet, alter autem lactantem adhuc infantulum è gremio matris euelleret? Quid tum faciat mater infelix, cum natura bifariam in filios diuellatur, & vtroque; filio maternis visceribus ex æquo faces admouente, nesciat, vtrum ex carnificibus prius sequatur, cum vnus ex hac, alter ex illa parte pueros ad cædē trahat? Præcurratne ad nuper genitum, confusos, indistinctosque; gemitus emittentem? At inhibetur ab altero iam loquente balbutienti que lingua matrem inclamante, Quidnā agat? quò se vertat? vtrius voci sua respondeat? vtrius gemitum gemitu excipiat suo? vtrius desceat necem, cum vterque naturæ stimulis æquè miseram feriat? Sed amoueamus aures ab hæc quæstibus, & ad lætiora, dieique; 7 festo magis conuenientia cogitationem conuertamus: licet Rachel, vt inquit propheta, clamans filiorum cædem deplorat. In die enim festo, vt ait sapiens Salomon, malorum decet obliuisci. Quæ autem nobis celebrior dies hac esse potest, in qua malas diaboli tenebras discutens iustitiæ sol per naturam nostram illucet mundo? in qua qui cecidit, excitatur? qui victus est, in gratiam recipitur? qui eiectus est, reuocatur? qui è vita excidit, ad vitam redit? qui seruitutem seruit, regni dignitatem assequitur? qui mortis vinculis constrictus est, ad regionem viuentium reuertitur? Nunc, vt Propheta testatur, æræ mortis portæ confringuntur, ferrea comminuuntur vincula, quibus antea genus hominum in mortis custodia conclusus detinebatur. Nunc, vt cecinit David, recluditur porta iustitiæ. Nunc per totum orbem vna voce festum celebrantium clamor exauditur. Per hominē mors, & per hominē salus. Primus in peccatum lapsus est: iacentem secundus suscitauit. A muliere mulier defensa est. Prima peccato aditum patefecit: hæc, vt testamenti pateret aditus, ministra fuit. Illa serpentis consilium est secuta: hæc serpentis interfectorem exhibuit, & lucis auctorem in lucem edidit. Illa per lignum induxit peccatum: hæc per lignum gratiam intulit. Lignum autem Crucis intellige, cuius fructus est semper virens, & gustantibus vita fit immortalis. Nullus autem hanc gratiarum actionem Paschat tanto mysterio putet conuenire. Sic enim cogitet: Pascha quidem diuinæ dispositionis esse finem: qui tamen finis consequi nequeat, nisi principium antecedat. Quid igitur antiquius est? Ortus nimirum morte. Et si igitur huius bona sunt, pars tamen bonorum ipsius ortus. Quod si quis munera, quæ in Euangelij commemorantur, enumeret: si recenscat miracula curationum, in inopia & fame ciborum copiam, mortuorum è monumentis excitationem, subitam atque improuissam effectionem vini, expulsionem demonum, varias affectiones ad valetudinem reuocatas, claudorum saltus, illitos luto cæcorum oculos, diuinam doctrinam, leges latas, arcanam similitudinem, significationem, hæc omnia huiusce diei gratia comprehenduntur. Hęc enim bonorum, quæ deinceps consecuta sunt, omnium initium fuit. Quomobrem exultemus, & lætemur in ea. Negligamus, vt hortatur propheta, exprobrationem hominum, nec despectione ipsorum sinamus nos vinci, qui diuinę dispositionis, & prouidentię rationem irident, quasi non decuerit Dominum subire corporis naturam, nec in hominum vita nascendo versari. Ignorant enim rei mysterium, quo Dei sapientia nobis salutem asserre constituit. Eramus sponte peccatis nostris venditi, & instar eorum qui argento vaneunt, vitæ nostræ inimico mancipati. Quid tibi à Domino optandum fuit? Nōne vt eripereris è seruitute? Cur igitur curiosè requiris modum? Cur benemerenti benemerendi rationem præscribis, non secus ac si quis benemerito succenseat medico, quod se non hac, sed illa ratione curauerit? Quod si diuinis consilij rationem curiositate ductus exquiris, hoc tibi satis fit intelligere, non vnum aliquod bonorum, sed quicquid boni cogitatione ac mente concipitur, illud esse diuinum Numen potens, iustum, bonum, sapiens, omnia denique nomina & notiones, quibus natura diuina declarat. Considera igitur mihi: nū in hoc beneficio, quo nos af-

7 Dies festus  
talis Domini.

fecit, certantur omnia, quae dicendo percurri, bonitas, sapientia, iustitia, potentia. Ut bonus desertorem amaret, Ut sapiens rationem inuenit, qua seruitute oppressum in libertatem vendicaret. Ut iustus in seruitute continentem, & emptionis iure possidentem non coegit, sed seipsum pro illo, qui victus erat, tradidit, & tanquam vas & sponsor debitum ipse perfoluit, ut eum qui obstrictus erat, liberaret. Ut potens, non victus est in inferno, nec eius caro vidit corruptionem. Neque enim fieri poterat, ut vitae autor ac Dominus à corruptione vinceretur. At turpe, inquit, fuit, eum in vitam humanam ingredi, & carnis molestias experiri. Imò verò hic appareret muneris amplitudo. Etenim cum aliter è tantis malis homo liberari non posset, beatitudinis Rex gloriam suam cum vita nostra commutauit. Ac puritas quidem ad nostras sordes sese demisit. Sordes tamen ipse puritatem non attigerunt. Lux enim, ut in Euangelio legitur, in tenebris filit, tenebrae autem eam non comprehenderunt. Nam tenebrae praesentia splendoris euanescent. Sol in tenebris non obscuratur. Quod mortale est, absorbetur à vita, quem ad modum scribit Apostolus: non autem vita à morte consumitur. Quod corruptum fuit, cum incorrupto seruat: corruptio autem ad incorruptionem non accedit. In circuo communis rerum omnium procreatarum contentas exurgit Dominum suum vna voce collaudantium, sic omni lingua caelestium, terrestrium, atque infernorum exclamante: Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris laudandus in aeternum. Amen.

FRAGMENTVM VITAE DOMI-

ni nostri Iesu Christi, mundi redemptoris, per D. Ignatium Episcopum Antiochenum scripta.



**V**RD I estote fratres, cum vobis loquitur quispiã absq; Iesu Christo, filio Dei, qui progenitus est ex Dauide, qui ex Maria, qui verè natus est, & ex Deo, & ex virgine, sed non eodè modo, nequidem idem est Deus & homo. Verè accepit corpus: verbum enim caro factum est, & in hoc mundo conuersatus est sine peccato. Quis enim ait, ex vobis arguit me de peccato? Mádaucauit & bibit verè. crucifixus est, & mortuus sub Pontio Pilato. Verè autem non opinione crucifixus est ac mortuus, videntibus caelestibus & terrestribus, & infernis: caelestibus quidem, ut incorporeis naturis: terrestribus verò, Iudæis & Romanis, & ijs hominibus qui per id temporis praesto aderant, quando crucifixus est Dominus: infernis autem, ut eorum multitudine, qui cum Domino resurrexerunt. Multa enim, inquit, sanctorum corpora dormientium resurrexerunt, monumentis patefactis. Et descendit ad inferos solus: ascendit verò cum multitudine. Et scidit materiam quae à seculo erat, & medium parietem eius dissoluit. Et resurrexit intra tres dies suscitante eum patre, & quadraginta diebus conuersatus cum Apostolis, assumptus est ad patrem, & sedet à dextris eius, expectans donec ponantur inimici eius sub pedes eius. Die ergo parasceues, hora tertia, sententiam accepit à Pilato, permittente patre: hora sexta, crucifixus est: nona, emisit spiritum: ante solis occasum, sepultus est: sabbato, sub terra manet in sepulchro, in quo posuerat eum Ioseph ab Arimathia. Illuscente dominica die, surrexit à mortuis, secundum quod dictum est ab eo: Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: ita erit & filius hominis in corde terrae tribus diebus, & tribus noctibus. Continet igitur dies parasceues, passionem, sabbatum, sepulturam: dominica dies resurrectione. Nonnulli autè, quasi quidam athei, id est, infideles, dicunt eum opinione factum hominem fuisse, non verè corpus assumpsisse, & opinione mortuum esse, nec re vera passum esse: cuius nam causa ego vincus sum, & cum bestiis depugnare exopto: ergo gratis morior: ergo mendacia de cruce Domini confingo: & vanus propheta qui ait: Videbunt in quem compunerunt, & plangent super se tanquam super dilectum. Ergo infideles illi non minus quam qui crucifixerunt eum. Ego verò non opinione, sed re vera spem habeo in eum qui pro me mortuus est: a veritate enim alienum est mendacium. Vere igitur peperit Maria corpus, Deo in eo inhabitante: vereque, natus Deus verbum ex virgine, corpus perinde patibile atque nostrum indutus. Verè conceptus est vtero, qui omnes homines in vtero confirmat: sibi que fecit corpus ex virginis sanguinibus: verum absque viri consuetudine: in vtero gestatus est, ut & nos, certo spacio temporis: & verè natus est, ut & nos: ac verè lactatus est ac nutritus, & communi cibo ac potu, sicut & nos, vsus est: & annos agens triginta, baptizatus est à Ioanne verè, ac non opinione: & tribus annis praedicato Euangelio, ac factis signis & prodigijs, tandem à pseudoiudæis & Pilato praefide iudex iudicatus est, flagellatus, colaphis caesus, conpustus est, spineam coronam purpureamque vestem portauit, condemnatus est, ac crucifixus verè, non opinione, non imaginariè, neque fallaciter: mortuus verè & sepultus est, resurrexitque à mortuis, sicut ipse alicubi orans dixerat: Tunc autè Domine resuscita me, & retribuam illis. Et pater qui eum semper exaudit, respondens, ait:

Exur-

Exurge Deus, iudica terram, quoniam tu haereditabis in omnibus gentibus. Qui ergo resuscitauit eum pater, ipse etiam nos per eum resuscitaturus est: sine quo veraciter viuere nemo poterit: ait enim: Ego sum vita: qui credit in me, etiã si mortuus fuerit, viuere: & omnis qui viuere, & credit in me, etiã si mortuus fuerit, viuere in aeternum. Fugite ergo impias & Deum abnegantes haereticos: diaboli enim sunt adinventiones serpentis malorum actoris, qui per mulierem seculum aduocauit: Adam patrem generis nostri. Fugite verò malas quoque eius soboles: Simonem primogenitum ipsius filium, & Meandrum, & Basilidem, & vniuersam eius malignitatis colluuiem, hominis cultores, quos maledictos Hieremias propheta dicit. Fugite etiam illos immundos Nicolaitas, falsi nominis, voluptatum amatores, calumniatores & sycophantas. Fugite item perueri illius nepotes, Iheodorum, & Cleobulum, qui generant fructum mortiferum, de quo si quis degustauerit, statim morietur, non morte temporali, sed aeterna. Hi non sunt plantatio patris, sed progenies maledicta. Omnis autem, Dominus inquit, plantatio quam non plantauit pater meus caelestis, eradicetur: nam si essent patris rami, utique non essent inimici crucis Christi: sed rami sunt eorum qui occiderunt gloriae Domini: nunc autem crucem negantes, & passionem erubescentes, Iudaeorum operunt iniquitate, eorum qui Deo rebelles extiterunt, & Dominum occiderunt: parum enim, si eos prophetarum interfectores dixeris. Vos verò inuitat Christus ad suam incorruptibilitatem, per passionem suam ac resurrectionem, qui estis membra eius. Saluto vos ex Smyrna, vna cum ijs quae mecum sunt, Ecclesiam Dei: quae praecepti me in totum recreatur, carne & spiritu. Adhortantur vos vincula mea, quae propter Iesum Christum porto, exoptans Deum assequi: permaneat in concordia inter vos, & in oratione. Decet enim vestrum vnumquemque, & praecipue praesbyteros, Episcopum resocillare, in honorem Dei patris, & in honorem Iesu Christi atque Apostolorum. Deprecor vos in charitate, me audiat, ut ne sim vobis in misericordia Dei egente, ut merear sortem mihi assignatam consequi, ne reprobus inueniar. Salutat vos Smyrneorum & Ephesiorum charitas. Estote nostri memores, Ecclesiam quae est in Syria, de qua non sum dignus dici, vltimus eorum qui ibi sunt. Valete in Domino Iesu Christo, subiecti Episcopo, similiter & presbyteris atque diaconis. Omnes inuicem diligite corde inseparabili. Salutat vos meus spiritus, non solum nunc, sed & cum Deum adeptus fuero: adhuc enim in periculo sum, sed fidelis est pater Iesu Christi, ut adimpleat petitionem meam & vestram, quo inueniamur inculpabiles, Vestri vitam vtilitatem in Domino percipiam.

ITEM DE DOMINO NOSTRO IESU Christo, per Paulum Orosium historicum.



**A**NNO ab vrbe condita DCCXXXV. ipso Imperatore Caesare Augusto quinquies, & Lucio Apuleio Consulibus, Caesar victor ab Oriente rediens, octauo Idus Ianuarij urbem triplici triumpho ingressus est: ac tum primum ipse Iani portas, sopitis omnibus, finitisque bellis ciuilibus, clausit. Hoc die primum Augustus conlulatus est. Quod nomen cunctis antea inuiolatum, & vique ad nunc ceteris inausum Dominus, tantum orbis licite usurpatum apicem declarat imperij: atque ex eodem die summa rerum ac potestatum penes vnum coepit esse, & mansit, quod Graeci *μοναρχίαν* vocant. Porro autem hunc eundem esse diem, hoc est, octauum Idus Ianuarias, quo nos *επιφανίαν*, hoc est, apparitionem siue manifestationem dominici Sacramenti obseruamus, nemo credentium, siue etiam fidei contradicentium, nescit. De quo nostrae illius fidelissimae obseruationis Sacramento vberius nunc dicere, nec ratio, nec locus flagitat: ut & quaerentibus reseruasse, & negligentibus non ingessisse videamur. Hoc autem fideliter commemorasse ideo par fuit, ut per omnia venturi Christi gratia, praeparatum Caesaris imperium comprobetur. Nam cum primum, Caio Caesare auunculo suo interfecto, ex Apollonia rediens urbem ingrederetur, hora circiter tertia, repente liquido ac puro, serenoque die circulus ad speciem caelestis arcus orbem solis ambiit, quasi eum vnum ac potentissimum in hoc mundo, solumque clarissimum in orbe monstraret, cuius tempore venturus esset, qui ipsum solem solus, mundumque totum & fecisset, & regeret. Deinde cum secundò è Sicilia receptis à Pompeio & Lepido legionibus, triginta seruorum millia Dominis restitisset, & quadraginta quatuor legiones solus imperio suo ad tutamen orbis terrarum distribuisset, ouanque urbem ingressus, omnia superiora populi Romani Imperatori debita donanda, literarum etiam monumentis abolitis, censuisset: in diebus ipsius fons olei largissimus, sicut superius expressi, de taberna meritoria per totum diem fluxit. Quo signo quid euidentius, quam in diebus Caesaris toto orbe regnantis, futura Christi natiuitas declarata est?

1 Ex hoc loco beatus non esse cum beaticis communiscanum, sed ab eis longe fugiendum. Id etiam praecipit apostolus Paulus et Ioannes.  
2 Vide hereticos, num Ecclesia Dei sit inuisibilis, ut dicitur in scriptis, cum Ignatius salutem Trallanos cum praesentibus Ecclesiis, quae praesentes ut id sacerdotibus requisierunt.  
3 Collige ex hoc, quod mandat Episcopo scopus adeo veris rari, episcopalem dignitatem esse sibi per omnes gradus Ecclesiae.  
4 Si saluat eos Ecclesia, quae est in Syria, ergo Ecclesia quae est in Syria est visibilis.  
5 Habes hic diuersos gradus in ordine ecclesiastico, quibus laici debent esse subiecti.  
6 Videte quomodo sancti merentur Deum adipsos.

Est pars Epistolae eius ad Thallianos ex Smyrna scripta. Rom. 1. Ioan. 2. Ioan. 6.

Math. 27.

Psal. 109.

Math. 23.

Zach. 12.

Psal. 46.

Habetur lib. 62 historiae eius cap. 11. 26.



est: Christus enim lingua gentis eius, in qua natus est, vnctus interpretatur. Itaque cum eo tempore, quo Cæsari perpetua tribunicia potestas decreta est, Romæ ions olei per totum diem fluxit, sub principatu Cæsaris, Romanoq; imperio per totum diem, hoc est, per omne Romani tempus imperij Christum; & ex eo Christianos, id est, vnctum, atque ex eo vnctos, de meritoria taberna, hoc est, de hospita largaq; Ecclesia affluenter atq; incessabiliter processuros, restituedolq; per Cæsarem omnes seruos: qui tamen cognoscerent Dominum suum: ceterosq; qui sine domino inuenirentur, morti, supplicioq; deditos, remittendaq; sub Cæsare debita peccatorum in ea vrbe, in qua spontaneum fluxisset oleum, euidentissima his qui prophetarum voces non audiebant, signa in caelo, & in terra prodigia prodiderunt. Tertiò autem, cum urbem triumphans quintum cõsul ingressus est, eo scilicet die, quem supra nominauimus, cum Sc Ianum post ducentos annos primùm ipse clausit, & clarissimum illud Augusti nomen assumpsit: quid fidelius ac verius credi aut cognosci potest concurrentibus ad tantam manifestationem pace, nomine, die, quàm hunc occulto quidem gestorum ordine, ad obsequium præparationis eius prædestinatum fuisse: qui eo die quo ille manifestandus mundo post paululum erat, & pacis signum prætulit, & potestatis nomen assumpsit? Anno verò ab vrbe condita. 752. Cæsar Augustus ab Oriente in Occidentem, à Septentrione in Meridiem, atque per totum Oceani circum cunctis gentibus vna pace compohtis, Iani portas tertiò ipse tunc clausit. Quas ex eo per duodecim ferè annos quietissimo semper obleratas otio, ipsa etiam rubigo conquisit: nec prius vnquam, nisi sub extrema senectute Augusti pulsatae, & Atheniensium seditione, & Dacorum commotione patuerunt. Clausis igitur Iani portis, Rempub. quam bello quaesierat pace enutrire atq; amplificare studens, leges plurimas statuit, per quas humanum genus libera reuerentia disciplinae morem gereret. Domini appellationem, vt homo declinavit. Nam cum eodè spectate ludos, pronunciatum esset à quodam Mîmo: O Dominum æquũ & bonũ: Vniuersiq; quasi de ipso dictum esset, exultantes approbauissent, statim quidem manu vultuq; indecoras adulationes repressit, & in sequenti die grauissimo corripuit edicto, Dominũq; se posthac appellari ne à liberis quidè aut nepotibus suis, vel seruo, vel ioco passus est. Igitur eo tempore, id est, eo anno, quo sumissimam verissimãq; pacem ordinatione Dei Cæsar composuisset, natus est Christus: cuius aduentui pax ista famulata est, in cuius ortu audientibus hominibus, exultantes Angeli cecinerunt: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eodemq; tempore, hic ad quem rerũ omnium summa concesserat, Dominum se hominum appellari non passus est: imò non ausus, quò verus Dominus totius generis humani, inter homines natus est. Eodem quidem anno, tunc primũ idem Cæsar, quem his tantis mysterijs prædestinauerat Deus, censum agi singularũ vbiq; provinciarũ, & censeri omnes homines iussit, quando & Deus homo videri, & esse dignatus est. Tunc igitur natus est Christus, Romano centui sciam ascriptus, vt natus est. Hac est prima illa clarissimãq; professio, quæ Cæsarem cuncti in principẽ, Romanosq; rerum Dominos sigillatim cunctorũ hominũ edita ascriptione signauit, in qua se, & ipse, qui cunctos homines fecit, inueniri hominem, ascribiq; inter homines voluit. Quod nunq; penitus ab orbe condito, atq; ab exordio generis humani in hunc modũ, ne Babylonico quidem vel Macedonico, vt non dicam minori cuiquam regno concessum fuit. Nec dubium, quin omnium cognitioni, fidei, inspectioniq; pateat, quòd Dominus noster Iesus Christus hac urbem nutu suo auctam defensionemq; in hunc rerũ apicẽ prouexerit, cuius potissimè voluit esse, quum venit, dicendus vtiq; cuius Romanus, censum professione Romani. Postquam igitur Ninus Beli filius in Babylone regnare cœperat anno quadragesimo tertio, natus est sanctus ille Abraham, cui dictæ sunt repromissiones, ex cuius semine promissus est Christus: deinde nunc primi istius Imperatorum omnium Augusti Cæsaris, (quauis & pater eius Cæsar meritor imperij potius, quàm imperator extiterit) istius, inquam, Cæsaris, postea quàm imperare cœpit, emenso propemodum anno quadragesimo secundo natus est Christus, qui Abrahæ sub Nino primo rege fuerat repromissus. Natus est autem septimo Calendas Ianuarij, quando primũ incrementa omnia anni venientis incipiunt. Ita factũ est, vt cùm Abraham. 43. natus sit anno, sub fine. 42. natiuitatis Christi conueniret, vt iam non ipse in parte tertij anni, sed in ipso potius tertius annus oriretur. Qui annus, quantis, quàm nouis, quàmq; inuistatis bonis abundauerit, satis etiam me non proferente compertum haberi arbitror. Toto terrarum orbe vna pax omnium, non cessatione, sed abolitione bellorum, clausæ Iani gemini portæ, extirpatis bellorum radicibus, non repressis, census ille primus & maximus fuit: cùm in hoc vnũ Cæsaris nomen vniuersa magnarũ gentium creatura iurauit, simulq; per communionem cœsus, vnũs societatis effecta est.

Igitur anno ab vrbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo natus est Christus, salutarẽ mundo afferens fidem, verè petra medio rerum posita: vbi cõminueretur, qui confende-

fenderet: qui crederet, saluaretur: verè ignis ardens, quẽ qui sequitur illuminatur: qui tentat, exuritur, ipse est Christus Christianorum caput, Saluator bonorum, malorum punitor, iudex omnium, qui formam subsequetur verbo & opere statuens, quò magis doceret patientes in persecutionibus, quas pro vita æterna exciperent, esse oportere, mox vt virginis partu editus mundo apparuit, de passionibus suis cœpit. Namque cum Rex Iudæ Herodes simul vt natũ comperit, necare decreuit, plurimosq; tunc paruulos, dum vnũm insectatur, occidit, Hinc malignis improbè currentibus, digna punitio est. Hinc in quantum tranquillè agitur mundus, credentium gratia: in quantum pernitiosè inquietatur: blasphemantium poena est, 7 securis per omnia Christianis fidelibus, quibus aut æternæ vitæ requies in tuto, aut etiã huius in lucro est. Cæterum & tunc capta euersaq; vrbe Hierosolymorum, sicut prophetae prænunciauerunt, extinctisq; Iudæis, Titus, qui ad vindicandum Domini nostri Iesu Christi sanguinem, iudicio Dei fuerat ordinatus, victor triumphans, cum Vespasiano patre Ianum clausit. Igitur & si sub extremis Cæsaris temporibus apertus est Ianus, tamen per multa ex eo tempora, quantum in proximo esset exercitus, nulla bella sonuerunt. Vnde etiam ipse Dominus Iesus Christus in Euangelij, cùm temporibus illis in summa tranquillitate vniuersus mundus ageret, cunctasq; gentes pax vna velaret, & à discipulis suis interrogatus esset de conclusione temporum subsequentiũ, inter cætera sic ait: Audituri autem estis prælia, & opinioniones præliorum, videte ne turbemini: oportet enim hæc primũ fieri, sed nondum est finis. Consurget enim gens contra gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentia & famines, & terræ motus per loca. Hæc autem oĩa initia sunt dolorũ. Tunc tradent vós in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Hoc autẽ diuina prouidentia docens, & credentes præmonendo firmavit, & incredulos prædicendo confudit. Anno igitur Tiberij decimo septimo, cùm Dominus Iesus Christus voluntariè quidem se tradidit passioni, sed impiè à Iudæis apprehensus, & patibulo suffixus est, maximo terremotu per orbem factõ, saxa in montibus scissa sunt, maximarumq; urbium plurimæ partes plus solita cõcussione ceciderunt. Eadem quoq; die ad horam diei sextam, sol in totum obsecratur, tetraq; nox subitò obducta terris est: & sicut dictum est: Impiaq; æternam timerunt secula noctem. Vsq; adeo autem neq; lunam lumini solis, neq; nubes obstitisse manifestum est, vt decima quarta ea die tota lunam cœli regione interiecta, longissimè à conspectu solis abfuisse, vt stellas tunc diurnis horis, vel potius in illa horrenda nocte, toto cœlo fulsisse referatur. Quod non solum sanctorum Euangeliorum fides, sed etiam aliquanti Græcorum libri attestantur. Iam hinc post passionem Domini, quem Iudæi quantum in ipsis fuit persecuti sunt, continuæ clades Iudæorum, donec exinapiti disperisq; deficiant, incessabiliter strepunt. Tiberius siquidem iuuentutem eorum per speciem sacramenti, in prouincias grauioris cœli relegauit, reliquos gentis eiusdem, vel familia sectantes, vrbe submouit, sub pena perpetuæ seruitutis, nisi obtemperassent. Sanè Asiæ ciuitates illo terræ motu dirutas, tributo dimisso, propria etiam libertate donauit. Postquã verò passus est Dominus Christus atque à mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicandum dimisit, Pilatus Præfes Palestinæ prouinciæ, ad Tiberium Imperatorem, atq; ad Senatum retulit de passione & resurrectione Christi consequentibusq; virtutibus, quæ vel per ipsum palam facta fuerant, vel per discipulos ipsius in nomine eis fiebant, & de eo quod certatim crescente plurimorum fide Deus crederetur. Tiberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum, vt Christus Deus haberetur: Senatus indignatione motus, cur non sibi prius secundum morem delatum esset, vt de suscipiendõ cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusauit, edictosq; constituit, extermiandos esse vrbe Christianos: præcipuè cùm & Seianus præfectus Tiberij, suscipiendæ religioni obstinatissimè contradiceret. Tiberius tamen edicto accusatoribus Christianorum mortem comminatus est. Ita: paulatim immutata est illa Tiberij Cæsaris laudatissima modestia in poenam contradictoris Senatus.

#### DE EODEM EX EVTRÓPIO.

DE terræ motu verò, qui in die Dominicæ passionis fuit, scribès inter ceteros & Phlegon, qui olympiadas enumerat, in tertio decimo sermone eiusdem verbis asserit hæc. Porro quarto anno ducentesimæ secundæ Olympiadis facta est defectio solis maxima, & nox hora sexta diei facta est, ita vt etiam stelle in cœlo apparerent. Terræ motus etiam magnus in Bithynia factus, plurimam Nicææ partem vrbis subuerit. Pilatus autem Præfes, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, postquã plurimas seditiones Hierosolymis excepit ac fecit, tantis irrogante Cæsare angoribus coarctatus est, vt sua se transuerberans manu, malorum cõpendium mortis celeritate quaesierit.

Math. 28

7 *Intellige, bene securitatem promittit fidelibus, si opera bona fidei consona subsecuta fuerint, alias fides sine operibus non prodest ad salutem, Iacobo 2. 14.*

Math. 24

Lib. 7. cap. 4.

Habetur in septimo libro rerum Romanarum in tractatu de Tiberio Cæsare.

De Cæsare Cælogula,

¶ ITEM DE EODEM, EX DIVO Dionysio Areopagita.

Habetur in epis- tola eiusdem ad sapientem Poly- carpum contra Apolloniam scripta.

¶ Sed forte dicitur Apolloniam esse, hæc vera non esse: Ac istud quidem Persarum sacer- dotum monumentis referuata historia continet: Magiq; nunc vsq; triplicis mitri, id est, solis memorem celebrant. Verum liceat illi sanè his per ignorantiam, siue per hesitationem fidem nõ accommodare. Age itaq; illi rursus aggredere. Quid de illo qui tempore crucis do- minicæ factus est, solis defectu dicitur? Eramus tunc ambo apud Heliopolim, amboque si- mul incidentem mirabiliter soli, lunæ globum notabamus ( non enim eiusce coniunctionis tunc aderat tempus) ipsamq; rursus ac hora nona ad vesperam ad solis diametrum supra nature vires restitutam. In memoriam autem illius reuoca & aliud quidda. Nempe enim vt ipse nõ ignorat, eã lunæ incidentiam ab Oriente cœpisse, & vsq; ad solaris corporis finem peruenisse, ac tum demum resillisse notauimus. Neq; verò eadem ex parte, vt asolet, & incidentia illa & repurgatio facta est, sed ex aduerso diametri. Hæc sunt quæ tunc tēporis contingere, natu- ram profecto superat, ac soli Christo possibilia, qui autor est omnium, facitq; magna & stu- penda, quorum non est numerus. Ea si fas tibi est, & si potes, Apolloniam, reselle, etiã con- tra me. Nempe enim presens vnã tecum affui, vnãq; aspexi, ac diiudicauit omnia, dignaque sum admiratione profectus. Deniq; tunc nescio quo afflatus spiritu ad diuinationem quoque prorupit Apolloniam, atq; ad me conuersus: hæc, inquit, ò præclare Dionysi, diuinarum sunt vicissitudines rerum.

VITA DOMINI NOSTRI IESV

Christi mundi Redemptoris, per beatum Gregorium Archiepiscopum Turonensem scripta. In qua etiam de beata virgine eius matre, de Cruce, Clauis, Lancea, Tunica, ac Imaginibus Saluatoris insignis men- tio habetur.

Habetur in ope- re eiusdem in glo- riam beatorum Martyrũ edito. Cap. 1.



¶ QVOD in Bethlehem nasciturus erat Dominus, ostendit propheta, inquitens. Et tu Bethlehem Effrata nõ es minima in milibus Iuda: ex te enim prodiet Rex, qui regat populum meum Israël. Hoc enim & Natanaël ille à Cana Galilæe aserens, dixit: Rabbi, tu es filius Dei, tu es Rex Israël. Ipse est & salus mû- di, de quo & ille Simeon ait: Nunc dimittis Domine seruum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Nato ergo Domino nostro Iesu Christo secundum carnem in Bethlehem in diebus Herodis Regis, iuxta fidem Euangelicam Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est Rex Iudæorum: vidimus enim stel- lam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Et reliqua. Est autem in Bethlehem puteus magnus, de quo Maria gloriosa aquam fertur hausisse. Vbi sæpius aspicientibus miraculum il- lustre monstratur, id est, stella ibi mundis corde, quæ apparuit Magis, ostenditur. Venientibus deuotis, ac recumbentibus super os putei, operiuntur linteo capita eorum. Tunc ille, cuius meritum obtinuerit, videri stellam ab vno pariete putei super aquas transmigrare ad alium in illo modo, quo solent se super cœlorum circulos stellæ transferre. Et cum multi aspiciant, ab illis tantum videri, quibus est mens sanior. Nonnullos vidi, qui eã asserere se vidisse. Nu- per autē Diaconus noster retulit, quòd eum quinque viris aspexit, sed duobus tantum apparuit. Dominus igitur noster Iesus Christus in assumpta carne de virgine, multa populis miracula est dignatus ostendere. Haustos enim latices in vini saporem conuertit. Cœcorum oculis de- pulsa nocte, lumen infudit. Paralyticorum gressus, ablata debilitate, direxit. Febres egrotatiũ, fugato ardore restinxit. Hidropicum, compresso tumore, sanauit. Lepam discedere sacri oris virtute mandauit. Mulierem dæmonio inclinatam inuidentibus Iudæis erexit. Super aquas verò nõ dehiscens aquis incesit. Profluuium mulieris tactu fimbriæ salutaris auertit. Mul- ta quidem & alia fecit, quæ sacra Euangeliorum narrat historia. Tamen cum multos salubri, cœlestique mandato restaurasset ad vitam, tres ab infernali morte reductos vitæ restituit, id est, archisynagogi filiam resuscitauit in domo, vnicum viduæ surgere iussit ad portæ egres- sum, & Lazarum vocauit ex monumento. Igitur Iudæi furore succens salis accusationi- bus circumdantes iustum, tradiderunt morti, & crucis affixione damnauerunt. Quem Deus pater suscitauit à mortuis tertia die solutis doloribus mortis: quoniam impossibile erat eum apud inferos retineri, sicut ait Apostolus Petrus. Post hæc promittens paraclitum, & imbuens cœlestibus doctrinis Apostolos, victor ascendit ad cœlos, venturumq; se ad iudicandũ Angelis

Cap. 2

Cap. 3

testantibus repromittens, dicente Apostolici actus historia: Hic Iesus qui receptus est à vo- bis, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Post admirabilem igitur Dominicæ assensionis gloriam, quæ conitro diabolicæ malignitatis capite, mentes fide- lium ad contemplanda cœlestia animauit, sancti Apostoli Domini & Saluatoris nostri cum beata Maria matre eius erant in vna congregati domo, omnia ponebant in medio, nec quif- quam suum aliquid esse dicebat, sed vnusquisque cuncta possidebat in charitate, sicut facer Apostolicæ assensionis narrat stylos. Post hæc dispersi sunt per regiones diuersas ad præ- dicandum verbum Dei. Denique impleto à beata Maria huius vitæ cursu, cum iam vocare- tur à seculo, congregati sunt omnes Apostoli de singulis regionibus ad domum eius. Cumq; audissent, quia esset assumenda de mundo, vigilabant cum ea simul: & ecce Dominus Ie- sus aduenit cum Angelis suis, & accipiens animam eius tradidit Michaëli Archangelo, & recessit. Diluculo autem leuauerunt Apostoli cum lectulo: corpus eius, posueruntque il- lud in monumento, & custodiebant ipsum, aduentum Domini præsolantes. Et ecce ite- rum afficit eis Dominus, susceptumque corpus sanctum in nube deferri iussit in paradysum. Vbi nunc resumpta anima cum electis eius exultans, æternitatis bonis nullo occisuris sine perfruitur. Crux Dominica, quæ ab Helena Augusta reperta est Hierosolymis, quarta Cap. 4. & sexta feria 1 adoratur. Huius reliquias, & merito, & fidei Helenæ comparanda Re- gina Radegundis expetiit, ac deuotè in monasterio Pictauesi, quod suo studio constituit, Ecclesia adoratur. Misit pueros iterum Hierosolymam, ac per totam Orientis plagam, qui circum- collocauit. Misit pueros iterum Hierosolymam, ac per totam Orientis plagam, qui circum- euntes sepulchra sanctorum Martyrum, confessorumque cunctorum reliquias detulerunt, quas in arca argentea cum ipsa cruce sancta collocatas seruauit, multaque exinde miracula conspicer meruit: de quibus illud primum exponam, quod ibidem Dominus in diebus passionis suæ dignatus est reuelare. Sexta feria ante sanctum Pascha cum in vigilijs sine lu- mine pernoctarent, circa horam tertiam noctis apparuit ante altare lumen paruulum in mo- dum scintillæ, deinde ampliatum huc illucque comas fulgoris spargere cœpit gradatim in al- tum ascendens: effectaque pharus magna obscuræ nocti, vigilantique plebeculæ lumen præbuit supplicanti. Illucescente autē cœlo paulatim deficiens, data terris luce, ab oculis mi- rantium euauit. Ego autem audiebam sæpius, quòd etiam lychni qui accendebantur ante hæc pignora, ebullientes virtute diuina in tantum exundarent oleo, vt vas suppositum ple- rumque replerent: & tamen iuxta stultitiam duræ mentis nunquam ad hæc credenda mo- uebar, donec brutam segnitatem ipsa ad præsens quæ ostensa est virtus argueret. Ideoque quæ oculis proprijs viderim, explicabo. Causa deuotionis extitit, vt sepulchrum sancti Hi- larii visitans, huius Regine adirem colloquia, ingressusque monasteriũ consalutata Regina, coram adoranda cruce, ac sacris beatorum prosternor pignoribus. Denique oratione facta sur- rexi. Erat enim ad dextram lychnus accensus, quem cum stillis frequenter defluere conspe- xissem, testor Deum, quia putauit quasi vas esset fractum, quia erat ei concha supposita, in qua oleum defluens decidebat. Tunc conuersus ad Abbatissam aio: Tantane terretinet mentis i- gnauia, vt integrũ cicendilem laborare nõ possis, in quo oleum accendatur, nisi effractum quo defluat ponas? At illa: Non est, domine mi, sed virtus est crucis sanctæ quam cernis. Tunc ego ad me reuersus, & ad memoriam reuocans quæ prius audieram, cõuersus ad lychnum in mo- dum ollæ feruentis magnis fluctibus exundare conspexi, vt per oram ipsam vndis intumel- centibus superflueret, & (vt credo) ad incredulitatem meam arguendam magis ac magis au- geri, ita vt in vnus horæ spatio plusquam vnum sextarium redderet vasculũ, quod quartariũ non tenebat. Admiratusque filii, ac virtutem adorandæ crucis deinceps prædicauit. Puella quædam Chrodegildis nomine, dum post mortē patris in vrbs Cenomanicæ territorio desi- deret, oculorum amissione multatur. Postquã autem ex iussione Chilperici regis adhuc beata Radegunde Regina superstitit, ad antedicta monasterij trãsiisset regulam, ipsa beatissima ostendente, ad sanctã prosternitur crucem, ibique cum reliquis sanctimonialibus vigilas, explicas, dato mane ipsæ descendentes prostrata solo in eodem loco quieuit, apparuitq; ei per visum quasi apperiret aliquis oculos eius, & vnũ sanitati redderet, cum alius adhuc labo- rareret. Ita subito ad ostij referati sonũ expergescens, vnus oculi lumen recipit. Quod nõ ambi- gatur per crucis virtutem fuisse prestitũ. Emergunt, claudi, & alij quoq; infirmi persepe in hoc sanatur. De his hæc tenus. Speciosi aut, omniq; metallo nobiliores Dominicæ crucis clauis, qui beata mēbra tenuerũt, ab Helena Regina post ipsius sacræ crucis inuentione reperti sunt: & de duobus quidem fr̃num Imperatoris muniuit, quòd facilius, si aduersæ getes restitissent Principi, hæc virtute figurætur. De quibus nõ est ignotum, Zachariã vaticinasse propheta: Erit, inquit, quod in os equi ponitur, sanctũ Domini. Eo autem tempore Adriaticum mare magnis fluctibus movebatur, in quo tam frequetia erant naufragia, ac demerisio hominum, vt vorago nauium diceretur. Tunc prouida Regina condolens excidia miserorum, vnum ex quatuor clauis

Cap. 4.

Cap. 5.

Crux Christi; Ecclesia adoratur

¶ Fecit quòd ad cruce Christi & sanctorum reliquias multa beneficia so- lent prestari.

¶ Etiam heresies nostris miraculis sanctorum sunt ino- creduli, & ea ne- gant que dæmones ipsi plerumque compelluntur con- fiteri.

¶ Vides quod illi sancti viri olim causa deuotionis ad sanctorum via- senda sepulchra pe- regrinabantur?

¶ Beata crucis ado- ratio ecce vigilas rum celebratio.

Cap. 6.

Nota de Adriaticò mari scitu dig- gna.



clavis deponi iubet in pelago, confisa de Domini misericordia, quod sævas fluctuū commotiones facile posset reprimere. Quo factō redditur mare quietum, tranquillaque deinceps nauigantibus fabrica præstantur. Vnde vsque hodie nauæ sanctificatum 6 mare venerantur cum ingressi fuerint, ieiunijs, orationibusque & psalterio vacantes. Clavi ergo Dominici quod quatuor fuerint, hæc est ratio. Duo affixi erant in palmis, & duo in plantis, Sed quæritur, cur plantæ affixæ sint, quæ in cruce sancta dependere visæ sunt potius quam stare. Sed in sîpite erecto foramen factum manifestum est. Pes quoque paruulæ tabulæ in hoc foramine intertus est: super hanc verò tabulam, tanquam stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ.

Quæritur etiam, quid de his clavis fuerit factum. Duo sunt, vt supra diximus, aptati in freno: Tertius proiectus in fretum: Quartum asserunt esse defixum in capite statuæ Constantini, quæ ciuitate, vt aiunt, tota excellit suspicitur, scilicet vt tota ipsa ciuitas, cui eminet, munitione salutaris quodammodo galea coronata esset. Magnam asserunt virtutem esse huius freni, quod ambigi nequam potest, quod Iustinus Imperator publicè expertus est, ac suis omnibus patefecit. Illulus enim à quodam Mago propter pecuniam amissam, quam sibi dæmonis umbra intolerabilis attulerat, per duarum curricula noctium sustinuit insidias. Sed cum tertia nocte frenum capiti collocasset, locum insidiandi inimicus vltà non habuit: repertumque autorem insidiarum Imperator gladio percussit. Nobis verò quæ sit virtus ligni eius, hoc modo manifestum est. Aduenit quidam qui nobis pallulam holosericam valde vetustam exhibuit, dicens: Hierosolymis Crucem Domini huic inuolutam fuisse. Quod cum apud rusticitatem nostram incredibile haberetur, ac rimaremur sollicitè, vnde ei tanta fuisset gratia, vt ista meruisset, cum sciamus in templo quo sacrum hoc lignum adoratur, non solum exinde nihil quenquam mereri, sed etiam importunius accedentem verberibus arceri, respondit: Quando, inquit, Hierosolymam abij, Tutem Abbatem reperi, qui magnam cum Sophia Augusta gratiam habuit: huic enim omnem Orientem quasi præfecto commiserat. Me huic subdidi, à quo cum ab Oriente regrederer, & sanctorum pignora, & hanc pallam, in qua eo tempore sancta Crux inuoluebatur, recepi. Postquam mihi vir ille retulit, & hanc mihi pallam rradidit, præsumpsi, fateor, eam abluere, & frigorecticis potum dare, qui mox opitulante virtute diuina sanabantur. Scindebã etiam exinde plerunque particulas, & dabam religiosis pro benedictione. Vni verò Abbati partem diuisi, qui post duos ad me annos rediens, cum sacramento asseruit, duodecim ab ea energumenos, tres cæcos, & duosque paralyticos fuisse sanatos. Mito cuidam ipsam pallam: In os posuit, quæ cum dentes, linguamque eius attingit, statim vocem eloquiumque restituit. Quod nos fideliter credere ipsa Domini promissio illicet, dicens: Omnia quæcumque petieritis in nomine meo, credite, quia accipietis, & veniet vobis.

Cap. 7.

De lancea verò, arundine, spongia corona spinea, columnaque, ad quam verberatus est Dominus redemptor Hierosolymis, aliquid dicendum est. Ad hanc columnam multi fidei pleni accedentes, corrigias textiles faciunt, eamque circumdant, quas rursus pro benedictione recipiunt diuersis infirmitatibus profuturas. Ferunt etiam ipsas Coronæ sentes quasi virides apparere, quæ etsi videantur aruisse folijs, quotidie tamen reuirescunt virtute diuina. Prodit & ex monumento quo Dominicū iacuit corpus, mira virtus, quod sæpius terra naturalis candore radiante repletur, & exinde iterum ablata aqua conspergitur. De qua tortulæ paruulæ formantur, ac per diuersas mundi partes transmittuntur: de quibus plerumque infirmi sanitate hauriunt. Illud est mirum, quod sæpissimè accessus serpentium vitant. Sed quid ego temerarius de his loqui audeo, cum fides retineat, omne quod sacrosanctum corpus attingit, esse sacratum?

Cap. 8.

De tunica verò beati corporis non confuta, desuper contexta per totum, quæ iuxta Dauidicum vaticinium sub sorte iacuerat, fides Euangelica pandit: Ait enim: Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam miserunt sortes. De hac verò immaculati agni tunica quæ audire, silere nequo. Ferunt autem in ciuitate Galathæ, in Basilica quæ ad sanctos Archangelos vocatur, retineri. Est enim hæc ciuitas ab vrbe Constantinopolitana quasi milibus centum quinquaginta. In qua basilica est cripta abditissima: Ibi que in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum. Quæ arca à deuotis atque fidelibus cum summa diligentia adoratur, 7 non immeritò digna quæ hoc vestimentum retineat, quod Dominicum corpus vel contingere meruit, vel velare. Dignum autem videtur, vt & de Iordane, in quo Dominus baptizatus est, aliquid memoremus. Igitur à monte Phamo duo consurgunt fontes, quorum vnus Ior, alter Dan vocatur. Qui ab vtraque parte Phamadæ vrbis, quæ prius Cæsarea Philippi vocabatur, descendentes, sub ipsa vrbe tam fluentis coniuncti, quàm nomine, vnà Iordanem efficiunt, qui vsque Hierico ciuitatem, & vltà defluit. In eo habetur locus, in quo Dominus baptizatus est. In vno etenim reflexu aqua reuoluitur ipsa, in qua nunc leprosi mundantur. Cum autem aduenierint, sæpius lauantur in flumine, donec ab infirmitate purgen-

9 Nauæ sanctificatum mare venerantur ieiunijs, orationibus & psalterio vacantes.

7 Vide etiam arcam ligneam ad orientem quæ Dominicum corpus continet vestimentum.

Cap. 10.

purgentur. De publico tamen, dum ibi commorati fuerint, victum accipiunt: sanati autem ad propria descendunt. Ipse quoque Iordanis ab eo loco in quinto miliario mari cõmixtus mortuo, nomen amittit. Mare enim modicum ab hoc dicitur, ed quòd ab incendio Sodome, vel reliquarum vrbium est versatum: & aqua ipsa asphalto permixta est, vnde à nonnullis mare asphalti appellatur: in quo quoque nardus nascitur, super aquam fertur, & circa eum sulphur adhæret. Igitur, vt diximus, in ipso primo Iordanis egressu Phamada ciuitas sita est. In qua habetur statua ex electro purissimo fabricata, in qua Redemptoris nostri forma dicitur esse expressa. Nam vt plerisque audiui, qui eam contemplati fuerant, mira claritas in eius facie continetur, Sed ne cui hoc videatur absurdum, narrare quæ de ea Cæsariensis refert Eusebius, non pigebit. Ait enim: Mulierem quam Iugonis profluuio laborantem à Salvatore curatam Evangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem constat fuisse: domusque eius in ea nunc ostenditur. Præforibus verò domus ipsius basis quædam in loco editiore collocata monstratur, in qua mulieris ipsius velut genubus prouolutæ palmas suppliciter tédentis imago aerea videtur expressa. Astat verò alia aëra nihilominus iusa statua, 8 habitu viri stola comptè circumdati, & dextram mulieri porrigitis. Huius ad pedem statuæ in basi herba quædam noua specie nascitur. Quæ cum exorta fuerit, excrecere vsque ad stolæ illius aëreæ indumenti fimbriam solet. Quam cum summo vertice herba crescens contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresque conquirunt: ita vt quæcumque fuerit illa infirmitas corporis, haustu exiguo madefacta salutaris graminis depellatur: nihil omnino virium gerens, si antè quàm aëreæ fimbriæ summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu tradebant. Quæ permanit etiam ad nostra vsque tempora, sicut ipsi oculis nostris inspicimus. Et nihil mirum, si ei qui ex gentibus, crediderant, pro beneficijs quæ à Salvatore fuerant consecuti, huiusmodi velut munus videbantur offerre: 9 cum videamus etiam nunc & Petri vel Pauli Apostolorum ipsius Saluatoris imagines designari, tabularumque depingi. Hæc Eusebius reulit.

Cap. 20.

8 Habes ex hoc loco imaginem vsu illi citi & antiquum esse, quæ si Deo displicerit, hæc Domini imago tantæ virtutis non fuisse.

9 Vides non solum Saluatoris Domini, sed etiam Apostolorum eius Petri & Pauli, imagines solitas fuisse designari.

10 Ecce quòd non solum in principio nascentis Ecclesiæ, sed et longo post tempore in Ecclesijs quam in diuitibus frequentantur. Quid ergo latras hereticæ?

11 Si imagines Deo displicerent, non tantæ miracula ostenderet Deus contra carum prophanos.

12 Vide et aliud miraculum circa imaginem crucifixæ.

Nam & isto nunc tempore per credulitatem integram tanto Christus amore diligitur, vt eius legem in tabulis cordis credentes populi retinent, eius etiam imaginem ad commemorationem virtutis in tabulis 10 visibilibus pictam per Ecclesias ac domos affigant. Sed & in hoc inimicus semper humani generis æmulus extat. Nã Iudæus quidã cum huiusmodi imaginem in tabula pictam, ac parieti affixam in Ecclesia sæpe vidisset, ait: Ecce seductorem illū, qui nos genusque nostrum humiliavit. Et sic nocte veniens, telo ipsam imaginem verberat, elisamque de pariete, opertam veste ad domum portans flammis parat exurere. Sed res mira apparuit, quæ de virtute Dei exisse non potest ambigi. Nam de vulnere, vbi imago transfossa fuerat, sanguis effluxit: quod ipse iniquus spiculator oppletus furore non sensit. Cum autem per obscuræ noctis tenebras domum suam fuisset ingressus, lumine adhibito cernit se totum sanguine cruentatum: timentisque ne scelus suum patefieret, abiectam à se tabulam abdidit in obsecris, nec ausus est vltà contingere quod iniquè præsumpsit 11 auferre. Venientes autem Christiani diluculo ad domum Dei, imaginem non inueniunt, stupentesque ac requirentes quod fuerat factum, cruoris vestigia deprehendunt, quæ sequentes, ad domum Iudæi accedunt. Denique sciscitati de tabula, nihil certi cognoscunt. Requirentes autem eam sollicitè, in angulo cellulæ Iudæi reperiunt. Quæ Ecclesiæ reddita, furem lapidibus obruerunt. Est & apud Narbonensem vrbem in Ecclesia seniore, quæ beati Gènesij martyris reliquijs plauidit, pictura, quæ Dominum nostrum, quasi præcinctum linteo indicat crucifixum. Quæ pictura 12 dum assiduè cerneretur à populis, apparuit cuidam Basilio presbytero per visum persona terribilis, dicens: Omnes vos obiecti estis varijs indumentis, & me iugiter nudum aspicientis: vade quantocius, & cooperi me vestimento. Et persona non intelligens visionem, data die, nequam ex ea rememoratus est. Rursusque apparuit ei. Sed & illud parvipendit. Post tertium autem diem secundæ visionis grauitè ex cruciatio eo verberibus, ait: Nõne dixeram tibi, vt cooperires me vestimento, ne cernerer nudus, & nihil ex hoc à te actum est? Vade, inquit, & tege linteo picturam illam, in qua crucifixus apparere, ne tibi velox superueniat interitus. At ille commotus, & valde metuens, narrat ea Episcopo, qui protinus iussit desuper velum expandi. Et sic obiecta nunc pictura conspicitur. Nam etsi parumper detegatur ad contemplandum, mox demisso velo contegitur, ne detecta cernatur.

O ij DE CIR.

ALOYSII LIPOMANI VERON.  
DE CIRCUNCISIONE DOMINI

nostri Iesu Christi, quæ facta est octauo die. Et brevis  
laus magni Basilij.

*Apud Simonem Metaphrasten.*



**M**BRAM quidem futurorum bonorum, non ipsam autem rerum imaginem, legem habere scripturæ magnus pronunciauit Paulus. Quomodo enim pictores ad exemplar & ad formam animatam aspectum intendentes, primū quidem atramento, eius quod depingitur speciem in tabula adumbrant: deinde diuersos colores artificiosè contemperantes, & adumbratę figurę adijciantes primarium exemplar referunt per imitationem quæ fit ad imaginem: ita etiam lex spiritus, tanquam ad viua exemplaria, & ad res in quas non cadit interitus intuens ad bona quæ sunt reposita in cælis, ipsorum quidem vmbas & figuras, per Moysen & vetus testamentum, prius obscurè & exiliter descripsit. Per Christum autem & nouæ pietatis & veritatis dogmata, veluti floridiores & splendidiore coloribus adijcens, cœlestium, & quod sub aspectum non cadunt, bonorum imaginem, subiicit eorum qui vident oculis. Quomodo autem cum imago perfectæ est coloribus, & suam accepit pulchritudinem, quæ prius delineata fuerat vmbra delectur, & euanescit: ita etiam cum quæ nunc absconsa sunt, in cælis postea reuelatur, ipsa quoque imago rerum cessabit & abolebitur. Siue enim, inquit, Prophetiæ abolebuntur: siue cognitiones cessabunt. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Quando autem venerit id quod est perfectum, tunc quod ex parte abolebitur.

Postquam ergo vetera quidem præterierunt, noua autē facta sunt omnia, & vmbra quidē & figuræ sunt abolitæ: euidentes autem rerum imagines per gratiam spiritus & Apostolicam exortæ sunt sapientiam, legis deinceps figuras & vmbas negligamus, ipsius autem rerū expressioris formæ curam geramus: & quod dicit diuinus Apollolus, eorum quidem quæ retro sunt obliuiscetes, ad ea autem quæ ante sunt nos extendentes, ex instituto persequamur bratium supernæ Dei vocationis, vt non simus amplius paruuli fluctibus agitati, & omni vento doctrinæ seu spiritu circumacti, neque tanquam infantes loquamur, aut sentiamus, aut cogitemus, quomodo Iudei qui infantilia sapiunt aut desipiunt: sed in virum perfectum ad mensurâ ætatis plenitudinis Christi perueniamus, peragendo & contemplando eius legē spiritaliter. Ad hoc enim vnigenitus, Deus Verbum carne fuit indutus. Ad hoc Deus Dominus inter nos apparuit se pro infante gerens, vt infantilem & imperfectam nostram cogitationem ad sensum perfectum, & qui virum decet, transmutaret. Quamobrem legales quoque expiationes, & obseruationes, & alias adumbratas traditiones, & octauo quoque die circuncisionem subiijctis qui est supra omnem essentiam. Quo factum est, vt cum in his debitum pro nobis exolverit, ab omni legali seruitute, & quæ paruulis conuenit nos liberauerit consuetudine. Erat enim necessarium & inuitabile mandatum circuncisionis, non solum quatenus est lege antiquior, & ab Abrahamo accepit initium, & ab ipso Moysē & lege, & ijs qui deinceps sunt secuti Prophetis, confirmata est & deducta ad posteras generationes: sed etiam quod ea necessariò à Deo data signum melioris circuncisionis & spiritalis, in omnes suum iugum imposuit, donec eius legislator, cum æquè ac nos pro sua benignitate fuisset carnis particeps, & se ad aliorum demittendo similitudinem fuisset circuncisus, & deinde meliorem ostendisset circuncisionē, nempe eam quæ est in baptisate, eam de cætero, vt quæ esset imperfecta & inutilis, aboleuit, & vt cessaret effecit.

Circunciditur ergo Iesus ex ea lege quam tulerat, die octauo, nō vt doceret circuncidi, sed vt faceret cessare circuncisionē: vel potius vt veteris quidē & inutilis euelleret anticipationē: noui autē & salutaris aperiret potentia, vt aboleret quidē eam quæ est secundū carnē: produceret autē eā quæ est secundū spiritū: & illius quidem argueret imbecillitatē, huius autem ostenderet fortitudinem. Circunciditur Christus. Non enim venit ad dissoluendam legē tanquam alienam, sed tanquam propriam, & à se compositam, eam re ipsa adimpleturus. Tanquam suum dogmā & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & spiritum prædicaturus. Et quomodo quispiam pictor optimus, cum in se, sicut dictum est, veritatis vmbam prius figurasset, & ita imaginis expressisset pulchritudinem, per ipsam recta erigit, & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idque apertissimè arque diuinissimè. Etenim quæ est secundum carnem circuncisio, non describit solum, & adumbrat peccatorum depositionem, & eam quæ est in baptisate Christi circuncisionem: sed etiam tanquam in vmbra describit ipsam vniuersi resurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum sensus & cogitatio circunciditur & execatur, & in aliam vitam transformatur. Huius veluti quædam

dam obscura & adumbrata præfiguratio erat ea quæ est secundum carnem circuncisio. Quocirca ea quoque octauo die fuit primum constituta: vt potè quod octauus dies octauum, vt arbitror, seculum tacitè significet. Cum ergo rerum imago, vt dictum est, & quæ est in spiritu circuncisio, nondum locum haberet, necessaria fortè est existimata secundum carnem circuncisio. Cum autem ea quæ in spiritu sancto per Christum manifesta fieret, per ipsum oportebat omnino quoque aboleri eam quæ erat in carne circuncisionem. Etenim si hæc circuncisionis quæ in carne fiebat, & animalium sacrificiorum ratio aut lex fuisset perfecta, vt quæ posset perficere eos qui illa ritè peragebant, ea nullo tempore aut modo potuisset dissolui.

Verbum enim Domini, inquit, manet in æternum. Quoniam autem data erat ad pædagogicam institutionem eorum qui erant habitu imperfecti & infantes vsque ad tempus correctionis, cum id quod est perfectum suo tempore refulsisset, oportebat omnino, id quod est imperfectum & minus, aboleri & supprimi. Oportebat oriente sole, lunam & stellas obscurari & minui: & aperta vera circuncisione & cultu, vmbrosas veritatis imagines & figuras cedere. Propterea ergo Deus verbum cum primis esset caro factus, hodie octauo die in corpusculo circunciditur. Vt cum literæ debitum pro nobis exoluisset, legē spiritus quæ manet in æternum, induceret: & id quod est minus, eo quod est præstantius, occultaret & tegeter. Propterea Sacerdotium quoque quod est secundum ordinem Melchisedech, prælatum est sacerdotio quod est secundum ordinem Aaron: vt vmbra quidem cessarent, liberè autem ageret veritates: & vt legalium quidem traditionum imperfectio & infantia euanesceret: Euangelicorum autem dogmatum exoriretur perfectio & magnificentia. Ideo cum Petrum quoque & Paulum diuinissimorum mystarum summos, & omnes factos Apostolos & Discipulos lege literæ prius instituisset, & exercuisset, in ea quæ est secundum carnem circuncisione, traduxit ad eam quæ est in spiritu & baptisimo circuncisionem: vt cum etiam spiritu seruitutis per ipsos aboleuisset, spiritum gratiæ & filiorum adoptionis per diuinum baptismum in nobis excitaret in Christo Iesu. Ideo omnes quoque diuinissimos Sacerdotes, tam alios quam Magnum quoque Basilium eo tempore magnum in Ecclesia excitauit Sacerdotem: qui nō corpore peruultu cælos, sed contemplatione & spiritu est primus sacrorum Antistes, & qui erat in principio Deus imitans Iesum Christum: & in velum ingreditur intimum, & illinc legem spiritus, & dogmatum magnificentiam magno ore detonat: & legem literæ eiusque quæ est in carne circuncisionis angelica abolens & cessare faciens grandiloquentia.

Hic est Basilius, qui est magni & præclari nominis, qui est fax Catholice Ecclesiæ: qui Sol insignis veritatis: qui illustrat omnem terram radijs suæ Theologiæ: qui in actione est inimitabilis: & in contemplatione talis, vt ad eum nequeat vllus peruenire: qui vita perfectus, & sermone sapientissimus: qui virtutis est omnibus numeris absolutus: & in diuina & humana doctrina est planè consummatus, & cui nihil deest: qui omni mundana sapientia & scientia prius exercitatus, eas deinde subiecit vestigijs Discipulorum Iesu: qui omnem librum veteris & propheticum summè & sacrosanctè meditando perlegit: & per ipsos ad perfectissimam Iesu Christi fidem rectè deductus fuit & confirmatus: qui Euangelio quidē duce aut introductore vsus est ad propheticam veram cognitionem, diuina autem Prophetarū dictione ad sacri Euangelij accuratā noticiam: & per verumque sublatus est ad purissimam diuinitatis agnitionē. Hic est sublimis & excelsa Ecclesiæ Dei columna, luminare Theologiæ, ornamentum Hierarchiæ, patris homo verissimus, vnigeniti nuncius acerrimus, sancti spiritus Oeconomus, & scriba fidelissimus, sapientiæ partus, plenitudo intelligentiæ, penarium cognitionis, ludus doctendæ pietatis, sacri & diuini consilij eruditor, & Christi potentiæ & virtutis, turris infracta & immobilis. Hic est qui Dei timorem, & præceptū Domini & virtutem, omnes homines docet magnus Basilius, Dei verbi tuba vel maximè regia, quæ suæ vocis magnitudine omnes fines orbis terræ comprehendit. Hic est qui eam quæ est in spiritu & diuino baptisimo præclare predicauit circuncisionē, & qui si vllus alius ex Theologis, cessare fecit eam quæ est in carne circuncisionē. Quocirca eius ad Deū è terra & corpore solutio & transitus, non casu nec temerè, vt inconsideratè existimauerit quispiam, inter diuinum Christi natalē & baptismum conuenit hodie cum Iesu circuncisione: sed quomodo in laudando & extollendo Christi ortū & baptismū, eā quæ sit in spiritu circuncisionē extulit beatissimus, in sacra eius cōmemoratione, ipse quoque dignus est habitus, qui vnā extolleretur per resolutionem ad Christum: & statuti vt annis eo die honoraretur cōmemorationibus & celebritatibus. Quamobrem sanctissimam eius memoriam hodie vniuersa sanctorum Ecclesia, in omni parte vniuersi orbis terræ peragere, & glorificans gratissimis Deo laudationibus, eum qui in sanctis suis glorificatur, simul laudat & glorificat Christum. Vt quæ ab omni hæresi per ipsum fuerit liberata, totius autem pietatis dogmatibus confirmata, & vt quæ à quolibet quidem qui aliena sentit doctrina fuerit liberata: soli autem Dominicæ fidei & doctrinæ se adiunxerit,

*1 Dies resolutio  
nis B. Basilij anno  
is celebritatibus  
honoratur.*



Et enim per huius instar tonitruum sonantem Theologi linguam, attonitus quidem fuit, & sublatu Arius. Eunomius autem dissolutus, & tanquam ardentibus fulminibus eius contradictionibus, in cinerem fuit redactus & consumptus. Sabellius autem interijt, & est delatus. Et Macedonius quidem qui aduersus sanctum spiritum insanijt, Basilij spiritu eiectus fuit, & perijt. Apollinaris autem amentissimus, & insipientissimus diuini eius dictis conuincitur, & ad perpetuam transmittitur ignominiam: et vt semel dicam, quæuis enata zizania, & quæuis Deo inuisarum hæresum differentia, quas & longum ante ipsum tēpus adrexit, & quas post eius ad Deum excessum tempus est editurum, omnes diuini Basilij Theologiæ igni mandata, exuruntur & consumuntur, non minus quam holocausta & ara Heliae & ligna, igne qui per orationem fuit è cælo demissus. Hic excessus Basilij, non solum Cæsariensium Ecclesiæ, cuius etiam fuit creatus Episcopus, neque suo solum tempore, & suæ ætati, sed etiam omnibus vniuersi orbis terræ regionibus, & ciuitatibus, & toti huic seculo, & omnibus hominibus fuit utilis, & maximè salutaris magister. Atque quoniam quidem fuerit eius ab initio ortus, & educatio, & quod studium in sacris disciplinis, quomodo autem à Græca disciplina transferit beatissimus ad Christianam philosophiam, & vita optima, & oratione pulcherrima omnes ferè superauerit, tam qui ante ipsum fuerunt philosophos, quam qui post ipsum: & dehinc quo modo ad sedem euectus Archiepiscopalem, & tanquam tota lucens lucerna positus supra candelabrum sanctæ Ecclesiæ, sacris quæ actione exequatur verbis vniuersum orbem terræ illustrauit: & quæadmodum cum Hæresiarum & veritatis aduersarijs fortiter pugnas, tanquam lupos Arabicos à sacro suo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conferens Præsidibus, præclarissima victoriæ trophæa aduersus omnes erexerit, & cum in bonis pascuis & pinguibus, & sacrorum miraculorum ostentationibus, verborumque & legum cælestium ac diuinarum expositionibus, Christi oues tanquam bonus pastor ipse pulchrè pauisset, & tanquam sanctus Pontifex, simplex, impollutus, à peccatoribus separatus, & ipsis cælis, si mihi quid est audacter dicendum, effectus altior, ipse in Euangelio esset multorum salutem operatus, postea ab hoc humili solutus tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, 2 in voce exultationis & confessionis soni festum celebrantium peruasisset, cum primogenitis cælestis Sion filijs vnà acubuerit, & cum eis quiescat. Cum de his omnibus à sacris, vt arbitror, Theologis sit satis philosophatum, eaq; satis laudata fuerint, superuacaneū existimauit de his loqui prolixius. Nos autem glorificemus diuini patris memoriam. Hodie hymnis & diuinitus inspiratis laudationibus. Præceptoris virtutes celebremus pro dignitate. Quicumque ab eo didicimus honorare virtutem, eum tanquam verum patrem honoremus sicut debemus: vt qui in Christo Iesu nati sumus per Euangelium, & ab eius doctrina internum nostri cordis hominem, tanquam Dei filij, habeamus formatum. Quomodo autem honorabimus? Circuncidamur, non carnem quidem nostri præputij, vt vetus ille Israël: sed internum cordis hominem. Circuncidamur, omnes occultas animi perturbaciones & mentis, eas auferentes, aut morte ascientes, & vnà cum Christo prompto & alacri animo morte affecti, & simul cum eo crucifixi, & conspulti in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circuncisione Iesu Christi in baptismo: quomodo magnus quoque Doctor nobis præcipit, & in alijs diuinitus suis admonitionibus, & in exhortatorijs ad baptismum orationibus. Sinamus ergo eam quæ est secundum carnem circuncisionem. Resurgamus ad baptismum. Prætercurramus vmbra, accurramus ad veritatem. Moysen despiciamus, ad Ioannem exeamus. Modò enim clarè sonat: Vox clamantis in deserto, & ad se conuocat orbem terræ. Modò vox præcurrit verbum, & pronubus sponsum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas vias eius, & ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Iesus postquam ex lege fuerat carne circuncisus octauo die, venit ad Ioannem triginta annos natus, vt aqua baptizaretur: vt cum litera infantilem fecisset cessare circuncisionem, lege statueret eam quæ est in spiritu perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcursor, magna voce turbis præcipit in deserto, vt agant penitentiam: quoniam appropinquauit regnum cælorum. Vbi enim Rex, illic est omnino cum eo regnum. Quoniam ergo Rex cælorum ad aquam baptismatis appropinquauit, necessariò simul quoque cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoque qui nomen aut cognomen habet regni cælorum, post magnum illum Baptistam hodierno die qui est dies suæ resolutionis, dum & commemoratur, & tacet, & loquitur: omnes populos ad baptismum adhortatur. Paremus ergo vias Domini Dei nostri, dirigamus semitas eius. Christo omnium Regi qui apparet in Iordane corda digna reddamus per opera penitentis: & cum eo conspulti per baptismum, & in vitæ constituti nouitate, vnà cum eo conglorificemur & conregnemus in secula. AMEN.

a Anima Basilij collocat in celo.

BASILII

## BASILII EPISCOPI SELEVCIAE

Iuaria oratio de transfiguratione Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.

Apud Simeonem Metaphrasten.



**S**OL in terram modò emittens radios, stellarum quidem choros contigit, Lunæ aut lumen obscurat: insigni splendore impediens, ne cernantur luminaria: noctis autem cursum reprimat, luce tenebras separans: omnia aut veluti nigra veste exuens, ea lucis gratia induit, & ostendit terga continentis coronata floribus, & mare purpuræ speciem præ se ferens: & cum sit vnus, creatæ quæ cernitur naturæ illustrat facie. Verum enim uero est si sit tantus, ad summam usque lucem nondum peruenisse arguitur. Nam & mortales oculi eum audent intueri, & saepe subtercurrens nubes splendore discutit, & vmbrosa arbor fulgorè prohibet, & nox freta lege eius qui eam creauit, in æquilibrio tēpus cum sole partitur. Quoniam enim vita hominum est & laboriosa, & constringitur laboribus: propterea diem quidè extendit Creator ad operandum: nox aut aduentans & desessos inueniens, eos tradit lecto relaxationis: membra quidè somno soluens, dans aut naturæ præfinitum tempus virum paulatim colligendarum. Magna est igitur, vt dixi, & splendida lux solis, sed quæ visibus solum hominum æquali respondet proportione. Non est aut huiusmodi lux Domini. Non est enim fas creatæ naturam conferre in creatore. Neque enim ex collatione radiorum solis honoratur, neque noctis successione occultatur: sed ea est hominibus admirabilis, & Angelis ad eam non patet aditus. Hac luce indutus Christus Dominus, tanquam trophæum gestans, venit è cælo in secundo suo aduentu ad homines. Tunc enim mutata belli figura, veste victoris induitur. Sic enim dicit Propheta describens belli figuram: Quæ sunt rubra vestimenta tua? Ius enim belli eius, qui bellum gerit, veste cruenta. Quoniam enim Deo totius sui concilij, & œconomiae is est scopus, qui eius in homines declaret benignitatem, variè perficit voluntatem, & ad vsum hominum humiles figuras induit. Sic in paradiso ambulans eum qui primus formatus erat, se abscondentem hominem vocat ad colloquium. Sic inter eum ad homines loquentem nubes intercessit: & cum in nouissimis diebus apprehendisset humanitatem, semper apparet conuenienter legibus naturæ ex iis quæ patiebatur, naturæ assumptæ fidem fecisse. Huiusmodi sunt, præsepe, partus, fasciæ, circuncisio, purificatio, & lege constituti pretij solutio, crux post hæc, passio, & mors. Sed sic quidem fuit prima carnis susceptæ œconomia, humili figura se ad vsum hominum accommodantis. In tempore autem secundi aduentus mutat figuram, non amplius humilem vt prius, sed terribilem faciens, & præclaram. Illius ergo aduentus gloriam volens aperire discipulis, dicebat: Sunt quidam ex vobis, qui mortem non gustabunt, donec viderint filium hominis venientem in gloria patris sui. Atque vos quidem intuentes ad eam quæ nunc est, figuræ humilitatem, propter ignorationem rationis, eius quæ cæletur sapientiæ non peruidetis profunditatem, & mensura cognitionis à vobis sumitur ex mensura aspectus: Tanto enim tempore sum vobiscum, & non cognouistis me. Aperiam ergo vobis aliquam partem eius, quod spectari non potest, spectaculi, & spem futuram deducam sub aspectum. Locutus sum vobis de passione, & obtorpuit animus. Dixi oportere me crucifigi, & illius consideratione metu fractus est animus. Dixi, si quis vult post me venire, abneget seipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Affectionem enim probat Crucis societas: sed memoria passionis robur quoque soluebat. Dixi, Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur? & eo sermone vestrum timorem non amouit: sed ita mansit animi perturbatio, quasi amoueri non possit. Rursus introduxi iudicem, qui non corrumpitur muneribus, qui donis non condonat delicta, dicens: Quod enim pretium dabit homo pro anima sua? & apud vos fuit dubia oratio. Dixi, Veniet filius hominis in gloria patris sui, & existimastis me narrare fabulas. Quoniam ergo fuit inefficax oratio, res docebunt. Sunt aliqui ex iis qui hic stant, qui mortem non gustabunt, donec viderint filium hominis venientem in gloria patris sui. Futuri mei aduentus nōdum est tempus. Oportet enim fixam esse crucem, vinci inferos, mortuis proponi decreta libertatis: cum ex mortuis surrexero, in cælos ascendere, omnibus proponi certamen prædicationis, per prædicationem dominatum obtinere Euangelium, & tunc apparere eum qui in Euangelio annunciat. Sed vobis meis discipulis studeo prius donare imaginem mei aduentus, vt cum ante tempus spectaculum oculis hauseritis, ea quæ præcesserint, vobis fidem faciant futurorum. Sunt aliqui ex his qui hic stant. Quinam? Non enim omnes. Non enim nunc publico spectaculum: manet id quod visum fuerit mysterium, etiam postquam visum fuerit. Hæc cum dixisset, inquit, assumit tres discipulos suos, Pe-

Petrum, & Iacobum, & Ioannem. Hos adhibens spectatores, alios reliquit auditores. Et cum duxisset in montem excelsum. Recte excelsum: vt etiam mons haberet descensum ex caelo imitatione. In montibus caelo vicinis (vt Paulus predicabat) rapiemur in nubibus in occursum Domini in aërem. Nunc quoque quærit locum, qui vnâ cum nubibus extollitur. Atque spectatores quidē erant parati. Oculi autē erant propter spem aperti, & anima cum timore parturiebat spectaculi desiderium. Cum sic autē futurum expectarent, repente transfiguratur Christus coram discipulis, & mutatur eius forma: & cum lucis induisset tunicam, fulguris præ se ferentē speciem ostendit aspectum. O miraculum. Ex humana forma ferebantur radij, qui emittebantur diuinis operationibus. Vidit sol, quæ non prius didicit, vt qui doctus sit abscondi alterius luminis illustratione. Cōstitisti sol, aliquādo victoriam expectans Hebraicā. Reueritus es Iesum ducem, qui imperauerat, in conferuo honorans Domini appellationē. Nunc vidisti lucē, quam non prius videras. Hoc spectaculum narrantes scriptores Euangeliorum, alius aliud trahit dictionem, vt qui verbis non possit exprimere spectaculū. Alius enim dicit vtique: Resplenduit facies eius, sicut sol. Alius verō: Resplenderunt eius vestimenta, sicut nix. Iis enim, inquit, quæ videmus, assimilamus. Vnâ autē vincatur creata quoque natura, non inueniens similitudinem eius quod cernebatur. Testantur oculi: lingua enim dicere non didicit. Spectaculum autē splendore eorū quæ videbantur, fulguris instar præstringens oculos, significauit orbis terræ futurum iudicem. Visæ sunt autē vobiscum præsentēs eæ quæ sunt viuorum & mortuorum ad virtutem primitiæ, vt viuorum simul & mortuorum iudicem Dominum prædicent præsentibus. Moyses enim, virtutis dux, & legislator, morte excedit ē vita. Helias autē diuino zelo accensus, ignis auriga efficitur: & cum cursu vectus esset per aërem, leges naturæ transiit, viā inueniens morte superiorem. Cum in hunc locum perueneris, fac vt in memoriam reuocēs Domini rogata, & responsa discipulorum: cum alij quidem Heliam, alij verō vnum ex prophetis, alij verō prophetam nominarent, viderent autē eum adorari à prophetis. Moyses supplicat, Helias se inclinat, & Dominum esse, non seruum testatur eum qui adoratur. Sed Petrus etiam si hæc videret, nondum docetur, vt cuius esset obstupescita ratio magnitudine miraculorum. Nam propter spectaculi desiderium, omnium obliuiscitur, & loco alligatur superatus à nimio gaudio. Faciamus, inquit, tria tabernacula: tibi vnum, Moyfi vnum, & Eliæ vnum. Arguit suam ignorationem, Dominū vnâ cum seruis enumerans. Existimauit subiectos esse Dño æquales honore. Sed non mansit Petrus in hoc vitio ignorantia: Nam cum tonitru desuper erupisset, cum timore curat ignorationem, propemodū cū strepitu hoc exclamans: Cur seruos cum Domino cōparatis? Vultis scire differentiā? Hic est filius meus dilectus: Illos creauit seruos, hunc filium ex mea genui essentia. Meus est filius, etiam si serui forma propter vos est indutus. Habet lucē, ad quam accedi non potest, etiā si propter vos habet moderatos radios. O beatos oculos, qui Christum contemplantur indutū instar sponsi. O beata lumina, quæ terribilem diem iudicij in miti cernunt specie. Quæ enim cernunt trementes Angeli, ea læti viderunt homines. Quenam enim vis oculorum potest diem terribilem subire iudicij? quando terra quidem mouebitur, & mare, quod hominum ex Adam orta ebullit corpora: quatiuntur verō cæli cum Angelis timorē non ferentes. Cōplicabitur enim cælū tanquā Rege transeunte: repente verō cōtrahent satellites vestibuli peripetasmata. Ablato autē cælo, Angelicarū quidē potestati cū splendore se offerent ordines, mille millia Angelorū, & decies mille millia præcurrentia. Videbitur autē descendēs Dñs insigni luce fulgoris instar illustrans omnia. Quis ergo eorū quæ videbuntur sufficet spectaculo? Quis metū poterit dimittiri? Si enim repentinā nō ferimus fulguris coruscationē, sed eā qui cernit, in humū sæpe deicit: quid dixerit quispiā exorientē eū videns, qui fulgurat? quādo sonitus tubarū vocabunt mortuos & sepulchris: quādo rūpentur capse monumentorū vincōs emittentes: quando iudicabuntur proposita facta, & cogitata: quādo vincus adducetur diabolus, de quo tyrannicarū sumentur pœnæ cogitationū: quādo separabuntur greges hoīum, vt sciatur quis cuius sit parti attribuendus, quāsi sit futurus Christi iudicis, ac condēnati latronis: quā simul viuentes, & mortui cōfluent. Erit enim vna oīm adoratio, quando quidē celeritas resurrectionis faciet eorum qui immutabuntur corpora in cursu æqualia, conuenienter voci B. Pauli: Nos qui viuimus, qui relicti sumus, nō prouenimus eos qui dormierunt. Nec erit mortuus iis qui viuunt, propter sepulchrum tardior. Et omnes eius sententiam expectabunt cum timore, nescientes, an sint audituri: Venite benedicti patris mei: an, Abite in tenebras exteriores, quæ sunt paratæ diabolo, & Angelis eius, quando trutina appendens opera, res circūscribet sine cōuenienti. Huius ergo spectaculi imaginem dedit Dominus Apostolis. Cuius nos terrorē reputantes, mores mutemus ante id tempus, bonis actionibus fiduciam cōparemus, & ante tēpus iudicij meditemur defensionem, ne vnâ condēnemur cum inimico qui iudicatur: sed cum diligente Christo in cælū ascendamus, hēredes Dei, cohēredes autē Christi. Quoniam ei gloria in secula seculorum. AMEN.

ANDR. Æ.

## SANCTI PATRIS NOSTRI EPHRAIM

Syri oratio de Transfiguratione Domini & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.



**E**X AGRO messes, & lætitiæ, & ex vinea fructus esculenti, & ex scripturis doctrina viuifica. Ager habet vno tempore vindemiam. Ex scriptura autem semper scaturit doctrina viuifica. Ager quando est messis, minuitur. Et vitis, quando fuerit vindemiata, efficitur abiecta, & humilis. Scriptura autem quotidie metitur, & spicæ interpretum in ea non deficiunt. Quotidie vindemiat, & botri eius, quæ est in ipsa, vineæ nunquam consumuntur. Accedamus ergo ad hunc agrū, & viuificis eius sulcis fruamur, & ex eo metamus spicas vitæ, nempe verba Domini nostri IESV Christi, qui dixit: Sunt hic viri, qui non gustabunt mortem, donec viderint filium hominis venientem in gloria sua. Et post sex dies assumpsit Iesus Simeonem Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit eos in montem excelsum valde, & transfiguratus est coram ipsis. Et resplenduit facies eius sicut sol, & vestes eius fuerunt albæ sicut nix. Viri enim, quos dixit non esse gustaturos mortem, donec viderent locum eius perfectionis, sunt hi tres Apostoli. Et cum assumpsisset, duxit eos in montem, & ostendit eis quomodo sit venturus in die nouissimo in gloria sua, duxit autem rursus eos in montem, vt ostenderet eis, qualis sit filius iste, & cuius. Quando enim interrogauit: Quænam me dicunt homines esse filium hominis? Dicunt ei: Alij quidem Eliam: alij verō Moysen, aut vnum ex prophetis. Propterea eos sursum ducit in montem: & ostendit eis se non esse Heliam, nec Moysen, sed Deum Eliæ, & qui sanctificauit Moysen in vtero matris: neque vnum ex Prophetis, sed Dominum Prophetarum, & qui eos miserat. Et rursus ostendit eis se esse effectorem cæli & terre: & se esse Dominum viuorum & mortuorum. Et rursus eos duxit in montem, vt eis ostenderet se esse filium Dei. Si enim dixisset eis: Ego sum filius Dei: non eis persuasisset propter carnem quam gestabat, & quod cum eis conuersabatur. Videbant enim Mariam, quæ eum pepererat, & quod Ioseph qui aluerat, nomine vocabatur pater eius: & quod quidam vocabantur fratres eius. Et rursus similiter eferuit, & comedit: Sitiit, & bibit: Laborauit, & requieuit: Et dormitauit, & dormiit: Et timuit, & sudauit: hæc autem diuinæ naturæ minimè conueniebant. Propterea eos ducit in montem, vt pater loquatur, & ostendat eis eum esse suum filium in veritate: & vt ostendat eis regnum suum ante mortem suam, & gloriam suam ante ignominiam: vt quando captus fuerit, & crucifixus à Iudæis, sciant eum non fuisse ab eis crucifixum propter eius impotentiam: sed quod ei ita placuisset propter suam gratiam ad mundi salutem. Et rursus suam eis ostendit gloriam ante suam resurrectionem: vt quando resurrexit à mortuis in gloria naturæ suæ diuinæ, sciant eum non accepisse tanquam mercedem sui laboris gloriam, vt qui eā indigeret: sed eum illam iam olim habuisse ab æterno cum patre, & cum spiritu eius: sicut dixit: Pater glorifica me gloria quam habui, antequam mundus esset apud te. Hanc gloriam suæ diuinitatis quæ erat obscura, & ignota suæ humanitati, ostendit Apostolis suis in ascensu montis. Facta est enim facies eius, sicut sol, & vestimenta eius albæ sicut lux. Duos soles in monte videbant oculi discipulorum, vnum ex consuetudine, & alterū præter consuetudinē. Vnum qui eis lucebat, & mundum totum illuminabat in firmamento: & vnum qui eis illuminabat faciem, Iesu inquam. Hoc autem dixit: Facta sunt vestimenta eius albæ. Etenim ostendit quod ex toto eius corpore eius gloria scaturit: & ex tota eius carne resplenduit eius facies, & ex totis eius membris resplenderunt radij. Non enim sicut Moyses, eius facies resplenduit extrinsecus: sed ex ipso scaturiebat eius gloria, & in eo manebat. Ex ipso oriebatur lux eius, & in eo cogebatur. Neque enim abiit in alienam partem, & ipsum dimisit: quoniā nō venit ex alio obliquo, & eum exornauit. Neque eam vtendam pro tempore accepit. Totam tamen abyssum diuinitatis suæ eis minimè ostendit: sed quantum poterant contemplari pupillæ suorum oculorum. Et apparuerunt eis Moyses & Helias simul cum eo loquentes, & sermones eorum, quos cum eo loquebantur, ij erant: Agebant ei gratias, quod vera fuissent verba Prophetarum in eius præsentia: offerebant ei adorationē pro salute quam fecerat in mundo propter genus humanū, & quod mysterium quod ipsi prius descriperant, ipse se ipsa impleverat. Fuit ergo lætitia prophetis & Apostolis in ipso ascensu montis. Lætati sunt Prophete, cūm viderent humanitatem eius, quā nō nouerant. Lætati sunt autē Apostoli quoque: cum viderent gloriā diuinitatis eius, quam non cognouerant. Et cum audissent vocem patris ferentis filio testimonium, per ipsam cognouerunt fuisse ab eo susceptam humanitatem, quæ quidem erat apud eos obscura: eisque fidem fecit: cum voce patris, gloria corporis eius: quæ

quæ apparuit, ex ea quæ in eo fuit vñta diuinitate immutabiliter, & inconfuse. Et signatū fuit trium testimonium, in voce paterna, Moyseque, & Elia, qui quidē illi alterunt tanquā serui; & aspiciant alter alterum, Prophetæ Apōstolos, & Apōstoli Prophetas, Viderunt illic alter alterum principes veteris, principes noui. Vidit Moyse sanctus Simeon sanctificatū. Vidit Oeconomus patris procuratorē filij, Ille quidē scidit mare, vt populus ambularet in medijs fluctibus. Hic autem excitauit tabernaculum, vt ædificaret Ecclesiā. Vidit virgo veteris virginē nēui. Elias Ioannem. Qui ascendit currū ignis, eum qui recubuit super pectus flammæ. Et factus est mons in figura Ecclesiæ. Et vniit in eo Iesus duo testamenta quæ suscepit Ecclesia. Et nobis significauit ipsum esse datorem duorum. Vnum accepit eius mysteria: Alterum manifestam reddidit gloriam suorū factorum. Dixit itaq; Simon: Bonum est nos hic esse, Domine. ¶ Simon, quid dicis? Si hic manserimus, quis implebit verba Prophetarum? Quis obfignabit verba preconum? Quis peraget mysteria iustorum? Si hic manserimus, illud: Foderunt manus meas, & pedes meos, in quo implebitur? Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem, cui adaptabitur? Dederunt in cibum meum sel, & in siti mea potauerunt me aceto, cui accidet? In mortuis liber, quis confirmabit? Si hic manserimus, Adq; chirographum quis scindet? & eius debitum quis exoluet? & indumentum gloriæ eius quis restituet? Si hic manserimus, quæ dixi tibi, quomodo fient? Ecclesia quomodo ædificabitur? Clauis regni cœlorum quomodo à me accipies? Quem ligabis? Quem solues? Si hic manserimus, cessabunt omnia, quæ dicta sunt per Prophetas. Dixit rursus: Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyli vnum, & Helia vnum. Simon missus est ad ædificandam in mūdō Ecclesiam: & faciet in monte tabernacula: Modò enim Iesum humanè attendebat. Et nunc seipsum collocat cum Moyse & Helia. Illic autem ei ostendit se non opus habere eius tabernaculo. Ipse enim erat qui patribus eius fecerat tabernaculum nubis in solitudine. Eis enim adhuc loquentibus, ecce lucida nubes eos adumbravit. Vides Simon tabernaculum sine labore, tabernaculum quod arcet æstum, & non habet tenebras: tabernaculum quod fulgurat, & resplendet? Admirantibus autē discipulis, ecce vox quæ à patre exiit, è nube est audita, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cōplacui: ipsum audite. Cum voce patris reuersus est Moyse in locum suū: & Helias reuersus est in regionem suam: & Apōstoli proni ceciderunt in terram: & Iesus stetit solus, quoniam vox illa in illo solo implebatur. Fugiebāt Prophete, & Apōstoli in terrā ceciderūt, quoniam vox patris non implebatur in eis quæ ferebat testimonium, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Docuit eos pater fuisse impletā Moyse dispensationē, & ab eis esse audiendum filium. Ille enim tanq; seruus locutus fuit, quæ iussus fuerat: & ea prædicauit, quæ ei dicta fuerant: & omnes itidem Prophetæ, donec venisset is cui repositum est, nempe Iesus: qui est Dñs, non seruus: dominans, & non parens imperio: legislator, & non is cui lex datur: filius, nō verna: natura, & non adoptione. Apōstolis itaque id quod erat obscurum, effecit pater in monte manifestum. Qui est, eum qui est significat, Pater aperit, & declarat filium. Ad hanc vocem Apōstoli proni ceciderunt in terram. Erat enim tonitru terribile. Quamobrem voce eius terra tremuit, & ij ceciderunt in terram. ¶ Ostendit eis patrem appropinquasse, & eum vocasse filium. Voce sua eos etiam excitauit. Quomodo enim vox patris eos deiecit, sic etiam vox filij in virtute suæ diuinitatis eos fecit surgere: quæ quidem cū in eius carne habitet, & in ea sit vñta immutabiliter, ambo in vna hypostasi, & vna persona inconfuse manent citra diuisionem. Non enim sicut Moyse, decorus fuit extrinsecus. Sed tanquam Deus, fulgebat in gloria. Moyse enim faciei eius apparitione vnctus fuit decore: Iesus autem toto suo corpore, tanquam sol suis radiis, resplenduit gloria suæ diuinitatis. Clamauit autem pater: Hic est filius meus dilectus, eum audite: non separatus à gloria filij diuinitatis. Vna enim natura pater, & filius cum sancto spiritu, vna potentia, & vna essentia, & vnum regnum, & in vnam clamauit vocem in vili corpore, & in gloria terribili. Et Maria ipsum vocabat filium, non separatim corpore humano à gloria eius diuinitatis. Vnus est enim Deus, qui in corpore apparuit in mundo. Gloria eius significabit diuinam gloriam, quæ est ex patre. Et gloria eius significauit humanam naturam, quæ est ex Maria: ambas naturas quæ conuenerunt, & vnite sunt in vna hypostasi. Vnigenitus ex Patre, & ex Maria vnigenitus. Et qui diuidit, diuiditur à regno eius. Et qui confundit eius naturas, peribit à vita eius. Qui negat Mariam Deum peperisse, non videbit gloriam eius diuinitatis, & qui negat eum gestasse carnem peccato non obnoxiam, eicietur à salute, & à vita quæ data est per eius corpus. Ipsæ res testantur, & diuinæ eius virtutes docent eos qui possunt discernere, eum esse verum Deū: & eius perpeffiones significant, eum esse verum hominem. Et si hoc non persuasum habent, qui sunt mentē imbecilla, luent pœnas in terribili eius die.

Si non erat caro, cur Maria in medium est producta? Si non erat Deus, Gabriel Dominum quemnam

quemnam vocabat? Si non erat caro, quisnam recumbat in præsepiti? Si non erat Deus, Angeli descendentes quemnam glorificabant? Si non erat caro, quis inuoluebatur fasciis? Si non erat Deus, pastores quem adorabant? Si non erat caro, Ioseph quem circumcidit? Si non erat Deus, stella in cœlo in cuius honorem cucurrit? Si non erat caro, Maria quemnam lactauit? Si non erat Deus, Magi cui munera offerebant? Si non erat caro, Symeon in vlnis quemnam gestauit? Si non erat Deus, cui dixit, Dimitte me in pace? Si non erat caro, Ioseph quemnam accepit, & fugit in Ægyptum? Si non erat Deus, illud: Ex Ægypto vocavi filium meum: in quo est adimpletum? Si non erat caro, Ioannes quem baptizauit? Si non erat Deus, Pater è cœlo cui dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui? Si non erat caro, quis ieiunauit, & esuriit in deserto? Si non erat Deus, descendentes Angeli cui ministrabant? Si non erat caro, quis fuit inuitatus ad nuptias in Cana Galilæe? Si non erat Deus, quis mutauit aquā in vinum? Si non erat caro, panes in cuiusnam manibus erant? Si non erat Deus, quinque millium hominum turbam præter mulieres & pueros in solitudine quis pavit quinque panibus & duobus piscibus? Si non erat caro, quis dormiit in naue? Si non erat Deus, quis ventos & mare increpauit? Si non erat caro, Simeon Phariseus cum quo comedit? Si non erat Deus, peccatrici delicta quis condonauit? Si non erat caro, supra puteum ex itinere defessus quis sedebat? Si non erat Deus, aquam vinam quis dedit Samaritanæ, & eam arguit, quod habuisset quinque maritos? Si non erat homo, quis gestabat indumenta hominis? Si non erat Deus, quis faciebat virtutes & miracula? Si non erat caro, quis spuit in terram, & lutum fecit? Si non erat Deus, ex luto oculos cæcorum quis cœgit aspicere? Si non erat caro, in Lazari monumento quis flebat? Si non erat Deus, mortuum iam quatuoriduanum quis iubendo eiecit? Si non erat caro, super pullum quis sedit? Si non erat Deus, cuiam cum gloria ibant turbæ obuiam? Si non erat caro, Iudæi quem apprehenderunt? Si non erat Deus, quis terræ imperauit, & eos pronos humi iecit? Si non erat caro, quis colaphis cædebatur? Si non erat Deus, abscissam auriculam à Petro quis medicatus est, & restituit in locum suum? Si non erat caro, cuiusnam facies spūta accipiebat? Si non erat Deus, quis spiritum sanctum insufflauit in faciem Apōstolorum? Si non erat caro, quis stabat coram Pilato in iudicio? Si non erat Deus, quis Pilati vxorem terreat in somnis? Si non erat caro, cuiusnam vestes exierunt, & diuiserunt milites? Si non erat Deus, sol quomodo fuit obscuratus in cruce? Si non erat caro, quis erat in cruce suspensus? Si non erat Deus, quis terram mouit à fundamentis? Si non erat caro, cuiusnam pedes & manus fuere clauis confixi? Si non erat Deus, templi velum quomodo scissum est, & petra rupta sunt, & sepulchra sunt aperta? Si non erat caro, quis clamauit, Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti? Si non erat Deus, quis dixit: Pater ignosce illis? Si non erat caro, quis in cruce pependit cū latronibus? Si non erat Deus, quomodo dixit latroni: Hodie mecum eris in paradyso? Si non erat caro, sel & acerū cuiam obtulerūt? Si non erat Deus, infernus cuiusnam voce audita contremuit? Si non erat caro, cuiusnam latus pupugit lancea, & exiit sanguis & aqua? Si non erat Deus, quis portas inferorum cotriuit, & vincula dirupit? Et cuiusnam iussu mortui è sepulchro egressi sunt? Si non erat caro, Apōstoli quemnam viderunt in cenaculo? Si non erat Deus, quomodo clauis foribus est ingressus? Si non erat caro, cuiusnam clauorum & lanceæ plagas Thomas contrectauit manibus? Si non erat Deus, cuiam clamauit, Dominus meus, & Deus meus? Si non erat caro, in mari Tyberiadis quis comedit? Si non erat Deus, in cuiusnam iussu impletum est rete? Si non erat caro, quemnam viderunt Apōstoli assumi in cœlum? Si non erat Deus, cœlum cuiam fuit apertum: & potestates quemnam in tremore adorarunt: & pater cuiam dixit: Sede à dexteris meis, & quæ sequuntur? Si non erat Deus & homo, falsa est de cætero nostra salus: falsæ sunt etiam voces Prophetarum. Sed veri fuerunt prophetæ, & à mendacio aliena eorum testimonia. Dixerunt enim ea quæ iussi fuerant, Spiritus sanctus per eos est locutus. Quocirca castus quoque Ioannes qui super pectus flammæ recubuit, confirmans voces prophetarum, de diuinitate differens, in Euangelis docuit, dicens: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Qui est ex Deo Deus verbum, & ex patre filius vnigenitus: Qui est eiusdē cum patre essentia: Qui est ex eo qui est: Verbum ante secula, ex patre genitus sine matre ante omnia secula ineffabiliter, idem in nouissimis diebus nascitur ex filia hominis, ex Maria virgine, sine patre carnē indutus, ex ipsa carnem gestans, & homo effectus, quod quidem non erat, manens Deus, id quod erat: vt mundum saluum faceret. Et ipse est Christus Dei filius, vnigenitus ex patre, & ex matre vnigenitus.

Confiteor eundem esse perfectum Deum, & perfectum hominem, qui in duabus naturis, in hypostasi, seu persona vnitus cognoscitur, & citra diuisionem, confusionemque & mutationem,

tionem, carnem induit animatam, & animam ratione præditam, & intelligentem, factus est omnino iisdem quibus nos obnoxius affectionibus præter solum peccatum. Idem terrenus & celestis, temporalis & æternus: qui cœpit, & qui est sine principio, expers temporis, & subiectus tempori, creatus & increatus: patibilis & impatibilis. Deus & homo, in vtrisque perfectus, vnus duo, & in duobus vnus. Vna persona patris, & vna persona filij, & vna persona spiritus sancti, vna diuinitas, vna potentia, vnus vnus regnum in tribus personis seu hypostasis. Sic glorificamus sanctam Vnitatem in Trinitate, & sanctam Trinitatem in Vnitate. In quo pater clamauit de cœlo: Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. Hæc suscepit sancta Dei Ecclesia Catholica. In ipsa sancta Trinitate baptizat in vitam æternam. Eam sanctificat honoris æqualitate. Eam confitetur citra diuisionem & separationem: & eam adorat non errans, & glorificat. Ipsam in tribus personis Vnitatem decet gloria, gratiarum actio, honor, potentia, maiestas, patrem, & filium, & sanctum spiritum, nunc & semper, & in secula seculorum.

A M E N.

## CYRILLI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI

Oratio de Transfiguratione Domini &amp; Dei, &amp; Saluatoris nostri Iesu Christi.



**V**I bene quidem sciunt decertare, spectatorum delectantur plausibus, & spe præmiorum excitantur ad eam quæ illis det victoriam: qui autem diuina dona assequi desiderant, & spei sanctis paratæ sicuti participationem, quæ proprietate in Christum suscipiunt certamina, lubenter quidem admittunt: In vita autem se recte gerunt, non præferentes otium, quod nullam consequitur mercedem, neque ignauiam amantes timiditatem: sed se strenuè & fortiter gerentes aduersus omnem tentationem, & persecutionum insultus plurimi facientes, & pro ipso Domino pati magnas reputantes diuitias. Meminerunt enim beati Pauli, qui scribit non esse condignas passionem huius temporis ad futuram gloriam, quæ est reuelanda in nobis. Vide ergo pulcherrima dispensatione nunc usum Dominum nostrum Iesum Christum, ad vtilitatem & ædificationem sanctorum Apostolorum. Nam eis quidem dixit: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim vult animam suam saluam facere, perdet illam: Qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Et salutare quidem est præceptum, & decens sanctos, & quod supernam gloriam conciliat, & alacritatis animi, & gaudij sortem comparat. Eligere enim pati propter Christum, minime caret mercede: imò verò efficit æternæ vitæ & gloriæ participes. Sed discipulos, qui virtutem ex alto nondum acceperant, consentaneum erat utique in humanas incidere imbecillitates, & tale quid apud se cogitantes, dicere: Quomodo negabit quis seipsum, aut quomodo qui suam perdidit animam, eam rursus inueniet? Quod autem iis qui hoc passi fuerint, erit præmium quod ei respondeat? Aut etiam quorūnam erit donorum participes? Ut tales ergo cogitationes & verba eis adimat, & eos veluti transfundat, et transmutet ad animi magnitudinem, eius quæ ipsis danda est, gloriæ ingenerans desiderium: Dico vobis, inquit, sunt quidam ex iis qui hic stant, qui non gustabunt mortem, donec viderint regnum Dei. Num eis eò usque vitæ extendetur mensura, ut ad illa perueniat tempora, post quæ in consummatione seculorum descendens de caelis, restituet sanctis paratum eis regnum? Sed ipse quidem hoc præstare poterat. Omnia enim potest: nec est aliquid quod non possint efficere eius potentissimi nutus. Regnum autem dicit ipsum gloriæ spectaculum: in qua ipse quoque videbitur illo tempore, in quo resplendet in terra. Venit enim in gloria Dei patris, & non in ea quæ est in nobis, humilitate & abiectione. Quomodo ergo fecit miraculi spectatores eos qui promissum acceperant. Ascendit in montem, habens ex eis tres electos. Deinde transmutatur in quendam excellentem, & diuinum splendorem: adeo ut eius vestis videretur resplendere instar luminis. Deinde Moyses & Elias Iesum circumfidentes, de eius decessu inter se loquebantur, quem erat adimpleturus in Hierusalem, hoc est, eius quæ est cum carne, Oeconomiae mysterium, & salutarem passionem, quæ, inquam, futura erat in cruce. Verum enim est, quod lex Moysis, & sermo sanctorum prophetarum, Christi prius ostenderunt mysterium: Illa quidem in figuris & vmbis ipsum propemodum describens in tabula: hi autem multariam, multisque modis prædicentes, quod suo tempore videbitur in nostra forma, & quod pro salute & vita omnium non recusabit pati mortem in ligno. Quod autem Moyses & Elias aderant, & simul loquebatur, id fiebat hoc consilio, ut ostenderetur, legem & prophetas esse veluti satellites Domini nostri Iesu Christi, ut qui ab ipsis fuerit ostensus Dominus, per ea

per ea quæ significarunt, quæ erant inter se conuenientia. Non enim disident à lege ea quæ dicuntur per Prophetas. Et hoc est, ut arbitror, quod inter se colloquebantur Moyses sanctissimus, & Prophetarum optimus: Is autem erat Elias. Potest autem aliud quoque considerari. Quoniam ex turbis alij quidem dicebant eum esse Eliam: alij Hieremiam: alij verò vnus ex prophetis: ducit eorum principes, ut vel ex hoc videant, quid intersit inter dominum & seruum. Post hanc autem aia quoque potest dici consideratio. Quoniam enim eum assidue acculabant, quod legem transgrederetur, & existimabant eum esse blasphemum, ut qui sibi vendicaret eam quæ ei non conueniebat, nempe gloriam patris: & dicebant: Hic homo non est ex Deo, quoniam sabbatum non seruat. Et rursus: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia. Et: quod homo cum sis, facis te ipsum Deum: ut ostenderentur vtraque crimina profecta esse ex inuidentia: & eum neutri eorum esse affinem: & neque id quod à se fit, esse legis transgressionem, neque vendicationem gloriæ non sibi conuenientis, quod dicat se esse æqualem patri, eos qui vtroque eorum clari fuerunt, producit in medium. Et enim Moyses dedit legem: & poterant considerare Iudæi, quod legem non neglexisset conculcaram, ut ipsi existimabant: neque eum qui ipsam transgrediebatur, & erat inimicus ei qui ipsam tulerat, honorasset.

Potest autem Elias Dei gloriæ zelo erat incitatus. Qui, si Christus fuisset Dei hostis, & seipsum quidem dixisset æqualem patri, non fuisset autem id quod dicebat: si denique non faceret ut oportebat, non ei assuisset ipse, & obedisset. Potest verò cum ijs quæ dictæ sunt, alia quoque causa dici. Quænam autem ea est? Ut sciant eum vitæ mortis habere potestatem: & superis & inferis dominari. Propterea in medium adducit qui viuebat, & eum qui erat mortuus. Apparentes enim non tacebant, sed loquebantur de gloria, quam erat impleturus in Hierusalem, nempe passionem & crucem: in his autem etiam resurrectionem. Sed beati quidem discipuli parum dormitant, utpote quod Christus vacaret orationi. Certo enim consilio, & certâ dispensatione humanis necessitatibus seruibant. Deinde cum essent expectati, sunt spectatores tam venerandæ, & tam admirabilis mutationis. Arbitratus autem fortasse beatus Petrus aduenisse tæpus regni Dei, in monte quidem versari deligit: dicit autem tria esse facta tabernacula, nesciens quid diceret. Non erat enim tempus consummationis seculi, neque in presenti tempore sunt sancti futuri participes spei eis promissæ. Dicit enim Paulus: Qui transformabit corpus humilitatis nostræ, ut sit ipsum conforme corpori gloriæ eius, Christi scilicet. Cum ergo dispensatio adhuc esset in principio, & nondum esset finita, quomodo erat consentaneum Christum qui venerat propter charitatem in mundum, definire pro eo velle pati? Seruauit enim eam naturam, quæ est sub celo, cum subiisset mortem secundum carnem, & eam deleuisset per suam à mortuis resurrectionem. Nesciebat ergo Petrus quid diceret. Cæterum præter admirabile & arcanum Christi gloriæ spectaculum, aliquid quoque aliud factum est, vile & necessarium, ad confirmandam in se fidem, non solis Discipulis, sed etiam nobis ipsis. Desuper enim ex alto extitit vox Dei & patris dicentis: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Et dum facta est, inquit, vox, inuentus est solus Iesus. Quid ad hæc dicit duræ ceruicis Iudæus, qui est contumax, & repugnans, & cor habet quod nullam suscipit admonitionem? Ecce præsentem Moysen Pater iubet sanctis Apostolis, ut eum audiant. Quod si eos voluissent sequi præcepta Moysis, dixisset: Seruate legem. Nunc autem ne hoc quidem dicit Deus & Pater. Sed cum adesset Moyses, & eius propheta Elias, iubet eos ipsum audire potius. Ne autem calumniarentur aliqui veritatem, dicentes quod pater eos iusserit audire Moysen, & non omnium nostrum Saluatorem Christum, necessariò Euangelista annotauit, dicens, quod cum vox illa extitit, inuentus est Iesus solus. Quando ergo sanctis Apostolis Deus pater, tanquam ex nubibus desuper præcepit, dicens: Ipsum audite: Aberat quidem Moyses, Elias autem non aderat: solus verò erat Christus. Iussit ergo ipsum audire: ipse enim finis legis, & prophetarum. Propterea Iudæorum populum allocutus est, dicens: Si crederetis Moysi, crederetis vtiq; mihi. Ille enim de me scripsit, Quoniam autem & per sapientissimum Moysen datâ præcepti continere, & quæ per sanctos Prophetas dicta sunt nihil ducere perpetuò perseuerarunt, iure sunt abalienati, & exturbati à bonis, quæ promissa sunt ipsis patribus. Obedientia enim melior est, quam sacrificium: & auscultatio, quam adeps agnorum: sicut scriptum est. Et ita quidem se habent res Iudæorum. Nobis autem qui eius aduentum agnouimus, omnia omnino bona aderunt, per ipsum, & in ipso Christo. Per quem, & eum quo Deo & patri gloria, & potentia cum sancto spiritu in secula seculorum. A M E N.



ALOYSII LIPOMANI VERON.  
SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS

Archiepiscopi Constantinopolitani, cognomine Chrysofomi, De octursu  
Domini nostri Iesu Christi, & de Dei parente, &  
Symeone.

Per Simeonem Metaphrasten.



**N**ON solum fert carnem Dominus noster Iesus Christus, sed etiam ex lege circunciditur: ut auferat praetextum Iudaicae incredulitatis: venit enim ad legem pro lege, ut discipulos liberet per fidem legis: & accipit carnem, & circunciditur cum Iudaeis. Fuit, carnis particeps, fuit etiam particeps circuncisionis: Confirmavit cognationem, ut non negarent eum qui venit. Ex semine David Christus expectatur, ostendit argumentum cognationis, si enim etiam cum esset circunciditur, dixerunt: Nescimus unde sit. Si non fuisset carne circunciditur, excusationem rationi consentaneam habuisset eorum negatio: Quando ergo impleti fuerunt dies octo, ut puerum circunciderent. Erat Iesus expectans augmentum instrumenti. Quando impleti fuerunt dies octo: iuber enim lex circuncidere puerum octavo die. Et si venerit dies octauus, venit in medium Medicus: & sumit ferrum, & exercet artem: & cessat sabbatum in circuncisione. Rogemus ergo Iudaeos, sabbatum est remissio: Perfectum otium est dies, Quia de causa octauus eiecit septimum? Quamobrem sic octauus supra septimum? Sed Iudaei quidem non norunt Iudaica. Ecclesia autem nouit Christum & disciplinas Iudaicas. Circunciditur enim infans die octavo, quoniam octavo futura erat resurrectio seu Dominica, circuncisio totius mundi. Cur enim non iussit Moyses sexto circuncidere? Cur non nono aut decimo? Est ergo manifestus octauus quo surgit Dominus. Si quis ergo non credit resurrectioni, est corde in circuncisio propter incredulitatem, a Deo alienatus: Circuncisio autem fidei est vera cognitio & sensus. Propterea o dilecte, circuncisio traditur fidelibus ratione sancti baptismatis, & suppeditatur simul cum cognitione. Sanctum vero baptismum est typus Christi resurrectionis. Transi a carne ad spiritum, & ab eo quod est corpus, ad deductionem spiritus: & inuenies illic quidem carnalem circuncisionem: hic autem spiritalem peccatorum purgationem. Octauus vero est circuncisio. Illa autem est etiam resurrectio: resurrectionis vero figura baptismi: a paruis ad maiora: a corporeis ad spiritalia, Veniant ergo Iudaei & proficiant. Oportet enim proficere a carnalibus, & non manere in eis. Dominus ergo noster Iesus Christus, qui non venit ut solueret legem, sed ut adimpleret, fuit circuncisus cum Iudaeis. Impleti sunt ergo octo dies, ut circunciderent infantem: & vocatum est nomen eius Iesus, quod fuit ei vocatum ab Angelo, priusquam ipse fuisset conceptus in utero. Nam nos quidem vocamur postquam nati sumus: Iesus autem vocatur, priusquam ipse fuit conceptus in utero. Iesus vero fuit vocatus, quoniamungebatur munere seruatoris. Et quando impleti sunt, inquit, dies purificationis eorum secundum legem Moysis. Cuiusnam purificationis? Mariae & Ioseph. Iussit enim lex purgari mulierem quae recens pepererat: conseruare dies, & in eis non progredi. Quando ergo impleti sunt dies purificationis eorum secundum legem Moysis. Atqui non necesse erat virgini, sed tamen lex fuit impleta: Deduxerunt eum Hierosolyma, ut scilicet Domino: quomodo scriptum est in lege Domini. Vbi est purgatio corporis, dicit secundum legem Moysis, ubi autem sedit sanctus, quomodo scriptum est in lege Domini. Non quod lex Moysis non esset lex Domini. Nam quaecumque loquitur propheta spiritu sancto differens, non ipse loquitur, sed Dominus suggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram corporalem, dicit lex Moysis. Quoniam autem sedit primo genitum, dicit secundum legem Domini, honorans id quod factum fuerat. Quemadmodum scriptum est in lege Domini. Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Haec ergo oratio & lex tota & causa legis, posita est propter eum qui erat aperturus vuluam. Vniuersa enim primogenita animalium & hominum, nunquam aperuerunt vuluam: sed erant solum primogenita. Quem autem virgo peperit, ipse solus vuluam aperuit. Vide ergo mihi totius legis descriptionem, propter eum qui erat nasciturus ex virgine. Vnde nam autem poterat Iudaei eam intelligere? Nam cum sint carnales cogitatione, longe abest ut possint intelligere cursus ortus spiritalis. Deinde ascendunt ut dent hostiam secundum quod dictum est in lege, parvulum, aut duos pullos columbarum. Fiebant haec autem quoque, ex lege typice, ut nihil deesset ad legis implementum. Veniamus iam de caetero ad expositionem Euangelicam. Et ecce homo in Hierusalem cui nomen erat Symeon: & homo ille iustus & pius: & erat spiritus Dei in ipso: & is acceperat responsum a spiritu sancto, se vitam non prius esse finiturum, donec videret Christum in carne. Erat senex, expectabat promissum: manebat intus in templo, illud dicens apud se: Vbi cumque sit natus, omnino huc veniet. Is venit in spiritu in templum illa hora

quando

quando parentes obtulerunt puerum. Nam saepe quidem veniebat, sed suo proposito. Tunc vero a sancto spiritu deductus, venit oportunè, ad implendum promissum. Is accipit in vultu Iesum, & benedixit Deum, dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Vnde dimittis? Ex carcere huius vitae: est enim res molesta, & planè serua vita. Ille ergo venit ut dimitteretur. Si quis autem damnus esse putat hinc recedere, is nondum est fide perfectus. Dicebat autem: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Qui enim mundus facturus est pacè, accessit. Venit enim pacificator, qui terrae caelum coniungit, & terram caelum constituit. Per Euangelicam doctrinam clamat Symeon: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei salutem tuam. Quid est quod dicit. Nam prius quidem credebant cogitationi, & cognoscebant ratiocinatione. Nunc autem viderunt oculi mei. Quod enim cor meum expectabat, viderunt oculi mei: consummatus sum. Quid autem vidi, inquit: Salutem tuam. Quare? Quod parasti ante faciem: non vnus populi: neque solius Israelis: sed ante faciem omnium populorum. Est enim natus magister omnium. Lumen ad reuelationem gentium, & gloria plebis tuae Israel. Hic gloria, illic reuelatio. Illic principium doctrinae, hic consequens disciplina. Et gloria populi tui Israel. Sed omnino dicit quippiam: Et ubi sunt Israelitae? Habe Petrum, habe Paulum, habe Ioannem, Habe tria millia, habe quinque millia, habe Ecclesiam Hierosolymitanam. Habe eos qui crediderunt ex gentibus: erat enim gens inter eos qui crediderunt. Nisi enim Dominus reliquisset nobis semen, facti essemus sicut Sodoma: & Gomorrhae similes facti essemus. Deinde, Reliqui mihi septem millia virorum. Sic in populo conseruabatur semen fidei: & non perierat totus populus: absit, neque interierat omnes Iudaei. Nam nunc quoque in hoc beato statu & vocatione, Multi quidem vocati, pauci verò electi. Vocauit enim Christus vniuersum orbem terrae, & parauit sanctum conuiuium Euangelij. Sed cum venerit, ingreditur & faciet electionem. Diligenter scrutatur eos qui recumbunt, & si inuenit aliquem non habentem vestitum nuptialem, dicit ei: Amice, quomodo huc intraisti? Quamobrem & illic facta est electio, & hic facta electio. Non enim quoniam vocati sumus, ex eo debemus nos insolenter gerere, ut qui id quod est perfectum obtinuerimus. Lapsus enim primorum fiat nostra cautio. Sic o dilecte, populus non omnino perijt, neque totus fuit persecutus Apostolos. Sed crediderunt per Apostolos tria simul millia, praeter mulieres & pueros: & fuit Hierosolymis Ecclesia decies mille hominum. Templo enim nondum euerso, & necdum erectis Iudaeis, & nondum diruta Hierusalem, aedificata fuit Ecclesia: & fuerunt Ioannis verba euidens veritas: Illud oportet augeri, me autem minui. Symeon ergo cum esset propheta, dicit gloriam populi tui Israel. Erat enim gloria expectantium, aduentus eius qui expectabatur: glorificauit Ioseph & Maria ea quae dicuntur: Angelus annunciauit. Magi agnouerunt: Pastores audierunt: exercitus Angelorum duxit choros: stella ex alto significauit: Symeon propheta: Anna vxor Phanuelis propheta: terra verba fecit: caelum est elocutum: Magi Tyrannum negauerunt: Pastores adorauerunt Christum principem pastorum: omnia agnouerunt: mater cognouit: Ioseph audiuit: Propter res tremuerunt: intellexerunt autem rerum quoque euentum. Et benedixit eos Symeon, & dixit Mariae matri eius: Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicitur. In quorum ruinam? Eorum scilicet qui non credunt, qui contradicunt, qui in crucem egerunt. In quorum autem resurrectionem? Eorum qui agnoscunt, memorique & grato animo consentunt. Et in signum cui contradicitur. Quod signum dicit? Signum crucis, quod Ecclesia nouit mundi salutem, cui inimici sunt Iudaei: quod saepenumero caelum quoque praedicauit. Contradicitur autem signo, ut vincat veritas. Nam absque contradictione non est integra victoria. Oportebat ergo introduci contradictionem: ut Iudex per totum seculum ferat sententiam. Quamobrem dicit: Et in signum cui contradicitur, nempe ab incredulis. Tu verò, inquit, videris esse mater. Num autem tu euades sine tentatione, quoniam tu te fateris esse matrem, quoniam eum peperisti, quoniam visa es ei tuum commodare vterum? Fuit enim ventus tuus vas operationis. Euadese ergo sine tentatione, quoniam fuisti Dei parens, quoniam peperisti non experta nuptias? Quoniam fuisti constituta, num eris sine tentatione? Sed tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Quare o Domine? Quid enim ego peccaui? Nihil quidem peccasti, sed quando videris eum pendentem in cruce: quando videris eum pro mundo patientem: quando videris eius manus extensas in cruce & in ligno clauis affixas, incipies dubitare & dicere: Hicne est de quo mecum Angelus est locutus? Hicne est in quo fuit miraculum meae conceptionis? Virgo eram & peperisti. Quare hic in cruce agitur? Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Quamobrem nemo est qui non tentetur. Petrus ter negauit. Alij discipuli eo relicto fugerunt. Neque enim opus habebat pastor praefectura ouium: neque Athleta opus habebat ijs qui opem ferrent: sed omnes recesserunt. Christus autem erat solus tanquam

<sup>1</sup> Vides non sufficere vocantis gratiam, nisi etiam inuulgis collaborantis industria.

<sup>2</sup> Signum crucis nouit Ecclesia salutare.

<sup>3</sup> Certe lego, & verbum dubitare patius pro vehemeter ex pietate & confessione admittari. postquam accepit nam beatissima virgo de filij sub diuinitate nunquam dubitauit.

ALOYSII LIPOMANI VERON.

172

est, ceu que de ea  
 cu ab Angelo au-  
 nificatur certissi-  
 ma reddita fuerit.  
 Sic accipe dubita-  
 tionem paulo post.  
 Vel propius ad in-  
 stantiam auctoris  
 loquendo, dici possit  
 Chrysostomū alio  
 quantum in hoc  
 excessisse, vt dicit  
 etiā D. Thomas su-  
 per actū eiusdem  
 exponit illud 1o.  
 a. Vniū nō habent.

aries suspensus. Pertransit ergo eius quoque animam gladius, tentatio, dubitatio. Et tuam quoque ipsius animam pertranſibit gladius, donec reuelata fuerint ex multorum cordibus cogitationes. Quamobrem patitur Iesus ad conuincendam incredulitatem, ad confirmandū gratum animum credentium. Contradicitur autē signo, vt conuincantur qui contradicunt propter improbitatem. Si enim veritati non contradiceretur omnino apud homines, nequaquam probata esset pietas, Concessio verō contradictionis, electioni veritatis affert probationem. Signo contradicitur. Quomodo enim probati sunt martyres in persecutione? Dum decertant effecti victores per tolerantiam. Vide quantum iuuat contradictio. Non solum enim constituit, vt quis dixerit, fideles: sed etiam martyres, qui ad tormenta vsq; & mortem processerunt, & præbuerunt gustum gratiæ Christi per suam tolerantiam. Quando ergo dicit Symeon: Ecce hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum: & in signum cui contradicitur: intelligitur, quod neque ruinam operatur, neque vi adducitur ad resurrectionem. Sed potius quidem est in ruinam, iis qui offendunt ad lapidem offensionis. In resurrectionem autem iis qui sua sponte credunt. Positus est enim, inquit, quomodo si dixerit quisquam, lux oritur, vt qui sani sunt videant: ij autem quibus dolent oculi, radios lucis magis fugiant. Quomodo verō illi quidem ceciderunt, vt qui digni essent vt conuincerentur: hi autem surrexerunt, bonam spem habentes sua sponte, nisi signo contradiceretur? Et quomodo dicit Symeon: Et in signum cui contradicitur? Ne eos qui credunt alienet contradictio: quoniam veritati quæ est ex Deo, contradicitur. Et quis audeat aut potest, nisi Deo concedente contradicere? Necessaria autem est concessio: erit enim quando non amplius contradicitur. Quando enim signū fulerit, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnium deniq; lingua confitebitur, quod Dominus Iesus Christus in gloria Dei Patris. Nam quamdiu quidem signum ipsum solum apparet, nusquam autem videtur quod significatur, signo contradicitur. Quando autem is qui significatur, reuelatus fuerit secundo suo aduentu, non audebit amplius aliquis signo contradicere, cum is qui significatur, adit manifesta diuinitate aduersus eos qui contradixerunt. Tunc qui signum quidem susceperunt, glorificabuntur ab eo cui contradicitur. Qui autem signo contradixerunt, condemnabuntur ab eo qui est significatus: & erit aliquando finis contradictionis, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: principium verō præmiorum & coronarū. Quas detur nobis omnibus consequi in Christo Iesu Domino nostro. Cui gloria & potentia nunc, & semper & in secula seculorum. AMEN.

ITEM SANCTI PATRIS NOSTRI

Georgij Episcopi Nysseni oratio, De occurſu Domini, & Dei-  
 parente, & de iusto Symeone.



VI cælestium rerum sapientia est sublimis, & terrenarum rerum despicientia excelsus, Paulus ille mens à Deo afflata, lingua à Christo mota, celeriter scribens scribæ speciosissimus calamus, qui Ecclesiæ pulchrè descripsit dogmata veritatis: quæ est in manu potentis sagitta à Deo fabricata, quæ in corde principis tenebrarum huius mundi certam infixit plagam, quod ab Hierusalem circumcirca vsque ad Illiricum, vel potius vsque ad fines terræ apparuit fulgur: Diuini tonitru in mystica Euangelij rota, quæ voluebatur per vniuersum orbem terræ, vox clarissima & maximè sonora, is tanquam ex ipsis paradysi aditis loquens, vbi audiuit verba ineffabilia, vel potius tanquam ex ipso excelsu, & sublimi throno gloriæ vbi assisit, honorificum parans comitatum præsentī sancto festo Domini, ad accipiendum Regem gloriæ, tanquam mysticum quandam senatum, Ecclesiæ populum, regale Sacerdotium, per seriem, ita vt dicam, parat: & honestæ vitæ numerosum & concinnum tradens ordinem, dicit: Fratres ne efficiamini pueri mente, sed estote malitiæ infantes. Sic enim cum perfectissimo & æterno Deo, cuius diem 4 festum hodiè celebramus, qui propter nos secundum carnem infans fuit in extremis diebus, ex quo omne donum & quicquid perficit: qui virtutis admirabilem secundum naturam perfectionem in humana sua ostendit constitutione, cōcorporales siemus & cōparticipes, & ad eius honorem & gloriam erit conuentus Ecclesiæ. Sic enim nuper genitam eius corporaliter diuinam apparitionem describit characteribus diuinæ eius perfectionis. Priusquam, inquit, cognoscat puer bonum aut malum, non parat improbitati, eligit bonum, quod est summæ & perfectissimæ discretionis, & re vera prudentiæ indicium. Ad cuius similitudinem nos instruens magnus Apostolus dixit id quod prius est positum diuinitus inspiratum eloquium, vt pote quod in eo quæ est ad eius imaginem & similitudinem Dei fabricatio, in nobis similiter agnoscat, & innotescat summa sanctitas primariæ pulchritudini. Quomodo enim cum regi qui sub eo sunt exercitus

Nota festum  
 Purificationis Be-  
 ate Virginis.

citius appareat gloriosam & magnificā pompam, deauratos & deargentatos esse conuenit eos qui sunt congregati, vt satellitum munere apud eum fungantur, & illius spectaculi effigiem proponi oportet: significantisimè. Sic nos quoque qui transformamur renouatione mentis nostræ, & veterem hominem exuimus, & diuinæ imaginis similitudinem quoad eius fieri potest ab hominibus, in nobis circumferimus: sic ad salutaria & spiritalia festa accedere necesse est, vt sint nobis, conuenienter ei quod dicit Propheta, ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium septimum, & ieiunium decimū ad lætitiā, & ad bona festa, vt ieiunium scilicet intelligatur anagogicè in eo, quod abſtineatur & temperetur ab omni inquinamento & carnis & spiritus. Nam per quartum & quintum, septimumque & decimum significatur quæuis carnis species, adnata sensibus qui facillè decipiuntur, & quæ cum vita præſenti concluditur. Corpori enim deditam & carnis magis amantem viuendi rationem, per quartū discimus: vt pote quod ex quatuor elementis sint corpora temperata. Quæ est autem perſensus cadendi facilitatem, vt pote quod sint quinque, significat nomen quinti. Septimus verō conuenienter ei quod dicit Salomon, id quod septenarij ritu in se reuoluitur infernæ fortis seculum videtur significare. Decimus autem ostendit interni hominis expurgationem à sensibus, qui est deductus ad ea quæ sunt extrinsecus, vt sit mentis oculus simplex & pellucidus, vt sit totum corpus lucidum, vt dicit sanctum Euangelium: & auris animæ diuina exultatione impletur & lætitiā, quam fore vt auditū accipiat magnus quoque; Dauid est pollicitus: eius verō gustandi facultas, exerceatur in Domini benignitate. Sicut is qui pascit inter prophetas eloquitur, & in susceptione Christi boni odoris quem spira uit, consistat odorandi habitus: & internis manibus discretionis, contrectet verbum vitæ: vt dixit filius tonitru. Mentis enim sensuum in his exercitatio: in eorum quæ sunt his cōtraria abſtinentia & alienatione, id quod apud Deum laudatur efficit ieiunium: & ita fit vt nos rectè geramus, quod vitio quidem sumus infantes: simus autem in perfectione prudentiæ, quæ est ex Deo. Sic Apostolicarum & Prophetiarum doctrinarum, ex fontibus spiritus, cōfluens mens magna & excelsa, & Dei fluuiū implens aquis mysticis Dei cœlestem ciuitatem, quæ ex supercœlestibus consistit virtutibus, scit lætificare impetu huius fluuij, vt audiuius canentem psalmodiam. Superiorum enim spirituum sanctus cœtus, salute hominū valde lætatur. Sic enim cœlestia simul cum terrestribus communiter solent festum agere, ijs qui sunt in terram Angelicam vitā amplectentibus. Quando enim hic Deus noster, quem præmonstrando annunciauit Propheta, in terra visus est, & cum hominibus est conuersatus: & supernam beatitudinem quæ in terra plantabatur, aspexerunt Angeli, Gloria in excelsis Deo eloquebantur: & in terra pacem annuntiabant, cum diuina voluntas fuisset in hominibus. Sic qui suum diuinum ministerium eximium, vereque purum & singulare esse gloriantur, sanctorum Angelorum beati cœtus, veræ sanctitatis in nobis videtes characteres, non nos rejicient qui assumant participes suæ puræ & sinceræ lætitiæ, quomodo eū qui sordida erat veste indutus, à diuinis secerni nuptijs fecit Euangelicę oratio parabola.

Item quando in archetypo, vt ita dicā, tempore præſentis festi, qui erat in forma Dei, & ferui formati acceperat: qui fuerat Dei & hominum intercessor, legis implens præceptum: cum esset quadraginta dierum infans Verbum æternum, ad templum cum matre est profectus, & vt par erat in decreto sacrificio, in corporeorū ordines collum feruenter inclinantes, ex eo quod nō est aspectabile, quæ Deum decet pompam parabant: & ineffabilis sapientiæ pelagus diuini efferebant laudibus: & legalis literæ quæ est magis ad manū constitutionis transmissione, mysterij absconſi manifestatione, in Deo qui omnia creauit expectabant: cuius quidem nos hodiè celebrantes commemoratione, expleamus nos delicijs spiritaliū contemplationum sicut mentes incorporeæ: & diuinorū miraculorū maiestatem glorificantes, erimus socij illorum dignitatis, non legali vmbra oculū animæ obscurantes: sed vt dicitur à sapientissimo Paulo, reuelata facie gloriæ Domini tanq; in speculo intuentes. Nam cum lex dicit, omnē masculinū aperiens vulua sanctificari: oportere autē quæ recēs peperit mulierē, & fuit mater pueri masculi, quadraginta dierū spatio postq; peperit, sic cū definita & distincta hostia proficisci ad Dei templū: illi quidē velū in lectione veteris testamenti in corde circumferentes, eisdem quotannis, vt ita dicam, sacrificijs quæ nunquam consummare possunt eos qui accedunt, se instar infantium sapientes putent eam legem implere. Nobis verō quibus in conuersatione ad Deū, id est, ablatū velamen, qui semel in consummatione seculi, ad abolendum peccatum per eius sacrificium credidimus euasisse manifestum magnum sacramētum pietatis dignè diuino lumine veritatis, prelucente spiritu, est præſentis festi contemplandum mysterium, quod parum ex alto accedit ad mysteriū: cum illud quidem prius significauerimus, quod ex consequentiā examinationis, legis decretum propositum, in solo Deo qui carne est indutus, definit, & ita vt nulli alij conueniat, cernitur impletum. Solus enim ipse ineffabiliter conceptus, nuptijs

non prius apertam vuluam virginalem aperuit: signacula virginitalis illæsa conferuans, etiã post procellam admirabilem: & solus spiritaliter masculus fuit creditus, vt qui nihil asseret vitij, quod quidem est femineum & mulieri conueniens. Vnde etiam re vera sanctus iure est vocatus. Quomodo etiam Gabriel, viuifici fetus ad Dei parentem ferens nunciatus, & veluti prius lacum, & ad ipsum solum spectantem legem in memoriam reuocans. Quamobrẽ & quod nascitur sanctum, inquit, vocabitur filius Dei: vt pote quod sancti cognomen propriè conueniat ei qui virginalem vuluam diuino aperuit miraculo. Et in alijs quidem primogenitis, ea vocanda esse sancta, diligenter legis intuens profunditatẽ, perfectio pronunciauit Euangelica: vt pote quod Dei consecratione sortita essent, vt sic vocarentur. In primogenito autem omnis creaturæ, sanctum id quod nascitur, dixit Angelus, vt quod hoc sit propriè, & eã quæ est verè sanctitatem, in amandando vitio, & homo eligendo, simulatq; natus sit, vt dicit propheta, ostenderit. Sed reuertendũ est ad mare contemplationis, vt lex diuina iubet legislatori, spiritus gratia, tanquã in columna ignis & nubis, splendore scripturarũ præcedente caltra diuina Ecclesie: vt virga virtutis quæ emittitur è superna Syon, vt dicit Psalmus, per quam in inimicos obtinetur dominatio, transmittentes pelagus literæ, quod est hinc & hinc diuisum, in puro & dilucido transitu fœderiarum, Ægyptium eorum qui gratiæ non obediunt, sentum estugiamus, eis obrutus fluente veritatis, quibus est studio nobis impedire viam Euangelij, quæ ducit ad spiritalem terram promissionis, & velle nos in ferrea fornace literæ, quæ dicta est Ægyptus, permanere, seruientes luto & lateribus, hoc est, corporalibus legis obseruationibus. Dixit ergo Moyse in Ægypto Deus vniuersorũ, cum iam plagã decreuisset intelligendã aduersus Ægypti primogenita. Sanctifica mihi omne primogenitũ primò natũ aperiens oẽm vuluã in filiis Israel, ab homine vsq; ad pecus. Cuius quidẽ diuinę legis id quod erat complicatũ, veluti explicans beatus Moyses enũciat in sua ad populũ allocutione. Et erit postquã introduxerit te Dominus Deus tuus in terrã Chanaanorũ, quo modo iurauit tibi & patribus tuis, & dabo tibi eã, segregans omne quod aperit vuluã, masculina Domino: & omne quod aperit vuluã ex bouũ armentis, aut in iumentis tuis quæcunq; tibi fuerint, masculina Domino. Omne autẽ quod aperit vuluam asinæ, mutabis oue, Sin autem non mutaueris, redimes ipsum, & oẽ primogenitum filiorum tuorum redimes, hoc est, pro eo dabis pretium. Sic enim in libro Numerorum diuinum declarat responsum, cum eo loquens qui susceperat Pontificatũ. Et omne aperiens vuluã ex omni carne quam offerunt Domino, ab homine vsq; ad pecus erit tibi: sed pretijs redimentur primogenita hominũ, & primogenita pecorum immundorũ redimes, & redemptio eius redimes monstruo: æstimatio argenti quinque scilicet scilicet sanctũ. Sed primogenita vitulorũ, & primogenita ouiuũ & caprarũ nõ redimes. Sancta enim sunt, & sanguinem eorum profundes ad altare.

Iam ergo cum immundis ex pecoribus coniunxit & connumeravit vox diuina Israelis primogenita, vt quæ quod verè est purum & sanctum, in cultu qui est ex lege non habeant, etiam si ea existimabantur sanctificari à lege facta attributione. Similiter etiam ac pro ijs quæ sunt reiecta ad Dei sacrificium, pretia dari pro primogenitis hominum apud eos fuerat constitutum, vt pote quod quæ est apud Iudeos à ratione alienior constitutio, indigna sit cultum offerre rationale, & eorum, quæ noui testamenti sunt maximè mystica, spiritalem offerre aræ oblationem. Pretia autem erant veluti sibi conuenientia, vt quæ solita esset offerre sacrificia, quæ ex lege sunt per sanguinem. Quæ propheta Elaias, tanquam ex Dei persona, me ex manibus quidem eorum requisisse definit: vt pote quod ad spiritalem scilicet perfectionem intueatur scopus legislatoris. Quæ autem offerebantur ad sacrificium, quorum sanguinem in ara fundi lege cautum fuerat, sancta distincte sunt nominata: vel in hoc scilicet veritate prius descripta à figura. Qui enim seipsum Deo obtulit, & patri sacrificium & oblationem in honorem suauitatis, Dominus noster Iesus Christus, is solus propriè & verè sanctus est & nominatur. Sed fortè dicit incredulus Iudæus, quod que legitimo sacrificio non possunt offerri, immundorum pecorum apud eos primogenita solent pretijs permutari. Similiter etiam cum humana primogenita non macentur ad sacrificium: est enim hoc minimè consentaneum, & à lege diuina alienum, par est ea consecrari priorum permutatione. Sed consideret, si non impediatur velamine quod obstruit oculos eius animæ, quod iam in alia lege Leuitas accepisse ad consecrationem pro primogenitis, sacra docuit scriptura, sic dicens in Numeris his verbis: Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Ecce accipi Leuitas è medio filiorum Israel. Pro omni primogenito aperiente vuluam à filijs Israel, erunt eorũ primogenita, & erunt mihi Leuitæ. Mihi enim primogenitum sanctificauit in Israel, in quo die percussit omne primogenitum in terra Ægypti. Deinde quã esset accurata permutatio, lex enuncians: Dixit, inquit, Dominus ad Moysen: Inspice omne primogenitum filiorum Israel, ab eo quod est vnus mensis & supra, & accipe numerũ ex nomine eorum,

eorum: & accipies Leuitas mihi pro omnibus primogenitis filiorum Israel. Deinde cum inuentus esset numerus primogenitorum maior numero Leuitarum, dicit: Locutus est Dominus Moyse, dicens: Accipe pretia eorum qui sunt supra numerum Leuitarum ex primogenitis filiorum Israel: & accipies quinque siclos per caput secundum didrachmam sanctam. Si ergo, vt sacra dicit scriptura, Leuitæ sunt pretia primogenitorum filiorum Israel, vt accurata significat enumeratio, adeo vt pro ijs qui erant plures numero inter eos, definitũ pondus lege sit reddidit: quã ratione in vnoquoq; primogenito pretia dari lex iussit? In pecoribus enim quæ assumi non possunt ad sacrificium, aut ea permutari, aut pretia pro eis dari lex iubet. In hominibus autẽ & dari pretia, & iam permutationem per Leuitas factã esse discimus: quod quidẽ non videtur conuenire ipsi literæ legis: vt ostendit lex lata de pecoribus, & exponit ipsa rei natura. Si enim etiam post Leuitarũ, ad Dei ministeriũ pro primogenitis attributionem, pro eis pretia dari edictũ est: id fit scilicet, quod Leuitæ non sint tanti, vt pretio pro eis dando possint exæquari. Si autẽ hoc ita est, longè minoris est pretij, quæ per argentũ offertur redemptio: quatenus quauis expers rationis, & nullo sensu prædita natura, est villior humana essentia. Sed quoniam, vt dicit Propheta, oculos suos clauerunt, & quod ex eis confequitur non possunt aspiciere, num etiam audire poterunt sapientissimum Micheam clamantem? Ego quidẽ non puto. Nam etiam auribus suis grauius audiunt. Veniat tamen beatus hic Propheta hæc magna voce clamans, & propheticò spiritu tacitè prius significans Iudaicorũ primogenitorum abiectionem, similiter atq; corporeorum sacrificiorum oblationis. Dicit enim: In quoniam comprehendam Dominũ, suscipiam Deum meum altissimũ? Si comprehendam ipsum in vitulis multus anni. Si acceptum habebit Dominus altissimus in millibus arietum: aut in decem millibus capellarum pinguium. Si dederò primogenita mea impietatis, fructũ ventris mei pro peccatis meis, audiant qui cor habent crassum, id cuius Propheta Micheas eos ante nos accusauit. Primogenita enim impietatis beatus Micheas nominauit primogenita Israelis secundũ carnem. Quomodo ergo ea sancta existimãrunt, quæ propheticis verbis primogenita impietatis sunt nominata? Dicant nobis linguæ quæ re vera balbutiunt: quæ non possunt rectè dicere veritatem: quemadmodum propheta loquens in spiritu, fructũ impietatis ea vocare ausus est? quoniam modo quæ de eorum redemptione dicta sunt, non videntur esse plana, & inter se habere consequentiã, quod attinet ad literam: quanquam lex apud nos sancta & spiritalis esse intelligitur & creditur? Videtis Iudaicorũ curruum axes colligatos, non secus atque olim Ægyptiorum currus in rubris fluentis. Sed pro virga immittatur in mare orationis, veri legislatoris & Regis gloriæ virtus & auxilium: & deducat populum suum in viam rectam anagoges & contemplationis, vt proficiantur ad habitaculum cognitionis & veritatis: & obruat aduersarios diuinæ gloriæ inexpugnabilitas, qua repleta est vniuersa terra, vt cognoscant Dominum, vt dicit scriptura: quod multa aqua maris iam obruit primogenitum diaboli fœtum, nempe peccatũ, qui carne tectus est Deus: morteq; id affecit, & deleuit, simulatq; natus est secundũ carnem, & cum in seipso vitij fecisset condemnationem, & id in se planè deleuisset, contrarias virtutes repleuit lamentationibus: cum veluti quædam vasa ab eis accepisset, nempe Magos qui venerunt ab Oriente, & adoratione & agnitione eius dominij, facti sunt Domino vasa vtilia ad adiuuandam Ecclesiæ ædificationem, quæ est à Deo verè constructum tabernaculum quod fixit Dominus, & non homo. Iam autẽ cum sicut olim Israelẽ à luto & lateribus, ita nunc à terrena prudentia genus hominum in seipso redemisset, id quidem fecit fugere Ægyptum, hoc est, mortis inuitum & tenebrosum præsidium. Sanctificauit autẽ Deo & Patri, non solũ hoim primogenita, sed etiã omne genus hoim, per eam quæ in ipso ab initio fuit conspersio, hoc est, per eã quæ ex nobis ab ipso sumpta est carnem intellegenter animatam, cum totum veluti fermentasset ad sanctificationem, concretum humanæ essentiæ. Si enim primitiæ sanctæ, & conspersio, dixerim ego nunc quoq; meritò cum diuino Paulo: & quomodo olim tribum cui obtigerat fungi muneri Sacerdotali pro primitiis primogenitorum legislator sermo typicè Deo obtulit: ita nunc in præclaro charectere veritatis, Põtificem & Apostolum confessionis nostræ, sanctum, & innocentẽ, & impollutum, & ab omni sordẽ & sensu peccati separatum, Deo & patri corporaliter oblatum fuisse cognoscimus pro humanitate ab eo per fidem sanctificata: & eò magis quod nec esse superiorem, nec aliquid amplius in se habere, quàm is qui seipsum pretium dedit pro multis, totam videmus humanitatem, quod attinet ad sanctitatem, quomodo in vmbra legis inuenta sunt primogenita amplius aliquid habuisse præter Leuitas, sed eam longè ab ipso fuisse à tergo relictam, quatenus citra vllam controuersiam, id quod bene dicitur, est minus eo quod bene dicit. Et tunc quidem in solo genere Israelitico fuit dignitas sacerdotij: & solũ eorum quæ erant apud ipsos primogenitorum pretia esse Leuitas, fuit testatum. Christus autẽ qui accessit Pontifex futurorum bonorum, vt dicit sapientissimus Paulus: & non secundũ ordinem

spiritus illuminati, in gloria apparebunt, veteri deposito velamine: & eadē imagine trāsfornati à gloria in gloriam, vt dicit Apostolus, tanquam à Domini spiritu. Quòd autem dixit Deo ailiatus Simeon, in ruinā & resurrectionem multorū in Israël positum esse Dominum, ostendit per consensum sententiā cum iis quæ dixerunt propheta, vnū & eundem Deum & legislatorē locutum esse in Prophetis, & in nouo testamento. Lapidē enim offensionis, & petra scandalī, causam esse ne pudore afficiantur iij qui in ipsum credunt, dixit oratio prophetica. Est ergo ruina quidē iis qui propter humilitatem carnis offendunt ex incredulitate. Resurrectio autē iis, qui agnouerunt firmitatē diuinā. Oeconomiae. Quin etiam dicens gladium transfaditū esse per animam Dei patētis, apertē prādicat eam quæ fuit in cruce passionem. Nā cum ijs quæ ex ipsa admirabili cōceptione, vsq; ad tēpus passionis, diuinē ab eo uicta & facta sunt, vnū veluti cōpus indiuiduū, excelliorē & diuiniorē de ipso haberet Dei parens existimationem, existimabimus eam passam esse veluti quandā incisionem in ignominiosa cruci affixione, etiā miraculū resurrectionis, ei incisioni perfectissimā obduxerit circaticem? Sed nec eam solum hac affectione dicit esse tenendam, sed ex multis cordibus cogitationes, dubitationes scilicet & hēitationes, prādicat apparituras: vt in diuersis de eo opinionibus nihil omnino moueretur Dei mater virgo. Quoniam verò Prophetissa Anna, prāsenio imbecillū quid loquitur: & quod valde non potest exaudiri: Sed nec excelsū Euangelium, quæ ab ipsa dicta sunt, iisdem verbis adduxit: primū quidem rogemus Euangelistam, quam & vndēnam ea fuerit, & sub quibus, & quando ad templum accesserit: & rursus scrutemur quorūnam dicit esse cogitationem. Dicit ergo beatus Lucas, quòd Ana erat Prophetissa, filia Phaneelis ex tribu Aser: quæ processerat in multis diebus, & vixerat cum marito septem annos à virginitate sua: & ipsa erat vidua annorum circiter octoginta quatuor: quæ non discedebat à templo, ieiunijs & precibus diu noctūque Deum colens, & ipsa hora accedens confitebatur Deo, & loquebatur de ipso omnibus expectantibus redemptionem in Israël. Quenam est ratio, quòd de hac Prophetissa tā accuratam rationem nouerit ipse solus sanctorum Deus, & qui eius inspiratione, vt dicit diuinus Apostolus, spiritu loqui docti sunt mysteria. Quantum verò nos possumus assequi, dicimus fuisse alias illo tempore eiusdem nominis, cuius hæc beata: & fuisse deditas iisdem sacris quibus illa studijs, assiduis scilicet ieiunijs & precibus. Vt ergo eius persona facillē discerneretur, cum patris eius fecisset mentionem, tribum quoque propriam adscripsit, Magnis autē ipsam ornauit laudibus, & quæ auditoribus faciant omnino fide digna ea quæ de Domino dixerunt. Sed quoniam, vt iam dictum est, sonora, & quæ grandi voce profertur oratio, oblata est à senio, prope os eius quodammodo admouentes aurē cogitationis, scrutando hoc præsens adnatum argumentum, videamus quid ipsa dixerit iis qui expectabant redemptionem in Hierusalem. Conuenienter enim ei quod mente potest comprehendere ex verbis prophetis, verba faciebat de Domino. Nam cum iij quibus eam hæc esset locutam dixit Euangelium, omnino ex diuinis responsis quæ efferuntur in Prophetis didicerunt expectare redemptionem, ea omnino fuit prōmpta ad describendum mysteriū. Constat id quod magnus dixit Esaias: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis: cuius principatus factus est desuper humerum eius: & Vocatur nomen eius magni consilij Angelus. Et præterea: Illuminare, illuminare Hierusalem: venit enim lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Magnus quoque Dauid adducebatur: Misericordia & veritas sibi inuicem occurrunt: Iustitia & pax se osculatae sunt, & viderunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. Et ipsum indicando: Ante solem permanet nomen eius: & benedicentur in eo omnes tribus terræ. Omnes gentes beatum eum dicent, & seruiet ei, & adorabunt eum. Et: Notum fecit Dominus salutare suum filiis Israël. Et rursus veneranda & Angelica vox Sapiētis Malachiae: Ecce ego mittam Angelum meū, & parabit viam ante faciem suā: & repente veniet in templum suum Dominus: & Angelus testamenti quem vos vultis. Et alij aliunde collectis mysticis floribus prophetiorum eloquiorum, diuinam & beatam contextit coronam, adhuc quidem imbecilla & tremante manu, vt quæ processisset in multis diebus. Non enim tunc permittebatur ijs qui audiebant, altorum de Domino sensuum expositio: quando etiam post tantam signorum ostensionem, & diuinorum mysteriorum prāditionem, sapientiā & cognitionis thesaurorum promus Christus, suis dixit Discipulis: Habeo multa quæ vobis loquar, sed non potestis portare modò. Etsi autem obscurē & exiliter anus & Prophetissa verba fecit de Domino, vt quæ legis personam sustineret, quæ antiquata & senio confecta, & non longē remota ab interitu, cessit nouo testamento: non vti tamen inutilis eius sermo auditoribus intelligentibus: quomodo nec quæ à lege in vmbis & ænigmatibus fuit magni mysterij præcedens enuntiatio. Age ergo nos quoque o patres, & fra-

& fratres, spirituales quid didicimus festum celebrare nouitate spiritus, & nō vetustate literę. Qui in azimis sinceritatis & veritatis, venerandum & viuificum pascha sacrificij Christi debemus celebrare: Qui diuina regeneratione sancti baptismatis veterem hominem exuimus, qui corumpitur per desideria deceptionis: & nouū induimus, qui renouatur ad agnitionem secundū imaginem eius qui creauit. Venite exultemus Domino: iubilemus Deo seruatori nostro, dicamus: Quam terribilia sunt opera tua Domine: etiam si in multitudine virtutis tuæ inimici tui mentiti sunt; sua sponte ad diuinam tuam lucem que mundo apparuit, claudentes suos oculos. Præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Sacrificiū laudis Deo perpetuò offeramus, hoc est, fructum labiorum contentium nomen eius: beneficentięq; & cōmunicationis nequaquā obliuiscamur. Talibus enim sacrificijs placatur Deus, vt sordes peccati abluamus: & renouabitur tanq; aquilæ spiritualis nostra iuuentus, quomodo etiam beati senis Simeonis: vt nos quoque pacificē & iucundē in bona fiducia & spe salutari ad vitæ exitum contendamus: & non cum pudore & metu à vita presentī excedāmus; & quodammodo non volentes: quomodo qui sibi mali alicui sunt conscij, agrē & iniucundē ferunt aduētum Regis. Imitemur beatę illius Annæ in ieiunijs & orationibus perpetuam constantiā: ne videamur muliere deteriores, idq; quæ vitā agebat sub vmbra legis: quo tempore se in his rebus gerere erat rarū. Sed nos luce gratiæ illustrati, & à certā & expressa spe adiuti, & virtute spiritus corroborati, ne separemur à sacris doctrinis, à quibus salutaris habitus solet generari in animis, quomodo testatum fuit illam quoq; à templo fuisse inseparabilem. Ne à diuino metu aberremus cogitationibus: sed ex ipso & in ipso carnes nostras & cogitatus, conuenienter votis Prophetæ affigamus, audiamus magnum Paulum docentem: Respondi vos vnī viro, virginem castam exhibere Christo, & non violemus quæ inita sunt cum ea pacta cōuentura, per consuetudinem cum eo qui vitam nostram corrumpit, ex eo quòd faciamus illius voluntatem: vel in hoc Prophetissæ imitantes pudicitiam, quæ fuit vnico contenta coniugio. Sed quod est in promptu, ab imitatione eius non discedatis quicūq; soluti estis à monogamia: & si fieri possit, ad secundas non veniatis nuptias. Sic enim vos beatōs futuros esse affirmat Paulus. Offeramus nos quoq; in supremo altari, veluti par turturum, animi & corporis puritatem: vel tanquam duos pullos columbarum, prouidere bona, non solum coram Domino, sed etiam coram hominibus: vt cum nos quoq; omnia spiritualiter ex diuina lege fecerimus, in sapientia & gratia proficientes: & ad mensuram ætatis plenitudinis Christi peruenientes, & internum hominem perfectum habentes, & sancti spiritus effecti habitaculum, reuertamur ad veram nostram patriam, celestem Hierusalem. In qua digni habeamur frui beata ac perpetua lætitia & regno, in Christo Domino nostro. Cui gloria & potentia cum patre & sancto spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

## SANCTI PATRIS NOSTRI AMPHI-

lochij Episcopi Iconij oratio, De occurſu Domini nostri Iesu Christi, & de Deiparente, & Symeone.

Apud Simeonem Metaphrasten.



**M**ULTI ex magnis viris admirantur & virginitatē, est enim admirabilis, vt quæ sit cōgenita cū Angelis, vt quæ cū supernis versetur potestatibus, vt quæ concurrat cum naturis incorporeis, vt quæ sanctæ præluceat Ecclesiæ, vt quæ mundum vincat, vt quæ calcet affectiones, vt quæ Euā nō cōmunicet, vt quæ sit libera à molestia, vt quæ redempta à suspirijs & gemitibus, vt quæ latam nō accipiat condemnata sententiam, quæ dicit: Multiplicans multiplicabo dolores tuos & gemitum tuum. In doloribus paries filios, & ad virum tuum conuersio tua, & ipse tibi dominabitur. Admirabilis ergo est virginitas, vt possessio quæ non redigi potest in seruitutem: vt liberum habitaculum, vt ornamentum comparatum ad exercitationem, vt quæ humano habitu sit superior, vt à necessarijs liberata affectionibus, vt congressa cū sponsō Christo in thalamo regni cœlorum. Et hæc quidem sunt laudes virginitatis, & quæ sunt his similes. Honorabile autē matrimoniū superat omne donū terrenū, tanq; arbōr fertilis, tanq; elegans planta, tanq; radix virginitatis, tanq; agricola animatorum ramorū rationis participum, tanquam incrementi mundi benedictio, tanquam generis solatium, tanquam opifex humanitatis, tanquā depictor diuinæ imaginis, tanquā Dominum benedicentem possidens, tanquā omnē mundū ferendum accipiens, tanquam illi vitam agens qui homo fieri voluit, vt quòd possit dicere confidenter: Ecce ego & filij quos dedit mihi Deus, Aufer honorabile matrimoniū, & inuenies florem virginitatis. Hinc enim & non aliunde colligitur flos virginitatis.

4 Nota antiquos patres nō multum pauisse secundis nuptiis.

5 Vide quantā sit virginitatis cōmendatio.



Hæc autem dicentes ô dilecti, non pugnam introducimus inter virginitatem & matrimonium. Sed utrumque admiramur, vt quod alterum alterius auxilio indigeat. Nam qui vtriusq; est Dominus, & vtriq; prouidet, non ea inter se conferendo alterum expendit cū altero. Omnino enim vtræq; partes pietatem amplectuntur. Nam sine veneranda et religiosa pietate, nec est honesta virginitas, nec honorabiles nuptiæ. Hæc verò inductus sum vt in præsentī dicentem oratione, propter id quod in lege scriptum est, & in gratia confirmatum, & omnino dictum, & omnino non inuentum, & in solo Domino impletum, de matrimoniali, in qua, fructu primitiuo. Quisnam autem is est? Audiuiti nuper dicentem Euangelistā: Et factū est, qm̄ impleti sunt dies octo, vt circumciderent puerum, & vocatū est nomen eius Iesus, quod vocatum fuerat ab Angelo, priusquam ipse conciperetur. Et quando impleti fuerunt dies purificationis, duxerunt ipsum in templum: & stiterunt eum Domino, quem admodum scriptum est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Vidisti matrimonij benedictionem, & quod communiter dictum est, inuentum autem est in solo Domino: nempe, Omne masculinū aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur, refertur ad solum Dominum: non ad vllum alium, etiāsi vniversè dictū sit. Etenim naturaliter cuiusuis virginis primū ex congressu viri vulua aperitur, & sic parit. In Seruatore verò nostro non sic, sed sine coitu, ipse aperta virginis vulua, ineffabiliter proccesit. Quamobrè omne masculinū aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur, refertur ad solum Dominū. Num ergo Cain sanctus, qui in profano scelere vitam abripuit: quoniā is ex materna vulua primus prodijt. Nunquid Esau sanctus qui fuit hostis & hæres gladij, quoniā is quoq; primū ē materna aluo excidit? Nunquid fuit Ruben sanctus, qui paternum cubile polluit, & fecit effrægere sententiā maledicti: quoniā is quoq; ex fertili vtero primus exijt? Re vera nemo ex ijs est sanctus. Re vera enim ij omnes poenis sunt affecti. Ex quibus ostenditur ad Dominum solum referri illud: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctū Domino vocabitur: conuenienter Gabrieli, qui dixit virgini: Spiritus sanctus superueniet in te: & virtus altissimi obumbrabit tibi. Quamobrem & quod nascetur ex te sanctum, filius altissimi vocabitur.

Fieri autē potest, vt omnino dicat quispiam ex aduersarijs: Si ergo refertur ad Dominū illud: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Dño vocabitur, virgo non manit virgo. Si enim dixit Scriptura: Omne masculinū aperiens vuluam, omnino aperta fuit vulua virginalis quæ refertur ad Dñm. Audi sapienter: Neq; enim portæ virginales omnino fuerunt aperta, voluntate eius qui fuerat recens in vtero gestatus, conuenienter ei dicto quod de eo dicit: Hæc est porta Dñi, & ingreditur, & egredietur, & erit porta clausa. Quod ad virginalē quidē attingit naturam, non fuerunt omnino aperta portæ virginis. Quod verò ad virtutē Domini qui natus est, nihil est clausum Dño, sed oīa sunt aperta. Nihil est quod impediatur: Nihil est quod afferat moleham. Omnia sunt aperta Domino. Vnde etiam supernæ potestates, infernis præcipientes, clamauerunt dicētes: Attollite portas principes vestras: & eleuamini portæ eternæ, & introibit Rex gloria. Admirabilis ergo est virginitas, quæ est verè virginitas: nam est etiam in virginitate differentia. Nam aliæ quidem dormitarunt, aliæ verò vigilarunt. Admirabile quoq; est matrimonij, quod est verum & honorabile matrimonium. Multi enim id custodierunt: & multi transgressi sunt. Admirabilis quoq; est viduitas, bonum est enim trium ordinum meminisse: & vt prius dixi, admirabilis quidem est viduitas, quæ est verè viduitas, quæ vicit impollutum certamen præmiorum: quæ est veneranda, pura, & non adultera, quæ absq; proprio coniuge nulla sordē est commixta: cuiusmodi fuit ea etiam quæ nuper lecta est à nobis, Anna prophetissa: quæ pulchrè consensit, & tanquam aquila fuit renouata. Audiuiti enim nuper Lucam Euangelistam dicentem: & erat Anna Prophetissa filia Phanuelis ex tribu Aser. Ipsa processerat in diebus multis, & vixerat cum viro septem annos à virginitate sua: & ipsa vidua annorum circiter octoginta quatuor. Quæ in ieiunijs & orationibus colebat Dominum in templo noctes & dies. Vidisti in quibus versabatur, & cuiusmodi vidua erat Anna. In diuinis Euangelij ornata fuit Anna, Anna re vera Anna. Cum morū gloria concurrat nominis appellatio. Audiant mulieres, & imitentur gloriosam Annam, & similem cursu peragant, vt fruantur etiā coronis similibus. Nemo exultationē adferat, quod tutorē nō habeat, ne castitate repellat monomachia. Corona viduarū mulierū Anna sexu mulier: ordine prophetissa: versans in regno: corpore laxa ac remissa: animo firma ac neruosa: facie rugosa: explicata autem prudentia: senio incuruata: recta incedens cognitione: multitudine annorum in etera: iuueniliter verò exultans diuina scientia: ieiunans, & non se explens ad fatietatem: orans & non vacillans: tempore vacans, & domos alienas non obiens: psallens, non nugare: prophæans, & non dicens fabulas: diuina meditās, & quæ sunt turpia nō asciscens. Superauit Anna viduam quæ ab Apostolo beata ducitur. Quænam ea est? Audi Apostolum dicentem: Vidua eligatur non minus quam sexaginta annos nata. Si filios aluit, Si Sanctorum pedes lauit.

Si

Si egentibus opem tulit. Si omne opus bonum est consecuta. Superauit ipsa eam quam Apostolus duxit beatam, & annis, & viuendi ratione. Si enim cū digna habita fuisset prophetia, & spiritus sancti exitisset receptaculum, & omnibus expectantibus Domini in carne aduentum, signa aduentus indicasset, quomodo non fuit omnibus superior, cū de ea dixerit Euangelista, sicut nuper audiuiti. Et ipsa, inquit, Anna ipsa hora adueniens, Domino confitebatur, & dicebat omnibus expectantibus redemptionem in Hierusalem. Vidisti Annæ magnitudinem. Pro Domino concionabatur, sub eo res eius loquens in eius conspectu. O res terribiles planè admirabiles. Vidua sacerdotēs simul & scribas terreat, & terrens populū totū consolabatur, significans futuram in Hierusalem redemptionem aduentu Domini, dicens iis qui aderant, & Domini signa indicans. Infantem videbat Anna Domini, dona & purgamenta ab ipso & cum ipso afferens, & non offensa est paruitate gratis. Infantem Deum confessā est Anna, medicum & sortum redemptorem, & peccatorum deletorem.

Ne leuiter prætereas ô dilectè verba Annæ, omnibus qui aderant indicantis Domini operationem: dicens iis qui erant congregati. Non videris hunc infantē qui trahit vber, qui exigit mamillam: qui requiescit in gremio materno: qui pedibus terram nunc ingredi non sustinet: qui octauo die circumciditur. Non videtis hunc infantem? Hic secula fundauit. Hic cælos tanquam fornicem cōstruxit. Hic terram dilatauit. Hic mare sepit vallo arenæ. Hic puer eicit ventos è thesauris suis. Hic puer tempore Noë aperuit cæli cataractas. Hic puer efficit scamina imbris. Hic puer tanquam lanā quatit niuem. Hic puer maiores nostros ex Ægypto liberauit per baculum Moiaicum. Hic puer rubrum mare secuit, & tanquam per herbidū pratum traduxit populū: & cū in deserto pluisset manna, terram fluentē lacte & melle eis forte dedit. Hic puer effecit vt hoc templum per patres nostros in altum excitaretur, Hic puer iusturandum Abrahamæ proponens, dicebat: Multiplicans multiplicabo semen tuū, sicut astra cæli multitudine, & sicut arena quæ est in littore maris. De hoc puero dicebat propheticus chorus afferens consolationem. Excita potentiā tuam, & veni ad seruandū nos. Ne offenda mini puero quod sit puer. Idē puer est cum patre experts principij. Hic & tempore numeratur, & eiusdem non potest enarrari generatio. Idem est & puer balbutiens: Idem etiā sapientiam et os largiens: illud quidē propterea quod est ortus ex virgine, hoc verò quod eius comprehendī non possit essentia. Nam hoc quoq; Esaias ostendit, dicens: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Partim quidem natus, partim datus, Natus quidē, propter id quod certatur. Datus verò, propter id quod intelligitur.

Hæc sunt Prophetica Annæ prædictiones. Hæc sunt mulieris dicta præstāssima. Hæc sunt præclara facta viduæ quæ verè est vidua: quæ vitā pulchrè cōmutauit: quæ maritū suū præmiserit, & filiū suscepit. Septē annos vixit cū marito à virginitate sua, & cū annorū impleisset septemariū, & in anno septimo cessasset à viri cōsuetudine, pulchrè vsa est septenario: pulchrè sabbatū obseruauit, pulchrè peruenit ad gratiæ dominicū, Turturis munere sancta est Anna. Nō obliata est cōiugis, nō irrita fecit primā fidē, nō induxit in lectū quempia qui ei faceret iniuriā. Non imposuit alij iugū monogamiæ. In lecto enim habebat in memoria mortuū tanquā viuēte. Sponsæ sardonē nō inquinauit. Non attigit eam Pauli reprehensio, dicentis: Quando autem luxuriata fuerint in Christo, volūt nubere, habentes condemnationē quod primā fidē fecerunt irritam. Est re vera digna ô condemnationē, quæ iugi à Deo coniuncti conspeliit memoriā, & maximè tunc adfuit filius vel filij. Quamobrè lex quoq; fuit plantata. Sin aut iuueni viduæ non adest filius, consentaneū est eā venire ad secundas nuptias, vt quæ suscipiendorū liberorū tenentur desiderio. Nam hoc quoq; suadens beatus Paulus dicebat: Volo iuniores viduas nubere. Deinde ostendens quodnā esset signū quod prodesse fecundæ nuptiæ, adiecit dicens. Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, domui præesse. Quamobrè adiectio liberorū procreationis est secundarū nuptiarū. Quando verò viduæ quæ accessit ad matrimonij adfuit filij, est de cætero talis sementis inutilis, cūm rationis participes spicæ se gerant meretriciæ. Rursus ergo redeat oratio ad prius argumentum.

Quid ergo de cætero Euangelista? Bonū est enim id quod adest tractandum attingere. Audiuiti nuper Euangelistam Lucam dicentem, quemadmodū Simeon dux erit virgini. Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur. Quin etiam tuam quoque ipsius animam pertrāssit gladius. Quid est autem: Et tuam ipsius animam pertrāssit gladius? Audi sapienter Simeonem qui dixit de Domino, auribus virginis audientibus: Ecce hic est positus in ruinam & resurrectionē multorū in Israël, & in signum cui contradicetur. Succensere potuisset, vt est verisimile, mater Domini Simeoni, dicens ei. Nescis cur sine ratione & inconsideratè loqueris, ô homo: & aduersus Christū & Deū, tristia annuncians. Non nosti pueri conceptionem: & tanquam de communi fetu, indicas signum contradictionis. Re vera nulla est in ipso ruina, sed magna in altum sublatio, & sui demis-

o Reprehenditū  
secunde nuptie in  
viduis, que nō sunt  
iuuenes aut filios  
habeant ex priorē  
cōiugio susceptos

Q

demis-

demissio ad eos qui beneficio ab ipso afficiuntur. Cur ergo non benedicis, sed dicis: Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicitur? Simeon autem dixit virgini: Sufficit tibi virgo, quod vocata sis mater. Satis est tibi, quod inuenta sis nutrix eius qui nutrit mundum. Magnum est tibi, quod carne portaris eum qui portat omnia. Qui in te nunc habitavit Christus, idem nunc quoque in me efficit vt de ipso loqueretur, quod positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël. In ruinam quidem incredulorum Iudæorum, resurrectionem autem gentium quæ crediderunt. Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicitur: signum cui contradicitur crucem appellans. Quare? Quoniam in ipsa cruce multi ex incredulis obiecerunt Domino contradictiones, & verbis & factis ludificantes: aceto potantes, fel offerentes: coronam spineam imponentes: lancea latus pungentes: manibus alapas insipientes: probris ac maledictis eum clamando imperantes: Alios laluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Hoc ergo interpretans Simeon dicebat: Et in signum contradictionis. Multi enim contradicebant quando Petrus negauit, & omnes Apostoli tanquam oues sine pastore dispergebantur. In signo ergo crucis ipsius quoque virginis cor fuit repletum tristitia. Quamobrem dicebat: Cur non prius sum mortua? Cur autem perueni ad hunc diem? Virgo mansi, & magis mordeor visceribus quam matres. Has infinitas virginis cogitationes Simeon prius appellauit gladium, vt quæ pungant interna: vt quæ sint allaturæ scandala, quomodo etiã prius dixit Dominus: Oes in me scandalizabimini in hac nocte. Vnde etiam intulit Simeon dicēs: Tuam quoque ipsius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes. Vide quemadmodum infinitas cogitationes, gladium prius appellauit Simeon, vt quæ pungant interna: vt quæ renes tangant & medullas. In eas autem incidit virgo Maria, cum nondum sciret vim resurrectionis. Quod in propinquo verò esset resurrectio, nondum sciebat. Itaque post resurrectionem non est amplius gladius anceps, sed læticia & exultatio. Signum ergo resurrectionis, signum crucis prius appellauit Simeon. Quo tempore perualit virginem gladius cogitationum. Fieri autem omnino potest, vt dicat quispiam: Vndenam erit nobis huius rei demonstratio? Ex ipsa doctrina Domini. Audi ipsum dicentem: Hæc generatio generatio mala est, signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophete. Quomodo enim Ionas in ventre cœti, ita erit etiam filius hominis in corde terræ tres dies & noctes. Vides quemadmodum passio crucis signum est appellatum, non solum in nouo testamento, sed etiam in veteri. Veteri enim nouum valde consentit. Quamobrem? Quoniam vnus & idem est Deus, qui & illa constituit, & hæc administravit. Quis est autem horum testis? Ipse Dominus. Audi enim ipsum in Propheta Ezechiele dicentem ad messorum Angelos, & vniuersam significantem consummationem: Nolite parcere oculis vestris, & ne misereamini senis, nec adolescentis, virginem & infantem & mulieres morte afficite ad delationem. Eos verò qui in fronte gestant signum, ne tangatis. Vide signum veteris & noui. Ipsa enim est crux quæ dat mundo salutem, per Iesum Christum Dominum nostrum, Cui gloria & potentia: Nunc & semper, & in secula seculorum. A M E N.

## SANCTI PATRIS NOSTRI CYRILLI

Archiepiscopi Hierosolymitani oratio de occurſu Domini nostri Iesu Christi, & de Simeone qui Deum excepit.



**I**stare valde filia Sion, prædica lætitiã: filia Hierusalem. Duc choros popule ciuitatis Dei. Exultate portæ & muri Sion, & vniuersæ terræ, clamate montes & colles, & valde exultate, Fluij laudite, & rupes Sion comprehendite Dei aduentum, in eum intuentes. Concinant hodie cœlestia cum terrenis, & Osanna dicant cum ea quæ est infernè Hierusalem, propter Christum qui est in ipsa. Cœlestium intelligentes virtutes, choros ducite. Qui estis in terris, cum Angelis hymnos canite. Hodie enim gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei Hierusalem. Ciuitas regis magni aperiat portas ei qui aperuit omnibus cœlestes portas, & aperuit in cruce ostia sepulchrorum, & contriuit portas inferorum quæ erant ab æterno, & admirabiliter clausit portas virginitalis. Hodie qui mirabiliter olim respondit Moyſi in monte Sina, diuinè implet legem factus sub lege. Hodie Deus à Thama, venit Sion. Hodie cœlestis sponsus cum thalamo Dei matris venit in templum. Filia Hierusalem egredimini in occurſum eius. Lampades alacriter accendamus vero lumini. Tunicas animarum paremus sponſo Christo cum Sion. Gentium populi, lucem ferentes occurramus

curramus cum templo. In templo ad Deum Christum conueniamus, Cum Angelis hymnũ canamus: Sanctus Sanctus Sanctus. Dominus Saboth. Plenum est cœlum & terra gloria eius. Pleni sunt fines mundi bonitate eius. Plena est eius laude omnis humanitas. Eius indulgentia plena sunt cœlestia, terrestria, & inferna, plena misericordia, plena donis eius & beneficiis. Omnes ergo gentes plaudite manibus. Oes gētes terræ venite & videte opera Dei. Omnis spiritus laudet Dominũ. Omnis terra adoret. Omnis lingua canat & psallat, & glorificet puerum Deum, qui est quadraginta dierum, & est ante secula, puerum paruũ & antiquum dierum, puerum lactatẽ & seculorum effectorem. Infantem aspicio, & Deum meum agnosco. Infantem qui lactat, & mundum nutrit. Infantem qui flet, & mundo largitur vitam & lætitiã. Infantem qui inuoluitur fasciis, & me liberat à fasciis peccati. Infantem in vlnis matris verè cum carne & sine defectu in terra: eundem verè in sinu patris, & sine defectu in cœlis: Infantem video in Bethleem, Hierusalem ingredientem, & qui nequaquam separatur à superna Hierusalem. Infantem video, qui ex lege in templo offert sacrificium in terra, sed idẽ pia omnium sacrificia in cœlis excipit. Ipsum in vlnis senis per dispensationem, eundem in maiestate diuina in thronis Cherubicis. Qui offertur & purificatur: sed idem omnia purificat, & purgat. Ipse est ergo donum, ipse Pontifex, ipse ara, ipse propitiatorium. Ipse qui offert. Ipse qui pro mundo offertur. Ipse ignis, ipse holocaustum. Ipse lignum vitæ & cognitionis. Ipse agnus, ipse gladius spiritus. Ipse pastor, ipse ouis. Ipse sacrificus, ipse qui sacrificatur. Ipse qui offertur, ipse lex, & ipse qui suscipit sacrificium.

Sed enim age, de cætero dicamus de die ex sacris Euangelis. At enim de Christo Lucas admirabilis. Quando impleti sunt dies purificationis eorum secundum legem Moyſis, duxerunt Iesum Hierusalem vt viderent eum Domino, quomodo scriptũ est in lege Domini. Omnẽ masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Nam Samuel quidem & Isaac, & simul etiam Iacob & Ioseph, & alij multi, qui præter spem nati sunt ex sterilibus, & aperuerunt infertiles vuluas matrũ, sancti Dño vocati sunt. Christus autẽ solus ex solo, ex solo vnigenitus, cum virginales portas non aperuisset, non est sanctus Domino, sed sanctus sanctorum, & Dominus Dominorũ, & Deus Deorum, & primogenitus primogenitorum, princepsq; & Rex regnantũ & vocabitur & credetur: & nunc in templo à Simeone prædicabitur. Erat enim, inquit, homo in Hierusalem cui nomẽ Symeon. Et ipse erat homo iustus: & spiritus sanctus erat cum eo, & fuerat ei datum responsum à spiritu sancto, nõ visurum eum mortẽ prius quam videret Christum Domini. Et venit in templum in spiritu. Et eum introduxissent parentes puerum Iesum, vt ipsi facerent secundũ morẽ legis de ipso, ipse Symeon accepit eum in vlnis suis: & benedixit eum, & dixit ei. Nunc dimittis seruituum Domine secundum verbum tuũ in pace. Quoniã viderunt oculi mei salutarem tuum, quod parasti ante faciẽ omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Qui continet vniuersam terrã pugillo, senis vlnis capit & portatur. Qui fert omnia verbo virtutis suæ. Exulcet Adam, per Simeonem Christo dicens: Nunc dimittis seruituum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Nunc me soluis ab æternis vinculis: Nunc me soluis ab interitu: Nunc me soluis à morte: Nunc me soluis à mœrore. Meum Dominum & Deum Simeon in templo vlnis amplectens, altum œconomia: mysterium significauit omnibus gentibus. Iudæis enim annuncians exilit & exultat, & clara voce de eo apertè clamat, dicens: Hic est qui est, & ante est, & semper adest cum patre eiusdem essentia, in eadem sede sedens, eiusdem gloria & potentia: par potentia, omnipotens, principio carens, increatus, inalterabilis, qui nec circumscribi, nec aspicì, nec verbis explicari, non comprehendi, nec contrectari, nec mente concipi, nec conici potest. Hic splendor paterna: gloria. Hic est character substantia: omnium constitutionis. Hoc est lumen luminum quod oritur ex sinu patris. Hic apud Deum & ex Deo Deus cognoscitur. Hic est fons vitæ, ex fonte patris vita procedens. Hic est Dei fluius qui exit è diuina abyſſo, sed ab ea non separatur. Hic est thesaurus bonitatis paterna: & æternæ <sup>nota.</sup> beatitudinis. Hæc est aqua vitæ quæ vitam mundo largitur. Hic est radius increatus, qui ex sole patre luminum gignitur, sed non scinditur. Hic est Deus Verbum, quod ex iis quæ non sunt ad hoc vt essent, solo verbo omnia constituit: Hic est Lucifer, qui ante luciferum incorporeas adornauit virtutes cœlestium exercituum & ordinum. Hic est qui cœlum extendit solus, & super mare ambulat tanquam super cœlum. Hic est qui abyſſum caliginis inuoluit tanquam fasciis. Hic est qui terram firmavit super aquas. Hic est qui mare. sephit arenã tanquam muro. Hic est qui lucem diuisit à tenebris. Hic est qui circularem astrorum ornatum composuit. Hic est qui vniuersum tam qui cernitur, quam qui intelligentia apprehenditur, mundum constituit in sapientia. Hic est qui non fictis manu manibus, ex luto hominem fluxit & formauit. Hic est qui ad Dei imaginem nos fuit fabricatus, nunc

ipse ad nostram imaginem homo factus. Quinetiā Deus id quod mente percipitur, perfectus ex perfecto patre habens essentiam. Qui cum esset in forma Dei Dominico, nunc meam suscepit formam Ierusalem, non diminuens dignitatem diuinitatis, sed sanctificans, ut sanctificaret massam meæ naturæ, supra totus & infra totus. Qui idē cognoscitur supernè genitus sine tempore, & infernè sine semine: supernè effector, infernè res creata. Audite oēs gentes, audi Israhel, Dominus hic est quē ego Sacerdos tuus Simeon gestans in vlnis, magna voce prædico in templo populo testificans. Quamobrem attendite popule mi sermonem meum, inclinate aures vestras ad verba oris mei. Hic est puer de quo Elaias prius prædicaui, dicens: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocatur nomen eius magni consilij Angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri seculi. Si est ergo hic puer Deus fortis, de eo significans Dauid quoque dixit: Videbitur Deus Deorum in Sion. De hoc puero clamat etiā Hieronimus: Deus in terra visus est, & eū hominibus cōuersatus est. Hic est puer qui olim mare pertransiit Israhel, & submersit Pharaonē, & legē dedit Israhelitis: & pluit manna, & in colūna ignis deduxit genus Hebræorum, & petrā rupit, & rubū flāma ignis tanquā rore cinctum conferuauit incombūtu. Hic puer Moysen quadraginta annos fecit pastorem, & quadraginta annos cōstituit Ducē Israhelis: & eum corroboraui ut ieiunaret quadraginta dies. Sic ipse quoque; puer baptizatus ieiunauit quadraginta dies, & post quadraginta dies à mortuis regenerationis ascendit in supernam Hierusalem, & post quadraginta dies sui ortus ex virgine, nunc ingressus est in terrenam Hierusalem.

De hoc puero prius etiā prædicaui Propheeta Abacuch, dicens: Deus à Themā veniet, hoc est, ab austro. Ab austro enim Hierusalē est Bethleē. A Bethleē autē nūc ingressus est Sio. Propter hunc puerū Moyses nobis testificatus est, dicens: Propheeta vobis suscitauit Dñs Deus ex fratribus vestris, & omnis qui non audit eū, exterminabitur ex terra viuentiū. De hoc puero Propheeta Dauid vōta fecit, dicens: Qui sedes super Cherubin, appare, excita potentia tuā, & veni ad nos seruandos. & alibi: Cito preoccupent nos miserationes tuæ Domine. Et rursus: Domine inclina cælos tuos & descende. Et alibi: Tu Domine Deus virtutū, attende ad visitandas omnes gentes. Quamobrem cognoscite gentes, & vincimini. Videte Iudæi, & perstradeamini, quod hunc puerū laudat Angeli, hunc adorat Archangeli, hunc tremunt potestates, hunc glorificant virtutes, huic seruiunt Cherubin, hunc Deū prædicant Seraphin, huic Sol seruit, huic ministrat Luna, huic obediunt elementa, huic subiiciuntur fontes. Hunc puerū cum vidissent, portæ inferorum sunt contractæ: portæ autē cælestes sunt apertæ. Hic puer mortem aboleuit, diabolus pudore affectus, maledictū soluit, dolorē cessare fecit, serpentem contriuit, intermedium maceriā discidit, malū chirographum peccatorum perfregit, peccatum cōculcauit, errorem aboleuit, surgere fecit creatam naturā. Hic puer Adam conseruauit, Eum refinxit, gentes vocauit, mundū illuminauit. Quamobrem venite vos oēs Christi & Dei amantes, Domino læti & mundi occurramus, non legaliter, sed spiritaliter: non ventrem delictis explentes, sed spiritu exultantes: non nos vino inebriantes, sed spiritu seruantes. Læti hodie lampades \* ornemus. Tanquam filij lucis, cæras veræ luci Christo offeramus. Quoniā lumen ad reuelationem gentiū mundo apparuit, ideo lumina ex lumine supra niuē resplendeamus. Supra lac dealbati, supra Saphirum illuminati, supra immaculatas columbas in cælos euolantes, ita in nubibus ad Dei occursum exeāmus. Hodie dilecti festi cursum perpetuō peragamus. Cū Angelis choros ducamus, cū pastoribus illuminemur, cū Orthodoxis adoremus, cū Bethlehem festum agamus, cū Sion occurramus, cū templo sanctificemur, cū virgine festum agamus, cū Simeone Christum vlnis amplectamur. Ut simus intra æterna Christi bona, gratia & miserationibus & clementia Domini nostri Iesu Christi. Cui gloria & potentia nunc & in secula seculorum. AMEN.

## ¶ TIMOTHEI PRESBYTERI HIERO.

Iolymitani oratio, de Propheeta Simeone Dei susceptore, & de eo quod est: Nunc dimittis seruum tuum Domine.

*Apud Simeonem Metaphrastem.*



GE dilecte, vltimū iustum oratione intueamur. Et quis est ille vltimus iustus? Qui nuper à nobis est lectus in Euāgelio secundū Lucā, nomine Simeon. Hic est: & primus & vltimus: vltimus legis, primus gratiæ: Iudæus religione, Christianus gratiarū actione: Christianus lectione, angelus lingua. Simeon qui fuit modò à nobis lectus: qui ex pharisaica blasphemiā rosa collectus est ex spinis, & primus donationis gratiæ inspiratione cogitatus, Simeon qui eò processit iustitiæ, ut in ipso corpore veluti responsum acciperet, nō præteriturū præsentē quæ est ad tēpus vitæ, donec videret

deret Dominum nostrū Iesum Christum. Iustus ergo & magnus Simeon ò dilecti, cum ante susceptam carnem desiderasset videre Dominū, vidit in carnis susceptione, & animaduertit, & vlnis est amplexus, & rogauit ut relaxaretur à custodia corporis, ore seruili clamans ad omnīū Dominū qui videbatur infans, sicut audiisti. Nunc dimittis seruum tuū Domine secundum verbū tuū in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum, Vidi gloriam tuā, secur ab hac breui vita, in quā cadit interitus. Vidi choream Angelorum, glorificationem Archangelorum, omnem creatam naturam exultantē: cælestia & terrestria vnum habentia transitū. Nunc absoluar ne hic retinear. Spiritus sanctus est in me, ut video quæ tibi euenient. Nunc absoluar, ne Iudæorum qui sunt mei generis, quæ in te est futura videam audaciam. Ne videā spineam quæ plectitur coronam. Ne videam seruum tibi alapas infligentem. Ne videam tibi intentari lanceam. Ne videam solē obscurari. Ne videam lunā descere. Ne videam elementa mutari. Ne videā te cruci affixum. Ne videā rumpi petras. Ne videam scindi velū templi. Non ferentia enim audaciā ipsa quoque; elementa cum Domino dolore afficiuntur. Nunc dimittis seruum tuū Domine secundum verbū tuū in pace. Quod viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum.

Quid ergo Euangelista? Audi ipsum dicentem. Et erat homo in Hierusalem cui nomen Simeon, & erat homo iste iustus, expectans cōsolationem Israhelis. Et spiritus sanctus erat in ipso, & erat ei datum responsum à spiritu, non visurum eum mortem prius quam vidisset Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Audi sapienter ò dilecte, hoc est quod dicit. Simeone domi sedente & apud se orante, responsum venisse ad effectum. Solum cogitauerunt Ioseph & virgo introducere puerum Iesum in templum, ut facerent ipsi secundū morem legis de ipso, & statim Spiritus sanctus præbuit responsum, hoc est: Excitauit spiritus Simeonem, dicens: Expergiscere senex, quid dormis? Venit tempus responsi. Vade cito: venit enim qui te soluit, excute vestes sepulchrales, para sepulchrum, ordina quæ ad domū tuā spectant. Venit enim qui te soluit. Venit Emanuel. Transi citò in templum. In loco sacro sacra. De sacro loco propheta. Quamobrem perniciosissimo cursu cupiditatis tanquam penna aliqua incitatus, & à spiritu leuatus, præuenit Ioseph & virginem in templum: non præuenit autem puerum qui portabatur. Quomodo enim potuisset præuenire eum qui ubiq; aderat? Ioseph & virginem præuenit Simeon in templo. Et cum præuenisset adhuc propè adyta expectans reuelationem sancti Spiritus: Cum fuisset verò in templo Simeon, vidit quidem multas matres cum suis filiis in templum ingredientiē, ad peragendum sacrificiū purificationis. In quarum medio erat etiam quæ portabat venerandū fœtum & nullis fordibus contaminatū. Iustus autē Simeon huc & illuc oculos circumferens, postquā vidit multas matres in priuato habitu humanitatis: solam autem virginem infiniti & diuini lumine circumdatā, separauit reliquas matres, clamans & dicens coram omnibus. Date mihi locum, ut teneam eum qui desideratur. Vidi eum qui me prædidit, Vidi, & meus germinauit spiritus. Cur quæ estis ancillæ, cum libera & Domina cōcertatis? Cur infantes vestros aræ offertis? huc conuertimini, & eos offerte huic puero, qui est antiquior Abrahā. Interim Simeon suis vlnis tenens Dñm qui videbatur infans, Ioseph quidem & virginem benedixit: prophetiā autem traduxit ad Dominū, dicens virgini. Quid aspicias hunc puerum ò virgo, tuum, & non tuū? mansisti enim virgo sicut eras prius. Cur enim assidue fixis oculis intueris, & eum frequenter amplecteris? Cur ei mamillam: imper præbes, volens filiū habere florentiorē? Non egot nutrimento, cum ipse sit manna & vitæ suppetitor. Cur mollibus palmis demulces infantem, eum volens sopire? Hic infans nō dormitabit neque dormiet, quod attinet ad diuinitatis dignitatem quæ celatur. De eo enim dicit Propheeta: Non dormitabit neque dormiet qui custodit Israhel. Cur hunc puerum aspicias virgo? Hic puer ò virgo, diuinitatis quæ latet virtute, cælum extendit sicut pellem, terram autē super nihilum suspendit, cum aquam mundo basim fundasset. Hic puer ò virgo incorrupta, est solis auriga, lunam tanquam clauo regit: è thesauris suis promit ventos, & est omnīū quæ sunt Dominus. Hunc puerum ò virgo, non mundanam sed spiritalem accipe lætitiā. Ecce enim hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum in Israhel, & in signum cui contradicitur. Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut reuelentur ex multorum cordibus cogitationes. Hæc sanctus & qui Deum suscepit Simeon dixit virgini Mariæ, reuelatione sancti spiritus de Iesu, qui videbatur infans. Ecce hic est positus in ruinā & resurrectionem multorum in Israhel. Cur autem in ruinam, & cur in resurrectionem? Verum est verbum Domini. Quoniam enim Simeon, non sua virtute, sed sancti spiritus reuelatione, quicquid enunciauit de Domino ad virginem dicens: Ecce hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum in Israhel, dixit: In ruinam quidem infidelium, resurrectionem autem eorū qui credunt. Ad ruinam Synagoga, resurrectionem verò Ecclesia. In ruinā demonum, resurrectionem autem sanctorum. In ruinam prophanorum, resurrectionem verò iustorum. In ruinam

& resurrectionem surrexit Matthias, cecidit autem Iudas. In ruinam & resurrectione multorum in Israel. In resurrectionem latronis qui erat a dexteris, in ruinam autem eius qui erat a sinistris. Nam ille quidem pie se gerebat, hic vero maledicebat. In ruinam & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicitur, vera est oratio. In signum cui contradicitur fuit Dominus, utpote foetus virginis. Nam magnum est signum, quod quae virgo peperit, mansit virgo. Quod vero virgo sit signum cui contradicitur, audi Elaiam in suo opere, Dominico dicente ad Achaz. Pece tibi signum in profundo aut in alto: & dixit Achaz: Non petam, neque tentabo Dominum. Et dixit Elaias: Ecce dabit nobis Dominus ipse signum. Quodnam hoc? Ecce virgo in utero concipiet. De hoc Dominico signo in virgine nato, cui contentiosa lingua multi erant contradicendi, Simeon futurum prius significavit, dicens virgini: Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicitur. Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut reuelenter ex multorum cordibus cogitationes. Hinc nonnulli existimantur Domini matrem gladio morte affectam, finem accepisse martyrii, propterea quod dixerit Simeon: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Non ita autem habet, Ferreus enim gladius corpus diuidit, non dissecat animam. Quo fit ut intemerata & sanctissima virgo huc usque sit immortalis, propterea quod qui in ea habitauit, eam traduxerit in loca in quibus est assumpta. Quid ergo vult dicere Simeon ad Mariam: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut reuelenter ex multorum cordibus cogitationes? Gladium qui pertransit animam, hic dixit Simeon dolore virginis, quo erat afficienda virgo, quod quae videretur perdidisse eum qui veniebat ad quaerendum eos qui perierant. Quod vero dolor attigerit animam virginis cum videretur perdidisse suum filium qui appellatur, nempe virginis, audiuit nuper Euangelistam dicentem. Et quado fuit annorum duodecim Iesus. Sententia procedit ex sententia, & quaestio quaestione depellitur. Et quando fuit annorum duodecim. Quis? Deus verbum annorum duodecim, vnigenitus filius Dei: Qui est ante mundum. Qui olim fuit effector visionis temporum, non autem genitus post tempora. Et quando fuit annorum duodecim Iesus. Quod attinet ad ortum ex virgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particulatim enim proficiebat Iesus aetate corporea: non simul autem totus creuit Dominus. Quamobrem ne existimaretur fuisse phantasia aeternitatis veritas, ut prius diximus, particulatim proficiebat, seruans omnes humanas mensuras humanae susceptae naturae. De eo itaque dicebat Euangelista. Puer autem Iesus proficiebat spiritu & sapientia, & gratia Dei erat in ipso. Vide quam accuratè locutus sit Euangelista. Non dixit: Deus verbum proficiebat, ne praeberet Arrio materiae blasphemiae, illud proficiebat, ostendit id fieri intercedente aeternitate. Propterea enim duodecim annos natus. Vnde etiam dicebat Euangelista: Et quando fuit annorum duodecim Iesus, adduxerunt puerum Iesum secundum morem festi eorum in templum, & cum impleuissent ipsi dies, dum reuerteretur ipsi, remansit puer Iesus: & non cognouerunt parentes eius. Putantes autem ipsum esse secum in comitatu, iuerunt iter diei, & quaerebant eum inter cognatos, & cum non inuenissent eum, iauerunt Hierusalem quaerentes eum.

Ecce vero impletur dictum Simeonis ad virginem: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, gladius, inquam, doloris, gladius inquisitionis, per quem eum quaerebat qui perierat. Nam & si mater esset virgo, eum tamè gestauit utero: & ei praebuit mamillam: & eum magna aluit cura, & maternum habitum ut mater erga suum filium. Quamobrem cum visa esset eum perdidisse mater in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitate, quando expectaui felicitatem, tunc damnum sensi. Hei mihi, quis thesaurum surripuit? Quis pretiosas opes mihi abstulit? Quis me mea spe est frustratus? Hei mihi, non dicam amplius benedictam in mulieribus. Non amplius dicent: Beatus venter qui te portauit: extabui, non autem beata euasi. Quis est qui te mihi eripuit? Quis tibi est insidiatus? Quis meum abscodit thesaurum? Cognata mea Elisabeth laetatur propter filium, ego vero crucior. Illa enim habet militem, ego vero Rege sum frustrata. Seruus custoditur: & Dominus non apparet. Vbi est Archangeli Gabrielis salutatio? Vbi stellae illuminationis? Vbi Magorum adoratio? Vbi pastorum exultatio? Vbi Angelorum est gloria? Quando regnum expectaui, tunc relicta fui in mendicitate. Hanc ergo afflictionem & dolorem tanquam animae gladium accipit, Simeon futurum videns, praesignificavit, dicens virgini: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Non dixit: Tenebit gladius, aut dominabitur gladius. Sed pertransibit gladius, hoc est: Paruo tempore dolore afficeris & affligeris, & statim a dolore liberaberis & afflictione. Quod autem dolore affecta sit intemerata & sanctissima virgo, putans se perdidisse eum qui venerat ad salutem eorum qui perierant, audiuit Euangelistam modò dicentem. Et factum est post tres dies, & afflictionem subiit virgo tribus diebus. Et factum est post tres dies, & ecce inuenit eum in templo sedentem in medio doctorum, & eos interrogantem, & eos audientem, & dixit ei mater eius: Fili cur fecisti nobis hoc? Ecce

*Immortalis sic in  
stellae, non quia non  
sit mortua, contra  
rium enim tenet  
Ecclesia: sed quia  
ad immortalitatem  
vitam resurrectione  
rit. Videtur tamen  
eius fuisse opinio  
nis auctor quod  
nunquam mortua  
fuerit.*

patet

pater tuus & ego dolentes quaerebamus te? Cur non nobiscum descendisti, sicut nobiscum ascendisti? Cur sedisti in medio doctorum? Quid interrogas & doces? Cum literas nondum didiceris, quid Sophistam agis? Cur inuidiam aduersus te concitas? Cur me vis orbari filii? Ecce te ardentibus oculis aspiciunt, iam strident in te dentibus sicut ferae immanes quae moventur aduersus agnum. Fili cur sic fecisti nobis? Ecce pater tuus & ego dolentes quaerebamus te. Dominus autem eis de caetero aperiens diuinitatis quae latebat dignitatem in mendicio humanitatis susceptae spectaculo, eis responderet, dicens: Quid me quaerebatis? Vbi autem quaerebatis? In caelum non ascendistis, ad inferos non descendistis. In Ionae balena non habitastis. Quid me quaerebatis? Nesciebatis quod in ijs quae sunt patris mei oportet me esse? Non audiistis Simeonem? Non me Dominum & Deum est confessus? Vos autem me quaerebatis tanquam puerum. Nesciebatis quod in ijs quae sunt patris mei, oportet me esse? Vni patrem habeo in caelo: vos vero accepit commodato. Sed hic imponentes finem orationi, vatemus diuinæ & mysticæ mensurae, per quam & mundus est stabilitus, & orbis terrae confirmatus, & regnum custoditur: & Ecclesia multiplicatur, & Deus sanctificatur. In Christo Iesu Domino nostro. Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum. A M E N.

*7 Diuina & mystica mensura, sanctam Eucharistiam appellat.*

CONSTANTINI COGNOMENTO

Porphyrogeniti, in Christo Romanorum Imperatoris narratio.

COLLECTA EX DIVERSIS HISTORIIS

de non manu facta Christi Dei nostri imagine, missa ad Abagarum, & ex Edessa translata in hanc beatissimum urbium Reginam Constantinopolim.

Per Simeonem Metaphrastem.



NON solum comprehendere non poterat patri coaeternum Dei verbum: sed eius quoque plurima, vel omnia potius eius opera reguntur eadem caligine incomprehensibilitatis: neque ea solum quae constituit, hoc vniuersum architectans: sed ea etiam, quae in assumpta per aeternitatem massa nostri corporis, nobiscum veritatis fecit per primam illam, & vnicam potentiam suae diuinitatis. Vnde oportet omnino eum qui seipsum non ignorat, & quae sunt supra ipsum se nescire cognoscit, non gloriari in immensum, neque stolidè ingredi per inanem, nec contendere se omnia scire, neque ignorare, quae ipse non comprehendat. De hac igitur expressa forma eius, qui fuit Deus & homo, quae impressa fuit sine pictura, admirabili eius qui fecit voluntate in contexta veste, quae eum suscepit: & tunc quidem missa fuit ad Abagarum ad eius curationem: nunc autem Edessa ad hanc urbium Reginam, certo omnino Dei consilio & providentia ad eius salutem & custodiam est translata, ut ex ijs quae sunt pulchra & honesta nihil ei deesset, cum debeat omnes vincere in omnibus: existimo oportere eum qui est pius & iustus auditor & spectator, singulorum quidem historiam sigillatim ut sciat postulare, & antiquae narrationis velle certam & non dubiam accipere sententiam. Causam autem quomodo ex gutta humida absque coloribus, & arte picturae impressa fuit forma vultus in panno ex lino contexto: & cur quod est contextu ex materia, in qua tam facile cadit interitus, in perpetuum tempore non accepit, & quaecumque alia, is qui res aggreditur, naturaliter solet diligenter perscrutari, relinquere Dei sapientiae, ad quam non potest accedere, ut qui sciat: quod si quis accipiat omnia cõdenter apprehendere, exturbatus in perfectam ignoracionem, & precipitatus in profundum incõprehensibilitatis, veniet in periculum, ne in ijs quae sunt praecipua, patiatur iacturam, pauca nolens cõcedere. Quotquot ergo in fide recti & ardentiore zelo huc cõuenistis, agite, adeste, & narrabo vobis ea quae qua oportuit perscrutatus examinatione, & non sine labore versatus in inquirenda veritate, tã ex ijs, qui historias cõscripsere, quae ex ijs qui illinc ad nos venere, quae tanquam in arcanis dicebant apud eos cõseruari memoria, exactè potui cognoscere. Cum Dominus & Deus, & Saluator noster Iesus Christus ad genus nostrum erigen dum apud nos versaretur, erat, ut dicit Propheta, multitudo pacis in terra, & fuerat dispersus multorum principatus & administratio, cum tanquam ab vna zona Romano Imperio cinctus esset vniuersus orbis terrae, & subiectus esset vni gubernatori. Ideo erat omnium cum omnibus secura congressio, neque sibi videbantur homines terram habitare diuisam, sed ut quae ab vno Domino possideretur, & esset: tota vnius opificis: & collum primo illi seruo

*1 Hinc narratio  
ni de hac sacra  
Domini nostri ima  
gine minime dubia  
sine habenda est,  
tum quod apud  
Graecos (ut ex eo  
rõ mineis constat)  
celebratur festum  
exportationis ipso  
us imaginis ex Ed  
essa ciuitate ad  
urbem Constantia  
nopolitanã tẽpora  
Romani Imperatoris  
cuius filij  
fuerit duo, praesens  
scilicet auctor Cõ  
stantinus, & Romanus  
manus, qui etiam  
dum pater viuere  
ret, appellabatur  
et ipsi Imperator  
resistit quod ex  
Euagrius in Eccle  
siastica sua histo  
ria, & secunda Nica  
eana synodus, ipsã  
Euagrii historiam,  
& alios super hoc  
in quinta actione  
allegando, abunde  
tractant. Ut de  
his omnibus in ses  
quentibus aperit  
sime videbitur.*

Q. iiii ineli-



inclinantes, pacem inter se agitabant. Quamobrem qui tunc quoque erat Edeffæ Toparcha Abagarus erat Ægypti Præfidi notus, & amicus, & alterius ad alterum veniebat vtrinque; ministris. Quocirca illo quoque tempore, quo Dominus noster & Deus paternam implens voluntatem, salutarem doctrinam proponebat hominibus, & per insignia miracula, ad fidem in eum habendam conuertebat homines: accidit ut quidam ex ministris Abagari nomine Ananias, in Ægyptum vadens per Palestinam, in Christum incidere: & eum procul contempleretur verbis ab errore atrahentem multitudinem, & que omnem superabant opinionem, facientem miracula. Postquam ergo iter suum consecisset in Ægyptum, & ijs quæ mandata fuerant tractatis rediret, cum recordaretur dominum suum diuturno articulari morbo tyrannicè vexari, quòd & articularum affligeretur doloribus, & lepræ malis cruciaretur (aderat autem pudor quoque deformitatis, propter quam ab hominibus non erat aspectabilis: & neque solummodo erat ferè semper in lecto, sed amicos etiam qui veniebat ad eum aspiciendum, præ pudore celabat) propterea hæc laboravit scire diligentius, ut posset certè renunciare domino suo, quo ille quoque fortè per eum sanitatem consequeretur. Inuenit ergo rursus Dominum in eisdem locis mortuos excitantem: cæcis visum donantem: claudos ad ingrediendum integros efficiantem: sanosque & firmos reddentem omnes, qui aliqua laborabant infirmitate.

Postquam ergo persuasum habuit, & apertè cognouit hæc fieri à Domino, ea Abagaro reuerfus significauit, & pluribus ea quæ viderat & audierat edocuit. Quamobrem ut qui rem in transitu cõpararet maiorem quàm quæ ei commissa fuerat, & ut qui bona afferret nuncia, benignissimè fuit exceptus, & habitus fuit vnus ex maximè beneuolis. Et quoniam qui alicuius rei desiderio tenetur, tanquam rapinam existimat, si quod promissum fuerit differatur, re quæ narratur, & spe ipsa hominum excitante, vehementique studio incitatur ad venandam id quòd significatum fuerit. Idcirco Abagarus est excitatus, ut literis eum accerferet, qui tanta dicebatur posse curare. Et protinus scripsit ad Dominum eam quæ vbiq; circumferretur epistolam, Abagarus Toparcha Edeffæ, Iesu Saluatori, qui bonus exortus est medicus in ciuitate Hierosolymorum, salutem. Auditione accepi de te, & de tuis curationibus, ut quæ à te fiunt sine medicamentis, & herbis: & ut fertur cæcos facis videre: claudos ambulare: leprosa mundas: immundos spiritus & dæmones expellis: & eos curas qui diuturno fuere morbo vexati: & mortuos excitas. Cum hæc autem omnia de te audiuissem, duorum alterum mihi venit in mentem ut cogitarem, vel te esse Deum, & cum de cælo descenderis hæc facere: vel te esse filium Dei. Propterea ergo ad te scribens rogavi, ne grauèris ad me venire, & morbum quo laboro curare. Etenim audio Iudæos aduersus te murmurare, velle tibi malefacere. Est autem mihi ciuitas minima & honesta, quæ vtrisque nobis sufficit, ut in pace in ea habitemus.

Quoniam ergo Ananias & suæ in Dominum beneuolentiæ aperta præbuerat indicia & viâ rectè sciebat, & pingendi artem callebat, per eum ad Iesum talem misit epistolam, mandans ei, ut si literis Christo persuadere non posset, ut ad ipsum veniret, eius quidem certè formæ similitudinem accuratè descriptam ad eum afferret, ut in umbra saltem disceret, non solum per auditum, sed etiam per visum, qualis sit hic magnorum horum opifex miraculorum.

Cum autè qui missus fuerat, peruenisset in Iudæam, inuenit Christum sub dio disserentem cum populo qui cõstuxerat, & prodigiòsè facientem insignia miracula. Cum verò propter multitudinè eorù qui propter diuersa quibus opus habebat, venerat, nõ posset Ananias Iesu appropinquare, in quandam petram, quæ parùm eminebat à terra, nõ procul à loco, in quo Iesus verfabatur, ascendit & assedit. Et cum ei fuit manifestus Iesus, quæ populus abscondēbat, ceterosq; supereminuit, statim in illi quidē oculos, in chartam autè manū desigebat, & eius qui cernebatur, describebat similitudinem. Hæc autè cognouit Iesus spiritu, & cum Thomam accersisset: vade, inquit in illum locum, & hominè qui sedet supra petram, & meam formam describit, adduc ad me, afferentem etiam quã habet ad me epistolam, ut id impleat; quod præcepit is qui misit. Vadens ergo Thomas, & agnoscens Ananiã ex eo quod audierat quid eum esset inuenturus facientem, duxit ad Iesum. Priusquam autè ab eo acciperet epistolam, dixit ei Christus causam cur ad se venisset, & quid contineret epistola. Deinde cum eam accepisset, & perlegisset, alteram epistolam rescriptam ad Abagarum his verbis: Beatus es, ô Abagare, qui in me credidisti, cum me nõ videris. De me enim scriptum est, quòd qui me viderunt, in me nõ credunt: & qui non viderunt, ipsi credunt, & viuunt. Quod autem ad me scripsisti, ut ad te veniam, oportet me hic omnia implere, propter quæ huc sum missus. Et postquã impleuero, assumi ad eum qui misit me, patrem. Postquã autè fuero assumptus, mittam ad te vnum ex meis Discipulis, qui tuum morbum curabit: & vitã eternã & pacè tibi præbebit, & tuę ciuitati cauebit, ut nullus ea possit superare inimicus. Cum Ananiã Christus eam tradidisset epistolam, quoniam videbat eum sollicitum, ut alterum Domini sui exequeretur mandatum, nempe ut ad eum deferret illius

for-

formæ similitudinem, cum aqua faciem abluisset, deinde humorem qui ex ea descendebat, in dato ei mantili absterxisset, diuinè prouidit, & supra rationem ut eius <sup>2</sup> figura in eo imprimeretur, & cum eam tradidisset Ananiã, iussit reddi Abagaro, ut & eius solaretur desiderium, & morbum reprimeret. Postquam ergo cum his reuertens Ananias, peruenit ad ciuitatem Hieropolitanorum: quæ Sarracenorum quidem voce dicitur Menbich, Syrorum autem Mabuc, cum quæ extra eam ciuitatem diuersiflet adolescens, in cumulo regularum recenter factarum, qui illic iacebat, sacrum illum pannum occultauit. Circa mediã verò noctem, visus est ignis plurimus illum locum in orbem circundare, adeò ut intra ciuitatem viderentur omnia circuncirca ardere, & de se iam timentes exirent, ut inquirerent de eo quòd videbatur incendio. Illic autem inuentum comprehenderunt adolescentem, ut qui hoc admisisset facinus, & de re eum sunt sciscitati, & quisnam ipse esset, & quò iret, & vnde veniret, sunt percontati. Cum verò dubius animi esset adolescens propter alienam criminationem, tunc declarauit, vnde enim esset, et vnde veniret, & quid afferret: & significauit se deposuisse in regulis id quòd asserbat, vnde etiam visa est flamma accendi. Satim autem volentes illi scire veritatem eorum quæ dicebantur, cum locum essent perstrutati, inuenerunt non solum id quòd ab adolescente Anania illic erat repositum, sed etiam in vnã quæ propè erat tegula, diuinam aliam expressam effigiem, admirabiliter & supra quàm posset consequi intelligentiã, cum quæ descripta non fuerat forma, in testa ex contexta tela descripta fuisset. Quod cum vidissent, pleni stupore & admiratione, propterea quòd ardens ignis nusquam esset inuentus, sed ex claritate quæ erat in forma, flamma visa esset emitti: regulam quidem, quæ in se diuinam expressam habebat effigiem, apud se detinuerunt, tanquam aliquem sacrum & pretiosum thesaurum: ut qui ex eo quòd viderant, coniecissent diuinam quæ in ea erat operationem. Primum autem exemplar & eius ministerium veriti retinere, miserunt ab Abagaro. Et nunc cõseruatur, & in honore habetur apud eius oppidi habitatores, forma quæ est in tegula, non descriptæ formæ non descripta: & non manufactæ non manufacta. Ananias autem cum consecisset iter sibi propositum, aperuit Domino ea quæ intèrim facta sunt, ei etiam redditus salutaribus, quæ afferret symbolis. Et hoc quidem est quòd dicitur à pluribus, quòd neque reuocum est à probabilitate, neque bonis eget testibus. Caterum hoc quoque exponam, ne quis suspicetur, me dum ego id ignorarem, tenuisse alterum. Neque omnino est mirum in tanto tempore sape errare historiam. Nam in eo quòd est hac in re præcipuum, omnes cõsentiant, & cõsistent, ex facie dominicæ admirabiliter in linteò fuisse formam expressam: in nonnulla autem rei circumstantia, seu in tempore differunt, quòd quidem nihil lædit veritatem, seu prius factum sit, seu posterius. Sic autem habet alterum quoque quòd dicitur. Cum, inquiunt, esset Christus iturus ad salutarè passionem, quando humanam ostendens imbecillitatem; visus est animo anxius, & orans quo tempore eius quoque sudorem tanquam guttas sanguinis distillasse significat Euangelium, tunc dicitur eum cum accepisset à quodam ex discipulis hoc quòd nunc videtur, frustum lintei, stillantes imbres in eo absterxisse: & statim fuisse expressam hanc quæ videtur diuinæ illius formæ effigiem. Quòd cum apud Thomam deposuisset, postquam ascendit in celos, per Thaddæum iussit mitti ad Abagarum, implens id quòd erat ei literis pollicitus. Postquam ergo assumptus esset in celos Dominus noster Iesus Christus, dans Thomas Thaddæo non manu descriptam Domini nostri faciei effigiem, misit ad Abagarum. Cum ergo Thaddæus peruenisset Edeffam, mansit primum apud quendam, qui illic erat, Iudæum, cui nomen erat Tobias. Et ante sermones ex factis volens Christi discipulus seipsi notum reddere Abagaro, eos qui erant egroti illius ciuitatis curauit sola Christi inuocatione. Quamobrem cum fama citò peruasisset (quòd quidem solet euēnirè in ijs quæ sunt eiusmodi: Res enim quæ sunt admirabiles, & præter opinionem, multos habent qui eas renunciant) peruenit etiam ad Abagarum, per quendam ex eius procubibus qui vocabatur Abdu, illic scilicet esse Christi Apostolum. Cum itaque statim apud se cogitasset ex ea spe, quæ in ipso habitabat, hunc illum esse, quem Iesus literis suis pollicitus est se ad eum missurum, et cum de Thaddæo ipso didicisset perfectius, iussit ut ad se adduceretur. Veniens ergo Tobias significauit hæc Apostolo. Ille verò cum dixisset se in virtute ad eum esse missum, deinceps venit ad Abagarum. Cum autem esset ante conspectum eius appariturus, in sua fronte, tanquam in columna, appensa ea Domini IESV, quam diximus, similitudine, sic ingressus est ad Abagarum. Is verò cum ipsum procul vidisset venientem, visus est videre lucem maiorem, quàm ut eam ferre posset aspectus, radiosque emittentem, quæ ex eius vultu exilliebat. Prodiat autem ab effigie quæ erat ei imposita. Quamobrem insigni luminis splendore obstupescatus, & veluti eorum, quæ sibi acciderant oblitus, & diuturnæ membrorum paralysis, electo exiliit: & resoluta membra coegit ei currere obuiam. Eiq; iterum accidit, sed alio modo, quòd ijs qui in monte Thabor resplendentem formam Do-

mini

21 Dicitur  
Saluator primus  
dedit imaginem  
manti impressam,  
cur tantopere in-  
gnes et hominans  
tur hereticis

mini viderant. Cum ergo ab Apostolo eam accepisset effigiem, & capiti labris & oculis eam imposuisset, & nec alias quidem partes corporis eo contractu priuasset, melius cognouit omnia membra mirandum in modum roborari, vt quæ mutationem in melius succiperent, lepramque expurgatam & fugientem, etiam si in fronte eius aliqua adhuc parua restarent reliquæ. Cum autem verbum veritatis ab Apostolo didicisset apertius, & de Christi, quæ opinionem superant, miraculis diuinisque passionibus, & sepultura, & resurrectione à mortuis, & assumptionem in cælos perfectè audisset, & confessus fuisset Christum verum esse Deum, eam rogauit de forma in linteo impressa, quandoquidem propius astans, cognouit eam non consistere per colores materiales: & stupebat eam, quæ in ipsa erat virtutem, quæ fecit, vt admirabiliter à lecto surgeret, & connumeraretur inter sanos. Ad hæc Thaddæus declarauit tempus angoris animi, & eam quæ ex sudore sine colore facta est, transformationem, & vt ad ipsum veniret iustum Domini, & alia quæcunquæ præcedens narrauit historia. Postquam ergo, & ex his, & ex impositione manuum Thaddæi in nomine Iesu Christi ea quæ dolens afferebant, recesserunt: & quæ erant dissoluta quodammodo constringebantur, & deformitatem dispergebatur: & omnia redibant ad sanitatem. Abagarus in maximam omni ex parte adductus admirationem: Reuera, inquit, verus es & germanus Iesu filij Dei discipulus, qui curabat sine medicamentis, & herbis: Et ego tanta in eum sum deuinctus charitate & fide, vt nili ego vererem summam Romanorum potentiam, qui non permittunt ijs qui sunt subiecti eorum imperio, contra se inuicem arma capere, fortiter aduersus Iudæos, qui crucifixerunt Dominum, arma mouissem, & eos subegissem. Nunc autem quoniam didici eius passionem fuisse voluntariam, & persualum habeo, quod nisi voluisset, ingrati in eum nullam habuissent potestatem, nihil quæro amplius. Rogo autem, vt diuinum quoque consequar baptismum, & cum tota domo Domino Christo reddar familiaris. Cum itaque multa prius effecisset miracula Domini Apostolus, & omnes curasset à morbis suis, inter quos is erat etiam, qui primus de eo famam retulit ad Barbarum, quem liberauit à podagra, adduxit Abagarum ad diuinam piscinam, & cum in eo ea fecisset, quæ sunt de more, baptizauit eum, & uxorem & filios, & omnes qui erant in eius domo. Et egressus est ex diuina hac aqua expiationis totus mundus & sanus, repente deletis ijs quoque paruis lepræ reliquijs, quæ erant in eius fronte. Hinc factum est, vt omnibus modis colens & adorans hanc formæ Domini effigiem, hoc quoque alijs adiecerit Toparcha. A veteribus Edessæ habitatoribus imago cuiusdam Dei insignis ex dijs gentilium posita erat ante portam publicam ciuitatis, quam necesse erat adorare omnem qui volebat ingredi ciuitatem, & quasdam preces reddere constitutas, & sic intrare vrbs vias, & vicus. Hanc ergo cum tunc diruisset Abagarus, & omnino deleuisset, in eo loco vbi ea erat posita, hanc non manu factam Domini nostri Iesu Christi imaginem, cum in tabula conglutinasset, & hoc quod nunc videtur auro ornasset, posuit hæc verba in auro inscribens: Christus Deus: Qui in te sperat, à spe non excidit. Et statuit, vt quicumque per illam portam erat transiturus, pro illa veteri inutili columna, eum quem par erat 3 culum, & honore qui debetur, & adorationem tribueret longe admirabili, & miraculorum effectrici Christi imagini, & sic ingrederetur ciuitatem Edessæ. Itaque conseruatum est hoc huius viri pietatis expressum monumentum, & Deo dedicatum donarium, donec in hoc vitæ incolatu mansit Abagarus, & eius filius qui regni simul & pietatis paternæ fuit successor. Ceterum eorum filius, & Nepos fuit quidem successor paterni & auiti imperij: non fuit autem hæres etiam pietatis. Sed in pietatem calcibus, vt ita dicam, insultauit: & ad dæmones & idola transfugit: Quamobrem dæmones quoque veluti remunerans, voluit, quoniam eius anus idolocam illam deleuit imaginem, eandem afferre condemnationem Domini imagini. Sed quod captabat, minimè est affectus vir fraudulentus. Nam cum hoc præciuisset loci episcopus, ea qua ipsi licuit, vsus est prouidentia. Et quoniam locus in quo sita erat imago, seruabat figuram hemisphærij speciem Cylandri referentis, accessit ante imaginem lucerna, & imposita tegula, cum calce & costis lateribus obstruxisset loci ambitum, redegit murum in planam superficiem. Cum igitur non videretur diuina forma, desitit ille impius à conatu. Ideo autem, vt arbitror, statutum est à sacerdote, vt ante imaginem poneretur tegula, ne aliqua putrefactio, quæ sit ex situ ædificij, & ex humore calcis, inesset in linteo imaginis receptaculo, & ex diuturnitate temporis, aliquid damni acciperet. Fluxit itaque interim multum temporis, & ex hominum effluxit memoria sacræ huius imaginis in columna erectio, ac eiusdem absconditio. Postquam autem suo tempore Chosroë Rex Persarum Asiæ ciuitates diripiens, venit etiam Edessam, & ante eam castrametatus omnem mouit machinam, & omne comparauit instrumentum aptum ad oppugnandam ciuitatem (fabricatus est namque omnia, quæ pertinent ad emittenda tela, conuassandos muros & confringendas portas) in tantum periculum adducti Edesseni, ipsi quoque excogitabant, quæ poterant, ad sui defensionem;

g Ecce quò ordi-  
nat Rex cultū ex-  
hiberi imagini sal-  
uatoris nostri,  
quam collocauit  
supra portam ci-  
uitatis.

nem. Miserunt autem legatos quoque ad petendum auxilium à ducibus Romani exercitus. Illi: verò, qui tunc præerat Romanis copijs, & per se vexabatur ab hostibus, non poterat Edessenis mittere auxilium. Literis autem addebat animum, Epistolam Domini reuocans in memoriam, & veram quæ est in ipsa prolata sententiam, per quam dicitur, & creditur fore, vt conseruetur non direpta ciuitas. Perfæ autem cum aperta inuasionem occultas quoque molebantur insidias. Et cum procul cõpissent fodere, cogitabant per cuniculos ingredi ciuitatem. Cum verò perinde ac quidam vrinatores sub terra essent intra muros, ex tali causa contigit vt manifestæ fierent insidiæ ijs qui erant intra urbem. In illa enim vrbs parte habitabat faber æris intra muros, cuius vasa ænea in domo sublimia sonitum emiserunt, Persis sub terra pulsantibus, & puluerem effodientibus. Cum ergo planè essent inopes consilij, & essent ad extremam redacti desperationem Edesseni ciues, ad Deum confugiunt: & cum dolore cordis & lachrymis ipsum exquirunt. Noctu autè apparet Episcopo (Erat verò is Eulalius) mulier quædam honesta & moderata, præstantior quàm vt homo esset, ei consulens, vt Christi non manufactam acciperet imaginem, & cum ea faceret supplicationem, foretque, dixit, vt Dominus omnino sua ostendat miracula. Episcopus autem dicebat, se omnino ignorare, an sit apud ipsos, an apud alios ea imago. Tunc dicit ei quæ in muliebri apparebat habitu. Supra portam ciuitatis in hoc loco, hoc modo, absconsa fuit hæc imago. Manè ergo Episcopus euidenti visione fretus, ad locum veniens cum precibus, & pericrutans, inuenit hæc diuinam, integram & incorruptam imaginem, & lucernam quæ tot annis non fuerat extincta: & in tegula ante lucernam imposita ad eius custodiam, aliam expressam similitudinem similitudinis, quæ in hodiernum diem conseruatur Edessæ. Cum ergo sumpsisset in manus hanc diuinam Christi, qui est Deus & homo, effigiem: meliori spe concepta venit ad eum locum, in quo Perfæ fodientes, ex æris sonitu deprehensi fuerant. Et cum cõpissent ciues fodere intrinsecus, vbi sibi inuicem appropinquarunt, ex illa lucerna oleum instillantes in ignem qui fuerat eis paratus aduersus inimicos, & immisissent contra Perfæ qui erant in cuniculo, omnes perdidit. Et cum hinc liberati essent ab insidijs, eadem vsi sunt experientia aduersus machinas quæ erant extra muros, & eas repente combusserunt: & multos consumperunt ex ijs qui erant in eis hostibus. Jam 4 autem effecti fidetiores, lapides quoque: & muris emiserunt, & à quibus ducem quandam exercitus hostium contigit interimi, & alios multos cum eo. Nec id solum, sed etiam ea quæ extrinsecus à Persis accessit fuit pyra aduersus eos qui erant intus, quæ olearum, & multarum aliarum, quas immiserat arborum alebat infinita materia, effecti diuinæ imaginis auxilium ferentis virtus, vt contra ipsos esset qui accenderant. Postquam enim ex alto Eulalius eam à muro suis explicasset manibus, & obiret ciuitatem, repente cum peruenit ad hunc locum, ventus vehemens excitatus aduersus eos qui hunc rogam accendebant, flammam conuertit, quæ eos persecuta fuit, & exulsit, sicut olim Chaldæos. Non sunt hæc miracula nullis approbata testibus, aut oratione composita ad aures oblectandas, aut à nobis conficta deceptio: sed tres simul Patriarchæ, Job Alexandrinus, Christophorus Antiochenus, & Bassilus Hierosolymitanus hæc scripserunt, & hæc ita se habere significauerunt Theophilo Imperatori, qui sacras imagines iniuria affecterat: quædo multis ostendentes, quàm sint sacræ & venerandæ imagines, de hoc quoque tractauerunt. Licet autem ei qui velit ipsam prolixam legere epistolam, & id discere, Sed 5 Euagrij quoque Ecclesiasticæ si quis diligenter legerit historiam, sciet omnino quenam de hac sacra imagine narret in quarto lib. Scribit enim, quod cum alijs de causis Chosroë, tum ob eam potissimum rationem exercitum duxerit, vt aperte ostenderet esse falsum, quod à Christianis de Edessâ iactabatur ciuitate, eam non posse expugnari ac diripi. Cui cum magnum lignorum struem, & penè infinitam breui multa manu militum coëgisset, & ea circum circa fixisset aduersus muros ciuitatis: deinde terram in medium eorum iniecit, & alium murum ei ex aduerso edificasset, fuit altior muris Edessæ. Et sic ex superioribus locis, & supra modum dexteris, erat mox tela emissurus aduersus eos qui pericula adibant pro ciuitatis defensione. Quod quidè cum viderent Edesseni, aperte veluti montè excitari aduersus inania, per quem tanquæ ex plano, credebant hostes esse ingressuros ciuitatem, etsi planè essent perplexi, & nescirent quid agerent, machinantes tamè ipsi quoque quæ poterant, aggrediebantur ducere fossam ante murum illum recenter factum, vt si possent attingere vallos qui erant ante aggerem, terram in fossam attraherent: & sic magnus ille murus, tanquam somnio effictus, citò pessundaretur & dilueret. Postquam autem absoluta quidem esset fossa, ignem verò in lignea immittentes à scopo aberrarent, nec posset ignis, propterea quod terra esset constipata, & ligna adhuc viridia, aliquid apprehendere, cum hanc sacram imaginem in illâ recenter ductam fossam tulissent, & ex ea aquam sanctificassent, eaque rogam, & ligna aspersissent, effecerunt, vt ignis esset efficax. Et fidei eorum qui hæc fecerunt, opem ferente diuina virtute; facta est aqua igni tanquam oleum, & accendit.

4. Vide mirabilem effectum huius venerandæ imaginis.

5. Quod Euagrij iste de hac veneranda imagine, ex hoc eodè miraculo per eam edito ita scripserit, si alterum quis testimonium habere cupit (vt iuxta illud Domini in ore duorum vel trium testium omne verbum) Secù de Nicæna Synodi actionem quinta tam legat, vbi ipse us Euagrij Ecclesiasticæ historia hoc idem narrans adductur cum alio religiosissimo viro, Leone noie, de sacra hac imagine fide faciente, & accendit.

accendit flammam, & consumpsit quicquid apprehendit. Tunc ergo Rex Perfarum desperas fore, ut urbs caperetur, cum didicisset vndenam haberet auxilium, processit ad inuendam cum eis conuentionem, & percusso federe reuersus est in suam regionem. Erat autem ipse quoque haud ita longo post tempore beneficium affecutus ab hac sacra imagine, quæ hostes eius beneficio affecerat, & suos de medio sustulerat. Eius enim filia, quam daemone inuaserat spiritus, & excesserat è statu, qui est secundum naturam, assidue clamabat ab eo vexata: Nisi venerit Edessa imago non manu facta, id quod in ea habitat non esse egressurum. Quod cum Rex audisset, & quæ in obsidione euenerant considerasset, (neque enim eum lauit quæ repente extitit virtus admirabilis, & audacia Edessenorum) scribit statim ad Præsidentem ciuitatis & ad Metropolitanum Eulalium, & ad commune ciuitatis, ut statim ad eum mitteretur diuina, & maximæ virtutis effigies: adiciens etiam causam, nempe filia calamitatem, & omnino rogans, & instans, ne frustraretur petitione. Illi autem Persicos mores suspectos habentes, & timentes ne Rex Perfarum veller eorum vires dolo subripere, & cauentes, ne cam, in cuius erant tutela, & quæ eos beneficio afficiebat, perderet, nec eo prætextu inicit pacem soluerent, capiunt consilium prudens & eis utile. Cum itaq; omnino equalis, & quoad eius fieri poterit, similem non depictæ depictam effinxissent imaginem, mittunt ad eum qui petierat. Postquam autem fuerunt intra fines Persidis ij qui afferebant imaginem, statim per filiam Regis exclamauit demon, se statim exiturum, & mutaturum esse habitationem, propter eius qui venit potentiam, si modò reuerteretur quæ accersita fuit imago, & non appropinquet regiæ, neq; ciuitati Perfarum. Quod à Rege magnopere contendeat, & ab eo supplex petebat. Cum Rex autem esset pollicitus, egresso è puella demone, & Regis filia sanitati restituta, Chosroes, siue implere volens daemone petitionem, & confirmare quod erat pollicitus, siue eius qui veniebat extimescens potentiam propter malos, & scelestos suos mores, misit qui iuberent, ut hæc imago reuertere in suam ciuitatem, è qua exierat, adiectis à se missis donis ad eos qui eam miserant. Erant ergo apud Edessanos hæc preciosos opes, thesaurus qui non potest exinaniri, imago illa primaria, & nõ depicta, quæ semper ab eis honorabatur, & eos vicissim custodiebat. Postquam autem ad hanc vrbem Regiam vndiq; cõfluxerunt, quæ sunt optima, & pulcherrima, eratque Dei voluntas, hanc quoque sacram imaginem hic recondi cum alijs thesauris: Romanus, qui erat Romanorum dominus imperij studium adhibet, ut per ipsum ciuitatum Regina hanc consequatur. Diuersis verò temporibus mittens Edessam petebat, ut ea cum epistola quam Dominum sua manu scripserat, ad eum mitteretur: & promittebat se contra eis daturum in permutatione Sarracenos numero ducentos, & argenti signati duodecim millia. Edesseni autem dicebant, sibi non cõducere suæ ciuitatis custodem & conseruatricem, argento & hominibus mortalibus permutare. Cum aut ille sæpè petendo instaret, illi verò sæpè preces reijcerent: tandè sexies millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo anno ab origine mundi misit Ameras Edessenus, rogans ut scripta cautione per aureum signaculum quod haberet firmitatè, fide iuberet Imperator, non esse Romanorum exercitus hostiliter inuafuros quatuor ciuitates: dico autem Rocham, quam vox Barbara vocat Edessam, Charam Sarotze, & Samosata, neque ex eorum agris prædas esse acturos, aut eos qui in illis habitant, redacturos in captiuitatem: tradendos autem esse sibi ducentos Sarracenos ex contribulibus, cum ea quæ prius fuit promissa quantitate pecuniæ: Quod si faceret, sciret se ad eum esse missurum illam quæ quærebatur, imaginem, & Christi epistolam. Imperator verò eius boni desiderio, concedens omnia quæ fuerant proposita, cum dedisset ea quæ petebantur, misit Abramium Deo charum Samosati Episcopum, qui illo tempore hic agebat ad diuinam illam suscipiendam imaginem, & Christi Dei nostri epistolam. Aduertens autem & qui misit, & qui erat minister: ne in ea tradenda callidè deciperetur, & pro non descripta & vera traderetur ea quæ tunc fuit descripta propter Persicum casum, has ambas cum alia quæ celebratur in ecclesia Nestorianorum, quæ ipsa quoque, ut est verisimile, sumpta fuerat ex prima, quæ sitas accepit ad fidem faciendam. Quæ rursus sunt redditæ, retenta sola principali, & vera. Sed hoc quidem postea.

Tunc autem excitabatur magnus tumultus à fidelibus qui erant Edessæ, ut qui non sinerent à se auferri, quæ erant pretiosissima, & propugnacula eius quæ ipsos tulerat ciuitatis: donec præfectus Sarracenorum, alijs quidem persuasus, alijs verò coactis, alijs verò etiam minis mortis territis, effecit, ut ea traderetur. Cum autem tonitrua & fulgura cum pluuia vehementissima diuina prouidentia subito erupissent, dum Edessa esset exitura imago, & Christi epistola, rursus mouebantur ij qui ea prius retinebant, & affirmabant Deum ijs quæ fiebant significare diuinam voluntate non fieri rerum sanctissimarum ex loco translationem. Sed cum Præfectus Sarracenorum, penes quem erat vniuersa potestas, statueret standum esse conuentum, & implendum esse promissum, egreditur è ciuitate effigies pretiosissima,

tiouissima, & epistola à Deo scripta: & huc afferebatur. Et viam quidem conscientes ij qui ea ferebant, peruenerat ad Euphratem: & rursus tumultus excitatur nullo priorum minor, Edessenis dicentibus: quod nisi diuinitus ostensum fuerit signum aliquod, nullo modo dimittent id, quo continetur eorum securitas: datur ergo eis signum, cum essent infideles, & tentarent. Naui enim, cum qua erat eis propositum transmittere Euphratem, cum adhuc esset in portu in partibus Mesopotamiæ, ubi eam solum ingressi sunt Episcopi, diuinam imaginem afferentes & epistolam, cum seditiosi tempestate adhuc retinerentur, repente sine remigibus, sine eo qui gubernaret, aut traheret, appulit in terram quæ erat ex aduerso, gubernata sola diuina voluntate. Quod quidem omnes qui conuenerant, stupore impleuit & admiratione, & persuasit, ut non inuiti concederent emissionem. Hinc perueniunt Samosata ministri eorum quæ ferebantur. Erant autem Samosatorum, & Edessæ Pontifex & eius primus Præsbyter, & alij quidam religiosi Christiani, cum quibus vnà erat etiam minister Ameræ, qui Romam reuerteretur. Hic cum aliquot dies essent morati, multis illic factis miraculis, rursus iter sunt ingressi. Et rursus in via innumerabilia fiebant 6 miracula à sacra imagine, & Christi epistola. Cæci enim ex improviso aspicebant, & claudi reddebantur sani, & membris integri: saltabant qui longo tempore in lecto decubuerant, & sani fiebant, quibus erant manus aridæ: & (ut semel dicam) fugabatur omnis morbus & infirmitas, & qui sani erant, Deum glorificabant, & laudabant eius admirabilia. Cum autem multum iam viæ confecissent, veniunt etiam ad sanctissimæ Deiparæ monasterium, quod vocatur Eusebij monasterium, quod quidem est in loco qui dicitur Optimatum. In templo verò huius monasterij, quo par fuit honore reponitur capsula, quæ miraculorum effectricem tegebat imaginem: & multi qui accesserunt pura & sincera affectione curati sunt à suis morbis. Quod etiam venit quidam vexatus à demone, quo tanquam instrumento vtens malus spiritus, & multa per ipsum eloquens quæ pertinebant ad laudè imaginis & epistolæ (Nam olim quoq; Nouimus quis sit sanctus Israël, dicebant qui erant earundem cum illo partium) tandem hæc quoque est quasi vaticinatus. Accipe, dicens 6 Constantinopolis gloriam & læticiam, & tu Constantine Porphyrogenite tuum imperium. His dictis fuit homo curatus, & statim liberatus à vexatione daemone. Horum autem verborum fuere multi testes. Nam cum Imperator misisset obuam ei quod desiderabat, magistratus & primos totius senatus: & multi ex satellitibus simul cum eis exiissent, accidit ut magistri & patricij cum inferioribus ordinibus ea audirent, & de ipsis ferrent testimonium. Et quoniam quæ dicta fuerant, citò eueniunt, iure est dubitandum, vndenam præscientia accesserit ad daemone. Non enim creduntur eam ex se habere, cum à diuina gloria exciderint, & pro luce dicti fuerint tenebræ. Sed clarum est, quod modo diuina virtus vsa est Balaamo ministro eius quæ tunc fuit prædictionis, & alijs sæpè ea re indignis, sapienti quodam & solerti consilio: ita nunc quoq; virtus quæ erat in diuina effigie, vsa est demone. Et ideo per eum præsignificauit quæ mox erant euentura. Sed cum hoc quidem sic euenisset, eius meminisse interim non fuit fortasse alienum. Pergamus autem ad ea quæ sequuntur narranda. Decimoquinto mensis Augusti, Imperatoribus de more festum 7 celebrantibus semper virginis & Dei matris Mariæ in venerabili templo, quod est in Blachernis, circa crepusculum illuc peruenerunt ministri harum rerum pretiosarum. Et reposita est in superiore oratorio diuini huius templi arca, quæ intus habebat imaginem & epistolam. Quò venientes Imperatores eam extra reuerenter adorauerunt. Deinde cum honorificè magno comitatu, & multis lampadibus ad regiam eam portassent triremen, cum ea uenerunt in regiam: & in templo quod illic est, & nominatur Pharos (propterea fortasse quod sicut vestis splendida, id sit egregie ornatum) eam reposerunt: die sequenti qui erat mensis sextus decimus, piè & reuerenter saluantes eam rursus, & adorantes. Illinc Sacerdotes, & iuuenes Imperatores (senex enim domi miferat propter corporis infirmitatem) cum psalmis & hymnis, & copioso lumine, per descensum ad mare, ea in triremi regia rursus imposita, prope urbem remigantes, ut quodammodo urbem conseruaret per ipsum in mare ingressum, appulerunt extra murum ciuitatis, qui est ad occidentem. Quo in loco egressi è naue, pedibus ingredientibus Imperatores, & totus senatus, & sacrorum Antistes cum tota Ecclesiæ congregatione, eo quo par fuit comitatu profecuti, tanquam aliam arcam vel potius supra eam vas deducebant, quod illa sanctissima & pretiosa custodiebat: Et cum quæ erant extra muros transmississent vsque ad portam auream, deinde ingressi ciuitatem cum psalmodijs & hymnis sublimibus, & canticis spiritalibus, & infinito lumine lampadum publicam celebrantes deductionem, iter faciebant per mediam ciuitatem, sanctificationis & roboris per hoc esse participem ciuitatem credentes, illesamq; & inexpugnabilem esse in eternum conseruandam. Otiosa autem turba concurrente ad spectaculum, homo quidam paralyticus & imbecillus, & qui iam longo tempore suis innitebatur famulis, surrexit, ut videret

6 Ecce quot miracula ostendit Deus pro approbatione recti cultus qui imaginibus exhibetur,

7 Imperatoribus de more festum celebrantibus semper virginis, & dei matris Mariæ hoc est, solemnitate assumptionis eiusdem.

8 Vide cum quodammodo honore, hymnis, psalmis, canticis spiritalibus & lampadibus pretiosa hæc deducatur imago, ut tota sanctificet ciuitatem

deret diuinā imaginem transeuntē: qui simulatque eam aspexit, præter opinionem sanus effectus, cum cognouisset esse confirmatas & corroboratas sales suorum pedum, accurrat ambulans ipsis pedibus: & osculatus est caplām imaginis, & Deum magnificauit, narrans quod in se factum fuerat miraculum. Quem cum vidissent omnes qui simul aderant, & verba eius audiuerunt, emisserunt gloriam Deo vniuersorum, qui semper facit admirabilia. Tam multę autem lachrymę præ gaudio sunt profusę, & tam multę ad Deum preces, & gratiarum actiones factę sunt ab vniuersa ciuitate, diuina imagine, & veneranda epistola, transeunte per mediam ciuitatem, vt verbis explicari nequeant, vt pote quod quę vidit oculus non possit consequi oratio. Res enim quę sunt excellentes pulchrius est videre, quàm audire. Solentq; talia relinquere à tergo orationem. Cum ergo ad forum, quod est ante Augustium, venissent duces huius celebritatis, & à via recta parum declinassent ad sinistram, veniunt ad clarissimū templum sanctę Sophiæ: & intra adytorum propitiatorium reponunt pretiosam imaginem, & epistolam. Cum hic autem adorasset tota Ecclesię congregatio, & vt par est, honorasset, illic rursus egressi sunt cum sancto onere, qui peragebant processionem, & cum venissent in regiam, in auro quod cognominatur Triclion, super thronum imperatorium in quo confueuerunt respondere de rebus magnis, tunc diuinam collocant imaginem, cathedram omnino sanctificari imperatoriam, & simul iustitiam & benignitatem eis planè largiri qui in ea sedebant, non immeritò credentes. Intensa autem de more facta oratione, post eam impletā hinc sublata fuit diuina imago, & in prædicto Phari templo, in dextera parte quę vergit ad orientem, conseruata fuit & reposita ad gloriam fidelium, ad custodiam Imperatorum, & ad tutelam totius ciuitatis & status Christianorum. Sed ó diuina similitudo eius quę mutari non potest patris similitudinis, O character characteris paternę substantiæ. O venerandum & omni honore dignum signaculum primarię pulchritudinis Christi Dei nostri (Tecum enim loquor, tanquam cum re animata) conserua, & custodi semper eum qui pię & moderate nobis imperat, & tui aduentus memoriam luculentè celebrat. Quem cum tua benignitate ad uitam & paternam sedem extulisti, conserua eius germen ad generis successiōem, & sceptrorum perpetuitatem: Statum pacificum præbe reipublicę. Concede, vt hæc regina ciuitatum maneat inexspugnabilis: & vt nos placet archetipo tuo Christo Deo nostro, admittamur in eius regnum cęleste, eum glorificantes, & celebrantes: Quoniam eum decet gloria & adoratio in secula seculorum. A M E M.

## ANDREAE EPISCOPI CRETENSIS

Hierosolymitani, De pretiosā & viuificā Crucis venerabili exaltatione.

*Apud Simeonem Metaphrasten.*



**C**RUCIS festum celebramus, & illustratur totus Ecclesię cœtus. Crucis festum celebramus, & gaudij fulgoribus, resplendet facies orbis terrę. Crucis festum celebramus, per quam expulsę sunt tenebrę & lux est introducta. Crucis festum celebramus, & simul cum crucifixo extollimur, in inferis terra relicta cum peccato, vt suprema possideamus. Crux extollitur, & simul extollit humani iacetem humanitatem. Crux extollitur, & terrefcit dæmonum elatio. Crux extollitur, & Satanę aduersa potentia decidens cedit & contrahitur. Crux extollitur, & ciuitates festum diem agunt, & populi libant lætitiā. Crucis enim meminisse, est apertum gaudij argumentum, & contractio tristitię. Vel crucis autem cerni figuram, quantum est? Fit enim magnanimitatis cōciliatrix, & à timore liberatio ei qui eam aspicit. Talis est magna illa crucis possessio: & qui eā possidet, possidet thesaurum. Auri fortasse putatis me dicere thesaurū, aut margaritarū, & Indię gemmarū longè pretiosissimarū? Ego autem id quod est omnium bonorū optimum, ac pulcherrimū, req; & nomine longè magnificētissimū, meritò thesaurū appellauerim, in quo, & per quę, & in quę vniuersa nostrę salutis summa reposita, fuit correctā, & in statū pristinum restituta. Si nō fuisset crux, Christus nō fuisset actus in crucē. Si nō fuisset crux, non fuisset vita ligno affixa. Et si non fuisset affixa, non ex latere salientis riuī in corruptionis manassent sanguine & aqua, quę mundū expurgant: non fuisset ruptū peccati chirographū: nō assecuti fuisset libertatē, nō ligni vite fructū percepissemus: nō aperit fuisset paradysus, nō versatilis rhōphęa cessisset ē via Edē: nō larro habitasset paradysum. Et quid hæc dico? Si nō esset crux, nō fuisset Christus in terra. Si nō fuisset Christus in terra, non fuisset virgo, & si nō fuisset virgo, non fuisset Christi secūda generatio, non fuisset Deus in homine, non partus, non presepe, non fasciæ, non octauo die circumcisio, nō parēibus subiectio, non ætatis processus, non corporis incrementum, non apparatus, non baptisimi participatio, non

non effectio miraculorum: non Iudas proditor: non Pilatus iudicans: non Iudæorum audacia clamans crucifigi innocentem. Si non esset crux, mors non fuisset cōculcata: non fuissent spoliati inferi: non morte affectus fuisset serpens acerbus. Propterea Crux res est magna & pretiosa. Magna quidem, quod multa bona per ipsam rectè gesta fuerint, & eò plura, quod Christi miracula, & perpelssiones, aduersus omnem rationem obtinent victoriā. Pretiosa autē, quod Dei passio & trophæum est Crux. Passio quidem, propter voluntariam in ea mortem eius qui est impatibilis. Trophæum autem, propterea quod per ipsam fauciatus fuerit diabolus: cum illa verò fuerit quoque victa mors, contrita autem fuerint etiam claustra inferorum: & postremo fuerit Crux commune totius mundi salutare. Crux, spes Christianorum, seruatrix desperatorum, portus eorum qui tempestate iactantur, medica infirmorum: expultrix vitiorum, datrix sanitatis, eorum qui morte affecti fuere, vita: pietatis proscriptio, blasphemię obstructio. Crux, arma contra inimicos, sceptrum regni, diadema pulchritudinis, figura non scripta, virga potentię, fidei propugnaculum, baculus senectutis, dux cœcorum, lux eorū qui sunt in tenebris, eruditrix insipientum, magistra infantium, peccati deletio, penitentię indicatio, vitę conciliatrix, mortis solutio, interitus alienatio, ignis extinctio, apud Deum fiducia, clavis regni cœlorum. Crux, custos in nocte, in die turris, in tenebris deductrix recōciliatrix, refugium supplicibus, solatium amicis: patrona, tutatrix, adiutrix, in tentationibus opitulatrix, in periculis seruatrix, in necessitatibus auxiliatrix, in mari gubernatrix, in ærumnis refrigeratio. Crux noctu seruat dormiētes: simul vigilat cū vigilantibus: vnā quiescit cum ijs qui laborant. Crux, robur imbecillorum, requies laborantium, alimentum esurientium, vires ieiunantium, aliptes Athletarum, regumentum nudorum, comes hospitem, castigatrix diuitum, pauperum procuratrix, protectrix viduarum, tutrix orphanorum. Crux, honor magistratum, potentia Regum, belli ducum victoria, sacerdotum gloria, Monachorum adiutrix, virginiū cohabitatrix, signaculum castitatis, vinculum coniugij. Crux, custos ciuitatum, tutela domorum, quę amicitiam coniungit, inimicos vlciscitur, resistit hostibus, gentes persequitur, quę est stimulus Barbarorum, pacis distributrix, charitatis administratrix, mundi reconciliatio, sinium descriptio, cœli altitudo, terrę profunditas, creatę naturę coagmentio, terrę quę apparet longitudo, latitudo orbis terrę, & vt paucis dicam, Crux, caput, & summa Christi perpelssionum, miraculorum, quę in nos facta fuere, coronis. Hęc & Christi gloria vocatur, & Christi appellatur altitudo. Hęc & desiderabilis calix intelligitur, & pro nobis susceptarum perpelssionum conclusio. Quod autem sit crux Christi gloria, audi eum dicentem: Nunc clarificatus est filius hominis: & Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso, & continuò clarificabit ipsum. Et rursus: Clarificatio nomen tuum. Venit ergo vox de cœlis, dicens: Et clarificauit, & iterum clarificabo: illam innuens clarificationem, quę tunc facta est propter crucē, elementorum, inquam, mutationē & commiserationem, ac consensionem. Oportebat enim simul cum creatore per consensum res quoque creatas affici. Quod autem Christi quoque altitudo sit crux, audi quid ipse dicat: Quando ego exaltatus fuero, tunc omnes ad me traham. Quomodo etiam alibi dicit: Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita oportet exaltari filium hominis? Quamobrem? Vt omnis qui credit, inquit, in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Vides crucem esse Christi gloriam & fortitudinem? Vis scire, quod vbi est altitudo, illic adest etiam gloria? Audi David dicentem: Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua. Et Esaiam rursus, tanquam à facie Christi: Nunc exurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc glorificabor. Quoniam ergo gloria est altitudo: Crux autem hodie in altum extollitur: Christus profectò glorificatur. Si enim crux est gloria Domini, Christus ergo est altitudo crucis. Crux ergo hodie in altum extollitur, vt Christus glorificetur. Non in altum extollitur Christus, vt crux glorificetur. Glorificatur Christus, vt nos secum simul extollat. Crux ergo in altum extollitur, & piorum spiritum ac mentem simul extollit. Glorificatur Christus, & simul glorificat eos qui ipsum glorificant. Crux in altum extollitur, & dæmonum detrahit supercilium. Glorificatur Christus, & eorum qui propter peccata ceciderunt, delet ignominiam. Crux in altum extollitur, & cadunt simulachra. Glorificatur Christus, & feritur diabolus. Crux in altum extollitur, non solum quod Christus fuit in altum elatus: sed quod manifestus euasit tempore imperatorum qui crediderunt in Christum. Hoc autem non ita fecit, vt qui antea simulatione & probabilitate quadam ad se multos atraxerunt, sed diuina & syncera virtute, ac verę fidei solida & stabili firmitate. Postquam enim post mortem in cruce susceptā, vitæ & mortis Dominus post tres dies reuixit, inuidiæ stimulis puncti Iudæi, & timore affecti, ne quid ex rebus illis sacrosanctis quę fuerunt in illa veneranda & beata passione, seruatarum, Iudæos quidem vlciscendi esset instrumentum, custodiendi autem eos qui crederent in Christum, ea desoderunt in intimis terrę sinibus, illic deponētes imprimis pretiosum



thesaurum, Crucem, inquam, & omnia quæ ad crucem pertinent, nempe clauos & lanceam, & quem in cruce Pilatus scripsit, & affixit titulum. Deinde cum Deus tradidisset Christianis sceptrum imperatoria, & totum Romanorum imperium, ei tunc placuit per piam mulierem, mulierem regiam, & quæ regis habuit spiritus, tunc filio imperante Christianis sine labore, & diuino, ut ita dicam, instinctu sapientem reddere: quæ partim quidem grauitate principali, partim autem nonnunquam communibus blanditijs, regulariter autem omnia faceret, quæ inflexibile Iudæorum poterant cor flectere. Et citò quærenti Imperatrici communis apparuit thesaurus, Deo celeriter donum porrigente mulieri, hanc dico Domini crucem, quæ in vniuerso mundo hodie extollitur, cum qua etiam omnia quibus beata illa & toti mundo salutaris fuit passio dispensata extolluntur. Propterea ergo hodie diem festum celebramus, propterea frequentes conuenimus, quòd sanctum illum quod olim latebat, hodie euasit manifestum: quòd thesaurus qui fuerat absconditus, ex terræ metallis resulsit, sicut aurum: quòd id quod erat in terra desolatum, reuelatum est maximè in signe opus imperij Christianiorum: quòd cessauit procella dæmonum cum crux euasisset manifesta: quòd qui aduersus inimicos à Christo fabricatus fuerat gladius, è terra euasit manifestus: quòd suum ornamentum hodie accepit Ecclesia: quòd quam illa perdidit drachmam, regale inuenit imperium.

Hæc est crux Domini, signum dominicum, arma salutaria, regia potentia, victoriæ trophæum, inter superna & inferna intermedium, eorum, qui firmiter credunt vexillum, coronis Apostolica, specula prophetica, Martyrum corona, eorū qui Christum adorant, ara. Ex quo enim crux, Christus adoratur. Ex quo crux, filius Dei est agnitus, Ex quo crux, cū patre filiū adoramus: Ex quo crux, abolitæ sunt res Iudæorum, extinctæ res gentilium: liberati sumus à sanguine qui fundebatur in altariibus, cultum gustauimus incruentum, Ex quo crux, liberati sumus à nidore dæmoniorum: participamus spiritalem bonum odore vnguenti effusi. Ex quo crux, euauerunt fabulose Deorū genealogie. Ex quo crux, principio superior principium quod processit ex principio, quod est expers principij, didicimus. Ex quo crux, didicimus fidem in patrem, & filium, & spiritum sanctum: & inanum fabularum gentiū excusimus perniciem. Ex quo crux, typicorum signorū umbras expulimus, & luci veritatis quæ est in gratia, sumus reconciliati. Ex quo crux, mors fuit habita contemptui: obtusæ facti sunt dæmones: confracta sunt simulachra, cōculcata fuerunt animalium sacrificia: euersa sunt idola: vbique Ecclesiæ, altaria, psalmodiæ, stationes nocturnæ, theologie, baptismata, fidelium consensio, scripturarum agnitio, terræ contemptio, cœli acquisitio, Dei participatio: Quid opus est multa dicere? Ex quo crux, versantur homines simul cū Angelis: & ipsum cœlum patet ijs qui sunt in terra: & Deus ab hominibus capitur, & cū eis cōgreditur ac cōiungitur. Sed o crux Christi, & nostra valde pretiosa gloriatio, O lignum in signe, in quo Christus est extensus: plāta immortalitatis, ex qua Christus botrus nobis potū produxit viuificum, O crux, per quā peccati ruptum fuit chirigraphum: & scriptus fuit contractus libertatis, O crux, thesauri bonorū innumerabilium: paradisi conciliatrix, regni largitrix, peccatorum solutrix, recte factorū datrix. Te Christus in te crucifixus effecit lignum immortalitatis. Te Christus in te affixus effecit scalas viæ quæ ducit ad cœlum. Te Christus in te suspensus, benedictionis fecit conciliatricem. Te Christus in te extensus fecit relaxare vincula eorū qui erant in cathenis. In te Christus sua sponte in altū eleuatus, mundum quoque vnā secū extulit. In te Christus pro nobis in altum sublatus: in altū sublatum æneum serpentem publicè notauit. Nō amplius mordens in via serpens obseruat calcaneum. Non amplius serpens æneus, si prospiciatur, facit cessare morsus mordentium serpentium. Non est amplius maledictum omnīs qui pendet in ligno. Quomodo, & quānam ratione? Cū benedictus filius Dei Iesus maledictionem mutauit in benedictionem. Non est amplius crux execranda, cū maledictum cruci fuerit affixū: & Christus maledictum abstulerit, & eius loco nobis introduxerit benedictionem. Hæc crux Domini omnia nobis bona introduxit. Hæc crux Domini fuit multis appellata nominibus. Vocatur crux virgæ rectitudinis, regni virtutis hæreditatis: Thronus tuus Deus in seculum seculi: Virgæ rectitudinis, virgæ regni tui. Virgæ virtutis emittit tibi Dominus ex Sion. Baculus: Virgæ tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Lignum vitæ: Lignum vitæ est omnibus suscipientibus eam: ut quæ in Domino fit firma ac stabilis. Lignum plātatum: Dicit alicubi David: Secus decursus aquarum. Quos decursus? Quarum aquarū? Scripturarū à Deo inspiratarum. Scabellum: Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorare scabellum pedum eius, quoniam est sanctum. Locus. Ingrederemur in tabernacula eius, adorabimus in loco ubi steterūt pedes tui Domine. Si dederō somnū oculis meis, & palpebris meis dormitatio nem: Et requiem temporibus meis, donec inuenero locum Domino, tabernaculū Deo Iacob. Hanc crucem tacite significans Iacob Patriarcha, vicissim aliquando manus imponens nepotibus, symbolicè præsignificauit. Hanc idem præfigurans in fastigio virgæ Ioseph adorauit.

Crucis

Crucis figuram obtinuit virga eiusdem Patriarchæ Iacob, quando transijt Iordanem. Dixit enim: In virga mea transijt Iordanem. Et paulò antè crucis lignum Abrahæ ostendit id quod erat figuratum in medio cornuum arietis, quando eam hostiam quæ erat in figura posita ad indicandum crucifixum, per ouem mysticè peregit. Crucis figuram Isaac quoque impleuit, qui acceptis lignis sacrificij, patrem qui properabat eum sacrificare alacriter sequebatur. Crucis potestatem habuit virga Moysis mutata in serpentem, & transformans virgas Ægyptiorum, quæ has quidem scilicet deuorauit, illis autem fluuij fluentum effecit cruentum, ne biberet: & aliquando quidem ranas ex aquis proferere, aliquando autem locustas, & bruchos, & palpabiles tenebras, & quæcunque Ægyptiorum ostendunt calamitates. Crucis figuram obtinuit ipsa virga Moysis, quando mare rubrum dissecati murus ei & populo solidus ac firmus fuerunt aquæ. Crucis figuram obtinuit columna ignis & nubis, quibus errantem Israël, qui fugiebat ex Ægypto, deduxit Deus. Crucis figuram conseruabat ipse quoque Moyses, in monte manus in altum extollens, quando oppugnante Iesu Amalech alienigenam, ille quidè sustentabatur ab Arone, & Hur: confirmatus autem & corroboratus Israël euasit superior. Crucis figuram obtinuit virga, quæ petram percussit in solitudine, & effecit, ut ipsa pareret fluuium. Quid verò virga, quæ produxit nuce, crucem non apertè describit? Quid verò Esaias, qui terra lignea in duas partes diuiditur, non typum crucis significabat? Mitto dicere Aggæum fuisse in crucem actum: & Sisaram fuisse palo affixum: quæ crucem apertè præsignificant. Quinetiam Eliæ pellem ouillam dixerim ego crucis virtutem indicare, quando Iordanis fluuio diuiso in duas partes, ingressus est, tanquam super terram aridam. Elifæi autem vbinam ponam miraculum, quando aquæ imposito ligno, securis ex profundo fluuij ferrum sustulit, id quod est graue, tollēs eo quod est leue. Re vera res magna est crux, de qua & multis in locis fert scriptura testimonium: & eorum quæ in ea præfigurantur, quæque per ipsam quotidie peraguntur, miraculorum prius describit indicia.

Est itaque crux adoranda, quoniam per ipsam Dominum cognouimus. Crux est adoranda, quoniam in ipsa Dominum benedicimus. Crux est adoranda, quoniam cū per ipsam amarum ligni inobedienciæ gustum euouissemus, dulcedinē salutis gustauimus. Benedictū est lignum, per quod benedictæ sunt gentes. Benedictum est lignum, in quo Deus extensus fuit corporaliter. Quid est autem admirabilius, quàm Deum videre in crucem actum, idque cum latronibus? Benedictum est lignū, per quod Latro paradysum habitauit: & ligni gustus amarum gustum expulit. Quid est admirabilius, quàm quòd quem clausit deceptus Adam, eum aperuit Latro cū agnouisset? & à quo ille fuit exterminatus, hic vocatus inscriptus fuit cuius? O conuenientē mutationem. Egressus est fur, & in eius locum introductus est Latro: ille quidem propter transgressionem, hic autem propter agnitionem: ille quidem seductus ab eo qui supplantauit, hic autem simul crucifixus cum eo qui creauit. Benedictum est lignū, ex quo qui comedit latro, dignus fuit habitus delictijs, ex quo Adam, qui non gustauit, mortē prius cum vita commutauit, vt qui nimia temeritate attingisset lignum cognitionis. Verūm cū huius fuisse particeps, sensif postea dulcedinem: & accepit reuocationem. Benedictum est lignum, per quod Reges excitant trophæa, & Duces exercitus simul inferunt spolia: & Barbarorum bello capitur multitudo. Benedictum est lignum, per quod vires arcuum contritiæ confinguntur, & clypei ab igne consumuntur. Benedictum est lignum, per quod brachium superbum inflectitur, & colla inimicorum submittuntur: & terga vertit Barbarus, & fugit Scythia nemine persequente. Hodie ergo mihi vocem extollite: & cum scriptura crucis thesauro acclamemus scripturæ eloquia. Thesaurum autem crucis dico Christum filium Dei, ad quem magis decet nostra dirigi eloquia, dicendo: Omnes gentes quas fecisti, venient, & adorabunt ante te Domine: & glorificabunt nomen tuum: quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus. Moueamus hodie, o dilecti, tanquam lyram: assumamus psalteriū, & cytharam: psallamus Deo, psallamus sapienter: canamus quæ sunt gloriose exaltationis. Ostendamus in quot locis scripturæ effertur exaltatio, vt videamus quomodo hinc possumus discere crucis exaltationem, quæ est & magna, & supermundana, & eius inuentionem nō temerè celebrari in Deo Ecclesijs, quæ sunt in vniuersa terra. In altum ergo è terra crux manifesta extollitur. Quæ paulò antè propter inuidiam celabatur, in altum crux extollitur. In altū crux extollitur, non vt gloriam accipiat (Quānam enim maiorem consequi posset gloriam, cū in ea Christus fuerit affixus) sed vt Deus in ipsa glorificetur, & per ipsam prædicetur. Crux ergo in altum extollitur, vt cornu nostrum simul in ipsa ille erigat & extollat. Crux in altum extollitur, vt superbum deprimat, & humile efficiat. Crux in altum extollitur, vt liget fortem: & per nos vasa eius diripiat. Crux in altum extollitur, vt ostendat inanem Iudæorum inuidiam: ne lateat sepultus in terra vitæ thesaurus: vt nos margaritam accipiamus, quæ qui in crucem egerunt, vel inuicè manifestam reddiderunt.

R iij Quoniam

Quoniam enim fieri non poterat, vt perpetuo lateret vitæ theſaurus, multifariam autem multiſque modis miſeri examinati, & à ſua ipſorum conuicti malicia, non poterant perpetuo latere oculum, quem nihil lateret: quid facit Deus, qui in ipſa, & per ipſam, totius mundi ſalutem fecit in terræ medio? Imperatrici quidem, vt paulò antè diximus, ardens immiſit deſiderium: illis autem immittit timorem, totam eorum vitam conturbans. Qui poſtquam viderunt fieri non poſſe, quin perquireretur, oſtendentes ſe ſua ſponte facere, quod faciebant inuiti, in primis venerandum Domini ſignum manifeſtum reddiderunt. Illa autem, tanquam ex aliquo alio proceſſit firmamento, nempe terræ penetralibus, inſtar ſolis emittens radios Dominicos. Proceſſit itaque è terræ adytis ſignum Domini, per quod inferorum concuſſa laticula abſoluerunt animas quæ illic detinebantur. Proceſſit tanquam ex thalamo ſponſus, ex terrenis, inquam, cubilibus crux Domini, per quam Chriſto deſponſa, quæ eſt ex gentibus eccleſia, depoſuit multiplicem gentium impietatem. Proceſſit intelligibilis illa fidelium margarita, coronæ Chriſti, tanquam lampas, inſixa, vt vniuerſam faciat coruſcare. Proceſſit ornamentum Eccleſiæ crux Chriſti vniuerſam omnem terrenam creatam naturam decorans. Proceſſit veluti è cuſtodia innocens, vt reos reuocaret. Ex vinculis is qui nec vinci nec teneri poteſt, vt vincos redderet facile ſolubiles. Ex tenebroſis locis lucerna lucis, vt ablata nocte ignorantia, luceret lux agnitionis. Meritò ergo Eccleſia gaudens cruce Domini ſuam ornat tunicam: & aperiens ſponſi pulchritudinem, de huius diei facie gloriatur, eamque iactat & magnificat. Meritò hic quoque populus frequens hodie conuenit, vt & videat crucem in apertum prolatam, & Chriſtum in ea elatum in altum adoret ſuſcipiens. In apertum enim prolatam fuit, vt extolleretur. In altum autem tollitur, vt in apertum proferatur. Quænam ea? Quæ paulò antè quidem in loco abſcondebatur, nunc autem vbique adoratur. Hunc diem 2 feſtum hodie celebramus. Hac de cauſa frequenter conuenimus. Hoc eſt caput, & ſumma feſti præſentis. Hæc eſt myſterij declaratio. Sed iam tempus eſt ipſius crucis in altum elationem ſcripturæ cõfirmare teſtimonijs. Hoc enim ſumus paulò antè poliſciti. Nam præcurrens oratio prætermiſit ea quæ media erant. Cùm enim oporteret illud occultum & viuificum lignum, in apertum prolatum & ſublime ſublaturum, tanquam ciuitatem aliquam ſuper montem poſitam, aut lucernam ſuper candelabrum toti mundo oſtendi, ea de cauſa cùm primi primitus Chriſtiani prima regni ſceptra ſuſcepſiſſent, cum triumpho totius ſimul Eccleſiæ veluti ex excella quadam ſpecula iuſſerunt eam in altum extolli & oſtendi toti cœtui. Et hoc eſt quod nunc faciunt, qui clauum ſuſcepere Pontificium. In excelſum Eccleſiæ locum conſcendentes, & hanc glorioſiſſimam, & vel maxime adorandam crucem in altum extollentes, & sæpe ſublime extendentes, oſtendant populis, propemodum clamantes: Ecce inuenus eſt, qui fuerat abſconſus ſalutis theſaurus. Ecce ſignaculum, in quo ſignati ſumus. Ecce crux, per quam cogniti ſumus crucifixi. Ecce cornu, in quo inimicos noſtros ventilabimus, in quo illæſi tranſimus laqueos inimici, quo freti infantium tela putamus plagas dæmonum. Ecce hodie videmus oculis vitam ex aduerſo pendentem. Audiamus ergo prophetam dicentem: Extollite vocem in virtute, extollite, ne timete. Extollite Dominum Deum noſtrum, & adorete ſcabellum pedum eius, quoniam eſt ſanctum. Rurſus cum Dauide modulemur: Exaltate ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua. Exaltate qui iudicatis terram. Exaltetur manus tua, ne obliuifcaris pauperum tuorum in finem: ſed in beneplacito tuo exaltetur cornu noſtrum: Ingrediamur in ipſum ſcripturæ paradifyum. Colligamus veluti flores tempori conuenientiſſimos. Accipiamus viæ duces prophetas, qui præſignificant crucis exaltationem. Sit autem primus Moyſes Dei ſeruus & legiſtator, qui in altum æneum illum extulit ſerpentem, non vt glorificaretur, ſed vt publicè notaretur, & vt cum æris rubigine vitij virus opponendo conferens, veluti in iudicio oſtenderet mali conuenientiam. In altum ergo ſublatus fuit ſerpens ille æneus, non vt qui eſſet præfiguratio. aut figura crucis, ſed vt exemplar figuræ, aut figura ſumpta tropicè. Extulit ipſe quoque Moyſes aliquando manus, in figuram Chriſti crucifixi, & crucis, quæ nunc in altum extollitur. Stet ſol in Gabaon, & luna in valle Ailon, præcatus eſt aliquando Ieſus conſumens Amalec: non vt ſolum diem crucis ſignificaret, in quo tenebræ fuerunt diſſuſæ per totam terram: neque ſolum vt Dei virtutis altitudinem, & aduerſus inimicos elatum brachium illo die probaret, ſed etiam vt crucis præſignificaret exaltationem, & in ipſam ſolis gloriæ aſcenſum præfiguraret. Adducit etiam Abraham in figuram myſtici miraculi ſacrificium, ſed ex alto data voce ſtatim perſuaſus ardetem, qui aſpectus fuit in planta Sabec in excelſo montis ſaſtigio ſymbolicè ſacrificauit, præfigurans crucis in altum elationem. In altum manus extulit Azarias cum ſuis orans in igne fornacis Babylonis, & flammam ignis in altum elatam extinxit, manuum extensione, crucem in altum elatam ſignificans. Extulit Ionas aliquando vocem, manibus quoque in altum ſublatis, & ex alto ſtatim attraxit virtutem illæſus

2 Nota eſt feſti  
exaltationis ſan-  
ctæ crucis.

illæſus ex belua euomicus. Extulit aliquando præclara Iudith Acinacem aduerſus caput Holofernis dormientis, crucis præfigurans exaltationem, & effecit ſalutem Iſraëli. Extulit aliquando Daniel vocem in lacu leonum ad altiſſimum, præfigurans crucis exaltationem, quando prandium ei attulit propheta Abacuc raptus momento temporis. Quid autem videtur Hieremiæ, cùm loqueretur ex persona eorum qui Dominum occiderunt, dicentium: Venite iniiciamus lignum in panem ipſius, & deſeamus è terra vitam eius? Quid autem Eſaiæ ſibi voluit ea quæ dicit ſimiliter, aliquando quidem: Tanquam ouis ductus eſt ad occiſionem: & tanquam agnus coram ipſum tondentibus obmutuit: & in humilitate eius ſublaturum eſt iudicium: quoniam tollitur è terra vita eius. Aliquando autem: Et ipſe tulit peccata multorum. Vbi niſi in ligno crucis: in quam cùm panem immiſiſſent, non prius dimiſerunt, quàm in altum ſuſtulſerunt ad teſtimonium videntium, & figuram propoſitæ exaltationis? Hoc autem quidnam eſſe dixerimus, niſi exaltationem crucis, & oſtenſionem? Quo modo etiam ouis occiſionem in crucem ſublaturæ, quæ mundi peccata eliſit. Quod ipſius quoque crucis aperte oſtendit exaltationem.

Et ſatis quidem fuerit haſtenus adduxiſſe ſcripturæ teſtimonia, quæ ſignificant crucis exaltationem: ne oratio multis aſſerat ſatietatem. Nos autem Chriſtum in ea adorantes, conſideremus eius virtutis magnitudinem: & quæ per ipſam in nos ſalutaria perfectæ ſunt miracula. Sicut dicit diuiniſſimus Dauid: Deus autem Rex noſter ante ſecula operatus eſt ſalutem in medio terræ. Quòd autem in medio terræ poſitus fuerit Caluariæ locus, nemo dubitet. Oportebat enim tanquam in plani circuli deſcriptione, per mediam vniuerſam terram inſigi lignum ſalutare: vt veluti quidam alius ſol lucens in cœlo, tanquam ex quodam crucis firmamento, luminoloſos ſuos radios emitteret: in cruce occidens iis qui in terræ tumulis detinebantur. Hæc crux & lignum eſt aſpectabile, & ſignum vocatur in ſcriptura multis in locis. Quid enim eſt quod dicit Dauid: Fac mecum ſignum in bonum: & ſignetur ſuper nos lumè vultus tui Domine: Et: Dediſti ſignificationem timentibus te, vt fugiant à facie arcus: Et quod ipſe quoque Dominus clamat in Euangelijs: Et tæpe videbunt ſignū filij Dei. Et ante hoc: Signū quærit hæc generatio, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignū Ionæ Prophete? Quod ipſum quoque per Crucem oſtenditur. Simeon autem Dei ſuſceptor, quod dicit virgini benedicens, quando infantili ipeſie Dominum ſuſcepit, quid ſibi vult: Hic poſitus eſt, inquiens, in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël: & in ſignum tui contradicetur? An non per ſignum crucem vult aperte ſignificare?

Quinetiam crux vocatur potentia. Quid enim dicit Dauid? Notam feciſti in populis potentiam tuam. Sed & brachium quoque: Redemiſti in brachio tuo populum tuum. Quòd autem Chriſti virtus ſit crux, audi Paulum dicentem: Verbum crucis pereuntibus quidem eſt ſtulticia: nobis autem qui ſalui ſumus, virtus Dei eſt. Porro autem ipſum quoque Chriſtum audi dicentem Moyſi: Indurans indurabo cor Pharaonis, vt in ipſo oſtendam omnem meam virtutem: Virtutem hic ſignificans eam, quæ per virgam Moyſis in figuram crucis demonſtrata fuit, multæ magnæque virtutis oſtenſionem, per quam ei oſtendit miracula quæ ſuperant opinionem. Sic nos de cruce intelligere & ſentire didicimus. Sic fidelè Dei populū crucem honore, & colere perpetuo adhortamur. Per eam in ſagenam inductæ ſunt gentes: & fides vbique fuit diſſeminata. Hac enim cum Diſcipuli, veluti aratro, humanam naturam coluiſſent, & vberè Eccleſiæ ſegetem oſtendiſſent, eorum qui in Chriſtum crediderunt, magnam meſſem reportarunt. Hac confirmati, & huic prociſcentes martyres verberarunt eos qui ſeriebant. Per ipſam Chriſtus fuit agnitus: & fidelium Eccleſia ſcripturam perpetuo exclamans eundem inducit Chriſtū Dei filium, & ipſum per ſe Deum, & ipſum per ſe Dominum, magna voce clamantem: Si quis vult poſt me venire, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Per ipſam florent res Chriſtianorum, & in omnem partem extenduntur. Per ipſam regnū roboratur, Reſpublica ſtabilitur, cadunt inimici, ſupercilium Barbarorum deprimitur, Imahel interficitur, dæmones fulmine feriuntur. Quoniam in ipſa, & per ipſam nos ſaluos eſſe credimus: & in ipſa omnis, ſicut ſcriptū eſt, caro videbit ſalutare Dei noſtri, & videbunt Iudæi, in quem conſixerunt. Nos autem qui in eius lumine ambulauimus, cum ipſo glorificabimur, & cum Deo regnabimus, circa Trinitatē cum Angelis choreas ducentes: Quæ adoratur in patre, & filio, & ſpiritu ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum.

A MEN.

## SERMO DIVI EPHRAEM VIRI

Sanctiſſimi & Illuminatiſſimi, Eccleſiæ Edificæ Diaconi,  
De paſſione Domini Saluatoris, Ambroſio  
Camaldulenſi Interprete.

R iij EGO



GO qui timeo, & narrationem plenam horrois linguæ officio aggredi. Est enim te vera metus ingens de passione Domini Saluatoris verba facere, & tentare tantæ rei indignitatem explicare. Hodie namque traditus Dominus noster traditus est in manus peccatorum. Sed cuius rei gratia est traditus sanctus, innocens, cælestis Dominus, ac sine peccato? Qui nihil peccauerat, hodie traditus est. Venite fratres, discamus quare traditus sit Christus Saluator noster. Propter nos impios Dominus traditur. Quis non admiretur? Quis non oblupefat? Peccantibus seruis Dominus traditur, vt liberet à morte proprios seruos, qui antè peccauerant. Perditionis, ac tenebrarum filij in tenebris exierunt eum comprehendere, qui in istu oculi poterat omnes exurere. Vidit illorum audaciam Dominus, & vesanum iracundiam, seque ipsum cum omni mansuetudine sponse sua impiorum tradidit manibus. Vinxerunt perditum immaculatum Dominum, illuseruntque ei qui alligauerat fortem insolubilibus nexibus, nosque à peccatorum nostrorum vinculis soluerat. Texerunt & coronam spinarum, quas pro fructu tulerat vinea Iudæorum: Illuserunt ei, Regem appellantes, & conspuerunt in faciem eius, cuius aspectum omnes cælorum virtutes contremiscunt. En rursus angustia, dolor, & lachrymæ cor meum occupant, dum considero Dominum contumelias, probra, verbera, sputa tanta lenitate tolerantem. Venite, discamus miserationum ipsius magnitudinem. Dulcis Dominus seruum inutilem & incontinentem habuit in paradyso voluptatis, qui vbi peccauit, tormentibus traditus est. Vidit pius Dominus deficientem inter flagella, & misericordia motus, vt seruum eximeret à pœna, semetipsum pro illo flagris exposuit. Volebam hic finem facere ob nimij stuporis magnitudinem, sed rursus veritus sum, ne per meum silentium, irritarem spiritus gratiam. Pauco tamen fratres, non leuiter, dum ista pronuncio, tremuntque omnia ossa mea, cum ea diligenti admota consideratione discutio. Ipse omnium conditor Deus noster & Dominus ante Caiphan hodie seditur, quasi vnus ex reis, vnusque ministrorum ei alapam dedit. Tremuit cor meum hæc omnia cogitans. Sedit seruus, Dominus stat: & qui plenus erat sceleribus, contra insontem, atque ab omni peccati labe alienum sententiam dicitur. Contremuerunt cæli, fundamenta orbis terræ concussa sunt, expauerunt Angeli omnes atque Archangeli, Gabriel & Michael facies suas alis contexerunt, Cherubin tremantia sub rotis se abdiderunt. Seraphin illa hora alas adinuicem collisisse visa sunt, cum daret minister iniquitatis alapam Domino maiestatis. Quomodo igitur non protulerant fundamenta terræ motum, atque tremorem, cum hora illa contumelias affici creatorum suum cernerent? Cogito, ac tremore concutior, rursusque compungor, inueniens lenissimam tolerantiam benignissimi Domini. Tremunt ecce renes mei, dum loquor. Creator qui de puluere terræ hominem per gratiam finxerat, à manibus quas ipse formauerat, alapam accipit. Cauemus sollicitè fratres, ne ista omnia simpliciter audiamus, quæ pro nobis Dominus pertulit, sed ea sollicitè ruminemus, & iugi meditatione voluamus. Dic minister infelix, dic serue nequam: Cuius rei gratia Dominum alapis cædis? Serui quidem omnes cum liberi efficiuntur, accipiunt alapam, vt mortali libertate potiantur. At ipse, ô infelix, cum sit omnium liberator, iniuste alapa cæditur. Quid putas mercedis accipere à Caipha pro huiusmodi alapa? Ergone non audisti? Ergone non didicisti, quoniam filius est omnium Domini? Alapam quidem dedisti omnium Domino, sed seruus seruorum factus es in æternum, opprobrium & abominatio omnium, æterno damnatus incendio. Grande miraculum, fratres, stuporis plenissimum est, cernere Christi regis ac Domini nostri mansuetudinem. Palma cæsus à seruo rationabiliter prudenterque respondit cum omni mansuetudine ac reuerentia. Seruus furit, Dominus patitur, Dominus in sua benignitate persistit. Indignationis aculeos rixamque tumultuantis animi, iræ maxime tempore, quis continet? Dominus noster hæc omnia pertulit benignitate sua. Quis tuam ô mitissime Domine, patientiam aut ferre aut explicare possit? Huc accedite charissimi, dilecti Christi, compunctione simul & affectu summo Redemptoris illecti. Venite, consideremus pariter, quid hodie contigit in Sion ciuitate David. Semen Abrahæ charum atque electum, quid hodie gessit? Immaculatum nempe Dominum tradidit morti. Hac die Christus Saluator noster per iniquorum manus iniustissime ligno Crucis affixus est. Venite omnes, & corpus nostrum abluamus lachrymis atque gemitibus, quia Dominus noster, & Rex gloriæ pro nobis impiis morti traditus. Si quis forte nostrum dilectissimi cuiuspiam atque charissimi audiat subito mortem, vel ipsum dilectum mortuum ante oculos suos iacere repente conspiciat, immutatur facie, eiusque serenitas aspectus obnubilatur.

Ita & lucidus sol ex alto cæli axe contumeliam Domini pendentis in Cruce conspiciens, immutatus est facie, contraxit lucis suæ igneos radios, iniuriamque Domini videre non sustinens, motore se vestiuit & tenebris. Ita & Spiritus sanctus ex templo considerans dilectum

dilectum Iesum appensum in ligno Crucis, rupto honesto illo templi velo à summo vsque deorum, continuo exiit de templo. Creatura omnis in metu ac tremore fuit, quando mortuus est Saluator noster, cælestis Rex, Dominus maiestatis. Nos autem peccatores etiam contemnimus semper, propter quos ille traditus est, qui solus sine peccato fuit. Ridemus quotidie audientes passiones & contumelias Domini, & Saluatoris nostri, diebusque singulis delicias quærimus, ac omni studio vestis curam ornatum: Sol ecce propter contumeliam Domini, splendorem lucis suæ conuertit in tenebras, vt nos videntes ipsum imitemur. Dominus tuus, ô infelix, pro te in cruce contumelias afficitur, & tu vestis mollitiem, & ornamenta sectaris? Non tremis cor tuum, non mens tua exhorrescit hæc audiens? Qui solus sine peccato est, propter te impij traditur morti, iniurias, opprobria, verbera patitur: ipse verò superbia tumidus audis hæc omnia? At verò congruum ac decens est, vt grex rationalis vniuersus pastorem suum iugiter ambiat, eumque semper videre desideret. Ita obsecro, reuerentini illum, Nolite cibus lautioribus, & deliciis seculi contra propositum religionis alluere, sed in omni exercitatione vestra in pastorem vestrum semper intendite, vt ab eius vestigijs nusquam aberretis. Ne, quæso, imitatores Iudæorum simus, vt populus durus, perfidus, inobediens, & bona Dei, Saluatorisque beneficia irritans iugiter. Altissimus propter Abraham fidelem famulum suum, pronumque ipsius deuotionis affectum, tulit ab initio duritiam, ac perfidiam populi, manna de cælo ad manducandum dedit eis: verum ipsi cælesti cibo indigni, allia concupierunt, cibos planè malè olentes. Aquam rursus ex petra in deserto eis produxit, sed ipsi horum vice sibi acetum dederunt, suspendentes in ligno. Curamus, fratres, ne Iudæorum participes inueniamur, crucifigentes Dominum creatorem nostrum. Metuamus semper, habentes ante oculos passionem redemptoris nostri. Meditemur assidue poenas ipsius atque supplicia. Propter nos enim passus est impassibilis Dominus, pro nobis crucifixus est, qui solus sine peccato fuit. Quid nos, fratres, ei reddere, quid tantis eius beneficiis retribuere vnquam poterimus? Attendamus ergo nobis ipsis, ne passiones eius iritemus. Huc omnes Ecclesiæ filij accedite, qui sancto & pretioso sanguine immaculati agni redempti estis. Venite, meditemur passiones Christi cum gemitu & lachrymis, atque inter meditantem contremiscamus, dicentes adinuicem: Christus Saluator noster pro nobis peccatoribus morti traditus est. Perpende frater, quidnam sit quod audisti: Deus sine peccato, Altissimi filius pro te traditus est. Aperi cor tuum, considera ipsius passiones diligenter, & ita tecum tacitus volue: Deus, in quem peccatum cadere non potest, hodie traditus est, hodie illusus, hodie consputus, hodie flagris cæsus, hodie percussus alapis est, hodie coronam spineam tulit, hodie crucifixus est cælestis agnus. Contremiscat cor tuum, horreat anima tua, in hac iugi meditatione passionum Domini tui quotidie lachrymas funde. Dulces quippe nimium sunt eiusmodi lachrymæ, illustraturque anima passiones Christi iugiter verians. Huiusmodi sit semper meditatio tua. Lachrymare quotidie, gratias referens Domino pro his quæ pro te passus est, vt in die aduentus eius sint tibi lachrymæ tuæ gloria & exultatio ante tribunal illud terribile Iudicis: affligere tu quoque, dum intentè cogitas, quæ pro te pertulit pius, ac mitissimus Dominus. Tolerantationes, gratias ex animo referens. Beatus sanè qui semper ante oculos habet cælestem Dominum, & passiones eius: qui que seipsum crucifixit mundo, qui omnibus vitiis, terrenisque negotiis mortuus est, qui imitator factus est Domini sui. Hæc sapientia, hæc prudentia, hic affectus est fidelium omnino famulorum, cum semper imitatores sunt Domini sui in operibus bonis. Alpicis, ô homo, immaculatum Dominum in cruce pendentem, & audes infelix in deliciis, & risu peragere cursum, quo viuis in terra? An ignoras miser, quod is qui crucifixus est Dominus, de his omnibus abs te exiger rationem? Tu quidem nunc negligis, & contemnens rides, & passim delitijs solueris, sed veniet profectò dies illa terribilis, dies ultionis, cum sine fine iugebis, ac præ doloribus tuis in igne perpetuo cum eiulatu proclamabis, neque erit omnino qui respondeat, & misereatur animæ tuæ. Adoro te Domine, benedico te pie, precor te sancte, tibi procido amator hominum Domine, te immaculatè glorifico, quoniam tu vni-genitus Dominus omnium, qui solus sine peccato es, pro me indigno & peccatore morti traditus es, & morti crucis, vt peccatoris animam liberares, & à peccati nexibus solueres. Quid tibi pro his omnibus retribuam Domine? Gloria tibi piissime: gloria tibi misericordissime: gloria tibi longanimis: gloria tibi qui omnia peccata remittis: gloria tibi qui descendisti saluare animas nostras: gloria tibi qui te in vtero virginis nostra carne vestisti: gloria tibi qui pro nobis es natus: gloria tibi qui propter nos tentus es: gloria tibi qui victus es: gloria tibi qui flagris cæsus es: gloria tibi qui consputus es: gloria tibi qui crucifixus es: gloria tibi qui sepultus es: gloria tibi qui resurrexisti: die tertia: gloria tibi qui predicatus es: gloria tibi qui creditus es: gloria tibi qui assumptus es in cælum: gloria tibi qui cum

x Vide hic imponi  
delectum ciborum,  
& a lautioribus  
abstinentiam.

qui cum gloria ingenti sedes ad dexteram patris, gloria tibi qui iterum venturus es in gloria patris, & sanctorum Angelorum, ad iudicandum omnem animam, quæ irritas facit sanctas passionis tuas, in hora illa horrenda atq; terribili, quando virtutes cælorum mouebuntur, cum simul venient Angeli, Archangeli, Cherubin & Seraphin cum tremore magno in conspectum gloriæ tuæ, cum tremefacta quatientur fundamenta terræ, & spiritus omnis exhorrebit præ inæstimabili gloria immensæ maiestatis tuæ. In illa hora, quæso, operiet manus tua sub alis tuis, & liberet animam meâ à sempiterno igne, & stridore dentium, & exterioribus tenebris, & perpetuo gemitu, vt ego te sanctum Dominum & Redemptorem nostrum benedicens, dicam: Gloria tibi Domine, qui me peccatorem per immensas miserationes benignissimæ pietatis tuæ saluare dignatus es. Qui cum patre, & spiritu sancto viuus & regnas, per omnia secula seculorum. Amen.

LAMENTATIO SANCTISSIMAE

Dei generitricis, prope Crucem stantis, per eundem  
Diuum Ephraem.



**T**ANS apud crucem purissima virgo, Saluator emque in ligno suspensum suspiciens, plagas reputans, intuens & clauos, querelas, colaphos, ac flagellationem, cum grauibus suspiriis, cum fletu ingenti, cum lamentis dolorosissimis exclamauit, dicens: Mi fili dulcissime, dilectissime fili, quomodo cruce sustines? Mi filii, & mi Deus, quomodo sputa, clauos, & lanceam: quomodo pateris alapas, rufus, iniurias, spineam coronam, purpuream vellem, spongeâ, arundinem, fel & acetum? Quomodo pendens in cruce denudatus mi fili, qui cælum nubi- bus contegis? Quomodo sitim fers, qui es opifex, qui que mare & aquas omnes creati? Quomodo moreris insons in medio scelestorum? Quidnam comisit? Qua in re, fili mi, Hebræos offendisti? Et cur ergo te isti simul iniqui, simul ingrati cruci suffigunt? Quorum claudos, & per multos valetudinarios sanasti, mortuos viuificasti, paralyticum, id est, membris omnibus luxatum consolidasti, mi fili pietissime: qui ab vtero cœcum illuminasti, mi Saluator, viduæ filium suscitasti, & omnium vita: qui filiam Chananeæ seruasti, Centurionis filium à morte libera- stis. Arena quantumuis numerosa mensuram habere potest: at tua miracula fili, omnem profusum modum excedunt. Lazarum à monumento suscitasti: Mi Lazare, iniqui ueni exi de sepulchro: Et vox tua eum traxit ad inferis, & ad vitales auras reuocauit. Tu verò quomodo interis, fili mi dulcissime, magnanime Deus? Deficio te suspiciens in ligno suspensum, concla- uatum, plagisque plenum, mi fili, O Iudæi illegas, & Christi interfectores, iniqui in Deū, & in creatore vestri ingrati: Nōne manna vos aluit in eremo? nōne mare per Moysen diremit? Nōne tradidit in terrâ promissionis? At tu, popule nequâ, & Christi abnegator, pro commo- dis & bonis contraria reponis, pro manna fel, pro aqua acetū. A marissima te portione pota- runt impij, mi fili. Quinque panibus aluisti quinque hominū millia: Iudæam tuis cōcionibus implesti mi fili. Vbi nūc pulchritudo tua fili? Vbi tuus modò decor? Quomodo in Cruce extinctus es, mi fili, & Deus meus? Sol lumen suum obscurauit, & alius factus est: splendida luna in tenebras euauit, petrae sunt perfractæ, & monumenta aperta, templique velum in duo est discissum. Creaturæ conditorem suum, & opificem cognouerunt: & hi peruersi & miseri He- bræi aures obstruxerunt, oculos clauerunt, ne solem nunquam occidentem suspicarent, fili mi, O Gabriel Archangele & minister Domini, O Gabriel Archangele, age, causam tuere. Vbi nunc illud Aue? Vbi benedictum Aue quod mihi dixisti Angele? Vbi nunc læticia ac benedi- ctio, qua dixisti ad me: Benedicta tu in mulieribus? Ad quid verò mœrorem, & victimam filij mei, quam eram acceptura, non denunciaisti? Semper tribulationes, gemitus, Iudæorum im- mensam inuidiam, ingratitudinem peruersorum, & transgressorum. O Simeon admirande, en nunc gladius quo mihi prædixisti cor meum traicidendum. Ecce gladium, ecce vulnus, fili & Deus mi. Tua mors meum cor subiit, viscera mea sunt dirupta, meum lumen obtenebra- tum est, & pectus meum grauis pertransiit gladius. Horrendam cerno passionem tuam, mi fili, & Deus meus, Video immeritam cædem tuam, nec opem ferre possum. Vbi tua nunc forma, fili mi? Miserere deiectæ, & orbatæ fili mi. Miserere O suauissimæ, abiectæ Mariæ. Mi- serere clementissimæ, & me solare. Prospice fili mi, lachrymas, attende meos gemitus, & aperi os tuum, Da mihi solatium. Non habeo profus, fili mi, quo caput reclinem. Non alium cog- natum, patrem, aut matrem, vel fratrem, vel sororem, qui mihi animum reddat. Tu mihi pater, tu mater, tu frator, tu filius. Tu mihi vita, & spiritus, spes mea, & protectio. Tu mea consolatio, tu & creatio, tu Deus meus, tu creator meus, tu opifex meus. Lugete mecum omnes discipulæ Domini, dolorem meum, & vulnus profundum cordis mei contuentes. Decumbe,

Decumbe, Crux sanctissima, lignum benedictum, vt plagas filij mei & Dei mei exosculer, ad consolandum proprium filium meum, vt amplectar filij mei corpus, vt os suauissimum de- osculer, oculos, faciem, manus, & cædem iniquam. Decumbe, Crux mea, decumbe, Magna O Crux gloria tua, magna tua gratia, magna potestas tua. O lignum benedictum, quoniam inno- cens Deus & creator tuus, tanquam latro, & nocens super te expansus est. Fili mi charissime, veneror tuas afflictiones, colo & adoro tuam misericordiam, & magnanimitatem. Honoro lanceam, vulnus, arundinem, clauos, spongiam, alapas, opprobria, & acerum, colaphos, & sputa, & verbera, filij mi, quandoquidem tuæ creaturæ causa ista ferre sustinuisti. Deducus tuum, fili mi, decus cunctis factum est. Mors tua facta est mundi totius vita. Ceterum resurgito quam- primum fili mi & Deus, quem admodum prædixisti mihi, vt saluus fiat mundus. Mortem cō- culcasti & interieum, vt gaudeam ego humilis mater tua, & mecum lætentur dilecti tui. In ve- recundiam autem & confusionem tui inimici omnes deueniant. At verò nos te O immacu- lata & benedicta, filij tui Deique omnium mater inculpata, pura, integra, sacrosanctissima, desperatorum spes & damnatorum, collaudamus, benedicimus tibi, vt gratia plenæ, quæ Christum genuisti, omnes à tibi aduoluimur, omnes te imploramus. Erue nos, O intemerata, ab omni necessitate, à cunctis diaboli tentationibus. Esto nostra consiliatrix, & aduocata in hora iudicij. Libera nos à futuro igne & tenebris. Et tui filij gloria Virgo nos dignare. Tu namque es spes apud Deum Christianorū sanctissima, cui honor in secula seculorum. Amen.

Sanctissima Virgo non negligit, nō spernit lanceam Domini, arundinē, clauos, & spūgia, & cetera domini- ce passionis instrumēta, sed honorat

Ecce quomodo sanctissimam Dei genitricem inuocat, nec propter id iniuria inferretur Domino nostro Iesu Christo.

INVSDEM DIVI EPHRAEM

Sermo, De sancta & viuifica Cruce.



**N**OS CHRISTIANI à Gentilibus ac Iudæis declinemus, postesque no- stros pretiosa ac viuifica cruce coronemus, dicentes cum Apostolo Paulo: Mi- hi absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Pingamus 4 in ia- nuis, atque in frontibus nostris, & in ore, & in pectore, atque in membris om- nibus, viuificum signum. Armemur insuperabili hac Christianorum armatu- ra. Ea enim victrix est mortis, fidelium spes, lux orbis terræ, paradysi referatrix, profligatrix hæreseum, monachorum adminiculum, firmamentū fidei, magna salutarisq; custodia, & glo- ria perpetua Orthodoxorum in æternum. Hanc, O Christiane, armaturam diebus singulis & noctibus, horis atq; momentis in omni loco circumferre non desinas, nihilq; sine ipsa perficias: sed sicut dormias, siue iter agas, siue euigiles, siue operi insistas, siue mādices, siue bibas, siue maria nauiges, siue transmittas flumina, hac te lorica circuntege, membraq; tua omnia salutari signo exorna, atq; circumsepi, & non accedent ad te mala. Hoc enim signo conspecto aduersariæ potestates conteritæ, tremensq; recedunt. Crux 6 ipsa Christi veraciter sancti- ficauit orbem, fugauit tenebras, lucemq; reuexit. Hæc eliminauit errores, viamq; monstra- uit. Hæc ab ortu solis & occasu, à Septentrione, & Meridie, collegit gentes, atq; in vnam Ec- clesiam, in vna fide, sub vno capite in charitate connexuit. Hæc Orthodoxorum inexpugna- bilis murus est. Quod os, quæ labia, quæ lingua, dignè pro merito laudare poterit victricia ar- ma æterni Imperatoris nostri Christi? Crux Caluarie in loco defixa, mox vitæ nostræ sceli- cissimum botrum sine opere humano pullulauit. Hoc denique pretiosissimo ligno Christus Deus noster inferni voracissimum dirupit ventrem, nimisq; patulum diaboli obstruxit os. Eo conspecto, contremuit mors, omnesq; quos à primo homine vsq; ad id temporis, sub di- ctione sua tenuerat vincitos, dimisit. Crucis armis accincti sancti Apostoli, omnem inimici cal- cære virtutem. Hac se thoracis vice munientes milites Christi, beatissimi martyres, omnes artes & inuentiones, atrocitatesq; tyrannorum superarunt. Hanc baiulantes sancti monachi, seculo valescentes, summo cum gaudio & alacritate in solitudinibus, & montibus, & spe- luncis cauernisq; terræ sibi sedes elegerunt. O ineffabilem immensamq; bonitatem benig- nissimi Dei, qui tam magna, tamque præclara munera, humano generi crucis indulsit vexil- lum. Hæc autem sancta crux rursus in consummatione sæculi, cum secundus illuxerit Domi- ni Saluatoris aduentus, prima cum gloria ingenti, & Angelicorum exercituum infinita mul- titudine apparebit in cælo, inimicos quidem terrens, ac vexans, fideles autem illumi- nans atque lætificans, aduentumque cœlestis Imperatoris annuncians, De pretio- sissima, & viuifica, diuinaque cruce hactenus diximus, etsi plura his dici poterant, ac fortasse debuerant.

Ecce quomodo olim signum viuifica cruce ubique pingebatur, eo quod in superabilis sit Christiano- rum armatura.

Semper signatū se debet crucis sta- gno vir Christia- nus, vt et mala ad illū non accedant, & contraria pos- testates conteritæ & tremantes recedant. Vide et obsua- per se sancta crux vis virtutem.



## EPISTOLA CYRILLI HIERO-

solymorum. Episcopi ad Constantium Imperatorem, De  
Crucis signo quod in caelo apparuit.

Apud Simonem Metaphrastem.



**I**MPERATORI religiosissimo, & pietatis amantissimo Constantio Augusto Cyrillus Hierosolymorum Episcopus in Domino salutem. Hanc primam ex vrbe Hierosolyma epistolam ad te mitto, religiosissime Imperator, quam & tibi accipere, & mihi conuenientissimum fuit ad te mittere, non allentationis aliquid sermonibus refertam, sed caelestium signorum, & diuinæ visionis nunciam, neque cōfictas Rhetoricæ dictionis probabilitates continentem, sed sanctorum Euangeliorum prædicationem ac veritatem ex ipsarum rerum euentu testantem. Alij quidem his quæ habent, te sapientissime honorant, & coronas auro, ac pellucetibus gemmis compositas capiti tuo imponentes, proni te adorant: nos verò non terrenis rebus te coronamus (terrena enim dona terram ipsam finem habent) sed caelestium rerum diuinum opus, quod te Imperatore in vrbe Hierosolyma perfectum fuit, pietati tuæ studiose nunciamus, non vt nunc, tanquam inscius, ad Dei notitiam venias, cum longè antea hanc acceperis, & pietate præditus alios eam doceas: sed vt quæ nosti, in illis ipsis confirmaris: cumque Imperij paternam hæreditatem acceperis, & à Deo ipso maioribus ac caelestibus coronis honoratus fueris, Deo nostro omnium Imperatori etiam nunc dignas gratias agas. Maiore autem fiducia imperium tuum aduersus hostes ipsos afficies ex iis miraculis quæ temporibus tuis Deus ostendit, te ab ipso diligi cognoscens. Quo quidem tempore diuinæ pietatis amantissimus, & beatæ memoriæ Constantinus pater tuus imperabat, salutare Crucis signum Hierosolymis inuentum fuit, diuina gratia ei viro qui pietatis erat studiosus, quique res ad pietatem spectantes diligenter exquirebat, occultam ante sanctorum locorum notitiam aperiente. Te autem imperante, religiosissime Domine, propter tuam in Deum pietatē caelestia etiam miracula sunt edita, ipsius, inquam, Domini & Saluatoris Iesu Christi vnigeniti Filij Dei trophæum contra mortis victoriam erectum, beata scilicet illa crux lucis multæ splendoribus effulgens Hierosolymis apparuit. His enim sanctis diebus sanctæ Pentecostes nonis Maij circa tertiam diei horam, ingentis magnitudinis Crux, quæ tota ex luce constabat, supra sanctissimum Golgothæ locum, vsq; ad sanctum montē Oliuarum extensa in caelo apparuit, non vni aut duobus hominibus, sed ab vniuersa vrbe illius multitudine manifestissime visa: neq; vt aliquis putaret, repente apparens statim euauit, sed pluribus horis supra terram spectantium oculis visa est, splendoris fulgore solis radios vincens. Nisi enim splendorem suum his qui crucem illā aspiciant, solis ipsius radiis efficaciorē præbuisse, solis splendore superata, & contacta fuisset. Quamobrem vniuersa Hierosolymorum multitudo præ diuinæ illius visionis terrore, ac lætitia repente ad sanctam Ecclesiam cucurrit. Itaque senes, mulieres, ipsæ etiam puellæ quæ in thalamis antea seruabantur, & cuiusvis ætatis homines, tam indigenæ quàm peregrini: tam Christiani, quàm qui ex diuersis nationibus illic erant, concordī animo, & tanquam ex vno ore cuncti Christum Iesum nostrum Dominum Dei filium vnigenitum miraculorum effectorem collaudabant, cum re ipsa & experientia edocti essent, Christianorum dogma omni pietate refertum, non probabilibus humanæ sapientiæ verbis, sed Spiritus sancti demonstratione, ac potentia constare: neque ab hominibus solum prædicari, sed à caelo ipso diuinis testimoniis confirmari. Nos igitur qui vrbes Hierosolymam incolimus, & miraculum valde magnam nostris oculis vidimus atque comprehendimus, Deo ipsi vniuersorum Regi, & vni genito Dei filio, vt decebat, gratias egimus, atque agemus, quem adoramus, & adorabimus, assiduasque pro religioso imperio tuo in iis sanctis locis preces ad illum ipsum mittimus ac mittemus. Decuit autem huiusmodi visiones caelestes non silentio præterire, sed pietati tuæ recenti adhuc eius rei memoria significare, vt ad fidei quæ in te inest, bona fundamenta, earum rerum quæ nuper ostensæ sunt, cognitionem adiungens, firmiorem in Dominum nostrum IESUM CHRISTUM fiduciam assumas, simulque omni fortitudine consueta vndique roboratus, vt Deum ipsum adiutorem habens Crucis trophæum salutare, & omni gloria sublimius præferas, signum, inquam, illud, cuius figuram celum ipsum hominibus ostendens, maximè gloriosum esse docuit. Miraculum quidem ipsum, Imperator religiosissime, Prophetarum testimoniis, & sanctis Christi vocibus in Euangelis ipsi prædictum, iure ac ritè & nunc ostensum est, & iterum maiore quodammodo ostendetur. Cum enim in Euangelio quod à beato Mattheo scriptum est, futurarum rerum notitiam Saluator ipse beatis Apostolis

suis

suis, ac per illos iis qui postea futuri erant, clarissimè impertiret, hæc prædixit: Tunc apparebit signum filij hominis in caelo. Hunc diuinum Euangelij librum consueto more in manum sumens, quæ de ipsa re testimonia illic sunt scripta inuenies, Quibus maximè te hortor, vt crebro mentem adhibeas, eò quòd reliqua eodem ordine contenta, & à Saluatore nostro prænunciata multam pietatem atque obseruantiam requirant, vt ab aduersariis dæmonum potentis damno aliquo non afficiamur. Has imperator pietatis studiosissime nostrorum sermonum primitias tibi affero, has primas voces ex vrbe Hierosolyma ad te pronuncio, qui nobiscum vnà verissimè, & omnium pietate Christum vnigenitum Dei filium, & Saluatorem nostrum colis, qui vt diuinis literis scriptum est, ex vrbe Hierosolyma orbi terrarum salutem dedit, quique mortem ipsam in hac regione conculcauit, & proprio certoque loco hominum peccata multo suo sanguine deleuit: & iis omnibus qui fidem ipsius acceperunt, vitam, immortalitatem, & caelestem, ac diuinam gratiam elargitus est: cuius potètia & gratia te seruari cupimus, illustrioribus ac maioribus pietatis operibus decoratum, & legitimo filio auctum, quem etiam ipsum Cæsarem lætus videas. Vtrique autem ipse omnium Rex, & Dominus Deus omnis benignitatis largitor, multos annorum circuitus, eosque pacatos concedat, & in Christianorum gloriam te vniuerso terrarum orbi prosperis rebus vtentem, ac valentem, omnique virtute ornatum conseruet, consuetam in sanctas Dei Ecclesias, & Romanorum Imperium humanitatem exerceantem, ac maioribus pietatis diuinæ factis gloriantem, per multos, inquam, annorum ambitus, tranquillos atque pacatos ipse vniuersarum rerum Dominus Deus, Auguste Imperator religiosissime, te cum tota familia tua nobis incolumem seruet.

## EXALTATIO SANCTÆ CRVCIS,

Per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

**D**e decimaquarta Septembris exaltatio sanctæ crucis, quæ ab Helena Constantini matre inuenta, ita per mediū est secta, vt & crux Constantinopolim sit portata, & crux Hierosolymis thecis argenteis sit reseruata. Multorum itaque annorum labente curiculo, Phoca Romanis imperatē, Persæ aduersus Rempubicam, Chosdroë Rege grauisima bella gerentes, multas Romanorum prouincias, & ipsam Hierosolymam inuadunt. Et destruunt Ecclesias, sancta quoque loca profanantes, inter ornamenta sacra, quæ abstulerunt, etiam vexillum Dominicæ crucis abducunt. Fecerat namque Chosdroë Rex eorum turrim argenteam, in qua interlucentibus gemmis thronum extruxerat aureum, ibique folis quadrigam, & lunæ vel stellarum imaginem collocauerat, atque per occultas fistulas aquæ meatus adduxerat, vt quasi Deus pluuiam desuper videretur infundere. Et dum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus currum moueri circumacta turris fabrica videbatur, quasi quosdam rugitus contrui, iuxta possibilitatem artificis mentiebatur. In hoc itaque loco sedem sibi parauerat, atque iuxta se quasi collegam sibi crucem dominicam posuerat: Filioque suo regno tradito, ipse in sano huiusmodi residebat. Mortuo verò Phoca, Heraclius Imperator creatur, vir strenuus, & armis exercitatus. Qui aduersus Persas bellum aggressus, occiso Chosdroë, quem in turre iam dicta sedentem inuenit, Persas in deditionem recepit: lignumque gloriosissimæ crucis exinde rediens secum tulit, & Hierosolymam, vnde sublatum fuerat, cum magna veneratione restituit. Et renouante Deo antiqua miracula, inter alia mira quæ tunc caelestis ostēsa fuerunt, eisdem mortuus vnus recepit vitam, paralytici quatuor sanati sunt, Leprosi decem mundati: Quindecim cæci illuminati: plurimi quoque à dæmonio, multique à variis infirmitatibus liberati. Offerens igitur Imperator Ecclesiis Dei multa donaria, ex Regis sumptibus eas reparari fecit. Simul & decreto statuit, omnibus Episcopis ad id sententibus, vt dies reuelationis sanctæ ac venerabilis Dominicæ crucis, in omni imperio suo ab omnibus fidelibus populis per singulos annos sollemniter ageretur. Sed & procurrentibus annis, Leone Romanis Imperante, apud vrbes Romam Papa Sergius in sacrario beati Petri Apostoli caplam argenteam, quæ in angulo obscurissimo diuicissimè iacuerat, & in ea crucem diuersis ac pretiosis lapidibus adornatam Domino reuelantē reperit. De qua tractis quatuor petalis, quibus gemmæ inclusæ erant, miræ magnitudinis portionem ligni salutiferi Dominicæ crucis interius repositam inspexit. Quæ ex tempore illo omnibus annis in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiana, die exaltationis eius ab omni osculatur, & adoratur populo.

S

INCL.

Habetur in eius martyrolog. sub xvij. Cal. Octobr. bris.

2 Sicut infideles isti, ita nostri heretici Ecclesias destrunt, & sancta loca profanant.

2 Imperator Phoca tulit Ecclesiam multa donaria, ex Regis opibus eas reparari fecit: ergo hæc bona operata sunt, & placant Deo.

3 Dies festus annuus exaltationis sanctæ crucis inuestitur.

4 Crux Domini die exaltationis eius ab vniuerso Rom. populo osculatur et adoratur.

7 His sanctis diebus sanctæ Pentecostes.

ALOYSII LIPOMANI VERON.  
INCIPIT LIBELLVS ATHANASII

Episcopi Alexandrinæ urbis de passione imaginis Domini nostri Iesu Christi, qualiter crucifixa est in Syria, in vrbe Beryto, qui citatur in septima synodo, secunda Nicæna, actione quarta, sub Constantino iuniorē, & Irene eius matre celebrata.



**D**ILECTISSIMI filij sanctæ Ecclesiæ, mentis vestræ oculos simul & aures erigite, & considerantes admiremini rem gestā, quam ad vestram scientiā transmittere cupimus. Cernite cuncti infinita Dei omnipotentis mirabilia, & ei laudes incessabiles reddite per secula. Contemplemini eius ineffabilem per cunctas generationes benignitatis magnitudinem, multis modis luce clariorē, super humanum genus resplenduisse semper. Considerate sublimē dispensationis eius mysterium, & ideo ex nimia eius pietate permoti assumite planctum, lachrymasque amaras proferre memento, ac singultus super tale miraculum in nostra generatione patratarum, quod omnibus seculis est mandandum. Deo quippe nihil impossibile, sed etiam nec aliquid est difficile. Nam super ea quæ ipse modernis dignatus est patrare temporibus, omne cor obstupuit, audientium fugit visus, hebetatus est auditus. Sicut enim in passione vnguenti ipsius expaui coelum, radij quoque Solis obtrebrati sunt, quinetiam terræ motus suo horrendo sonitu abyssus fundamenta valide exterruit, & mortuos plurimos, quos abyssus ipse tenebat, eructare fecit viuificatos: ita & nunc secundò eadem signa pariter sunt innouata. Igitur audientes intelligite, intelligentes obstupescite, & ea quæ vobis intimare curamus, plena fide & aure intenta cordis percipite. Est autem huiusmodi series narrationis.

CAPVT I.

**E**ST quedā ciuitas in Syria, inter terminos Tyri, & Sidonis posita, Berytus vocata, Antiochiæ olim subdita. In hac vrbe innumerabilis multitudo erat Hebræorum, cum eo tempore ciuitas illa Metropolitanam obtineret dignitatē. Accidit autē, vt iuxta synagogam Hebræorum, quæ magna valde habebatur, quidam Chrifticola à quodam suscepisset cellulam, censumque ei ex ea redderet: in qua dum ingressus esset ad habitandū, iconam Domini nostri Iesu Christi, quā apud se habebat, fixit in pariete contra lectulæ suæ faciem, quæ etiam continebat in se integrā Domini staturam, Euoluto denique non paruo temporis spatio, iam prælibatus Deicola perquirere studuit in alio loco eiusdem vrbis magis spatiosam domū ad habitandū, quā cum reperisset, tollens cuncta, quæ ad se pertinere videbatur, egressus est de cellula. Domini autē providentia id agente, Iesu Christi Domini nostri iconam ibi neglectam reliquit. Hoc autem Domini occulto peractum est consilio, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vt ostenderet cunctis se colentibus suorum miraculorū virtutem, ad increpationē impiorum, firmamentum verò suorum fidelium. Factum est autem post hæc, vt Hebræus quidam eandem cellulam suscipere ad habitandū, quam ingressus cum suis omnibus cepit habitare in ea, minimè contemplatus locum illum, qui Dominicam iconā apud se retinebat absconditam. Die verò quodam idem Hebræus de suis contubernibus inuitauit vnum ad prandiū. Epulantibus illis, eleuauit Hebræus qui inuitatus fuerat, oculos, & vidit in interiori loco illius cellulæ iconam Dominicam parieti connexā. Tunc vehementi furorē exardescens, cepit fremere dentibus aduersus eum qui ipsum conuocauerat, dicens: Tu Hebræus cum sis, quomodo apud te Iesu illius Nazareni iconam habes repositā? Coniuncta quoque & opprobria tanta aduersus Domini Saluatorem emisit, quanta nec aures fidelium suffere possunt, nec nos scriptis tradere præsumimus, ob iniuriā nostri redemptoris. Iudæus verò, qui illum maleuolū conuocauerat ad prandiū, satisfacere illi cupiens, sacramentis terribilibus profitebatur, se nunquam illā quam præmonstrabat, vidisse iconam. Ad hæc qui inuitatus fuerat siluit. Finito autē conuiuio abscelsit, & abiit ad summos sacerdotes & principes, & dixit eis: Notum vobis sit, quoniā Hebræus ille talis Iesu Nazareni iconam apud se retinet clanculò. At illi hæc audientes dixerunt ad eum: Nunquid possunt vera esse quæ afferis? Non credimus, nisi demonstraueris. Ipse verò affirmabat, quòd eam in domo illius demonstraret. Hæc illi audientes maximam in iram deciderunt. Sed die illo, quia iam hora incumbebat vespertina, siluerunt. Mane verò factò, summi sacerdotes, principes, & maiores nauu plebis Iudæorum, assumentes secum illum qui socium accusauerat, ad domum ipsius velociter festinauerunt. Videntes autem vera esse quæ dicta fuerant, factò impetu cum eo qui hæc testificauerat, irruerunt in illum, multisque contumeliis, ac variis cruciatibus affectum, extra synagogam semiuiuum proiecerunt.

CAP.

CAP. II.

**D**Epōnes autem Domini nostri Iesu Christi iconam in terra, dixerunt ad inuicem: Quoniam aures nostras tetigit non exigua opinio, quòd Iesum Nazarenum patres nostri diuersis modis illuserunt, ita & nos huic faciamus. Tunc ceperunt spueri in faciem imaginis Domini Saluatoris nostri, & percutiebant eam alapis, inde dicentes: Quanta Iesu Galilæo nostri genitores fecerunt, eadem & nos huic eius imagini faciamus. Innumerabilibus itaque illusionibus Dominicam illuserunt iconam. Iterum dicunt: In eius passione scriptum esse agnosceimus, quòd eius pedes, & manus in cruce confixæ sunt: nos verò quamuis moderniores tempore, nil præmittentes, addamus & hæc: Tunc crucifigentes iconam Dominicam clauos acutissimos adhibuerunt in manibus & pedibus ipsius imaginis. Post hæc permoti magis ac magis fellis amaritudine, dicunt inter se: Audiuimus quòd patres nostri, Iesu Galilæo acutum & fel in potum cum spongia præbuerunt, hoc & huic faciamus. Quòd & sic fecerunt, apponentes ad os sanctæ iconæ nostri redemptoris acutum cum felle mixtum. Nec sic itaque cordis sui malitiam resrenantes iterum dicunt: Didicimus quòd nostri maiores eorūnam contexam de spinis capiti illius crucifixi circumponebant, postmodum arundine percutiebant insultantes ei: & nos igitur nihil postponentes, id ipsum faciamus. Cumque coronam spineam capiti illius circumposuissent, accipientes arundinem, percutiebant caput imaginis illius, qui caput est omnium sanctorum. Ad extremum verò, cum infantiā suæ mentis tolerare non possent, dixerunt: Sicut veraciter didicimus, patres nostri latus Iesu lancea aperuerunt: nos verò ne aliquid minus fecisse videamur, & hoc ipsum adiciamus. Nullam ad hæc moram mediam fecerunt, & afferri lanceam iusserunt, & præceperunt cuidam Hebræo tollere eam, & valido ictu latus dextrum iconæ illius transfodere. Cumque tam maximū facinus fuisset perpetratum, res mira & vehementer stupenda, nulloque vnquam seculo audita, ibi repente est effecta. Nam ipsius vulneris locus, aqua & sanguine ilicò cepit decurrere. Et sicut in passione Dei filij Saluatoris mundi olim contigit cælum expauisse, ita nunc quoque, pariter Deo præstante, eadem innouantur. Verè enim in hoc factò non solum elementa mundi concuti potuere, sed etiam virtutes supernæ tale facinus exhorruere. Tibi ergo, Christe, cum Patre, Spirituque sancto sit gloria indeficiens. Quis enim est sicut tu Domine? & quis est Deus faciens mirabilia signa, & terribilia, & obstupescenda in cælo, & in terra? O admirabilis mediator Dei & hominum, hominum mundi redemptor, ac saluator, totius bonitatis & pietatis fons & origo. O quantus es, Domine Iesu, in humilitate, qui cum esses Deus, morticinum nostræ carnis suscipiendo, homo fieri dignatus es pro salute generis humani: què impij & crudeles paulominus ab Angelis minoratum cernentes, horribili morte pletere non erubuerunt. O quam magnus es, nos Iesu Saluator in patientia, qui in tempore tuæ traditionis, tuo proditori ad te venienti osculum præbere non renuisti, & seruo Malcho Apostoli gladio abscessam auriculam redintegrasti, quando ad passionis victimam velut otis mansueta ducebatur. O quantus es in misericordia, Christe, spes vnica mundi, qui cum in cruce te ipsum hostiam Deo patri exhibuisses sanctam, & immaculatam, pro tuis crucifixoribus veniam postulasti, dicendo ad patrem: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Tunc quidem pro salute nostra inuocatus, in eadem carne, quam ex virgine sancta & immaculata assumpseras, mortem pertulisti crudelem. Et qui eras in substantia cum patre sanctoque Spiritu vnus & impassibilis existens, & inuisibilis, condoluisti humanā perire naturam. Et ideo in hanc lachrymarum vallem descendens, pro nostris erratis & piaculis formam seruilem suscepisti, in qua te permisti ab iniquis teneri, & flagellari, ad vltimum verò crucifigi. Nunc autem in sancta imagine tua crucifigetur Domine, iterum ad confusionem impiorum omnium infidelium, & ad corroboratōnem omnium in te credentium. Et ideo tibi omnipotentī Deo vnā cum Patre, Spirituque sancto, gloria sit per cuncta seculorum secula, decus & fortitudo, virtus atque victoria. A M E N.

CAP. III.

**A**Vdite omnes Ecclesiæ filij, cætera quæ postmodū facta sunt, ipsius enim mysterij fuit dispensatio. Postquam enim, vt superius dictum est, latus sanctæ imaginis illius lancea apertum est, continuo exiit sanguis & aqua. Dixerunt autem principes sacerdotum: Afferatur vas ad locum vulneris, & videamus exitum rei. Qui ilicò detulerunt hydriam, & ad locum vulneris, vnde sanguis & aqua decurrebant, statuerunt. Quæ absque vlla mora subito repleta est. Dixerunt autem ad inuicem: Quoniam susurrant Christū colētes, quòd signa & mirabilia multa inaudita asferant in mudo, quæ nemo alius potuit agere, accipiamus hunc sanguinem, & aquam hanc, & deseramus ad nostrā synagogam, & congregemus vniuersos qui se male habent, & ex hoc pertingamus eos, & si vera sunt ea quæ de Christo dicuntur, continuo sanabuntur. In aliis ludibrio habeantur à nobis cuncta quæ à suis sequacibus astruuntur de eo.

S ij Hæc

Vides antiquissimum vsum imaginum in ecclesia.

Hæc dicentes, hydriam deferunt ad synagogam, æstimantes se Christo Iesu Domino nostro æterni Regis sino maximam inferre posse iniuriam. Congregauerunt igitur quoscumque repererunt languidos, & in conspectu cunctorum Hebræorum introducti sunt: in synagogâ, inter quos quidem proeſtatis ætatis erat homo, quem à natiuitate sua grauiſſima poſſederat corporis moleſtia, quæ Græca locutione paralyſis, Latina verò diſſolutio membrorum dicitur. Hic dum primum ab eis fuiſſet perunctus, repente de ſuo grabato quaſi ceruus exiliens, ad laudem filij Dei incolumis redditus ad propria remeauit. Deinde adducens cæcos nonnullos, loca eorum luminum perungere ſtuderunt. Qui & ipſi ſtatim in Ieſu Chriſti nomine diſcuſſa cæcitate, poſt multos annos lumen amiſſum recipere meruerunt. Ægrotantes autem plurimi ad hoc ſpectaculum ſunt adducti. Cumque & illi fuiſſent peruncti, mirabili Dei virtute vindiq; perſugi, ſenſu redintegrato priſtino, ad propria dum reuertuntur ſaniſſimi, laudes Dei omnipotentis filio Ieſu Chriſto Domino Saluatore noſtro perſoluuntur ab omni populo. Tumultus autem exortus eſt magnus, per totam eandem urbem concurrentibus omnibus, propter innumerabilia quæ fiebant miracula. Et quicumque variis languoribus inſirmos poſſiſſos habebant apud ſe, illic eos deducendo perungebant, & ſtatim ſanitatẽ quã deſiderabant, conſequebantur. Omnes autem ad quoscumque peruenire potuit fama, afferentes inſirmos quos ipſi habebant in domibus, paralyticos, cæcos, claudos, ſurdos, mutos, & leproſos, ſue aridos, deducebant eos ad ſynagogam Iudæorum, vbi hæc fiebant ſigna diuinitus. Sed quamuis maxima eſſet hæc eadem ſynagoga, nequaquam tamen recipere poterat ſuperuenientium multitudinem. Inſinitæ enim erant populorum cateruæ, quæ vindique illuc conſuebant propter innumerabilia miracula & prodigia, quæ pro ſua nimia multitudine, ne ſatiſdium generent, tranſgrediendo prætermittuntur. Omnes autem principes ſacerdotum, & ſeniores, & omnis turba Iudæorum, paruulorum ac maiorum, & mulierum, videntes quæ facta fuerant, crediderunt in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem vt Eſaiæ vaticinium cecinit, virgo concepit, & virgo peperit, ac poſt partû virgo permansit, & dicebant: Gloria ſit tibi Chriſte, quem patres noſtri verum Deum, & verum hominem in cruce morte horribili aſſicere non meruerunt. Qui nunc etiam nobis iterum paſſus eſte in imagine tua cruce affigi. Gloria ſit tibi, Chriſte fili Dei, qui tanta miracula nobis miſeris demonſtraſti, Tibi credimus, tu nobis eſto propitiuſ, & nos ſuſcipere dignare, quia ex toto corde, & tota anima, atque virtute ad te conſugimus. Hæc & his ſimilia clamantes dicebant, lachrymas autem amaras emittobant, & ſingultus.

## CAP. III.

Postquam autem curati ſunt cuncti, qui ægritudine detinebantur, cucurrit omnis multitudo Iudæorum ad domum ſanctæ Eccleſiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi & Metropolitanus inuenerunt. Cuius prouoluntati veſtigii, ſe peccaſſe, ſe grauius vocibuſ, magnis vocibus dabantur. Is cum ab eis perquireret omnem rei geſtã veritatem, ſanctam iconam Domini Saluatoris eidem demonſtrantes, annunciauerunt cuncta quæ in ea exereuerant: & qualiter ab icu lanceæ ſanguis & aqua emanauit ex latere ipſius: necnon & de mirabilibus ab ea oſtenſis ipſi retulerunt per ordinem. Ille verò interrogabat, qualiter icona ipſa ab eis fuiſſet reperta, & ſi ab aliquo eam accepiſſent. At illi retulerunt ei, quòd quidam Chriſticola per obliuionẽ in cellula ſynagogæ proxima dimiſiſſet eandem iconam, dum ſe ad aliud locum transferret hoſpitandi gratia. Qui ſtatim iubetur inquiri: & repertus, in præſentia domini Metropolitanus ſtatuitur. Cumque ab eo ſtudioſiſſimè fuiſſet interrogatus, quomodo icona apud ſe deueniſſet, vel à quonam mirabiliter poſita eſſet, reſpondit dicens, quòd Nicodemus qui ad Ieſum nocte venerat, propriis manibus eam compoſuiſſet, & moriens Gamalieli tradidiſſet. Gamaliel autem doctoris gentium Pauli magiſter, cum diem ſibi cerneret ad eſe extremum, Iacobo eam reliquit, & Iacobus Simeoni, & Simeon Zachæo, & ſic per ſucceſſiones temporum in Hieroſolyma perdurauit, vſque quò ſubuerſio illius vrbis patrata eſt quadragimo & tertio anno poſt aſcenſionem Domini Saluatoris ad cælos. Sed biennio antequam Titus & Veſpaſianus eandem ſubuerterent urbem, admoniti ſunt à ſpiritu ſancto fideles, atque diſcipuli Chriſti, vt relicta vrbe, ad regnum ſe transferrent Agrippæ Regis, quia ipſe tunc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egreſſi ab vrbe, omnia quæ ad cultum noſtræ religionis vel fidei pertinere videbantur, ſecum auferentes, in hæc regiones ſe tranſtulert. Quo tempore etiam icona cum cæteris rebus Eccleſiaſticis deportata vſque hodie in Syria permanſit, quam ego ipſe à parentibus mihi ex hac luce migrantibus traditam, iure hæreditario vſque nunc poſſedi. Hęc certa & manifeſta ratio eſt de icona ſanctæ Domini Saluatoris, qualiter de Iudæa, in Syria partes deuenit. Auditis his ſermonibus Reuerendiſſimus Metropolitanus valde hilaris redditus, conuerſus ad populum Iſraëliticum dicebat: Conuertere

ueterẽ Iſraël ad Dominum patrem vniuerſorum viuentium, & adora nobiſcum eius filium, per quem ſunt omnia creata, & ſpiritum ſanctum, qui eſt viuificator cunctorum viuentium, & illuminator noſtrarum animarum. Feſtina debitum abſoluere votum. Omnis autem turba ſtirpis Iudaicæ clara voce cepit cantare, & dicere: Vnus Deus Pater, & ipſe ingenitus: vnus filius, & ipſe vnigenitus Chriſtus, quem patres noſtri crucifixerunt, & nos ipſum agnouimus verum Dominum. Vnus ſpiritus ſanctus, & ab vtroque procedens, per quem veraciter nos credimus eſſe ſaluandos. Hæc dicentes, proſtrati genibus ipſius, veniam poſtularunt de ſuis conſeque ſceleribus per baptiſmi remedium. Quos ſuſcipiens beatus Antifteſ cum ſuis clericis per dies 2 plurimos de diſciplina erudiuit Chriſtiana: ad vltimum verò catechumenos factos, & triduoano peracto ieiunio, ex aqua & ſpiritu ſancto regenerauit eos.

## CAP. V.

Postquam verò baptiſmum conſecuti ſunt, rogabant enixius ſanctum virum, vt ſynagogam ſuam Eccleſiam conſecraret, in honorem ſancti Saluatoris mundi. Quorum petitionem minimè aſpernatus, ſynagogam illorum quæ maior eſſe videbatur, in nomine vnigeniti Dei filij Redemptoris mundi conſecrauit. Ex tunc itaque per diuerſas orbis terræ nationes, & prouincias mos inoleuit, vt baſilicas plurimas, vel oratoria Pontificis Chriſtianæ legis in honorem ſancti Saluatoris mundi condere, & dedicare nõ deſinant. Nam antea antiquiores noſtri vel maiores hoc peragere minimè præſumpſerunt. Sed ad narrationis noſtræ ordinem reſectamus orationem. Rogauerunt autem Metropolitanus præſatum virum, vt cæteras ſynagogas eorum in honorem quorundam beatorum martyrum conſecrando reconciliaret, itaque & huic petitioni libenter animam accommodauit, & quæ illi ſuggeſſerunt, Dei iuamine fretus, cuncta expleuit deuotus. Factumque eſt gaudium magnum in ciuitate illa, non ſolum de ſanitate corporum, quæ emanauerat maxima: ſed & de tantis animabus, quæ ab interitu ſatanæ ad vitam æternam fuerant reuocatae.

## CAP. VI.

Venerabilis & verè ſummus Antifteſ die noctuque variis fluctuabat cogitationibus de hydria quæ Dominicum intra ſe retinebat cruorem, valde hæſitans quid de ea opportunum fuiſſet peragere. Tandem autem ſalubri reperto conſilio, omnibus Eccleſiis, quæ per orbem terræ longè lateque conſiſtebant, inæſtimabile atque profuturum prouidit conſolationis remedium. Denique ampullas præcepit fieri vitreas, in quibus poſuit porciones ſingulas de ſanguine & aqua, quæ de imagine Domini Saluatoris noſtri decurrerant: eaſque ſtatim per Aſiam, Aphricam, & Europam, per ſuos nuncios dirigens, cuncta quæ apud urbem iam dictam ſuo tempore contigerant, ſuis ſcriptis manifeſtiſſimè vniuerſis ſanctæ Eccleſiæ filiis ſignificauit, hoc inſuper ab eis eſſagitã, vt per annos ſingulos in menſe Nouembri, qui apud Hebræos eſt nonus, apud nos verò menſis vndecimus, nono die ipſius menſis, id eſt, quinto Idus Nouembris, non minori reuerentia, quàm Natalis Domini, vel Paſcha, iſta 4 dies præcipua obſervatione colatur.

## CAP. VII.

Hæc eſt vera & firmiter credenda narratio de cruce lateris Domini noſtri Saluatoris, qui profluxit de ſanctæ imagine ipſius quæ crucifixa eſt in Syria, in Beryto ciuitate. Hic eſt etiam ſanguis ille Dominicus, qui apud pleroſque repertus eſſe dicitur. Nec eſſe aliter eſtimandum eſt à verè catholicis præter id quod ſcribitur nobis, quaſi ex carne & ſanguine Chriſti aliquid poſit in mundo inueniri, niſi illud, quod in arã altaris per manus ſacerdotum quotidie ſpiritualiter efficitur. Hæc ergo ſciens, amantiſſimi patres, & fratres, acceleravi declarare vobis ad edificationem animarum veſtrarum, ad incrementum veſtræ fidei, vt & in hoc ſcire valeatis, quanta ſit virtus & pietas Domini Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Idcirco in fide fortes eſtote, & congaudete ſuper magna & obſtupeſcenda eius miracula, quæ in noſtra generatione à Deo ſunt patrata, dateque illi gloriam cum læticia gaudentes, & cum nimia cordis compunctione eius maieltati immenſas gratias agite, eò quòd fidei ſuæ & ſententiæ dignos nos fecit eſſe. Ipſi Chriſto Ieſu Saluatori noſtro cum Patre, ſanctoque ſpiritu gloria ſit, honor, ac laus perennis: qui ſempiternum, atque, indiuiſum abſque initio & ſine obſinet imperium.

A M E N.

S iij IN LAV.

2 Ecce quò baptiſandi antiquitus per plurimos dies de fide Chriſtiana inſtruebantur, & ieiunia præparabantur.

3 Vides uſum conſecrandi eccleſiæ antiquiſſimū eſſe?

4 Dies feſtus eſt celebrationis Eccleſiæ,

5 Vides quòd quò efficitur in altarẽ per manus ſacerdotum verus ſanguis, & caro eſt Chriſti, ſed ſpiritaliter, hoc eſt in alia forma, nempe in ſpectu panis, & vini.

Habetur lib. 4.  
cap. xii de Or-  
thodoxa fide.



**S**ERMO crucis iis qui pereunt, stultitia est: nobis autem, qui salute respiciamus, virtus Dei. Nam spiritualis omnia diiudicat, animalis verò homo nõ suscipit ea quæ spiritus sunt. Stultitia enim iis qui fidem non suscipiunt, & bonitatem, & omnipotentiam Dei non existimant, sed humanis, & naturalibus cogitationibus diuina seruantur. Omnia namq; Dei sunt super naturã adhuc & super sermonem, & mentẽ. Quis enim cogitauerit, quo pacto ex nihilo ad esse, & cuius gratia deduxerit Deus vniuersa? Si naturalibus cogitationibus inuenire voluerit, non apprehendet. Animalis enim est hæc indagatio, & dæmonica. Si quis verò fide manu ductus bonitatem, omnipotentiam, veritatẽ, sapientiam, iustitiã, & diuinitatem cogitet, inueniet omnia leuia, & plana, & viam rectã. Sine enim fide impossibile est saluari; nam fide omnia, & humana, & spiritualia constant. Neq; enim agricola sine fide incidit terrę sulcum, ne que mercator paruo ligno suam ipsius animam infano maris pelago committit: nõ nuptię sunt, non aliud quicquam in vita sine fide. Fide intelligimus, ex nihilo ad esse omnia Dei virtute deducta esse. Omnia, & diuina & humana, fide dirigimus. Fides autem est inscrutabilis contentus. Omnis igitur actio, & miraculifera operatio Christi, maxima, diuina, & summẽ admiranda: omnium tamen admirabilissimum est pretiosa ipsius crux. Per nullum enim aliud mors primi parentis destructa est, primi parentis peccatũ solutum, infernus spoliatus, resurrectio donata, virtus nobis contemnendi præsentia, mortemq; ipsam elongata, ad antiquam beatitudinem regressio reparata, portę paradysi patefactę, natura nostra in dexteris Dei sedens, filij Dei & hæredes nos facti, nisi per crucem Domini nostri Iesu Christi. Per ipsam enim hæc omnia mirificè sunt impleta. Nam quicumque baptizati sumus in Christo, vt inquit Apostolus, in morte eius baptizati sumus: & quicumq; in Christo baptizati sumus, Christum induimus. Christus autem est Dei virtus & sapientia, Ecce mors Christi, id est, crux, hypostatica Dei virtute, & sapientia circumdedit nos. Virtus siquidem Dei est verbũ crucis, aut quia potentia Dei, id est, contra mortẽ victoria, per ipsam nobis manifestata est, aut quia quemadmodum quatuor extrema Crucis per medium centrũ continentur & constringuntur, sic per Dei virtutem altitudo & profunditas, longitudo & latitudo, id est, omnis visibilis & inuisibilis creatura continentur. Hæc nobis signum data est super frontem quemadmodũ Israeli circumcisio. Per ipsam enim fideles ab infidelibus & distantus & discernimur. Ipsa est scutum, & arma, & trophæũ aduersus diabolũ. Ipsa signaculum, vt non tangat nos exterminator, vt inquit scriptura. Ipsa iacentium erectio, stantiũ firmamentũ, baculus debiliũ, pastorũ virga, conuertentiũ manu ductio, proficiẽtiũ perfectio, animæ salus & corporis, omniũ malorũ auerlio, omniũ bonorum causa, peccati destructio, arbor resurrectionis, lignum vite æternæ, ipsum nimirum pretiosum lignum, & perquam verè venerandum, in quo semetipsum in hostiam pro nobis Christus obtulit, atq; vt sanctificatũ tactu sancti corporis & sanguinis decenter 2 adorandũ. Clauicũ & lancea, & indumenta, & sacra ipsius tabernacula adoranda, quæ sunt præsepe, spelunca, Golgotha, Saluatoris viuificum sepulchrũ, Sion Ecclesiarum propugnaculum, & similia, vt Dei parens ait David: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Quòd autem Crucem dicat, ostendit quod sequitur: Resurge Domine in requiem tuam: sequitur enim cruce[m] resurrectionis. Si enim amatorum desiderabilis domus, & lectus, & amictus: multò magis Domini & Saluatoris nostri, per quæ & saluari sumus. Adoramus etiam 3 figuram pretiosæ & viuificæ crucis, tamen ex alia materia facta est, non materiam venerante (absit enim) sed figuram, tanquam Christi signum. Dixit enim discipulis suis contestans: Tunc apparebit signum filij hominis in celo, crucem dicens: Et idcirco mulieribus dixit resurrectionis Angelus: Iesum queritis Nazarenum crucifixum, Et Apostolus: Nos autem prædicamus Iesum Christum, & ipsum crucifixum. Multi enim Christi, & saluatores, sed vnus erucifixus. Non dixit, læcea per fossium, sed crucifixum. Adorandum est igitur signum Christi: vbi enim fuerit signũ eius, illic et ipse erit. Materia autem ex qua figura crucis exprimitur, siue sit aurum, siue lapides pretiosi, aut alia quæuis materia, post figuratorem, si contingat dissolui, non adoranda. Omnia igitur, quæ Deo adiacuerunt, adoramus, ipsi reuerentiam pietatisq; cultum exhibentes.

1 Nota quod crux Christi nobis signũ data est super frõ- tẽ quem admodum Israeli circumcisio.

2 Vide lignum viuificæ crucis pretiosũ corporis & sanguinis Domini tactu sanctificatũ decenter adorandum esse, sicque & cætera quæ hic ponuntur, ad eundẽ dominũ pertinentia.

3 Adoramus etiã figurã pretiosã et viuificã crucis ex quacunque materia factã, & vide sequentem.

Hanc pretiosam crucem præfigurauit vite lignum, quod in paradysõ plantatum est à Deo, Nam posteaquam per lignum mors allata est, oportebat per lignum donari vitam, & resurrectionem. Iacob adorans summitatem virgæ, alternatim cancellatisq; manibus filios Ioseph be-

benedicens, signum crucis manifestissimè descripsit. Virga Moyfaica in similitudine crucis mare percussit & saluauit Israel, Pharaonem autem submersit. Manus cruciformiter extensæ Amalech repulerunt. Ligno amara aqua dulcis facta est, & petra rupta, & profundens fluentia. Virga Aaron sacri Pontificatus insigne fuit: serpens in ligno triumphatus, qui mortuus est, ligno mortuum videntes inimicum saluante, & credentes quòd Christus in carne peccati, peccatum non scientes, in cruce peccata affixit. Magnus Moyses clamat: Videbitis vitam vestram pendentem in ligno ante oculos vestros. Et Esaias: Tota die expandi manus meas ad populum discredentem & contradicentem. Qui hanc igitur 4 adorant, participes sunt Christi Crucifixi. Amen.

4 Qui crucem ad-  
orant, participes  
sunt Christi cruce-  
fixi.

IN SACRATISSIMVM CORPVS

Christi, de sanctis scilicet & incontaminatis eius  
mystèrijs sermo beati Ioannis  
Damasceni.



**B**ONVS, & omnibonus, & superbonus Deus totus existens bonitas propter superabundantes diuitias bonitatis suæ, non passus est solum esse bonum (id est suam ipsius naturam) à nullo participatum. Huius gratia fecit primum quidem intellectuales, & cælestes virtutes, deinde visibilem, & sensibilem mundum, mox ex intellectuali, & sensibili natura hominum. Cuncta igitur quæ ab ipso facta sunt participant eius bonitatem secundum esse, quia ab ipso, & in ipso sunt omnia: non modò quia ipse ex nihilo illa ad esse deduxit, sed quia sunt ipsius actio, & quæ ab ipso facta sunt, conseruat & continet. Ex abundanti autem, animalia: nam secundum esse, & vitam participando, communicant bono, rationalia verò & secundum prædicta: sed non solum, verum & secundum rationem. Et hæc magis familiaria quoquo pacto sunt ad ipsum, quanquam omnibus improporionaliter supereminet.

Habetur li. 4. cap. xiii. de Ortho-  
doxa fide.

Cæterum homo rationalis, & arbitrio liber factus potestatem accepit indefinenter per propriam electionem vniri Deo, si permanisset in bono, hoc est, in creantis obedientia. Posteaquam verò eius qui illum fecit transgressus est præceptum, & morti & incorruptioni succubuit, factor & opifex generis nostri, propter viscera misericordię suæ, similis factus nobis secundum omnia factus homo 1 est sine peccato, & nostræ naturæ vnitus est. At verò qui tradiderat nobis propriam imaginem, & proprium spiritum, quem non custodiuimus, ipse pauperem nostram & imbecilem assumpsit naturam, vt nos purgaret, & incorruptibiles faceret, rursusque Deitatis suæ participes restitueret. Atqui oportebat non solum primitias nostræ naturæ in participationem venire meliores, sed & totum volentem hominem, & secunda natiuitate nasci, & nutriti cibo nouo, & natiuitati conuenienti, atque ita præuenire mensuram perfectionis. Per suam itaque natiuitatẽ, id est, incarnationem, & baptismam, & passionem, & resurrectionem, liberauit naturam à peccato primi parentis, à morte & corruptione. Et resurrectionis primitiæ factus, viam, & formam, & exemplum seipsum constituit, vt & nos vestigia eius sequentes, efficiamur adoptione, quod ipse est natura, filij, & hæredes Dei, & sui coheredes. Dedit igitur nobis (ceum iam dixi) secundã natiuitatem, vt quemadmodũ nati ex Adam assimilabamur ipsi, hæreditantes maledictionem, & corruptionem, ita ex eo nati, assimilemur ei, & hæreditate adipiscamur incorruptionem, & benedictionem, & gloriam eius. Et quia ipse spiritualis est Adam, decuit & natiuitatem spiritalem fore, similiter autem & cibum. Atqui verò quia duplex sumus, & compositi, par etiam fuit natiuitatem duplicẽ fore, identidem & cibum compositum. Natiuitas igitur, per aquam nobis & spiritum donata, per sanctum dico baptismam. Cibus verò, ipse panis vitæ Dominus noster Iesus Christus, qui ex celo descendit. Nam suscepturus voluntariam pro nobis mortem in nocte, in qua seipsum obtulit, testamētum nouum disposuit sanctis discipulis, & Apostolis, & per ipsos omnibus alijs in seipsum credentibus. In cenaculo igitur sanctæ & gloriosæ Sion, antiquum Pascha cum discipulis suis manducans, & implens antiquum testamentum, lauit discipulorum pedes, signum sancti baptismatis præbens. Deinde frangens panem dedit illis dicens: Accipite, comedite. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum. Similiter accipiens calicem ex vino & 2 aqua, tradidit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic meus est sanguis noui testamenti, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum: hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem filij hominis annuntiabitis, & resurrectionem eius confitebimini, donec veniat. Si igitur verbum Dei viuens est & efficax, & omnia quæcumque voluit Dominus fecit. Si dixit: Fiat lux: & facta est. Fiat firmamentum: & factum est: Si verbo Dei celi firmi-

1 Deus omnĩ eũ-  
ator propter visce-  
ra misericordie  
sue factus est ho-  
mo per omnia nõ-  
bis similis, absque  
peccato tamẽ.

2 Nota quod De-  
minus noster in  
noctẽ cenæ ealẽẽ  
ex vino & aqua  
benedixit.



firmati sunt, & spiritus oris eius omnis virtus eorum: si celum & terra, aqua, ignis, & aer, & omnis ornatus eorum, verbo Domini perfecta sunt, & homo ipse vbique diuulgatum animal: si uolens ipse Deum verbum factus est 3 homo, & ex sancta virginis purissimis, & illibatissimis sanguinibus, in seipso sine femine carnem sustentauit: non potest panem sui ipsius corpus facere, & vinum & aquam sanguinem? Dixit in principio: Procreat terra herbam viuentem: & vsque nunc pluuia facta producit germina, diuino coadiuta, & vigorata precepto. Dixit Deus: Hoc est corpus meum: & Hic meus est sanguis: & Hoc facite in meam commemorationem: & omnipotentis eius precepto, donec veniat, efficitur. Sic enim dixit, Donec veniat: & fit pluuia nouae huic agriculturae, per inuocationem Spiritus sancti obubrans virtus. Nam quemadmodum omnia quaecumque fecit Deus, Spiritu sancto cooperante fecit: sic & nunc Spiritus sancti operatione haec super naturam operatur, quae non potest capere nisi sola fides. Quomodo fiet mihi istud, dicit sancta virgo, quoniam virum non cognosco? Respondet Gabriel Archangelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Et nunc interrogas, quomodo panis fit corpus Christi, & vinum & aqua sanguis Christi?

3 Deus verbum factus est homo ex sanctae virginis purissimis sanguinibus sine humano semine.

4 Probat sanctus pater per verba consecrationis, ex pane verum corpus, & ex vino et aqua verum sanguinem Domini nostri Iesu Christi effici.

4 Respondeo tibi & ego: Spiritus sanctus obumbrat, & haec operatur super sermonem & intelligentiam: panis autem & vinum transmutantur. Nouit enim Deus humanam infirmitatem complura vsu non trita auersari, & molestè ferre. Assuetio igitur condescensu vsus, per consuetam naturam ea facit quae sunt super naturam, Et quemadmodum in baptisate (quia consuetudo hominibus est, aqua lauari, & oleo ungi) coniunxit oleo & aquae gratiam Spiritus sancti, & fecit illud lacrum regenerationis. Hunc in modum, quia mos hominibus est panem manducare, & vinum, & aquam bibere, coniunxit his ipsam suam diuinitatem, & fecit haec suum corpus, & sanguinem, vt per assuetam, & quae sunt secundum naturam, in ijs quae sunt super naturam, colloceatur. Corpus enim quod ex sancta virgine corpus est, secundum veritatem coniunctum est diuinitati, non quod ipsum corpus assumptum ex caelo descenderit, sed quod ipse panis & vinum transmutatur in corpus & sanguinem Dei.

Si autem modò requiris, quoniam pacto id fiat, latet tibi audire: quoniam per Spiritum sanctum, quemadmodum ex sancta Deipara, seipso & in seipso Dominus carnem sustentauit. Et nihil amplius cognoscimus, quam quod verbum Dei verum est, & efficax, & omnipotens, modus autem inscrutabilis. Neque & hoc etiam dictu promptum, quomodo naturaliter per comestionem panis, & vinum, & aqua per potione in corpus & sanguinem comedentis, & biberitis transmutatur, & non fit aliud corpus praeter id quod prius erat ipsius. Sic & propositionis panis, vinumque, & aqua, per inuocationem & aduentum Spiritus sancti supernaturaliter transmutatur in corpus & sanguinem Christi, & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ijs qui fide dignè assumunt, in remissionem peccatorum, & in vitam aeternam, & in custodiam animae & corporis: ijs autem qui in infidelitate indignè participant, in punitionem & supplicium. Quemadmodum & Christi mors credentibus facta est vita, & incorruptibilitas in fruitionem sempiternae beatitudinis: infidelibus autem, & Domini intersectoribus, in supplicium & poenam sempiternam. Non est 5 figura panis, & vinum, corporis & sanguinis Christi (Absit enim hoc) sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente: Hoc est meum, non figura corporis, sed corpus: & non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsi Iudaeis: Quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam aeternam. Caro mea verus est cibus, & sanguis meus verus est potus. Et rursum: Qui manducat me, viuere. Proinde cum 6 omni timore, & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, & omnino fiet nobis, quemadmodum credimus non dubitantes: & veneremur ipsum omnium puritate animi & corporis. Accedamus cum desiderio ardenti, & manus in Crucis modum formantes, Crucifixi corpus suscipiamus. Et apponentes oculos, & labia, & frontem diuinum carbonem concipiamus, vt ignis in nobis desiderij affluens eo ex carbone ignitionem, comburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & participatione diuini ignis igniamur, & deificemur. Carbo autem vidit Esaias. Carbo autem simplex non est, sed vnitus igni. Sic panis communionis non panis simplex est, sed vnitus diuinitati. Et corpori vnito diuinitati non vna, ac eadem illi natura est, sed vna corporis, & vnitate diuinitatis altera. Quare amborum simul non vna natura est, sed duae. Pane & vino suscepit Melchisedech Abraham ex caede alienigenarum reuertentem, qui erat sacerdos Dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam praefigurauit mensam, velut & sacerdos ille Christi veri sacerdotis figuram praeseferbat & imaginem. Tu es, inquit, sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. Hunc panem panes figurabant propositionis. Haec est pura scilicet hostia, & increnta, quae ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri per Prophetam Dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi in stabilimentum animae nostrae & corporis inconsumptum & incorruptum, non in secessum iens (absit enim) sed in nostram substantiam, & conseruationem, omnimodis

nocuenti reparatio, sordisque omnis purgatio, Siquidem aurum offendit adulteratum, per iudicalem, correptoriamque ignitionem purgat, vt non in futuro cum mundo condemnemur. Curat enim morbos, & omnimoda damna, quemadmodum dicit Apostolus: Si nos iudicaremur, non vtique iudicaremur. Cum iudicamur autem, à Deo corripimur, vt non cum mundo condemnemur. Et hoc est quod dicit: Quare qui participat corpus & sanguinem Christi indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Per illud purgati, vnimur corpori Domini, & spiritui eius, & efficitur corpus Christi. Ille panis est primitia: futuri panis qui est super substantialis. Super substantialia enim ostendit, aut eum qui futurus est, id est, venturi seculi, aut eum qui ad conseruationem nostrae sumitur substantia. Siue igitur hoc, siue illo modo Christi corpus accommodatè dicitur. Nam spiritus viuificans est caro Domini, quia ex viuificante spiritu concepta est. Quod enim natum est ex spiritu, spiritus est: Hoc autem dico, non auferens corporis naturam, sed viuificationem, & diuinitatem eius ostendere volens. Si verò quidam 7 exemplaria corporis & sanguinis Domini, panem & vinum vocauerunt, vt Deifer vocauit Basilium: non tamen post sanctificationem, sed prius quam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Participatio etiam dicitur, nam per ipsam Iesu diuinitatem participamus. Dicitur & communio, & est re vera, quia communicamus per ipsam Christum, & participamus eius carnem, & diuinitatem, & quia communicamus, & vnimur inuicem per illam. Nam quia ex vno pane participamus omnes, vnum corpus Christi, & vnus sanguis, & inuicem membra efficitur, concorporati Christo existentes. Omni igitur virtute obseruemus, ne participemus participatione haereticorum; neque tribuamus (Nolite enim sancta dare canibus, inquit Dominus noster, neque seminatem margaritas vestras ante porcos) vt participes efficiamur erroris, & malae fidei, atque condemnationis eorum. Si enim omnino vnio est ad Christum, & ad inuicem omnino, & omnibus comparticipantibus nobis secundum electionem vnimur. Nam ex electione vnio ipsa fit, non sine nostra sententia, ac deliberatione. Omnes enim vnum corpus sumus, quoniam ex vno pane participamus, quemadmodum diuinitas inquit Apostolus. Exemplaria autem futurorum dicuntur, non vt existentia verè corpus & sanguis Christi, sed quoniam nunc quidem per ipsa participamus Christi diuinitatem; tunc autem intellectualiter per solam visionem. AMEN.

7 Quo est quidam sancti Eucharistia Exemplaria corporis et sanguinis Domini vocauerunt.

## DE SANCTA VIRGINE MARIÆ DEI GENITRICE

Sermo beati Ioannis Damasceni.



DEIPARAM, Dei genitricem, Deique parentem, & propriè, & verè sanctam virginem celebramus. Nam vt verus Deus est, qui ex ipsa natus est, ita vera Dei genitrix: verum Deum ex ipsa incarnatum genuit. Deum enim dicimus ex ipsa natum esse, non vt diuinitate principium Verbi, vt Verbum esset, ex eo accipiente, sed vt ipso Dei verbo ante secula sine initio ex Patre genito, & sine initio, & sempiternè existente cum patre & spiritu sancto, in nouissimis temporibus propter nostram salutem in vtero eius inhabitante, & ex ipsa incommutabiliter incarnato, & genito. Non enim hominem 8 nudum genuit sancta virgo, sed Deum verum: non nudum, sed incarnatum: non ex caelo corpus traduentem, & vt per canalè per ipsam transeuntem, sed consubstantialè nobis carnem suscipientem in seipso sustentatam. Si enim cõlitus corpus acceptum est, & non ex ea natura, quae secundum nos, sumptum est, quae vtilitas humanationis? Humanatio enim Dei verbi propter hoc facta est, vt ipsa quae peccauit, & cecidit, & corrupta est, natura vinceret eam qui seduxerat tyrannum: & sic à corruptione liberaretur: quemadmodum diuinus inquit Apostolus: Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrexit ex mortuis. Si primum verum, & secundum siquidem dicit: Primus Adam ex terra terrenus, secundus Dominus ex caelo. Non corpus dicit ex caelo, sed ostendit quod non nudus homo est. Ecce enim & Adam ipsum nominauit, & Dominum, & vtrunq; simul significauit. Adam enim interpretatur terrigena. Terrigena autem insinuat, quod hominis natura ex terra plasmata est: Dominus verò diuinæ substantiae est insinuationum. Rursum autem, inquit Apostolus: Misit Deus filium suum vnigenitum natum ex muliere. Non dicit, per mulierem, sed ex muliere. Significauit igitur diuinus Apostolus, quod ipse est 9 vnigenitus filius Dei, & Deus, qui ex virgine natus est homo. Et ipse qui ex virgine natus est, filius Dei.

Habetur lib. 3 De orthodoxa fide. c. 12.

1 Beata virgo vera Dei genitrix, verum Deum ex se incarnatum genuit.

2 Non hominem nudum tantum genuit, sed sancta Virgo, sed etiam Deum verum.

3 vnigenitus filius Dei & Deus, ex beata virgine natus est homo.

5 In Eucharistia vite consecrata non esse figuram, sed verum corpus & sanguinem Domini, contra quoslibet aetios nostri temporis.

6 Nota modum quo sumptionis sanctissimae Eucharistiae, nec suscipere ad id solam fidem.

Dei & Deus est. Natus quidem corporaliter, secundum quod homo factus est, non in præplasmato homine inhabitans, quemadmodum in prophetis, sed ipse substantialiter & veraciter factus homo, id est, in sua hypostasi animatam carnem anima rationali, & intellectuali sustentans, & ipse factus est illi hypostasis. Hoc enim designat natum ex muliere. Quomodo enim ipsum Dei verbum sub lege factum est, si non homo nobis cõsubstantialis factus est? Vnde iure optimo, & pro veritate, Deiparam incontaminatam nominamus Mariam. Hoc enim nomen omne dispensationis mysterium commendat. Nã si \* Deipara est quæ genuit, reuera Deus est qui ex ipsa genitus est, reuera etiam & homo. Quomodo enim ex muliere genitus, natusque Deus est, ante secula hypostasi habens, nisi homo factus est? Si autem ipse qui ex muliere natus est, Deus est: vnus profecto est & qui ex Deo patre natus est, secundum diuinam, & sine initio substantiam: & qui in nõuisimis temporibus ex virgine natus est, secundum initium habentem & temporalem substantiam, id est, humanam. Hoc autem vnã hypostasi, & duas naturas, & duas natiuitates Domini nostri Iesu Christi significat. Christiparam autem nequaquam dicimus sanctam virginem, quia ad renuendum 5. vocabulum *ἱερὸκος*, id est, Deiparæ & Dei genetricis, sceleribus & odibilibus, & cum Iudæis sapiens Nestorius id adiuuauit, vt vas contumeliæ in contumeliã solius verè honoratæ super omnem creaturam, tametsi ipse cum patre suo diabolo disrumpatur. Nam & David Rex, Christus dicitur, & Aaron, princeps sacerdotum. Vngebatur enim & regnum, & sacerdotium. Et omnis Deifer homo, Christus, id est, vnctus, dici potest, sed non naturalis Deus. Vnde & Deo odibilis Nestorius, natum ex virgine, Deiferum dicere auhelaui. Nobis autem absit, Deiferum ipsum aut dicere, aut cogitare, sed Deum incarnatum. Ipsum enim verbum caro factum est, scepsum ex virgine, præueniens, quidem ipsam carnem & in assumptione Deus, & ipsa iam ab ipso Deificata, quasi tribus simul factis vnã cum deductione eius ad esse, assumptione, existentia, & Deificatione eius à verbo. Et sic intelligenda: & dicenda 6 Deipara virgo, non solum propter naturam verbi, sed etiam propter Deificationem humanæ carnis. Quorum simul conceptio, & existentia miro operata sunt modo: conceptio, quidem verbi, carnis autem in ipso verbo existentia, ipsa Dei matre ineffabiliter suppeditante ipsamationem, ipsamatori, & humanationem Deo factori vniuersi, & Deificanti quod assumpsit, saluante vnione ea quæ vnita sunt, talia qualia vniantur. Non quidem diuinum dico solum, sed & id quod humanum Christi, & quod super nos, & quod secundum nos. Neque enim factum prius secundum nos, posterius factum supra nos, sed semper ex præcipua hypostasi ambobus subsistere, propterea quod ex ipsa conceptionis articulo in ipso verbo existentiam habuit. Quod igitur humanum est, secundum propriam naturam tale est, Dei verò & diuinum, ineffabiliter, & super naturam. Præterea & carnis animatæ proprietates gessit: illas autem suscepit, dispensationis motus naturalis ratione, ordine secundum veritatem naturaliter obseruato.

4. Si Deipara est que genuit, et Deus et homo est qui ex ipsa genitus.

5. Vides quod nec vocabula habere conuenia, cum hereticis debemus?

6. Quomodo beata virgo sit intellectus genita, et dicenda Deipara.

FRAGMENTVM VITAE SANCTIS.

simæ Virginis Mariæ, Dei & Domini nostri Iesu Christi genetricis, ex diuo Ambrosio Mediolanensi Episcopo excerptum.

Ex libro secundo de Virginibus.



**S**IT vobis sanctæ virgines, tanquam in imagine descripta virtutis viteque beatæ Mariæ: de qua velut speculo resulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi: vbi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt. Primus discendi ardor, nobilitas est magistri. Quid nobilior Dei matre? Quid splendidius ea, quam splendor elegit? Quid castius ea quæ corpus sine corporis contagione generauit? Nam de cæteri s eius virtutibus quid loquar? Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente: quæ nullo doli ambitu, syncerum adulteraret affectum. Corde humilis, verbis grauis, animi prudens, loquendi parcior, legendi studiosior: non in incerto diuitiarum, sed in prece-paupervis spem reponens. Intenta operi, verecunda sermone: in arcibus mentis solita non hominem, sed Deum querere. Non ledere reos, bene velle omnibus, assurgere maioribus nati; æqualibus non inuidere, fugere iactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vultu læsit parentes? Quando dissen- sione propinquis? Quando fastidiuit humilem? Quando de iis debilem? Quando vitium inopem? eos solos solita cæcus virorum inuisere, quos misericordia non erubesceret, neque præteriret verecundia. Nihil toruum in oculis, nihil in verbis procaxi, nihil in actu inuerecundum.

Non

Non gestus fractior: non incessus solutior: non vox petulantior: vt ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis, figura probitatis, Bona quippe domus in ipso vestibulo debet agnosci, ac primo prætendat ingressu nihil intus latere tenebrarum: vt mens nostra nullis repagulis corporalibus impedita, tanquam lucernæ lux intus posita foris luceat. Quid ergo exequar ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam, alterum vltra naturam superuuisse: alterum penè ipsi natura defuisse? Illic nulla intermissa tempora: hic congeminos ieiunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obuius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit: Et tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus: qui frequenter in somnis aut lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda pronunciat. Prodire domo nescia, nisi cum ad Ecclesiam conueniret, & hoc ipsum cum parentibus, aut propinquis. Domestico operosa secreto, forensi stipata comitatu, nullo meliore tamen sui custode, quam se ipsa: quæ incessu, affectuque venerabilis, non tam vestigium pedis tolleret, quam gradum virtutis attolleret. Et tamen alios habeat virgo membrorum custodes suorum: morum autem suorum se habeat ipsa custodem. Plures erunt, de quibus discat, si ipsa se doceat, quæ virtutes magistras habet: quia quicquid egerit, disciplina est. Sic Maria intendebat omnibus, quam à pluribus moneretur: sic implebat omnia virtutis officia, vt non tam disceret, quam doceret. Talem hanc Euangelista monstrauit, talem Angelus reperit, talem Spiritus sanctus elegit. Quid enim in singulis morer, vt eam parentes dilexerint, extranei prædicauerint: quæ digna fuit, ex qua filius Dei nasceretur? Hæc ad ipsos ingressus Angeli inuenta domi in penetralibus sine comite, ne quis intentionem abrumperet, ne quis obstreperet. Neque enim comites feminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat. Quinetiam tum sibi minus sola videbatur, cum sola esset. Nam quemadmodum sola, cui tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ? Denique & Gabriel eam vbi reuisere solebat, inuenit: & Angelum Maria, quasi viri specie mota trepida, quasi non incognitum audito nomine, recognouit. Ita peregrinata est in viro, quæ non est peregrinata in Angelo: vt cognoscas aures religiosas, oculos venerandos. Denique salutata obmutuit: & appellata respondit: sed quæ primò titubauerat aspectu, postea promisit obsequium. Quam verò religiosa in propinquas fuerit, scriptura diuina significat. Nam & humilior facta est, vbi se à Deo cognouit electam: & statim ad cognatam suam in montana processit, non vtique vt exemplo crederet, quæ iam crederet oraculo. Beata enim, inquit, quæ credidisti. Et tribus cum ea mensibus mansit. Tanti autem interuallo temporis non fides quæritur, sed pietas exhibetur. Et hoc posteaquam in vtero parentis exiliens puer matrem Domini salutauit, prius compos deuotionis quam naturæ. Inde tot sequentibus signis, cum sterilis pareret, virgo conciperet, loqueretur mutus, adoraret Magus, expectaret Simeon, sydera nunciarent: Maria mobilis ad introitum, immobilis ad miraculum: Cõseruabat, inquit, hæc omnia in corde suo. Quamuis mater Domini, dicere tamen præcepta Domini desiderabat: & quæ Deum genuerat, Deum tamẽ scire cupiebat. Quid, quod annis quoque: omnibus ibat in Hierusalem solenni die Pasche, & ibat cum Ioseph? Vbi que in virgine comes singularum virtutum est pudor. 2 Hic indiuidus debet esse virginitati, sine quo non potest esse virginitas. Nec ad templum igitur Maria sine pudoris sui cultode processit. Hæc est imago virginitatis. Talis enim fuit Maria, vt eius vnus vita omnium disciplina sit. Si igitur autor non displicet, opus probemus, vt quæcumque sibi eius exoptat præmium, imitetur exemplum. Quanta in vna virgine species virtutum emicant? Secretum verecundiæ, vexillum fidei, deuotionis obsequium: virgo intra domum, comes ad ministerium, mater ad templum. O quantis illa virginibus occurret: quantas complexa ad Dominum trahet, dicens: Hæc thorum filij mei, hæc thalamos nuptiales immaculato seruauit pudore. Quemadmodum eas ipse Dominus commendabit patri. Nimirum illud repetens suum: Pater sancte, istæ sunt quas seruauit tibi, in quibus filius hominis caput reclinans quieuit: peto vt vbi ego sum, & ipsæ sint mecum. 3 Sed non solum sibi debet prodesse, quæ non solæ vixerunt sibi. Hæc parentes redimat, hæc fratres. Pater iuste mundus me non cognouit: istæ autem me cognouerunt: & mundum cognoscere noluerunt. Quæ pãpa illa, quanta Angelorum læticia plaudentium, quod habitare mereatur virgo in celo, quæ celestem vitam vixit in seculo? Tunc etiam Maria tympanum sumens, choros virginales excitabit, cantantes Domino, quod per mare seculi sine secularibus fluctibus transierunt. Tunc vnaquæque exultabit, dicens: Introibo ad altare Dei mei, ad Deum qui lætificauit iuuenture meam. Immolo Deo sacrificium laudis, & reddo altissimo vota mea. Neque enim dubitauerim vobis patere altaria, quarum mentes altaria Dei confidenter dixerim: in quibus quotidie pro redemptione corporis Christus immolatur. Nam si corpus virginis Dei templum est, animus quid est, qui tanquam membrorum cineribus

1. Stileonium nō est res Deo accepta, vt quiddã garriunt, sanctissima Dei genitrix non congeminauisset in iunio dicit.

2. Vnde virginitas non tem seruari non esse impossibile, vt pessime docent quidã. 3. Ecce quantæ virginitatis laudes, sed illa in primis, quod solæ virginæ Dominum cognouerunt saluatore, mundo reliquo eã ignorante, cã quo proculdubio veniunt & maritate. 4. Sanctæ virginæ gloriantur reddere se altissimo vota virginitatis sue, vt tu hereticæ audes dicere votum castitatis esse illicitum & presumptuosum.

ALOYSII LIPOMANI VERON.

bus excitationis, sacerdotis aeterni redemptus manu, vaporem diuini ignis exhalat? Beatae virginis quae tam immortalis spiritalis gratia, ut horti floribus, ut templa religione, ut altaria sacerdotum. Ergo sancta Maria disciplinam vitae informet.

ALIVD VITAE EIVS FRAGMENTVM, EX D. Bernardo Abbate Clarenllense excerptum.

**I**GNVM magnum apparuit in caelo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Quidni coronent sydera, quam sol iustitiae Christus vestit? Quis illas aestimet gemmas? Quis stellas nominet, quibus Mariae Regium diadema compactum est? Supra hominem est corona huius rationem exponere, indicare compositionem. Nos tamen pro mouito nostrae exiguitatis abstinentes à periculoso scrutinio secretorum, non incongrue forsitan duodecim stellas istas, duodecim praerogatiuas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem inuenire est in Maria praerogatiuas coeli, praerogatiuas carnis, praerogatiuas cordis: Et si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus, habemus forte stellas duodecim, quibus Reginae nostrae diadema praesulgeat vniuersi. Mihi sane singularis rutilat fulgor, primo quidem in Mariae generatione, secundo in Angelica visitatione, tertio in Spiritus superuentione, quarto in filij Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoque sydereum planè irradiat decus, quod virginitalis primiceria, quod sine corruptione fecunda, quod sine grauiamine grauida, quod sine dolore puerpera. Nihilominus etiam spiritali quodam splendore in Maria coruscant, mansuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Vestrae quidem sedulitatis erit, singula quaeque diligentius intueri. Nos interim satisfecisse videbimur, si breuiter ea potuerimus demonstrare. Quod ergo sydereum micat in generatione Mariae? Planè quod ex regibus orta, quod ex semine Abrahamae, quod generosa ex stirpe David. Si id parum videtur, adde quod generationi illi ob singulare priuilegium sanctitatis, diuinitus noscitur esse concessa: quod longè antè eisdem patribus caelitus repromissa: quod mysticis praefigurata miraculis: quod oraculis praenunciata prophetis. Hanc sacerdotalis virga, dum sine radice floruit, hanc Gedeonis vellus, dum in medio siccae areae maduit: hanc in Ezechielis visione Orientalis porta, quae nulli vnquam patuit, praesignabat: hanc denique praeter ceteris Eisaia nunc virgam de radice Iesse orituram promittebat, nunc euidentiùs virginem parituram. Meritò signum hoc magnum in caelo apparuisse scribitur, quod tantò antè de caelo noscitur fuisse promissum. Dominus ait: Ipse dabit vobis signum: Ecce virgo concipiet, Magnum profectò signum dedit, quia & magnus ipse qui dedit. Huius ergo praerogatiuae fulgor, quorum non vehementer reuerberat aciem oculorum. Iam in eo quod tam reuerenter, atque officiosissimè ab Archangelo salutata est, ut iam in regali folio supra omnes caelestium ordines regionum exaltatam cernere videretur: & paulominus adoratus foemina, qui solebat ab hominibus hactenus aequanimiter adorari, excellentissimum nobis virginis nostrae meritum, & gratia singularis commendatur. Nihilominus fulget etiam nouus ille conceptionis modus, ut non in iniquitate, quemadmodum ceterae omnes, sed superueniente spiritu sancto sola & de sola sanctificatione Maria conciperet. Nam quod verum Deum, & Dei filium genuit: ut idem ipse Dei atque hominis filius, vnus omnino Deus, & homo prodiret ex Maria, abyssus est luminis. Nec facile dixerim, quod vel Angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiam non caliget. De cetero sanè ad virginitalitatem carnis, & propositum virginitalis, & ipsius quoque propositi nouitas euidenter illustrat, quod videlicet in libertate spiritus legis Moysaicae decreta transcendens, illibata Deo corporis simul & spiritus sancti moniam vouit. Probabat enim propositi inuolabile fundamentum, quod tam constanter promittenti filium Angelo respondit? Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Fortè enim propterea primò turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista saluatio, quod benedictam sese audisset in mulieribus, & quae nimirum benedicti in virginibus semper optabat. Ex tunc quidem cogitabat, qualis esset ista benedictio, quod iam videretur esse suspecta. Vbi verò in promissione filij manifestu virginitalis periculum videbatur, non potuit vltra dissimulare, quin diceret: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Meritò proinde & illam meruit benedictionem, & hanc non amisit: ut longè gloriosior fiat & virginitas ex fecunditate, & ex virginitalitate fecunditas: ac mutuis sese radijs illustrare haec duo sydera videantur. Magnum est virginitatem esse, sed virginem matrem esse, longè amplius per omnem modum. Iure etiam illud molestissimum taedium, quo reliquae omnes grauidae mulieres laborare noscuntur, sola non sentit, quae sola sine libidinosa voluptate concepit. Vnde & in ipso sub conceptionis initio,

initio, quando potissimum ceterae mulieres miserabilibus affliguntur, Maria totalacritate montana cõscendit, ut Elizabeth ministraret. Sed & ascēdit Bethleem, imminente iam partu; portans pretiosissimum illud depositu, portans onus leue, portans, à quo portabatur. Sic & in partu quam lucidum est, quod noua exultatione nouam edidit prolem, sola inter mulieres à comuni maledicto & dolore parturientium aliena? Si rerum praecia de raritate pensamus, nihil his potest rariùs inueniri. Siquidem in omnibus istis nec primam similem visa est, nec habere sequentem. E quibus nos, si ea fideliter intuemur, sine dubio admirationem concipimus: sed venerationem, sed deuotionem, sed consolationem. Ceterum quae restant adhuc, & imitationem requirunt. Non est nobis ante ortu tam multifarie multisque modis promitti diuinitus, caelitus praenunciari: Sed nec ab Archangelo Gabriele tam nouae salutationis obsequijs honorari. Minus aut cetera duo comunicat nobis, planè secretu suu sibi. Sola enim est de qua dicitur: Quod in ea natu est, de spiritu sancto est. Sola cui dicitur Quod ex te nascetur sanctu vocabitur filius Dei. Offerantur Regi virginis, sed post eam. Nam primatum sola vendicat sibi. Multo magis autem sola sine corruptione concepit, sine grauiamine tulit, sine dolore filium parturit. Itaque nihil horum à nobis exigitur, sed exigitur planè non nihil. Nunquid enim si desuerit nobis etiam mansuetudo pudoris, si humilitas cordis, si magnanimitas fidei, si compassio mentis, negligentiam nostram munerum singularitas excusabit? Gratissima sanè gema in diademate, mactans in capite stella, rubor in facie hominis verecudi. An verò quis putat, quod hac caruerit gratia, quae gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria: Ex Euangelio id probamus. Vbi enim aliquando loquax, vbi praesumptuosa fuisse videtur? Foris stabat quaerens loqui filio, nec materna autoritate aut sermonem interrupit, aut habitationem irruit, in qua filius loquebatur. In omni denique; textu quatuor Euangelioru, si bene meminimus, non nisi quater Maria loquens auditur. Primo quide ad Angelu, sed cum iam semel atque iteru allocutus eam fuisset. Secundo ad Elizabeth, quando vox salutationis eius Ioannem saltare fecit in vtero, & ea magnificante Mariam, ipsa magis Dominum magnificare curauit. Tertio ad filium, cum iam esset annorum duodecim, quod ipsa & pater eius dolentes quaesissent eum: Quarto in nuptijs ad filium, & ministros. Et is quide sermo certissimus index ingenitae mansuetudinis, & virginalis verecundiae fuit. Aliorum quippe verecundiam suam reputans, sustinere non potuit: non potuit vini dissimulare defectum. Vbi sanè increpata est à filio (tanquam mitis & humilis corde) nec illi respondit: nec tamen desperauit, ministros admonens facere quod diceret eis.

Nunquid non ab initio venisse pastores, & primam omnium Mariam inuenisse leguntur? Inuenerunt ait Euangelista Mariam, & Ioseph, & infantem positum in praesepio. Sic & Magi quoque, si recolis, non sine Maria matre eius puerum inuenerunt. Et inducens in templum Domini templi Dominum, multa quidem à Simeone audiuit tam de Deo, quam de se ipsa, ad loquendum tarda, velox ad audiendum: Et quidem Maria conseruabat omnia verba haec conferens in corde suo. Sed in his omnibus neque de ipso incarnationis Dominicae sacramento quodcuque verbum seclis reperies. Vt nobis qui spiritum habemus in naribus: Vt qui totum proferimus spiritum, qui iuxta illud Comici, pleni rimarum effluximus vndique. Toties denique Maria filium audiuit, non modo turbis loquentem in parabolis, sed & discipulis seorsum regni Dei mysteria reuelantem: vidit miracula facientem: vidit deinde in cruce pendentem, vidit expirantem, vidit resurgentem, vidit & ascendentem. Sed in his omnibus quoties verecundissime virginis, quoties pudicissime turturis vox memoratur audita? Denique legis in Actis Apostoloru, quod redeuntes à monte Oliueti vnanimiter perseverabat in oratione. Quis forte Maria affuit, nominetur prima, quae super omnes est, tam filij praerogatiua, quam suae priuilegio sanctitatis. Petrus & Andreas, ait, Iacobus & Ioannes, & ceteri qui sequuntur, hi omnes perseverabant vnanimiter cum mulieribus, & Maria matre Iesu. Itane & mulierum sese vltimam exhibebat, ut nouissima omnium poneretur? Verè carnales adhuc Discipuli, quibus necdum spiritus erat datus: quia Iesus necdum fuerat glorificatus. Quomodo facta est inter illos contentio de primatu, cum Maria quantò maior erat, humiliaret se, non modo de omnibus, sed & praeter omnibus? Meritò facta est nouissima prima, quae cum prima esset omnium, sese nouissimam faciebat. Meritò facta est omnium Domina, quae se omnium exhibebat ancillam. Meritò denique super Angelos exaltata est, quae & infra viduas & penitentes, infra eam de qua eiecta fuerant septem Daemonia, ineffabili sese mansuetudine inclinabat. Obscero vos filiioli, aemulamini hanc virtutem, si Mariam diligitis, si contenditis ei placere: aemulamini modestiam eius, nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruum Christiano, maximeque monachum nihil adeo decet. Et quidem manifesta sunt humilitas & mansuetudo, in eo confederat germanius, qui dicebat: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Sicut enim mater praesumptionis elatio, sic mansuetudo vera non

Habetur in sermone eiusdem sermone qui incipit Signum magnum.



g Sancta Dei genitrix vultu virginitalitatem. Non ergo fuit temeraria, non praesumptuosa, ut impij suggestant virginis eam imitantos. Non in mulieribus, sed in virginibus benedicti beata Maria optabat. Praestitit ergo virginitas coniugio.

non nisi ex vera humilitate procedit. Nec in sola tantum Mariæ taciturnitate commendatur humilitas, sed euidentiùs resonat in sermone. Audierat, quod ex te nasceretur sanctum, vocabitur filius Dei, & nihil aliud quam ancillam eius se esse respondit. Inde ventum est ad Elisabeth, & continuè virginis gloria singularis, eidem per spiritum reuelatur. Denique & mirabatur perionam venientis, dicens: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Commendabat & vocem salutantis, adiciens: Vt facta est vox salutarionis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo: & beatificabat fidem credentis: Beata, inquit, quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ dicta sunt tibi à Domino. Magna quidem præcotia, sed & deuota humilitas nihil sibi passa retinere: in eum magis vniuersa refudit, cuius in se beneficia laudabantur.

Tu, inquit, magnificas matrem Domini: sed magnificat anima mea Dominum. In voce mea filium perhibes exultasse in gaudio: sed exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Et ipse quoque tanquam amicus sponsi gaudet ad vocem sponsi: Beatam esse dicis quæ credidisset: sed credulitas & beatitudinis causa respectus est supernæ pietatis: vt ex hoc magis beatam me dicant omnes generationes: quia ancillam humilem & exiguam respexit Deus. Veruntamen nunquid putamus fratres, Elizabeth sanctam in eo quod per spiritum vtique loquebatur errasse? Absit. Beata planè quam respexit Deus, & beata quæ credidit. Hic enim magnus diuinæ respectiois extitit fructus. Ineffabili liquidem artificio spiritus superueniens tantæ humilitati magnanimitas tanta in secretario virginèi cordis accessit: vt (quemadmodum de integritate & fecunditate prædiximus) hæc quoque nihilominus sunt stellæ ex respectu mutuo clariore: quod videlicet nec humilitas tanta minuit magnanimitatè, nec magnanimitas tanta humilitatè: sed cum in sua estimatione tam humilis esset, nihilominus & in promissionis credulitate magnanimitas: vt quæ nihil aliud quam exigua sese reputabat ancillâ, ad incòprehensibile hoc mysterium & admirabile commercium, ad inseruitabile sacramenti, nullatenus dubitaret electam: & veram Dei & hominis genetricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogatiua diuinæ, vt eos nec humilitas pusillanimes faciat, nec magnanimitas arrogantes: magis autem cooperentur sibi, vt non solum nulla ex magnanimitate subintraret elatio: hinc hoc maximè prouehatur humilitas, vt inueniatur eò amplius timorati, & largitori munerum non ingrati: ac vicissim ex occasione humilitatis pusillanimitas nulla surrepat, sed quominus ad sua quisque vel in minimis præsumere confuevit, eò amplius etiam in magnis quibusque de diuina virtute confidat.

Martyrium sanè Virginis (quam nimirum inter stellas diadematis eius, si meministis, duodecimam nominauimus) tam in Simeonis prophetia, quam in ipsa Dominicæ passionis historia commendatur. Positus est hic (ait sanctus senex de paruulo Iesu) in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam (ad Mariam autem dicebat) pertransibit gladius. Verè tuam ô beata mater, animam gladius pertransiuit. Alioquin non nisi eam pertransiens carnem filij tui penetraret. Et quidem posteaquam emisit spiritum tuus ille Iesus (omnium quidem, sed specialiter tuus) ipse planè non attigit animam crudelis lancea, quæ ipse (nec mortuo parcens, cui nocere non posset) aperuit latus, sed tuam vndique animam pertransiuit. Ipsi nimirum anima iam ibi non erat, sed tua planè inde nequibat auelli. Tuam ergo pertransiuit animam vis doloris, vt plus quam matrem non immeritò prædicemus, in qua nimirum corporeæ sensum passionis excesserit compassiois affectus. An non tibi plus quam gladius fuit sermo ille (re vera pertransiens animam, & pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus) mulier ecce filius tuus? ô commutationem. Ioannes tibi pro Iesu traditur, seruus pro Domino, discipulus pro magistro, filius zebedei pro filio Dei, homo purus pro vero. Quomodo non tuam affectuosissimam animam pertransiret hæc auditio, quando & nostra licet saxea, licet ferrea pectora, sola recordatio scindit? Non miremini fratres, quod Maria martyr in anima fuisse dicatur. Miretur qui non meminerit se audisse Paulum inter maxima gentium crimina memorantem, quod sine affectione fuissent: Longè id fuit à Mariæ viscibus: longè sit à seruis eius. Sed fortè quis dicat: Nunquid non eum præciserat moriturum? Et indubitanter. Nunquid non sperabat continuè resurrecturum? Et fidenter. Super hæc doluit crucifixum? Et vehementer: Alioquin quisnam tu frater, aut vnde tibi hæc sapientia, vt miretur plus Mariam compatiens, quam Mariæ filium patientem? Ille etiam mori corpore potuit, ista commori corde non potuit? Fecit illud charitas, qua maiorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui post illam similis altera non fuit.

## TERTIVM

## TERTIVM EIVSDEM SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS VITÆ FRAGMENTVM, EX IOANNE DAMASCENO MONACHO.



DE Sancta & superlaudabili semper virgine & Deipara Maria in prædictis mediocriter tractauimus, & quod maximè oportuè visum est representauimus, quòd propriè & verè Deipara & est, & nominatur: nunc reliqua compleamus. Ipsa enim ante secula præcognitio Dei consilio prædefinita est, & diuersis similitudinibus & oraculis Prophetarum per spiritum sanctum figurata: & prædicata prædefinitio tempore ex Dauidica radice pullulauit, propter factas ad ipsum repromissiones. Iurauit enim, inquit, Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Et rursus: Semel iuravi in sancto meo, si Dauid metiar, semè eius in æternū manebit: & thronus eius vt sol in còspectu meo, & vt luna perfecta in æternū, & testis in cælo fidelis. Et Esaias: Egredietur virga de radice Iesse, & flos ex radice eius ascendet. Enimuerò quòd Ioseph ex Dauidica tribu descendit, Matth. & Lucas sacratissimi Euangelistæ dilucidè monstrarunt. Sed Matheus quidè ex Dauid per Salomonè deduxit Ioseph: Lucas autè per Nathan. Sanctæ verò virginis generatione ambo siluerunt. Decet autè scire, non fuisse morè Hebræis, neq; diuinæ scripturæ, & genealogias texere mulieri. Nā lex fuit tribu nō despōlare ex alia tribu. Atqui Ioseph ex Dauidica descendit tribu, & iustus erat. Hoc enim de ipso diuinum testatur Euangelium. Non igitur præter legem sanctam virginem ad dispensationem duxisset, nisi ex eius sceptro descendisset. Cum igitur ostenderit Euangelista descensum Ioseph, satisfactū esse putandum est. Præterea id nequaquā latere par est, quòd lex erat, viro moriete sine prole, fratre eius defuncti coniugè sibi nuptijs copulare & suscitare semen fratri. Quod igitur partu debeatur, secundū naturā secūdi, id est, illius qui genuit, erat: secundum verò legem, eius qui obiecit diem.

Ex ferie igitur Nathan filij Dauid Leui genuit Melchi, & Panthera. Panthera genuit Barpanthera, sic ab eo denominatum. Hic Barpanthera genuit Ioachim. Ioachim verò genuit sanctam Deiparā. Ex ferie Salomonis filij Dauid Matthan duxit vxorem, ex qua genuit Iacob. Mortuo autem Matthan, Melchi qui erat ex tribu Nathan, filius Leui, frater verò Pantheris, nupsit vxori Matthan, matri quidem Iacob, & genuit ex ea Heli. Erant igitur fratres vterini Iacob & Heli, Iacob quidem ex tribu Salomonis, Heli verò ex tribu Nathan. Defuncto autem Heli ex tribu Nathan sine liberis, accepit Iacob frater eius ex tribu Salomonis vxorem eius, & suscitauit semen fratri suo, & genuit Ioseph. Ioseph igitur natura quidem est filius Iacob, ex descensu à Salomone: secundum verò legem, filius Heli ex Nathan.

Ioachim ergo venerandam & dignam laude Annam in matrimonium duxit. Sed quemadmodum vetus Anna sterilis facta, per votum & repromissionem habuit Samuel: hunc in modum & hæc per supplicationem & repromissionem à Deo Deiparam profert, vt & in hoc nulla illustrium & gloriosarum posterior habeatur. Parit ergo gratia (Anna enim hoc interpretatur) Dominam: quod profectò indicat Mariæ nomen. Nam re vera Domina facta est omnium creaturarum, cum Conditoris omnium effecta est mater. Editur partu in domo otulis Ioachim, & adducitur in templum. Deinde in domo Domini plantata & impinguata spiritu, veluti oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum facta est, ab omni seculari vita & carnali concupiscentia procul mentem sequestrans, & sic virginem animam cum corpore conseruans, vt decebat eam quæ in sinu Deum susceptura esset. Sanctus enim existens in sanctis requisicit. Sic igitur sanctificationem omnem exercet, & templum sanctum & admirabile altissimi Dei dignè demonstratur. Quia ergo obseruabat virgines nostræ salutis inimicus propter Esaiæ prædictionem, dicens: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus: vt deciperet eum qui semper in sapientia gloriatur, ipse qui deprehendit sapientes in astutia eorum, in desponsationem puella Ioseph à sacerdotibus traditur, vt nouus liber literas scienti. Nam desponsatio custodia virginis erat, & virginis obseruantis depulsio. Quando autem venit plenitudo temporis, missus est Angelus Domini ad ipsam annuncians Domini conceptionem. Et sic concepit filium Dei, consubstantialem patris virtutem, non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, id est, ex congressu & semine: sed ex patris bona voluntate, & cooperatione spiritus sancti suppeditauit creatori creati, & plasmatori plasmari, & filio Dei & Deo incarnari & humanari ex puris & illibatis carnibus eius & sanguinibus, primæ matris absoluens debitum. Nam quemadmodum illa sine commixtione ex Adam plasmata est, sic ista, nouum Adam lege partus in vtero tulit, quem peperit super natiuitatis naturam.



Natus est enim ex muliere sine patre, & ex patre sine matre. Et quoniam ex muliere, lege partus quoniam sine patre, super naturam est natiuitatis. Et quoniam consueto in tempore (nam nouem menses complens, & decimum attingens nascitur) id fit lege partus. Quod autem sine dolore, supra legem partus est. Cuius enim voluptas non præcelsit, neque parienti dolor subsequutus est, secundum Prophetam dicentem: priusquam dolor partus senserit, peperit. Et rursus: Priusquam adueniret tempus dolorum, partus effudit, & peperit masculum. Natus igitur ex ea filius Dei, & Deus incarnatus: non Deiter homo, sed Deus incarnatus: non ut propheta actione vnctus, sed totius vngētis presentia: Vt homo quidem fiat, quod vngit, & Deus erat vngens, & qui vngebatur: vt Deus vngēs seipsum vt hoēm. Quomodo igitur non est Dēpara, quæ Deum incarnatum ex se genuit? Sic propriè & verè Dei genitrix, & Domina, quæ omnium craturarū dominatrix, ancilla & mater omnium Conditoris effecta. Quemadmodū verò qui conceptus est, Virginem concipientem serauit: sic & natus ipsius virginitatem serauit illæsam. Solum tranſiuit per eam, & clausam serauit ipsam. Per auditum quidem conceptio, sed natiuitas per consuētum parientium egressum: tamen nonnulli fabulantur per latūs diuinæ matris ipsam editum fuisse. Non enim impossibile illi erat per clausam portam transire, & illius non lædere signacula. Manet igitur & post partum virgo, & semper virgo. Nullo modo enim vsque ad mortem viri admittit contactum, etsi scriptum est: Et non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum. Sciendum autē est, quod primogenitua est, qui primus genitus est, etsi etiam vnigenitus fuerit. Hoc enim primogenitum, primū natum esse ostendit: non omnino autem commanifestat & aliorum generationem. Hoc autem vocabulum (Donec) determinati temporis pæfinitionem significat, non autem nunciat quod postea. Dicit enim Dominus: Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi, non quod post seculi consummationem separandus sit. Nam ait diuinus Apostolus: Et sic semper cum Christo erimus, post communem resurrectionem intelligens. Quomodo enim quæ genuit Deum, & ex consequentium experientia miraculum agnouit, viri consortium admittit? Absit hoc. Non modestæ cogitationis est talia cogitare, ne dicam agere. Sed ipsa beata, & super naturam donorum digna effecta, dolores partus quos effugit pariens, illos tempore passionis sustinuit, ex materna compassione viscerum lacerum reparuriens. Et quem Deum per natiuitatem agnouit, illum vt maleficum interfectum vidēs, tanquam gladio, cogitationibus decerpitur. Et hoc est: Tuam ipsam animam pertrāsibit gladius, quemadmodum illi prædixerat Dei expectator Simeon Dominū gestans in vlnis. Sed commutat tristitiam gaudium resurrectionis, Dominum carne mortuum rediuium prædicans.

### ITEM DE SANCTISSIMA DEI

Genitricis, ex D. Ambrosio, Episcopo Mediolanensi.



**M**ATRES ablaetate filios, diligite eos, & orate pro ijs vt lōgēi super terram sint, non in terra, sed super terram. Nihil enim longæum in hac terra, & quod est diu, breue est, & magis lubricum. Monete eos vt magis crucem Domini tollant, quam hanc vitam diligant, Maria mater Domini ante crucem filij stabat. Nullus me hoc docuit, nisi sanctus Ioannes Euangelista. Mūdum alij concussum in passione Domini conscripserunt, cœlū tenebris obductū, refugisse solem, in paradysum Latronem: sed post piā confessionē receptum, Ioānes docuit quod alij non docuerunt, quemadmodum in cruce positus matrem appellauerit. Pluris putatur quod victor suppliciorum pietatis matri exhibeat, quam quod regnum cœlestis donabat vitæ æternæ. Nam si religiosum est quod latroni donatur venia, multo vberioris pietatis est, quod à filio mater tanto affectu honoratur: Ecce mater tua. Testabatur de Cruce Christus, & inter matrem atque discipulum diuidebat pietatis officia. Condebat Dominus non solum publicum, sed etiam domesticum testamentum, & hoc eius testamentum signabat Ioannes, dignus tanto testatore testis. Bonum testamentum non pecuniæ, sed vitæ æternæ, quod non atramento scriptum est, sed spiritu Dei viui, qui ait: Lingua mea calamus Scribæ velociter scribentis. Sed Maria nec minor quam matrem Christi decebat, fugientibus Apostolis ante crucem stabat, & piis spectabat oculis filij vulnera, quia expectabat non pignoris mortem, sed mundi salutem. Aut fortasse quia cognouerit per filij mortem mundi redemptionem aula regalis, etiā si sua morte putabat se aliquid publico adiuturam muneris. Sed Iesus non egebat adiutore ad redemptionem omnium, qui omnes sine adiutore serauit. Vnde & dicit: Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber: susceptus

Ex Epistola eisdem lxxxii. libri ad Vercellē sem Ecclēsiā scripta, circa finem

suscipit quidem affectum parentis, sed non quæsiuit alterius auxilium. Hanc imitamini, matres sanctæ, quas in vnico filio dilectissimo tantum maternæ virtutis exemplum edidit. Neque enim vos dulciores liberos habetis, neque illud virgo quærebat solatium, quod alium posset generate filium.

### DE EADEM ADHVC SANCTISSIMA DEI Genitricis, ex eodem Ambrosio.

Habetur in epistola lxxxii. lib. x. Epistolæ eiusdem.

**S**ANE noti possumus negare de Mariæ filiis iure reprehensum, meritoque; vestram sanctitatem abhorruisse, quod ex eodem vtero virginali, ex quo secundum carnem Christus natus est, alius partus effusus sit. Neque enim elegisset Dominus Iesus nasci per virginem, si eam iudicialiter tam incontinentem fore, vt illud genitale Dominici corporis, illa aulæ Regis æterni concubitus humani femine coinquinaret. Qui enim hoc astruit, nihil aliud nisi perfidiam Iudæorum astruit, qui dicunt eum non potuisse nasci ex virgine. Nam si hanc accipiant à sacerdotibus autoritate, & videatur Maria partus fuisse plurimos, maiore studio veritatē fidei expugnare contendent. Et vbi est illud quod scriptum est, dicente Domino ad matrē de Ioanne Euangelista: Mulier Ecce filius tuus. Et rursus ad Ioannem de Maria: Ecce mater tua. Quid sibi istud vult, quod cum in cruce Dominus positus peccatum mundi tolleret, pronuntiavit etiam de integritate maternæ? Aut quid aliud dicitur, nisi vt claudat sua ora perfidia: obmutescat, ne matrem Domini aliquo audeat temerare contumitio? Testis est ergo idem arbiter, idem materni pudoris assertor, quod desponsata fuerit viro, tantummodo Ioseph, nulla tamen conjugalis coitus consuetudine thori iura cognouerit. Neque enim eam suscepturā ex Ioseph filios, à viri consortio separare voluisset. Sed si hoc parum est, addidit testimoniū Euangelista dicens, quod suscepit eam discipulus in suam. Nunquid ergo diuortium fecit? Nunquid à viro abduxit atque abstulit? Ergo qui hoc legit in Euangelio, quasi naufragus titubabat & fluctuabat. Hoc ergo testimoniū filij est de matris integritate; hæc Mariæ locuples integri pudoris hereditas, hic totius finis consummationis, denique hoc dixit: Et emisit spiritum, consummans omnem mysterium bono fine pietatis.

### ITEM DE SANCTISSIMA DEI

Genitricis, per D. Gregorium Episcopum Nyssenum,



**V**SCVLTEMVS quid de hac sanctissima virgine memoriæ proditū sit. Virginis pater (vt ex historia quadam incerti auctoris accepi) fuit insignis quidam ciuis, obseruantia legis & vitæ probitate imprimis nobilis, qui sine filio ad senectutem peruenerat, cum minus idoneam, ad gignendum vxorē haberet. Habebatur autem matribus ex lege honor quidam quo carebant feminae qui liberos nullos susceperant. Quapropter & hæc imitata id quod de matre Samuelis scriptum est, in sanctis sanctorū ingreditur, & supplex Deum orat, ne se legis benedictione sinat excidere, cum nihil vnquam admiserit contra legē. Quod si mater eualerit, se quocumque pepererit, ei dedicaturā. Quamobrem cum voti compos effecta filiam suscepisset, eam vocauit Mariam, vt ipso etiam nomine testaretur acceptum munus à Deo. Illam igitur cum iam grandiuscūla esset, nec vbera matris amplius indigeret, ducens ad templum Deo reddidit, & studiose promissum exsoluit. Sacerdotes autem quamdiu parvula fuit, ad Samuelis similitudinem in sanctis ædibus educarunt: sed cum iam adoleceret, consulebant quidnam agerent de sacro illo corpore, ne Deum offenderent. Etenim naturæ legi illam subiciere vt cuipiam in matrimonium collocata seruiret, absurdissimum videbatur. Instar enim sacrilegij fuisset, si muneris Dei sacrati, Dominus homo fieret. Legibus enim erat constitutum, vt maritus dominaretur vxori. Mulieres rursus inter sacerdotibus berantes igitur in hac sententiam diuinitus conuenerunt, vt eam connubij nomine cuipiam desponderent, qui tamen ad custodiam eius duntaxat esset idoneus. Ad hoc autem munus aptissimus inuentus est Ioseph ex eadem tribu & patria, qua erat virgo. Sacerdotum ergo consilio Ioseph puellam sponsam accipit. Quæ tamen coniunctio sponsalia non est egressa. Tunc ad virginem missus est Gabriel, qui ei diuinæ voluntatis arcanum aperiret. His austerius faustissimis verbis vsus est: Ave Maria gratia plena, Dominus tecum. Contraria hæc est oratio illius vocibus, quas prima mulier audiuit. Tunc enim illa doloribus propter peccatum damnata est. Nunc autem in hac per gaudium dolor expellitur. In illa molestiæ

Ex oratione eiusdem in die Natiuitatis Domini habita, Petro Frascico Zino Veronense interprete

1 Hæc tu qui vobis ta damnas, & ex Ecclēsiā ea tollere moliris, vide se vt etiam antiquis patribus fuerit in usu, & quomodo post emissionē illa adimplerint?

2 Notent qui Deo sacratas virgines sub preteritu matris testimonij hominibus copulāt ad abusus dum eis, quod peccatum maximum committunt. 3 Quid dicit tu quæ sacerdotē agis, & seminarum consortia apud sanctas ades semper habere vis.

partum præcesserunt. Huic partum læticia pronunciat. Ne timeas, inquit: quoniam omnibus mulieribus timorem auferit partus expectatio, dulcis partus promissione timor eximitur. In vtero, inquit, concipies, & paries filium, & vocabis eius nomen Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Quid autem Maria? Audi pudicam virginis vocem; Quomodo erit istud, quoniam virum non cognosco? Angelus partum nunciat. At illa virginitati inheret, & integritatem Angelicæ demonstrationi antependendam iudicat. Nec Angelo fidem non habet, nec à proposito recedit suo. Interdixi, inquit, mihi consuetudinem viri. Quomodo istud erit mihi, quoniam virum non cognosco? Hæc Mariæ vox declarat ea quæ ex historia incerti auctoris commemorari, non esse penitus absurda. Si enim liberorum causa ducta fuisset à Ioseph, quomodo parituram, Angelo prænunciantem, se rem nouam & alienam audire præ se tulisset, cum ipsa quoque se obstrinxisset naturæ lege, vt aliquando mater esset? Verum quia carnem Deo consecratam, tanquam sanctum aliquid oblatum in unum, oportebat intactam integramque præstare, idcirco licet, inquit, Angelus sis, licet à cælo venias, licet id quod ostenditur, naturam superet humanam, tamen me virum cognoscere nefas est. Quomodo sine viro mater ero? Ioseph enim sponsum noui, sed virum non cognosco. Quid ad hæc aufpex Gabriel? Quem thalamum statuit puro impolutoque contubio? Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. O beatum vterum illum, qui bonitatis præstantia ad se traxit animi bona. In reliquis enim omnibus vir animus purus spiritus sancti præstantiam capit, hic autem caro fit spiritus receptaculum. Sed & virtus altissimi obumbrabit tibi. Quid significat arcanus hic sermo? Christus Dei virtus est & sapientia, vt ait Apostolus. Virtus igitur altissimi, quæ Christus est, per aduentum spiritus sancti formatur in virgine. Quemadmodum enim umbra ad præcedentium figuram effingitur, sic forma & iudicium diuinitatis Dei in virtute ipsius qui pariter ostenditur, & imago, & signum, & adumbratio, & splendor exemplaris, per admirabilem rem in effectione emonstrabitur.

Notum hoc virginis beatissimæ Dei genitricis licitum fuit, Deo maxime gratum: quod nisi exiisset, filius Dei nunquam humanam carnem de ea assumpsisset.

ITEM DE EADEM SANCTISSIMA

Dei genitrice, per D. Bernardum Abbatem.

Est sermo primus eiusdem habitus in die assumptionis Beate Virginis. Virgo gloriosa hodie cælos ascendit. Ergo ante diem iudicii sanctiorum animæ cælum ingrediuntur.

Virgo hodie gloriosa cælos ascendens, supernorum gaudia ciuium copiosis sine dubio cumulauit augmentis: Hæc enim est cuius saluationis vox & ipsos exultare facit in gaudio, quos mater adhuc viscera claudunt. Quod si partuli necesse nati anima liquefacta est vt Maria locuta est, quid putamus quam illa fuerit celestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beata eius frui præsentia meruerunt?

Nobis vero charissimi, quæ in eius assumptione solennitatis occasio, quæ causa lætitiæ, quæ materia gaudiorum? Mariæ præsentia totus illustratur orbis, adeo vt & ipsa iam celestis patriæ clarior rutilet virginis lampadis irradiata fulgore. Merito proinde resonat in excelsis gratiarum actio & vox laudis. Sed plangendum potius nobis quam plaudendum esse videtur. Quantum enim de eius presentia cælum exultat, nunquid non consequens est, vt tantum luceat hic noster inferior mundus eius absentiam? Cesset tamen querela nostra, quia nec nobis hic manens est ciuitas, sed eam inquirimus ad quam hodie Maria benedicta peruenit, in quam si conscripti ciues sumus, dignum profectò est etiam in exilio, etiam super flumina Babylonis eius nos recordari, eius nos communicare gaudiis, eius participare læticiam, maximeque eam quæ tam copioso impetu lætificat hodie ciuitatem Dei, vt sentiamus & ipsi stillicida stillantia super terram. Præcessit nos Regina nostra, præcessit, & tam gloriose suscepit est, vt fiducialiter sequantur Dominam seruili clamantes: Trahe nos post te, in odore vnguentorum tuorum curremus. Aduocatum vt præmisit peregrinatione nostra, quæ tanquam iudicis mater, & mater misericordie simplicitate & efficaciter salutis nostræ negotia pertractabit. Præciosum hodie munus terra nostra dixerit in cælum, vt dando & accipiendo felici amicitiarum federe copulentur humana diuinis, terrena celestibus, in a summis. Illo enim ascendit fructus terre sublimis, vnde data optima & dona perfecta descendunt.

Ascendens ergo in altum virgo beata, dabit ipsa quoque dona hominibus. Quid nideret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit, nec voluntas. Regina cælorum est, misericors est, denique mater est vniuersi filij Dei. Nihil enim sic potest potestatis eius seu pietatis magnitudinem commendare, nisi forte aut non creditur Dei filius honorare matrem, aut dubitare quis potest omnino in affectu charitatis transisse Mariæ viscera, in quibus ipsa quæ ex Deo est charitas, nouem mensibus corporaliter requieuit. Et hæc quidem propter nos dixerim, fratres, sciens difficile esse vt in tanta inopia charitas illa perfecta non quærens quæ sua sunt, valeat inueniri. Vt tñ interim sileam beneficia quæ pro illius glorificatione consequimur, si eam diligimus, gaudebimus vtique, quia vadit ad filium, plane, inquam, congratulamur ei, nisi

Audi sancta Dei genitricis dicit aduocata nostram, et ideo cælos ascendit, vt ibi pro nobis huiusmodi sumeretur officio. Nec propter hoc tam pius et catholicus pater Dominus nostro Iesu Christo aliquando inuisse iniuriam putauit, cum ipse sit summus et præcipuus aduocatus: eius vero genitricis primum post eum locum obtinet.

nisi forte, quod absit, inuentrici gratiæ omnimodis inueniamur ingrati. Quem enim in castellum mundi huius intrantem prius ipsa susceperat, ab eo suscipitur hodie sanctam ingrediens ciuitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quanta putas exultatione, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignior vteri virginis templo, in quo filium Dei Maria suscepit, nec in cælis regali solio, in quo Mariam hodie Mariæ filius sublimauit. Felix nimum vtique susceptio, ineffabilis vtique, quia vtique, inexcogitabilis est. Vt quid enim ea hodie in Ecclesiis Christi Euangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus, excepisse intelligitur Saluatorem? Credo vt hæc quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus aestimetur, imò vt iuxta illius inestimabilem gloriam, inestimabilis cognoscatur & ista. Quis enim si etiam linguis hominum, Angelorumque loquatur, explicare queat, quemadmodum superueniente spiritu, obumbrante virtute altissimi caro factum sit verbum Dei, per quod facta sunt omnia, & Dominus maiestatis quem non capit viuueritas creaturæ, intra virginea se clausit viscera factus homo? Sed & illud quis cogitare sufficiat, quam gloriosa hodie mundi Regina processerit, & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum celestium legionum prædierit multitudo, in quibus ad thronum gloriæ canticis sit deducta, quam placido vultu, quam serena facie, quam diuinis amplexibus suscepta à filio, & super omnem exaltata creaturam, cum eo honore, quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria, quæ tantum decuit filium. Felicia prorsus oscula labijs impressa lactentis, cui virgineo mater appaudebat in gremio. Verum nunquid non felicitiora censebimus, quæ ab ore sedentis in dextera patris hodie in beata salutatione suscepit, cum ascenderet ad thronum gloriæ epithalamium canens, & dices: Osculetur me osculo oris sui? Christi generatione & Mariæ assumptionem quis enarrabit? Quantum enim gratiæ in terris adepta est præ cæteris, tantum & in cælis obtinet gloriæ singularis. Quod si oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se, quod præparauit gignenti se, & quod omnibus est certum diligenti præ omnibus, quis loquatur? Felix plane Maria, & multipliciter felix, siue cum excipit Saluatorem, siue cum à Saluatore excipitur, vtrobique mira dignitas virginis verba ministrant, eras quoque conuenientibus nobis in vnum commemorandum erit sine invidia, quod fuerit desuper datum, vt in memoria tantæ virginis non modò affectus deuotionis exciteretur, sed & mores adificentur ad profectionem conuersationis, in laudem & gloriam filij eius Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.

Beata virgo quæ sum gratia inter ceteris, tantum in oculis obtinet gloriæ singularis.

SANCTI PATRIS NOSTRI GER

mani Archiepiscopi Constantinopolitani Encomium sanctissimæ Deiparentis, quando adducta fuit in templum à suis parentibus, cum esset tres annos nata.

Apud Simeonem Metaphrastem.



Ceterum dies festus & celebris matris Domini, ecce progressus sponsæ in quam non cadit vlla reprehensio: ecce primus processus futuræ eius gloriæ, ecce apertum proœmium diuinæ quæ eam erat adumbratura gratiæ: ecce clarum indicium eius eximie puritatis. Vbi enim non sæpe, sed semel solum in anno sacerdos ingrediens peragebat cultus mysticus, illuc ea vt ibi perpetuo maneret, à suis adducitur parentibus, & vt esset in sacris gratiæ adytis. Quis rem vnquam talem cognouit? Quis vidit, aut quis audiuit ex iis qui nunc, aut qui vnquam fuerunt, feminam quæ adduceretur in intima sancta sanctorum, ad quæ vix patet aditus hominibus, vt in his habitet & versetur? An non hæc est euidens demonstratio noui & alieni operis, quod in ea futurum erat postea? Non apertum signum? Non clarum indicium? Ostendunt nobis qui in eam linguas mouent, & vident tanquam videntes, vbinam talia vnquam viderunt, puellam ex professo adduci intra tertium velum tanquam domum in quod nulla cadit reprehensio, vt illic habitaret assidue, eamque à diuitibus populi supplicantiibus, & à virginibus deduci, cum lampadibus adduci, à Sacerdotibus & Prophetis supinibus manibus excipit? Quomodo ergo noluerunt intelligere? Quomodo videntes prima extremis fidem non habuerunt? Quomodo eum quædam noua & aliena in ea prius viderent, dixerunt contra ea quæ postea facta sunt? Non enim casu & temere fuerunt quæ

Festus dies præstationis beate virginis.

prima in ea eucnerunt, sed fuerunt omnia vltimorū proemia. Dicant ergo nobis qui ex seip-  
 sis sunt in rebus inanibus sapientes, quomodo cum alia steriles pepererint, nullius ex ipsis si-  
 lia reponitur in sancta sanctorum, nec accepta fuit à Prophetis? An non hæc poterant dicere  
 qui hæc & talia videbant, cuiusmodi etiam qui ex eis erant eiusdem sententiæ, dixerant  
 postea in illius filium: Quisnam erit hic puer? Maximè. Sed qui aliena quidem sentiunt,  
 interitus viam ingrediuntur, & cadant in barathrum quod ipsi fecerunt. Nos autem  
 qui sumus Dei populus peculiaris, Sacerdotes & Principes, mundani & monachi, ser-  
 ui & liberi, artifices & agricolæ, plantatores & pilcatores, iuvenes & senes, viri  
 & mulieres adesto, prompto & alacri animo accedamus ad Dei parentem: & quæ in eam  
 economicè prius perfecta sunt diuina mysteria intueamur. Quemadmodum à parentibus  
 hodie virgo sacratissima in templum Dei per eius sacerdotes adducitur: quemadmodum  
 templum Domini animatum templo in animo dedicatur: quemadmodum propheta Za-  
 charias eam sua manu accipit & adducit in adyta, nihil ægrè ferens, neque dicens eius  
 parentibus: Non faciam hæc rem maximè nouam, neque puellam introducem in sancta  
 sanctorum, vt in eis habitet assidue, in quæ semel in anno iussus sum intrare: Nihil tale  
 dixit propheta Zacharias, sed vt qui presciuit futurum, quoniam erat Propheta, eam ex-  
 pectans, sicut qui post eum fuit Simeon illius filium, eam is quoque excipit prompto & alacri  
 animo. Deinde matrem amplexus eam allocutus est, sic dicens, & puellam tenens manibus:  
 Vndenam orta es o mulier: & quisnam est modus & scopus talis studij tui ac propositi? &  
 quomodo cum nullum tale habueris exemplar, sola inuenisti hunc nouum & non prius audi-  
 tum actum, introducens puellam vt ingrediatur adyta? Quæ est tua deliberatio dic nobis, &  
 cogitatio? Ego, inquit Propheta, sum Anna grato nomine: nata quidem sum ex genere sa-  
 cerdotali, tribu Araonitica, radice prophetica & regia: Dauidis autem & Salomonis, & eorum  
 qui deinceps fuerunt, sum ramus. Sum autem cognata tuæ vxoris Elisabeth. Deinde viro  
 quidem coniuncta fui lege Domini. Inuenta sum verò sterilis & infertilis multis annis. Nul-  
 lum autem inueniens medicamentum quod mederetur meæ calamitati, ad eum confugi qui  
 est solus potens, & ea reddidit facilia, ex quibus non datur exitus: & ad ipsum os meum ex  
 animo aperiens, cum luctu cordis clamaui & lachrymis, sic dicens: O Domine, Dñe, qui dolore  
 affectas animas exaudis ocyssimè, cur me reddidisti diuersam à natura meorum maiorum?  
 Cur me fecisti parabolam in genere meo, & motionem capitis in tribu mea? Cur maledicti  
 tuorum Prophetarum me fecisti participem, dans mihi matricem filios non producentem,  
 & vbera arida? Cur fecisti vt mea dona non essent accepta, vt quæ sim sterilis? Cur me sinisti  
 subsannari à notis meis, irrideri à famulis, & vicinis haberi opprobrio? Respice Domine,  
 exaudi Domine, miserere o sancte. Fac me similem volucris cæli, & bestijs terræ, pilcibus  
 maris, quoniam ea quoque sunt genitalia coram te o Domine. Ne brutis videar deterior o  
 Domine, quæ facta sum ad imaginem tuam & similitudinem. Hæc cum dixissem, hoc quoque  
 adieci ijs quæ dicta sunt: Quoniam tibi Domine donum gratiarum actionis omnino tibi de-  
 dicabo 2 quem mihi dederis filium, vt is sit & maneat in tuo sanctuario, tanquam sacrum  
 donarium & munus pretiosissimum, quod mihi datum est à te, qui es perfectissimus da-  
 tor pretiosorum donorum. Hæc ego, cum essem sub dio in meo horto, oculos in cælum  
 tollens, pedes autem meos manibus verberans, clamaui ad Deum, qui est in cælis. Me-  
 us autem contus cum esset solus in monte, & ieiunaret quadraginta dies, eadem à Deo sup-  
 plex petebat. Sic ergo flexus qui est paratus ad misericordiam, & benignus Dominus ambo-  
 rum precibus, misit diuinum suum Angelum, nobis prænunciatum meæ filia conceptione,  
 Stratum ergo natura à Deo iussa semen excepit. Non enim ante diuinam gratiam aula est ex-  
 cipere. Sed cum illa accessisset, matrix quæ prius erat clausa, suas portas aperuit, & à Deo ac-  
 ceptum depositum apud se detinuit, donec Dei voluntate quod in ea fuerat seminatū in lu-  
 cem est editum. Hinc ergo eo ablactato, vota mea reddo Domino, quæ distinxerunt labia  
 mea, & locutum est os meum in afflictione. Et ideo virginum cæteras cogi cum lampadi-  
 bus, conuocavi sacerdotes, congregavi cognatos meos, omnibus dicens: Omnes mihi gratule-  
 mini, quod hodie & mater, & productrix effecta sum: non Regi terreno meam offerens fi-  
 liam: quoniam nec par quidem erat, sed Deo cælesti & Regi dedicatam. Accipe deinceps o  
 Propheta, meam à Deo datam filiam: & introductam planta in loco sanctuarij, in prompto  
 Dei habitaculo, in domo exultationis & lætitiæ: nihil curiosè inquirens, donec Deo qui  
 eam hinc vocauit, visum fuerit quæ ad eam attinent ad finem deducere.

Cum hæc verba audisset Zacharias, statim allocutus est Annam: Benedicta est radix tua  
 o femina in primis veneranda: glorificata est matrix tua, o amans coniugis: & gloriosa  
 est oblatio tua o pia & Dei amans. Deinde puellam lætus tenens, eam prompto & alacri  
 animo introducit in sancta sanctorum: sic vtique ei dicens: Adesum implementum meæ pro-

prophetiæ. Adesum perfectio pastorum conuentorum Domini. Adesum signaculum  
 eius testamenti. Adesum finis eius consiliorum. Adesum declaratio eius mysteriorum. Adesum  
 specula omnium prophetarum. Adesum conciliatrix eorum qui malè dissentiunt. Adesum  
 cõiunctio eorum quæ erant malè disiuncta. Adesum firmamentum eorum quæ deorsum in-  
 clinantur. Adesum renouatio eorum quæ erant inueterata. Adesum iubar eorum qui siti sunt  
 in tenebris. Adesum donum maximè nouum & diuinum. Adesum Domina omnium ter-  
 rigenarum, ingredi in gaudium Domini tui. Nunc quidem inferre in terra quæ conculcata  
 tur ab hominibus, paulò post aut in superna, & ad quam non patet hominibus aditus. Cum sic  
 vt erat consentaneum, dixisset mysta puellæ, eam vbi oportebat, deposuit, & vbi conuenerat  
 & fuerat prestitutum. Puella autem valde lætans & exultans, ibat in templo Dei, tanquam in  
 thalamo, cum ætatis quidem ageret annum tertium, esset verò perfecta diuina gratia, vt quæ  
 esset prædestinata, & præcognita, & prælecta à Deo & dispensatore vniuersorum ante mundi  
 constitutionem. Mansit autem de cætero in sanctis sanctorum, seu in tēplī penetralibus, am-  
 brosiam nutrimentum per Angelum accipiens vsq; ad secundam ætatem. Tunc autem Dei  
 nutu & consilio quidem ageret annus tertium, esset verò perfecta diuina gratia, vt quæ  
 virginem diuino consilio ex templo Dei ab eius accipit sacerdotibus, ad inescandum mali auto-  
 rem serpentem: ne tanquam virginem aggrediretur puellam ab omni labe alienam: sed tan-  
 quā ad desponsam ad eam accederet. Fuit ergo illa incorruptissima in domo fabri Ioseph ser-  
 uata Domino omnium Architecto, donec quod ante secula fuerat abscondum mysterium in  
 ea esset perfectum: & hominibus Deus ex ea effectus esset similis. Sed de his quidem dicere  
 est alterius operis, & temporis conuenientis. Nobis autem rursus ad propositum redeat ora-  
 tio, & laudibus celebratur hodie dies deductionis. Abi ergo o Domina Dei mater, abi ad  
 tuam hæreditatem, & vade in atria Domini exultans & lætans: alacrisq; expectans in dies  
 sanctissimi spiritus in te aduentum, & potentia altissimi adumbrationem, & vniuenti tui  
 filij conceptionem, vt Gabriel tibi prædicet: & da iis qui tuum festum peragunt tuum auxi-  
 lium, protectionem & defensionem, eos omni ex parte liberans 3 tuis intercessionibus ab  
 omni necessitate & periculo, morbisq; grauib; & omne genus calamitatibus, & à futuris  
 iustis minis tui filij. Eos aut colloca vt mater Dominum loco deliciarum, vbi est lux & pax,  
 & æterum expendantur summum donum, & fiant muta labia dolosa quæ contra te iustam  
 loquuntur iniquitatem in superbia & contempzione, & exterminetur in ciuitate tua imago  
 eorum. Erubescant, & deficiant, & pereant, & cognoscant, quod nomen est tibi Domina. Tu  
 sola Dei genitrix excellentissima super omnem terram. Nos aut o Dei sponsa, fide benedici-  
 mus, desiderio honoramus, & metu adoramus, te semper extollentes, te laudantes, & te ve-  
 nerabiliter beatam pronunciantes. Est enim re vera pater tuus beatus inter viros, & beata  
 mater tua inter mulieres: Beata domus tua, & beati noti tui. Beati qui te viderunt: Beati qui  
 tecum sunt versati, beati qui tibi seruiuerunt, beata loca tua, beatum templum in quo iuisti  
 oblata. Beatus Zacharias qui te vlnis suis est amplexus. Beatus Ioseph qui te despondit, bea-  
 tus lectus tuus, & beati sepulchrum tuum. Tu es enim honor honorantium, & præmiū præ-  
 miorū, & altitudo altitudinū. Sed o mihi sola Domina: mea ex Deo consolatio: ardoris qui est  
 in me ros diuinus, exiecati mihi cordis diuinitus irrorans aspersio, tenebrose meæ anime lam-  
 pas lucidissima: Dux meæ dubitationis, vires imbecillitatis, nuditatis amictus, opes medicitatis,  
 immedicabilium vulnerum curatio, lachrymarū ablatio, requies gemitū, alleuatio dolorū,  
 calamitatum transmutatio, vinculorum meorum solutio, spes meæ salutis, & bonorū omnium  
 remuneratio, 4 exaudi meas preces, miserere meorum luctuum, & excipe meos fletus,  
 miserere mei flexa meis lachrymis. Te moueat mei misericordia, vt matrem benigni Dei,  
 aspice & annue meæ supplicationi. Imple mei sitientis desiderij, & coniunge me meæ cogna-  
 tæ & conserue in terra mitium, in tabernaculis iustorum, in choro sanctorum: & dignare me  
 tu quæ es omnium defensio, & omnium lætitia, & vehemens gaudium, vt simul cum ea læ-  
 ter te rogo. Rogo te præterea, vt in gaudio illo quod reuerà verbis non potest exprimi, per-  
 petuisq; deliciis & insatiabilibus, & in regno eius quod caret vespere, & nunquā terminatur,  
 eos colles qui fide & desiderio hoc venerandum tuū 5 festum peragunt. Certè Domina  
 Dei parens: certè meum refugium, vita & defensio, arma & gloriatio, spes & robur meū: con-  
 cede mihi vt ego quoq; cū ea fruar inenarrabilibus, & quæ comprehendī non possunt tuis  
 bonis, in cælesti & quæ dici non potest perseverantia. Habes enim sac scio eū tua volūate cõ-  
 turrentē potentia, vt qui sis mater altissimi, & propterea audeo. Ne ergo prius mea expecta-  
 tione o Domina intemerata, quæ vniuersorū expectatione supra rationē peperit Dominum  
 nostrum Iesum Christum verum Deum & Dominum & Regem vniuersæ creatæ naturæ.  
 Quem decet omnis gloria, honor, & adoratio, cum patre principio carente, & sanctissimo &  
 viuifico spiritu, aune & emper, & in secula seculorum. AMEN.

2 Ecce votum, &  
 voti redditio fiat  
 alim sequitur.

3 vide quæ possit  
 sanctissimi Dei ge-  
 nitrix.

4 Ecce quomodo  
 inuocat Dei mas-  
 trem in sui auxilio  
 suo.

5 Qui fide & des-  
 derio hoc venera-  
 dum tuū festum per-  
 agunt.

ALOYSII LIPOMANI VERON.  
SANCTI PATRIS NOSTRI GEORGII

Archiepiscopi Nicomediae oratio, De exitu sanctissimae Dominae  
nostrae Deiparentis, quando fuit oblata in templo,

Apud Simeonem Metaphrasten.

6. *ut hic habes fe-  
stum diem presen-  
tationis virginis.*



**P**VLCHRA nobis principia argumenti dicendi ostendit hic dies 6 festus, parauit pulchras consensionum semitas: iecit pulchra fundamenta ascensionum nunc erigens se ad orationem. Quamobrem eam tollens sublimē, gratia euehit ad encomiorum altitudinem, & gradus mutans gradibus, laudem transfert à gloria in gloriam. Sed quoniam fieri non potest, vt ea simul cum rebus extollatur, è terreno profundo parū enatas, exiliter erigitur ad argumenti altitudinem. Age ergo nos quoque; cū ea laborantes, corporis onere depolito mētis pēna simul ad festū extollamur, & intra adyta progredi festinantē castissimā virginē, prompto & alacri animo consequamur, & nos ab externo errore colligentes, orationis vestibula deinceps cōscendamus. Neque enim pratorum pulchritudo adeo facit, vt ij qui extra obeunt, ea cupiant ingredi, vt odoratus ortus encemiorum virginis ingressum reddit iucundum volentibus. Etenim est hoc pratum & pratorum maximē odoriferum & varium, & incorruptio- ne coronans eos qui decerpunt, non vernis comatum floribus, qui speciei habent delectationem quae facile marcescit, sed emittens gratiae bonum odorem, perfundit sensum: & mentem apud se longē suauissima demulcet auditione. Nam in illis quidem sensus quoque; capiens satietatem, non similiter delectatur iis qui apparent postea, in his autem, eorum quidem qui praecesserunt manet odor, eorum autem qui succedunt, accedit maius desiderium. Malum quidē spectaculum vna cum tempore marcescentem habet pulchritudinem. Hic autē decor perpetuam fert animae delectationem: & quomodo qui vestibula regia forē sunt ingressi, ex externis conieciant internam posituram, quae sensu non iudicatur, mente conieciant excellentia: idem etiam ostenditur accidere in vestibulis encomiorum. Atque in omnibus quidem, vt arbitror, non minimum autem in his quoque, vt arbitror. Nam in altitudinem quidē elata sunt proemia: praecelatus verō argumenti ornatus ex his apparet intrinsecus, plurima habens incrementa gloria & pulchritudine insignia. Est ergo nobis propositum ad ingressum parum at- tollere oculos, & qui lateat, quoad eius fieri potest, intruere decorem, etiam si fieri non potest, vt contemplerur vniuersam eius elegantiam. Age verō oratione procedamus interius, doctrinam habentes ipsam Reginam. Sed video nunc hanc concionem luce infusa conscrare: & mente illuminari, & mihi venit in mentem exilire: & ea quae nunc peraguntur magna esse visione apprehendo: & Angelos simul choreas agentes mente cogito: & omnia noua, & aliena, & digna pulchro caeli ornatu, hinc mihi videtur eius qui laudatur gratia in medium procedere, & vniuersum cœtum implere læticia affatim dona tribuens. Quamobrem ipem eorum attendentes omnes simul ingrediamur, vnusquisque reddens id quod debetur. Qui dicit, sermonem: qui prudenter audit, auditionem: qui ministrat, adimpletionem: & omnia quorū debiti exolutio ad ingressum adhortatur. Praecedant ergo sermones, quae deinceps sequuntur ad se congregantes. Atque iam quidem ij qui virginem pepererant, ad templi eam fores adducebant, Angelis eam circumcirca stipantibus, & supermundanis virtutibus omnibus simul collectantibus. Nam etsi ignorabant arcanum modum mysterij, vt serui tamen iussu Domini, seruiebant eius processui. Et primum quidem considerabant videntes, vt qui sunt naturae intelligentes, eam esse pretiosum vas virtutum, & ferre signa incorruptae puritatis: & habere corpus procul remotum à vitiorum colluuiē. Deinde autem iussu parentes munus implebant. Tunc lampades luminis ingressum lætificabant: & omnia quae templo continebantur, conuertebantur ad læticiam ipsas, vt puto, inanimatis, simul cum Angelis lætantibus. Quamobrem mihi quoque licet cum eis choros ducere: & tanquam tunc praesenti venit in mentem in vocem erumpere, quae dicitur apte & conuenienter. Dilata atria ad excipiendam latiore quae sub aspectum cadere & non cadere conspecta est creatam naturam, in qua comprehensus qui comprehendere non potest, vitij latitudinem redegit in angustissimum. Accende lampadem luminis, & ingressum lætifica. Faciem tanquam signum aliquod tolle sublimem: & ad te dirige orbem terrae: vt lucidam intueatur nebulam, & radiorum eius fiat particeps, vt ex ea videat scaturientem fontem luminis. Pande portas tuas, & introduce portam quae percipitur intelligentia, per quam cum solum transisset Dei verbum, obsignatum conseruauit sicut nouit. Nam etsi accepit portae appellationem, virgo tamen usum conseruauit, & impleuit quidem rei ministerium: incorruptionis tamen non soluit signacula. Sustine velum, vt intra id ingrediat verbi velum animatum, quod in se celauit diuinitatem

tatem, & eius igne non fuit combusta essentia materialis. Accipe quod fuit in spiritu inauratum candelabrum, lucerna cuius fines illuminat, per quam accenderunt septem dona spiritus, & mundum terrenum illuminarunt. Accipe mensam quae portat vitam, in qua vitae nostrae panis propositus, ambrosia pavit eos qui illius fuerunt particeps, ex qua crateres sapientiae imperturbatū & purissimum effundunt potulum cognitionis. Orna sancta sanctorum, & sanctissimum excipe tabernaculum quod est capax essentiae immaterialis, quod nostrum quod ceciderat, excitauit tabernaculum, quod parentis nostri David tabernaculum quod fuerat ablatum, rursus erexit, per quod membra quae fuerant dissoluta nostra transgressione fuerunt redacta ad suam integritatem. Accipe aureum thuribulum, in quo verbum quod carnem assumpsit, bono odore impleuit orbem terrae: in quo combusta fuerunt crimina inobedientiae: per quod liberatur aer à molestia inquinamentorum: per quod bonus odor spiritus spirauit in homines. Introduce arcam sanctificationis, quae intus accipit eum qui dedit legem, qui portauit mannam caelestem, quae à diluuiio peccati seruauit nostram naturam, & per partum liberauit orbem terrae ab interitu. Noui testamenti thesaurum, vnam inclytam ac gloriosam, tabulas à Deo impressas characteribus in quibus inscriptum Dei verbum supra rationem, legalis literae difficultatem traduxit ad leuitatem spiritus. Cape virgam sacerdotalem, quae absque irrigatione produxit florem qui non marcescit, nempe Dominum. Sanctam terram & desiderabilem, ex qua orta est veritas & iustitia, in qua operculo recti pedes prohibentur progredi, ratiocinatio, inquam, quae dubitatione operitur & incredulitate. Umbrosam montem, in quo verbo placuit habitare, in quo cum recubisset natura, declinauit peccati exustionem, ex quo sine manibus deuolutus lapis angularis, inimici contriuit imaginem, & redegit in puluerem. Accipe oleam frugiferam per quam scaturiit oleum exhalans, & pinguefecit creaturam. Thronum gloriosum, regium vehiculum, quo vestum verbum cum carne aduenit. Sanctam Sion quae elegit opifex, quam verbo prouidentiae parauit ante secula, in qua in carne est genitus, ex qua progressus vires contriuit impiorum. Apprehende lectum Salomonis, quem in orbe circumfusi sunt sexaginta potentes, nempe diuinitus inspiratae scripturae verae prophetiae, quae per ea quae significarunt, suo testimonio comprobant Deum esse ex ea pariendum, in quo verbum cum cecidisset, cum carne exurrexit, & inimici tyrannicam validè afflixit potentiam. Eam forceps expressit propheticis, qui carbonem ferebat, & labra expurgabat. Quae Seraphicè custodiebatur, & per spiritum sanctum praedicabatur. Eam indicauit liber obsignatus, quem nullus legit sciens literarum praeter eum qui obsignauit, & seruauit supra rationem. Eam charactere significauit purissimum, in qua verbum sine scriptis impressum scidit fraudis chirographum. Haec est quae à dextris Dei adhaesit Regina, quae propè est pulchritudine & splendore, quae est speciosa natura, & nullam suscipit maculam libero suo arbitrio. Quae ascendit ex Libano virginitalis, & mundum perfudit vnguento, ex qua dulcedo diffuens, veterem amorem ligni dulcem reddidit, cuius supra mel labra extiterunt dulcia: & è lingua eius tanquam è fonte manauit læticia. Cuius vestes vnguento delibatae bonum odorem emisissent supra omnia terrae aromata. Hanc introduce tanquam sponsam, cuius pulchritudo est incomparabilis, & gloria ineffabilis, cuius lux oculorum solis superauit radios. Hortum conclusum, quem peccati cogitationes non possunt intrare: in quo diuina planta quae citra agricolae culturā germinauit, ligni maledictum quod prius in vita mirandum in modum crescebat, excicauit radicitus: & eius loco effecit vt floreret benedictio. Fontem re vera signatum, ex quo manat fluuenta purissima, & irrigant orbem terrae. In quo limi qui conturbabat non sunt deprehensae reliquiae, ex quo procedens fluuius gratiarum circuit vniuersam quae est sub sole regionem. Suscipe quae per aerem ingreditur nubem, in qua sedens qui ingreditur super nubes caelestes, destruxit simulachra quae colebantur ab Aegyptiis. Introduce Dei ciuitatem animatam, quae in eius impulsu lætatur in aeternum. Sanctificatum tabernaculum, domum gloriosam, templum quod non potest dissolui. Cuius tu fuisti & figura, & signum, expectans vt ea fieret manifesta, eam tu iam tenes, eam introduce, & cede tanquam potentiori. Hucusque siste signa, fac vt cessent consueta aenigmata. Quousque vmbra attendis? Quousque in litera gloriaris? Ecce gratiae radij illuxerunt: Ecce signa literae in spiritum sunt transmutata. Es defessa figuris insequens, ecce accedit qui noua facit. Transi ergo à lege quae conuenit, ad verbi gratiam quae est noua. Cur in somnis perseueras, cum eam accipias quae euentum conciliat? Cur sacrificiorum sanguine aspergeris, & eorum nidore suffumigaris, cum qui iussit ea non admittat? Sacrificium enim, ait Verbum patri, & oblationem nolui, corpus autem perfecisti mihi. Venit qui proprio suo sanguine ea facit cessare: & naturam non à carnis inquinamentis, sed à peccato repurgat. In foribus redemptio, in portis tuis est praedicatio. Hanc ad te premi- sse quae praecedat mysterium, ipsa eorum quae tibi sunt verbis significata in se afferit euenta.



honor exhiberi poterit puritati eius ex æquo respondens; cuius amore captus opifex, ex ea suum contruxit tabernaculum, in quo minime recusavit habitare, in quo paterna voluntas est impleta? Quenam gloria ei poterit tribui pro meritis, cuius superiorem gloriam præter se ostendet Creator? O donum quod nullo potest honore, ut par est, officio. O pulcherrima pulchritudo omnium pulchritudinum. O Dei genitrix pulchrorum omnium summum ornamentum. Tu casum veteris nostræ nobilitatis erexisti partu tuo, qui est supra rationem. Tu primæ imaginis obscuratâ speciē restituisisti in suam pulchritudinē. Tu primæ parentis dolores in pariendo susceptos, tuo partu in gaudium conuertisti. Per te paradysum purè sumus consecuti. Per te generis colonia ad propriâ redijt mansionem. Per te recessit rhôphea versatilis. Per te quæ erant clausæ deliciarû portæ fuerunt apertæ. Per te spes Prophetarû ad effectû sunt deductæ. In re finē acceperunt quæ ab eis dicta sunt. Per te nostræ resurrectionis certa signa tenemus. Per te nos regnum cœlorû speramus esse assecuturos. Te nostræ salutis habemus adiutorē. Te nostrî auxiliij habemus defensorē. Te proponimus cuius ore nostra dicatur excusatio. Te nostræ fiduciæ circūferimus gloriatiōem. Te Christianorû multitudo murû habemus firmissimû. Te fideles Reges arma habent valida. Per te bellorû frangunt audaces impetus. Per te consequuntur tropheæ victoriæ. Tu ô Dei genitrix, ne despicias preces eorû qui semper petunt. Præbe manû laborantibus, opē fer eis qui agitur tepestatibus, sedit bellorû fluctus, fac in auras euanescent spiritus eorû qui incessunt iniurijs. Da petitioni conuenientem, potes enim, euentû. Habes ut mater in filium quæ recusari non potest fiducia. Habes vires insuperabiles, robur inexpugnabile. Ne immensam tuam clemētiā superet multitudo peccatorû. Ne absurda facta retardet tuam quæ verbis exprimi non potest misericordiam. Nam quæcunque fuerit multitudo eorum quæ ignorantur, ea facile accipit solutionem, si tu solum volueris. Nihil tuæ resistit 7 potentia, nihil repugnat tuis viribus, omnia cedunt tuo iussui, omnia tuo obediunt imperio. Omnia tuæ potestati seruiunt. Te omnibus suis operibus reddidit excellentiorem qui est ex te natus, & per ea quæ in te facit admirabiliter & præter opinionem ita esse confirmauit. Ea potes consequi citra laborem. De ijs absque vilo intercessore compella Creatorem, delectatur petitione, gaudet se rogari, non resistit quo minus impleantur. Tuam enim gloriam existimat esse propriâ, & tanquam filius ea exultans quasi exolues debitum implet petitiones. Itaque ergo quoque; ô Domina, fretus tua quæ exprimi nō potest, potentia & benignitate, ex egenis labris fructum tibi obtuli, indignum quidem qui offeratur, optimam autem indicat meam voluntatem. Neque enim meæ solum vires non assequuntur quod desiderant; sed magnorum etiam virorum expectationibus ad ipsum accidit, ut id non assequantur. Accipe ergo non attendens opera, sed admittens promptum animi studiû. Accipies autem sat scio, ut quæ sis amans bonorum, reddens pretium pro peccatis: & regno cœlorum dignans propitiumque reddens patrem, filium, & spiritum sanctum, vnam diuinitatem & regnum, ineffabilem potentiam & dominationem. Quam decet gloria, honor, & adoratio: Nunc & semper & in secula seculorum. AMEN.

## ORATIO QUÆ TRACTAT A VENE.

randu ortu, & educatione sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ, & ortu Christi Dei nostri, & quæcunque contigerunt ad viuificum eius decessum. Et præterea quomodo in apertum prolata sit pretiosa eius venis. Et quemadmodum hæc magnæ opes fuere Christianis reconditæ.

*Per Simeonem Metaphrasen.*



**Q**UORTEBAT re vera virginem, sicut ipsa Dei ad homines venturi inuenta est, dignum, & Deo conueniens habitaculum, ita nunc illam ad Encomij argumentum nobis propositum, dignam linguam esse consecutâ, quæ res eius eleganter narraret, & conuenientem ei laudem afferret. Sed quoniâ quod hoc est matris, eò difficilius explicari potest, pro viribus saltem alacri animo danda est opera, ut texamus eius laudationem. Scit enim ipsa quoque filij cedēs legibus, grati habere id quod fit pro viribus. Dicendû est ergo, & diligenter narrandû, & vnde orta sit, & quos parentes habuerit; deq; educatione eius, & fine vitæ; Quinetiâ quæcunq; illi cõtingerit ex diuina providentia, & arcanis rationibus. Quod si oratio alia quoque; comprehendit & necessariò persequitur, nō est à ratione alienû, quod factum est: omnia enim ad eam referuntur, eiusq; sunt gloria, & encomia. Quorû narratio nō erit nobis absq; fide dignis testibus, nec sumetur ex personis quibuslibet, sed quâ viri, quibus iure credendum est, & qui simul cum doctrinâ egregiam quoque vitam attulerunt, diligenter composuerunt. Gregorius, inquam, Nyssenus, Athanasius

Athanasius Alexandrinus, Dionysius Areopagita, & multi alij qui nec sunt vulgaris, ut diximus, eruditionis, & sunt vita admirabiles: Et quod maius est, quam ipsum: quæcunque diuinum referit Euangelium. Iam enim diuinus Gregorius in oratione quæ de ortu Christi ab ipso est composita, hæc de ea tractat: Audiui, dicens, arcanam quandam & occultam historiam de ea hæc narrantem: Erat insignis in accurata vitæ quæ est ex lege, institutione, & inter optimos apprime notus pater virginis. Conseruauerat autem sine liberis, quod non erat eius cõiux apta ad procreandos filios. Erat verò ex lege quidam honor matribus, quem non adipisciebantur, quæ carebant filijs. Imitatur ergo ea quoque illa quæ narrantur de matre Samuëlis. Et cum fuisset intra templum sanctorum, sit supplex Deo rogans, ne excideret ab ea quæ est ex lege, benedictione, cum in legem nihil peccaret: fieret autem mater, & Deo 4 consecraret id quod pareret. Cum nutu autem diuino confirmata esset ad gratiam quam petierat, postquâ peperit puellam, eam quidem nominauit Mariam: ut vel ipsum nomen significaret, à Deo datam esse gratiam. Cum verò iam creuisset puella, ut non amplius opus haberet fugere mammillam, eam Deo tradidit, & promissum impleuit, & ad templum adduxit. Sacerdotes autem interim quidem, ad similitudinem Samuëlis, inter sanctos educabant puellam. Cum verò creuisset, consilium ceperunt, quidnam sacro illi corpori facientes in Deum non peccarent. Eam enim legi naturæ subiungere, & eam dare in seruitutem ei qui illam duceret, videbatur absurdissimum. Existimatum est planè sacrilegium, si diuini donarij homo fieret dominus: quandoquidem à lege est constitutum, ut maritus esset dominus coniugis. Ut autem in templis versarentur mulieres cum Sacerdotibus, & inter sanctos viderentur, neque lege permittebatur, nec res erat honesta. Eis verò de his consulantibus à Deo datur consilium, ut eam quidē dent viro nomine desponsationis. Is autē talis esset, qui ad virginitatis aptus esset custodia. Inuentus est itaq; Ioseph, qualis quærebat ratio, ex eadē tribu, ex qua erat virgo: & ex cõsilio sacerdotum sibi desponder virginē. Coniunctio autē processerat vsque ad desponsationē. Tunc virgini à Gabriele aperitur mysteriû. Erant autem verba mysterij benedictio. Aue gratia plena, inquit, Dominus tecû. Contraria illi primæ voci, quæ facta est mulieri, nuic veiba sũt virgini. Illa doloribus in partu condemnata fuit propter peccatû: In hac autem per lætitiã expellitur tristitia. In illa partû præcesserunt dolores: Hic verò lætitiã est obstetrix partus. Ne timeas, inquit: Quoniã enim omni mulieri metum affert partus expectatio, metû expellit dulcis partus promissio. In vtero concipies, & paries filiû, & vocabis nomē eius Iesum.

Quid autem Maria? Audi puram vocem virginis. Angelus partum annunciat, & illa adhæret virginitati, non corrumpti iudicans esse præstantius, quam apparitionem Angeli. Et neque potest Angelo non credere, neque discedit ab ijs quæ statuerat. Est, inquit, mihi prohibita cum viro consuetudo. Quomodo erit mihi hoc, quoniam virum non cognosco? Hæc vox Mariæ est demonstratio eorum quæ arcanè & occultè narrantur. Si enim eam Ioseph acceperat in matrimonium, quemadmodum ei visum est alienum, quod partum ei antè significaret, si ipsa omnino expectabat fieri mater lege naturæ? Quandoquidem carnem quæ Deo fuerat consecrata, veluti quoddam sanctum donarium, intactam conseruari oportebat: propterea: Esti sis Angelus, inquit, etsi de cœlo venias, etiam si sit super hominem id quod apparet, non potest tamen fieri, ut virum cognoscam. Quomodo ergo ero mater absque viro? Nam Ioseph quidem noui sponsum, virum autem non cognosco. Quid ergo paranympus Gabriel, qualem thalamum parat puro & impolluto matrimonio? Spiritus, inquit, sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. O beatam illam carnem, quæ propter insignem puritatem, animæ bona ad se attraxit. In alijs enim omnibus vix anima pura sancti spiritus aduentum acceperit: hic autem sit caro spiritus receptaculum. Quinetiam virtus Domini obumbrabit tibi. Quid hæc per arcana significat oratio? Christi Dei virtus, & Dei sapientia, inquit Apostolus. Altissimi ergo Dei virtus quæ est Christus, per aduentum sancti spiritus formatur in virginitate. Quomodo enim vmbra corporum conformatur figuræ eorum quæ præcedunt, ita etiam character & signa, quibus filij Dei cognoscitur diuinitas, apparebunt in eius qui paritur virtute, ut qui imago, & signaculum, & adumbratio, & splendor primi exemplaris, per admirabiles ostendatur operationes. Et hæc quidem diuinus Gregorius. Alia autem & sacrum Euangelium, & alij viri pij, ac Dei amantes, quos nominauimus, & quorum nominatum non meminimus, verè docent. Hæc ergo postquam Virgo audiuit, statim mente illustrata à spiritu qui ei inhabitabat, lubenter accepit promissum: &, Ecce Ancilla Domini, ait Angelo: Fiar mihi secundum verbum tuum: simul & ad Angeli vocem ea vtens, qua par est, cautione: & postquam fide digna visa essent ea quæ dicta fuerant, noluit amplius esse incredula: sed illo quidem euasit primæ matris deceptionem, hoc autem vitauit Zachariæ incredulitatem, quæ vltra quàm deceret, processit. Atque Angelus quidem ab ea recessit. Consecuta est autem paulò post & Mariæ cum studio ad montana aduentus, & eius

4. Vide beatâ virginē sub voce emisione esse natam, et matrem eius sicut Deo promiserunt templo illum oba tulisse.

7. Vide facta Dei genitricis præconia, & admirabile eius potentiam.

in domum Zachariæ ingressus. Magno enim studio contendit gratulari Elisabethæ, vt quæ ab Angelo didicisset nouam eius conceptionem. Accedit ergo; & benignè salutat. Fit autem saluatio dulcis exultatio infantis, qui erat in vtero Elisabethæ. Iam enim ex ventre sciebat seruus Dominum, qui erat in vtero: & cum sensisset eius in mundum aduentum, mirandum in modum lætabatur. Hoc enim apertè significabat illa exultatio. Non te autem lateat Elisabethæ reuerentia, & submissio cum prædicatione admirabili. Virginis enim aduentum admiratur, quippe qui eius superaret conditionem: Vnde hoc mihi, dicens. Sicut etiam illius filius de Domini aduentu in tempore Baptismi: Iam verò hanc quoque matrem, & dominam suam nominat, sed etiam benedictam dicit in mulieribus, & eum qui in vtero gestabatur, fructum ventris vocat admirabiliter, vt qui cum viri semine nihil habuisset commune.

Cuiusmodi verò est illa quoque rursus admirabilis Mariæ prædictio, fore vt celebraretur ab omnibus generationibus? Non enim se beatam prædicat vana mota arrogantia, neque lingua communi hæc loquitur, sed diuino spiritu seruiens, & id quod sit in æternum diuinans. Magnificat autem Deum Mariæ, se & credere ostendens propter vocem Elisabethæ: Beata enim, inquit, quæ credidit fore vt ea perficiantur, quæ ei dicta sunt à Domino: & se ei tam magnæ rei interfuisse. Sed hæc quidem sic habent. In domo autem Elisabethæ circa tres menses habitauit Mariæ: deinde, inquit, reuersa est in domum suam. Sic enim me docet Euangelium. Quid autem sibi voluit Mariæ hæc mansio? Fortasse quidem, vt eius rei admirabilis videret exitum, de qua non mediocri tenebatur admiratione. Est autem in more positum, vt virgines fecedant, cum quæ fert vterum, est paritura. Oportet enim hoc quoque considerare. Ea de causa cum iam iniret tempus, vt pareret Elisabeth, & si re vera esset prægnans, recedit tamen, tanquam virgo, & in domum suam reuertitur. Postquam autem reuersa est, nusquam quidem alibi, sed domi deinceps degebat, donec cognouit iam tempus adesse partus.

Cæterum Iosephum tumens virginis vterus (nesciebat enim id esse opus sancti Spiritus) in dubias induxit cogitationes. Et ideo eam clanculum dimittere habebat in animo. Vt qui esset iustus, inquit, & eam nollet traducere: adeo iustus, vt non solum nollet punire: etiam si hoc lex iuberet: sed neq; rē vellet proflare, & in publicū proferre. Hoc enim sibi vult illud traducere. Cum hæc autē, inquit, cogitasset, venit Angelus præp̄tē solūis dubitationē. Nihil enim probri, nec contumeliæ eā subire oportebat, quæ ab omni probro & dedecore erat lōgē purissima. Qualis autē fuit vox Angeli ad Iosephum? Ioseph fili David ne timeas accipere Mariā vxorē tuā. Filium Dauid illum vocans, quidnam vult aliud, quàm ei reuocare in memoriam, vndēnam sit Christus processurus? Dicendo autem: Ne timeas, ostendit eū timuisse, ne Deū offenderet, si adulteram domi suæ haberet. Ea de causa, vxorem tuā, purē nominat, tollēs suspicionē. Neq; enim si ei omnino fuisset allatū vitii, vxor illius diceretur. Quod autē vxorem hīc dicit sponsam, tibi persuadeat scriptura, quæ ante matrimonium generos vocat sp̄s. Quomodo verò præcipit accipere eam, quæ iā erat accepta, & quæ intus manebat? Clarum est, quod in animo suo iam dimissa fuerat, & erat extra fores. Visus est ergo ille eā Angeli voce Iosepho modò tradere, qui etiā eam postea in cruce tradidit Discipulo. Quod enim, ait, in ea est genitum, ex spiritu sancto est: Ex redundantī quadā copia soluit eius angorē. Nō solum, inquit, virgo est intacta à coitu illegitimo, sed etiā natura est præstantior, & hominem superat conceptio. Quamobrem non est solum soluendus metus, sed etiam oportet esse plenū læticia. Tua sunt hæc magnalia ò virgo: & te glorificans qui potens est, fecit dispensationem rerum admirabiliū, & supernaturalium. Verūm enim verò quomodo exitum habuit propheta, quæ non defecturū principem ex Iuda, neq; ducē ex femoribus illius, donec venerit cui est repositū ipsūm autem esse expectationem gentium (de Christo videlicet hoc dicit) explicare aggredimur. Tunc enim illis aduenit, quando deinceps defecerant Iudaici principes, & Romanis erant sceptris subiecti. Simul enim & Christus nascitur, & fit illa prima descriptio: cum Romani scilicet dominatum obtinerent in gentem Iudeorum, & eos suo subiunxissent imperio. Antipater enim pater Herodis, qui postea princeps fuit in Iudæa, vxorem duxit ex Arabia Cyprim nomine: quæ eum patrem effecit quatuor filiorum, quorum erat hic vnus Herodes. Satius est autem, vt quàm apertissimè possimus, rem declaremus. Cum enim Hircanus frater Aristobuli, post interemptum Aristobulum Pontificem, qui etiam diadema regium sibi imposuerat, vincitūs à Pompeio duce Romanorum, cum filiis Romanis turpiter esset transmissus (quo tempore constitutum quoque est, vt Iudæi tributa penderent) cumque postea Hircanus ipse creatus Pontifex ab eodē Pompeio, à Parthis fuisset postremò captus: et Antipater dolo fuisset interemptus, qui erat pater Herodis, qui fuit postea Rex Iudææ, & nemo esset qui res Iudeorū obtineret: hic Herodes Antipatri filius, cum dedisset plurimas Romanis pecunias, & foedus cum eis iniuisset, obtinet imperium. Quænam autem huius rei data sit ea occasio, dicemus quàm fieri potest breuissimè. Cum Augustus Cæsar in Ægyptū

cum maximis copijs iret ad bellum, inquam, Cleopatram (Erant enim in eius potestate res Ægypti, vt quæ genus traheret ex Ptolemæis: sicut etiam videtur Ioseph) accedit ad eum hic Herodes, & exercitus, & impensas ei suppeditando, non mediocri fungens apud eum munere. Cum autem & Cleopatra, & Ægyptus essent in manibus Augusti, qui iam duodecim annos imperauerat, ipse Romam reuertens, memor, vt est consentaneū, officij quo in eū vnus fuerat Herodes, senatusconsulto Iudææ eum Regem eligit, ei quoque imposito diademate. Qui cum venisset Hierosolimam, quoniam sciebat Iudæos non esse bene in eum affectos, sed quod esset alienigena, & alioqui asper & difficilis, eius ægrè ferre imperium, eorum quidem nonnullos occidit, plurimos autem malefecit, ciuitatemque & Dei templum stolidè & improbè redegit in seruitutem. Ille ergo malè vtens potestate, quiddā insigniter sceleratū adiecit & quod erat sui vitij apertum indicium. Tribuum enim & familiarum quæ erant in Iudæa, publicas scripturas à tempore Eisdra, rem faciens inuidia plenam & infania, igni tradit. Scopulus autem erat improbissimus: nempe ne notum esset Iudæis, ex quānā ij sunt tribu, & qui nam ex eis sunt indigenæ, & quinam ex ijs quos ipse solebat appellare *Israhel*, id est, aduenas. Præter alia autem, cum sacerdotalem vestem in quodā vase reposuisset, viris indignis pecunijs (proh dolor) emptum mandabat pontificatum. Et hæc quidem iste. Cum autem Cæsar Augustus quadragessimū secundum sui Imperij ageret annum, exit ab eo edictum, vt fiat descriptio vniuersi orbis terræ. Abijt itaque vnusquisque in suam ciuitatem, vt ibi describeretur. Oportebat enim in descensu eius, qui regnat in cælis, terræ quoque principes conferre munera. Quoniam autem edictum, scilicet descriptionis, vnumquemque in suam compellebat patriam, Ioseph quoque ei parens, ex Galilæa, ex ciuitate, inquam, Nazareth, venit in Iudæam, in Bethleem ciuitatem, quæ est ciuitas David. Causa verò erat, eò quod esset (inquit) de domo & familia David, hoc est, cognatione. Venit autem ad descriptionem cū hæc ex mulieribus maximè admirabili Maria, quæ erat grauida. Etenim Galilæa quidem est quædam regio Palestinæ. Nazareth autem est ciuitas Galilææ. Rursus autē Iudæa est quædam, quæ sic dicitur regio: Bethleem verò ciuitas Iudææ. Atque Christum quidem omnes Prophetæ, non ex Nazareth venturum dicebant, sed ex Bethleem, & fore vt illic pareretur. Ecce enim tibi è vestigio proposita est propheta: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam es minima in principibus Iuda. Et quæ sequuntur deinceps tibi declarat Euangelium. Quoniam ergo manifestum erat omnibus, Christum venturum ex Bethleem: idcirco Iosephum & Mariam: qui etiam ciues essent Bethleemites, ea terra dimissa (quod multis sæpe accidit, vt dimissis ijs quæ ipsos tulerunt, malint in aliena habitare ciuitate) ipsi quoque habitabant in Nazareth: compellebat, vt dictum est, eos vel inuitos in Bethleem edicū, Deo admirabiliter, & præter opinionem hæc dispensante, & versante. Cum illic ergo fuissent propter descriptionem: Impleti sunt, inquit, dies, vt virgo pareret: & parit filium suum primogenitū, & factijs inuoluit eum, qui nullis potest terminis circumscribi: & propterea quod non esset eis locus in diuersorio (O tuam ineffabilem Christe propter me paupertatem) in præsepi reclinat eum qui omne alimētum suppeditat, eum qui nequaquam capi potest, ea quæ ipsum arcana ratione ceperat. Cum enim multi ex multis locis ad descriptionem confluerent (vt est consentaneum) & loca scilicet præoccuparent, & ex eo eos qui postremi veniebant, in magnas abducerent angustias, illum sic cum alijs loco egerent præsepe suscipit: illum, inquam, qui paupertatem elegit ab initio, & eam honorauit in se ipso. Sed pastores quoque, inquit, erant in hac regione agentes in nocte custodias. Ad quos Dei quoque aduenit Angelus, & eos Domini gloria circumfulsit. Cum autem exterriti fuissent spectaculo: Timuerunt enim, inquit, timore magno: Angelus timorem, vt qui non decenter eos inuasisset, expellit: Nolite timere, dicens: Ecce enim annuncio vobis gaudium magnum, quod erit vniuerso populo, non Iudæis solis, sed omnibus. Adijce adhuc apertiorē gaudij significationem: Quoniam, inquit, natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate David. Vt autem à Deo profecta, & vera vox indicaretur, eius statim sequitur confirmatio. Repente enim cum Angelo laus quoque auditur à multitudine Angelici exercitus dicentis: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quænam verò erāt ea quæ tu admirabilis cōseruabas Mariæ, & in tuo corde conferebas? Num omnino & id, quod tibi dixerat Angelus, & quæcunque rursus dixerunt pastores, hæc ipsa in tuo corde componens, & cum illo ipso conferens, videbas omnia ad vnum conuenire, quod Deus re vera fit is, qui est ex te natus, & te fecit miraculū, quod celo & terra nō capitur? Qui etiam suscipit circuncisionem, confirmans suam cum Iudæis cognationem, ne illis occasionem præberet eum negandi. Circunciditur autem octauo die, seu die Dominico, quo fuit etiam resurrectio. Et Iesus nominatur. Significat verò hoc salutem populū. Quod etiam virgini prædicat Angelus ante conceptionem: Et vocabis, inquit, nomen eius Iesum. Idemque Iosepho postea: atq; subiungit. Ipse enim saluum faciet populū suū à peccatis

eorum. Deinde etiam rursus expectat tempus purificationis. Postquam enim impleti sunt inquit, dies purgationis eius secundum legem Moyfi (implementum autem dierum erat dies quadragesimus) inlerunt infantem Iesum in Hierusalem, ut sifterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur: & ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par tururum, aut duos pullos columbarum. Sed facius fortasse fuerit id soluere, quod videtur repugnare inter Euangelistas. Matthæus namque dicit Iesum, postquam natus esset, profectum in Ægyptum: hic autem diuinus scilicet Lucas, ipsum post quadraginta dies venisse Hierosolymam. Sed nihil dicunt, quod inter se discrepet, neque quod rei obstat consequentia. Cum enim, postquam natus esset, secundus annus præterisset, Christus adducitur in Ægyptum. Lucas ergo ea que interim facta sunt, & que prætermisit Matthæus, circumcisionem scilicet tractat & purificationem. Et ecce, dicens, homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon, & homo erat iustus, & spiritus Domini erat in ipso. Quinetiam venit, inquit, in spiritu in templi, & ei vnas præbuit ad eum suscipiendum. Quod nā est autem salutare, quod senex eius vidit oculis? Ipse qui desiderabatur Iesus. Hoc enim nomen significat. Paratum verò fuerat eius visum omnino ad salutem, non solum Iudæis, sed mūdo etiam vniuerso. Hoc enim sibi vult illud: Omnium populorum: sicut etiam illud: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriā populi tui Israël. Vide verò quā accuratē loquitur Euangelista. Erant autem, inquit, Ioseph & mater eius admirantes propter ea que de ipso dicebantur. Matrem quidem dicens, ut quæ verē esset, & ab ipsa vocans habitudine: illum autem nudo nomine, ut qui videretur quidem pater, non esset autem re vera. Ea quoque ratione ambobus quidem benedixit Simeon: relicto autem Ioseph, alloquitur Mariam solam, ut quæ fuisset ministra diuini consilij: Ecce enim, inquit, hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum, & in signum cui contradicetur. Quomodo autem à te studiose auditor, accipitur illud: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius? Quidnam ergo existimare oportet hunc esse gladium? Num dubitationem, offensionem, tentationem, quæ in tempore crucis tuam, o virgo, perauerunt animam? Te ergo ipsam quoque, etiam si desuper Domini pulchrè res didicisti, attinget aliquid. Conueniens est autem, quod dolore ipsū gladii nomine significauerit, qui quidem tempore passionis eam inuasit. Nam id quod dicitur: Ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes, ad discipulos magis quā ad eam pertinere videtur: nempe quod post tentationes, & dubitationes, quæ cor eorum concusserunt, non multum temporis intercessit, & velox quadam illuxit à Deo curatio, eorum animos replens tranquillitate, & ad fidem suam cōfirmans magnitudine resurrectionis. Sed id quod cepit persequatur oratio, & rursus accipiat ea que prætermisit. Cum enim, inquit, natus esset Iesus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis Regis. Vides? Et tempus nobis Euangelista, & locum, & auctoritatem similiter significat. Autoritatem quidem, vt eum ab altero Herode discernat, ac distinguat, qui Ioannem interfecerat. Ille enim erat Tetrarcha, hic autem Rex. Locum verò & tempus, nos transmittens ad prophetias. Quarum alteram quidem prædixit Michæas: sicut in Bethleem, dicens, terra Iudæ, nequaquam es minima in principibus Iudæ. Alteram verò Iacob Patriarcha: Non deficiet enim, inquit, princeps ex Iudæ, & dux de femoribus eius. Quomodo autem magis venit in mentem, vt tantum iter conficerent, & venirent ad adorandum infantem, qui erat adhuc in fascijs: idque cum esset eius mater pauper, & nullius nominis, & quæ nihil habebat præter solum tugurium? Nunquid planum est Deum eorum animos ad hoc mouisse? Vide enim eorum quoque clarā fuisse virtutem, non solum eò quod venerint, sed etiam quod audacter & liberè loquantur. Ne enim existimarentur fuisse suppositi, & vig decem ostendunt: Vidimus enim, dicens, eius stellam: Et viæ magnitudinem: In Oriente scilicet. Deinde etiam addunt insignem fiduciam cum dicunt, Et venimus ad eum adorandum: Neque iræ populi, neque Regis tyrannidis vllam ducunt rationem. Quæ cum audisset Herodes, conturbatus est, inquit. De imperio enim eum metus ceperat. Et ideo ad se quoque congregat pontifices, & scribas populi, & eos diligenter interrogat, vbi nā Christus nāsceretur. In Bethleem Iudæ, vt res se habebat, dixerunt, & statim testem adduxerunt Prophetam, qui & Bethleem magnificat, & ex ea ducem exiturū, & populū Israëlitiū ab eo esse pascendū prædicit. Sic ij qui erant reuerā inimici, necesse habebant vel inuiti aperire prophetiā, etsi non omnem. Quod enim deinceps sequitur, reticuerunt, quod est: Egressus eius ab initio à diebus æternitatis. Cur sic fecerunt? quod Regi loquerentur ad gratiam. Ille autem quid facit? Clanculum vocat Magos: diligenter perscrutatur stultus tempus stellæ, quæ apparuit eis, iam aggrediens de medio tollere id quod natus fuerat. Quod quidē non solum erat amentia, sed etiam infania, Cuiusmodi enim erāt

ea quæ

ea quæ clam cum Magis vocatis loquitur? Ite, & diligenter inquire de puero: Postquam autē inueneritis, renunciare mihi, vt ego quoque veniens eum adorem. Euidens & aperta infania. Si enim vera quidem sunt verba, & non infidiosa, cur cum eis latenter congregaberis? Sin autem vis aliquid finistrum celare & dolosum, quomodo ne hoc quidem potuisti perspicere, quod sic à Magis deprehenderis malignè & sceleratè gerere, quod quæras laterè? Hinc stella eis rursus apparuit, eis dux efficitur, sicut ab initio. Absconsa enim erat postquam apparuerat ad Orientem: vt cum illi ducem perdidissent, necessariò Iudæos interrogarent: & sic res euaderet manifesta omnibus. Postquam verò vel ipsos inimicos habuere magistros, eis rursus apparet. Vide autem à quā multis sit eius rei fides. Nam nunc quidem stella, nunc populus Iudæorum: deinde etiam Regis insidiæ, & præterea prophetia, docent id quod querebatur. Deinde cum eos rursus stella accepisset ex Hierosolymis, postquam cum Rege colloqui essent, deducit in Bethleem, non simpliciter vadens, sed eos trahens & ducens meridie, vt vel ex eo notum esset omnibus, eam non esse stellam vnā è multis, neque omnino similis cum aliis ordinis. Ideo enim vadens ex Hierusalem non prius consistit, donec ad ipsum veniret præsepe. Postquam autem stetit supra puerum, statim consistit. Et propterea quod nunc quidem absconderetur, nunc autem appareret, & deinde cum apparuisset, rursus staret, ostendebat se esse maioris virtutis, quā quæ in stellam caderet: & eis faciebat accessionem fidei. Certè longè maxima afficiuntur læticia, quod & inuenissent id quod quærebant, & iter non frustra confecerant, & quod factus esset diuinus, & quod fuissent nuncij veritatis. Quæ quidem omnia sunt illius admirabilis puellæ encomia propter Deum, qui ex ipsa natus est: & eorum magnitudine illam vt præcipuam eximunt à mulieribus. Postquam autem fuerunt intra domum, viderunt, inquit, infantem cum Maria matre eius. Quid autem magnum viderunt, quod eum adorauerunt, cum omnia essent eiusmodi, vt nihil posset esse vilius? speluncamne, præsepe, fascias, an matrem, quæ tanta erat simplicitate? Quid ergo eos tanta affecit admiratione, vt non solum adorarent, sed etiam dona offerrent, ea que huiusmodi, quæ ipsum esse Deum, & Regem significarent? Hoc enim sibi volunt, nempe Regem quidem aurum, thus verò Deum, mirra autem præsignificabat mortem, quam pro me erat subiturus. Quidnam ergo eos mouit? Illud quod etiam effecit, vt domo excitarentur, & tantum iter conficerent: stella omnino, & quæ eorum animis inerat à Deo illuminatio. Sed quid consentaneum erat animo versare matrem, hæc cernentem? Cuiusnam filij esset mater, ad quem viri tam insignes sic accesserant, stella duce vtentes, qui eum adorabant in fascijs, & dona offerebant, tantum ei se conciliare studentes, & sibi aliquid magnum quod hinc erat secuturum, procurantes. Vel quantum eam gaudere par erat, ac quantum illustrari, quantæque spei fructum iam percipere non ex his solum, sed ex illis etiam quæ præcesserant, admirabilia colligentes? Hæc puer ille dat et præmia, sic opponit humilibus ea quæ sunt illustria: ne solum videns speluncam, & tugurium, & præsepe, & viles fascias, parua, vt consequens, videbatur, opinaretur, & distraheretur cogitationibus: sed vt & hæc magna considerans, rursus in altum extolleretur, & propter hunc nouum partum se posse beatam ducere. Quod enim ab initio consuevit Dominus facere, vt quæ sunt vilia & humilia extollat præter opinionem, sicut econtrā, vt ea quæ sunt superba, deprimat: hoc quidem certè videretur etiam facere in seipso. Sed cur Magis est imperatum, ne rursus redirent ad Herodem? Et quorsum illa abiecta, & minus decora in Ægyptum fuga Christi, perinde ac si non posset aliter esse saluus? Futurum est enim, inquit, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Num vt per hæc parua & humana, & cerneretur ipse carnem sumpsisse, & dispensationis illius crederetur magnitudo? Maximè: propterea nec primò statuit in omnibus facere miracula. Quæ enim ab initio facta sunt, propter matrem omnino facta sunt, propter Ioseph, propter pastores, propter Magos. Quæ de causa Magis quoque datum est responsum, ne reuenterentur ad Herodem, vt & doctores citò mitterentur in Perfarum regionem, & Tyranni furor interromperetur, sciretque se ea aggredi, quæ effici non possent. Quod si non euasit melior, non in eum qui hæc prouidit, & qui hæc eo fecit consilio: sed in summam illius insaniam culpa est conferenda. Præterea vt tu quoque qui ex Christo viuere elegisti, non paruas ad philosophiam ex eo inuenias occasiones: nempe vt statim ab initio expectes tentationes, & sis paratus aduersus insidias. Iubetur autem assumere puerum & matrem eius, & fugere in Ægyptum. Non sicut prius. Nam tunc quidem dicit uxorem tuam: nunc verò hanc vocat matrem, cum esset egressus partus, & emota suspicio. Fuge autem causa est metus insidiarum. Vide ergo rursus cura magnis & suspiciendis coniungi humilia, & cum iucundis ea que sunt molesta. Post illam per stellam deductionem: post illorum tanquam Regi, vel potius tanquam Deo exhibitam adorationem, & donorum oblationem: in eo fuit metus mortis & fuga occulta. Et de quo prius renunciatum fuerat fore, vt saluum faceret populū, ne se quidem videtur posse

manens, dum iudicaretur, vna autem proficiens, dum adduceretur ad mortem, eorumque qui ibant egressus & ingressus considerans, & omnium ora attendens, vt sciret quanam in eum ferretur sententia, quinam verò erant ij qui ei assentiebantur, aut qui reprehendebant: vna autem proficiens, dum abduceretur ad mortem. Nulli enim obicium est eam hoc vi disse omnia, quando quidem in Cruce quoque vna aderat, quando ab ipso crucifixo filio fuit commendata discipulo. Et ideo licet considerare, cuiusmodi illa esset, quæ hæc difficilia cer nebatur, & molesta, illusiones, flagella, alapas, purpuræ amictum, coronæ impositionem, contumeliosam traductionem. Oportet quoque considerare, quemnam haberet animum, siue ex filio eam simpliciter iudices, naturalem ferentem vim passionis, siue quòd eum cognosceret homine superiorem, admirans summam eius tolerantiam, aut potius vtrumque, adeo vt & naturali hoceretur affectione, & miraculo afficeretur.

Postquam autem scelerati venerunt in locum Caluarie, & fixa quidem fuit crux, in ea verò pendebat eius filius, quomodo erat animo affecta, eum videns sic patientem? Quomodo videbat eum nudatum velibus, qui cælum tegit nubibus? Quomodo habentem puras carnes clavis confixas? Quomodo non in eius potius carnes tela immittebantur? vt etiam hinc 7. Vides quomodo hic recte exponat quisnã fuerit gladius, qui Mariæ animã pertransiit?

7. finem acciperet, quod dixerat admirabilis Simeon: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Quomodo sanguinis guttis effluentibus nõ acerbiores lachrymarum aque ductus fluebant ex illius oculis? Quomodo illum tulit videre in cruce distentum, ipsam, & ees qui aderant, aspicientem aspectu benignissimo? Quid verò irisiones, quid impia transfuentium scommata, ingratorum sublationes, probra eorum qui circumstantibus? Quæ quidem omnia eam transuerberabant profundius, quam vlli clavi. Et innumerabilibus quidẽ plagis sauciabatur, stimulis aut confodiebatur innumerabilibus. Hoc verò erat ei omnium molestissimum, quòd ad illum quidem accedere, & eum alloqui stitabat, repellatur autem à multitudinem canum eam circumstantium. Sic enim diuinus ille pater eos prius nominavit. Postquam autem quæcunque volebant, impleta fuerunt à Dei parricidis, & non expectabat amplius fore, vt ab eis euaderet: cum proximi quidem amici effugissent, aut potius (vt dicam cum Propheta) à longè starent, ipse autem esset clavis confixus, custodia ab eis omnino negligebatur: Tunc verisimile est Deiparam, sibi data facultate, ad eum accessisse, & intemeratos quidem eius pedes & impressas eis plagas lubenter esse deosculatam, & sanguine miscerem lachrymas, oculos & genas attriuit: cum maximo autem animi motu eum aspicientem dixisse: Quid hæc sunt, ó Domine & Deus? sunt ne hæc remunerationes tuæ inexplicabilis in homines clementiæ? Estne hæc retributio tuæ benignitatis? Inne quos tu affectisti beneficium tales tibi gratias retulere? Te purpura induunt irrisionis, quos tanquam filios pater ornasti stola gloriæ: & tanquam aquila nidum tegens, alis expansis suscepisti, & in dorso tuo portasti. Contumeliæ coronam tibi imposuerunt, quos bonæ voluntatis armis ipse coronasti, & vt aduersus inimicos caput tollerent, confirmasti. Clavis tibi dolores afferunt, qui à laboribus Ægyptiacæ seruitutis, & ab innumerabilibus affectionibus sunt liberati. Arundine tuum caput feriunt, quibus mare virga percussum celsis fugientibus. Sed loquere aliquid modicum ad tuam matrem recreandam: non fero enim dolores, quæ te peperit sine dolore. Vbi te videbo postea? Quod erit mihi solatium? Quis mei curam geret, ac defendet. Cum eam vidisset tam acerbè affectam, & stantem propè dilectum discipulum, illud (sicut erat consentaneum) est omnino elocutus, quod diuinum narrat Euangelium. Eam enim primum aspiciens: Mulier, inquit, ecce filius tuus: ostendens discipulum. Sic vel cruci affixus curam gerebat matris, & eam commendauit dilecto discipulo, nos docens non negligere parentes vique ad extremum spiritum: quanquam prius videbatur eam repellere, vt quæ non in tempore ei esset molesta. Quid enim mihi & tibi (in nuptiis inquit) mulier. Et postea: Quæ est mater mea? Hic autem apertam ostendit dilectionem, & discipulo quidem eam commendat, sic consolans: illum autem magis honorans commendatione, & quòd valde eum diligeret, hoc vrens testimonio. (Quid enim aliud faciens, aut dicens, illum tali honore est dignatus?) simul quoque quod permansisset, ei referens gratias. Deinde cum etiam aspexisset discipulum: Ecce, inquit, mater tua. Hoc autem erat coniungentis ad dilectionem, & simul etiam ostendens amborum auctoritatem. Ab eo ergo tempore, inquit, discipulus eam accipit in propriam, intelligens quorsum tonderet oratio, & Domini voluntati synæne inseruiens. Postquam autem finem acceperunt omnia: Sitio, inquit saluator. Qui verò erant veloces ad malum, & ingratorum ingratisimi, ei acetum selle commixtum, qui aqua (proh dolor) in sitis æstiu in terra arida sunt potati: & qui melle saturati fuerunt, sel pontigine. Quorum vna, vna fellis, & ira draconum domus. Sed quomodo rursus illam hæc videntem oportebat cruciari animo? Quando autem mortuum quoque vidit, quomodo tulit, quomodo non etiam ipsam vna abruptit animam? Quomodo sustinuit videns inimicos,

inimicos, qui ne post mortem quidem adhuc erant reconciliati filio: sed cædem adhuc in eum spirabant, & gladio eius latus confodiebant? Sed hæc quidem diuinum narrat Euangelium. Dicuntur autem hæc quoque à linguis quæ plurimi faciunt veritatem, quòd cum hæc noua & admirabilia percepta essent oculis Deiparæ, & post mortem filij, perinde ac si viueret, ex eius latere aqua & sanguis scaturiret, illa eum quidem haurit reuerenter & diligenter. Deinde ea sic se totam dedit paradæ sepulturæ, & quemadmodum diuinum illud corpus è ligno deponeretur, & aptum monumentum consequeretur. Cum autem non posset hæc per se efficere, eius mentem mouet omnino eius filius, vt scrutaretur in loco caluarie. Quod cum factum esset, concedit vt eius scopus facile succederet. Inuenitur enim quoddam monumentum recentissimum & pulcherrimum, & elegans locus, in quo erat situs, illo quidem nequam factum dignus. Quid enim omnino ex rebus terrenis? Sed non indignus eius, quæ quærebat, desiderio. Atque erat quidem sepulchrum planè, vt dixi, nouum & omnino intactum, vt in quo nullum adhuc esset sepulchrum: ne si alia posita fuissent corpora, dubitaretur quòdnam resurrexisset: & locus in optimo aère positus, & in horti speciem ornatus. Postquam autem scrutata intellexit, non solum esse amicum horti Dominum, sed etiam discipulum, verum occultum (hoc enim docet Euangelium) vt qui Dei timeret parricidas, venit ad eum virgo, & verbis ei suadet accommodatis, vt in suo monumento, tanquam in aliquo armario magnam vim opum reponat, & sic domum custodientem apud se vitam habeat. Finem enim, inquit, acceperunt res aduersariorum, & maxime probrosam hi mortem Magistro attulerunt, nulla quantumuis magna iniuria & ignominia in eum prius prætermissa. Cæterum nunc quoque in ligno iacet mortuus, & nudus mihi, & creatæ naturæ horrendum spectaculum, vt quem potius irideant, quam eius misereantur. Da ergo mihi gratiam, & communi, inquam, huic Magistro. Audaçter pete illius corpus, vt deponatur, & mandetur sepulturæ, si non etiam post mortem sit illis Iesus inuisus. Sic nobis omnibus magnam afferes consolationem, qui in omnem redacti sumus egestatem, & quorum nemo mouetur misericordia: Amici enim mei, & propinqui mei ex aduerso appropinquauerunt, & steterunt: Et proximi mei à longè steterunt. Ex me non possum quicquam facere, vt vides, cum sim sola, & hospita, & cum vno solo ex discipulis attenda sim crucifixo. Sic mihi sistes dolorem, sic reprimes lachrymas.

Cum Iosephum Deipara talibus verbis inflexisset, & incitasset, emittit ad Pilatum. Ille autem expulsa omni timiditate, & ab illo qui mortuus vitam inspirat mortuo, audacia inspiratus: Audaçter (inquit Marcus) ingreditur ad Pilatum, & iis vltis quibus opus erat verbis, petitum accipit diuinum illud corpus, & cui nihil potest exæquari, ostendens animum Iudæ tanquam ex diametro contrarium. Nam ille quidem cum haberet, tradidit iis qui erant interfectori: hic autem ab iis qui interfecerant, petiit & accipit. Verumenimvero rursus persequatur oratio, quomodo mater se haberet. Dicunt enim ij qui de his rebus tractauerunt, eam ab initio vique ad finem se fortiter & constanter gessisse, honestè quidem, & non indecorè vntem motu animi, factis tamen ostendentem se esse matrem, sed omnino matrem illius, qui amico mortuo & ostendit amorem, & motum animi certis finibus continuit. Mortuum itaque videns filium, ea motu animi vfa est, vt oportuit. Quinetiam in eo à Cruce deponendo matris manibus inseruit, & clauos qui extrahebantur, suo sinu accepit, & membra illius amplexa est, partim quidem vlnis stringens, partim autem suis quoque lachrymis plagas emundans, deinde etiam tota toti corpori circumfusa. Ecce tibi ab omni seculo præfinitum mysterium ad finem vsq; venit, ó Domine, placida voce dicit: Et Iosepho in manu tradens syndonem: Tibi aut, inquit, deinceps erit curæ, vt in hac eum honestè componas, myrrhaque pulchrè condias, & ei iusta facias. Cum sic ergo nouo monumento diuinum corpus tradidissent, Ioseph, & qui cum eo erat, Nicodemus, & alij qui cum eis aderant, ipsi quidem statim recedunt à sepulchro: mater aut sola remansit sepulchro adhærens, minime dormientibus oculis perseverans. Nam et si Mariam Magdalenam Matthæus ex aduerso cum altera significauit adesse, solum tamen ad videndum venisse inuuit, neq; ausas esse accedere eo tempore quo mandabatur sepulturæ. Certè namq; eis succurrit, vt recederent propter metum Iudæorum, & aduentum custodiæ. Inquit enim ipse Matthæus: Vespere autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum. Non dixisset autem venisse quæ remansissent, nisi ea quoque similiter vt cæteri recessissent à monumento. Atq; alij quidẽ altera quæ dicitur, Mariã quã ipse dixit qui præcessit, & Marcus clarè aperit dicēs: Maria autem Magdalene, & Mariæ Ioseph aspiciabant, vbi poneretur: alij verò Mariam quæ appellata est Iacobi, existimauerunt esse Deiparam, non rectè, neque accuratè veritatem cõiectantes. Vbi que enim in Euangelij ipsa post arcanum illum ortum apertè & propriè nominatur Mater, & hanc omnino maxime notam habet appellationem. Accepit (inquit) infantem, &



matrem eius. Et rursus erat Mater Iesu illic. & alibi. Dicit mater eius ministris. & Descendit in Capharnaum ipse & mater eius. & Mater tua & fratres tui steterunt foris. Quinctiam steterunt ad crucem Iesu mater eius, & soror matris eius. Habes, vis, etiam Lucam in Actibus suffragantem iis quæ sunt proposita. Hi omnes erant perseverantes in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu. Et in summa difficillimè inueniri potest, eam esse aliter nominatam, aut ex patre, aut ex aliqua alia cognationis habitudine: vt diximus. Quocirca nulla ex his illa est. Nam aliæ quidem tota nocte ad sepulchrum ingressæ sunt & egressæ, vt ea quæ fiebant Apostolis nunciarent. Quamobrem nec eis contigit videre plura miracula resurrectionis. Illa autem quæ indiuisa absidebat sepulchro, omnia vidit aperte: & non statim, sed postea protulit in lucem & renunciauit. Nam quomodo simul terræ motum, & Angeli in momento temporis descensum, & lapidis reuolutionem, & custodem profundum soporem, & expurgationem, & quorundam in urbem reuersionem, potuissent abeunte mulieres, & rursus reuertentes integrè perspicere? Sed clarum est hæc fuisse materni & ardentis amoris, quæ perpetuò assidens, & acriore spiritu vigilans, omnia perfectè vidit, vt se habebant, quod ne tantillum quidem, vt diximus, à sepulchro recesserit, donec ipsam viuificam vidit resurrectionem. Nam lapis quidem reuolutus, & Angelus ei insidens ab aliis quoque vilis est mulieribus. Quando autem & quemadmodum hæc facta sunt, illæ quidem omnino nesciebant; ipsa verò sola, vt quæ assideret, omnia accuratè perspexit. Videntur ergo ei primæ esse dati boni nunciij Resurrectionis: & quoad eius fieri potuit, ab ea conspectus fuisse splendor filij. Sed sic quidem Dei mater, & ipsa clarius aspicit filij resurrectionem, & eius prædicatores de ea magis confirmat, quàm eæ quæ vnguenta attulerunt: etiam si, dum loquerentur de Domini resurrectione, nullam eius mentionem fecerint, cauentes fortasse maternum asserere testimonium, ne videretur suspectum, & propter coniunctionem fides ei minus haberetur. Sed Deipara, cum filij resurrectionem & visu & internis oculis sic accepisset, postea habitauit cum dilecto discipulo, expectans tempus Christi assumptionis. Postquam autem finem accipere oportebat quæcunque ad carnis susceptæ pertinebant æconomiam, & ita in cœlum extolli quod assumptum fuerat, amicis apparens Saluator (Non enim sæpe post resurrectionem spectabilem se illis præbebat) & multa alia cum eis differit, & boni spiritus aduentum annunciat. Deinde etiam cum eduxisset parum extra ciuitatem, & illos, vt eum decebat, impertiisset benedictione, videntibus ipsis in cœlum extollitur. Sed ne ea res ipsis afferret molestiam, & dolorem eis procrearet magistri priuati, eius quoque curam gessit bonus pastor. Ad eos mittit Angelos, qui & illius ascensum explicarent, & eos ineffabili & admirabili implerent consolatione. Cum autem adorassent, rursus domum læti uitæ reuersi, simul quidem agentes in superiore cœnaculo, sicut constitutum fuerat, & paracleri expectantes aduentum: Erant autem in oratione vnanimiter perseverantes. Sicut etiam Lucas Euangelista narrat. Cum enim nominatim Christi enumerasset discipulos, deinde subiungit: Et hi omnes perseverabant vnanimiter in oratione & precatione, cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & cum fratribus eius. Semper enim ipsa quoque cum eis conuersabatur, à rebus pulcherrimis, & honestissimis nunquam omnino desistens. Postquam autem in tempore Pentecostes Apostoli impleti diuina gratia paracleri, ad Euangelij doctrinam alius alio mittebantur, & iam prædicatio fidei annunciabatur, Virginem, vt pote dilecto discipulo, & virgini commendatam, quæ erat in Sion eius domus, eam habebat illic degentem: cui tanquam matri Dei honor ab omnibus exhibebatur. Cum verò & mortis eam participem fieri necesse foret (cur enim hoc passura non esset, quamuis Dei filius ex ea genitus re vera esset homo) cum, inquam, ætate prouecta ad multam senectutem peruenisset, & peregrinationis tempus præiens esset, per Angelum se migraturam esse à filio edocta est, sicut antea, quo tempore in eius ventrem ingressurus erat, nunciatum illi fuerat. Cum igitur excessus sui mysterium didicisset, eam rem lætitiæ tantè quanta verbis explicari non potest materiam iudicans (Quid enim illi suauius euenire poterat, quàm cum filio suo esse, & vna regnare?) statim iussit plurima domum lumina afferri. Idque factum est. Tota verò domus munda est. Lectus item & thalamus ornabatur, & conuocabantur quotquot erant cognati & vicini, vt cum ea lætitiæ fierent participes. Deinde parata erant omnia ad excessum. Significat itaque iis qui conuenerant id quod ei filius per Angelum nunciauerat. Ostendit autem brauium quod sibi ab eo datum fuerat. Id verò erat ramus palmæ, vt linguæ assuetæ vera loqui de eo dixerant: signum victoriæ mortis, & vitæ imago immortalis. Sicut etiam Hebræorum pueri id eius faciebant filio inspirati diuinitus. Illi enim appropinquanti ad passionem ij ramos palmarum offerebant, eum futurum victorem mortis antè significantes. Cum autem iam adesset tempus excessus, illa quidem veræ vitæ mater in Sion iacebat in grabato: aderat verò is qui eam dēmo exceperat, Ioannes. Aderant etiā qui-

quicumque erant electi in Hierusalem, amicæq; & cognatæ simul astabant. Virgo ergo ad Ioannem aspiciens virginem, cum pauca cum eo esset locuta, deinde: Duas, inquit, tunicas quas toto vitæ tempore habui tegumentum mei corporis, eas dari iubeo hinc duabus mulieribus. Hæc illa quidem dixit. Qui aderam verò videntes signa decessus, ex oculis multas fundebant lachrymas. Quis enim tali priuari muliere tulisset sine dolore? Deinde è cœlo quidem descendit eius filius, illius diuinam assumpturus animam, Per nubem aut suos congregat discipulos, vt venerandum eius corpus mandarent sepulturæ. Postquam verò vidit eos Deipara, cognouit autem causam propter quam omnes statim accersiti fuerant, & vniuersusq; audit petitiones, eos quidem, vt par erat, impertit benedictionibus. Cum verò omnibus dixisset verba quæ in decessu dici solēt: Vos, inquit, valere filij: meum aut hinc decessum ne luctu, sed lætitia potius prosequimini, quandoquidem vobis est persuasum nos transire ad gaudium, & videre vt corpus meum mandetis sepulturæ in hac figura, in qua ego me composuero. Hæc est enim, inquit, mea voluntas. Accersit autem Petrum, deinde alios: & cum lucernas ipsi accendissent, illa in spiritu exultans, diductis labris: Benedico tibi, inquit, datori omnis benedictionis, causæ luminis, qui meum ventrem inhabitasti. Benedico tuæ charitati, qua nos dilexisti Domine: & magnifico verba tua, quæ nobis data sunt in veritate: & credo mihi affutura quæ dixisti: Cum sic dixisset, se reclinat in lecto: & manibus in altum sublati, cum nulli reprehensionis affine suum corpus in honestam & decorem figuram composuisset & os venerandum aperuisset, etenim videbat iam Dominum ad ipsam venientem cum multitudine Angelorum, tota impletur gaudio & voluptate. Et cum rursus dixisset: Fiat mihi Domine, secundum verbum tuum, emittit tanquam in summo spiritum, & eum in amicis depouit filij manibus. Ne autem videatur esse inane quod dictum est de congregatione Apostolorum, quæ facta est in dormitione virginis, factus fuerit ea summam addere, quæ à Dionysio Areopagita dicuntur in tertio libro, Et caput quidem. Quæ sit vis orationis: & de beato Hierotheo, de pietate, & de Theologica inscriptum est conscriptione. Dicuntur aut ea cuidam Timotheo Ephesi Episcopo. Ea verò sunt in hoc capite sic ad verbum posita. Quandoquidè apud ipsos quoq; nostros à Deo afflatus sacrorum principes, quando nos quoq; (vt ipse nosti), & multi ex nostris sacris fratribus ad videndum corpus, quod vitæ principium dedit, & Deum suscepit, conuenimus (aderat aut Dei quoq; frater Iacobus, & Petrus, qui erat Theologorum suprema & antiquissima summitas) visumq; est, vt post illud spectaculum, omnes sacrorum principes hymnum canerent, & laudarent prout poterat vnusquisque infinitam bonitatem diuinarum virtutum: post Theologos, ille, vt scis, vicit omnes alios myltas sacrorum, vt qui plane excederet, & à se omnino abduceretur, & in ea quam hymnis celebrabat, afficeretur societate & cōmunicatione, & ab omnibus à quibus audiebatur, & videbatur, & cognoscebatur, & nō cognoscebatur, iudicaretur esse à Deo afflatus, & diuinus scriptor hymnorum. Et quid tibi amplius dixerim de iis quæ illic de Deo diuinè dicta sunt? Etenim, nisi sum mei quoque oblitus, scio multos à te audiisse quasdam partes illorum Deo afflantium hymnorum. Sed hæc quidem sacer Dionysius. Nobis autem pergat oratio ad ea quæ deinceps sequuntur.

Cum autem in orbem sanctum virginis corpus circundedissent Apostolorum chorus, & quicquid erat electum ex viris & mulieribus: & hymnis honorabant qui illud deducebant, & omnia membra reuerenter simul & amanter amplectebantur, non solum suum ostendentes desiderium, sed vel ex tactu credentes percipere vtilitatem. Fidem autem consecuta quoque est operum demonstratio. Cæcis oculi illuminabantur, surdis aures aperiabantur, claudis bases pedum confirmabantur, & quodlibet morborum & ægritudinum genus facillè dissoluebatur. Cur non dico quæ sunt perfectiora? Aer quidem & cœlum ascensu spiritu sanctificabatur: terra autem similiter dispositione sacri corporis. Cæterum nec quæ quidem natura erat expertus benedictionis: sed ipsa quoque lauacro purissimi corporis fuit participes sanctificationis. Neq; enim illud habebat opus purgationibus. (Quis enim hoc diceret, nisi emotè mētis?) Sed suo contactu potius sanctificabat id quod attingebatur. Deinde quid? Mundis syndonibus mundum corpus inuolutum rursus in lecto ponitur. Deinde cum à lucernis & vnguentis intelligentibus quidem desuper laudantibus virtutibus. Apostolis autem, & diuinis patribus Deo digna cantica canentibus, diuina arca ex Sion vecta Apostolicis manibus, & humeris, ad Gethsemane sacrum prædium exportatur, Angelis vt est consentaneum, præcurrentibus, & circumcursantibus, sequentibus. Angelicis pennis adumbrantibus longè, inquam, splendore & venerabiliore facta deductione, quàm propter translationem veteris illius arcæ testamenti Domini, vt sacra narrat eloquia.

Accidit huic pulchritudine, & diuinæ rei graue quidem quid & odiosum non tamen silentio, sed memoriæ mandandum, & ad gloriam quidem & laudem piorum, dedecus autè improborum, qui in fidelitatis malum semper festinantur. Cum hoc sacrum & impollutum corpus

8 Ecce quæ splēdidum est quæ honorificū sumissimā maculate virginis, ducitur cū suis cernis, vnguentis, hymnis & canticis etiam Angelicis, ipsis Domini a postolis lectum corporis deservitibus

in Gethsemane efferretur, vbi sepulchro tradi Deipara ipsa præceperat: Iudeis qui semper fuerunt repleti inuidia, ne in hoc quidem succurrat tacere, sed ad eius quod fiebat splendore claudere oculos, & ad eis innatum motum animi irrumperet. Qui erat ergo aliis insanior, & impudencior, & is, cum venerandum portaretur grabatum, in id irruit plenus inconsiderato impetu & furore. Eius autem scopus erat, hunc sacrum lectum in terram allidere, & tali afficere iniuria, vt qui esset vir insigni audacia. Non neglexit autem diuina iustitia, sed manus quæ grabatum apprehenderant, ex vlnis protinus fuerunt abscissa. Verum quæ in partu gaudio totum orbem terrarum repleuerat, non erat vlli omnino in morte futura causa molestiæ. Cumque qui passus fuerat, esset quidem improbus, ne tamen omnino eius improbitas videretur insana bilis, ex his quæ erat passus, iustam eorum quæ malè senserat, emittit penitentiam. Et quoniam carebat manibus, nec eas poterat ad preces extendere, emittit lachrymas ex oculis, et sic petit curationem. Disciplinam autem vide simul & medicationem. Statim enim ij quidem qui lectum ferebant, constiterunt: Accedit verò is qui passus fuerat sectionem: & quæ amputatæ fuerant, partibus vlnis applicatis (hoc autem iusserat Petrus) statim consecuta est manuum curatio.

Hinc ad sacratissimam abducitur Gethsemane, & illic sanctissimum quidem corpus mandatur sepulturæ. Quidni enim, cum etiam qui erat Deus, eius filius more hominū sepelitur? Per ipsum autem ad cælestia & diuina transmittitur tabernacula. Quod dicimus, confirmat Iuuenalis diuinus Hierosolymorum Episcopus. Fuit autē hic vir sanctus, & à Deo inspiratus, qui ab antiqua & vera traditione narrationē dicens ad se sic fuisse deductam, ait: Quod tres totos dies ad sepulchrum sancti permanserunt Apostoli, diuinas hymnodiās ex alto audientes. Deinde post tertium diem, cum vnus ex Apostolis tardius venisset ad exequias, vel quod ita contigisset, vel quod diuinum ita prouidisset consiliū, vt nota esset omnibus translatio admirabilis, tūc & ipse quidem accessit, & vt est consentaneum, magnū ex eo cepit dolorem, quod tanti boni mansisset expers, idque omnino tolerare non poterat. Sacer itaque ordo Apostolorum non iustum esse iudicans, vt ipse quoque viuificum illud corpus non videret, & amplecteretur, iubet statim aperire sepulchrū. Et illud quidē fuit apertum. Thesaurus autem nequaquam erat in eo: sed solæ erant vestes, in quibus fuerat conditus, quomodo etiam eius filij in resurrectione. Quas cum ipse esset amplexus, & qui cum eo aderant, & repleti essent in explicabili odore & gratia, rursus quidem claudunt sepulchrum. Miraculum autem posteris filius à patre accipiens deinceps tradit. Atque viuifici quidem corporis diuinæ sepulturæ ita se habet narratio. Si quidem quod ex ea natum erat, totam eam verbū ad se transtulit, & voluit eam apud se & esse, & perpetuò simul viuere. Verumenimuerò pro eius impolluto corpore suam vestem, boni nostri magnā semper ducens rationem, veluti quandam dat huic ciuitati hereditatem. Quemadmodum autē hoc factū sit, & quomodo beatum illud donū ad nos venerit, & sacrosancto hoc thesauro ditata sit Costantinopolis, iam declarabit oratio. Leo ille magnus, qui illo tempore optimè Romanorum administrabat imperiū, duos sub se habebat, qui curam gerebant exercitus, quorum vni quidem erat nomen Galbius, alteri autē Candidus, fratres genere, fratres virtute, & vt semel dicā, in ceteris quidē valde insignes, & paucis similes: sed vnum eis deerat, idque maximū. Si quidem non rectam habere fidē, est laborare in rebus maximis & præcipuis: Arrianæ enim pestis erant participes, cum ex paterna forrè traditione malum hoc tanquam quædā hereditas, ab eo venisset. Dicebantur enim fuisse proximi genere Ardaburio, & Aspari, qui illis temporibus in regia continuè tyrannidem: quos cum Arrio sensisset apertè arguit veritas. Verumenimuerò Galbium & Candidum, qui alioqui se rectè gerebant, & Deo placebant, non fuit diuina gratia nō esse illuminatos in eo quod est præcipuum salutis: sed eos ab errore traducit ad veritatē adeo constanter & stabiliter, vt nō solum rectè se haberent, & tuti essent, quod attinet ad pietatē: sed etiam alios, quos nosse non recto pede ingredi ad veritatē, studerent pro viribus efficere, vt eiusdem essent secum sententiæ. Ij cum piè essent affecti, magno quoque & excelso animo se dedunt misericordiæ exercendæ in pauperes, vt qui pro agnitione veritatis satagerent Christo reddere gratias. Castissima ergo mater illius magni Dei & Saluatoris nostri, sacrosanctum thesaurum, nempe suam vestem, volens suæ largiri ciuitati, vt hoc fiat, per dilectos illos viros prouidet quodam modo diuiniore. Modus autem ita habet. Immittit eis desiderium adorandi sancta loca, quæ sunt Hierosolymis. Quod planè & ab illis factum est. Cumque Leoni & Verinæ rē aperuissent, comitatum non exiguū eorum familiarium & amicorum secum adduxerunt. Cum autem iter ingressi essent, & iam venissent Palæstinam, viam quæ ducit in Galilæam præserunt maritimæ, pluris facientes contēplari Nazareth & Capernaū, quam maritimis frui delectationibus. Ex quibus illa quidem fuit sacrum Deiparæ habitaculum, & in ea multo tempore vidit Deum Verbum ex se genitū. Hęc autem eius filij charum & consuetum diuersorium.

Cum

Cum hic ergo fuissent, vt diximus, quoniam non permittebat tempus, vt ulterius progredere-  
tur. Iam enim erat vespere, & nox obscura: prouisum autē omnino hoc quoque fuerat diuinitus) vicus quidem eos excipiebat, isque paruus. In eo autē habitabant & alij non pauci, & muliercula quoque: quædā insignis castitate, & planè honestissima & moderatissima: quæ propter profundum quidem senium & canos honorata, sed propter magnum virtutū ornamentum longè honoratior erat. Apud eam autem vestis, diuinus fuerat hic thesaurus reconditus. Quomodo verò fuisset illa tanta rei custos, nisi & virtutū fuisset ornata pulchritudine, & animi puritate? Quanquam enim Hebræa quidem erat illa mulier (est namque amica veritas) illius tamen animā locū dixisses, qui est in præsentia quidē obscurus, aptus est autē ad lumen excipiendū, & valde accommodatus. Diuinū verò erat in hoc quoque: apertè consilium, vt res apud eam mulierem recondita, quæ sic affecta erat, vt eam totis viribus celare studeret, postea in lucem prolata maiorem fidem haberet.

Vide ergo quā eleganter processerit diuinum cōsiliū. Nam apud eam venientes excipiuntur hospitio Galbius & Candidus sapientes, eos sic diuina deducente gratia. Erat verò propter id solum, quod in ea latebat, domus admirabilis: alioqui autē nihil habebat magni, sed erat plana, vilis, & abiecta. Cum eos autē tempus vocaret ad cœnam, vbi accubissent, vident interius aliam domunculam, quæ multo quidem lucernarū lumine illustrabatur, multis verò sufficibus & vnguentis suaue spirabat: in ea autem sitam magnā ægrotorum multitudinem. Ex quo diuinum quidē quippiam suspicabantur esse, & venerabile, rei tamen veritatē omnino excogitare non poterant. Inuitant itaque: ad conuiuium egregiam illam aniculam, cupientes ex ea aliquid scire eius quod desiderabant. Illa autem hoc recusat, cauens religionem, & quod non fas sit ei, cum sit Hebræa, vesci cum Christianis. Illi verò, cum propter magnam sitim cognitionis eius quod erat propositum, nihil de propenso suo studio remitterent, eam adhuc inuitant ardentius, & illius non parendi pertinaciæ obiciunt aliud validius: Quid dicentes, obstat, si cum tu acceperis cibos, quibus pro more vesceris, nobiscum quidem colloquaris, sola autē tuis alimentis vtaris? His itaque paret mulier, & congregatur. Postquam autē comedisissent, apud eam viri illi, precibus egerunt, vt eis id significare non recusaret, quænam essent ea quæ fiebant in domo interiori. Existimabant enim esse aliquid legale, & ex vmbra-tilibus illis & veteribus. Illa autē ea quidem dicit quæ fiebant, causam verò quamobrem ea fierent, minimè persuadet, vt aperiat. Videtis enim, inquit, o viri diuinitissimi, ægrotorum multitudinem. Etenim cum Deo ita videatur, in hoc quidem loco Dæmones expelluntur: cæcis autem vt liberè videant: claudis vt ambulent: surdis vt audiant: & mutis vt loquantur, efficitur mirabiliter: & alij morbi & corporum mutilationes, quæ medicorum artibus nullo sunt modo medicabiles, curantur facile. Illi autē (non enim erant imprudentibus hominibus similes, neque quod interrogare oportebat, ipsi præ simplicitate prætermittent) Videnā verò, rogabant, principium cepit locus talia operandi? Illa verò: Apud nos, inquit, Hebræos à patribus tradita habetur narratio, quod Deus in hoc loco visus sit cuidā ex patribus, ex quo factum est, vt loco hæc seruetur gratia. Hęc cum ea diceret, illi ei corde minimè assentiebantur: sed videbatur eis muliercula, sicut res erat, probabilium verborum pulchra specie celare veritatē. Ipsi ergo eam quidem adhuc rogabant vehementius, vt eis rem, vt se habebat, aperiret, respiciēs, si nihil aliud, laborē saltē tanti itineris, qui nulla alia de causa erat susceptus, nisi vt videret sancta loca, & audirēt ea quæ à piis & sanctis dicuntur hominibus. Illa autē ne sic quidem cedebat, sed manebat vt statuerat, apertū religionis existimans esse dedecus, si aperiretur veritas: & dicens se nihil scire amplius, quā quod locus sit plenus diuina gratia.

Cum autem illi pulchrè sensissent eam optimè quidem scire, vitare autem ne eam scire esset apertum, & ideo præ se ferre ignorationem, euadunt auidiore inuenientiē eius quod quærebatur, & sicut Cleophas, & ille alius discipulus, corde cœperunt ardere. Eos enim virgo beatissima incitabat, volens Byzantinis diuinum hunc & sacrosanctum largiri thesaurū. Omnem ergo statim mouebat lapidem, vt mulier remittens immobilem hanc occultationem, eis id quod tacerat in apertum proferret, Quinetiam iusiurandi necessitatem adhibebant, eiusque adeo validi, vt animum quantumuis inexpugnabilem suo possent loco mouere. Cum sic eam omni ex parte astrinxissent, & tanquam ineuitabilia ei vincula imposuissent, vix tandem persuadent, vt eis rē aperiat. Cum itaque ex alto, & cum lachrymis suspicasset, & in terram fixisset oculos, perinde ac si eam puderet enunciare: O viri, inquit, nunquam in hodiernum vsque diem diuinum hoc mysterium viro euasit manifestum. Quæ enim in genere meo me præcesserunt, iure iurando adhibito, vni mulieri, eiq; virgini ita tradiderunt, vt singulis ætatibus ea res sic traderetur: sed quoniam video vos esse viros reuerendos & pios, & alioqui (nam hoc quoque vobis significabo) ad me vsque redactæ sunt mei generis femine, nec vlla superest alia post me virgo, cuius fidei à me credi possit cognitio mysterij, rem mo-

X ij

db

ddo vobis aperiam. Existimo enim fore, ut quod à nobis diceret, apud vos conseruetis. Maria illius Deiparæ (hoc enim est nobis ab alto traditum) hic custodita sita est vestis. Obiit puerunt viri illi, cum solum rei audissent principium. Deinde adiciens mulier: Etenim hæc, inquit, Deipara vitam finiens, duabus mulieribus virginibus duas suas vestes donauit loco benedictionis. Ex quibus vna fuit ex mei generis maioribus quæ id accepit, quod donatum fuerat, & in arca deposuit: & omnino iussit iis quæ erant sui generis, ut esset virgo vnaquæque quæ eam acciperet. Est ergo arca recondita in interiore domo, quam nunc videtis: & quæ in ea est vestis, est causa omnium quæ sunt miraculorum. Hæc, ô viri, est vera narratio eius quod à vobis queritur. Et videte, ut ad vos usque solum deducta sit cognitio, & nemo sciat ex iis omnibus qui sunt Hierosolymis. Cum hæc audissent, adhuc maior metus viros subijt, & lætitia. Metus quidem propter magnitudinem eorum quæ audita fuerant: lætitia autem, quod essent participes talium sacramentorum. Quid ergo deinceps consequitur? Viri seipso humi deiiciunt, & pedes illius prehensantes: Nulli quidem, inquit, ex iis qui sunt Hierosolymis, notum erit id quod nobis dictum est: ne dubites domina, dominam enim iam te vocamus, quæ sis talibus dignata mysteriis: ipsam tibi suscitasti te istem citamus Deiparam. Vnum autem aliud concede nobis rogantibus: Rogamus verò ut dormiamus in eo loco, in quo hic diuinum reconditus est thesaurus. Cum hoc autem statim concessisset mulier, stragulae quidem vestes portatæ sunt in eum locum. Illi verò non se somno dederunt, sed cum nocturnum accipissent silentium, totam noctem perseverabant in oratione, & cum lacrymis agebant gratias Deiparæ, quod talibus auditionibus & spectaculis digni esset habiti. Cum autem eos qui ægrotabant vidissent somno oppressos, merentur ex omni parte ambitum arcæ, in qua erat diuinum depositum indumentum, ipsamque ligni speciem & habitudinem, ex qua erat arca, accuratè admodum & diligenter considerant. Deinde manè egressi, honestam salutauerunt mulierem: & cum rogassent, ut audacter iuberet, si quid sibi opus esset Hierosolymis: se enim rursus ad ipsam venturos per eandem viam, inierunt iter versus Hierosalem, cum illa dixisset se nullo alio egere, nisi eorum precibus, & ut eos rursus lætos videret & alacres. Cum fuissent itaque Hierosolymis Galbius & Candidus, & partim quidem Deo preces fudissent, partim autem pauperibus, & egentibus liberaliori dextera elemosynam erogassent, secretè vocant quosdam fabros lignarios, quibus iubent, ut eis construant arcam, & formam, & figuram, & magnitudinem illi quam viderant similem, mandantes præterea, ut formaretur etiã ex ligno veteri, quo nihil in ea cerneretur, quod non esset omni ex parte simile prædictæ. Excogitant deinde aliquid aliud idoneum ad celandum id quod erat futurum. Comparant sibi auratum operculum, ut eo arca tegetur. Postquam autem & precatio, & rogatio eis satis bene visa fuit, eo accepto quod fuerat fabricatum, redeunt in vicum sani & alacres, aromatibusque & sufficitibus aptis ad sacrificium venerandam donant mulierem. Et illa quidem rursus viros, tanquam sibi familiaria iucundè excipit. Illi autem rursus ab ea petunt quod prius, ut scilicet in sacro habitaculo totam noctem transigerent. Illa verò rursus quodque permittit nihil omnino suspicans. Qui ingressi summo otio utebantur precibus ad inculpam, & ab omni reprehensione alienam Dei matrem, eas tanquam sacram hostiam lacrymis pinguefacientes. Non ignoramus nos serui tui, dicentes, ô diuinissima, & in primis illustris domina, quænam olim Ozia euenierint, qui ausus est tangere arcam, quæ erat secundum legem. Quomodo ergo nos, qui sumus multis obnoxii peccatis, te non iubente, ausi fuerimus diuinam hanc arcam omnino tangere, intra quæ est talis thesaurus repositus, & non solum tangere profanis manibus, sed etiam eam aliud transferre? Annue ergo voluntati nostrarum animarum, ô boni filij bona mater. Ad tuam enim ciuitatem est translatio, quæ est omnium aliarum Regina, & te semper magno studio statuit honorare. Ad eam nos hoc diuinum donum exportare statuimus, ad eius tutelam & gloriam, quæ nunquam extinguatur. Hæc tota nocte dicentes in oratione, & solum lacrymis madescentes, repente implentur fiducia, fiducia, inquam, temperata cum reuerentia. Deinde ad diuinam accedunt arcam simul læto & tremante animo, & cum omnes qui illic erant efficeret somnis nullo sensu præditos (O beatas manus: ô furtum, in quod nulla potest omnino cadere reprehensio) hanc accipiunt, eis quoque omnino hac in re fauente gratia. Et eam quidem sic tollunt, apponunt autem quam Hierosolymis ad eius similitudinem fabricati fuerat, cum ei etiam imposuissent operculum. Quod quidem erat aureum, ut diximus.

Cum primum autem illuxisset, sanctam mulierem quidem iubent valere, & rogant ut non cesset pro eis orare, & eorum facere commemorationem. Deinde ei quoque digito ostendunt operculum, quasi veram illam tegetet, & primam arcam, quod mulieri quoque visum est ab illis allatum esse honoris gratia. Et cum præterea iis qui fuerant inuenti, pauperibus suppeditassent quæ erant necessaria, valde læti protinus iter ingressi sunt, domum reuersuri. Postquam autem venissent Byzantium, non honestum esse statuerunt iis qui illo tempore erant Impera-

Impera-

Imperatoribus mysterium prius communicare, quam Patriarchæ. Eos enim subibat timor, ne quod ipsi suum esse bonum statuerant, eo ab illis priuarentur. Cum ergo multa consultassent, eis hæc visa est optima sententia, latenter eos ad hoc quoque mouente Deipara: Erat eis prædium apud muros ciuitatis, propinquum marini sinus cornui (Huic loco nomen erat Blacherne) in eo extruunt quidem domum oratoriam. Cum autem eis magnè esset curæ, ut laterent, Petri Apostolorum principes, & Marci domum nominant. Cum in eo certè sacrum illi thesaurum posuissent, omne statim studium adhibuerunt, ut in templo esset perpetua 9 hym-

o Ecce antiquum in templis esse huiusmodi nodia, color erodatum, & splendor domus laminarum.

Quoniam autem ei quæ per ipsum honorabatur, & cuius erat ille amictus, visum est tantum bonum ad solos duos testes non debere contrahi, & tanquam profundo aliquo contegi silentio, & communes diuitias esse eorum tantum proprias, & communi utroque eos se solos explere, mouet ipsos ad id quod tacuerat, proferendum in lucem, & accedentes annunciant iis qui tunc erant Imperatoribus, & aperiant quale sit miraculum, & declarant quemadmodum sit allatum. Eos autem cum audissent, magnum inuasit gaudium: & protinus fit publicum quod fuerat occultum. Et beati quidem inter omnes reputantur Galbius & Candidus propter tale ministerium, & publicis honoratur honoribus. Diuina autem domus in eo loco Regiis impensis Deiparæ ædificatur: & capsula ex argento & auro constructa sacrum illum thesaurum excipit: & plurimis aliis muneribus & donis domus honoratur. Leo verò & Verina, ij enim tunc imperabant, quorum tempore hoc quoque magnum reuelatur mysterium, & ad Regiam urbem exportatur, cum pulchre & pie imperassent: & Galbius & Candidus, qui hoc ministerium pulcherrimè obierunt, transferuntur postea ad senectutem non obnoxiam vitæ conditionem. Cum ergo hæc facta arca nobis contineat non quaedam tabulas manu Moisaica politas, sed vestem planè & diuinam, & summè venerandam, quæ non solum intemperatum, & ab omni labe alienum corpus texit, sed in qua (ut audacter dicam) cum esset infans, Deus verbum fuit inuolutus, & auctus: adeo ut ea sæpe conspersa sit guttis lactis venerabilis, quo nutritus fuit is qui est omnium alimentum, & vita: ad eam quidè verè laudandum nulla sufficit oratio. Sola autem gratiarum actio res est prosequenda, & ipsi Deiparæ sunt agendæ gratiæ, & eius filio communi Saluatori, & Regi, qui omnia ad nostram vilitatem & salutem dispensat. Ei gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

o Vides quomodo etiam vestis beate virginis sit plane aiuma & generata.

## SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREAE

Archiepiscopi Cretæ Hierosolymitani, in Annunciationem sanctissimæ Dominæ nostræ Dei genitricis oratio.

Apud Simeonem Metaphrastem.



AD VENIT hodie omnium gratia, quæ primam illam execrationem soluit. Parsim aduenit, ut omnia gaudio repleret. Quomodo autem aduenit? Non satellitibus, non exercitu Angelorum stipata, non ostentans aduentum suum: sed silentium, & quietem adhibens, ut lateret principem tenebrarum, & arte sapientia: serpente irretiret, draconemque decipiens, id est, mentem illam Assyriam, quæ in seruitutem suam omnem nobilitatem humanam redegerat, spolia illi detraheret. Neque enim infinita eius erga nos misericordia tam præclarum manuum suarum opus, nempe hominem, propter quem coelos condiderat, terram firmauerat, aërem diffuderat, mare extenderat, & omnia quæ sub aspectum cadunt, procrearat, affici detrimento sustinuit. Idcirco Deus in terra, Deus è caelo, Deus in hominibus, Deus in virginis utero gestatur, qui nusquam concluditur. Hinc hominis natura lætitiæ dicit exordium, & diuinæ conditionis initium sumit. Hinc multiplices suas à peccato, natura diuitias separans, creatori, tanquam sponsa, exornatur. Hinc renouationem suscipit nostræ formatio, & senex mundus contractam ex peccato vetustatem deponit. Lætetur cælum de super, & nubes pluant iustitiam. Si illent montes dulcedine, & colles exultent, quoniam miseratus est Deus populi sui. Hodie enim mysterium quod ante secula absconditum fuerat, declaratur: & omnia in Christo perfectionem recipiunt. Hodie rerum omnium potentia procreatrix consuium, quod sibi in illis procreandis proposuerat, ad exitum perducit, ut malitię principis dolere ab initio excogitatos destruat. Itaque latantur homines, gaudent Angeli, & re-creatus in se redit orbis vniersus. Quæ mens hæc concipere? Quæ lingua explicare? Quæ oratio assequi? Aut auris percipere valeat? Merito igitur diè huius fastum, letumque dicimus, quo nostri generis massam à Deo assumptam celebramus. Ex quo lætitia gessit omnis creatura: & hu-

mana natura excitatur. Hodie lætitiæ nuncius affertur: Dei erga nos benignitatis patent indicia: mundi totius salus ostenditur. Vndenam, & à quo, & cum affertur hic nuncius? E caelo, & à Deo, & Virgini viro desponsatæ. Quænam hæc virgo? Ecquis iste vir? Et quibus nominibus appellatur? Illa quidem Maria: hic autem Ioseph: Ambo ex genere Dauidis. Quo inter nuncio hæc gesta sunt? Et vnde is venit? Archangelo Gabriele, qui ab altissimo missus rem admirabilem nunciavit. Oportebat enim, ut minister altissimi, ex altissimis in terram proficiscens, maximè omnium admirandū mysterium indicaret. Quodnam mysteriū? Dei submisionem, arcanā seruandī generis nostri rationē, absconditā à seculo diuinę voluntatis, prouidentięq; consiliū. Sed vbi hæc, & quādo, & cuius gratia? In Nazareth ciuitate Galilæę, sexto menle ex quo Ioannes conceptus fuerat, ut venientē, dū adhuc in vtero gestaretur, nunciaret. Gabriel igitur ab æthereis sedibus ad terręstrē Dei thalamum deuolans, & ad virginem accedens sine strepitu, virginē partus arcanum significauit.

Hoc inter Deum atque homines reconciliationis mysterium Dei cum hominibus cōiunctionem, assumptæ carnis diuinitatem, imaginis nostræ instauracionem, & mutationem in melius, atq; sublimem in caelos exaltacionem hodie celebramus. Quamobrem omnia incredibili gaudio exultant: lætatur omnis celestium virtutum chorus, quibus gratum est, quod Deo sinus reconciliati, & meliorem in statum perducti. Benigni enim admodum sunt, & hominum amantes, ac studiosi, quippe qui in ministerium mittuntur eorum, qui salutis hæreditatem sunt accepturi. Res igitur omnes hodie lætentur & gaudeant, triumphet ipsa natura, aperitur enim cælum & terra ratione inuisibili suscipit orbis Regem. Nazareth imitatur Eden, & ipsius Eden plātorem in sinum suscipit. Pater misericordiarum abiectam naturam humanam vnigenito filio despondet suo. Et Gabriel mysterio inseruit, ac Virgini fucinat illud: Aue, ut læticiam quam prima parens Eua perdidit, filia Adam orta ex Dauidis stirpe restituat. Hodie gloriæ pater genus humanum commiseratus, naturam in Adam corruptam benignis oculis intuetur. Hodie clementiæ largitor clementium viscerum suorum abyssum patefacit, & naturæ misericordiam effundit: ut aquæ copia maria contegat. Consentaneum enim erat, ut is ex quo, & per quem, & in quo omnia cōsistunt, antiquæ contra nos execrationis septentiam misericordia commutaret: & gloria sua naturā, quæ in Adam sedata fuerat, honestaret: & perniciolum patris mendacij consiliū, quo primi parentes nostri ceciderant, excluderet. Ideo magnus inter Reges, ac diuinus pater Dauid: Misericordia, inquit, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax oscularæ sunt. Cur dixit hæc? An ut filij misericordiæ ex bona patris voluntate, qua nostri miserus ipse misericordiæ dator factus est, excepto peccato, quales nos sumus, & veritatem aduentus eius ad nos significaret? Neque enim, ut aliquis fortè suspicatur, simulatam ex nobis humanitatem assumpsit, sed veram. Benignè enim & humano more, ex hominis essentia sumpsit essentiā, qui omni est essentia præstantior, & totam naturam nostrā in seipso diuinam reddidit. Neq; dispensacionem finxit, sed carnis veritatem suscepit, diuinitate ipsius aliena ab omni mutatione permanente. Quoniam igitur misericordia, & veritas (ut prophetia testatur) obuiauerunt sibi: merito iustitia & pax oscularæ sunt. Iustitia quidem, quæ aduersus eum à quo primi parentes iniuria affecti fuerant, sententiam tulit. Quando? Et apud quem? Hodie, & apud altissimum patrem, qui natura benignus, & hominum studiosus dignum duxit, ut filius suus vnigenitus humanam formam indutus, aduersarium condemnaret. Pax autem quam è caelo repente chorus Angelorum in ortu pacifici filij secundum carnem decantaui: Gloria, in quiens, in altissimis Deo, & in terra pax in hominibus bona voluntas. Gloria nimirum, quæ humana natura per Christum super caelos euecta est, & super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, ut magnus inquit Apostolus. Pax autem, qua medius ipse conciliator intercescit, terrestribus caelestia coniungens, & nouam in cælum redeundi semitam mortalibus patefaciens. Bona porro voluntas, qua patri placuit dilectum filium ad nos damnatos mittere: qui salutem nostram patri in ipso approbatam, eiusdem cum patre voluntatis expleret. Hoc nos hodie celebramus. Hoc Gabriel mandatū exequitur: & diuinitati atque humanitati nuncius est: reconciliatorisq; pignus affert ad Virginem. Nam misericordiarum pater genus nostrum peccati labē iam corruptum miseratus, meminit operum manuum suarum: nec passus est, ut in perpetuum periremus. Primum legem tabulis lapideis inscriptam Moysi manibus imposuit. Quæ quidem lex cum nihil admodum proficeret, viros diuino spiritu afflatos, nempe Prophetas futurā prospicientes, ac denunciantes misit, qui rectas Dei semitas demonstrarent. Verum cum illi ad quos misit fuerant, sensibus oclusis, nihilominus in peccatis iacerent, non despecti opifex opus à se conflatum: sed ex optimo sinu suo & perfectissimo, sicut eiusdem potentie, sapientiæque, ac bonitatis genitum misit ad nos indignos, ad quos fines seculorum deuenerunt. Satiū enim esse duxit, ut peccatorum salutem perageret, quàm ut opus

à se confectum despiceret. Vni igitur ex præstantioribus Angelis mandat, ut mysteriū exequatur: & amplitudinis suæ nutu sic illi, ut arbitror, imperat. Age Gabriel, abi in Nazareth ciuitatem Galilæę, in qua puella virgo habitat, nomine Maria, viro qui vocatur Ioseph, desponsata. Abi, inquit, in Nazareth. Quid ita? Ut Deo gratissimum virginitatis decus, tanquam suauissimam rosam, è spinosa regione decerpas Omnipotens. Et propter prophetiam, quæ Nazarenum vocatum ire prædixit. Quem? Eum qui à Nathanaele postea Dei filius, & Rex Israël vocatus est. Solet vtique Gabriel in Dei mysterijs minister adhiberi: ut patet in Daniele. Abi igitur in Nazareth ciuitatem Galilæę: cumque illuc perueneris, hunc primum Virgini lætitiæ nuncium affer, quem Eua iam amisit. Caue perturbes animum eius: Gaudij enim non mœroris hoc est indicium: Solatij, non perturbationis hæc est saluatio. Quod enim maius humano generi gaudium esse potest, quàm ut fiat diuinæ particeps naturæ, & vnus cū Deo propter coniunctionem in persona efficiatur? Quid porro admirabilius quàm Dei submisionem eiusmodi videre, ut in mulieris vtero gestetur? O rem maximè omnium admirandam. Deus cui cælum sedes est, terra autem scabellum pedum eius, quem cæli non capiūt, qui idem quod pater solium habet æternitatis, in virginis vtero concluditur. Quid maiore dignum admiratione, quàm Deum sub hominis forma à propria diuinitate non deficientē intueri? Et humanam cerne naturam totam omnino cum suo creatore coniunctam, ut totus homo Deus euadat? Gabriel igitur cum hæc audisset, mandatūque diuino nutu confirmatum, sed viribus suis maius accepisset, inter metum atque læticiam dubius hærebat, cum nec sibi ipse fideret, nec iubenti repugnare tutum existimaret. Quam ob rem diuina iussa faciens ad virginem deuolauit. Cumque Nazareth peruenisset, ad domunculam constitit: & cogitandus atque hæsitans, hæc secum ipse, ut arbitror, volubatur: Quomodo quæ mihi à Deo mandata sunt, perficere aggrediar? Celeriter in thalamum introcā? At animum virginis perturbabo. Tardius ingrediar? At puella introitum abscondere me voluisse iudicabit. Forisne pulsem? Quo pacto, cum id nō sit Angelorum proprium: nec quicquam eorum quæ continent, aut continentur, impedire possit ea quæ corporis sunt expertia? Ostium aperiam? At mihi, vel ostio clauso, licet ingredi. Vocemne Virginem nomine? At illi terrorem iniiciā. Sic igitur faciam. Ex illius à quo missus sum voluntate, gressum meum moderabor. Hoc enim illi propositum est, ut genus seruet humanum. Quod quidem reconciliationis consilium ut nouum est & admirabile, sic est benignitatis & clementiæ plenum. Quomodo igitur ad Virginem accedam? Gaudium illi nunciabo? An Dominum in ea dicam esse, an spiritus aduentum, aut altissimi obumbracionem significabo? Gaudium igitur illi nunciabo, indicabo mysterium admirabile, accedam, salutabo, succinam vocem hanc: Aue, Gaude, Lætare. Aptum ad fiduciam principium est saluatio. Hoc verbum mihi Virginem alloquendi aditum patefaciat. Nihil enim illi timoris potest iniicere: quinetiam animum eius leniet. Sic igitur exordiar, ut primum illi gaudij & lætitiæ nuncium afferam. His enim verbis decet Reginam salutare. Nam hoc est gaudij negocium, tempus lætitiæ, tranquillitatis imperium, consilium salutis, initium consolationis. Hæc ipse secum Archangelus. Tum domum petit, & ad thalamū in quo Virgo habitabat, accedens, sensim ad fores appropinquauit. Cumq; iam esset intus, miti voce virginem alloquens: Aue, inquit gratia plena: Dominus tecum. Qui est ante te, hodie tecum est, & paulo post erit ex te. Illud quidem ab omni æternitate, hoc autem in tempore. O immensam humanitatem, o benignitatem incredibilem. Non fuit satis gaudium indicasse, nisi ipsum gaudij autorem inesse Virgini significaret. Illud enim, Dominus tecum, perspicuè Regis præsentiam declarat, qui sic ex ipsa corpus assumit humanum, ut à propria gloria non recedat. Aue gratia plena, Dominus tecum. Gaude, lætitiæ instrumentum, per quod tristes execrationis sententia in lætum gaudij iudicium commutatur. Gaude, verè benedicta, Gaude, virgo præclarissima. Gaude ornatissimum diuinæ gloriæ templum. Gaude sacrosanctū Regis palatiū, Gaude thalamē, in quo sibi Christus deum humanitatis sponfam adiunxit, Gaude electa à Deo antequam genita. Gaude diuinum inter Deum atque homines conciliationis refugium. Gaude thesaurē vitæ immortalis. Gaude cælum, in quo Sol gloriæ splendet: domicilium cælo præstantius. Gaude vnicum illius qui nusquam capitur amplissimum habitaculum. Gaude sancta terra virginæ, ex qua nouus Adam formatur, qui veterem Adam seruet, Gaude fermentum sanctum, ac Deo gratum, ex quo totius generis humani massa fermentatur, & in vnus corporis Christi panem euadit, & admirabili ratione coagmentatur. Aue, gratia plena: Dominus tecum: qui dixit: Fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum & factum est, cuius denique amplitudinis opera sunt omnia quæ facta sunt. Gaude gaudij mater sempiterni. Gaude noua Dei arca, in qua Dei spiritus conuiescit. Arca, in qua noster Noë Christus humanitatem seruauit. Arca, in qua nouæ gloriæ sanctificatio, & qui natura sanctus est, in virginæ naturæ officina corpus sibi ratione mirabili fabricatus



catus est, non deponens id quod erat, est enim immutabilis: sed assumens id quod non erat, est enim benignus, & hominum amantissimus. Gaude vna aurea, quæ continet illum qui dulce manna, & mel è petra ingrato populo subminittrauit. Gaude seraphica mystica carbonis ardentis forceps. Salve spiritale præcognitionis perspicua speculum, per quod Prophetæ infinitam erga nos Dei submissionem mysticè variatimati sunt. Gaude speculum, per quod iustitiæ Solem venientem è cælo suscipientes, ij qui densis in tenebris peccati versabantur, illustrati sunt. Salve Prophetarum & Patriarcharum omnium decus, & clarissima arcana præcognitionis humanæ tuba. Benedicte tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Et meritò benedicte, benedixit enim te Deus tabernaculum suum, quoniam paternæ gloriæ plenum Christum Iesum, hominem eundè & Deum in ijs, ex quibus & in quibus natus consistit, admirabili ratione in vtero tuo gessisti. Benedicte tu in mulieribus, quæ celestem thesaurum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei reconditi, in sacro virginitatis tuæ penu, sine angustia comprehendisti. Tu verè benedicte es, cuius vterus arcæ cumulus est: quia benedictionis fructum, immortalitatis spicam Christum, sine femine sine cultoris labore, multiplicem frugum innumerabilium messem nostræ salutis agricolæ produxisti.

Tu verè benedicte, quæ sola ex omnibus matribus creatori tuo mater electa es, & quod est matrum omnium proprium, ignoras: cuius quoque excellentia virginitatis maternis doloribus corrupta non est, virgineo germine tuo signata tuæ castitatis integra seruante. Tu verè benedicte, quæ sola sine viri coniunctione filium genuisti, qui cælos condit, & terram virginitate tua cælis exæquauit. Benedicte tu in mulieribus, quæ sola benedictionem suscepisti, quam Deus per Abraham gentibus omnibus promisit. Tu verè benedicte, quæ sola benedicti filij Iesu Christi, & Saluatoris nostri declarata es mater, per quam clamant gentes: Benedictus qui venit in nomine Domini. & Benedictum nomen gloriæ eius in secula. & Impletur gloria eius omnis terra, Fiat, Fiat. Benedicte tu in mulieribus, quam beatam dicunt omnes generationes, quam Reges honorant, Principes venerantur, diuites populi obsecrât, virgines quæ vel præcesserunt, vel sequuntur, in templum Regis comitantur. Benedicte tu in mulieribus, quam Esaias oculis propheticis aspiciens, prophetissam, & virginem, & laterem, & locum, & caput libri obsignatum arcana ratione nominauit. Benedicte tu verè, quam Ezechiel auroram, & portam conclusam per quam solus Deus ingressus est, & rursum conclusam appellauit. Tu sola verè benedicte, quam vir desideriorum Daniel montem vidit: & Abacuc admirabilis montem opacû. Montem quoque Dei, montem pinguem, montem coagularum, montem in quo placitum est Deo habitare, te tuus ille progenitor, atq; Rex propheticè decantauit. Benedicte tu in mulieribus, quæ Zacharias rerum diuinarum inspector eximius, candelabrum aureum vidit septè lucernis, & septè infusorij, id est, septem spiritus sancti muneribus exornatû. Tu verè benedicte, quæ tanquæ paradysus intra te continens ipsius Eden plantatorem Christum, qui infinita virtute ex almo vtero tuo procedens instar flumij, quatuor principijs per Euangelij rigat faciem vniuersæ terræ. Benedicte tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus ex quo protoplastus Adâ vescens, euomer veterè illam potionè, per quam fraudis venenum hausit. Fructus, ex quo ligni amaritudo dulcescit: qui expurgat humanitatem: qui verò Israël fontes vberimos præbet in solitudine, qui aquas amaras efficit dulces: & noui panis ac cibi imbrem emittit. Benedictus fructus, qui ex incorrupta virginei vteri planta maturus racemos extulit. Benedictus fructus, ex quo fontes emanant aquæ salientis in vitâ æternâ. Fructus, ex quo vitalis panis Dominici corporis, & salutare immortalitatis poculum conficitur. Benedictus fructus, quem omnis lingua celestium, terrestrium, & infernorum celebrat triplici sanctitate, in vna diuinitate trinitatem indicans personarum: Benedicte tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

At illa turbata est, inquit, hoc sermone, & secum ipsa cogitabat, qualis esset ea saluatio. Non incredulitate (absit) sed orationis potius nouitate commota. Mirabile enim vaticinium videbatur. Neque dissidentia substitit, vt antea fecerat in adytis Zacharias. Quamobrem pœna illi ex procreandi instrumentis ab ea quæ ad loquendum pertinent, translata est: & qui prius liberis caruerat, tum loquendi caruit facultate. Sed cum esset ab omni reprehensione remotissima, & ab hominum coniunctione & consuetudine aliena: cumque assidue in rerum celestium contemplatione versaretur, ex ea saluatione non potuit non commoueri. Etenim cum minimè esset audax, & ad loquendum velox, acri prius rationis iudicio quæ dicebantur expendit, ne temerè, & inconsideratè responderet. Quod sapienter admodum indicauit Euangelista, Cogitabat, inquit, in quibus Puræ mentis examine Angelij verba perpendebat, ne illa sine iudicio susciperet. Quænam, dicebat, est hæc saluatio? Consentaneum enim est, eam vtpote nobilem, & Dauidis filiam diuinarum scripturarum non fuisse ignaram, & animum statim ad primæ matris casum conuertisse, cogitasseque

quomodo decepta corruisset, & mente veteres alias eiusdem generis historias comprehensisse. Non immeritò igitur eam Euangelistam cogitandam descripsit. Sed vt prudentiam ipsius declararet, stabilem etiam mentis constantiam adiunxit, quæ respondendo nondum allentiretur, propterea quòd illi de rei æquitate consideranti non constaret. Turbationem igitur virgo sedare studens, orationem non adhibuit: sed gestu solo parumper dubitationè significans, animi habitum, & morum probitatem demonstraui, secum ipsa cogitans, qualis esset ea saluatio. Solâne ego, dicebat, inter mulieres naturæ ordinè immutabo? Egone sola ventris fructum feram sine viri congressu? Qualis est hæc saluatio? Quis mihi nuncium hunc attulit? Vnde ingressus est? Homone est iste qui loquitur? At corporis expers videtur, Angelusne? At loquitur vt homo. Quid illud quod video sit, ignoro: & de eo quod loquitur dubito. Quid igitur Gabriel? Vt virginis turbationem animaduertit, ad nihil aliud attendens, statim vocem emisit, & Ne timeas, inquit, Maria, inuenisti enim gratiã apud Deum: quam amisit Eua, Gratiã dicens, animo dubitationem ademit: & quod fieri non posse videbatur, adiciens: Inuenisti gratiã apud Deum: fecit, vt credibile esset: & virgini metum eripuit. Ne timeas Maria: non sunt hæc fallentis verba, nõ venio, vt te decipiam: non loquitur fallax serpens: à terra tibi non loquor: sed bonum ex altissimis nuncium affero: nec bonum tantum, sed lætitiæ plenum. Non ludicra, nec tristis est hæc saluatio. Dominus tecum, qui omnis lætitiæ largitor est, & mundi Saluator vniuersi, Tecum est, qui de sinu patris non recedit, & in vtero tuo concipitur. Gratiã plenam te appellauit, vt mysterij gratiã in te existentis significarem. Gratiã plenam te esse dixi, quoniam totam gratiã suscipis in vtero tuo, & stolam verè diuinarum gratiarum splendore decoratam. Dominus tecum, adieci, vt potentiam in te præcurrentis declararem. Dominus enim est Deus potens, & princeps pacis, & pater futuri seculi, idemque tuus o Virgo, filius, atque omnium saluator. Dominus tecum: gratiã & veritas tecum: Dominus quidem legis, pater autem gratiæ, & veritatis fons. Ne timeas Maria, Dominus tecum. Qui omnium dominationum est princeps, qui patris luminum filius est, qui sine principio ab ipso genitus est, is in tempore ex te nascitur. Qui rursum totus est in sinu patris, is deorsum totus est in vtero tuo, Ipse tecum, & in te est. Adueniens enim in te desiliit: in vterum tuum ingressus est, atque in te comprehendi voluit, qui natura comprehendi non potest. Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiã apud Deum. Gratiã quam non suscepit Sara, quam Rebecca nõ inuenit, quam Rachel ignorauit. Inuenisti, talem gratiã, qualem Anna, licet fuerit exaudita, non habuit. Tu sola ita mater es futura, vt simul etiam virginitatis decus retineas. Ne timeas igitur: inuenisti enim gratiã apud Deum: Gratiã, quam nemo vnquam accepit. Quænam talis esse queat apud Deum gratiæ præstantia? Inuenisti enim gratiã apud Deum. Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. O rem admirabilem. Primum illi dubitationis causam ademit, deinde rem explicauit. Vide autem quàm multa quàm pauca exæquatur. Metum eripit, gratiã indicat, conceptus rationem exponit, partum prænunciat, filij nomen declarat. Neque verò hic constitit: sed vt amplitudinem eius maiestatis ostenderet, subiicit: Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur: & dabit ei Dominus Deus sedè Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Cernis quomodo Virginis metum abstulerit? Cernis quantopere animum eius confirmarit? Cum enim altissimi filium dixisset, patrem oriturum Dauidem nominauit. Statim igitur erectus est animus Virginis, vt indicat ea quæ sequuntur. Sed eius prudentiam considera, quæ cum hæc audisset, & immutabilem diuinæ voluntatis potentiam cognosceret, ad Angelum: Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Noua, inquit, mihi, & quæ naturam superant, nuncias. Nuptiarum sum expers. Desponsata enim sum, sed non cum viro coniuncta: Ioseph sponsum tantum, non autem maritum agnosco. Domo, non lecto mihi iunctus est. Fœcundus quidem est venter, sed non cultus. Quomodo erit mihi hoc, quoniam virum non cognosco? Mene solam natura sine viri coniunctione matrem declarabit? Egone præter naturam sola nouum atque inauditum naturæ partum edam? Nuptiæ non præcesserunt, virum experta non sum, Ioseph non maritum, sed sponsum & custodem tantum agnosco. Et quomodo erit mihi hoc? Respondit Gabriel, & responsonis sublimitate Virginis diluit dubitationem: Cur hæc dicis, Virgo beatissima? Ego è cælo veniens celestis affero nuncium conceptionis, Non de terra loquor tibi. Dixi, Dominus tecum: & tu dubitas, quomodo id tibi sit futurum? Ego enim qui aduentum meum antecedit, in vtero tuo nuncio: & tu mihi de viro, de quæ terrena loqueris generatione? Et dicis: Quomodo erit mihi hoc? Quomodo hoc erit tibi? Cogita, quomodo virga floruerit, quomodo petra copiam aquarum effuderit, quomodo ignis in rubo ardens eum non combusserit: Quæ si credis, & id quod nuncio crede. Is enim hoc faciet, à quo & illa facta sunt. Noua & præter naturam ratione mater es futura. Non vt Elisabeth, non vt Anna, ex qua tu orta es, illæ enim ex vi-

rorum semine factæ sunt matres: tu autem sine viri coniunctione paries eum qui sine semine in te inhabitat. Quod si modum requiris, eum quoque tibi declarabo: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Non enim ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis gignetur. Nulla carnis voluptas intercedet. Naturæ enim terminos superat. Quamvis enim naturalis conditionis omnino non sit expers futurus quem paries: præstantiori tamen ratione concipitur, & sine vlla perturbatione, quemadmodum & ab æterno sine perturbatione genitus est. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Considera quomodo trinitatis mysterium declaretur. Spiritum enim sanctum inquitens, non alium, quàm paracletum indicauit. Nam virtus apertè filium significat. Vox autè illa, Altissimi, Patris personam declarat. Illud verò, Obumbrabit tibi, mihi videtur innuere id quod antea prophetis oculis Abacuc viderat, cum montem vmbrosum virginem appellauit, quasi obumbrantem illi Patris virtutem describens, & arcanum sibi tabernaculum efficienrem in carnis assumendæ ratione, qua sibi templum corporis non manufactum, in vtero Virginis ab omnibus maculis alieno, atque integerrimo ipse Dominus fabricauit. Id quod ex sequentibus patet. Ait enim: Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Qui enim ex sancto spiritu per sanctum patrem diuina ratione formatur puer, merito sanctus erit, & filius altissimi vocabitur, cum altissimi sit verbum sempiternum. Dilucidè igitur Virgini demonstratum est, quid, & vnde, & quale id sit quod in ipsa conceptum est. Nempe sanctum, & ex ipsa, & filium Dei esse quem pariet. Verùm vt clarius adhuc & expressius ostendat Verbi virtutem, Elisabeth exemplum adducit. Quasi diceret: Qui ventrem in vetula præter spem fecundum efficere potuit, virginem etiam poterit præter naturæ rationem matrem reddere. Atque ita subiicit: Quoniam non erit impossibile apud Deum omne verbum. His virgo auditis & inhabitantis spiritus splendore illustrata, & fastæ promissionis læticia affecta, in tranquillitate versabatur, & animi gratiam cum pulchritudine oculorum præ se ferebat: quemadmodum de Dauide scriptura commemorat. Re enim admirabili & salutatione gaudebat, in qua summa læticia continebatur. Facile igitur sapienterque Gabriel virgini persuasit, vt miraculum crederet: Non erit, inquit, apud Deum impossibile omne verbum. Quid autem sequitur in Evangelio? Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Prudentiam Virginis animaduertis? Vides præclaræ coniunctionis decus? Cum enim foetus conceptionem, & filij ortum intellexisset, & quis, cuius esset filius, & quo foret nomine appellandus, & cuius sedis successor, & quibus imperaturus, & Regni eius nullum finem futurum, statim lætissimam vocem emisit: Ecce, inquit, ancilla Domini: illud apertè significans. Ecce parata sum, & nihil prohibet. Animus promptus est, vterus oportunus, vtpote minimè inquinatus, & soli seruatus creatori. Ecce ancilla Domini, ad obediendum parata, ad seruendum idonea, ad suscipiendum prompta. Fiat mihi secundum verbum tuum. Quoniam, inquit, quod fieri potuit, rectè nunciasti, & quod faciendum est, diuina est gloria plenum: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. O prouidentiam, & gratiam admirabilem: ò consilium ab æternitate præcognitum atq; institutum. Verè spiritus sanctus in virgine inhabitabat, & virtus altissimi obumbrabat eam ex præfinito eius consilio & præcognitione, Et discessit ab ea Angelus: Cum ea nimirum, quæ sibi madata fuerant, perfecisset, discessit ab eo Angelus: sed Dominus non discessit. Angelus enim, licet sit expers corporis, loco tamen includitur. Dominus, quamuis in virginis corpore atque vtero capiatur, nullis tamen locorum terminis circumscribitur. Et ille quidem, venientem ad salutem hominum nunciauit ex Virginis vtero oriturum. Hic autem essentiam nostram à se susceptam reformauit, naturæque imaginem ac dignitatem, quam contumacia primi parentes amiserant, restituit: eamque supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, atque omne nomen, quod in hoc futuro seculo nominatur, prouectam, in cœlesti folio collocauit. Ipsi gloria, & imperium, & honor, & adoratio cum Patre, & Spiritu sancto, nunc, & semper, & in æterna secula.

AMEN.

ALOYSIUS

## ALOYSIUS LIPOMANVS

Episcopus Veronens. candido pioque Lectori.



Rinquam ad hunc qui sequitur, diui Ioannis Chrysostomi sermonè legentium accedas, benigne Lector, est quod te aliquantulum derineam, cautumq; reddam. Videbis namq; magnū Chrysostomū eiusdè hinc esse sententiæ, cuius & in libro de excidio Hierosolymitano Egesippus, & Eusebius Casariensis lib. 2. cap. 1. Ecclesiastica historia, multiq; ex Græcis patribus fuisse legitur: nempe beatissimū Ioseph sanctissimæ Deiparæ sponsum, filios ex alia vxore suscepisse, & inter ceteros Iacobū Apostolū, cognomento fratrem Domini. Ea verò deinde res pudiat, seu, vt alij volunt, præmorta, in castitate vixisse, & liberis in disciplina & timore Domini educasse. Huius etiam opinionis fuisse videmus diuū Hilariū Pictauiorū Episcopū, super Matthæū, cap. primo: & diuum Ambrosium Mediolanensem Antistitem, super Epistolam ad Galatas cap. 1. Chrysostomū quoque secutus est compilator eius Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus, qui eundè Iacobum & reliquos fratres, filios asserit fuisse Ioseph: sed alio modo quàm Chrysostomus autumet, cuius verba, vt melius res percipiatur, subnectā. Ait enim vsuper Matthæū, cap. 3. Fratres habuit Dominus, et sorores, Ioseph filios quos genuit ex vxore fratris sui Clopæ. Mortuo enim absque liberis Clopæ, Ioseph iuxta legem, vxorem eius accepit, & pueros procreauit sex, quatuor mares, & duas feminas: Mariam quæ dicebatur Clopæ filia secundum legem, & Salomen. Et hæc quidè ille. Vides igitur quid magni vtriusq; Ecclesiæ viri de beato Ioseph sentiant.

Ego, vt verum fateor, & animum meum coram Deo, teque, ac toto Christiano orbe estatum faciam (pace sit dictū omnium horum: præexcellenrium virorum, quos in alijs sequor, plurimum amplector, & tanquam venerabilissimos patres vehementer obseruo: at in hoc mihi placere nequaquam possunt) semper contrariam tenui sententiam, teneoque profitebor vsque ad mortem: nisi sancta mater Ecclesia diuersum aliquid super hoc statuatur: vel nisi quis me potentioribus & efficacioribus vserit rationibus, vt à meā videntur recedam opinione. Credoque, & firmiter teneo, beatissimæ Virginis sponsum, virginem & ipsum fuisse, nec vnquam pudicitia sua florem amisisse. Talem enim matrem, talem sponsum, & talem tantumque filium, talem putatiuum patrem habere par erat. Et ne ex meo cerebro hæc eruta videatur sententia, tribus eam si potero, enitar medijs confirmare: Sacre primū ipsius scripturæ fontibus, vsque, & secundū germanum sensum deductis: Constanti etiam, vt credimus, & quæ vinci non possit, ratione: Tum demū sanctorum aliquorū patrum auctoritate. Quod nisi effecero, tum tu me imperitiæ stultitiæque arguito: atque ego liberam tibi concedam quicquid volueris credendi potestatem. Audi ergo diligenter, & patienter ausculta, quæ pro hac sententia firmanda tibi afferero.

Ac primū quidem id nobis explorandum censeo, num ex scripturis, quisnam verus pater, & quæ vera mater fuerit Iacobi istius minoris, qui etiam dictus sit frater Domini, reperiri possit. Credoque non fore id difficile, imò ex propatulo loco satis constare: Sed assertio illa præmittenda, quam negare mihi nequaquam possunt etiam ij, qui vel sacras literas eminens salutaerint. Scripturæ namque sacre quociens ita loquitur, Isaac Abrahæ, vel Iacob Isaac, hunc in audientium aures sensum, & intelligentiam immittere, & non aliam, Isaac esse filium Abrahæ, & Iacob filium esse Isaac. Hoc Lucæ tertio capite maxime ostendere possumus, vbi genealogia Domini ex Ioseph ascendendo vsque ad Deum describitur. Dicitur namque ibi: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, subauditur filius, qui fuit Marthæ, nempe filius: & sic de singulis vsque ad Adam, de quo vltimo loco dicitur: Qui fuit Dei, & subintelligitur filius. Hoc idem probatur Ioannis vltimo, cum dicit Dominus Petro: Simon Ioannis amas me? Hoc est, Simon fili Ioannis. Quod ita esse, ostendit Dominus ipse Marthæi decimo sexto, vbi dicit ad eundem: Beatus es, Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Bar enim Hebraicè, Latine filium sonat. Vnus est duntaxit locus in quo propositio ista non currit, quando

Videlicet

videlicet aliter interpretari scriptura ipsa te necessario compellit. Et ut me intelligis, oportunitum tibi afferere exemplum, Luca sexto, ubi duodecim Apostolorum nomina referuntur: quo in loco inter cetera habetur: Et Simonem, qui vocatur Zelotes, & Iuam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. Quomodo hic expones Iudam Iacobi? Filiumne: Minime quidem, quoniam et alia scriptura ita facere prohibet. Quomodo ergo Iudam Iacobi fratrem interpretaberis, quoniam us in sua Canonica Epistola ita de seipso loquitur: Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi. Vbi autem nulla nos adigit scriptura, semper predicta regula propositioque tenenda est. Venio nunc ad ipsam questionis scopum, & patrem Iacobi minoris dico non fuisse Ioseph, sed Alphæum. Hoc probamus ex Matthæi capite 10. ubi ponens Evangelista duodecim Apostolorum nomina, ita inquit: Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt. Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomæus, Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Thomas, & Matthæus Publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananaeus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. Marcus quoque capite tertio, & Lucas capite sexto, & ipsi duodecim Apostolorum catalogum recensentes, sicut primum Iacobum cum Ioanne fratre Zebedæi, ita Iacobum alterum Alphæi dicunt. Quod si primum illum Zebedæi filium exponere cogaris (Eius enim filius fuit, ut ex Matthæo eodem capite quarto, & Marco capite primo constat) ita etiam secundum Iacobum, hunc videlicet minorem, fratrem Domini nuncupatum, Alphæi filium exponere, velis, nolis, compelleris. Cur enim Iacobum illum ex Zebedæo natum patre asseras, hunc autem ex Alphæo natum neges? Aut ergo utroque filios expones, aut utroque negas: vel scripturam adducito aliquam, propter quam Zebedæum Iacobi maioris patrem dicere cogaris: Iacobi autem minoris Alphæum patrem non ita. Quam certò scio, haud quaquam inuenire poteris. Crede ergo expositioni nostræ. Et hoc quantum ad patrem pertinet. Quæ verò Iacobi huius iusti mater fuerit, & ipsa scriptura se consulentibus aperit. Si enim legeris 27. Matthæi caput, inuenies profectò ita in eo scriptum: Erant autem ibi (nempe ubi crucifixus est Dominus) mulieres multæ à longè: quæ secutæ erant Iesum à Galilæa ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, et mater filiorum Zebedæi. Et ne qua detur tibi dubitandi occasio, quis iste sit Iacobus, cuius mater Maria dicitur, scrupulum tibi omnem aufert Marcus capite 15. inquit: Erant autem & mulieres de longè aspicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome: quæ, cum esset in Galilæa sequebantur eum, & ministrabant ei. Et quia futuros esse hæreticos, prævidebat Spiritus sanctus, qui hæc Mariam, quæ Iacobi minoris, & Ioseph mater dicitur, eandem esse quæ et Saluatorem nostrum peperit, quæque ex Ioseph marito Iacobum hunc fratrem Domini, & alios fratres eius genuisset, impudentissimè asserturi erant: Ioannes discipulus Domini dilectus, omnium Evangelistarum ultimus hæc hæreticorum blasphemiam omnino sustulit, cum dixit cap. 19. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleopha, & Maria Magdalene. Mariam Cleopha, id est filiam accipe, secundum propositionem nostram primo loco positam. Ecce ergo quam alij Evangelistæ Mariam Iacobi minoris, & Ioseph matrem nominant, Ioannes sororem matris Iesu dicit, & Cleopha filiam: Et quia soror erat sanctæ Dei genitricis, ideo Iacobus, Ioseph, Iudas, & Simeon fratres Domini visitato scripturæ more, quo filij duorum fratrum, seu duarum sororum, hoc est patruales, vel consobrini, fratres nuncupari solent, & ipsi fratres Domini dicti sunt, Matthæi 13. in fine. Ex his omnibus luce, ut arbitror, clarius meridiana liquet patrem Iacobi minoris fratris Domini, dicti, & fratrem illius fuisse Alphæum: eorum verò matrem Mariam sororem sanctissimæ Deiparæ, filiamque Cleopha. Quæ autem Maria istius mater fuerit, ad præsens intæctum relinquo (fortè in fine huius epistolæ, & de hoc aliquid dicitur.) Non enim ad præsentem questionem multum spectare videtur. Satis namque nobis est scire, sororem illam beatissimæ Virginis exivisse. Quod si Iacobus, & ceteri eius fratres, Alphæi, & huius Mariæ Cleopha filia, filij fuerunt, videant, obsecro, quomodo id fieri possit, ut Ioseph pater Domini putatiuus ex alia uxore eos genuerit. Venio nò ad rationem

virginitatis

virginitatis. Irrius ambrosii: cui in licio meo nullus apertus, & non respondere poterit, quæ est huiusmodi. Sit Ioseph alia uxorem, ex qua Iacobus, & alios fratres suscepit, ante beatam virginem habuit: quæ postea mortua est, vel repudiata. Aut simul cum beata Virgine alteram habuit: Aut denique post mortem sanctæ Mariæ alteram uxorem supervidit, ex qua filios illos suscepit. Nec enim quartum membrum mihi dare poteris. Si primo modo dixeris, ut velle videtur Hilarius: videlicet ex priori coniugio filios illos susceptos, hoc profectò falsum est, & à veritate alienum. Nam ista coniunx, quam tu præcedens ante dicitur, & postea mortuam, non potuit esse altera à Maria ista sorore matris Domini, quæ ab Evangelistis mater dicitur fuisse Iacobi minoris: quæ tamè tempore mortis Christi viva erat, & stabat iuxta crucem Iesu una cum sorore sua sancta Deipara, quæ dudum ante, & iam annis 33. fuerat ipsi Ioseph desponsata, ut superius ex Evangelistis ostensum est. Quod si dicas: Ea quidem viva potuit esse, sed repudiata, ut vult Chrysostomus: vide obsecro quomodo id asserere possis, tum quia non convenit viro iusto, cuiusmodi erat Ioseph, Evangelio teste, sanctam mulierem, quæ continè Dominum sequebatur ministrans ei, repudiare: tum quia ea adhuc vivente, minime beatam virginem sororem suam habere potuisset: ut in sequenti membro euidenter patebit. Dices forsitan: Ambas Ioseph uno, eodemque tempore uxores habuit, Mariam scilicet Domini matrem, & Mariam alteram sororem eius. Hoc simili modo mendacium esse conuincitur, sed et insulsius primo dicto. Nam licet Iacob Patriarcha duas simul uxores habuerit, Liam et Rachaelm, hoc tunc ex diuina permissione, aut etiam significatione factum est. Præsignificabatur enim in duabus illis sororibus Iudæorum Synagoga, & Ecclesia de gentibus congreganda, siue ætterna vita, & contemplatiua. Quod si fortasse in alijs quoque factum fuisse reperitur, quod haud credo facile ostendi posse, id usque ad legis Mosaicæ promulgationem licuit. At ea lata, minime: imò qui ià faceret, mandatum est tolli de medio populi sui. Adduco autem tibi diuinam ipsam legem, factum hoc omnino inhiibentem, quæ est huiusmodi, Levitici 18. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem eius, adhuc illa vivente. Vel ut alij legunt: Uxorem cum sorore eius non accipies ad emulationem, vel ad lascivendum: Nempe sicut faciebant duæ uxores Iacob, quæ magna inter se ob virum ardebant zelotypia. Quam legem Ispychius, Radulphus, ceterique libri illius expositores de eo intelligunt, qui uxori, simul & eius sorori iungatur, ita ut duas sorores pariter uxores habeat: illaque in vnius viri consubernio simul habitet, aut quomodocumque una vivente, quam cognoverit, alteram suscipiat. Superest ergo, ut tertium modum eligas, & dicas, post mortem sanctissimæ Virginis Ioseph hanc Mariam in coniugè accepisse, ex qua Iacobum minorè, & alios filios, & filias genuit. Hoc si dixeris, in eandem, & adhuc maiorem foveam te præcipitè dabis, à qua nunquam exire poteris. Nam cum beata Virgo post mortem filij sui supervixerit, quomodo potuit Ioseph, ea mortua, sororem Mariam ducere, & Iacobum, & ceteros fratres eius ex ea generare, qui ià adhuc vivente Saluatore nostro grædæni erant, & in Apostolos eius assumpti: ut patet ex Evangelistarum libris, in quibus etiam Maria hæc Iacobi minoris ià profectò nati, & non nascituri matris titulo prænotata iuxta crucem Domini sterisse reperitur? Impossibilia hæc sunt, & eruditibus auribus indigna. Vides iam quos cumque te veritas, indissolubiles esse tricas, à quibus te explicare non possis? Non ergo verum, Ioseph ex alia uxore Iacobum minorè cognomine fratrem Domini genuisse. Tertium erat medium, quo nostram hanc assertionem nos probaturos dixeramus, sanctorum nonnullorum patrum autoritas, qui virginem fuisse sanctum, quoque Domini patrem putatiuum manifestè adstruunt. Inter hos post Abdiam Babyloniam Episcopum in vita sanctorum Apostolorum Simonis & Iudæ, quam is eorum discipulus longo sermone descripsit, primum obtinet locum diuus Hieronymus, qui in libro de perpetua virginitate Mariæ contra Helvidium hæreticum ita ait: Tu dicis Mariam virginem non permansisse, ego mihi plus video, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum uxorem habuisse non scribitur: Mariam autem, quam putatus est habuisse, custos potius fuit, quam

maritus

maritus: relinquitur virginē eū mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari. Hinc proximē succedit diuus Augustinus, & ipse Ecclesiæ Doctōr insignis, qui in fine sermonis 14. de Natiuitate Domini ita dicit: Habe ergo Ioseph, cum Maria coniuge tua communē virginitatem membrorū, quia de virginis membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria sponsa Christi in carne sua virginitate seruata: sis autē & tu pater Christi, cura castitatis, & honorificentia virginitatis, vt de virginis membris generis eius seculis Christianis nulla sit zelotypia. Et paulō post: Gaude itaq; Ioseph, nimiumque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalē affectū possidere coniugij: quia per meritū virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, vt pater dicaris Saluatoris.

Rupertus quoq; Abbas Tuitiensis super Matthæi capite 1. relatis Diui Hieronymi verbis contra Heluidiū, eius sententiā amplectitur, & approbat. Sequitur hanc eandem & Hugo de Sancto Victore, in Annotationibus super Epistolā ad Galatas, quæstione 5.

Demum Beda venerabilis, quem de industria in vltimo loco referuauī, in hanc sententiā & ipse accurrit, qui etiam super Marci caput 6. de fratribus Domini loquens, inter cætera ait: Fratres & sorores Domini Iudæi secum esse restabantur. Qui tamē nō liberi Ioseph, aut Mariæ iuxta hæreticos, putādi sunt: sed potius, iuxta morē sacre scripturæ cognati ipsorū sunt intelligēdi: quomodo Abraham, & Loth fratres appellantur, cum esset Loth filius fratris Abraham. Cuiusmodi inuenies multa. Vides ergo, si quis dixerit hos Domini fratres, vel ex beato Ioseph natos, vel ex sancta ortos Dei genitrice, nēdum in honestam assertioē, sed etiam hæreticam inuentionem esse. Quod si adhuc clarius, quomodo Iacobus, & ceteri fuerint Domini fratres, cognoscere desideras, & per quē sanguinis gradū, vel cognationis, siue affinitatis linēā, lege Hugonē ipsū in prædicto loco, qui abundē tibi in hoc satisfaciet idipsum ostendere satagens. Quod si forte nec quæ ibi dicit tibi placuerint, nempe Cleopham post mortē Ioachim accepisse Annā beatā Virginis matrē in vxorem, ex qua Mariam hanc Iacobi, & cæterorū fratrum matrē genuerit: quæ admodū nec mihi placere potest tantā illam matrōnā post sterilitatis diuina gratia solus tum impedimentum, & post dignissimā illius plantulā feturam, nempe Reginā Angelorum, & Dominā nostræ oriū, mortuo Ioachim, vnū atq; alterū, vt vulgō dicunt, sibi maritus superinduxisse, et rursus atq; rursus coniugales amplexus adamasse: dicitō Cleopham, qui hanc Mariam Iacobi matrē genuit, fratrem germanum sancti Ioseph fuisse, vt Theophilactū asserit, qui ex cōiuge sua quacūque ea fuerit, Mariā hanc genuerit, quæ postea Alphæo nupta mater horū filiorū effecta sit: Cum ergo sanctissima Maria sponsa fuerit beati Ioseph, Cleophæ glos fuit, illeq; ei leuir, atq; filia eius Maria, beatæ Virginis neptis: quæ eius soror more scripturarū, dicta fuerit: sicut Loth frater Abraham. Hincque factū, vt Iacobus minor, et reliqui eius fratres, fratres etiā Domini dicti fuerint. Et hoc modo si dixeris, in nullam incidēs difficultatē. Quod si nec hoc tibi placet, aliam tu excogita rationem meliorem, cui ego libens acquiescā, modō ne dixeris sanctū & iustū virū Ioseph à Deo custodiā castissimi templi eius, & Spiritus sancti tabernaculi, hoc est, beatissimā Deiparā, electū, & tanta dignitate decoratū, vt pater filij sui in terris dici mereretur alterius se vxoris osculis & amplexibus miscuisse, ac saauissimū decoræ pudicitia florē amisisse. Non quod si hoc fecisset, aliquid iustitiæ eius, aut beatissimæ Virginis, vel admirabilis filij eius sanctitati detraheret, cum honorabiles vbiq; prædicentur nuptiæ, & thorus immaculatus. Sed quia indecens quodammodo Dei filio videretur, si dum virginitatis gloriā, meritum ac priuilegiū in sua sanctissimāq; matris persona primum dedicabat, eandem minimē in patre quoq; suo putatiuo, tanquā nō suauiter omnia disponeret, cooptasset: Cum ille maxime ad noui testamenti gratiā, in qua bibitū vinū germians, virgines perinuisse videatur. Quod si dixeris: Et quid ad dicta sanctorum patrum contrariā sententiā tenentium respondebis? Quid, inquis, respondebo: De duobus alterum: vel (quod tangere visus est Beda) ab hæreticis hac in eorum voluminibus fuisse interiecta, cuiusmodi plurima etiam alijs in rebus immista quandoq; cognoscere possumus: vel quæ ab eis dicta sunt, imprudentiusculē, ac minus accuratē (prout humana fragilitas fert quod grauissimi etiam & eruditissimi viri quandoque dormientes) fuisse enuntiata. Nā

si mag

si maiori cum diligentia Euangelicos codices perpenderent, nequaquam Iacobum minorē fratrem Domini, filium Ioseph, sed Alphæi proculdubio asseruissent: sicut & Iacobum maiorem Zebedæi filium, & Petrum Ionæ, vel Ioannis astruere compulsi sunt.

Habes ergo meam, bone Lector, hac de re sententiā: quam & te quoque, si pius es, si castitatis & sanctimoniam amator, si beati Ioseph deuotus filius existis, secutorum nōn ambigo. Plura autem, si Veronæ in Episcopatu meo fuisset, super hoc forsitan collectissem, vbi & librorum mihi copia suppeditat, & adsunt nonnullarum Epistolarū schædæ vtro circoque missarum, dum recolendæ memoriæ Ioannes Cocleus vir doctissimus, & de Christiana Republica optimē meritis, adhuc nobiscum in humanis ageret. Nam memini hac de re inter nos multa & dicta, & constituta fuisse. Hæc verò quæ per me tunc apud nobilissimum Poloniæ Regem Pontificium Legatum agentem, & libris ferè carentem, atq; assiduè huc illucque obequitantem, ac negocijs difficillimis implicatū quasi ex memoria dici potuerunt, tu & benignè suscipito, & æqui bonique consulito.

VALE.

## SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS

Chrylostomi Archiepiscopi Constantinopolitani, in sanctissimæ Dei genericis Annunciationem oratio.



Vrsus lætitiæ nunciij, rursus libertatis indicia, rursum reuocatio, rursum reditus, rursum gaudia, rursum à seruitute liberatio. Angelus cum virgine loquitur, quoniam serpens cum muliere locutus fuerat. Sexto, inquit, mense missus est Angelus Gabriel à Deo ad virginem desponsatam viro. Missus est Gabriel, vt totius mundi salutem nunciaret. Missus est Gabriel, vt scriptum reuocationis Aam alteret. Missus est Gabriel ad virginem, vt mulieris dedecus in honorem conuerteret. Missus est Gabriel, vt puro sponso thalamum pararet. Missus est Gabriel, vt inter creaturam, & creatorem sponsalia celebraret. Missus est Gabriel ad animatum palatium Regis Angelorum. Missus est Gabriel ad virginem desponsatam quidē Ioseph, sed seruata filio Dei. Missus est seruis incorporeus ad virginem immaculatam. Missus est à peccato integer ad corruptionis expertem. Missus est lucernæ splendor qui iustitiæ solem nunciaret. Missus est nitōr auroræ, qui diei lumen præcurreret. Missus est Gabriel, vt ostenderet eum qui est in sinu Patris, in matris etiam vlnis gestari. Missus est Gabriel, vt indicaret qui est in folio, in spelunca etiam iacere. Missus est miles qui Imperatoris mysteriū promulgaret. Mysterium quod fide cognoscitur, & curiositate non inuenitur. Mysterium adorandum non humana prudentia ponderandum. Mysterium diuinis, non humanis rationibus explicandum. In mense sexto missus est Gabriel ad virginem. Quem sextum mensem dicit. Ex quo nimirum Elisabeth bonum accepit nuncium. Ex quo Ioannem concepit. Vnde id planum fit. Ipsemet Angelus virginem alloquens sic interpretatur: Ecce Elisabeth, inquit, cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est sextus illi quæ vocatur sterilis. Mense sexto: scilicet cōceptionis Ioannis. Oportebat enim, vt miles anteiret, consentaneū erat, vt minister antecederet: æquū erat, vt index Domini præsentiam significaret. Mense sexto missus est Angelus ad virginem desponsatā viro. Desponsatam, nō autē coniunctam, Desponsatā, quidē, sed seruata. Cur desponsatā? Ne celerius lato mysteriū intelligeret. Nam per virginem quidem Regem esse venturū improbus non ignorabat; quippe qui Elia ipse quoq; verba illa audierat: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium. Itaque singulas virgines obseruabat, vt vbi mysterium impleri animaduerteret, in famjam pararet. Ideo circo Dominus per desponsatā venit. Quæ enim desponsata fuerat, deinceps in manum sponsi tradenda erat. Mense sexto missus est Gabriel ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph. Audi quid de hoc viro, & de virgine dicat Propheta: Dabitur hic liber obsignatus viro: sciente literas. Id est, viro planē immaculato. A quo dabitur? A sacerdotibus vtrique. Cuiam viro? Fabio Ioseph. Hic Ioseph fratres, claro prius iunctus matrimonio susceperat liberos: post autem, vxore repudiatā, in castitate vixit, & liberos in disciplina, & timore Domini educavit. Cum enim Paulus Apostolus ad Euangelij promulgationē proficisceretur, & vnum ex filijs eius reperisset: Aliū, inquit, apostolorum vidi nemine, nisi Iacobum fratrem Domini, nō ex Maria, sed ex Ioseph genitū. Cum igitur saggedotes casto Ioseph virginem despondissent, eam illi commendauerunt, nuptiarum tempus expectantes. Verum eam ipse suscipiens integram erat conseruaturus. Id quod multō antē Propheta pronuntiārat. Dabitur, inquit, liber obsignatus viro sci-

Y ij

enti

\* Certe hoc legem  
nam Ioseph etiam  
virginē fuisse cred  
dimisit, quod super  
rius euidentissimā  
mōdō cōuincimus.



enti literas, hoc est, matrimonio coniuncto; & dicit: Non possum legere. Cur non potest legere Ioseph? Non possum, inquit, legere, quia liber est obligatus. Cui seruator? Rerum omnium procreatori pro domicilio. Sed ad propositum reuertamur. Mense sexto missus est Gabriel ad virginem. Qui profecto eiusmodi à Deo mandata accepit: Ades huc Angele, minister esto mysterij grauis & reconditi: miracula inferui. Misericordia mea commotus, ad requirendum Adam qui aberrauit, descendere festino. Peccatum prostrauit eum qui ad imaginem meam factus est: corrupit opus manuum mearum: infecti decus à me confectum. Lupus deuorat alumnum meum. Exultat incola Paradyfi. Vitæ lignum à flammeo gladio custoditur. Clausus est locus deliciarum. Errantis me miseret. Hostem capi volo. Placet, vt virtutes omnes quæ in celo sunt, mysterium hoc lateat, & tibi soli sit manifestum. Vade ergo ad Mariam virginem, Vade ad animatam ciuitatem, de qua loquitur Propheta: Gloriosa, inquit, de te dicta sunt ciuitatis Dei. Vade ad Paradysum meam ratione præditam. Vade ad portam Orientalem. Vade ad habitaculum verbo meo dignum. Vade ad alterum cælum, quod est in terra. Abi ad nebulam leuem: & præsentiam meam illi nuncia integritatem: Abi ad sanctuarii mihi paratum. Abi ad thalamum diuinæ humanitatis meæ. Abi ad purum cubiculum ortus mei secundum carnem. Loquere in auribus arcem meam ratione præditam, vt paret mihi auditus ingressum. Cauere offendas, aut turbes animum virginis. Templum illud diuinum modestè adi. Prima tua vox illi gaudium afferat. Dic: Aue gratia plena: vt ego miserear afflictæ Euæ. Audiuit hæc Angelus, & secum, vt par erat, hæc cogitabat: Noua res hæc est, cuius intelligentia nullis verbis explicari potest. Quem metuunt Cherubin, quem Seraphin intueri non possunt, quem omnes virtutes Angelicæ comprehendere nequeunt, speciali quodam modo nunciatur cum puella virgine conuersaturus, & propriæ eius personæ præsentia significatur, imò verò ingressus per auditum ei promittitur. Qui Euam condemnauit, eius filiam glorificare tantoperè festinat? At enim: Vt paret mihi auditus ingressum. Nunquid potest virginis vterus eum capere, qui comprehendere non potest? Verè mysterium magnum & venerandum. Sic Angelo cogitanti: Quid, inquit Dominus, turbas, ô Gabriel, nouitate rei? Nōne paulò antè missus es à me ad Zachariam sacerdotem? Nōne illi Ioannis ortum nunciasti? Nōne incredulo sacerdoti poenam intulisti? Nōne senem taciturnitate multasti? Nōne quæ tu pronūciasti, ego rata habui & comprobauit? Nōne nuncium tuum res ipsa consecuta est? Nōne sterilis concepit? vterus paruit? sterilitatis morbus discessit? naturæ fugit inertia? Quid est quod ego non possim efficere? Cur igitur dubitas? Tunc Angelus: Naturæ, inquit, errores, Domine, corrigere, morborum nebulam dissoluere, membra mortua ad vitalem vim reuocare, naturæ præcipere, vt liberos gignat, à certis membris sterilitatem remouere, senescentem stipulam ad viridem formam reducere, terram infecundam statim efficere manipulorum matrem solitum est tuæ virtutis opus. Testis est Sara, tum Rebecca, post autem Anna, quæ cum graui sterilitatis morbo laborarent, abs te liberatæ sunt. Virginem verò sine viri congressu parere superat naturæ leges, & præsentiam tuam in puella denunciat, vt quem cæli, terræque termini non capiunt, virginis vterus comprehendat. Quomodo, inquit, Dominus, me tabernaculum Abrahæ potuit continere? Quoniam, inquit Angelus, hospitalitatis pelagus habebat. Verum illic, ô Domine, te conspicuū Abrahæ præbuisi in ostio tabernaculi, & pertransisti qui omnia comples. Quomodo autem feret Maria diuinitatis ignem? Solium tuum ardet splendore illustratum, & virgo te ferre poterit, vt non comburatur? Si læsit, inquit Dominus, rubum ignis in solitudine, lædet omnino Mariam quoque præsentia mea: In ignis ille qui diuini ignis mei præsentiam significabat, rubum potius irrigauit, quam combussit, quid de veritate dices, non in igne flammæ, sed in pluuiæ specie descendente? Tunc Angelus Dei iussa faciens, virginem adiit, & clara voce: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecum. Non est amplius diabolus contra te, Vbi enim prius hostis ille vulnus infixit, illic medicus adhibet medicamentum. Vnde mors ingressus principium habuit, inde vita sibi aditum patefacit. Per mulierem mala fluxerunt, per mulierem emanant bona. Aue gratia plena. Ne te pudeat quòd mulier causa damnationis extiterit. Tu enim iudicis & redemptoris mater existes. Aue gratia plena, quæ mundi paries Saluatorem. Aue gratia plena genitrix vitæ, quæ mortem delebit. Aue animatum Dei templum. Aue cæli terræque pariter domicilium. Aue, naturæ illius quæ comprehendere non potest, amplissimum habitaculum. Per hanc adest, charissimi, egrotantibus medicus, in tenebris confidentibus illuxit iustitiæ sol, tempestate iactatus factus anchora, portuque tutissimus: Deo inuisis, & inimicis reconciliatio, captiuus redemptio, in bello versantibus munitissimum propugnaculum: ille nimirum, qui est pax nostra. Quia quidè pace vti nam detur nobis frui, per gratiam eiusdem Dei nostri Iesu Christi: Cui gloria & imperium cum Patre & sancto spiritu, in secula seculorum. A M E N.

SANCTI

SANCTORVM HISTORIA: Pars .I. 257  
SANCTI ATHANASII ARCHIEPI.

scopi Alexandrini sermo, in descriptionem sanctissimæ Mariæ, & Beati Ioseph.

Apud Simeonem Metaphrasten.



VEM AD MODVM qui terram effodiunt, aurum percrutantes, cum venam aliquam inuenerint, auream arenam præ se ferentem, in eam incumbunt, & magis magisque terram effodiunt, quippe qui venam illam lucri ducem inuenerint, quam prosequentes non prius è loco illo discedunt, quam auri propositi latebram affecti fuerint: ita & nos, vt Ecclesiasticæ negotiationis operarij, beatum Euangelistam Lucam in manu habentes, Dominici ex Mariæ virginis conceptione thesauri considerationem aggressi, non prius ab huiusmodi percrutatione desistimus, quam propositas diuitias sincere colligamus. Quamobrem & ordine seruato, Euangelistam ita percrutabimur, vt nihil eorum quæ vtilitatem afferre possunt, derelinquamus. Nam & si verba ipsa non sublimia sint, nihilominus tamen magni gaudij mysterium in se continent. Nemo igitur propterea segnem, ac negligentem se præbeat, quòd quæ modò lecta sunt de Iesu, parua quædam esse videantur, si auditu solo percipiantur. Quantum enim ad geniti Domini potentiam pertinet, parua quidem sunt, & valde humilia, quæ lecta modò audiimus, vt facia: præsepe, ac locus, qui tantæ maiestati videbatur minimè cõuenire. Parua nimirum sunt hæc, sed mystica & arcana quædam eiusdem Domini ortus nobis proponit, vt Mariæ ventrem, cuius gratia verbis explicari non potest: sinum, quem humana cogitatione comprehendere non valeamus: mammas naturæ consuetæ radicem non habentes: lac peregrino & nouo modo fluens: vbera longè à naturali consuetudine ac lege aliena: Matrem Domini descriptam: Ioseph sponsum Mariæ, communionem eius non re sed nomine habentem. Audistis paulò antè Lucam Euangelistam dicentem: In illis diebus exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Hæc autem descriptio prima facta est à Præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur singuli suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam, in ciuitatem David, quæ vocatur Bethleem, eò quòd esset de domo & familia David, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante. Vides quàm exiguis verbis, quàm magna comprehendantur mysteria? Dominus conceptus erat in ventre virginis, & prima gentium Augusti edicto instituebatur descriptio. Qui omnem naturam apud se descriptam habet, qui que Discipulis suis ait: Gaudete & exultate, quoniam nomina vestra scripta sunt in cælo: ille suam ipsius matrem paruis quibusdam Romanis codicibus describi voluit. Quis non loquetur, quis non admirabitur dispensationem illam, qua Dominus ad nostram se demisit humilitatem? Qui in excelsis liber est, in terris describitur. Illic Dei filius, hic seruus: Illic Rex, hic subditus: in cælis diues, in terris pauper. In cælis adoratur, in terris vesticul ab eo exigitur ac soluitur. Illic diuino seder in throno, hic in agresti, & rustica nascitur spelunca. Illic in paterno est & incomprehensibili sinu, hic in paruo brutorum reclinatur præsepi. Quis non admiretur superna & sublimia illa, cum humilibus & paruis his collata? Inuoluitur fascijs, qui soluit omnia. Nutritur is, qui nutrit vniuersos. Qui nullo loco potest comprehendere, puer angusto comprehenditur præsepi. Qui emittit fontes, mammam fugit. Qui fert omnia, inexplicabili quodam modo ferebatur. Qui nusquam non est, in exigua Iudaicæ regionis parte incircumscribè circumscibitur. O res admirabiles, & omnium hominum cogitationem superantes. Elisabeth in domo illustri Ioannem peperit: & virgo ipsa in parua spelunca Iesum parit. Ioannes in lecto, & Dominus in præsepi reclinatur. Sed non simpliciter factum credamus, vt gigneretur Dominus Iesus, fascijs inuolueretur, mammam fingeret, in præsepi reclinaretur. Non temerè factum existimemus, vt illa Cæsaris Augusti descriptione numeraretur. Omnia hæc certa de causa, & ad finem aliquem facta sunt diuina quidem dispensatione, sed obscura. Ex virgine gignitur, vt ex terra virgine formatum primum illum humani generis parentem Adam reformaret. Fascijs inuoluitur, vt peccatorum nostrorum catenas dissolueret, vinculis scilicet soluens vincula: peccata enim vinculorum nomine appellantur, vt ait scriptura: Vnusquisque suorum peccatorum catenis constringitur. Suxit mammam, vt diuinum illud gratiæ lac nobis scaturiret, quod ex proprio latere profudit: nihil enim aliud est lac nisi sanguis, albus effectus. Reclinatur in præsepi, vt naturæ humanæ deprauatam rationem corrigeret, & duorum animalium esca fieret. Gentilis, & Iudaici populi, de quibus scriptum est: In medio duorum animalium cognosceris. Augusti Cæsaris descriptione suscepit, vt orbis terrarum cõfusionè ordinaret. Hæc enim descriptio fuit ordinationis, quæ in orbe terrarum futura erat, pignus & imago quædam.

Y iij

Quòd

Quòd autem vera sint quæ dicimus, paucis verbis explicabimus. Antequam Dominus homo fieret, multa humanum genus tyrannide premebatur, & orbis terrarum homines temerè ac sine ratione vitam debebant, & regalis dignitas dehonestabatur, cum multi & copiosi extemplo crearentur reges. Centum homines aliquis subiectos sibi habebat, & statim Regni nomen ac specimen sibi vendicabat. Talis erat gentium concertatio, suarum regionum principatus appetentium, neque ex proprijs locis excedentium, nisi forte aliquo modo in se vicissim arma lumerent. Cum eiusmodi diutius vigeret, & Dominus Iesus Christus solus ipse virginalem aulam in terris habitare contentus esset, statim multorum principatum extinguens, Romanæ gentis dominatû constituit, vt sub vno principe ad militiæ cœlestis imitationem omnes viuerent. Sicut enim in cœlis sub vno Rege vniuersi continentur, de demonibus ipsis, more Barbarorum, imperij iugum recusantibus, ita & in terris, etsi multæ sunt gentes quæ subijci noluerint, vnum tamen Romanorum imperium potestatem tenet, qui supernæ potestatis ope adiuuatur. Huius igitur ordinationis causa cœlestis ille Rex, cum adhuc in sanctissimæ virginis vtero conceptus gestaretur, primam descriptione orbis terrarum sub Augusto Cæsare fieri iussit, atq; sub illa imperij Romani descriptione seipsum quoque contineri voluit, vt legem illam diuina prouidentia latam confirmaret. Tunc enim Regis lex firmatur, cum Rex qui eam tulit, primus exequitur. Nam qui legem fert, & nõ obferuat, euerfor potius est, quàm legiflator. Eius igitur, quam supra diximus, ordinationis gratia, sub Augusto Cæsare prima descriptio facta est, vt Iudaicæ gentis deprauata consuetudo reprimeretur, neq; liceret deinde inordinatè viuentibus Iudæis sua deprauata lege innocentes homines interficere, sed necessitatis iugo compresis alienis legibus seruire. Necessaria igitur fuit sub Augusto descriptio. Illa Iudæorû gentè depressit, & Christianorum fidè amplificauit: cum Iudaica natio Romanorum imperantium timore non amplius audeat superiores insanã atq; immanitatè exercere. Quamobrem post descriptionem illam cõ Dominum Iesum comprehendissent, & morti tradere festinarent, non ausi sunt pro sua libidine ac temeritate, quemadmodum in alios Prophetas se gesserat, quibus iniustã cædem attulerat, Domino Iesum aggredi, sed ad Pilatum Romanorû loco præsentem adduxerunt, penas ab illo exigentes. Quamobrem Pilatus præses, vt vidit Iudæos cædè Domini communiter flagitantes, dicebat illis: vt manifestè vos etiam ipsi cognouistis: Nihil dignû morte inuenio in hoc homine. O nefarios & iniquos Iudæos, cur tantoperè studetis Romanorum magistratum labefactare, iniustum iudicio iustum illû aggredientes, & dantes omnem operam, vt innocensissimus, & ab omni labe purissimus tanquam nocens condemnatus de medio tollatur? Nihil, inquit, dignum morte inuenio in homine isto. Iure igitur Barabas condèneret, & Iesus absolueretur: cum ille seditiosus sit & homicida: hic beneficus & vitæ dator. An illi beneficia, tanquã crimina, exprobrabitis? In hanc sententiam Pilatus respondit. Sed quidnam Iudæorû natio? Illa quidem nihilominus sæuiens, Pilatû ipsûm, vt Augusti Cæsaris inimicû, quippe quòd Christo patrocinaretur, his verbis præsentem insequēbatur. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: siquidem illi vitã condonas, qui se Regem esse dicit. Hæc Iudæi. At Pilatus neq; sic permisit Iudæos suo arbitratu quicquid vellēt in Christû facere. Nam si per imperiû Præsidis licuisset Iudaicæ genti facere quæ volebat, lapidibus Dominû Iesum obruissent, vel ferra lignea dissecuissent. Quod si factum fuisset, nos Crucis beneficio defraudati, damnû passî fuiffemus. Crucis enim lignum, Romani iudicij proprium est supplicium. Quamobrem Pilatus iterum eos interrogans aiebat: Quid vultis faciam ei, qui dicitur Christus? Illi verò clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Quibus statim Pilatus assensus est. Datum enim ei fuerat de super diuino nutu. Huius igitur rectè ordinationis causa instituta est prima sub Augusto Cæsare descriptio. Nisi enim lex hæc antea lata fuisset, Domini Iesu Christi corpus integrû sepulturæ mandatum non esset. Nam Iudæorum natio nimio furore accensa, Dominicum corpus in igne, aut in mare deiecisset. Nam si Hieremiam non sic inuisum in lacum cœni plenum coniecerunt, quid in Christi summoperè sibi exosi corpus facturi fuiffent, nisi Romanæ legis poenã timuissent? Quamobrem cum nulli Iudæorû Pilatus concessisset, vt Christi corpus de cruce deponeret, Ioseph ab Arimathia Pilati amicus accessit, & petijt corpus Iesu, quod & accepit, rem planè singularem atq; incomparabilè. Necessaria igitur, vt sæpe diximus, descriptio fuit sub Augusto Cæsare, qua & sponsus virginis, vt paulò antè audiuistis, census fuit: nam totus mundus descriptione illa rectè ordinationis primordia tunc accepit. Sed prosequamur Euangelicæ historiæ narrationem. Ibat Ioseph cum virgine, partem adiutor, partim spectator eorum quæ futura erant, non quia virgini adiutore opus esset, vel ei qui conceptus in vtero virginis portabatur: ille enim est omnium adiutor, ad quem clamantis Prophetæ spectat oratio illa: Auxilium meû à Domino, qui fecit cælum & terram: sed quia eius dispensationis mysterio necessarius erat Ioseph, vt virgo quasi sub viro esse crederetur, &

& res ipsa lateret diabolum, ne scilicet scire posset quod futurû erat, id est, quemadmodum Deus ipse cum hominibus versari contentus esset. Sed quidnam Euangelista Lucas ait? Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret, & peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio, quia nõ erat ei locus in diuersorio. O res admirabiles, & omnium cogitatione superâtes. Papè quàm paucis verbis quàm magna continentur mysteria. Factum est, inquit, cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret. O res omnino admirabiles. Effector temporum certum expectat tempus: qui certos temporibus præfigit terminos, præfinitam expectat diem, ne quis eius ortum specie quadam, non re vera fuisse suspicari possit. Operæpretium autè est huiusce rei mysteria considerare, ac primum illud contemplerur, quemadmodum parua illa domus, in qua virgo peperit, Ecclesiæ figuram continebat. Præsepe verò altaris, Ioseph sacerdotis per vices munus suû exercentis: Pastores diaconorum, Angeli sacerdotum, & Dominus Iesus Pontificis formam in se gerebat. Thronus autem Dei per virginem Mariam figurabatur. Quamobrem supradicta omnia in virginis partu præmonstrata esse cernens, admirare cum audis Euangelistam Lucam sic dicentem: Factum est in illis diebus, impleti sunt dies, vt pareret filium suum primogenitû, & inuoluit eum pannis, & reclinauit in præsepio. Vide admirabilem virginis partum. Illa ipsa quæ peperit, pannis inuoluit, & reclinauit in præsepio. Aliarum mulierum quæ in mundo sunt, vna parit, & alia infantem pannis inuoluit. At non ita virgo fecit, sed quæ peperit, illa eadem infantem pannis inuoluit. Quæ sine labore aliquo mater fuit, eadem & obstetricis munere functa est, cum à nulla muliere didicisset. Non enim permisit quenquam impuris manibus attrèctare partum ab omni labe purum. Illa per se eum qui ab ipsa, & pro ipsa genitus est, suscepit, pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit, quoniam non erat eis locus in diuersorio. Iam vidisti amice, quemadmodum Ecclesiæ figuram præmonstrabat humile illud habitaculum, in quo virgo peperit. Quæ cum semel concepisset, ac peperisset, nunquam amplius genuit, neq; virum cognouit, quanuis aliqui delirantes, eò quòd audiant Euangelistam Lucam dicentem: Et peperit filium suum primogenitum: audeat dicere, virginè ipsam alteram conceptionem suscepisse, incorruptam atque ab omni labe puram virginem corruptioni subiectam fuisse temerè iactantes. Nunquam, inquit, diceretur primogenitus, nisi & alter partus secutus fuisset. Non solum autem aduersarij suæ temeritatis testem Lucam Euangelistam proferre audent, sed Matthæum etiam eadem scribentem proferunt: quinetiã manifestus hoc apud Matthæum Euangelistam esse contendunt, cum his verbis in ipsius Euangelio scriptum legatur: Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Et post pauca: Exurgens autè Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, & accipit coniugem suã, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum. Ex his verbis similiter aduersarij conantur probare, Mariam alios filios concepisse.

Sed caue hoc suspicaris: absurda enim omnino res est. Nam virginalè illud claustrû, in quo diuinus thesaurus repositus fuit, omni ex parte purum atque impollutû permansit, Non coinquatum fuit secundum illud cælum: neq; cõmaculatum, & tanquam inutile factum est vas Mariæ Dei capax effectum. Dominus autè primogenitus Mariæ verè dictus est, non quia & alter ab eadem natus sit, sed quoniam primogenitus, hoc est singularis, atq; incomparabilis genitus fuerit. Beatus item Paulus, licet de Domini ex patre, qui est sine principio, scribens origine, dicat illum primogenitum omnis creaturæ, non propterea & naturalem aliquem fratrem ei fuisse inuuit: neq; enim cum eundem appellat primogenitum mortuorum, iam similem aliquem introduxit infernum conculcantè. Quamobrem hæc scripturæ verba prudentè intelligas, & piè credas. Dominus propterea vocatur primogenitus à mortuis, à patre, & à virgine, vt ex omnibus his notior feret singularis eius dignitas, qua filius Dei est, incomparabilis enim fuit Domini origo. Cuius enim mater ipsa virgo est, eius origo qua ratione poterit explicari? Quod autè dicit beatus Matthæus: Non cognoscebat eam, donec peperit filiû suum primogenitû: non in eam sententiã accipiendû est, in quam isti præuè accipiunt. Verè nõ cognoscebat illa Ioseph, donec peperit filium suum primogenitû, quamdiu scilicet virgo ipsa, quæ conceperat, ferebat in ventre. Namq; Ioseph quid in ea lateret, ignorabat, & quale quantumue illud esset, & quem ad finè res spectaret, non antea perspectû habuit. q; virgo peperit. Tunc enim quanta esset eius virtus, ac dignitas diuinitus ei collata, manifestè cognouit. Tunc vidit mammã infanti à virgine datã, cuius virginalis flos intactus permãserat. Tunc vidit virginè peperisse quidè, sed nihil eorû sensisse quæ parturientes pati solèt. Tunc cognouit petrã illã è montis vertice abscissam, & mammã sugendam dedisse petrè illi spiritali, quæ mentis lumine cõprehenditur. Tunc cognouit Ioseph clarissimi præconij Prophetã Elaiã de virgine illa hoc scripisse: Ecce virgo concipiet. Propterea igitur primogenitus dicitur Iesus, quòd singulari

& incomparabili modo genitus sit. Nam si verum dicere volumus, Dominus ipse vnigenitus verè est ex Patre, Solus enim ex solo sine principio genitus est. Idem Dominus & vnigenitus, & primogenitus: vnigenitus ex Patre, vnigenitus ex Matre, propter dispensationis terminum. Habet ille quidem multos fratres non natura, sed gratia, & in virgine, & in patre. Et in resurrectione habet fratres Dominus Iesus. Sed quinam sunt isti? Ante omnes fuerunt sancti Apostoli, quibus dixit Dominus: Vado ad patrem meum, & patrem vestrum. Ipsi patri simul cum filio, & sancto ac viuificante spiritu sit gloria in æterna secula. Amen.

## AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII

Homilia in Purificationem Dei genitricis Mariæ, in Annam Prophetissam, & Simeonem.

Apud Simeonem Metaphrasten.

1 Vide virginitas  
sis commendatio  
nem egregiam.



**M**ULTI quidem non vulgare, sed viri summi atque præstantes, virginitatem admiratione magna prosequuntur, idque non immeritè faciunt, cum verè sit: admirabilis, vt Angelorum naturæ cognata, & eundem cursum sibi proponens, quem & naturæ illæ incorporeæ propositum habent, vt Ecclesiæ sanctæ lampadem gestans, vt mundi superans, vt affectus & perurbationes carnis conculcans, vt appetitum refrenans, vt cum Eua non cõmunicans, vt à dolore, ac tristitia liberata, vt castitati adhærens, vt à gemitibus redempta, quippe quæ condemnationis sententiam non admisit, quæ ait: In dolore paries filios: & conuersio tua ad virum: & sub viri potestate eris. Verè igitur virginitatis ipsa est admirabilis, vt possessio quædam à seruitute libera, vt germen nunquam exarscens, sed semper virens ac florens, vt vitæ institutio insignis, vt exercitationis, & vitæ laudabilis ornamentum, vt humano habitu superior, vt corporeis affectibus pura, vt denique vnà cum sponso Christo in thalamum Regni celestis ingrediens. Virginitatis igitur multiplex gloria, talis tantaque est, cui hæc & his similia conueniunt. At nuptiæ 2 honoratæ etiam sunt, & quouis terrestri dono superiores, secundæ arboris similitudinem præ se ferentes. Est enim coniugium ipsum tanquam planta quædam pulcherrima, ex qua virginitas ipsa nascitur, & rationalia, animataque germina producuntur. Est, inquam, coniugium ipsum benedictio illa qua mundus creuit, & generis instauratio facta est: per ipsum enim natura humana reparata fuit: quam cum Dominus suscepisset, diuinam imaginem renouauit. Tale denique coniugium est, vt vniuersum genus humanum contineat, & cum illo versetur, ita vt liberè possit dicere: Ecce ego & pueri, quos dedit mihi Deus. Cum ergo tam eximium sit coniugium, quid virginitas erit coniugij flos? Non enim ex alia re, quam ex coniugio virginitas gignitur. Hæc autem cum dicimus, inter virginitatem & nuptias contentione aut pugnam non introducimus, sed vtriusque bona, vt par est, admiratur: quandoquidè tam coniugij quæ virginitatis curâ habet Dominus ipse, qui non alterum alteri, tanquam in trutina, opponit, sed facit, vt in vtraque parte Dei timor adsit. Nam si pietas absit, & Dei timor, neque virginitas ipsa veneranda, neque nuptiæ sunt honoratæ. Hæc antequam Euangelicæ lectionis explanatione aggrediamur, dixisse volui, propter id quod in lege quidem scriptum, sed gratiæ tempore confirmatum est: ab vniuersis expectatum, sed in solo Domino completum est: Dico primogenitum fructum illum Mariæ virginis. Audisti enim Euangelistam paulò antè dicentem: Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo, prius quam in vtero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis eius, tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulnam, sanctum Domino vocabitur. Audisti quæ benedictionem? Id communiter quidem dictum est de omnibus, sed in solo Domino perfectum. Quod enim scriptura dicit: Omne masculinum adaperiens vulnam, sanctum Domino vocabitur: ad solum Dominum Iesum refertur, non ad alium quempiam, licet cõmuniter dictum sit. Talis enim est vniuersumque virginis natura, vt primum viri congressu aperiat vulua ipsa, deinde pariat. Sed in saluatoris nostri ortu non ita factum. Nam nulla præunte viri cognitione in virgine matre ipse sine virginitatis illius corruptione ortus est. Itaque dictum illud: Omne masculinum adaperiens vulnam, sanctum Domino vocabitur, verè ac propriè ad Dominum Iesum referebatur. Nunquid Cain sanctus fuit, quoniam omnium primus ex materno vtero editus est? Num, inquam, propterea sanctus vocabitur, qui nefariè vitam terminauit? Nè Esau vir bellicosus, & gladij hæres propterea sanctus dicitur, quia prior natus est, quam Iacob?

3 Ecce quomodo  
vniuersus Dei filius  
viri nulla præcitate  
viri cognitione in  
virgine matre ac  
sine virginitatis illius  
corruptione,  
ex eadem ortus est  
contra veteres &  
vires hereticos.

An Ruben sanctus, quia primus ex vtero matris editus est, quippe qui patris cubile commaculauit? Nemo istorum sanctus fuit. Omnes rei isti extiterunt. Ex his igitur manifestum est scripturæ dictum illud: Omne masculinum adaperiens vulnam, sanctum Domino vocabitur, propriè ac verè ad solum Dominum Iesum spectasse. Idque confirmatur illo Gabrielis ad virginem testimonio: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Sunt autem qui nostris dictis aduersantes hæc nobis obiiciunt: Si scripturæ locus ille, Omne masculinum adaperiens vulnam, sanctum Domino vocabitur, ad Iesum solum refertur, nõ igitur virgo ipsa remansit virgo, cum scriptura dicat: Omne masculinum adaperiens vulnam. Animaduerte, & prudenter intellige quicumque de virginea illa natura verba facis, quod scilicet nullo modo virginalis illa porta patefacta sit, eius providentia & voluntate, qui antea in ipsa conceptus est. Hoc enim futurum prædixit Spiritus sanctus, cum per Prophetam dixit: Hæc porta clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingreditur, & egredietur per eam, & porta ipsa erit clausa. Quantum igitur pertinet ad virgineam naturam, virginis 4 clausura nullo modo aperta sunt: quod verè pertinet ad potentiam geniti Domini, nihil clausum, omnia aperta, nihil quod impedimentum afferre poterit, cum omnia Domino ipsi sunt reserata. Quamobrem & superiores potentiam clamantes dicebant inferioribus: Tollite portas principes vestras, & introibit Rex gloriæ.

4 Clausura sacræ  
tissimæ virginis  
nascente Domino,  
nullo modo sunt  
aperta.

Admirabilis cerè virginitas ipsa est, sed quæ vera virginitas dici possit: nam & in virginitas discrimen est, cum aliæ dormitent, aliæ vigilantes sunt. Admirabile coniugium, sed quod verè coniugium est: multi enim coniugij legem seruauerunt, multi eam violantes transgressi sunt. Admirabilis est & viduitas ipsa (quandoquidem omnes tres istos ordines decet commemorari) admirabilis, inquam, est & viduitas ipsa in castitatis certamine se victicem ostendens: cuiusmodi fuit Anna illa, de qua paulò antè Lucæ Euangelistam narrantem audiuitis. Ea enim cum bene ac laudabiliter consensisset, renouauit vt aquila iuuentutem suam. Hæc autem ipse Lucas: Erat Anna Prophetissa filia Phanuel de tribu Affer. Hæc processerat in diebus multis: & vixerat cum viro suo annos septem à virginitate sua: & hæc vidua vsque ad annos octogintaquatuor, quæ non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruans nocte ac die. Audisti quibus laudibus in sacris Euangelii ornata sit Anna vidua sancta? Verè fidelis fuit Anna illa, morum probitate, vt nomine ipsa gloriosa. Audiât mulieres, & egregiam Annæ vitam imitentur. Similem cursum & ipsæ teneant, vt pares coronas consequantur. Nulla sibi proponat viduitatis deflectionem, ne monogamiæ continentiam amittat. Cerè viduarum corona fuit Anna, sexu mulier, ordine ac dignitate Prophetissa (vt est in Euangelio) in viduitate vitam degens, & in templo versans, corpore quidem imbecillis, & propter senectutem infirma, sed animo fortis ac robusta: corrugata facie, sed prudentia vigens ac florens: senectute incuruata, sed concilio & sententia rectè incedens, multorum annorum numero senior iam facta, sed Dei cognitione præcellens, ieiuniis non saturitati studens, Deum precans, non inter osecantes vitam degens, in templo perseverans, non alienas domos obiens, inhonesta reiiciens. Tot tantæque fuerunt Annæ virtutes, vt illam etiam superarit, quam Apostolus Paulus beatam prædicat, hæc scribens: Vidua deligatur non minus sexaginta annorum, si filios educauerit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem parentibus subministraverit, si omne opus bonum subsecuta est. An non hanc ab Apostolo prædicatam viduam superauit Anna, & annorum numero, & vita, ac moribus? Quæ enim prophetiæ dono digna, & sancti Spiritus capax effecta est, Dei que in carne humana præsentiam omnibus qui eam expectabāt nunciavit, atque ostendit, quomodo nõ illa omnes alias viduas superauit, cum Euangelium, sicut paulò antè audiuitis, de ipsa dicat: Er hæc illa ipsa hora superueniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem in Israël. Videtne quanta fuerit Annæ præstantia? Pro Domino testimonium proferebat, & Dni spiritu afflata, quæ ipsius erat, præsentem illo ipso Domino, loquebatur. O res admirabiles. Erat mulier illa vidua, & ea reuelabat, quæ sacerdotes quidem & Scribas mœrore afficiebant, sed populum ipsum recreabant, cum ex Domini presentia futuram in Israël redemptionem nunciaret. Videbat Anna infantem Dominum dona pro seipso in templo tunc offerentem, neque tamen propterea essentia est, neque quod videret Dominum in ætate puerili: sed confessæ est infantem illum esse Deum, medicum, redemptorem, fortem ac validum peccatorum destructorem. Noli, quæso, Annæ verba simpliciter præterire, quæ omnibus qui presentes erant, Domini Iesu Christi futurum opus prænunciabat. Videtne, inquit, puerum hunc mammam sugentem, in materno sinu quiescentem, nondum pedibus vestigia supra terram figere valentem? Videtne puerum istum, qui octauo die circumciditur? Hic fundauit secula, hic coelos in orbem circum-

circumdedit, hic terram dilatauit, hic mare ipsum arena, tanquam vallo quodam, circumdedit, Puer iste educit ventos de thesauris suis, Idem & Noë temporibus cataraçtas cœlorum aperiens, diluuium in omnem orbem terrarum immisit. Hic pluuia atque imbres componit, Iste puer niuem, vt lanam spargit. Iste Mosaiça illa virga patres nostros de terra Aegypti liberauit. Iste mare rubrum dissecuit, & tanquam per campum aliquem fecit illos tranire puluerulento pede, qui spem suam in eo collocauerant. Hic & manna, vt imbres quosdam, demisit. Iste patribus nostris terram melle ac lacte fluentem forte distribuit, Iste templum hoc per Salomonem construi, atque in sublime erigi fecit. Iste iurans dixit Abraham: Multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in littore maris. De hoc puero propheticus chorus consolationem afferens dicebat: Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos. Non igitur offendatis in eo quod puer sit: idem enim & puer est, & cum patre coæternus. Idem sub tempore numeratur, & genealogiam non habet. Idem puer est balbutiens, & hominibus os & sapientiam largitur, partim vt ex virgine homo factus, partim vt naturam habens quæ comprehendere non possit. Nam & hoc expressit Esaias, cum dixit: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis: partim enim genitus, partim datus est.

Quod ad humanam naturam pertinet, genitus: quod ad diuinam datus est. Hæc in illa viduæ Annæ propheta continebantur. Hæc à muliere & vidua illa egregia clara voce prænunciata sunt. Quæ verè fuit vidua, quæ bene vitæ viduam, quæ vt vitam quidem, cum quo fuerat coniugata, diem suum obeuntem amisit, sed Deum ipsum suscepit. Septem annos cum viro suo vixit à virginitate sua. Annorum hebdomadam complens, & anno septimo à viri consuetudine requiescens, bene sabbatismo functa est, bene amplexa est Dominicæ diei gratiam. Turturis morem Anna seruauit, Non oblita est coniugis sui, non admisit in cubile virum aliquem, à quo eius castitas violari posset. Nam & in lecto ipso priorem virum, quamuis mortuum, memoria retinebat. Non commaculauit syndonem, in qua cum primo illo viro copulata fuerat. Verè reprehensione dignæ sunt, quæ virorum, quibus autore Deo coniugatae sunt, memoriam cum eorum sepulchris obruunt, præfertim filio aut filius ex coniugio susceptis, cuius rei causa connubium concessum est. Nam si iuniori viduæ non sit proles, reprehendenda non est, si filiorum desiderio impulsâ veniat ad alterum coniugium, quoniam & beatus Paulus hoc admonens dicebat: Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matres familiâs esse. Itaque præcreandorum filiorum causa secundum connubium additum est. Cum verò sit proles iuniori viduæ, superuacaneum videtur semen spargere, cum scilicet aristæ floreat.

Sed quidnam deinceps narrat Euangelista? Operæpretium est enim totam seriem tractare. Audisti paulò antè Lucam Euangelistâ narrantem, quemadmodum Simeon dixerit virgini: Ecce hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur: & tuâ ipsius animâ pertransibit gladius. Quæso, quidnam hoc est: Tuam ipsius animam pertransibit gladius? Intellige prudenter quod dixit Simeon virgini: Ecce hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur. Diceret virgo vt mater Domini: Quidnam hoc est, quod ait Simeon? Cur tristitia quædam aduersus Christum denuncias? Ignoras qua ratione hic puer conceptus fuerit, & propterea tanquam alienius communis hominis signo contradicendum significas. Nulla in hoc ipso ruina, sed exaltatio multa inuenietur, qui ad alios extollendos se dimisit. Cur igitur non ei benedicis, sed ais: Ecce hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur? Hæc dicere poterat virgo, cui responderet Simeon: Satis est tibi virgo, matrem omnium. Creatoris scilicet: Satis est nutricem esse illius qui nutrit orbem terrarum, & mundum sustentat. Satis est, quod eum feras, qui portat vniuersa. Qui nunc in te habitauit Christus, & nunc manibus meis tenetur, hic ipse suggessit mihi quæ de ipso loquar: quod scilicet hic positus est in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël. In ruinam scilicet non credentium Iudæorum, & resurrectionem Gentium quæ credituræ sunt. Signum autem cui contradicetur, Crucem appellauit. Quandoquidem multi ex infidelium numero contradictionis verba Cruci Dominiçæ intulerunt, verbis ac factis Iesum impugnantes, arundine caput ipsius percutientes, ac etiam dates illi bibere, sel pro cibo afferentes, corona spinis contexta eius caput induentes, sceleratis manibus alapas infigentes, lancea latus aperientes, contumeliosa illa verba magnis clamoribus obijciētes: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluare. Totum hoc interpretatus est Simeon, cum dixit: Et erit in signum cui contradicetur. Multi illo ipso tempore contradixerunt, quo Petrus negauit, & omnes Apostoli, vt oues sine pastore, dispersi sunt. In eodem illo crucis signo ipsius etiam virginis cor dolore fuit repletum, ita vt vitam ipsam acerbâ sibi esse existimauerit, eò quod die illi viderit, & crucifixo filio intestino dolore affecta fuerit. Huiusmodi multas Virginis cogitationes, gladiū Simeon appellauit, quippe quod

intimum

intimum cor pupugerit, & scandala s' intulerint, sicut Dominus noster prædixerat: Omnes in me scandalum patiemini in nocte ista, Quamobrem & Simeon hoc futurum præiudicauit, & dixit: Tuam ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Vidēne quemadmodum infinitas illas cogitationes gladium appellauit, vt intimas cordis partes, & renes, ac medullas ferientes? In huiusmodi cogitationes incidit virgo ipsa, cum necdum resurrectionis potentiam cognouisset, quod scilicet proxima esset Christi resurrectio. Ignorabat enim tantam esse Christi virtutem, vt mortem quidem ipsam gustaturus esset, sed ab illa deorari non posset. Itaque post resurrectionem non amplius gladius anceps, sed hilaritas, & exultatio consecuta est. Signum igitur cui contradicetur, Crucis signum Simeon appellauit, cuius causa gladius variarum cogitationum animâ virginis penetravit. Licet etiâ alia quædam de hoc signo dicere: si Dominum hæc in Euangelio dicentem attendamus: Generationis hæc praua est, signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophætæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit & filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Vides quemadmodum Crucis signum non solum in nouo, sed etiam in veteri testamento nominatum sit? Multum enim vetus testamentum conuenit cum nouo, quoniam vnus & idem est Deus, qui & veterem legem tulit, & nouam sanciuit. Huius rei testis est Dominus ipse, quem audi in propheta Ezechiele dicentem ad Angelos, & vniuersalem consummationem significantem: Ne parcat oculus vester, neque misereatur senis, vel adolescentis, non virginis, aut pueri, & mulieres interficite vsque ad interfectionem. Eos verò qui tulerint in frontibus suis signum Tau, ne tetigeritis. Vidēne signum veteris, & noui testamenti? Quod signum nihil aliud est, quàm crux ipsa, quæ mundo salutem dedit per Iesum Christum Domium nostrum: Cui sit gloria, & imperium in seculum seculorum. Amen.

## DORMITIO SANCTISSIMÆ DEI

Genitricis Mariæ, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

**D**E xv. Augusti. Dormitio sanctæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ. Cuius sacratissimum corpus est non inuenitur super terram, tamen pia mater Ecclesia venerabile eius memoriam sic 2 festam agit, vt pro conditione carnis eam migrasse non dubitet. Quo autem illud venerabile spiritus sancti templum iudicio & consilio occultatum sit, plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quàm aliquid friuolum & apocryphum inde tenendo docere.

## SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREÆ

Cretensis Archiepiscopi Hierosolymitani encomium, de Dormitione sanctissimæ Deiparæ.

Apud Simeonem Metaphrasen.



**M**YSTERIVM est festum præfens, cuius argumentum est Deiparæ dormitio, orationis facultatem superans: mysterium (inquam) quod non apud multos quidem iam celebrabatur, apud omnes aut nunc honoratur, & amatur. Et hoc est nostrum festum, mysterij declaratio, seu explicatio. In qua re nos vellemus quidem silentium præferre orationi, cogimur tamen à desiderio: quibus parum quid dicere conceditur, quantum confidete non possumus, & nostrâ imbecillitate non ignoremus. Non igitur committendum est, quo minus longi silentij secretum cõpensemus. Celebrandumque est donum, & non obruendum obliuione: non quod recenter sit inuentum, sed quod sit suo decori restitutum. Non enim quoniâ à nonnullis qui nos præcesserunt, non fuit cognitum, iam etiâ est tacendum: sed quod non omnino effugit, id est sanctè prædicandum.

Sit ergo hodie vnum commune festum cœlestium & terrestriū: & cū Angelis collætentur homines: Omnisque lingua choros ducat, & Deiparæ occinat Ave. Hoc Gabriel prius sumpsit exordium mysterij, quando id quod est totius Theologiæ clarissimum, diuina Iesu secundum nos formario, ineffabili consilio & dispensatione, noua quadam & præclara ratione effingebatur in virginali naturæ officina. Et nos quoque rursus oportet hoc tanquam comparatum ad agendas gratias offerre Reginae generis, Illi enim etiam post excessum conuenit dicere illud *χαίρε*. Sola enim nobis introducto gaudio, expulsi dolorem primæ parentis. Tubis ergo canamus in Sion. Accipiamus Psalterium, & citharam. Canamus matri Dei nostræ

*Caute loci lege  
Nam quod dolo e  
cor beatæ virginis  
in passioni Domini  
suerit repletum,  
verissimum est: sed  
quod etiam ipsa  
scandalizata sit, si  
cut ceteri apostoli,  
et in varias inu  
clauerit cogitation  
nes, to quod resur  
rectione filij igno  
rar et, a veritate  
longe abest, cum  
sanctissima Virgo  
resurrectionis filij  
ignara non fuerit,  
cui quæ illam ab  
ore eius toties  
prædictam audita  
uerat.*

Habetur in eius  
martyrologio, sub  
xviij. Cal. Septe.

*1 Dormitio ap  
pellatur s. Dei ge  
nitricis, cur ter  
tici volunt sanctos  
potius emortuos  
dicere, quam dor  
mientes.*

*2 Ecce quomodo  
sancta mater Ec  
clesia diem festum  
celebrat migratio  
nis B. Virginis.*

*1 Festum dormi  
tionis Virginis.*



noſtri, canamus non epit halamium, ſed funebre canticum, Rogauerit autem merito quiſpiã eorum qui diligenter conſiderant: Quãnam de cauſa Sion feciſti mentionẽ: ò qui canis hymnum ſacræ præſentis lætitiã? Sed non ab inſtituto hoc eſt alienum ei ego dixerim, ſi memini ſanctiſſimæ Sion. In ea enim peractum hoc eſt magnum Deiparæ myſterium. In ea ſacrorum caſſiſſimi corporis genuum inſectiones, tanquam clara voce teſtantur tabula, quæ ſunt humi conſtratae. Toto enim tempore incolatus in ea eſt verſata. Et illic naturæ ſeruiens legibus, vitæ ſinem accepit. Hic quoque latuit principem tenebrarum, quomodo in pariendo ea eſſugit quæ accidunt matribus, illa ſanctiſſima & à Deo vocata, quæ gloria & gratia cælum & terram impleuit magnitudine diuinæ ſuæ translationis. Cuius ſi omnia vellem deinceps perſequi, quomodo exiterit, aut concepta, vel nata ſit: non inuenerim tempus quod reſpondeat orationi: aut dicendi facultatem, quæ factis exaquetur: niſi quòd præclara eius omnia quæ narrantur, poſſunt ſummatim recenſeri. Dico aut generis claritatem: parentum vtrinque inſignem nobilitatem, qui hinc Sacerdotalem, illinc regiam naſti erant dignitatem: liberorum egeſtatem & ſterilitatem: pro ea frequentes interpellationes, & crebra ſacriſticiã in quibus Deum rogabant, orabant, ſupplicabant vt vincula ſolueret ſterilitatis, & vt qui carebant liberis, ſecundi fierent ex ſterilibus, & ex infertilitate datum fructum producerent. Deinde amotionem ſterilitatis: implementum promiſſionis, & paulò antè ea quæ viſa ſunt in ſomnis: & quæ re vera audierunt, & quæcunque ambo communiter & priuatum, viſione præſtantioribus diuinis exauditis vocibus, diuina illuminatione ſancti accepere reſponſa. Deinde ad generandum aptitudinem, & ad eam progreſſionem: ſacraſticiã aduentum ad Dei templum: quomodo ſit pulchrum munus Deo dedicatum: quomodo in adytis, tanquam in aureis veſta thalamis, immortalẽ, non autem communem cibum ſumebat. Deinceps verò educationem: & quomodo creſcens, à puerili ætate peruenerit ad adoleſcentiam, & quæcunque declarant perfectam illam conditionem, quibus, vt par eſt, pubeſcens, augebatur cõuenienter: quæ ſunt ſupra naturã. Mitto dicere occulta plius quàm ignotæ conceptionis myſteria. & ſupra modum admirabilem, & ineffabilem partum Ieſu apparitionis: vt verbi cauſa quòd ea non fuerit corrupta: quòd ſine dolore, & obſtetricis pepererit: quòd ea fuerit ſine macula: quòd inuiolatũ fuerit clauſtrum virginis: quòd nouo & admirabili modo lac produxerit: quòd ex lege fuerit purgata, & quæ in templo fuere prophetias, quibus à propheta, qui legem & Deum ſuſcipiebat, Simeone prædicta ſunt futura. Deinde rursus perſecutiones: fugam in Ægyptum: ex Ægypto reuerſionem: quemadmodum circumierit, & in terra morata ſit: quæ ante crucem probra ſubierit: quos iuxta crucem paſſa fuerit dolores: quos poſt crucem terrores: & poſtremò quæcunq; ab ea in vita & facta & dicta ſunt. Quæ cum eſſet immaculata & impolluta, & ſupra modum plena puriſſimæ caſtitiæ, eum quæ totus mūdus neq; capere, neq; verbis explicare poterat, cõſeruauit perpetuò arcanũ & ineffabilem, tanquã Regis myſteriu, quæ ex eo exprimuntur, iis ſolis vota ſaciens, qui diuina diuinè conferre didicerunt. Quibus maximè purgatis ea quæ eſt apud Deũ, appropinquatione, per loquendi egeſtatem, & ignorantie eo modo qui omne ſuperat ſilẽtium intelligentẽ cutẽ aperiens ſanctiſſima oſtendit aliquã partẽ occultĩ, qui intus latet myſtici ſplendoris. Vtinã autẽ nobis quoq; qui ſumus præſente ſplendore illuminati, liceat longè clariffima dignitatis eſſuſione luminis purè videre, aut modicè accipere radiũ myſticæ contemplationis, & ita imbui, ſi non in iis quæ ad planè inexplicabilẽ illã vitam pertinent (ſicut enim ignota) at vt doceamur ſaltè quoad eius fieri poteſt, ea quæ hodierno die dicenda ſuſcipimus. A deſte ergo, ò verbi chari myſtæ, & rerũ honeſtarũ amatores, & ſpectatores, Vos enim voco magno & alto præconio, vt orationis aperta contẽplatione, quæ eſt velis adhuc teſta ſymbolicis, vobis oſtendamus eũ qui eſt intus, decorẽ, qui Solis ſuperat ſplendorẽ pulchritudine nitõris. Poſtquam autẽ ad hunc locũ peruenerit oratio, non alienum arbitror nonnullos ex iis qui hĩc ſunt, præmunire, ne fortè illõtis, vt dicitur, aut immundis pedibus ſancta adeant. Nõ enim ex æquo ab omnibus ingrediendus ſanctorum locus: ſed ab iis qui propter mentis puritatem tranſcenderunt omnia materialia, & tranſilerunt omnia, quæ cadũt ſub ſenſum, quibus maximè ſanctiſſimũ Dei verbi tabernaculũ parans, ingreſſum concedit liberaliter. Si enim iis qui ad Sina montẽ indignè progredi audacter contendebant, imminebant fulgura, & tonitrua, & terrores, & ſonitus tubarum, & miñq; horribiles: Si autem templi quoque parietes non erat tutum vulgo tangere, & ideo ſecundis extrinſecus opus erat parietibus: magna que res erat ante ſanctorum contactum prius expiari, & ante ſacra quæ peragebantur, preparari, idque cum adhuc Deum colebant in vmbra, & à velis dependebant typicis: quantò magis oportet eos qui veritatis lucem habent reſonantem ſtudium adhibere, vt ad hoc magnificum & longè maximum Dei gratiarum tabernaculũ accedant diligenter? In quod cum ineffabili quodã, & qui nec cognõci poteſt, & intelligentiam omnẽ ſuperat, modo ſe demiffiſſet ad exinaniedum,

in terris eſt verſatus: & is qui nuſquam capi poteſt, nullis compreſſus anguſtiis habitauit in vtero virginis, quæ vniuerſam quæ eſt in generatione, naturã ſuperauit puritate, & hinc tanquam ex lacris quibuldam adytis, ſuæ carnis peregit myſterium, Quis autẽ? Is qui nullo indiget, & ſibi attribuit omnes fines humanos. In hoc à Deo formato tabernaculo vniuerſa lex, & Prophetæ re ipſa ſunt adimpleti: & in eo adumbratæ typicorum characterũ formæ fuere deletæ, ſpeculis veritate diſſolutis. His autem ad orationem fatis iam præparatis, age typo dimiſſo ad ipſam accurramus veritatem, vel in ipſa potius adyta ingrediamur. Quouſq; enim in verbi immorabimur veſtibus, eam quæ eſt ante ingreſſum admirantes pulchritudinem, cum liceat ingredi vnã cum matre Verbi, & velo diſciſſo introſpicere ſancta ſanctorum, & imitari in iis quæ ſunt maiora & perfectiora? Si enim ſunt talia ſanctorum veſtibus, & tẽpli porticus excellunt pulchritudine mentis oculos perſtringẽtes, qualis fuerit locus adytorum? Et eorum quæ non licet aſpicere, & ad quæ non datur adytus, intima: quæ ſolis illis oculis & labris aſpici & dici poſſunt, qui gloriam Domini contemplantur euidentiſſimè, & quæ carbone calculi Seraphici ſunt expurgata, & ad ſummam peruenerunt impatibilitatem? Si mihi ergo rectè vobis conſulenti credatis, iubentes quidem valere carnis perturbationes, cum & materialem omnem amicitiam, & quæ eſt infernè, commixtionem expurgaueritis, & deinde eius quæ ex alto procedit, diuini illuminationis luce vos circudeſideritis, accuratis ſimul ad Deiparam. Iam enim illuſtratos, & actione, orationeque, & virtutum pulchritudine omni ex parte refulgentes, Chriſtus ipſe, qui eſt purum myſterium, lux ſemper viua, ex Sole, hoc eſt, patre ſine principio, & abſque egreſſione, tanquam ex luce radius, refulgens, volet nos ſimul congregatos myſtico conuiuiũ accipere.

Hoc autem apertè oſtendit, ex eo quòd ſuam matrem ſemper virginem: ex cuius vtero ſuprà quàm verbis dici poſſit, cum eſſet Deus, formatus eſt (quod ad noſtram conditionem pertinet) hodie è terræ locis, vt humanæ naturæ Reginam tranſtulit, non prædicabile quidẽ, ſed non omnino incõmunicabilem relinquens vim myſtici. Neq; enim præter terminos, qui nobis deſuper fixi ſunt, neque noua præter naturam lege deducta eſt ad generationem, aut vixit, quatenus verſata eſt nobiſcum ſanctiſſima in iis locis quæ ſunt ſupra terram. Etiã ſi in hoc quoq; ſicut in aliis, habuerit rationem valde admirabilem: vt quæ nobis præſtatiũ vixerit, & conceperit, & tandem hinc exceſſerit, & re vera omnes ſuperauerit, qui ſunt in generatione, naturæ magnitudine. Sed iam abeamus, eo modo qui tempori conuenit, feſtum celebraturi. Omnia enim cum celebritate pulchrè concurrunt, & ſimul exultant. Ecce enim quilibet auditor eorum quæ à me dicuntur, talis eſt, qualia quæ nunc cernuntur. Regina tribuum, Eccleſia fidelium, Reginæ generis, quæ à Deo Rege, omnium Principe, in cœli regiam regaliter hodie aſſumuntur, pompã celebrat, & ex ſe dono ei offert quicquid eſt pulcherrimum atque iucũdiſſimum. Quæ puluerem reddidit cœleſtem, puluere exiit: & quod à generatione acceperat, deponit operculum: & terræ reddit id quod eſt ei cognatũ. Quæ cum vitam conciliaſſet, in vitalem ſtatum denuò reuertitur: & in locum introducit, ex quo vitæ ducitur principium, & qui vinci nõ poteſt, & qui ab omni materiali & patibili diſiunctus eſt poſitura ac habitudine. Et in ſumma ex iis quæ apparent, id quod apparet aſurgit: & cum eo quod intelligit iapercipitur, intelligendi ratione congregitur, iis rationibus quas nouit iſ qui prius colligauit, & ſoluit, deinde rursus colligauit.

Niſi fortè nimia ſum ego audacia, qui ea attingo, quæ nõ licet aſſequi. Quibus nemo ſit qui nõ credat, aut qui de eis dubitet, Eliã, & Enoch in animo cogitã. Qui poſt quã ea quæ videntur ſuperarũ, obſtructis ſenſibus à carne & mundo remoti, ille quidẽ in curru, hic verò ſublimis raptus eſt, nõ diſiunctis eis partibus, nõ diſſolutis, ſed eouſq; productis vitæ eorũ terminis, quos nobis, quæ omnia ſapienter definit, fixit prouidentia, à qua & quæ olim fuere, & quæ nunc ſunt, ſimiliter ſimul & conuenienter formantur, & deducuntur. Quòd ſi hæc parua videãtur, ſi cõferantur cũ exẽplo eius quæ à nobis laudatur, ipſa certè ſibi ipſi ſufficiet, ſua cõferet & aſimulã. Conſiderandũ autẽ eſt, an inter miracula inueniendũ ſit maius eo quod admirabiliter & præter opinionẽ in ea factũ fuit. Deprehẽſum eſt legẽ naturalẽ euafiſſe imbecillã, quæ vix tandè cõcidit. Omnino aboletur, & euertitur acerba mortis condẽnatio: ſoluta eſt vis maledicti. Sed nemo vicerit ea quæ olim à Deo fuere definita, niſi ſit Deus ſecundũ naturam, qui omnia mutat, & transformat nuru ſuę bonitatis. Ei autẽ cõuenienter nunc quoq; decuerit ea in matre innouare. Sic enim oſtẽdet eã non ſolum eſſe matrẽ ſecundũ naturã: ſed etiã confirmabit eam quæ eſt ex ipſa diſpenſationem: per quam maximè eas quæ ſunt in ipſa, magis myſticas rationes modo excellenti extollimus, quo verbũ vitæ principium ea ratione quæ comprehendendi non poteſt, eius ſubiit vterum: & naturam hominis ſuſceptam ſuperſentialiter induit. Propterea ea quæ olim quidem in ea facta ſunt, à nobis autem nunc celebrantur: etiã videantur eſſe vtique admirabilia, & præter opinionem, & longè eſſe remota à naturæ

legibus: si tamen consideretur, quæ naturam superat, inexplicabilis ratio conceptionis, ad eam relata facilius erit illa assequi. Erat ergo tunc quoque Verbum præsens, & legem fecit cessare, legem, inquam, mortis, cui nihil poterat asferri detrimenti. Erat autem spectaculum verè nouum, & quod non poterat consequi cogitatio. Mulier, quæ cælorum superauerat naturam puritate, in adytorum quæ sunt in cælis, sancta commens, & ingrediens. Virgo ipsorum Seraphin, ipsam vincens naturam miraculo Dei generationis, prima natura proximè accedens ad Deum opificem omnium generationis: mater quæ ipsum viuere pepererat, consecuta vitæ finem partui non absumibilem, & miraculum Deo, & fide dignum. Sicut enim non fuit corruptus parientis vterus, ita mortuæ caro non interijt. O miracula: Partus effugit corruptionem, & sepulchrum non admisit interitum. Sanctos enim non attingit. Quomodo potest hoc demonstrari? Vultis dicam? Nemo autè ex iis qui adsunt, me irideat. Quomodo est monumentum inane? Vos enim alloquat. Quomodo corpus euauit? Quomodo non sunt in ea vestes, in quibus est sepulta, nisi effugisset interitum id quod sepulchrum fuerat, si translatus non fuisset thesaurus? Quod si ita est, quomodo non est vera, & à mendacio aliena translatio? Nam alia quoque concurrerunt: animæ à corpore separatio, carnis depositio, compositionis solutio, partium diluinctio, resolutio, adiunctio, cõcretio, & eò discelsio, vt nihil appareat. Stat enim sepulchrū inane vsq; in hodiernum diè, quod & testimonio est approbatum, & approbar factā translationem. Nescio autè an id factum sit partibus rursus inter se collatis, & concretis in vna compositionem (de his enim parum philosophabor) cum sic fortè visum esset Creatori arcano hoc excogitato modo honorare parentem: an vno ex his alteri imposito, & vno quidem extra, altero verò intra fines sortito constitutionem; postquam fuerunt à se inuicem separata: an noua quadam & aliena consequentia supernaturaliter in ea concurrerit: vt sint re verà omnia noua quæ ad eam pertinent, appositè admitterentia rationem, quæ superat naturam, vt quibus cedat omnis ratio & cognitio. Nos ad hoc spiritale conuocat verborum conuiuium, quæ est Verbi mater secundum carnem. Proponuntur autem hodie hæ mysticæ epulæ, & verborum argumentum diuinis abundans mysterijs. Harum ego sum hodie epularum conuiuator, qui sum hospes & peregrinus expositor sublimium spectaculorum. Nemo autem intuens ad nostram humilitatem & abiectiõnem, reneat conuiuium. Non enim à nobis, sed ab ipsa Deipara, sunt diuinarum harū contemplationū mysticæ paratæ narrationes. Quarū quoniam plena est mensa spiritales inuitans conuiuas, eam conuenienter dignitati spiritus, ad profunda spiritus. Iam enim sapientiam, quæ ipsam sapientiam secundum carnem genuit, appositè imitans, cum totam se ipsam, tanquam mensam mysticam celestemque parauerit, eos qui mente sunt in diuinis initiati mysterijs, benignè inuitat ad conuiuium, non victimas mandans, aut crateri liquores infundens: cuiusmodi fuerunt olim beatæ illæ victimæ, & crater ille, qui beatum illud & à Deo perfectum nectar suscepit. Sed suorū mysteriorum illa planè admirabilia, & diuina re vera spectacula. Ad quæ quidem maximè eos qui sunt congregati inuitans festi Domina, sapientiæ quidem domum, quantacumque sit, hinc nobis ex se ipsa ostendit. Ostendit autè suam quoque sanctissimā mensam, vt potè quæ ipsum totum viuificum panem Dominum nostrum Iesum, qui est vita æterna, qui creatam continet naturam, ex fermento Adamicæ consperisionis panem factum, in vtero gestauit œconomicè: qui eos qui sanctè ad eum accedunt, reducit ad vitam recentiorem, & reddit in Deo perfectos. Quo quidem modo eos quoque expurgat, & reddit immortales: qui participatione nouæ illius, & pulchræ eius cõmunionis ei continguntur, suntque familiares.

Quæ autem suis amatoribus in conuiuio apponit, hæc sunt apertè, per quæ vita illa constat excellens, & ineffabilis, qua nihil ex iis quæ considerantur in natura, est excelsius: per quæ is qui omnem superat Theologiam, per arcanam exinanitionem, homines cuius curam gerebat, flexus misericordiam, vt qui vniuersa produxerit, se consultò demisit ad nostram vsque mendicitatem, & implicatus fuit in nostra consperisione, & similiter atque nos, fuit particeps carnis & sanguinis: Qui nullius indiget, qui est summè plenus, & diues: qui non recedendo à sua supersensibili diuinitate, elegit eam, in qua non erat, substantiam, integras in se seruans, etiam post vniõnem inexplicabilem, rationes eorū quæ cõuenerunt, nulla vtiq; intercedente confusione aut diuisione. Qui ne supermundanis quidem cœlestium ordinum præfectis significauit, quidnam esset quod ab eo fieret, præterquam vni ex primis Angelis qui ministravit in progressionem cœlestis mysterij. Sic enim, qui erat incorporeus, intercedente mente, & carne, nobiscum est versatus, vt omnino commixtus toti nostræ consperisioni, renouaret id totum quod ex nobis sumpserat. Hæc quidem est, vt mea consequitur scientia, & vt res sic in promptu offert, intelligens mensa diuino mysterio traditæ sapientiæ. Talia sunt etiam quæ in eo mysticè peraguntur, quæ sunt à Deo tradita arcana, in quibus meritò oportet adnotare præsentis quoque diei mysteria, in quo Dei mater nullo mutato ex iis præscriptis quæ

quæ sunt secundum naturam, nostræ legi seruiit: & sub eiusdem quibus nos terminis, quæ in carne erat, vitam finit, miraculo plenum mundo relinquens suum ortum & decessum. Si quid ergo, quod superat, in ipsa à diuina dispensatum est natura, nemo miretur, intuens ad nouum & inexplicabile quod in ea peractum est mysterium, ab omni infinitate infinities infinitè exemptum. Et sint hæc quidem perpetuò complicata, & arcana, & habentia suam rationem immobilem. Nos autem sanctissimæ, ex quo principium vitæ ductum est, corporis sepulturæ memoriam splendidi splendide celebremus. Ad quam cum eo quod est aspectabile, quicquid percipitur intelligentia, & quicquid est cœlestè & terrestre simul congregatum, Reginam honorat, & deducit ante tabernaculum. Ex quo commune hoc propitiatorium quod ex ea abiq; manuum sectione tanquā templi effectum, dominicum & salutem acquisiuit corpus, eius qui tam naturalis quàm intelligentis motionis cuius nos, est particeps, excepto solo peccato. O miraculum. Quæ Deum qui est infinita magnitudine, & ab omni circumscriptione seiunctus, in paruo sui vteri spatio cepit supersensualiter, ei hodie circumscriptione lecto vestæ, sanctis manibus iusta sunt. Quæ in suo sinu habuit collocatum eum qui tergis vehitur Cherubicis, insculptæ petræ sinibus sepelitur. Et cuius partum admirati sunt Angeli, huius tabernaculum deducunt Angeli choros ducentes.

Et quis eorum quæ illic peracta sunt rationes fuerit interpretatus? Quis pro dignitate in hoc extolletur mysterio? Quis menti dabit alas, vt vna volet cum miraculo, & eius accipiat communionem? Quis (vt aliquid dicam magis mediocre, & fortasse ex iis quæ sunt secunda) nostræ concretionis fluxionem descriperit, & affluentionem? Quam cum non possit consequi natura, & quam comprehendere non poterat, superet constitutionem, appetitione conuersa in admirationem, ea quæ Dauid, diuino spiritu afflata eloquitur ad Deum vniuersorū: Mirabilis facta est, dicens, scientia tua ex me: valida effecta est, non potero ad eam: prope modum nostram admirans compactionem, vel compositionem, aut contrā, eam quæ sit in membris disfunctionem. Quin etiam quod huic intemeratæ & clarissimæ Reginæ eius matri coniectu difficillimum factum est miraculum, tanquā diuinū celebrans, quod cõmuniter in nobis, & propriè in ipsa ipsi soli vt omnium opifici, & talium operatori ante secula est agnitū. Hoc est nostra formatio, hoc concretio, hoc solutio, quod etiā hodie celebramus. Hinc ego me reprimens, ac cõtrahens, & metu honoras mysteriū, cum eo qui ex omnibus Prophetis maxima voce vitur, Et si a simul loquor: O miser ego, dicens, quod sum compunctus, quod homo cum sim, & habeam labra immunda, audeo aliquid dicere de pura & impolluta, & quæ summè plena est omni sanctitate: & eam aggredior funebri laudare oratione, cuius nubes tegunt ascensum ad contemplationem: intelligens autè quædam caligo circumfusa est theologicis quæ sunt circa ipsam, conuersionibus, quæ nõ sinunt apertè explicari complicatam mysterij cõprehensionem, quam est Dei tantum laudare pro dignitate, qui, quas ipse nouit, rationibus in ea fecit miracula. Tantum adest vt sit meum, qui humi iaceo, & nihil amplius scio, q̄ quod est ante pedes, quod desit mihi egregie ad res honestas animus. Non erubescim igitur quæ sunt supra facultatem meam, etsi non possum pro dignitate ea dicere, cum reiiciendum nõ sit quod sit pro viribus. Itaque loquendo silentium amouimus, Deo sermonem dedicantes, Cui gloria & potentia in secula seculorum.

A M E N.

## ANDREAS ARCHIEPISCOPI CRE-

tenis Hierosolymitani aliud encomium, De Dormitione sanctissimæ Domine nostræ Deiparæ,

Apud Simeonem Metaphrasten.



Ad concionem nos rursus vocat cõtinuatio orationis: & oportet nos omnino iis quæ deinceps coniunguntur, ea quæ iam dictis deerant, supplere, vt sit perfecta, & indissolubilis oratio, vt quæ nihil disunctū vlla ex parte habeat. Atq; in iis quidem quæ præcesserunt, quoad eius fieri potuit, paucis à nobis est dictum de admirando illius corpore, ex qua vitæ processit in initium. Dico, autè de virginali Dei matris tabernaculo. Restat, vt dicamus, quoniam sit hymnus, & quænam sint ea quæ in eo laudantur. Nemo autè mihi nõc inurat labem arrogantia aut audacia, q̄ aliquid audeat, quod sit vastè magnitudinis: nõ enim ex dicendi facultate, sed ex sola precū promissione incitatus, hæc cõposui oratione, quæ nunc est in manibus submissionis, & modestiæ semper curā gerens pro viribus. Sed non ideo vult mysteriū minuire oratio, etiam si hoc tanquā non tritū, & nimis exercitatum ex arrogantia id sit primum aggressa. Si quid autem ex iis quæ non sunt à multis considerata, hæc nunc est habitura oratio, nemo miretur. Ex coniectura enim, & vt mens ea potuit coniectere (rem enim ipsam exactè vix Angeli potuerint consequi) hæc sunt à nobis considerata.

Iam ergo illa innumerabilis eorum qui Deum honorant classis, sicut prius diximus, frequens erat congregata: & vniuersus supermundanarum potestatum qui intelligentia percipitur pulchre instructus cætus, à nullo conspectus, desuper aduolans, ad spectaculum confluens admirabile. Aderant quoque sanctorum, quas Deus, ut arbitror, inspiciuerat, animæ choros ducentes circa lectum, quas liber Cantorum vocat adolescentes ex mystica contemplatione. Oportebat enim cum Regina naturæ vnâ adesse diuinas eorum qui vixerant, animas, in exitu præcedentes, & eam deducere, & ea canere cantica quæ cani solent exeuntibus. Erat ergo in medio propositum illud tricubitale, & luminosum corpus Deiparæ, quod Dei verbi totâ capiebat plenitudinem. Quod quidem dum videbatur in lecto, vnguenti sanctificationis suauit odore perfundebat toram creatam naturâ. Quæ mens, & quænam lingua eorum quæ illic fuere conspecta rationes inuestigauerit? Omnia enim plusquam in infinitum inuaserat omnis ignoratio, & videndi factum est, ut diuinorum sapientum præcipui, à diuino spiritu arrepti, ex insigni læticia diuini tunc oblectantis splendoris, id quod supererat illuminationis in eccliam traducentes, illos hymnos diuinitus inspiratos: illam, inquam, quæ est in hymnis tropologiam, ut poterat vnusquisque, attingerent, alius alium excipiens. Erant autem ea, non qualia ipsi inducuntur ut mente agitemus, aut ut quis forte descriperit: sed ut eos ad dicendum informabat spiritus, & audire iubebat: ita & ipse hymnus, & quæ in hymno celebrabantur, ab iis qui hymnos dicebant, dicebantur, & exaudiebantur: quæ ab inferiore quidem, & nostra harmonia, & consonantia erant infinito interuallo seiuncta: parum autem, aut nihil aberant à sono Angelorum, qui in cælis festum celebrant. Quorum altitudinem & profunditatem, & infinitam pulchritudinem non est nostrum velle temere describere, qui in tali dulcedine nullo modo sumus exercitati, sed silentio potius honorare, ut quæ nec possint comprehendi, nec verbis explicari. Ea autem sola tutò possumus aggredi, quæ & incundum est assequi, & si non assequaris, nullum est periculum: quæ neque scienti afferunt molestiâ, neque rudè cruciant. Hymnis autem, & quæ hymno celebrantur, etiam si nostram effugiant comprehensionem, quantum tamen possumus assequi, ut rem vtiunque exprimam, sint eiusmodi. Hic est finis testamentorum quæ nobis fecit Deus. Hæc est declaratio occultorum & profundorum diuinę incomprehensibilitatis. Hic est scopus, qui excogitatus fuit ante seculum. Hæc est summa diuinorum oraculorum. Hoc est ineffabile, & quod planè cognosci non potest, eius quæ est ante principium, curationis hominum, consilium. Hæc sunt primitiæ communionis & coniunctionis omnium genitoris Dei cum suo figmento. Hęc est diuinarum reconciliationum, quę pignore dato sit, fideiusio: Eximia pulchritudo: A Deo sepulta statua: Rectè descripta diuini Archetypi imago: Totius contemplationis & ascensus sustentaculum: Sanctissimum verbi omnium creatoris tabernaculum. Qui Deum suscipit, sapientię quę non potest exinaniri, crater: Vite, cui nihil potest auferri penarium: Fons, qui non potest exhausti diuinarum illuminationum: Potentia, quæ nequit labefactari: quatenus nequaquam vincebatur ab animi perturbationibus, ut quę erat puritate omnibus superior. Per hanc fuere nobis data pignora salutis. Et quòd vsque ad nostram quidem processerit mensuram, quæ fuit habita in tanta admiratione, & commune exoluerit debitum, est proprium naturę. Quòd autem ita viueret, ut non haberet omnino easdem quas nos proprietates, erat proprii eius quę illi cum Deo intercedebat propinquitatis: quinetiam aperta quoque est probatio summę eius impatibilitatis. Quid enim ex iis quę sunt longè maxima, non in ea processit cum maxima virtutis abundantia? Quid verò ex iis quę spectant ad ostendendam miracula, non productum est admirabile: adeo ut omnium miraculorum quę quomodocumque facta sunt, aut sunt, eam esse effectricem in omnium resonet auribus. Quorum pars est extrema id quod nunc adest: etiam si ante omne tempus id fuerat prædestinatum, cum diuinum consilium sic altius definitur vnus cuiusque nostrum transiit. Et ð providentiam, ad cuius extrema nemo venit eorū qui nati sunt, aut potest inuenire vestigium. Cuius opus est etiam, quod nunc peragitur, virginis mysterium. Est enim mysterium, etiam si circa nostrum finè consideratur. Et hoc est pars, quę ab initio hominis naturę sorte est attributa. Sed ð quomodo difficilla est sepes, quę peccato fuerat colligata: Quomodo diuulsum est vinculum, quod complexu fuerat transgressione? Qui q. contempit mors est habita, tanquam diei somnium. Abit metus, non amplius terrés eos, qui sunt in Christo infantes. Sed nunquid nisi mortuum fuisset Dei receptaculum, non dissoluta fuisset corruptio, quæ seminata fuerat inobedientia? Dissoluta certè fuit Christo prius mortuo. Iam enim excellerat natura à condemnatione, quæ erat in corruptione, suscepto statu qui est per incorruptionem. O nouas remunerationes, ð diuinas permutationes. Produxit natura liberum, arbitrium spinis obseptum. Ipsa cõtrâ produxit eum qui impleverat paternam voluntatem. Peperit natura ex inobedientia mortem voluntariam. Ipsa cõtrâ peperit eum, qui mortem sustulit per obedientiam. Sola enim sola præter naturam fuit electa ad naturam renouan-

renouandam. Sola seruit opifici vniuersæ naturæ. Quoniam ergo nunc proponitur hæc diuina capsa eius, quod à Deo sumptum est, tabernaculi, quæ tanquam larga bonorum largitrix, inuitat eos qui sunt honesti studiosi, nemo cunctetur vocatus. Non indiget enim labore gratia, præterquam sola voluntate. Eat ergo prompto & alacri animo vnusquisque, qui certam & minimè dubitantem habet fidem: eat ad thesauri virginis repositorium, & discat experientia euentum eorum quę desiderat. Propositum est hoc commune reconciliatorium. Omnes Deo reconciliemini. Ecce fons immortalitatis, qui non potest exinaniri. Venite qui morte affecti estis, haurite: Ecce vitæ fluij perennes. Adeste omnes, efficiamini immortales. O filia Adam, & mater Dei. O mater sine viro, & virgo quæ filium parit. O opus eius qui in te factus est temporaliter, & non excessit à sua æternitate. De te resonarunt omnes spiritus interpretes. Moyses primus cum vidisset rubum, te prædixit. Transiens videbo magnam hanc visionem. De te Dei pater David Christum rogauit, dicens: Exurge Domine tu, & arca sanctificationis tuæ. De te idem tuum præfigurans egressum, prædixit: Vului tuo supplices erunt diuites populi. Ecce enim, inquit, omnis gloria filię Regis intrinsecus, in fimbriis aureis, circumamicta varietate. Te Cantorum sanctus liber prædescribens, mysticè præsignificauit. Quæ est hæc, quæ ascendit ex solitudine, tanquam rami fumi, suffra myrrha & thure ex omnibus pulueribus vnguentarij? De te rursus idem prius scripsit liber Eccle. dicens, Lectus Salomonis. Columnas eius fecit argentum, & reclinatorium eius aurum: ascensus eius purpura est intra ipsum, contratus charitate ex filiabus Hierusalem. Et rursus: Egrèdimini filię Sion, & videte Regem Salomonem, in corona qua coronauit eum mater eius, in die desponsationis suæ, in die lætitię cordis sui. Videte eam filię Sion, & beatam eam prædicare Reginæ, & pellices laudate eam: quoniam odor vestimentorum eius est supra omnia aromata. Te præuides diuino spiritu afflatus exclamauit Elaias. Ecce virgo in vtero concipiet: & erit radix Iesse: & flos de radice ascendet. De te magnus prædixit Ezechiel: Ecce porta, dicens, in Oriente: & erit porta clausa, & nemo ingredietur per eam: & Dominus Deus solus ipse ingredietur & egredietur: & erit porta clausa. Te quoque prophetas vii ille desideriorum magni vocauit motè, & lapidè sine manibus viri ex te sumptam, nõ excisum: ablatum, non diuisum assumptione nostræ humanitatis. Tu es res illa magna venerandæ æconomię, quam cupiunt inspicere Angeli. Tu es diuinę dimissionis pulchrum habitaculū. Terra, quæ es verè desiderabilis. Rex enim desiderauit gloriam tuę pulchritudinis: & amauit diuitias tuę virginitalis: & in te habitauit, & inter nos hixit tabernacula: & per te Deo & patri nos reconciliauit. Tu es thesaurus absconditus ante secula mysterij, Tu es liber verè viuus eius, qui in te tacitè fuit inscriptus, verbi paterni, viuifico calamo spiritus. Tu sola verè es noui testamenti volumen à Deo scriptum, quod Deus ante fecit cum hominibus. Tu es ille decies mille millibus multiplicatus Dei currus, quæ millia locupletum adduxisti ad eum carne tectum. Tu es mons Sion, mons coagulatus, mons pinguis, in quo beneplacuit Deo habitare. Ex quo in carne concretus, quę, sicut nos, est intelligenter animata, is fuit coagulatus qui est supersubstantialis. O diuinum templum, & homo terrestris. O columna mortua, & columna viuifica: non carnalem per lucem deducens Israëlem qui fugatur: sed spiritalem, qui deducitur ad inerrantem lucem cognitionis, diuinis illuminans facibus. O nubes, tota lucida, & mons umbrosus, non adumbrans ingratum populum Iudæorum, sed electum Dei populum, gentem sanctam maternis tuis tædis illustras. O quouis auro purior, & quouis sensili & immateriali natura. O terra virginalis, ex qua secundus & vetere antiquior processit Adam. Quòdnam sepulchrum te teget? Quenam te terra accipiet, quæ cœli, & cœlorum naturam superasti sanctitate? Quenam erunt vestes, quibus sepelietis? Quenam fasciæ? Qui amictus? Quibusnam autem vnguentis vngent tuum corpus odoriferum, impollutum, & plenum sanctificatione, ex quo scaturit remissio: ex quo manat immortalitas: ex quo est Deificatio: in quo est perfectio? Tu enim verè es quæ es re vera pulchra, & macula non est in te. Paruum quid tibi quoque accinat diuinissimus Salomon: Formosa vt Hierusalem, & odor vestimentorum tuorū tanquam odor Libani. Tu es noua theca vnguenti, quod minimè exinanitur. Tu es olei vnctionis exultatio. Tu es aromatum, quæ intelligentia apprehenduntur, suffitus. Tu es flos incorruptionis: Terra quę fers aromata: Lucerna luminosa: Quæ à Deo es contexta purpura: Indumentum regale: Amictus à Deo variatus: Aurea specie dyplous: Verbi purpure, quæ intelligentia percipitur, quæ non potest nominari, tinctura. Manu non factum regni diadema: Thronus excelsus: Porta sublatā supra cœlos cœlorum: Regina omnis humanæ naturę. Quę habes non comparabilem cum aliis appellationem. Quę excepto Deo solo, es omnibus altior. Quenam te manus ad sepulchrum component? Quibusnam vlnis portabimus eā, quę eum portauit, qui minimè potest contineri? Quanam sepulchrales preces in te fundemus? Quibusnam te deducemus canticis? Quibusnam autē labris tuum laudabimus decessum? Qua voce, quibus verbis magnalia tua ornate enuntiabimus?

mus? Quamobrem pro omnibus tales tibi voces offerimus. Beata es in mulieribus, & benedicta in generationibus: benedicta in caelis, & glorificata in terra. Te enim gratè omnis lingua glorificat, matrem vitæ prædicans. Impletum est quicquid est creatum tua gloria. Sanctificatum est vniversum vnguento boni tui odoris. Per te deleta est peccati occasio: transmutata est in lætitiâ primæ parentis execratio. Omnes propter te nobiscum canunt: Gloria in caelo, pax in terra. Te nequaquam potest habere sepulchrum. Corpus enim Dominicum non desunt ea quæ intereunt. Aduersus te non valebunt inferi. Animam enim regiam non attingunt ea quæ seruiunt cum aliis. Abi ergo, abi in pace. Migra ex iis quæ sunt in natura creata mansionibus. Placa Dominum pro communi sigmento. Nam quamdiu quidem versabaris in terra, te habuit parua terræ portio. Ex quo autem translata es è terra, te vniversus mundus continet commune propitiatorium. Supra Enoch magnificare. Supra Eliam in altum extollere, in læticia, in gaudio ineffabili, in æterna luce: ubi est verè viuere, regnum totum lucidum, perpetua Angelorum chorea. Præterea fuere pulchritudine filij tui, explere deliciis quæ non possunt exinaniri, & beatitudine, in quam non cadit senectus: illic vbi est torrens æternarum deliciarum, vbi sunt præta incorruptionis, fontes vitæ æternæ, fluua lucis quæ ex Deo scaturit, fluua semper viuentis lucis effusionis. Illic est finis eorum quæ sunt sperata, & quæ nunc sperantur: prolatio eorum quæ occulta fuerunt, & tunc solum conspiciuntur: comprehensio omnium bonorum: vltimus finis, vltra quem nihil est omnino. Illic pater adoratur, & filius glorificatur, & spiritus sanctus laudatur, vnica natura vnus que est in trinitate, diuinitatis. Hæc & quæ sunt huiusmodi, arbitror, diuinos illos viros diuino spiritu afflatos tunc & dixisse, & hymnis celebrasse: & quæ etiam sunt his superiora. Nescio enim quid dicam amplius, cum sim terra, & cinis, & iam summa putredo, & non secus atque serpentes serpam super ventrem. Atque orationis quidem debitum pro viribus est à me exolutum, nullo, vt arbitror, ex iis prætermisso, quæ ad præsens festum pertinet. Quod si quis his aliquid sublimius conferat, & ad nos hoc contulerit, & is festo fuerit conducibilis. Cum pauca autem dixerò, sistam remos huius orationis. Atque vt pro dignitate quidem rem exequamur, ex quo nullus assequitur. Vt aut præstet quod possit pro viribus, est vnusquisque par alacritas. Scio autem fore, vt hanc nostram suscipiat orationem ea que verbum peperit: & reddet non ea quidem quæ petimus, sed que meremur accipere. Solet enim sanctissima, vt quæ sit munificentissima, maxima reddere pro minimis. Et hæc quidem ita se habeant. Vos autem ô clarissimi & illustrissimi cœtus: vos rursus voco ad conclusionem orationis: age, in sacra virginis thesauri deductione præeuntes canamus cammina funebria: & eam quæ festo præest, quibus possumus, coronemus honoribus. Vt hoc verò fiat insignis, adfit hodie omnis cœtus terrestrium, & caelestium, & vnà mecum compleat hymnū decessui accommodatū, qui constat his verbis: Mota sunt castra Dei à tabernaculis Cedar, at materis expertia, & rediuiua tabernacula. Tabernaculum legis exemplar accepit arcam supermundanā, cuius figura erat arca legalis. Attollatur id quod est supra supernas fores, vt summam cœli portam caelestium regia regio sinu accipiat. Hanc excipite candidis vestibus induti Angeli: Laudate cœli: glorificate terrigenæ. Attollite ciuitatem Dei, Regis magni. Plaudite terra, prosequere laudibus: narra quæ sunt gloriola virginis partus, fascias, sepulchri miracula, quomodo sit sepulta, quomodo translata, quemadmodū cernitur inane sepulchrum, quod adoratur, Iudæa congrega tuos filios: Prædica eā, quæ est ex Iuda Regina: esto bono animo: noli timere: celebra tua festa. Hierusalē exclama: iubilans: deduc Dei metropolim, canta Dauidicè: dic apertè: In exitu Israël de Ægypto. Mater Sion, quā adiciuit Dominus, quam elegit, voca tuas filias, ecclesias ex gentibus: Cane canorum aliquid, sed non tragicum: iubilans, non gemens. Lætus enim est, non lugubris præfens cœtus.

Gethlemane, suscipe nouā Reginā, para sepulchrum: produca ea quæ sunt vsui ad sepeliendū: orna thecā vnguentis. Sit arca tibi custos thesauri, Cautè & diligenter sanctū custodiatur. Si cōseruetur quidē, manens in ipso, erit cōmunis possessio, quæ adorabitur ab Angelis, & hoibus. Si quid aut cōtigerit admirabile, & præter opinionē, & traslatū fuerit id quod est impollutū, esto prædicās miraculū. Narrato traslationē iis quæ sunt postea cōsecuturæ, generationibus, supernis quidē spiritibus cōcedēs spiritū Dei matris: nobis aut dās quasi ex pereni fonte, instar vnguenti sanctificationē corporis. Accurramus simul omnes ad Deiparā, chori patrum & Patriarcharū: spiritus Prophetarū, & conuentus sacerdotū: cœtus Apostolorū: populi Martyrum: Doctorum congregatio: iustorum animæ: piorum ordines: dignitas quælibet, & ætas: Reges, & potentes: Principes, & qui parent imperio: adolescentes, & virgines: senes cum iunioribus laudatæ, supplicite: Dicite Dei matri, dicite: Quam beata est Domus David, ex cuius lumbis germinasti Dei mater? Mater & virgines glorificat eam quæ est sola mater, & semper virgo. Sponsæ præcedite eam, quæ inter adolescentulas sponsa quidem fuit, sed planè incorrupta: & sola

sola sine dolore peperit eum qui non potest comprehendi. Steriles & viduæ plaudite, eam deducentes quæ virum non est experta, & liberorum egestatis effugit vincula. Filia exultate, eam quæ filium peperit, prosequentes incorruptione. Benedicite gentes: linguæ beatam prædicat. Cantate matri Dei omnes tribus terræ: cantate, deducite cum canticis & cymbalis: iubilatè, magnificatè, psallite. Tolle, tolle Maria, tympanum, & procede ante virgines: moue Iyram David: extolle vocem tuam: lauda Reginam: duc chorum: extolle modos citharæ: voca virgines: congrega choros canentium: ordina choreas. Post lectum currant: ante lectum, cum lecto præcedant: circa capsam choreas ducant. Ecce enim Dei gloriæ noua arca, in qua est vna aurea, & virga Aaron quæ germinauit, & tabulæ testamenti. Ecce summam, de qua clamantur oracula Prophetarum. Ecce scalam quam vidit Iacob, qui in diuinis erat initiatus: in qua vidit Angelos Dei ascendentes & descendentes: quicumque is esset ascensus & descensus. Hæc est porta caelorum, de qua dixit ille: Quam terribilis est locus iste? Non est is aliud quàm domus Dei: & hæc est porta cœli. Ecce propitiatorium, quod sanctum supra sancta est positum mystici tabernaculi & adytorum, tunc quidem ab adumbratum Seraphicis: nunc autem nostra peccata expians per mysticam Iesu contemplationem. Legalis seruitutis iugum non amplius vero imponitur Israël, cum Christus nobis sua manu adscripserit libertatè per cultum, qui est in spiritu, in corpore quod ex Deipara sumptū sit quàm in charta. Nō ampli⁹ anniuersarius Pontificū cursus sanctis applicatur. Ipse enim magnus Pōtiffex Christus, qui cœlos assumpta carne peruasit, quæ habebat animam ratione præditam & intelligentem, tanquam in templo, in Virginis sanctuario nos adiens, suscit, & sacrificat, & sacrificatur: & offerens oblationes offertur: & pro nobis seipsum sanctificans, sanctificat eos qui ipsum sanctificant. Talia sunt, ô Deipara, supermundanæ tuæ dormitionis mysteria. Hæc sunt sacra tui, cui Deus iusta facit, tabernaculi deductionis epitaphia. Hi sunt hymni & laudationes quæ celebrantur in discessu. Hæc quæ ante & post sepulturam sunt monimēta ad prosequendam eam, quæ planè ignoratur, traslationem. Hæc sunt diuinarum & beatarum quæ in te sunt illuminationum simulachra per ænigmata. Nō enim potest mens nostra plura assequi, quàm ea quæ dicta sunt. Hæc breuis tibi à nobis elaborata est oratio, quæ eadē simul agit gratias, & supplicat. Si habeat quidem aliquid dignum tua maiestatem, pro eo tibi sunt agenda gratiæ, quæ dedisti promptū & alacre animi studium. Sin autem (quod necesse est omnino contingere iis qui aggrediuntur de te aliquid dicere) longè abfuerit, vt pro tua dignitate rem tractauerit, ignosces omnino, cum tibi sit omnino innatū misereri, pro ea quæ tibi cum filio & curatore omnino intercedit propinquitatem. Accipies autē hanc, satis scio, orationē vt donum pulcherrimū, à me ex pauperibus cōpositum laboribus. Nihil enim vltra habui quod offerrem excellentissimæ omnium matri verbi, nisi orationem quæ ex arcanis fontibus gratiæ quæ est in te promanat, ô Dei gratissima. Atque tu quæ nunquā senescet, beatitudinis venerādus & planè ignotus status, vt qui nec omnino discerni, nec dici possit, honoretur silentio. Quis est enim, cum nostrum non sit ea aggredi quæ sunt supra nos, & quæ propterea quod cōprehendi nequeant, arceant omnē perscrutationē. Atque tibi quidem, ô sanctissima, ter Regina, Dei genitrix, quæ à nobis debebatur, qui à te, & tuis liberis ad Deū precibus informati sumus arcanis tuis rationibus, hæc nunc sunt à nobis mediocriter composita pro viribus. Nobis autē quis præbebit vocem, & dicendi vires, quæ æquali proportione respondeant altitudini, & magnitudini longè gloriosissimorū de te cogitatorū? Sed ô omnium hominum Domina, & capax ipsius sapientiæ, & verbi quod cōsistit, quod est primū, & principale, & causa omnium. O vitæ suppeditatrix, & vita viuentium, & causa vitæ: O sancta & sanctus sanctior, & omnis sanctitatis sanctissime thesaurus: O pars quæ insolubiliter, & nō per diuisionem Deo vniti hominem, O regnum è terrenis quidem sumptum, sed ex superna gloria potentiam habens inexpugnabilem. O Christianorū fidei propugnaculum, & propugnatrix eorū qui in te spem collocarunt: accipe à nobis, qui veritatis lucem per te accipimus, ea quæ de te honorificè dicimus, quæ ex obfcuris imaginibus à nobis, quoad eius fieri potuit, sunt mysticè considerata. Nobis autem qui te, ô Dei mater, ornamus, da vicissim hanc parui doni remunerationem: nempe vt habeamus quibusuis thesauris & diuitijs pretiosiores, & splendidiore, ad filium tuum, & nostrum Dominum, & Regem, & Deū, & Dominū, preces supplices. Per quas & peccantes Deum placamus, & nos rectè gerentes ad nos melius attrahimus. Per quas arma Barbarorum, infantium tela ducimus: lanceas, & galea, & iaculatio inutilia manet & inefficacia. Et (vt in summa dicam) per quas omne donū rectè geritur à Christianis, & quæ sit Deo assimiliatio. Habes ô dilecte, rationem nostri mysterij, etiam si spe longè inferiorē, qua tamen nihil maius præstare potuit promotum nostri animi studium. Magis autem mysticam & sublimiorem quæseris à verbo qui propter te fuit exinanitus, & carne in-craftatus, & te totū tibi propter suam vnit clementiam, & vt melius dicamus, homo quoque

2 Sanctissima Dei genitrix totius mundi communis post Christum propitiatorium.

3 Sepulchrum sanctæ Dei genitricis mane adoratur.



factus est, vt te totum Deum faceret spiritu: & id quod est deterius eo quod melius est confumeret, & humo ad se attolleret, & in spiritalibus sedibus collocaret. Ad quem semper erigaris per puram vitam & contemplationem, vitam agens in diuinis sermonibus & moribus: Deumque videns, quoad eius fieri potest, & visus. Qui quidem vt tibi manifestus euadat, stude ijs quae per contemplationem sunt illuminationibus, & in virtute ascensionibus: vt vtrique ex actione, inquam, & contemplatione, sis perfectus & solidus, euadens in vnum absolutissimum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Cui gloria & in secula seculorum. A MEN.

## SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS

Monachi & Praesbyteri Damasceni, De Dormitione sanctissimae Dominae nostrae Deiparae,



**N**EMO quidem homo est, qui possit pro dignitate laudare sacrosanctum discipulum Dei matris: non si linguae innumerabiles, neque si totidem essent ora. Sed nequesi conuenerint omnium linguae hominum multis in locis dispersonum, laudes quas decet assequantur. Superat enim omnem legem encomiorum. Quoniam autem Deo gratum est, quod pro viribus ex desiderio & zelo offertur, & bona voluntate: matri autem Dei grata sunt, quae filio sunt chara, & iucunda: age, encomia rursus aggrediamur, vestris iussis parentes. O pastores optimi, & Deo in primis beneuoli, qui ex ipsa carne suscepit, Deum Verbum innocentes: qui implet omne os quod ad ipsum aperitur: qui ei solus fuit ornamentum, & gloriosum encomium: vt qui sciamus, quod quando laudes incipiemus, debitum exoluemus: & cum id exoluerimus, debite rursus incipiemus: sit autem propitia ea quae à nobis laudatur, quae res omnes creatas superat, quae omnibus dominatur operibus: vt quae sit Dei mater, qui est creator, opifex, & omnium Dominus.

Ignoscite autem vos quoque: ó coetus, qui diuinos audiendi sermones tenemini desiderio, & promptitudinem quidem accipite, & desiderio applaudite: imbecille autem misereat orationis. Quomodo enim si quis Imperatori, & cui sunt à Deo credita contribulium gubernacula, qui plenam quidem semper habet mensuram, & omnigenis cibis affluentem, regiam autè sumptuosorum vnguentorum delinitam exhalationibus, tempore non consueto offerat violam purpuram concolorem, aut rosam, spinæ germen odoris suauissimi, quae viride habet floribus purpureis, & ex eo procedente florem gemini coloris, & perueniente ad ruborem speciosum & elegantem, aut maturum aliquem fructum dulcissimum: non attendet Imperator vilitatem muneris: sed considerabit quàm id sit nouum & alienum: & admirabitur quod fit inusitatum, optime iudicans, & rectè intelligens: magnis autem & gratis donis agricolam remunerabitur: Ita nos quoque qui hyeme dictorum flores Reginae offerimus, & quae iam consenuit, dicendi facultatem, ad suscipienda certamina encomiorum armamus, & menti desiderium tanquam ferro lapidem adfricamus atque immaturo botro expresso, nempe mente quae parit narrationem, exiguum quandam orationis scintillam vobis tribuimus, quibus placent orationes, & qui audiendi tenemini desiderio, longè magis admittemur. Verbi enim matri quid aliud offeremus quàm sermonem? Simile enim simili delectatur. Et id ei quidem certè gratum est, quod sit pro viribus. Iam ergo orationum apertis carceribus, orationem, tanquam equum aliquem parum laxatis habenis, ad cursum dirigentes emitamus. Sed mihi ser opem, ó Dei verbum, & effice vt mea cogitatio, quae est expertis rationis, sit ratione praedita, lenem & planam ei fac semitam: & eius cursum dirige ad hoc, vt tibi placeat: ad quod quidem dirigitur sapientis oratio omnis & cogitatio. Hodie sancta & sola virgo supermundano & caelesti templo offertur: quae virginitatem adeo desiderauit, vt ab ipsa tanquam ab aliquo igne purissimo qualitatem acceperit. Quæuis enim virgo partu amittit virginitatem. Ipsa autem & ante partum, & pariens manet virgo, & post partum. Hodie sacra & animata arca Dei viuens, quæ suum gestauit in vtero artificem, requiescit in templo Domini, quod nullis est excelsis manibus: & David exultat eius parens, & cum eo choros ducunt Angeli: Virtutes glorificant Principatus simul exultant: Potestates collaetantur: gaudent Dominationes: Throni festum celebrant: laudant Cherubin: gloriam eius praedicant Seraphin. Non parum enim glorificant qui matri gloriae gloriam attribuunt. Hodie sacratissima columba, pura & innocens anima, & diuino consecrata spiritu, ex arca euolans, ex corpore, inquam, quod Deum suscepit, & vitam dedit principium, inuenit requiem suis pedibus, vt quae peruenerit ad mundum qui percipitur intelligentia, & in immaculata terra supernae haereditatis fixerit tabernacula. Hodie Eden noui Adami paradysum suscipit rationalem, in quo soluta est

condematio, in quo plantatum est lignum vitae, in quo operata fuit nostra nuditas. Non sumus enim amplius nudi, & veste carentes, & non ferentes splendorem diuinæ imaginis, & copiosae priuati gratiae spiritus. Non amplius tragice veterem descentes nuditatem, dicemus: Exui me tunica, quomodo me ea induam? In eum enim non patet aditus serpentis: cuius cū fallam appetijsemus dignitatem, cum eo facti sumus similes iumentis insipientibus. Ipse enim Dei filius virginis, cum esset Deus, & eiusdem cum Patre essentia, ex hac virgine, & pura terra seipsum formauit hominè. Et factus quidem sum Deus qui erā homo, qui mortalis autem, euali immortalis, & pelliceis sum exutus tunicis: exui enim corruptione, & indutus sum incorruptione, amictu diuinitatis. Hodie virgo intemerata, quae non est versata in terrenis animi perturbationibus, sed fuit in caelestibus educata cogitationibus, nō abiit in terram: sed animatum verè caelum appellata, in 4 caelestibus collocatur tabernaculis. Quis enim eam caelum vocans à vero aberrauerit? Nisi fortè dixerit aliquis rectè intelligens, ipsam extolli incomparabiliter supra caelorum excellentiam. Nam qui caelos est fabricatus, & omnia continet tam mundana quàm supermundana, & quae sub aspectu cadunt, & quae nō cadunt, cuius nullus est omnino locus: siquidem locus definitur id quod quae insunt continet, in ea est à seipsa fabricatus infans sine semine: & eam effecit spatiosum receptaculum eius quae omnium implet, & à nullo circumferri potest, diuinitatis, totus in ea contractus impatibiliter: & totus manens extrinsecus, & sibi habens locum, qui non potest comprehendere, Hodie vitae thesaurus, gratiae abyssus (nescio quomodo dicā audacibus, & nō trementibus labris) vitali morte tegitur, & ad eam sine metu accedit illa quae eum peperit, qui ipsam fregit & dissoluit: si morte tamè vocare oportet, eius sacratissimum & vitalem è vita excessum. Quae enim omnibus eam quae est verè vita, edidit, quemadmodum morti fuerit obnoxia? Sed cedit legi latae ab eo quae peperit, & tanquam filia quidem veteris Adā, paterna soluit debita. Nam eius quoque, filius, qui est ipsa vita, ea non recusat. Vt quae autè fuerit mater Dei viuens, indignè ad ea adducitur. Si enim dicit Deus: Ne si manum extēderit is qui primus est formatus, & acceperit de ligno vitae, & gustauerit, viuat in aeternum: quomodo quae vitam ipsam accepit, quae caret principio & fine, quae neque principij, neque finis seruiuit terminis, non viuat in infinitū seculi? Olim quidem Dñs Deus eos qui fuerunt principes humani generis, & se impleuerunt mero inobedientiae, & magnitudine transgressionis cordis, clausit oculos & peccati crapula grauato habuere mentis oculos, & somno in mortem fuere sopiti, exterminauit ex paradiso Eden. Nunc autem hanc, quae omnis vitij, repulit insultus, & produxit germen Dei patris obedientiae, & vniuerso generi fuit vitae principium, non suscipiet paradysus, non caelum gaudens portas aperiet? Maximè. Nam Eua quidè quae aures praebeuit nuncio serpentis, & inimici audijt suasionem, & falsè deceptricis, voluntatis insultu fuit delinita sensibus, accipit sententiam doloris & molestiae. Et partus subit dolores: & cū Adamo mortis datur supplicio, & in inferorum collocatur penetralibus. Hanc autem omni ex parte beatā, quae aures inclinauit Dei verbo, & repleta fuit operatione spiritus, & per Archageli hymnū spiritalè, & patris voluntate absque voluptate & viri coniunctione concepit omnia implentè Dei Verbi personā, & apposite peperit absque doloribus, & tota Deo fuit vnita, quomodo mors deuorauerit? quomodo susceperint inferi? quomodo audebit interitus in corpus quod vitam suscepit? Sunt haec aliena, & omnino remota à diuina anima & corpore. Hanc mors tantū aspiciet extimuit. Eius enim filium aggressa, didicit eis ijs quae passa est: & cū ipsa didicisset experientia, fuit castigata. Ei clausum quidè & obseptum fuit iter tenebroso descensus inferorum: recta autem, plana, & trita parata est via quae ducit in caelum. Si enim, Vbi ego sum, illic sit meus minister, inquit Christus, qui est vita & veritas: quemadmodū nō mater cū eo habitabit? Priusquā dolorem sensisset, peperit, absque dolore fuit eius quoque, è vita excessus. Mors peccatorū est mala. In qua autem mortis stimulus, nempe peccatū, fuit morte affectus, quid eā dicemus aliud, quàm vitae principium perennis & melioris? Verè quidem veneranda est mors sanctorū Domini à Dei potestatis. Longè autè magis veneranda est matris Dei migratio. Nunc laetetur caeli, & plaudant Angeli: nunc exultet terra, & praer gaudio exiliant hoēs: nunc praer letitia resonet aer caelicis: & nocti obscurae auferantur atrae tenebrae & deformes: eaq; diei splendore alacriter imitentur, procedentibus ex igne fulgoribus. Viuens enim ciuitas Domini Dei exercituum sublime attollitur: & Reges ex templo Domini gloriose & illustri Sion, ad supernā Hierusalem, quae est libera & sua mater, munus offerunt pretiosissimum, qui sunt constituti principes ab vniuersa terra, Apostoli, inquam, Dei matrem semper virginem. Non videtur autem mihi alienū pro viribus describere, & figura vtrunque exprimere, quae ab hac sacrosancta Dei matre facta sunt miracula: quae moderatè & valde consideratè filius à patre, vt dicitur, ex alto repetita accepimus. Videor enim mihi videre hanc sanctis sanctiorem, & sacris sacratiorè, & pijs magis piam, dulcem mannae vnam, aut, vt verius dicam, fontem, super aliquè lectū recumbentè indiui-

4. Animā sanctissimam virginis in caelo collocat, eam tra quosdam, qui audent dicere, animas sanctorum usque ad diē iudicij nō esse in caelo, nec videre Deum,

individa & in clyta civitate Davidis: in qua lex quidem fuit impleta Prophetarum, pronuntiata autem fuit lex spiritus, in qua typicum palcha peregrit Christus legislator: & verum palcha qui Deus est veteris & novi testamenti tradidit: in qua cenam mysticam suis Discipulis, Agnus Dei, qui mundi tollit peccatum, celebravit, & eis seipsum, tanquam vitulum sanguinum, sacrificavit: & veræ vineæ botrum calcavit: in qua Christus apicitur ab Apostolis surgens à mortuis: & fidem facit Thomæ, & per eum finibus terræ, quod sit Deus & Dominus: duas in se ferens naturas, etiam postquam surrexit à mortuis, & eis convenienter, duas operationes, & liberæ voluntates, quæ durabunt in seculum infinitum. Hæc est arx Ecclesiarum. Hæc est habitaculum Apostolorum. In hac, sanctissimi spiritus, in varijs sonis & linguis, & in specie ignis, effusus fuit aduentus Apostolis. In hac cum ille Theologus accepisset Deiparam, subministrabat ei ea quibus opus habebat. Hæc est mater Ecclesiarum, quæ sunt per vniuersum orbem terræ. In hac vitam egit Dei mater, postquam filius surrexit à mortuis. In ea ergo beata virgo iacebat super aliquem felicissimum lectum. Sed cum ad hunc locum peruenit oratio (vt enuntiem meum animi motum) ardentissima accensus face desiderij, à quodam horrore occupor, & lachrymis quæ pariunt lætitiā, ipsum beatū, & amabilem lectum amplectens, qui est plenus miraculis: qui accepit tabernaculum, quod est vitæ principium, & eius accessione fuit particeps sanctificationis. Ipsum sacrum atque adeo sacratissimum tabernaculum, & spectatu dignissimum, mihi videbar proprijs completi manibus, oculos, & labra, & frontem, & collum, & genas membris admoveans. Et contactum sensi, perinde ac si constaret ex præsentem corpore. Sed cum essem contemplatus, non potui videre oculis quod desiderabam. Quomodo enim, quod sublime raptum est in templa celestia? Et hæc quidem nunc. Quinam autem ei habitus sunt honores ab eo qui lege sanxit esse honorandos parentes? Eos quidem qui dispersi erant per vniuersum orbem terræ multiplicibus & varijs, sed numerosis linguis spiritus: & verbi lagenæ captos homines deducebant ex profundo erroris ad spiritalem & celestem mensam cœnæ mysticæ: sacri, in quâ, communi spiritualium sponsi cœlestis nuptiarum, quas pater filio, qui est eiusdem naturæ & potentia, splendide celebrat, & planè regit. Eos, inquam, iussus diuinus, nempe nubes, tanquam quoddam rete, vrgebat ex finibus terræ, veluti quoddam aquilas cogens, & congregans. Vbi enim cadauer, illic congregandas esse aquilas, dixit veritas. Nam etsi de ipsius qui hæc dixit magno & glorioso aduentu in prædictum fuit: non absurdè tamen, tanquam quoddam condimentum orationis, hic quoque assumetur. § Aderant ergo ij qui Verbum & ipsi viderant, & ei seruierant, eius quoque matri vt debebant, ministraturi & tanquam præclaram & pretiosam hæreditatem ab ea hausturi benedictionem. Cui enim dubium est, eam esse fontem benedictionis, & omnium bonorum scaturiginem? simul autem aderant eorum quoque asseclæ, & successores, & ministerij & benedictionis simul futuri participes. Quorum enim labor communis, conueniens erat, & fructus quoque essent communes. Aderat verò eorum quoque, qui erant in Hierusalem, quicunque erat cœtus à Deo electus. Oportebat autem iustos quoque, & Prophetas qui olim fuere, vnâ sequi, futuros huius sacri conuentus participes: qui prius annunciârunt, fore vt ex ea propter nos carne suscepta benignus Deus Verbum nasceretur. Sed neque cœtus Angelorum aberat. Quicquid enim Regi sua sponte obediebat, & ideo ei assisendi honore dignum habebatur, id tanquam satellites adesse oportebat ad honorandam eius matrem secundum carnem. Ei omnes aderant resplendens face spiritus, & præclaris illustrante splendoribus eos qui reuerentia & metu, & immobili desiderio synceros mentis oculos in eam defigebant. Nullus enim ordo ex iis qui in celo sunt, qui non vnanimiter adfuerit: nec quisquam inuentus est, qui eò quod in supernis versaretur, & cum inferioribus non comparandus esset, descenderet: & omnia quæ diximus munera obire recusavit. Hic fuerunt verba inspirata, & dicta diuinitus. Hic hymni diuini, qui dicuntur 6. in discessu. Oportebat enim propterea quoque laudare Dei plusquam infinitam bonitatem, & quæ est omni magnitudine superior, magnitudinem: et infinitam potentiam, & quæ omnem sublimitatem & altitudinem exuperat, eius in nos moderatorem: plusquam infinitas diuitias eius quæ comprehendere non potest, benignitatem: inexplabilem abyssum charitatis, quemadmodum à sua maiestate non discendens, ad eam quæ in altum extollit, descendit exinanitionem, id cum eo, Patre quoque comprobante, & spiritu, quemadmodum qui essentia, ex vtero muliebri supersubstantialiter accepit essentiam: quemadmodum Deus est, & homo factus est, & simul manet vtrunque, quemadmodum neque excessit ex essentia diuinitatis, & similiter atque nos fuit particeps carnis & sanguinis, quemadmodum qui implet omnia, & est super omnia, & vniuersa simul fert verbo oris sui, habitauit in loco angusto: quemadmodum materiale, & quod erat instar fœni corpus insignis huius virginis accepit, consumentem ignem diuinitatis: & tanquam aurum purum, & minimè adulteratum

§ vide esse verum quod vulgo dicitur omnes Apostolos interfuisse dormitioi sacratissimo virginis.

¶ Nota quod et tunc dicebantur hymni in discessu hominis.

tum, nequaquam consumptum fuit, Deo hæc volente. Nam si Deus quidem velit, possunt omnia fieri. Sin autem nolit, minimè possunt. Post hæc autem inter eos quoque mota est dicendi contentio, non vt se inuicem superarent (hoc enim est mentis laborantis vanæ gloriæ cupiditate, & procul remota à diuina voluntate) sed vt de prompto & alacri animi studio & viribus nihil remittentes, Deum celebrarent, & matrem eius honorarent. Tunc tunc Adam & Eva nostri generis primi parentes, exultantes clarè suis labris exclamârunt: Tu beata filia, deleuisti poenas nostræ transgressionis. Tu cum quod corrumpi poterat, tanquam hæreditarium, corpus, à nobis accepisses, in vtero nobis gestasti indumentum incorruptionis. Tu cum à nobis originem duxisses, vt bene simus, vicissim reddidisti: dolores partus soluisti: mortis fascias perfregisti: nobis antiquum restituisisti habitaculum. Nos clausum paradysum: Tu ligni vitæ viam aperuisti. Per nos, ex ijs quæ bona erant, venere quæ erant molesta: Per te, ex ijs quæ erant molesta, rediere quæ erant meliora. Et quomodo morti es obnoxia, quæ es inremerata? Tu es pons ad vitam, & scala ad cælos. Tibi mors quodammodo erit cymba, qua traiciaris ad immortalitatem, verè beata inter mulieres, & vndique beanda. Ecquisnam talis, nisi verbum hoc passum, quatenus, fuit oblatum, quod dum pateretur, mentem ipsam vicit? Plaudebat vniuersus quoque chorus sanctorum, dicens: Tu nobis eam quæ expectabatur adimplesti lætitiā. Per te enim soluti sumus à vinculis mortis. Agendum huc ad nos veni. O diuine, & qui vitam adfers thesaurum. Veni ad nos desiderantes, quæ finem nostro imposuisti desiderio. Sed non paucioribus verbis eam vicissim retrahebat multitudo sanctorum, qui adhuc erant in corpore, dicens: Mane nobiscum, quæ es nostra consolatio: quæ es nobis vnicum in terra solatium. Ne nos relinquant orphanos, quæ es mater misericordiæ, venientes in periculum. Habeamus te laborum requiem, & sudorum refrigerationem. Tibi si velis manere, in tuâ est potestate: & si velis recedere, nihil est impediendi. Si recedis, quæ es Dei tabernaculum, nos quoque recedemus, qui vocati sumus tuus populus propter tuum filium. Te solam in terra relictam habemus recreationem. Tecum viuentem simul viuere, & cum moriente mori est beatum. Quid autem dicimus morientes? Nam tua quidem est vita mors: & vita es melior: & hanc vitam superasti incomparabiliter. Nobis autem quemadmodum erit vita vitalis, si te non habeamus cū qua versemur? Hæc mihi videntur Apostoli cum tota Ecclesia congregatione dicere beatæ Virginis. Sed cum ad excessum è vita festinantem: & illum desiderantem vidissent Dei matrem, conuersi sunt ad hymnos, qui dicuntur in excessu, diuina impleti gratia, & os commendantes spiritui, & à carne excedentes, & vnâ cum emigrante Dei matre emigrare cupientes: & quoad eius fieri poterat, vehementi animi studio præmigrantes. Postquam autem omnes desiderio simul & debito satis fecerunt, & ex multis floribus, variisque hymnis contextam sacram contextuere coronam, benedictionem, tanquam aliquem à Deo datum thesaurum accepere, quæ in exitu postrema dicuntur verba, dicentes. Ea autem, quantum ego possum scire, fluxam & inanem vitam præsentem enunciabant, & quæ erant occulta, in apertum producebant futurorum mysteria. Deinde quædam his conuenientia, & consequentia tunc videntur esse facta. Aduenit enim Rex, vt mihi quidem videtur, ad suam parentem, diuinis quoque, & ab interitu alienis manibus suscepit eius puram, & nulli culpæ affinem animam. Et ea quidem dixit, vt est consentaneum: In manus tuas fili, commendo spiritum meum: suscipe tibi charam animam, quam conseruasti alienam ab omni reprehensione. Meum corpus tibi trado, & non terræ. Custodi saluum quod tibi placuit habitare: & cum natus esses, conseruasti virginem. Tu me ad te transfer, vt vbi tu es, fœtus meorum viscerum, ego quoque tecum degam. Ad te enim propero, qui ad me ventitasti citra vllam spatij distantiam. Tu meis filiis maximè desiderabilibus, quos tibi placuit vocare fratres, estote mei discessus solatium. Benedictioni eorum adijce benedictionem, per mearum manuum extensionem. Deinde cum manus sustulisset, vt erat consentaneum, eis benedixit qui erant congregati. Cum hæc autem fecisset & audisset à filio: Veni benedicta mater mea, in requiem meam. Audi, surge, propinqua mea, pulchra inter mulieres. Ecce hyems præterit, venit tempus putationis. Pulchra es propinqua mea, & macula non est in te. Odor vnguentorum tuorum supra omnia aromata. Hæc (inquam) cum audisset sancta, deponit spiritum in manibus filij. Quid deinde sit? Elementorum, vt mihi quidem videtur, factus est motus & alteratio, vorticesque & strepitus. Laudesque dignas canebant Angeli, præcurrentes, deducentes, consequentes: partim quidem sanctissimam, & nulli culpæ affinem animam comitantes, & simul accedentes, donec regali throno stitissent: partim Reginam, partim autem diuinum & sacrum corpus circumdantes, & canticis, quæ Angelis digna erant, Dei matrem celebrantes. Quid verò ij, qui aderant sanctissimo & sacratissimo corpori? Meru, & desiderio & lachrymis exultationis 7 diuinissimum & sanctissimum circumstantes tabernaculum amplectebantur

7 Hæc quæ molesta dicit in honore diuinissimi & sanctissimi corporis beatæ virginis: quanta est delata fuerit ab omnibus reuerentissim.

bantur, osculabantur, omnibus membris os admouebant, ex contactu repleti sanctificatione & benedictione. Tunc autem morbi quidem fugiebant, fugabantur turbæ dæmonum, omni ex parte compulsa ad sola loca subterranea. Aer, æther, & cælum ascensu spiritus sanctificabatur: terra autem depositione corporis. Sed neque aquæ natura erat expers benedictionis. 8 Lauatur enim aqua pura, quæ non eam mundabat, imò verò ipsa sanctificabatur. Hic furdis quidem perficiebatur auditus: claudis autem integer reddebatur ingressus, firmæque & solidæ fiebant bases pedum: cæcis restituebatur visus: accedentibus peccatoribus disrumpebantur chirographa. Deinde quid? Mundum in mundis inuoluitur syndonibus, & in lecto rursus Regina imponitur. Deinde 9 lampades, & vnguenta, & hymni, quibus eam prosequabantur. Angelis quidem suis linguis canentibus hymnum eis conuenientissimum: Apostolis autem, & à Deo inspiratis patribus, Deo grata canentibus canticis, & quibus applaudebat spiritus. Tunc tunc arca Domini sublata, ex monte Sion, vecta inclytis humeris Apostolorum, in cæleste templum transmittitur per mediam ciuitatem, tanquam quædam sponsa speciosa, decorata splendore spiritus ad quem non patet aditus: & sic fertur in sacratissimum prædium Gethsemanes, Angelis præcurrentibus, consequentibus, alis contegen- tibus, & Ecclesiæ rota congregatione. Et quomodo Rex Salomon, propter arcæ requiem in templo Domini, quod ipse construxit, omnes seniores Hierusalem vocauit ad concio- nem in Sion, vt transferret arcam testamenti Domini de ciuitate Dauid, quæ erat Sion: & sustulerunt Sacerdotes arcam, & tabernaculum testimonij: Ipsi verò, & Leuitæ, & Rex, & vniuersus populus ante arcam sacrificabant boues, & oves innumerabiles, qui & intulerunt ipsam arcam testamenti Domini in locum eius, in Daber domos, in sancta sancto- rum, sub alas Cherubin: Sic tunc propter requiem arcæ intelligentis non testamenti Do- mini, sed ipsius hypostasis Dei verbi, ipse nouus Salomon, qui est Princeps pacis, & vniuersi optimus architectus, mentium cælestium supermundanos ordines, & noui testamenti pro- ceras, Apostolos inquam, cum vniuerso populo sanctorum, qui erat Hierosolymis hodie cõ- gregauit: & animam quidem per Angelos in sancta sanctorum, quæ sunt exemplaria vera & cælestia, introducit, sub ipsas alas quadruplicis formæ animalium, & suo scilicet 10 throno in interiori tabernaculo, in quod præcursor ipse Christus ingressus est corporaliter. Portatur autem corpus manibus Apostolorum, Rege Regum id tegente splendore suæ quæ sub aspe- ctum non cadit, diuinitatis: & toto coetu populi præcurrente, & sacras voces emittente & sacrificante sacrificium laudis, donec in sepulchro, tanquam in thalamo, & per ipsum in deli- tijs Eden, & in cælestibus repositus fuit tabernaculis. Aderant autem forte ex Iudæis non nulli. Operpretium enim est, tanquam obsonio condimentum, id quod multorum labris profertur, admiscere narrationi. Aiunt, cum fuissent in descensu montis ij qui tollebant beatum corpus Dei matris, Hebræum quendam seruum peccati, & qui foedus iniuerat cum errore, imitantem seruum Caiphæ, qui Dominico, & diuino Christi Dei vultui impigrit colaphum, cum effectus esset instrumentum diaboli, audaci & considerato impetu, & infeli- ci impressione irruisse in diuinissimum illud tabernaculum, ad quod timentes accedunt Angeli: & cum ambabus manibus furiose grabatum apprehendisset, id in humum deiecere voluisse, inuidia illius, qui est autor malorum. Et hoc quidem fuit eius facinus. Sed labore præuonit fructus: & amarum collegit vnam, & dignam sui animi instituto. Aiunt enim ei defecisse manus. Et licebat videre eum qui sua manu audax & nefarium fecerat facinus, repente carere manibus, donec mentem conuertit ad fidem & penitentiam. Cum primum enim constitissent ij qui grabatum portabant, & mutilata brachia imposuissent infelix taber- naculo, quod vitæ dedit principium, & peperit admirabiliter, ex manco manibus sanus & saluus euasit. Solent enim magna ex parte calamitates quoque sapientia & salutaria parere consilia. Sed reuertamur ad propositum. Hinc ad sacratissimam deducitur Gethsemane. Rur- susque amplexus, & rursus encomia, hymni sacri, & genuum inflexiones, & lachrymæ, & ex animi mœrore, & desiderio sudorum fontes circumfluentes: licebatque videre sudores, & lachrymas de fluxu contententes. Sic igitur sanctissimum corpus præclarissimo im- ponitur monumento. Sed hinc tertio die ad cursus cælestes in cælestia transfertur curricula. Non oportebat enim hoc diuinum habitaculum, fontem, qui non potest exhauriri, aquæ remissionis, cælestis panis terram inarabilem, botri ambrosiæ terram inirrigabilem, semper florentem, & fertilem oleam paternæ misericordiæ, coerceri in sinu terræ. Sed quomodo quod ex ea consistit, Verbi Dei corpus sanctum, & integrum, & interitui minime obnoxium, tertio die resurrexit ex monumento: ita etiam eripi e sepulchro decebat, & matrem transferri ad filium: & quomodo ipse ad eam descendit, ita etiam eam illi dilectissimam ad ipsum extolli in ruitus & perfectius tabernaculum, nempe in ipsum cælum. Oportebat eam, quæ Deum Verbum in suo vtero hospicio exceperat, collocari in diuinis sui filij ta- bernaculis:

9 Vide morem la-  
uanæ mortuorum  
corporis.

9 Sancta Genitrix  
cum lampadibus,  
vnguentis, et hym-  
nis etiã angelicis,  
sepelitur, et quidẽ  
honorificè ijsime.

10 Anima sanctis-  
sime Virginis in  
throno ijsitur ij  
Dei.

bernaculis: & quomodo dixit Dominus, debere se esse in iis quæ sunt sui patris, ita etiam matrem oportebat habitare in regia filij, in domo Domini, & in atrijs domus Dei nostri. Si enim in ipso est habitatio omnium qui lætantur, vbi est causa lætitiæ, oportebat eius quæ in pariendo integram conseruauit virginitatem, incorruptum conseruari corpus etiam post mor- tem. Oportebat eam, quæ Creatorem in sinu gestauit infantem, in diuinis versari taber- naculis. Oportebat sponiam, quam pater despondit, degere in thalamis cælestibus. Oportebat eam, quæ Iuum filium in cruce aspexerat, & doloris, quem in partu effugerat, gladiũ in corde acceperat, videre sedentem cum patre. Oportebat Dei matrem possidere ea quæ sunt filij, & tanquam Dei matrem, & ancillam, adorari ab omni creata natura. Nam etli semper quidem à parentibus ad filios descendit hæreditas: nunc (vt dicit quidam sapiens) ad fluuiorum caput fontes procedunt. Filius enim vniuersam creatam naturam redegit in matris seruitu- tem. Agedum ergo nos quoque hodie Dei matri diem festum celebremus, qui solet in discessu: non tibias aliquas ferentes, & Corybantes, & matris falsorum, qui vocantur, Deorũ, vt ipsi dicunt, peragentes orgia: quam etiam multis filijs fecundam stulti confingunt: sermo autem veritatis ostendit carere filijs, Demones sunt hæc adumbrata spectra, qui id quod non sunt temerè simulacra ac representant, eorum qui falluntur ignoracionem habentes adiutrice. Quemadmodum enim gignit ex coniunctione id quod est incorporeum, & quonã modo coi- bit, & quis Deus est id quod prius quidẽ non erat, ducitur autem ad generationem. Quod autem dæmonum genus fit incorporeum, est cuius manifestum, vel ijs etiam qui mētis ocu- lis cœcunt. Alicubi enim dicit Homerus, se dignorum deorum statum exponens. Nō esca ijs panis, calidum nec potio vinum est. His deest hinc sanguis, immortalesque vocantur. Non est eis, inquit, esca panis, neque quod calefacit vinum est eis potus. Ea de causa deest eis san- guis, hoc est, non habent sanguinem: & nominantur immortales. Propriè autem & verè di- xit illud, Vocantur. Nam vocantur quidem immortales, non sunt autem id quod vocantur. Sunt enim mortui morte vitij. Nos verò quibus est verus Deus id quod colitur: Deus, qui non ex ijs quæ sunt, productus est ad hoc vt esset, sed qui semper est ex eo, qui est semper, su- pra causam, & rationem, & notionem temporis & naturæ, matrem Dei colimus & venera- mur, non eius diuinitatis ex ipsa describentes generationem, quæ est sine tempore: Dei enim Verbi ex Deo generatio est sine tempore, & patri cœterna, Sed secundam consistentes ge- nerationem, per voluntariam carnis susceptionem, atque eius causam & scientes, & dicen- tes. Carne enim induitur is qui est sine principio, sine corpore, propter nos, & propter nostrã salutem, vt simile seruet simili. Et cum carnem suscepisset ex hac sacra virgine sine coniun- ctione, nascitur ipse manens totus Deus, & totus factus homo, ipse totus Deus cum carne sua, & totus homo cum eius plus quàm diuinitate. Sic Dei matrem cognoscentes hanc virginẽ, celebramus eius dormicionem: non hanc Deum appellantes (Absit: est enim gentilium nu- garum hæc fabulari: nam eius quoque mortem annunciamus) sed Dei carne induti matrem cognoscentes, hanc hodie sacris prosequimur canticis, nos qui hoc adepti sumus, vt Christi populus & simus & dicamur. Hanc nocturnis honoremus stationibus. Hanc animi & cor- poris castitate oblectemus, quæ re vera post Deũ casta est supra omnes. Solent enim natura- liter similia gaudere similibus. Hanc colamus egenorum commiseracione. Si enim Deus nul- la re æquè colitur, atque misericordia: quis contradicet matrem quoque non lætari similibus? Hæc publicauit ineffabilem Dei in nos abyssum. Per eam nobis cum eo magno plausu imita fuit reconciliatio, paxque, & gratia fuit donata: & simul cum Angelis choreas ducunt homi- nes: & filij Dei sumus effecti, qui prius eramus contemptui, & notati infamia. Ex hac botrum vitæ deceptus sumus, Ex hac colligemus germen incorruptionis. Hæc nobis bona conciliauit. In hac, Deus quidem homo, & homo Deus factus est. Et quid hoc admirabilius? quid beati- us? Caligo metu, timens id quod dicitur: Cum Maria prophetissa, O animæ iuuenes, cho- ros ducamus cum tympanis, mortificantes membra quæ sunt super terram: hoc enim est mysticum tympanum. Iubilemus in arca Domini Dei, animæ iubilacionibus, & muri ca- dent Hierichuntini, contrariarum, inquam, potestatum infestæ munitiones. Post Dauid exi- liamur spiritu. Arca Domini hodie requieuit. Clamemus cum Gabriele, qui primum locum obtinet inter Angelos: Aue gratia plena, Dominus tecum. Aue gaudij pelagus, quod nō po- test consumi. Aue vnicum molestiarum leuamen. Aue medicamentum, quod medetur cor- dis doloribus. Aue, per quam mors quidem fuit expulsa, vita autem introducta.

Tu verò, O sacrorum sepulchrorum sacratissimum, post Domini quidem, sepulchrum, quod vitæ dedit principium, quod fuit fons resurrectionis (etenim loquar, tanquam cum ani- mato) vbi est aurum purum, quod manus Apostolorum in te reconciderunt? Vbi sunt diui- tiæ, quæ cõsumi nequeunt? Vbi est, qui Deum suscepit thesaurus? Vbi est mensa animata? Vbi est nouus liber, in quo ineffabiliter Deus verbum inscriptus fuit sine manibus? Vbi est aby-  
sus

11 Dei matris dis-  
festi celebremus.

fus gratia? Vbi est pelagus curationum. Vbi est valde desiderabile & admirabile corpus Deiparæ? Quid quæritis in sepulchro eam quæ ad cælestia translata est tabernacula? Cur à me custodia rationem exposcitis? Non licet mihi iussis diuinis resistere. Corpus sacrum, & sanctum relictiis syndonibus, cum me impertisset sanctificatione, & vnguento, bonoque odore repleuisset, & templum diuinum effecisset, abis raptum sublime, comitantibus Angelis, & cælestibus omnibus. Nunc me defendunt Angeli. Nunc diuina in me habitat gratia. Ego euasi officina medicinarum ægrotantibus. Ego sum fons perennis curationum. Ego remedium aduersus demones. Ego sum confugium omnibus refugientibus. Fide populi accedite, & tanquam ex fluuio haurite charismata, fidem habentes non hæsitantem. Accedite, qui lititis: venite ad aquam (iubet Esaias) & qui non habetis pecuniam, properate, emite sine pretio, Ego omnibus exclamaui Euangelicè: Qui litit 12 morborum medicinam à perturbationibus animi liberationem, peccatorum absterfionem, ab omne genus insultibus alienatione, regni cælorum requiem: ad me fide veniat, & hauriat fluentum gratiæ, quod magnæ est virtutis, & vtilitatis. Quomodo enim aquæ operatio, quæ est simplex & vnica, terræ quoque & aëris & solis omni ex parte lucentis, mutat vnicuique eorum qui eam participantur, conuenienter eorum naturæ: & in vite quidem fit vinum, & in olea oleum: ita etiam gratia, licet sit simplex & vna, variè tamen, & habita ratione vsus vniuscuiusque beneficio afficit eos qui sunt participes. Ex mea natura non habeo gratiam. Sepulchra fœtere solent, triffitiâ conciliare, lætitiæ esse aduersa: Ego autem euasi vnguentum pretiosum, & boni odoris particeps, vnguentum, inquam, tam odoriferum, & tantæ efficacitæ, vt vel parua sui portione donec defensionem, quæ auferri nequeat. Sunt enim re vera eiusmodi charismata diuina, vt ea nullam vnquam inducant pœnitentiam. Letitiæ fontem excepti hospitio, & diues remanū perenni eius scaturigine. Videtis amici patres, & fratres, quæ nobis porrigit sepulchrum gloriosissimum? Quod autem hæc ita se habeant, in Euthymiacæ quoque historia libro tertio, capite quadragesimo, his verbis scriptum est. Superius quidem dictum est, quòd Constantinopoli multas Christo erexit Ecclesias sancta Pulcheria. Ex his autem vna est, quæ in Blachernis fuit ædificata, in principio imperij diuinæ memoriæ Marciani. Ii ergo, scilicet Pulcheria & Marcianus, cum illic ædificasset domum venerabilem maximè celebrandæ & sanctissimæ Deiparæ, & semper virgini Mariæ, & eam omnibus exornasset ornamentis, quærebant eius sanctissimum corpus, quod Deum susceperat. Et cum accessissent Iuuenalem Hierosolymitanum Archiepiscopum, & Palæstinæ Episcopos, qui in regia vrbe versabantur propter synodum, quæ tunc facta est Chalcedonæ, dicunt eis: Audimus esse Hierosolymis primam & egregiam sanctissimæ Deiparæ, & semper virginis Mariæ Ecclesiam in prædio quod vocatur Gethsemane, vbi eius, quod vitam portauit, corpus fuit in loculo depositum. Volumus ergo eius huc adduci reliquias ad custodiam huius Regiæ ciuitatis. Excipiens autem respondit Iuuenalis: In sancta quidem, & diuinitus inspirata scriptura de discessu sanctæ Deiparæ Mariæ nihil traditur. Ex antiqua autem & verissima accepimus traditione, quòd tempore gloriôsæ eius dormitionis, vniuersi quidem sancti Apostoli, qui orbem terræ ad salutem gentium obibant, momento temporis sublimè sublatis conueniunt Hierosolymis. Et cum apud eam essent, eis visio extitit Angelica, & audita fuit diuina hymnodia præstantiorum potestatum, & sic cum diuina gloria & supercælesti, in manus Dei sanctam tradidit animam ratione quadam ineffabili. Quod verò Deum suscepit eius corpus, cum Angelica & Apostolica hymnodia, elatum, vestis ei factis in loculo fuit depositum Gethsemane. Quo in loco Angelorum chorea, & hymnodia mansit tres dies perpetuos. Post tres dies autè Angelica cessante hymnodia, qui adierant Apostoli, cum vnus abfuisset, & post tertium diem venisset, & quod Deū suscepit corpus adorare voluisset, loculū aperuerunt: sed intemeratum quidem, & omni ex parte laudandum corpus nequaquam inuenire potuerūt. Cum ea autem sola inuenissent, in quibus fuerat compositum & positū, & ineffabili qui ex ijs proficisceretur, essent odore repleti, locum clausurunt. Qui mysterij obstupescit miraculo, hoc solum poterant cogitare, quod cui placuit in propria persona carne indui, & ex sacrosancta virgine homo fieri, & nasci in carne Deus verbum, & Dominus gloriæ: & post partū, eius incorruptā conseruauit virginitatem, ei quoque visum est, postquā ea è vituis excessit, intemeratū eius & impollutū corpus honorare translatione, ante commune & vniuersalē resurrectionē. Tunc autè adierant cū Apostolis sanctissimus Timotheus Apostolus, & primus Episcopus Ephesorum, & Dionysius Areopagita: sicut hic ipse magnus testatur Dionysius in iis que de B. Hierotheo, qui ipse quoque tunc aderat, conscripsit ad dictū Apostolū Timotheum: sic dicens: Nam etiam apud ipsos à Deo afflatus sacrorum Antistites, quando nos quoque, sicut ipse nosse, & multi ex sacris nostris fratribus ad spectaculum corporis quod vitæ principium dedit, & Deum suscepit conuenimus (Aderat autem & Domini frater Iacobus, & Petrus suprema & antiquis-

22 Ecce quot & quæuis virtutibus decoratur Mater dei sepulchrum.

antiquissima Theologorum summitas) & postquam eam vidissemus, visum fuit vt omnes sacerdotum hymnos canerent, & laudarent prout poterat vnusquisque infinitam bonitatem diuinarum virtutum: post Theologos ille, vt scis, vicit omnes alios mystas sacrorum, vt qui planè excederet, & à se omnino abduceretur, & in ea quā hymnis celebrabat afficeretur societate & communionem, & ab omnibus, à quibus audiebatur, & videbatur, & cognoscebatur, & non cognoscebatur, iudicaretur esse à Deo afflatus, & diuinus scriptor hymnorum. Et quid tibi amplius dixerim de iis que illic diuinè dicta sunt. Etenim nisi mei quoque sum oblitus, scio me sepius multosque alios, à te audissemus quædam partes illorum Deo afflantium hymnorum. Hæc cum audissent Imperatores, petierunt ab ipso Archiepiscopo Iuuenale, vt sanctus ille loculus cum vestibus clarissime & sanctissimæ Deiparæ Mariæ sigillo munitus ad eos mitteretur. Quæ cum missa fuissent, ea deposuerunt in veneranda æde, quæ ædificata fuerat in Blachernis. Et hæc quidē sic. Quid nos autem dixerimus sepulchro: Tua quidem gratia est perennis, nec vnquam deficit. Sed non diuina virtus ijs circumscribitur: neque Dei matris beneficia habitant in solo monumento. Si enim solo sepulchro circumscriberentur, donum paucis suppetere diuinitus. Nunc autem in omnibus mundi finibus est abundè distributum. Nosram ergo memoriam efficiamus repositorium Deiparæ. Hoc verò quomodo erit? Ea fuit virgo, & amatrix virginum: Ea fuit casta, & amatrix castorum. Si ergo cum corpore mētem quoque castam habuerimus inhabitantem, eius gratiam possidebimus. Fugit enim omnem limum: & omnes cœnos declinat animi motus. Abhorret ingluuiem turpissimæ fornicationis, infesta est vitij, ac exoranda: eius cogitationes fugit, tanquam fœtus viperarum. Turpia verba & scurrilia repellit, & cantica: vnguenta meretricia reiicit. Odit iræ tumores: Inhumanitatē, & inuidiam, & lites non admittit. Auersatur vanam gloriam, quæ ponit studium in rebus inanibus. Ampullis superbiæ hostiliter aduersatur. Odium, & iniuriæ acceptæ recordationem odit, vt salutis aduersariam. Omne vitium reputat, tanquam virus lætiferum. Delectatur autem horum contrarijs. Contraria enim contrarijs curantur. 13 Iucundum est ei ieiunium, & continentia, & Psalmorum cantica. Castitati, & virginitati, moderationique, & temperantiæ assentitur, & cum eis pacem agit perpetuam: & eas benignè amplectitur. Moderatum, & mansuetum diligit & fouet animum. Charitatem, & misericordiam, & humilitatem in honore habet, tanquam suas nutrices. Et (vt semel dicam) molestū quidem est ei omne vitium. Omni autem virtute delectatur, vt quæ sit ei nota & familiaris. Si ergo quæ prius quidem dicta sunt, omni animi impetu declinauerimus, virtutes autem omni studio dilexerimus, & eas habuerimus nobis familiares: veniet frequenter ad suos famulos, omnium bonorum cœtum secum simul atrahens: & Christum suum filium, & omnium Regem, & Dominum vnā assumet, vt in nostris cordibus inhabitet. Cui gloria, honor, potētia, maiestas, & magnificentia: Cū patre principij experte, & sanctissimo & viuifico spiritu: Nūc & semper & in secula seculorum. Amen.

De Hierotheo in 2 intelligit.

13 Hæc virtutes, quæ sunt gratæ, & beatæ virginis, displicent nostris: & peris hereticis non ergo hi amantur ab eis.

## MIRACULA SANCTISSIMÆ DEI

Genitricis, per beatum Gregorium Episcopum Turo-nensem descripta.

Ac primum De Basilica eiusdem ab Imperatore Constantino extructa.



**M**ARIA virgo gloriosa genitrix Christi, vt ante partum, ita virgo creditur & post partum. Quæ (vt supra diximus) Angelicis choris psallentibus in paradysium, Domino præcedente, translata est. Cuius basilica ab Imperatore Constantino admirabili opere fabricata reuicet, ad quam adductæ columnæ cum præ magnitudine leuari non possent, eò quòd esset circuitus earum sexdecim pedum, ac diebus singulis casto labore fatigarentur, apparuit artificis sancta virgo per visum dicens: Noli mæstus esse, ego enim tibi ostendam qualiter hæc queant eleuari columnæ: & ostendit ei quæ aptarentur machinæ, qualiter suspenderentur coclæ, atque funes extenderentur, illud addens: Coniunge tecum tres pueros de scholis, quorum adiutorio hoc possis explere. Qui euigilans quæ præcepta fuerant, cum coaptasset, vocatis tribus pueris à scholis, erexit summa velocitate columnas. Præstitum est populis spectare miraculum admirandum, vt quod multitudine virorum fortium eleuare nequiebat, tres pueruli absque virtute perfecti operis subleuant.

Huius festiuitas sacra mediante mense Augusto, 2 celebratur. Nam in oratorio Marcianensis domus Aruerni territorij eius reliquæ continentur. Adueniente verò hac festiuitate ego ad celebrandas 3 vigiliis ad eum accessi. Cumque per obscuram noctem properare ad

Habetur in opere eiusdem in gloria plurimorum martyrum edio. ca. 8.

2 Ecce quomodo antiqui principes templa magnificè in honorem Dei, et sanctissimæ eius genitricis ædificabant, cum primum ad fidem conuerterentur. vnde et est opus multum, sed bonum Ecclesiam ædificare.

3 Festiuitas beatæ virginis, quæ medio mensis Augusti celebratur, est eius Assumptio. Vide verū esse quod olim ante festum solennia, vigilia nocte celebrantur in ecclesiis.



oratorium, suspicio à longè per fenestras ita immensam claritatem effulgere, vt putaretur ibi multitudo lichnorum aut cereorum esse accensa. Credens igitur quòd aliqui deuotior iam nos ad celebrandas vigilias præcessissent, accedo ad ostium, pulso, nec quenquam inuenio, sed reperit ostium clauè munitum, cunctaque silentio data deprehendo. Quid plura? transmittimus ad custodem, cui tunc erat obseruandi cura, vt scilicet ostium clauè exhibitâ referaret. Dum autem ille venit, nos accendimus à foris cereum. Interea aperitur sponte & ostium: ingressi que nobis credo à caligine peccatorum meorum effugata claritas, quam admirabamur, apparente nostro cereo, discessit. Nihil tamen præter virtutem gloriosæ virginis aliud penitus videre potuimus, vnde claritas illa fuisse exorta.

De puero Iudæo valde memorandum miraculum.

Quid igitur in Oriente actum fuerit ad corroborandam fidem catholicam non silebo. Iudei cuiusdam vitarij filius, cum apud Christianos pueros ad studia literarum exercebat, quadam die dum missarum festa in basilica beatæ Mariæ celebrarentur, ad participationem gloriosæ corporis & sanguinis Domini cum alijs infantibus infans Iudæus accessit. Quo sancto assumpto gaudens ad domum patris reuertitur, illoque imperante, inter amplexus & oscula quæ acceperat cum gaudio refert. At ille Christo Domino, ac suis legibus inimicus, ait: Si cum iis infantibus communicasti, oblitus paternæ pietatis, ad vlciscendam Mosaicæ legis iniuriam patricida in te durus existam. Et apprehensum puerum in os fornacis ardentis proiecit, multaque ligna, quòd vehementius exureretur, iniecit. Sed non defuit illa misericordia, quæ tres quondam Hebræos pueros Chaldaico in camino proiectos nube rotulenta reserperat. Ipsi enim & hunc inter medios ignes, & paternarum flammarum moles latentem proflus consumi non patitur. Hoc cum audisset mater, quòd scilicet filium communem pater deliberallet exurere, cucurrit ad liberandum eum. Sed cum vidisset incendia ab ore fornacis patulo, huc atque illuc flamma dominante respergi, ornatum capitis ad terram proiecit, diffusaque cesarie, se miseram clamitans ciuitatem vocibus implet. At cum Christiani quod actum fuerat didicissent, concurreunt omnes ad tam iniquum spectaculum, retractisque ignibus ab ore fornacis, inueniunt puerum quasi super plumas mollissimas decumbentem. Quo extracto admirantur omnes illæsum, clamoribus locus ille repletur, & sic Dominum omnis populus benedicit. Conclamant etiam vt authorem huius sceleris in ipsas proiicerent flammis. Proiectum autem ita totum ignis absorbit, vt vix de ossibus eius paruum quodammodo relinqueretur indicium. Interrogantes autem infantulum Christiani, quale ei inter ignes fuisse vmbra culi, ait: Mulier quæ in Basilica illa, vbi panem de mensâ accepi, in cathedra residens paruulum in sinu gestat infanctem, hæc me pallio suo ne ignis voraret, operuit. Vnde indubitatum est, beatam ei Mariam apparuisse. Agnitam ergo infans fidem catholicam credit in nomine patris & filij & spiritus sancti, ac salutaribus aquis ablutus vnâ cum genitrice sua denuo est renatus. Multi autem Iudæorum exemplo hoc in vrbe illa saluati sunt.

De monasterio Hierosolymitano.

Monasterium est valde magnum in Hierusalem, non modicam habens congregationem, in quo loco deuotio populi sæpe plurima confert, ac etiam Imperatoris iussu, ibi non minima largiuntur. Accidit autem quodam tempore, vt præpenuria egestatis valde eis victus necessaria deficerent. Congregatio enim garrula monachorum cum vna atque alia die refectionis alimoniam non caperet, vociferant ad Abbatem, dicentes: Largire cibos, aut permittit discedere vnumqueque in locum quo vitam propagare possit, alioquin te inconsulto abcedimus, ne pereamus fame. Hæc his dicentibus, ait Abbas: Oremus fratres dilectissimi, & Dominus ministrabit nobis cibos: nec enim potest fieri, vt deficiat triticum in eius monasterio, quæ frugem vitæ ex vtero pereuntem intulit mundo, quibus vigilantibus nocte tota ac pallentibus, mane orto ita reperunt cuncta horreorum habitacula repleta tritico, vt vix vel referari ostium possent. Accepto autem cibo gratias egerunt Deo.

Post multos verò annos iterum deficiente cibo, clamauerunt monachi ad Abbatem: qui ait, Vigilemus, ac deprecemur Dominum, & forsitan transmittere dignabitur alimenta. Denique prosternuntur ad pavementum templi & vigilantes totam noctem in psalmis, hymnisque & canticis spiritualibus. Cum autem se post matutinas somno dedissent, venit Angelus & posuit super altare multitudinem innumeram auri. Erant autem ostia ædis obserata.

Exurgente autem mane Abbate cum monachis ad celebrandum, rursum vident multitudinem auri super altare. Et ait Abbas custodi ædium: Quis presertorum huc ingressus est qui hæc detulit? Respondit: Post egressum vestrum nullus huc hominum accessum habuit, sed ostij clauem munitam retinui, & mecum habui, donecurgerem ad commouendum lignum, Tunc stupens Abbas cum monachis munus celeste intelligit, gratias Deo agens celebrat.

Habetur ubi supra cap. 9.

4. Ecce quomodo in sacra Eucharistia verum Christi corpus et sanguis continetur.

Vbi supra cap. 10.

Vides vigilas, psalmos, organos, canticis spiritualibus horum mouas choro placuisse Domino, qui cor in inopia subuenit.

igit, comparatisque victui necessarijs, plebem creditam affluenter refecit. Nec mirum si 6 beata virgo sine labore suis protulit auxilium, quæ sine coitu viri concipiens virgo permansit & post partum, Huius beatæ virginis reliquias cum sanctorum Apostolorum vel beati Martini reliquijs super me in cruce aurea positas exhibeam. Cumque per viam graderemur, conspicio haud procul à via hospitium cuiusdam pauperis incendio concremari. Erat autem solijs, quæ ignibus maxima præstant fomenta, contactum. Currebat miser cum liberis & vxore aquam deportans, sed flammæ non mitigabantur. Tunc extractâ à pectore crucem eleuo contra ignem: mox in aspectu sanctarum reliquiarum ita cunctus ignis obstupuit, ac si non fuisset accensus.

De reliquijs beatæ virginis Mariæ.

Quidam reliquias beatæ Mariæ ab Hierosolymis accipiens, reuertebatur in Gallias, sed prius Romam adire disposuit. Verum vbi altas Italiæ solitudines est ingressus, incidit in latrones. Nec mora, spoliatur indumentis, & ipsa quoque capsâ, in qua 8 beata gestabat pignora, capitur. Existimantes enim inimici illi auri ibidem festertias aggregatas, extracta clauè omnia rimantur intentè: sed cum nihil in ea pecuniæ reperissent, extracta pignora in igne proieciunt, caesoque homine discesserunt. Tunc ille semiuivus exurgens, vt vel cineres exustorum colligeret pignorum, inuenit super carbones accensos illæsas iacere reliquias, ipsumque linteam, quo intiolutæ erant, ita admiratur integrum, vt non putaretur prunis iniectum, sed ex aquis collectum. Collegitque cuncta cum gaudio, & viam, qua pergebat, ingressus vsque ad Gallias peruenit incolumis.

De vltione peierantium.

In vrbe autem Turonica est Ecclesia sanctæ Mariæ virginis ac Ioannis Baptistæ nominis consecrata, in qua perituris vltio diuina apparuit. Quidam enim cum ad periurandum in hæc Ecclesiam fuisset ingressus, vbi manus ante altare stans sursum extulit, vt sacramentum mendax profereat, statim resupinus ruens ita caput in pavementum collisit, vt vix vel viues erigi potuisset. Ad se autem reuersus dolium periurij quod occultabat publicè patefecit. Vidimus enim & nos quosdam de Turonicis in loco eodem periurasse, qui ira diuino iudicio condemnati sunt, vt in ipsius anni curricula finirentur à seculo.

SANCTI PATRIS NOSTRI GERMANI

Archiepiscopi Constantinopolitani encomium in adorationem venerandæ zone sanctissimæ Deiparæ, & in depositionem sanctarum fasciarum Domini, & Dei, & Sâluatoris nostri Iesu Christi, necnon in Encæniam templi in quo illa deposita fuerant.

Apud Simeonem Metaphrasten.



GLORIOSA dicta sunt de te, ciuitas Dei: nobis diuinitus Dauid cecinit in spiritu: re vera ciuitatem, de qua gloriosa dicta sunt apertissimè vocans ciuitatem magni Regis. Quænam ea est? Existimo eum manifestissimè & sine vlla contradictione dicere eam quæ verè est electa, & omnibus superior, non domorum excellentia, & altitudine excitorum ædificiorum, sed diuinarum & sublimium virtutum magnitudine, & puritate omnibus antecellentem, Mariam nulli penitus culpæ asinum, & castissimam Deiparam. In qua qui verè est Rex Regum, & Dominus dominantium habitauit, vel potius in qua plenitudo totius diuinitatis habitauit corporaliter. Hæc verè gloriosa ciuitas, hæc Sion, quæ percipitur intelligentia. Hanc, vt arbitror, Dauid prædixit diuinus. Quòd si quis eius quoque domum gloriosam urbem vocauerit, non alienum à verò & honesto dixerit. Si enim ij quorum nomina in terris celebrata sunt, diurno tempore nominis memoriâ conseruant: aliorum autem, quorum nomina, quidè fas esset labijs proferte, columnæ & tæpla, & simulachra vsque in hodiernum diè est nomina tantum, sunt tamè extensa, & ipsi tanquàm adhuc superstites, resonant in auribus simpliciorum: quid dixerit quispiam de gloriosissima & laudatissima virgine: quæ est omnium ex parte intermerata, & nulli culpæ obnoxia? Nam si ea appellata est ciuitas animata Regis Christi, merito illius quoque templi sanctissimi cuius dedicationem hodie celebramus, & est, & nominatur ciuitas gloriosa. Ciuitas non terrestris, & mortali regi in ciuium numerum ascribens eos qui parente eius ditioni: sed cælesti, qui transmittit ad vitam æternam, & præbet Regnum suum iis qui ipsum sequuntur. Encæniorum autem nomen, id est, dedicatio.

6. Super beata virgo ad eam cum sancta confugitibus suis benigna prestat auxilium.

7. Sanctorum reliquijs que miranda præstant beneficia.

8. Sanctas reliquias beata pignora vocat.

Vbi supra cap. 281.

9. Vide quomodo seuera Deus iudicia exercuit contra peierantes in Ecclesia.

nis, o reuerendi auditores, ne recenter factis aedificijs, & modò coagmentatis constructionibus existimetis solum contineri, sed eam etiam quae in spiritu fit, renouationem significare, per quam homo noster internus, cum vetus & lacerum peccati exuerit indumentum, nouum pietatis induens viuat in vite nouitate. Illis enim delectatur virgo ab omni penitus macula aliena, qui virtutibus, & secundum Deum vitae pio instituto renouantur. Sic castae castis castè fruamur Encænensis: & tanquam ad ipsam praesentem, & omnia videntem accessuri, ita ad venerandum eius templum accedentes omnia componamus, & omnia mutemus in id quod est melius, actionem & contemplationem. Nihil sit nostro die indignum, non ingressus pedis, non risus dentium, vt dicitur, non vestis ornatus tendat ad indecorum. Quid dico? Ipsas quoque componamus cogitationes, & incesso eas esse Deo dignas ostendamus.

Hæc autem omnia præcedat etiam misericordia qua Deus colitur, vt mente, anima, & corpore encæniorum intemeratæ Dei secundum carnem matris diem nouo modo celebremus. Nam cum ea vnâ quoque elucet venerandæ eius zonæ & intemeratæ eius filij fasciarum. Christi veri Dei nostri depositio, & adoratio zonæ, inquam, maximè venerandæ, fasciarum pretiosissimarum: zonæ illius, quæ sanctissimum illud corpus constringebat, & Dei qui in vtero celebratur, concinebat: zonæ illius, quæ ad Dei arcu pulchre & honestè exornabat: zonæ, quæ sæpe humectabatur ex guttis lactis intemeratæ virginis. Nec existimet aliquis hoc esse absurdum ex iis qui lubenter reprehendunt, si ea tanquam animata alloquamur, & ea bonis verbis & laudibus prosequamur. Si enim vas quod vnguentum vel breui tempore continuit, eo effuso, diu seruat odorem, quid dixerit quispiam de ea Zona, quæ verè ineffumam, & diuinum vnguentum, purissimum, inquam, & ab omni reprehensione alienum Deiparæ corpus, diu inuoluit & est complexa? Non seruabit in æternum odorem curationum? & eos qui cum fide & desiderio ad eam accedunt, bono odore implebit, non quod egerunt, & effeminat, & est abiiciendum, sed diuino, & omni ex parte venerando, quod acerrimè expellit vitia animæ & corporis, & si vas, vt diximus, inanimatum, quod inanimatum cõtinuit vnguentum, scit esse eius qualitatis particeps, & grati odoris: quid dicemus de ea, quæ propinqua fuit animato Dei verbi habitaculo? Non occurrerimus? Non supplices, humi procidemus? Non purgationem animæ & corporis ab ea postulabimus? Omnia. Quid verò? Non perinde ac viuam alloquimur, & ei laudum cantica afferemus? Id certè faciemus. O zona, quæ iis qui ad te confugiunt, 2 das lumborum quidem mortificationem ad vitia, animi autem fortitudinem ad virtutum operationem. O zona, quæ nostræ naturæ imbecillitatem astringis, & roboras: & inimicos nostros tam qui sub aspectum cadunt, quam qui non cadunt, impedis. Sed qui mihi accidit, vt dum sanctissimæ compungeret desiderio & impetu vrgeret orationis: obliuisceret fasciarum? Non mirum, dum enim mater glorificatur, lætatur quoque & voluprate afficitur filius. Quinetiã legi cedentes naturæ, etiam si res sint supra naturam, matri primum munus obtulimus. Neque omnino id ægrè feret, qui est summè bonus Dominus. Cum enim verè homo ex ea progredi ei visum sit, & eius appellari filius, nos non condemnabit imprudentiæ, quæ exitit secundum hominem, is qui est summè misericors. Sed facta mentione fasciarum, rursus reuertor ad illam quæ Dominum peperit. Ea enim illas suis castis cõfecit manibus. Ipsa vt infantem oportuit, magnum Dominum maternis manibus in his inuoluit. Ipsa cum iis eum ferens in gremio lætatur, qui supra rationem præbebat omni naturæ spiritui, & augmentum. Sed o fasciæ quæ liberatorem Dominum inuoluitis, & nostrorum peccatorum catenas dissoluitis. O fasciæ quæ fortem Dominum constrinxistis, & imbecillitatem nostri generis roborastis. O fasciæ, quæ fideles quidem custoditis & conseruatis: eos autem qui contra se habent, ligatis & prostermitis. Sed o fasciæ, & zona veneranda, 3 tribute sanctificatione, corroboratiõne at & expiatione iis, qui fide accesserunt ad sanctum hoc templum, & cum desiderio vos colunt & adorant. O zona veneranda, quæ tuam ciuitatem circumdandas, & contines, & conseruas à barbarica illesam excussione. O zona pretiosa, quæ Deum verbum, cum esset in vtero, inuoluitisti, & curationem benedictionem affatim illinc hausisti, O iucunda zona, quæ à corruptione alienæ Dei matris summè honesto corpori honestè appropinquasti, & illinc induisti incorruptione, manens illabescata & aliena ab interitu: Vt ad nos peruenit quædam narratio veritatis consentanea. Sed quid conamur ingredi adyta, & septa festinamus transilire, eis verborum honorem pro dignitate conantes tribuere, quod profectò ne Angeli quidem possunt facere? Sed veniamus rursus ad supplicationem.

O veneranda zona summè venerandæ Dei matris, 4 accinge lumbos nostros veritate, iustitia, & mansuetudine. Fac nos hæredes, æternæ & beatæ vite: & hac nostram vitam interitu obnoxiam conserua, ne eam lædant inimici, tã qui sub visum cadunt quam qui non cadunt. Tuam hæreditatem, tuum populum, o intemeratæ zona intemerata cõserua, rectos fide, saluos vita quæ est secundum Deum, & nullo damno & iniuria affectos. Habeamus te

*1 Vult pesi posse a sacra Zona puri gationem animæ & corporis.*

*2 Ecce quæte viriutis sit hæc sacra tissima Zona.*

*3 Vides o Hereticæ, quomodo a fasciis Domini, & veneranda Zona expedit tribus aedentibus eã fide sanctificationem, corroboratiõnem, expiationem.*

*4 Quam miranda magna perit a ueneranda Zona.*

vires & auxilium, murum, & propugnaculum, portum, & salutare refugium. Tu autem o castissima, & optima, & summè misericors Domina, Christianorum solatium, eorum qui affliguntur potentissima recreatio, paratissimum refugium peccatorum, ne nos relinquant tua defensione. Nam si tu nos deserueris, quoniam confugiemus? Quidnam autem de nobis fiet, o sanctissima Deipara, & spiritus & vita Christianorum? Quomodo enim corpus nostrum vitalis signum operationis habet respirationem: ita etiam sanctissimum tuum nomen, quod in ore seruorum tuorum versatur assidue, in omni tempore, loco, & modo, vite, lætitiæ, & auxilij non solum est signum, sed ea etiam procurat & conciliat. Nos protegas alis tuæ bonitatis custodias tuis ad filium tuum & Deum intercessionibus: præbeas nobis vitam æternam, o spes Christianorum, quæ pudore non afficeris. Nos qui sumus egeni diuinorum operum & morum, per te nobis præbitas contemplati opes benignitatis, dicamus: Misericordia Domini plena est terra. Nos qui propter multitudinem peccatorum à Deo eiecti eramus, per te Deum quaesiuimus, & cum inuenissemus, salui facti sumus. Potens ergo ad saluam est tuum auxilium, o Deipara, & non indiget aliquo alio ad Deum intercessore. Hoc nos certò scientes, vt qui etiam cum sæpe petierimus experientia didicimus, te esse vehementissimam nostram defensionem: affatim postulandi sumimus occasionem: & in praesentia ad te confugiemus tuus populus, tua hæreditas, tuus grex, qui tui filij appellatione exornatur, & gloriatur. Non est te vera finis tuæ magnitudinis, nõ est vlla fatietas tuæ defensionis, nõ est numerus tuorū beneficiorū. Nullus enim est qui o saluus fiat, o sanctissima, nisi per te: nemo est qui liberetur à malis, nisi per te, o purissima: nemo est, cui donū cõcedatur, nisi per te, o castissima. Nemo est, cuius miseretur, gratia nisi per te, o honestissima. Quamobrè quis non te beatè pronunciat? Quis nõ glorificabit, quis nõ magnificabit? si non pro dignitate, at promptè quidè certè & alacriter te quæ es glorificata: te quæ es dicenda beata: te quæ magna es consecuta ab ipso tuo filio & Deo, vere magna & admirabilia. Quamobrè te laudant omnes generationes. Quis post tuū filium: ita generis humani curâ gerit, sicut tu? Quis ita nos defendit in nostris afflictionibus? Quis tam citò præueniens nos, ab irruentibus liberat tentationibus? Quis in supplicationibus ad eò pugnat pro peccatoribus? Quis ea quæ corrigi nõ possunt, ad eò repugnando excusat? Tu enim cum habeas maternam apud tuum filium fiduciam & potentiam, nos qui sumus commendati, & non audemus intueri ad celi altitudinem, tuis interpellationibus & intercessionibus ei efficis familiares, & das salutem, & ab æterno liberat supplicio. Quamobrè is qui affligitur, ad te confugit. Qui iniuria afficitur, ad te accurrit. Qui est rebus asperis, & aduersis implicatus, tuum inuocat auxilium. Omnia tua sunt admirabilia, o Deipara. Omnia supra naturam, Omnia ingentia, & aliorum vires superantia. Propterea & patrociniū tuum maius est, quàm vt intelligentia comprehendere possit. Homines enim ipsos olim reiectos, expulsos, expugnatosque tuo partu reconciliasti, domesticos effecisti filios, & hæredes. Tu quotidie peccatorum pelago fluctuantibus hominibus adiutricem manum extendens, eripis à fluctuatione. Tu nequissimi hostis contra seruos tuos inuisiones sola tui nominis & inuocatione sanctissima repellens, tutos atque incolumes seruas: Tu implorantes te homines ab omni necessitate ex omnigenis tentationibus opportunè liberat. Quamobrè ad templum tuum studiosè accurrimus, in quo cum stamus, in celo ipso stare nos credimus: in quo te celebrantes, in Angelorum choro versati nos existimamus. Ecquodnam genus hominum talis gloriæ diuitias assecutum est, talem opem, tale patrociniū possidet, quale Christianorum natio in te habet? Ecquifnam ex fidelibus venerandam tuam zonam intueus, non statim abimi iucunditate repletur? Quis seruenti animo ad eã prociens honesta petitione inanis rediit? Quis tuum characterem inspiciens, non subito angustia omnes oblitus est? Norunt qui ad venerandum hoc tuum templum accedunt, in quo pretiosam zonam reponi concessisti, & filij tui, ac Dei nostri incunabula, quorum depositiõnem hodierno die celebramus, quanto gaudio, quanta delectatione, quanta hilaritate affici soleant. Non enim verbis explicari potest. O vas illud, ex quo recreationis manna nos malorum ardoribus arefacti ebibimus. O mensa, per quam esurientes nos panè vite abundè adepti sumus. O lucerna, per quam qui sedebamus in tenebris, magna luce illuminati sumus. Habes tu quidem à Deo, ipso dignas, & congruentes tibi laudes: sed ne, quæso, repellas hæc nostram indignam quidem laudationem, sed ex animo tamen tibi oblatam. Ne repellas fordidis labijs pronunciatam oratione, quam beneuolè tibi offerimus. Ne, quæso, tenuis, & indignè lingue supplicationem, reicias: sed animum remetiens, peccatorum nostrorum & remissionem nobis concede, sempiternæ vite fruitionem, & omnium malorum liberationem. Respice de sancto habitaculo tuo circumstantem fidelem populum, qui cum te Dominam, & patronam habeat, huc conuenit, vt toto animo te celebraret. Diuinã igitur protectione tua praesentem visitans cõctum, ab omni calamitate & angustia, ab omni morbo & incommo-

*5 Sæcra Dei genitrix, spiritus & vita Christianorū.*

*6 Ecce quam potentissima sit sancta Dei genitrix. Et quomodo nullus saluus fieri possit, nisi per eam.*

*7 Beata virgo sancta intercessionibus, & dat nobis salutem, & ab æterno liberat supplicio.*

*8 Vide hic hereticæ, num prostrata beatæ virginis inuocatio.*

*9 Ecce mirabilem sanctissime Deiparæ potestatem: peccatorum remissionem nobis concedit, & sempiternæ vite fruitionem: quæ sanctis suis intercessionibus præstat.*

do, atque violentia liberatum, omni gaudio, salubritate & gratia proficere, atque in aduentum filij tui clementissimi Dei nostri, cum assissemus omnes iudicandi, tu quaeso ut materiam habens fiduciam, & maximam potentiam, valida illa manu tua ab eterno igne nos eripiens, fac ut sempiterna consequamur bona: gratia illius & benignitate hoc praesente, qui a te genitus est Dominus noster Iesus Christus: Cui gloria, & Imperium nunc, & semper, & in secula seculorum. AMEN.

BVTHYMI MONACHI ENCOMIUM

in adorationem venerandae zonae sanctissimae Deiparae, & fasciarum Domini: necnon in anniversarium diem dedicationis templi in Calcopratis, propter collocationem sanctae Caplae praedictae continentis.

Apud Simeonem Metaphrasten.



ROPOSITA est nobis hodie ad orandum, & spiritaliter celebrandum (6 purum mihi adiutorium) veneranda, & insignis, & colenda vel ab ipsis supremis ministris nostris secundum gratiam, qui non potest comprehendere, patris integra, intacta & incorrupta zona, supra quam dici potest benedictae, & gloriosae semper virginis, & intemeratae Domine nostrae Deiparae. Cum itaque animas & corpora, per virtutes quae reprehendi non possunt, & Deo dignae sunt nos omnes abluerimus, ita accedamus ad eius diuinum, & suspiciendum, & quod supercaelesti loco non est inferius, templum. In quod quicumque, ut videt, ingreditur tanquam in caelo quodammodo, perpetuos & indeficientes cultus, & glorificationes facit cum timore, & cordis exultatione, maxime autem hodie.

O miraculum in primis novum & alienum, quonia post stupendam & laetam adorationem pretiosissimam, & maxime Regiam, & Christo dilectae zonae, vel ipso, quod est in Edae paradyso pretiosus, ut diximus, hoc templum fuit dedicatum. In quo etiam Domini nostri Iesu Christi, qui est vnus ex substantiis, & in creata Trinitate, repositus fuit (6 miraculum, & re novam, & inaudita) quae pretio aestimari non possunt, & Deum decet, fasciae lucidae & fulgenti zonae coniunctae. Et quis loquatur potentias Domini, auditas faciat omnes laudationes eius aut quomodo possem ego hoc duplici luce resplendens 12 festi verbis exornare splendidis, primum quidem ut Deo placeam, & ei quae cum peperit sine semine, & plane ineffabiliter: deinde etiam ut profum iis qui conuenerunt, & iucunde exultant. Atqui vita quidem excellentissima, quam conuenit habere eos qui volunt scribere, (Primum enim coepit Iesus facere, deinde docere) quin etiam spiritali egenae oratione, oportet enim linguam habere theologiam, ut non opus habeat alio conuerrere oculos diuinis, qui olim locuti sunt pulchre & panegyricae) nihil aliud efficiam oratione, quam molestia afficiam eos qui conuenerunt, indecora verborum humilitate, & obscura ac inordinata dictione. Sed tamen viri fidelissimi implentes obedientiam, & eius qui est diuinis repletus, eamus iam duplex: ad festum laudandae semper, & beatae virginis. Dabit enim verbum, inquit, Dominus euangelizantibus virtute multa. Age vero huic diuino, excellenti, & iucundo diei nouum aliquod prius comparemus, & exequemur spectaculum: & ita nobis orationem consequenter suppeditante ea quae sine vllis loci angustiis coepit, ac continuit consistens verbum patris, adficiamus coronas encomiorum huius, quibus est gratum festum, & amborum festo afferamus ea quae est consentaneum. Quomodo enim propositis geminis qui gaudium afferunt oculis, sole inquam resplendente, & Orietem illustrante, & luna cum splendidis stellis noctem obscuram illuminante: aut etiam duobus solibus orientibus nutu, & providentia diuina, & a patre mota voluntate est admirabile & ineffabile iis qui hic adsunt spectaculum: ita etiam quae nunc adest splendida & summa celebritas, in nos omittit radorum micantia fulgura, & huius fidelissimi populi congregationem tanquam astrorum multitudinem pene innumerabilem mittit ad templum eius, quae est, vere & proprie Deipara: diuinosque radios, odoreque suauissimae spirantes effundit innumerabiles, & persuadet Deum promptissimo glorificare animo, quomodo ex terrigenis nemo fuerit elocutus. Non potest enim exhauriri eius bonorum scaturigo. Est perennis thesaurus eius miraculorum. Si enim, ut diximus, est dulcis & desiderabilis, & eximius, & laeta efficit corda oriens hic sol qui est ad tempus, & est interiturus, etiam si solus fuerit lucens, & illuminans: quanto magis putas, Christus sol iustitiae nos illuminat incunctissimae eius specie & pulchritudine fruentes, per immateriales inquam glorificationes, & purissimas preces? Ego enim, inquit Sapientia eos qui me amant, diligo. Qui autem diligit filium & Deum, & hominem Christum, diligit eum quoque qui ipsum genuit sine tempore, ante omnia secula, & ineffabiliter. Diligit vero etiam sanctissimum, & paraclytum spiritum, ut hono-

10 Vides quomodo etiam res ex parte Sanctorum sanctae sunt, & eis exhibetur reuerentia.

11 Nota dlem festi adorationis zonae beatae virginis, & fasciarum Domini nostri Iesu Christi.

honore aequalem, & confessorum patris, & filij, & ut qui ex patre quidem 12 procedit, per filium autem ad omnem piuum mittitur. Diligit autem simul (6 excellentem Dei oeconomiam) eam quae ineffabili & stupenda ratione in vltimis temporibus continuit vnigenitum verbum patris, & quod cum eo est expers principij, Habuit enim, habuit in vtero intemerata, & impolluta verbum illud, quod caelos constituit. Habuit in vtero eum, qui pugno omnia continet, & (6 castissimam, & nulli culpae affinem, quam extimescunt intelligentes omnes Hierarchiae) gestauit in vtero eum qui nec contineri, nec adiri potest ab vniuersa creatura, Deum perfectum, & (verum quid tibi rei 6 benigne & clemens, cum mendicis & abjectis?) hominem perfectum, duplicem natura, vna autem consistentem persona. Non enim dicimus hominem Deificatum tanquam in visione, ac phantasia: Absit, sed Deum incarnatum, & hominem factum, qui totum illud quod nostrum est, suscepit, dogmate nostro tenemus. Verbum enim (inquit tonitruus filius) caro factum est. Non quod conuersum, ac mutatum sit ex eo quod erat verbum, sed quod praeterea accepit ut caro fieret: non mutata diuinitate in humanitatem, sed cum propria suae diuinitatis essentia in propria persona Dei verbi & consistentis comprehendens etiam esse hominem. Hominem aut dico perfectum. Quaecumque enim homo, & qualia homo, & si quid est homo, accipit vnigenitus, ut in perfecto suo homine vnuerfam salutem, cum Deus esset, efficeret, hominis nihil relinquens: ne pars relicta rursus fieret esca diaboli. Non enim venit ut mutaret naturam, carne indutus, vnuerforum Deus: sed ut eam reformaret, & efficeret puram a mutatione, ut etiam factum est. Quod enim fuimus, erimus, propter mysterium eius incarnationis, eam quae ab initio erat, immutabilitatem accepturi, quam mihi, & bonis omnibus perfecit, & corpus natura mundum reddens a peccato, & intelligentem animam voluntatem habentem immutabilem. Vno autem verbo vnuersum dico mysterium. Neque Deum nudum corpore, & iis quae sunt corporis, Christum esse credamus, neque nudum hominem absque vera diuinitate, & iis quae sunt diuinitatis: Vtrunque enim aperte ostendunt doctrinam diaboli. Sed Deum totum, & eum ipsum absque conuersione totius hominis accepisse essentiam, corde puro credamus ad iustitiam, & ore Apostolicam, & paternam confiteamur ad salutem. Hunc ergo ante secula Deum, qui comprehendendi non potest, qui refulsit in duabus essentis & operationibus, vna autem, ut diximus, persona, & nobis in omnibus fuit assimilatus praeter peccatum, peperit quae est verum patrocinium Christianorum, & proprie, vereque est Deipara: quae est altior, & superior quauis re creata, tam quae sub aspectum cadit, quam quae non cadit: quae est pura, impolluta, intacta Patris, qui nec videri, nec comprehendere potest, ab omni reprehensione aliena, & pulcherrima sponsa, quae est in omnibus gloriosa & benedicta, & in bonitate & benignitate est incomparabilis, conuenienter ei, qui ex ea natus est Deus & homo, & nobis ad indeficientem proposita opem & salutem. Et quis non hodie (ut superius diximus) accurreret ad venerabilem zonae, quae semper lucet, & omni ex parte resplendet, venerationem, & ad hanc longe clarissimam, & illustratissimam eius ornatissimam, & a Deo conditi templi 23 dedicationem? Hodie enim admirabiliter ambo simul sunt proposita ad laetitiam fidelibus qui recte sentiunt, & qui vere eam consistent, & adorant veram Deiparam, ut quae peperit superessentiale verbum Dei Patris, qui nequit comprehendere. Et qui non est ita effectus, & non ita opinatur, ut paulo ante scripsimus, voces mutantes ex paternis praecipis sit anathema.

Hodie laetantur Angeli, gaudent Cherubim, gaudio afficiuntur Seraphim, Throni, & Dominationes mente nobiscum exultant. Tranquilla, 6 tu, pura mente aethera, & caelum, quod illum superat, puris & castis oculis: & videbis vim eorum quae dicuntur. Nec mireris. Nam si studio & diligentia homo fit Deus (inquit enim: Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes) quid est incredibile, aut magnum, quod quis versatus cum Angelis, quae illic sunt bona videat, intelligentia, & in iis se omnino extendat & oblectet? Abunde enim diuina gratia benignitatem suam iugiter effundit iis qui pure viuunt, & Euangelice. Ego enim (inquit meus Iesus) & Pater veniemus, & mansionem apud eam faciemus. Vide ergo, vide, quemadmodum inhabitatio Trinitatis in hominibus maior fiat, quam contemplari possumus. Hodie ergo a nobis quoque honoretur 14 zona, quae est omnino a Deo maxima illustrata, & summe admirabilis, & valde veneranda. Hodie honoretur zona, qua succincta fuit laudatissima Deipara, & fraudulentissimum draconem per eam suffocauit, & nostri generis autores a gravi renouauit exilio. Hodie honoretur zona, quam ipsum quoque vnigenitum Dei verbum ineffabiliter ex ipsa carne rectum, quomodo ipse solus nouit, tenuit, & est complexus adhuc corporaliter propter aetatem se gerens pueriliter, & ut puer solet facere balbutiens, & in materno gremio quiescens, & exiliens. Hodie ipsi quoque, inquam, primi Dei ministri licet non videantur, eam adorant, & maxima colunt veneratione, & arcanam vna nobiscum laetantur. Hodie a nobis etiam tetraenis adoratur, & magnificetur

12 De processione spiritu sancti recentium Graecorum more loquitur.

13 Etiam antiqui patres celebrabant anniversarium dedicationis Ecclesiae alicuius.

14 Ecce quanto honore profectus tur beate Dei genitricis zonae.

gnificetur hæc zona ad gloriam eius, qui supra rationem fuit carne indutus. Et (ô mysteria, quæ comprehendere nequeunt) hodie magnificetur zona, ad laudem & honorem semper Virginis & Deiparæ Mariæ. Letatur enim cum nos in his aspicit castissima Domina. Se enim ea re vera cinxit, ut credimus, & aras contriuit Idolorum, & delubra gentium perdidit & comminuit, & cessare fecit immoderati sanguinis effusionem. Hodie zona magnificetur, per quæ æt fuit sanctificatus, cœli summè resurgens, Sol & Luna supra naturam suam nunc splendide radios & mysticè emittunt, & vniuersus mundus, qui quatuor continetur finibus, renouatur, & illustratur. Et gloria sit ei, qui nos implet in bonis omnibus ad gloriam suæ bonitatis. Hodie glorificetur zona, per quam montes exiliunt, & tranquillum mare subridet placidè, omnesque summè ditantur, & læticia afficiuntur, ad gloriam eius, quæ est semper virgo, & Dei mater. Hodie zona glorificetur, per quam pulchri euadunt fluij, & soli subiectam terram rigant, & fertilem efficiunt. Et gloria sit ei qui eos regit, & nos in omnibus lætificat, & copiosè alit. Hodie proponatur, honoretur, & adoretur zona, quæ diuina virtute cœlos superat, & resplendet plus quam radij solares, manetque integra & intacta plurimorum annorum curculis, non ingentorum, inquam, aut amplius.

O Dei mysteria quæ comprehendere nequeunt: ô dona eius, quæ non possunt inuestigari. Papæ tuam, ô intemerata potentiam. Papæ tuæ ad filium tuum absq; vilo intercessore fiducia. Et quis, ô Domina poruerit satis vel aliqua ex parte laudare hanc præclaram, & verè semper cœlestam celebritatem? Et præbere quidem aures: Sum enim admirabilia dicturus. Nam ut scriptum inuenimus in admiranda, & semper resplendente arca, in qua est pretiosa hæc zona recondita, à tempore Arcadij, qui olim imperauit, in fide rectè sentiens, quicquid fuit filius magni illius, & qui virtutibus refullit, Theodosij, hic fuit reposita tricesimo primo vltimi huius mensis Saluæque, illæsa & impolluta, vt videtis, permanit vsque in hodiernum diem, nullo modo fædatur aut obfuscat, aut eius colore vilo modo mutato: sed resplendens supra niuem, & tanquam modo ex coccino laborata, sic est propolita, virtute sancti, & viuifici, & adorandi spiritus. Ei autem prompto & alacri animo lætetur genua, lachrymas fundamus præ læticia, ante eam stemus, & fideliter omnes sanctificemur oculis, labris, frontibus, manibus, eâ cum metu tangentes, & in altum extolentes, & sic dicentes: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Vides enim, vides ante pedes pulcherrimæ tuæ capsæ nos omnes ardentè volutari, & tuum postulare auxilium, expectantes tuam defensionem, tuam in omnibus inuocantes patrocinium. Itaque vt dum hic quidem manemus, nos protegas supplicamus, rursus autem vt cum excedemus, in ædibus semper viuentibus & luminosis habitemus tibi obsecramus. Contrà autem nobis parcat tuus filius & Deus, perennibus tuis orationibus. Nihil enim est, quod tibi sit impedimento, ô impolluta Domina. Ecce enim post tuum festum pretiosæ tuæ & adorandæ zone, huius quoque tui templi dedicationem concorditer peragimus, vt qui sumus serui & debitores, ô optima. Respice seruos tuos, respice: in te enim omnes spem nostram collocauimus, & in te viuimus, & gloriamur, & sumus. Scimus enim, scimus fore, vt non hac nostra frustreremur expectatione, aut fallamur, & excidamus. Tua enim sumus hæreditas, & impolluta: & ad te mane surgere & confugere nunquam nos piguerit. Agendum verò popule electe, & Deo grate, postquam de veneranda, & pretiosissima zona pauca diximus, pro nostra quoque dicendi facultate nonnulla dicamus de dedicatione. Sicut vobis ante sumus polliciti. Dedicatur ergo hodie templum Dei matris, quod est pulcherrimum & luminosissimum, & cœlo potest æquiparari. Hodie dedicatur templum maximè benedictæ Dei Filiae, in quo Angelorum exercitus assidue ministrant, & circa semper splendenter capsam cum timore assident, quod & faciæ Christi in ea sunt recondite, et hæc à Deo contexta zona eius quæ peperit ineffabiliter. Gloria sit ei qui nos in his altum dicit, & refrigerat, et à multis malis liberat, nempe & ex incursione Barbarorum & grauius aliis quibusdam casibus. Hodie celebrantur encenia nostræ intemeratæ. Et quis ex viris terrigenis, & ea quæ sunt Dei scientibus, non exiliert, & non præclare supra niuem dealbatus fuerit, & animo, & moribus mutatus? Ita enim in his erimus sine periculo, si maximè cum metu, & tremore, & spiritali exultatione in id ingrediamur. Hodie templum dedicatur huius gloriosæ Dei matris, in quod ab Oriente, & Occidente, à Septentrione, & Mari, omnes ardentè & fideliter confluunt, & spiritalis cultus cum timore peragunt, & Deum ex corde non cessant glorificare à media nocte, atque adeo perpetuo prompto & alacri animo, assimilati Angelis, & Archangelis. Hodie dedicatur templum Regis Christi matris, in quo omnis scriptura à Deo inspirata, & utilis legitur ad vtilitatem animarum innumerabilium. Etenim ex quouis Christianissimo ordine in id magno studio confluunt Pontifices, & Reges, Principes, & magistratus, diuites, & pauperes, immatura ætas & piarum formidarum caterua. Sed quis tuæ gloriæ loquetur magnalia ô intemerata? Hodie dedicatur

24. Vitium mēsem appellat graecorum more, qui Augustum exitum mensis anni faciunt.  
25. Vide quomodo vult flecti genua ante zonam virginis, fundi lachrymas, ac illum tangentium omnium labra, frontes & manus sanctificari.  
26. Ecce quomodo inuocat sanctissimam Dei matrem in auxilium.  
27. Vide mira quæ de matre Dei dicitur, & eadem fere quæ de ipso Domino Deo dicuntur. Et quod omnis nostra spes in ea sita sit. Quod tamē scribit intellige, scilicet post ipsum Dominum Deum.

templum sponsæ expertis nuptiarum patris, qui non potest comprehendere, in quo chori piorum, & doctorum virorum in ordine assidentes, & indoctis non parum præbentes vtilitatem summam accipiunt remunerationem. Qui enim adducit, inquit indignum ab indigno, erit tanquam os meum. Hodie dedicatur templum purum, & integrum gloriosæ Dei filiae, in quod etiam ij qui sunt in montibus, & speluncis cursu venientes, ex bona fama ossa (vt dicit scriptura) pinguefaciēt, amore amorem assumunt, & læti domum vadunt, semper virginis Mariæ summum templū honorantes. Hodie templū dedicatur illius castissimæ templis omnibus superius, in quo plurimi ex iis qui sunt polluti peccatis grauisimis redeunt ad pietatem, & summam puritatem, & sunt æquales Angelis. Hodie dedicatur templū 18 patrocinij & defensionis Christianorum, in quo ij etiam qui optimè viuunt, redduntur formosiores, & luce lucè accipiunt, exornati humilitate, qui Christū imitantur. Hodie templū dedicatur laudatissimæ, & ab omni labe alienæ puellæ, in quod quicunq; ingreditur ex desiderio & fide, & ea enunciat quæ ab eo facta sunt grauius, & confiteatur se amputaturum ea quæ sunt molesta, statim (ô miraculum) inuenit solutionem, & cordis exultationem. Dixi enim, inquit, enuncia bo contra me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Hodie templum omni ex parte benedictæ & venerandæ adolescentulæ, & prophetarum coronidis est dedicatum: in quo eriguntur paralytici: qui non vident, visum recipiunt, & qui horrore ac febris laborant, curantur. Est enim semper perennis scaturigo eius miraculorum. Hodie nos quoque, qui huc accurrimus ab innumerabilibus, & sibi inuicem succedentibus afflictionibus, & turpissimis improborum hominum maledictis liberati, & recti sub alis eius intercessionis, suppeditatam rationem, & sapientiè cognitionem desuper à filio ex ea nato per ipsam admittentes, cum loqui iussi fuerimus, sine impedimento clamemus. Ne assiduas nostras preces repudies, ne repudies ô intemerata. Defende nos secundum magnam & copiosam misericordiam tuam, ô Domina. Frange schedulam immensorum nostrorum malorum, tuis quæ nunquam dormiunt, intercessionibus, ô optima. Nos ante finem concilia tuo misericordiam & iustum iudicium, filio & Deo. Sumus enim planè omni desituti fiducia & audacia propter negligentiam & multitudinem peccatorum. Sed magnam vim habet, ô laudatissima, precatio matris ad filij conciliandam beneuolentiam, vt credimus. Cum ergo habes maternam & infinitam ad eum fiduciam, qui ex te sine fluxione, & ineffabiliter ortus est, nos quoque fac bonorum eternorum participes, & ab omni graui hic & illic libera afflictione, Potes 20 enim omnia tu, quæ es plus quam benedicta & gloriosa: vt à te custodiri, & de te gloriantes, emittamus gloriam & gratiarum actionem in hoc venerando templo, & vbicumque sumus, patri, & filio, & sancto spiritui, nunc & semper & in secula. A MEN.

18 Beata Maria virgo patrocinij & defensionis Christianorum.

19 Ecce quæ beatam Mariam inuocat, & quantum eius intercessionibus confidat.

20 Beata Maria virgo omni nos testis.

## ALOYSIUS LIPOMANVS EPI.

scopus Bergomenis sincero Lectori salutem.



VM ex laboriosa illa, non minusque periculosa Polonia legatione, diuina prorsus ope, & non alia, incolumis in Italiam reuertere, & hexaphora vectus, ne irremediabilis radio torperem, diui Ephraem Edissene Ecclesie diaconi elegantissimos sermones legerem, quædam ex ipsis decerpsi, quæ ad illustrandum hoc nostrum sanctorum virarum volumē admodum accommodata mihi visa sunt. Proinde ea tibi nunc subiucimus, benigne lector, quæ certò scio, ingenio tibi paritura desiderium, reliqua sanctissimi huius viri scripta per te ipsum percursu rendi. Quis enim cum morum probitate, & vite sanctitate, monachismi disciplina, eruditione, & pietate antecellit? Nemo profecto, nisi is vnus magnus sit Basilius, Ephraem ipsius spiritalis pater, præceptor, et institutor. Sed non longè post eius vestigia, crede mihi, graditur sanctissimus hic vir, & clericorum, & monachorum iubar splendidissimum. Accingere ergo tu quoque, & ad illa que scripsit, legenda: et ad ea quæ docuit, opere complenda. Ita enim nec ignauus lector, nec surdus apparebis auditor, sed verus illuminari viri discipulus, postque huius breuis vite cursum, ibi tandem collocaberis, vbi ipse modò Deum omnipotentem cum sanctis omnibus indefinenter laudat, & glorificat. Vale.

## ORATIO DIVI EPHRAEM DIACONI

Ecclesie Edissene, viri sanctissimi, & illuminatissimi, de sanctissimæ Dei matris laudibus.

INTEME-





**N**TEMERATA, prorsusque pura Virgo Deipara, Regina omnium, spes desperantium, Domina mea gloriosissima, eademque optima, sublimior caelicolis, purior Solis radiis, & splendoribus, honoratior Cherubin, & Polyommatibus, id est multoculis spiritibus, sanctior Seraphin, & nulla comparatione ceteris omnibus superis exercitibus gloriosior, spes Patrum, gloria Prophetarum, Apostolorum praeconium, & honor Martyrum, Sanctorum laetitia, & lumen studiosorum Abraham, Isaac, & Jacob, decus Aaron, Moylis splendor, & Gedeon velus, Hierarcharum coetus, & omnium sanctorum ac virginum corona, ob fulgorem inaccessa, Accera aurea, lucerna micantissima, vna celi manna gestans, tabula scriptam legem ferens mortalibus, arca vera, charta diuinissima, omnium princeps, circumspecta, & lucifera virgo, consolatio sanctissima, & omnium dux, sacratissima puella. O rube incombuiste, & parens praedium, & viridans Aaron illius virga, Virga profecto extitisti, & flos filius tuus. E radice David, & Salomonis genuit Christus noster creator, Deus & Dominus omnipotens, altissimus & solus. Tu quoad corpus Deum & verbum genuisti, virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum. Claves non excusit Deus creator tuus in tuo virginali vtero abique semine carnem indutus, te & celeberrima talem praeservans, qualis extiteras ante partum. Per te reconciliati sumus Christo Deo meo filio tuo. Tu peccantium, & auxilio destitutorum adiutrix. Tu portus & procella vexatorum, solatium mundi, carcere clavorum liberatrix celeberrima. Tu orphanorum susceptio, tu captiuorum redemptio, tu egrotantium exultatio, & omnium salus. Tu solitariorum stabilimentum, & spes mundanorum. Tu virginum decus, corona & gaudium. Tu mundi laetitia, & Domina princeps, Regina praestantissima, & perquam benedicta, puella veneranda, dominorum domina purissima, sub alis tuis custodi me & protege. Miserere mei, qui sum luto inquinatus, qui sceleribus quam plurimis creatorem Deum meum & iudicem offendi, ne aduersus me gloriatur satanas exitiosissimus, ne in me exugat execrandus inimicus meus, ne seruum tuum a tui spe delitui cognoscam, ne calumniatur me detractantium lingua. Non mihi alia fiducia, o virgo sincera. Ex vlnis equidem maternis tibi Domina mea, deditus sum miserabilis, & cliens tuus vocatus sum, ne maleolus satanas me ad infernas portas adducat. Tu enim meus portus & virgo inuolata, & praeses auxiliatrix. Denique sub tutela & protectione tua totus sum. Crebris lachrymis te, o celeberrima mater imploro, & aduoluo tibi, domina mea suppliciter clamans, ne dulcis filius tuus, & vitae omnium dator, ob multa quae patraui scelera tollat me de medio, & miseram animam ceu leo, diripiat, vel velut sterilem ficum infelicem me excidat. Sed obsecro, vt Christum meum ad eam, & sub ea aulas illas beatorum, vbi non sunt lachrymae, non vexatio, non molestia, non mors, non tormenta, non locorum angustiae, sed laetitia in exhausta, voluptas iustorum deliciae, & exultatio, gloria, & splendor. Imple os meum gratia dulcedinis tuae. Illumina mentem, o gratia plena. Move linguam meam & labia, ad laudes tibi alacri & laeto animo canendas, & praecipue melos illud Angelicum celebratissimum: quod Gabriel in Nazareth seruili habitu ad te virginem & matrem Dei mei integerrimam clamans cecinit, salutationem maxime congruam, & dignissimam, mundi salutem, cunctatumque animarum tutelam. Dignare, virgo, te tuum seruum laudare & dicere: Aue Dei splendentissimum, & luculentissimum vas: aue Domina Maria gratia plena: aue in mulieribus virgo beatissima: aue stella fulgentissima, ex qua Christus prodiit: aue illustrissima lux, mater, & virgo: aue quae mirifice Regem omnium peperisti: aue per quam nobis sol praclarissimus illuxit: aue Domina cunctis sublimior: aue canticum Cherubin, & hymnus Angelorum: aue pax gaudium & salus mundi: aue generis humani laetitia: aue patrum praeconium, & prophetarum decus: aue martyrum pulchritudo, & corona sanctorum: aue piorum gloria, & in solitudine degentium hymnus: aue praeclearissimum hierarcharum caelestium ornamentum: aue hymnigraphorum omnium oratio: aue praestantissimum orbis terrae miraculum: aue terrigenarum omnium delectatio: aue paradysi deliciarum & immortalitatis: aue lignum vitae, gaudium, & voluptas: aue vallum fidelium, & mundi salus: aue tranquille portus, & a fluctibus agitatorum liberatrix: aue nostra periclitantium auxiliatrix: aue progenitoris illius Adam resurrectionis: aue iucunda libertas: aue omnium parens: aue flos gratiae & consolationis: aue refugium peccatorum, & hospitium: aue propitiatorum laborantium: aue refugium in Hieronymis: aue throne mei creatoris gloriosissime: aue aevi splendor illustrissime & micantissime: aue spes omnium proborum aduersis casibus afflictorum: aue conuersorum refugium: aue virorum iuxta mulierumque; regina & tutela: aue mundi mediatrix gloriosissima: aue vniuersi terrarum orbis conciliatrix: aue Domina caeptum fidelibus tuis intertrans: aue gloria & laetitia omnium sacerdotum: aue virgo solatiu solitariorum: aue porta caelorum, ascensus omnium: aue reseramentum portarum paradysi: aue quae moerore sedasti, adornatrix omnium: aue eadem

1 Ecce quomodo sanctissima virgo est humani generis refugium, et totius mundi salus post Deum.

2 Innocent sancta Dei genitrix pro consequenda peccatorum venia a filio & beatitudinis gloria adipiscenda.

eadem quae lenijsti oppressorum molestiam: aue clavis caelorum, & regni Christi: aue portus optime huius vitae nautaru: aue animae meae spes bona & fida: aue Christianorum omnium firma salus: aue lumen praefulgens, quo mundus illustratur: aue mater Christi filij Dei viui: aue nostra genitorum protectio luculenta, & gloria: aue quae nullo spatio comprehensum in sinu comprehendisti: aue quae Christum vitae datorem educaisti, Christum pietatissimum omnium creatorem, Deum, dulcem Iesum meum, auctorem mundi, hominum amantissimum, omnipotentem patrem meum, cui coepetit gloria, honor, & potestas in secula, laus, & magnificentia, cum aeterno patre, & spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum. Precibus Dei genitricis semper virginis, & exercitus caelestium, ac coetus Angelorum, Cherubin, Seraphin, Prophetarum, Martyrum, Hierarcharum, Sanctorum studiosorum intercessionibus, & omnium beatorum supplicationibus, miserere tuae creaturae Deus mi clementissime. A dextris in hora iudicij colloca humiles seruos tuos. Ne, o Domine vitae auctor ad opera quae nos mortales legem praeparati commisimus, aspexeris, quin potius aspice ad mitissimam humanitatem & misericordiam tuam. Amen.

3 Vide quo sancti intercedunt pro nobis.

EIVSDEM DIVI EPHRAEM

oratio, ad sanctissimam Dei genitricem.



**M**ACVETA, impolluta, incorrupta, pudica virgo, Dei sponsa, Domina nostra, quae Deum Verbum hominibus mirifica tua conceptione conciliaisti, & rebellem humani nostri generi naturam caelestibus confociaisti, unica spes desperatorum, oppressorum subsidium, & ad te currentium auxiliu praesentissimum, omnium denique Christianorum profugiu, me scelestu peccatorem, & foedis meis cogitationibus, verbis, factis, factum vilissimu, atque adeo voluptatum molliem animo seruili & abiecto amplexatum, ne aduerseris quae, qui potius sicut humanissimi Dei mater es, ita me peccatorem humaniter suscipe, & meam foetidissimam, indignisq; labijs expressam orationem admitte, nec non tuum quidem filium meum aut herum, & Deum, matrem tuam liberalitate, volens exora, vt mihi quoque; mitissima illa suae pietatis viscera referet, & posthabitis innumerabilibus peccatis meis, ad poenitentiam me conuertat, probeque sua complere mandata concedat. Adhis mihi semper Virgo misericors, clemens, & benigna, in praesenti quidem vita seruens protectrix & auxiliatrix, hostiles impetus repellens: & me deducens ad salutem, ac in supremo vitae momento miseram meam animam conseruans, & tenebrosos malorum daemonum aspectus ab eo procul abigens: in terribili autem die iudicij ab aeterna damnatione me liberans, postremo inaccessae tui filij & Dei gloriae me heredem efficiens, Quam per intercessionem fauoremque tuum, Domina mea sanctissima Dei mater, te etiam atque etiam oro, assequi valeam, gratia, miseratione, & humanitate vnigeniti tui filij Domini, & Dei, ac saluatoris nostri Iesu Christi, cui conuenit omnis gloria, honor, & veneratio cum aeterno eius patre, & sanctissimo, optimoque; vitae auctore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

4 Et hic innocens immaculata virgo.

PASSIO SANCTORVM INNOCEN

tum, per D. Ioannem Chrysostrum Episcopum Constantinopolitanum scripta.



**D**EDICATVR nouus ab infantibus sermo, sanctis laudibus Christi, in gloriam Domini primam vocem aperiuunt innocentes: Fiunt disertae laude, qui fuerat imperiti sermone. Offerunt Domino primitias linguae, nouos oris immolant fructus, verborum principia libant. Infantia enim quae per aetatem loqui non poterat glorias Dei cum gaudio resonabat. Norunt laudare Christum, qui loqui non norunt: fiunt periti laude, qui fuerunt imperiti sermone. Ostendunt laudibus Christum, suffragijs praedicant Christum. Fiunt interea pueri sine magistro disertis, docti sine doctore, periti sine eruditore. Agnoscant Christum, praedicant Dominum: non quem persuasio humana docuerat, sed quem diuinitas inspirabat. Cefant enim humana, cum diuina tractantur: quia humana ipsa prodesse non poterunt, nisi diuinorum solatio subleuentur. Necessa est enim terrena succumbere, quum caelestia praedicantur, naturalia silere, quum virtutes loquuntur. Erigitur itaque infantium aetas in laudem, quae delictorum non nouerat crimen: dignus a dignis laudatur, & innocens innocentium testimonio praedicatur: accipiunt enim a Christo, & reddunt, consequuntur, & referunt. Vno enim tempore, & qui dederat, recipit: & qui acceperat, reddit: vno, inquam, tempore sua Christo reddunt.

Est sermo xxxi in opere xxi. f. c. eius qui habetur Tom. 1. fo. cclliij. Est in operibus eius Basilae impressus. Tom. 1. fo. 2155.

R B duntur,

dū dicitur, dū eius laudes illi ab infantibus referuntur. Diximus de laude infantium, quid de lactentium laudibus proferemus, quorum laudem inuenire nō possumus, nisi eos ipsos qui laudauerint, noverimus? Qui sint, ubi sint, quam laudem intulerint quæro, qui loqui non norant? Neque enim illa ætas nosse poterat, quod natura non dederat, aut celebrari à talibus poterat, quod institutio denegabat. Dicunt namque Domino laudes trucidati ab Herode lactentes, loquuntur sanguine, quod lingua non possunt: passione canunt, quod sermone non norunt: occisi prædicant, quod viui non poterant. Nec nouum quid dicitur, ut innocens sanguis, aut Deo referat laudes, aut suas indicet passiones, cum Abel sanguis clamet ad cælum, aut occisorum animæ ab altari vocerantur ad Deum. Contulit martyrium laudem, quibus negauerat natura sermonem: licuit sanguine clamare, quibus narrare non licebat voce: licuit sanguine loqui, quibus lingua non licuit: miscuit cum Domino colloquia, quibus humana negata sunt verba.

Sed enim occisis innocentibus istis impleta sunt prophetiæ verba, dicentes: Vox in Rama audita est, fletus & plorationis, Rachelis fletus filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Rachelem primò Ecclesiæ esse personam nemo qui abnuat, nemo qui aliud contra veritatem defendat: sed duo in illa diuersa conspicio, fletum, & consolationis contemptum. Si enim fleuit, cur consolari contempsit? Aut si consolari contempsit, cur fleuit? Aut quomodo competit consolari noluisse, cui competit fesse, cum aut flere non potuit, cum manifestum sit fletus consolatione tergi? Vel certè cur indignuit consolationis sermone? Sed (inquit scriptura) noluit consolari, quia non sunt: id est, noluit consolari quia sunt. Si idcirco noluit consolari quia sunt, quomodo voluit flere quasi illos qui non sunt? Sed ut compendiosa diuersitatum causa reddatur, conditio à matre defletur, sed spe gloriæ consolatio humana contemnitur. Pietatis affectus in fletibus declaratur, sed occisorum gloria repudium considerationi indicitur. Pugnat enim in matre affectus & fides, humanitas cū deuotione cōcertat, plangit affectus, sed fides exultat: deflet humanitas, sed deuotio consolatur. Licuit enim matri humanitas flere, cui non licuit consolatione humanitas indigere. Ideo & Dominus Christus in Lazaro fleuit: nec tamen ipse quoque cuiusquam consolatione indignuit: quia hominis fuit quod fleuit, cum manifestè Deus sit qui Lazarum suscitauit.

Sed ò beata lactentium gloria, quibus pro Christo contigit dedicare martyria. Expugnât tempore vno natiuitatem & mortem, ingressum, & exitum, principium & occasum, ut ipsis posset tempore vno, ut dixi, contingere, & nascendo ingredi mundum, & dedicare martyrio cælum. Probat novos exercitus Christus, rudes milites designat, legiones lactentes, victoria perperrata coronat. Fiunt pro Christo victores, qui ætate fuerunt cœquales: sunt, in quibus, infantes sine certamine fortes, sine pugna victores: norunt vincere, qui pugnare non norant, existunt victoriæ compotes, qui fuerant ætate imbelles. Merentur pœna martyrium, gloriam sanguine comparant, æternam vitam temporali morte cōmutant. Nec timuit ætas illa mortem, nec horruit: timere enim nō potuit, quæ timere non nouit: transmittit infantes infans Christus ad cælum, noua xenia, patri primitias fructuum exhibet genitorum. Ostendit futuram fecundissimam messem, dum in semine tantam exhibet vberitatem. Derisit se, derisit hostilis immanitas, quæ putauit turbare posse consilium Dei, gloriam Christi, salutem necessariam mundi, sed contulit infantibus multis martyrium, dum infantem quærere occidere Christum. Præstat hostis dum nocet, beneficium tribuit, quem occidit: inuideret enim eorum gloriæ, si amaret: sed aliæ sunt terrestres pugnae, aliæ cœlestes victoriæ, in prælio Christi moriendo viuunt, cadendo surgitur, victoria per interitum comparatur.

### ITEM DE SANCTIS INNOCENTIBUS,

ex Diuo Gregorio Episcopo Nysseno.

**N**ON Prophetæ solum & Angeli Dominicæ natiuitatis nobis gaudium denunciant, verum etiam cœli rebus suis admirandis, Euangelij gloriam prædicant. Ex Iudæis (ut ait Apostolus) propheta Christus ortus est. Sed eius ortu non illuminatur Iudæus: Peregrini, & à testamentorum promissione benedictioneque patrum alieni sunt Magi, qui populum Israelitam anteuerunt, & cœlestem agnoscetes lucem, & in spelunca Regem non ignorantes. Hi munera offerunt: illi infidias sruunt. Hi venerantur: illi persequuntur. Hi gaudent inuenitō, quem exquirebant: illi nunciato ipsius ortu reformidant. Videntes enim, inquit, stellam supra locum ubi erat puer, gaudiū sunt gaudio magno valde. Herodes autem sermonem audiens, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Hi & tanquam Deo thus offerunt, & auro dignitatem regiam colunt: & Prophetica quadam gratia, per myrrhæ mortis dispositionem sub significant. Illi verò cunctos infantes vnum in locum coactos, in ternecone tollendos, sensent. Quod eos mihi non solum crudelitatis, verum etiam summæ dementiæ videtur coarguere. Quid enim sibi vult ista puerorum trucidatio? Cur autem sunt homi-

hoiticidæ sese tanto scelere obstringere? Quoniam nouum quoddam, inquit, mirandūque cœli portentum, Regis indicium Magis nunciavit. Quid igitur tum? aut portentis signo fidē habes ut vero, aut quod rumore iactatur, vanum putas? Si talis est, qui cœlos sibi fecerit inserruere, prorsus est supra manum tuam: Sin autem in potestate tua est, ut ille vel viuat vel moriatur, eum frustra pertimescis? Qui enim id agit, ut imperio tuo subditus ipse sit, pro quo molitur infidias? Cur horrendum illud datur mandatum? cur impia fertur sententia, ut miseri infantes trucidentur? Quid peccarunt, quid morte aut supplicio dignum ad miserunt? erimen vnum duntaxat habent, quod nati sunt, & in lucem editi. Et propterea necesse fuit, ut ciuitas carnificibus completeretur: ut cogeretur matrum multitudo, & infantium populus, ut adessent etiam patres, & generis propinquitate coniuncti ad sæuum facinus congregarentur.

Quis oratione calamitatem describat? Quis acerbitatem enarrans oculis aspiciendam proponat: mixtam illam lamentationem, luctuosum questum puerorum, matrum, propinquorum, patrum ad minas carnificum miserabiliter exclamantium? Quis dicendo possit exprimere carnificem gladio contra puerum irruentem, & toruo truci; vultu contuentem: verbisque crudelibus alloquentem, vna quidem manu corripientem infantulum, altera verò gladii adigentem? matrem porrò ex altera parte filium ad se trahentem, obiciētemque ceruicem suā acuto gladio, ne miserum filium carnificis manu necatum proprijs oculis intueatur? Quis explicet ea quæ patres agunt, reuocationes, suspiria, postremos filiorum complexus? præsertim cum idem à multis fiat eodem tempore? Quis variam multiplicemque calamitatem, & duplicatos puerperarum dolores partus exponat? & acerrimas quas ad mouebat natura faces? Quomodo puer infelix & vberum simul inhæreret, & per viscera lethalem plagam acciperet? Quomodo misera mater simul infantis ori subderet vbera, & sinu sanguinem eius exciperet? Manus autem impetu sæpenuerò carnifex vno gladii ictu filium & matrem consueciabat, & vnus sanguinis riuus ex matris plaga & ex mortifero vulnere filij mixtus decurrebat. Iam verò cum nefaria Herodis sententia nō solum nuper geniti necarentur, sed etiam illi qui alterum agebant annum raperentur ad mortem: scriptum est enim eum insisse bimulos, & minores interfici, videre erat matres nō paucas, quæ eo temporis spatio duos filios enixæ fuerant. Quòdnam igitur rursus in his spectaculum cernebatur, cum duo carnifices circa matrem vnâ essent occupati, vnusque propè currentem filium ad se raperet: alter autem lactentem adhuc infantulum è gremio matris euelleret? Quid tum faciat mater infelix, cum natura bifariam in filios diuellatur, & vtroque filio maternis visceribus ex æquo faces ad mouente, nesciat, vtrum ex carnificibus prius sequatur, cum vnus ex hac, alter ex illa parte pueros ad cædem trahat? Præcurrat ne ad nuper genitum confusus indistinctoque gemitus emittentem? At inhibetur ab altero iam loquente, balbutientique lingua matrem in clamante. Quidnam agat? quod se vertat? vtrius voci voce sua respondeat? vtrius gemitus gemitu excipiat suo? vtrius defleat necem, cum vterque naturæ stimulis æquè miseram feriat? Sed amoueamus aures ab hisce questibus, & ad lætiora dieque festo magis conuenientia cogitationem conuertamus, licet Rachel, ut inquit Propheta clamans filiorum cædem deplorat. In die enim festo, ut ait sapiens Salomon, malorum decet obliuisci.

### ITEM DE SANCTIS INNOCENTIBUS,

Per Diuum Bernardum Abbatem.

**B**enedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. Benedictum nomen gloriæ eius quod est sanctum. Neque enim ociose venit quod ex Maria natum est sanctum, sed copiose diffundit & nomen, & gratiam sanctitatis. Nimirum inde Stephanus sanctus, inde Ioannes sanctus, inde sancti etiam Innocentes. Vtili proinde dispensatione triplex ista solennitas natale Domini comitatur, ut non modò inter contiguas solennitates deuotio continua perseveret, sed & fructus Dominicæ natiuitatis exinde nobis velut ex quadam prosecutione euidentius innotescat. Siquidem aduertere est in his tribus solennitatibus triplicem quandam speciem sanctitatis, nec facile præter hæc tria sanctorum genera quartum aliud posse arbitror in hominibus reperiri. Habemus in beato Stephano martyrij simul & opus & voluntatem, habemus solam voluntatem in beato Ioanne, solus in beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi calicem salutatis, aut corpore simul & spiritu, aut solo spiritu, aut corpore solo. Calicem quidem meum bibetis, ait Dominus Iacobo & Ioanni, nec dubium quin de passionis calice loqueretur, Demum cum Petro diceret: Sequere me, cui denter eum ad imitationem suæ prouocans passionis, conuersus ille vidit discipulum quem diligebat Iesus sequentem, non tam gressu corporis, quam promptæ deuotionis affectu. Et bibit ergo Ioannes calicem salutatis, & secutus est Dominum sicut Petrus, & si non omnimodo

Est sermo b. Bernardi Abbatis in natali eorūdem

Tres solennitates contigue natale Domini comitantur, S. Stephanus, S. Ioannes, Iacobus & Innocentibus

Transmittit infantes Christus ad cælum.

Habetur in oratione eius in die Natiuitatis Domini habita, & nuper à Petro Francisco Zino Veronenfi Latine reddita.



videbatur pereuntibus sufficere ad salutem. Non domus quæ celare posset eam quæ subie-  
rat: non templum adferens parricidis aliquam Dei reuerentiam, Non spelunca clandestinus  
ingressus, sed infantes tanquam hostes omni ex parte inuestigabantur, neque latuit vllus eo-  
rum gladium, cum vnusquisque tanquam qui esset ipse Christus, in vnus cuiusque quære-  
tur sanguine. Quæ autem erant audaces matres, opposcentes manus aciei gladiorum, à seipsis  
quidem feriebantur pro pueris: sed nihil eis proderat: neque aliud efficiebant, quam vt esset  
eis temporis longius periculum. Aliæ verò violenter apprehendentes pueros qui contrà tra-  
hebantur, quæ membra manibus constrinxerant, ea solum habentes postea conspectæ sunt:  
fero matri diuidente infantem, & iis qui trahebant: & ille quidem, verbi causa, manum: hæc  
verò crus: illa autem aliquam aliam partem, tanquam totum tenens filium, excurrerat. Mul-  
tæ autem dum cursu fugerent, in ea quæ iam iacebant corpora incidentes, & solo teneros  
suos fetus allidentes, ente nihil opus habebant ad eorum interitum. Iam verò aliqua stans  
ante eum qui erat percussurus, & pro suo filio multum obsecrans, stens sic vociferabatur. Cõ-  
cede mihi ô miles, eorum quæ à te sunt ignorationem: & me occide ante filium: & ne ma-  
tris offendas oculos tam acerbo spectaculo. Est tibi omnino vtique mater, est etiam vxor  
quæ habet filium. Scis quemadmodum propter mala filiorum parentum dilacerantur viscera.  
Illi autem flebatur quidem animus, & per genas fluebant lachrymæ. Herodis verò ser-  
uiens rabiei, verbis adhuc fluentibus, in vlnis matris infantem occidebat, & supplicationem  
inter rumpebat cædis lamentatio. Hisque hæc agentibus magis fuit irritata inlania. In ipsas  
domos irruerant, & omnia scrutabantur furentibus & cædem spirantibus oculis: & in ex-  
cellôs thalamos excurrerant. Deinde cum sub lecto, aut sub aliquo alio eiusmodi infante  
inuenissent latentem, quem solus fletus indicauerat, ex ædibus tanquam lapidem in vicos de-  
uoluebant: in Regis mortem largientes tam impiam. Confusa verò exitebat vociferatio, &  
inualefcebat varius sonus luctus, maioribus quidem pueris fratres suos desilentibus: paren-  
tibus deplorantibus eos quos genuerant: matribus autem propter calamitates honoros euulatus  
edentibus: senibus verò se nihil vnquam tale vidisse clamantibus, ne in hostium quidem in-  
curtionibus: conquerentibus omnibus de acerba luce illius diei. Cum finem accepisset pre-  
clara hæc expeditio, & dimissus esset exercitus tanquam parta insigni victoria, rursus exci-  
tata est matrum lamentatio: & cum flendi deinceps eis facta esset potestas, vnaqueque sui fi-  
lij membra, alia alibi colligebat cum lachrymis, & violenter discissa in vnum coniungens, &  
quod restabat inquirens, & quod inuentum erat sæpe amplectens, & totum corpus in sinu im-  
ponens, valde clamabat: Hei mihi fili mi, hei mihi, qui nõ ad tale spem nobis latus & productus  
fueras: Quomodo cum tanquam ramus germinasses, & magna ornatus esses pulchritudine, &  
bonæ spei nobis pulchra præbuissem femina, repente à meis abscessisti manibus. Exurge pau-  
per, excute somnum quem tibi Regis attulit inuidia: me voce imperi iucundissima, apprehen-  
de miseris manillas eius quæ te peperit: trahe vbera quæ olim diligebas: fac vt tu pendas à  
collo matris: taces, quiescis? Heu me miseram, quomodo rursus contexam membra quæ enis  
dissecuit immaniter? Quisnam autem vterus mihi fiet administer vt sis rursus corporatus? Qui-  
busnam verò manibus necessariam tibi terram congeram? Quomodo autem à tua me forma  
separabo? Talibus fletibus completa fuerat ciuitas, singulis singulas ad fletum incitantibus: &  
suam propter mortuos filios lamentationem, aspectus videntium indies incitabat. Coronatus  
autem erat Rex tanquam propter erecta trophæa: & se existimabat adeptum esse victoriam  
qualem nunquam antea, & cum se tanto cædis contaminasset crimine, & sui imperij totas  
plantas excidisset, magnos spiritus conceperat, & de securitate maximam acceperat fiduciam:  
nesciens homo planè stolidus, quod reciderat illa callida eius machinatio. Quem enim quesit,  
non potuit laqueis includere: quos verò si fuisset adhuc sanæ mentis, noluisse sic afficere, ma-  
lè perdidit, ipse sibi adferens exitium. Christus autem Dominus vniuersorum, tam sæuo nefa-  
riorum scelerum artificum morbum inuasis acutissimam, cum innocentium infantium animas re-  
posuisset in sinum patris Abraham, ipse liberè proficiscitur in Ægyptum expurgare volens ar-  
cem impietatis: & qui erat abditus in adytis idolorum errorem suis radiis aperire, & reddere  
manifestum iis qui iam olim decipiebantur, & Diabolo luctum adferre grauissimum. Nã cum  
paucos Iudæorum infantes se existimasset perdidisse propter Christum, se illos quidem non  
aduerit collocasse in pratis vt pulcherrimis, ita longè tutissimis, & nihil eis læsisse: se autem  
iam vidit sua nudatum tyrannide, & priuatum antiquissima potestatis suæ hæreditate: Elaique  
impleta prædicatione, quam ipse Christus in labris eius posuerat, longo à tempore talem suum  
aduentum aperte significans, & per illius linguam clamans: Ecce Dominus sedet super nubem  
leuem: & venit in Ægyptum, & soluentur manufacta Ægypti à facie eius. Eum decet glo-  
ria in secula seculorum. AMEN.

AMEN.

VITA

## VITA SANCTORVM

APOSTOLORVM PETRI ET PAULI,  
Per Egesippum scripta.

**P**RANT Neronis tempore Romæ: Petrus & Paulus doctores Christiano-  
rum, sublimes operibus, clari magisterio, qui virtute suorum operum Impera-  
torem aduersum fecerant, captum Magi Simonis deliramentis, qui sibi animam  
eius conciliauerat. Cui adiumentum victoriæ, subiectionis gentium, vitæ lō-  
gæuitatem, & salutis custodiam feralibus artibus pollicebatur, atque ille cre-  
debat, qui vni rerum nesciret examinare. Denique summum apud Deum tenebat amicitia  
locum: quandoquidem etiam præfulem suæ salutis, vitæque custodem arbitrabatur. Sed vbi  
Petrus eius vanitates & flagitia detexit, & species illum rerum mentiri, non solum aliquid  
aut verum efficere demonstrauit, ludibrio habitus, & digno est consumptus merore. Et  
quanuis in alijs terrarum partibus Petri esset expertus potentiam, tamen, præueniens Romam,  
ausus est iactare, quod mortuos resuscitaret. Defunctus erat id temporis Romæ adolescens no-  
bilis propinquus Cæsaris, cum vniuersorum dolore: admonere plerique experiendum, vtrum  
posset resuscitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus: sed apud gentiles nulla fa-  
cti huiusmodi deferebatur fides. Dolor exigit remedium, peractum est ad Petrum. Fuere, qui  
etiam Simonem accersendum putarent: vterque adfuerunt. Ait Petrus, Simoni, qui se de sua  
iactaret potentia, priores sese partes dare: vt si posset, mortuum resuscitaret. Si ille non resuscita-  
ret, se non desuturum vt Christus opem ferret defuncto, quod posset resurgere. Simon qui  
putaret apud urbem gentium plurimum suas valituras artes, conditionem proposuit, vt si  
ipse resuscitasset mortuum, Petrus occideretur, qui magnam potentiam (sic enim appellaba-  
tur) iactando iniurias irrogauisset: sin verò præualuisset Petrus in Simonem, pari genere vin-  
dicaretur. Ac quieuit Petrus, adorsus est Simon. Accessit ad lectulum defuncti, incantare atque  
immurmurare dira carmina, vt cepit, visus est caput agitare, qui mortuus erat. Clamor in-  
gens Gentium, quod iam viueret, quod loqueretur cum Simone. Ita & indignatio in Petrum,  
quod ausus esset conferre sese tantæ potestati. Sanctus Apostolus poposcit silentium, & dixit:  
Si viuit defunctus, loquatur: si resuscitatus est, surgat, ambulet, fabuletur. Phantasma illud esse,  
non veritatem, quod videatur caput mouisse. Denique separetur, inquit, Simon à lectulo, &  
tunc ne id quidem ostentui futurum. Abducitur Simon à lectulo, manet sine specie motus a-  
licuius, qui mortuus erat. Astitit Petrus longius, is intra se paulisper orationi intentus, cū ma-  
gna voce ait: Adolescens surge, sanet te Dominus Iesus. Et statim surrexit adolescens, & lo-  
cutus est, ambulauit, & cibum sumpsit, & dedit eum Petrus matri suæ. Qui cum rogaretur vt  
ab eo non discederet, ait: Non derelinquetur ab eo, qui eum fecit resurgere, cuius nos serui su-  
mus. Secura esto mater de filio, non verearis, habet custodem suum. Et cum populus in Simo-  
nem insurgeret, vt lapidaretur, ait Petrus: Satis est ad pœnam eius, quod cognoscit suas artes  
nihil valere, viuat, & Christi regnum crescere videat, vel inuitus. Torquebatur Magus A-  
postoli gloria. Collegit sese, atque omnem excitans carminum suorum potentiam, cõgregat  
populum, offensumque se dicit à Galilæis, relicturnum se urbem quam tueri solet. Diem sta-  
tuit, pollicetur volatum, quo supernis sedibus inueheretur: cui quando veller, cœlum pate-  
ret. Conscendit statuto die montem Capitolinum, ac se de rupe deiciens, volare cepit. Mira-  
ri potius & venerari: plerique dicentes Dei esse potentiam, non hominis qui cum corpore  
volitaret, nihil tale fecisse Christum. Tunc Petrus in medio stans, ait: Iesu Domine, ostende ei  
varias artes suas esse, ne hac specie populus iste, qui crediturus est, decipiatur. Decidat Domi-  
ne, sic tamen vt nihil se potuisse viuens recognoscat. Et statim in vocem Petri implicatis re-  
migij: alarum quas sumpsisset, corruit, nec exanimatus est, sed fracto debilitatoque crure, Ari-  
tiam concessit, atque ibi mortuus est.

Quo comperto deceptum se Nero & destitutum, dolens tanti casum amici, sublatum-  
que sibi virum, vt idem & necessarium Reipub. indignatus, quærere cepit causas quibus  
Petrus occideret. Et iam tempus aderat, quo sancti vocarentur Apostoli Petrus & Pau-  
lus. Denique dato vt comprehenderetur præcepto, rogabatur Petrus, vt sese aliò confer-  
ret. Resistebat ille dicens, nequaquam se facturum, vt tanquam metu mortis territus cederet,  
bonum esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obrulisset: non mortem illam,  
sed immortalitatem futuram, tanquam indignum vt ipse fugeret passionem sui corporis,  
qui multos doctrina sua compulerit se hostias pro Christo offerre, debere sibi secundum  
Domini vocem, vt & ipse in passione sua Christo gloriam atque honorem daret. Hæc &

BB iiii

alia

Habetur libro:  
eiusdem de ex-  
cidio Hierosolla  
mitano. cap. 20

Tu qui negas  
Petrum Aposto-  
lum Rome fuisse,  
quid dicere potes  
contra tantum et  
tam vetustū auto-  
rem qui tempore  
Aniceti fuit, imò  
Apostolicorum via-  
cium temporum,  
vt ait D. Hierony-  
mus. Aut igitur  
ignorans es, si hæc  
non legisti, aut si  
legisti, improbis.



In huius rei memoriam extat adhuc hodie Romæ extra Appiam portam erectum sacellum, quod vulgo appellatur, Domine quo vadis.

alia Petrus obtexere, sed plebs lachrymis querens ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium desitueret; victus fletibus Petrus celsit: promisit se urbem egressurum. Proxima nocte salutatis fratribus, & celebrata oratione, proficisci solus cœpit. Vbi ventum est ad portam, videt sibi Christum occurrere, & adorans eum dixit: Domine quò vadis? Dicit ei Christus: Iterum venio crucifigi. Intelligit Petrus de sua dictum passione, quòd in ea Christus passurus videretur, qui patitur in singulis, non vtique corporis dolore, sed quadam misericordiæ compassione, aut gloriæ celebritate. Et conuersus in urbem redijt, captiueque a persecutoribus cruci adiudicatus, poposcit vt vniuersis vestigijs cruci affigeretur, quòd indignus esset qui simili modo crucifigeretur, vt passus est Dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebatur, vt Christus prædixerat, vel quia persecutor non inuitus indulget poenarum incrementa: ipse & Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est.

Est sermo primus eiusdem in natali Apostolorum eorum.

1. Honorantes annis solemnitatibus gloriosissimos Christi fidei principes, ipsum Dominum debita religione veneramus.

2. Nota hereticæ honorare sanctos, est honorare Christum, quod tu peccatorum teneris inuolutus non finis intelligere. Ideoque tot et tanta contra sanctorum honores et venerationem obloqueris. Nota et beata Apostolorum merita.

3. Qui letatur de martyrum morte, non dubitat eos regnare cum Christo. Inter ergo, quod heretici volentes Apostolorum et aliorum sanctorum festa celebrari, populosque in illis spiritibus ualiter gaudere et exultare, non credunt eos esse in celo.

4. Vnicuique Apostolus Petrus fructum merita claudat, aut aperit regnum celorum.

## ITEM VTRIVSQVE APOSTOLI

vita, per Diuum Maximum Episcopum Taurinensem scripta.



Loriosissimos Christiani fidei Principes, annis solemnitatibus honorantes, Fratres Charissimi, ipsum 1. Dominum ac Deum nostrum, qui huius auctor est fidei, debita religione veneramus. Apostoli namque Latino sermone dicuntur missi. Qui ergo honorant missos, manifestum est honorare eos mittentem, quoniam 2. dignitas quæ defertur ministris, illi sine dubio, cuius ministri sunt, exhibetur: vt ait ipse Saluator ad Discipulos suos: Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit. Verè beata Apostolorum merita, in quibus se Christus & recipi prædicat, & audi. Beati nihilominus & illi, quorum deuotio delata Apostolis recurrit in Christum. Tenentes itaque fratres tantæ huius promissionis fidem, de supplicijs patrum nostrorum pro Christi confessione susceptis, fidelibus gaudijs exultemus: quoniam qui de martyrum morte lætatur 3. martyres non dubitat cum Christo regnare post mortem. Nos verò Ecclesiarum omnium reuerendissimos patres, Petrum dico, & Paulum pijsimis studiis honoremus: quibus Christi præstante gratia, factus est hodie de morte natalis: quibus finis vitæ viuendi initium dedit: quibus vita non erat sine Christo. Erat eis Christus viuere, quia totum proficiebat Christi Ecclesis, quòd vivebant. Erat eis & mori lucrum, qui tali morte vitam sibi mercabantur æternam, Erat eis mori lucrum, quorum corruptioni incorruptio succedebat, & damna presentium temporum lucra perpetua sequebantur.

Sed iam necessarium, charissimi, reor, vt proprias eorum specialesque virtutes, prout ariditas linguæ nostræ, ingenijque tenuitas patitur, imò vt miserici Deus annuerit, proloquamur. Hic itaque ille est Petrus, qui consistendo Christum Dominum viui Dei esse filium, validissima inuictaque nobis credendi fundamenta constituit. Nam percontanti Domino: Quis esse ab hominibus diceretur, respondit: Tu es Christus, filius Dei viui: id est, Tu Domine de carne virginis factus es Christus, qui Dei viui es filius sempiternus: Tu Dñe hominibus natus es homo, qui incogitabili maiestate Deus es apud Deum: Tu es Christus, qui pro redèptione nostra ad passionem veniens, impassibilis permanes apud patrem. Quis igitur vnquàm in tantum hoc incomprehensæ Deitatis arcanum humani sensus atollere potuisset obrutum, nisi ab ore Petri salutaris huius fidei veritas radiaisset? Quis meritum eius gloriæ, quamuis magno æquiparare possit eloquio, à quo nobis adorandæ diuinitatis fides & cœpit, & permanet? Quid tanto gloriosus viro, qui fidem secreti inscrutabilis loquendo edidit, viuendo docuit, patientiò firmavit? Vt autem confessionis huius quanta esset magnitudo Saluator ostenderet, ait ei: Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis: & tibi dabo claues regni cœlorum. Quis ergo Christum per carnem, & in carne natum omnipotentis patris esse filium sentire potuisset, nisi propitius hoc ipse pater per Petrum nobis reuelasset è cœlo? Hæc illi confessio dedit, vt antè fratres, de creditis Petro clauibus acciperet, quàm cœli ianuas introiret. Sed ne qua vos fratres, de creditis Petro clauibus Regni, more nostrarum clauium cogitatio terrena permoueat. Clauis enim cœli lingua est Petri, quia singulorum merita censendo, Apostolus 4. vnicuique regnum cœlorum aut claudit, aut aperit. Non est ergo clausi ista mortalis artificis aptata manu, sed data à Christo potestas est iudicandi. Denique ait eis: Quorum remisistis peccata, remissa erunt: & quorum detinueris, detenta erunt. Hic est Petrus, quem Christi esse confidentissimum subiecta vestigijs eius maria probauerunt. Nam à Domino suo nouos sibi dari in fluctibus gressus, vt fidelis poposcit, & vt dilectus emeruit. Qui ob hoc solum trepidasse visus est, vt fragilitas

gilitas humana cognosceret, quanta esset inter Dominum seruumque distantia, dum aggregata peccatis caro mergitur, & immaculati nescit planta desiderare: similiter & illud, ne dum super aquas ambulans Petrus pede intrepido peruenisset ad Christum, Domini fortè sui virtutibus æquaretur. Sed quid illum tantopere dicimus trepidasse, cum parua trepidatio sua maiorem profecit ad fidem? Vt enim credidit Petrus imperio Domini sui posse se à fluctibus sustentari, ita nihilominus dum mergitur, credidit ipsius Domini sui se virtute saluandū. Verè beati Petri & dum trepidat mirabilis fides, quam nec perurgentis periculi poruit turbare formido. Clamando enim, dum mergitur: Domine libera me, de se diffusus est, nõ de Domino dubitauit. Ne quis ergo timorè hunc gloriosissimi Petri ducat in vitium: quoniam timor iste quanuis primam eius turbauerit fidem, confidentiam tamen in eo reparatæ credulitatis ornauit. Hic est Petrus, cui Christus Dominus communionem sui nominis libenter indulgit. Vt enim: (sicut Apóstolus Paulus edocuit) petra erat Christus, ita per Christum, Petrus factus est petra, dicente ei Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Nam sicut in deserto dominico sitienti populo, aqua fluxit è petra: ita vniuerso mundo perfidia ariditate lassato de ore Petri fons salutaris confessionis emeruit. Hic est Petrus, cui Christus ascensurus ad patrem, pascebas ouiculas suas, agnosque commendat, vt quos ille pietatis miseratione redemerat, hic fidei suæ virtute seruaret. Et rectè sanè ei arbiter occultorum Dei filius pascebas oues suas, tuendasque commisit, cui nouerat in nutriend grege dominico nec studium deesse, nec fidem. Hic est Petrus, qui dum ad crucem tanquam Crucifixi discipulus duceretur, verso se poscens corpore crucifigi, passionem non tenuit, sed equalitatem crucis Dominicæ declinavit, vt ostenderet vniuersis admirandæ se humilitatis virtutem, nouique mysterij disciplinam, & inter tormenta seruasse. Quam securus, charissimè, perrexit Petrus ad crucem, qui repulso timore mortis, moriendi ordinem tam acerba in passione quaesuit. Quid etiam de gloriosissimo referam Paulo, in quo Dominus fidem nominis sui, dum ipsam fidem persequeretur, elegit? Qui dum velut acerimus persecutor Christianam vastat Ecclesiam, inimico adhuc eius in pectore amicum sibi cor Christus inuenit. Dumque temporalia capit ad supplicia Christianos, ipse perpetuum captus ad gratiam factus est subito pastor ex lupo, ex prædone custos, ex hoste defensor. Vnde patuit nec Paulum malignæ mentis proposito plebem Dominicam persecutum, nec Christum latuisse, quem eligeret in Paulo. Hic est Paulus, qui Christi vocibus in clamatus è cœlo, oculis in se iudicæ infidelitatis obtusis, videndi aciem non perdidit, sed mutauit. Amisit oculos, & recepit, vt vno eodemque tempore, & in persequente cæcitate vincita procederet, & vocantis Dei gratia illuminaret electum. Ait ille namque de cœlo Dominus: Saule, Saule, quid me persequeris? Id est, Cur me persequeris Saule, quæ mea odium erga me tuum excitauit iniquitas? Nunquid quia illuminauit cæcos, quia sanauit ægrotos, quia fugauit dæmones, quia esuriens populos quinque panibus paui, an quia de tumulis mortuos suscitauit, an fortè magis, quia fidelibus meis regnum cœlestis promisi? Sed si præstare me posse dubitas quæ promitto, aspice, si tamen potes, vnde te, vel qualis appello. Sed quare me persequeris Saule? Aut quid me persequendo proficies? Nunquid aduersus regnantem in cœlo vllum tua persecutio habebit effectum? Nunquid nocere mihi quicquam poteris, quem non potes intueri? Ego enim sum IESVS Nazarenus, quem tu persequeris, qui terras cœlo, crucem regno, mortem perpetuitate, mutauit. De quibus omnibus non te debere cunctari, & creptus tibi nunc, & post paululum redditus suadebit aspectus. At beatissimus Paulus repentina quidem cæcitate coercitus, intellecta tamen maiestate loquentis è cœlo, contentus fidelis effectus, & à persecutione destitit, & nouos intuenti Christum oculos acquisiuit. Hic est Paulus, qui pro suarum remuneratione virtutum vltra humana merita tertium raptus ad cœlum, cœlestia secreta cognouit, vt Ecclesiarum futurus doctor inter Angelos diceret, quod inter homines prædicaret. Aut quis ei impune vltra non credat, qui de sacramentis Dominicis non solum audita loquitur, sed & visa testatur? Quanta hoc, fratres, Dei nostri actum est gratia, vt qui de cœlestibus in Apostolatam vocatus est, Apostolatus eius consecraretur in cœlo? Et post omnia hic est Paulus, qui serices suas, quas aduersum Christum nomen superbus exerarat, perfidorum cædendas gladio humillimus pro Christi honore summissit, nec piguit eum pro illo mori, quem saepe probauerat viuere, & regnare post mortem. Atque ita factum est, vt gloriosissimum Paulum, qui in diuersis gentibus pro fide Christi multo certamine dimicando innumera bella peregerat, velut victorem mundi Roma suscipere ad triumphum.

Hi ergo sunt beatissimi Petrus & Paulus, qui sacramentum cœlestis regni vno spiritu prædicantes, sub vnius passione Dei doctrinam suam pio sanguine & morte fortissima consecrarunt, qui etiam tanquam Ecclesiarum omnium principes facti dispensatione cœle-

5 Audi bone vir qui dieis Petrum mirari fuisse Romae, & ex hoc loco disce conuincimur, tenuissimam mendaciam tuam. \* Est sermo quatuor eiusdem in natali eorundem.

6 Petrus et Paulus aequales meritis et passione.

7 Ambo Apostoli homines passii sunt.

8 Vide totiens repetitum meritum contra eos qui dicunt sanctos non habere merita. 9 Ecce hereticus quod et passio Saluatoris sufficit nobis ad salutem, vult tamē Deus etiam nostras passiones et afflictiones sui in aliorum exemplum, tu est in ecclesie meritum, et Paulus de suis passionibus testatur ad Colossenses 1. 10 Petrus fixis genibus precatus est, et quod orauit obtinuit.

Est sermo 67 in ordine sermonum eius.

1 Natalis beatissimorum apostolorum Petri et Pauli hodie celebrates. Ergo ultra diei Dominici patres vestros alia festiua celebrabant.

2 Ecce quod solent nuntiare sanctorum magna olim cum letitia celebrabant.

caelesti Romam petentes, sacratissima sua corpora in illius urbis arce recondent, quae totius orbis obtinuerat principatum: quatenus potentiam virtutis suae Christus ostendens, ubi mundus caput habebat imperij, ibi regni sui principes collocaret. \* Cum oēs beatissimi Apostoli parem gratiam apud Dominum sanctitatis obtineant, nescio quo tamen pacto Petrus & Paulus videntur praeter ceteris peculiari quadam in Salvatore fidei virtute praecellere, quod quidem ex ipsius Domini iudicio possumus approbare. Nam Petro sicut bono dispensatori clauem regni caelestis dedit, Paulo tanquam idoneo doctore magisterium ecclesiasticae institutionis inuixit: scilicet ut quos iste erudierit ad salutem, ille suscipiat ad quietem: ut quorum corda Paulus patefecerat doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regna caelorum. Clauem enim quodammodo à Christo scientiae & Paulus accepit. Clavis enim dicenda est, qua ad fidem peccatorum dura corda referantur, mentium secreta pandantur, & quicquid intrinsecus claulum tenetur, in palam rationabili manifestatione producit. Clavis, inquam, quae & conscientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad aeternitatem mysterij salutatis includit. Ambo igitur clauas à Domino perceperunt, scientiae istae, ille potentiae. Diuitias immortalitatis ille dispensat, scientia thesaurorum iste largitur. Sunt enim scientiae thesauri, sicut scriptum est: In quo sunt omnes thesauri, sapientiae & scientiae absconditi. Ergo beatus Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos, & peculiari quadam praerogatiua praecellunt. Verum inter ipsos quis cui praeponeatur incertum est. Puto enim illos aequales esse meritis, quia aequales sunt passione: & simili eos fidei deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. Non enim sine causa factum putemus, quod vna die, vno in loco, vnius tyranni tolerauerit sententiam. Vna die passii sunt, ut ad Christum pariter peruenirent: vno in loco, ne alteri Roma deesset: sub vno persecutore, ut aequales crudelitatis vtrunq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quae principatus & caput obtinet nationum, scilicet ut ubi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & ubi gentilium principes habitabant, illic Ecclesiarum principes morerentur. Cuius autem meriti sint beatissimi Petrus & Paulus, hinc possumus intelligere, quod cum Dominus Orientis regionem propria illustrauerit passione, Occidentis plagam, ne quid minus esset, vice sui Apostolorum sanguine illuminare dignatus est. Et licet illius passio nobis sufficiat ad salutem, tamen etiam horum martyrium nobis contulit ad exemplum. Hodierna igitur die beati Apostoli sanguinem profuderunt: sed videamus causam, quare ista perpessi sunt: scilicet quod inter cetera mirabilia etiam Magum Simeonem orationibus suis de aëris vacuo praecipiti ruina prostrauerunt. Cum enim idem Simon se Christum diceret, & tanquam filium ad patrem allereret volando se posse condescendere, atque elatus subito magici artibus volare coepisset, tunc Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicit magicam leuitatem. Prior enim ascendit ad Dominum oratio, quam volatus: & ante peruenit iusta petitio, quam iniqua praesumptio. Antè Petrus in terris positus obtinuit quod petebat, quam Simon perueniret in caelestibus quod tendebat. Tunc igitur Petrus velut vincum illum de sublimi aëre deposuit, & quodam praecipitio in saxo elidens eius crura confregit: & hoc in opprobrio facti illius, ut qui paulo antè volare tentauerat, subito ambulare non posset: & qui pennas assumpserat, plantas amitteret. Sed ne fortè hoc mirum videatur, quod Magus iste praesente Apostolo per aërem aliquandiu volitauerit, hoc patientia Petri fecit. Permisit enim illum sublimis ascendere, ut altius caderet: voluit eum in excelsum leuari, ad conspectum omnium, ut ruentem illum de excelsu, oculi omnium peruiderent. Hec igitur iniquitas est elatio, ut in altum se ferat, in sublime se erigat: sed sancta oratio omnem humiliat superbiam, vniuersam deiecit vanitatem.

VITA SANCTORVM APOSTOLORVM

rum Petri & Pauli, per Dium Ambrosium Episcopum Mediolanensem scripta.

Natalem beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli hodie celebrantes, diuersis opulis nos reficere debemus, & tantam festiuitatem magna cum laetitia celebrare. Quis enim talium virorum solennitatem non magna cum laetitia debet celebrare? Quis enim talium virorum solennitate non magnos fibi exhibeat apparatus, ut quod plus expenderit, plus se Apostolos confirmet amare? Veruntamen non opus est proprio sumptu ad refectorem nostram, nam natali suo sanctus Petrus ipse nos reficit. Est enim omnibus copiosius refectum vas ei, quod illi de caelo esurienti delatum est. Igitur qui esurit sicut Petrus,

trus reficitur ipse cum Petro. Ut quid ergo praeparemus nobis proprium prandium, cum Apostolico ferculo saginemur? Cur nobis inquiramus terrenas epulas, cum caelestes copias habeamus? Dicit enim sanctus Lucas in Actibus Apostolorum, post orationem esurienti Petro circa horam sextam, aperto caelo vas quoddam splendidum velut linteum fuisse delatum, in quo erant quadrupedia, & repentina terrae, & volatilia caeli, & dixisse Dominum ad eum: Petre surge, immola & manduca. Ecce Petrus qui dicit alibi: Aurum & argentum non est mihi, nunc conuiuij eius vasculum splendidius est argento. Et qui propter Christum argenti speciem refutasset, per Christum argenti nitore dicitur. Pransuro igitur Petro desunt cocorum apparatus, desunt obsequia famulorum: sed quod est melius, ministeria diuina non desunt, & vtilioris communionem sancto viro quod deest in terris, abundat in caelis. Ut reficiatur enim Petrus, non cellarium sollicitè referatur, sed caelum ipsum protinus aperitur. Legimus in scripturis sanctum Heliam in deserto coruis ministrantibus passum: quanto melius Petrus, cui non paruam escam terra auis porrigit, sed integrum conuiuium multitudo Angelica subministrat. Post orationem ergo esurijt Petrus. Mirandum cur sanctum virum post orationem famem sequatur, cum soleat famis oratione depelli, esuriens anima non nisi obsecrationibus saginari? Sed puto Petrum post orationem non cibum esurisse hominum, sed salutem: nec inedia vexatum esse corporis, sed inopia credentium laborasse. Cum enim Iudaicus populus perfidus & ingratus, illo praedicante, Christo non crederet, famem quodammodo Petrus suo officij sustinebat. Famem enim patitur, qui minimè fructum sui laboris assequitur. In cenaculo igitur ad orationem festinus ascendit. Bene ait in cenaculum ad orationem ascendisse Petrum, quia omnis sanctus quando orat, relinquens humilia vel terrena in altum mentis extollitur, & in sublime suspensus rapitur, & cogitatione sancta caelo vicinus efficitur. Atque ibi esurienti illi, hoc est, cogitanti in cordis sui sublimiori loco pro salute Iudaici populi, offertur vas diuersorum generum animalibus plenum, velut diuinitate dicente illi: Tu in Iudaeos solos esuris, ecce famem fidei tuae cunctarum gentium diuersitate reficio. Nam vti que per diuersa animalia collecta in vno vasculo, diuersarum gentium congregatio collecta in vna Ecclesia demonstratur, quae Ecclesia in illius vasculo spemido, dum non habet maculam neque rugam, in rei nitore resplendet. In qua primum animal Deo ex gentibus Centurio Cornelius est immolatus. De hoc ergo vasculo suo hodie nos reficit Petrus. Cum enim videmus gentilium turbas ad fidem Christianitatis accurrere, simul cum Apostolis gratulamur. Non enim mortui sunt quorum curamus natalem hodie, sed renati viuunt plane, quia participes effecti sunt Christi, qui vita est omnium. Quamuis enim corpora passione cesa sint, interruptus tamen non est ordo viuentium. Iugiter enim & Deo gratias agunt, & laudes Saluatori referunt, nisi quod resoluta membrorum sarcina magis adherent Christo, sicut ait Paulus: Dissolui & cum Christo esse quanto melius. Non ergo dicenda est mors, qua interueniente carere mortuorum, & Christo conuenimus. Non est plane dicenda mors, quae Christo mortuum persequatur, & Christo conuenimus. Non est plane dicenda mors, quae Christo mortuum persequatur, & Christo conuenimus. Non est plane dicenda mors, quae Christo mortuum persequatur, & Christo conuenimus. Non est plane dicenda mors, quae Christo mortuum persequatur, & Christo conuenimus.

3 Petrus ascendit hora sexta ad orandum, ergo oratio non est res inanis aut superflua.

4 Si sancti Apostoli die passionis suae non sunt mortui sed renati, cur aude illos appetere mortuos?

ITEM DE EISDEM PER BVN-

dem Dium Ambrosium Episcopum.

Notum omnibus vobis est fratres, & vniuerso mundo notissimum, & quod beatissimorum Petri & Pauli natalis est hodie, nec aliquam partem orbis latere potest tanta deuotio, siquidem de ijs dicat Dauid Propheta: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum. In omnem terram mirabilium Petri virtus diffusa est, & in fines orbis terrae epistolarum Pauli verba penetrarunt. Quis enim non audiuit, quod primum Petrus sedenti ad portam speciosam claudo, & ex matris suae olim ventre, iam debili, pedum restituerit firmitatem, ut quod natura minus contulerat, Apostolica gratia repararet. Cum enim idem claudus stitem rogare, aliquid pecuniae se ab Apostolis crederet accepturum, ait illi Petrus: Argentum & aurum non habeo, sed quod habeo, hoc do tibi. In nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Beata plane largitas, quae petenti argentum quidem non contulit, sed contulit sanitatem. Beata largitas, quae de thesauris suis aurum non protulit, sed protulit medicinam. Beatus & ille claudus, qui dum stitem quaerit pecuniam, diuitias in columitatis accepit. Hoc enim ab Apostolis donatum meruit, quod nullis thesauris à medicis redimere potuisset. Primum ergo signum miraculorum suorum Petrus fecit claudo pedum restituendo vestigia. Diximus frequenter ipsum Petrum

Est sermo lxxviii in ordine ubi supra.

Petrum à Domino nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Sic ergo Petrus petra est, super quam ædificatur Ecclesia, rectè prius pedes faciat. Ut sicut in Ecclesia fidei fundamentum cõtinet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè, inquã, primum in Christiano pedes curat, ut iam non intrepidus nec imbecillius possit super petram Ecclesiæ, sed robustus & fortis incidere. Vbi autem verba Pauli Apostoli non leguntur? Qui locus ea non literis inscribit, corde retinet, conuersatione custodit, quia Paulus à Domino vas electionis est nominatus? Bonum vas, in quo pretiosa mandatorum Christi præcepta conduntur: bonum vas, de cuius plenitudine substantia vitæ populis semper erogatur & plenum est. Optima Apostolorum nomina, petra & vasculum, necessaria domui Saluatoris. Domus enim fortitudinis petra construitur, vtilitate vasis ornatur. Petra ad firmitatem ne labantur sustentat populos: vas ad custodiam ne tententur operit Christianos. Exitus verò eorum de hoc seculo quàm beatus fuerit, nemo est qui nesciat. Nam prima hæc in illis beatitudo, quod ambo vna die passi esse noscuntur, scilicet, ut quos vna fides seruitio deuinxerat, vna fides martyrio coronaret. Deinde ipsa passio licet diuersa in singulis fuerit, tamen quanta referta est gratiæ sanctitate? Nam Petrus crucis sicut saluator, exitum tulit, & à Dominicæ deuotionis similitudine nec morte discretus est, scilicet, ut quem imitabatur fide, imitaretur & passione, De Pauli verò cernice cum eam persecutor gladio percussisset, dicitur fluxisse lacti magis vnda quàm sanguinis, & mirum in modum sanctum Apostolũ baptismi gratia in ipsa cæde exiisse splendidum potius quàm cruentum. Quæ quidem res in sancto Paulo stupenda non est. Quid enim mirum, si abundat lacte nutritor Ecclesiæ, sicut ipse ad Corinthios ait: Lac vobis potum dedi, non escam? Hæc est planè re promissionis illa terra, quam patribus nostris Deus promisit, dicendo: Dabo vobis terram fluentem lac & mel. Non enim de hac terra locutus est, quæ manantibus aquis cœnum inuoluit, lutumq; permiscet: sed de illa terra Pauli, & similibus Pauli, quæ iugiter purum suauisque distillat. Quæ enim Pauli epistola non melle dulcior est, lacte candidior? Quæ epistola tanquam vbera Ecclesiæ populis enutriunt ad salutem. De ceruice ergo Apostoli pro sanguine lac manauit. Legimus in ipso: Quoniam caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Igitur iam & Paulus possidet regnum, quoniam caret & sanguine, qui impedire dicitur regnaturum. Adhuc ergo Paulus in terris positus, etiam in regni cœlestis substantiam transformatur.

¶ Iam Paulus possidet regnum cœlestium.

NARRATIO DE HIS QUI AD AEDES

Apostolorum Petri & Pauli tempore Alarici Gothorum Regis confugerunt: & de vasis Ecclsiæ beati Petri miraculo seruatis, per Paulum Orofium digesta.

Habetur lib. 7. a historiæ eiusdem cap. 39

¶ Sic vasa aurea & argentea, quæ in templo apostolorum sacrificijs inferiebant, non fuisse Deo gratæ, nec illi placuisse, non fuisse tam mirabiliter à Barbarorum manibus seruata.

¶ Quæ miranda: barbari hostes præseruant Ecclesiæ, et illarũ vasa: nostri heretici diripiunt, exuertunt, prophænant. Vides vi in hoc factõ nõ sint his gemilibus similes, sed longe deteriores.

¶ Habes hic quæ sit chara Deo vira ginitas, habes et ceterum publicum ceterum hymnorum recitatione.

**A**dest Alaricus Gothorum Rex, trepidam Romam obsidet, turbat, irrupit. Dato tamen præcepto prius, ut si qui in sancta loca, præcipueque in sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugissent, hos imprimis inuolatos securis esse sinerent. Tum deinde in quantum possent prædæ inhiantes, à sanguine temperarent. Accidit quoque, quod magis illa vrbs irruptio, indignatione Dei acta, quam hostis fortitudine probaretur, ut beatus Innocentius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, tanquam iustus Loth subtraxit à Sodomis, occulta providentia Dei apud Rauennam tunc positus, peccatoris populi non videret excidium. Discurrentibus itaque per vrbs Barbaris, sorte vnus Gothorum, idemque potens & Christianus sacram Deo virginem iam ætate prouectam, in quadam Ecclesiastica domo reperit: Cumque ab ea aurum argentumque honestè exposceret, illa fideli constantia esse apud se plurimum, & mox proferendum spontè dedit, ac protulit. Dumque expositis opibus artonitum Barbarum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignota etiam vasorum qualitate videret, virgo Christi ad Barbarum ait: hæc Petri Apostoli sacra ministeria sunt: Presume, si audes, de facto, tu videris. Ego quia defendere nequeo, contendere non audeo. Barbarus verò ad reuerentiam religionis timore Dei & fide virginis motus, ad Alaricum hæc per nuncium retulit, qui continuo reportauit ad Apostoli Basilicam vniuersa ut erant vasa, imperauit, virginem etiam simulque omnes qui se adiungerent Christianos, eodem cum defensione deduci. Ea domus à sanctis sedibus longo, ut ferunt, & medio interiectu vrbs aberat. Itaque magno spectaculo omnium, disposita per singulos singula, & super capita elata palam aurea atque argentea vasa portantur, exertis vndiq; ad defensionem gladiis, pia pompa munitur, hymnus à Deo Romanis Barbarisque concinentibus, publicè canitur. Personat latè in excidio vrbs saluata, omneque etiam in abditis latentes inuitat ac pulsat. Concurrunt vndique ad vasa Petri,

Petri, vasa Christi. Plurimi etiam pagani Christianis professione, si non fide, admiscuntur: & per hoc tamen ad tempus, quod magis confundantur euadunt. Quantò copiosius aggregantur Romani fugientes, tantò auidius circumfunduntur Barbari defensores. O sacra & ineffabilis diuini iudicij discretio. O sanctum istud & salutare flumen, quod per arua exortam, dum beato alueo in sanctorum sedes tendit, oberrantes perichitanteque animas in salutem sinum pia rapacitate peruexit. O præclara illa Christiana militiæ tuba, quæ generaliter cunctos dulcissimo ad vitam modulamine inuitans, quos ad salutem inobedientes non suscitauit, inexcusabiles reliquit ad mortem. Mysterium hoc quod transferendis vasis, dicendis hymnis, ducendis populis fuit, tanquam magnum cribrum fuisse arbitror, per quod ex congregatione populi Romani, tanquam ex magna massa frumenti, per omnia ex vniuerso ambitu ciuitatis larebrarum foramina, effluxere grana vicia, siue occasio, siue veritate commota, omnia tamen de præsentè salute credentia, ex horreo dominicæ præparationis accepta sunt. Reliqua verò sicut stercora, & velut paleæ, ipsa vel incredulitate, vel inobedientia præiudicatæ, ad exterminium atque incendium remanserunt.

Quis hæc perpendere plenis miraculis, quis prædicare dignis laudibus queat? Tertia die Barbari, quàm ingressi vrbs fuerant, spontè discedunt, factò quidem aliquantarum ædium incendio, sed ne tanto quidem, quantum septingentesimo conditionis eius anno casus esset. Nam si exhibitam Neronis Imperatoris sui spectaculis inflammationem recenseam, proculdubio nulla comparatione æquiparabitur, secundum id, quod excitauerat lasciuia principis, hoc quod nunc intulit ira victoris. Neque verò Gallorum meminisse in huiusmodi collatione debeo, qui continuè penè anni spatio incensæ euerseque vrbs attritos cineres possederunt. Et ne quisquam fortè dubitaret ad corruptionem superbæ, lasciuicæ, & blasphemie ciuitatis hostibus fuisse permiffum, eodem tempore clarissima vrbs loca fulminibus diruta sunt, quæ inflammarî ab hostibus nequiverunt.

VITA ALIA SANCTORVM APOSTOLORVM PETRI & PAULI, per D. Eusebium Emiffenum scripta.

Habetur in lib. homiliarum eius de sanctis.

**B**eatiorum martyrum præclara gesta & speciosa certamina, fidelium incitamina sunt, & exemplaria. Armantur enim filiorum animi, dum patrum recensentur triumpho. Clamat utique Christianorum cordibus sanguis piorum, sanguis spiritalium bellatorum, quantum amarum debeat Deus. Non solum enim transitoria sermonis institutione rem peragunt, nec nuda tantum voce nos instrunt: sed per lucis salutisq; contemptum, insinuat nobis auctoris affectum, & simul tepidis ac dormientibus nobis, æternæ illius vitæ dulcedinè, auiditatè, iucunditatè ante oculos statuant: ut vel sic intelligamus, quantum debeat desiderari vita illa, quam t per cruciatibus, per vulnera, per intolerandos labores videamus inquiri, quam cognoscimus pretio sanguinis comparari. Huius itaq; inexplibili ardore succensit Christianorum principes Petrus & Paulus atq; Andreas, fœnerauerunt vsuram Deo huius lucis, pro commercio eternitatis. Electi duo præcipui, ad duorum populorum salutem, Petrus ad Iudæorum, Paulus ad Gentium, erogant per omnem terram pii dispensatores argentum igne examinatum, sapientiæ aurum, fidei margaritam aperiuunt, & gratuitè per cuncta dispergunt thesaurum salutis æternæ. Atronici itaque populis, geminæ rubæ, spiritu maiestatis impletæ, gloriæ Dei insonant, de quibus legimus: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Itaque tanquam sagittæ acutæ potentissimæ de pharetra legis electæ per totius orbis spatia deferuntur atque vibrantur, ut dura infidelium corda populorum, Dei timore confringerent, & bruta nationum pectora, salubri charitatis vulnere penetrarent. Sicut exultat anima perfecta quæ huiusmodi in se sagittam, ac telum dominici amoris exceperat, dicens: Quia vulnerata charitatis telè ego sum. Duobus itaque fontibus, ex vnus fluminis impetu ebullientibus, scientium animarum præcordia rescindunt. Nouo vino inebriantur, nouo lumine irradiantur, noua salubritate cerantur. Putares duos medicos cælo lapsos, qui officinam sanclitatis aperientes, diuerso nosset genere variis opem ferre languoribus. Aliorum oculis infanditate cecatis, ac nubilo infidelitatis hebetatis, iucundissimam claritatem insulam fidei luce reddebant. Aliorum auribus quæ ad vocem Christi obsurduerant, auditum mirabiliter imperabant. Aliorum interioribus venas carnalium inuentiuorũ febris æstuantis, predicatione & castitatis refrigeriis irrorabant. Ex aliorum visceribus malitiæ, superbicæ, iracundiæ sagittas, ac diuersorum iacula peccatorum à diabolo inflata euellebant, curantes adiutorio diuinitatis omnem languorem, & omnè infirmitatem. Ac sic per verbum sobrietatis euacuant omniem crapulam veterum passionum, æternæ vitæ sitim indigestis ac defæcatis mentibus imperabant, & temperato poculo cœlestis antidoti, obliuionem præsentium, & futurorum desiderium propinabant.

¶ Nota tu Elegerit qui nihil horum pati vis, ut saluus sis, sed in solâ inani fide tua esse fidis.

Verè mirabiles lampadas æquali per vniuersam terram luce fulgetes: æquales enim illos ac pares, per varia, & diuersa virtutum genera dixerim, Petro quidem clauis regni cœlorum Domino committente creduntur: sed Paulo quoque; siue in corpore, siue extra corpus, vique ad thronum tertium sublimato, cœlorum secreta referantur. In paradyso quoque arcana verba panduntur, quæ non licet homini loqui. Quæ cum ita sint, penè supra hominem est, cui creduntur eloquia homini nõ loquenda. Sed forsità dicat aliquis: quomodo iste sine clauibus penetrare potuerit diuinæ ædis excelsæ? Agnoscamus charissimi, veras cœlorum clauis, meritorum 2 esse virtutes. Quantum autem arbitror, omnes in nobis habere possumus clauis regni cœlorum, & quidem duplicem vim gerentes, duplicem habentes effectum: fides, humilitas, patientia, castitas, quasi bonæ clauis aperiunt Dei portam. Sed & superbiam, iracundiã, cupiditatem, non immeritò clauis esse dixerim: nam claudunt regna cœlorum. Primus Angelus per superbiam & elationem, magnam clauem & validissimam seram inter se & cœlũ misit: Paulus autem humilitatis ac pietatis clauibus, vsque ad tertiam cœli regiam penetrauit, æqualis per omnia virtutibus Petro. Nam etsi ille primus, iste præcipuus.

Vnde charissimi, his ducibus per sublimia salutiferi callis itenera, id est, per Dominica madata gradietibus, circumfusos innumerabiliũ hostium, quibus hinc inde iter nostrum inuisibiliter vallatur, inimicos peruigili circumspeditione caueamus, ne nos aut in sinistra perniciosa remissio, aut in dextera ruinosã supplantet elatio: ne incipiat aut prauitas de negligentia, aut vanitas pullulare de meritis. Quia illic de infirmitate peccatum, hic de virtute fit vitium. Inueniemus autem morum instructionem, si volumus, vnde noster vel armatur interior homo, vel *Deest aliquid* & medicamenta sumenda sunt, quibus vel repellantur vulnera, vel sanentur. Nullus profectò aut excusationis, aut veniæ relinquatur locus, quando omnis anima in promptu habere cognoscitur oportunitatem pro sui qualitate præsidium, id est, illæsi munimentum, & vulnerata remedium.

ALIA VITA SANCTORVM APOSTO-

lorum Petri & Pauli, per Diuum Gaudentium Episcopum Brixiensem scripta.

**V**enerabilis antistes Christi, communis aut pater, affectu quo me proficentem detinuit, nunc etiam compulsi excusantem, vt iteri dilectionem vestram tractatu sermonis alloquerer. Et idcirco aliquid de laudibus beatissimorum Apostolorum pro pulchritate sensus mei perstringam: ipsorum tamen quorum natalis est, precibus animatus. Tres intelligimus natiuitates humano generi ab æterna Trinitate concessas. Vna carnalis est omnium, duæ spirituales sunt pro merito fidei singulorum. Prima, qua creamur ex nihilo in superbiam vitæ mundanæ: Secunda, qua regeneramur in baptismo ex iniquitate & erroribus ad iustitiæ veritatem: Tertia, qua beatissimi martyres ob confessione nominis Christi per tormenta nascuntur ad regnũ. Talis forma præcessit in Christo, qui ex virgine natus in Iordane nascitur, in Crucis patibulo pretiosi cruoris sanguine baptizatur. Nam post illud baptisma quod pro nobis in Iordane susceperat, per passionem suam dicit Apostolis, Baptismo habeo baptizari. Resurrexit enim ex ipso baptismo passionis, ad vitam nullo iam termino claudenda. Remeauit ad regnum, cuius regni non erit finis. Per huius magistri vestigia gradiuntur fideles discipuli Petrus & Paulus, quorum passionis natalem 3 hodie per vniuersum mundũ omnes Ecclesiæ debito honore celebrant. In hoc enim apud urbẽ Romam 4. ambos pro Christi nomine Neronis crudelitas interfecit, Domini iustitia coronauit. Petrus crucifigitur verso ad terrã capite, & in sublime pedibus eleuatis, asserens indignum se qui ita crucifigeretur vt Dominus suus. Paulus gladio capite truncatur. Ambo nobiles, ambo insignes, duo verò mundi lumina, columnę fidei, Ecclesię fundatores, innocentie magistri, totius sanctitatis & veritatis auctores, quos nunc verè laudare possumus, si eos diuinis testimoniis prædicemus, quibus eos veritas ipsa laudauit, Petro confitenti Dominus dicit: Beatus es Simon Bar-Iona, quoniã caro & sanguis nõ reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Et tibi dico Petre, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eã, & tibi dabo clauis regni cœlorũ, &c. De Paulo quid dicam? Quoniã vas electiõnis est (inquit) hic mihi, vt portet nomen meum in vniuerso mundo. Super vnum fundatur Ecclesia, alter pretiosum fidei murũ doctrina sua portat in populo, ipse vas electiõnis effectus. Petrus signis & mirabilibus enitescit, Paulus in doctrina, & persecutionibus gloriatur. Petrus erat ante piscator, Paulus persecutor: sed ambo postea facti sunt hominum piscatores. Etenim per totum seculi huius, saluatoris doctrinæ retia tetenderunt. Petrus ambulare iubetur in fluctibus, Paulus in nubibus diuinisq; ad tertium ducitur cœlum: ambo in

2 Vere cœlorum clauis meritorum sunt virtutes.

Habetur in liiij. sermonũ D. Zenonis num. xlvij

3 Natalem Apostolorum hodie per vniuersum mundũ omnes Ecclesiæ debito honore celebrant. 4. Fides bone viri, Petrus fuit ne vniquam Roma?

5 Si super vnum duorum Apostolorum fundatur Ecclesia, ergo Petrus est Ecclesiæ fundamentum.

in itinere gradiuntur elemento, fidei virtute sublimes. Quem cui præponere audeam nescio, cum Dominus eos sub vna confessione æquales in passione monstrauerit, in veritate coniuixerit, vnanimitatis vinculo copularit, vt etiam de ipsis rectissime presumat prophetico spiritu prædicatum: Ecce quã bonum, & quã iucundum, habitare fratres in vnum. Sunt quidem Moyse & Aaron, de quibus dicitur, fratres: sunt propheta & Apostoli vna doctrina spiritu fratres. Sunt in nobis interior & exterior homo, si vnum sapiant fratres: sunt etiam Petrus & Paulus verè consanguinei fratres, quos vna pariter fides proprij sanguinis fecit communionem germanos. Ego eos & geminos dicere fratres audeo, quos mater vna confessione felici vtero simul fudit in regnum. Beati enim qui persecutione patiumur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Cõmunicemus igitur fratres sanctorum Apostolorum memoriis, fide, opere, conuersatione, sermone, vt mereamur 6 eorum precibus ad omnia quæcunque possimus adiuuari, largiente gratia Domini Iesu Christi: cui omnis honor in secula seculorum. A M E N.

PASSIO SANCTORVM APOSTOLORVM Petri & Pauli, per Aurelium Prudentium virum Consularem scripta.

**P**lus solito coeunt ad gaudia: dic amice quid sit, Romam per omnem cuscitant, ouantque. Festus Apostolici 7 nobis redit hic dies triumphi, Pauli atque Petri nobilis cruore, Vnus vtrunque dies pleno tamen innouatus anno 8 Vidit superba morte laureatum, Scit Tyberina palus: quæ flumine labitur propinquo Binis dicatum cespitem trophæis: Et crucis & gladij testis, quibus irrigans easdem Bis fluxit imber sanguinis per herbas. Prima Petrum rapuit sententia legibus Neronis, Pendere iussum præminente ligno. Ille tamen veritus celsæ decus æmulando mortis Ambire tanti gloriam magistri: Exigit, vt pedibus mersum caput imprimant supinis: Quo spectet inum stipitem cerebro. Figitur ergo manus subter, sola versus in cacumen, Hoc mente maior, quo minor figura. Nouerat ex humili cœlum citius solere adiri Deiecit ora spiritum daturus. Vt teres orbis iter flexi rota percucurrit anni: Diemque eundem sol rediit ortus: Euomit in iugulum Pauli Nero feridum furorem: Iubet feriri Gentium magistrum. Ipse prius sibimet finem cito dixerat fututum. Ad Christum eundem est, iam resolor, inquit. Nec mora protrahitur, poenæ datur, immolatur ense. Non hora vatem, non dies sefellit. Diuidit ossa duum Tybris facer ex vtraque ripa: Inter sacra dum fluit sepulchra. Dextera Petrum 9 regio seclis tenet aureis receptum. Canens oliua, murmurans fluento. Namque supercillio faxi liquor ortus excitauit Fontem perennem chrismaticis feracem. Nunc pretiosa ruit per marmora, lubricatque cliuim, Donec virenti fluctuet Colymbo. Interior tumuli pars est, vbi lapsibus sonoris: Stagnum niuale voluitur profundo. Omnicolor vitreas pictura supernè tingit vndas. Musci relucent, & virefcit aurum. Cyaneusque latex vmbra trahit imminentis ostræ. Credas moueri fluctibus lacunar.

6 Nota quod prædicitur sanctorum Apostolorum meretur in omnibus quæcunque possimus adiuuari. Ergo orat pro nobis in celo.

Habetur in Peo ristephano eiusdem.

7 Dies festus triumphi apostolici redit.

8 Non tenetur bis Prudentius nec Augusti, in sermone ne incipiente piscatoris: nõ omnes reliqui prius patres dicit eos eodem anno, mense, eodemque prorsus die fuisse coronatos.

9 Describit Prudentius duas baslicas in nomine sanctorum Apostolorum miris iumptibus fabricatas. Ergo placet hoc Deo, & non abominatur, sicut quidam modo caluniatur.



Pastor oues alit: ipse illic gelidi rigore fontis  
 Videt sitire quas fluenta Christi.  
 Parte alia titulum Pauli via seruat Ostiensis,  
 Qua stringit amnis cespitem sinistrum,  
 Regia pompa loci est, princeps bonus has sacrauit arces,  
 Lusitque magnis ambitum talentis.  
 Braçteolas trabibus subleuit, vt omnis aurulenta  
 Lux esset intus, ceu iubar sub ortu.  
 Subdidit & Parias fuluis laquearibus columnas,  
 Distinguit illic quas quaternus ordo.  
 Tum Camyros hyalo insigni variè cucurrit arcus,  
 Sic prata vernis floribus reident.  
 Ecce duas fidei summo patre conferente dotes,  
 Vrbi colendas quas dedit togatæ.  
 Aspice, per bifidas plebs Romula funditur plateas,  
 Lux in duobus seruet vna festis.  
 Nos ad vtrumque tamen gressu properemus incitato:  
 Et his & illis perfruamur hymnis.  
 Ibimus vterius qua fert via pontis Hadriani:  
 Leuam deinde fluminis peremus.  
 Translyberina prius soluit, sacra peruigil sacerdos,  
 Mox huc recurrit, duplicatque vota.  
 Hæc didicisse fat est Romæ tibi, tu domum reuersus,  
 Diem bifestum sic colas memento.

10 Ecce quò in die  
 bus festis sanctorum  
 consuuerant etiam  
 antiquitus fideles  
 eorum templi visita-  
 tione.

Est sermo eius-  
 dem habitus in  
 vigilia Aposto-  
 lorum eorumdem.

11 Ecce quò an præ-  
 cipuas sanctorum  
 solennitates olim  
 vigilia celebrabatur.

2 Sancti in caelis  
 ante facie Domini  
 Dei sui potiores  
 sunt quam fuerint  
 in terris.  
 3 Sancti in caelo  
 pro nobis orant.

ITEM DE BEATISSIMIS APOSTO-

lis Petro & Paulo, ex D. Bernardo Abbate.

**I**N sanctorum vigiliis necesse est vigilare hominè spiritualem, qui solennitates eorū celebrare desiderat in spiritu & veritate. Aliæ enim carnalium, aliæ spiritualiū vigiliæ. Illi & nitidores cultus, & epulas præparant lautiores, & fortassis in ipsis vigiliis operantur opera tenebrarū, lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Vos non ita didicistis Christū, qui Christū securi estis, qui omnia reliquistis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim vigiliæ proponuntur vt euigilemus, si in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciè sanctorū in confessione. Non sic filij huius seculi, non sic, qui potentes sunt ad bibendū vinū, & viri fortes ad miscendā ebrietatem, qui obdormierunt in flagitiis & facinoribus suis. Illud vos non lateat, quia qui ebrij sunt, & qui dormiunt, nocte dormiūt, & frustra sonat eis nomē vigiliarū sanctorum, cum ipsi magis dormire studeant, quàm vigilare. Vos non estis filij noctis neque tenebrarum, sed lucis & diei, vt non vos præoccupet natalitij sanctorū dies, & inueniant imparatos. Tria sunt igitur, quæ in festiuitatibus sanctorū vigilanter considerare debemus, auxiliū sancti, exemplum eius, confusionem nostrā. Auxiliū eius, quia qui potens in terra, potentior est in cælis ante faciè Domini Dei sui. Si enim dū hic viueret, miserus est peccatoribus, & orauit pro eis, nunc tantò amplius quantò verius agnoscit misérias nostras, orat pro 3 nobis patrè: quia beata illa patria charitatem eis non immutauit, sed augmentauit. Neque enim quia impassibilis omnino, ideo & incompassibilis factus est: sed nunc potius induit sibi viscera misericordie, cum ante fontem misericordie existit. Est & alia causa quæ magis vrget sanctos vt solliciti sint de nobis, quia iuxta vocem Apostoli: Deus prouidet pro nobis, non sine nobis cōsummentur, sicut ait sanctus Dauid: Me expectant iusti, donec retribuas mihi. Debemus etiā attendere exemplum eius, quia quādiu in terris visus, & cum hominibus conuersatus est, nō declinauit ad dexteram neque ad sinistrā, sed viam regiā tenuit, donec veniret ad illum qui dicit: Ego sum via, veritas & vita. Intuemini humilitatem operū eius, auctoritatem verborum eius, & tunc videbitis, quomodo tam verbo quàm exemplo luxerit inter homines, qualia nobis vestigia dereliquit, vt ambulemus per ea, & non erremus in eis. Verè iuxta prophetam, Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Sed diligentiori intuitu confusionem nostram inspicimus, quia homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodem luto formatus, ex quo & nos. Quid ergo est, quod non solum difficile, sed impossibile credimus, vt faciamus opera quæ fecit, vt sequamur vestigia eius? Confundamur fratres, & contremiscamus ad vocem

vocem istam, si fortè hæc confusio adducat nobis gloriam, si fortè generet gratiam nobis timor iste. Homines isti fuerunt qui præcesserunt nos, qui tam mirabiliter præcesserunt per vias vitæ, vt vix eos homines fuisse credamus. Sic ergo in sanctorū festiuitatibus, & gaudere & confundi debemus: gaudere, quia patronos præmissimus: confundi, quia eos imitari non possumus: ita semper gaudium nostrum in hac valle lachrymarum, lachrymarum pane cōditi debet, vt semper non solum extrema, sed prima gaudij luctus occupet: quia etsi magna est gaudiorum materia, sed maxima est dolorū. Memor fui Dei: clamauit iustus, & delectatus sum: sed & statim subiungit: Deficit spiritus meus, turbatus sum, & non sum locutus. Quod si hæc in vigiliis vniuscuiusque sancti cogitare debemus, quid faciemus in solennitate & sanctorum & sumorum Apostolorum? Petrum & Paulum loquor: Sufficeret vnus festiuitas ad infundendam exultationem vniuersæ terræ, sed amborum iuncta est ad cumulum gaudiorum, vt quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sunt separati.

Quid illis potentius dum fuerunt in terris, quorum alteri traditur clausura regni caelorum, alteri magisterium gentiū: alter Ananiam & Saphiram occidit in verbis oris sui, alter donat quicquid donat in persona Christi, & cum infirmatur, tunc fortior est & potens: Quam potiores sunt in caelis, qui potentes fuerunt in terris? Et qui nobis reliquerunt maiora exemplaria, quàm illi qui in fame, & siti, & in frigore, & nuditate, & in omnibus illis quæ Paulus enumerat, iugiter sunt afflicti, & demum felici martyrio regna caelestia conscenderunt? Verè nobis rubor confusionis sunt quos vix audemus respicere, ne dicam imitari. Oremus ergo 7 eos, vt ipsi propitium nobis reddant amicum suum iudicem nostrum, qui est Deus benedictus in secula.

4 Solennitas & festiuitas summo-  
rum apostolorum  
Petro & Pauli.

5 Ecce anime san-  
ctorum in caelo.  
6 Felici marty-  
rio regna caelestia  
conscendunt.  
7 Sancti sanctorum  
mediatores orant,  
vt propitium  
nobis Deum red-  
dant.

ADHVC DE EISDEM, PER EVNDEM.

**C**Loriosa nobis solennitas illuxit, quæ præclari martyres, martyrum duces Apostolorū principes, morte clarissima susceperunt. Isti sunt Petrus & Paulus, duo magna luminaria, quos Deus in corpore Ecclesiæ sue constituit, quasi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi sunt in magistros & in mediatores, quibus securè me committere possim, quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illū mediatorem ascendere poterō, qui venit pacificare per sanguinem suū, & quæ in caelis, & quæ in terris sunt: Ille in vtraque natura purissimus est, qui peccatum non fecit, nec inuentus dolus in ore eius. Quomodo ad illum accedere audebo, qui sum supra modum peccans peccator, qui peccavi supra numerum arenæ maris, cum ille purior, & ego impurior esse non possim? Verendum ne incidam in manus Dei viuentis, si illi appropinquare vel inherere præsumptero, quem à me tanta differe-ntia diuidit, quantum distat inter bonum & malū, propterea dedit mihi Deus homines istos, qui & homines essent & peccatores, & maximi peccatores, qui in seipsis, & de seipsis disce-rent, quàm læti aliis misereri deberent. Magnorum enim criminum rei magnis criminibus facile donabant veniam, & in qua mensura mensum est eis, remetietur nobis. Peccauit peccatum grande Petrus Apostolus, & fortassis quò grandius nullum est, & tã velocissimè, quàm facillimè veniā consecutus est, & sic vt nihil de singularitate sui primatus amitteret. Sed & Paulus, qui in ipsa viscera nascentis Ecclesiæ tam singulariter, quàm incomparabiliter grassatus est, vt vas electionis fieret ad portandum nomen eius corā gentibus, & regibus, & filiis Israël, Vas dignum, & caelestibus ferculis repletum, de quo & sanus escam, & infirmus accipiat medicinam. Tales decebat humano generi pastores & doctores constitui, qui & dulces essent, & potentes, & nihilominus sapientes. Dulces, vt me blandè & misericorditer susciperent: potentes, vt fortiter protegerent: sapientes, vt ad viam & per viam ducerent, quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petrus dulcius, qui tam dulciter ad se omnes conuocat peccatores, sicut & Actus Apostolici, & epistolari eius series attestatur? Quid illo potentius, cui & terra obediuit, cum mortuos reddidit, & mare sub pedibus eius se calcabile præbuit, qui Simeonè Magum spiritu oris sui in aère attingit, qui clausura regni caelorum tã singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri sententiæ caeli? Denique quodcumque ligaueris, inquit, super terrā, erit ligatū & in caelis: & quodcumque solueris super terrā, erit solutū & in caelis. Quid autè illo sapientius, cui non caro & sanguis reuelauit? Libentissimè Paulum sequor, qui præ nimia dulcedine luget eos qui peccauerunt, & non egerunt penitentiam, qui fortior est omni principatu & potestate, sapientiam & medullā sacrorū sensu, non à primo vel secundo, sed à tertio caelo largiter asportauit. Hi sunt magistri nostri, qui à magistro omnium vias vitæ penitus didicerunt, & docent nos vsque in hodiernū diē. Quid ergo docuerunt, vel docēt nos Apostoli sancti? Nō piscatoriā artē, non scenofactoriā, vel quicquid huiusmodi est, nō Platonè legere, nō Aristotelis verfutias inuersare, nō semper discere, & nunquā ad veritatis scientiam peruenire. Docuerunt me viuere.

10 Sicut Aposto-  
los esse nobis ma-  
gistros non dero-  
gat summo Christi  
magisterio, sic esse  
pro nobis media-  
tores, nullū afferre  
summo mediatorū  
preiudicium.

storum, sed morte eorum moti multo magis desideremus. Sapia enim iustorum nouissima praeferit, ibi nos iudicant, ubi nos inuenerit. Omnino necesse est vitae praesentis finem futurae cohaerere principio, nec tibi tolerabilis dissimilitudo est. Sicut enim si quis duo sibi (vt ita dixerim) cinctoria conseruare aut colligare uoluerit, minus de reliquis partibus curas, ipsa quae sibi copulanda sunt capita vniformiter parat, ne dissideant à seipsis, ita dico vobis, quantumlibet extiterit conuersatio spiritalis, si carnalis fuerit consummatio nostra, vitæ illi spiritali penitus non cohaeret, nec caro & sanguis regnum Dei poterunt possidere. Fili (ait Sapiens) memorare nouissima tua, & non peccabis. Nimirum quod hæc maxime recordatio faciat timoratum, timor expellat peccatum, negligentiam non admittat. Hinc & Moyses de quibusdam: Vtinam (ait) saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. In quibus vtique verbis tria nobis video commendari, sapientiam, intelligentiam, prouidentiam. Arbitror sane tribus eas assignari posse temporibus, vt æternitati quaedam imago reformari videatur in nobis praesentia moderantibus per sapientiam, praeterita per intelligentiam diudicantibus, nouissima prouidentibus ad cautelam. Hæc nempe spiritalis est exercitij summa, hæc forma studij spiritalis, vt sapienter disponamus praesentia nostra, recogitemus in amaritudine animæ nostrae praeterita, futura quoque sollicitè prouideamus. Sobriè, & iuste, & piè viuamus in hoc seculo, ait Apostolus, vt videlicet in praesenti sobrietas obseruetur, vt iusta satisfactione praeterita quae nobis sine fructu salutis praeterierit, tempora redimantur, vt pietatis clypeum, imminetibus de futuro periculis opponamus. Sola est enim quae omnia valet pietas, cultus scilicet Dei humilis & deuotus, nec aliter nobis est prouidere nouissima, nisi vt vniuersa quae nobis imminere videntur pericula, sedula nobiscum cogitatione versantes, discamus de nostra omnino industria, magis autem de nostris disidere meritis, & soli diuinæ nos protectioni committere, pio quodam mentis affectu piæ intentionis in ipsum, cuius datum optimū & donum perfectum est, consummatio felix, & mors pretiosa. Habes in Euangelio tria hæc ipso tibi sermone Domini commendata. Beati, inquit, pauperes, beati mites, qui lugent. Beati qui futura sapiunt, praeter desiderio caelestium, interno quodam sapore mentis praesentia respicientes. Beati qui nouissima prouident, in mansuetudine suscipientes in situ verbum, quod eorum saluare animas potest, & pietate cordis ad futuram tendunt hereditatem. Beati qui pristinum intelligentes errorem, crebris lauant lachrymis lectum suum. Vides quid optat vir sanctus, quid obtinere cupit eis pro quibus orat? Vtinam, inquit, saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Ac si manifestius dicat: vtinam essent in eis spiritus sapientie, & intelligentiae, & consilij. Vtinam hæc in nobis inueniantur fratres, vt suauiter omnia nostra per sapientiam disponamus, vt intellectu praeterita peccata quæiemus, vt prouideamus futura consilio. Vtinam sapiamus ad praesentis vitæ moderationem: vtinam intelligamus ad praeteritæ correptionem: vtinam deuota in Deum fide prouideamus, vt foelicem habeamus ipsa miserante consummationem. Hic enim est funiculus triplex quo trahimur ad salutem, ordinata conuersatio, rectum iudicium, fides, deuota.

ADHVC DE EISDEM, PER EVNDEM.

Merito fratres Apostolis sanctis attribuit mater Ecclesia, quod in sapientie libris legitur. Hi sunt viri misericordie, quorum iusticie obliuionem non acceperunt, cum semine eorum permanent bona. Sunt enim hi planè viri misericordie, siue quia misericordiam consecuti sunt, siue quia misericordia pleni, siue quia misericorditer à Deo nobis donati sunt. Et vides quæ misericordiam consecuti sunt? Paulum interroga de se ipso, vel magis sponte contentem ausculta. Qui sui blasphemus, & persecutor, & iniquus, sed misericordiam consecutus sum. Quis enim non audiuit quanta mala fecerit sanctis in Hierusalem? Nec solū in Hierusalem, sed & per totam Iudæam insanie ferebatur habens, vt Christi membra lapiarer in terris. Denique hæc furia vinctus ibat, sed frequens à gratia est. Ibat spirans minarum & cædis in discipulos Domini, & discipulus Domini factus est, cui ostenderetur quæta eū oporteret pro nomine ipsius pati. Ibat dirum toto corpore virus exhalans, & subito in electionis yas mutatus est, vt iam cor illius eructaret verbū bonum, verbum piū, & diceret, Domine quid me vis facere? Hæc vtique hæc mutatio dexteræ excelis, Merito proinde loquebatur. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quoniam Dominus Iesus venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Hoc ergo apud beatum Paulū fiducia & consolationis accipite fratres, vt ad Dominū iam conuersos, non nimis crucietur praeteritorum conscientia delictorum, sed tantum humiliter vos sicut & ipsum. Ego sum, inquit, minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, qui persecutus sum Ecclesiam Dei. Ita & nos humiliemur sub potenti manu Dei, & fiduciam habeamus, quia & nos misericordiam consecuti sumus, abluti sumus, sancti.

Quod sancti haec merita apud Deū, tametsi semper distulere debeant de suis meritis, non repugnat: vtrique enim ab ipso Domino docemur cum dicit: vritis hæc omnia, dicite, serui inuites sumus, fecimus quod facere debuimus. Quando dicit, cum feceritis hæc omnia, docet nos habere meritum. Quando dicit, serui inuites sumus, docet nos distulere de meritis nostris. Est sermo xxxv. vbi supra.

Quando Paulus persecutus est Ecclesiam Dei, non persequutus est inuicibilem, an visibilem? Dicat hoc paululus

ificati sumus. Et hoc quidem omnibus nobis, quoniam omnes peccauimus, & egemus hæc gloria Dei. Verum apud B. Petrum aliud habeo quod apponam, eò charius quòd rarius, & quò singularius, eò sublimius: Nam peccauit Paulus, sed ignorans fecit in incredulitate sua: Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos. Porro vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Eorum siquidem qui peccent antequam Deum nouerint, antequam miserationes eius experti sint, antequam portauerint iugum suae & onus leue, priusquam deuotionis gratiam & consolationes acceperint spiritus sancti, eorum, inquam, copiosa redemptio est, & tales omnes nos fuimus. At eorum qui post conuersionem suam à peccatis & vitijs implicantur, ingrati acceptæ gratiae, & post missam manum ad aratrum, retro respiciunt, tepidi & carnales facti, aut post agnitam vitam veritatis retro eunt apostatae manifesti: eorum vtiq; per paucos inuenias, qui post hæc redeant in gradum pristinum: sed magis in sordibus positi, sordescant adhuc. Super quos Propheta deplorat: Quomodo obscuratum est aurum, inquit, mutatus est color optimus, & qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercorem? Nec tamen si quis huiusmodi est, desperamus de eo tantum, vt resurgere velit citò. Quanto enim diutius permanebit, tantò euadet difficilius. Beatus verò qui tenebit, & allidet paruulos Babylonis ad petram. Etenim si creuerint, vix poterunt superari. Filii, hæc dico vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, qui potest quod nos minime possumus: tantum qui cecidit, non adiciat in malum, vt profundius cadat, sed magis vt resurgat, confidens quòd nec ei negabitur venia, si tamen ex corde confiteatur peccata sua. Si enim is de quo loquimur, Petrus post tam grauem lapsum ad tantam redijt eminentiam sanctitatis, quis de cætero desperet, si tantum egredi uoluerit à peccatis? Attende, quod scriptum est: Egressus foras fleuit amarè. In egressu confessionem oris, in amaro fletu compunctionem cordis intellige. Et attende quòd tunc primum recordatus est verbi quod dixerat Iesus, tunc primum cordi fuit verbum, quo praedicta fuerat eius infirmitas, cum euauit praesumpta temeritas. Væ tibi qui post lapsum fortiozem te nobis exhibes. Vt quid tam rigidus es in tuam ipsius perniciem? Inclinare potius, vt melius erigaris & prohibeas frangi quod distortum est, vt possit melius solidari. Quid indignaris increpati gallo? tibi potius indignare. Pluuia voluntariam, ait Psalmista, segregabis Deus hereditati tuae, infirmata est. Bona infirmitas, quæ segregatur hereditati, quæ modicum non repellit. Induratos enim tanquam vas figuli in virga ferrea conteret, & hereditas infirmata est, ait, tu verò perfecisti eam. Audisti certè quam misericordiam consecuti sint Apostoli nostri, vt iam nemo ex vobis super peccatis praeteritis vltra quàm necesse sit confundatur, in cubili conscientiae suæ compunctus. Quid enim fortè peccasti in seculo? Nunquid amplius Paulo? Quòd si & ipsa in religione, nunquid plus Petro? Attamen illi in toto corde penitentiam agentes, non modò salutem, sed & sanctitatem consecuti sunt, etiam & salutis ministerium, & magistrum adepti sunt sanitatis. Et tu ergo fac similiter, quoniam propter scripturam loquitur: Viros illos esse misericordiae, vtiq; propter multam misericordiam quæ consequi meruerunt. Potes tamen in hoc verbo etiam illud non inconuenienter accipere, viros misericordiae fuisse Apostolos, id est, plenos misericordiae, seu viros misericordiae datos Ecclesie vniuersae. Scimus enim quòd viri isti nec sibi vixere, nec sibi mortui sunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est, magis autem nobis omnibus propter illum. Quantum enim proderit nobis eorum iustitia, quando ipsa quoque, sicut offensum est, tantum profuere peccata? pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, etiam & mors ipsa. Etenim in conuersione continentiam, in praedicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati Apostoli contulerunt. Quantum vsque hodie conferre non cessant, misericordia pleni, quod est sanctorum fructus orationum. Quamuis & in ipsa eorum vita adhuc inuenias quod annumeres, fiducia scilicet, quam nobis miraculorum exhibitione praebuerunt. Et quis enumeret quàm multa nobis per eos beneficia prouenerunt? Bene ergo de eis scriptura loquitur, quoniam hi sunt viri misericordiae. Et addit: Quorum iustitiae obliuionem non acceperunt. Vis vt nec tua accipiat obliuionem? A triplici caue periculo, & florebit in aeternum ante Dominum. Legis enim: Quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Legis: Si auerterit se iustus à iustitia sua, &c. omnium iustitiarum eius non recordabor. Legis, quibusdam dicendum in iudicio: Non noui vos, illis sine dubio qui receperunt mercedem suam. Ergo omnis iusticia tepida, omnis transitoria, omnis vendita, erit in obliuionem suam. Ergo omnis iusticia tepida, quod ex eo satis apparet quod sequitur: cum semine eorum permanent bona. Manet enim solui hodie in nobis Apostolorum vestigia, & eorum religio, qui ex Deo est, non potest dissolui. Vestes Israelitici populi quadraginta annis in deserto perseuerauerunt integras, multò magis Apostolorum vestes super iumentum Saluatoris appositæ. Cum semine inquit, eorum. Quod est semen, quia secutus adiungit: hereditas sancta nepotes eorum. Iidem profectò

Notè hoc apud statè nostri tempore.

Sancti orat pro nobis in caelo.

& semen sunt, & nepotes. Meministis credo (scientibus enim legem loquor) meministis, inquam, legalis mandati, ut susciperet frater superstes semen fratri defuncto sine semine. Quis sine femine? Singulariter ait: Ego sum: donec transeam. Ideoque resurgens: Vade, inquit, dic fratribus meis. Ac si dicat: fratres sunt, faciant quod fratres. Ergo per Euangelium ipsi nos genuerunt, non tamen sibi, sed Christo, quia per Euangelium Christi. Hinc est quod moleste tulit Paulus quosdam eorum dici à quibus geniti fuerant per Euangelium, indignans aduersus eos qui dicebant: Ego sum Pauli: Ego sum Cephe: ego Apollo, Christi magis omnes & fieri volens, & dici. Itaque semet Apostolorum sumus per prædicationem, sed per adoptionem & hæreditatem semen Christi, & Apostolorum nepotes.

## COMMENTARIVS QVI TRACTAT

figillatim certamina, labores, & peregrinationes, & con-  
summationem sanctorum, & principum Apo-  
stolorum Petri & Pauli.

*Apud Simeonem Metaphrastem.*



**N**ON eos solum, qui fuerunt ab initio patres artium, admittimus, & eorum fauimus laboribus: sed etiam, si quid aliud postea inuenimus est à posteris, id fouemus, & amplectimur. Quin etiam istos ob id maxime laudamus, & eorum honorificam facimus mentionem, quod quæ ipsarum & sigillatim ab aliis inuenta sunt, coniungentes, & concinnantes, in vnum corpus redegerunt, & ei formam dederunt, & artes posteris perfectas reliquerunt. Nos quoque eos sequentes, ut fidelium satisfaciamus desiderio, tanquam informem materiam ea quæ de summis Apostolorum Petro & Paulo, hic & illic decantantur, tractantes, eis formam tribuimus, corpusque, articulis expressum efficiamus. Quoniam ergo hoc est nobis institutum, & ad res tantas nostrum studium conferimus, incipiendum est dicere, videntem primis Christi discipulorum fuerit ad vitam ingressus, Petrus ergo (ut illius primam faciam mentionem, cuius primi fidei commissæ fuit cura Ecclesiæ) fuit quidem genere Hæbreus: Palestinæ autem regionem habitabat Galilæam. Patria verò ei fuit Bethsaida, quoddam paruum & vile oppidulum eiusdem tribus, & patriæ, cuius ipse qui de Simeone gloriantur Patriarcha. Pater autem erat Ionas, non is qui redditus fuit à ventre balenæ, sed qui ex monstro, quod cadit in intelligentiam, multos liberavit per filium. Fuit autem in diebus Hircani, cui aures viâ cum regno ablatae sunt à fratre. Non is verò solus natus est patri, sed cum eo quoque erat frater Andreas. Cum autem accepisset Petrus filium Aristoboli fratris Barnabæ Apostoli, ex ea genuit filium vnum & vnâ filiam. Et Andreas quidem, qui vitam à negotio remotam, & coniugis expertem agebat, fit Ioannis præcursoris discipulus, qui baptismum prædicabat ad penitentiam. A quo cum audiisset illud: Ecce agnus Dei, dum seruatorem Christum digito indicavit, relicto Baptista Ioanne secutus est Iesum. Magnus autem ille Petrus cum esset acerimus & diligentissimus, magis versabatur in iis quæ ad victum comparandum pertinent, ut qui & cum vxore habitaret, & senis patris prouideret senectuti. Cum eum aliquando otiosum inuenisset Andreas, adduxit ad Christum. Ille verò eum admisit, & Petrum vocauit, eius mentis soliditatem per nomen significans. Postquam autem fuit relatus in numerum discipulorum, apparet statim vir probus & seruens spiritu. Quocirca regni celestis clauis ei creduntur: super mare, perinde ac incorporeus, propriis pedibus ingreditur: Domini transfigurationis spectator efficitur: Patris vocem suis audit auribus: in eos qui peccant, docetur esse patiens: & vniuersi orbis terrarum cura ei committitur. Sed hæc quidem, & his plura fusius tractans sacer liber Euangeliorum ipsas quoque rerum causas nobis declarat. Quas quidem in præsentia nos exposuimus, eum oratio malit esse breuis, quam nimis fusa. Cum iam autem magnus Deus, & Saluator noster Iesus Christus per voluntariam, & salutarem suam passionem aboleuisset diabolum, qui mortis tenebat imperium, & mortis vincula perfrigeret, & tertio die resurrexerit, hic Petrus princeps Apostolorum, cum esset magistri ditatus præsentia, eos efficitur reliquorum Apostolorum: vel ut magis proprie dicam, magister. Et cum deinde duodenarium quidem numerum Apostolorum, in alterius locum substituto Matthia supplerisset: plurimas autem cociones Iudeis qui in sancti spiritus infusione aderant, & propterea stupebat quod aliis linguis Dei magnalia annuntiaret, effudisset, & aliis orationibus eis tulisset testimonium, tria millia statim ad fidem in Christum euocauit. Et cum eum qui erat ab ortu claudus, in speciosa templi porta, vnâ cum Ioanne Euangelista curasset, & rursus eos qui erant congregati, arguendo instruisset, & ad salutem inuitallet: & veri Dei esse Dominum nostrum Iesum Christum ex Moysse & prophetis euidenter ostendisset, non solum miraculi magnitudine, sed orationis quoque vehementia omnes obtulit

perfecit,

perfecit, & ad fidem in Christum attraxit, & decies mille virorum Ecclesiam constituit Hierosolymis. Ananiam autem, & Sapphiram eius uxorem, qui nouam quandam fecerant usurpationem, sibi, inquam, tanquam propria usurpantes quæ Deo consecrauerant, graui reprehensione statim vita priuauit. Vmbraque eius non solum varios morbos expulit ab hominibus, sed mortuos etiam excitauit. Liddæ paralyticum Æneâ verbo curauit. Ioppæ pauperum amantem Dorcadem mortuum excitauit. Casaræ Centurionem Cornelium qui erat gentilis, ad fidem in Christum euocauit cum tota familia, & spiritu sancto impleuit per baptismum. Quin etiam fidei portam gentibus aperuit per eam quæ illi apparuit vasis linei visionem, in quo erant omnes bestiarum terræ, & vocem quæ de cælo vnâ cum vase est delata, & eum est adhortata ut surgens sacrificaret & comederet, nihil eorum esse commune existimans. Ab Herode autem qui etiam dictus est Agrippa, duabus catenis vincitus, & in carcere coniectus, cum diligenter custodiretur à quatuor quaternionibus militum, à diuino angelo liberatur à vinculis, & à carcere, portis sua sponte apertis. Propter Simonem autem sceleratū illum Magū obit omnes ciuitates Cælesyriæ, & præterea Pontum & Asiā, atque etiam Galatiam. Et cum in eis feminasset verbum fidei, ad ipsam usque Romam peruenit. Ut eas autem cursim persequamur, hæc sunt. Cum ab Hierusalem venisset Casaræam Strationis, & ijs qui ipsum sequebantur presbyteris, Episcopum constituit, venit Sidonem. Vbi cum multos curasset, & Episcopum constituisset, venit Rerytum. In qua etiam cum ex ijs qui sequebantur vnum ordinasset Episcopum, venit Byblum: deinde Tripolim: & apud Marsonem virum quendam prudentem diuersatur. Quæ cum fidelibus qui erant Tripoli Phœnicæ, Episcopum constituisset, venit Orthosiam: deinde Antardum: deinde in insulam quæ dicitur Aradus: deinde Balanæas: & illinc Panta: deinde Laodicæam, in qua cum multos qui morbis laborabant, & vexabantur à dæmonibus curasset, Ecclesiamque congregasset, & Episcopum constituisset, venit Antiochiam Syriæ ciuitatem. Quo in loco Simon quidem Magus eos qui ad eum quærendum ab Imperatore missi fuerat, declinans, constituit fugere in ciuitates Iudææ. Petrus autem Domini Apostolus, simul ac esset ingressus, multaque Antiochiæ fecisset curationes, & vnum Deum in tribus personis, ijs qui erant congregati, feliciter annunciasset, & Episcopos ordinasset, Marcianum quidem Syracusanis in Sicilia, Pancratium autem Tauromenij, venit Tyanem Cappadociæ, & illinc Ancyræ Galatiæ. In qua cum precatione suscitasset mortuum, multosque catechisi instituisset, & baptizasset, & Ecclesiā constituisset, & Episcopum ordinasset, venit Sinopen Ponti ciuitatem. Deinde Amasæam, quæ est in mediterraneis Ponti, deinde Gagram Paphlagoni. Deinde Claudiopolim Honoriadis. Deinde Nicomediam Bithyniæ. Deinde Nicæam: Deinde cum festinaret ascendere Hierosolymam propter Paschæ 2 festum, reuertens venit Pisinuntum. Deinde per Cappadociam & Syriam, rursus venit Antiochiā. Et illinc profectus venit Hierusalem. Quo loco cum iam tertius annus præterisset à vocatione magni Pauli, ab ipso Paulo visitur, sicut ille ipse dicit: Post tres annos ascendi Hierosolymam ad videndum Petrum, & mansi apud eum dies quindecim. In quibus cum Canones, & Ecclesiasticas constitutiones exposuissent, beatus quidem Paulus profectus est ad opus, ad quod vocatus fuerat. Magnus autem Petrus rursus reuersus est Antiochiam. Vbi cum Prochorum ordinasset Episcopum, venit Synadem Phrygiæ ciuitatem. Deinde Nicomediam. In qua cum Prochorum ordinasset Episcopum, venit Ilium ciuitatem Helleponti. Quo in loco cum Centurionem Cornelium constituisset Episcopum, reuersus est Hierusalem. Visus est autem ei Dominus in visione, dicens: Surge Petre, vade ad Occidentem: opus enim habet, ut tuis illustretur facibus, & ego ero tecum. Simon autem paulo ante captus ab ijs qui eum quærebant, ut prius diximus, Romam ducitur, ut luat poenas eorum quæ perpetraverat. In qua cum fuisset, & arte sua magica multis mente mouisset & decepisset, non solum non dedit penas, sed etiam à multis Deus fuit estimatus. Romanos enim præcursor ille satanæ sua Magia in tantam adduxit admirationem, quin etiam ipsum quoque Claudium: ut ei posita statua inter duos pontes in Tyberi inscriberent: Simoni Deo sancto. Et hæc quidem Iustinus, & Irenæus fusius persequuntur. Nos autem peragamus ceptam persequi narrationem. Cum ergo quæ visa fuerant, magnus Petrus annunciasset fratribus, & vale eis dixisset, rursus venit Antiochiam visitans Ecclesiā. Quo in loco cum magnum inuenisset Paulum, certo quodam consilio ab eo arguitur. Deinde cum Tharsi Vrbanum constituisset Episcopum, & Epaphroditum Andriacæ Licie, & Phygellum Ephesi, quem aiunt à recta via diuertisse, & cum Simone sensisse, & Smyrnæ Apellem, qui erat frater Policarpi, venit in Macedoniam. Cum Philippis autem Olympi Episcopum constituisset, & Thessalonice Iasonem, & Corinchi Silam. cum eum illic inuenisset apud magnum Paulum permanentem & patris Herodionem, nauigauit in Siciliam. Et cum venisset Tauromenium, diuersatur apud Pancratium virum sapientissimum. Quo in loco cum quendam Maximum 3 catechisi instituisset, & baptizasset, & Episcopum ordi-

*Vide num Petrus Roma fuerit*

*Nota festum Pasche ab initio Regis*

*Vide catechesin semper oracem de baptismo*

4 Petrus Romæ appellus.

ordinasset, Romam appellit. In qua cum quotidie synaxes celebraret, & unum Deum patrem omnipotentem, & unum Dominum Iesum Christum filium verum de Deo vero, & unum spiritum sanctum Dominum, & viuificum in synagogis, & domi doceret, attraxit multos ad fidem in Christum, & per sanctum baptismum liberauit ab errore idolorum: adeo ut breui tempore ad sanctum baptismum omnes ferè accurrerint, & Deo per Apostoli doctrinam crediderint. Hæc videns Simon, non satis duxit tacere, & suam cœlere improbitatem, sed gloria & exsultatione se superatum esse arbitratus, si fineret Apostolum totis viribus ijs qui Romæ erant, veritate annunciare, audacter, simul & indoctè cepit liberè loqui in media ciuitate, & imperitè aggressus est ei contradicere. Vbi & umbras quasdam eum sequi & præcedere: quas dicebat esse animas mortuorum & mortuos suscitatos, & ei tãquam Deo, honorem tribuentes, claudosque rectè ingredi & saltare ostendebat: seq; instar fabulosi illius Protei in varias formas mutans, ostendebat aliquando quidem duas habentem facies, deinde autem, parua interiecto spatio, transformabatur in capram, & serpentem, & volucrem, qualem par est eum videri, qui à ratione alienis seruit cupiditatibus: & igni sæpe assimilabatur: & simpliciores omnibus modis non cessabat decipere. Ille autem magnus Domini Apostolus, si solummodo cernebatur, omnes eius machinationes facillimè dissoluebat, & in nihilum resolvebat. Cum multæ ergo (vt est consentaneum) inter eos fuissent vtrinq; controuersiæ, & disputationes, nesciret autem Simon quidnam amplius ageret, aram quandã lauro coronatus ascendit. Ex qua turbas primum iracundè alloquens: Quoniam, inquit, adeo insipientes fuistis ô Romani, vt me quidem relinqueretis, Petrum verò sequeremini, ecce in conspectu vestro mandabo Angelis meis, & me tollent in manibus, & ad patrem meum ascendam in cœlum, & illinc vos extremo afficiam supplicio: vt qui nõ in ijs quæ vobis dixi, perstiteritis. Hæc cum dixisset, plaudens deinde manibus, per aërem missus cepit volare quibusdam vmbris, vel malis potius dæmonibus eum impellentibus, & portantibus. Magnus autem ille Apostolus Petrus cum se parum retinuisset, audientibus omnibus, cepit dicere, Domine Iesu Christe qui es Deus meus, ne sinas eum implere quod proposuit, ne immittat petram scandali, & lapidem offensionis malignus in eos qui in te crediderunt. Et sublatis ad Simeonem oculis, clara voce clamauit: Vobis Satanæ ministris præcipio, ne eum portetis, sed eum dimittatis in eo loco in quo nunc est. Statimq; cum quæ citra ipsum apparebant umbræ, recessissent, & in nihilum resolutæ essent, Simon lapsus ab aëre, ad terram fertur casu misero & miserabili, & contrito toto infelici corpore, secundo post die miseram emittit animã acerbis cruciatibus doloribus. Cum hoc autè factũ esset, & turba multis horis clamaret: Magnus est Deus, quo nobis à Petro prædicatur. Petrus cum altum quoddam sedile ascendisset, manumque mouisset, & turbis præcepisset silentium, postquam ex Moysè & Prophetis Dominum nostrum Iesum Christum Deum ante secula annunciasset, & plurimos dæmones fugasset ab hominibus, & morbos curasset varios, eos demisit. Cum autem non diu mansisset apud Romanos, & sancto baptismo multos regenerasset, & Ecclesiam constituisset, & Linum Episcopum ordinasset, venit Taracinam. In qua cum Epaphroditum ordinasset Episcopum, venit Sirmium ciuitatem Hispaniæ. Quo in loco cum Epaneum constituisset Episcopum, deuenit Carthaginem ciuitatem Africæ. In qua cum Crescentem ordinasset Episcopum, venit in Ægyptum: & cum Thebis, quæ septem habet portas, Ruffum: Alexandriæ autem Marcũ Euangelistã, eorũ qui se in disciplina tradiderant Episcopatu præfecisset, rursus venit Hierosolymam ex reuelatione propter Deiparæ Marię migratione. Deinde reuersus in Ægyptũ, per Africam rursus Romam redijt. Ex qua venit Mediolanum, & Photicem, quæ sunt ciuitates in continente. In quibus cum constituisset Episcopos, & presbyteros, venit in Britannã. Quo in loco cum longo tempore fuisset moratus, & multas gentes non nominatas attraxisset ad fidem Christi, Angelicam aspexit visionem, quæ dicebat: Petre instat tempus tuæ resolutionis, & oportet te ire Romam, in qua cum mortem per crucem sustinueris, recipies mercedem iustitiæ. Cum ergo propterea Deum glorificasset, & egisset gratias, & apud Britannos mansisset dies aliquot, & verbo gratiæ multos illuminasset, & Ecclesias constituisset, Episcoposq; & presbyteros & diaconos ordinasset, duodecimo anno Cæsaris Neronis rursus Romam reuertitur. Quo in loco cum Linum inuenisset consummatum, eius loco ordinauit Clementem recusantem, & non admittentem eam curationem. Cui cum ad id accommodatis verbis persuasisset, & vt bono esset animo fuisset hortatus, ad suorum sermonum eum prouehit cathedram. Qui cum sicut quidem vitulus, collum suum bono iugo subiecisset, cum magistro suo traheret currum verbi. Quocirca multi quidem illustres prompto & alacri animo fidei obediabant: multæ autem nobiles femine addebantur iis, qui salui fiebant. Cum verò duæ femine Imperatoris, quæ plus quàm aliæ ab eo diligebantur, fidei accessissent, & publicè viuere statuisent,

9 Vide prima signa receptæ catholicæ fidei cõstitutio Beati Petri, Episcopi Romæ, præfbyterorum & diaconorum ordinatio.

statuissent, quoniam erat libidinosisissimus Nero, & impudicissimus, furiebat aduersus omnem Ecclesiam: maximè autem Petrum principem Apostolorum, vt qui fuisset causa pudicitia eius feminarum, quæ crediderant in Dominum. Quamobrem cum ira supra modum efferverit, capitis pronuntiat sententiam aduersus omnes qui in Christo sperarent. Cum itaq; milites omnes protinus comprehendissent, eos deducunt ad locum damnatorum, & Clementi quidem parcunt, vt qui esset cognatus Cæsaris. Herodionem autem & Olympam, vna cum magna multitudine gladio subiiciunt: Petrum verò illum magnum Domini Apostolum inuertum 6 Cruci attingunt. Quamobrem cum ex clauis dolores, similiter atque Christus Deus noster, ipse quoque sustinuisset, puram & immaculatam suam animam in manus Dei deponit: Clemens autem eius discipulus, & Episcopus, cum maximè 7 venerandum & sanctum eius corpus magnificè composuisset ad sepeliendum, in loco insigni deponit. Sed de vita quidem, & prædicatione, & sine magni Apostolorum Petri hucusque sit à nobis dictum breuiter. Necesse autem est de claro quoque, & beato Apostolo Paulo, quomodo poterimus, dicere. Magnus ergo & beatus Domini Apostolus Paulus, erat ipse quoque Hebræus quidem genere, ex tribu autem Beniamin, claris natus parentibus, hæretici Phariseus, adscribens sibi patriam Tharsum ciuitatem Ciliciæ, sub præceptore Gamaliele, in lege Moysis insigniter eruditus, ardens morum patrum æmulator, qui à pueritia Romanus vocabatur Saulus. Persequatur autem & populabatur Dei Ecclesiam per ignorantiam. Quamobrem ei grata erat interfectio Stephani primi martyris, vt qui omnium qui lapides in eum iaciebant, susceperit vestes custodiendas, vt ad illius cædem omnium manibus vteretur. Porro autem primus quoque vbiq; aderat cum iis qui agitabant seditionem, studens destruere præconium pietatis: multaque erant & magna, quæ ab ipso fiebant aduersus Ecclesiam: & nihil ei ad summam deerat infamiam. In hoc enim pietatem exercere, & se præclare gerere arbitrabatur, sicut ipse fatetur in epistolis, & Lucas refert in libro, qui inscribitur Actus Apostolorum. Etenim non solum is, quomodo multi Iudæi, odio habebat & auerlabatur præconium pietatis, sed etiam maiorem totius gentis irã prouocabat aduersus eos qui ei ministrabat. Postquam enim id vidit repente refuissse, & fidei præcones euafisse minis superiores, æmulatione percitus, & ratus se maxima affici iniuria, si præconium quidem per vniuersam terram diffunderetur, præcones autem persecutorum paruifaciæ periculum, omne studium adhibuit, vt hos quidem de medio tolleret, illud verò retardaret ac reprimeret. Quamobrem quum à sacerdotibus & doctoribus illo tempore accepisset epistolas ad Iudæos, qui erant Damasci, iter aggressus est contra eos, qui erant in ea, discipulos. Sed qui ex vtero matris eum segregauit ad suum ministerium, videns eum iniusta teneri infamia in iusta voluntate, & iusto animi proposito, & ei in media via apprensus, corporeis quidem eum orbat oculis, magnitudine purissimæ lucis quæ ei apparuit: eius autem mentem & animam adeo illuminat, vt eum qui erat olim persecutor, dilectum statim & fidelissimum fecerit suum præconem. Sauli itaque nomine in Pauli nomen transfinito, eoque ex falso persecutionis traducto ad quietem eius fidei, mittit ad Ananiam quendam discipulum in vrbe Damasco. A quo cum Paulus sanctum accepisset baptismum, & Christi intemeratis comunicasset sacramentis, efficitur fidelis socius prædicationis. Tantam ergo mutatione ostendit hic beatus post vocationem, & ad tantum in Christum exarsit desiderium, vt præcones veritatis non solum verbis, sed factis etiam confirmaret, qui eum adhuc timebant, & suspectum habebant, ostendens se toto animi studio erupisse in amore Domini. Quocirca cum fuisset cõmuniis qui erant Damasci discipulis, statim cepit prædicare Christum in synagogis, Iudæos confutans, & rursus confirmans eum esse Christum. Cum autem ei fuissent cognitæ, quæ à Iudæis parabantur insidiæ, per murum in sporta dimittitur à Discipulis, & in Hierusalem accedit ad Apostolos: in qua liberè loquens in nomine Domini Iesu, disserabat & disceptabat aduersus Gentiles. Sed cum ei quoque rursus significatæ fuissent insidiæ, à fratribus deducitur Cæsaream, & illinc venit Tharsum. Quò cum venisset Barnabas, & eum inuenisset, deduxit Antiochiam. Cum toto autem anno illic cœtus haberent, & satis magnam docuissent multitudinem, & discipulos primum nominassent Christianos, in Iudæam ad fratres mittuntur cõ ministerio, propter famem quæ fuit tempore Claudij Cæsaris. Cum impleissent autem ministerium, reuersi sunt Hierosolymam. Vbi Domino sacri obeuntes ministerium, & ieiunantes, à sancto spiritu segregantur ad opus, ad quod vocati fuerant. Emisi autem venerunt Seleuciam, & illinc in Cyprum nauigauerunt: & cum fuissent Salaminæ, Dei verbum annunciant. Cum verò peruassent Insulam vsque ad Paphum, excecat pseudopropheta Barieus, qui multos peruertebat. Quod cum factum esset, euenit statim vt multi crederent, atq; etiã ipse Proconsul, qui erat in Insula. Illinc autem profecti veniunt Pergen Pamphilię, & illinc Antiochiam Pisidię, in qua cum die Sabbatorum concionatus esset Paulus in Synagoga, at-

6 Petrus Romæ crucis clauis fixitur, sicut Dominus Iesus Christus.

7 Venerandum & sanctum Petri corpus magnificè cõpositũ insigni loco a Clemente deponitur.



traxit multos ad fidem in Christum. Quamobrem Iudæi pleni æmulatione, eum & Barnabam eiecerunt ex ciuitate. Ii uero ex ea egredientes, excusserunt puluerem in suis pedibus, conuenienter præcepto Domini. Et cum uenissent Iconium, & illic longo tempore uersati essent, multosque Iudæos & Gentiles, atque etiam beatam Theclam ad fidem Domini euocassent, à Iudæis qui non crediderant, & Gentilibus, afficiuntur contumeliis, & appetuntur lapidibus. Cumque Lystram & Derben confugissent, quæ sunt vrbes Lycaoniæ, medentur ei, qui fuerat claudus à matris utero. Quo in loco cum Præbyteros ordinassent, & Pisidiam peruassent, uenerunt in Pamphiliam. Et cum Pergæ locuti essent sermonem, descenderunt in Attaliam. Cum autem uenissent Antiochiam, & congregassent Ecclesiam, annunciarunt quæcumque cum eis fecisset Dominus. Illinc dimissi peruaserunt Pheniciam, & Samariam, narrantes conuersionem Gentium. Cum uenissent autem Hierusalem, reuertuntur Antiochiam. Quod non oporteat circumcidi, neque uesci sanguine, & abstinendum sit à suffocato, & immolacis, ab Apostolis adherentes tractantem epistolam. Quo cum uenissent, & satis longum tempus illic egissent, abierunt: Barnabas quidem in Cyprum, Marco assumpto: Paulus autem in partes Syriæ & Ciliciæ, cum Siliam elegisset, & quæ erant in ciuitate Ecclesias confirmasset. Cumque uenisset Derben & Lystram, & Timotheum assumpsisset discipulum, eum circumcidit. Deinde cum obissent Phrygiam & Galatiam, à sancto spiritu loqui sermonem prohibiti, uenientes per Mysiam, tentarunt proficisci in Bythiniam, neque fuit eos sanctus spiritus. Cum autem transissent Mysiam, descenderunt in Troadem: & cum illinc accessissent in Samothraciam, ueniunt Neapolim. Et cum uenissent Philippos Macedoniæ, uersati illic dies aliquot. Quo in loco cum credidisset Lydia purpuraria, in domum eius uenientes gratia precationis, spiritum Phytanicum eiciunt ex ancilla. Quamobrem ab eius dominis appetiti maledictis, ut qui alienos mores annunciant, caduntur uirgis à Magistratibus, & in carcerem coniciuntur, eorumque pedes ligno cautè & diligenter stringuntur. Quo in loco cum media nocte orarent, & Deum laudarent, fit maximus terræmotus, & carceris fores aperiuntur, & uincti omnes relaxantur, & custos carceris efficitur fidelis cum tota familia, cum, quod ducit ad salutem, à Paulo accepisset baptismum. Egressi autem ex ciuitate, cum Amphipolim transmississent, & Apolloniam, uenerunt Thessalonicam. In qua cum multos accepissent in disciplinam, Iudæos ad iram prouocauerunt. Qui etiam collecta multitudine, conturbabat ciuitatem. Et cum accessissent ad aedes Iasonis, quærebant eos producere ad populum. Et cum non inuenissent, traxerunt Iasonem, & aliquot ex fratribus ad Magistratus ciuitatis. A quo cum satis accepissent, eos dimiserunt. Illinc autem egressus Paulus cum iis qui cum eo erant, uenit Beroëam. Quo in loco cum multos accepisset discipulos, Timotheus quidem & Silas illic remanent, magnus autem Paulus per mare uenit Athenas. Transiens autem, & ea contemplans, quæ ab eis colebantur, aram quoque inuenit, in qua erat scriptum: Ignoto Deo. Ex quo parua accepta occasione, annunciat eis in medio Areopago Dominum nostrum, & Deum Iesum Christum: initium dicens ab ipsa aræ inscriptione: statimque satis multos baptizauit ad fidem in Christum. Inter quos Dionysium quoque Areopagitam, & honestam quandam mulierem nomine Damarim, & cum eis alios. Post hæc uero Athenis abiens Paulus, uenit Corinthum. Et cum Priscillam & Aquilam inuenisset, eiusdem cuius ipse erat artis, apud eos diuersatur. Quo in loco cum annum & menses quinque transegisset, & multos tam ex Iudæis, quam ex Græcis, gratia uerbo illuminasset, & ad Domini fidem euocasset, Priscilla & Aquila, & Timotheo assumptis, uenit Ephesum, eisque illic relictis, uenit Cæsaream uñ cum Timotheo. Cumque saluasset Ecclesiam, descendit Antiochiam. In qua cum aliquantum tēporis esset uersatus, egressus est deinceps transiens per Galatiam & Phrygiam. Et cum per superiores partes uenisset Ephesum, tribus mēsisbus cū Iudæis disserens in synagoga de Regno Dei, persuasit ne iis attendere, quæ adumbratè dicebantur à lege, sed ea ad spiritum transferrent, & cōponerent. Cū autē apud eos alios duos annos, & paulo plus mansisset, & serè totam Asiam ad fidem Christi attraxisset, & non uulgares uirtutes, non per se solum, sed etiam per sudaria, & femicinctia sua perfecisset, & omne genus morbos & dæmones exegisset, & Timotheum Episcopum eis constituisset, egressus est ut iret in Macedoniam. Cum illas autem partes transmississet, uenit in Græciam. Et cum tres illic menses transegisset, & multos accepisset discipulos, uenit Troadem. Quo in loco cum Eutychem (qui dum disereretur, dormitauerat, & ex tercio cœnaculo deorsum ceciderat, & mortuus erat) suscitasset, uenit Assum: deinde Mytilenem. Et cum die sequenti esset ex aduerso Chii, altera die appulit Samum. Et cum mansisset Strongylæ, die sequenti uenit Miletum. Ex qua cum mississet Ephesum accessit præbyteros Ecclesiæ. Postquam autem accessissent, cum eis differit de humilitate, & malorū tolerantia:

tolerantia: deinde de constitutione Ecclesiastica & gregis cura. Et rursus cum ea quæ & sibi Hierusalem eunti, & eis post eius recessum erant euentura, prædixisset: & quod oporteat uigilare in eos qui instar luporum sunt gregem auidè diuulsuri, eis mandatum dedisset, eosque Deo commendasset, & precatus esset, nauem ascendens statim soluit. Qua uectus cum uenisset in Con insulam Rhodum nauigauit: & illinc Parata. Quo in loco cum alterū ascendisset nauigium, Cypro relicta à sinistris, præternauigauit Syriam: & cum uenisset Tyrū, illic enim nauis impositum onus exonerabat, & inuenisset discipulos, mansit apud eos septem dies. Et naui rursus usus uenit Ptolemaidem, & illinc Cæsaream, & ad Philippū Euangelistam, qui erat ex septem Diaconis, diuersatur. Et post dies aliquot, sublati sarcinis, uenit Hierusalem. Et septem dies purificatus, templum ingreditur, annuncians impletos esse dies purificationis. Quo in loco qui erant ex Asia Iudæi, cum eum aspexissent, conturbant omnem multitudinem, & manus suas in Paulum immiserunt, clamantes: Viri Israëlite ferte auxilium. Cum fuisset autem maximus populi concursus, coeperunt in eum hæc dicere: Hic est qui aduersus legem, & locum hunc omnes ubique docet: Quinetiam gentiles introduxit in templum, & ad id inquinauit. Statimque nota multitudo incitata est, ut eum tollerent de medio. Sed mox adueniens Tribunus Lysias eum liberat, & cum militari auxilio eum mittit ad præfidē Fælicem, cui successit Festus. Cum sensisset autem Paulus à Iudæis in ipsum strui insidias, pro Tribunali ad Cæsarem statim prouocat. Et tunc quidem dimittitur à iudicio: cessant autem qui in eum à Iudæis parabantur insidiæ: & deinceps à præfidibus & magistratibus mittitur ad Cæsarem. Cum uero esset constitutum, ut Paulus nauigaret in Italiam, cumque eo accepto Centurio quidam nomine Iulius, uñ cum aliis uinctis nauem ascendisset Adramytenam, uenit Sidonem, & illinc in Cyprum. Cum autem præternauigassent pelagus, quod est ex aduerso Ciliciæ, & Pamphiliæ, ueniunt Myra urbem Lyciæ. Et cum nauem ascendissent Alexandrinam, uix Cnidum perueniunt. Et cum subnauigassent Cretam per Salmonem, uenerunt in locum, qui dicitur Pulchriportus. Ex quo cum soluisset, & Cretam præterlegerent, uentus qui dicitur Typhonicus, qui latas excitat undas, spirasset, propè Caudam, quæ sic dicitur, decurrit insulam, uehementi tempestate exagitati, & nauis armamentis proiectis suis manibus. Cum autem omnes magna affectu tristitia mortem expectarent, surgens Paulus in medio eorum, iussit eos esse bono animo, cum nulla sit eorum peritura anima, præter nauem: hortatusque est eos, ut cibum sumerent, ut qui iam quatuordecim dies manerentiuni. Cumque seruati essent ij, qui erant cum Paulo, ex nauigatione naue dissoluta ab undarum uolentia, descendentes in terram, cognouerunt insulam uocari Militen. Quo in loco cum congregaret Paulus sarmenorum multitudinem, vipera eius manum apprehendit. Quam cum in ignem excussisset, nihil mali passus, Deus existimatus est à Barbaris. Quinetiam cum patrem Publij liberasset ab eo quo laborabat tormine intestinorum, & plura alia fecisset miracula, cum ijs qui secum nauigabant, alia nauem uenit Syracusas, & illinc Rhegium, deinde Puteolos, deinde Romam ipsam.

Cum autem cognouissent fratres eius aduentum, iuerunt ei obuiam usque ad forum Appium, & Tres tabernas. Et Centurio quidem reliquos uinctos tradidit Duci exercitus. Paulus autem toto biennio seruabat ab vno milite, omnes qui ad ipsum ueniebant excipies, & Dei regnum cum omni fiducia prædicans absque impedimento. Atque hæc quidem hucusque narrauit Lucas in Actibus Apostolorum, qui librum eo tempore composuit. Quæ autem sunt postea consecuta, postquam Paulo Romæ relicto, profectus est Thebas Beotiæ, minimè composuit. Eusebius autem, qui in secundo libro historiae Ecclesiasticæ hæc est accuratè perscrutatus, dicit Paulū, cum tunc quidem causam dixisset apud Nerone, fuisse absolutum, & Dei uerbum, cum esset relaxatus, Romæ agentem prædicasse totis decem annis. In quibus dicitur peregrè profectus in Hispaniam, Galliam, & Italiam, Christi præco uerbum disseminasse, & multos à Diis patriis euluisse, & cum grege Domini coniunxisse. Iam uero cum esset in Hispania, tale quid dicunt accidisse. Mulier quædam & genere, & opibus, & doctrina insignis, cum iam olim auditionem accepisset Apostolicam, cupiebat ipsis quoque intueri oculis Præconem ueritatis, & ipsis auribus institui in ueræ pietatis dogmatibus. Cum ergo ei uisum esset diuina quadam inspiratione in forum proficisci, quo tempore qui uel ex sola fama ab ea diligebatur, per medium eius transibat, dicitur & eum uidisse leniter, & placidè ingredientem, ut qui non solum gratia plenus mores haberet cæteros, sed etiam ipsum incessum, & marito suo persuasisse, cui nomen erat Probus (eorum autem qui illic erant facillè princeps) ut intra edes suas hospitem exciperet. Postquam uero fuit accessus, & fuit propè illos, eiusmodi aliquod miraculum accidisse mulieri: nempe apertis mentis suæ oculis, uidisse in fronte eius qui fuerat hospitem accipiens, literas aureas, quæ dicebant, Paulus Christi præco. Illam autem propter uisionem

insperatam inuasit & voluptas, & timor: & lachrymis plena præcidit ad pedes Apostoli: & catechesi ab eo instituta, primum quidem suscepit baptismum, appellata Xantippe: Postea autem Probus eius maritus, qui erat notus Neroni: deinde etiam Philoteus præfectus: & deinceps omnes, qui illam habitant regionem. Quod autem in Hispania prædicauerit Paulus, hoc aperte dicit in epistola ad Romanos, sic scribens: Nunc autem non amplius habens locum in his regionibus, desiderium autem habens veniendi ad vos à multis annis, cum proficiscar in Hispaniam, veniam ad vos: spero enim transiens vos videre. Quoniam ergo etiam antequam fuisset Romæ, in animo habuit prædicare in Hispania, cum ei feliciter successisset, ut ad primam veniret ex ciuitatibus, non neglexit ea quæ ei prius visa fuerant, etiam Romam rursus reuersus, in ea cessat à longis laboribus. Quomodo autem, & quam de causa, iam sum declaraturus. Cum ad insaniam summam processisset Nero, primum quidem sustulit Agrippinam matrem propriam: præterea verò patris quoque sororem, & Octavianam suam uxorem, & alios innumerabiles, qui genere ad eum attinebant. Postea autem generale mouit persecutionem aduersus Christianos, & sic venit ad eadem Apostolorum. Quo tempore accidit, ut Paulus quoque tricesimo sexto anno salutaris passionis, tertio decimo autem Neronis, fieret martyr, ei capite gladio amputato. Gaius verò quidam vir Ecclesiasticus, et Zephyrinus Romanus Episcopus, et Dionysius Episcopus Corinthius scribunt, vno tempore & Petrum & Paulum simul subiisse martyrimum, tertio decimo anno imperij Neronis. Dicunt enim Neronem eo tempore fuisse motum aduersus Christianos, propter eius feminas, quæ in Dominum crediderant, & pudicè, castèque viuere statuerant: nec cum eo congregari deinceps sustinebant: non autem propter Simonem Magum. Ei verò quod ab eis dicitur, fert testimonium Ioannes quoque ille lingua aureus, in rebus diuinis egregius, & cuius mens est plena spiritu, scribens in oratione aduersus eos qui prohibent ne fiant monachi: Neronem omnino auditis: fuit enim vir insignis libidine, qui primus & solus inuenit in tali imperio intemperantiæ novos quosdam modos & turpitudinis. Hic ergo Nero beatum Paulum (fuit enim iisdem quibus ille temporibus) eo modo criminans, quomodo nos nunc hos viros sanctos: Eius enim pellici valde dilectæ persuasit, ut simul acciperet verbum fidei, & liberaretur ab immunda illa congressione: hoc modo, inquam, ille criminans, corruptoremque & seductorem, & ea quæ nunc loquimini, Paulum vocans, primum quidem vixit inclusum in carcere. Postquam autem non persuasit, ut desisteret puellæ dare consilium, tandem ei caput amputauit. Et hæc quidem is, qui moribus & sermone est vir Apostolicus, de beato sine diuini Pauli. Principes ergo, & diuini (ut prius diximus) Apostoli decimo tertio anno Neronis consummantur. Execrandum autem Simonem circa medium annorum Claudij aiunt mortem subiisse terribitam. Dicunt verò quidam præcessisse quidem Petrum anno vno, & beatam illam, & Dominicam suscepisse persequens, cum animam posuisset pro ouibus. Eum autem fuisse consecutum magnum illum Apostolum Paulum, ut dicit Iustinus, & Irenæus, cum totis quinque annis synaxes, & disceptationes per se facerent ante resolutionem ad Christum. Atque ego quidem eis magis assentior. Eusebius autem Pamphili dicit, Petrum duodecim quidem annos esse versatum in Oriente, viginti autem & tres annos transegisse Romæ, & in Britannia, & in ciuitatibus quæ sunt in Occidente: adeo ut sit totum tempus prædicationis Petri triginta & quinque anni. Paulum autem ipsum quoque viginti & vnum annum prædicasse pietatem in Christum, & alios duos annos Cæsareæ transegisse in carcere. His verò coniungit duos quoque priores annos, quos egit Romæ, & vltimos decem, ut eius quoque prædicationis, & vocationis vniuersum tempus sit triginta quinque anni. Et sunt quidem nostra huiusmodi, & quæ posunt nostrum in vos desiderium ostendere, o Apostoli, & fratrum amorem in eos qui sunt congregati. Hac enim est vestra lex, & communis Domini, & magistri, ut nos inuicem diligamus, & quaeramus multorum vtilitatem. Vos autem vicissim nobis reddite curam quam nostrum geratis, aduersus vitia victoriam, contra dæmones resistentiam, animi quietem, ac pacem erga omnes, atque adeo etiam ipsos, qui nulla de causa sunt nobis inimici, animi simul lenitatem, ac patientiam, beneficentiam ac mutuum amorem. Vos certe & rogamus in quocunque vniuersi loco sitis, seu etiam in vniuerso, ut credimus, nos quoque respicite, & ad animi tranquillitatem nostram vitam deducite, peccatorum expertem rectis factis & bonis operibus plenam, diuinis dignam oculis: ut in hac vita nobiscum festum perpetuo celebrantes, in futuro bona quoque promissa consequamur: Gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cum quo patri simul cum sancto Spiritu gloria, potentia, & honor nunc, & semper, & in secula seculorum.

A M E N.

SANCTI

SANCTORVM HISTORIA. Pars I. 317  
 SANCTI PATRIS NOSTRI ARCHIEPISCOPI  
 Constantiniopolitani Chrysostomi encomium sanctorum  
 & principum Apostolorum Petri & Pauli,  
 Apud Simeonem Metaphrasten.



OELI & terræ video certamen propter præsentem celebritatem memoriæ Apostolorum, cælestibus quidem virtutibus laudantibus, & bonis verbis frequentibus doctrinam laboris eorum, utpote quod per eos cognitum fuerit carnis à verbo susceptæ mysterium, quomodo clamat Paulus: Ut innotescat nunc principatibus, & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiplex Dei sapientia: qui sunt autem in terra, hominibus contententibus per commemorationem, summis Apostolis dignas laudes adferre, ut qui per ipsos redierint ad salutem. Quid enim est Petro maius? Quid verò potest cõferri cū Paulo? qui quidem opere & sermone omnem naturam creatam vicere tam in cælo, quam in terra: qui luto corporis implicati, vel ipsis Angelis inuenti sunt maiores. Quid ergo dicemus magistris naturæ creatæ tam internæ quam supernæ? Non inuenio orationem dignam ad laudandum eos qui nostrum genus laudare: qui vniuersam terram & mare obiere, & peccatorum radices euellere, & pietatis femina deiecere in cordibus hominum qui erant increduli. Petrus magister Apostolorum, Paulus cognitor œconomix supernarum virtutum. Petrus frenum ingratorum Iudæorum, Paulus adhortatio gentium. Vide autem excellentem Domini sapientiam. Petrum quidem elegit ex piscatoribus: Paulum autem ex iis qui consuebant tabernacula. Et quod electionis quidem apparet, est ex his artibus: quod autem intelligitur, est valde admirabile, quia dei quoque est electio. Quoniam enim obruebatur gloria Iudæorum, piscatori commisit Deus, ut scrutaretur profunda maris, quod percipitur intelligenti, dicens ei: Vade ad mare, & iace hamum, & cum qui ascenderit, primum piscem sustuleris, aperi os eius, & inuenies stateram. Mare dicens, mentem Iudæorum instabilem: hamum autem, doctrinæ verbum artificiosum: & piscem, legem. Aperire autem os eius, significat eam interpretari: quomodo rursus in eo inuenit stateram, significat examinare ipsam spiritualiter. Paulo autem utpote futuri tabernaculorum, totas gentes tradidit, ut eos qui lege & gratia nudati erant, pelle indueret coccinea, quæ aqua & sanguine Domini tincta fuerat. Audiuit enim ipse quoque Dominum ad ipsum clamantem: Ad gentes præcõcul ego mittã te. O beata Dyas, cuius fidei sunt credite anime mundi vniuersi. Petrus principium fidei orthodoxæ, magnus interpres sacrorum Ecclesiæ, Christianorum necessarius conciliarius, thesaurus supernarum virtutum, qui fuisti honoratus à Domino Apostolus. Paulus magnus præcõ veritatis, orbis terrarum gloriatio, qui es homo in cælis, & Angelus super terram gloria Ecclesiæ, qui volas aquila in excelsis, qui es Iyra spiritus, qui es hirundo & cicada, qui instrumentum Dominicum, qui vigilans Christi minister, Paulus & Petrus iuncti boues Ecclesiæ, qui vniuerso orbi terrarum bonam intulerunt negotiationem, qui crucem pro iugo sustulerunt: pro onere autem, nomõ Saluatoris: pro collaribus verò, testamentum scripturarum: pro stimulo, gratiam spiritus. Paulus & Petrus, qui Ecclesiam indies lætificant, receptacula spiritualia, orbis terræ publicæ diuersoria, sanctæ interpretandæ Trinitatis instrumenta, à Deo Verbo susceptæ carnis œconomie interpretes, Petrus amor meus spiritualis: Paulus vas electionis, meus baculus, Petrus, templum Dei: Paulus os Christi, qui est trium cubitorum, & ad tertium cælum peruenis: qui loco circumscribis, & mundum vniuersum Domino circumscribis: qui ab Hierusalem, & circumcirca vsque ad Illyricum sparsisti Euangelium, qui es velox cursor, qui diuina es impletus gratia. Qui fecit Domini testimonia quod portas nomen eius in conspectu totius orbis terræ: qui tertium cælum peruasisti, & ingressus es in paradysum, & vsque ad Dominicam, quæ mente comprehendere non potest, cælestia ascendisti, & arcana mysteria audisti, quæ non licet homini loqui. Quid aut de Petro quoque dicemus, qui est dulce Ecclesiæ spectaculum? Is reuerã est lampas vniuersæ terræ, alba & casta columba, acris & vehemens Apostolus, feruens spiritu, Angelus & homo, gratia plenus, solida petra fidei, vetustus Ecclesiæ sensus. Qui, beatus es: & columba filius, propter castitatem, audisti ex ore Domini, qui clauis regni celorum accepisti à Domino. Vos Angelorum ordines spoliastis. Et quid dicam amplius? Vos laudat ipse Dominus: Vos estis lux mundi, dicens. Qui estis potentiores Regibus, fortiores militibus, ditiores diuitibus, sapientiores philosophis, eloquentiores oratoribus: qui nihil habetis, & oia possidetis. Vos estis martyrum tolerantia, Patriarcharum orthodoxa sententia, monachorum exercitatio, Virginum coronatores, eorum qui sunt matrimonio coniugati, pacificatores, raptorum refrenatores, intemperantium castigatores,

ED iij

regumen

8 Recce quomodo  
 sanctos Apostolos  
 inuocat, ut se pu  
 rat iniuriã facere  
 Domino Iesu Chri  
 sto, ut nouatores  
 nostri somniant,

tegumentum Regum, muri Christianorum, Barbarorum aduersarij, qui chamum hæreticis imponitis, qui à ratione alienas morte afficitis animi perturbationes, qui legionis dæmonij expulstis, qui aras idolorum diruistis, qui & infra, & supra diuites fuistis, vt qui superorum quidem clauas acceperitis, eorum autem qui sunt infra, soluendi, & ligandi peccata. potestatem habetis. O rudis idiotæ miraculum, O illiterati sapientia. Petrus vmbra sua paralyticos astringit, & soluit mortem. Paulus vestimentis suis morbos expellit, & fugat dæmones. Qui intermedii habetis matrem Domini, & quouis iusto spiritu estis præstantiores, & simul omni creatà natura meliores, Gaudeas Petre, petra fidei. Gaudeas Paule, gloriatio Ecclesie, qui mala innumerabilia propter ipsam sustinuitis, in carceribus inclusi, à Iudæis odio habiti, à Barbaris tracti & raptati, à Regibus caesi, & ignominia passi, quibus nec facile quidem licuit respirare, nec permissum fuit cessare à doctrina, qui propter pondus vinculorum membra mouere non poteratis, & omnè orbem terrarum peccato alligatū vestris soluebatis Epistolis. Vos dæmonum phalanges fudistis, per vos sancti spiritus gratia diffusa est in orbè terræ, caliginem erroris vos è terra cōtraxistis. Quisnam ergo vobis referemus gratias, qui tantū propter nos laborastis? Memini tui Petre, & obstupescō: recordor tui Paule, & mente emotus opprimor lachrymis. Quid enim dicam, aut quid loquar, vestras contēplans afflictiones, nescio. Quot carceres sanctificastis? Quot catenas decorastis? Quot tormentata subiistis? Quot maledicta tolerastis? Quomodo Christum portastis? Quomodo prædicatione Ecclesias lætificastis? Sunt benedicta vestræ linguæ instrumenta. Sanguine confersa sunt membra vestra propter Ecclesiam. Vos sine defectu imitati estis Christū in omnibus. In omnè terram exiit vester sonus, & vultu vestra in fines orbis terræ. Inseparabilem, quæ ei à vobis est desponsa, Christus conseruet Ecclesiam. Nemo autē vos, neq; post vos talis apparuit. Quis enim sermonem, qui in docendo veratur, suscipiens, ausus est aliquid dicere absq; vestra traditione? Vos omnes effecistis magistros: nostram vicit cæcitate vestra tolerantia: vt qui optaretur esse Anathema, vt inuidū lucraremini. Quid de cætero vobis retribuemus pro omnibus bonis, quæ nobis tribuistis? Fit hodie commemoratio vestræ decertationis. Gaudeas, Petre, cui datum est, vt ligno crucis Christi fruereris. Et ad magistri quidem similitudinē voluisti crucifigi, non recta tamen figura, sed potius capite demisso deorsum: tanquam qui à terra in cælum iter faceres. Beati clauī, qui membra tua penetrarunt mihi desiderabilia, & quæ cælesti gloria sunt mihi præstantiora. Tu qui cum omni fiducia in manus Domini animā tradidisti: qui indiuisse Domino seruiisti, & ei desponsæ Ecclesie: qui diligis Dominū: qui serues spiritum: qui es Domino fidelissimus omnium Apostolorum. Gaudeas, Paule, cui beatum caput fuit ense amputatum, cum homo es, quem verba enarrare non possunt. Quisnam ensis tuū guttur peruasit discernendi maxima potestate præditum, Dominicum instrumentum, quod à cælo habetur in admiratione, & quod terra reueretur? Quisnam locus tuū excepit sanguine, qui cruentauit quidem exteriorem tunicam Barbari, qui te palo affixit: atram autem eius animæ veste dealbauit modo inexplicabili, & vsque adeo vt lucem fidei induerit, & ea citra inuidiā contribules impertierit. Sit mihi ensis ille pro corona, & clauī Petri pro lychnitibus geminis infixis in orbem diadematis, & illustrantibus formā meam ex peccato turpissimā. Non est nobis ò venerandi Apostoli, oratio, neq; mens sufficiens, vt aliquid suppediet ad vobis agendas gratias. Egēni sumus omnis doni, quod offeratur excellentibus potestatibus. Mutuò date vos, qui estis verè diuites, indigētibus, vel potius donate: Neq; enim possumus mutū reddere. Et si beatas voces à vobis acceperimus, exclamabimus: Salue beata biga, quæ vna es anima in duobus corporibus, Petre, & Paule. Saluete vos semper in Domino, sine intermissione pro nobis rogamus. Orate. Præmissa vestra implete: Sūt enim hæc vestra cōuentumini quidem hoc, venite mecum, & bonis ne deficiamur: alterius verò illud, Studebo post meum aduentum vestri facere mentionem, Pactorum ergo cōuentorū nolite obliuisci, sed Trinitati principio carenti nullo intermedio assistentes, petite, quæ sunt nobis omnibus salutaria: in Christo Iesu Domino nostro, quem decet gloria in secula seculorum. A M E N.

9 Ecce quomodo rogat sanctos Apostolos, vt pro nobis orent.

## ENCOMIUM SANCTORVM ET

& principum Apostolorum Petri & Pauli.



**P**ETRVM & Paulum discipulos Domini laudare quidem est laudabile & beatum: scopum autem assequi, est arduum & difficile, quandoquidem vis laudationum ex rebus inferioribus & terrenis sumitur. Quibus autem totus mundus est crucifixus, quomodo eis fuerit grata laus, ducta ex iis quæ habuere contemptui? Quisnā verò, vt par est, eorū aggressus fuerit encomia, qui

qui laudem sortiti sunt ab ipsa per se sapiētia, Christo verè magistro: post quem omnis mortalis oratio ex illius participatione paruum quædam suscipit splendorem, conuenientem eius prompto, qui id suscipit, studio? Quorum alter quidem dignus est habitus, vt beatus pronuntiaretur, & cælorum quæstor constitueretur: Alter autem segregatus in vas electionis, diuinum vehiculum ad omnem vsū Dei constitutum appellatus fuit vtilissimū. Quid ergo? Quoniam eorum magnitudo ad tantam peruenit altitudinem, quæ ad eos pertinet, mandabimus silentio: quoniam ita est comparatum, vt in rebus maximis silentio honoretur earum summa excellētia. Quid verò lucri ex hoc redibit ad eos, qui illorum ardenti amore inflāmantur? qui & ijs qui 10 festi præsentem congregauere celebritatē, vident cælū extingui, & periclitari eis cupiditatem, eò quòd sit cessatio. Si enim sunt apud ipsos otiosæ leges encomiorum: res autem maximas esse quietē tractandas censuit sapiens, & vetus oratio, silentio potius quàm sermone eis honorem tribuens: necesse est, vt vnā desinant festi lætitiæ indicia, & quodcumque in vitam fordidam & abiectam, in pauperes, inquam, in tali festo effunditur fluentum benignitatis, & quicumque sonus in tabernaculis iustorum vocis exultationis & confessionis celebratur. Ne hæc ergo omnino contemnantur, & vobis à nobis hanc gratiam petentibus, id quod desideratis, omnino desinat in desperationem, age, age veluti quoddam modicum medicamentum ægritudinis animi vobis adhibentes, ea philosophemur quæ festo conueniunt, onus quidem fortasse, quod vires superat, subeuntes. Sed vestris confirmati precibus, non desperamus fore, vt aliquid vtile adducamus.

His ergo omnibus prætermisissis, quæ nos à re proposita aggredienda retardant, nouū quoddam & alienum suscipientes argumentum, si ipsos qui laudantur, cum nobis ipsis, in rebus ab eis præclare gestis comparauerimus, quod nostros pellat dolores, inueniemus. Erit autem hoc, quomodo? Cū primam vtriusque vocationem, tanquam ex qua fit genus eorum deriuatum, primo loco posuerimus, per quam ipsi & ad verissimam lucem nati sunt progressionem, & per hoc ad virilem ætatem peruenientes, diuinæ prædicationis suscipere plenitudinem: ne videamur procul discedere à legibus encomiorum, aggrediemur ad eam quæ nos vrget, gratiam. Ad eum qui est Deus & homo, Petrus est deductus, vt eius discipulus, fratre vtens, veluti quodam fatore partus Evangelici. Quinetiam Paulus nō vti que opus habuit alio, qui ad hoc inferuiret: sed eo ipso, qui eum assumpturus erat ad Apostolatū, ictu oculorum per fulgur stuporem afferendo, ipsum, qui prius erat fera agrestis, conuertente ad mansuetudinem. Et quid hoc, & quomodo? Nam mitis quidem, & facilis erat Petrus, nec tanto tuendæ legis zelo tenebatur, vt aduersus stimulos calcitraret nō sentiens. Paulus autem cū serò quidem didicisset, quod oportebat, fracta autem nimia esset eius audacia, tantus visus est in seruiendo ei, quod est melius, quantus fuit ad impediendam prius prædicationem. Exegit vmbra Petri morbos: sed vestium quoque Pauli superfluitas, & semicincta erant ijs qui homines vexabant morbis terribilia. Atque hæc quidem est (vt dixerit quispiam) eorum in genere comparatio. Quænam autem ea quoque fuerit, quæ post illam fuit laudabilis assumptio, licet ex ijs quæ deinceps sequuntur, intelligere. Magnus Petrus, qui dignus est habitus, qui beatus pronuntiaretur, cui fuerunt creditæ clauæ regni cælorum, & à quo licet hominibus conseqi quicquid referret ad id quod est melius. Non minor est Paulus, qui vt vas esset electionis, ab eo ipso est segregatus, audacique & periculoso conatu contendendo aduersus gentes, & Reges resistentes, perfecit viam Evangelij. Diuini sumus Petrus, qui ad templum legale, ei qui ab vtero matris erat claudus pedibus, integram restituit sanitatem. Gratia est dignissimus Paulus, qui claudus qui erat Lystris, fecit simile miraculū. A Deo fuit adiutus Petrus, qui ab Angelo Domini fuit liberatus ex carcere Herodis, & à eadem spirantium Hebræorum expectatione. Non minor est Paulus, qui sporta fuit è muro demissus, qui ipse quoque ab Angelo Dei, etiam cum carne, in hac fuerit actione directus: siquidem eum, à quo impijs inferuunt operibus, ad Angelum Domini referunt labra à Deo mora. Sed quid hoc, & quænam de causa Dominus vtriusque tantam in his gerit curam? Num vt sicut Petrus circumcisioni, ita etiam Paulus præputio edat quod sit probatum: & sic quæ & sententia, & vita erant distincta, concordem referrent, & consentientem Dei cognitionem? Admirabilis est Petrus, qui linteo è cælo dimisso pleno omnis generis animantibus, castigatus fuit, & didicit esse indifferentem cum gentibus cōmunionem. Non minor est Paulus, si non etiam maiorem dicere sit religio, qui in tertium cælum raptus, eorum quæ dici nequeunt ijs qui ab ipso iniciabantur, in tempore aperit mysterium. Venerandus est Petrus, qui Thabiram suscitauit. Quid verò? Num à tergo eius relinquitur Paulus, qui Eutychie, qui cū fenestra cecidisset, vita excesserat, in vitam reuocatus? Romæ repressit Petrus Simonem ab arte magica, qua de causa ad suum quoque abiit Dominum, cruce subiens magistri passionem. Paulus quoque eduxit Philippis mulierem,

10 Nota celebritate festi Apostolorum Petri & Pauli.

11 Romæ repressit Petrus Simonem ab arte magica.

quæ instar Pythiæ, dabat responsa, ab errore quo populum tenebat irretitum. Qua de causa & virgine cæsus fuit crudeliter, & ense rursus ei caput amputatur, vt qui eam inuenerit mercedem, quod ex Cæsaris familia quosdam Christo cõciliasset, Deficiet me tempus, & ante tempus deficientis verbi fluxus, qui quidem à graui senectute recisus omnino defecisset, nisi vestrarum precum vires, vt hæc dicerem, concessissent. Confirmarunt enim, vt prophetice dicam, manus remissas, & genua dissoluta, mentem, inquam, meam, quæ imbecillitate corporis simul euasit imbecilla, vt diuino vestro satis facerem desiderio. Id quidem quod sperastis, præstiti: aut parum abest, quin id sim affectus: vestra est hæc, & non mea gloriatio, qui me ad hoc induxistis, & nostram planè resolutam & imbecillem, ac defectam etatem, vestra ad Deum fiducia roborastis. Sin autem à scopo procul aberrauimus, indignitatis nostræ infelicitati id est attribuendum, quæ ita multitudine malorum est conturbata, vt ne in precibus quidem possem iusti munus implere. Sed quomocunque res se habeat, Gloria principij experti patri, & coæterno filio, & qui cum eis est coæternus, diuino & bono spiritui, vni diuinitati in Trinitate, & quæ non potest diuidi, quæ vitam præbet omni spiritui, & ab omni creata natura colitur & adoratur, nunc & semper & in secula seculorum.

A M E N.

VITA DIVI PETRI APOSTORVM

Principis, per Eiuum Hieronymum scripta.



Simon Petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galileæ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochenis Ecclesiæ, & predicationem dispersionis eorum qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem Magum pergit: ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, id est, decimum quartum. A quo & affixus cruci, Martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublimi pedibus eleuatis, asserens se indignum, vt sic crucifigeretur vt Dominus suus. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur, quarum 2 secunda à plerisque eius esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpret fuit, huius dicitur. Libri autem eius, à quibus vnus Actorum eius inscribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus Iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ, in Vaticano, iuxta viam triumphalem, totius vrbis veneratione celebratur.

VITA SIMONIS PETRI APOSTOLI,

per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Simon Petrus obediens vel agnoscens, filius Ioannis, frater Andreæ, ortus vico Bethsaidæ prouinciæ Galileæ, quæ est iuxta stagnum Genezareth, cuius prima vocatio nominis Bar-ionæ, legis directæ generatio est. Petrus, in Christi Ecclesia firmamentum est. Cephas corporis Christi principatus, & caput est Simon Ioannis, virginitatis generatio incorrupta est. Qui dum iuxta Ioannem habeatur tertius, circa Matthæum legitur primus: nec immerito, quia Apostolorum princeps est, & confessor primus, filij Dei discipulus, pastor humani generis, Petra Ecclesiæ, clauicularius regni, amator Domini atque negator, cõfessione laudatus, præsumendo elatus, negando lapsus, lachrymando purificatus, confessione probatus, passione coronatus: cui nomen ex opere datur, titulus ex merito potestatis imponitur. Hic in Galatia, Ponto, Cappadocia, Bithynia, Asia, atque Italia Euangelium prædicauit, atque his virtutibus magnus effulsit. Pendulo gressu feruidum mare calcavit. Præteriens vmbra his languidos sanauit. Claudis pristinum reintegravit officium: Paralytici fluida membra in proprium reparauit statum. Inter hæc defunctam viduam suscitauit: Ananiam & Saphiram reos perfidiæ mortis etiam aduersione damnauit. Simonem etiam magicis artibus cælum conscendentem, ad terram elisit. Hic postquam Antiochenam fundauit Ecclesiam, sub Claudio Cæsare contra eundem Simonem Magum Romam pergit, ibique prædicans 2 Euangelium, viginti & quinque annis eiusdem vrbis tenuit Pontificatum. Sexto autem & trigésimo anno post passionem Domini, à Nerone Cæsare in vrbe Romæ deorsum, vt ipse voluit, verso capite crucifixus est. Sicque post Apostolicum meritum, etiam martyrio coronatur. Sepultus Romæ in Vaticano, secus viam triumphalem, tertio lapide ab vrbe, ad Orientalem plagam.

ITEM

SANCTORVM HISTORIA. Pars .I. 321  
ITEM DE BEATISSIMO APOSTOLO

Petro per D. Ambrosium Episcopum Mediolanensem.

Diximus fratres, quod ad similitudinem Eug Petrum ostiaria mulier quoque deceperit: & sicut Adam femina circumscripsit, ita & Apostolum femina circumuenerit. Vitatus enim ad decipiendum sexus est, fraudis suæ vasculum in ostiaria diabolus recognouit. Fides verò non nisi per mulierem oppugnari consuevit. Ibi Adam per Euam superat, hic Petrum vincit per ostiariam. Fuit enim, sicut legimus, in paradyso deliciarum diabolus: Nec defuit, sicut intelligimus, in prætorio Iudæorum. Ibi imminebat satanas serpens, hic Iudas coluber perurgebat: est ergo eadem similitudo deceptionis in Petro, quæ in Adam fuit, quoniam eadem est & similitudo mandati. Accepit enim à Domino vterque mandatum, Adam ne tangeret: Apostolus, ne negaret. Ille ne lignum scientiæ præsumeret, hic ne crucem sapientiæ præteriret: sed transgrediens vterque, præceptum, pari modo delinquit. Gustat ille quod non licet, loquitur iste quod non decet, & tamen facillior negatio Petri, quam Adæ præuaricatio. Citius enim Apostolo, quam protoplasto subuenitur. Hunc etenim Deus ad vesperum requirit errantem, illum Dominus pullorum cantu denegantem. Adam reus facti nudus erubuit, Petrus conficius dicti correctus ingemuit. Ille deprehensus festinat ad latebras, hic tanquam emendatus prorumpit ad lachrymas. Velut latenti enim & celanti à diuinitate Adæ dicitur: Adam vbi es? Non quod Adam conspectum Domini latere potuerit, sed quod peccatrici conscientie nullus locus tutus vel certus sit, dum metuit deprehendi. Respexit Dominus, & apertis oculis eius emendat, quia scriptum est: Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Ergo Petrus prorupit ad lachrymas, nihil voce precatus. Inuenio enim quod fleuerit, non inuenio quid dixerit. Lachrymas eius lego, satisfactionem non lego. Rectè planè Petrus fleuit & tacuit, quia quod deseri solet, non solet excusari: & quod defendi non potest, abluui potest. Lauat enim lachryma delictum, quod voce pudor est confiteri. Lachrymæ ergo verecundiæ consulunt pariter & salutem, nec erubescunt in petendo, & impetrant in rogando. Lachrymæ, inquam, tacitiæ quodammodo preces sunt, veniam non postulant, & merentur: causam non dicunt, & misericordiam consequuntur, nisi quod vtiliores lachrymarum preces sunt quam sermonum, quia sermo in precando fortè fallit, lachryma omnino non fallit. Sermo enim interdum non totum profert negotiū, Lachryma semper totum prodit affectum. Et ideo Petrus iam non vtitur sermone quo se fellerat, quo peccauerat, quo fidem amiserat, ne per id ei non credatur ad confitendum, quo vsus fuerat ad negandum, ac per hoc, mauius causam suam flere, quam dicere: & quod voce negauerat, lachrymis confiteri. Inuenio autem & aliud cur tacuerit Petrus, ne tam citò de vitæ postulatio pet impudentiam plus offereret, quam impetraret. Solet enim citius mereri indulgentiam, qui verecundius deprecatur. In omni 2 igitur culpa antè flendum est, & sic precandum. Scimus iam hoc exemplo quemadmodum nostra peccata curemus. Ecce nihil nobis Apostolus nocuit quod negauit, & plurimum profuit quod emendauit. Denique imitemur eum dicentem alibi: Cùm enim tertio interrogaretur à Domino, Simon amas me? Respondit tertio Domine tu scis quia diligo te. Ait Dominus: pascue oues meas. Et hoc tertio, quod quidem dictum ad compensationem prioris defecti erroris. Qui enim Dominum tertio negauerat, tertio confitetur: & quotiens culpam delinquendo contraxerat, toties gratiam diligendo cõquirit. Videte ergo quantum stultus profuerit Petro: antequam flet, lapsus est: postquam fleuit, electus est: & qui antè lachrymas præuaricator extitit, post lachrymas pastor assumptus est: & alios regendos accepit, qui prius se ipse non rexit.

ITEM DE EODEM EX D.

Ambrosio prædicto.

Struximus superiore Dominica, sanctum Petrum in Saluatoris passione sine erroribus profecisse, & postquam negauit Dominum Deum, fuisse meliorem. Fidelior enim factus postquam fidem se perdidisse defleuit: atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam bonus enim pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, ceteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarum, 3 petra dicitur, sicut ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eò quod primus in nationibus fidei fundamenta posuit.

Habetur in lib. homiliarum eius de sanctis.

Ecce habet coram fidelium satisfactio. Sed non aspicitur verbis Ambrosij sententia eorum. Ne enim hic satisfactio accipit pro opere peccati vindictio delicti patris in se, sed pro excusatione, qua ratio redditur alienis operis commissi, quæ admodum alibi Paulus ait: Homo cito pro me satisfaciã. Quodque hæc sit Ambrosij intentio, vel ex verbis collige que hic subduntur. Rectè plane fleuit, & tacuit, quia quod dea fieri solet, non solet excusari. Et quod defendi non potest, abluui potest. Ipsi autem stultus & lachrymæ Petri, quid aliud fuerunt quã vera pro peccato commissio satisfactio. Non igitur tollatur in hoc loco satisfactio, imo stabilitas magis. Si in omni culpa ante flendum est, & sic precandum, ergo in omni culpa requiritur satisfactio.

Est sermo, xlvij. in ordine sermionum eiusdem. Petrus fuit peccator super quam fundata fuit Ecclesia.

Habetur in lib. eiusdem de viris illustribus.

1 Vbi sunt Pseudepropheta nostris temporibus, qui negant Petrum aliquid quando & come fuisse? Cùm id non ex hoc locutionum, verum ex Egeppico quoque, Tertulliano & Ambrosio ac ceteris anti quissimis & probatissimis patribus asseratur.

2 Si secunda Petri epistola a plerisque, iim esse negatur, tu cum Eusebio tenent esse, quod & diuus Hieronymus, tenet in epistola ad Paulinum, & D. Augustinus in lib. d. fide & operibus.

Habetur in lib. eiusdem, de partibus noui testamenti.

1 Quod Petrus apud Mattheum legitur a postolorum primus, id est, legitur perrogatus, non ordine vocatiõis. Ne primo vocatus est Andreas, aut scilicet simul eum Petro & sic dicit Hieronymus, apud Ioannem Petrus tertius ponitur.

2 Habetur tria contra Scotos nostri temporis, nempe Petrus Romæ fuisse, ibique euangelium prædicasse, Romæ martyrio coronatus, & omnia etiam fuisse sepultum.



posuerit, & tanquam saxum immobile totius corporis Christiani compagem molemq; cōtineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur: & petra pro virtute Dominus nuncupatur, sicut ait Apostolus: Bibebant autem de spirituali conſequentē eos Petra: Petra autem erat Christus. Redē consortium meretur nominis, qui cōsortium meretur operis. In eadem enim domo Petrus fundamentum posuit, Petrus plantat, Dominus incrementum dat, Dominus irriguum subministrat. Petrus enim tentationibus suis proficit, siletibus suis gaudet, periculis suis crescit. Sic namq; in mari dum super vndas temerarius viator ingreditur, nutat incessu, sed conualescit affectu: periclitatur corpore, sed deuotione non labitur: mergitur pedibus, sed Christi dextera sustentatur. Sustentat fidem, quem vnda mergebat: & quem fluctuū procella turbabat, Saluatoris dilectio confirmabat. Ambulauit enim in mari Petrus magis dilectione quā pedibus. Non enim videbat vbi pedum vestigium poneret, videbat autem vbi figeret vestigium charitatis. In naui enim positus considerat Dominum, & amore eius ductus descendit in mare, non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia: & dum Christum respicit, non respicit elementum. Credit fide etiam inter vndas, non tamen turbatur Petri semita quæ ducit ad Dominum. Ambulat igitur super aquas Petrus, & sub pedibus eius mollis vnda non cedit. Legimus in veteri testamento filios Israël per mare rubrum siccis itineribus ambulasse, & ad securitatem gradientium ne laboretur vnda, in soliditatem quandam eam fuisse mutatam. Quāto hoc melius, vbi ambulante Petro, nec mutatur vnda, nec labitur, nec solidatur aqua, nec refugit? Melius, inquam, est, vbi eadem vnda quæ fluctuat & sustentat, vbi idem gurgis qui mergitur & famulatur. Illic vt portaretur per mare populus Israël, meatum suum natura perdidit: hic portatur in aquis Petrus, & cursum suum fluenta non perdunt. Temerarius ergo viator Apostolus, noui itineris viam capit, modò curuati gurgitis molem ascendit, modò subsidentis sinus vndam descendit, & inter marinos fluctus ascensus illi itineris descensuque non deest: sed vbi turbatur ventis, exagitarus procellis incipit timere quod credit, statim ei gurges subtrahitur, vnda subducitur. Mox defatigante fide, fatiscit semita, tunc exclamans Dominum Iesum, saluum se fieri deprecatur, quem apprehensum manu Saluator liberat, & obiurgat dicens: Modicæ fidei quare dubitasti? Hoc est, cur tam paruæ fidei es, vt qui credendo mare ambulare ceperas, non id perseverando transires? Scriptum est enim: Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit: sed dum cunctaris & dubitas, iter quod ingressus fueras perdidisti. Cur, inquam, tam modicæ fidei es, vt non ea fide qua venire ceperas, peruenires? Intellige ergo quod in mari credulitas quæ portabat, perfidia submergebat. Igitur fratres, sanctus Petrus dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, sic peruenit ad Dominum, ostendens nobis quod non nisi per pericula properatur ad Christum. Multi enim diabolici fluctus sunt in hoc mundo, tentationum multa naufragia, à quibus ita liberari possumus, si clamantibus manum suam Saluator extenderit. Nos ergo clamare ad Dominum non cessemus, ille auxilium solitum non negabit.

## ITEM DE BEATO PETRO

Apostolo, per eundem.

Ex oratione diuiti  
Ambrosij de tradendis  
basilicis, quæ habetur in  
epistolari eius.

1 Orabat pro Petro  
Ecclesia, ergo res bona oratio, et non  
superflua.  
2 Hoc factum est  
contigit, quo etiam in loco  
vbi bodie extat sacellum  
extra portam Apostoliam  
in huius rei memoriam  
extructum, quod vulgo  
Domine quo vadis  
appellatur.

**A**duertitis quòd serulos Christi ij magis custodiunt qui non videntur, quàm qui videntur? Sed & illi si custodiunt, vestris custodiunt orationibus aduocati. Legistis nempe eos ipsos qui Helisæum querebant, ingressos esse Samaritaniam ad eum ipsum, quem capere gestiebant. Cui non solum non potuerunt nocere, sed ipsius aduersus quem venerant intercessione seruati sunt. Petrus quoque Apostolus vtriusque rei vobis edat exemplum. Nam vbi eum Herodes quæsiuit & cepit: recepit in carcerem. Non enim recesserat Dei serulus, sed steterat timoris ignarus. Orabat pro eo Ecclesia, sed Apostolus in carcere quiescebat: quod est indicium non timentis. Missus est Angelus qui dormientem excitaret, per quem Petrus productus est carcere, mortem ad tempus euasit. Idem Petrus postea victo Simone cum præcepta Dei populo seminarer, doceret castimoniam, excitauit animos gentilium: quibus eum quærentibus, Christianæ animæ deprecatae sunt, vt paulisper cederet. Et quamuis esset cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim: vt ad instituentum & confirmandum populum se referuaret. Quid multa? Nocte muro ingredi cepit, & videns sibi in porta Christum occurrere, urbemque ingredi, ait: Domine quòd venis? Respondit Christus: Venio iterum crucifigi. Intellexit 2 Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum. Christus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem passionis susceptæ mortis exuerat. Quòd enim mortuus est, mortuus est semel: quòd autē viuuit, viuuit Deo. Intellexit ergo Petrus, quòd iterum

rum Christus crucifigendus esset in seruulo. Itaq; spontē remeuit, interrogatibus Christianis responsum reddidit, statimq; correptus per crucem suam honorificauit Dominum Iesum. Videtis igitur quòd in seruulis suis pati velit Christus.

## ITEM ADHVC DE BEATO

Petro Apostolo ex Arnobio.

**E** Numerari possunt, atq; in vsu computationis venire ea quæ in India gesta sunt, apud Seras, Perlas, & Medos, in Arabia, Ægypto, in Asia, Syria, apud Galathas, Parthos, Phrygas, in Achaia, Macedonia, Epyro, in insulis & prouincijs omnib; quas Sol oriens atq; occidens lustrat, ipsam deniq; apud Dominam 3 Romam in qua cum homines sunt Numæ regis artibus, atq; antiquis superstitionibus occupati, non distulerunt tamen res paganas linquere, & veritati coallescere Christianæ. Viderant enim cursum Simonis Magi, & quadrigas igneas, Petri ore diffatas, & nominato Christo euauisse. Viderant enim, in quibus fidem dei falsam, & ab eisdem metuentibus proditum pondere præcipitatum suo, crucibus iacuisse præfactis, post deinde perlatum Brundam, cruciatibus & pudore defessum, ex altissimi culminis se rursum præcipitate fastigio. Quæ omnia vos gesta neq; scitis, neq; scire voluistis, neque vnquam vobis necessaria iudicastis, ac dum vestris fidentibus cordibus, & quod typhus est, sapientiam vocatis, dedistis circumscriptionibus locum, illis, inquam, noxiis, quorum nomen interest obsolescere Christianum, superfundendi caligines, atque obscurandi res tantas, eripiendæ vobis fidei, subiiciendiq; contemptus, vt quia sibi presentunt finem pro meritibus imminere, vobis quoq; immitterent causam, per quam periculum adire possent, & viuari benignitate diuina.

## VITA DIVI PETRI APOSTOLI

Papæ primi, per Damasum Papam scripta.

**B**eatissimus Petrus Apostolus, & princeps Apostolorum, filius Ioannis, prouinciæ Galilee, vico Bethsaida, frater Andreae, primò sedit in cathedra Episcopatus Antiochiæ annis septem. Hinc beatus Petrus ingressus est in urbem Romam, sub Claudio Cæsare, ibiq; sedit in cathedra Episcopatus annis vnginti quinq; mēibus duobus, diebus tribus. Fuit autem temporibus Tiberij Cæsaris, & Gai, & Claudij, & Neronis. Hic scripsit duas 2 epistolas, quæ catholicæ & canonicæ nominantur, & Euangelium Marci, quia Marcus adiutor eius fuit, & filius à baptismo. Post omnem quatuor Euangeliorum fontem, quæ ad interrogationem & testimonium eius (hoc est Petri) firmata sunt, dū alius Græcè, alius Hebraicè, alius Latine scribentes consonat, omnia eius testimonia sunt firmata. Hic ordinauit duos Episcopos, Linum & Cleum, qui præfentialiter omne ministerium sacerdotale in vrbe Roma populo vel ad se venientibus exhiberent, beatus autem Petrus orationi, prædicatione populum erudiens vacabat. Hic cum Simone Mago multas disputationes habuit tam coram Nerone Imperatore, quàm coram populo. Et quos beatus Petrus ad fidem Christi aggregabat, ille per magias & deceptiones segregabat. Et dum diutius altercarentur, Simon diuino nutu interemptus est. Hic Petrus beatum Clementem Episcopum consecrauit, cui & cathedram, vel Ecclesiam omnem disponendam commisit, dicens: Sicut mihi gubernanda tradita est à Domino meo Iesu Christo potestas ligandi soluediq; ita & ego tibi committo, vt ordines dispositores diuersarum causarum, per quos actus non ecclesiastici profingentur, & tu minime curis seculi deditus reperiaris, sed solum modò orationi & prædicationi ad populum vacare stude. Post hanc dispositionem martyrio cum Paulo coronatur post passionem Domini anno trigesimo octauo. Qui sepultus est in via Aurelia, in templo Apollinis, iuxta 3 locum vbi crucifixus est iuxta palatium Neronianum, in Vaticano, iuxta territorium triumphale, tertio Kalendas Iulij. Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem presbyteros decem, Diaconos septem, Episcopos per diuersa loca numero tres.

## SERMO IN ADORATIONEM VENERABILIIUM CATENARUM, & GLADIJ SANCTI, & APOSTOLORUM PRINCIPIS PETRI.

Apud Simeonem Metaphrastem.

Quicumque

Habentur hæc in  
lib. 2. Arnobij  
aduersus Gentes.

1 Ecce tu qui neas  
Petri Romæ  
fuisse, cum Arnobio  
recenset eius  
confictum quæ ibi  
cū Simone Mago  
habuit. Sed quid  
heretico homine  
impudentius?

Habent in PG  
tiscali eiusdem.

1 Duo hic habes  
de beato Petro, et  
quod princeps  
Apostolorum, et p  
me fuerit, quoniam  
vtrunq; a non  
nullis negatur, et  
perperam quidem.  
2 Nota secundum  
Petri epistolam  
ius esse.

1 Nonne vides, si  
Petrus Romæ  
martyrio coronatus  
est?

x Nota autem festi  
s. Petri ad vincula



VICVNQVE diuino Apostolorum summi Petri amore allecti ad eius panegyrim, ac diem festum celebrandum parati, & eius diuini retibus capti, incolumesque seruati, illius Theologiae lumine illustrati sumus, communem panegyrim hodie celebrantes, ad eiusdem laudum promotionem linguam nostram dirigamus. Multis quidem de causis beati Apostoli Petri memoriam die festo & laudatione dignam esse censemus, non minimè autem propter Apostolicam dignitatem, & Euangelicè prædicationis cursum, ac doctrinam, admonitionesque, quibus in dispersere gentium versantes Iudæos instruebat: illos enim eò maiore cura & sollicitudine proferebatur, quòd ex illis originem duxerat. Quæ omnia cum ad laudum materiam suppeditandam idonea esse iudicentur, atque assumantur, omnino valent ad Apostolum ipsum summo laudationis præconio extollendum. Sanctum enim ac iustum est eò quòd ex his quæ in lege diuina scripta sunt, eum qui ad salutem nobis conferendam in mundum venit, tanquam in speculo quodam perspexerit, summis & meritis honoribus Apostolum ipsum prædicari: omnium verò maximè quòd in extremis temporibus Deum ipsum viderit, vnigenitum, inquam, Dei filium quem vnà versantem, ac loquentem, & humanæ carnis, qualem induit, speculanda, mysterij; cognoscendi facultatem præbentem: in quo & suam Ecclesiam pro diuinæ illius vocis præmio, qua ipsum Dei filium esse prædicauit, ædificaturum se prædixit, & celorum clauem eius in se fidei arrabonem se illi daturum, & eorum quæ ab ipso in terris ligata aut soluta fuissent, in celis sententiæ consuetudinum promissit. Adde quòd vocanti fratri, & ad Messiam sequendum appellationem, velut quoddam suæ in ipsum fidei signum atque imaginem accepit: quòd; ex eo tempore totus à magistro suo perdere, & eius amore inflammatum esse cœperit, ob idque beneuolentiæ ardorem multis in rebus, ac sæpe talem ostenderit, qualem nullus alius ex discipulis ostenderat. Hæc est tam magna sunt, vt humanas cogitationes exuperent, & orationis facultate maiora videantur, non tamen talia cernuntur, vt aditum nobis & viam obstruat. Ad nostram enim vsque imbecillitatem, & humilem captum se demittit omnium Apostolorum summus, non solum propter commiserationem, qua præ cæteris, nos homines profequitur, sed etiam quòd magistrum suum imitetur, qui cum vsque ad serui formam se dimiserit, eo ipso discipulos suos edocuit, non elatos, sed modestos esse, & cum humilibus submissè atque humiliter se gerere. Hilaris quidem dies ille 2 festus est, & multo sancti spiritus lumine illustris, qui eius martyrium nobis representat, hoc est crucem fixam, & Apostolum prompto animo ad eam ascendentem, manus ad extensionem vtrò expansas, & Dominicæ passionis imaginem præ se ferentes, figuram crucifixionis non rectam, sed capite in terram deuoluto: quæ res eius in magistrum reuerentiam significauit, cum semper summus ille Apostolus Magistro suo reuerentiam, & primas ( vt par erat ) concesserit, suamque humilitatem illius celsitati subiecit, atque eo modo humilia & infirma magis quam summa & sublimia optauerit. Nihil autem hac ipsa hilaritate inferior est hodierna celebritas, quippe quæ eorum causas præmonstrat, quæ postremò Apostolus passus est: & non minus quam crucis eleuatio, ea quæ antea passus fuerat, hæc indicat, quare & crux ipsa iucundior illi fuit, atque cæteris omnibus rebus optabilior. Hic enim dies venerandas eius catenas manifestas ostendit, & earum modo rationem,

2 Dies festus mar-  
tyrij s. Petri hilas  
ris & illustris.

3 Nota hic dies ve-  
nerandas eius cas-  
tenas manifestas  
ostendit, & earum  
modo rationem,

dicationis cursum, ac doctrinam, admonitionesque, quibus in dispersere gentium versantes Iudæos instruebat: illos enim eò maiore cura & sollicitudine proferebatur, quòd ex illis originem duxerat. Quæ omnia cum ad laudum materiam suppeditandam idonea esse iudicentur, atque assumantur, omnino valent ad Apostolum ipsum summo laudationis præconio extollendum. Sanctum enim ac iustum est eò quòd ex his quæ in lege diuina scripta sunt, eum qui ad salutem nobis conferendam in mundum venit, tanquam in speculo quodam perspexerit, summis & meritis honoribus Apostolum ipsum prædicari: omnium verò maximè quòd in extremis temporibus Deum ipsum viderit, vnigenitum, inquam, Dei filium quem vnà versantem, ac loquentem, & humanæ carnis, qualem induit, speculanda, mysterij; cognoscendi facultatem præbentem: in quo & suam Ecclesiam pro diuinæ illius vocis præmio, qua ipsum Dei filium esse prædicauit, ædificaturum se prædixit, & celorum clauem eius in se fidei arrabonem se illi daturum, & eorum quæ ab ipso in terris ligata aut soluta fuissent, in celis sententiæ consuetudinum promissit. Adde quòd vocanti fratri, & ad Messiam sequendum appellationem, velut quoddam suæ in ipsum fidei signum atque imaginem accepit: quòd; ex eo tempore totus à magistro suo perdere, & eius amore inflammatum esse cœperit, ob idque beneuolentiæ ardorem multis in rebus, ac sæpe talem ostenderit, qualem nullus alius ex discipulis ostenderat. Hæc est tam magna sunt, vt humanas cogitationes exuperent, & orationis facultate maiora videantur, non tamen talia cernuntur, vt aditum nobis & viam obstruat. Ad nostram enim vsque imbecillitatem, & humilem captum se demittit omnium Apostolorum summus, non solum propter commiserationem, qua præ cæteris, nos homines profequitur, sed etiam quòd magistrum suum imitetur, qui cum vsque ad serui formam se dimiserit, eo ipso discipulos suos edocuit, non elatos, sed modestos esse, & cum humilibus submissè atque humiliter se gerere. Hilaris quidem dies ille 2 festus est, & multo sancti spiritus lumine illustris, qui eius martyrium nobis representat, hoc est crucem fixam, & Apostolum prompto animo ad eam ascendentem, manus ad extensionem vtrò expansas, & Dominicæ passionis imaginem præ se ferentes, figuram crucifixionis non rectam, sed capite in terram deuoluto: quæ res eius in magistrum reuerentiam significauit, cum semper summus ille Apostolus Magistro suo reuerentiam, & primas ( vt par erat ) concesserit, suamque humilitatem illius celsitati subiecit, atque eo modo humilia & infirma magis quam summa & sublimia optauerit. Nihil autem hac ipsa hilaritate inferior est hodierna celebritas, quippe quæ eorum causas præmonstrat, quæ postremò Apostolus passus est: & non minus quam crucis eleuatio, ea quæ antea passus fuerat, hæc indicat, quare & crux ipsa iucundior illi fuit, atque cæteris omnibus rebus optabilior. Hic enim dies venerandas eius catenas manifestas ostendit, & earum modo rationem, quibus 3 adorationem proponit, quibus Apostolus ipse deuinctus, multiplices eius, quæ est malorum omnium origo, nodos, ac machinas dissoluit, & quos diabolus astricte tenebat, ereptos à morte sempiterna liberauit. Hæc pro diei festi argumento habentes, cum crucifixionis causam his rebus conciliatam fuisse cognoscamus, & in vno eodemque Apostolo tam hæc, quam illa facta, & coniuncta contemplerur, ob id præsentem celebritatem à sacro martyrij die alienam non existimabimus. Itaque ex vtraque re vnâ componentes, orationis laudibus, & fidei ardore, quam maximè possumus, hodierno die celebritatem ipsam illustremus, eamque vt omni ex parte insignem, & sacram atque vniuerso mundo lumen conciliantem, & Dei voluntatem in Apostolo suo decorando præ se ferentem, sacris cantibus exornemus: hanc denique vt sancti spiritus gratiam, & lumen in animas illas, quæ sunt idoneæ, conferentem, pro viribus nostris laudemus. Ita enim fieri poterit, vt si Apostolicarum laudum sumus amatores, illum ipsum, quem honore profequimur, ad misericordiam attrahamus, & nostræ laudationis, quam de illo institimus, adiutorem habeamus. Eius enim linguæ gratiam mihi dari exopto, quam Spiritus sancti virtus lumen afferens concinnauit, & cœlesti, atque arcanarum rerum doctrina ita repleuit, vt gentium nationes multis in locis dispersas in propriam sægenam magnificentissimè concluderit. Hoc autem loco, & Apostolicarum rerum pelago mentis aciem infigans, totus vertigine, ac tenebris repletur, & in me ipsum conuersus clarissimi Esaiæ verba illa pronuncio: Miser

ser ego, qui impurus sum, & labia impura habens purissimas materias tractem, nulla ope mihi ad hæc ipsa rectè aggredienda spem afferente. Quamobrem ad Apostolicæ misericordias perfugium recurrens, tenui hac lingua de eius laudibus dicere conabor. Omitto nunc de eius ortu, de patria, & parentibus aliquid dicere. Honesti quidem illa sunt, & audita digna, sed mentem tamen obruerent, neque sinerent orationem longiorem de his rebus habere quæ præstantissimæ sunt, & quarum memoria utilis est, ac salutaris. Diuinorum profectò signorum Apostoli huius, & miraculorum multitudo magna extitit: aliaque omnia, quæ Spiritus sancti gratia in illo habitans effecit, tot, tantaque sunt, vt si velim singula scribere (decer enim de ipso dicere, quod Theologus quidam scripsit) nostrarum orationum vis satis esse non possit, quâuis ad eam rem tractandam audacter se ingerat.

Hic Apostolus, postquam vnigenitus Dei filius supra humanam conditionem in paterno solio arcano quodam modo confedit, vnâ cum reliquo Apostolorum cœtu erat, ac viuebat, & communem cum illis Euangelij prædicationem exercebat, ac modò tribunali, iudicij; vnâ præsto erat, modò ignominias & verbera vnâ cum alijs Apostolis à Iudæis ipsis patiebatur: neque vnquam ab Apostolorum societate aberat, sed cum illis in ærumnis perferendis communicabat. Liber ille qui Apostolorum scripta continet, multa eius pericula percurrit, in quæ Apostolus ipse incidit, & quibus detectus fuit: multorumque miraculorum mentionem facit, quæ admodum admirabili quodam modo claudum illum sanauerit, & Ananiæ, ac Saphyræ mortem inuitabilem seuerissimè intulerit, Tabithamque puellam à mortis ipsius laqueo ereptam vitæ restituerit, atque Cornelium Centurionem Angeli præsentia edoctum instruxerit, & ad Christi fidem traxerit: quemadmodum per vmbra corporis infirmos homines firmos reddiderit: quot denique ærinas sustinuerit: quàm sæpe cõprehensus, & ante tribunalia constitutus, & pro Christo ipso flagellis verberatus gauisus fuerit, q. dignus habitus sit, qui pro nomine Iesu multas ignominias pateretur. Licet ex eodè libro discere, quàm libera oratione apud Iudæos sæpe vsus fuerit: & quemadmodum ipse idiota ex illiterato ore sermones diuina sapientia referros protulerit: vt precibus suis terræ cõmoueret, ac turbâ quæ illum cõuenerat, ad Christi fidem attraxerit. Hęc in quâ, & quæcûque alia deinceps passus est, & effecit, cum tam multa sint, vt facile narrari non possint, oratio nostra summam perfringens ad vnū illud periculū enarandum se confert omnium grauissimū, & vitatū difficillimū: nã in eo effugiendo diuino quodam miraculo opus fuit. Quæ res & multa Iudæorum aduersus Apostolum immanitatem, & diuini auxilij celeritatè declarauit. Herodes ille, eius viri progenies, qui primus Hierosolymorum Rex fuit cum è Iudaico semine ortum duceret, et Iudaicū cultū teneret, zelo quodam excitabatur ad patrias institutiones ac leges defendendas, easque dissolui nō patiebatur, quæ Apostolorum doctrina tolli, ac funditus euerti videbantur. Ille igitur Iudæorum iracundis vocibus inflammatum, vt illis gratum faceret, furorem ac rabiem in Apostolos ipsos magis effundens, primū Iacobum fratrem Ioannis gladio interfecit. Quo loco diuinæ literæ eius ferociam atque inhumanitatem eo ipso significarunt, quòd gladio Apostolum Iacobum ab eo interfectum dicunt: Paterat enim alio mortis genere Apostolum interimere, vel cruciatibus morti similibus subijcere. Sed vt Herodis mens feris etiam ipsis immanior, Apostoli verò Iacobi animus ad cædem illam subeundâ æquissimè cognosceretur, instar ouis quæ ad cædem trahitur, gladio interfectus martyrium perfectè obiit. Ita igitur sacer Iacobus consummatus fuit, & martyrij morte Apostolicum cursum cõsignauit, calicem bibens, quæ olim Dei sapientia illi bibendū prædixerat, & proprio sanguine baptizandū antea significauerat. Cum autem videret gratum esse Iudæis quod faceret, præterea & Petrum ipsum capere aggressus est. Quem cum cepisset, in carcerem coniecit, & tradidit quatuor quaternionibus militum, qui eum seruarent, eò quòd essent dies Azymorum, volens post pascha producere eum populo. Omnibus his historiis scriptor verbis vsus est, vt Herodis in effundendo sanguine studium, eiusque in patranda cæde voluntatè innueret. Nihil enim, quod iustum esset, ante oculos propositum habebat, nihil honestū, aut laudabile, sed quæ nationi suæ grata esse intelligebat, quæque ad profanâ Iudæorum voluntatem alliciendam spectabant, ea tantum ab illo dicebantur, & fiebant. Quod enim Apostolum ipsum tenerit, & in carcere custodiendum tradiderit, mortemque ipsam præsentem constituerit, totum hoc eò spectabat, vt Iudaicis votis satis omnino faceret. Namque putabant illud futurum, vt si Petrum Apostolum de medio sustulissent, facilè reliquos Apostolos superarent. Ille enim erat, qui contrarias voces emittebat, quique in Concilijs, in Iudicij; & in Synagogis cum aduersarijs certabat, & Iesu nomen palam prædicans, inuocato eius nomine, præcipua quædam miracula perficiebat. Licet autem illud considerare, quemadmodum & Herodes ipse studuerit similis esse Scribis, & Pontificibus, qui aduersus Christum insaniam & rabiem effuderunt. Nam sicut illi dicebant, ne in die festo Iesum cõprehenderetur, ne tumultus fieret in populo, vt post diem festum omnino in crucem

adurita & hoc loco post Pascha mortem Petro Herodes inferre consuebat. Cum igitur hi ad quorum gratiam hæc faciebat Herodes, eadem senserint, quæ & illi quos supra diximus, iisdem & verbis, & operibus aduersus Apostolum vsi sunt, quibus & aduersus illius magistrum superiores vsi fuerant. In quatuor autem quaterniones militum custodiam distribuit, non vno in loco, sed pluribus, & paululam à se distantibus, vt custodia ipsa tutior ac munitior foret, vt si forte Apostolus ipse à vinculis effugisset, & custodes qui propius manerent, latuisset, ab aliis deprehendi, & capi posset. Sed Petrus, inquit, erat in carcere dormiens inter duos milites, & ligatus catenis duabus: oratio autem fiebat assidue pro ipso ab Ecclesia. Quænam fuit causa, vt tot diebus custodiretur, & non statim adhuc furore Iudæorum efferecente, & Petri Apostoli mortem sitiente, cedes ipsa Principi Apostolorum allata fuerit? Scriptoris quidè sententia hæc est, mortem propter dies Azymorum prorogata fuisse, quibus Iudæi se ipsos purgantes, & ab omni turpi atque inhonesto facinore abducunt, diem festum Paschæ celebrabant, puris manibus sacrificium, quod in lege scriptum erat, contrectantes. Sed erat & alia eius rei causa. Cum enim Herodes ipse infinita rabie contra Petrum Apostolum redundaret, pluribus diebus eum detineri voluit, vt diuturniore cruciati, mæroribus, inquam, & rumnis, catenarum pondere, ac morte, quam à fame ipsa inferendâ spectabat: eorum denique militum, qui vnâ dormiebât inhumanitate grauius affligeretur. Quot enim per illos dies verba temeritatis, & minarû plena, quàm multa conuitia, & contumelias credimus à militibus illis in Apostolum iniectas fuisse, partim vt cognatorum Iudæorû dogmata peruerterent, partim vt præceptis legalibus aduersantem? Modò autè vt seditiosum, & causam tumultus, modò vt Moisaicis legibus contrarium conuiciabatur: nonnunquam pugnis, & alapis eum percutiebant: neque quâquam illud dubitare potest, quin catenis illis vehementius ac laboriosius Apostolum constringentes, ita coarctauerint, vt ex omnibus his maiorem doloris sensum percipiens, celeriter ab hac vita migraret. Sed omnia illorum studia & facta inania exiterunt, perinde ac si quis in aqua ipsa literas imprimat, vel aërem verberet. Quò enim diutius in carcere Apostolus detentus est, eò firmior, atque constantior effectus fuit, & acerbis illis arumnis, quibus vndique affligebatur, vt quibusdam stimulis excitatus & erectus, tantum aberat, vt rebus his infirmior fieret ac deficeret, vt custodes illi Apostoli Petri iucunda & secura hilaritate consû in ruborem conuerterentur.

Hæc cum ita se haberent, preces ab Ecclesia missæ in cælos penetrarunt. Itaq; statim Angelus illinc missus est, & in carcere veniens, illi cõpleuit lumine, vt Apostolorû summus miracula quæ fierent apertè intueretur. Percusso autè eius latere: Surge, inquit, velociter. Ac ne quid absurdum in Apostoli mentè veniret, (quippe quòd fatanas etiâ ipse interdû in Angelum lucis se transformare, & figuræ ipsius specie sensum subriperè soleat) cum primû verba illa prolata sunt: Surge velociter, catenæ è manibus ipsius deciderunt, vt verba ipsa factis confirmarentur. neq; potentia aliqua ex earû numero, quæ Deo ipsi rebelles extiterunt, neq; quod visum fuerat, inane aliquod spectrum esse crederet, sed verû & cœlestem Angelum, visionè, inquam, verâ esse sciret, ac certa fide comprobata. Hęc cum ita processissent Apostolo, quoniam adhuc metu, & tremore detinebatur, non solum re visâ dubitus, atq; anceps, verum etiam quæ ratione dispositas militû custodias pertransiret, quippe qui multa diligentia & cautione, multisq; vigiliis in eo custodiendo vtebantur. Propterea Angelus: Indue te, inquit, sandalia tua, & præcingere vestimento tuo, & sequere me. Quoniâ, inquit, Regis & Iudæorû timore adhuc detentus es, ac eorum militû vigilæ, qui circumstantes te custodiunt, horrore ac stuporem tibi attulerunt, ob idq; non his, quæ à me dicuntur, fidè habes, tãto te auxilio ac præsidio munitum esse facio, sicque omnem metum à mente tua excutio, vt & pallio ipso sine timore aliquo, & sandalijs indui possis. O celerimum Dei auxilium. O Apostoli in Deum fiduciam atque gratiâ. O maximas, & ex corde ipso prolatas preces, quæ tanquâ in funda quadâ, ab ipsius Ecclesiæ ore prolatae, atque in cælos emissæ, Herodis animum lætaliter vulnerarunt, & Apostolorum principem ab eius manibus incolumè eripuerunt. Proh quâta est Apostolica gratia, & spes firma & vera, quibus diuinum numen propitium, & ad audiendum promptû habens, à mortis laqueo Petrus ipse ereptus est? At si quis dubitare, & à nobis illud quereret, cur nam Apostolum ipsum eius magister Iesus à Iudaicis manibus non eripuit, quo tempore ab illis comprehendebatur, sed & vinculis & custodia diebus aliquot eum vexari atque affligi permiserit: qui hoc obicit, is consideret, non ita inimicos ipsos fuisse miraculû illud cogituros, si Apostolum statim cum comprehenderetur, Dei auxilium eripuisse, quemadmodum cum eorum manibus detentum, catenis vincitum, & à custodibus cautè seruatum, è medijs atque inenitabilibus illis retibus liberavit. Tunc enim his à quibus comprehendebatur, fortasse id beneficio & Magicis artibus factû videri potuisset, quò minus ab eis comprehensus esset: itaq; Apostoli miraculum irrideri ab illis potuisset. Nunc verò cum & catenis vincitum, & qua-

& quatuor quaternionibus militum custoditus, & inter duos milites cubans, omnibusq; his rebus paratis, quæ mortem condemnatis hominibus adferre solent, ita superno auxilio dignus habitus sit, & contra omnium opinionè, admirabilem liberationem assecutus fuerit, tãto hoc admirabilius, & cõtra opinionem omnium fuit, quantò è medijs malis seruari maius est, quàm illa non attingisse. At Apostolus ipse vel post tanti miraculi potentia, & Angeli adhortationem, nesciebat verum esse, quod fiebat per Angelum: sed videbatur sibi visum videre. Adhuc enim arguebatur humanæ naturæ infirmitas, quodque supra naturam eo modo, qui explicari nõ potest, efficiebatur, cû naturali ordine, ac viribus comparatû, tale perinde ac si inane aliquod visum esset, estimabatur. Sed quidnâ Angelus ipse? Quoniam illi vidit adhuc animo fluctuantem, visioni fidem non habere, neq; quicquã ex iis quæ fiebant, reuerà factû admirabiliter existimare, primam & secundâ militum custodiam ita sine strepitu cum Apostolo pertransit, vt custodes ipsi eorum transitionè ne senserint quidem, diuino nutu somno ipso illorû palpebras detinente, quò minus factum illud sentire possent. Cum verò ad portâ ferream venissent, quæ ad ciuitatè ducebat, illa vltro aperta est, Deo ipso & hoc loco miraculum faciente, & Apostoli formidinè paulatim subrahente, vt ad ea quæ deinceps futura erant promptior fieret. Postea verò quàm exeuntes processerunt vicum vnum, Angelus quidem ipse auolauit, neque amplius apparuit. Ille verò cum miraculi sensum cepisset, atq; considerasset tam ea, quæ prius in carcere mirabiliter effecta fuerant, quàm quæ nunc supra naturam prodigio facta viderat, atq; hæc cum illis conferens, & vtraque vicissim comparas, de visione ipsa certior factus fuisset, quòd videlicet non inane aliquod spectrum, sed verum illud fuerat, quippe quod manifestò rerum euentu confirmatum videbat, gratias Deo agens talem emisit vocem: Nunc scio verè quòd misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum. Quidnam est, quod dicis Apostolorum princeps? Nunc te sciuisset aise? Nunc credidisti? Nunc gaudes miraculo? Quoniam abijt seruo ille tuus? Quoniam auolauit certa illa spes? Quoniam effluxit illa tua vehemens confessio? Vbi nam sunt clauis regni cælorum? Vbi nam appellatio, qua Ecclesiæ firmamentû nominaris? Vbi ardens illud desiderium, & coniunctio ad mortem vsq; inseparabilis? Nunquid tantæ fidei argumenta inania extiterunt? An talis, & tã multa spes in ventos dissoluta est? An non sensisti quæ à magistro tuo prodigia sunt effecta? Oblituine es maritimæ illius fluctuationis, quemadmodum dextera tua te, qui submergebaris, incolumen seruauit? An non aures tuas vocibus illis adhuc habes personantes? Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ille faciet, & maiora his faciet? Nõne scis, quemadmodum è monumèto exurgens custodes ipsos velut mortuos prostrauit, & ea quibus monumentû signatum fuerat, intacta seruauit? Nõne præfens fuisti, cum mortuos homines suo iussu exilire fecit? cum cæcis hominibus videndi facultatem præbuit? cum tibi per sancti Spiritus aduentum miraculorum potentiam impartit? cum in porta speciosa claudum hominem, cum Aneâ, cum Thabitam, alterum integrè pedibus, & ad currendû velocem, alterum diuturno morbo liberum reddidisti, huius animâ, quæ auolauerat, in corpus reduxisti? Cum tantorum, & talium miraculorum particeps effectus fueris, quorum alia videris, alia ipse feceris, cum deniq; multam ipsius Dei potentia expertus fueris, nunc te scire dicis, quòd ais: Misit Dominus Angelû suû, & eripuit me de manu Herodis? Si tot præteritis miraculis adductus non fuisti, vt crederes, quomodo vni huic credes? Si tantorum miraculorû multitudo veritatis confirmationem non attulit, qui poterit vnum hoc fluctuantes cogitationes tuas sedare? Maxime, inquit ille: non enim talia sunt diuinæ potentia opera, vt facile comprehendantur, & fidè afferant: facilis enim comprehensio non solum non augerè miracula, sed etiam illa imminuit atq; extenuat, & eorum quæ facile comprehenduntur, formas ex animo deler: quod verò examinatione, & varijs cogitationibus sæpe probatum fuerit, plus veritatis, quàm opinionis ingignit, eò quòd animæ ipsius dubitatio, atque infirmitas ad ea, quæ sensum superant, & ardua sunt, comprehendenda, minime idonea, post fluctuationem multam, & cogitationum varietatem demum certam fidem, ac veritatem in animos ipsos immittere, atque altius insigere solita est.

Cum deinde Apostolus ad eam domum accessisset, in qua fideles homines congregati erant, & ianuam pulsasset, ab ancilla quidem ipsa cum agnosceretur, nunciatus ijs est qui intus erant. Sed quòd ancilla nunciabat, tam incredibile videbatur, vt insana esse crederetur, & non Apostolum, sed eius Angelum præsentem vidisse putaretur. Cum verò patefacta ianua Apostolus ipse ad eos ingressus esset, omnes stupuerunt, insperatam eius liberationem videntes. Tum ille statim narrauit, quemadmodum ab Herode comprehensus, & in carcere detentus, & ferreis catenis vincitus fuerit, quodque per Angeli visionem catenæ ipsæ è manibus cecidissent, ipse verò Angelum sequens, eorum, à quibus seruabatur, custodias præterisset, & portam sponte patefactâ transisset. Quibus rebus perterrefacti, & admirabili narra-

tionē illa percussa, apud seipos non amplius esse videbantur, gaudio cum admiratione cōiuncto, & duobus his affectibus illos oblidencibus. Tales enim sunt res, quæ à Deo proficiunt, quippe qui neque læticia nimia homines ipsos dissolutiores fieri, neque propter miraculum ad nimium stuporem labi permittit: sed gaudio animum erigit, & ad iucundiorē statum traducit: admiratione autem ac stupore cohibet, ne ulterius progrediatur: denique vtraque re hominum ipsū in composito statu conseruat. Hoc loco velim consideres Apostoli mentem ab omni superbia & ambitione alienam, eiusque modestiam animaduertas, quippe qui miraculo illo non ita elatus est, vt ipsum tuba cecinerit, quod fortasse alius fecisset: non præclara illa facta ostentans, supra tecta prædicauit: non præ læticiam rem ipsam omnibus velut triumphans propalauit, aut cum peregrinis, & notis hominibus ea communicaui: sed manu silentium indicens, his solis qui in Ecclesia erant submissa voce factū significauit, per quos Iacobo, & iis qui cū eo erant, rem nunciandam curauit, vt cum audiuissent, qualibus vinculis præter spem ereptus fuerat, magis magisque ad fidei prædicationem incuberent miraculorū spe corroborati, quique à Iudaica infidelitate ad Christi fidem nuper cōuerſi, & diuinæ cognitionis lumine illuminati fuerant: illi eadem opera cōfirmari, & si quam de Dei fide in animo latentem dubitationē haberent, ab illa reuocari possent, & in bonarum rerum perseverantia firmiores essent. Sed dā animi excaecationē, quæ Herodis mentē corripuens, totum illum ita oppressit, vt obstinato animo miraculorum, quæ per Apostolum effecta fuerant, potentiam non considerauerit. Decebat enim admirabilem Apostoli Petri liberationem ex custodibus, ex catenis, denique ex foribus sigillo impresso clausis certa fide prosequi, neque negligentia aliqua factū credere, vt id accideret, sed animo commoueri, atque erubescere, & respiscere, & si non aperte propter Iudeorum in Apostolū ipsū furorem, atque insaniam, saltem animo miraculum illud prodigiosum secum admirari, atque obstupescere, & à cædendis custodibus desistere. Verum ille, vt eius ferocitas atque inhumanitas cognoscere, innocentes homines mortis sententiæ subiecit, id quod cum illi in Apostolo cautius custodiendo nihil aberrassent. Cum enim Herodes ipse furorem suū in Apostolum effunderet, & ferocem animū Apostolica cæde satiare non potuisset, quod proximum fuit, in custodes illos, ita vt erat insanus, mortem intulit. Quod Apostolus illos ipsos, qui eius causa cōdenati fuerant, miraculo aliquo factō à morte non liberauit, quæstio hæc duobus modis solui potest: primum quod inhumanē ac ferociter custodes illi aduersus Apostolum se gesserant, quippe qui vnā cubantes verborum plagas vinculis acerbiore infligebat, ac nihilo minus, quam Herodes, rabiem suam & prauos affectus in beatū Petrum effundebant: deinde verò quod nō solum aduersus Apostolum Principem tanta ferocitate abusi fuerant (Benignitatem enim impetrare potuissent, si in eum solum peccassent) sed etiam contra reliquos Apostolos eandem rabiem exercuerant, & multos alios fideles homines persecutionū penis, & omnigenis cruciatibus subiecerant, ac mortis retia vndiq; eis parauerat. Hac de causa morti addicti sunt, vt veteris & insanabilis malitiæ, in qua educati fuerant, pœnas exoluerent. Hoc fuit Petri Apostolorum summi contra diabolū valde illustre trophæum, hoc miraculorum omnium, quæ in eundem Apostolum à Deo collata sunt, maximè admirabile. Quid enim primum in hoc Apostolo admirabimur? Eiusne in Christū ardentem beneuolentiam? An reuelationem è cælo à Patre ipso concessam? An quod cum magistro suo mori paratus erat, neque à mortuo auctuelli poterat? Quid quod post Christi resurrectionem tertio interrogatus fuit? Quæ re non solum Iesum Christum singularem & summū in se Petri amorē declarauit, sed mortis etiam genus iuuentutis, senectutisque nomine præmonstrauit, & eo ipso quod ab alio cingēdus esset, illum capite ad tertiam verso in crucem tollendum esse indicauit. Hic propter fidei abundantiam cū reuelationē à Deo & patre accepisset, Filium Dei viui Christū aperte prædicauit, & duarū naturarū veritatem certa fide testatus est. Hic magistri desiderio ac beneuolentia inflamatus, cum Iesus ipse longè antea se cruciatu passurum indicasset: Propitius, inquit, tibi sis, Domine: non erit hoc tibi. Quod cum diceret, quasi humanum quippiā non diuinū sentiens, reprehensus, filere docebatur. Hic è nauigio Magistrū aliquādo repellebat, cum miraculi magnitudine obstupesceret: quodq; illum à se repelleret, eius rei causam esse dixit, quod se peccatorem agnosceret. Hic presens fuit, cum Christus alia forma in mōte apparuit, & tria tabernacula construere se paratum esse aiebat, vt Iudeorum ad inferendā cædē paratos, ac celestos animos vitaret. An nō hic cū Christo se moriturū promisit, & homicidæ illius auriculā gladio amputauit, in omni re fidei suæ zelum atque ardorē ostendens? An non hic est, qui ne valde immisericors & durus esset, in Magistrū sui negationē incidere permittis, & fleu multo peccatum purgare? Quid dicam alia? Missam facio timiditatem, fugam, duritiam, & eius in se pulchrum ingressionem, mulierum vnguenta ferentium læta nuncia: quemadmodum etiam Christus ipse illi seorsum apparuit, & in mare Tyberiadis miraculum effecit: item alia quæcunque

quæcunque antea quàm passus est, & post resurrectionem, tam non credente, quàm credente, discipulo illo, Iesus perfecit. Quæ omnia non frustra ita dispensabantur, sed (quantū hominis mente comprehendere potest) quod Apostoli remissum & infirmū animū Christo ipso recreante, modō austeram & duram eius mentem leniente, & vtraque re illū docente, neque aliquid sibi, quod humana infirmitate maius sit polliceri, neque animo decidere, & obstupescere horrore, quo tempore oportebat in cruciatibus perferendis cū magistro cōmunicare, & seruitutem discipulo conuenientem ostendere, sed intra mediocritatis fines consistere, vt & ab inconsiderato seruore, & ab humili, atque abiecta timiditate pariter distaret. Ego verò nō verebor hoc de illo dicere, quod testis, vt ipse ait, Christi passionū agnoscitur, & eius gloria quæ reuelanda est, communicator: quoniā ad eos Iudeos qui dispersi erant, congruentes & diuinas admonitiones per epistolas scripsit, quibus charitatē, & Christianæ fidei confirmationem suggessit, Christi que aduentum omnino futurū sperari docuit, ac in illis ipsis & ex hoc tabernaculo nos migraturos esse prædixit: eaque ratione ad zelum & diuinorum præceptorū oblationem nos ipsos magis excitat, facitque vt maiore metu, ac terrore afficiamur, quos & in tartarea loca detrusos fuisse affirmat. Ad hæc & alterum Christi aduentum significat, quo tempore cælos transuros dicit, & elementa ipsa comburenda dissolutum iri. Hunc vnigenitus Dei filius beatum prædicauit. Hunc Deus ipse ac Pater corona donauit. Hunc paracletus Spiritus sanctum reddidit, & instrumentū quoddam diuinas res spirans effecit. Hunc celestes Angelorū ordines collaudarunt, & Apostolorum chorus valde admiratus, tanquam os suum amplexatus est ac celebrauit. Hunc qui Christo crediderunt, ducem & magistrum sequentes, ad infidelitatis scopulos non offendunt. Hunc ad cælum vsque peruenientē, & valde illustrem spiritualis Israël columnam, & animarum in perfidia pelago fluctuantium gubernatorē appellamus. Hunc vt vmbra legis expulsores valde honoramus. Quisq; nos ad veritatis lumen traxit, eum laudibus atque hymnis prosequimur. Verè hic est Apostolorum firmamentum, & sacratus cælorum magister, arcanorum interpres, nutantium denique magnū illud orbis terrarū miraculum, Ecclesiæ iactatio, discipulorū decus, & eorum qui rectè sentiunt ornamentū, Theologorum pulchritudo, Christi os, mens celestis, Trinitatis purissimum tabernaculum, lapsoꝝ reconciliator, honestè viuientium ductor, rectè currentium propugnator, omni celesti, & humana laude, omni præconio dignissimus, Cuius si vmbra & linteī morbos profugabant, certè catenæ quæ venerandū Apostoli corpus attingerunt, quanto propiorem tactū habuerunt, tantò abundantiorē miraculorū vim participarunt: catenæ, inquam, illæ omnino 4. venerandæ, ac pretiosæ, quæ Apostolicū illud ac beatū corpus colligarunt, quæ manus illas miraculorū effetrices alitrinexerunt, quæ diuina gratia ab ipsis repleta sunt, ex quibus miracula abundè scaturiunt, quæ ægrotos homines à morbis liberant, quæ homines illos sanctos efficiunt, qui cū fide ad eas accedunt, à quibus animarum maculæ mystico quodā modo expurgantur, & morbidę influentię reprimuntur, quæ denique in aereā celsitatem extenſę, & vsque ad cælos ipsos peruenientes, à Dominico illo, & diuino solio, tanquam ab anchora quadā extenduntur. Has catenas potentiarū, quæ à Deo ipso defecerunt, princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret, ac multo cum timore illas subterfugiēs comprimitur. Has aëra spirituum multitudo metuens ac tremens, iaculisque inde immisissis percussa, longius profugatur. Non enim ferre potest Spiritus sancti gratiam has ipsas catenas obumbrantē, neque scintillas ex diuino illarū igne exilientes sustinet: sed ab ipsis incenditur atque comburitur. Has composuit Dei Patris verbū eiusdē eternitatis, & principij particeps, vt eius de Deo cōfessionis premiū essent. Illas ignitas reddidit carbo ille ab Esaia antea vitus, & ad Deū intendū efficacissimus. Spiritus sanctus paracletus suo afflatu ignē è carbone illo exilientem ad opus perficiendum maximè idoneum reddidit. Quamobrem licet ferreæ sint nature, diuina tamen gratia, & potentia 5. plene sunt. Ab his demōnum prauī spiritus illigati enecantur: ab his princeps mundi huius pertractus captiuus ducitur, à fidelibus hominibus illuditur, hoc est, ab iis, qui antea peccatorū laqueis constricti, soluti, & liberati sunt, & mortuū retibus antea circumdati, ad vitam transferunt. Hæ diuinę hereditatis terminos cingentes, & vndique munientes, faciunt ne ab hostibus expugnari possint. Eadem Christianorum vertices coronantes, ab illorum hostium insidijs, qui corporeis oculis non cernuntur, intactos seruant. Nam & si à malignis hominibus pro tormenti genere aduersus Apostolū sunt adhibita, tamen ad eos propellendos, qui malum aliquod inferre volunt, idoneę sunt effectę, non magis cruciantes, quàm venerandum illud Apostoli corpus vndiq; seruantes, ac multipliciter regalem aliquem ornatum circumferens, animo exultabat. Has & pœnę instrumentum con-

4. Nota, catenę illæ omnino venerandę ac pretiosę quæ & cetera.

5. Vide quot & quantas sint harum catenarum præconia, ut scias etiam res externas sanctorum sanctas esse, & gratiarū beneficium fidelibus præstare solere.



gnoscebat, & coronæ multæ conciliatrices existimabat. His & nunc sanctissima, omniq; ex parte incorrupta, ac pura Christi sponsa Ecclesia, tanquã splendido monili, & aureo quodam ornatu induta, velut corona quadã ex intactis floribus contexta, decorata est, & ad dexteram sui sponsi partem assisit. Has, in quã catenas, & nos copiosissimus Christi populus hodierno die amplectamur. Has reuerentes veneramus & colimus, & pro animarum emendatione habemus. His omnem sensum & membrum admouentes, illarum sanctitate implentur, & per sentis intelligentiam sancti Spiritus gratiam in animos ipsos admittimus. Deceret certe, deceret, non solum catenas, quæ manus illas altrinxerunt, magnopere venerari, sed etiam iudicia omnia, ad quæ Apostoli membra accesserunt, sigillatim amplecti ac reuereri, & in illis singulis diem festum ac panegyrim celebrare. Consentaneum autem & illud fuit eius prouidentia, & in nos benignitati, pro quibus laborauit, & quotidiè certamina, & pugnas subit, propter quos catenarum pondere altricus fuit, & crucis mortè libenter suscepit: consentaneum, inquam, fuit seipsum his, qui per eum Christo crediderunt, distribuere, atque impartiri, & veteri quidem 6 Romæ venerandi sui corporis depositionem, ac sepulcrum largiri, huic autem regali, & noue vrbi eorum quæ passus est, symbola atque insignia relinquere, & sacratissimi corporis loco suauissimam catenarum munere urbem hanc afficere. Quas catenas qui in eandem præclarã urbem venisse crederit, non aberrabit, neque aliquid Deo, & veritati contrarium crederit. Vetus quidam sermo, & in libris ipsis conscriptus ad nos vsque peruenit, non longè ab Herodis Tetrarche regia Petrum Apostolum in carcere, sed in propinquo quodam loco militaribus cohortibus obseruatum, Nam illi meruebant, ne Apostolus ipse ab aliquibus solueretur è vinculis, & miraculũ fuisse videretur. Illic igitur seruabatur, vt tum propter regalis palatii vicinitatem, tum ob militum custodias, & catenas, quibus ipse erat constructus, nullam effugiendi facultatem haberet. Quoniam verò multi ex iis, qui Petri Apostoli opera Christo crediderant, in regia illa erant, atque illic viuebant, & Regis ipsius ministeria obeuntes, suam in Christum, & eius Apostolum beneuolentiam in animis occultam seruabant, cum admirabili illo modo Apostoli Petri liberatio per Angeli præsentiam allata est, & Apostolus ipse per portam exiit, quæ ad urbem ducit: catenas illas in carcere derelictas ipsi Herodis ministri, quibus diuinæ cognitionis lumen effluerat, clam sustulerunt, & apud se ipsos velut thesaurum quendam eas conseruauerunt. Quod verò à patre suo, vt dicitur, traditũ, & de catenis illis narratum sibi quisq; acceperat, posteros suos deinceps tradebat, & tuto in loco catenas illas occultas seruabat, quoad & Iudaica natio bello deuicta, captiue Hierosolymis ad nihilum redacta est, & superstitiosæ idololatriæ coëscitæ & errore sublato, Romanorum sceptrum ad Imperatores, qui Christi fidem sequebantur, translata sunt. Quibus Christi, & Apostolorum facta omni honore prosequi studentibus, hæc etiã Apostoli Petri catena manifesta facta est, & ab illis ad urbem hanc regiã translata in Apostoli Petri sacro templo iure optimo reposita est, quã vt eius ipsius miraculorum effectrice, & veneramus & amplectimur: hanc enim videntes, illum ipsum mente inspicimus: hanc tangentes, illum à nobis tangi existimamus. Sed quidnam gladius? Neque enim hic despiciendus est, quoniam & ipse Apostolica manu eductus totam sancti Spiritus gratiam, ac diuinitis illinc attraxit. Hoc gladio Petrus, cum Iesus ipse à Iudæis caperetur, Pontificis seruum percussit, & eius aurem amputauit: quæ res suæ in Magistrum fidei ardorem ostendit, suamque in eum, quã in animo accensam habebat affectionem, & beneuolentiã parefaciens, magnum quiddã effecit, non suis viribus fretus, sed Magistri potentiam spectans: per quam auris illa, quæ abscessa fuerat, homini percussio restituta est, vt ex hoc ipso furens illa Iudæorum multitudo festæ auris curationem repente factam videns, respisceret, & à sua in Christum rabie desistens, ab eo prodèdo abstinere, ac res ipsa eius ipsius qui prodebat, vim illam omnipotentem, & diuinitatis magnitudinem cognosceret, deniq; vt Pontifex ipse à seruo illo miraculũ factum ediceret, atque cognosceret eum qui percussus fuerat, ita celerem curationem minimè affecturũ fuisse, nisi verus Deus esset ille, qui ab eo quaesitus iudicabatur. Aderat autem Christo gladius ille, non vt aliquis diceret, ad proprios vsus, & manuum opera explenda sumptus. (Quomodo enim hoc fecisset is, qui Magistri sui præceptis obtemperans non peram, non zonam, non gladium ferebat, sed expeditus, & omni vitæ apparatu liber ab his cognoscebat, qui eius prædicationem accipiebant?) sed quoniam tempus illud expectabatur, quo Christus passurus erat, & discipulorum de Magistro cogitationes adhuc fluctuantes vacillabant. Partim enim credebant, partim non credebant: quapropter neque sublimius aliquid cogitare poterant, neque ad humiliorem omnino, & abiectum sensum deueniebant. Illis autem adhuc imperfectioribus tunc non erat Christum apertè significare, & prædicere quæ passurus esset. Cum igitur eorum timiditate Dominus Iesus perspiceret manifestè, quod futurũ erat, nõ explicauit, sed eorum quæ passurus erat, mentionem obscure fecit, dicens: Et qui non habet gladium, emat.

Verba

Verba hæc non sunt illis consentanea, quæ antea dixerat, cum non peram nõ gladium possidendum præceperat. Quid est igitur, quod gladius nunc emendos esse iubet? Maxime inquam, ob eam causam, quod tunc quidem, cum illis inopiæ semina infereret, vt ad Euangelij cursum conficiendam leuiore, & agiles, atque expeditos redderet, gladium & aliarum rerum possessionem interdixit: hoc autem loco, tempore illo imminente, quo salutaris eius passio futura erat, tacito & mystico quodam modo indicare volebat, non dormiendam, neque animo decidendam, sed quasi contra Iudæos armari oportere, & aduersus cæsores, tanquam in acie aliqua contraria standum esse, & iis resistendum, qui Deum interficere parati erant, eiusque sanguinem ac mortem sitiebant. Nunc non est, inquit, doctrinæ tempus, non curandorum ægotantium locus, neque miraculorum opportunitas. Armis opus est, gladiis, & huiusmodi propugnaculis ad arma illa repellenda, quibus homicidæ sceleratissimi ad eam cædem ventur. Hac igitur ratione Petrus gladium attulit, cuius licet feruentem beneuolentiam, & ardens studium Iesus ipse cognosceret, quodque eo gladio aurem illam abscissuram erat, non tamen prohibuit ne fieret, vt & cuius in Magistrum suum ardor aperiretur, & curationis opus ac ingratos illos qui Deum interficere aggrediantur, redarguendos patenseret. Quod autem non ad oppugnandum aut vlciscendum Dominus Iesus discipulis suis gladium possessionem præceperit, sed ad eorum quæ passurus erat significationem, licet hoc apertè cognoscere ex Euangelij verbis, cum ipse dicit: Mitte gladium tuum in vaginam: quasi diceret: Non enim propterea iussi vos gladios possidere, vt illis ipsis inuales vlcisceremini. Non est mihi hoc optabile. Nam si deceret, & mihi opem ferri vellem, possem rogare Patrem meum, & daret mihi plusquam duodecim legiones Angelorum. Sed quoniam voluntariè me ipsum iis tradidi, propterea & gladium possessionem ad ea significanda quæ passurus sum, vobis indicaui. Si enim permisi paululum te Petre, gladio uti, ob eas causas feci quas prædixi, & vt discipulos ad pericula subeunda prumptos efficerem. Sed conuerte gladium in vaginam, quod mihi fas non est gladiis uti ad imminentes cruciatus auertendos. Nam licet antea gladios emendos Dominus præcepisset, & discipuli se duos habere dixissent, satisque illos esse, Magister ipse respondisset, ea re significauit passionis sue tempore esse, quasi gladiis vtendum esset ad inuales repellendos. Ita igitur gladium Petrus possidens, secum & in prædicatione adferebat, tum vt sibi opus esset, illo vteretur, tum vel maxime vt ipsum videns, ad magistri admonitionem memoria tenendam reuocarent, & eo modo tempus illud, quo Iesus crucem passus est & ea quæ postea secuta sunt, secum cogitare, inuidiam scilicet, odium, insidias, prodicionem, iniustum iudicium, iniustum rem mortis sententiam, crucem, sepulcrum, & reliqua omnia, quæ homicidæ Iudæi facere ausi sunt. Hæc, cum gladium illum Apostolus videret, contemplabatur: hæc assidue animo reuoluebat: hæc secum repetens, meditabatur, gladio ipso memoriam suggerente, & ad prædicationem exequendam, illum alacriorem efficiente. Hoc gladio & ad omne periculum pro Christo subeundum armabatur Apostolus, & ad pericula omnia suscipienda, tum vel maxime ad sacras illas catenas induendas, & iniquorum hominum carcerem habitandum: denique ad crucis martyrium subeundum firmior ac promptior effectus est. Quamobrem hic gladius, vt res quedam pretiosa, & omnino veneranda, Apostolicisque manibus deseruiens, ac eas tangens, eodem honore & veneratione, qua & catenæ ipsæ, in regali palatio, vbi Apostolo Petro sacrum templum erectum est, velut sacratus quidam & celestis thesaurus in intimo loco repositus seruatur, vt scimus, qui fidelibus imperatoribus, & fidelium virorum multitudinĩ ad sanctitatem proponi solet. Coelestem enim gratiam 7 confert, variarum curationum copiam suppeditat, sui cultores salutariter custodit, seque amplectentes erigit, animas ipsorum eleuans. Quod si breuis & informis videtur gladius ille, non est propterea despiciendus. Apostolicam enim miraculorum vim, & potentiam secum continet, Nam hanc Apostolus vt potentis Dei frameam possedit, & vt incipitem gladium cognouit, sic & alię Apostolicæ vestes, atque indumenta multum illa quidem vilia sunt, atque abiecta, sed si quis eorum decorem, & magnificentiam, quæ mente comprehenditur, inposuerit, diuina, & celestis gratia repleta esse, & Apostolicis miraculis nihil inferiora inuenies. Sed perinde valet cum quis hæc ipsa recordatur, ac si Apostolum inuocet. Ego & carcerem ipsum in quo Apostolus custoditus est omni præconio dignum censo, quippe qui omni veneratione plenus est: dignus enim habitus fuit, qui tantum sanctitatis domicilium intra se acciperet. Ego & solum illud, in quo decubuit, & victus dormiuit, sanctitate decorum existimo, & Apostolica gratia referunt. Sed dubitat aliquis, num hæc ita se habebant: neque hæc tanti esse credit, vt gratiam illam, quæ in Apostolo fuit, participare. Persuadeat huic vmbra ipsa, & femicintia, quorum illa quidem ex corporis oppositione ad solis lucem composita, & ab Apostolorum Principis tactu longè distans: hæc au-

7 Vide beneficiã, quæ D. Petri gladio præstat.

tem à Pauli corpore delata, & diuinam ex illo gratiam participantia, pari, & miraculorum effectiua potentia repleta sunt: quodque admirabilius est, per secundam participationis consecrationem, & gratiarum translationem sibi adherentibus impartita eadem miraculorum potentiam, & nihilo minorem abundè suppeditant. Considerandum igitur est: Si quibus gratia impertita est, ea talia sunt, qualisnam is est, qui vim illam impertiuit? At si participantes res talium miraculorum gratiam præbent, quantum existimare oportet eum esse, à quo hæc impertita sunt? Maius enim est id, per quod aliquid fit, quam in quo efficitur, vt causa ipsa maior est eo, cuius est causa, cum superiorem, & digniorem gradum contineat. Si quis autem mihi daret, vt & sandalia, & vestes, quibus ab angelo se induere iussus est, ipse videre possem, illa certè apertis vlnis exciperem, atque amplecterer, & vt cæleste donum in cordis mei penetralibus conderem. Hunc igitur sacratum gladium cum sacris, & Apostolicis catenis connectentes, Petrum ipsum mente inspicere nobis videmur: & vtraque tangentes, Apostolum à nobis tangi existimamus: neque vilo modo ambigimus, eò quod hæc loco ab Apostolo ipso disiuncta sint: sed & hæc, & illum mente formantes, & per fidem ipsam in vnum copulantes, ad eum ipsum, qui per hæc passus est, rotum referimus. Hæc amplectentes, illum videre nos credimus: atque illū cogitantes, hæc que illius fuerunt, videre nos arbitramur.

8 *Ecce hic secundo  
asserit Apostolum  
Petrum in vrbe  
Roma per corporis  
sepulturam dis-  
uorjari.*

Itaque non omnino ipsius gratiarū expertes constituti sumus. Nam & si in veteri vrbe & Roma diuersatur per corporis sepulturam, quam vrbs illa fortica est, non tamen à nobis ipsis abesse vult, quod pertinet ad illius gladium, & catenas. Adest enim & apud nos: qui partem hanc, vt totum corpus continentes, ab eius coniunctione non separemur: sed cum vna, eademque sit gratia, quæ per eius corpus, catenas, vestes, & gladium miracula operatur, nemo dubitauerit, quin præsens sit in singulis, perfectus, atque integer, & iis qui cum fide accedunt, & hæc amplectuntur, pro diuino eorum desiderio, atque ardore mercedem remetiat. Hic & vnus est, & multis impertitus nō imminuitur: quin etiā totus in se manens, omnē, & eadem vim ostendit: & quamuis eorum quæ passus est, symbolis non in vno, sed in multis locis diuisus sit, idem tamē est, qui in Apostolica Ecclesia prodigia, & miracula ingētia perficit. Ita nihil ex iis quæ in summo illo Apostolo insunt, inane est, & actionis experts, nihil gloria, & diuinis miraculis vacuum. Tu verò Petre, Christi Ecclesie petra, & firmamentum, summe Apostolorum vertex, qui verus & ardens fuisti Christi discipulus: qui præter cæteros orationis libertate apud eum vsus es, viui Dei filium illū prædicando, cuius manibus Regni cælorum clauis tibi traditæ sunt, vt quæ à te in terra ligata, aut soluta essent, eadē ligarentur, & soluerentur in cælis: qui Christum Deum, & hominem fuisse clarissima voce prædicasti: qui ex circumcisione, quæ in lege præcipitur, ad præputium, diuinæ fidei cognitionem transfuisti: qui propter Christum omnia dereliquisti, vnum illum pro omnibus diuitiis possidere cupiens, à quo & mortis, & vitæ adferendæ potestatem accepisti: cui Deus cæleste mysterium reuolauit: qui columna quædam est terra vsque ad cælos extensa, eos ducens, qui ad mansiones illas festinant: qui rudis & incisius artificiosam Græcorū orationem expugnasti: qui diuino Spiritu loquens, & verbo tantum gentes ipsas in ea conuertens, quæ voluisti, acerbam illam crucifixionē sustinuisti, vt nulla in re à Magistri cruciatibus distares: qui catenas has, instar scelerati alicuius hominis, pertulisti, & curationum fontem illas reddi distituisti, quæso, adesto hodie miseris nostri, & hoc in loco spiritu versare. Adhis huic templo miraculorum promptuario, quod sancta hominis tui appellatione præcipue honoratur, in quo venerandas catenas tuas, vt thesaurum quendam, reponi voluisti: in quo has ipsas, vt pretiosissimas res seruandas esse iudicasti: vbi catenæ ipse proposuisti, & ab omnibus Christi fidem colentibus inspectæ, miraculorum deriuationes non corporeis oculis sed mente ipsa perceptas abundè à te ipso quærentibus suppeditant. His catenis nostrarum animarum vulnera, quæso, liges. His tumores & inflationes à delictis illatas refeces, & diuinis medicamentis eas cures. His, vt scuto bonæ voluntatis Christi gregem coronas. His Barbaros ipsos diuicias, captiuos ducas, & ciuitati te veneranti hostiles illorum exuuias conferas. Omnium autem maximè pium, & fidelissimū Imperatorem nostrū telis pro militaribus his catenis armis, munias, custodias, victoriis, & trophæis coronas, hostibus terribilem, & subiectis benignum, atque optabilem facias, vt pacē fruētes sub eius regno simus, & ab eo gubernari tranquillam, & quietam vitam ducamus, veri Dei nostri gloriam celebrantes, quem tu in omni re gloriosè & magnificè celebrauisti: quandoquidem conuenit omnis honor, & adoratio, eterno Patri, cognato filio, & eiusdem substantiæ participi Spiritui sancto, nunc, & semper, & in secula seculorum.

AMEN.

9 *Inuocat autor  
Apostolū Petrum,  
ne adit suis dile-  
ctis, & eos prote-  
gat, atque de se  
dati.*

SANCTI PATRIS NOSTRI IOAN-  
nis Chrysostrami Homelia in sanctos Petrum Apostolum  
& Eliam Prophetam.

Apud Simeonem Metaphrasten.



AVCI hodierno die nostræ concioni præsentem sunt. Quænam causa est, quamobrem id facere debeatis? Martyrum diem festum, & memoriam celebramus, & nemo nobis occurrit? Sed omnino viæ spatium segnes illos reddidit, imò verò non interuallum viæ, sed segnitias ipsa eos impediuit. Sicut enim solertem virum animo, & proposito alacrem nulla res detinere potest: ita segnem, & remissum hominem omnia possunt impedire, Martyres pro veritate ipsa sanguinem suum effuderunt: & tu ne breuem quidem viam subire potes? Illi pro Christo capita sua exposuerunt: tu verò eiusdem Christi causa neque extra vibem vis egredi? Dominus ipse propter te mortuus est: & tu segnem te ostendis? Martyrum celebratur memoria: tu verò piger es, & iacentem animum habes, quem oportet hic præsentem esse, & diabolum superatum, Martyres verò ipsos superantes videre, necnon Dei gloriam celebratam, Ecclesiamque martyrii corona insignitam? Sed istorum excusatio talis est. Peccator, inquit, sum, idcirco festo diei occurrere non possum. Maxime, inquam, ob hæc causam, quoniam peccator es, occurrere debes diei festo, vt iustus, efficiaris. At si iustus es, occurrere ne à iustitia excidas. Ecquidnam ex hominibus sine peccato est? Propterea sacrificium & Ecclesia, propterea preces, ac ieiunia: & quoniam multa sunt animæ vulnera, propterea medicamenta ipsa inuenta sunt, quæ singulis animæ vulneribus congruentem medicinam adferunt. Habes Ecclesiam, & sacrificium, quod perficitur, habes patrum orationes, habes Spiritus sancti donum, & sanctorum congregationem, multaque alia que sunt huiusmodi, quæque possunt te à peccatis ad iustitiam reuocare. Cum res ita se habeat, tu tamen ad Martyrum preces occurrere non iustit. Dic, agè, quam peccati veniam habere poteris? Nihil mali in via positum fuerat, & tamen detentus es, quò minus ad Martyrum concordiam celebrandam conuenires. Sed dices, vnam aliquam ex iis quæ huius vitæ sunt, curâ te detinuisse. Maius certè hoc crimen est, cum ne breuem quidem horam Deo ipsi conferre volueris, vt integram totius diei mercedem reciperes. Peccator, inquit, sum, & non possum facere, quod dicis. Quia peccator es, propterea magis hoc debes. An ignoras eos etiam qui altari assident, peccatis esse affixos? Carne enim sunt induti, & sanguine, atque ossibus compositi. Nos etiam ipsi in cathedra sedentes, & alios docentes, peccatis quidem complicati sumus. Non propterea tamē de benignitate diuina desperamus, neque duriciem, aut inclementiam aliquam Deo ipsi affigimus. Omnes, inquam, homines sumus iisdem elementis compositi, neque correptionem reculam, immensum diuinæ in humanum genus benignitatis pelagus considerantes. Et vobis quidem, si post peccata commissa in Ecclesiam ingressi fueritis, non tantum crimen est: sub magistro enim viuicis. Nos verò quantò dignitate præstamus, eò maiori culpe sumus obnoxij. Aliud enim est eum peccare, qui docetur, aliud doctorem ipsum delinquere. Non ob id tamen docendi locum recusamus, neque submissionis prætextu ad segnitiam decidimus. Nam & hoc diuina quadam dispensatione factum est, vt sacerdotes etiam ipsi peccatis subiecti sint. Audi, quæso, quomodo res se habeat. Si doctores, & sacerdotes ipsi non peccarent, neque vitæ huius affectibus subiecti essent, certè inhumani, & à venia aliis danda essent abhorrentes. Sed propterea ipsos etiam sacerdotes affectibus subiectos esse Deus voluit, vt eorum, quæ ipsi patiuntur, sensum habentes, aliis etiam veniam darent. Ita Deus mundum optimè gubernat, quippe qui & illos ipsos, quorum fidei Ecclesiam, & populum cõmissurus erat, permisit peccato subiaci, vt à suorum erratorum conscientia admonerentur in alios esse benigniores. Nam si ipsi non peccassent, nullam peccantibus veniam daturi essent, sed inhumanitate ducti, omnes ab Ecclesie corpore abscidissent. Quòd autem res ita se habeat, neque remerè, aut coniectura ductum me hoc dicere existimetis, agè rebus ipsis cõsideratis probemus quod dicimus. Petro Apostolo, orbis terrarum Ecclesie, & populorum multitudines eius fidei committendæ erant, vel potius creditæ sunt, illi clauis regni cælorum. Quid enim ait illi Dominus? Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo. Erat autem Petrus non mitis, sed admodum seuerus, & aliquantò durior. Quòd si ad eius naturam illud etiam accessisset, vt nullis peccatis subiceretur, quæso, quam veniam habituri fuissent qui ab illo docendi erant? Propterea hoc egit Dei gratia, vt paululum ab ipso descisceret Petrus, & peccato alicui subiceretur, quò ex his quæ ipse passus fuerat, disceret humanior esse in alios. Sed vide cuiusmodi peccato permisit subiaci Petrum illum talem ac tantum virum,

1 *Sacrificium, Ec-  
clesia, preces, & i-  
eiunia sunt medica-  
menta vulnerū an-  
imarū nostrarū.*

2 *Vides quod pro-  
pter peccatū præ-  
latus non perdit  
prælaturam, nec  
presidendi munus?*

SANCTI



rationem ad iter tam longum aggrediendum, non quòd non posset eum illic nutrire, sed vt Elię oculis calamitatem illam subiceret, qua ad pluuiam ab ipso rogandam alliceretur. Poterat quidem Deus sine Elia hoc facere: sed nolebat tamen proprium famulum contemnere, ne malorum conciliatorem Eliam, bonorum autem Deum fuisse diceret. Itaque serui sui obsecrationem expectabat. Sed neque sic ille ad misericordiã flecebatur, quinimo duritia quadam vsus, neque cuiusdam rationem habens viam illam ingressus est. Zelo enim (vt prædixi) ebrius erat. Cur Elia, tanta inhumanitate indutus es? Expecta paulisper, & redargueris etiam ipse peccato esse obnoxius, Propter eorum peccata qui terram habitant, squalorẽ à Deo ipso impetrasti, cœlum clausisti, terræ frenum imposuisti, & naturæ cursum retinuisti: neque pro his quæ fiunt Deum orare vis. Non multò postea & ipse peccato subiectus esse redargueris, benignitatemque, ac veniam à Domino impetrabis, vt tu quoque in conseruato tuos mitem atque humanum te ostendas.

Sed quam obrem hodierno die harum rerum narrationem exponendam suscepi? Vt scilicet vobis ostenderem, propterea non vnum aliquem ex Angelorum numero in terris sacerdotem præfectum fuisse, sed hominem ex homine genitum, ne si peccatorum omnino esset expertus, peccantes homines sine misericordia puniret. Sed propterea homo creatus est sacerdos, vt ex propriis affectibus disceret humanæ naturæ confortibus veniam largiri. Itaque in medium protuli magnos illos viros, quibus cum populos multos credideris esse, Deo eos peccato subiici permisit, sed postea peccatum illis condonauit, vt ex iis quibus ipsi eruditi essent, benigni fierent. Primum Petrum tantum illum Apostolum adduxi, qui cum peccare permissus fuisset, diuina benignitate adiutus, penitentiam peccatum deleuit. Deinde venimus ad Eliam, cuius erratum iam iam exponemus, vt & impetratam veniam ostendamus, quoniam volebat quidem Deus Eliam benignitate vti, sed ille nolebat. Volebat Deus pluuiam dare, sed petitionem à seruo requirebat. Cum igitur totum iter perfecisset Elia, venit in Sarepta Sidoniorum, & vidit mulierem viduam ligna colligentem. Quid expectas amplius, Elia? Cur accurras ad viduam? Vidisti paupertatis exordia. Ne interroges quanta sit eius tenuitas, nihil queras de his quæ intra domum sunt, cum paupertatis ingressum iam videris. Quid est quòd in eius domum inchoare velis? Vidisti ligna colligentem, & ab ea nutririi postulas? Sed habebat ille tanquam pignus quoddam, Domini sermonem. Abiit igitur illuc, vt cum vidua loqueretur. Sed quidnam ait? Da mihi, inquit, paululum aquæ vt bibam. Animaduerte sapientiam Elię, quemadmodum non statim ad maius aliquid petendum venit, sed ad id, quòd erat vilius. Non dixit, da mihi panem, sed da mihi aquam. Prius aquam petiit, contentura colligens, quòd si aquæ facultatem habuerit, possit & panis facultatem habere. Da mihi, inquit, paululum aquæ. Abiit vidua, aquam tulit: quàm cum ille bibisset, animum auxit, & ait: Sume mihi & bucellam panis vt comedam. Cui respondit vidua: Viuit Dominus, si est mihi panis cinericius, nisi pugillus farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho, quæ cum confecero, comedam ego, & filij \* mei, & moriemur. Quid ad hæc Elia? Vade inquit, & fac mihi subcinericium panem seorsum, & comedam, & postea facies liberis tuis & comedent. Quid ais Elia? Esto, panem petis: cur seorsum, & primum tibi dari vis? An non gratias acturus esses, si vnà cum filiis viduæ comederes? Tu vis panem comedere, & eius filios fame necari? Scio, inquit Elia, quam copiosa sit Domini mei liberalitas. Hæc ille. Vidua verò, non eius sermone obstupuit, neque tale quippiam absurdum cogitauit, aut dixit: Tu es, qui famẽ hanc intulisti, & ex reliquiis huius famis à me nutririi postulas? Non dixit: Tam magnam orbis terrarum partem prætergressus, ad me venisti, vt liberos meos fame corrumperes, ipse auctor famis existens? Nihil tale dixit, sed Abraham illum imitata, ingressa est domum, & fecit sicut à Propheta dictum fuerat. Quinimò licebat videre viduam illam magis quàm Abraham hospitalitatis amantem. Ille enim cum esset locuples, Angelos hospitio accepit: at hæc post famem mortem expectans, Prophetam accepit. Itaque videre licuit naturam contempnam, & hospitalitatem honoratam. Licebat videre eius viscera proiecta, & Prophetam susceptum, cum integram filiorum multitudinem sepulchro madauit. Quantum enim fuit in viduæ proposito, omnes eius filij mortui sunt: sed Dei benignitate factum est, vt viuerent, & incolumes essent. Nescio certè quibus verbis huius viduæ laudes comprehendam, quemadmodum se ipsam & filios contempserit, & hospitalitatis studiũ secuta fuerit, quemadmodum eius natura non tabuerit, & viscera non dissoluã sine, cum videret integram filiorum multitudinem iam iam fame perituram. Sed illa animum gerens omnibus his rebus superiorem, accepit Prophetam hospitio. Cum verò Propheta ipse panem accepisset, & comedisset, deinceps mercedem retribuit. Hospitalitatis sementem vidua sparit, & statim florentem, atque copiosam hospitalitatis messẽm collegit. Quid enim Elia ait viduæ? Viuit Dominus, hydria farinæ non deficiet, & lecythus olei non imminuetur. Facta est

\* Cum Chryso-  
stomus huius viduæ  
filios numero plu-  
rali nominet ad-  
uerte illum inter-  
pretationem Ses-  
tetuaginta secutũ  
esse.

est viduæ dextera torcular, & sinistra facta est area, & manipuli fructũ in ipsa necessitate red-  
dentes, ac propter prophetæ dicta viduam illam nutriendos. Torcular & area effecta est do-  
mus viduæ. Non imber, non pluuia, non ver, non autumnus, non æstas, non æstus, non ventu-  
rum vis, non temporum mutationes, sed verbum vnum ex illius Prophetæ lententia prola-  
tum, abundantem rerum copiam viduæ suppeditauit. Post hæc (vt orationem concidam) abi-  
it illinc ad Regem Achab: Dicam nunc eius rectè facta, vt cum peccantem videris, discas ex  
Dei gratia bona omnia proficisci. Sed quidnam Eliæ dixit Achab? Tu, inquit, es qui perueris  
Israëlem. Cui Elia respondit: Non ego id facio, sed tu, & domus patris tui. Vidisti liberam  
Prophetæ orationem, quemadmodum Regem ipsum redarguit? Post hæc cum sederet in  
monte, venit ad ipsum quinquagenarius, & ait: Homo Dei descende, quia Rex te vocat. Cui  
Elia: Si homo Dei, inquit, sum ego, descēdat ignis de cœlo, & deuoret te, & quinquaginta tu-  
os. Deinde venit alius quinquagenarius, & ait: Homo Dei, descende, quia Rex te opus ha-  
bet. Si homo Dei sum ego, inquit Elia, descendat ignis de cœlo, & deuoret te, & 50. tu-  
os. Ad hæc venit ad orationis conuentionem: cumque sacerdotes illos infames Baal prouo-  
casset: Oremus, inquit, & addidit: Facite vos seorsum altare, & eligite duos boues, & im-  
ponite ligna super vnum bouem, & ignem non imponite, & ego idem faciam. Postea inuoca-  
te nomen Deorum vestrorum, & ego nomen Dei mei: & qui Deus exaudierit ignem mit-  
tendo, hic erit verus Deus. Fecerunt sacerdotes infames altare, & cœperunt inuocare Baal,  
dicentes: Exaudi nos Baal, exaudi nos. Cum verò multo clamore edito, nemo esset qui exau-  
diret (non enim erat vox, neque auditio) expectabat Elia patientiã retinens, donec illi orarent.  
Cum autem vidisset multam esse illorum moram, & intensos clamores, neque quinquam  
exaudire, irridens illos: Clamate, inquit, quàm maximè potestis, nam fortè domum mit Deus ves-  
ter. Post hæc cum meridies esset, & tempus processisset: Concede, inquit Elia, vt faciam ho-  
locustum meum: cumque fecisset altare, & imposuisset ligna, dixit: Adferre aquam circa  
altare. Adferre, inquit, bis tantum & ter tantum. Fecerunt hoc ministri. Velim consideres,  
quare ab Elia hoc factum sit. Quoniam erroris mos est veritati propria vitia obicere. Id  
quod faciunt meretrices, anticipant enim ipsæ, & ingenuas scēminas meretrices vocant,  
vt non habeant illæ quid conuicij obiciant. Propterea etiam in hac re sapienter se gessit  
Elia. Attende quæso, quod dicturus sum: Vidi enim ipse quod dicam. In idolorum altaribus  
foramina quædam sunt ex inferiore altaris parte, & fovea quædam obscura: descendunt au-  
tẽ erroris artifices in foveã illam, & ex foraminibus, quæ diximus, ignem sustant ad sacrificiũ  
conficiendum, ita vt multi decepti cœlestem esse ignem illum existimant. Ne igitur & Eli-  
as in suspicionem veniret, quòd & ipse aliquid tale machinatus esset, aquam effudit, vt aqua  
illa nulla esse infra altare foramina ostenderet: Vbi enim foramẽ aqua inuenerit, illic aqua nõ  
cõstitit, sed per foramina ipsa defluat necesse est. Impleuit igitur altare, & his verbis deũ ora-  
uit: Exaudi me Dñe, hodie in igne. Exaudisti me in aqua, exaudi me & in igne. Vidisti ele-  
mentorũ aurigã & gubernatorem Eliam? Et ecce, inquit, cum ipse inuocasset, celeriter ignis  
descendit de cœlo, & consumpsit sacrificium & lapides: & aquam deleuit ignis. Tunc ille:  
Comprehendite, inquit, sacerdotes istos infames, & nemo seruetur ex ipsis. Comprehende-  
runt, & interfecerunt ipsos, quadringetos scilicet, & quinquaginta sacerdotes Baal, & qua-  
dringentos sacerdotes sublimium montium. Audiuit Iezabel vxor Regis Achab, quæ facta  
fuerant, & misit ad Eliam, dicens: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, nisi cras ponam ani-  
mam tuam, vt animam vnus ipforum. Cum hæc audisset Elia, aufugit. Vbinam quæso? Est  
Elia ille talis, tantusque vir. Propositum enim mihi est ostendere, quòd peccato succubue-  
rit. Hoc autem dico, non accusans virum illum iustum: sed salutis materiam tibi procurans,  
vt cum sanctos quoque peccantes videris, & de sua salute non desperantes, sed diuinæ be-  
nignitatis compotes factos, tu etiam si peccaueris, salutem valde speres. Cum igitur dixisset  
Iezabel: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, nisi cras ponam animam tuam, vt animam vnus  
ex ipsis: Audiuit Elia, & fugit itinere dierum quadraginta. Proh facinus. Quanta fuit hæc  
timiditas? Mulieris vnus audiuit verbum, & aufugit quadraginta dierum itinere, idque fecit  
non post vnum, aut alterum, aut tertium diem, sed cum primũ mulieris sermo ad se per-  
latus est, ac præ metu nesciens quid ageret, tantam fugam corripuit. Quid hoc est, Elia? Tu  
ne ille es, qui cœlum clausisti, pluuiam refrenasti, aëri iussisti, & ignem ex alto euocasti, sacer-  
dotes interfecisti, & Regi Achab dixisti: Tu es, qui peruertis Israëlem, & domus patris tuæ  
item illud: Viuit Dominus, si erit pluuia, nisi per os meum: qui deniq; domum viduę copio-  
sam quandã aream & manipulos effecisti, & eius filiũ mortuũ suscitasti? Talis, inquit, tantusque  
vir, mulieris verbo audito, aufugisti, & mulier vna captiuũ te ducit? Duo illa propugnacula  
& arces à duabus mulieribus sunt redargute, Petrus puellã extimuit, & Elia Iezabel formi-  
dans, in simile incidit peccatũ, & fugit itinere dierum quadraginta. Vbinam est ille seruator tuus,  
F F Elia,



Elia, cum dicebas: Viuit Dominus, si erit pluuia nisi per os meum: cum Achab regē redarguebas, & ignem è celo euocās, tot & tanta fecisti? En vt mulieris vnus sermone nō sustinuit. Vbi nam est illa tua constantia, cum Dominum rogare noluit, vt pluuiam daret terræ? Manifestis enim quibusdam demonstrationibus te prouocabat, quasi illud diceret: Pete à me, Elia, vt terræ dem aquas. Poterat ille quidem id facere sine te, sed nolabat tamen: vt quæ admodum mala per te iniecta fuerant, ita & bona per te conciliarentur. Tu quidem facinus comissisti crudelitatis plenum, at Deus calamitatē tantā miseratus est, quoniam ipse omnium rerum creator & opifex est. Cūq; omnium esset curator, volebat ille quidem inhumanitatē tuam lenire, tu verò in illa permanebas. Dicebat ille: Noui ego præsentem calamitatē, noui matrum eiulatus, & puerorum ululatus, video terræ illius quam ipse feci, speciem immutatam: itaque uolo benignè cū illa agere, sed nolo tamen te contemnere, & sine tuo consensu pluuiam emittere, ne malorum causa tu sis, & bonorū expers existas. Honoris igitur tui gratia id facio. O summam Domini nostri benignitatem. Hæc quidem Deus faciebat, sed Elia tamen multum arrogantię habebat, quasi ipse peccare non posset. Nunc autem & illum peccato succubuisse ostendimus, cum hoc Deus permiserit, ac prouiderit, vt quarum rerum indulgentiam ipse impetrauit, eam & in alios exerceret. Fugit, inquit, Elia itinere dierū quadraginta. Cum uellet Deus declarare miracula illa quæ ostensa fuerant, non ab Elia, sed à sua ipsius potentia facta esse, uide quid faciat. Quo tempore Deus ipse operabatur, Reges, principes, & populi Elia succumbebant. Cum uerò Deus abscisisset, etiam mulier vna Prophetæ illi terribilis uisa est. Abscisisset Deus, & natura humana redarguta fuit. Sed nihilominus tamen cum fugisset Elia diebus quadraginta, & dormiret in loco quodam, uenit ad illum Deus: Dominus ad seruum, suam in humanum genus charitatem, vt creator exercens. Sed quidnam ait? Sciebat ille quidem quam obrem Elia illum uenerat, interrogauit tamen illum his uerbis: Quid tu hic Elia, quid, inquam, hic agis? Hæc dicens fugam illius innuebat, quasi diceret: Cur aufugisti? Vbi nam est illa tua in loquendo libertas, vt discas uiribus tuis non cōfideres? Respondit Elia, alia in mente habens, & alia dicens: Domine Prophetas tuos interfecerunt, altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & querunt animam meam, vt auferant eam. Quid ad hæc Deus? Statim illum redarguens: Non propterea, inquit, fugisti Elia, non enim tu solus es Baal non adorans. Subiungit autem eum redarguens: Reliqui mihi ipsi septem milia uirorum, qui non curauerunt genu ante Baal. Redarguit igitur illum, quod non ob eam causam fugisset, sed propter mulieris timorem.

Sic mulier vna talē tantumq; Prophetā Eliam fugitiuū effecit, vt discas, cum aliquod admirabile feceris, illud non tibi, sed Dei potentia tribuendū esse. Vidisti quemadmodū discedete gratia diuina, redarguta est natura humana? Fugit enim Elia itinere dierū quadraginta. O timorem nimium, o formidinis uehementiā. Non vno, aut altero, aut tertio, sed quadraginta diebus aufugit, & ad regionē omnino desertam se contulit, non nutrimentū, non cibū aliquē secum ferens: nam tanquam ebrius præ metu cetera nihil curabat: sed desertas tantum regiones sequebatur. Quemadmodū enim uentus Zephyrus, cum uehementer flat in uelum aliquod, nauigium ipsū cum impetu transmittit, ita illius mulieris oratio in Prophetā irruēs, multo cū impetu ad solitudinē desertā eum cōpulsit. Vbi nunc est, Elia, tua in loquendo libertas? Vbi nam os illud terribile? Vbi lingua, imbruium atq; ignis gubernatrix, & quæ elemētis imperabat, modò cælum claudens ne pluuiam demitteret, modò ignem ad sacrificiū aduocans? Sed, vt supra dixi, hæc faciebat Elia Dei gratia operante: quocirca & à Deo postmodū redarguitur. Vides quemadmodū in peccatū exiguū illud quidē permixtus est incidere Elia, vt integram benignitatis formam se indueret? Deinceps enim eruditus est, vt benignus esset quemadmodū & eius Dñs, & quam indulgentiam in se fuerat expertus, eandem & in alios ostenderet. Vidisti quemadmodum Deus permiserit in peccatum, quamuis exiguum, incidere columnas illas, propugnacula, & turres, ne si omnino fuissent isti à peccatis liberi, omnes ab Ecclesia exciderent, neq; cum viderent aliquē peccantem, immites & inhumani essent: sed suorum etiam peccatorū memores, quam illi à Dño benignitatem impetrarunt, eā & ipsi libenter aliis impartirent. Hæc diximus, non vt iustos illos viros reprehendamus, sed vt salutis viam vobis præparemus, vtq; cum peccaueritis, de uestra salute non desperetis, viros ipsos memoria repetentes, qui cum delinquissent, per pœnitentiam honorem non aliqua ex parte imminutum, sed integrum qualem antea possidebant, recuperarūt. Diximus primum quante fuerint illorum virtutes, & dein de protulimus peccata illa tenuia, in quæ lapsi sunt. Ergo & tu, quamuis peccator sis, ab Ecclesia abesse noli. Quamuis etiā iustus sis, noli abesse, vt scripturarū cognicione aures tuæ personent, & iustus permaneat, memoria repetens, quæ pertinent ad regnum cælorum, & bona illa, quæ præparauit Deus Diligentibus se, quoniam gloria Patri, Filio, & sancto, bono, & vitæ datori Spiritui in secula seculorum. Amen.

EX

SANCTORVM HISTORIA. Pars I. 339  
EX LIBRO PRIMO HISTORIA.  
rum Diui Gregorij Turonensis.

PETRVS ROMAM VENIT, ET PER MARTYRIUM Christo testimonium, vt ceteri Apostoli, perhibet.



BEATVS Petrus Apostolus sub imperatore Claudio quarto ab Augusto, Romā aggreditur, ibiq; prædicās in multis virtutibus manifestissimè Christum esse Dei filium cōprobauit. Ab illis enim diebus Christiani apud ciuitatē Romanam esse cœperunt. Cum autem nomen Christi per populos magis ac magis dilaretur, oritur contra hoc antiqui serpentis inuidia, & totis se Imperatoris præcordis immittit sæua malignitas. Nam Nero ille luxuriosus, vanus atq; superbus, uirorum succuba, & rursus uirorum appetitor, matris, sororum, ac proximarum quarumq; mulierum spurcissimus violator, ad complendam malitiæ suæ molem, primus contra Christi cultum persecutionem excitat in credentes. Habebat enim secum Simonem Magum, uirum totius malitiæ, & omnis magicæ artis magistrum. Hoc eliso per Apostolos Domini, Petrum atque Paulum, commotus contra eos, quod Christum filium Dei prædicarent, & idola adorare contemnerent, Petrum cruce, Paulum gladio iubet interfici. Ipse uerò excitatam super se seditionem fugere tentans, quarto ab Vrbe lapide propria se manu interfecit. Tunc & Iacobus frater Domini, & Marcus Euangelista pro Christi nomine glorioso martyrio coronati sunt. Primus tamen omnium hanc uiam Leuita Stephanus, & martyr intrauit. Magna autem post Iacobi Apostoli necem Iudæos calamitas est assecuta. Nam adueniente Vespasiano & templum incensum est, & sexcenta milia Iudæorum eo bello gladio & fame confecta sunt. Domitianus autem secundò post Neronem in Christianos sequit, Ioannemq; Apostolum in insulam Pathmos relegat in exilium, & diuersas crudelitates in populos agit. Post cuius mortem beatus Ioannes Apostolus, & Euangelista de exilio rediit, qui senex & plenus dierum perfectæque in Deum uitæ, uiuens se deposuit in sepulchro. Hic fertur non gustare mortem, donec iteratò Dominus iudicaturus adueniat, ipso in Euangelii ita dicente: Sic eum uolo manere donec ueniam.

Habes hic, Petrus & Paulus Romæ fuisse, ibique Christus prædicato, & sub Nerone in eadē Vrbe martyrio fuisse coronatos.

VITA SANCTI PAULI APOSTOLI, per Diuum Hieronymum scripta.



PAVLVS Apostolus, qui antè Saulus extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin, & oppido Iudææ Giscalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tharsum Ciliciæ cōmigravit, à quibus ob studia legis missus Hierosolymā, à Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cum aut interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice tēpli epistolis, ad persequendos eos, qui Christo crederat, Damalcum pergeret, reuelatione cōpulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Cumq; primū ad prædicationē eius Sergius Paulus, proconsul Cypri credidisset, ab eo quod eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus: & iuncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reuertensq; Hierosolymam, à Petro Iacobq; & Ioanne, Gentium Apostolus ordinatus. Et quia in Actibus Apostolorum plenissimè de eius conuersatione scriptū est, hoc tantum dicam, quod post passionē Dñi vigesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ successit Felici, Romam uinctus mittitur, & bienniu in libera manens custodia, aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidie disputauit. Sciendum aut in primā satisfactione, necdum Neronis imperio roberato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrat historia, Paulum à Nerone dimissum, vt Euangelium Christi in Occidentis quoq; partibus prædicaret: sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum, eo tempore quo & passus est, de uinculis dictans epistolam. In prima mea satisfactione, nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt: nō eis imputetur. Dñs autē mihi adfuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes gentes: & liberatus sum de ore leonis: manifestissimè leonē propter crudelitatem Neronem significans. Et in sequentibus: Liberatus sum de ore leonis. Et statim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluauit me in regnum suum cælestē, quod scilicet præfens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epistola præmiserat:

Habetur in libro eiusdem de uita illustribus.

*3 Si hæc te Hieronymi verba super epistolâ ad Hebræos perturbant, cõfirmet quæ postea in 2. capite ad Titum scribit. nempe hæc epistolâ iam inter Ecclesiasticæ esse receptam, & in 2. ad Galatas, ubi eam Pauli libere nominat, sed apertius in prologo super epistolâ ad Titum aperit hæc epistolam ab hereticis propterea esse recedendam, quod in ea omnia dogmata manifeste destruerentur.*

*2 Ex historia Eusebii lib. 2. c. 22.*

*3 Hæc tu qui imprudenter garris Petrum nunquam Romæ fuisse.*

Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat. Hic ergo decimo quarto Neronis anno, eodem diè quo Petrus Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusque est in via Ostiensis, anno post passionem Domini trigésimo septimo. Scripsit autem novem ad septem Ecclesiâs epistolas: ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Ephesios vnam, ad Philippenses vnam, ad Collossenses vnam, ad Thessalones duas, ad discipulos suos. Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter styli sermonisque distantiam: sed vel Barnabæ, iuxta Tertullianum: vel Lucæ Evangelistæ iuxta quosdam: vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt ipsi adiunctum, sententias Pauli proprio ordinasse & ornasse sermone. Vel certe, quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter invidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat. Scripsit ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id est suo eloquio disertissimè, vt ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentius verteretur in Græcum: & hanc causam esse, quod à cæteris Pauli epistolis, discrepare videatur.

Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur. Igitur Nero, vt apertum se hostem diuinitatis pietatisque professus est, ipso prius Apostolorum, quippe qui duces & signiferi erant in populo Dei, expetit neces. Et Paulum quidem capite in ipsa vrbe Roma, Petrum verò crucis patibulo condemnat. Horum testimonium quæere extrinsecus superfluum puto, cum rem gestam insignia vsque in hodiernum, & splendidissima eorum monumenta testentur. Veruntamen scribit de his etiam Caius quidam scriptor antiquus, qui cum Zephirino Episcopo Romano aduersum Proculum quendam Cataphrygam disputans, hæc de Apostolorum commemorat locis. Ego, inquit, habeo trophæa Apostolorum, quæ ostendam. Si enim procedas via regali, quæ ad Vaticanum ducit, aut via Ostiensis, inuenies trophæa defixa, quibus ex vtraque parte statutis Romana communitur Ecclesia. Quod autem eodem tempore ambo passi sint, Corinthiorum Episcopus Dionysius, cum in vrbe positus esset, & de scripturis disputaret, hoc dicit: Sed & vos habentes cõmonitionè à Petro & Paulo, plantationem 3 Romanæ & Corinthiorum Ecclesiæ coniunxistis. Ambo etenim simul aduentantes, & in nostra Corinthiorum Ecclesia docuerunt, & per omnem Italiâ, atque in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter, vno eodemque tempore coronati sunt. Hæc autem retulimus, vt historia quæ in opinione omnium est, confirmatio habeatur.

## VITA SANCTI PAULI APO.

foli, per Diuum Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

*Haberet in libr. eiusdem de patribus noui testamenti.*

**PAVLVS**, qui antea Saulus, Apostolus Gentium, aduocatus Iudæorum, à Christo de cælo vocatus, & in terra prostratus, qui oculatus cecidit, cecatus surrexit, ex persecutore factus est vas electionis, & ex lupo agnus, inter Apostolos vocatione nominatus, primus, in lege Gamalielis discipulus, in Evangelio Christi seruus, cuius patria Iudæa fuit, genus de tribu Benjamin. Hic secundo post ascensionem Domini anno baptizatus, dignitatem meruit Apostolatus, atque plus omnibus laborans, multo latius inter cæteros verbi Dei gratiam seminavit, atque doctrinam Evangelicam sua prædicatione compleuit, incipiens ab Hierosolymis vsque ad Illyricum, & in Italiam, Hispaniamque processit, ac nomen Christi multarum Gentium populis manifesta uit, quibus non fuerat declaratum. Cuius miracula ista esse noscuntur. Raptus tertium cælum ascendit. Seducentem Phytionis spiritum imperata discessione damnauit. Adolescenti mortuo vitalem redintegravit spiritum. Cœcitate præclulit Magum. Claudio proprium reformauit incessum. Diri serpentis nec sensit morsum, sed igni dedit arsurum. Patrem etiam Publii à febribus orando sanauit. Ob amorem quoque Christi multas passiones sustinuit. In primis Iudæicas persecutiones, & gentium miserias, & laborem, famem, sitim, frigus, & nuditatem, die ac nocte profundi naufragia, mille pericula, ferrum, verbera, carcerales tenebras, tormenta catenarum, calores & vincula. Inter hæc ligatur, & Iudæis traditur, à gentibus lapidatur ad necem, in sporta per murum dimittitur, virgis cæditur, penis arctatur, in carcere, vinculis, terræ motu facto, resoluitur. Ad vitium à Nerone gladio occiditur eo die, quo & Petrus crucifixus est. Sic enim oportuerat, vt ij, qui simul confessi sunt, vno die coronarentur. Sepultus est Rome via Hostiensis anno post passionem Domini trigésimo sexto, tertio miliario ab vrbe, contra Orientalem plagam.

THEODORI

## THEODORI DAPHNOPATI ENCOMIUM

Sancti & magni Apostoli Christi Pauli, collectum ex diuersis orationibus Diui Chrysofomi, & encomiis, quæ fecit in magnum Paulum.

Apud Simeonem Metaphrasten.



**V**NIuersa quidem lex encomiorum, & omnis oratio cõposita arte oratorum à splendoris sanctorum vincitur magnitudine, maximè autem quæ de diuinis, & Principibus habetur Apostolis. Quantum enim alios, martyres inquam, & iustos gloria, & honore, & apud Deum propinquitate superant, tantò etiam sunt superiores lege encomiorum eorum decertationes, & ea, in quibus aliis antecellunt, quòd humanam rationè superat, & cogitationem, quæ pro vniuerso orbe terrarum certamina susceperunt, & quæ præclare gesserunt. Quamobrè vestrum veluti pacantes desiderij, etiam cõceptum sit auidax, cum eorum laudes verbis studeremus extollere, cogitassetus aut id planè fieri non posse, nec à nobis esse suscipiendum ex iis, quæ à diuino patre, & melle fluente Chrysofomo variè dicta sunt, moralibus, inquam, orationibus, & suasionibus, sermonibusque, & encomiis, & iis, quæ sunt aliter ab eo laborata, id quod est vtile (vt par est) eligentes, & in vnam harmoniam & consonantiam componentes, eis vnum ex omnibus encomium obtulimus, eisdem (vt semel dicam) dictionibus, quoad eius fieri potuit, & sententiis, & verbis id ornatis. Sic autè habet. Apostolicorum quidè Actuum inscriptionis totum iam vobis debitu exolimus. Deinceps aut erat cõsequens libri aggredi principium, & dicere, quidnam sit illud: Primum quidè verba feci, ò Theophile, de omnibus, quæ Iesus cõcepit facere, & docere. Sed Paulus non sinit nos vt hoc ordine consequentiæ, ad se, & ad rectè eius facta linguam nostram vocans. Cupio enim videre ipsum vincitum introduci Damascum, non catena ferrea, sed voce Dñi. Cupio videre ipsum captum, hunc, inquam, magnum piscem, qui mare vniuersum agitauit, qui fluctus innumerabiles excitauit in Ecclesiam. Cupio videre eum vincitum non hamo, sed verbo Dñi. Nam quomodo quidam piscator sedens super altam petram, & ex alto tenens arundinem, hamu mittit in mare, ita etiam noster Dñs, qui piscatum ostendit spiritalè, sedens tanquam in alta petra cælorum, tanquam hamum vocem illam emittens desuper, & dicens: Saule Saule, quid me persequeris? Sic cepit hunc magnum piscem. Quis enim illum crudelem, & inhumanum, & persecutorem, & blasphemum, & Ecclesiam sic vastantè, vt etiam domos ingrediens traheret viros & fœminas, & omnia confunderet & perturbaret, sustinuisse: si non repente eum Rex noster transmutasset, & ad se reduxisset? Etenim discipuli quoque, ubi eum viderent adfuisse, timore affecti horrebant, & ne eum quidè audebant aspiceret: & quando rursus fuit ex amicis, eundem metum ostendebant. Si enim ergo timebant etiã reconciliatum, si fuisset inimicus & hostis, quid non fecissent? Ego autem quid agam? Necessè est, vt maxima fugiam celeritate, ne si me rursus apprehenderit, abducatur à proposito. Scitis enim quòd cum læpe mihi aliò eunti, & ad aliud conuerso occurrisset, me in media detinuit oratione, & sic cõcepit, vt in ea persuaserit finire orationem. Hic ergo beatus Paulus, qui vniuersum orbem terræ illuminauit in tempore vocationis aliquando est excecatus: sed illius excecatio facta est totius orbis terræ illuminatio. Quoniam enim malè videbat, eum Deus rectè excecavit, vt utiliter aspiceret. Et quoniam Dei Ecclesiam summè persequatur, & erat adeo vehemens & alienus à congressione, accipit frenum vehementius, ne si eum abduceret impetus illius animi alacritatis, non obediret iis quæ dicebantur, & vt sciret cum quo bellum gereret: quem non solum punientem, sed neque beneficio afficientem ferre potest. Neque enim eum obcecauerunt tenebræ, sed lux modum excedens ei offudit tenebras.

Si nos ergo bellum circumsisteret Barbaricum, & in acie hostes maximè exhibuissent molestiam: deinde Imperator hostium, qui innumerabiles admouebat machinas, & nostra omnia confundebat, multoque tumultu & turba replebat, & ipsam minabatur se vrbe diruturū & igni mandaturum, & nobis intentabat seruitutem, repente à nostro Rege ligatus in vrbe duceretur captiuus, non omnes cum fœminis, & infantibus exilissemus ad illud spectaculum? Cùm autem nunc quoque est bellum conflatum, Iudæis omnia perturbatibus, & ad oppugnandam Ecclesiam machinas omnes adhibentibus: hostium verò caput est Paulus, qui omnia magna facit, & dicit, qui omnia permiscet & perturbat: eum autè alligauit Dominus noster Iesus Christus Rex noster: non egrediemur omnes ad hoc spectaculum, vt videamus eum ducti captiuum? Etenim Angeli è cælis videntes eum vincitum introduci, exultabant, non quoniã videbant eum vincitum, sed quoniam mente agitabant, quot homines è vinculis esset liberatus.

turus: non quoniam cum manu duci cernebant, sed quoniam intelligebant, quàm multos ille homines esset et terra in cœlum deducturus: non quoniam cum orbatum aspiciabant, sed quoniam cogitabant, quàm multos ille esset educurus è tenebris. Propterea ego quoque aliis omnibus dimissis, ad Paulum exilire contendo. Paulus enim, & Pauli desiderium coegit nos hunc facere saltum. Quis loqueretur potentias tuas Domine? Quoniam non fuisse Paulum latere: quoniam talem virum ostendisti orbi terrarum. Laudauerunt te omnes Angeli vno animo, quando altra fecisti, & quando solem: Sed non sic ut quando Paulum ostendisti vniuerso orbi terrarum. Propterea terra fuit cœlo lætior, quoniam hic est lætior solari luce. Et hic quidem sol cedit nocti, ille autem superauit Diabolum. Et hic quidem in alto fertur, & deorsum immitit radios: ille autem interne oriens non medium cœli & terrarum luce impleuit: sed & os aperuit, & Angelos magna impleuit voluptate. Si enim propter vnum peccatorem penitentiam agentem est gaudium in cœlis, ipse verò ex prima concione venatus est quinque viro- rum myriades, quomodo superiores virtutes gaudio non implebit infirmitas? Quid autem dico? Sufficit Paulus solummodo loquendo ad efficiendum, ut cœli exultent & lætentur. Quid enim est huius visceribus feruentius, qui totum orbem terrarum percurrit tractus, lapidibus appetitus, & vincit ut vinctos solueret, & ad se traderet.

Neque enim tanquam pugnantem sic res confecit, sed tanquam ad promptam & paratam veniens victoriæ sic exerit trophea, destruens, diruens, deiiciens Diaboli munitiones, & machinas demonum. Et neque parum quidem respirabat ab his ad illos, & rursus ab illis ad alios transiens, tanquam optimus aliquis Imperator, quotidie trophea erigens, & victorias, vel potius horis singulis. Tunica enim sola indutus veniens in aciem, cum ipsis viris captebat vrbes aduersariorum, telas, & lanceas. Et omnia lingua Pauli. Solum enim loquebatur, & illius verba, quasi ignis fluxiones in hostes incidentes, fugabat quidem demones, & eos qui ab ipsis detinebantur homines ad ipsum deducebant. Quando enim malum eiecit demonem, quinque præstigiatorum, & maleficorum hominum conuenientes myriades cõbuserunt libros artis magicæ, & transferit ad veritatem. Et quomodo cum in bello turris cecidit, aut deiectus fuit tyrannus, qui cum illo erat, omnes abiectis armis accurrunt ad imperatorem: Ita etiam tunc factum est. Eiecto enim demone, obsessi omnes cum libros abiecerunt vel potius dissoluerunt, ad Pauli pedes cõcurrerunt. Ille autem tanquam vno exercitu dirigens aciem aduersus orbem terrarum, nusquam consistebat, sed tanquam alatus esset quispiam omnia faciebat. Et tunc quidem claudum corrigebat: nunc autem alium orbabat, Magum, inquam. Et nec in carcere quidem inclusus quiescebat: sed illic quoque custodem carceris ad se traduxit, efficiens illam pulchram captiuitatem. In admiratione habetur David qui Goliath vno solo deprimit lapide: sed si quis præclara Pauli facta examinauerit, & cum factis illius pueri comparauerit, quantum interest inter pastorem & Imperatorem, tanta est inter hunc & illum differentia. Hic enim non lapidem iaciens prostravit Goliath, qui percipitur intelligentia: sed solum loquens perfergit vniuersam diaboli ceteram. Et tanquam leo rugiens, & flammam lingua emittens, sic inuadendo erat omnibus intolerabilis, & in omnem partem assidue transiliebat: Ad hos currebat, ad illos veniebat: ad hos transibat, ad illos resilliebat, vento inuadens celerius, & perinde, ac domum vnam, aut nauigium vnum, gubernans vniuersum orbem terrarum: & eos qui submergebantur sursum attrahens, eos verò qui caligabant confirmans, nautas adhortans, ceruicibus imminens, proram circumspiciens, funes tendens, remum tractans, velum trahens, cœlum suspiciens.

Ipse denique erat omnia, & nauta, & gubernator, & qui proram regit, & velum, & nauigium, & omnia patiens, ut mala solueret aliorum. Et quomodo quidam athleta ipse luctas, currens, pugnis decertans, aut miles muros oppugnans, pedes conferens, & nauali pugnant certamine, nullum non pugnae genus obibat, & ignem spirabat: neque vllus poterat ad eum accedere, vno corpore totum orbem terrarum occupans, & vna lingua omnes fundens, ac fugans. Non sic multæ tubæ irruerant in lapides vrbes Hierichontinæ, & eos diruebant, ut vox Pauli que resonabat, humi diabolicas deiecit munitiones, & ad se traduxit aduersarios. Et per fenestram demissus fuit è pariete, ut ab inferiori loco sursum transmitteret eos, qui humi sunt abiecti. Atque famem quidem & sitim, & nuditatem, & naufragia, & metus, & infidias, & carceres, & plagas, & alia omnia, quæ sustinuit Beatus Paulus propter predicationem, nihil arbitror oportere dicere. Sufficiebat enim vnumquodque eorum ad valde conturbandum & frangendam sanctam illam animam. Quando autem dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non accendor? hoc est, quod omnium maximè perpetuam & intolerabilem ei præbebat animi ægritudinem. Si enim in vnoquoque eorum qui scandalizabantur, ipse accendebatur, non poterat ardor ille extingui ex illius anima, non deerant enim qui scandalizabantur, & igni præbebant materiam. Videre autem Iudæos non credentes, quamnam eum, vel paruum, sinebat habere dilationem doloris & ægritudinis? Optare enim, inquit,

inquit, anathema esse à Christo pro fratribus meis, cognatis meis secundum carnem, qui quidem sunt Israëlita. Quod autem dicit eiusmodi: Mihi esset optabilis in gehennam incidere, quam Israëlitas videre non credentes. Qui autem in gehenna elegit supplicium, ut possit omnes Iudæos adducere, clarum est, quod qui hoc non fuit allecurus, ipsi qui puniebantur in gehenna vitam egit grauiorem. O ardentem amorè charitatis. Qui aduersus ignem fuit audax Paulus, qui adamantinus, qui firmus & validus, qui immobilis, qui inflexibilis, qui dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? afflictio, an angustia, an fames, an persecutio, an nuditas, an periculum, an gladius? Qui in terra & mari suam ostendebat audaciam, qui adamantinas irridebat mortis portas: is postquam vidit lachrymas quorundam dilectorum, adeo fuit fractus & contritus, ut ne celaret quidem affectionem, sed statim diceret: Quid facitis flentes, & cor meum conterentes? O miraculum. Non contriuit eum abyssus aquarum, & pauca est lachrymæ contriuerunt, & fregerunt. Quid facitis flentes, & conterentes cor meum? Quid dicitis? Dic mihi: Adamantinam illam animam potuit conterere lachryma? Certè, inquit: magna est enim vis charitatis: Ea me vincit & superat: resisto enim omnibus, præterquam charitati. Audite, quicumque ne pecunias quidem propter Christum despiciatis, imò verò propter vos ipsos: & stupetis, Pauli amore: propter ea quæ sunt Christi, sed propter ipsum res illius. Et vnum solum timebat, ne excideret ab ea quæ est in illum charitate. Hoc enim erat ei vel gehenna terribilis, sicut etiam in ea manere vel regno optabilis. Quado ergo ille propter Christi desiderium vel in gehennam non recusat incidere, & à regno excidere, si vtraque hæc essent proposita: nos autem ne præsentem quidem vitam despiciamus, sumusne digni vel illius calcis, cum tantum absumus ab eius animi magnitudine? Si enim qui vnius domus tantum curam gerit, etsi habeat procuratores, ministros, & œconomos, sæpenumerò ne respirat quidem propter curas, cum nemo sit qui ei molestiam exhibeat: qui non vnius domus, sed ciuitatum, & populorum, & gentium, & vniuersi denique orbis terrarum curam gerit, suntque tot & tanta negotia, & tam multi qui insultant, & obstant, idque cum sit solus, & tot & tanta patitur, & tantam curam gerit, quanta nec pater filiorum, cogita quid sustinuit. Si quis vult diligere germanè & syncerè, & scire vim charitatis, currat ad eius alumnium beatum Paulum: & ille eum docebit, quantum sit certamen ferre separationem à dilecto, & quanto animo opus habeat. Hic enim, hi qui carnem exuerat, & corpus deposuerat, & orbem terrarum ferè nuda obierat anima, & omnem perturbationem ex animo expulerat, & incorporatem virtutum imitabatur imparitabilitatem, alia quidem omnia ferebat facile, tanquam patiens in alieno corpore, & carceres, & catenas, & abductiones, & flagella, & minas, & mortem, & omne genus supplicij, ab vna autem separatus anima quæ ab eo diligebatur, adeo fuit confusus & conturbatus, ut in qua dilectum separans se viderum non inuenit, ex ciuitate protinus recesserit. Quid hoc, o beate Paulus? Ligno quidem alligatus, & carcerem habitans, & flagris cæsus, & in tergo sanguine circumfluens, & mysterijs iniciabas & baptizabas, & offerabas sacrificium, & nemine despiciebas, qui esset saluus futurus. Cum venisses autem in Troadem, & terram inuenisses purgatam, & paratam ad excipiendam semina, tantum lucrum ciecasti è manibus, & statim resillisti? Certè, inquit, magna enim me inuasit tyrannus animi ægritudinem, & meum animum valde confudit Titi absentia, meque sic vicit & superauit, ut cogeret hoc facere. Vidisti quàm sit magnum certamen dilecti ferre separationem, quàm res sit molesta & acerba, quàm excelso opus habeat, & iuuenili animo? Neque enim sufficit ipsis qui diligunt, solum esse vinctos animo, neque eo sunt contenti ad consolationem, sed etiam corporea opus habent presentia: etsi hoc non aduerit, non recisa est parua pars lætitiæ. Vis scire quàm pulchra sint arma ad attrahendos fratres, etiam si sint infideles? Esse mitem & mansuetum, & facilem moribus. Audi quid dicat Paulus ad Iudicem ingrediens infidelem, ab eo iudicandus: Beatum me existimo, qui sum à te iudicandus. Hæc autem dicebat, non ei adulans: absit, sed volens lucrifacere per mansuetudinem. Quamobrem eum etià ex parte lucrificet: & Iudicem cepit is qui existimabatur tunc esse condemnatus: & Pauli esse victoriæ ipse qui erat victus, alta voce constitit, presentibus omnibus, dicens: Propemodum mihi persuades, ut sis Christianus. Quid ergo Paulus? Optarim ego non solum te, sed etià omnes qui adsunt, hoc esse, quod ego sum. Atque in multis quidem lectis sunt multa signa Pauli miraculorum: sed non sunt rã desiderabilia, quàm stigmata: & non tam in scripturis quidem delectat faciem miracula, quàm malè patiens, flagellatus, tractus, lapidibus appetitus. Lapidantes enim eum, inquit, traxerunt extra ciuitatem. Et rursus: Cum eum flagellassent, & multas ei plagas imposuissent, coniecerunt in carcerem. Quanta gloria, quanta voluptas, quantum honor, quantum splendor, scire se esse vinctum propter Christum? Sed vnde rem admirabilem. Et commotus est, inquit, carcer, alligato Paulo, & omnium

nium vincula sunt relaxata. Vidisti vinculorum naturam vincula resoluentem? Expergafactus autem custos carceris, cum vidisset ianuas apertas carceris, stricco gladio se erat interfectorus. Quid ergo Paulus? Clamavit magna voce, dicens; Nihil tibi mali feceris; vniuersi enim hic sumus. Vides quàm hic sit à vana gloria & superbia alienus, & quàm beneuolus? Non dixit: Propter nos hæc facta sunt; sed tãquam vnus ex vincētis dicit: Omnes enim hic sumus. Si enim tacuisset, & non per magnã vocem manus illius continuisset, enssem per guttur transgessisset. Clamavit autem, quoniã in interiorem carcerem erat coniectus. Contra te ipsum, inquit, hoc fecisti: cum interius conieccheris eos qui te sunt liberaturi à periculo. Vidisti quàm sit benignus, & quantam hominum curã gerat Paulus? Maluit ipse esse vincētus, & periclitari, quàm illum despiciere pereuntem. Quomodo autem miles aliquis habens vniuersum orbem terrarum contra se bellantem, & se in medijs versans hostiũ ordinibus, & nihil graue patiens: ita etiã Paulus solus inter Barbaros & inter Græcos, vbique terrarum & vbique in mari se ostendens, mansit inexpugnabilis. Et quomodo scintilla in stipulam & fœnum incidens, ea quæ vruntur transmutat in suam naturam: ita hic quoque omnes inuadens traducebat omnes ad veritatẽ. Quem non obstupescisset potentia vinculorum beato Paulo impostorum, quòd qui eum vincerant, eos ad pedes vincētis duxerit, & illos ei subiunxerit? Procidit enim, inquit, custos carceris ad Pauli pedes, & qui erat solutus, iacebat ad pedes vincētis: & qui vincerat, rogabat vincētum, vt solueretur à metu. Dic mihi: non in interiorem coniecisti custodiam? non pedes ligno constringisti? Cer tremis? Cur tumultuaris? Cur lachrymaris? Cur enssem stringisti? Nesciebam, inquit, Christi vincitorum tantam esse potentiam. Quid dicis? Accepit potestatem caelos aperiri, & non erat aperturus carcerem? Soluit eos qui vincētis erant à dæmonibus, & erat ferrum eum superaturum? Qui ligatas itaque soluebat animas, corpus suum soluere non potuisset? Qui per suas vestes alios ab illis soluebat vinculis, & liberabat à dæmonibus, ipse per se non soluit? Propterea primum fuit vincētus, & tunc soluit vincētus, vt scias quòd Christi serui vincētis maiorem habent vim quàm soluti. Sic enim præclariore ostenduntur sancti vires, quando vel vincētus soluit solutus. Quando ergo is qui est vincētus, non solum seipsum soluit, sed etiam soluit, quifnam est vnus murorum? quidnã accepit commodi ex eo, quòd ad interiorem conieccherit custodia, cum aperuerit etiam exteriorem? Vis scire, quanta res sit catena ferrea propter Christum corpori serui eius imposta? Audite beatum Paulum de hoc ipso gloriantem, & dicentem: Rogo ergo vos ego vincētus in Domino. Magna est & insignis dignitas regni, & consulatus: est autem omnium maxima, esse vincētum propter Christum. Nihil enim est æquẽ præclarum, ac vincētus propter Christum, ac catenæ impostæ sanctis illis manibus. Hoc est longè præclarior & magnificentior, quàm esse Apostolum, quàm Doctorem, quàm Euangelistam. Si quis diligit Christum, nouit id quod dicitur. Si quis vehementer ardet amore Domini, & nouit vim vinculorũ, maluerit esse vincētus propter Christum, quàm caelos habitare. Fortè enim est hoc quoque; præclarius, quàm sedere à dextris eius, & magnificentior iudicandum & beatius, quàm sedere super duodecim sedes. Si quis mihi daret optionem, aut vniuersi cœli, aut illius catenæ, qua Pauli vincētis sunt manus, illam ego proponerem. Si quis me collocaret, aut suprã cum Angelis, aut cũ Paulo vincēto, carcerẽ eligerem. Si quis me faceret, aut confessorẽ illarũ quæ sunt circa Thronum, Potestati, aut eiusmodi vincētũ, malle me esse talis vincētus. Nihil enim melius, quàm malè aliqui pati propter Christum. Si quis mihi daret, vt mortuos suscitarem, non hoc elegissem, sed catenã. Etenim nihil est illa catena beatius. Vellẽ nunc esse in illis locis, in quibus manent illa vincula, & videre catenas quas timent quidem, & horrent dæmones, reuertentur autem Angeli. Si ab Ecclesiasticis curis essem remotus, & haberem corpus robustum ac validum, non recusarem tantam suscipere peregrinationem, vt viderem catenas & carcerem, in quo vincētus erat Paulus. Si quis mihi concederet, vt viderem Paulum è cœlo despicientem, & vocem emittentem, aut è carcere, malle me è carcere. Qui enim sunt in cœlo, ad eum veniunt quando est in carcere. O beata vincula, ô beatas manus quas ornavit illa catena, quæ Paulo est imposta. Non erant tam venerandæ eius manus, quæ Lystris claudũ excitãrunt, quàm quæ erant circumdatæ vinculis. Si fuisset ego illis temporibus, tunc eas maximè essem complexus, & meis pupillis imposuissem. Non cessassem deosculari manus, quæ dignæ sunt habitũ, vsque pro meo Domino vincirentur. Non tam beatũ esse censeo, quòd raptus fuerit in tertium visque cœlum, & in paradysum, quàm quòd coniectus sit in carcerem. Non tam eum beatum pronuncio, quòd hæc verba audierit, quæ homini loqui non licet, quàm quòd vincula sustinuerit. Etenim sunt hæc illis quoque multò maiora. Est enim mihi magis expetendum, vt malè patiar pro Christo, quàm vt honorer à Christo. Hoc Paulus quoque cogitans dicebat, vt est verisimile: Si ipse, qui propter me factus est seruus, & gloriam exinaniit, non existimabat se vnquam tam esse

• Vide quanti factus erat magnus hic doctor Pauli catena  
743.

in gloria, quàm quando pro me fuit crucifixus, quid me non oportet pati? Audi enim eum dicentem: Glorifica me tu, pater. Quid dicis? Ad crucem duceri cum latronibus, & effloribus, vt sceleratorum & execrandorum hominum mortem subeas: es conspuendus, & alapas subiturus, & hæc gloriam vocas? Certè, inquit: Nam pro his quos diligo, hæc patior, & hæc meritò esse gloriam existimo. Si ergo Dominus meus, qui miser os dilexit, & miserabiles, eã rem vocat gloriam, & eam præfert gloriæ, quæ est in sede paterna, multò magis ego hæc debeo putare gloriam. Sic Pauli anima nihil est beatius. In quibusnam autem gloriatur? In vinculis, in afflictionibus, in catena, in stigmatibus. Vado enim, inquit, Hierosolyma alligatus spiritu, quæ in ea cœtura mihi sunt ignorans, nisi quòd spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens, quòd vincula, & afflictiones Hierosolymis me manent. Propter hoc ergo, vt vincam propter Christum, vt moriar propter ipsum. Non solum enim alligari, sed etiam mori paratus sum propter nomen Dñi mei Iesu. Quid hoc ergo est? Non erubescis, non vereris orbem terrarum captiuus obiens, non times ne quis Deum tuum damnet imbecillitatis? ne quis propterea non accedat? Non talia sunt, inquit, mea vincula: sciunt inquit resplendere vel in regnis. Vt vincula mea, inquit, manifesta fierent in omni prætorio: & multi ex fratribus in Domino consiliis meis vinculis multò magis sine metu auderet verbum Dei loqui. Vides vinculorum maiorem potentiam, quàm mortuorum resurrectionis? Vincētus fuit Romæ, & plures attraxit. Vincētus fuit Hierosolymis, & vincētus concionans Regem obtupescit, & Præsidem metu affectit. Metu enim affectus eum dimisit. Vincētus naufragium prohibuit, & sedauit tempestatem. Cum esset ipse in vinculis, illud venenatũ eum tetigit animal, & eo illæso cecidit. Vide autem hoc vbique fieri. Nam cum multas ei plagas imposuissent, & esset vincētus, idque rursus validè (eum enim in interiorem conieccherat custodiam) vel in his tunc valde securus, media nocte, quando valde remissi dormiunt, canebat, & Deum laudabat. Quid hac anima esse possit magis adamantinũ? Cogitabat enim pueros quomodo in igne cecinisse, & in fornace. Fortè enim ratiocinabatur: Ego nihil tale passus sum. Sed rectè faciens oratio me ad alia rursus eduxit vincula, & alium carcerem. Quid agam? Volo tacere, sed non possum. Inueni alterum carcerem illo multò mirabiliorem. Sed nunc arrectis mihi adeste animis, perinde ac si nunc incipiam orationem, montemque adhibere alacrem, & vegetam. Volo orationem abrupere, ea autem non permittit. Non possum quiescere, non possum tacere, multa me circumfluunt. Nescio quid primum dicam, quid secundum. Quamobrem rogo, ne quis à me postulet ordinem. Magna est rerum cognatio. Longa fuit Pauli catena, & diu nos detinuit, sed non propterea tacebo. Si enim ipse in carcere non tacuit, nec in flagellis: ego silebo sedens, cum dies sit, & loquens in magna animi quiete, & relaxatione? Et quomodo hoc fuerit contentaneũ? Quis enim non stupeat, quis non admiretur, vel potius quis pro dignitate stupeat, & admiretur nobilem illam, magnitudine cœlo parem Pauli animam, quòd vincētus, & inclusus, & tanto intervallo diuinctus scripsit ad Philippenfes? Scitis enim quantum sit spatium inter Romam, & Macedoniam. Sed neque viæ longitudo, neque temporis diuturnitas, neque molestia, ac turba negociorum, neque periculum, & mala frequentia, neque aliquid aliud charitatem & memoriam expulit discipulorum, sed de eis omnibus in animo cogitabat: & non tam catenis vincētis erant eius manus, quàm desiderio discipulorum alligata erat, & fixa anima. Et quomodo Rex, qui thronum mane ascendit, & sedit in aula regia, protinus innumerabiles vndique accipit epistolas: Ita ille quoque sedens in carcere, tanquam in aula regia, longè plures frequenter accipiebat, & emittebat literas ijs quæ vbique erant gentibus, ad illius sapientiam de suis rebus omnia referentibus. Et eò plura quàm Imperator administrabat negocia, quòd maius ei creditum fuerat imperiũ. O Pauli potentia. Implicatus erat catenis, & diademate redimitum Nerone feriebat. Sordidis erat indutus pannis, vt qui habitaret carcerẽ, & magis quàm purpura omnes conuertebat ad vincula sibi imposta. Super terrã stabat retentus, & deorsum intuens, & eo dimisso, qui erat in curru aureo, omnes illi attendebant, idque meritò: erat enim vsitatum spectaculum videre imperatorem in albo curru sedentem: hoc autem erat nouum & admirabile, videre captiuum æquẽ liberè alloquentem Imperatorem, atque Imperator seruum vilem & miserabilem. Magna circumstitebat multitudo, & erant omnes serui Imperatoris: admirabantur autem eum, non suum Dominum. Verum enimvero non animaduertebant, se leonem laudare ex vnguibus, cum oporteret dicere ea quæ verè erant. Quæ nam verè ea sunt? Ea quæ sunt in cœlis. Quomodo veniet cum Rege cœlorum cum præclaro curru. Quomodo tunc Nero sedebit mœstus & tristis. Si enim nondum erat tempus coronarum, & Athleta tantum est honorem consecutus: quando venerit Athleta, quanto honore fruetur? Erat inter alienos hospes, & peregrinus, & si in tanta tũc haberetur admiratione, quando fuerit inter suos, quid non boni consequetur, quid non participabit,

quid



quid non adipiscetur? Nullus Romę Imperator tantum est honorem affecturus, quantum Paulus. Sed Imperator quidem foris iacet alicubi, Paulus autem medium ciuitatis, tanquam regnans & viuens. Si autem hic, ubi sustinuit persecutionem, & ubi fuit vexatus & agitated, tantum est honorem consecutus, quando venerit quid erit? Si ubi erat tabernaculorum opifex, fuit adeo splendidus, quando venerit splendore contentens cum radijs solis, quid erit? Si cum tanta humilitate tantam superauit magnificentiam, quando venerit, quid erit? Res non licet effugere. Quis non pudore afficitur, quod tabernaculorum opifex in maiore fuerit honore, quam is qui in maiori habitus est admiratione, quam omnes Reges? Si autem hic ea facta sunt, quę sunt supra naturam, in futuro quātō magis? Quid in mundi gloria est Alexandro gloriosus, aut quid sublimius? Non viuis multa magna gessit, & præclara? Non & gentes, & vrbes subegit, & bella multa vicit, & prælia, & erexit trophæa? Non existimatus est esse Deustertiusdecimus a senatu Romanorum? Sed quod viuis quidem bella recte gereret, & victorias obtineret, cum & Rex esset, & exercitus haberet, nihil mirum. Post mortem autem & sepulturam, vbique, & in terra, & in mari quocidie tam multa facere, hoc est quod maximam adfert admirationem. Vbi est enim (dic mihi) corpus Alexandri? ostende mihi, & dic diem in quo discessit. Sed non poteris. Pauli autem & præclarum corpus viderit qui ad maximē regiam venerit ciuitatem, & illustrem eius mortis diem, & vniuersus orbis terrę celebrat. Et res quidem illius, etiam si ignorant: res autem huius sciunt etiam Barbari. Et Christi serui sepulchrum est Regijs atrijs splendidius. Nam ipse quoque, qui est indutus purpura, vadit corpus illius complexurus, & factu deposito consistit orans mortuum, vt eius curam gerat apud Deum: Et tabernaculorum effectoris, & piscatoris, & mortui, tāquam defensoris eget is qui est redimitus diademate. Idq; videris non solum Romę fieri, sed etiam Constantinopoli. Etenim hic quoque magnum Constantinum se magno honore esse affecturum existimauit filius, si eum deponeret in vestibulis piscatoris. Et quod sunt ianitores in regia Imperatoribus, hoc sunt in corpore Reges piscatoribus. Et hi quidem, tanquam loci Domini, tenent interiora: illi autem tanquam accolę & vicini satis habuerunt, si ianua aulę eis attribueretur. Et Reges quidem ministrorum & famulorum: qui sunt autem subiecti, tenent locum Regum. Quis nunc mihi dederit, vt Pauli circumfundar corpori, & sepulchro affigar, & videam puluerem illius corporis, per quod persuasit vniuersum orbem terrę? quod, quę decrant, Christo suppleuit? quod stigmata portauit? quod prædicationem vbique seminauit? Puluerem corporis per quod Christus est locutus, & lux illuxit quouis fulgore lucidior? & vox illuxit quouis tonitru dæmonibus terribilior? Neque enim tonitru est tam nobis terribile, quam illa vox fuit dæmonibus. Si enim horrebant eius vestes, & vocem quoque multo magis. Huius oris vellem videre puluerem, per quod Christus magna locutus est, & arcana, & maiora, qui per seipsum, per quod beatum illum verbum est locutus: Vellem esse anathema pro meis fratribus: per quod locutus est coram Regibus, & non erubuit: per quod fugiebat dæmones, non solum loquentem audientes, sed etiam cum procul essent: per quod composuit omnia quę sunt in terra: quinetiam ea quę sunt in cœlis, quomodo voluit administrare Pauli cordis, quod in vnoquoq; eorum qui peribant, inflammabatur, & infantes abortiuos iterum parturiebat? Hoc desiderarem videre vel dissolutum, quod est cœlis sublimius, orbem terrarum latius, radio splendidius, igne calidius, adamante validius, quod nouam vixit hęc vitā, nempe nostrā. Viuo enim iam non ego, viuunt autem in me Christus, inquit. Fuit ergo cor illius cor Pauli, & tabula sancti spiritus, & liber gratiæ: quod dignum fuit habitum, vt Christum amaret, vt nemo alius: quod mortem despiciebat, & gehennam, & contrebatur à fraternis lachrymis. Quid enim facitis flentes inquit, & conterentes cor meū? Velle videre puluerem manū Pauli, quę erant in catena: per quā impositionē suppediabat spiritus; per quas diuinę scribebatur literę. Vidistis enim, inquit, quot literis ad vos scripsi manus mea: manus illas, quas cum vidisset vipera, cecidit in rogam. Vellem videre puluerem oculorum, qui pulchre fuerunt obocæcati, qui rursus aspexerunt ad salutem orbis terrę: qui digni sunt haberi Christum videre in corpore. Vellem illorum quoque pedum videre puluerem, qui orbem terrę obierunt, & non fuere defatigati: qui in ligno vincti erant, quando fuit tremor: qui in carcere: qui tam habitabile, quam inhabitabilem orbis regionem peruaserunt. Et quid opus est dicere singula? Vellem illum ipsum videre leonem spiritalem. Quomodo enim leo ignem ex oculis emittens in greges vulpium: ita in dæmonum, & philosophorum iruebat cateruam: & tanquam aliquod fulmen immissum irrumpebat in turmas diaboli. Neque enim diabolus aduersus eum prodibat in acie, sed vsque adeo timebat, & tremebat, vt si vel vmbra vidisset, & vocē audiisset eminus, protinus aufugeret. Cogitate & stupere, quale

fit Roma

fit Roma visura spectaculum, Paulum repente surgentem è capsa cum Petro, & se extollentem, vt Christo fiat obuiam: quale donum sit Roma ad Christum missura: quibusnam sit duabus coronis redimita, quibusnam sit aureis cincta catenis. Cœlum non est tam splendidum, quando sol emittit radios, quam ciuitas Romanorum has duas emittens lampadas per vniuersum orbem terrę. Quanam ergo oratio sufficit pulchris Pauli factis enarrandis? Aut quanam poterit lingua consequi huius encomia? Siue enim Prophetę præclarum aliquid effecerunt, siue Patriarchę, siue iusti, siue Apostoli, siue Martyres, hæc omnia Paulus adeo summe habet comprehensa, vt nullus magis illorum possederit id quod habebat bonū. Quando ergo quęcunque sunt bona inter homines, vt vna comprehendit anima, & omnia insigniter, non solum autem quę sunt hominum, sed etiam quę Angelorum, quomodo assequemur laudū magnitudinē? Qua non ergo fuerimus digni condemnatione, si cum vnus homo omnia in se bona fit complexus, nos ne minimam quidem eius partē imitari studeamus? Nam ex multis quidem alijs recte factis habetur Patriarcha in admiratione, maximē autem ex eo quoddam fuit sacrificauit filiū, Isaac verò propter patientiam, quoddam cum à suis expelleretur finibus, non resisit, sed suis omnino celsit possessionibus, donec finibus qui ei molestia adferebant, iniustā satiavit cupiditatem. Porro autem Iacob quoq; propter fortitudinē, atq; patientiā. Et David propter mansuetudinē. Et Elias, quod fuerit zelo percitus pro Domino. Sed quid cum Paulo fuerit conferendū, qui hæc omnia simul insigniter est complexus? Neq; enim ipse sacrificauit filium, sed seipsum sacrificauit millies. Nec ex proprijs solum fuit expulsus finibus, sed & terrā & mare, & Græciā, & Barbariam, & vniuersam, vt semel dicā, terram, quantā Sol aspicit, obiit, tanq; alarum, tractus, verberatus, lapidibus appetitus, quotidie moriens. Neq; bis septē annos seruauit, æstu diei adustus, & frigus noctis perpeffus, sed totam vitam transgessit in fame, & nuditate, catenisq; carceribus, in dijs, & periculis. Lenitatē verò & mansuetudinē quis magis quidem, imò verò quis æquē atq; Pauli anima vtraq; hæc factis recte præcitate? Si autem eius zelum aspexeris, tantum videbis eum superare Eliam, quantum ille fuit alijs Prophetis superior. Sed Ioannes quidem comedebat locustas, & mel agreste: hic autem versabatur in medio orbe terrarum, sicut ille in deserta solitudine, locustas quidem & mel agreste non comedens, sed hac longē frugaliorem sibi mensam apponens, & nec necessarium quidem habens alimentum propter studij prædicationis. Restat de cætero vt eum exæquemus Angelis. Nemo autem id quod dicimus, nimis arguat audacię. Si enim Ioannem scriptura vocauit Angelum, quid mirum, si eū qui est omnium præstantissimus, contulerimus cum illis Potestatibus? Etenim quidnā sit homo, & quanta sit nostrę naturę nobilitas, & quantę virtutis fit capax hoc animal, maximē omnium ostendit Paulus, & nunc stat, ex quo factus est clara voce Dominū defendens aduersus eos qui nostrā reprehendunt constitutionem, & ostendens inter Angelos & homines non multum interesse, si nobis velimus attendere. Non aliā enim sortitus naturā, neq; aliā adeptus animam, nec alium mundum habitans, sed in eadē regione, legibusq; & moribus educatus, omnes homines superauit, qui fuerunt, ex quo nati sunt homines. Et quomodo mortuus in mortuum fuerit immobilis, ita natura insultus accuratē sapiens, in nulla re humani aliquid vnquam passus est. Si ergo Paulus, qui tot rebus recte gessit erat præclarus, & tanquam Angelus videbatur in terra, quotidie studebat lucrifacere, & stare in acie aduersus pericula veritatis, & sibi merces colligere spiritales, & nunquam consistere, quanam fuerit relicta nobis exultatio, qui non solum sumus vacui omnibus recte factis, sed etiam tam multis subiecti delictis, quorum si vel vnum nobis absit, sufficit ad nos deducendos in barathrum perditionis: & nihil studij ponimus vt ea saltem corrigamus: tantum abest, vt virtutis opera attingamus? An non erat ille eiusdem cuius nos sumus, naturę? Incendor enim huius viri desiderio, & ideo non cesso circa idem assidue versari, & tanquam ad exemplar aliquod archetypum ad eius animam intuens, considero vitiōrum despicientiam, insignem magni fortisq; animi virtutem, amoris in Deum ardorem: & valde miror, quemadmodum in vniuerso quidem virtutum cœtu vnus homo volens se recte gesserit: nostrum autem vnusquisq; in re quidem qualicumque se velit recte gerere. Quis nos liberabit à supplicio inuitabili, cum Paulus tantam ostenderit virtutem, qui est eiusdem nobiscum naturę particeps, qui est obnoxius eiusdem animi perturbationibus, qui constitatus est cum tanta temporum difficultate, & quotidie, vt semel dicam, trahebatur, lacerabatur, & publicē conuelleretur ab iis qui bellum gerebant aduersus prædicationem? Ne autem ex nostra lingua audiat aliquis, quę hic beatus recte gessit, magnique, & excellentissimi virtutem, quam quotidie ostendit pro prædicatione Euangelij, necesse est ipsum audire dicentem: In eo autem quod audet aliquis, insipientia dico, audeo & ego. Considera pium & religiosum animum. Non solum audaciam rem vocat, sed etiam, insipientiam, nos erudiens non temerē absque necessitate, nemine cogente, gloriosē proferre, quę à nobis facta

facta

2 Oles Pauli illustris, quæ celestis vniuersus orbis terre.  
3 Quid dicit hic hæretice, qui sanctorum corpora despiciat, & ceteris, nec esse colenda uulgari? Vide quomodo contra te gaudet hic doctor loquitur.  
4 Locus optimus pro inuocatione sanctorum, & quod illi curam nostri gerant.  
5 O hæretice, si tuis encomijs clarissimi doctoris dignatur Pauli corpus, quomodo audeas tu esse mortua, et vile puluisculū appellare.

6 Vides sanctorum memoria, & pignoribus ciuitatis illustrari?

facta sunt, si aliqui ex nobis inuenti fuerint, qui aliquid boni fecerint. Hebraei sunt, & ego, Israelitae sunt, & ego. Semen Abraham sunt, & ego. Propter haec, inquit, sibi placent, & se magnifice circumspiciunt. Ne existiment nos his defici: Nam nos quoque sumus eorundem participes. Deinde subiunxit: Ministri Christi sunt? Desipiens loquor, plus ego. Hic mihi contemplare beatam huius animam virtutem. Quonia enim & audacia & insipientia vocauit id quod ab eo factum est, etiam si esset ad tantam redactus necessitate, ne sic quidem contentus fuit ijs quae dicta sunt: sed quando erat ostensus se eos longe superare, ne quis existimaret eum haec loqui, inductum nimio sui amore, rursus vocat insipientiam id quod a se dicitur, propemodum dicens: An non scio me rem facere, quae vulgo fit, & quae me non decet? Sed me cogit multa, quae eum impulerit necessitas. Quare mihi, inquit, ignorete loquenti verba insipientiae. Huius vel vmbra, saltem nos imitemur, qui tam multa peccatorum onera habemus imposita. O saepe, si paruum aliquid recte geramus, ne hoc quidem sustinemus recondere intra cordis penetralia: sed propterea quod hominum venemur gloriam, id gloriosè traducimus, & in medium proferimus, & propter intempestiuas has nugas nos Dei priuamus remuneratione. Sed non sic ille beatus: Sed cum dixisset, Plus ego, enumerat deinceps ea quae fortiter gesserat, & dicit: In laboribus abundantius: in plagis supra modum: in mortibus frequenter. Quid dicitis? Nouum quid est, & admirabile id quod a te dicitur. Licetne morte saepe subire? Certè, inquit, si non experientia quidem, at voluntate: docens nos, quod assidue talia adibar pericula propter praedicationem, quae mortem ei pariebant. Sed Dei gratia in ipsis medijs periculis conseruabat Athletam, vt ad discipulos magna ex eo rediret utilitas. Id autem rursus, quod deinceps subiungitur, vt semel dicam, obscurat omnia quae dicta sunt. Quis enim, inquit, est infirmus, & ego non sum infirmus? Quis scandalizatur, & ego non vror? Pape quanta est huius viri benignitas & beneuolentia, quanta sollicitudo? Cuiusnam huius sic dissecabantur viscera, eius filio febricitante, & in lecto iacente, vt hic sanctus pro his qui erant in vnoquoque loco infirmi, magis erat infirmus: & pro ijs qui scandalizabantur, vrebatur? Considera enim mihi emphasim dictionis. Non dixit, quis scandalizatur, & ego non crucior? Sed vror, inquit: nobis intensum dolorem significans, & mirum in modum ostendens se intrinsecus inflammari, & accendi pro ijs qui patiuntur scandala. Scio me extendisse orationem in magnam longitudinem. Sed, nescio quomodo cum incidissem in diuitias recte factorum huius sancti, tanquam ab aquarum vehementissimo impetu lingua mihi traheretur. Quamobrem in hoc loco sistens in orationem, rogo vestram charitatem, vt eum assidue in mente circumferatis, & hoc assidue cogitetis, quod cum eandem quam nos habere naturam, & esset subiectus, iisdem affectionibus, essetque eius studium vile & abiectum, vt qui pelles conseruet, & stare in officina, postquam se voluit dedere virtutis laboribus, & se dignum reddere, qui susciperet spiritum sanctum, largam munificentiam fuit consecutus à superioribus. Quam detur nobis consequi gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia cum Patre & sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum nunquam desinentium.

A M E N.

MIRACVLVM A D. PAVLO APOSTO-

lo factum, per B. Gregorium Turonensem Archiepiscopum scriptum.

Paulus Apostolus post reuolutum anni circulum ipsa die qua Petrus Apostolus passus apud urbem Romam gladio percussus occubuit, ex cuius sacro corpore lac defluxit, & aqua. Nec mirum si lac eius manauit ex corpore, qui gentes incredulas & parturitur, & peperit, ac lacte spiritali nutritas ad cibum solidum scripturarum sanitatis opaca referando perduxit. De cuius virtutibus multa quidem audiuius. Sed de plurimis vnus tantum miraculum studiuimus declarare. Factum est in quodam loco, vt homo laqueum sibi ad extorquendam vitam, instigante diabolo praepararet. Cumque secretum cellule in qua haec ageret, reperisset funem, trahi transmissum laqueum cepit innectere, nomen tamen semper Pauli Apostoli inuocabat, dicens: Adiuua me sancte Paule. Et ecce vmbra squalida atque funesta, quae nihil minus vultu quam diabolus simulabat, apparuit ei, hortas ac dicens: Eya age ne moreris, exple celerius quae cepisti. At ille cum hoc opus vitae extorquendae pararet, semper aiebat: Beatissime Paule esto adiutor meus. Deinde expedito laqueo cum vehementissime vrgeretur ab vmbra, vt collum immitteret, subito adfuit alia huic similis, dicens ei qui cum hodie erat: Fuge miserrime. En Paulus Apostolus huc venientem, inuocatus enim ab hoc homine, ecce adest. Tunc euanescentibus vmbrae hinc ad sensum suum reuersus, & cruce virtutis dominicae pectori nutati depingens, poenitentiam generis lachrymarum imbre perfusus agebat cur ista tetalet: vnde manifestum est, hunc eundem hominem per virtutem beati Apostoli ab hoc saeuo mortis praecipitio fuisse saluatum.

VITA

VITA SANCTI IOANNIS

Apostoli & Euangelista ex diuersis autoribus collecta.



IOANNES Apostolus quem Iesus amauit plurimum, filius Zebedaei, frater Iacobi Apostoli, quem Herodes post passionem Domini decollauerat, nouissimus omnium scripsit Euangelium, rogatus ab Alexandriae Episcopis, aduersus Cerinthum, aliosque haereticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma confutans, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Vnde & compulsus est diuinam eius naturam edicere. Sed & aliam causam huius scripturae ferunt: quod cum legisset Matthei, Marci & Lucae volumina, probauerit quidem textum historiae: & eos dixisse firmaverit: sed vnus tantum anni, in quo & passus est post carcerem Ioannis historiam texuisset. Praetermissio itaque anno, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis aequam Ioannes clauderet in carcerem gesta narravit, sicut manifestum esse poterit his qui diligenter quatuor Euangeliorum volumina legerint. Quae res etiam dicitur quae videtur Ioannis esse cum caeteris, tollit. Scripsit autem, & vnam epistolam, cuius exordium est: Quod fuit ab initio, quod audiuius, & vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostrae contrectauerunt de verbo vitae: quae ab vniuersis ecclesiasticis & eruditis viris probatur. Reliquae autem duae, quarum principium est: Senior electae dominae & natis eius: & sequentis: Senior Caio charissimo, quem ego diligo in veritate: Ioannis praesbyteri alterum alterum eiusdem Ioannis Euangelista esse: super qua re cum per ordinem ad Papiam auditorum memorias eiusdem Ioannis Euangelista esse: super qua re cum per ordinem ad Papiam auditorum eius ventum fuerit, differemus. Quarto decimo igitur anno, secundum Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Pathmo Insulam relegatus, scripsit Apocalypsim, quam interpretatur Iustinus martyr & Irenaeus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à senatu rescissis, sub Nerua principe redit Ephesum: ibique vsque ad Traianiam principem persequens, totas Asiae fundauit rexitque Ecclesias: & confectus senio, sexagesimo octavo post passionem Domini anno mortuus, iuxta tandem urbe sepultus est. Nos virtutes non sexu sed animo iudicamus: contempraeque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam dicimus. Vnde & Iesus Ioannem Euangelista amabat plurimum: qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, & Iudaeorum insidias non timebat: in tantum vt Petrus introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante crucem: matremque Saluatoris in sua reciperet, vt haereditatem virginis Domini, virginem matrem filius virginis inter Apostolos, & quem fides Christi virginem repererat, virgo permanisset, & ideo plus amatur à Domino, & recumbit super pectus Iesu. Et quod Petrus qui uxorem habuerat, interrogare non audeat, illum rogat vt interroget, Et post resurrectionem, nunciante Maria Magdalena, quod Dominus resurrexisset, vterque; currebat ad sepulchrum, sed ille praenuenit. Cumque essent in naui, & piscarentur in lacu Genezaeth, Iesus stabat in littore, nec sciebant Apostoli quem viderent: solus virgo virginem agnoscit, & dicit Petro: Dominus est. Rursum post auditam sententiam, quod ab alio cingendus esset Petrus, & ducendus quod nollet: & crucis fuisset illi passio prophetata, & ille diceret: Dominus, quid iste: nolens deserere Ioannem, cum quo semper fuerat copulatus, dicit ei Domine: Si eum sic volo esse, quid ad te? Vnde & sermo exiit inter fratres, illum discipulum non moriturum. Ex quo ostenditur: virginitate non mori: nec sordes nuptiarum ablui cruce martyrii, sed manere cum Christo, & dormitionem eius transitu esse, non mortem. Si autem obnixè contenderit Ioannem virginem non fuisse, & nos amoris praecipui causam virginitatem diximus, exponat ille: si virgo non fuit, cur caeteris Apostolis plus amatus sit? Et paulo post. Sed dicit, super Petrum fundatur Ecclesia, cur non Ioannes electus est virgo? Respondeo. Aetati delatum est, quia Petrus senior erat, ne adhuc adolescens ac penè puer, progressae aetatis hominibus praefereatur: & magister bonus, qui occasionem iurgij debuerat auferre discipulis: & qui dixerat eis: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: Et, Qui voluerit inter vos maior esse, minimus omnium sit: in adolescentem quem dilexerat, causam praebere videretur inuidiae. Vt autem sciamus Ioannem tunc fuisse puerum, manifestissime docent Ecclesiasticae historiae, quod vsque ad Traiani vixerit imperium, id est, post passionem Domini sexagesimo octavo anno dormierit: quod & nos in libro de illustribus viris breuiter perstrinximus, Petrus Apostolus est, & Ioannes Apostolus, maritus, & virgo. Sed Petrus Apostolus tantum: Ioannes & Apostolus & Euangelista, & propheta Apostolus, quia scripsit ad Ecclesias vt magister: Euangelista, quia librum Euangelij condidit: quod excepto Matthaeo, alij ex duodecim Apostolis non fecerunt. Propheta, vidit enim in Pathmos insula in qua fuerat

Ex libro D. Hieronymi de viris illustribus. Quae hic refert Hieronymus de secunda epistola Iohannis ad Paulinum in opinione refert, sed alio rum quorundam, vt isdemmet in libro de viris illustribus. in vita Papiae testatur. Nam ipse eas quoque Ioannis Apostoli esse videtur. Vide in epistola eius ad Paulinum incipiente: Frater Ambrosius, ubi haec verba ponit, Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas Apostoli septem epistolae ediderunt, tam mysticas, quae succinatas &c. Quod non est verum si secunda illa epistola Ioannis non esset. Sed & a tota Ecclesia per epistolam Io. Apostoli receptae sunt, vt patet ex multis Conciliis et dictis sanctorum. Verum vide eundem D. Hieronymum aperte hoc dicentem in epistola ad Euangelium.

Ex epistola eiusdem ad Primum virginem in Epiraphio Marcelle To. primo folio. 40.

Ex libro eiusdem primo contra Iovinianum To. 2. folio 12. Vide praestantiam virginis supra coniugium, quam multi carnales homines non possunt intelligere. Ibidem.

GG

à Deo

Habetur in opere eius in gloria plurimorum martyrum edito ca. 28. Quod anno resolutio Paulus eadem tam die qua Petrus occisus sit, a sacris alij doctoribus non tenetur, sed quod eodem propius et anno et die. 2. Habet sancti Apostoli inuocatos, habes et quod inuocatus adfuit. 3. Inuocatus ab hoc homine Paulus adest. 4. Vides verum poenitentiam non esse solum novam vitam, sed cum ea dolore de peccatis commissa.

à Domitiano principe ob Domini martyrium relegatus, Apocalypsum infinita futurorum mysteria continens. Refert autem Tertullianus, quod à Nerone missus in feruentis olei dolium, purior & vegetior exiuerit, quam intrauerit. Sed & ipsum eius Euangelium multum distat à cæteris. Matthæus quasi de homine incipit scribere: Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham: Lucas à sacerdotio Zachariæ: Marcus à prophetia Malachiæ prophetæ, & Eliaï. Primus habet faciem hominis, propter genealogiam: secundus faciem vituli, propter sacerdotium: tertius faciem leonis, propter vocem clamantis in deserto: Parate viâ Domini, rectas facite semitas eius. Ioannes verò noster, quasi aquila ad superna volat, & ad ipsum patrem peruenit dicens: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum, &c. Expoluit virginitas, quod nuptiæ scire nō poterant: & vt breui sermone multa comprehendam, doceamque cuius privilegij sit Ioannes, imò in Ioanne virginitas: à Domino virgine, mater virgo, virgini discipulo commendatur. Beatus autem Ioannes cum Ephesi moraretur vsque ad vltimâ lenocitatem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset in plura vocem verba contexere: nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc, Filii diligite alterutrum. Tandem discipuli & fratres qui aderant, tædio affecti, quod eadē semper audirent, dixerunt: Magister, quare semper hoc loqueris? Qui respondit dignâ Ioanne sententiam: Quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. Cum verò apud Antiochiam post Euodium Ignatius, Hierosolymis quoque Simeon secundus post Iacobum fratrem Domini iisdem temporibus gubernat Ecclesiam, superstes adhuc apud Asiam demorabatur ipse ille, quem amabat Dominus Iesus, Apostolus simul atque Euangelista Ioannes, Ecclesiarum quæ inibi erant gubernacula regis, post Domitiani (vt diximus) obitum regressus ex Insula. Quod quia ita se habeat, duobus fidelibus testibus approbabo. Irenæus & Clemens Alexandrinus huic veritati ascripturi: in secundo aduersus hæreses libro. Irenæus hoc modo scribens: Et omnes, inquit præbyteri testes sunt, qui in Asia Ioannem discipulum Domini viderunt, & sciunt hæc tradidisse Ioannem, qui & permansit apud eos vsque ad tempora Traiani. Item in tertio eiusdem operis libro, idem scriptor de eisdem ita testatur, Ecclesia, inquit, quæ est apud Ephesum, à Paulo quidem fundata est, à Ioanne verò ædificata, qui permansit in ea vsque ad tempora Traiani. Habes hunc testem fidelē de Apostoli temporibus contestantem. Accipe quid etiam Clemens (cuius pariter promissum testimonium) dicat, historiam quandam pernecessariam simul texens, quam nos quoque si inseramus, vtilem fore legentibus credimus. Scribit ergo hæc: Audi, inquit, fabulâ, & non fabulâ, sed rem gestam de Ioanne Apostolo, & memoriis omnium traditam. Cum post tyranni obitum de Pathmos insula Ephesum rediret, rogabatur etiam vicinas lustrare provincias, quod vel Ecclesias fundaret, in quibus non erant locis: vel in quibus erant, sacerdotibus ac ministris instrueret, secundum quod ei de vnoquoque spiritus sanctus indicasset. Cum igitur venisset ad quandam urbem haud longè positam, omnibus Ecclesiasticis solenniter adimpletis, vidit iuuenē quandam validū corpore, & vultu elegantem, sed & animis aciem nimis respicientē; ad Episcopū qui nuper fuerat ordinatus, huc, inquit, tibi summo studio commendo sub testimonio Christi & totius Ecclesie. Tum ille suscipiens, omnem se adhibiturū sicut præcipiebat, diligentiam pollicetur. Sed iterum atque iterum eadem sapius repetens, iuuenē cōmendabat attentius, & post hæc Ephesum rediit. Tū verò præbyter, in domum suam adolescentem suscepit commendatū, & cum omni diligentia enutrit, amplectitur, fouet, ad vltimum etiam baptismi gratiâ tradit. Post hæc iâ velut confidens gratiæ, qua fuerat cōmonitus, paulo indulgētius iuuenē habere cepit: sed ille vbi ætate immatura libertate potitus est, continuò per equos, quibus luxus & desidia cordi est, amare vitia, & corruptæ vitæ incendere tramitē perdocetur. Et primò quidem conuiuiorū illecebris decipitur, inde nocturnis eum furtis socij sibi participemque consciscunt: post hæc etiam ad maiora flagitia pertrahunt: cum interea sensum iuuenis formabatur, & instruebatur ad scelera. Et quia esset acer ingenio: sicut equus infrenis & validus, diris moribus obfirmatis, rectj itineris lineâ derelinquens, rectore contempto, rapido cursu totus fertur in præceps, ita succedentibus sibi malis, vt desperationem sibi quoque à Deo præstitę salutis acceperit. Deditur iam de paruis sceleribus cogitare, grandia quæque molitur: & ex integro perditioni se tradens, nullo inferior esse in flagitijs patitur. Denique illos ipsos, qui prius magistri criminum fuerant, discipulos facit, & latronum ex his turmam, quibus ipse dux & princeps violentus præseset, instituit, & cum his omni crudelitate grassatur.

Verum tempore elapso (cum rei ita poposcisset vtilitas) inuitatur iterum ad illam urbem Ioannes, & cum cætera (quorum gratia venerat) ordinasset: Age, inquit, ô Episcopo, depositū repræsentâ, quod tibi ego planè & Christus commendauius, Ecclesia teste, quam regis. At ille obstupuit, primò pecuniam putans à se reposci, quam non acceperat. Sed rursus consi-

rabat nec posse fallere Ioannem, nec quod non dedit, quærere. Hærebat ergo stupens. Quæ Ioannes hærentem videas, iuuenem illum, inquit, repeto abs te, & animam fratris. Tū grauius suspirans senior, & in lachrymas resolutus: Ille, ait, mortuus est. Quomodo, inquit, vel quali morte? Deo, ait, mortuus est, quia pessimus & flagitiosus euasit, ad vltimum etiâ atrocitatem adgressus est. Denique nunc montem quandam cum multa latronum manu occupauit. Quibus auditis Apostolus vestem continuò, qua erat indutus, scidit, & cum ingenti gestu foriens caput suum, bonum te, inquit, custodem fratris animæ dereliqui. Sed iam nunc mihi equus paratur, & dux itineris. Et confestim ab ipsa Ecclesia ascendens, concitus properabat. Cumque peruenisset ad locū, artinetur ab his latronibus, qui custodias obseruabat. At ille neque prorsus declinare vsquam nitens, ingenti tantum voce proclamabat, quia ad hoc ipsum veni, adducite mihi principem vestrū. Qui cum veniret armatus, eminus agnito Ioanne Apostolo, pudore actus, in fugam vertitur. Ille equo post eum admissio confestim insequitur fugitanti, etiam ætatis oblitus, simul & clamans: Quid fugis ô fili patrem tuum? Quid fugis inermem senem? Miser hære, noli timere, habes adhuc spem vitæ. Ego Christo rationem reddam pro te. Certè & mortem libenter pro te excipiam, sicut & Dominus excepit pro nobis, & pro tua anima dabo animâ meam. Sta tantum, & crede mihi, quia Christus me misit. At ille audiens, restitit, ac vultum demisit in terram: post hoc arma proiecit, tum deinde tremefactus flebat amarissimè, & accedentis ad se senis genibus prouoluit, gemitibus & vultibus quibus poterat satisfaciens, & vberimis lachrymarum suarum fontibus iterū baptizabatur, occultans solam dexteram suam. Apostolus verò iurandi sacramentum se ei à saluatore impetraturū veniam pollicens, simulque genibus eius prouolutus, atque ipsam dexteram, ex cuius cædis conscientia torquebatur, tanquam iam per penitentiam purgatam deosculans, ad Ecclesiam reuocat, & indefinenter pro eo orationes profundens, & cum ipso pariter ducens crebra ieiunia, indulgentiâ deo, quâ ei pollicitus fuerat, expetebat. Sed & va-

4. Vides hic quod crebra ieiunia faciunt ad expetendam veniam ingentium peccatorum. Quid ad hoc dicis hereticè!

Eiusdem cap. 143

Age iam etiam huius Apostoli quæ sint scripta, quæ in autoritate habeantur, cū his pariter explicemus. Est igitur primo Euangelij nominis ipsius, quod in omni orbe personuit. Quod autè post cætera tria Euangelia quarto à veteribus statutū est loco, hæc erit ratio. Venerabiles & verè Deo digni Apostoli Christi, cum essent in omnibus puritate vitæ & animi virtutibus clari, non magnipendebant sermonis ornatū: quippe in quibus anima erat diuinis ornata virtutibus, simul & signorū gratia quæ eis à Domino nostro Iesu Christo concessa fuerat: qua confidenter, non in sua fortis humanæ sapientiæ tradiderunt, paruiducens plures libros condere, quod huicsemodi prædicationis assertio, non argumento humani sermonis, sed ad stipulatione diuinæ virtutis indigeat. Denique Paulus, qui inter omnes Apostolos eruditior etiam in verbis videtur, & in sensibus præpotens, non amplius quam paruum epistolarum suarum corpus reliquit, qui vtiq; immensa cōtineret intra se atque innumera sacramenta, vt pote qui etiâ vsque ad tertium cœli raptus quæ gererentur inspexerat, & in ipsum quoque Deo dignū paradysum adductus, audierat ibi ineffabilia verba, & doctrinâ (quæcumque illa mihi est) huic corporeus, siue incorporeus, illius interim scholæ discipulus effectus, exceperat. Sed & reliqui Domini ac Saluatoris nostri discipuli, nō solum ex illis duodecim, sed & si qui extra hunc numerū, de se hola tamē Dñi & saluatoris nostri, sermonē aliquē, diuinitus inspirati, memoriæ reliquerūt, breuē hunc, & succinctū per omnia esse voluerūt. Igitur ex ipsis discipulis Domini, Mattheus tantummodò & Ioannes ad scribendū appulisse animū traduntur, necessitate quadâ in hoc ipsum prouocati. Matthæus enim primò Hebræis prædicauerat. Verū cum pararet transire ad græcos, patria lingua scripturâ cōposuit, & ea quæ prædicauerat comprehendens, dereliquit his ad memoriâ à quibus proficisceretur, vt genibus prædicaret. Post hunc Lucæ & Marci scriptura Euangelica secundū eas causas, quas superius diximus, editur. Ioannē verò tradunt vsque ad vltimū penē vitæ suę tempus, absque vilius scripturę indicis Euangelium predicasse. Sed eum horum trium Euangeliorum, etiam ad ipsum notitiâ peruenisset, probasse quidem dicitur fidem & veritatem dictorū, deesse tamen vidit aliqua, & ea maximè, quæ primo prædicationis suę tempore Dominus gesserat. Certū enim est, quod in superioribus tribus Euangelij hæc videntur sola contineri, quæ in eo gesta sunt anno

3 Nota hæc loquendi modū. Fabulam & non fabulam. Vult enim te docere quod sit vera historia. Quò ergo fabula est, & non fabula? Fabula quidem est, quia historia continens veritatē, prout ipsomet immediate præmittit, a fando dicta, quo loquendi modo vtiur etiam Hiero. in epistola ad Philemonē. Nō fabula autē, quia nō est res mendacisio conficta, quod præcipue significat hæc vox fabula. Veldici potestideo fabulam appellatū, quod eā talē singulis esse putat, quæ tamē hic præterit gōstā & vōtam esse asserit.

quo Ioannes Baptista vel inclusus est in carcerem, vel punicus. Deniq; si obserues, statim in initij narrationis posteaquam refert Mattheus de quadraginta diebus ieiunio, & de tentatione eius, continuo subiicit, dicens: Audiens autem quia Ioannes traditus est, discessit de Iudaea, & venit in Galileam. Sed & Marcus similiter, posteaquam (inquit) traditus est Ioannes, venit Iesus in Galileam. Lucas vero etiam priusquam incipiat aliquid de actibus referre Iesu, dicit: Quia adiecit Herodes super omnia mala quae gesserat, & conclusit Ioannem in carcerem. Quia (inquam) ab his haec videbantur omnia, rogatus dicitur Ioannes Apostolus, ut ea quae praeterierant priores ante traditionem Ioannis, Saluatoris gesta conscriberet. Et ideo dicit in Euangelio suo: Hoc fecit initium signorum Iesus, Et iterum in alio loco indicat, dicens: Nondum enim Ioannes erat missus in carcerem. Ex quibus constat, quod ea quae, antequam Ioannes traderetur, a Iesu fuerant gesta describit. Et ideo si quis hoc diligentius consideret, euidenter inueniet, non sibi Euangelia difsonare, sed alterius temporis gesta esse quae scribit Ioannes, alterius vero quae caeteri. Vnde quia natiuitate secundum carnem Saluatoris, vel Mattheus, vel Lucae descripserant, reuertit hoc Ioannes, & a Theologia atque ab ipsa eius diuinitate sumit exordium. Quae pars sine dubio ipsi velut eximio per spiritum sanctum referuata est. Haec etiam de Ioannis Euangelio dicta sunt. Notum esse noui vestre fraternitati, qui sit ille discipulus quem diligebat Iesus, Ioannes videlicet ipse, qui hoc scripsit Euangelium, atque ideo suam personam maluit iudicis rerum accidentium, quam proprio designare vocabulo. Diligebat enim eum Iesus, non exceptis caeteris singulariter solum, sed praeter caeteris quos diligebat, familiarius unum: quem specialis praerogatiua castitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Omnes quippe se diligere probat, quibus ante passionem loquitur: sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos, Manete in dilectione mea. Sed hunc praeter omnibus diligit, qui virgo electus ab ipso, virgo in aeternum permansit: Tradunt namque historiae, quod eum de nuptiis volentem nubere vocauerit, & propterea quae a carnali voluptate retraxerat, potiore sui amoris dulcedine donauit. Denique moriturus in cruce matrem suam ei commendauit, ut virginem virgo seruarat, & ipse post mortem ac resurrectionem caelos ascendente, non deesset eius generici filius, cuius casta vita castis eius ceteris obsequiis.

Ponit & aliud suae personae beatus Ioannes indicium, subiungens. Qui & recubuit in cena super pectus eius, & dixit: Domine quis est qui tradet te? Hoc quomodo gestum sit, superiora huius Euangelij loca plenius ostendunt, quia videlicet in cena quam vltimam ante passionem cum discipulis Saluator habuit, in qua eorum pedes lauit, & eorum corpora ac sanguinis sui tradidit mysteria celebranda, discipulus ille quem diligebat, super pectus eius recubuit, & cum dixisset eis: Amem dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet, respondit ille discipulus, inuenit Petro, vt interrogaret, & diceret ei, Domine quis est? ait Dominus, Ille est, cui inuenit panem porrexero. Quod autem discipulus ille supra pectus magistri recubuit, non praesentis solummodo dilectionis, sed futuri erat signum mysterij. Figurabatur etenim iam tunc Euangelium, quod idem discipulus erat scripturus, verius atque altius caeteris sacrae scripturae paginis arcana diuinae maiestatis esse comprehensurum. Quia enim in pectore Iesu sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi, merito supra pectus eius recubebat, quem maiore caeteris sapientiae & scientiae singularis munere donat. Caeteros quippe Euangelistas nouimus plura de miraculis Saluatoris nostri, pauca de diuinitate loquutos: Ioannes autem per pauca scribens de humanis actibus, potius se exponendis diuinae naturae indidit arcanis, patenter insinuans, quanta de pectore Iesu fluente doctrinae caelestis (quae nobis eructaret) hauserit. Et paulo post: Et non dixit ei Iesus, quia non moritur: Sed sic volo eum manere donec veniam, quid ad te? Non ergo putandum, quia discipulus ille non sit mortuus in carne, quia nec Dominus hoc de illo futurum praedixit: Et Psalmista ait, quis est homo qui viuunt, & non videbit mortem? Sed potius ita intelligendum, quod caeteris Christi discipulis per passionem consummatis, ipse in pace Ecclesiae aduentu suae vocationis expectauerit. Et hoc est quod Dominus ait: Sic eum volo manere donec veniam, non quia & ipse multos ante labores pro Domino pressuraturus, maiorum non tolerauerit, sed quia vltimum in pace sensum finierit, utpote in Ecclesiis Christi per Asiam, quae regebat, iam longe lateque fundatis. Nam & in actibus Apostolorum cum caeteris Apostolis flagellatus inuenitur, quando ibat gaudentes a conspectu Concilij, quonia digni habitus sunt pro nomine Iesu contumelia pati. Et a Domitiano Caesare in seruicium olei doliu missus in Ecclesiastica narratur historia, ex quo tamen diuina se protegente gratia, tam intactus exierat, quam fuerat a corruptione concupiscentiae carnalis extraneus. Nec multo post ab eodem principe propter insuperabilem euangelizandi constantiam, in Pathmos Insulam exilio relegatur, ubi humano licet destitutus solatio, diuinae tamen visionis & allocutionis meruit crebra consolatione reuerari. Denique ibidem Apocalypsim quam ei Dominus de statu Ecclesiae praesenti vel futuro reuelauit, sua manu conscripsit. Vnde constat, promissionem sic manendi donec veniret Dominus, non

Ex venerabili Beato in homilia Euangelij, dixit Iesus Petro, Sequere me.

non eo pertinere, quod sine labore certaminis victurus esset in mundo, sed illud potius, quod sine dolore passionis transiret in mundo. Sicut enim in Patrum literis inuenimus, cum longo contactu senio, sciret imminere sibi diem recessus sui, conuocatis discipulis suis, post monita exhortationum, ac missarum celebrationem, vltimum eis vale fecit. Deinde deicens in desolatum sepulturae suae locum, facta oratione, appositus ad patres suos, tam liber a dolore mortis, quam a corruptione carnis inuenitur alienus. Atque ita completa est veridica Saluatoris sententia: quia sic eum voluerit manere, donec ipse veniret, Et in continentibus subditur: Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec, & scimus quia verum est testimonium eius. Iam manifeste beatus Ioannes suam personam designat ex officio, quam designare vitat ex vocabulo. Non autem praeterguntur intuendum quod dicitur: Qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec. Perhibuit quippe testimonium verbo Dei praedicando, perhibuit scribendo, perhibuit denique eadem quae scripserat docendo, perhibuit etiam nunc Euangelium quod scripsit, Ecclesiis legendum pandendo. Siquidem a tempore dominicae passionis, resurrectionis, & ascensionis in caelum, vsque ad vltima Domitiani principis tempora, per annos circiter, lxx. abique vltimo Nerone Christianorum persecutor extitit, in exilium missus est, irrumpentes in Ecclesiam haeretici quasi in destituta pastore ouilia lupi, Marcio, & Chirintho, & Hebion, caeterisque Antichristi, qui Christum ante Mariam negabant, simplicitate fidei Euangelice peruersa maculae doctrina. Sed dum ipse post occisionem Domitiani, permittente pio principe Nerua rediret Ephesum, compellus est ab omnibus penes tunc Asiae Episcopos, & multarum Ecclesiarum legationibus, de coaeterna patri diuinitate Christi altius facere sermonem, eo quod in triu Euangelistis scriptis, videlicet Matthei, Marci, & Lucae, de eius humanitate, ac de his quae per hominem gessit, sufficiens sibi viderentur habere testimonium. Quod ille non se aliter esse facturum respondit, nisi indictio ieiunio & omnes in commune Dominum precarentur, vt illo digna scribere posset. Et hoc ita patratro instructus reuelatione, ac spiritu sancti gratia inebriatus, omnes haeticorum tenebras potestate facta, subito veritatis luce dispulit. In principio (inquit) erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Similemque initium totum sermonem sui cursum faciens, Dominum nostrum Iesum Christum sicut verum hominem, verum ex homine temporaliter factum, ita etiam verum Deum, verum ex Deo patre eternaliter natum & cum spiritu sancto semper assistentem, clarissima assertionem perducit, imo omnia diuinae veritatis & verae diuinitatis, quantum alteri mortali nulli licuit, arcana reuelauit. Et hoc virgini priuilegium recte seruabatur, vt in seruanda verbi incorruptibilis sacramenta, ipse incorrupto non solum corde, sed & corpore prodiret. De cuius doctorum veritate qui sit nemini ambigendum, ipse quoque curauit ostendere, qui cum dixisset: Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec: continuo subiicit, & ait: Et scimus quia verum est testimonium eius. Quia ergo & nos cum caeteris fidelibus scimus quia verum est testimonium eius, curam per omnia o recta fide intelligendo, recta operatione exercendo quae docuit, ad dona sempiterna quae promissit, peruenire per Dominum nostrum Iesum Christum, qui viuunt & regnant cum Deo, &c.

Et hoc in loco generale indixit unum Ioannes Apostolus pro impetris ad a Deo gratia digne scribere Euangelium. Non ergo humana traditio ieiunij, non res superstitiosa, non iuuuili ad promerendum aliquid a Deo, ut somniant modo aliqui male sentientes. Recta fide in religione, erecta operatione exercendo quae docuit Ioannes, perueniemus ad dona sempiterna quae promissit. Non ergo iussit tantum ea credere, vt docent Antichristi nostri.

ITEM VITA ADHVC ALIA BEATI

Ioannis Apostoli & Euangelistae, Apud Simeonem Metaphrastem.



VAM parum absit homo ab Angelis, quodque ipsi possibile sit vna cum illis versari, viciniorque assistere, imo etiam Deum imitari possit, quodque multo maius est, filius illius iuxta gratiam effici, ostendit praeter omnibus magnus hic Euangelista, & Apostolus, matre quidem virgine ditatus, dignus autem habitus, qui Christi frater vocaretur, ipsique factus socius & particeps arcanorum. Verum ipsamet diuina oracula voce maxima praedicant Dei in seipso magnalia. Attamen id manifestus sermo nobis explicabit. Hic enim verbi vox, filius tonitruum, vniuersum praedicatione comprehendens orbem: & quod omnium maius est, solumque in se sufficiens, dilectus ab ipso Christo meo, patriam quidem non habuit ciuitatem aliquam, sed ex vili quodam pago, & abiecta regione natus est. Confirmant hunc sermonem Scribae dicentes: Prophetam ex Galilaea non surrexisset. Confirmat & ille verum Israelita contendens, nullum bonum esse posse a Nazareth. Ex hac igitur hic, & ex tali tantus sacerdos, veluti ramus quidam productus: patre quoque conformiter ad patriam abiectus, & obscurus, nempe piscatore ac paupere. Et hic quidem puerilem iam aetatem egressus erat; porro pater filium ad idem officium assumit, piscatoriae artis haereditatem ipsum efficiens. Artis itaque socius erat filius patri, & familiaris

Habetur in eodem monitione libri Apocalypsis.



ac domestica erat vtrique paupertas. Quid enim pauperius & abiectius dicere quispiam poterit, quam sint piscatores quorum hic vnus erat præceptor veritatis, ac præceptor. Quodq; maius est ad abiectionis demonstrationem, non in mari piscabatur, sed in breui quodam lacu vnâ cum patre & fratre Jacobo versabatur, rupta sarcinis retia (quod & ipsum extremâ paupertatis erat) ac manuum artificio consolans necessariorum indigentiam. Itaque Græcancæ disciplinæ ne in modico quidem particeps erat, cuius rei testis est diuus Lucas, qui ipsum idiotam vocat, & alienum à literis. Vnum hoc solum habebat insigne quo agnosceretur, & bonum hoc vinculum à patribus trahebat, nempe pietatem. Vbi autem ymbraticæ nebulae eleuatae sunt, & ea quæ figurarum erant, transire in veritatem cœperunt: & tu Domine qui singularim finxisti corda nostra, non dispersisti testamentum tuum, quod nobiscum pactum erat, sed videns vidisti afflictionem Israel: & non exutus diuinitate propter nos factus es id quod nos, sine peccato, & throno patris non relicto, virginem inhabitasti propter me, vt ego cœlos inhabitarem, & ex veteri casu reuocatus, & liber à peccato, ac primam adoptionem suscipiens: oportuit sanè esse & discipulos, qui mysterio dispensationis ministrarent. Tunc quidem vocatur Andreas & Petrus: aduocatur autem & hic, qui circa pisces, & retia, ac lacus versabatur; & iussus verbi voce vt hominum piscator constitueretur, protinus patre, scaphaque relicto, ei qui se vocabat adiungitur: & terreno homine exiit propter cœlestem, ac piscationem animarum transmutatus addiscit, & præceptoris vestigia secutus inimicos diligit, persequentes benedicit. Vt quæ vno verbo abfoluam, in huius lege exactè instruitur, talemque naturæ præceptorem similem demonstrat disciplinam: & ascensiones in corde disponens, discipulus familiarissimus, ac præceptor maxime Theologus efficitur: omnes sensus moderatur, familiaris omnino virginitati efficitur, tali vtendo alimèti ratione, vt summa parsimonia 7 vtere dimittat postea, sacrumq; corpus vt subsisteret conferuare. Hinc etiam virginitas appellatione dicitur, 8 & amicus eius qui imperium tenet, efficitur, magis autem & ipsum habet in seipso loquentem: & rursum ab eo audit, quæ ille à patre audierat: cum quæ in montem ascenderet, ipse vnâ conscendit, ac dignus habetur visione admiranda, & maiori quam dici possit, ipsam verbi diuinitatem denudatam intuitus, & cœlestem audiuit vocem, qua dilectum filium declarat pater, ac veteri testamento præponit Euangelium. Decens ac honorifica cœna subsequitur, & ne tunc, quidem Ioannes relinquatur. Deinde cum Petro opus esset discere quisnam is esset, qui horrendam illam prodicionem paraturus, nec ipse auerteret interrogare, quamquam primas teneret 9 in choro discipulorum, Ioanni hoc committit. Noueræ enim id quod Christus erat apud ipsum, hoc Ioannem esse apud Christum: & quod ipse quidem diligeret, ille autem dilectus esset. Et vide quanta accedat ad ipsi libertas loquendi. Neque enim vulgari modo interrogaret, neque primum excusans quod metu accederet, sed sciens quanto ipsum amore prosequeretur, sedenti adhæret præceptor, & in huius pectus recumbens, ait: Domine quis est qui tradit te? Ille autè libenti etiam animo accipit quod ille fecerat, & quasi opportunè fuerit liberè locutus gratum habet. Ex eo enim, quod protinus questionem soluat, ac pane designat proditorem, significat se non ægrè ferre eam libertatem. Itaque hinc etiam manifestum est, quod cathedram quam proximè Christum cum fratre petiuit, non gloriæ sed Christi amore petiuerit, & quod noller hic alium esse sibi dilecto viciniorè. Condemnatur Iesus, & adest Ioannes, ac ad atrium Pontificis, cum notus esset Pontifici, vnâ congregitur, loquiturq; ostiaræ, & Petrum præ foribus stantem introducit. Imminet tempus salutaris passionis, & verbum permanet vt procedat ad patrem, ac Ioannes cum matre adstat cruci, materq; audit à filio ac suo conditore: Ecce filius tuus dilectus: & rursum hic: Ecce mater tua. Ab hoc igitur tempore virgo hic mente 10 & corpore, matrem ac virginem sibi vendicat: nec multo post Christum qui resurrexerat, videt, vidensq; agnoscit, & cum Petro ad sepulchrū venit, ac prior præcurrit, & postquam sepulchralia vidit, spiritus inflatione suscipit, cuiq; donis datur, ac diuinis manibus consecratur vniuersi orbis Apostolus. Quoniam autem præceptorem audiuerat alias quoq; oues habere, quæ licet ex hoc non essent ouili, oportet tamen & illas congregari, & ab eodem regi pastore fieriq; vnum ouile, & eas rectè ac liberè ipsum sequi, neque aliena fistula rapi, & dispergi, ac corrumpi: Hæc, quanti æquum est, anxie curat, & in iter ad hoc mittitur, vt dispersas oues in vnum congregaret, & eam quæ errasset fistula veritatis reuocaret, ac sub vno vero pastore ouile repararet: si quis duram ac repugnantem haberet animam, hoc eodem igne succulentam redditurus ac teneram. Vnderelicta Palæstina, in Asiam proficiscitur. Cumque ea, quæ ipsam concernebant, rectè disposuisset, Ioniam occupat, ac Ephesum aggreditur, vbi plures ac crudeliores feræ erant. & talia, quæ periculo quouis longè periculosiora essent. Et primum quidem templum Amazonum ipsis idolis consecratum vna prece subuertit, ac veluti plateæ lutum diruit. Deinde sacrificiorum, qui à sacrificiorum appellatione cognomen sortiti sunt, hos quidem sermonibus, illos autem

7 Patrocinia sa-  
uet virginitatis.  
8 Ioannes virgini-  
tatis appellatione  
dicitur, et amicum  
se efficitur.

9 Petrus primas  
tenebat in choro  
Apostolorum.

10 Ioannes virgo  
mitte et corpore.

autem signis, rationibus, ac necessitatibus transfert ab errore: & huiusmodi exuberantibus modis efficit vt transmutentur ad discendam pietatem, & ipsi etiam auijs constituentur deinceps veritatis duces ac præceptores. Ac ita partim quidem alios obiurgando, partim vero quæ conueniunt etiam admonendo, omnibusque omnia factus in sorte eorum qui salui sunt, emnes pellit: vt hinc factum cognosceretur, quod à Paulo dictum est: Vbi abundauit iniquitas, ibi superabundauit & gratia. Verum maligno illi non dabatur inter hæc requies. Certè oculis inuidis intuitus pietatem adeo succreclere, cognita huius rei causa, omnem aduersus illum mouet lapidem. Quid ergo sumit consilij? Domitianum Vespasiani filium ingressus, qui post Titum obrinuit imperium, cum illo aduersus pietatem decernit. Ante omnia autem Ioannem qui robur vniuersorum erat, tollere conatur: statimque ipsum ab Asia ducit ad Europam, & in exilium relegat, quemadmodum insequens sermo manifestare poterit. Vbi enim in conspectum Imperatoris venisset, & quis, & vnde ortus esset, quamque profiteretur religionem, & quemnam diceret esse venturum, interrogatus esset: Ioannem quidem se vocatum esse, & à Iudæorum genere prodijisse, ac sodalitiij Christianorum esse respondet, se autem annunciare hunc esse venturum, cuius thronus veluti luna præparatus ac perfectus esset in seculum. Vbi autem dixisset Imperator: Et quibus modis hæc confirmare poteris? Neque enim hæc sufficientia sunt ad faciendam fidem eorum, de quibus non est in promptu demonstratio. Morbi protinus (ô ineffabilem Domine tuam potentiam) & dæmoniorum legiones pelluntur: reuiuiscunt autem mortui, iussu sequendo velocius quam viuentes. Quibus ô Rex (aiunt Ioannem dixisse) ne dubites, ab his quæ apparent, coniecturam faciens eorum quæ manifesta non sunt. Porro quæ de Saturno, & Ioue, ceterisque dijs vestris feruntur, nisi sufficientes essent, qui ante nos demonstrassent, vtique & ego facile ostenderem nihil esse, sed plena potius ingenti vituperio, risuque, ac dementia. Verum enimvero deceptionis saluagine abiecta, satiari potius fonte potabili ac dulcissimo. Hunc autè stupore simul & ira correptum aiunt, hinc quidem ob portenta abiipso paraeta, illinc verò ob id quod Deos suos callumaretur. Itaque ad sermonis splendorem non accessit ob tenebrarum quæ in eius corde erant erasitiam. Quod autem hunc non occiderit, dictus ad Petrum sermo prohibuit, puta: si eum velim manere donec veniam, quid ad te? Sed virum perpetuo exilio condemnauit in vnâ Sporadam insularum relegans (Pathmos huic nomen erat) cum olim apud Romanos æquaretur morti exilium. Ductus est igitur ad exilij terminum magnus Apostolus, & insulam apprehendit. Non longo postmodum tempore insulares seruatorem ac patronum ducunt tonitruum filium, & ad æquitatè transeunt, seseque ad pietatem componunt. Itaque cum hic esset Apostolus, & admirandus Dionysius fermè iam nonaginta esset annorum, ex Athenis scribit ei in hunc modum: Tuam saluto sacram animam dilecte, & erit mihi id peculiarius præ multis. Salue igitur verè Christo dilecte. Consequenter autem etiam hæc addidit: Quid admirandū si Christus verum loquatur? & iniqui discipulos è ciuitatibus expellant? ipsi sibi ipsi condigna distribuentes, & execrandi à sanctis se segregantes ac separantes? Deinde etiam ad ipsum finem Epistolæ hæc de futuris subscribit: Omnino enim fide dignus sum, inquit, vt qui à Deo dedicerim, quæ decreta sunt, vt tibi contingant, & dico etiam quod liberandus sis è custodia, qua in Pathmo seruaris, & in Asiaticam terram reuersurus, ibique facturus: boni Dei imitator, & his qui te sequentur, traditiones. Sed hæc quidem postmodum suo tempore contigerunt, ac terminum accepit vaticinium, (quemadmodum in sequentibus sermo manifestare poterit) cum iam Dionysius sub Domitiano pro Christo vitam martyrio finisset. Quæ sunt autem facta post hæc Domitiano ex hominibus sublato, Nerua in Imperio succedit, & condemnatis in exilium tanquam benignus & humanus donat reuocationem. Nec multo post tempore Traianus sceptrum Romanæ suscipit, & consecutiue humanum confirmat edictum, reuocans eos qui in exilio erant. Venerunt ergo & in Pathmon Imperatoris edicta, venit & ad Ioannem reuocatio. Et ille quidem decreuit navigare in Ephesum: Porro qui in Insula erant dicebant, ne se desereret, sed apud ipsos permaneret, non aliter quam qui ferre non possunt, vt à pio patre derelinquantur. Hinc autem lamenta, luctus, ac lachrymæ. Quis, inquit, nobis tuum explebit ordinem? Cui verò tali patri ac pastoris subiecti esse poterimus? Quid desiderij, quid flammæ ex ipso procedentis, solatium efficiemus? Quum autem persuadere non possent, dum supplicarent, vt virum apud se retinerent, secundæ fuit supplicationis initium, & secundas rursum faciunt petitiones, ne totum seipsum auferret, neque vniuersa tristitiæ mole eos offunderet, sed vel pro re ymbram, suos, inquam, sermones pro se apud ipsos relinqueret, ac mysterium, quod apud nos factum est, vniuersæ dispensationis Christi describeret. Cedit igitur illorum petitioni, imò cedit potius paternis visceribus, quibus hic erga ipsos vtebatur, præsertim cum superna prouidentia ita disposuisset multorum salutem ac Euangelij prædicationem. Et primum quidem ipse ieiunium sibi in-

11 Ecce traditio-  
nes Ioannis à ppe  
soli.

22 *Ioannes ante  
quam Euangelium  
scriberet, genera-  
le iudicium ieiunium,  
ut gratiam digne  
scribendi a Deo  
obtineret.*

sibi imperat: Ieiunus ipse, ac propemodam corpore exhaustus, aliique hoc ipsum constituit, ac abstinentiam a malis, & hos quidem in tali quiete relinquit. Cæterum vnum quendam è septem se sequi iubet (Prochorus hic erat) ut ipse quidem ea quæ à Deo essent, iste autem quæ ab ipso, notaret. Porro ipse montis verticem capiebat, & more Samuelis quidem reclus eriguit, sicut Moyses autem manibus eleuatis effiguratur, & mentem à sensibus abstractam totam refert in id quod exoptat. Quid ergo hinc secutum est? Horrenda tonitrua, & terroris, ac fulgura continuè vehementi fragore elisa, & repente effulgentia: quorum si quis imagines ac figuras dixerit ea, quæ multò antea sub Moysè contigerant, quando Deo aderat, & ab eo tabulas accipiebat, nequaquam à veritate aberrauerit. At Prochorus interim pronus quidem, & velut exanimis non forebat inter huiusmodi versari spectacula, ipse verò stat imperterritus, cum charitas procul abieciisset timorem. Ad extremum tonitru in vocem exprimitur, ac dilucidè resonat: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Prochorus, qui diuina institutione proximus erat, lumen quidem videbat, quamquam subtremitus, porro neminem audiebat, quia neque hi, qui cum Paulo & Moysè quondam erant, eos audierunt, qui illos in sacris instituebant. Lingua tonitru Theologus est. Et sacrum rerum discipulus, represso paululum timore, subtremita manu quæ inde sumpta sunt exarat, donec perfectum est Euangelium. Denique cedunt pauperes, ac terrenis reuelantur cælestia. Tandem etiam à monte descendit Ioannes, nouam legem sibi creditam habens, quemadmodum olim tabulas Moyses Dei inspector, illamque ferens dat his qui petierant. Ita ergo vbi nouam legem quam acceperat, illis tradidisset, ipse vi sanè & inuitis quidem insularibus, nauigabat tamen Ephesum versus. Porro illi veluti qui oculorum cæcitate longo tempore detinentur, si quando possint morbum repellere, longè iucundius solem intuentur, ita & Ephesij recipientes Christi dilectum, quodam etiam modo desiderabilius quam prius afficiuntur. Quid autem ille? Quamquam vehementer fuisset frequenter fatigatus, non dat oculis somnum, nec palpebris dormitationem, nec requiem temporibus, sed populum quidem exhortatur, aduersus autem incredulos zelum ostendit. Errore supplantatos reducit ad veritatem, seras arcer, quæ post suum discessum impudenter in ouile se ingressæ erant, ac gregem reuocat. Ita dispositis his quæ circa Ephesum erant, ad propinquas gentes discedit, hic quidem Episcopos constituturus, illic verò integras quoque docturas Ecclesiæ spiritu obsignari. Verum me huc sermonis progressum, factum illud animæ generosæ ac humanæ occupat, quod etiam altius repetens (veluti narrat Clemens ille Alexandrinæ Ecclesiæ præbyter, vir & in aliis admirandus, & eloquentia sanè laudabilis in sermone: Quis diues saluus fiat) retexam. Quum enim peruenisset Ioannes post reditum ex Pathmo ad quandam vicinarum ciuitatum, cuius etiam appellationem nonnulli dicunt, & fratres qui in hac erant, opportunè recreasset, quendam ibi adolescentem reperit magnitudine mediocrem, aspectu ciuilem: cumque perspicaci spiritus efficacia generositate animæ illius, ac morum liberalitatem obseruasset, benedictiones dat adolescenti, & sufficienter ipsum inuigilat, ac excitat. Quoniam autem iam discessurus erat, & aliud accessurus, ut & terram prædicatione, & mare, ac insulas accederet, ciuitatis Episcopo adolescentem in Ecclesia coram Christo teste commendat, vbi multa de illius disciplina & educatione præcepisset. Ille verò prompto suscepit animo, pollicitus multa quoque se adiecturum in cura circa adolescentem. Deinde ille quidem Ephesum discedit, hic autem assumptum in domum adolescentem albat, instruebat, curam eius habebat, tandem etiam baptizauit. Porro vbi Domini signaculum, nempe sursum munimentum ipsi addidisset, deinceps custodia liberum esse dimisit. Ad hunc autem, qui ante tempus remissionem acceperat, subeunt nonnulli coætanei, effrenes ac indisciplinati in cupiditatibus. Et primum quidem adolescentem ad vitia persuasibilem, pretiosus conuiuijs ac mensis sibi conciliant. Quæ autem hinc sequuta sunt? Facilis enim ac procliuus est via, quæ ducit ad vitia, & eum, qui primum eius attigit gradum, facile admodum est per omnem æqualitatem detrahi protinus vsque ad extremum. Hac via dum etiam nocte ad furta accederent, adolescentem vnâ protrahunt. Ille verò iam amore latrocinij succensus, & spe diuitiarum cupiditatem exacuens, nihil iam meditabatur quod esset exiguum, propter naturæ ac indolis generositatem. Denique etiam latronum sodalitatem his qui secum erant, demonstrat, atque hic latronum princeps, primusque raptor erat vehementissimus. Post hæc verò vbi Ioannes rursum ad eam ciuitatem remeasset, cæteris, propter quæ eò venerat, dispositis, ut æquum erat: age sanè, inquit ad Episcopum, depositum nobis reddè, quod ego & Christus loco testis in Ecclesia apud te deposuimus. At ille cum existimaret pecunias esse quæ repeterentur, primum quidem obstupuit, cum sibi non esset conscius, se id quod repeteretur, accepisse, & neque crederet posse fieri repetitionem ab ea, quæ non haberet, neque Ioanni non credere. Vbi autem dixisset: Adolescentem repeto, & fratris animam,

nam intimius suspirans fenex ardentiori spiritu, ac sublachrymatione miseriam indicans: Ille, inquit, mortuus est. Porro interrogatus quando, & quomodo, quæue morte: Deo, inquit, mortuus est, cum latrocinium exercere elegerit, & montem loco Ecclesiæ inhabitare, perditorum conseruationem amplexus potius quam nostram erga ipsum sollicitudinem ac curam. At ille ob hoc dolore vehementi oppressus: Re vera, inquit, egregium te custodem animæ fratris reliqui: verum equus iam adsit, ac viæ ductor mihi detur. Statimque consensu equo totas laxabat habenas, minorem esse existimans equi velocitatem pro sua festinatione. Iamque monte apprehenso, à latronum custodia, nihil deprecans, neque fugiens capitur. Et in hoc, inquit, veni: itaque ad principem vestrum me ducite. Porro vbi ille hunc esse ipsum Ioannem cognouit: certè pudore suffusus fugit. At hic obliuioni tradita senectute, ac morio-ne, quæ mundum consequi solet, persequitur. Deinde magna quadam grauique voce clamast: Quid, inquit, sili fugis me patrem tuum? meam reuerere canicem, ac floris ætatis tuæ misere: adhuc tibi spes vitæ relinquitur: ego pro te ratione reddam: Consiste in loco sili, Christus me misit ad te. Hæc cum audisset adolescens, primum quidè constitit, terræ pavimentum intentis oculis intuens, præ pudore oculos non potens sursum erigere. Deinde proiectis in terram armis miserabili quodam modo cum magno dolore eiulatur, ac venientem amplexatur senem, propter gemitus quidem efficiens ne fletibus dignus esset: Propter lachrymas verò ne vel lamentis, solam occultat dexteram: verebatur enim & hanc ipsi porrigere, quam tot sceleribus ac latrocinijis scædauerat. Porro ille veluti pater vehementi amore visceribus fauciat, spondet veniam, misericordem pollicetur iudicem, & apprehensa dextera, deosculatur, & ad Ecclesiam reducit adolescentem. Deinde abundanti vteus oratione, perseverat ieiunij annitens, & adolescentis animam varijs sermonum cantilenis velut vnguentis quibusdam delinens, non prius abcessit, quam hunc priori sanitate donaret, magnum quoddam vitæ relinquens exemplum ad penitentiam. Et hoc quidem tale est, & adeo dignum quod non occultetur. Porro illud longè maius est, longeque magis admirandum, & ex eadem benigna illa anima compassionem simul & potentiam ostendens. Dicitur enim quidam fidelis eo tempore, qui prius vitæ necessaria sufficienter habuerat, nec aliqua presus fuerat indigentia, ad extremam inopiam postmodum recidisse, ut & debitorum multitudinem circumuallaretur, & innumeris fœnerationibus suspectus esset, ac velut fera quædam at tergo sagaciter inuestigaretur ab illis & inquireretur, ac in ipsarum rerum necessariorum inopiam vagaretur. At enim cum pudore, quem ob fœneratorum exactiones miserè sustinebat, iam etiam necessitatem ex indigentia non ferens homo, ad mortem decreuit confugere, idque conabatur, ut hæc quanto citius ad se veniret, si fortè hinc & egestatem, & debitorum multitudinem dissolueret. Verum quoniam hæc vltro non veniebat, compendiosam viam ad hanc inuenit, & quem tunc peritissimum esse sciebat conficiendis venenis, ac præstigatorè, cultu Hebræum, hunc accessit, eique reuelat quid in animo haberet, ac orat eum ut qui possit sibi auxilio esse in eo, quod mente conceperat, & suæ mortis fieri pariceps. Atque hic confestim promptus inuenitur minister, ac venenum illi tradit, vitæque subuersionem consulit. Porro miser ille, accepto veneno, domum redit. Cum varijs autem luctans cogitationibus curisque duplicibus anxius, & nunc quidem præsentibus delectationibus, huiusque vitæ concupiscentia allectus: nunc verò fœneratorum multitudinem, aliasque ex indigentia procedentes molestias considerans, medius stabat inter extremam consilij inopiã. Si quidem cum ad dulem hanc lucem respiciebat, venenum respuebat: quando verò ad circumstantem vndique egestatem, animoque insidentem anxietatè, ausum sumebat aduersus mortem, victus tamen est à necessitate: & ut hinc liberaretur à molestijs, elegit ab ipsa vitæ libera-ri. Deniq; in suo veneno, sumptoque extremis digitis craterè, quandoquidè animus ad id non accedebat, sed timidè admodum se habebat, intusque sibi cor continuè palpitabat. Tandè crucis signaculo Christiani confueto venenum consignat, statimque vbi clausis oculis bibisset, (ò magnam, ac admirandam Christi tuam potentiam) illæsus permanit, eruce veneno suâ tollente vim. Cum autem simili rursum necessitate opprimeretur, & ab ipsis creditoribus obfideretur, animamque haberet priori oppressam inopia, & quæ omnimodo quæreret è præsentibus liberationem, labefactabatur tamen ad sumendum alterum venenum, & ad mortem accedere recusabat. Verum cum è præsentibus non liberaretur difficultatibus, grauius esse malum iudicans iterata etiam morte, accedit ad veneficum, rursumque ab illo poscit aliud pharmacum, ut malum malo mederetur, cum id quod prius acceperat, nihil ad id quod necesse erat, tulisset auxilij, vtpote sua natura illud vincente. Nam id impedimentum fuisse veneni efficaciam demens dicebat, non intelligens crucem fuisse, quæ hinc mortem abstulisset, quæ etiam antea serpentem longè hoc veneno potentiorè sustulerat. Itaque præstigator illo ac veneficus, & ipse pharmaci debilitatem damnans, aliud ipsi porrigit quod

23 *Crucis signaculo  
Christiani  
confueto veneno  
no vim abstulit.*

24 Rursus crucis signaculum in calice factum, cum qui veneni biberat praeferuauit.

quod priore multo efficacius erat. 14. Cumque rursus domum uenisset, ac illud bibiturus esset, cum priori timore & agonia, duplicibusque illis anxietatibus luctabatur, & sudore vndique circumfluebat, ac tremebat. Deinde ubi rursus consueto crucis signaculo calicem con-

25 Mira signi crucis virtus.

signasset, ac bibisset, iterum illaesus permansit: ipseque obtulit, sane cum causam coniectare non posset, ac mirum in modum desperationis stimulis iactabatur: nondum enim intelligere poterat, quod crucis efficacia esset, quae veneni vires extingueret. Nondumque homo animi angustiae ac calamitatum pelago immersus, nec vel paululum ad sanioerem mentem redire, nec ea quae (vt aiunt) ante pedes erant cognoscere posset, hinc iterato abijt ad Hebraeos, & eadem quae prius exponit. Cum autem & ille consternatus esset, longoque tempore super ea re consilio destitueretur, deinde etiam causam aliquam deprehendere cuperet, propter quam in veneno fallus esset, (ipse enim veneficus erat, & huiusmodi rerum artifex) quo pacto, & in quem modum ubi domum rediisset, venenum acciperet, minutim per singula interrogabat. Hic autem: Nihil, inquit, aliud ago domum ueniens, quam quod insulo crateri veneno, deinde paululum etiam labefactus, & anxietate in corde concussus, crucis signo, vt quod a Christianis ex consuetudine fieri solet, propter timorem calice obliuato, oculis clausis illud bibere. Vbi primum crucis nomen hic audisset Hebraeus, intellexit statim quod erat, nempe crucem esse, quae vim tolleret veneni. Porro ne res nuda solum haerere suspitioni, quandam etiam requirit fidem: cuiusdam illius cani tradito veneno, hunc protinus interemit. Hebraeus autem nullas amplius requirens demonstrationes, abiurata patria facta, ad veritatem accedit. Idque primum tollit errorem, & venenum ei, qui alio modo vltus fuerat, vere mortiferum ostensum est prioris veneficij ipsius signum mutationis idoneum. Accedit ad Christi discipulum ducem errantium. Tubae variarum spiritus linguarum mentis conceptum indicat, arguit insipientiam, Publicat prauum illud mysterium, manifestat prioris erroris insensibilitatem. Porro ille & accedentem suscipit, & laudat respicientiam, ipsi quoque adhortationibus munit ac consiliis. Deinde & baptisate regenerat, & vniuersorum Domino conciliat. Verum neque communis salutis dispensator eum, qui Hebraeo fuerat occasio mutationis, ita male habentem neglexit: sed causa cognita, quae ipsum ad id periculi duxerat, propter quam vltro propria quoque vita misere priuandus erat, & paternis ipsi refouet colloquiis, & illius animam, quae iam conciderat, erigit, ac tristitiam & desperationem abijcit. Deinde opere etiam adfert consolationem, quandoquidem hoc poterat efficere. Quoniam enim & debitorum repetitione, & rerum necessarium inopia oppressum illum vidit, & ob id ipsam vitam misere abiicientem, quid faceret? Atque hinc mihi considerate, quibus donis ille notatus fuerat. Quod enim antea Petrus cum ipso templum ingressurus ad horam precationis nomam, qua (vt inquit Lucas) vsus est in claudo, qui ad speciosam templi portam sedebat, ac eleemosynam petebat dicens, Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do, simul & pedes ipsi sanos reddens, hoc sane & iste hic facit. Sciens enim nihil sibi argenti esse vel auri, vt hinc illius indigentiae necessitatem consolari posset, herbae quae in proximo erat, quantum ambabus manibus comprehendere posset, iussit homini accipere. Ille vero cum ignoraret quanam esset causa, & quidnam hac re sibi vellet Apostolus, ac herbam quantum totis manibus assequeretur comprehendisset, ipse facta duntaxat oratione, ac signo crucis, ipsam restituit, & protinus correptam herbam aurum esse ostendit; aurumque purissimum, atque hunc confestim tollere iussit, simulque & consilij inopia ac desperationem ex praesenti egestate contra-

26 Oratione crucis signo herbae Apostolus n puerum aurum conuertit.

ctam dissoluere, & debita reddere, ac residuae vitae occasionibus prouidere. Deoque gratiarum actiones reddere. Quid igitur fieri posset, quod huic aequaretur miraculo? Si quidem in templi introitu forsitan & hic quodammodo fuerat Petro auxilio, & abundantioerem ambo spiritus gratiam postulauerant. Hic autem solam Ioannis vim ac fortitudinem est inuerti, quantaque erga Deum spiritus familiaritate ditatus sit. Sed haec quidem exhibebat dum adhuc in terra conuersaretur, errores abigens, & pietatis praedicationem disseminans, ac reuocans veritatem. Postquam autem omnes, quod suarum erat partium, Deo adduxerat, caelum quidem efficiens proscenium, terrae autem orbem theatrum, ac Angelos spectatores, qui stupefacti erant ad decorem virtutis illius ac prudentiam, (Considerabilia namque super aurum & lapidem pretiosum multum, ac dulciora super mel & fauum, erant doctrinae ipsius diuina eloquia) ciuitatem egressus est, discipulis praecipiens, vt lignonem ac sarculum secum conferrent, ac protinus in montem quandam ascendens, ubi nunc huius templum extractum est eximia cum pulchritudinis, tum magnitudinis, stansque in ipso: Hic, inquit, filij mihi fodite. Deinde ubi se rotum consignasset, ac dixisset: Er tu mecum esto Domine Iesu Christe: astantibusque subiunxisset: Pax vobis fratres, in foueam demisit pallium, & ipse quoque in eam descendit, ac corpore mediam obtinuit Asiam, ubi olim qui

27 Templum in honorem O. Ioannis ubi tacere voluit, eximia pulchritudinis & magnitudinis extractum.

qui e Graecanico coetu erant, philosophabantur. Porro discipuli comas euellebant, genasque percutiebant, ac orbationem miserabiliter deplorabant, pastorem, gubernatorem, seruatore, denique eum qui omnibus omnia erat, inclamabant. Deinde etiam ciuitatem accedentes his qui in ciuitate erant, manifestant id quod factum erat. Interim autem die illucescente concurrunt ad monumentum, discere cupientes, num praceptor adhuc superuieret, & ouile accesserunt. Porro pastor nuquam comparebat, solae iacebant crepidae: is autem qui has abiecerat, disparuerat. Discurrunt huc & illic quemadmodum hi qui cum Eliseo erant, scrutantur, inuestigant, verum incassus efficitur ipsis labor. Deinde vix tandem illius vocis recordati: si euolo manere donec veniam, quid ad te ad mentem alacriorem redeunt. Et ille quidem Enoch, & Eliae Thesbyte coniungitur: hi autem ad lamentis discedentes, Deum vniuersorum laudabant, qui suum dilectum a Deo magnificauerat. Hoc itaque die, quo haec contigerunt, splendus huic Theologo celebratur Ephesi conuentus ex omni genere ac vniuersa aetate, qui a strorum splendore intuetur. Praeterea in hoc sacro loco, ad quem hic cum pallio declinauit, minutus quidam 18 puluis manat ac exoritur, cuius accedenti medelam ab omni morbo suppeditans. Cum igitur in nocturnis laudibus festi ipsius, ab his qui in eo ministrant, tradatur ceteribus ad hoc congregatis, non facile exhauritur, sed quo amplius hauritur, tanto magis manat, veluti perpetuus quidam thesaurus, qui simul & participantes reddit ditiores, ac se ipso abundantius semper efficitur, gratia ac benignitate Domini nostri Iesu Christi: cui quo patri simul ac spiritui sancto gloria, imperium, honor, & adoratio, nunc & semper & in secula seculorum. A M E N.

18 Minutus puluis ex loco Apostoli ubi corpus eius iacuit, manat, pro variis morborum generibus depellendis. Quod signum est habitantis in eo gratie spiritus sancti.

19 Nocturne laudes Ephesi in festo Ioannis Apostoli celebrantur.

VITA SANCTI IOANNIS APOSTOLI,

& Euangelistae, per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Ioannes qui interpretatur gratia, Apostolus & Euangelista, filius Zebedaei, frater Iacobi, virgo electus a Domino atque inter ceteros magis dilectus. Qui etiam super peccus magistri recubans, Euangelij sui fluente de ipso sacro Dominici pectoris fonte potauit, & quali vnus de paradysi fluminibus, verbi Dei gratiam in toto terrarum orbe distudit. Quique in loco Christi, Christo iubente, successit, dum suscipiens matrem magistri discipulus, etiam ipse pro Christo alter quodammodo derelictus est filius. Hic dum Euangelium Christi in Asia praedicaret, a Domitiano Caesare in Insula Pathmos metallo relegatus. Vbi etiam positus, Apocalypsim scripsit. Interfecto autem a senatu Domitiano, ab Aschio resolutus redijt Ephesum, ibique ob haereticorum refutandas versutias efflagitatus ab Aschio Episcopis, Euangelium nouissimum edidit. Cuius quidem inter alias virtutes magnitudo lignorum haec fuit. Mutauit in aurum syluestres frondium virgas, litoreaque saxa in gemmas. Item gemmarum fragmina in propriam reformauit naturam. Viduam quoque peccatu poculi suscitauit, & rediuuam iuuenis corpus, reuocata anima, reparauit. Bibens lactiferum haustum, non solum euasit periculum, sed eodem prostratos poculo in vitam reparauit statum. Hic autem anno septuagesimo septimo post passionem Domini Saluatoris, sub Traiano principe, longo iam vetustatis senio fessus, cum diem transmigrationis suae imminere sibi sentiret, iussisse fertur, effodi sibi sepulchrum, atque inde vale fratribus dicens, facta oratione, viuens tumulum introiuit, deinde in eo tanquam in lectulo requieuit. Vnde accidit, vt quidam eum viuere asserant, nec mortuum in sepulchro, sed dormientem iacere contendant. Maxime pro eo quod illic terra sensim ab imo scaturiens ad superficiem sepulchri conscendat, & quali statu quiescentis deorsum ad superiora puluis ebulliat. Quieuit autem apud Ephesum sexto Calendis Ianuarias.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamenti.

Tu qui dicitis Episcopos et sacerdotes debere esse coniugatos, videte quod Ioannes virgo electus a Domino, et ob id inter ceteros magis dilectus hanc tuam demeritam consuevit.

ITEM DE EODEM BEATO IOANNE

Apostolo, ex Diuo Dionysio Areopagita.

IOANNI THEOLOGO ET APOSTOLO

& Euangelistae, in Pathmos Insula relegato Dionysius.

Haec epistola habetur in lib. Micecro presbytie.

Saluto te sacram animam dilectissimi, & est mihi istud ad te praem multis peculiariis. Exulta dilectissime, veraciter ei qui vere amabilis ac desiderabilis & diligibilis est, nimium dilecte. Quid mirum si Christus vera loquitur, & iniqui discipulos ciuitatibus pellunt? Illi ipsi sibi quae merentur profecto tribuentes, dum a sanctis scelesti dirimuntur atque

atque recedunt, visibilia veraciter inuisibilibus manifestæ imagines sunt: Neque enim in oculis futuris autor erit Deus iustarum ab se separationum, sed ij qui prorsus se à Deo sequestrarunt, quemadmodum & in alios cernimus hic iam Dei consortio & familiaritate beatos, quia cum sint veritatis amatores, ab affectu omni materialium rerum longissimè secedunt, & in omni libertate malorum omnium, & amore diuino bonorum vniuersorum pacem diligunt & sanctificationem, atque ex præsentis vite futuræ primitias sumunt, inter homines angelico more conuersati, cum omni tranquillitate animi ac denominatione Dei, & sanctitate, & virtutibus reliquis. Et te quidem, non adeo insanus sum, vt arbitrer aliquid pati, imò & passionis corporis hac tantum in parte sentire credo, vt eas solum diiudices. Cæterum qui te iniurijs impetunt & exilio relegare se Euangelij solem putant non rectè, eos iure culpatis, cupio his omnis quæ in se ipsos peragunt, ad bonum conuertantur, & te ad se attrahendo, fiant participes luminis. Nos autem nulla procella, nulla aduersitas priuabit Ioannis clarissimo radio, id quidè consecutus memoria ac renouatione tuæ verissimè Theologiæ. Post paululū verò (dicam enim est) auidax dictu videatur) tibi charissima societate iungemur. Ero autem prorsus dignior cui fides habeatur, si (quæ tibi præcognita sunt) quæ ex Deo didici, hæc loquar, quòd scilicet & ex Pathmi custodia dimitteendus es liber, & in Asiaticam terram reuersurus, illicque perages boni Dei imitationes, easque posteris trades.

#### ITEM DE BEATO IOANNE APOSTOLO & Euangelista, per D. Ambrosium Episcopum.

**V**iuisce vos ò virgines Petrus, qui & pro vidua interuenit, quantò magis pro virginè? Qui diutius viduas flere non passus, motus earum lachrymis, suscitauit altricem. Viuisce vos Paulus, qui vos præcepit honorari, qui ait: Bonum est si sic maneant sicut & ego. Honore prouocat, magisterio docet, inuitat exemplo. Viuisce ille, qui relictiis suis omnibus secutus est Dominum, secutus est Petrus, secutus est Ioannes. Vide quid piscator etiam iste profecerit, dum 2 in mari lucrum suum quærit, vitam inuenit omnium. Lembum deseruit, Deū repperit. Scalmum reliquit, verbum inuenit. Lina laxauit, fidem vinxit. Plicauit retia, homines eleuauit. Mare spreuit, cælum acquisiuit. Hic ergo piscator, dum ipse turbato agitato salo, mobili mentes itatione nutantes fundauit in petra. Adstruamus igitur piscatoris artè frequentius, vt plenius de virtute credamus. Fuerit minister ignobilis, vt fit Euangelista nobilior. Paupertate egens, vt virtute locupletior. Vilis ad honorem videtur, sed preciosus ad fidem. Quantò minus creditur piscatori, tantò amplius creditur, quia non sua, sed diuina sunt quæ locutus est. Obsequitur plebeia conditio, expectationem aufert sapientiæ secularis, opinionem auget sapientiæ spiritualis. Qui legem non didicit, & vltra legem loquitur, ab eo accipit, à quo ipsa lex venit. Quæ tam repentina dignitas? Piscatore duo in monte Domini vni latori legis, executori alteri conferuntur. Videte qualis iste piscator sit, Moyses quidem terrena omnia, & mundanæ sapientiæ altitudinem supergressus, vsque ad cælum & sydera prudentia mentis ascendit. Piscatoris istius mens non nubibus caligatur, non temporibus includitur, non mysterijs naturæ celestis excluditur, sed omnem corporalem materiam supergressa, verbum apud Deum vidit, & quod verbum ipsum Deus esset aspexit. Nec obrutu carnis in Petro infirmata trepidauit, sed Dei filium etiam in homine deprehendit, vt assumptio corporis ad ius diuinitatis assumptis ascita, in nomen transiret autoris. Et Moyses quidem cum dicit: Et dixit Deus, & fecit Deus, patrem filiumque signauit. Sed ille non ignorabat, ego adhuc ignorabam. Denique post legem populus errauit, post Euangelium credit. Magna in diuersis virtutibus Dei gratia. In illo, quia mundum descripsit: in isto, quia mundum ignorauit.

#### ADHVC DE EODEM SANCTO APOSTOLO Ioanne, per eundem D. Ambrosium Episcopum.

**S**ed fortasse quis dicet: Sepulchra clausa sunt, monumenta constricta, quemadmodum penetrabilibus possit spirituale corpus educere, vt hæc omnia præermitam: Ioannis tamen Apostoli habemus exemplum: quem tumulus susceptum claudere potuit, custodire non potuit. Nam depositum corpus perdidit, non assumpsit. Hinc enim clausis tumuli foribus gratia resurrectionis sublatus est, vt constaret sepultura, & non inueniretur sepultus. Denique cum sacerdotes adorandi causa corpus inquirerent, referato aditu tumulus non potuit reddere quæ suscepit.

VITA

#### VITA BEATI IOANNIS APOSTOLI, PER D. Gregorium Archiepiscopum Turonensem scripta.

**I**oannes Apostolus & Euangelista Dei, post peractum, tam agonis legitimi, quam prædicationis saluberrimæ cursum, viuus descendens in tumulum, operiri se humo præcipit: cuius sepulchrum manna in modum farinae hodie quoque eruat. Ex qua beatæ reliquiæ per vniuersum delatæ mundum salutem morbidis præstant. Hic est Ioannes, quem Dominus plusquam cæteros dilexit Apostolos: qui tantæ charitatis amore prelatas est, vt super ipsum sacri corporis pectus accumbens, mysteriorum celestium hauriret arcana. Ipsi etiam Dominus noster gloriosam genitricem, quasi peculiari quodammodo discipulo, in ipsa passionis hora in cruce pro mundi salute positus commédauit. De hoc enim & post resurrectionem dixit: Sic eum volo manere donec veniam. In Epheso autem habetur locus, in quo hic Apostolus Euangelium, quod ex eius nomine in Ecclesia legitur, scripsit. Sunt autè in summitate montis illius proximi quatuor sine recto parietis. In his enim orationi insistens, Dominum assidue pro delictis populi deprecans morabatur, obtinuitque: ne in loco imber vllus descenderet, donec ille Euangelium adimpleret. Sed & vsq; hodie ita præstat à Domino, vt nulla ibi descendat pluuia, neque imber violentius adueniat.

In ea vrbe Maria Magdalena quiescit, nullum super se tegmen habens. In ea & septem dormientes habentur, de quibus aliqua, Domino fauente, in posterum narraturi sumus: In hac & idolum Dianæ fuit ab Apostolo Paulo destructum.

#### VITA D. IOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ, per Suidam scripta, Alberto Lino Veronense interprete.

**I**oannes Theologus & Euangelista, ab eo quod in Pathmo pertulit exilio, Ephesum reuersus, Euangelium composuit annos centū natus, prouectusque ætate vsq; ad vigesimum septuagesimum ibi degens Theologiam conscripsit. Recipit autem Chrysothomus & epistolæ eius tres, & Apocalypsim.

#### VITA DIVI IACOBI APOSTOLI

Fratris Ioannis Euangelistæ, per Eusebium Cæsariensem scripta.



**E**MPORE Claudij Imperatoris quando fames erat, misit (inquit Lucas in Actis Apostolorum) Herodes Rex manus suas affligere aliquos de Ecclesia, & interfecit Iacobum fratrem Ioannis gladio.

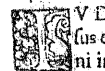
De hoc autem Iacobo Clemens Alexandrinus etiam historiam quandam dignam memoria, in septimo Dispositionum suarum libro scribit, perlatam ad se vsque ex traditione maiorum: Quoniam quidem, inquit, & is qui obtulerat eum iudici ad martyrium, Iacobum scilicet, motus etiam ipse confessus est se esse Christianum. Ducti sunt, inquit, ambo pariter ad supplicium: & cum ducerentur, in via rogauit Iacobum dare sibi remissionem. At ille parumper deliberans: Pax tibi, inquit, & osculatus est eum: & ita ambo simul capite plexi sunt.

#### VITA SANCTI IACOBI MAIORIS APOSTOLI, per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

**I**acobus, qui interpretatur supplantator, filius Zebedæi, frater Ioannis, quartus in ordine duodecim: tribus quæ sunt in dispersione gentium, atq; Hispaniæ, & Occidentalibus menti. locis Euangelium prædicauit, & in occasu mundi luce prædicationis effulsit. Hic in Marinarica Achaïæ ab Herode Tetracha gladio cæsus occubuit, ibidemque sepultus.

#### VITA DIVI IACOBI APOSTOLI

cognomento Iusti, primi Hierosolymorum Episcopi,  
per Eusebium Cæsariensem scripta.



**V**DÆI. posteaquam Paulus ad Cæsarem quem appellauerat à Festo transmisus est, & frustratas insidias quas ei tetenderant, vident, in Iacobum fratrem Domini immanitatem nequitæ suæ vertunt, cui Episcopalis in Hierosolymis delata ab Apostolis

Habetur in libr. eiusdè in gloria plurimorū martyrum Cap. 30. Vide miraculū quod ex sancti Apostoli sepulchro prodit.

Si satus doctor, imo tota Dei Ecclesia, tres Ioannis epistolæ recipit & Apocalypsim, quare modo quidā rescire audeat?

Habetur lib. 2. Ecclesiasticæ historiæ cap. 8.

Habetur in libr. eiusdè de patribus noui testam. Ecclesiasticæ menti.

Ex lib. 2. historiæ Ecclesiasticæ cap. 23.

HH Apostolis

Habetur in fine lib. tertii eiusdè de virginibus.

Ecce quæ perieras Euangelista requirit omnium rerū actuatem dejectionem, quando id apprehenditur magis Deo placeo re, sicut videmus Ioannem & alios Apostolos voluntarie & non necessitate fecisse.

Habetur in sermone eius de sanctis martyribus inter Pascha & Pentecosten.



Apostolis fuerat sedes. Quemque hoc modo adorti sunt. Productum in medium, abnegare eum sicut Christi coram omni populo experunt. At ille contra omnium opinionem, voce factis libera, & multo maiori quam vellent, coram vniuerso populo cum omni fiducia proficitur, filium esse Dei Saluatorem & Dominum nostrum Iesum Christum. Tum illi non ferentes tam graue & tam liberum testimonium viri, pro eo maxime quod iustissimum apud omnes habebatur ob religiosam & continentissimam vitam meritum, in necem eius vertuntur, fauente sibi occasione temporis ex morte rectoris. Contigit enim Festum per idem tempus obire apud Iudeam, & sine rectore ac principe esse prouinciam. Nam mortis Iacobi modus iam quidem & in superioribus à nobis, Clementis sermonibus indicatus est, cum de pinna templi eum precipitatum, & fullonis percussum fuste describit. Exploratus tamè de eo Egeppus, qui post ipsam statim primas Apostolorum successiones fuit, in quinto commentariorum suorum libro, his verbis refert. Suscepit, inquit, Ecclesiam cum Apostolis frater Domini Iacobus, qui ab omnibus cognominatus est Iustus, ab ipsis Domini temporibus perdurans, vsque ad nos. Et multi quidem Iacobi vocati sunt, sed hic ex vtero matris suae sanctus fuit. Vinum & ficeram non bibit, sed neque animal manducauit: seruum in caput eius non ascendit, oleo non est perunctus, balneis non est vsus. Huic soli licebat introire in Sancta sanctorum. Neque enim laneo vtebatur indumento, sed tantum sordone. Solus ingrediebatur templum, & iacebat super genua sua orans pro populi indulgentia: ita vt orando callos faceret in genibus ad modum cameli, semper genua flectendo, nec vnquam ab oratione cessando. Itaque pro incredibili continentia & summa iustitia, appellatus est iustus, & Oblis, quod est interpretatum, munimentum populi, & iustitia, sicut & Prophetæ indicauerunt de eo. Quidam ergo de septem hæresibus quæ erant in populo (de quibus superius scripsimus) interrogabant eum, quod esset ostium Iesu. At ille dicebat, hunc esse Saluatorem. Ex quibus aliquanti crediderunt, quia Iesus est Christus. Ille autem hæreses (quas supra diximus) non crediderunt neque fuisse eum, neque venturum vt retribuat vnicuique secundum opera sua. Qui verò crediderunt, per Iacobum crediderunt. In quibus cum multi etià ex Principibus credidissent, perturbatio erat Iudæorum, & Scribarum, & Phariseorum, dicentium: Nihil iam superest, quin omnis populus credat in Iesum quod ipse sit Christus. Conuenientes igitur ad Iacobum, dicebant ei: Oramus te, vt reuocas populum qui ecce errat in Iesu, putas quod ipse sit Christus. Deprecamur ergo te, vt suadeas omnibus conuenientibus in die Paschæ de Iesu. Tibi enim omnes obtemperamus, & de te tā nos, quam populus testimonium ferimus, quia iustus es, & personam nullius accipis. Tu ergo suade populo de Iesu ne erret, quia omnes tibi obediemus. Ascende itaque in excelsum locum pinnae templi, vt in edito positus appareas omnibus, & verba tua audiantur à cunctis, quia in diebus Paschæ conuenit non solum Iudæorum, sed & Gentilium multitudo. Statuerunt igitur supradicti Scribæ & Pharisei Iacobum supra pinnam templi, & voce magna clamantes ad eum dicunt: Virorum iustissime, cui omnes nos obtemperare debemus, quoniam populus errat post Iesum qui crucifixus est, enuncia nobis quod sit ostium Iesu. Tunc Iacobus ingenti voce ad eos respondit: Quid me interrogatis de filio hominis? Et ecce sedet in caelo à dextris summæ virtutis, & ipse venturus est in nubibus caeli. Cuius hæc responsio & testimonio Iacobi multis satisfactum esset, & libenter audissent quæ Iacobus contestatus est, ceperunt glorificare Deum, & dicere: Osanna filio Dauid. Tunc rursus ipsi Scribæ & Pharisei ceperunt ad inuicem dicere: Male fecimus tale testimonium præstare de Iesu. Sed ascendamus, & precipitemus hunc deorsum, vt cæteri terreantur, & non credant ei. Simul & voce magna exclamauerunt dicentes: Oo, & iustus errauit. Et compleuerunt scripturam, quæ in Esaiâ scripta est, dicentem; Auferamus iustum, quoniam inutilis est nobis, propterea fructum operum suorum manducabunt. Ascenderunt ergo & precipitauerunt eum, & dicebant ad inuicem: Lapidemus Iacobum iustum. Et ceperunt eum virgere lapidibus. Qui deiectus, non solum mori non potuit, sed conuersus, & super genua sua recumbens, dicebat: Rogo Domine Deus patre remitte eis peccatum, non enim sciunt quid faciunt. Cumque eum talia orantem desuper lapidibus perurgerent, vnus de sacerdotibus de filijs Rechab filij Rechabim, de quibus testatur Hieremias propheta, exclamauit, dicens: Parcite quæso. Quid facitis? Pro vobis orat iustus hic quem lapidatis. Et vnus ex ipsis fullonis arripit fuste, in quo res exprimere solent, cerebro eius illisit, & tali martyrio consummatus est, ac sepultus in eodem loco prope templum. Hic est qui extitit veritatis testis Iudæis & Gentibus, quia Iesus est Christus. Et non multo post oppugnatio consecuta est Vespasiani. Hæc latius quidem, sed consonanter Clementi etiam Egeppus reulit, quod ita mirus quidem, & apud omnes homines opinatissimus in obseruatione totius iustitiæ Iacobus habebatur, vt & Iudæorum prudentes, qui quæ crederent hanc esse causam statim consequutæ oppugnationis Hierosolymorum, quod in

1 Vide Iacobi Apostoli abstinentiam ex ciborum delectatione, contra nos si os hæreticos.  
2 Habes in Apostolo resimilitudinem scilicet: Orationis assiduitatem: Genuflectionem in precatione: Continentiam in corpore. Quid ad hæc dicit Ecclesiæ turbator, & omnium bonarum institutionum euersor?

illum rursus sceleratas iniecerint manus. Et Ioseph ita sibi videri euidenter indicat per hæc verba: Quæ omnia, inquit, acciderunt Iudæis, pro vindicta Iacobi Iusti, qui erat frater Iesu, qui dicitur Christus, quem iustissimum & piissimum omnium confessione virum Iudæi inuenerunt. Idemque etià mortem eius in vigesimo Antiquitatum libro, his verbis designat: Mittit autem Cæsar Albinus Iudæam præfectum, Festi morte comperta. Ananias autem iunior (quem Pontificatum suscepisse supra diximus) proteruus admodum, & insolens moribus, hæresim defendebat Sadduceorum, qui in iudicijs crudeliores Iudæis cæteris videntur, sicut iam supra diximus. Hic insolentiam suam tempus datū credens ex morte Festi, confessionem Iudicium conuocat, & introducit in medium fratrem Iesu qui dicitur Christus, Iacobum nomine, & alios quos plurimos, quos velut contra legem gerere incusans, tradidit lapidandos. Quod facinus, si quis ex ciuibus modestior fuit, & æqui ac legis obseruantior, grauissimè tulit. Qui etià occultè legatione ad Cæsarem mittunt, orantes eum scribere Ananiam, ne hæc agat: quia nec prius humilissimi facinora rectè commiserit. Quidam autem ex ipsis etià Albino occurrunt, de Alexandria ad ipsos iter agenti, atque edocent, quod non licuerit Ananiam se inconsultò confessionem Iudicium conuocare. At ille commotus ex his quæ dicta sunt, cum indignatione scribit ad Ananiam comminatus ablatum se ab eo iudicandi potestatem, qua non rectè vtebatur, quia & Agrippa Rex eum tribus solis mensibus functum hoc honore priuauerit, & Iesum Dammei filium in locum eis subrogauerit. Hactenus etiam de Iacobo, cuius illa habetur epistola, quæ prima scribitur 3 inter eas quæ Catholicè appellantur.

VITA SANCTI IACOBI MINORIS APOSTOLI, per Diuum Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Iacobus Alphei Episcopus Hierosolymorum primus, cognomento iustus, sororis matris Domini filius, vnde & Domini frater vocatus est, homo lucis, operarius veritatis, tantumque etiam sanctitatis, vt fimbriam vestimenti eius certatim cuperent attingere populi. Hic duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione gentium epistolam scribit. Qui dum in Hierosalem Christum Dei filium prædicaret, de templo à Iudæis præcipitatus, lapidibus opprimitur, ibique iuxta templum humatus est. Quem Iosephus tantæ sanctitatis perhibet, vt propter eius necem Hierosolyma credatur esse diruta.

3 Afferit Iacobus esse epistolam, quæ inter catholicas appellatur prima, quod nota contra nostri temporis hæreticos.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamenti.

VITA BEATI IACOBI APOSTOLI FRATRIS DOMINI, per D. Gregorium Archiepiscopum Turonensem scripta.

Iacobus Apostolus, qui frater Domini vocatus est, ab ipso Domino nostro Iesu Christo Episcopus dicitur ordinatus. Post cuius gloriosam ascensionem dum viam iustitiæ Iudæis errantibus aperire conatur, de pinna templi præcipitatus aliditur, effusumque fullonis fuste cerebrum eius fuit, & spiritum reddidit. Sepultus est in monte Oliueti, in memoria quam sibi ipse fabricauerat, & in qua Zachariam ac Simonem sepelierat.

Habetur in libro eiusdem in gloria plurimorum martyrum Cap. 27.

COMMENTARIUS RERVM GESTARUM SANCTI IACOBI APOSTOLI FRATRIS DOMINI.

Apud Simeonem Metaphrasten.



Nihil est viro bono, & virtutis amatore æquè iucundum, & quod nulla minus faciat offendatur, atque iusti memoria, & maxime si passus sit propter Christum. Ea enim illum magis excitat ad lætitiā, quam aurum pecuniæ amatores, & quæcumque sunt visu delectabilia, eos qui pulchrarum rerum tenentur amore. Adde quod ipsa iusti memoria non solum est iucunda, sed etiam valde utilis, cum aliquem zeli & æmulationis stimulum immutat animis, & ad similia aggredienda excitet. Agedum ergo nos quoque magnum Iacobum in medium adducentes, qui verè est iustus, & nominatur, & vt Christi frater vocaretur, eximie est assecutus, communè ex rebus illius utilitatem capiamus, & voluptatē. Nam licet multi alij, qui in Ecclesiastica scribenda historia studij posuerunt, de hoc iusto narrauerint, & ante omnes Hegesippus & Clemens, quorum ille quidem in quinto suo libro, hic autem in sexta earum, quæ vocantur Hypotyposes, nonnulla ex ijs quæ ab ipso gesta sunt assumunt, posteris tradiderint: nemo tamen se extendit ad omnia, neque contendit de eo dicere sigillatim. Causa autem est, quod non fuit eorum institutum de ipso scribere: sed erat quidem eis aliud

XXIII. Octobris.

\* Hæc opinio non  
solū fuit in Metu  
phæstæ sed quos  
rondam etiam at  
torum. Verū Hic  
rony. Et alij viri  
graues & docti,  
volunt eum fuisse  
filium Alpbæi &  
Mariæ fororis ma  
tris Domini: quod  
expresse ostenditur  
Matt. 10. Marc. 3.  
Et Lu. 6. Nisi quis  
se scierit in se  
scruentibus oculo  
his sacra Euange  
lia legit.   
1. Ecce S. viri ab  
sinentiam. Potum  
aque: alimentum  
panis: Ciborū dea  
lectū: Lacrymas  
rum effusionem:  
Genium incuruo  
tionem ad oratio  
nem: Vestitus sim  
plicitatem.

propositū argumentum: in parte autem, cum ita accidisset, illius meminerunt. Iacobo ergo diuino patria fuit Iudæa, \* pater Ioseph, qui propter insignem virtutem, & morum bonitatem, fuit sponfus virginis, quæ Dominum nostrum Iesum Christum peperit. Erat autem eius actiones nomini conuenientes. Aiunt enim eum fuisse vocatū Iobliam: quod quidem vult significare iustum. Oculus eius lenis, & placidus, & verè dignus, qui consequeretur à Deo misericordiam. Aures diuini verbis omnino apertæ. Os, in quo tanquam aliqua delicie, lex erat perpetua. Manus quæ semper mouebantur ad bene faciendum. Venter qui omnino suis resistebat appetitionibus, Nam ab animatis, & à vino tota vita vsque adeo abstinuit, vt aquam quidem existimaret potū suauissimū, quemadmodum & alimentū panem, lacrymarum guttas abundanter miscens cum portione. Genua eius precationis assidue causa penitus obdurerant, & pellis erat in eis veluti mortua. Pannus erat ei gratū indumentum, & sindon, quando erat ad sacra ascensus. Inter noctem & diem nullum erant ei discrimen: sed noctu quoque lucis exercebat opera: & dies vitæ tranquillitate, & turbarum vacuitate imitabatur planè noctis silentium. Suis erat iucundus, alienis venerandus. Tantam enim laudē virtutis, non solum apud amicos, sed etiam apud eos qui non erant initiati mysterijs pietatis, is fuit assecutus, vt nonnulli quoque eorū eius conscripserint martyriū, & dixerint, non eos solum luisse penas, qui iustum interemerunt, sed ciuitatem quoque magnā accepisse calamitatē, in qua execrandum illud contrigit facinus. Ei quod dico fert testimonium Iosephus, in vigesimo libro Antiquitatum id referens. Quomodo autem, & alia quæ ad iustum pertinent, vobis virtutis amantibus pro dignitate recensebimus? Nuper quidem Dominus fuerat nobis particeps magni secundum carnem mysterij: & magnus hic Iacobus tenebat clauum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Cum duo autē sint quæ hominem ducunt ad perfectionē, contemplatio, inquam, & actio, ex quibus vim accipiunt virtutes, examinandum est, quàm hic esset in vtroque eximius. Sed quoniam maximè per contemplationem ad Deū est ascensus, quoad eius fieri potest, prius narremus de illius contemplatione, deinde etiam actionem pondere mus pro viribus. Existimo enim oportere Episcopi oculum ante alia delectari vi contemplandi: etiam si actionem quidam putarunt esse ascensum ad contemplationē. Concedatur ergo quod contemplatio præcedat actionem, quandoquidem Iusti actioni coniunctum est etiam martyrium. Sed quomodo Episcopus gregem cum scientia pascere debeat, is aperte potest intelligere, qui Catholicam eius legit epistolā. Et primum quidē id quod est in inscriptione egregiū non est prætermittendū. Protinus enim, & vt dicitur, à carceribus significatur sancti modestia. Sic autē habet: Iacobus Dei & Domini Iesu Christi seruus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione salutem: Nam cum ei liceret seipsum vocare Apostolū, aut Episcopū, aut quod maius est, Fratrem Domini: quibus nominibus ipsum quoque Paulus significauit scribens ad Galatas: videtur delectari humilioribus, se esse seruū Christi Dei significat tribubus Israël, vel maximè proprium magistri insigne, habens moderationem, & ea sibi magis placens, quam Episcopatus dignitate, atque fraternitatis. Sed agē nonnulla quæ leguntur in epistola, quantum conceditur, persequamur: per quæ erit manifesta illius mentis puritas, & accurata doctrina. Nam cum fuisset in principio Epistolæ, & contemplante animi oculo confiderasset, vt est consequens, quod quisquis ad Deum accedit, incidit in tentationes (Boni enim principium, & radix est Deus, bonum autē est virtus. Via autē quæ fert ad virtutē, est aspera & difficilis, & quæ multa habet aduersa, & ideo euenit omnino, vt qui ad Deum accedunt, in res incident inæquales) exhortatur sanctos ad inuictam patientiam & nunquam cedentem, bonos imitans puerorum præceptores, & qui conuenienter legibus decertationis sciunt decertare. Dicit enim: Omne gaudium existimate, fratres mei, quando in tentationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. Patientia autem perfectum opus habeat, vt in nullo deficiatis. Si cui autem vestrū deest sapientia, petat à Deo, qui dat omnibus absolute, & non exprobat. Considera autem cum quanta hortatur sapientia. Non enim solummodo sustinere, sed etiam gaudere ingruentibus iubet tentationibus: nec solum gaudere, sed id etiam omne gaudium ducere. Neque verò dicit quilibet tentationes: Sed quando in varias incideritis tentationes. Causa autem est: Scientes, inquit, quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. Deinde subiungit, in fide debere esse firmitatem & constantiam, & nullam dubitationem, dicens: vir animo duplex, est instabilis in omnibus vijs suis. Quod autem post ea dicit, quantum cum venustate habet etiam profunditatem? Glorietur enim, inquit, humilis quidem in sua altitudine: diues autem in sua humilitate. Nam cum diuitiæ quidem alluciant ad superbiam: paupertas autem ad humilitatem & animi deiectionem: ille contra iubet facere diuitem quidem suā constituere altitudinem in modestis actionibus: Pauperem verò hoc ipsum existimare dignitatem non contemnendam, si magno & excelso animo ferat paupertatem: Ita paupertatem & diuitias, quæ sunt sæpe multi

materia

materia ad peccandum, vtraque materiam efficit ad Dei cultum. Deinde rursus cum sciret, cuius gloria, & quam multorū bonorū sint tentationes conciliatrices ijs qui se fortiter gerunt, repetens dicit: Beatus homo qui sustinet tentationem, quoniam cum fuerit probatus, accipiet coronam vitæ: beatitudinem & spe coronarum efficiens, vt sint viris bonis acceptæ tentationes, & eas propemodum tanquam lucrū existiment, & cum voluptate excipiant. Sed neque multorum morbum, qui suas descendentes cupiditates, peccatum dicunt esse à natura, & neque verentur existimare Deum esse causam malorum, reliquit incuratum: sed tanquam medicus præstantissimus, auxilijs vtens præseruantibus, huic morbo resistit, dicens: Nemo qui tentatur, dicat: A Deo tentor, Deus enim non tentatur à malis: ipse autē tentat neminem. Vnusquisque verò tentatur à propria concupiscentia attractus, & inescatus. Deinde concupiscentia cum cōcepit, parit peccatū, peccatum autē perfectū parit mortē. Sic vir iustus iuste iudicauit inter homines, & Deum, illi quidem suo testimonio tribuens, quod non esset autor malorū, & linguis loquacibus persuadens, vt tacerent: efficiens autē vt homines suam agnoscerent imbecillitatem, & sua peccata, & vt sibi, & non Deo adscriberent delicta, quæ ex mala consuetudine proueniunt, & fœcordia: & sic discerent se humiliter gerere, & petere veniam. Præterea videbis iustum sapientem arrogantiam & superbiam, quæ sequitur bonum rectè gestum, & persuadentem Deo potius, quàm sibi ipsi adscribere, quod fuerit rectè factū. Ne erretis igitur, inquit, fratres mei dilecti. Omne donum bonum: & omne datum perfectū desuper descendit à patre luminum, apud quem non est vicissitudo, nec mutationis obumbratio. Volens enim genuit nos verbo veritatis, vt simus nos primitiæ quædam eius creaturarū. Hæc & exinanit arrogantiam, & ostendunt Deum esse datorem bonorum, & esse immutabilem, nec in eum cadere alterationem: quodque is est eximius, si conferatur cum rebus creatis, & maximam videtur gerere curam hominis.

Post hæc accedit ad admonitiones, quæ ad mores magis pertinent: Sit, dicens, omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendū, & tardus ad irā. Si enim velox sermo est cauendus, quantum magis adhibenda est cautio ne citò irascaris? Vide autē quomodo figurā verū exprimit Christiani. Religio pura & immaculata patri, & Deo hæc est: Visitare orphanos, & viduas in afflictione eorū: immaculatum seipsum conseruare à mundo. Ex æquo iubet & à mundo recedere, & ad propinquū accedere. Tunc enim verè ac sincere fratrū miserebimur, quado nos separabimus ab afflictione in mundū. Dicendo autē: Ne in personarū acceptionibus habeatis, fratres, fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ. Tollit id quod fit ad ostentationē, docens ne viuamus, vt placeamus hominibus, neque queramus gloriā ex hominibus, humilia & abiecta cogitantes: sed Deum solum amemus, & eius quod fit, habeamus ipsum laudatorem, & remunerationem ab eo expectemus. Dicendo verò eū legē implere Regiā, qui diligit proximū sicut seipsum, excitat ad fratrū dilectionē, ex eius qui legē tulerat dignitate, sciens huius præcepti magnitudine & pulchritudine: & quod planè legis adimpletio est dilectio in proximū: et hoc ipsum est summa bonorū. Dein mouet ad misericordiā, certè in misericordiā & inuitabili, quod illic est, iudicio. Iudiciū enim, inquit, sine misericordia ei qui non fecit misericordiā: per hoc concedens, vt misericordia gloriatur plus quā iudiciū, quatenus illi dat victoriā. Quin etiam ita dicit fidem opus habere actione, sicut corpus eget spiritu: absque ea autem esse mortuā & inutile, vt non confidamus in eo solum quod credamus, & inaniter gloriemur. Hoc autem probat, statim Abrahā & Rhaab adducens in testimoniū: illum quidem qui cum fide Isaac quoque obtulit: hæc autem, quæ speculatores per aliam viam transmissit. Et quid opus est, vt singula enumerem? Vix vllam prætermisit ex virtutibus moralibus, ad quam non incitauerit virum pium ac religiosum cum multa probabilitate, gratia ac iucunditate. Is linguæ legem dedit, vt qui & in tempore tacendum, & in tempore dicendum accuratè doceret. Is paternè docet sequi quidem veritatem, à falso autem abstinere. Porro autem linguam quoque, maledicam & calumniatricem plurimum accusat. Et de propinquo clanculum detrahere, aut etiā eum iudicare, ab animis hominū procul propulsa: Tuum opus est, ô iuste, diuites quoque; rursus & pauperes admonere, illos quidem, ne confidant in diuitijs: hos autem, vt mala ferant patienter, vt qui sunt tolerantia accepturi mercedem, quæ non potest auferri: & illis quidem infidelitatis argumentum diuitias obijcere, vt qui in eis confidunt, & non in Dei sinu, qui nunquam exhauritur, his autem, tanquam Prophetam annunciare, quod pro foribus stat is qui iudicat. Illud autem, non periurium solum, sed vel ipsum omnino iniurandum declinari debere, cuiusnā alterius quæ lingua iustæ fuerit admonitio, dicens: Ante omnia, fratres mei, nolite omnino iurare, neque per cælum, neque per terrā, neque vllum aliud iuramentum: Sit autem vestrum, Certè, certè, & non, non, ne sub iudicio decidatis. Eos qui sunt sereno & tranquillo animo docet, vt se muniant oratione: eos qui ægrotant, vt oleo vtantur cum oratione Sacerdotis ad vñctionem, & id habeant pro morbi medicina, vt

H H iij

potè

pote quòd oratio, cui opera ferunt auxilium, maxima possit efficere. Quid opus est omnia persequi, quæ hæc continet epistola, cum eam possit, qui velit legere, & illinc haurire, tanquàm ex fonte, & gustando factis probare, & ita fide dignus esse testis eorum quæ pulchrè dicitur à Jacobo? Porro autem hinc quoque sciri potest, quanta esset eius autoritas, & dicendi facultas. Fuit aliquando quæstio Antiochiæ, an oporteret eos, qui ex gentibus ad verbum veritatis accedebant, more Moisaico deinceps circumcidere. Fratres ergo qui erant Antiochiæ, Apostolis commorantibus Hierosolymis permisissent iudiciū, Paulo & Barnabæ vti ministris ad proponendū id de quo quærebatur. Cum verò quæ Hierosolymis erat Ecclesia ad hoc esset congregata, & Petrus primus Apostolorum præellet fidei, & deiceret semina pietatis: Viri fratres, inquit Iacobus, Simon exposuit, quomodo primum Deus visitauit sumere ex gentibus populū nomine suo. Et ei consentiūt Prophete. Deinde cum subiūxisset verba vnius Prophetæ, de ijs quæ quærebantur, hanc tulit sententiam: Iudico ego, dicens, non esse molestia afficiendos eos, qui ex gentibus ad Deum conuertuntur: sed scribendum ad eos, vt se abstineant à contaminationibus simulachrorum, fornicatione, & sanguine, & iussocato. Sic dixit, & quod dixerat, deductū est ad effectum: & quod à Jacobo fuerat decretum, scriptum est ab Apostolis, & Ecclesiæ pro forma fuit traditum. Tanta apud Apostolos fuit eius reuerentia. Sed licet etiam audire quidnam Paulus de eo scribit ad Galatas: Ascendi, inquit, Hierolyma ad videndum Petrum: alium autem Apostolum non vidi, nisi Iacobum fratrem Domini, vt pote quòd res esset magna, & digna, quæ mandaretur memoria, videre Iacobum. Qualibus autem monitionibus ad Paulum vltus sit Iacobus, aperte sciet, qui legerit Actus Apostolorum. Cum nos enim (inquit Lucas) venissemus Hierosolyma, exceperunt nos omnes fratres. Sequenti autem die, ingressus est Paulus nobiscum ad Iacobum. Et omnes accesserunt presbyteri. Quos cum salutasset, exposuit sigillatim vnum quodque eorū, quæ Deus fecit gentibus per ministeriū suum. Illi autem cum audiissent, glorificauerunt Deum, dicentes Paulo: Vides, frater, quam multa milia sint inter Iudæos eorum qui crediderunt: & sunt omnes legis æmulatores. De te autem audierunt, quòd tu doces à Moysè defectionem Iudæos omnes qui sunt in gentibus. Sed fac hoc, quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor votū habentes super se, his assumptis sanctifica te cum illis, & impende in illis, vt radant capita, & cognoscant omnes quòd quæ de te audierunt, nihil sunt. Oportet autem omnino existimare hæc verba esse Iacobi, vt qui esset princeps illius Ecclesiæ. Propterea enim hoc egregiè à Luca est additum: Paulus nobiscū ingressus est ad Iacobū. Tantum inter Apostolos tribuebatur Iacobo, & adeò erat clarus, & habebatur in tanto honore, partim quidem hoc habens ex virtute, partim autè hoc nactus ex eo quòd esset frater Domini. Iudas autè, qui Catholicarum septimā scripsit Epistolā, quanā ex re seipsum significat, & quomodo facit inscriptionē? Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi, ijs qui sunt dilecti in Deo patre. Non ex imperatoris, & inanimibus dignitatibus sibi tantum claritatis tribuunt, qui sunt in mundo splendidi, quantum ille sciebat gloriari ex eo, quòd esset & diceretur frater Iacobi. Si autem esset Iudæ gloria dici fratrem Iacobi, quanto est ipsi Iacobo maior, quòd Christi frater nominetur? Ipse enim solus affectus fuit hæc priuilegia, & dignus est habitus, qui solus vocaretur frater Domini. Hic ergo magnus, & diuinus Iacobus erat Sanctus (vt sacra dicunt eloquia) ex vtero matris suæ. Quamobrem statim post Deum primum Pontificem, accipit clauum Ecclesiæ Hierosolymitæ, & solus in Sancta sanctorum perpetuò ingreditur. Non enim semel, sicut ijs qui legi & vmbre cælestium seruiebant, concedebatur ingressus, sed sic ingrediebantur, vt qui solus posset ingredi propter puritatem. Ingressus autè se inclinabat in genua, & populo melius conciliabat remissionē peccatorū, quam quomodo fecit Moyses, adeò vt instar camelorū ei genua obdureferent, eò quòd is ea flecteret assidue. Sic 2 enim nobis Deus, qui homo factus est, orandū tradit. Propter insignem autè iustitiam vocabatur, vt dictum est, Ioblias, quod lingua nostra significat comprehensionem populū, & iustitiam. Cæterum quomodo Prophetæ prius significauerūt, quidam septē ex hæresibus, quorū dux erat Ananus (Erat autem Ananus tunc sacerdos, quando Paulus appellato Cæsare, Romam à Festo vincus missus est ad Nerone) cum essent frustrati spe insidiarum, quas struxerant aduersus Paulum, conuertuntur contra Iacobū fratrem Domini. Hæc autè in illū facere ausi sunt. Cum iustum intercepissent mediū, petebant ab eo negationem fidei in Christum coram toto populo: & ex ipso sunt seiscitati: Dic nobis: O iuste, dicentes, quid tibi videtur de Iesu? Ille autem eis conuenienter respondens, & qualis dicebatur, nempe iustus, talis quoque volens videri, iustam similiter vocē emittit: Is est dicens, filius Dei Iesus Christus. Atque nonnulli quidem credebant ijs quæ dicebantur à Jacobo, alij autem minimè credebant, & contradicebant, conuenienter non rectè traditioni & errori. Quædam enim hæreses apud Iudæos (vt diuina dicunt eloquia) neque tenebant resurrectionem, neque credebāt Deū venturum, vt redderet vnicuique secundum opera sua,

2 Aduerte quod genua flectere ad orationem est ex traditione Saluatoris nostri.

sua. Atque multi quidem propter Iacobum relati sunt in numerum credentium: magna autem murmuratio exorta est inter principes Iudæorum, vt pote quòd dicerent Pharisei, & Scribæ, in periculum venire vniuersum populum expectantem Iesum Christum. Cum ergo accessissent ad Iacobum, Te valde rogamus, o iuste, dicebant, cohibe populum: in errorem enim inductus est de Iesu, quòd ipse sit Christus: & fac vt iis qui die Paschæ cōuenerint, de Iesu persuadeas, ne de ipso fallantur. Tibi enim nos credimus, & tibi ferimus testimonium, & vniuersus populus, quòd sis iustus, & personam non accipias: hoc testimonium, quòd esset iustus, & personam non acciperet, ideo illi tribuentes, vt ex hoc iusti nomine eū ad se allicerent, & persuaderent, vt illorum personas acciperet, corruptus assentatione, Ascende ergo templi pinnaculum, vt cernaris à toto populo, & verba tua audiantur. Nam propter Paschen cōuenerunt omnes tribus cum gentibus. Statuerunt ergo scribæ, & Pharisei Iacobum supra templi pinnaculum, & alta voce dixerunt: Iuste, debemus omnes tibi credere. Quoniā igitur populus errat post Iesum, quem omnes scimus passum esse mortem sub Pōtio Pilato, nobis enuncia, quid tibi videatur de Iesu. Cum ergo tempus vocaret, & vir fortis resisteret mendaciorum, non est cunctatus, neque metu prodidit veritatem: sed & animo, & lingua liberrimus, & magnam protinus vocem emittens: Quid me rogatis, inquit, de Iesu? Ipse sedet in cælo ad dexteram virtutis patris sui, venturus posthac in nubibus cæli, vt iudicet orbem terræ in iustitia. Cum multi autem fuissent persuasi ab hoc Iacobi testimonio, clamarentque & dicerent: O Ianna filio Dauid: Scribas & Phariseos subiit magna eius quod factū fuerat poenitentia, & inter se dicebant: Malè fecimus, qui tale testimonium Iesu præbuerimus. Agedum ergo Iacobum deiiciamus, vt populus sic metu recordatus, non credat Iesu. Cum sic dixissent, magna voce clamauerunt: O o, iustus quoque errauit. Cum ergo ascendissent in templi pinnaculum, eum statim deiiciunt. Et ne sic quidem desistentes ab infania, dicebant, iustum obruamus lapidibus. Et cœperūt in eum iaculari lapides, quoniam deiectionem non erat mortuus. Sed conuersus (ò sanctam animam) figit 3 humi genua dicens: Domine Deus pater dimitte eis, nesciunt enim quid faciunt: eandem vocem quam Stephanus diuinus quoque emittens Iacobus. Cum sic ergo eum appeterent lapidibus, vnus ex Sacerdotibus, qui erant filij Recham, filij Rechabim, de quibus fert testimonium Hieremias propheta, clamauit: dicens: Cellate, quid facitis? Iustus pro nobis precatur. Quidam autem ex eis accepta fuste ex officina fullonis, qua comprimebat vestes, validè infligit eius capiti. Et sic iustus tradidit animam. Quem acceperunt, & sepelierunt prope templum Dei. Quicumque autem erant in ciuitate moderati & probi, & videbantur leges accuratè seruare, hoc tulerunt grauitè: & clamauerunt ad Agrippam (erat enim is successor Tetrarchæ Herodis) rogates, vt scriberet ad Ananum, ne talia auderet: neque enim rectè fecisse dicebant, quod fecerat magno Iacobo. Quidam autem ex Albino quoque procedentes obuiam venienti Alexandria (Ipsum enim post Festum elegit Cæsar procuratorem Iudææ) eum docent, non licere Anano absque eius sententia sedere in Concilio. Albinus igitur credens iis qui dixerant, iratus scribit ad Ananum, minans eum daturum penas admisi facinoris. Rex verò Agrippa Anano deposito à Sacerdotio, cum fuisset Pontifex non plures quam tres annos, alterum eius loco constituit. Mala autem extrema inuaserunt Iudæos post mortem Iacobi. Horum testis est Iosephus Iudæus, qui nihil celauit veritatis. Hæc ita euenerunt, & sanctus additus est sanctis, martyr martyribus, iustus qui iustus erat, & nominabatur, quique primus inter Episcopos fuit martyrica corona redimitus. Nam inter Diaconos quidem præcessit Stephanus, inter Apostolos Zebedæi Iacobus. Nunc autem Pontifex Christum primum Pontificem esse secutus: Martyr, eum qui pro vniuerso mundo proprium præbuit sanguinem. Quam multarum diuinarum dignitatum quam multa tibi debita sunt coronæ: Discipulo, Pontifici, Iusto, Dei fratri, martyri, qui quicumque boni dixerit quispiam, habet ex abundantia. Ad gloriam patris, filij, & spiritus sancti, quæ est vna, & inseparabilis diuinitas, & quam decet omnis honor, & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

3 Orat diuus Iacobus pro interfectionibus, genua humi figens.

## VITA SANCTI ANDREAE APOSTOLI.

li, per præbyteros & Diaconos Ecclesiarum Achaïæ scripta.



ASSIIONEM sancti Apostoli Andreae, quam oculis nostris vidimus, omnes præbyteri & Diacones Ecclesiarum Achaïæ scribimus vniuersis Ecclesiis, quæ sunt in Oriente, & Occidente, & Meridiano, & Septentrione, in Christi nomine constitutis: Pax vobis, & vniuersis qui credunt vni Deum in Trinitate perfectum, verum patrem ingentum, verum filium vni-

genitum;

gentium verum spiritum sanctum procedentem ex patre, in filio permanentem, vt ostendatur vnus spiritus esse in patre & filio, & hoc esse vniuersum filium, quod est & ille qui genuit. Hanc fidem didicimus à sancto Andrea Apostolo Domini nostri Iesu Christi: cuius passionem, quam coram positi vidimus, prout possumus, explicamus. Proconsul itaque Ægeas Patras ciuitatem ingressus cepit compellere credentes Christo ad sacrificia Idolorum. Cui occurrens sanctus Andreas, dixit: Oportebat vt tu, qui iudex esse hominum comprobatus, iudicem tuum qui est in cælo, cognosceres, & agnitum coleres, & colendo eum, qui verus Deus est, ab his qui veri Dij non sunt animum reuocares. Cui Ægeas dixit: Tu es Andreas, qui destruis templa deorum, & suades hominibus superstitionem illam sectam, quam nuper detestam Romani Principes exterminari iusserunt? Andreas dixit: Romani Principes nondum cognouerunt hoc, quod pro salute hominum veniens Dei filius docuerit ista Idola non solum non Deos esse, sed esse dæmonia pessima, & inimica humano generi, quæ hoc docent homines, vnde offendatur Deus, vt dum offensus fuerit, auertatur, non exaudiat: atque cum auerlus fuerit, & non exaudierit, habeantur à Diabolo ipsi captiui, & tam diu eos deludat, quam diu de corpore exeant rei & nudi, nihil secum præter peccata portantes. Ægeas dixit: Ista superstitiosa & vana verba Iesu vester dum prædicaret, Iudæi illum crucis patibulo affixerunt. Andreas respondit: O si velles scire mysterium crucis, & rationabili charitate autor humani generis pro restauratione nostra hoc crucis patibulum non inuitus, sed sponte suscepit. Ægeas dixit: Cum traditus asseratur à suo discipulo, & à Iudæis tentus, & præli di adductus, & ad petitionem Iudæorum à militibus præsidis crucifixus, quomodo tu discis eum spontaneum crucis subisse patibulum? Andreas respondit: Ideo ego dico spontaneum, quoniam simul cum ipso fui, cum à suo discipulo traderetur: & antequam traderetur dixit nobis, quod tradendus esset, & crucifigendus pro salute hominum: & die tertie resur-recturum se esse prædixit. Cui cum frater meus Petrus diceret: Propitius esto tibi Domine, non fiat istud: Indignatus sic ait Petro: Vade retro Satana, quia non lapis ea quæ sunt Dei. Et vt plenius nos instrueret, quomodo sponte passionem susciperet, dicebat nobis: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Ad vltimum dum cõnaret nobiscum, & diceret: Vnus vestrum me traditurus est, & ad istam vocem omnes contristaremur: ne suspensos cogitatio trucidaret, ait: Cui dederò panis fragmentum de manu mea, ipse est. Et cum dedisset vni ex condiscipulis nostris, & futura quasi iam præterita narraret, decuit se voluntate fuisse traditum, cum nec traditorem fingendo deseruit, & in loco quo illum sciebat venturum esse, permansit. Ægeas dixit: Miror te prudentem virum istum velle sectari, quem quoquo pacto, aut sponte, aut inuitum, cruci tamen confiteris affixum. Andreas respondit: Hoc est, quod me & iam dixisse, iam retines. Magna est mysterium Crucis: Quod si forte volueris audire, retexam. Ægeas dixit: Mysterium non potest dici, sed supplicium. Andreas dixit: Ipsum supplicium, mysterium restaurationis humanæ, si patienter audias, comprobabis. Ægeas dixit: Ego quidem patienter te audiam: sed tu si me obtemperanter non audieris, ipsum crucis mysterium in teipso excipies. Andreas respondit: Ego si crucis patibulum expauescerem, crucis gloriam non prædicarem. Ægeas dixit: Infans sermo tuus prædicat gloriam supplicij, qui per audaciam, poenam non times mortis. Andreas respondit: Non per audaciam, sed per fidem poenam non timeo mortis; Mors enim iustorum pretiosa est: mors verò peccatorum pessima. Et ideo audire te volo crucis mysterium, vt agnitum forsitan credas, & credens ad restaurationem tuæ animæ quoque pertingas. Ægeas dixit: Restauratur hoc quod periisse docetur. Nūquid anima mea perit? Hoc est quod te restauracionem venire per fidem nescio quam tu asseras? Andreas respondit: Hoc est quod te discere desiderabam, vt dum perditas animas hominum docuero, ista restauracionem earum per crucis mysterium pandam. Primus enim homo per lignum præuaricationis mortem induxit, & necessarium hoc erat generi humano, vt per lignum passionis mors quæ ingressa fuerat, pelleretur. Et quomodo de immaculata terra factus fuerit homo primus, qui per lignum præuaricationis mundo mortem intulerat, necessarium fuit, vt de immaculata virgine natus Christus perfectus homo, qui est Dei filius, qui primum hominem fecerat, vitam æternam quã perdidit omnes, repararet, ac de ligno crucis, lignum concupiscentiæ excluderet, panderet in cruce immaculatas manus pro manibus incontinentem extensis, pro suauis cibo arboris vitæ escam fellis acciperet, & in se suscipiens mortalitatem nostram, suam nobis immortalitatem offerret. Ægeas dixit: Ista verba illis narrare debes qui tibi credunt, mihi aut nisi hoc consentias, vt sacrificium dijs omnipotentibus offeras, in ipsa cruce quã laudas, te sustigati affigi præcipiã. Andreas respondit: O potentem Deo, qui vnus & verus est, ego oī die sacrifico, non thuris fumū, nec taurorū mugientiū carnes, nec hircorū sanguinē: sed im-

maculatum agnum quotidie in altari crucis sacrifico: cuius carnes, posteaquam omnis populus credentium manducauerit, & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est, integer perseverat & viuus: & cum verè sacrificatus sit, & verè carnes eius manducatae sint à populo, & verè sanguis eius sit haustus, tamen (vt dixi) integer permanet, & immaculatus, & viuus. Ægeas dixit: Quomodo potest hoc fieri? Andreas respondit: Si vis discere quomodo hoc potest fieri, assume formam discipuli, vt possis doceri, quod queris. Ægeas: Ego à te tormentis exigam huius rei notitiam. Andreas dixit: Miror te hominem prudentem tam stultitè locutum. Ergo tu tormentis putas me diuina tibi pandere sacrificia? Audi mysterium crucis, audisti mysterium sacrificij. Si credideris Christum filium Dei, qui crucifixus est à Iudæis verum Deum esse, pandam tibi quo ordine occisus viuat agnus: qui cum sacrificatus fuerit, & comestus, integer tamen, & immaculatus in suo regno permanet. Ægeas dixit: Cum sit occisus, & ab omni populo (vt asseris) deuoratus, quomodo integer perseverat, & viuus? Andreas respondit: si credideris ex toto corde tuo, discere poteris: si non credideris, penitus nunquam tu ad indaginem huius veritatis attinges. Tunc iratus Ægeas iussit eum in carcerem retrudi. Vbi cum esset clausus, venit ad eum multitudo penè totius prouinciæ, ita vt Ægeam vellent occidere, & Andream Apostolum fractis ianuis carceris liberare. Quos sanctus Andreas his verbis admonuit: Nolite quietem Domini nostri Iesu Christi in seditionem Diabolicam excitare. Nam traditus Dominus omnem patientiam præbuit, non contendit, neque clamauit, nec in plateis aliquis eum clamantem audiuit. Habere ergo silentium, quietem, & pacem: & non solum meum martyrium nolite impedire, verum etiam vos ipsos, quasi athletas Domini, præparate, vt vincatis minas intrepido animo, plagas autem per tolerantiam corporis superetis. Si enim terror timendus est, ille est vtique timendus, qui finem non habet. Nam humanus timor fumo similis est, & subito cum excitatus fuerit, euanescit. Et si dolores timendi sunt, illi sunt formidandi, qui sic incipiunt, vt nunquam finiantur. Isti enim dolores aut leues sunt, & tolerantur: aut graues sunt, & citò animam eiciunt. Illi autem dolores æterni sunt, vbi est quotidianus fletus & mugitus, & luctus, & sine fine cruciatus, ad quem Proconsul Ægeas ire non timet. Estote ergo magis parati ad hoc, vt per tribulationes temporales ad æterna gaudia pertingatis: vbi semper lætemini, semper floreatis, semperque cum Christo regnetis. Hæc, & his similia sancto Andrea Apostolo per totam noctem populum admonente, dum lux diei in matutino prorumperet, misit Ægeas, & adduxit ad se sanctum Andream, ac sedens pro tribunali, dixit: Existimaui te nocturna cogitatione reuocare animū tuum à stultitia, & à Christi tui laude cessare, vt posses nobiscū non amittere gaudia vitæ. Stultum est enim vltro velle ad passionem crucis ire, & ignibus ac flammis te ipsum definitis destinare. Andreas respondit: Gaudia tecum habere poteris, si credens Christo dimittas culturas idolorum: Christus enim me misit ad istam prouinciam, in qua non paruum populum ei acquisiui. Ægeas dixit: Ideo te sacrificare cõpello, vt isti qui per te decepti sunt populi, relinquunt vanitatem tuæ doctrine, & ipsi Dijs offerant grata libamina. Nulla enim remansit in Achaia ciuitas, in qua templa Deorum derelicta non sint, & deserta. Nunc ergo per te restauretur cultura Deorum, vt & dii qui contra te irati sunt, placari possint, & in nostra possis amicitia permanere. Sin aliàs, diuersa pro defensione Deorum patieris supplicia, & post omnia crucis, quam laudasti, patibulo suspensus deficias. Andreas respondit: Audi filii mortis, & stipula æternis parta incendiis, audi me seruum Domini, & Apostolum Iesu Christi. Nunc vsque mitius tecum egi censura fidei vt rationis capax, & veritatis defensor effectus, idola vana contemneres, & Deum qui in cælis est, adorares. Sed quia in imprudentia tua perdurans, me putas minas tuas formidare, quicquid tibi videtur in supplicij maius, excogita. Tantò enim ero meo Regi acceptior, quantò pro eius nomine fuero permanens in tormentis confessor. Tunc Ægeas iussit eum flagellis cædi extentum. Qui cum septem terniones transisset, eleuatus est, atque adductus ante eum. Cui Ægeas dixit: Audi me Andrea, & ab effusione sanguinis consilium reuoca. Quod si non feceris, crucis te faciam interire patibulo. Andreas dixit: Ego crucis Christi seruus sum, & crucis trophæum optare potius debeo quam timere. Tibi autem cruciatus æternus qui debetur, poteris euadere, si postquam probaueris perseverantiam meam, vel sic credideris Christo. Ego enim de tuo interitu timeo: non de mea passione conturbor. Passio enim mea aut vnus diei spatium occupat, aut duorum, vt multum: Tuus autem cruciatus nec per milia annorum potest peruenire ad finem. Vnde desine iam miseras tuas augmentare, & igne ipse tu tibi æternum accendere noli. Tunc indignatus Ægeas, cruci eum affigi præcepit, mandans hoc quæstionariis, vt ligatis pedibus & manibus, quasi in eculeo tenderetur, ne clavis affixus citò deficeret, sed cruciaretur potius longo cruciatus. Cumque eum carnifices ducerent, vt crucifigeretur, concursus factus est populorum, clamantium ac dicentium:

Quid hic dicit  
heretice? Negare  
ne vultis audias  
in Eucharistia esse  
verum corpus et  
sanguine Christi  
Istis autem dicit  
Christum? Nonne  
hæc à postoli vera  
ba omnes tuas blas  
phemias confusa  
dunt et conculeat.



Iustus homo, & amicus Dei quid fecit, ut ducatur ad crucem? Andreas vero rogabat populum, ut non impediret passionem eius. Gaudens enim & exultans ibat, & à doctrina non cessans. Cumque peruenisset ad locum, ubi crux parata erat, videns eam à longè exclamavit voce magna, dicens: Salve crux, quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membrorum eius margaritis ornata. Antequam te ascenderet Dominus, timorem terrenum habuisti, modò verò amore cœlestem obtinens pro voto susciperis. Sciris enim à credentibus, quanta intra te gaudia habeas, quanta munera præparata. Securus ergo & gaudens venio ad te, ita ut & tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in te, qui amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te. O bona crux quæ decorem & pulchritudinem de membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicitè amata, sine intermissione quæsita, & aliquando iam concupiscenti animo præparata, accipe me ab hominibus, & redde me magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te redemit me. Et hæc dicens expoliavit se, & vestimenta sua tradidit carnificibus. Qui accedentes leuauerunt eum in crucem, & extendentes funibus rotum corpus eius (sicut eis iustum fuerat) suspenderunt. Adstantes verò erant turbæ ad viginti milia hominum, inter quos erat frater Ægeæ, nomine Stratocles, qui simul clamabat cum populo, iniustum iudicio sanctum virum hoc pati, Sanctus vero Andreas confortabat mentes credentium Christo, & hortabatur ad tolerantiam temporalem, docens nihil esse dignum passione ad æternam remunerationis compensationem. Interea vadit omnis populus cum clamore ad domum Ægeæ: & omnes pariter clamantes dicebant: Virum sanctum, pudicum, ornatum moribus, bonum doctorem, piwm, modestum, rationabilem, non hoc debere pati, sed debere deponi de cruce, quia iam secunda die in cruce positus veritatè prædicare non cessat. Tunc Ægeas pauescens populum, & promittens se eum deponere, simul coepit ire. Quæ videns sanctus Andreas dixit: Quid tu ad nos, Ægea, venisti? Si vis credere Christo, sicut promisi, aperire tibi via indulgentiæ. Si autem venisti ad hoc tantum, ut me soluas, ego penitus hinc de ista cruce viuens in corpore deponi non potero. Iam enim Regem meum video, iam adoro, iam conspectui eius confiso. Sed de tuis miseris doleo: quia paratus te expectat æternus interitus, Cur pro te miser, dum adhuc potes, ne tunc incipias velle, cum non poteris. Mittentes autem manus ad crucem carnifices, non poterant penitus contingere eum. Et subinde alij & alij ingerentes se, vt voluerent eum, & nullus poterat pertingere ad eum. Stupebant enim brachia eorum, quicunque se extendissent ad soluendum eum. Tunc voce magna sanctus Andreas dixit: Ne permittas me Domine Iesu Christe, me famulum tuum, qui propter nomen tuum pendeo in cruce, solui: nec permittas eum qui iam per crucem tuam cognouit magnitudinem tuam, ab Ægea homine corruptibili humiliari, sed suscipe me tu, magister meus Christe, quem dilexi, quem cognoui, quem confiteor, quem cernere desidero, in quo sum quod sum. Suscipe Domine Iesu Christe spiritum meum in pace, quia iam tempus est vt veniam, desiderans te videre. Suscipe me Domine Iesu Christe magister bone, & iube me de ista cruce non deponi, nisi prius spiritum meum susceperis, & cum hæc dixisset, venientibus cunctis splendor nimis, sicut fulgur de cœlo veniens, ita circumdedit eum, vt penitus præ ipso splendore oculi eum humani non possent aspicere. Cumque permansisset splendor ferè dimidiæ horæ spacio, abscedente lumine, emisit spiritum, simul cum ipso lumine pergens ad Dominum, cui est honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

**Q**uædam verò femina, nomine Maximilla, fenatrix in specu posita, diligens pudicitia & sanctitatem, statim vt cognouit Apostolum perrexisse ad Dominum, accessit ad crucem, & suorum solatio cum omni reuerentia deponit corpus, & condiuit aromatis, & in loco quo se constituerat sepeliendæ, illic eum sepelivit. Ægeas verò iratus contra populum disponebat contestationem publicam facere, & ad Cæsarem accusationem contra Maximillam & populum destinare. Sed dum ordinat in conspectu officij sui, à Diabolo arreptus est: & in medio foro ciuitatis volutatus expirauit. Nunciatum est fratri eius, cui nomen erat Stratocles, & misit seruos suos, dixitque eis, vt inter Biothanatos sepelirent eum. Ipse autem de facultatibus eius nihil quæsiuit, dicens: non mihi permittat Dominus meus Iesus Christus, cui credidi, vt ego de bonis fratris mei aliquid contingam, ne polluat me crimen eius, qui Apostolum Domini ausus fuit pro amore pecuniæ occidere. Hæc autem gesta sunt apud Achaiam prouinciam, ciuitate Patras, pridie Calen. Decem. vbi & iam præstantur gloriosa eius beneficia vsque ad præsentem diem. Tantis autem timor inuasit omnes, vt nullus remaneret, qui non crederet Saluatori nostro Deo: qui vult omnes saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, Ipsi gloria in secula seculorum. Amen

VITA S. ANDREÆ APOSTOLI, PER D. Ildorum Episcopum Ispalensem scripta.

Andreas

2 Cura per Maximillam in sepulchro Apostolice corpore exhibita, nos docet, & sanctorum reliquias venerabiles haberi, & sepelire mortuos, opus esse pietatis ac Deo placere.

**A**ndreas, qui interpretatur virilis, vel decorus, frater Petri, secundum Ioannem primus iuxta Matthæum à primo secundus. Hic in sortem prædicationis Scythiam atque Achaiam suscepit. In qua etiam ciuitate crucis patibulo suspensus occubuit.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamenti.

ITEM VITA S. ANDREÆ APOSTOLI,

per Beatum Petrum Chrysologum Archiepiscop. Rauennatem, scripta.

Est sermo 133. in opere homi. eius

**B**eatus Andreas merito natus hodie creditur, quando non ad præsentem vitam materno est effusus ex vtero, sed conceptus fidei, martyrij partu, cœlestem nascitur generatus ad gloriam. Quando non eum mater, na cunabula suscipere vagientem, sed superna triumphantem secreta receperunt: quando non infirmum lactis pastum genitricis trahit ex pectore, sed pro Rege suo deuotissimus miles virtutis sanguinem fudit. Viuit, quia mortem cœlestis militiæ bellator occidit. Sequitur hic moriendo Dominum æstuas, & anhelans, ac toto virtutis gradu Dominicus incumbit hæere vestigijs, nec eum cursus faciat disparem fratri, quem natura similem, vocatio socium, parem gratia ipsa perfecerat. Ad vnam vocem Domini, sicut ille, patrem patriam, censum reliquit: laboribus, opprobrijs, itineribus, contumelijs, vigilijs, Christi indefessè germani societate donauit: solum est quod tempore Dominicæ passionis fugit, sed neque hoc impar, quia fugit: negare autem si aliqua putatur culpa, non est grauius effugere, quam negare: sed tacenda sunt alia. Equiuit fratres venia, quos sic discreuerat culpa. Et sequutus vt deuotio perprobauit, quos metus improbauerat antecedens. Nam crucem quam refugerant, postea coniunctis viribus ardentè inuadunt, vt vnde reatum sumpserant, inde conscenderent cœlum, inde præmiū sumerent, & coronam. Petrus namque Crucem, arborem conscendit Andreas: vt qui Christo compati gestebant, in semetipsis figuram formamque ipsius exprimerent passionis: & redempti ligno consummarentur, ad palmam. Sic Andreas noster, etsi cedit ordini, præmiū tamen non cedit & labori.

Si D. Andreas die passionis sue quomigravit ad Dominum natus esse dicitur, quomodo sanctorum ab hereticis vocari possunt mortuorum?

Ex cruce Petrus & Andreas cœscenderunt in cœlum. Ex cruce sumpserunt præmiū et coronam: quid dicit tu qui negas sanctos habere merita apud Deum?

ITEM DE SANCTO ANDREÆ

Apostolo, per D. Bernardum Abbatem Clareuallensem.

**S**anctorum festa præcipua patrum sanxit autoritas votiuis præueniendæ ieiunijs. Vtiliter planè, & non ad insipientiam nobis, si aduerit qui aduertat. Multa siquidem quotidie peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes, nec tutum omnino est celebrandas suscipere festiuitates sacras, maximeque eas quæ maximæ sunt, nisi prius abstinentiæ purificatione præmissa, quod & digniores & capaciores inueniamur spiritualium gaudiorum. Sic enim iustus in principio sermonis accusator est sui, nec nisi à propria reprehensione laudes incipit alienas. Quod si etiam iustus trepidat sollicitus præuenire eum qui ipsas quoque paratus est iustitias iudicare, quid agimus nos quorum interim iudicata non fuerint & testia peccata? Timendum valde est, ne fortè manifesta inueniantur præcedentia ad iudicium. Si nec iustus sine molestia & verecundia quadam ad sanctorum præsumit accedere laudes, quanto magis peccator, in cuius ore non est laus speciosa, timeat semper necesse est vocem illam: Quare tu enarras iustitias meas? Siue illam: Amice, quomodo hæc intraisti non habens vestem nuptialem? Beati proinde qui stolam suam, dico autem gloriam conscientia: suæ, solliciti sunt omni tempore conseruare immaculatam, semper splendidam exhibere. Sed quia pauci sunt, qui sic omni custodia seruent cor suum, pauciores autem (si tamen vel pauciores) qui in omni sanctimonia seruent illud, necesse est frequenti abstinentia maculas diluere subintrantes, præcipue cum præcipua quælibet solennitas aduenit celebranda. Non modò tamen præparatio est ad proximam celebritatem obseruatio præmissa ieiunij, est & admonitio quadam eruditioque non parua. Discimus ex hoc ipso quænam vera sit via festiuitatis æternæ. Quid enim est quod ieiunij solennitas præuenimus, nisi quòd per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? Indignus quippe solenni læticia est, qui statutam vigiliam abstinentiam non obseruat. Planè inquam si renuis affligere animam tuam in vigilia, indignus iure censeris requie & exultatione festiua. Est autem vniuersum præsentis penitentia: tempus, vigilia quædam solennitatis magni & æterni sabbati quod præstolamur. Nec causaberis vigiliam longiorem, si æremitatem festiuitatis attendas. Licet enim habere præparationem soleat solennia diurna diurnam, illa cum æterna sit, non exigit tamè æternam. Sed quò nos rapit incudior illius memoria felicitatis? Hoc enim nomine & sepius, & fortè dignius, nominatur illa festiui-

Est sermo habitus in vigilia S. Andree Apostoli 3 i cœ ieiunia sunt præcipua sanctorum festa.

Nota hereticæ, qui derides ieiunia, re et abstinere iuxta præceptum Ecclie in vigiliis sanctorum.

Beatus Andreas biduo pendens in cruce ieiunavit.

tas. Redeundum nobis est ad id quod præ manibus est. Hodierni itaq; ieiunij, & eius quam præstolamur, solennitatis & lætitiæ causa est beata passio Andreæ Apostoli. Dignū est enim, vt si cum eo pendere nõ possumus, cū eo vel ieiunemus. Nā s̄ & ipsum cum biduo penderet in cruce, etiam ieiunasse quis dubitet? Inueniamur ergo vel in exiguo communicantes passione eius, & si non simul affixi patibulo, simul afflicti ieiunio, vt miserante Deo etiā coronæ participes simus, & in præsentī quoq; spiritualium socij gaudiorum. Quomodo enim non exultemus in memoria triumphī eius, quē in ipsa sui præsentia supplicij tam vehemēter nouimus exultasse? An non erit læta festiuitas, vbi & crux ipsa plena est gaudij? Siquidem & festiuum solemus nominare quod lætum est, & crux à cruciatu vtiq; dicitur, aut certe cruciatus à cruce. Quanta proinde exultatione vniuersæ terræ celebrandum tãtæ nouitatis miraculum, tam magnificum opus diuinæ virtutis. Andreæ homo erat similis nobis, p̄ asibilis, & tam vehemēti ardore spiritus crucem sitiebat, tã inaudito à seculis gaudij tripudiabat, cū paratū sibi omnino patibulum conspexisset. O crux, inquit, diu desiderata, & iam cōcupiscenti animo præparata. Securus & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me. Videtis quia non se capit præ magnitudine gaudij? Ita, inquit, vt & tu exultans. Ergone tanta est exultatio, vt exulteret & ipsa crux, nec læti quicquam habeat, sed totum lætitia sit? Aut, quis dicat minus contra consuetudinem, supra rationem, vltra naturā, crucifixum exultare quàm crucem? Illi sensum lætitiæ natura negauit: huic si quid præualeat, gaudium omne exterminat, ingeritq; dolorem. Amator, ait, tuus semper fui, & desideravi amplecti te. Fratres, ignis vibrans est, non lingua loquens, & si lingua, certè ignea est. Carbones sunt ignis illius, quem de excelso Christus miserat in ossibus eius. Atque vtram desolatorij nobis sint, consumentes & exurentes quicquid in nobis est carnalis affectionis. Quales enim scintilla sunt istæ: aut quarto interiori incendio micant? Planè beate Andrea granum synapis est si des 6 tua, quæ tam insperatum vbi teri cœpit, cœpit ex se proferre feruorem. Quid si paulò amplius treretur? Quis feruorem illum animus, quis verba illa sustinere posset auditus? Dū enim minus minaretur Ægeas, adhuc granum synapis depicabile videbatur. Integrum erat, nesciebamus quid intus lateret, Dominus, inquit, me misit ad istam prouinciam, in qua non paruum ei populum acquisiui. Accedat comminationis pistillum, longè iam acrius sapiet, constantiusq; loquetur. Terrendum eum putat Ægeas, crucis supplicium minitans, sed non est ita. Accenditur magis in hoc verbo, & liberè clamat: Ego si patibulum crucis expauescerem, crucis gloriam non prædicarem. At vbi paratum sibi lignum intuitus est, ex hoc iam planè totus ignescens applaudebat, & blandiebatur illi amatae suæ, officiosissimè salutabat, deuotissimè suscipiebat, magnificè attollebat eam, & in ipsius præconio gloriabatur, clamans magis affectione, quam voce: Salue crux pretiosa quæ decorem & pulchritudinem de mēbris Dominici accepisti. Salue crux quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius tanquã margaritis ornata. Meritò proinde crucis amatorem veneratur quicumque fuit serui crucis, sed ab his ampliore iure deuotioem exigit, qui specialius proposuerunt tollerè crucem suam. Vobis hoc, & de vobis dico fratres mei, qui non surda aure audistis illam Euagelicam rubam: Qui non baiulat crucem suam, & sequitur me, non potest meus esse discipulus: Parati estote, totam animi diligentiam huic adhibete solennitati, & corde magno celebrate eam, quia magnus omnino consolationis pariter & exhortationis thesaurus vobis repositus est in ea, si fuerit qui fodiat & seruetur.

Fides sancti Andreæ non fuit illa nuda hereticorum, sed viua illa Christi sanctorum, quæ per charitatem honorum operum serax erat.

Solennitas sancti Andreæ, quæ etiã supra inter preciosa festa recessit.

Est sermo primus in die festiuitatis eiusdem.

ADHVC DE EODEM, PER

Diuum Bernardum Abbatem.

**C**elebrantes hodie gloriosum beati Andreæ triumphū, in verbis gratiæ quæ procedebat de ore eius exultauimus, & delectati sumus. Neque enim locus poterat esse tristitiæ, vbi tam vehemēter lætabatur & ipse. Nemo ex nobis compassus est sic patienti, nemo ausus est plangere exultantem. Alioquin & nobis ipse non incongruè dicere poterat, quod Saluator crucem baiulans sequentibus se & lugentibus ait: Filie Hierusalem nolite flere super me, sed super vas ipsas flete. Denique cū duceretur ipse beatus Andreas ad crucem, populus qui sanctum & iustum dolebat iniuste damnari, prohibere voluit ne puniretur: sed magis ipse instantissima prece prohibuit eos, ne non coronaretur, imò ne non pateretur. Desiderabat siquidem dissolui, & cum Christo esse, sed in cruce quam semper amauerat. Desiderabat regnum intrare, sed per patibulum. Quid enim dicit illi amatae suæ? Per te, inquit, me recipiar, qui per te me redemit. Ergo si diligimus eum, congaudemus ei, non solum quia coronatus, sed & quia crucifixus, quia desiderium animæ eius tribuit ei Dominus, & posuit in capite eius coronam de lapide pretioso. Ve-

runta.

rumtamen dum congratulamur ei, quòd diu desideratæ crucis frui mereamur amplexu, mirū valde est, si non ipsum eius miramur gaudium cui congratulamur. Dum enim noctis huius vigiliis & celebrantes, in verbis tantæ exultationis cantando delectemur, putas non fuit in nobis qui secum cogitaret & diceret, quid sibi vult hæc, aut vnde tam noua lætitiæ? Certè & crux preciosa est, & crux amari potest, & crux habet exultationem? Ita est fratres mei. Si fuerit qui colligat, semper lignum crucis vitam germinat, fructificatio iucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat spiritualium charismatum. Non est syluestris arbor, lignū vitæ est apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor saluifera est alioquin quomodo Dominicam occupat terram? Illam dicam præciosissimam glebam, cui clauorum est infixæ radicibus. Si non esset hæc preciosior cunctis, fructuosior vniuersis, nõquam illo plantaretur in orto, nec illam permitteretur vineam occupare. Deinde quid mirum si cruci suauitatem dedit, qui dedit & igni? Aut quomodo crux iudicatur insipida, vbi dulce sapit & flama? Quid enim sapiebat Laurentio ignis, cū irriteret carnifices, ludicem subannaret? Quid nos ad ista dicemus fratres, quòd non sapit etiam nobis quæ pro Christo est tribulatio, nec gustamus & nos manna absconditum? Sic enim victus esset omnino diabolus, nec haberet penitus quid ad arret. Sufficeret nobis hoc vnum aduersus duplicem malitiam inimici. Habet quippe nequissimus ille laqueus, habet & iacula, vtpote callidissimus venator hominum, solum hircens sanguinem animarum. Alios telis appetit malitiôsæ cuiuslibet suggestionis, & in eis vulnerat multos, quorum tenuis est patientia: Alios voluptatibus irretire laborat, & in his multitudinem copiosam eorum quæ in terra repunt, aut volitant iuxta eum. Sit ergo gaudium in tribulatione & iam non habet malignus vnde alliciat. Liberati sumus à laqueo venantium, pariter & à verbo aspero. Nihil enim proficit inimicus in eo quem crux Christi delectat, si carnalem suggererit delectationem, & filius iniquitatis non apponet nocere ei, si ad exasperandū animum eius quamlibet immittere tentauerit amaritudinem. Non curat delicias qui ieiunio pacificur, multò minus murmurare pro eo potest, in quo etiam delectatur, planè altissimū posuit refugium suum, vbi nec mulcipula inimici timenda sit, nec sagitta, imò verò mundus piscis est, squamas pariter & pennulas habens. Porro sicut frustra iacitur rete ante oculos pènnatorum, sic frustra iacitur telum in squamas loricatorum.

Fortis quippe est vt mors, non patientia aut spes, sed dilectio. Non timor aut ratio, sed spiritus fortitudinis est. Dicit patientia: sic oportet fieri, quia timore vrgetur. Dicit voluntas bona sic expedit, & sic agendum est, quia spei attrahitur ratiōne. Caritas verò quæ inflamatur à spiritu, neque sic oportet, dicit: neque sic expedit, sed sic volo, inquit, sic cupio, sic desidero vehementer. Videtis quanta sublimitas, videtis quanta securitas, quantaq; suauitas charitatis? Felix anima quæ ad hunc charitatis peruenerit statum, nec sanè desperandum nobis, quandoquidem eius qui ad hunc peruenit gradum, ob hoc maximè memoria celebratur, vt ipsius & inuocemus auxilium, & prouocemur exemplo. Plus dico, & ex nobis nonnullos videre mihi video in hoc gradu. Si dicit beatus Andreas Apostolum esse, nec posse te qui pusillus es, eius sequi vestigia: pudeat vel eos qui tecum sunt, non imitari. Nemo repente fit summus, ascendendo non volando apprehenditur summitas scælæ. Ascendamus igitur velut duobus quibusdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio siquidem docet, quid desit: oratio ne desit, obtinet. Illa viam ostendit, ista deducit. Meditatione denique agnosimus imminetia nobis pericula, oratione euadimus præstare nobis Domino nostro Iesu Christo.

Celebrat D. Bernardus vigiliis noctis S. Andreæ, vbi cum monachis suis cantabat verba exultationis illius. Et vtrumque horum contra hereticorum insanias.

Sanctorum in charitate decedendum, & inuocamus auxilium, & prouocamur exemplo.

Oratione & meditatione quæ si duobus quibusdam pedibus ascendimus ad Dominum.

ADHVC DE EODEM SANCTO APO-

stolo, per D. Bernardum Abbatem.

Est sermo 2 in loco vbi supra.

**B**eati Andreæ Apostoli solennitas hodie celebratur, quam si pia sollicitudine perscrutemur, multa inuenimus in ea quæ ædificent animas nostras. In ipso siquidem cōtermonis suæ initio magnum nobis perfectæ obedientiæ præstat exemplum. Quod quidem Christianis omnibus necessarium, nobis tamen est charius amplectendum, qui nimirum specialius ex ipsa professione nostra tenemur obedientiæ debitores. Sapiens nummularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse habemus reddere hunc obedientiæ nummum, nec suscipiet eū, nisi & integer inueniatur, & sine aliqua fallitate. Nam si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto obedimus, sed non illo fractus est nummus, non suscipiet eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. Omnes enim obedientiā simpliciter, & sine vlla exceptione promissimus. Quod si quis obediatur quidem, sed simulari, & ad oculum, murmuret autem in abscondito, falsus est nummus eius, plumbum habet non argentum, & iniquitas fedet super talentū plumbi. Dolose agit, sed in conspectu Dei, quoniam Deus non irridet. Vis audire perfectæ obedientiæ formam? Vidit Dominus (ait

Vide quod nõ sine causa celebratur in ecclesia sanctorum solennitas.

Tempore etiam D. Bernardi, non nachii præstante suis superioribus, obedientiã simpliciter & sine vlla exceptione.

Euangelista) Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum: faciam, inquit, de piscatoribus piscatores, imo prædicatores. At illi continuo nihil diiudicantes aut hælitantes, non solliciti unde viverent, non considerantes quoniam modo rudes homines, & sine literis prædicatores fieri possent, nihil denique interrogantes, sine omnimoda relicta rebus & nauis, secuti sunt eum. Agnoscite fratres, quoniam nam propter vos scripta sunt hæc, propter vos singulis annis in Ecclesia recitantur, vt dicentes veræ obedientiæ formam, calcigeris corda vestra in obedientia charitatis. Hæc nimirum est, quæ sola commendat obedientiæ nummum, hoc illius argentum est probatum atque purgatum. Sola est charitas quæ obedientiam gratam facit, & acceptabilem Deo. Hilarem quippe datorem diligit Deus: & item: Si tradidero, inquit, corpus meum ita vt ardeat, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Vultis vt de ipsa quoque beati huius Apostoli passione, quam nimirum hodie celebramus, loquamur aliquid ad laudem Christi, & ædificationem vestram? Audistis certè cum peruenisset beatus Andreas ad locum vbi crux parata erat, quomodo confortatus sit in Domino, & per spiritum quem vna cum cæteris Apostolis in igneis linguis acceperat, verba verè ignea loqueretur. Videns ergo paratam eminus crucem, nequamquam (vt exigere videtur mortalis infirmitas) facies eius expalluit, nequamquam sanguis eius gelatus est, non steterè comæ, aut vox faucibus hæsit, non contremuit corpus, nec mens turbata est, non recessit (vt allolet) intellectus. Ex abundantia cordis os locutum est, & charitas quæ feruebat in corde, quasi scintillas quasdam ardentissimas emittebat in voce. Quid enim beatus Andreas cum sibi paratam, vt dixi, crucem eminus cernebat, loquebatur? O crux (inquit) du desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudes venio ad te, ita vt & tu exultaans suscipias me discipulum eius qui pendit in te, quia amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te. Obsecro fratres, homo est qui loquitur hæc, at non est homo sed angelus, aut noua aliqua creatura? Homo planè, si mihi nobis, passibilis: nam passibilem eum passio ipsa testatur, qua appropinquante tam lætabundus exultat. Vnde ergo in homine noua hæc exultatio, & læticia hæc inaudita? Vnde in tanta fragilitate, tanta constantia? Vnde in homine tam spiritualis mens, tam seruens charitas, animus ita robustus? Absit vt à seipso tantam ei credamus inesse virtutem. Donum perfectum est, descendens à patre luminis, ab eo vtique qui facit mirabilia magna solus. Planè spiritus erat dilectissimi, qui adiuuabat infirmitatem eius per quem diffundebatur in corde ipse fortis charitas vt mors, imò & fortior morte, cuius o si & nos participes inueniamur. Ecce enim molestus est nobis penitentia labor, corporis afflictio grauis, abstinentia onerosa, in vigiliis dormitat anima nostra præ tædio, non ob aliud sanè, quam propter inopiam spiritus. Ipse enim si adfuerit, adiuuaret sine dubio infirmitatem nostram, & sicut beato Andree crucem & mortem ipsam, sic nobis quoque laborem & penitentiam nostram faceret non solum nõ molestant, sed etiam desiderabilem, atque omnino delectabilem esse: spiritus enim meus (ait Dominus) super mel dulcis: ita vt ne ipsa quidem dulcedini eius præualere queat amarissima licet mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque facit esse dulcissimam? Quæ resistere possit asperitas vnctioni illi, quæ mortem quoque facit suauissimam? Cum dederit, ait, dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini. Quam molestiam non expellit gaudium illud, quod mortem quoque ipsam facit esse lætissimam? Queramus hunc spiritum, fratres, tota sollicitudine operam demus, vt mereamur habere hunc spiritum, imò vt quem iam habemus, abundantius habeamus. Quicumque enim spiritum Christi non habet, hic non est eius. Nos autem non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Testimonium presentia eius præbet opera ipsa salutis & vitæ, quæ nullatenus agere possemus, nisi spiritus qui viuificat, spiritus Saluatoris adfuerit. Queramus igitur vt dona sua multiplicet Deus in nobis, & spiritum suum augeat, qui iam primitias dedit. Nullum enim omnino presentia eius certius testimonium est, quam desiderium gratia amplioris, quoniam ipse dicit: Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Sed fortasse multorum nobis conscientia iam respondent. Desideramus hunc quidem spiritum, qui sic adiuuet infirmitatē nostram, sed inuenire non possumus. Et ego 14 dico: propterea non inuenitis, quia nõ queritis: propterea non accipitis, quia non petitis. Petit, & non accipitis, eò quod negligenter petatis. Nihil enim aliud expectat, nihil aliud querit Deus, nisi vt sedulo, & cū desiderio requiratur. Deniq; quando negabit petentibus, qui etiã non petentes protocat, & hortatur vt petant? Si vos, inquit, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quãto magis pater vester de celo dabit spiritum boni petentibus? Petite ergo charissimi, petite sine intermissione, petite sine hesitatione, in omnibus operibus vestris dulcissimi semper huius, ac suauissimi spiritus presentia & auxilium inuocate.

23 Dat pro hoc probabilem coie. & curam presentia spiritus sancti, nõ autem certitudinem fidei.  
24 Vides quod spiritus sanctus non datur nisi quærentibus & petentibus. Quod intellige post primam spiritus sancti gratia nobis à Deo factam oblationem.

Et nos

Et nos enim fratres cum beato Andrea necesse habemus tollere crucem nostram, imo cum eo, quæ & ipse secutus est, Domino Salvatore. Inde enim sic lætabatur, inde sic exultabat, quòd non solum pro eo, sed etiam cum eo, mori videretur, & complantari similitudini mortis eius, vt compatiens etiam conregnaret. Cum quo vt simul crucifigamur & nos, attentius auribus cordis audiamus vocem dicentis: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Ac si dicat: Qui me desiderat, se despiciat: qui vult facere voluntatem meam, discat frangere suam. Sed continuo bella insurgunt, armantur protinus aduersum nos inimici. Et nos armemur contra, imitemur arma Regis nostri, vt tollamus & nos crucem nostram, in qua de inimicis omnibus triumphemus. Audi enim quid Psalmista promiserit, imò spiritus sanctus per os eius. Scuto, inquit, circumdabitte veritas eius, haud dubium quin Altissimi, De eo siquidem loquebatur, sicut manifestè indicant ipsius psalmi præcedentia verba. Ad quid fratres scuto circumdamur, nisi quia nos vndique bella circumdant? Denique quid causæ sit vt te scuto circumdet, attende. Scuto, inquit, circumdabit te veritas eius. Ad quid enim? Non timebis, inquit, à timore nocturno. A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso & dæmonio meridiano. Vidés ne quam necesse sit vt scuto circumdet te veritas, quem sic hostium tela circumdant? Ab inferiori enim parte timor nocturnus insurgit, à sinistris sagitta volat in die, à dextris perambulat negotium tenebrosum, & vt nihil sit vacuum, à superiori parte dæmonium meridianum insurgit. Nos autem miseri & miserabiles, vicinis tot serpentibus, & ignis telis vndique volantibus, insurgentibus inimicis, nihilominus perniciose securitate & negligentia dormitamus, torpemus ocio, 16 vanitatibus & scurrilitatibus indulgemus, tam pigri ad spiritualia exercitia, ac si iam pax sit & securitas, & non sit militia vita hominis super terram. Hoc est, dico vobis charissimi, quod me vehementer terret, quod omnino timoris acerbissimi gladio transfuerberat animam, quod inter tanta pericula minus timorati, minus exercitati, minus quam necesse sit, solliciti videamur. Siquidem vnum è duobus hæc ipsa negligentia nostra probat, aut omnino traditos nos hostibus, & nescire, aut si inter hæc conseruamur, ei qui tuetur nos ingratos nimirum inueniri. Quorum vtrunq; quid periculi habeat satis manifestum est. Propterea 17 obsecro vos dilectissimi ipsa nos excitet hostium malitia perigli, & instantia eorum maligna, qua tam seduli, tam solliciti sunt in nostram perditionem, nos quoq; sollicitos faciat, & circumspectos, vt in timore & tremore nostram ipsorum salutem operemur. Ecce enim in cruce salus nostra, tantum 18 vt ei viriliter inhareamus. Verbum crucis (ait Apostolus) pereuntibus quidem stultitia, his qui salui sunt, id est, nobis virtus Dei est. Ipsa est scutum quo circumdamur, vt eius quatuor cornua quadrifaria hostium tela repellant. Sit ergo inferius cornu contra timorem nocturnum, id est, aduersus pusillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit, vt id quod sub nobis est, corpus castigare viriliter studeamus, ac subiicere seruituti. Si quis verò nobis in faciem maledicit, si quis apertè mala suadere conatur, in die volat sagitta, & à sinistris est, sinistro nihilominus cornu crucis excipienda. Quòd si adulatur, si quasi consulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium seminare conatur, si denique iniquum aliquid tanquam iustum persuadere tentat, à dextris est mihi iste: sed ludas est, osculo me prodit, & dextro cornu crucis negotium perambulans in tenebris necesse est propulsari. Sed ecce dæmonium meridianum, superbiæ scilicet spiritus, qui nimirum in splendore maiori virtutum acrius insurgere solet. Hæc autem quam perniciose sit, sapius vobis intimare curamus: initium quippe omnis peccati, & causa totius perditionis superbia est. Propterea quisquis es qui salutem tuam operari studes, aduersus hanc super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam, non exaltetur cor tuum, non ambules in magnis, neque in mirabilibus super te, sed tela ea quæ de sublimi veniunt, supereminas capiti tuo cornu crucis excipiat. Sanè hoc solum est, cui de salutis pariter & regni titulus inscribitur: quia solus qui se humiliat, saluari & exaltari meretur. Iam vt breuiter repetam, quatuor hæc cornua sunt, continentia, patientia, prudentia, & humilitas. Felix anima, quæ in hac cruce gloriatur & triumphat, tantum vt perseueret in ea, & nullis valeat tentationibus deici. Oret igitur quisquis in hac Cruce est, oret cum Beato Andrea Dominum & magistrum suum, ne patriari eum de cruce deponi. Quid enim malignus ille nõ audeat, quid non presumat impius attentare? Quod & geæ manibus de discipulo, hoc Iudeorum linguis facere cogitauerat & de magistro. In vtroque tamen sera penitentia ductus, victus & confusus abiecit. Vtinam habeat similiter & à nobis, eo vincente, qui & in se, & & in discipulo triumphauit. Faciat ipse vt mereamur & nos in hac nostra qualicumque cruce penitentia, quam pro ipsius nomine tulimus, feliciter consummare, qui est super omnia Deus benedictus in secula.

15 Quid ble dilectio heretice, qui nihil pati vis cū Christi, et nullas huiusmodi tribulationes sustinere cum illo, vt ei conregnent? An ne ita se ait B. Andreas

16 In hunc hereticæ & gloriari tē in Christi corde. re, hoc iusticere tibi vt securus vitas de aeterna beatitudine.

17 O sancte Dei quid nos tantum hortaris, vt sumus solliciti & circumspecti, vt cum timore & tremore nostram salutem operemur, cuius iusticia nobis credere firmiter, & certo stare remissa esse nobis peccata per Christi, & conseruatos nos per illum regnū calorum, vt dicunt nostri temporis dogmatistæ? An sunt illi in posteros? Pseuopropheta, qui iuxta Dñi sententia in vestibus omnium ad nos veniunt.

18 Vide hereticæ, quod non sufficit nobis ad salutem Dominum Iesum fuisse pro nobis crucifigum, nisi etiam nos cruci eius inberemus. Et vide etiã modum quo id fiat, per D. Bernardum hic expressum.

19 Ecce crucem penitentia quæ ultra fidē requiritur pro conseruanda salute

ALOYSII LIPOMANI VERON.  
VITA BEATI ANDREÆ APOSTOLI,  
Per Adonem Treurensem Episcopum collecta.

Habetur in eius  
Martyrolog. sub  
pridie Calend.  
Decem.

In ciuitate Patras prouinciæ Achaig, natale beati Andreæ Apostoli, qui etiam apud Scythiã prædicauit. Hic beatissimus Apostolus ab Ægea Proconsule Achaicæ comprehensus, cum persequeretur in fide Christi & Euangelij ministerio duraret, insuperabilisque maneret, carcere primum clausus, inde coram Proconsule grauisimè cæsus, & vltimum cruce ligatus manibus & pedibus, funibusque toto corpore tensus, vt longius cruciaretur, biduo inibi superuixit, nõ cessans ea quæ Christi sunt, populũ docere. Cumq; ij qui per eum Christo Domino crediderant, satis agerent vt deponeretur, Ægeamque, vt hoc periceret, nolentem impellerent, Apostolus Domini circumstante populo, etiam Proconsule vt solueretur agente, post verba orationis, fulgore cœlesti ferè vna desuper circumfusus hora, cū ipso lumine abscedente emittens spiritum, perrexit ad Dominum. Cuius sanctissimũ corpus Maximilla potentissima matrona reuerenter depositum sepeliuit. Sed emergentibus annis sacratissima eius ossa vitiosimo Constantij Imperatoris anno, ab Achaia Constantinopolim translata sunt.

1 Huius sanctissimũ corpus Maximilla reuerenter depositum sepeliuit.  
2 Vide hic dicti sacratissima ossa, & non tempore consumpta, seu vitiosum puluisculum.

1 Nota quod si sancti Apostoli immortales mortui sunt, non vere dici possunt emortui, vt eos appellauit moderatè hæretici.

IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI  
Constantinopolitani laudatio in sanctum Apostolum Andream.

Apud Simeonem Metaphrasten.

Validum est Apostolicæ piscationis rete, admirabilis Andreæ memoria, & eius retis commemoratio, quo ad capiendas, & ad Christianã fidem attrahendas gentes vtilis est. Sagena enim, qua immortales illi mortui vti sunt, nulla temporis obliuione potest intercipi. Non veterarunt tempore illa venationis instrumenta, que non humana arte, sed diuina gratia effecta sunt. Quamuis enim piscatores ipsi à nobis exceiserint, nullo tamen tempore instrumenta, quibus illi vti sunt, aut lagena, qua mundũ ipsum comprehederunt, inueterata est. Qui cum rete iaciunt, & extrahunt, non videntur, & tamen illorum retia plena conspiciuntur. Nõ arundinè illa possederunt, quã tempus corrumpit. Non limum in aquam demiserunt, quod verustate putrefecit. Non hamum fabricarunt, quem rubigo consumit. Non escã in hamo posuerunt, qua pisces caperent. Non in petra conlederunt, quæ vndis quatitur. Non in scapha nauigarunt, quam dissoluit tempestas. Non pisces, hoc est, naturam rationis expertem, explicati sunt. Sed quemadmodum ars illa, qua vti sunt, admirabilis, ita & illorum instrumenta noua atque inuitata extiterunt. Nam pro arundine, prædicatione vtuntur: pro funiculo, memoria: pro hamo, potentia: pro escã, miraculis: pro petra, cœlis, ex quibus huiusmodi piscatione exercent: pro scapha, habent, altare: pro piscibus, Reges etiam ipsos capiunt: pro lagena, Euangelium expandunt: pro arte, diuinam gratiam adhibent: pro mari, vitam humanam tractant: pro retibus, cruce, velut lagena quadam, vti solent.

Quis vnquam vidit à mortuis piscatoribus viuentes homines, tanquã pisces, capi? O magnam Crucifixi potentia, ò diuinæ dignitatis præstantia, ò Apostolorũ summa beneficia. Nihil tale in vita esse potest, quale Apostolicę gratię fastigiũ. Multa certè vidit humana vita valde admirabilia, & opinionem superantia. Vidit enim sanguinem effusum clamantem, & cædem sine lingua vociferantem, ac naturam propter inuidiã contra se diuisam, fratrem germa no fratri mortem inferentem, ac propter inuidiã liuorẽ mortis ianuã patefactã. Vidit illam Noë arcã in mundi naufragio positã, & naturæ humanæ interitum. Vidit senẽ contra propria viscera, hoc est filium, inde armatum, & tanquã victimã eum offerri, qui cæsus nõ est. Vidit benedictiones furto conciliatas, & formatoris Dei, ac serui palestram. Vidit inuidiam inter fratres exortam, & seruitutem regni conciliatricem. Vidit somniis paratum solium, & fratris insidiatores fame attractos. Vidit virgã miraculorũ electricã, & rubũ igne, tanquã rore circumfusum. Vidit legumlatorẽ Moysen elementis imperantẽ. Vidit vndas ipsas, tanquã lapides, solidas factas, profundum mare denudatum, viã repente structã, & columnam nubis in die, ac ignis in nocte populorũ multitudini ducem ostensã. Vidit virgam sine terra germinantem. Vidit è cœlo panis loco manna fundi. Vidit hominis oratione solem, tanquã freno quodam sisti: & sterilis precibus impetratũ, vt ipsa Prophetã conciperet. Vidit farinã pugillũ frugibus copiosiorẽ, & lecythum olei fontibus abundantiorẽ. Vidit currũ in aere agitari, & Prophetam assumi. Vidit deniq; mortui ossa vitę remedium fieri. Multa talia magna, & admirabilia vidit hominum vita. Sed illa tanquam senum præterierunt, & extincta sunt, vt lucerna, exorto sole. Nihil tale vnquam fuit, quale fuerunt Apostoli. Hi cum Dei verbi essent ministri, attraxerunt incarnatum illum, qui vt Deus figuram non habet. Secuti sunt ambulantes eum, qui vbique præsens est. Discubuerunt vnã cum illo, qui nullo loco circumscriptus. Eius vocem audierunt, qui verbo fecit omnia. Mundum ipsum lingua, tanquã lagena

sagena quadam, concluderant. Circumierunt suis cursibus fines orbis terrarum. Errores, vt zizaniam, eradicarunt. Aras, vt spinas quasdam amputarunt. Idola, tanquã feras interfecerunt. Dæmones, vt lupos profugarunt. Ecclesiam, vt gregem quandam collegerunt. Orthodoxos, tanquã frumentum congregarunt. Hæreses, vt paleas proiecerunt. Iudaismum, tanquã focum arcescerunt. Græcorum sectam, tanquã stipulas quasdam, igne combusserunt. Humanam naturam cruce ipsa, tanquã quodam excoluerunt: & verbum Dei, vt sementem quandam sparserunt. Ad summam omnia illorum facta, tanquã sydera quædam effulserunt. Quamobrem clara voce illis dicebat Dominus: Vos estis lux mundi. Siquidem Orientẽ habet Christianus homo illum qui è virgine natus est: diluculum habet eum, qui baptismatis patens fuit: splendorem habet Christi crucifixi gratiam: radios admirabiles illas linguas: diẽ, futurum illud seculum: meridiem, tempus, quo in cruce ipsa mansit Dominus: Occidentem, sepulchri habitationem: vesperam, breuem illam mortem: Solis fulgorem, resurrectionem à mortuis. Vos estis lux mundi. Intuere astrã hæc, & illorum splendorem obstupece. Idcirco Andreas hodierno die cum tanquã luminis thesaurum quandam, communem Dominum inuenisset, clamabat ad Petrum fratrem suũ: Inuenimus Mesiã. O fratres charitatis exuperantiam, ò inuersum ordinem. Posterior Petro in vitam ingressus est Andreas, & prior Petrum ad Euangelium allexit, & tanquã venatus est. Inuenimus (inquit) Mesiã. Ex gaudio profecta est hæc oratio, lætum inuentæ rei Euangelium hoc fuit. Inuenimus (inquit) thesaurum illum. Fuge, Petre, circuncisionis paupertatem, exue te laceris pannis legis, abice iugũ literæ, hæc omnia contemne, vt parua quædam, vt fomina, despice præsentia, ac Bethsãidem, vt vilem & abiectum quandam locum aspemare: relinque rete, vt paupertatis instrumentum: scapham, vt naufragij thalamum: piscandi artem maritimæ fluctuationi expositam: pisces vt ventris negotiationem: gentem Iudaicã, vt rabiẽ contra Deum: Caiphã, vt prauis confessus parentem. Inuenimus Mesiã, quem pronunciarunt Prophetæ, quem lex præconio suo, tanquã tuba quadam, nobis prædicauit. Inuenimus legis thesaurum. Fuge, Petre famẽ literæ. Inuenimus Mesiã, quem olim adumbrarunt signa, quem vidit Michæas in throno gloriæ, quem Elaias contemplatus est super Cherubin, quem Ezechiel vidit super Seraphin, quem Daniel spectauit super nubes, quem Nabuchodonosor vidit in fornace illa, quem Abraham accepit in tugurio, quem Iacob non dimisit, nisi prius ab illo benedictus esset, cuius posterora vidit Moyses super petrã. Hunc nos inuenimus sine principio genitum, & in vltimis diebus visum. O thesaurum ingentem, cuius copia exhauriri non potest. Diuitiæ enim sunt non materiei subiectæ, quarum essentia originis est expertis, & inuentio ipsa recens. Inuenimus Mesiã, qui interpretatur Christus.

Multi quidem fuerunt Christi, sed omnes morti subiecti, Abraham Christus fuit, sed in sepulchro corruptus est. Isaac quoque fuit ille quidem Christus, sed eius ossa in monumento iacent. Fuit & Iacob Christus, sed morti subiectus. Moyses etiam fuit Christus, sed quo loco sepultus sit nescimus. Dauid similiter fuit Christus, sed omnes mortis spolia, omnes fuere mortis captiui. Vnus verè fuit Christus, natura quidem Deus, sed propter eius misericordiam homo: qui virginalẽ ventrem suo exitu, tanquã sigillo quodam signauit: & piscatores illos suos curationum fontes effecit: cuius est imperium, regnum, gloria, & adoratio cum immaculato, consubstantiali, & eiusdem potentia: Patre & sanctissimo spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum. AMEN.

MIRACVLA SANCTI ANDREÆ APOSTOLI,  
per beatum Gregorium Archiepiscopum Turonensẽ scripta.

Andreas Apostolus magnum miraculum in die solennitatis suæ profert, hoc est, manna in modum farinæ, vel oleũ cū odore nectaris, quod de tumulo eius exundat. Per id etiam quæ sit fertilitas anni sequentis ostenditur. Si exiguum profluxerit, exiguum terra profert fructum: si verò fuerit copiosum, magnum arua prouentum fructuum habere signat. Nam fuerunt in aliquibus annis in tantum è tumulo oleum exũdare, vt vsque medium basilicę profusa: riuus ille. Hæc autem aguntur apud prouinciã Achaia in ciuitate Patras, in qua beatus Apostolus, siue martyr, pro redemptoris nomine crucifixus præsentem vitam gloriosã morte finiuit: tamẽ cum oleũ defluerit, tantũ odorẽ naribus præstat, vt putes ibi multorum aromatum sparsam esse congeriem, quod non sine miraculo ac beneficio habetur in populis. Nã ex hoc seu inunctiones factæ, seu potiones datæ, plerunq; languentibus commodũ præstant. Post cuius gloriosã assumptionem multæ virtutes vel ad hoc sepulchrum, vel per loca dispersa, in quæ eius reliquie collocatæ sunt, feruntur ostensę: de quibus pauca memorari nõ putauĩ absurdum, quia ædificatio est Ecclesiæ, gloria martyrum, virtusque sanctorum.

Habetur in li. e) iusdem in gloriam plurimorũ martyrum. Cap. 30.

1 Virtutes aduersis multis suis se ostensas ad sepulchrum. B. Andree, vel ad eius reliquias.



Tempore quo interfecto Clodomere rege Fræcorum, se exercitus reparans Burgundiam de-  
uastabat, in quadam Basilica reliquæ iam dicti Apostoli, cum Saturni martyris tenebantur,  
accensæque Basilica, cum iam tignorum moles dirueret, pauperes ac fenes quos barbaries re-  
liquerat, ilebant dicentes: Væ nobis qui tantorum pignorum hodie caremus auxilio, nec no-  
bis ultra spes præsentis vitæ manebit, si hæc deperierint. His ita flentibus, nutu Dei adueniēs  
Turonicus homo, condolens iis lamentis, & discens virtutem martyri non minus fide quam  
per arma, profectus per medias ingreditur flammæ, apprehensaque ab altari sancto reliquias,  
nihil ab igne læsus extulit foras, sed continuò ita constrictus est, vt gressum in antè agere non  
valeret: tunc indignum se iudicans qui ea ferret, vnam puellam paruulam impollutamque e-  
legit à præda, cui capsulam collo imposuit, & sic in patriam prosperè accessit. Tunc colloca-  
tis in altari Nouicensis Ecclesiæ, vbi nulla adhuc sanctorum pignora habebantur, annis sin-  
gulis deuotissimè eorum solennia celebrabat. Cuius filius cum hæc post patris obitum non  
impleret, à febre quartana per integrum annum laborans 2 vouit vt nouam Basilicam in  
eorum honorem construeret. Quo factò amota febre sanatus est. Sed ne hoc sine diuinitatis  
prouidentia actum reor, quod eadem die qua beatæ reliquæ in aliam sunt translatae basilicæ,  
errantes homines à via qui beati Vincentij reliquias deferebant, ad vicum ipsum delati sunt.  
Tunc rogante præbytero diuiserunt, & particulam pignorum quam in sancto altari vnde  
alias abstulerat collocarunt. Mummosus autem cum Theodeberti regis tempore ad Iustinia-  
num Imperatorem pergens, Constantinopolitani itineris viam nauali euectus fulcarer, ad ve-  
bem Patras in qua idem habetur Apostolus, est appulsus, ac dum ibi cum satellitibus mora-  
retur, infirmata vesica calculosus efficitur. Dehinc diuersis doloribus arctatus febre consumit-  
ur, ablatæque delectatione comedendi atque bibendi aduentum mortis solum præsolatur.  
Igitur dum fe ita festum, & sine spe vitæ decernit, testamentum suū petit scribi, munitionumque  
subscriptioibus ac sigillis, inquiri præcepit, si forsitan aliquis reperiretur in ciuitate, qui pe-  
ritus in arte medicinæ possit perituro succurrere. Sed cum hoc Episcopo qui tunc præerat  
suggeritur, ait: Quousque vos dilectissimi casto fatigatis labore, & inter homines requiritis  
medicinam, cum habeatur hic celestis medicus, qui sæpe infirmorum valitudines sine her-  
barum adminiculo, virtutis propriæ depellat effectu? Et quis, inquirunt, est ille? Andreas (ait)  
Apostolus Christi. Hæc nuntiantes infirmo, rogat se portari ad beati sepulchrum. Cumque  
pauimento 3 prostratus, quæ necessitas exigebat fideliter precaretur, mediū ferè noctis om-  
nes qui aderant sopor obtinuit. Statimque infirmus conatur eicere vrinā, vni innuit, tangensque  
vnum puerorum voce tenui vasculum postulat exhiberi, illatumque, dum vrinā nititur eicere,  
lapidē magnū emisit, qui tam validus fuit, vt cadens sonū in ea quæ parata fuerat cōcha pro-  
ferret. Tunc ablata febre cū omni dolore naui restauratur incolumis. Ecclesia quoque Agaten-  
sis, quæ sancti Andree Apostoli reliquiis plaudit, plerumque gloriosis illustratur miraculis, per-  
uersores rerum suarum sæpius arguit. Dumque Comatharius comes agrum Ecclesiæ ipsius  
peruadit, tunc Leo Episcopus huius Ecclesiæ valde moestus concurrat ad eum, dicens: Relin-  
que ò fili re pauperum, quas ordinationi nostræ Dominus commendauit. Ne tibi sit noxiū,  
& à lachrymis egentium, qui de fructibus eius ali consueuerant, eneceris. Ille verò qui erat  
hereticus, paruipendens ea quæ ab Episcopo dicebantur, rem in sua dominatione retinuit.  
Interim procedente die arripitur à febre. Cumque non modò ardore corporeo, verum etiam  
animæ vexaretur incommodo, misit ad Episcopum nuncios, dicens: Dignetur pro me sa-  
cerdos orationem fundere ad Dominum, & ego dimittam agrum eius: Quo orante, hic à va-  
lerudine qua grauabatur conualuit, factusque sanus ait suis: Quid putatis quid isti nunc 4 Ro-  
mani dicant? Ait enim me ob hoc fuisse febre grauatum, quia tulerim agrum eorum. Quod  
mihi iuxta consuetudinem humani corporis accidit. Veruntamen non habebunt eum me  
viuente. Et dicto citius misit qui eum iterum auferret. Quod cum Episcopus comperisset, ve-  
nit ad eum dicens. Num poenitet te prius fecisse bene, quòd hoc iterum conaris euertere? Ne  
facias quæso, ne vltioni diuinæ subiaceas. Qui ait ad Episcopum: Sile, sile decrepitate. Nam in-  
frenatum te loris circuire vrbem super alinum faciam, vt sis ridiculo omnibus qui te aspe-  
xerint. At ille silens ad nota recurrit præsidia. Prostratur in 5 oratione, celebrat vigilias,  
ac noctem totam in lachrymis & psalterio ducit. Mane autem factò accedit ad lichnos qui  
de camera ad Ecclesiam dependebant, extendensque virgam quam tenebat in manu, effregit  
cunctos, dicens. Non hic accendetur lumen donec vlciscatur Deus de inimicis, & restituat  
res domus suæ. Hæc eo dicente, protinus hereticus ille in rediuiua febre corruit. Cumque in  
extremis ageret, misit ad Episcopum dicens: Oret pro me sacerdos ad Dominum vt vitam,  
& restitutam agrum, ac simile eius conferam dominationi. Quibus pontifex respondit: Iā ora-  
ui ad Dominum, & exaudiuit me. Misit & alios ac tertios ad eum nuncios. Sed sacerdos in  
vno responso persistens, non mouebatur ad hæc, vt pro eo orationem daret ad Dominum.

Hæc

Hæc illa hereticus cernens, iussit se in plaustrum componi, atque ad eundem euehi, ac per se  
deprecatur Episcopum dicens, quia dupla satisfactione restituo agrum, quem iniquè peruasi,  
tantum vt oret pro me sanctitas tua. Illo quoque recusante, compulit eum vi, vt abiret ad Ec-  
clesiam, quo discedente, vt Ecclesiam est ingressus, & hic ò spiritum exalauit, recepitque cō-  
suetam Ecclesiam rem suam.

## VITA SANCTI THOMÆ APOSTOLI

per D. Rodorum Episcopum Ispalensem scripta.



THOMAS, qui interpretatur abyssus Christi, Dydimus græcè nominatus, &  
iuxta latinam linguā, Christi geminus, ac similis Saluatoris, audiendo incre-  
dulul, videndo fidelis. Hic Euangelium prædicauit Parthis, Medis, Persis, Hir-  
canisq; ac Bactrianis, & Indis, tenens Orientalem plagam, & interna Gentium  
penetrans. Ibi quæ prædicationem suam vsque ad titulum suæ passionis per-  
ducens, lanceis transfixus occubuit. In Calamina Indiæ Ciuitate sepultus est cum honore.

COMMENTARIVS RERVM GE-  
starum sancti, & gloriosi Apostoli Thomæ.

Per Simeonem Metaphrasten.

VI. Octo.

OLIM quidem in terra versantes Apostoli, & terram quæ est sub cælo obeuntes, iis qui  
impietati inservierunt, prædicarunt libertatem, miraculis ad salutem ab errore abstra-  
hentes, & fidei malagmate medicantes animas, quæ laborabant infidelitate. Postquam autè  
migrarunt ad Dominum, piis reliquerunt corpora pignora 1 salutis, vt quod, cum aderam,  
faciebant, hoc etiam, postquam migrassent, efficerent celestis illius publicæ celebritatis ima-  
gines, eorum memoriæ festa nobis largientes: vt tanquam cum præsentibus & differentibus  
rursus versantes, percipiamus gratiā Apostolicam. Vnde etiam nunc clarissimus Apostolorū  
Thomas per eius memoriam nobiscum rursum versatur. Thomas, qui est fidei nostræ pa-  
ter ex incredulitate, & index perfectus veritatis, qui incredulitatis occasione amputauit in-  
credulis, & fidem Apostolorum per incredulitatem effecit firmiorem. Quando enim vnige-  
nitus Dei filius, qui est in sinu patris, non ferens videre suum figmentum in peccati seruitu-  
tem redactum, suis hac in re inflexus visceribus, visus est sicut nos, si peccatum dempseris, tūc  
hic quoque magnus Apostolus, post aliorum discipulorum electionem qui Iesum sunt secuti  
iussus est sequi Dominum. Nam cum in Iudæa à matre esset in lucem editus, habens parètes,  
qui vitam tenuerit agebant, ab eis alabatur & educabatur, & ad vitam formabatur similem,  
veluti à quodam optimo Pædagogo, paupertate eruditus, & ad Domini suscipiendum præ-  
ceptum aptus redditus. Libros itaque legens Mosaiscos, ij enim diligenter proponebantur fi-  
lis Iudæorum, componebat quidem suos mores ad honestatem: doctrina autem formabatur  
ad res diuiniore, & à puerilibus procul remotus ludibriis, instituebatur, & crescebat, donec  
peruenisset ad perfectam mensuram ætatis Christi: viuens enim, sicut prius diximus, in vita  
paupere, & artem exercens piscatoriam, in vtroque potes est cognitus, ex vno quidem forma-  
tus ad tenuitatem, quæ fuit superuacanea minimè admittentem, & doctus esse cōtentum so-  
lis necessitatibus: ab altero autem institutus ad patientiam in laboribus, & ad hoc vt rebus mo-  
lestis & asperis sua sponte prius exerceretur. Protinus itaque nulla dilatione vsus est nec cun-  
ctatione, nec tardauit ad vocationem: sed adeò celeriter fuit mutatus, & vincus voce vocā-  
tis, vt dicto citius ostenderet obedientiam. Atque sic quidem fit verbo familiaris, & refertur in  
numerum reliquorum qui vocati fuerant: sitque discipulus animi studio promptissimus, mi-  
nister fidelissimus, Apostolusque, & æconomus probatissimus Apostolatus Gentium, qui fuit  
ei credidus. Statim autem & ad Apostolatam fuit corroboratus, & diuina impletus virtute,  
& miraculorum diues operatione, statuit cum Verbo versari perpetuò: Cum quo quidem  
degens toto tempore, quo vitam egit in carne, multas quidem cum eo subiit afflictiones,  
multas autem persecutiones & migrationes. Et aliquando quidem cum ipse à Iudæis ex-  
pelleretur, simul quoque cum eo expellebatur, & cum lapidibus appeteretur, ipse quoque  
simul appeteretur: aliquando autem cum ipsum vellet in suam redigere potestatem, &  
morte afficere, paratus erat alacriter cum ipso morte affici desiderio plenam illam vocem  
emittens ad Dominum: Eamus, & moriamur cum ipso. Quando enim amicum Lazarum  
à mortuis suscitaturus pergebat Saluator: quando per absentiam concessit morti superare  
naturam, quando voluit ostendere sepulchrum somni locum; quando vincum mortuum

II iiij voluit

Notent hoc ex-  
plum hereticis, qui  
bona temporalia  
Ecclesiæ auferunt.

Habetur in lib-  
eiusdem de patri  
bona noui testa-  
menti.

Nota sanctorum  
corpora, pignora  
salutis dicit.

2 Etiam apud an-  
tiqnos patres vo-  
torum vsus fuit.

3 Orat ad sepul-  
chrum Apostoli  
pauimento pros-  
tratus.

Cap. 78.

4 Vide Romanos  
distingui contra  
hereticos, quoniam  
Romana Ecclesia  
Catholica est atq;  
Apostolica.

5 Ecce sanctorū  
virorū nota præ-  
silia.

Orationes,  
Vigilie,  
Lachrymæ,  
Psalterium.

voluit efficere ad vocationem viuus celeriore, tunc accedentes discipuli metum prædicabant Iudæorum, lapides reuocabant in memoriam, dehortabantur ne accederet: Magister, dicentes, nunc quærebant Iudæi te occidere, & rursus vadis illuc? Cùm autem illi non possent persuadere (Non enim oportebat infantiam, quæ tunc erat discipulorum, morti opem ferre aduersus Lazarum, neque impedimentum liberationis ex sepulchris illorum cerni timiditatem) metu & desiderio distractis eorum animis, conuertebantur ad animi ægitudine. Sed Thomas promptè & alacriter soluens Apostolis molestiam: Eamus & nos, inquit, & moriamur cum ipso. Est enim quauis vita melior, quæ cum Domino accipitur, occisio. Atque hæc quidem sic se habebant: & Apostolorum animos derinebat admiratio, cogitantes condiscipuli audaciam ad mortem subeundam. Sed cùm crux fixa fuisset, & mors esset suspensa, & infernus traheretur captiuus, & mutata esset lex sepulchri, & mors Christi effecta esset mors mortis, surgens Saluator post erecta apud inferos aduersus mortem trophæa, apparet suis amicis lugentibus & flentibus, in hoc quoque fidem faciens victoria: qui rerum rectè gestarum illos faciens spectatores, certè nec ipsum quidem permisit esse expertem primorum miraculorum. In quadam domuncula discipulos in arcum tunc metus cogebat Iudæorum: quo quidem in loco periculum præuidentes manebant. In medium ergo eorum latentium accedit Iesus, non vocem emittens antequam aspiceretur, non pulsatione ostij teritis eorum animis: sed pedes, qui per mare sunt ingressi, ostiis quoque non aperti intrarunt (Negabat enim suas leges natura iussa à Domino) & qui omnia fecerat, in suum templum ingreditur clausi ostiis: & qui per lignum mortem contriuit, nunc vim adfert ipsi ligni naturæ. Venit ergo Christus in medium eorum, miraculo ingressus, confirmans miraculum resurrectionis, & sic quidem discipuli ipsi oculis eius quæm desiderabant, fructum percipientes, læticia afficiebantur. Solus autem Thomas absuit à spectaculo, qui diuino quodam, vt videtur, consilio non aderat, vt cùm miraculum magis examinasset, esset præclarior præco resurrectionis. Sed Saluator quidem cùm sui spectaculo impertiisset Apostolos, recessit protinus, perfectiorem contemplationis visionem Thomæ amico, vt videtur, referuans. Cùm autem reuerfus esset Thomas, & venisset in mentem discipulis ei dicere: vidimus Dominum: ille propter id quod audiebat, læticia affectus, quod fieri desiderabat, hoc factum esse audiens, non credebat. Solent enim ingentis lætitiæ exuperationes, esse tardiores, ad ea credenda quæ dicuntur. Discipulis igitur: Nisi, inquit, videro in manibus eius fissuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Ad hæc fortè Apostoli: Quid tibi vult ô Thomas, sermo incredulitatis: Si non credit discipulus, quomodo crediderint Iudæi? Si Apostolus, & amicus non admittit resurrectionem, quomodo eam admiserint ij qui cruci affixerunt? Qui Thomæ non persuaserunt, quomodo reputabantur digni, qui admittantur à Gentibus? Non te pudore afficiunt, & ad fidem attrahunt præcedentium ingentes turbæ miraculorum? Leprosus mundatus: Paralyticus integris membrorum compagibus restitutus: Cæcus videndi facultati redditus: Manus morte affecta, quæ rursus fuit ad vitam reuocata: Fluctus, per quos inceditur pedibus: & Lazarus sepulchrum exuens tanquam vestem? Quomodo, Cuius admiraris opera, eius suspectam habes resurrectionem? Non credat Caïphas: curiosè scrutetur Nicodemus: calumniatur Iudæus: Cur dubitat Thomas de resurrectione? sed contra discipulus videtur dicere iustiora. Cur mea dubitatio est à vobis reprehendenda, ô Apostoli? Ad Iudæos emittor præco resurrectionis: sicut vos proficiscor Apostolus ad docendum Gentes resurrectionem. Quomodo ergo quibus non sui socius spectaculi, suscipiam æquè atque ipsi legationem? Quomodo quorum non habeo cognitionem, ea ego docebo alios? Quomodo lingua ea dicit confidenter, quorum testes non habet oculos? Verbis credam solis? Sed Iudæis ero in fide suspectus: meque facilitatis damnabunt, & leuitatis. Gentiles quoque verba non admittent: potius autem metum ridebunt testimonium, qui ex solo auditu prædico resurrectionem. Non multum intercessit temporis, & rursus adfuit Dominus ingressus miraculum nunc quoque similiter ostendens. Vt quæ aliis simul discipulis, ea soli quoque Thomæ largiatur. Ostendit ergo ei signa crucis: ac vulneris quod accepit in latere, ostendit signaculum. Deinde: Quia vidisti me, inquit, credidisti: Beati qui non viderunt, & crediderunt: magnam nobis repositam ostendens beatitudinem, qui credidimus per sermonem discipulorum. Illud ergo diuinum, & admirabile spectaculum cùm consecutus esset Thomas, fuit etiam causa Apostolis, vt illa discerent, quæ prius non nouerant. Suum enim Deum, & Dominum confessus est eum quem aspexerat. Re vera enim Dei est pulchrum facinus resurrectionis. Cùm autem post hæc Christus à discipulis magna ex parte videri non posset, vt qui esset glorificatus incorruptione corporis, & non posset conspici mortalibus oculis, seipsum manifestum reddebat, quando volebat, & quando nouerat futurum vile iis qui aspiciebant. Itaque cùm Domini eis deesset con-

conspetus, curam gerebant veteris artis, in qua fuerant educati. Illa autem erat, scapham ascendere, & in profundum maris retia demittere. Quodam verò die dum ipsi intenti erant piscationi, apparuit eis desideratus Iesus stans in littore, & iubens ad dexteram partem nauis rete demittere. Capta est autem multitudo piscium innumerabilis: erat enim diuini iussus operatio. Tunc simul cum iis aderat etiam Thomas, & simul operabatur, & diligenter curabat retia, & se paratissimum ostendebat ad obediendum. Experientia enim didicerat iis credere, quæ Deus fuerat operatus: & ideo vnà nauigabat, & simul operabatur cum discipulis. Cùm autem iam adesset tempus assumptionis, quo cum eo quod ex nobis assumpserat, oportebat Christum ascendere ad patrem, ipse educit mystas extra Bethaniam, vsque ad Oliuetum: & illic de se differens, & ex scripturis coniungens testimonia, cùm & coram eis comedisset, & confirmasset se non esse spiritum, vt ipsi existimauerant: & deinde sublata manu eis immisisset benedictionem, ille quidem ascendit in cælos: ipsi autè cum magno gaudio fuit reditus in Hierusalem. Quid ni gauderet, & cum aliis lætaretur discipulus, sacrosanctus iste & magnus Apostolus, videns verba deducta esse ad effectum, & susceptæ carnis verum esse mysterium: neque frustra in eo versatam fuisse incredulitatem? Atque dies quidem ille à Domino præstitutus, iam finem accipiebat conuenienter iis quæ ille dixerat: & diuinus spiritus ad eos aduolans, tanquam sonus quidam status vehementis statim in linguas igneas diuidebatur. Qui cùm fuisset super vnumquemque, faciebat eos loqui linguis alienis, adè vt qui audiebant, afficerentur magna admiratione. Tunc ergo hic quoque magnus Apostolus cùm sederet vnà cum reliquis discipulis, ipse quoque in igneis linguis accepit gratiam: & cùm in suum habitaculum totum intromisisset spiritum, totus fuit illius instrumentum valde sapienter & opportunè pulsatum. Sic ergo Thomas ab alio confirmatus, fuit perpetuè accinctus, promptoque & alacri animo ad prædicationem, nihil timens eorum quæ sunt terribilia, nec stupens aliquid eorum quæ sunt clara & illustria. Cùm ergo res Apostolis se haberent ex animi sententia, oporteret autem Domini iustum finem accipere, qui quidem erat: Euntes in mundum, docete omnes Gentes, alius quidem ex Apostolis aliam orbis terræ partem sortitus est, sicut eis qui aduenerat, spiritus sortem definierat. Thomam igitur missus est in Indiam, quæ erat planè barbara, & in nefariis versabatur actionibus: Ipsa autem sita est longissimè ab Ægypto, alluitur verò mari valdè nauigabili: & est quidem egena rerum necessariorum: abundat autem rebus pretiosis, & ad luxum accommodatis. Eam habitat id genus, quod dictum est, & quod est frequentissimum, & deditum mercaturæ, & magna ex parte nudum, & instar ferarum quæ degunt in montibus, vitam agens. Quam ob causam corporum superficiem radij solares inuadunt ardentius, valdeque incendunt, & denigrant, & efficiunt visu deformiores. Colebant autem isti simulachra facta ex omni genus materia: & quod in ea conferebatur studium, & cultura, longo tempore confirmata in ducebat consuetudinem ratione quauis potentiorum. In hanc ergo regionem magnus ingrediens Apostolus, nullum præ se tulit fastum & arrogantiam: neque clarè aut gloriose quippiam est locutus: neque aliud fecit superbè, & insolenter ad ostentationem, sed ornatus Christi moderatione, & pro quouis alio ornamento, & lorica ea indurus, coma fordida, vultu pallidus, totus aridus, & exanguis, & planè succo carens, & vt semel dicam, non tam corpus, quàm vmbra corporis circumferes, fordido & trito amictus pallio, moribus lenis, sermone vtilis, factis valde admirabilis, humilioribus se accommodabat, spiritus altiorum deprimens. Cùm talibus moribus, & vita præditus ad Indos venisset, visumque ei esset gentis ingredi interiora, postquam vidit falsam dæmonum religionem eos comprehendisse, & imis eorum animis infedisse, non statim processit ad eos refellendos, non induxit reprehensiones, non tanquam medicamento vsus est austeritate. Sciebat enim quòd quæ longa consuetudine in nostris confirmata sunt animis, non possunt facile deleri, & persuasione magis quàm vi mutantur. Propterea magis vitur mansuetudine, & bonis moribus & blandis verbis, magnus, & dignus, qui in honore haberetur, non ex fastu, & tumore, & verbis magnificis, sed ex factis & signis eis apparens, insigni Christi, nempe humilitate, valde ornatus: quo quidem eos magis capiebat & attrahebat ad agnitionem, quòd esset operibus quidem admirabilis, spiritu autem mitis, & moderatus. Itaque moti admiratione Indi rogare cæperunt quisnam esset, & cuius genere, & quænam esset eius religio, & quòd studium. Ille autem (habebat enim in se Christum magistrum) leniter & modè respondit, quòd esset genere quidem Iudæus, discipulus autem insignis illius Moyse: illius, inquam, Moyse, qui cum Deo est collocutus: Deinde etiam Christi filij Dei discipulus, qui venit ad mundi salutem, & quòd vitam æternam, & animarum salutem veniret annuntiatum, quibus qui crediderint, erunt ineffabilem bonorum participes. Præterea narrat Christi Dei verbi demissionem, refertque miracula quæ fecit, dum in terris in carne ageret: ipsamque

ipsamq; passionem, quæ multis videtur probrosa: Virtutem resurrectionis: & ad celos ascensionem. Cuius discipulus, inquit, ego, & minister admirabilem, quæ ipse fecit, miraculorum, atque economiæ, qua fuit Deus & homo, creatus sum præco. Cuius annuncians in homines benignitatem, & immensam in ipsos misericordiam, ad vos vsque accessi, cuius factus sum mylla, & Apostolus. Et cum ipsis oculis facta sit mihi fides eorum quæ dicuntur, non vi eos qui reuunt, sed omni charitate amplector eos qui persuadentur. His & pluribus aliis diuinitus prolatis verbis, Indorum populus ad mysterium introductus, suis animis suscepit verbi semen. Deinde (vt dicam cum diuino Euangelio) Domino adiuuante, & sermonem confirmante per signa consequentia: paulatim quidem abducti sunt ab idolorum libaminibus, & abominationibus, ad veram autem fidem accesserunt: & sic Apostolicis transformati doctrinis, Christo familiares euaserunt per baptismum: adeo vt etiam vsque ad ipsum Regem perueniret prædicatio, etiam si non penetrarit vsque ad profundum eius mentis. Itaque qui genere quidè ad regem attinebant, cum se totos dedidissent sermonibus Apostoli, ab eo auelli non poterant. Rex autem ipse detentus à profunda caligine ignorantiae, & à quibus miraculis oportebat ad lucem traduci, ab eis voluntaria cæcitate ad maiorem accensus insaniam, consulabat de morte Apostoli. Quamobrem dicto citius in eum fert sententiam: & lanceis de medio tollitur magnus hic Apostolus, qui propter Christum mortem lubenter suscepit. Eum beatum quidem iudicauit chorus eorum qui per ipsum crediderunt: beatum autem cen-

2 Vides sacræ et diuinam Apostoli animam in celos ascendentem, et scriptam Angelorum ordinibus.

3 Pulueris, qui Apostoli corpus tegit, filio regis imposito, sanatur ille a grauisimo, quo detinebatur, languore.

Habetur in opere eius in gloria plurimorum martyrum edito.

Cap. 31.

2 Ecce templum et monasterium miræ magnitudinis, ac diligenter exornatum in honore Apostoli. Cur ergo nostro tempore hæc, a quibusdam reprehenduntur?

2 Si accendere luminaria ante sanctorum corpora malè esset, Deus itum miraculi non operatur in hoc lichno.

3 Ecce quod quicquid miraculorum apud sanctos sit, diuina potentia in illis et per illos gerit, vt veram fidem in nobis conseruet.

4 Vides antiquum morem fuisse, in festiuitatibus sanctorum, solennes ad eum conuenire facere, panegyres ducere, et nota plurima deferre.

**MIRACVLA D. THOMÆ APOSTOLI,**  
per B. Gregorium Turonensem Archiepiscopum scripta.

**T**homas Apostolus secundum passionis eius historiam in India passus declaratur. Cuius beatum corpus prius multum tempus assumptum in ciuitate, quam Syri Edeffam vocant, translatum est, ibique sepultum. Ergo in loco regionis Indicæ quo prius quieuit, 1 monasterium habetur, & templum miræ magnitudinis, diligenterque exornatum atque compositum. In hac igitur æde magnum miraculum Deus ostendit. Lichnus 2 etenim inibi positus atque illuminatus, ante locum sepulcræ ipsius perpetuo die noctuque diuino nutu resplendet, à nullo fomentum olei scirpique accipiens, neque vento extinguitur, neque casu dilabitur, neque ardendo minuitur, habetque incrementum per 3 Apostoli virtutem, quæ nescitur ab homine. Cognitum tamen habetur diuinæ potentie. Hoc Theodorus qui ad ipsum locum accessit, nobis exposuit. In suprascripta igitur vrbe, in quæbeatos artus diximus tumulatos, adueniente festiuitate, 4 magnus aggregatur populorum cætus à diuersis regionibus cum votis negociisque venientes, vendendi emendique per triginta dies sine vlla thelonæi exactione licentia datur. In his verò diebus qui in mensæ habentur, quinto, magna & inusitata populus præbentur beneficia. Non scandalum surgit in plebe, non musca insidet mortificatæ carni, non latex deest sitienti. Nam cum iam iam reliquis debus plusquam centenum pedum altitudine aqua hauriatur à puteis, nunc paululum sodias, limphas exuberantes inuenies, quod non ambigitur virtute beati Apostoli impartiri. Decursis igitur festiuitatis diebus, theloneum publico redditur, musca quæ

desiuit

desiuit adest, propinquitas aquæ deficit, dehinc demissa diuinitus pluuia, ita omne atrium templi à sordibus & diuersis squaloribus, qui per ipsa solennia facti sunt, mundat, vt puteum non fuisse calcatum.

VITA SANCTI PHILIPPI APOSTOLI,

per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.



**P**HILIPPVS, qui interpretatur os lampadis, à Betfaida ciuitate Andreæ & Petri, Gallis prædicat Christum, Barbaras gentes vicinalique tenebris, & tumentis Oceano coniunctas, ad scientiæ lucem fideique portum deducit, Deinde in Hierapoli vrbe Phrygiæ prouinciæ crucifixus, lapidatusque occubuit. Erectoque sepulchro sepultus est. Cadauer simul cum filiabus suis ibidem requiescit, cuius natalis est Calendis Maij.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamenti.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM

Sancti Apostoli Philippi.

Apud Simeonem Metaphrasten.



**D**EI verbum quod cum Patre est æternum, & caret tempore, voluit aliquando fieri sicut nos, & venire sub tempore, propter lapsum nostræ naturæ. Hinc factum est, vt & virginis carne circumscriberetur, & id quod assumperat Deum redderet communicatione. Cum autem eius cum corpore aduentu omnibus acquirent salutem, oporteret eum habere spectatores diuinæ illius & inestimabilis dispensationis, & participes mysteriorum: vt vniverso generi per ipsos iuppeditaret affatim reuocationem: postquam per totam finitimam, & quæ circum Iordanem sita erat regionem periasisset Ioannis prædicatio, data aut fuisset gratia spiritus, & multi ab illo baptismum accepissent, quo tempore meus quoque Christus fuit baptizatus, mittens versari in ciuitate idem Dei verbum quod comprehendere non potest, versabatur enim Hierosolymis, degit in Galilæa, in ea autem agebat Philippus ille admirabilis, qui erat quidem ex Betfaida ciuitate Andreæ & Petri, tunc verò aderat in Galilæa. Qui statim ab in-

XIII. Nouëbris.

teunte ætate traditus est à parentibus erudiendus 1 disciplinis. Cum autem rectè fuisset educatus, & in omni laudabili disciplina iam institutus esset & eruditus, libros perlegit Mosaiocos, & quæcunque fuerant prædicta de Christo mysteria imbut, quemadmodum nouissimis temporibus sit venturus, & sit omnibus communitur salutem distributurus. Iis enim qui tunc erudiebant, non erat permissum, discipulos in alia erudire doctrina, nisi libros Moylis prius legisset. Cum ergo venisset Iesus in Galilæam, & hunc magnum inuenisset Philippum, iussit ei vt ipsum sequeretur. Ille autem cum audiisset, statim recordatus est eorum quæ ab inuente ætate de Christo accepit & legit, & eum esse illum agnouit quem Moylis libri esse postea venturum declarabant. Exhinc ergo is cum eo qui vocauerat magistro versabatur, & habebat virtutem quæ cum tempore prouehabatur, & connumerabatur cum præcipuis discipulis. Cum autem ita boni effectus fuisset particeps, assumit etiam alios socios participationis, nec eam celat: sed cum primum incidisset in Nathanaëlem, qui longo antè tempore ei fuerat amicus & familiaris, venientis aduentum, non tanquam adhuc futurum, sed tanquam qui iam esset annunciauit. Non amplius dicens, in spe sita est salus Israël, sed quem linguæ spiritu præsignificantes seruatores prædixerunt in vltimis diebus Israël surrecturum, is adest. Eum cum nos inuenissemus Iesum ex Nazareth, & eius admirabilibus & quæ naturam superant miraculis non possemus non credere, omnes alios multum iubentes valere cum eo degere constituimus. His cum summopere cepisset Nathanaëlem, & si rem ægreferentem, & non ex Nazareth esse boni aliquid contendentem, à tuendis quidem rebus Israël eum abducit: Christo autem abducit obedientem. Cumque eum primum adiunxisset, liberius exclamauit: Rabbi, dices, tu es Rex Israël. Quo quidem ipse quoque Christus delectatus, vt quod profectum esset à mente inuis rectè affecta, id aperit quod erat ei conueniens, futurum eum mystam maiorum mysteriorum, & regni Dei spectatorem. Quid enim dicit? Amen dico vobis, celum apertum videbitis, & Angelos Dei ascendentes & descendentes super filium hominis. Ab illo ergo tempore sacratissimus Philippus aures præbens sacris mysteriorum institutionibus, tota mente in illis versabatur, nulla eum cura attrahente ad alia, & luce diuiniore cognitionis expurgabat cogitationem, priorem depellens ignoracionem, & internum hominem renouans. Cum itaque ad virilem ætatem peruenisset, in Christum quidem perfectiorem assumpsit charitatem, vt reputaretur perinde ac filius, & locum obtineret hæredis, & aduentu spiritus constitueretur princeps super omnem terram. Cum autem aduenisset

2 Vides Apostoli Philippum eruditum in omni laudabili disciplina, Cur ergo noui heretici eorum studium a Christianis scholis eliminare satagunt?

nisset tempus salutaris passionis, per quam patibili genere superior extitit impatibilis, in inseparabiliter versabatur cum Magistro. Oportebat verò illo tempore aliquos ex iis qui tenebant falsam gentium religionem, proficisci Hierosolyma ad festum contemplantium. Ij iis quæ de Iesu præter opinionem annuntiata fuerant obtupestacti ( Nam ipsi quoque magna de eo nunciabantur & quæ fidem superabant, quòd Lazarum quidem suscitasset à mortuis; & vniuersus populus eum laudibus & bonis verbis esset profecutus: & alia innumera bilia fecisset miracula) eum conueniendi magno capti sunt desiderio. A quo superati veniunt ad meum Iesum, & cum accessissent ad Philippum annuntiant cur venerant. Ille autem cum Andree qui fuerat primus vocatus de eis communicasset, Iesu simul cum ipso eorum aduentum annuntiat. Iesus verò de sua passione & gloria ei significat, dicens: Nili granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, mortuum autem adfert multum fructum. Atque hæc quidem Christus illis disseruit. Quando autem post passionem & resurrectionem se sæpe ostendit discipulis, & illos fecit eorum inspectores, quæ erant maiora quam vt caderent in cogitationem, hic ipse quoque magnus Philippus, vt qui esset condiscipulus & socius arcanorum, aderat iis quæ fiebant, & erat vnus ex eorum numero. Cum verò Dominus & seruator noster Iesus Christus vniuersam quæ fiebat per carnem pro nobis peregisset dispensationem, & terrena vniuersæ celestibus admirabiliter & præter opinionem, & cum gloria fuisset assumptus in cælos: & ad maiestatis Patris cõsederet dexteram; & spiritum paraclæti iis qui ipsi eum viderant suis mystis misisset, vt erat pollicitus in specie ignearum linguarum, eo quoq; repletus Philippus se parabat ad cursum Euangelij. Cùm autem ex iis alij quidem partes Orientales, alij autem Occidentales, eas sortiti obirent, Borealesque & Australes peruaderent regiones, implentes præceptum quod eis datum fuerat, admirabili quoque huic Apostolo sorte obtigit Asia. Quam quidem in orbem obiens, & in omnibus quidem versans ciuitatibus & regionibus, innumerabilem multitudinem fecit veræ pietati consentire. Quos cum etiam obsignasset luce regenerationis obtulit patri cœlesti. Quinetiam eos quoque qui affectionibus aliquibus & morbis opprimebantur, & eos quoque quos inhabitans Dæmonium malè afflictebat, verbo solo & impositione sacræ manus curabat: mente quidem & intelligentia eos qui insultabant & aduersitate fundeas ac fugans: sensibilibus autem eos qui ab illis fuerant decepti conseruans, quos & prædicationis sublimi oratione, & quæ opinionem superabant insignibus miraculorum effectioibus, tanquam retibus quibusdam capiens, paulatim deduxit ad agnitionem veritatis. Cùm autem Sacerdotes & altaria vbique in illis locis statuisset & construxisset, pro sacrificiis illis quæ fiebant in Dæmonum altaribus, sacrosanctè fecit in eis peragi 2 sacram mysterij celebrationem, adeo vt in eis seruarietur ritus Euangelij. Atque sic quidem magna multitudo eorum qui per ipsum crederentur, ad Christum sui adducta. Cùm autem oporteret eum quoque hinc excedere, & ad Dominum migrare, tale quid ei accidit circa finem huius vitæ. Est ciuitas in Phrygia insignis, quæ vocatur Hierapolis. Ea cum aliarum omnium populo esset frequentissima, & appellata esset mater aliarum ciuitatum, sanctissimum accipit Philippum post innumerabiles pro Christo susceptos labores. Cùm ergo accessisset magnus hic Apostolus, vt in ea quoq; prædicaret Euangelium, vidisset autem eam simulachris, & venenatis quibusdam serpentibus, vt pote prodigiosæ cuidam viperæ, proh dolor, cultum diuinum tribuere: zelo diuino eius animus accenditur, & intensus se dans precibus, Christi nomine inuocato, hanc perniciosam, & quæ nullis fuit causâ interitus, statim ostendit mortuam. Cùm autem aduersus terram hanc beluam tam pulchrè ei cefsisset Dorani interpellatio, omnes deinde valde admonuit, & eis consuluit, vt eum qui est in cœlis viuum Deum existimarent: is enim est verè Deus, nec serpentibus in terra animalibus animam adhiberent. Qui cum sit semper Deus perfectus, & qui nec possit comprehendi, postquam produxit hunc mundum, tam qui est aspectabilis, quam qui non cadit sub aspectum, hominem formatum ad imaginem suæ maiestatis, & libero honoratum arbitrio, fecit esse participem bonorum quæ erant in paradyso, iubens ab hoc solo abstinere, quod erat lignum cognitionis. Cùm verò mandatum transgressum, & lapsus ab ea quæ cum ipso intercedebat coniunctione, Dei non esset despiciere, cum eum prius per legem, tanquam per pedagogum & per Prophetas erudisset, postremis temporibus ei placuit, vt verbum quod est eiusdem cum eo nature, à casta virgine nobis simile nasceretur. Ille autem cum ad similitudinem hominum apparuisset, & cum perpersionibus concertasset qui erat impatibilis, & tertio die resurrexisset à mortuis, sua benignitate & clementia se nobis manifestum reddidit, & in cœlos ascendit vnde descenderat. Eum autem rursus quoque venturum credimus, qui signum quidem suum suscitabit: reddet autem vnicuique factis suis conuenienter. Hæc verò vos quoque sciētis diuina luce dignati regenerationis, & ab omni quidem execrando vicio vobis

2 Missam vocat hic sacram mysterij celebrationem. Vnde ergo quam antiqua sit eius institutio, cum Apostolorum tempore peragatur.

vobis pura erit cogitatio: & ad fatietatē, & iam si his nulla erit terminata fatietas, gratis eius replebimini: & eritis hæredes annorū promissorū. Hæc & his plura & priuatim & cõmuniter verba faciens diuinus Apostolus, quos sciebat magis quàm alios verbum suscipere veritatis, eos adduxit ad lucem regenerationis: & in Pontificum & sacerdotum numerum retulit: & templa animata & sancta Christo excitauit. Sic directo procedentem veritatem videns eius inimicus, non ferendum esse ducebat, nisi eum labefactaret, & prohiberet ne pergeret vterius. Hinc cum eos qui eo tempore gerebant magistratus, subiisset, & eis tanquam ignem accendisset æmulationem, efficit vt Philippus quidem ab eis comprehenderetur, magnam manum in eis repente commouens: ei autem infert quidquid est molestum & excruciatum. Nam qui eum quidem comprehenderant, acerbè deponunt in carcere: acerbius verò flagris cedit & verberant. Deinde cum finibus eum à talis vinxissent, sublimè suspendit precipitem. Illud autem tacitè significabat directum eius mentis ascensum ad superiora, vt esset consentaneum, etiam si non eum vsque ad vltimum reliquit Deus absque consolatione. Sed cum illo tempore Bartholomæus quoque diuinus Apostolus simul cum eo verlaretur Hierapoli, & simul prædicaret Euangelium, quomodo prædicationis, ita etiam perpersionis fit ei socius, & illo à talis suspensio, vt diximus, ipse cruce condemnatur. Porro autem foror Marianna, quæ non minus erat vna mente quàm natura: quæ erat virgo & corpore & animo, patienti quidem Philippo fratri aderat, perpersionem autem, quoad eius fieri poterat voluntate, & animi proposito simul attrahebat, & cum eo patiebatur. Interim verò dum hæc fierent, fit res quedam noua. Mouetur quidem repente terra, & non solitam suscipit agitationem. Metus autem inuasit illorum animos qui ex iis quæ videbantur capiebant voluptatem. Circumagitur autem vniuersus ille locus, & in profundum quod minimè apparebat demittitur. Simul autem cum solo populo quoque attrahebatur: & in maximum veniebat periculū ne periret miserabiliter. Erant ergo omnes hoc malo perplexi, & incerti quid agerent, aut consilij caperent. Cùm autem vix tandem sensissent se luere poenas Philippo illati supplicij & contumeliæ, eum circumsistentes inuocabat seruatorem, & petebant vt eis dexteram porrigeret ad salutem: neque proderet animas, quæ propter eum solum tantis agitabantur fluctibus. Dicitur autem cum ij sic instarent precibus, & ad misericordiam mouendam multa dicerent, & non cessarent, Iesus eis desuper aures benignas inclinasse, & eius quod fiebat misertus, eis repente apparuisse, & cum apparuisset, mala illa illico cessasse: & solū quod tunc mouebatur, stabile & firmum extitisse: & iis qui miserabiliter veniebant in mortis periculum, vitam esse diuinam virtutē quæ locum scalarum obrinebat, & ascensum præbebat facilem: Hoc fuit via fidei ad salutem infidelibus, & simul quidem magnum esse Philippum, maiorem autem illum quoq; quem ipse annuntiabat Dominum prædicarunt. Exhinc autē qui seruati quidem fuerant, vt discipuli liberarentur à vinculis magno studio contendebat: festinabant autem vt è ligno citò demitterentur. Et soluunt quidem Bartholomæum: Philippus autem eorum repressit conatum. Iam enim ad eum què desiderabat erat mox migraturus: Vnde etiam in ligno sublimè pendens, cum iis qui erant in ciuitate, de iis quæ erant ei futura vitia toto die diserebat, & fiducia ad Dominum confirmans eorū animos, & pro eis supplicans, sacrosanctè cum sacris excessit eloquiis, & migravit ad eum quem dilexit Dominum, cum in manu eius suam deposuisset animam. Pretiosum 3 autem eius corpus à Bartholomæo & Marianna sanctè eleuatum, & quæ in sepultura de more sunt præclarè assecutum, cum factis hymnis & honoribus in loco insigni & sacro est depositum, quartodecimo Nouemb. Bartholomæus autem & Marianna cum breui tempore in eo loco mansissent, & pretiosis his reliquiis hymnos & honores tribuissent, & rursus præclarius & firmiter eos qui aderan in fide confirmassent, in suam patriam redierunt prædicantes Christi Euangelium. Quoniam eum decet omnis gloria, honor & adoratio, cum patre principij experte, & sanctissimo eius spiritu, nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

3. Ecce insignes exequias Apostolice cum hymnis & honoribus: & cum dea positione pretiosius eius corporis in insigni loco.

VITA SANCTI BARTHOLOMÆI

Apostoli per Diuum Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.



semitis creditur.

BARTHOLOMÆVS Apostolus, nomen ex Syra lingua susceptum. Interpretatur filius suspendentis aquas. Lychaoniam in sortem prædicationis accepit, atque Euangelium iuxta Mathæum apud Indos in eorum linguam conuertit. Ad vltimum in Albano maioris Armeniæ vrbe, viuens à Barbaris decoriatus est: Sicque terræ conditus. Cuius natalitium octauo Calendæ Septembris creditur.

Habetur in libro eiusdè de patribus noui testamētis.



laudatio, in Sanctum Apostolum Bartholomæum.

Apud Simeonem Metaphrasten.

Dies festus sancti  
Bartholomæi Apo-  
stoli.

**H**uius concionis autor, & diei 1 festi iucunditatem spiritualem nobis adferentis hilaritas est beatus Apostolus Bartholomæus: qui cum diuinus sit Apostolus, & luminis splendore, purisque sancti spiritus fulgoribus tantum illustretur, quantum verbis explicati non potest: nobis etiam lumen suggerit, qui sacram & gloriosam eius memoriam celebramus. Age igitur diuinis vocibus illum collaudantes quam maxime possumus, diuina ipsius narratione delectemur: & laudationibus honoremus virum quouis honore superiorem. Laudemus Apostolum à Deo ipso laudatum. Beatum prædicemus eum qui semper beatus est. Eius gloriam celebremus, quem extulit diuina gloria. Videamus quisnam ante fuerit, & qualis postea euaserit: quemadmodum qui prius idiota erat, & pauperem vitam agebat, omni ex parte sapiens effectus, & omnium bonorum diuitiis ornatus fuerit: quemadmodum è terrestri celestis euaserit: è minimo maximus: & ex piscium piscatore hominum piscator factus sit. Itaque cum Deus ipse homo factus propter misericordiam suæ viscera nostrum corpus gestaret, & Discipulorum delectum haberet: is, inquam, qui prænotuit omnia priusquam generetur: celeberrimum Apostolum Bartholomæum delegit, amicumque sibi verum & fidelem cooptauit. O diuinæ uocationis præstantiam. O magnam & singularem felicitatem. O qualem hic inuenit magistrum, qui maximis mysteriis eum initiavit, & sapientem effecit. O beatam illam animam dignam habitam, quæ cum Deo uersaretur: cum Deo, & omnipotente Domino cibum sumeret: & sacra doctrina oratione & facultatem omnem superante instrueretur. Postea uero quàm magistrum suum in cruce suffixum, eundemque sepulchrum, & post resurrectione ad celos ascendente uiderit: & sanctissimi spiritus dono æquè ac reliqui Apostoli, donatus est: tanquam generosus aliquis miles validissimis armis vindique munitus aduersus hostile bellum profiliit, & ipsos quidem hostes validissimè percussit: his uero qui ad vitam ipsam venire studebant, salutem conciliauit. Tendet orationis suæ retia, & gentes ipsas è profundo ereptas, illas quidem captiuas, sed ad vitam tamen ductas conseruauit: enertit idolorum templa, & Dei Ecclesias erexit: humana corda in sterilitatem conuersa, celestis doctrine aratro renouauit: eaque ita excoluit, ut tanquam feraces campi fructum ferre possent. Accendit miraculorum facem: & effectuum humanorum caliginem profugauit: in quascumque partes permeabat, uelut stella quædam iustitiæ solem predicans, illustremque fulgorem emittens, fallacias destruebat: & oratione quidem demones ipsos fugabat: precibus autem morbos insanabiles curabat, leprosos mundos faciens, cæcis uisum restituens, claudos ad currendum expeditos reddens: corda denique & animos imbecilliores confirmans. Erat uñ cum Bartholomæo & beatus ille Apostolus Philippus: quocum multo tempore diuinum Euangelium prædicauit. Hi cum in urbem Hierapolim uenissent, cui prius nomen erat Ophioryme: multas ærumnas, & cruciatus non mediocres sustinuerunt, cum eius ciuitatis homines uolenti essent, & ualde inhumani, quippe qui viperam colere cõsueuerant, uenenum pestiferum & lætale, tanquam fructum aliquem, percipientes: illi cum diuinis Apostolos uiderent, dicebant nouum quendam Deum ab illis nuntiari, & à uetere cultu ipsos auerti, atque à paternis traditionibus abalienari. Quamobrem cum manus in eos iniectissent, admirandæ sanctitatis uirum Apostolum Philippum cruce condemnauerunt.

Diuinus aut Bartholomæus, instar alicuius bouis aratoris à suo compare separatus ingemiscens, ac lamentabatur quidem: sed non desinebat tamen suauem illum sulcum ducere, qui animarum agricolæ Deo uberes fructus illaturus esset, quinimo ita ut cõsueuerat, huc atque illic obibat, fidei sermonem disseminans, prauam zizaniam euellens, & quicquid salutare is esset, qui eum suscipiebant, diligenter declarans. O beatos illos pedes Euangelicis gressibus speciosos factos, & ad infinitarum animarum ademptione recta uia progredientes. O linguam illam diuinam, ex qua salutaris potus effluxit: qui ab impietatis æstu multos liberauit. O manus, quæ uolentos hostes expugnarunt, & animas ipsas è Diaboli manibus eriperunt. O diuinis & illustres oculos: per quos multorum oculi patefacti sunt, qui erant perfidia tenebris obcurati. Cum igitur regiones illas ita peragraret, uenit ad urbem quandam, cuius ciues cum idolorum superstitione liberasset, ab eius loci præside crucis \* supplicio & ipse condemnatus est. Ad quæ dum beatus ille accederet, totus gaudio perfusus: Salue, inquit, Crux, per quam humanum genus gaudio affectum est. Salue, eius Crucis imitatio, per quam mors mortè dissoluit: & mortales ipsos immortalitate donauit. Salue Crux, in quam cum Christus ascēdit, terrenos homines celestis effecit. Salue Crux, quæ mihi hinc migranti uehiculum effecta es, quo ad celos perduc

Nō te turbet, quod  
Bartholomæus Apo-  
stoli cruce marty-  
riū cõsummasset, cum  
scribat, eum  
cõmuniter offeras-  
tur uisus fuisse ex-  
coriari, deinde ca-  
pite plexus. Potuit  
enī, postquā datus  
fuit in cruce, & ex-  
coriari, et acmū ca-  
pite plecti. Quis eo-  
nim ueliat, quoti-  
es quanta barbari  
& infideles sanctis  
Dei semper para-  
uerint supplicia

perducipotui: quæ denique mei præceptoris imitorem me fecisti. Ad te ascendo, neque moram dico: iam enim tempus meum completum est. Bonum certamè certavi, cursum cõsummaui: fidem seruauit: opus quod mihi Christus magister meus tradidit, perfecti. Hæc cum dixisset, & Deū precatus esset: rogauit carnifices illos, ut uerso in terræ capite in cruce suffigaret: nec rectus, quemadmodum eius magister, in cruce ageretur: ita & in ipsis cruciatibus suam in magistrum reuerentiam conseruabat. Quinetiam in cruce suffixus, cum fratribus loqui non desistit: quoad sanctissimam illam animam Deo tradidit. Cuius ascensum Angeli applausu exceperunt: ær purgatus est: & diuinorum Apostolorum chorus exultauit.

Cum uero multum temporis præterisset, eius regionis tyranni uitæ prauitatem exercētes: & multorum Deorum ebrietate debacchantes, cum uiderent loculos illos, in quibus beati Apostoli Bartholomæi reliquæ conditæ erant, splendida quædam, & illustria miracula edere, & eos à morbis liberare qui eò accidebant, prauū consilium, & suo proposito dignum inierunt. Venite, inquit, in profundum mare corpus hoc demergamus. Sed, o miseri, eius corpus in mare demergetes, qui profundum illum draconem in altum demersit: qui salutis aquæ fontem aperuit: & abundè celestia dogmata hominibus imperituit? Venite, inquit, mari obruamus. Eumne uos obruetis, qui ueritatem antea obrutam detexit, & infidelitatis falsedinem exterminauit? Venite, inquit, & temerarium furorem effundentes in maritimas uindas hoc corpus proiciamus, ne ex eo, tanquā à rationali aliquo flumine, salus ad eos defluat, qui morborum angustiis cõprimuntur. Hæc cum dixissent, quod cogitarat aggressi sunt, & uñ cum quatuor aliorum martyrum oculis beati Bartholomæi reliquias in mare deiecerunt. Martyres autem illi gloriosi Apostolum Bartholomæum ualde inclitum, duo à dextera, & duo à sinistra parte medium habentes, Pontum ipsum sine fluctuatione aliqua 2 transmittēbant. Cumque ad Bosphorum Thracium in Propontidē uenissent, Helle-  
sponi angustias transierunt: deinde transmissi Aegeo & Ionio mari, ad Siciliā appulerunt, & Syraculas ad sinistram derelinquentes, atque Occidentem uersus tendentes, ad Insulam Liparim peruenērunt. Itaque celeberrimus ille Apostolus ad eam insulam deductus est. Diuini autem illi martyres cum id compleuissent, quod Deus uoluerat, quàm celerrimè redierunt in eam uiam, in quam uicinquēque diuina providentia direxit. Statim autem is qui Ecclesiam Liparis insulæ gubernabat, per diuinam reuelatione didicit, Christi Apostolū ad maris litus appulisse. Erat eius Ecclesie gubernator Agato ille, cuius gloria longè, lateque apud omnes celebrabatur. Cum ille igitur properasset, & loculos ad continentem appullos uidisset stupore, & gaudio repletus, summa uoce: Bene, inquit, quod huc uenisti ut portus salutaris, ad eos qui pelagi fluctibus periculosis agitamus. Rene quòd uenisti: diuini spiritus paracleti flumen, ex quo ueritatis aquæ scaturiunt, & pietas multa redūdat. In mari uia tuæ & senite tuæ in aquis multis: & uestigia tua nō cognoscētur. Veni & animas nostras irriga: affectu nostrū feruorē reprime: cor dium ianuas patefactas gratiarum tuarum muneribus repleas. Hoc à te Liparis insula 3 supplex petiit: quam habitare feliciter uoluisti. Hæc, inquam, insula his uerbis te alloquitur. Tu, qui multo lumine illustris es, & illius diuini Orientis uerè amicus: quomodo factum est, ut talis, tantusque apud meæ paupertatis Occidentem diuersatus sis, ab Orientis partibus commotus, & per maritimos sinus nobis ostensus? Diues factus sum, quæ antea paupertate laborabam: thesaurum magnum hodie sum consecuta: neque uilla in re 4 Roma illa ipsa urbe decantata, beatos Apostolos Petrum & Paulum habitatores tenente, inferior ego sum: Bartholomæum enim habitatorem possideo. Omnes insulæ mihi gratulemini: omnes urbes quæ ubique estis, mecum uñ exultate. In uobis multorum sanctorum corpora posita sunt: mihi satis est unus pro omnibus. Sed o beatissime, & diuinis Angelis par factus Apostole: Quis tua præclarā facta pro dignitate laudaret? Quis pericula pro Christo à te suscepta enumerare posset? Quæ cum quotidie subires, à tristibus periculis mortales liberaſti. Tu uerè sal istud es, quod corda illa quæ euauerant, atque insipida euaserant, condidisti: & infestis falsedine purgata, putredinem ex multorum deorum superstitione contractam expurgasti. Tu es rationale illud flumen ex diuina sede profectum, iuncorum plenū torrentem abluens: Ecclesie uerò silcos replens: prauitatis riuos exsiccas: ipſius denique terræ faciem irrigans. Tu es fagena illa solidissima, quæ rationales pisces in erroris profundo nata-  
tes es comprehendisti: eosque supernè illi mensè obsonium obtulisti. Tu es aureum illud candelabrum, in quo paracleti Spiritus ignis, tanquam fax quædam, adueniens multiplicis uitij zizaniam cõbussit, & diuinæ cognitionis splendore emisit. Tu es diuini solis lucidus radius, qui à summo caelo usque ad extremum percurrrens, & erroris tenebras imminuens: & iis qui se-  
debant in umbra mortis, hoc est, in malis lētalibus, effulgens per lauachrū regenerationis, Dei filios mortales homines effecisti. Tu es pretiosus ille lapis, ab angulari lapide illo missus, in quo Ecclesiam Christus ipse ædificauit, quæ nullo unquam tempore quassari aut cõcuti po-

2 Si tantam gessit  
curam diuina pro-  
uidētia, ut Apoſto-  
stoli reliquæ ser-  
uarentur illis, &  
tot maria transmi-  
terent, quante ille  
nobis reuerentiæ,  
& uenerationis esse  
se debent?

3 Ecce quò sancti  
Apostoli innocat.

4 Nota urbes omni  
sanctos Apost. Pet-  
rum & Pauli habi-  
tatores tenere

terit, Tu es purissimum illud aurum, & celestis Dei pretiosissimum munus, lucis columna, Ecclesie fundamentum, Spiritus sancti diuersorium, magniloquentie præco, aquila in altum volans, sicut canens lucinia, celestis cicada, Angelus deniq; in humano corpore versans, aurea columna, stella lucidissima, florens paradysus, Spiritus sancti myrothecium, ægrotantium medicus, diuinę gratię tuba, vitis fecundissima, olea fructifera, fluctantium portus, peccantiũ patronus, desolorum recreatio, oppressorum refugium, miraculorum fons, demoniũ profugatio, Apostolorum gloria, Angelorum ciuis, qui Prophetis sublimior, & martyrum cõsors fuisse, eius denique glorię quę reuelanda est, particeps, sempiternorum bonorũ heres, mundi lumen, omnium (vt summam dicam) bonorum thesaurus. Itaque salue Bartholomæe, illius magni tonitruũ fulgur, quod in rota mundi huius apparuisti, & idolorum insaniam ac nocte extinxisti. Salue Bartholomæe, ille spiritus sancti calamus celeriter scribens, qui legẽ in tabulis cordis pulcherrimẽ deseripisti: legem, inquam, illam non veterem, sed valde nouam. Salue Bartholomæe, potentis verbi sagitta acutissima, quę hostium corda vulnerasti: demonum per ærem vagantium turmas percussisti: & mortalium animas vitio vulneratas sanas effecisti. Salue Bartholomæe, qui idolorum templa solo adęquasti. & hominẽ ipsa viuientis Dei templa reddidisti. Salue spiritus sancti gladius, qui alienigenarũ tuas sermonis acie, & omnes mentes ad Christi obedientiam captiuas duxisti. Salue, cõcinnũ sancti spiritus paracliti cithara, rationalis tibia, Christi instrumentũ, quod celestia dogmata nobis cecinisti: & prauę impietatis modulationes confudisti. Salue cœlum perpulchrũ diuinis splendoribus illustre, in quo ille sol iustitię quiescit, & orationis dux: quo tu innoxius fallaciã omnẽ euertisti. Te quidem laudationibus extollere vellem, sed rerũ multitudinẽ confundor, & dictionis infirmitate opprimor: nam vel hi qui oratoria facultate maximẽ præstant, inferiores sunt, quã vt te laudare possint: neq; quisquam est, qui pro dignitate laudes tuas narrare valeat. Tuis igitur precibus Deum ipsum nobis propitiũ facias: & peccatorum perturbationem, qua vexamur, sedare velis: quiq; tuũ diem festum recolimus, nobis omnibus delictorũ veniam, & celestis gaudij participationẽ tuis orationibus impetres, in Christo Iesu Dño nostro: Cui gloria cũ Patre, & spiritu sancto, nũc & semper & in secula seculorũ. Amẽ.

Orat sanctũ a p  
solum, vt pro sup  
pl cantibus inter  
cedat, & diem eius  
festũ celebranti  
bus omnium deli  
ctorũ remissionẽ  
impetret.  
Habetur in ope  
re eiusdẽ gloriã  
plurimorũ mar  
tyrũ edito, ca. 33.  
Videri quod etiam  
antiquis populi  
ad sanctorũ sepul  
cra cõcurrebant,  
sicut & nũc fit, &  
deprecationes asse  
duas illis deferre  
bant.  
Si in sanctorum corporibus nil aliud esset nisi cinis emortuus, viliũ sanilla, ossaque consumpta, neque in eis radiaret diuina virtus, & gratia spiritus sancti, non edidisset Deus tantum miraculum circa corpus Apostoli.  
Habet hic magni templi constructionem, habet quod Apostolus in eo inuocatus multas virtutes ac beneficia confert.

MIRACVLVM DE CORPORE D. BAR  
tholomæi Apostoli, per beatum Gregorium Archiepiscopum  
Turonensem scriptum.

Bartholomæũ Apostolum apud Indiã passum agonis ipsius narrat historia. Post multorum verò annorum spacia à passione eius, cum iterũ Christiana persecutio aduenisset, & viderent gentiles omnem populũ ad eius sepulchrũ cõcurrere, eiq; deprecationis alsidue incõsa deserere, inuidia illeclũ abstulerunt corpus eius, & ponentes in sarcophagum plumbeũ proiecerunt illud in mare, dicentes: Quia non seduces amplius populũ nostrũ, sed a prouidentia Dei coorporante per secretum operis eius, sarcophagũ plumbeum à loco illo aquis subuehẽtibus subleuatum, delatũ est ad insulã vccabulo Liparis. Reuelatũq; est Christianis, vt eũ colligerent, collectũq; est ac sepultũ, super quo etiam edificauerunt templum magnum, in quo nunc inuocatus prodesse populis, multis virtutibus ac beneficiis manifestatur.

VITA MATTHÆI APOSTOLI ET  
Euangelistę, per Diuum Isidorum Episcopum Hispanensem scripta.

Matthæus, qui interpretatur donatus, Apostolus & Euangelista, qui etiam ex tribu sua Leui sumpsit cognomen, ex Publicano à Christo electus est, & in Apostolatũ translatus. Primum quidem in Iudæa euangelizat, postmodum in Macedonia prædicans, quiescit in vno ex montibus Parthorum.

VITA BEATũ MATTHÆI APOSTOLI ET  
Euangelistę, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

In Æthiopia natale B. Matthæi Apostoli & Euangelistę, qui primum in Iudæa Euangelium Christi Hebræo sermone cõscripsit: post verò apud Æthiopiã prædicans martyrium passus est. Euangelium Hebræo stylo scriptũ, ipso reuelante, tempore Zenonis Imperatoris inuentum est. Adem autem Matthæus in Euangelio, Leui appellatur.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamenti.

Postea est in eius martyrolog. sub na. Calen. Octob.

Apud Simeonem Metaphrasten.



AM quidem nos quod ab eo qui nos finxerat datum fuerat præceptũ seruantes, fruebamur beata illa in paradysio habitatione & conuersatione, quodlibet eorum quæ ad corpus pertinent despicientes, & in solis rebus diuina mente occupati, & eas alsidue visione apprehendentes. Iam aut qui à priori quoque cum Deo familiaritate exciderat Diabolus, simul quidẽ scies & à quanta exciderat gloria, & humano generi inuides, & idẽ moliens eũ secũ attrahere in barathrũ ad obliuionem præcepti deduxit hominem: & qui primus fuerat formatus, miser, proh dolor, priuatus est paradyso. Non erat autem eius qui nos creauerat, despiciere ad tantum deductos interitũ, & prima amissa dignitate dimittere vitam tam turpiter agere, sed ipsum verbum quod est cum patre principio carens & coeternum, cum se è sinu paterno exinaniisset, ad matrem virginem descendit propter me, & carnẽ gestat: & præter solum peccatum omnia humana suscipit. Vt peccatum quidem de medio tolleret, iis autem qui sunt in terra nouum quandam in cœlos ascensum ostenderet. Cũ autẽ ad hoc ministros habere oporteret, per quæ dispensationem aperiret & ministeria, & ad viam salutis homines deduceret, accersitur quidem Andreas & Petrus, post eos autẽ Iacobus & Ioannes, deinde Matthæus, de quo in præsentia dicere constituimus. Hic ergo Christi postea discipulus, erat prius Publicanus, pecuniarq; exactor & ratiocinator, vt qui in omni sciẽtia & arte esset versatus: ingeniiq; acumine & rerum experientia primum obtineret locum inter publicanos. Cũ autem propter mundi salutem in terra versaretur Dominus, videte quã repentina fuerit eius mutatio, quã admirabilis, & planẽ præter opinionem. Nam transiens quidem Dominus inspexit profundum eius cordis sedentis ad teloneum: & cum insidere ei zelum virtutis, vt qui esset occultorũ cognitor & cordium examinador pulchrẽ cognouisset, & qualis ex quali futurus esset præsciussit, cum quidem vocat iubens sequi. Transiens enim, inquit, Iesus, vidit Leui Matthæum sedentem ad teloneum, & dicit ei, sequere me. Ille autẽ non pecuniarũ multitudinem, non turbam eorum qui circumstabant, non hanc humi serpẽtem & fluentem gloriam, non quæcunq; solent mentem in seruitutem & in suam potestatem redigere, quidquam apud se reputans, statim surgens neque verbis prolixis opus habuit, neque longo tempore, neq; miraculorum inspectione, neque perfectiore & diuturniore sermone, sed solum cũ primum ei optandam illam & iucundam vocem audiuit: Sequere me: statim quidem relinquit teloneum: relinquit autem socios, simul verò relinquit splendorem omnem & magnificentiam: & quouis argento & auro longẽ preciosiorem emit ipse margaritam: Sic Leui moribus mirabiliter mutatis, appellationẽ quoq; mutauit in Matthẽũ, adeo vt etiam postea in domo accumbenti Iesu simul etiam cum eo accuberet Matthæus. Propter quod dubitant Pharisei, & interrogant discipulos: Cur magister vester comedit cum Publicanis? Ille autem cũ id audisset, dixit: Non opus habent qui rectẽ valent, medico: sed qui se male habent. Et euntes discite quid sit, misericordiam volo, & non sacrificium. Quid hoc significans: Quod non venit omnino vocatum iustos, sed peccatores ad penitentia: Hinc crucifigitur quidem Matthæus vniuerso mundo, crucifigitur autẽ etiam vniuersis mundanis cupiditatibus, soli Deo viuens, & eius sequens vestigia: & omnium eius signorũ & miraculorũ inspector & particeps, vt qui toto tempore dispensationis cum eo sit versatus, & relatus in numerum summorum discipulorum, & simul procedentem tempore habens virtutem. Cũ autem aduenisset tempus salutaris passionis, & post crucem sepulture traditũ fuisset corpus Domini: & nunc quidem discipulis apparet post resurrectionem: nunc autem eis diu non apparet amplius; Postremò assumptus est in cœlos: & illinc emittit paracletum in specie ignearum linguarum, vt eius inspiratione gratiam annũcient Gentibus: & alius ex Discipulis aliõ est profectus in vniuersam Gentẽ orbis terrę, prout forte vnicuique obtigerat. Postquam ergo hæc sic facta sunt, & regiones acceperunt Discipuli, tunc etiam admirabilis hic Matthæus, & magnus Apostolus, non ipse solus cũ boni fuisset particeps, aliis celauit participationem: sed etiam bonum aliis communicat: & cũ se totum veluti collegisset & coegisset, describit id quod est secundum ipsum Euangelium, & literis mandat veram pietatem: vt quæ alij lingua docebant, ea scriptis traderet, ab alto etiam ab Abraham incipiens genealogia, & sic deinceps progrediens, primum quidem annũciat Christi quẽ est secundum carnem generationem, ostensionem, deinde baptismum, Apostolorum electionem, tẽtationes, & ipsam sui exhortationem, & mysteriorum sacras institutiones, & quæ Christus per parabolas, &

quæ liberè Discipulis cum turbis est locutus, quæ naturam superat miraculorum effectiones, egrotorum curationes, à demonibus qui vexabant liberationes, panum benedictiones, in mari ambulationem, & factam in monte Thabor transformationem, Deinde etiam secundum eius aduentum pulchrè descripsit oratione: & quæ in eius prodicione contigerunt descriuit, simulatum Pilati iudicium, & eius qui ad iustè iudicandum venit, condemnationem. Deinde sepulturam, resurrectionem, in Galilæa Apostolis eius apparitionem, quo tempore dixit omnè potestatem sibi esse datam in cælo & in terra: & vniuersam, vt paucis absoluat, exposuit Oeconomiam. Sic apud Thebanos, qui imperio Persarum nondum acceperant, annunciauit salutem, & Palestinæ obiens regiones, & congregiendi cum multitudine variarum linguarum, cum fame & siti & cum multis decertans afflictionibus & periculis, partim quidem illatis ab iis qui prærant impietate, partim autem à grauissimis populorum rectoribus, Seruatorem Christum audaci voce & mente prædicauit, eos qui errore capti erant ad Dei deduxit cognitionem, ab errore abduxit, veritati adiunxit, impietatem de medio sustulit: & ad verum & solum Deum omnes adduxit. Nolens autem eò vsque suam sistere doctrinam, ad ei sorte attributam Syriæ Hierapolim, sitam prope partem Euphratis, accedit: & postquam eos qui in ipsa erant ad veritatem reduxisset agnitionem, & fidei literarum ludum illic constituit: & rei fidei cepisset omnes in quos inciderat: & miraculorum magnam fecisset multitudinem: & eos qui crediderant per aquam & spiritum ad Christum adduxisset, ibi sanctam edificauit Ecclesiam.

Cum autem Sacerdotes & Præbyteros ordinasset, & Diaconos in eum gradum cooptasset, & singulis diebus versans in Ecclesia: Et partim quidem incitans ad veritatem, partim autem tradens sacramenta, eos qui vitiis aut morbis opprimebantur, aut demonum improbitate veniebant in periculum, sermone & contactu manuum statim liberavit ab iis quæ adferebant molestiam. Porro autem cum ei qui vocauerat reddidisset iustam vocationem suam operationem, & fuisset plenus dierum, spiritus ad pacis, Dominum in pace resoluatur, & nobis quidem qui sumus in terra relinquit corpus gloria & hymnis ornatum: vicissim autem præclarè ornans & sanctificans eos qui glorificant. Quod quidem cum multi ex iis qui salutem ab eo erant assecuti, sacris laudibus ornassent, & honorificè inuoluissent, ei iusta fecerunt: Ipse autem purè & citra vllum intermedium apparet ante faciem Domini: & eius quæ illic est gloria corona ornatur, & cum eo versatur & exultat. Quem decet omnis gloria, honor, & adoratio, maiestas, & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum.

A M E N.

## ALOYSIUS LIPOMANVS EPI-

scopus Veronensis sincero Lectori.



**A**POSTOLI, & Euangelistæ Matthæi vitam oratio quæ sequitur, breuè in sermone pertractat. Quod autem quasi cursum ex tot præclaris rebus, quas in Æthiopia sanctus gesserit, vel modicas attingat, & cur ibi per martyrii palmam migrauerit ad Dominum, silentio pertranseat, id tibi lector optime, nimirum non videatur. In tanta enim temporis vetustate, quæ ad beatos Apostolos pertinet, non ea æquè omnes cognouere. Nam cum & soli, & egætes & angustiati, & afflicti terrarum orbem circuirent, coram Regibus & Principibus nomen Christi portantes, & catholicam fidem promulgantes, paucos admodum inueniunt, qui eorum gesta conscriberent, adeo vt non paruum diuina nos misericordia rem consecutos arbitremur, quòd pauca quadam de hoc sancto Euangelistæ, cæterisque beatissimis Apostolis tibi exhibere potuerimus.

## COMMEMORATIO SANCTI

Apostoli, &amp; Euangelistæ Matthæi.

Apud Simeonem Metaphrastem.



**S**i præceptum illud quod ab eo qui nos formauit, iniunctum nobis fuit, seruare voluissimus, beata illa paradysi habitatione, & vita frui nobis licuisset, omniaque corporèa commoda negligentes, solis diuinis rebus mentem occupatam haberemus, ac eas assiduis cogitationibus semper meditaremur. Cum verò ille qui à diuina familiaritate, simulatque à gloria excidit, in qua prius erat, generi humano inuideret, ob idque ad suam ruinam secum vnà omnibus machinis precipitate

capitare studeret, auctor fuit homini, vt primi illius præcepti obliuisceretur. Itaque homo ipse qui omnium primus à Deo formatus est, miserabili quodam modo (proh dolor) Paradysopriuatus fuit. Non tamen ipsius qui nos formauit benignitas patiebatur, vt ad tantam ruinam prolapsi despiceremur, neque vt prima illa dignitate amissa, tam ignobili statu condemnati relinqueremur. Ille igitur ipse, qui ab initio cum Patre semper fuit, qui coæternus est, ex paterno sinu descendens seipsum exinaniuit, & propter humani generis salutem matrem Virginem subijt, carnem gessauit, & humana omnia sustinuit, præter peccatum: humana enim omnia suscepit, vt peccatum mundi tolleret, & his qui sunt in terra noquam quandam ad cælos aditum præpararet. Quoniam verò eius rei ministros habere oportuit, per quos diuine dispensationis, & mysteriorum disciplinam Deus patefaceret, atque homines ipsos ad salutis viam perduceret, ob eam causam vocati sunt Andreas, Petrus, Iacobus, Ioannes, & Matthæus, de quo nobis hoc loco dicendum est. Hic inquam, Christi Discipulus olim fuerat publicanus, pecuniarum exactor, & ratiocinator, quippe qui omnes quæstus faciendo vias & artes nouerat, mentis acrimonia, multoque rerum visu ita præstans, vt inter Publicanos principè locum teneret. Postea verò quàm pro salute mundi Christus Dominus in terra versari cepit ( Videte, quæ sit, repentinam, celerem, admirabilem, & planè diuinam hominis conuersionem) cum præteriret aliquando, & intimas cordis partes inspiceret hominis in telonio sedentis, cumque virutis studium atque ardorem in eius animo latentem, vt rerum occularum cognitor, & cordis perscrutator bene cognosceret, & qualisnam ex eo qui tunc erat, postea futurus eliet, optime prospiceret, illum vocauit, ac sequi se iussit. Sic enim de illo scriptum legimus: Cum tranfret Iesus, vidit Publicanum, nomine Leui, in telonio sedentem, eique dixit: Sequere me. Ille verò non pecuniarum copia, non eorum qui circumstantabant, multitudine, non terrena & fragili huius mundi gloria detentus est: nihil denique illorum omnium curauit, quæ in terris humanam mentem seruituti subijcere, & ad se attrahere solent: sed ita vt erat, statim surrexit, & secutus est Dominum. Non longa oratione illi opus fuit, neque multo tempore, non miraculorum spectatione, non denique diligentiore aut diuturniore consuetudine, sed cum primùm oprabilem illam & iuandam vocem audiuit, Sequere me, statim telonium dereliquit, & exigendæ pecuniæ socios omnemque honoris pristini cupiditatem abiecit, ac toto illo argento & auro, quod antea possidebat, pretiosam margaritam mercatus est. Ita qui Leui antea dicebatur, cum mores pristinos admirabiliter mutauisset, appellatione quoque superiore mutata, Matthæus dictus est, qui deinceps cum ipso Iesu versabatur, ita vt cum postea Christus ipse in eius domo recumberet, vnà cum illo & Matthæus discubuerit. Quæ de re cum Pharisæi dubitarent; & ab eius discipulis quærerent, curnam eorum Magister cum Publicanis cibum sumeret? Ille his auditis, respondit: Non opus habent medico qui bene valent, sed qui malè se habent. Item illud: Venites discite, quid sit: Misericordiam volo, & non sacrificium. Quæ re declarauit se venisse non vt iustos omnino, sed vt peccatores ad penitentiam inuicaret. Ex illo tempore Matthæus ita mundum dereliquit, vt & ipsi mundo, & omnibus mundanis cupiditatibus, cruce suscepta, renunciauerit, soli Deo viuens, & eius vestigia sequens, omniumque signorum, ac miraculorum ipsius spectator & particeps factus, quippe qui per totum dispensationis diuinæ tempus vnà cum Iesu versatus fuit, cum summis eius discipulis connumeratus; & cum temporis progressu faciens virtutis progressionem. Cum verò tempus illud salutare aduenisset, quo Iesus Crucem passus est, & Domini corpus post crucem ipsam sepulturæ traditum fuit, & ille post resurrectionem aliquando discipulis suis apparuisset, sapienter verò illorum oculos latuisset, postremò in cælum assumptus est, & Spiritum Paraclætem illinc sub ignea linguarum specie ad Apostolos suos misit, vt per eius ipsius Spiritus afflatum gentibus gratiam nunciaret: Tunc Discipuli aliò alij profecti sunt ad totius orbis terrarum gentes, prout vnusquisque ab illo Spiritu ducebatur. Cum igitur hæc se ita haberent, & Discipuli Regiones alias alij aggressi fuissent: tunc admirabilis, & magnus Apostolus Matthæus tantarum bonarum rerum solus particeps esse noluit, sed alijs etiam beneficium impartiuit. Itaque cum se totum collegisset, Euangelium suum, & religionis ac pietatis doctrinam literarum monumentis consignauit, vt videlicet quæ alij ore ac lingua docuissent, ea ipse scriptis maderet. Altius igitur inde vsque ab ipso Abraham Christi originem exorsus, atque ita deinceps progressus, primùm Christi originem secundum carnem nobis nunciavit: deinde quemadmodum baptizatus fuit, discipulos elegit, tentationes superauit; & ipse à Iesu vocatus est, quemadmodum etiam sacra diuinarum rerum mysteria edocuit, partim parabolis, partim apertè discipulis & turbis ea pronuncians. Scriptis idem miracula supra humanæ naturæ captum ab eodem IESU facta: item ægotantium curationes, eorum qui à demonibus vexabantur liberationes, panes illos quibus ipse benedixit,

& multos pavit, quemadmodum per mare pedibus ambularet, & in monte Tabor in aliam quandam formam se transfulerit. Deinde alterum eius aduentum diligenter oratione conscripsit; quæq; de mystica eius cœna, & de ipsius prodicione facta erant, perstrinxit. Ad hæc saltem illud Pilati iudicium, & eius qui venit ut iuste alios iudicaret, iniquam condemnationem, sepulturam, resurrectionemq; & quemadmodum apud Galilæam apparuit Apostolis: quo tempore datam sibi dicit omnem potestatem in cœlo & in terra. Cùm igitur (vt summam dicam) totam Christi dispensationem explicuisset, Parthos adiit, qui nondum Persarum imperio adiuncti erant, ipsiq; salute nunciata, Palestinæ regionis fines peragravit, vbi cum ingenti multitudine, varijs linguis prædica congressus est, cum fame, siti, & crebris crummis, ac periculis luctatus, quorum alia superstitiosæ impietatis Præsides, alia acerbissimi populorum Tribuni crudelissimè adferebant. At ille nihilominus tamen Saluatorem Christum & mæte & voce libera prædicabat, & eos qui errore decepti fuerant, ad diuinam cognitionem perducebat, ab erroris fallacia remotos, & ad veritatis cognitionem translato. Impia igitur Gætiæ substitutione de medio sublata, omnes homines vero & soli Deo adiunxit, neque suæ prædicationis doctrinam illis tantum finibus contineri voluit, sed ad Æthiopiæ, quam sortitus fuerat, peruenit: cuius regionis homines cùm ad veritatis notitiam perduxisset, Christianaq; fidei gymnasium illic constituisset, & quoscunq; potuit, prædicationis suæ retibus inclusisset, multaq; miracula, Christi ope adiutus, effecisset, & eos qui ad Dei fidem conuersi erant, per aquam, & spiritum Christo adiunxisset, Ecclesiam sanctam ipsi ædificandam curauit, presbyterosq; ac diaconos constituit, singulis diebus concionem habens, partim ad veritatem retinendam illos adhortans, partim mysteria tradens: eos verò qui languoribus & morbis, vel dæmonum malitia oppressi de vita periclitabantur, verbo & manus attractu ab omnibus molestijs statim liberabat. Postea verò quàm opus exegit sua vocatione dignum & debitum opus compleuit, ad quod vocatus fuerat, per martyrium in Domino quieuit, & nobis qui versamur in terris, corpus reliquit gloria & hymnis ornatum, eosq; qui memoriâ eius celebrant, vicissim multo splendore ornans, ac sanctos efficiens: id quod multi ex eorū numero, qui per Apostolum ipsum salute digni facti sunt, sacris orationibus consueta, & sanctam eius celebratam honorificè admodum prosequunt, memoriæ prodiderunt. Ipse verò sine interuallo aliquo puro & aspectu Domini Iesu Christi faciem contemplatur, & eius immensæ gloriæ corona decoratur, atque cum eo simul versans exultat perpetuò. Cui conuenit omnis gloria, honor, adoratio, & nunc & semper, & in secula seculorū,

A M E N.

### VITA SANCTI SIMEONIS CLEOPHÆ

Filij, secundi Hierosolymorum Episcopi, per Eusebium Cæsariensem Episcopum scripta.



**P**OST Martyrium Iacobi, & continuo consequutum ciuitatis excidium, traditur Apostolos, cæterosque Domini discipulos, qui ad illud tempus reliqui erant, in vnum è locis omnibus conuenisse, simul cum his qui propinqui secundum carnem Domini dicebantur (plurimi namque & ex his per illud tempus supererant) & habuisse in commune consilium, quem oporteret digni successione Iacobi iudicari, omnisque vno consilio atque vno consensu Symeonem Cleophæ filium decreuisse, (cuius mentio in Euangelij facta est) vt episcopatus sedem susciperet. Consobrini is secundum carnem Saluatoris fuisse dicebatur: quia Cleopham fratrem fuisse Ioseph, Egeffippus contestatus est. Post Nerone autem Domitianumq; sub Traiano per singulas ciuitates ex insolentia populi persecutionem in nostros accepimus motam. Quo in tempore etiam Simeon, de quo loquimur, secundus Hierosolymis ordinatus Episcopus, per martyrium carnis vinculis resolutus est. Horum adstipularum ipse ille est Egeffippus, quem in pluribus iam proximum testem. Is ergo refert, quòd à quibusdam hæreticis sit supradictus vir tanquam Christianus, & multis supplicijs afflictus per multos dies, ita vt etiam Index ipse cum amicis suis de eius patientia miraretur, & ad vltimum iuberet simili eum quam Dominus pertulit, passione vitam finire. Sed & ipsa verba, quibus hæc protestatur, audire gratius puto. Agit ergo cùm de hæreticis diceret: Ex his igitur ipsis accusauerunt quidam Symeonem Cleophæ filium, tanquam qui esset ex genere Dauid, & Christianus. Et ita martyr effectus est, cùm esset annorum centum viginti, sub Traiano Cæsare apud Atticum consularum. Addidit autem etiam hoc, quòd accusatores eius, cùm in illis temporibus perquireretur, si qui ex genere Dauid,

x Vides sanctorum animas post migrationem ex hoc mundo in celum tendere, vt supra asseruit scriptura

Ex lib. 1. Ecclesiæ historie cap. 2.

Ex capite 12. li. 1. eiusdem histo.

David, & ex regia tribu descenderent, comprehensi sint inter ipsos. Quòd autem Symeon vnus fuerit ex ipsis auditoribus Domini, vel longæuitas eius indicio est, vel Euangeliorum fides, vbi etiam mater eius Maria, Cleophæ vxor refertur. Sed & alios quosdam idem scriptor refert, præter eos, de quibus supra diximus, nepotes Iudæ, vnus ex fratribus Domini, per idem tempus superstites inuentos, & Domitiani temporibus martyres factos, hoc modo scribens. Veniunt igitur hi, & præfunt omni Ecclesiæ tanquam martyres & propinqui Domini, & reddita pace Ecclesiæ, permanserunt vsque ad tempora Traiani Cæsaris, vsque quo consobrini Domini Simeon, de quo supra diximus, filius Cleophæ, calumniam pateretur ab hæreticis Christianus consulari delatus. Cumque multo tempore supplicijs fuisset affectus, martyrio consummatus est, omnibus qui aderant, & ipso iudice, mirantibus, vt centum & viginti annorum senex crucis supplicium pertulisset. Post hæc idem scriptor addidit etiam hoc, quòd vsque ad illa tempora virgo munda & immaculata permansit Ecclesia, corruptoribus veritatis, & diuini verbi temeratoribus, aut nusquam omnino extantibus, aut etiam, si qui forte fuerant, in occultis & abditis & hiatus terræ delitescerentibus. Vt verò & Apostolorum chorus, & omnis illa ætas, quæ à Domino susceperat viuæ vocis auditum, de hac luce discessit, tū velut in vacuâ domū, falsæ doctrinæ impius se error immergit, & tanquam vbi nullus iam diuini census defensor existeret, nudato (vt aiunt) capite corripientes arma mendacij, oppugnare Apostolicam veritatem nituntur: sed istud bellum intrinsecus gerebatur. Persecutionum verò extrinsecus pondus vrgebat Ecclesiam, & tam immensæ cateruq; martyrum quotidie iugulabantur, vt Plinius Secundus qui tunc Prouinciam administrabat: multitudinem interemptorum per motus referret ad Imperatorem, quòd innumera hominum milia quotidie obruncarentur, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, aut aliquid contrariū Romanis legibus gestū, nisi hoc solū, quòd antelucanos & hymnos Christo cuiusdam caneret Deus. A dulteria verò, vel cætera huiusmodij crimina apud eos illicita haberi, & penitus arceri: cætera verò secundum leges eos agere cōmunes. Ad quæ tunc Traianus rescripti sui autoritate decernit, vt Christiani quidem non requirantur: si qui tamen incidere, puniantur. Per quod ex parte aliqua persecutionis sedatum putatur incendium.

x Tu qui cantus Ecclesiæ or nocturnis vigilijs detrahis, vide quæ bona hæc a principio Ecclesiæ permissa fuerint.

### VITA SANCTI SIMONIS APOSTOLI, PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in lib. eiusdem de patribus noui testamenti.

**S**imon Zelotes, qui interpretatur Zelus, qui prius dictus est Chananæus, zelo Domini feruens, par Petro in cognomēto, & similis in honore, accepit principatum Ægypti, & post Iacobum iustum cathedram tenuit Pontificalem in Hierusalem. Hic post annos centum viginti meruit sub Traiano per crucem sustinere martyrij passionem. Iacet in Bosphoro. Hi fuerunt discipuli Christi, prædicatores fidei, & doctores Gentium. Qui dum omnes vnum sunt, singuli tamen eorum proprijs, certisque locis in mundo ad prædicandum fortes acceperunt. Petrus Namque Romam accepit, Andreas Achaiam, Iacobus Hispaniam, Thomas Indiam, Ioannes Asiam, Matthæus Macedoniam, Philippus Galilæam, Bartholomæus Lycœniam, Simon Zelotes Ægyptum, Mathias Iudæam, Iacobus frater Domini Hierusalem, Iudas qui & Thadæus, Mesopotamiam atque Pontum. Paulo autem cum cæteris Apostolis nulla fors propria traditur: quia in omnibus gentibus & magister & prædicator eligitur. Nam sicut Petro & reliquis circuncisionis Apostolatus est datus, ita & Paulo præputij in gentibus: Hic autem septem Ecclesijs, & tribus euangelizat discipulis.

### VITA SANCTI IVDÆ APOSTOLI PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Habetur in lib. eiusdem de patribus noui testamenti.

**I**VDAS Iacobi frater, qui interpretatur confessor, in Mesopotamia, atque in interioribus Ponti euangelizans, feras & indomitas gentes, quasi beluarum naturas, sancto dogmate mitigat, & fidei dominicæ subiugat, sepultus est in Ericho vrbe Armeniæ, quinto Calendæ Nouembris.

### VITA BEATORVM APOSTOLORVM, SIMONIS & Thadæi, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

Habetur in eius Martyrolog. sub v. Calend. Nou.

**D**IE XXVIII. Octobris natale beatorum Apostolorum Simonis Chananæi, qui & Zelotes scribitur, & Thadæi, qui etiam Iudas Iacobi legitur, & alibi appellatur Lebeus, quod interpretatur Corculus, id est, cordis cultor. E quibus Thadæus apud Mese.



Mesopotamiam, Simon vero apud Aegyptum traditur praedicasse. Inde simul Persidem ingressi, cum fidei Christi innumeram gentis ipsius multitudinem subdidissent, & Ecclesiam Domini late iam fundatam viderent, martyrium ibi, cursum temporis expletis, beato certamine consummauerunt, 1 honorifice sepulti a populis Christianis, quos Domino ipsi genuerant. Quod quidam putant Simonem Apostolum vnum de duodecim ipsum esse, qui sub Traiano crucem passus sit, omnino falsum est, Nam & Beda sanctus presbyter, qui hoc super Acta Apostolorum sentit, Isidorum sequutus, in libro retractationum se hoc non bene sensisse reprehendit. Sed & historia Ecclesiastica non de Apostolo, sed de alio Simone gesta narrat.

1 Honorifice sepulti a populis Christianis.

Habetur in libro quidem de patris beati noui testamenti.

VITA SANCTI MATHIAE APOSTOLI PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

Mathias de septuaginta duobus discipulis vnus, pro Iuda Scariothis duodecimus inter Apostolos subrogatur, electus sorte, & solus sine cognomine. Cui data praedicatio Evangelij in Iudaea fuit.

Est sermo eiusdem in die dedicationis Basilicae consilij sanctorum habitus. Habeturque in operibus eius nondum excusis.

VITAE SANCTORVM, IOANNIS BAPTISTAE Domini Praecursoris, Andreae, & Thomae Apostolorum, Lucae Evangelistae, Geruasij, Prothasij, Nazarij, Sisinij, Martirij, & Alexandri. Nec non & Quadraginta militum martyrum, per D. Gauden- tium Brixiensem Episcopum descriptae.

1 Iuuis muneribus, & caelestibus beneficijs condignas referre gratias pusillitas nostra non praeualet, fratres charissimi, Nam vt 1 venerandas sanctorum reliquias haberemus, Deus noster tribuit. Deinde vt hanc honorem eorum 2 fundare basilicam valeremus, ipse largitus est, & hodie vt adepti summorum sacerdotum praesentiam, dedicationem celebrare mereamur, ipse concessit. Conuenerunt enim sancti Antistites & Apostolici viri, ad persoluendum beatissimis patribus ac praedecessoribus suis debita deuotionis obsequium, vt vbertate plenissima benedictionum spiritalium ditaremur, licet importunitas Barbarorum maximam partem 3 celebritatis diei hodiernae subtraxerit, ne caeteri sancti Antistites, quos inter futuros credidimus, aduenirent. Iam qui sunt isti, quorum beatis reliquijs illustramur, hinc incipiam numerare. Primo in loco Ioannes Baptista est, vltimus quidem, sed maximus propheta, nouissimus tempore, quia omnis lex & propheta vsque ad Ioannem, sed merito prior, sed dignitate praestantior, quia ita de illo Christus loquitur ad Iudaeos: Quid existis in desertum videre? Prophetam? Dico vobis & plus quam Prophetam. Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam. Vno testimonio Saluatoris beatissimus Ioannes Baptista & Angelus, & Apostolus, & Propheta praecipuus declaratur. Verè enim Dei Angelus est, qui praecursor, & nuntius Christi est. Verè Apostolus est qui missus a Deo est: destinatus enim nuncupatur Apostolus: Fuit, inquit, homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Idcirco autem sanctus ipse propheta dicitur, & plusquam propheta, quia Christum & sua, & omnium Prophetarum voce praedictum, digito meruit demonstrare, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Post hunc habemus Andream beatissimum, primo Ioannis ipsius discipulum, deinde Saluatoris, quem 4 priorem Christum Apostolum scribitur elegisse. Erat, inquit, Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant a Ioanne, Ecce Agnus Dei, & secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, & dixit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christum, & adduxit eum ad Iesum. Tertius beatus Thomas, qui post resurrectionem Christi solus desiderauit, solusque obtinuit, vt membra Christi curiosus quidem, sed vtiq; dignis manibus contraheret. Ardentis siquidem desiderij fuit illud, non incredulitatis, quod condiscipulis suis, qui ipso absente Dominum viderant, ait: Nisi videro, & contractauero, non credam. Erat enim valde anxius ne non & oculis frueretur, quod corde credebatur. priuaretur aspectu illius lucis, qua se caeteri Apostoli illuminatos gloriabantur. Sati iam esurientem Dominus, cuius manet illa promissio: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi satiabuntur. Apparuit secundum Apostolis, vt Thomae desiderium adimpleret. Profuit cupiditas eius & caeteris, nec ipse minus aliquid habet, quia posterior Christum vidit: na detrimenta prioris aspectus, visu pariter & tactu compensat, qui vtiq; si iuxta opinionem quorundam infidelis

1 Nota, vt venerandas sanctorum reliquias haberemus, Deus noster tribuit.

2 Nota secundo, quod etiam olim in nomine sanctorum Ecclesiae edificabatur, & dedicabatur. Ad quarum etiam dedicationem vicini Episcopi venire consueuerunt.

3 Nota tertio, quod festum dedicationis Ecclesiarum celebrari erat in eo loco ubi dedicabatur.

4 Si B. Andreas primus vocatus est ad Christi Apostolatū, quod negare non possunt Haeretici, cur primus Apostolorum dicitur Petrus, nisi dignitatis prerogativa?

fidelis fuisset, Christus illi post resurrectionem suam non fuisset apparere dignatus. Scriptum est enim: Quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum: apparet verò illis, qui fidem habent in ipsum. Quòd autem dixit illi Saluator: Noli esse incredulus, sed fidelis: & quia vidisti, credidisti: Beati qui non viderunt, & crediderunt: Informare in eo voluit omnes potestea credituros, vt populus noster Thomae similis, qui absens erat, quando apparuit Christus Apostolis, relationi eorum indubitantem fidem commodet, nec exigat in carne conspiciere, quem testimonio Apostolorum post passionem crucis resurrexisset, & visum fuisse didicerit. Non enim postquam regressus ad caelos solis in hoc mundo virtutibus praesens est, debet quotidie pro cuiusque voluntate singulis, vniuersisque credentibus corporeus apparere. Sufficienti nobis quòd sancti Thomae curiositas ambiguitatis futurae scrupulo satisfecit. Quòd absens fuit, quòd audis & videre, & attrectare Dominum perquisiuit, totum nostrae procurabatur salutis, vt euidentius nosceremus resurrectionis Dominicae veritatem, quam beatus Thomas ob necessariam curiositatem prouidenter reprehensus affirmat, dicens ei: Dominus meus, & Deus meus. Quartus Lucas est Euangelista, qui beatos Apostolos pari merito subsecutus, & Euangelij librum, & Actus Apostolorum miranda examinatione conscripsit. Horum quatuor & beatas habemus in praesenti reliquias, qui regnum Dei & iustitiam praedicantes, ab incredulis & iniquis occisi, Deo semper viuere operationum suarum virtutibus demonstrant: Ioannes in Sebastia vrbe provinciae Palaestinae: Thomas apud Indos: Andreas & Lucas apud Patras Achaiae ciuitatem consumpti referuntur. Habemus post istos Geruasium, Prothasium, atque Nazarium beatissimos martyres, qui se ante paucos annos apud vrberem Mediolanensem sancto sacerdoti Ambrosio reuelare dignati sunt, quorum sanguinem tenemus Cypso collectum, nihil amplius requirentes: tenemus enim sanguinem, qui testis est passionis. Recepimus etiam sanctos & cineres Sisinij, Martirij, & Alexandri, quos nuper in Anonia venerandae religionis cultui attentius inhaerentes, gens interfecit sacrilega, flammisque adhibitis concremauit, vt holocaustum Deo ipsi fierent, qui Christianos suos victimas demonijs ministrare increpatione iustissima vetuissent. Iam quid post istos, de quadraginta martyribus dignum loquar? Qui se itinere meo, cum per Vrbes Cappadociae Hierosolymam pergerem, fidos comites praebere dignati sunt. In ipsa enim maxima Cappadociae ciuitate, quae appellatur Caesarea, vbi habet iisdem beatissimi insignis monasterium, reperimus quaedam Dei famulas 7 monasterij sanctarum Virginum dignissimas matres, prorsus Marię & Marthae confimiles, quas merito diligit Deus, natura, fide, studio & castitatis & integritatis germanas, quibus ab auunculo suo summo sacerdote, ac beato confessore Basilio olim traditae fuerant, horum martyrum 9 venerandae reliquiae, quas desiderio nostro incunctanter ac fideliter tribuerunt, idoneos veneratores tanti nos esse muneris approbantes, simulque sub testificatione Domini contentes, se semper orasse Deum nostrum, vt haec tam pretiosa possessio transfunderetur in haeredes, qui eam confimili fide, diligentiaque percolerent, qui studij ac venerationis 10 earum & successores & augmentatores existerent, quoniam essent ipse in annis senilibus constitutae, & transmigrationem de hoc mundo suam quotidie expectarent. Exaudita est ecce fidelis oratio, 11 venerabiles ipsas martyrum Quadraginta reliquias populis credentibus hodie proponimus percolendas, licet eis ex illo iam tempore celebratas debita nunquam defuisse nostri cognoscatur officij, praclaris eorum beneficijs salutariter mancipata. Sed iam quo ordine ad martyrij gloriam peruenirent ipsi beatissimi, breuiter enarrabo, quamuis ad prosequendas eorum laudes imparem me esse consteat: planè habent idoneum suis meritis, dignissimumque praeconeum beatæ recordationis virum confessorem Basilium, Ecclesiae Caesariensis Antistitem, cuius eloquentia singularis, & sermo Apostolico sale conditius, paupertatem mei recundent ingenij. Quid enim a me inferri nouum potest, quod non ille in eorum laudibus vbertate eloquij sui opulenter effuderit, copiose ornauerit? Sanè ingentis difficultatis est, eandem virtutes diuersis sermonibus praedicare: aggrediar tamen instruendae dilectionis vestrae causa, vel historiam replicare gestorum. Milites erant isti in partibus minoris Armenie constituti, florentes aetatibus, corporum proceritate sublimes, experientia belligerandi laudabiles, stipendijs militaribus virtutum suarum merito honorati, & quod haec omnia supergrediretur, Christiani, atque ad omnem probitatem morum bono venerandae religionis ornatu, & spiritalibus armis doctrinae caelestis instructi. Statim denique vbi tuba persecutionis increpuit, fortissimos Christi milites amor fidei praecinxit ad bellum. Nam cum feralia edicta sacrilegi Regis proponi à iudicante coepissent, quibus praecipiebatur, ne quisquam vel priuatus, vel miles Christianum nomen praefere auderet, sed vt omnis populus sacrificare demonijs cogere, sponte prorumpunt in medium, Christianos se esse clarissima voce testantur, ab hoc salutari cultu nullis terroribus diuelli posse pronunciant. In-

5 Horum quatuor beatas habemus in praesenti reliquias. 6 Recepimus sanctos cineres Sisinij, etc. Vides quod non vacat emorere nos cineres aut scillum extincta vel tenuis pulvisculum, siue ossa consumpta, vt haeretici faciunt. 7 Vides quod etiam erant monasteria Deo sacrata virginum. 8 Ecce quanta harum sanctissimarum sanctorum conuentio. 9 Nota, horum martyrum venerandae reliquiae. 10 Quid dicit haeretice, qui sanctorum reliquias asserit non venerandas? Nunquid hoc docuerunt prius patres, an postea totum contrarium? 11 Venerabiles ipsas martyrum reliquias hodie proponimus excolendas.

tuitus constantiam Iuuenum terribilis persequitor, seposita autoritate, blandis eos hortatur alloquijs, ne vellent hac pertinacia uti: ne erga Imperatorem suum commensiosum existere: ne eius præcepta contempnerent: ne aliàs deuotissimi in hoc facto ostensum Regis maximam protocarent, à quo magis beneficia & honores pro hac specialiter obediètia sperare deberent: indecorum certè viris bellatoribus esse, vt inter ignauos & noxtios morte turpissima deperirent: Cogitandum esse iuuentutis suæ florem, & iucunditatem lucis huius, ac vitæ, quam sanè respectu vilius rationis imprudentes amittere suaderent. Talibus auditis Christiani viri, meritoque mirabiles, venenatas perniciosi hortatoris blanditias non solum constantibus animis respuerunt, verum etiam responsione acerrima confuturunt. Quid tu, inquit, omnium nequissime, contra Deum rebellare ausus, famulos eius verbis fallacibus supplantare conaris? Quid nos à cultu Dei veri & viui ad mortua dæmonum simulachra inclinare contendis? Quid honorum terrestrium caducis promissionibus, & inanium rerum præstigijs animos nostros à vigore fidei cælestis deprauare pertentas? Execramur munera, quæ detrimentum salutis important. Repudiamus honores, qui auferunt illam gloriam sempiternam. Reprobamus amicitias Regis, quæ nos à charitate Dei separare desiderant. Respuimus & hanc corporalem nostri corporis vitam, quæ cum periculo sibi reseruata, animæ acquirat interitum. Postremo non supplicij præsentibus detremur, Tradimus carnem pœnis, quascunque irrogare voluerit, ne abnegantes Christum Deum, ad tormenta perpetua demergamur, quæ diabolo & vobis ministris eius sunt ab initio preparata. Tunc ille Iudex iniquitatis huiusmodi dictis accensus, furorem suum, quem paulo antè subtilius expellere voluerat, excogitata supplicij nouitate geminauit. Perspicies enim regionis naturam nimis rigentem frigoribus, tempus etiam, quo maxima hyemis asperitas Aquilone flante violentius incumberebat: montes niuibus, pruinis arua tegebantur: liquores agnoscere naturam suam solis ignibus cogebantur: stupebant ingenti glacie torrentium fluminum cursus: stagnum quoque vrbi, in qua hæc gerebantur subiaccens, lateque diffusum validissimo gelu durante iter solidum plaustris gementibus commouebat. Hanc (inquam) vel loci vel temporis immanitatem perspicies sacrilegij gentilis exactor, istud supplicij genus sanctis adhibere imperat, vt nudatis corporibus religati, in aperti aeris pruinosa duritie pernoctarent, balneis longè sub conspectum eorum fumantibus, vbi velox remedium vitæ corporibus callidus persecutor, animas eorum magis interficere gestiens, promittebat. Sed beatissimi martyres spiritu sancto feruentes, vestibus suis procul abiectis, festini ad stadium properant, coronam tanto certamini propositam cœlitus intuentes: deinde hortatibus mutuis patientiæ vires accedunt, gloriam regni cælestis pœnis præsentibus præferunt, & hoc inter cætera replicantes, quod qui pro salute Regis terreni hostiles gladios formidare contempsimus, cur non pro fide Dei ac Domini nostri Iesu Christi Regis æterni, omnes irrogatos nostro corpori cruciatibus æquo animo patiamur, ocius ad æternæ lucis beatitudinem vitamque perpetuam gloriæ mortis compendio transituri? Inter pruinas ardebat fides, & cælestis animi desiderio Christi fruebant. Terebrabant penetralia viscerum gelu, ita vt medullas ossium grauissimis cruciatibus internus quidam glacialis torror vigeret, & animorum immobilis virtus, cursus sui metas aspiciens, de proxima consummatione gaudebat, fideli tolerantia promissum Dei munus expectans. Sed vnus ex eorum numero breuissimus adhuc, & iam supremi doloris impatiens, rogare miser cepit, vt ad balneas duceretur. Miles interea cui sollicitudo iniuncta fuerat, vt illud mortis lauacrum videtis quibuscunque reseraret, dum curiosis oculis de loco sublimi agonem virorum expectat insignium, rei exitum captans, videt ducem cælestis militiæ descendentem cum multitudine Angelorum, & fortissimis bellatoribus, claras vestes atque opima sigillatim præmia erogantem: quæ solus ille miserabilis, cuius fidem diabolus fregerat, non accepit. Ducitur infelix ad balneas, ibique confestim caloribus afflatur, quo se animandum crediderat, exanimatus & vitam perdidit, & coronam. Luctuosum facinus gratulatio inopinata subséquitur, repente eius locum supradictæ visionis admirator inuadit, nudat membra oprato supplicio, se esse Christianum ingeminat, quem spectaculi illius admirabilis virtus subito ex Gentili verum fecerat Christianum. Tenetur continuo professionis suæ reus, ligatur volens, & secantibus vinculis crudeliter innotatur, perseverat adstrictus, gloriatur in pœna, spe diuinæ remunerationis, & fortiter crescit inter supplicia fides, Christi augetur inter tormenta dilectio. Nam sensu Apostolico testatur, me nulla suppliciorum vis, nulla immanitas tormentorum poterit separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. In medijs cruciatibus nouus martyr sancto spiritu instruitur, eruditur & proficit, moritur & triumphat: Trinitas adoranda testem suum inter pœnas fideliter permanentem, martyris ipso ad vicem baptisimæ gloriosus & abluit, & emundat, & ad cœlorum regna perducit. Commoritur denique

\* Vides quod & illa certamina cōtinuantur, quæ spe diuinæ retriutionis tolerantur: quomiam ipsa retributio nihil aliud est, quam ipsa Deus.

nique quadragesimus iste sanctus cum sanctis, vt sacer numerus, quem Saluator ieiunijs honorauerat, completur, scilicet ipsi beatissimi martyres orasse memorantur. Post hæc iussit carnicifices defunctorum corpora longius transportata ignibus concremare, relinquebant vnum, qui adhuc viuere putabatur, vt forte mutaret in pœnis ipsa solitudine voluntatem. Ibi eius venerabilis mater, quæ talis filij bono sapientiæ cælestis lacte nutruerat, cucurrit ad cadaver spirantis filij, & proprijs eum manibus vehiculo, quo corpora aliorum congelata ad pyram trahebantur, imposuit. Vade, inquit, mater, bona ista via saluus cum coætaneis, & gloriolus ad Dominum. O admirabilis, & verè & digna martyris mater, quinimo & ipsa iam martyr, quæ proprijs visceribus non pepercit, dum sua membra pro Christi nomine puniri lætatur in filio. Iam verò ne illud in postrema parte reticeamus, cum cineres exultorum corporum mandato persecutoris in fluuijs iacerentur, non defuerunt religiosæ manus, quæ partem reliquiarum vel furto eriperent, vel pretio cōpararent. Hinc & Ecclesia Cæsarientis exultat, & nostra fraternitas non immerito gloriatur, seruati sibi prouidentia Dei istud salutare munus intelligens. Portionem reliquiarum sumpsimus, & nihil nos minus possidere confidimus, dū totos Quadragesimam in suis fauillis venerantes amplectimur, sicut illa in Euangelio fidelis mulier, quæ per simbrîam Christi saluata est, orâ tenuit vestimenti, & virtutem diuinitatis exegit attractu simbrîæ, medelâ credenti fides traxit, & salutem quâ præsumperat, acquisiuit. Itaque pars ipsa, quâ meruimus, plenitudo est: diuidi enim quadragesima isti martyres ab inuicem nullo modo possunt, quorum sunt inseparabiles & indiscretæ reliquie: nã sicut animas eorum igneus ille spiritus Dei salutaris fidei vnitate coniunxit, (erat enim omnium credentium cor vnum, & anima vna) ita etiam membra eorum concremans ignis in vnum fauillæ corpus redegit. Habemus ergo & hos quadragesimam, & prædictos decem sanctos à diuersis terrarum partibus congregatos. Hanc vero ipsam basilicam eorum meritis & dedicatam, Conciliū sanctorum nuncupari oportere determinimus. Dignum est enim, vt ad tantorum martyrum venerandas reliquias processuri, ad Conciliū sanctorum nos procedere fateamur. Tot igitur iustorum patrocinio adiuuandi, tota fide, omnique desiderio supplices ad eorum vestigia concurramus: vt ipsis intercedentibus, vniuersa quæ poscimus, adipisci mereamur, magnificantes Christum Deum tanti muneris largitorem, cui diuinus honor, virtus & gloria, cum patre & cum sancto spiritu ante omnia, & nunc & semper, & in cuncta secula seculorum. Amen.

12 Ecce quantâ venerationem sanctis reliquijs hæc beat venerabilis Episcopus.

13 Nota basilicâ sanctorum meritis dedicatam.

14 Ad sanctorum martyrum venerandas reliquias processum.

15 Ecce sanctos, uocandos, et ipsa pro nobis intercedentibus, vniuersa quæ poscimus a Dño nostro Iesu Christo præstari.

## SANCTI PATRIS NOSTRI IOANNIS

Chrysofomi Archiepiscopi Constantinopolitani encomium sanctorum duodecim Apostolorum.

Apud Simonem Metaphrastem.



ERITO hodie quoque aduentu sancti spiritus impleta est hæc sagena piscatorum, nobis rationis cōporibus piscibus in eam nostra sponte insipientibus. Sermo enim verbi qui erudit illiteratos, & eos qui erant tardæ & impeditæ linguæ, linguis acuit igneis, traduxit eorum artē ad id quod est diuinius, dicens: Venite post me, & faciā vos piscatores hominum. Dixit: Venite post me, & mutati itatim sunt in id quod est melius. Duodecim electi sunt Athletæ, & nullus eorum mâsit nõ coronatus. Vna enim gratia erat omnibus focia certaminis, & cū eis cōcurrerebat, & vniuersi iusq; victoriā reddere magis probatâ, Solus miser Iudas seipsum à tali chorea separauit, cum osculo lupi onē ostendisset, & triginta argenteis vendidisset Dominum, cuius sanguis emit mundū. Sed & beatū & præclarū vestrum, & Apostoli, cœterum, quod omnia facti estis omnibus Dei gratia, non arundine, sed sermone græges hominum perire capientes. Vos enim istis imobiles columnæ recte fidei, sceptrâ Ecclesiæ, & huius maximè pastoris vigiles defensores, morbi humanitatis gratuiti medici, & nostræ ad Deū penitentia susceptores misericordes. Cum enim essetis veluti quedā animatæ incudes, dum verberaremini, eos qui verberabant fabricati estis ad agnitionem. Hinc Petrus Romam accipit in disciplinam. Paulus illinc mudo finem adhuc tractat Theologiam, tanquā viuus curat Ephefum. Bartholomæus erudit Lyconas ad temperantiam. Philippus faciens miracula, seruat Hieropolim. Non cessant omnes omnibus vbi que bene facere. Puluerè immortalè reliquerunt in sepulchris: nunc quidē pij cultores: paulo post autē sedentes mundi iudices. Cum huic appropinquaſſet claudus, reuerſus est sanus & integris pedibus. Cū in illum incidisset paralyticus, iussus est ferre grabatum.

XXX. Iul.

1 Nota quod Petrus Romam accipit in disciplinâ, contra quosdam nebulones qui illud nunc mendacissime negant.

Alius vocabat mortuos: illi verò ei statim obtemperarunt. Alterius autem umbra sola fugabat morbos. Alterius inuocationem exhorrebant demones, & eorum sudaria distillabant medicinã. Erant enim discipuli illius, cuius fimbria furto surrepta contacta eius, quæ sanguinis laborabat profluo, exiccavit rubrum mare sanguinis. Sed ego reuertor ad principes Apostolorum, & memini vocis illius propheticæ: Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Inchoet ergo Petrus orationem, quoniam is quoq; fuit cõductus prior in vinea Domini. Petrus gregis boni pastoris ouis primogenita. Petrus qui ex lacu tranlit in cælum: qui relicta nauis dignus fuit habitus, vt loqueretur cum Angelis: Qui relicta naue oneraria, gubernandam assumpsit Ecclesiã. Qui electus est clauiger cœlorum, & in terra accipit potestatem ligandi & soluendi. Qui est velox ad vocationem, & in fide minimè dubitans, & magistri seruidus defensor in omnibus: Qui dixit: Tu es Christus filius Dei viui: Qui vnã cum Domino mori proposuit, & vsq; ad atrium Caiphæ vnã vadit cum redemptore: Qui etiam negans fuisse dignus venia, & pœnitentia ductus admirabilis. Neque enim tã fuisse reprehendendus propter negationem, quàm beatus censendus propter pœnitentiam. Nobis enim fuit errans quoq; vitilis, quòd cum cito fleuisset, obruit delictum, & parum labefactatus, inuētus est in æternũ fundamentũ fidelium. Si enim consideraueris, ô dilecte, id quod tunc erat tempus, non inueneris in Petrum magnam cadere reprehensionem. Quando enim sol fugiebat, cœlũ abscondebatur, terra mouebatur, petræ frangebantur, vt quæ ferre non possent cõtumeliã eius qui creauerat, tunc primus cespitauit, tunc princeps negauit, & ratione vacuũ diei nunciũ, inuenit statim probationem eius quæ prædicta fuerat negationis. Priusquã gallus cæter, ter me negabis. Sed cum primus negasset, primus occurrit ad sepulchrũ, primus vitæ datorem vidit resurrexisse à mortuis, cum è Maria didicisset, & quod ei non erat ausus dicere Angelus, qui sedebat supra lapidem, Sed post eum in mediũ veniat Paulus sapientissimus orator orbis terræ, qui factus est ex lupo agnus, ex spinis botrus, ex zizaniis frumentũ, ex inimico amicus, ex Hebræis manens firmus ac stabilis. Qui apud illos Saulus eadem spirans & minas, apud nos autem Paulus seruus Iesu Christi vocatus Apostolus: ex blasphemo Theologus, ex persecutore Euangelista, ex prædicatione gubernator, ex proditore miles: Qui cũ a Petro Romam sortitus est ad sepulchrũ, & eũ eo hanc quoque Sychemã nõ despiciebat. Qui in Benjamin fuit frater Ioseph, & in Thecla, & filiis pater & magister: Qui ante Damascum cœcus, & in vnaquaq; ciuitate oculis prædicationis: Qui è cœlo est vocatus, & raptus fuit in cælum: Qui aspexit paradysum, antequã hęc abiret, & victorie coronam accepit adhuc luctans, & rursus, vt dicit, ei deberet. Quis enim dicit? Quam reddet mihi Dominus in illo die. Paulus qui ex vltimis primus: Qui ex abortionibus vir perfectus: Qui etiam persequens est suauis: & dum patitur persecutionem, dulcis: Qui est Romanus, & Phariseus, & omnia omnibus factus fides. Christus enim qui dixit Petro: Oportet te pati, de Paulo etiam dixit: Quã multa oporteat eũ pati pro nomine eius: vt ille quidem crucifixus, hic autem truncatus capite, cum vnã fidem prædicauerint, vnum cursum consummaverint, in vno sepulchro habitauerint, sint veri testes resurrectionis eius, qui passus est & mortuus, & resurrexit eo modo, quo nouit, & venit in sinum patris, quem quidem nunquam reliquit. Quod ipse Dominus alloquitur propheticè: Circundate hanc nouam Sion, & comprehendite eam, hoc est: seruate, confirmate, & munite precibus, vt quando in tempore irascar, & mouebo vniuersam terram, aspiciens vestrum quod non desinet sepulchrũ: & quæ vestra sponte simul propter me fertis stigmata, vincam iram clementia, & propter hanc vestra precipiam intercessionem. Sacerdotium enim, & regnum quando videro lachrymans, statim tãquam misericors inspector ad misericordiam: & memini illius meæ vocis: Protegam hanc ciuitatem, propter Dauid seruum meum, & Aaron sanctum meum, Qui quidem cum sicut vos fide essent concordēs, & voluntaria humilitate texissent autoritates, & vestitu offendissent animi abiectionem, multas mihi obtulerunt myriadas discipulorum, me ferentes, & à me mundo petentes placationem. Dixi enim: Petite & dabitur vobis: quærite, & inuenietis. Domino sit gloria in secula seculorum. Amen.

Et hic habes Petrum Romam sortitũ sepulchrũ.

Ex lib. 2. histo. Ecclesiast. ca. 12, & sequent.



VITA D. MARCI EVANGELISTÆ

per Eusebium Cæsariensem Episcopum scripta.

V. M. Simon Magus, quem in Iudæa Petrus Apostolus de his quæ gerebat sceleribus confutauerat, transmarinam aggressus fugam, vrbe Romam ingressus fuisse, vtens adminiculo asfictis sibi, & adherentis demoniacæ virtutis, quã *magos* pop. vocant, breui tempore in tantum malorũ venit profectum, vt etiã simulachra à ciuibus Romanis tanquã Deus honore potiretur.

Sed

Sed non in longum permanet fraude quæsitã diuinitas. Continuo namque in ipsis Claudij temporibus, clementia diuinæ providentiæ, & probatissimũ omnium Apostolorum & maximum fidei magnificentia & virtutis merito primorũ Principem Petrum, ad vrbe Romã, velut aduersum humani generis communẽ perniciẽ repugnaturũ deducit, ducem quendã & magistrum milicie suæ, scientem diuina prælia gerere, & virtutum castra ducere. Ille adueniens ex Orientis partibus, vt cœlestis quidam negociator, mercimoniam diuini luminis, si quis sit comparare paratus, aduexit, & salutaris prædicationis verbo primus in vrbe Roma Euangelij sui clauibus ianuam regni cœlestis aperuit. Igitur cum Romanæ vrbi clarum verbi Dei lumen fuisset exortum, Simonis quidem tenebræ cum suo autore restinctæ sunt. Seruato autem veritate & lucis, qui per Petrum prædicabatur, vniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita vt quotidie audientibus eum nulla vnquam satietas fieret. Vnde neque auditio eis sola suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant, vt ea quæ ille verbo prædicabat ad perpetuum eorum cõmonitionem habendam, scripturæ traderet, quo domi, forsiqu; in huiuscemodi verbi meditationibus permanerent. Nec prius ab obsecrãdo desistunt, quàm quæ orauerant impetrarent. Et hæc fuit causa scribendi, quod secundum Marcum dicitur Euangelium. Petrus verò vt per spiritum sanctum religioso se spoliatum cõperit furto, delectatus est, fidem eorum per hæc deuotionemq; considerans: Factumque confirmauit, & in perpetuum legendam scripturam Ecclesiis tradidit. Clemens in sexto Dispositionum libro, hæc ita gesta esse describit. Cuiq; simile dat testimonium etiã Hierapolites Episcopus nomine Papias, qui & hoc dicit: quòd Petrus in prima Epistola sua, quam de vrbe Roma scripsit, meminerit Marci: in qua tropicè Romã Babylona nominari, cum dicit: Salutate vos ea quæ in Babylone est electa Ecclesia, & Marcus filius meus. Hunc autem Marcũ tradunt primum ad Ægyptum perrexisse, atque inibi Euangelium, quod ipse conscripserat prædicasse, & ipsum primum Ecclesiam apud Alexandriam constituille. Tanta aut referunt multitudinem credentium virorũ ac mulierũ, primo ingressu, exemplo sobrietatis eius & continentie congregata, vt etiam conuersatio eorum qui per ipsum crediderant, & vitæ totius abstinentia, ac frugi eorum sobriaque conuiuia, librorum memorie mandarentur à viro disertissimo Philone, quem sermo tenet temporibus Claudij Imperatoris Romam venisse, & Petrum Apostolum vidisse, atque eius adhæsisse colloquiis, verbum Dei prædicantis. Quod valde est verisimile, quia & scripturam istam, quam diximus, posterioribus ab eo temporibus constat esse compositam. In qua euidentissimè omnia Ecclesiæ instituta complectitur, quæ & tunc tradita sunt, & in hodiernum seruantur à nobis. Sed & abstinentium vitas, eorum duntaxat, qui nunc in Ecclesiis vel monasteriis degunt, describit ad liquidum. Vnde planè manifestissimè proditur, non solũ scienis quæ nostra sunt, sed & amplectens: quippe qui diuinis laudibus extulit sui temporis Apostolicos viros, ex Hebræorum ( quantum intelligi datur) præcipue genere credentes: Quoniam quidem constat, quòd hi qui sub Apostolis ex Israëlitis credebant, Iudaicis adhuc institutionibus, & legis obseruationibus inhærebant: Hic igitur describens hæc in libello, quem de vita Theoretica supplicum adtulauit, nihil omnino de proprio vel extrinsecus addit, sed primo omnium viros ipsos cultores, & sceminas cum ipsis, ait cultrices appellari. Causam verò huius vocabuli, vel ex eo ductam, quòd conuenientium ad se animas tanquam rudes & agrestes excolerent, vel quòd erga Dei cultum pura & integra conscientia perdurarent. Quòd nomen siue ipse imposuit primus illis ex ipsorum actibus colligens: siue verè in initiis ita appellabantur, qui secundum Euangelium viuerebant, antequã Christianorum appellatio per omnem locum diffunderetur: nihil interest, dummodo ex ipsis rebus nomen ad quos pertinet comprobetur. Dicit ergo primò omnium, quòd renunciant cunctis facultatibus suis, qui se ad huiuscemodi philosophiã dederint, & bonis suis, quibus interest cedant, Tum deinde, quòd omnes etiam vitæ sollicitudines procul abiciant, & extra vrbe egressi, in hortulis, vel exiguis quibusque agellis degant, refugientes in paucis propositi consortia, & vitæ dissimilis contubernia, scientes hæc impedimento esse arduũ volentibus iter virtutis incedere. Tali quippe ordine calore fidei incitati hi qui primitus credebant vitam duxisse memorantur, sicut euidenter in Actibus Apostolorum legimus scriptũ, quia omnes qui credebant sub Apostolis, possessiones suas & prædia vendentes, precia ponebant ante pedes Apostolorum, & diuidebantur vniuiq; prout opus erat, ita vt non esset quisquam in eis egens. Quia ergo & hæc similia scribit geri ab his, qui apud Alexandriam credebant, sicut illi, qui in Hierosolymis antè crediderant, certum est, quòd idem actus, eademq; institutio, eandem sine dubio & religionis fidem designet.

Denique libro ipsi (de quo supra diximus) tale initium dedit. In multis, inquit, est orbis terræ partibus hoc genus hominum. Oportebat namque perfecti huius boni participem fieri omnem Græciam, omnemque Barbariam. In Ægypto tamen maior est copia per singula

LL. ij

quæque

1 Petrus a dulci clementia Romam deducitur. Quid dicit os impudens, garrions Petrum nunquam Romæ fuisse.  
2 Petrus primus Romæ Euangelicæ prædicationis verbo ianuã regni cœlestis aperuit.

3 In scripturã Philonis omnia Ecclie instituta cõplectuntur, quæ et tunc tradita sunt, & in hodiernum seruatur à nobis. Vides ne hic, quòd ea quæ seruata sunt cepit Ecclesia, ab Apostolis sint tradita? Quod nota contra hereticos.  
4 Tu qui detrahis Monachatus, & dicit eum esse non vitũ, & totum ex hominum consuetudinibus constitutum, vide an substantia ipsa ipsius in primitiua Ecclesia fuerint. Nã describit hic Philonã vitæ corũ qui in Ecclesiis, quam corũ qui in Monasteriis degunt, tunc respoit vt paulo ante dicit Eusebius.  
5 Hæus qui dicit paupertatẽ Euãgelicã non esse reorũ & facultatum desertionem, vide quòd ex hoc locã corruant omnes strophe tue. Sed quo non erumpat semel offensa dicit dicit.

6 Et tu quoniam vis... Et cuncta haec dicuntur fuisse initia institutionis Ecclesiae, et origo Apostolica atque Evangelica doctrinae.

7 Nota pro cantu ecclesiastico... Si multi ex his in monasteriis exercentur, quo videtur quod nonnulli sunt qui nonnulli sunt.

8 Si multi ex his in monasteriis exercentur... Continentia habetur pro fundamento, abinentia vero ergo mulieres etiam grandaeque possunt esse virgines et servare casti corporis integritatem.

9 Continentia habetur pro fundamento... Tu quid dicit inuenire se re tempore alem Deo deo tam non autem cohabitatum a virginitatem, non legisti locum hunc, vel si legisti, noluisse aduertere.

10 Christiane lector... Quod in ieiuniis et lectionibus sanctis permiscetur. Quod psalmi honestis modulis alternatim concinebantur. Quod ipsi sanctis diebus in terra recumbebatur. Quod erant ciborum et potuum miri delictus. Quod sacerdotes et ministri exhibebant officia sua. Quod Episcopalis apicis sedes erat super omnia. Et cuncta haec dicuntur fuisse initia institutionis Ecclesiae, et origo Apostolica atque Evangelica doctrinae.

quaque territoria, praecipue autem circa Alexandriam. Nam optimus quisque ex omnibus locis, velut ad verberis patriae glebam festinus occurrit colonus. Regio quaedam est philosophiae magis, quam frugibus opportuna, supra lacum, cui Mariae nomen est, sita, colliculis quibusdam mollior, & clementer erecta, ad munimentum simul atque aeris temperiem comoda. Post haec descripta eorum habitaculis, ut se habeat singulorum qualitas & situs, etiam de Ecclesiis quae apud eos sunt, ita dicit: Est autem, inquit, in singulis locis consecrata orationi domus, quae appellatur σελυειον vel μοναστηριον. σελυειον autem in nostra lingua significare potest, honestorum conuenticulum, in quo secedentes, inquit, honestae & castae vitae mysteria celebrant, nihil illuc profusum, quod ad cibum potumque pertinet inferentes, vel ad reliqua humani corporis ministeria, sed legis tantum libros, & volumina Prophetarum, hymnos quoque in Deum, caeteraque his similia, in quorum disciplinis, atque exercitiis instituti, ad perfectam beatamque vitam studiis iugibus coalescunt. Et post aliquanta iterum dicit: Ab ortu autem diei usque ad vesperam omne eis spatium studiorum exercitiis ducitur, quibus ad diuinam philosophiam per sacras literas imbuntur, patrum leges in allegoricam intelligentiam deducunt. Quonia quidem formas esse & imagines, ea quae in legis litera scripta sunt, opinantur latentis intrinsecus profundi cuiusdam, diuinique mysterij. Habent autem etiam disputationes quasdam ac interpretationes virorum, qui & auctores ipsius scripturarum extiterunt, quos eis allegorice ac figuratis intelligentie normam, quam plurimis scriptorum suorum constat tradidisse monimentis. Quorum illi velut itineris sui ducum, & autorum instituta pariter sequuntur, & morem. Haec autem dixisse hunc virum certum est de Evangelicis atque Apostolicis libris, in quibus quomodo lex & propheta spiritualiter intelligi debeat, edocetur. Post pauca rursus etiam de eo quod psalmos faciat novos, ita scribit: Itaque non solum subtilius intelliguntur 7 hymnos veterum, sed & ipsi faciunt novos in Deum, omnibus eos & metris & sonis, honesta satis & suauiter compage modulantes. Multa quidem & alia in eodem libro enumerat, quae a nostris vel in Ecclesia, vel in monasteriis exercentur.

Sed properandum nobis est illa ex omnibus dicere, quae Ecclesiasticae proprie continent formam, ex quibus cuius manifestum esse debeat ad Ecclesiam pertinere, quae scripta sunt. Ait ergo. Continentiam vero velut fundamentum quoddam primum in animo collocat, & ita denum reliquias super hanc pergunt aedificare virtutes. Cibum potumque; nullus eorum capit ante solis occasum: videlicet tempus lucis cum philosophiae studiis, cura vero corporis cum nocte sociantur. Nonnulli autem etiam post triduum in comunionem veniunt cibi, quos scilicet edacior studiorum fames perurget, tam vero hi qui in eruditionibus sapientiae, & in profundiore intelligentia sacrorum voluminum conuertuntur, tanquam copiosis dapibus inhiantes, experiri nequeunt, & contuendo acris inflammantur, ita ut nec quarto iam, nec quinto, sed sexto demum die non tam desideratum quam necessarium corpori indulgent cibum. Haec Philonem de nostrorum institutis referre, quis potest dabitare? Quod si cui videtur adhuc ambiguum, adhibebimus etiam alia eius dicta, quae nulli omnino nisi nostris tantummodo conuenire etiam infidelissimus quisque fatebitur. Ait ergo: Cum viris autem, quos dicimus, sunt & feminae, 10 in quibus plures iam grandaeque sunt virgines, integritatem casti corporis, non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes. Dum sapientiae studiis semper gestunt non solum animo, sed & corpore consecrare, indignum ducentes, libidini, mancipare vas ad capiendam sapientiam praeparatum, & edere partum eas, a quibus diuini verbi concubitus sacrosanctus, & immortalis expetitur: ex quo posteritas relinquitur, nequaquam corruptelae mortalitatis obnoxia. Quod si adhuc parum videtur istud, audi quid post aliquanta scribat. Tractatus autem sacrorum, inquit, voluminum huiusmodi habent, ut magis allegoricis opinionibus vtantur. Quonia quidem omnis lex viris istis videtur animalis esse similis, quod corpus quidem habeat ipsam literam, & ea quae secundum literam designantur: animam vero occultum in litera, spiritalem, & inuisibilem sensum: quem illi ab autoribus suis edocti, sublimis & nobilis velut inspicientes per speculum contemplantur, ex ipsis etiam nominibus admirandas quasdam species intelligentie profertentes. Quid autem addere his opus est, etiam de contentibus eorum quae scribitur: & ut seorsum quidem viri, seorsum etiam in iisdem locis feminae congregentur: & ut virginitas, sicut apud nos fieri moris est, peragant, & maxime diebus illis, cum passionis dominice solennitas celebratur, cum ieiuniis permiscere, & lectionibus sanctis auditu prebere consueuimus. Quae omnia supradictus vir eo ordine, eademque consequentia, qua apud nos geruntur expressit.

Et ut vnus ex omnibus confurgens in medio, psalmum honestis modulis concinat, utque praecinenti ei vnus articulum omnis multitudo respondeat: atque in ipsis diebus in terra recumbentes (sicut antiqui moris fuisse dicitur) vinum quidem nemo omnino, ut ipse ait, ne gustu quidem contingat, sed nec quamlibet carnem: tantum autem aqua sit eis poculum, & panis cum sale, vel hyssope cibus. Addit autem adhuc his, quomodo sacerdotibus, vel ministris exhibeat officia sua, vel quae sit supra omnia Episcopalis apicis sedes. Quae cuncta si quis plenius vult & exploratius dilicere, ostendimus ex quo ista fonte debeat haurire. In quibus supradictus vir Ecclesiasticae institutionis initia, & originem Apostolicam atque etiam Evangelicam traditionis intexuit. Aputasse autem sibi post fidem pollicetur Marcus dicitur, ut sacerdotio reprobis haberetur, sed tantum consentiens fidei praedestinata potuit elatio, ut nec sic in opere verbi perderet, quod prius meruerat in genere. Nam Alexandria Episcopus fuit. Marcus discipulus, & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romae a fratribus, breue scriptum Evangelium. Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiae legendum sua autoritate edidit, sicut Clemens in sexto τρωματων libro scribit. Et Papias Hierapolitanus Episcopus meminit huius Marci, Et Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis figuratim Romam significans: salutat vos quae in Babylone electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaque Evangelio, quod ipse consecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriae Christum annuncians, constituit Ecclesiam, tantae doctrinae & vitae continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudaeorum, videns Alexandriae primam Ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suae librum super eorum conuersatione scripsit. Et quomodo Lucas narrat, Hierosolymam credentes omnia habuisse communia: sic ille quod Alexandriae sub Marco fieri doctore cernebat, memoriae tradidit. Mortuus est autem octavo Neronis anno, & sepultus Alexandriae, succedentes sibi Aniano;

VITA D. MARCI EVANGELISTAE.

per D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta. MARCVS Evangelista, secundus Petri discipulus, eiusque in baptismo filius. Cuius quidem Evangelium nonnulli dictatum a Petro Romae ferunt. Hic ne ad sacerdotium promoueretur, abscidisse sibi pollicetur. Primus tamen Alexandriae cathedram tenuit: primusque Ecclesiam Aegyptiorum fundauit, tantisque doctrinae & continentiae florens virtutibus claruit, ut omnes discipuli Christi, eius imitationem sequerentur. Mortuus est autem octavo Neronis anno, placida quoque quiete sepultus.

VITA CHRISTIANORVM IN ALEXANDRIA sub disciplina D. Marci agentium, per Philonem Iudaeum descripta, Andrea Frusio Gallo interprete.



OSTQVAM disserui de Essetis, qui studio & labore magno actiuam vitam coluerunt, iudicium per omnes, aut plurimas certe partes (ut tolerabilius quid dicam) inter se discrepantibus, continuo de illis etiam, qui contemplationem sunt amplexi, ut ordinem subsequar tractatus, quae ad eos spectant relationis sum, nihil de meo adiciam locupletandae rei causa. (Quod poetis & oratoribus insignium factorum penuria laborantibus fieri consuevit) Sed citra omnem artis fucum veritate ipsam comprehendens, ad quam profectio pro dignitate exprimendam, quiuis alioqui discretissimus animus (satis scio) plane desponderit. Lucendum nihil minus & consistendum est. Non enim decet quantuncumque virorum talium virtutem silentium illis imponere, qui nihil boni honestique tacere aequum existimant. Philosophorum itaque horum institutum ex ipsa protinus elucet nomenclatura. Namque Therapeutes & Therapeutae proprie vocantur: siue ob id, quia medicandi arte proficentur vulgari longe potiore: cum haec corpora duntaxat curet, illa animas potissimum grauibus & medelam egre admittentibus morbis oppressas, ut quos voluptates, concupiscentiae, tristitiae cupiditates, & cordis iniustitiae, & reliqua perturbantur vitiorumque propere immedicabiliu cohortes suscitauerunt. Siue quonia a natura & sacris legibus edocti colunt supremum illud ens, quod bono melius, vno sincerius, & vnitare ipsa antiquius existit. His igitur quosnam ex omnibus religionis titulo gloriantibus conferre par est? Non eos sane qui elementa venerantur, terram, aquam, aërem, & ignem aliter ab aliis cognominata, utputa ignem ἀφαιρουσιν appellant, ab incedendo ni fallor: Aërem ἠραιον quod aliter leuetur ac feratur. Aquam τρωματων ob eius potum. Terram denique ἡμωσιν, ut omnium matrem tam plantarum.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamenti.

Est I. iij. eiusdem de vna contempta plaria & supplecti Dei cultoribus.

Pie lector ne credas quae hoc in libro de suis Iudeis asserit Philo, illis enim non potius ueritibus nostris Christianis conuenire, qui in principio nascentis Ecclesiae spiritus habentes, vide pro nostra hac sententia D. Hier. de uiris illustribus nec non pluribus Epistolae ubi demoribus monachorum tractata. Vide Eusebium lib. 8. Ecclesiasticae Historiae ca. xul. & xvij. Vide etiam Epiphanius in sine sui Panarj. Item Augustinus in libro de Moribus Ecclesiae contra Manichaeos Democ. Casostanias in libro de Insuperstitiis Monachorum.

Plantarum.



plantarum quam animalium. Atqui mera sunt commenta Sophistarum isthæc nomina, neque elementa ipsa aliud sunt, quam inanimata materies, omni ex se motione carens: & ad suscipiendas qualibet formas, figuras, & qualitates artificii subiecta. An eos qui perfectiora colunt naturæ opera, Solem, Lunam, aut planetas cæteros, vel stellas fixas: vel cœli quoque; & mundi vniuersum? Verū & hæc quoque; non ex se ipsis, sed ab opifice quodam peritissimo sunt facta. Quid? Annē quos nonnulli vocant Semideos? nisi hoc potius sit cachinno dignum. Etenim quo pacto idem sit mortalis simul atque immortalis? Vt omittā quòd talium generatio vituperium fugere non possit, utpote referta incontinentia iuuenili, quā absurde nimis audent attingere beatis diuinisq; potestatibus: quasi cœlites ipsi fœminas mortales amore infano appetierint, cum passionis sint expertes, ac felicissimi. Num postremò eos, qui statuas & imagines adorant, substantiam habentes de lapidibus & lignis planè antea informibus, donec nunc nuper, fabricorū manibus à concreta mole dispercerent? Quarū etiā fratres seu cognatæ partes in vasa cesserunt ferendis aquis balnearibus, aut pedibus lauandis apta: vel in alia ignobiliora quæuis ad vsus tenebris magis quam luci proprios inferuentia. Porrò de ritibus Ægyptiorum ne meminisse quidem honestū est: quippe qui bruta quoque; animantia euexerūt ad diuinos cultus, nec mansueta solū, sed etiā immittisima ex singulis fermè generibus que sub orbe lunæ continentur, Vtputa è terrestribus leonē, ex aquatilibus Crocodilum eiuſdē plage indigenā. Ex aëreis Miluū, & Ægyptiacā quoque; Ibin. Cùm interim ea cernerent gigni, nutrimento egere, insatiabilia & plena excrementis esse, euibrare virtus, homines vorare: morbis præterea variis esse obnoxia, & morte corrumpi non naturali solū, sed etiā sæpe violenta. Adorant nihilominus homines natura mites animalia immittia & insatiabilia, rationales irrationalia, diuine affinitatis consortes ne bestiis quidē nonnullis conferenda, principes ac Domini obedientiam, & seruitutē sibi ex naturæ lege debentia. Sed isti cùm & gentē suam, & externos sibi consuescentes replent tam pudenda superstitione, sinantur vt expertos cultus insanabileſq; & visu priuati sensuū omnium maximè necessario: visu, inquam, non corporis sed animæ ipsius, quo solo verum & salum à se inuicem dignoscuntur.

Hoc autem eximium cultorū genus, quòd studio videndi assiduè incumbit, supremi Entis gaudeat contēplatione, ac solè sensibile transcendat, nec deserat vnquam hunc ordinē, per quem ad felicitatis culmen deducitur. Qui ergo ad cultum accedit, nec patriæ consuetudine, nec cuiusquam suauis aut exhortatione impulsus, sed planè cœlico amore sursum rapti, in mystarum Bacchi, & Corybantum morem diuino quodam feruore & impetu aguntur, donec conspiciant quod optant. Deinde præ ingenti vitæ immortalis ac beatæ desiderio: perinde vt si reputent le mortali vitæ iam defunctos: facultates & suas liberis vel aliis genere cōiunctis ante successione tempus: vel si illi defint, focis & amicis vltro dorelinquunt. Hos enim conuenit cùm pluri ad manū habeant vīſū præditum, cœcum illum alterum hominibus cedere in intellectu adhuc cœcipientibus. Anaxagorā Græci & Democritū celebrant, quòd philosophiè impleti desiderio, in pascuis ouium suas opes constituerint. Laudo sanè & ego viros ita factos pecuniis superiores. Quanto verò præstantiores sunt hi, qui quæ possidebant nequam pacendū pecoribus, sed hominum vel propinquorum vel amicorum leuandis necessitatibus, egenisq; ditandis liberaliter impenderunt? Inconsultum enim est illerum, quos ad eò Græciā miratur, ne dicam insanam factum: horū verò sobriū omnino, & exacta quadā prudentia excussum. Eia obsecro, quidnam aliud facere hostes solent, quam incendis immisis, scissis que arboribus aduersariorū fines deuastare, vt rerum necessarium penuria oppressi victas porrigant manus? Idē profectò Democritus & eum sequentes agunt in suos ipsorum sanguineos, non aliter quam si manu sua egestatem pauperiemq; illis conficerent, licet nō hostili animo fortasse, at certè quatenus alienæ utilitati erogatis bonis non consulunt. Longè haud dubiè hi præeminet & virtute & laude, qui ad Philosophiæ studia non minus interim feruentes præposita insuper contemptui magnificentia facultates suas potius elargiuntur, quam indignè consumant: vt eadem opera tum alios iuuent, tum seipſos: dum aliis quidem abundantiam rerum parat, sibi verò studiorū cōmoditatem. Pecuniarū enim ac possessionum curę tempus perdunt, cui parere opere præcipuum est. Quoniam iuxta Hippocreatis dictum, vita breuis est, & ars longa. Id quod innuere mihi videtur & Homerus in Iliade per hos versus.

Μυσι γ' υβι fortes celebresque habitant Equimulgi,

Lacinosos comedunt, nec iustior altera gens est.

Eò quòd studium parandæ rei avaritiæ, iniustitiæ, & inæqualitatē parit: oppositum verò iustitiæ matrem æqualitatis, intra cuius terminos naturæ opulentia cōsistit, alteram longè antecellens (quod ad feliciter viuendum spectat) in opinionibus vanis collocatam.

Posteaquam igitur sese à facultatibus abstraxerunt, nulla inescandi dolocentis illi capessenda fugam capessunt, ne oculo quidem post tergum reflexo: iusis valere fratribus, liberis, parentibus,

tibus, vxoribus, cognatorum, amicorum & sodalium turbis cum patria ipsa in qua geniti educatiq; sunt: quia violentius nihil est ad trahendum, ac decipiendum, quam familiaris consuetudo. Non autem in aliam ciuitatem migrant, vt faciunt infelices & mali ferui, qui se à possidentibus vendi postulant, mutatis subinde dominis, libertatem sibi nunquā parant. Siquidem nulla non ciuitas quantumuis bene instituta, tumultibus atque obturbationibus plena est tam multis, vt ferre nequeat vir semel sapientiæ addictus. Quamobrem suas illi habitationes procul à mœnibus deligunt, in hortis, vel in locis agrestioribus solitudinem sectantes, non quòd ferinam quandam vitam, vt hominum ofores agere proponant: sed quia dissimilium morum conuersationes inutiles sibi & nociuas esse intelligunt. In multis itaque vniuersæ terræ partibus sparsum esse hoc religiosorum genus, cùm deceret tum Græciam, tum Barbaras quoque nationes perfecti boni consortes esse. Abundat nihilominus in Ægypto per loca quæuis quæ pascua vocantur, præcipuè circa Alexandriam. Et ab optimis quibusque ex omni plaga coloniæ deduci solent: vel in patriam cultorum ad secessum quandam commodissimum super mariæ paludem situm in colle leni admodum atq; oportuno, tum propter habitationis securitatem, quam villæ & pagi circumiacentes præbent: tum propter aëris temperiem, quam saluberrimam efficiunt auræ, partim tenues ex palude mare influente, partim crassiores è pelago vicino assiduè surgentes, ac simul permixtæ: Domus eò conuenientium structura sanè quàm leui ac vili constant pro geminata tecti necessitate, vt nimis æstus & frigidis iniuriam propulſent. Eadem præterea domus nec propinquæ sunt inter se, vt vrbane solent, quoniam vicina contubernia studiosis solitudinis turbulenta & molesta sunt. Nec rursus tam procul distant à se inuicem, quòd minus iucundissimo optatæ societatis amplexu frui possint, & mutam sibi opem ferre, si quis hostium contingeret incurſus. Habet vnusquisque sacram ædiculam Semniam, & monasteriū appellatam, in qua honestè sancteque vitæ mysteria peragunt: non cibum, non potum, aut aliud quicquam vsui corporis necessarium eò inferentes, sed leges tantum & oracula prophetarum, & hymnos, & alia huiusmodi, per quæ doctrina simul & pietas augetur ac perficiuntur. Memoriam Dei tam iugem tenent, vt per somnia quoque sola diuinarum virtutum imaginatio ipsis obueſetur. Vnde & plerique inter dormiendum velut per insomnium accepta enunciant præclara dogmata sacre philosophiæ. Bis orare 3 Deum solent per dies singulos mane & vesperam. Nam in ortu solis faustum diem petunt, ac verè faustum, vt mentis scilicet implentur lumine cœlesti: In occasu verò vt sublata sensuum & sensilium rerum importunitate, anima intra concilij sui curiam recepta, veritatem rectè inuestiget. Porrò spaciū illud temporis, quòd à mane ad vesperam vsque intercedit, totum insumitur in piam exercitationem. Versantes enim sacras literas more à patribus accepto philosophantur per allegorias, cùm perusalum habeant literæ ipsius interpretationes signa esse rerum occultarum, quæ arcanis quibusdam sensis declarentur. Neque desunt apud eos antiquorum virorum scripta, qui primi fuerunt huius instituti duces, & monumenta pleraque formam allegoriarum hoc genus exhibentia reliquerunt, quibus tanquam exemplaribus videntes posterit, eundem disciplinæ modum obseruant. Nec vacant solum contēplationi, sed cantica 4 etiam & hymnos in Dei laudem variis metrorum & modulationum generibus compositos, venustis insuper rythmis & notis quibusdam necessariis describunt. Per sex hebdomadæ dies in dictis monasteriis seorsum morantur singuli, & solitarij secum philosophantur: neclimen exeunt, nec intus abditi per speculam vllam foras prospiciunt. Septimo autem die velut in collegium congressi, ordinè confident pro sua quisque ætate, cum habitu decenti, intra quem manus tenent, dexteram inter pectus & mentum positam, sinistram reductam ad latus. Tunc prodians vnus in médium, qui cæteris senior, & dogmatum peritor habetur, mira vultus & vocis grauitate, cum magna item mentis solertia differit: haud sanè vt Rethores vel sophistæ nostræ tempestat, dicendi acrimoniam ostentans: sed exactam potius vim sententiarum perscrutans atque enucleans, quæ non solum insideat extremis auribus, verum etiam per auditum in animum penetret, ac tenaciter inhæreat. Reliqui omnes cum silentio auscultant, & dictorum commendationem, oculorum vel capitis nutibus dicenti solum significant. Porrò commune illud monasterium, in quod septimo quoque die concurrunt, duplicem habet ambitum distinctum, vnum ad virorum, alterum ad mulierum proprios concessus. Nam doctentem audiunt vnà etiam mulieres, utpote eiusdem zeli atque instituti consortes. At paries vtrunque dirimens habitaculum, tribus tantū vel quatuor cubitis supra pauimentū instat propugnaculi erectus est. Reliquū spatium ad tectum vsq; apertum relinquunt, duabus forsitan de causis, tum vt conueniens naturæ muliebri pudor cōseruetur: tum vt ex cōgrua loci dispositione, facile illę percipiant vocē differentis, nulla media obstructione prepeditū. Temperantiā primū nū in anima collocat veluti fundamentum, quo iactō

3 Ecce quæ antea  
quæ in Ecclesiæ  
orati quæ vsus.

4 Cantorum et  
hymnorū vsus etiā  
a principio nascē  
tis Ecclesiæ fuit.

5 Vide sanctorum antiquorum patrum reperantia. Nec non victus remissionem, ac de liberosum ciborum abstinentiam.

\* Vides obseruationem diei dominicae statim in initio Ecclesiae.

6 Vide etiam vestitus simplicitatis militum.

virtutes ceteras superextruunt. 5 Cibum vel potum ante Solis occubitum offerre nefas est: quia luce dignam exsultant philosophicam suam exercitationem, caligine vero potius omnem corporis necessitatem, quapropter totum illi diem, hinc modicam duntaxat notis portionem assignant. Nonnulli, quibus altius infixum est discendi desiderium, triduum transigunt, alimenti prorsus immemores. Alij etiam tanquam à sapientia splendido & amplo doctrinae conuiuio excepti, tantam sentiunt oblectationem, tantisque delictis fruuntur, vt duplum sustineant ieiunij tempus, & vix semel intra sex dierum spatium necessarium gustent cibum, perinde ac si (quod de cicadis fertur) aëre vesci affuerint, & cantus ipse (vt arbitror) facilem toleratu reddat inedia. Septimum \* verò diem omnino sacrum festum ac celebrem censentes, singulari hoc honore dignantur, vt in eo post curam animæ impensam, corpora tandem vt iumenta curent, remissa aliquantisper laborum continentate. Nihil edant magno sumptu vel studio paratum, sed frugalem panem, & obsonij loco sales: quos si qui sunt in victu delicatiores, vnà cum hysso condicos sumunt. Aquam bibunt hauritam ex fluentis. Eo pacto esuriam & sitim, quas natura generi mortalium tanquam dominas imposuit, nihil blandientes, sed ea solum citra quæ vita non subsistit, porrigentes, demulcent. Idcirco tantummodò edunt ac bibunt, vt famem & sitim sedent: fatietatem vt insidiosum tam animi, quam corporis hostem auerlantur. Ad hæc cum duplex sit genus tegumentum, vestis scilicet & domus: diximus de domo, quod sit ornamentum expertum, nulloque fermè negotio ad solum vsum necessarium constructa. Vestis 6 similiter est simplicissima, quæ ab æstu & frigore tutari illos possit. Nimirum hyemepallium villosum & crassum: Estate tunica subtilis. Et (vt in summa dicam) student in omnibus à fastu esse immunes, vt qui probè sciunt, superbiæ vicium à falso, humilitatis virtutem à vero sumere principium. Verum insuper & salubrem tanquam fontes esse. Ex hoc enim species multorum turba diuersa: ex illo bonorum humanorum diuinorumque omnium affluentia derivantur. Liber hic celebrioribus quoque eorumdem congressus, & morem conuersandi in conuiujs suis hilariorum recensere, atque opponere quæ alij agitare solent conuiuia. Quippe qui postquam mero se ingurgitarint, quasi non vinum bibant, sed potius turbulentum & furiosum quiddam, aut aliud grauius naturalis rationis alienationem passi, vociferantur & rabiem ostendunt, vt solent immanes bestia: necnon cominus insurgentes mutuis impetunt se moribus: & nares, auriculas, digitos, aliasque corporis partes mordicus præsertas deglutunt, ita vt facere verum videantur id quod de Cyclope & facis Vlyseis fabulosum narratur à Poëta, illum membra hominum, vt panis fuita deuorasse. Atqui vel Cyclope isti sunt crudeliores, cum is suspectos sibi hostes vlcisci vellet: hi autem in socios & amicos sæuiant, necrati in cognatis, violatis communis mensæ & familiaris conuictus legibus atque iudicijs. Quia in re gymnicorum certaminum specimen peruersum præbent, quorum honestam exercitationem, veluti legitimam numisma præcedentes, non athletæ, sed athliæ reclusi, id est, infelices, appellandi sunt. Nam quæ illi sobrij in stadijs, spectantibus Græciæ populis & aduenis, interdum victoriæ gratia & coronarum quæ victoribus olympicis decernuntur, cum multa gerunt solertia: Isti adulterina imagine representant in conuiuio per tenebras nocturnas ebrij, bacchantes, sine arte, & præuè cum ingenti dedecore, iniuria, & calamitate illorum qui talia sustinent. Quòd si non aliquis velut certaminis præfectus, interuentu suo compescuerit, in maiorem rapti licentiam, ad internecionem vsque pugnat, cadentes simul & cadentes. Neque enim leuiora auferunt quam inferunt aut disponunt. In quod peccati periculique genus temerè incurrunt, quicumque hoc modo (vt ait Comicus) non in proximorum tantum, sed in suam quoque ipsorum perniciem vinum bibere non dubitant. Hic fit, vt qui paulò antè incolumes amicique inter se ad conuiuium accesserunt, haud multò post inde mutili atque inimici discedant, & aliqui aduocatorum ac iudicum, alij chirurgorum medicorumque: ope indigeant. Cæterum ex compotoribus qui videntur moderatiores, non aliter quam si mandragora intemperata essent poti, obiecto sinistro cubito, ceruicem obliquè inuertam sulcentes, & in calicè crapulam eructantes ipsos, profundo somno ita comprimuntur, vt nihil penitus vel animaduertat, vel audiant, qui vnicum habere sensum putandi sint maxime omnium seruilem, nempe gustum. Noui etiam nonnullos, qui vino ad summum iam pectus imbuti, antequam penitus demersi sepulchrique sint, futuram postredie comotationem largitis symbolis præconcinnant, quasi præsentis lætitiæ partem esse ducant speratam denuò ebrietatem. Qui viuere pergunt in hunc modum, ij domum & familiam suam perdunt: atque parentibus, vxoribus, patriæ, sibi que ipsis inimici existunt. Luxu enim disfluens & perditia vita vniuersis parat nocumentum. Sed laudabit fortasse quispiam, eam quæ nunc eminentior apparet conuiuiorum rationem, desiderio adductus Italice illius magnificentia ac mollicie, quam Græci Barbarique passim æmulantes, magnos faciunt apparatus, ostentationis potius quam

epulationis gratia. Vt puta triclinia & lectulos alios dispositos in orbem ex ebore, vel testudine, vel preciosiore quoque materia constructos: additis plerumque gemmarum incrustamentis. Scrata item alia purpurea cum auro intexto, alia tincta succo floris, & ad visus leuocinim, omni colorum genere variegata. Pocula fermè innumera iuxta singulas species in feriem expansa. Adde cyathos, phialas, calices, & alia vasa diuersi generis miro torni ac sculpturæ artificio ab industrijs viris elaborata, vt quæ ab autore Thericlea dicuntur. Serui adsumunt tum forma, tum cultu venustissimi, nec tam ad ministerium (vt conicere est) quam ad oblectationem inuentium producti. Pueri ex iis pincernarum munere funguntur: adulti satellitum, lori omnes atque expoliti. Facies etiam sculpturis & picturis quibusdam insignita: habent, capillos concinimè implexos & constrictos: nam vel promissos serunt, vel non tonios omnino. Vel eos solum qui à fronte sunt, ita vt à suprema parte exæquari omnes, figuram lineæ circularis absolutam reddant. Tunicas induti sunt arachneis telis tenuitate conferendas, & candidissimas: Zonisque fuccinctas, vt pars anterior infra genu, posterior paululum infra poplites sit dimissa. Vtramque rursus partem crispis complicationum rugis collectam constrictamque iuxta tunicularum connexionem ex transuerso sinu suspensam tenentes, & concavis laterum partibus latius distensis custodiae præsentent, obseruantque si quid imperetur. Alij adolescentes sunt prima barbæ lanugine efflorescentes, qui paulò antè ab impudicis hominibus in delicijs habiti fuerant, & ad obsequia indigna nimio studio exercitati. Ex his opinio paratur opulentia, etiam inopibus, vt norunt, vtentes, cum reuera insignem boni honestique arguant incitiam. Accedunt obsoniorum cupediarumque, & condimentorum miræ varietates, quibus præparandis coci, alii que lautitiarum artifices miscerè insulant: nec solum (quod ex vsu foret) gustum suauitate, sed visum etiam venustate delectandum curant. Septem eò vel plures importantur mensæ, omnibus refertæ epulis, quas terra, mare, fluuij, & aer producant, nullum non electum, nullum non obest in animalibus, piscibus & volucibus sitandis, nullum non, quò magis gulam conciliet, optiparè conditum, quasi hoc studij debeant, ne qua omnino escarum, saporumque species in rerum natura remaneat immunit. Postremæ tandem mensæ adueniunt, cum fructuum genere onusta, præter illas quæ inter ludos & post cœnam sicut commellationes, vt quæ epiphinides appellantur. Auferuntur autem vacuæ paropides, adeo inexplebiles sunt conuicta, se mergorum more ingurgitantes: vt qui carniua nonnullas ad intima vsque ossa vorant: alias detruncantes laniantesque relinquunt semefas. Vbi demum nausea cibi oborta est, ventribus ad fauces vsque oppletis, tanquam adhuc vacui ex gulæ desiderio, licet de usu iam desperent, ceruice nihilominus circumacta, copiam lautitiarumque ferculorum oculis, nidorem vero naribus apprehensant. Postremò visu quoque & olfactu plenè satiatis, cæteros hortantur ad descendendum, tam conuiuij apparatus, quam exhibentis magnificentiam laudantes. Sed quorsum proluxa ista hæc narratio? Vt nimirum hominibus vitam agentibus honestiorè, & quæ dicta sunt damnantibus, magis adhuc estringerem, si quid superest istiusmodi affectuum, quos minus quam fieri potest maxime operæpretium est: cum procliuè sit nonnullis optare res neutiquam sane optabiles, famem & sitim cum luxu cibi ac potus in conuiujs istis vsitato. Porro ex prisca Græciæ cœnuijs, duo potissimum celebria & insignia memorantur, quibus & Socrates ipse interfuit. Vnum Gallia, quando coronato Autolyco propter victoriam & epinicia factum est epulum solenne. Alterum fuit Agathonis. Quæ quidem duo memoriae prodenda censuerunt, viri tum moribus, tum doctrina verè philosophi Xenophon & Plato, vel ea de causa, quòd posteros crederent exemplum inde accepturos esse studiosè conuersationis in conuiujs præstandæ. Verum si ea quoque cum his, quæ nostris istis vitæ contemplatiuæ amatoribus propria sunt, contulerimus, pro risu erunt. Vtrumque igitur voluptarium est: humanius tamen quod scribit Xenophon, vbi adsumt femine tibicines, saltatores, histriones, mirifici, veluti prestigiatores, & scurriles poëtæ, falsa gratiosaque dictoria magne sibi gloriæ ducentes: & alia quædam ad hilariorem animi remissionem spectantia. Platonicum verò fermè totum de amore est, nec eo solum, quo viri femineque insaniunt inter se, quod genus concupiscentiæ naturæ legibus inferuit: sed quo etiam masculi in masculos sola ætate differentes sædè exardescunt. Si quid autem in illo de amore & Venere cœleste occurrit dictum, id solum ad honestæ cuiusdam ciuilitatis prætextum additum fuit. Nam maximam sermonis partem sibi vendicat amor ille communis & tritus, qui virilis fortitudinis virtutem humanæ vitæ & bello & pace imprimis conducibilem de medio tollens, muliebrem ingerit imbecillitatem, & effeminatos reddit viros ipsos, quos omnibus ad robur conferentibus exercitijs consistari oportet. Pueritiam etiam corrumpit, quam in amasiæ conditionem subinduit: cuius itidem amatores afficit grauisimam damnam corporum, animorum atque facultatum. Necessè est enim impuri hominis istiusmodi mentem

7 Quod hic dicit Philo de preparatione 7 hebdomadarum, et de festo Pentecostes, intellige de sancta quae drageisma, et de festo Paschalis. Nam in primitiua Ecclesia in quadragesima ieiunabant, et preparabant se, non autem in 50 diebus post resurrectione Dni, ut habes ex Beda et alijs patribus, ac comuni Ecclesie usu. Et quadragesima ipsa consistat ex 4 diebus, hoc est, 7 hebdomadibus, ut pote quae a dominica in quinquagesima, non autem a feria iiii cinerum initium habebat, ut patet ex decreto Telephori, et ut etiam hodie seruatur ois religio. Festum etiam dicitur resurrectionis, festum est maximum, et principium dicitur generationis spiritualis: Nam destructa morte, vis ta eo die nobis reparata est, et ideo etiam in eo insignum latitae albis vestibus induebantur, quod idem hic appellatur Pentecoste, quia si impletus numerare quadragessimam a Dominica quinquagesima septem erunt hebdomadae, et dies Paschae quinquagesimus. Ex quo habes sanctam quadragessimam etiam in primitiua Ecclesia fuisse in maxima obseruantia.

8 Vide virginitas nem tam inae a principio nascens Ecclesiae seruari solitam, non ergo est res impossibilis, ut quidam modo impie dogmatizant.

9 O bperitice, qui tantopere Christum

mentem quidem ad nequicias tales penitus intensam, in iis solum perspicacem esse, & ad reliqua omnia seu priuata, seu communia negotia caecurire, ut pote a concupiscentia obcecata. Corpus vero curis laboribusque nimis, si praesertim vota non succedant, tanquam liquorem contabescere. Ipsas etiam facultates duplici ex causa imminui, ob incuriam scilicet, & impensam. Aliud praeterea inde nascitur maius & publicum malum, quod vrbium solitudinem, & optimi omnium generis humani sterilitatem molitur: & sicut imperiti agricolae pro gleboso campo seminant arenas vel saxosas terras, aut aspera quaeuis loca, quae non solum nihil germinare valent, sed etiam sementem perdunt. Sileo interim fabularum signientia, & homines illos bicorporos, qui primitus per amoris mutui efficaciam conereti, postea denuo dissoluta compage illa in pristinas partes seiuincti sunt. Persuaderi haec multis non aegre possunt, & ex ipsa commenti nouitate inescare aureis. Sed ut vanissima facile reiciunt, qui Moysen norunt, & ab ineunte aetate veritatis amore sunt imbuti: vnde ab omni fallacia immunes perpetuo existunt. Cum ergo famosa illa conuiuia ineptis scateat eiusmodi, ut sui redargutionem in seipsis habeant: Si quis ad opinionem vulgi & famam de illis cum falso honestatis praetextu traditam respicere non velit, opponat nunc altera ex parte conuiuia horum Philosophorum, qui iuxta Moysis prophetae sacras enarrationes speculandia naturae rebus vitam, seque ipsos prorsus didicant. Hi primum 7 per 7 hebdomadas congregari solent non simplicem solum & vnicam venerantes, sed & septuaginta hebdomadam ut virtute plenam, castam enim ac perpetuo virginam esse intelligunt. Est autem haec praeterea quaedam disputatio ad maximum illud festum Pentecostis, cui numerus celsit quinquagenarius omnium sanctissimus & naturae intimus, extrianguli virtute rectum angulum habentis, quod est principium generationis, & constitutio vniuersoru. Vbi conueniunt alba vestibus induti cum alacritate mira & suprema quadam grauitate, signo per vnum ex eis, quos ab officij vicissitudine Ephemeretas vocant, dato, pruisquam discubant, ordinatè decoraque stantes, facies suas pariter & extensas manus ad caelum sustollunt: illas quidem vt edoctas quae sunt spectatu digna intueri: has vero vt puras a quaestu, nullaque parandae rei ansa contaminatas. Dehinc precantur Deum, vt propitius adit, & iuxta mentem felix contingat is conuiuus. Post precationem discumbunt praesbyteri, id est, seniores, iuxta diuinorum ordinem iudiciorum. Non enim seniores censent grandae natu ac senio confectos, vt nec rursus iuuenes admodum seu pueros, si tardius illi hoc institutum amplexi sunt: sed eos demum, qui iam inde a pueritia initiati, pubertatis annos, atque adeo ipsum aetatis florem contemplationi, quae philosophiae pars est pulcherrima & diuinissima, impenderunt. Epulantur vna etiam mulieres, virgines grandaeque vt plurimum, quae castitatem ipsam non necessitate vlla (vt pleeraeque apud Graeciam sacerdotes) potius quam sponte & ac deliberato animo conseruant, sed praeter zelo studioque sapientiae, cui vt suauius conuiuant, omnem corporalium voluptatum curiam prorsus abiecerunt: neque mortalium scetum, sed immortalium sobolem affectant, haec autem parere solum potest anima Dei amica, seminata in ea summo patre radios intellectuales, quibus deinceps sapientiae dogmata speculari possit. Distributus est autem mensis accubitus viris ad dexteram, ad sinistram mulieribus seorsum. Hic sane existimet qui lectulos & si non sumptuosos, molliusculos tamen ingenuis, ciuilibus, & philosophiae studiosis viris concinnatos esse. At qui thori sunt duntaxat materiae cuiusdam leuissimae, puta herbae & et papyro, quam regio producit, humi strata, paululum assurgunt fulcra quaedam sane quam vilia ad cubitum os vique, vt inuiti queant. Nam de Laconica illa nimia austeritate non nihil remittunt, omni vero & tempore & loco libertatem seruare student, eoque serunt facilius, quoniam voluptatis philtera totis viribus auersantur. Mancipijs ad ministeria non vtuntur, cum seruorum possessionem ducant a natura esse alienam: haec enim omneis ex aequo procreat liberos: sed iniustitia & cupiditas hominum quorundam, inaequalitatem omnis mali radicem affectantium, robur ab infirmioribus vi sublatum, potentioribus adiecerunt. In hoc itaque sacro conuiuio seruus est, vt dixi, nullus: sed liberi vicem ministrandi suppleunt, quoties opus est, neque id faciunt inuiti, vel mandatum vllum expectantes, verum vltro cum multo studio & alacritate iussa praeruentes. Siquidem non liberi quicunque ad munia isthaec ordinantur, at iuuenes duntaxat: ijque optimi ex sodalitiis accuratissime disculsi ac electi, quales esse par est, ciuiles, ingenuosque ad supremum virtutis ascendentes. Quamobrem velut filij genuini libenter & cupide patribus matribusque parent. Imò quos habent cum plurimis communes, eos sibi magis proprios parentes censent, quam ipsosmet a natura datos: nec id sane iniuria, nam homini bene sapienti nihil aequè proprium intimumque esse debet, vt ratio boni & honesti, quae καλοκακωδία dicta est. Ad ministrandum porò illi iustis cingulis ac vestibus demissis, nequam in conuiuio praeseferant seruili habitus imaginem. Non me latet, aliquos hoc audito risuros esse, at ridebunt soli, qui iusta committunt.

Nihil

Nihil propinatur vini per illos dies, sed aqua limpidiissima, & frigida quidem pluribus, calefacta vero iis tantum qui iam senio exhausti sunt, non item si qui eam suauioris potus gratia desiderant. Mensa apponitur munda penitus ab iis quae sanguinem habent. In ea panis est pro nutrimento, pro caeteris autem cibariis sales, quibus aliquid condimenti loco admiscere delicatorum est. Ipsi enim tanquam sacerdotibus recta dicitur ratio sobrias victimas immolare & comedere. Vinum vero, pharmacum est quoddam vecordiam infundens. Et cibi opipari gulam iritant pecudum propriam & infatiabilem. Ea sunt conuiuij auspicia. Iam vbi accubuerunt conuiuati ordinati, sicut praediximus, adstantibus ministris paratis multo cum decoro. Sed tunc (inquiet aliquis) decoro locus non est. Imò adhuc magis quam prius, adeo vt vel mutire, vel vehementius respirare audeat nemo. Quaritur discutiendum aliquid è sacris literis, vel propositum ab altero vnus dissoluit, citra curam ostentationis, cum nullam doctrinae aut eloquentiae ambiat gloriam: quin potius alium exoptet solertius remperdere. At caeteri nihil inuidet, etiam si non sint minus perspicaces. Simile est omnibus discendi desiderio. Et vnus quidem is qui docet, sermone vltur quieto & lento, repetitionibus subinde factis immorans, atque animis auditorum sententias inculpans. Alioqui enim interpretationem lingua volubili, & spiritu irremisso factam cum nequeat aequatis passibus insequi audientium intellectus, retro subsistit, & excidit ab eorum quae dicuntur apprehensione. Reliqui vero erecto in illum vultu intuentes, & in eodem corporis situ permanentes, auscultant. Si capiant dicta, id nutibus & aspectibus significant vt docentem laudent, cum hilaritate vultum circumducunt: Si quid addubitent, hoc motu capitis segnior indicant, summi que digiti dexteræ manus protensione. Nec attendunt minus iuuenes qui adstant, quam ij qui discumbunt. Fiunt autem literarum sacrarum expositiones per subintellectos sensus in allegorijs. Nam hisce viris videtur vniuersa legis constitutio similia esse animalij, cuius corpus quidem sit ipse verborum contextus: anima vero sensus quidam inuisibilis in verbis illis reconditus. In quo sane iam cepit anima rationalis, quae sibi sunt peculiaria insigni modo cōtemplari, dum per voces tanquam per speculum expressa, redditaque inspicit genera quaedam intelligibilium rerum longè pulcherrima. Vnde explicatis detectisque signis, nuda mysteria in lucem profert, ab iis demum percipiendae, qui vel leuiter monti occulta per nota speculati valent. Vbi tandem satis differuisse videtur Praeses, ac feliciter cessisse tam docenti sermo conatibus certis ad scopum perductus, quam audientibus dictorum intelligitur: plausus fit à cunctis ad vesperam vsque simul gaudentibus. Tum exurgens vnus hymnum canit in Dei laudem vel recens à se factum, vel pridem ab aliquo priscorum vatum, qui carmina & cantica permulta ipsis reliquerunt trimetri generis. Profodius item & hymnos varios, qui ad libamina, ad aram, in stationibus quoque & choris concinuntur, diuersis quae in choro sunt conuersionum vicibus eleganter commensurati. Post illum alij quoque sigillatim canunt, ordinem suum ac decorum optimè seruantes, caeteris interim magna cum quiete attendentibus, praeterquam vbi ad extremas certas hymni partes, accinenda sunt quae vocant Ephymnia: Tunc enim omnes simul viri & mulieres pariter exclamant. Decantatis hymnis per singulos, mensam quam diximus iuuenes important, in qua sanctissimus omnino ille cibus apponitur, panis licet fermentatus: & pro edulis sales cum hyssopo mixti. Idque ob reuerentiam sacrae illius mensae, quae in priorum templi parte sita est. In ea enim azymi sunt panes, id est, absque fermento, & sales protus inconditi: eò quod deceat simplicissima & syncerissima quaeque in optimam sacerdotum partem velut ministerij praemium deputari. Homines vero caeteros, licet similem obseruent ritum, ab azymis tamen abstinere, vt hoc habeant prerogatiuae, qui alij dignitate praestant. Peracta cena subdunt vigilas in quibus pernoctare solent, & cantare hoc modo. Confertim surgunt omnes ex vtraque parte, conuiuium quoddam secundum celebraturi, & primum sunt chori duo, virorum vnus, alter mulierum. In vtroque suus eligitur dux ac praefultor, qui simul & personae dignitate, & arte Musicae antecellit, Deinde hymnos canunt in Deum, metris & modulationibus multis compositos, nunc iunctis vocibus resonantes vna, nunc sibi inuicem congruè respondentes, cum certis manuum gestulationibus, tripudijque, & diuini afflatus signis manifestis. Tripudiant autem iuxta genera catum minimum diuersa progressim, statim combersim reuersimque prout conuenit se gerentes. Posteaquam ita duo chori diuisim suam tale agitauerunt conuiuium in festi cuiusdam Bacchici similitudinem diuini amoris studio vt in ero actiuantes, vnicum ex antibus chorum efficiunt, ad emulationem illius qui ossim secus mare rubrum factus est, ob patratum illic miraculum: quando, videlicet, aliorum quidam salutis, aliorum vero exitij causa extitit ipsum pelagus interruptum, & violenta sectione ira subductum, vt aquis vtrique tanquam muris consolidatis spatium inter medium in viam nobilem & siccam decursum ac dilatatum sit.

stianam libertatem extollis, notabile modum quo eam assequi quosdam pe si voluntatis illiccebras, totis viribus auerfaberis. Non ergo est Christiana libertas carnis, sed spiritus.

10 Ecce quò in principio Ecclesie potus sanctorum erat aqua vel frigida vel calida, vnum autem nequaquam.

11 Ecce iterum victus tenuitas et paritas.

12 Quomodo dicitur deat quis cantus Ecclesiasticos et hymnos in choro decantationem reprehendere, ciborum usus sit iam vetustus.

13 Habes quod orare ante et post cibum Christianus mos est.

14 Ecce vigilas et pernoctationes: ecce cantum, et modum in cōmuni grandis.

pec

per quam iter pedestre fecit populus vsque ad oppositum latus continentis; inde ad ædiora loca transmittendus. Hostes verò qui subseqebantur, vndis hinc inde in alueum, qui modo soli specimen & vsum præbuerat, denuo refulis, occurrentes demersi absumpserunt sunt. Hoc Dei opere permoti simul viri ac feminae, numineque afflati, & in vnum collecti chororum gratiarum actione Hymnos seruatori Deo concinebant: Moyses quidem propheta inter viros, Maria verò prophetide inter mulieres chori præsidem agente. Illius itaque chori simulachrum refert hic cultorum & cultricum chorus, in quo editis redditisque vicissim vocibus & cantibus, sonus virorum grauior, & acutior mulierum comtemperati, suauem efficiunt, ac verè mulicam symphoniam. Pulcherrimè ibi sententiæ, venustissimæ dictiones, & personæ chori honestissimæ. Horum porrò omnium vnicus est finis, pius Dei cultus. Eo igitur tam honesto temulentia genere ad diluculum vsque inebriati, nò capite grauato, non oculis summo conuientibus: sed magis etiam quàm in conuiuio accessu experrecti illi, vultuque & toto corpore recti ad auroram stantes, simulatque orientem solem conspexerint, extensis in cæli manibus felicem sibi diem precantur, lucemque veritatis, & visum mentis perspicacem. Finitis procreationibus, redeunt in sua singuli domicilia, que semineia dicuntur, ad parandam atque extollendam grauius vt solent, philosophiam. Et hæc tenus quidem nobis dictum sit de præclaris illis Dei cultoribus, qui naturæ rerumque omnium speculationem amplexati, solius animæ vitam viuunt, cæli ac mundi vniuersi ciues: & omnium Patri opificique Deo peculiariter grati, coniuncti sunt ob virtutem, quæ amicitiam ipsis conciliauit, quod munus est homini maximè proprium, addita benè honesteque viuendi ratione, quæ καλοκαλεσθαι dicitur, fortunis omnibus lôgè potiore: quippe quæ ad summum ducit fastigium felicitatis.

Habetur in eius martyrolog. sub 7. Calend. Maii.

VITA SANCTI MARCI EUANGELISTÆ, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

**A**lexandriæ natale sancti Marci Euangelistæ. Hic discipulus & interpres Apostoli Petri, rogatus Romæ à fratribus scripsit Euangelium. Quod quanto tardius ceteris inchoauit, tanto in longiora scribendo tempora porrexit. Ab initio namque Euangelicæ prædicationis que per Ioannem facta fuit, cepit, & ad illud vsque tempus narrando peruenit, quo Apostoli idem Euangelij verbum totum prædicando disseminauere per orbem. Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiis legendum suam auctoritate edidit. Quo assumpto idem Marcus perrexit Ægyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit Ecclesiam tanta doctrina & vitæ continetia, vt omnes secutores Christi ad exemplum sui cogeret. Meminit huius Marci & Petrus in prima epistola, sub nomine Babylonis figuratè Romam significans. Salutatur, inquit, vos que est in Babylone collecta Ecclesia, & Marcus filius meus. Qui constitutus & confirmatus Ecclesiis per Lybiam, Marmaricam, Ammoniacam, Pentapolim, Alexandriam, locaque quæ Bucolicæ dicebantur, vicina Alexandriæ, circa mare Ægyptium, plena ferocium barbarorum, atque Ægyptum vniuersam, ad vltimum tentus est à paganis, qui remanserunt Alexandriæ. Qui videntes eum die sancto Paschæ missam facientem, miserunt funem in collo eius, & trahebant eum ad loca Bucolicæ, quæ erant iuxta mare sub rupibus, vbi erat Ecclesia constructa. Et defluebant carnes eius in terram, ac saxa inficiebantur sanguine. Vespere autem facto miserunt eum in carcerem, vbi circa mediam nocte, primò Angelica visitatione confortatus est, deinde ipso Domino sibi apparente, ad cælestia regna vocatus est. At mane dum traheretur ad loca Bucolicæ, gratias agens & dicens, Domine, in manus tuas commendo spiritum meum, defunctus est, & à viris religiosis sepultus in loco lapidis exsili cum gloria. Ordinauerat autem pro se Episcopum Alexandriæ Anianum. Mortuus est autem octauo Neronis anno. Aliis quoque ecclesiis longè lateque Episcopos, Presbyteros, & Diaconos dederat.

SANCTI MARCI APOSTOLI ET

Euangelistæ martyrium.

Apud Simeonem Metaphrastem.



**E**MPORE illo cum Apostoli per omnem orbem terrarum disperserent, diuina voluntate factum est, vt vir sanctissimus Marcus Ægypti regionem adiret. Euangelistam hunc esse sancti Apostolicæ Ecclesiæ Canones constituerunt, eò quod primus ipse in tota Ægypti regione, Lybia, Marmarica, Ammanica, & Pentapoli, Christi Euangelium quod scripserat, & eius ad nos

nos aduentum prædicauit. Erat enim tota illa regio hominibus referta, qui cum essent corde incircucilo & durissimo, idolis seruiebant, pleni omni impuritate, & impurorum spirituum cultores. Per omnes enim vrbes ac provincias, templa & lucos constituebant. Syderum etiam euenta, & magicæ artes, omnisque dæmonum facultas apud eos exercebatur, quam Dominus Iesus, cum in eam regionem iuisset, dissoluendam atque euertendam præmonstrauit. Cum igitur diuinus Euangelista Marcus in Cyrenem urbem Pentapolis uenisset, & cælesti Christi regnum prædicasset, & apud eos miracula ingentia fecisset: (ægrotos enim curauit, leprosos mundos reddidit, ac diuinæ gratiæ verbo impuros & feroces spiritus eiecit) multi per eum crederentur in Dominum Iesum Christum, & fecerunt, vt eorum simulachra in terram deiicerentur: qui & baptisinate illuminati sunt in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Illic igitur per sanctum spiritum ei reuelatum fuit, vt ad Phariem Alexandriam abiret, & bonam Dei sementem illic spargeret. Itaque beatus Euangelista Marcus ad stadium, tanquam generosus, & fortis Athleta, prompto animo gradiebatur. Cumque fratres ipsos saluasset: Dominus, inquit, meus mihi dixit, vt ad urbem Alexandriam proficiscar. Fratres autem eò vsque illum deduxerunt, quoad in nauigium ingressus est. Cumque panis buccellam degustassent, benè illi precantes, eumque deducentes, sic dicebāt: Dominus Iesus Christus prosperum faciat iter tuum. Beatus verò Marcus postridie Alexandriam venit. Cumque descendisset è nauì, adiit locum quandam, qui vocabatur Mendion. Cum autem eius vrbis portam ingressus esset, statim ipsius calceamentum dissolutum fuit. Quod beatus Apostolus intelligens: Verè, inquit, via hæc expedita & facilis est. Visoque veterum calceamentorum futore, calceamentum reiciendum ei tradidit. Ille verò calceamentorum futor subula sinistram manum suam percussit, & continuo clamauit: Vnus Deus est. Id cum beatus Marcus audiuisset, secum cogitans, ac ridens dixit: Prosperum fecit Dominus iter meum. Cumque in humum despuisset, ex ipso sputo lutum confecit, & eius viri manum illinens: In nomine, inquit, Iesu Christi viuentis in secula, esto sanus: ac statim eius viri manus sanata est. Sutor autem ille, cum Apostoli Marci potentiam, & orationis efficacitatem, habitumque virtutis exercitationi conuenientem animaduertisset: Precor, inquit, te homo Dei, vt venias hodie, & diuertas ad domum serui tui, vt simul pane vescamur, quoniam misericordia hodie me profecutus fuisti. Beatus Apostolus Marcus ea re valde letatus: Dominus, inquit, dabit tibi panem vitæ cælestis. Homo igitur ille valde hilaris, coëgit Apostolum domum suam diuertere. Quam cum beatus Marcus introiuisset: Benedicito, inquit, Domini hic sit. Prececur Deum fratres. Ac simul precati sunt: & post preces accubuerunt. Vt verò benignè se vicissim acceperunt, dixit homo ille: Pater obsecro te, quis es? Et vrdenam oratio ista tam potens in te profecta est? Cui sanctus Marcus dixit: Ego seruus sum Domini Iesu Christi filij Dei. Vellem, inquit ille, Deum videre. Tum sanctus Marcus: Illum ipsum tibi ostendam. Cæpitque sanctus Apostolus exponere initium illius Euangelij, Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham: eique ostendere, quæ Prophetæ ipsi de Christo prædixerunt. Vir autem ille: Ista, inquit, Domine scripturas, quas tu dicis, nunquàm ego audiui, sed Iliadem, & Odyseam, & quæcumque Ægyptiorum filij doceri solent. Tunc cæpit sanctus Euangelista Marcus Christum nunciare, atque ostendere huius mundi sapientiam, stultitiam esse apud Deum: Credidit homo ille Deo, propter ea quæ à Marco dicta sunt, & propter signa, & prodigia per eum facta, ipseque & tota eius domus, & magna eius regionis multitudo ab Euangelista ipso illuminata est. Erat autem hominis illius nomen, Anianus. Cum verò creuisset numerus eorum qui in Domino crederentur, audiuerunt ciuitatis illius optimates, Galilæum quandam illum uenisse, qui deorum sacrificia euerteret, & ipsorum cultum impediret. Quam ob rem eum interficere studebant, atque insidias multas ei faciebant. Quas cum sanctus Marcus cognouisset, ordinauit Episcopum Anianum, & tres presbyteros, Malchum, Sabinum, & Gerdonem, ac septem Diaconos, & alios vndecim, qui ecclesiasticum ministerium obirent. Quo facto, aufugiens rursus in Pentapolim venit. Ibi cum annos duos transgessisset, & fratres qui illic erant confirmasset, Episcoposque & clericos per regionem illam ordinasset, rursus venit Alexandriam, & eius loci fratres multo numero, & gratia & scientia Dei auctos inuenit, qui & Ecclesiam sibi ipsis ædificauerant in iis locis, quæ Bubulci nomen habent, maritimæque sunt, infra præcipitia quædam posita. Quare iustus ille vir multum gauisus est: cumque genua in terram posuisset, diuinam gloriam celebravit. Cum verò multum temporis transisset, & Christiani aucti essent, Idola ipsa irridebant, & Gregos qui ea colerent, subsannabāt. At Greci, posteaquam audierunt sanctum Euangelistam Marcum illum uenisse, ardore quodam atque inuidia repleti sunt, eò quod audirent admirabilia que-dam per eum fieri. Ægrotos enim sanabat, leprosos mundabat, surdis auditum ita restituebat, vt Euangelij prædicatione ab eo percipere possent: multis denique cæcis visum præstabat. Quæ

XXV. Aprilis.

Et hinc accipit ad solum pontificem Romane urbis solummodo ut ad Ecclesiæ caput pertineret, canonicas scripturas ad iudicare, castis Christi fidelibus legendas proponere. 2. Si die sancto Pasche v. Marcus Missam faciebat, liquet, velint nolit heretici, Missam non esse uonitum inueniunt, quod S. Apostoli Missas celebrauerunt. 3. Nota, Et a viris religiosis sepulsus cum gloria.



1 *Beatus & festus dies sancti Pascha die Dominico celebratur.*

2 *Vide ex hoc loco sanctos Apostolos Domini in istis celebrasse, atque in istis buis modi non esse notitia inuentum, ut adstruat heretici.*

3 *Ora Sanctus, manibus in calum extensis.*

obré illum insectabantur. Quem cum non inuenirent, stridebant dentibus suis, & in sacrificiis, & Idolorum suorum debacchationibus, aduersus sanctissimum virum vociferantes, dicebant: Multe sunt huius magi & venefici violentie. Factū autem fuit, vt beatus, & 1 festus dies noster, hoc est, sanctū Pascha die Dominico celebraretur, octauo Calendis Maij, hoc est, vigesimo quarto die mensis Aprilis, qui ab Ægyptiis Pharmutius vocatur. Illo autē tempore & Serapidis illorum Dei debacchatio celebrabatur. Cum igitur eam temporis oportunitatem nacti essent, homines quosdam subornatos miserunt, qui Apostolum sanctas 2 diuine oblationis preces, & ministerium facientē inuenerunt. Quē cum cōprehendissent tunc in eius collum iniecit trahebant, ita dicentes: Trahimus bubalium hunc ad bulbuli stabulum. At sanctus Marcus cum traheretur, Saluatori Christo gratias agens: Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesu Christe, quod dignus habitus sum, qui pro nomine tuo hæc paterer. Eius autē carnes decidebant, & sanguine ipso lapides inquinabatur. Erat eius diei vespere, cum in carcere eū coniecerunt, donec inter se decernerent, quali morte ipsum de medio tollerent. Media verò nocte, ianuis clausis, & custodibus ante ianuā excubantibus, ecce terræ motus magnus factus est. Angelus autē Dñi cum descendisset de cælo, tetigit ipsum, dicens: Serue Dei Marce, summe omnium illorum sanctorum, qui sunt in Ægypti regione, en scriptū est nomē tuū in libro vitæ cælestis, & connumeratus es cū sanctis Apostolis, & memoria tua nō delebitur in æternum. Eiusdē chori cōsors eris, cuius cælestes & supernæ potetie cōsortes sunt. Archangeli spiritū tuū in cælos suscipient, & reliquie tuę in terris nō peribunt. Hanc visionē cum beatus Marcus vidisset, manus suas in cæli 3 extēdit, ac dixit: Gratias ago tibi, Dñe Iesu Christe, quod non dereliquisti me, sed cū sanctis tuis me connumerasti. Precor te, Dñe Iesu Christe, vt accipias in pace animā meam, neq; me reprobes, aut excludas à gratia tua. Cumq; hæc ille dixisset, Dñs Iesus Christus ad eū venit figura illa quam habebat, quo tempore versabatur cum Discipulis suis, & quā formā erat, antequam crucē passus, & sepultus fuisset. Qui & dixit ei: Pax tibi Marce Euangelista meus. Beatus verò Marcus dixit: Pax tibi Dñe Iesu Christe. Cum verò dies illuxisset, venit illuc ciuitatis multitudo, quę cum illum eduxisset e carcere, rursus in eius collum funē iniecerunt, eumq; pertrahentes, dicebant: Trahimus bubalium in bulbuli stabulum. At beatus Marcus eō maiores gratias omnipotenti Dño Iesu Christo agebat, dicens: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Cumq; hoc dixisset, tradidit Deo spiritum. Impiorum verò Gregorum multitudo, cum ignem eo in loco, qui Angelorū nomine appellatur, accendisset, illius viri iusti reliquias cōburebat. Tunc Dñi & Saluatoris nostri Iesu Christi providentia factū est, vt tu bo quidam erumperet, & tepestas magna fieret, & sol ipse radios suos contraheret, tonitruaq; & eorum sonitus multus audiretur, plurima quoq; pluuia cū grandine comissa vsque ad vesperam duraret, ita vt edificia multa corruerent, & homines non pauci mortui caderent. Eius igitur rei timore percussis reliquias sancti Marci dereliquerunt, ac fugerunt. Alij verò irridentes dicebant, beatissimi illorum Serapidis providentia hæc in illo viro fuisse facta propter natalē ipsius diē. Tunc venerunt homines religiosi, & viti iusti reliquias à cinere secreuerunt, atq; in eū locum tulerunt, vbi preces & psalmos suos canebat: eiusq; funus curarunt, vt ciuitatis mos erat. Reliquias autē deposuerunt in loco illustri è lapidibus exciso, ipsius memoriam sobriē & piē cū precibus celebrantes, quo nihil preciosius Alexandria ciuitas possidebat. Illas autē reliquias Orientem versus collocarunt, Beatus igitur Marcus Euangelista, primus Christi martyr in Ægypti Alexandria, mense, qui apud Ægyptios Pharmutius, & apud Hebræos Nisan dicitur, septimo Calendis Maij, vt Romani numerant, hoc est, Aprilis vigesimo quinto obiit, Imperatore Claudio Nerone Cæsare, nobis autē Christianis Imperante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria est & imperium cum Patre, & Spiritu sancto, in secula seculorum. A M E N.

## PROCOPII DIACONI, ET CHAR-

tophylacis laudatio in sanctum Apostolum, & Euangelistam Marcum.

*Apud Simonem Metaphrasen.*



Vrsus Apostolica panegyris, ac celebritas effulget. Rursus ego, vnā cum iis quī eiusdem chori participes sunt, exulto. Rursus eius qui Christi discipulus fuit, memoria, instar facis cuiusdā, lumen nobis præfert. Et ego lingua ipsam ad hymnorum choreas celebrandas confero. Quæ quidem lingua obscura quædā pronunciat: nullius enim vibratilis orationis participes est, neque pulchra & eleganti concinnitate verborum probatur: quamuis neque si his rebus bene munita esset, ad beati Marci laudes explicandas satis esse posset. Ea tamen nunc præclaris Euangelistæ factis exultat, & earum rerū, quas ille bene gessit, facultatē quā maximē potest admiratur.

Marcus

Marcus Petri filius, & eius qui clauēs cælorum accepit, socius, mysteriorum nunciū, & arcanorum præco, qui Ægyptum illustrauit, & in illius regionis sacro throno primus sedit. (Neque enim hoc ad laudationis & gloriæ materiam parum est, cūm difficilior sit tellurem spinosiorē factam, quā illam, quæ purgata est, laboris studio excolere) hic, inquam, nos hodie in conuiuium accipit, hic sua egregia & præclara facta, tanquam obsonia quædā, proponit. Simul enim cum Vere ipso suauissimo, & omnium iucundissimo anni tempore huius viri sancti dies 4 festus exorsus est, & instat splendidissimi solis humanas animas illustrauit. Namque vt nunc terra ipsa floribus ornata est, ita & præsens dies præclaris Euangelistæ Marci factis decoratus, omnes ad se congregauit. Fidelium hominum cateruā, tanquā ex conuentione quadam, eodem in loco versantes, Apostolum ipsum beatum prædicant. Gentium cœtus atque conuentus mysteriorum autorem celebrant, & magnificē, vt Christi scribam, extollunt, eiusque diuini aduentus testem honorant. Vel dicam potius: Mundus ipse tanta huius viri recte facta, vt diuina suscipit, & magno cum applausu veneratur. Cūcti enī eius doctrinam aduictricem senserunt. Sed neque oratio, neque lingua hūc pro dignitate laudare potest. Quid enim primū, aut quid postremū laudauerit? Nam & appellationes earū rerum quæ in illo effulserunt, multiplices sunt, & certamina ipsa horribilia. Hic enim & eū contemplantur, quem humani oculi videre non potuerunt, in nostro hoc corporeo tegumento apparentem. Hic & terram quæ ipsum produxit dereliquit, diuinaque voce inuitatus, propinquo rum hominum amoris illecebras propulsauit: proq; nihilo fecit generis honores, ac splendorem. Fluxæ & caducæ mundi facultates somnium quoddam illi visæ sunt. Itaq; Deum ipsum rerum omnium Dominū tantū dilexit, vnāq; & solam felicitatem ea esse arbitratus est, quæ Deus promissit. Idem & in discipulorum societatem aggregatus fuit. Nam in septuaginta duorum Apostolorum cœtu connumeratus est, tanquam splendidum quoddā lumen inter stellas apparens, ab illo qui eum vocauit, delectus, cui nihil ex iis, quæ in inferiōre hac mundi scēna, & voluptate habentur, conferri potest. Verè Petri filius fuit Marcus, ita illi mente & animo fuit similis. Natura enim ipsa, quæ propria sunt alicui generi, ea sic distribuit: vt & his qui sunt eiusdem generis, communia sint: & egregias vniuscuiusque virtutes omnibus communis proponit. Hōc ex eo declaratur, quod Marcus Deo ipsi obediuit, & eum à quo formatus est, sequi studuit, cæteraque bona his similia, diligentia & virtutis studio affectus fuit. Vt enim est apud Prophetam Amos; ex persona diuitis, ac principalis Spiritus prænunciāntem: Ecce ego firmans tonitru, & creans spiritum, & nunciāns in homines Christum ipsius: ab extremis terræ partibus vsque ad extremas mundi partes perrexit, vt rerum omnium opificis Dei Euangelium prædicaret, variaque recte factorum semina spargeret. Nam orbem terrarum illustrauit, erroris impietatem extinxit, & eos qui idolorum victimis atque cruoribus contaminati erant, absterxit atq; purgauit. Deoq; ipsi per baptismū purgatos (ne multa dicens longior sim) obtulit. Pro scuto enim & hasta, linguā habebat, qua prædicationem omnibus firmissimam annuntiabat, turbasq; multas ad veram vitam traducebat. Vnde enim scaturiebat miraculorum redundancia, illinc & turbæ ipsæ ad diuinam cognitionem percipiendam deriuabantur. Qui pedibus antea mutilatus erat, integer postea factus, magister iis proponebatur, qui ad currendum veloces erant. Qui oculorum lumine antea carebat, pupillarum deinde aciem habens acutissimam, alios ad cognitionis lucem, tanquā manu protensa, deducebat. Tactus iis qui eo carebant, restitutus: illos, qui ad consueta libamina multo furore atque cupiditate ferebantur, ad veram religionis formam dirigebat. Itaque sacrificiorum, quæ idolis offerebantur, ignis in caliginem conuersus est, & erroris autores demones tanquā in cinerem redacti erant, veraque & diuina pietas efflorescebat. Ita erant splendida tua, diuine Marce, facta: ita illustria & admirabilia victoriarum trophæa. His enim captiuos duxisti aduersantis exercitus Imperatores tu idiota ille, & olim rudis. His Gentium errorem expugnasti tu inermis, & vnica vtens veste. His armis vnā cum Petro ipso tu Petri filius Italorum gentem subiecisti, ab Oriente sole motus & ad Occidentem aduolans, prædicationisque orationem late fundens, qua parte & sol ipse radios suos in extremos mundi fines spargit, non sophistica argumentorum vi & ratione, non comptis & concinnis argumentationibus, sed simplici oratione, & veritate sola vsus, quæ omnium victoriam inexpugnabilem reportat. Quod enim omnis oratio expugnari facile possit, nisi ea quæ vera sunt, colat & prædicet, ex hoc ipso cognoscere poteris. Pythagoras ille cūm fallas opiniones fortiter defenderet, & multas fabulas disputaret, Italis persuadere non potuit, vt illas crederent: illud idem & Democritus cum ageret, Abderitarum suis dictis auscultantem habuit neminem. Orpheus etiam ille, qui sermone feras ipsas mulcere dicebatur, ciuibus suis Thracibus non persuasit. At qui omnes isti multæ orationis copia redundabant, & inani quadā sapientia elati, nimium sibi placebant, in quæ & oēs perierunt, & ex alto ac sempiterno silicio obruti sunt. Talis enim

M M ij

enim

4 *Dies festus S. Marci.*

enim est falsa & imbecilla gloria, Marcus verò ea proponens quæ absunt ab omni iactatione, & à spiritu sancto edocentur, illos etiam ipsos, quos aduersarios habeat, ad libi obedientiam faciles reddidit: superno enim & cœlesti auxilio corroboratur, puraque & sincera fides quam prædicabat portis inferorum robustior erat. Ille igitur vir celeberrimus, ac semper laudandus, ut veritatis præco, ad hanc usque diem à cunctis celebratur. Ut enim decebat diuinam erga nos prouidentiam, ac dispensationem ad salutarem finem perducere: ita & huius beati viri memoriam in vita ipsa cum laudibus immortalem perpetuò seruari conueniens est. Per ipsum enim rebus creatis Deus prædicatus est. Per ipsum iis qui aberrauerant, conuersio ipsa conciliata est. Per eundem prouultum fuit, quomodo homines ipsi ad formatore suum Deum ducerentur. Postea verò quàm misericordis Dei misericordem aduentum prædicauit, & lingua de diuinis rebus disserente, plurimos cumque his & Italos ad veritatis cognitionem attraxit, his ipsis, tanquam sapiens architectus, & Euangelij librum construxit, in quo nouas illas leges inculpsit, quas Hieremiæ prophetae prædictio antea innuit, hæc dicens: Perficiam illas domum Israël, & in domum Iudæ testamentum nouum, dans leges meas in cordibus ipsorum. Hoc, inquam, Marcus fecit, ut non prædicatione solum, sed Euangelica etiam scriptura, his qui postea futuri erant, Verbi Dei hominis facti conditionem enuclearet, eiusque diuina signa ac miracula ante oculos nostros poneret, quæque pro nobis passus est, ac quem admodum è monumento resurrexit, & ad cælos, unde descenderat, elatus est, cunctis seculis ostenderet, Magnum certe hoc, Marce, tuum fuit, & planè diuinum opus. Mundo enim vniuerso utilitatem attulit, & idcirco ubique decantatur: Nam vox tua supra tonitruum sonitum fuit, & Euangelij tui lumen supra solis radios effulsit. Illi enim nube teguntur, vel nubecula aliqua opposita adumbrantur: ac Euangelij tui lumen ac splendor, tui etiam animi formosam speciem detegit. Neque enim hoc aggredi potuisses, nisi interior mentis tuæ virtus effulisset, quæ semper fulget, & iis quos propè se habet, instar facis lumen præfert: eos verò qui longè sunt, ad se reuocat. Quæ cum pulchritudine non quesita, sed naturali & vera decoratur, cõpendiosaque, & breui sapientia illustratur, admirabilia Dei facta in oim aures infundit. Ita factum est, ut Christi fides effloresceret. Ita ipsa vicit veritas. Ita Trinitas in vna natura adoratur & nunciatur. Ita ab omni homine Pater sine principio, & Filius ipse quoque sine principio cum eiusdem substantiæ, & vitæ dante Spiritu diuinis sermonibus explicatur, atque colitur in tribus videlicet personis vnus Deus, singularis illa & diuina natura, vna illa rerum oim effectrix potètia, quæ mète non cõprehenditur: error verò ipse amotus expulsusque est: deorum multitudo, inanis & vana cultura esse deprehensa est: quique vniuersas res creatas, ut est in fabulis (ò amentiam) in tres partes, non suas, sibi diuiserunt, illi ipsi, ut in psalmo est, cum sonitu perierunt, & hominum eueriores demones nunc euersti sunt: non enim Deum hominè factum videre potuerunt. Quamobrem cum se ab humano corpore debellatos, non à diuinitate aperta superatos vidissent, erubuerunt. Non enim se victos arbitrari fuissent, si à potente Deo victi essent. Et nunc, Dei laus in omnes fines terræ, ut à Prophetis prædictum fuit, diffusa est. Occidentis regiones Apostolus ad Christum cõuertit, & rebus mysticis Gentes instruxit, quem admodum videlicet Deus ipse propter suam in humani generis beneuolentiam se ipse submisit, docuitque: solum & vnum Deum colendum esse atque adorandum. Sed non post multos illos sudores Apostolus cessauit, neque ad Apostolici muneris aratum ducendum tardior factus fuit. Nam & Libyæ regiones celeriter peragravit: unde & ad Orientis terram profectus est, ubi Euangelij mentem spargens, illis Gentibus persuasit, ut Deum, quæ ipse prædicabat, agnosceret. Ad hæc & aliis Ægypti vrbibus multorum hominum copia refertis, cum cœlestia reuera tenedisset, omnes ciuitates illas prædicationibus & miraculis in Christi fagenam cõprehendit: Demoni simulachra quæ illis colebantur, exterminauit: & ut sanctus quidam lapis (quem admodum propheta dixit) illiusmodi erroris altaria euerit, quæque in illis inerant inania & vana simulachra, solo adæquauit, non tubarum clangoribus, non mœnia illa Hierici deiiciens, sed hominum interfectoris Diaboli fallacia reuellens illis ipsis mœnibus ad expugnandum difficiliorè, tẽplaque omnium dominatori Deo iisdem in locis erigens, ubi & caliginosas eorum qui illic erant, animas candidiores factas. Deo reconciliauit, & baptisate illustratas, eidem familiares & amicas reddidit. Hic enim Ægyptiorum regioni precipue à diuino Spiritu magister assignatus: hic eiusdem terræ in primis Pontifex & Pastor à magno illo Petro propositus fuit: qui munitus in manus sibi commissum Apostolicis laboribus exornauit, & variis modis laborans, ministerium illud sacrum excoluit, non delitiis vtens, non segniciei aut voluptati deditus, sed tentationibus tam à summis, quàm ab infimis hominibus circumdatus, & infinitis malorum copiis vndique impugnatus, ut ea ratione, quem admodum & Paulus, tumor omnem comprimeret. O diuinum Discipulum, qui terrarum orbem lustrauit. O corpus tot tantisque operibus non defatigatum. O salutaris prædicationis semper florentem & immortalem potentiam, Diuina enim opera, & quæ à Deo proficiuntur, corruptionem non patiuntur.

Decet

Decet hoc loco & de diuinarum rerum spectatore Marco meritò illud dicere: In omnem terram exiit sonus eius, & in fines orbis terræ verborum ipsius utilitas: quod Dauid diuinarum opificiorum magnificentiam admirans pronunciauit. Hæc vox sola tibi, qui à Deo sapiens effectus es, iure Marce, conuenit. Hæc sola, inquam, vox supra omnes alias Rhetoricæ facultatis voces tibi congruens est: nam & cursum tuum, & certamina hæc ipsa exprimit, tum res asperas & difficiles, nec non incorruptam coronam, quæ non auro ac ex regione Ophir confecta est, non lapidibus Indicis, & margaritis varia, sed talis est, qualem immortalis Iudex ille, & certaminum præfectus Deus amanter componit, & propriis cultoribus retribuit. Tui enim pedes speciosi sunt, ut prophetica prædictione significatum est, quippe qui terræ ambitum peragrarunt. Lingua tua speciosa, quæ Euangelium calamo ministrarunt.

Sed quidnam hæc sola sacratissima membra dico? Totus laboribus Apostolicis sanctus, totus martyrij stigmatibus ita ornatus fuit Marcus, ut & martyrij præmiis, & brauiis omnibus nunc fruatur. Qui enim antea sacrificium offerebat, is propter Christum etiam sacrificium factus est: & pastor ea quæ ouium propria sunt, vna cum ouibus suscepit. Nam & ipse tanquam ouis, vna cum alio Apostolico cœtu in medium luporum missus, & hostia viuens Deo oblata est. Vinculum enim comprehensus fuit ab iniquis manibus ille, qui multos à demonum faucibus eripuit. Vincit tamen, & huc atque illuc ductus, iniuriisque ac maledictis lacessitus, mansuetè & æquo animo omnia perfererat, Dominum ipsum imitatus. Multo carnis proprie sanguine perfusus est, qui terram illam demonum sordibus expurgauerat. Hæc enim sunt quæ ingratorum hominum insipientia iis retribuit, per quos beneficia conciliata eis sunt. Postremò omnium generum cruciatibus, velut aurum quoddam probatus, ad infinitam illam lucem euoluauit, variorum certaminum, & fortium factorum multiplices fructus percipiturus. Talis fuit Apostoli cursus: tales Euangelistæ Marci conatus, miraculo pleni & supernis plausibus digni. An non magnus Marcus in omnibus summas laudes meretur? Quid enim Apostolo sublimius? Quid Christi scriba honoratius? Quid cum martyrij gloria conferendum? Cum verò & pontificis amictus eidem accesserit, athleticarum luctationum gloria decoratus, quidnam aliud ad gloriæ splendorem reliquum est? Non, inquam, aliud, nisi Angelorum cohortes, & diuina illa templa, in quibus vna cum aliis lectissimis Dei ministris versatur & exultat, magistrum sui vultum conspiciens, & diuina ac principalis illius monarchiæ pulchritudinem spectans, eiusque lumine decoratus. Cuius enim viri studio Dei gloria aliis hominibus prædicata est, eum cœlestis & infinita gloria consecuta fuit.

Sed neque earum laudationum, quæ in hoc inferiore mundo sunt, experts est, licet his non indigat. Nunc enim Alexandria, imò verò tota Ægyptus Marcum ipsum in primo throno confidentem sortita, tanquam alterum quemdam Nilum, non corporeum, sed mysticum habes, ita spirituales eorum agros irrigantem, quem admodum fugiferos ille alter qui oculis corporeis cernitur, irrigare solitus est: illum, inquam, ut Apostolum, ut Euangelistam, ut martyrem magno præconio extollit, & hymnos eius appellationibus congruentes concelebrat: Videt hunc in monumento positum, licet in supernis regionibus eius anima versetur & exulet. Eius pulueris thesauro locupletata, funebres cantus ipsi Apostolo pronunciat: & tanquam cum viuente aliquo, & in spiritu versante colloquitur: & gratis per illum ipsum concessis oblectatur: & pro illis honoribus, quos Apostolo congruentes, velut dona quædam, offert, maiora beneficia vicissim recipit. Cum enim tentationum flatus aduersus ciuitatem spirant, Apostoli Marci sepulchrum vrbis incolæ circumueunt, & à malis ipsis liberantur. Barbarorum supercilium, ac superbia mala quædam acerbissima illis minatur: at ipsi ad pastorem supplices conflunt. Molestiarum & affectuum examen cum eos perturbat, ad Apostolum ipsum, tanquam ad medici officinam, qua scaturiunt curationes, homines confugiunt. Imò verò vniuersa Ægyptus, Marcum ipsum Magistrum & adiutorem sibi adscribens, eius in omnibus quæ tristitia contingunt, auxilium implorat: & die festo, quem singulis annis honorat, laudes ipsas, velut debitum quoddam, illi offert: & multa cum pompa, atque applausu, exultationeque, & panegyri laudationes ipsas celebrat: diuinumque ipsum Euangelium amplectitur, ut tabulas à Deo insculptas: vel ut rectius dicam, tanquam ipsum Christi os venentem, verbaque à Deo pronunciat, ab Apostoli ore se audire arbitrat.

Quem Deum & nobis, sacratissime Doctor, & Euangelista, propitiū reddere ne graueris, & iis ipsis quæ molesta nobis accidunt, quibusque perturbamur, nos subleues: quæque in vita difficilia & graua nobis sunt, ea facilia & reddas: rumpas & chyrographum illud, in quo nostra crimina scripta sunt, erratorum des veniunt. Tale enim ab ipso Domini lingua potestatem accepisti. Si ligaueris, id quod ligatur, solui non poterit: Si ad commiserationem as veniam spectaueris, vinculum ipsum facile dissoluetur, Ne despicias nos propriorum pec-

catorum

5 Vides ad sancti  
sepulchrum cona  
lugere hoies pro  
obtinendis ab eo  
gratis.  
6 Et die festo, quæ  
singulis annis ho  
norat, velut debitum  
quoddam illi offert  
laudes.

7 Nota, in diebus  
martyrii etiam an  
tiquitus eorum lau  
des cum multa pompa  
applausu, & pan  
egyri celebrari son  
itas.

8 Vides hic sancto  
esse invocandos &  
sanctos peccatorib.  
veniam impetrare.  
Sanctorum post  
mortem magna esse  
se virtutum.

atorum catenis constrictos, sed impera vinculis ipsis, & illa effringentur. Denique Ecclesias ipsas pacatas & tranquillas reddas, quas tuis sermonibus in fundamento quodam firmo constituisti: pro illis quippe Domini nostri sanguis effusus est, a quo & liberatio profecta fuit: facque ut & nos bonorum celestium participes efficiamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est & imperium, nunc, & in secula seculorum. Amen.

VITA SANCTI LUCAE EVANGELISTAE, per Dium Hieronymum scripta.

Habetur in libro eiusdem de viris illustribus.



LUCAS Medicus Antiochenis, ut eius scripta indicant, Graeci sermonis non ignarus fuit, sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes. Scriptit Evangelium, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in Evangelio per omnes Ecclesias. Et ad Colossenses: Salutatur vos Lucas Medicus clarissimus. Et ad Timotheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoque edidit volumen egregium quod titulo ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ praenotatur: cuius historia usque ad biennium Romae commorantis Pauli pervenit, id est, usque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem vixisse esse compositum.

Igitur scripturae Pauli & Theclae, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apochryphas scripturas computamus. Quale enim est, ut indiuiduus comes Apostoli, inter ceteras eius res hoc solum ignoraverit. Sed & Tertullianus vicinus eorum temporum, refert presbyterum in quendam in Asiae partibus Apostoli Pauli, convictum apud Iocannem, quod autor esset libri, & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse quidam suspicantur, quotiescumque in epistolis suis Paulus dicit, iuxta Evangelium meum, de Luca significare volumine: & Lucam non solum ab Apostolo Paulo didicisse Evangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed & a ceteris Apostolis, quod ipse quoque in principio sui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui a principio ipsi viderunt, & mihi illi fuerunt sermonis. Igitur Evangelium sicut audierat scripsit: Acta vero Apostolorum sicut viderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli, ad quam urbem vicesimo Constantij anno, ossa eius cum reliquiis Andreae Apostoli translatae sunt de Achaia.

Lucas uxorem non habuit.

ITEM VITA BEATI LUCAE EVANGELISTAE, per Simonem Metaphrasten scripta.

Habetur in Oecumenio post expositione Apostolys, & post B. Iohannis Apostoli vitam.

Iusti memoriam cum encomiis celebrare, diuinus quidam vir ac sapiens diuina lege statuit, quantam sane conuenit Apostolo Christi nos simul adferre laudem? Siquid hunc iustitia mirum in modum fecit & Apostolatu dignum, & ut Paulo dilectus videretur. Verum enimvero quonia hic in Evangelio laudem adeptus est, relictis omnino encomiorum legibus, quocumque de eo narrare necesse est, per modum historiae referemus. Quis Antiochenam ignorat ciuitatem, quae situm ac magnitudinem, quosue terminos habeat? Et quena hec sit, & quantam occupet terram, quoque irrigetur flumine? Orontes hic est, ubi primus homo Christiani appellatione ditatus est, ex qua diuus Lucas ortus est, & natiuum quidem ac indolem habens, ut quae generosa esset aspersiosa, veluti ex hoc manifestum est, quod & vita apparuit studiosissimus, & sermonem tradidit vitae maxime conformem. Cum aut omni disciplinae generi vacasset a puero, Syriacam ac Hebraicam linguam exactissime edoctus est, & velut a bonis iuxta fontes floridus iam & augmentatus, diuinarum scripturarum studio mirum in modum profecit. Adulescentiam itaque attingens gymnasia frequentabat, quae tum in Graecia erant, tum in Aegypto, ac pulcherrimam apud Graecos eruditionem collegit. Grammaticen quidem ac Poeticen perfecte assequutus: ad Rhetorices vero, artisque bene dicendi cacumen pertingens; neque in philosophiae dignitatibus alicui cedens, sed Logica quidem ad Ethicam, Ethice vero ad Practicam tanquam gradu utens, ita omnibus bonis incumbens, tandem pulcherrimam simul ac humanissimam Medicinam assequitur, idque in tantum ut ab hac ut plurimum designaretur, ac appellaretur. Postquam autem ingenij dexteritate ac magnitudine omni arte citius percurrat, quam volueris aera, satisque humanae doctrinae adeptus est, ad sublimiorem ac meliorem transit habitum. Quis autem fuit modus transitus? Habet quidem interim de mundi salute disputationes ac congressus is qui liber a peccato venerat, ut peccatores vocaret ad penitentiam, idque post luctam contra aduersarium, & trophaea de illo relata, post auditum superni patris testimonium, ac spiritus descensum. Percurrebat autem famam vniuersam Iudeam ac Galilaeam, & alicubi etiam extra terminos, ea quae Evangelicae praedicationis erant, sequebantur. Tunc multi sane ad veram hanc doctrinam cordis aures obturabant, ac metris oculis

Nota haereticæ, qui liberales discipulas Christianis dicit esse inutiles, quod Lucas omnium discipulorum generum vacasset a puero, et ideo in scripturis rarum studio mirum in modum profecit: quod ergo audes eas a seculis explodes, ut si autem Evangelij sua opera didicerit?

los clauderent: neque vitae suscipere sermonem, neque veram lucem intueri digni erant. Hi autem in quibus veritatis vestigium impressum erat, quique terrae bonae rationem ac proportionem habebant, totis (quod aiunt) oculis intuebantur, & arrectas adhibebant animae aures ad audientiam, ac velocissime ad veritatem transerebantur, nihilque quod facere decens erat, praeternitebant, ut ad id quod honestum erat, accederent, & ad ipsam nudam animam transmitterent certam veritatem. Horum vnus erat admirandus hic praeco veritatis, ac praceptor, qui ad piam praedicationem mentis oculo illustratus, despexit cognationem omnem, despexit & naturae viscera, abiicit pecunias, possessiones, omnemque substantiam, ita ut nemo adeo facile pedum puluerem, ac manuum sordes abijcerent, ut ne vel hoc ipso praedicationis gemitu esse adualem, ut nemo adeo facile pedum puluerem, ac manuum sordes abijcerent. Utque breuiter festinantia occupari certe potuerit, quo facultates indigentibus distribuere. Utque breuiter dicam, despectis cunctis inferioribus, superna velociter amplectitur, & ad Iudaeam accedit, vaditque ad eum quem concupiscebat, ac statim ad conspectum ac sermones Iesu, efficitur splendidum receptaculum ac pretiosum gratiae vnguentum. Neque tamen illi frequentibus fuit opus sermonibus ac miraculis ad illius cognitionem, sed quantum doctrina ac prudentia, animique dexteritate in alijs praepollebat, tanto velocius & ipsam pure veritatem & praedicationem sermonem cognoscit. Ab hoc tempore efficitur legitimus ac verus Christi Discipulus. Cumque frequenter praepatori adfuisse, & eius signa ac prodigia affectatus esset, ne in salutariibus quidem ipsis afflictionibus deesset. Et quemadmodum omnibus adfuerat, ita sane & resurrectionis conspexerat. Cum Cleopha enim ad agrum Emaus proficiscenti aditans post resurrectionem Dominus (o horrore plenum illum accessum) tarditatem, ac cordis eorum incredulitatem improperat, & scripturarum interpretationibus suam passionem, ac magnam resurrectionis mysterium confirmat. Veruntamen haec fuit huius diuinae colloquutionis agriculatio? Ignis diuinus iam in horu animis relucet, iamque die declinante, manere secum Dominum quodammodo coegerunt. Porro ipse maiore Dei cognitione illos adhaere volens, non solum vulgari modo congressus est, verum etiam ad mensam vnâ recumbit, panisque fractione exaltius agnitus, hic idem qui triuo mortuus fuerat, tandem disparuit, nullo eorum sentu id percipiente, effecta hoc modo in eis firmiore resurrectione mortuorum. Praeterea à Saluatoris in caelum assumptione, ac sanctissimi spiritus inde descensione, hic, xij. Apostolis associatus, & eadem gratia ac potestate repletus, Gentium praceptor designatur, diuino modo decens dispensationis mysterium, & multos ad creatoris cognitionem ex errore manu ducens, ac baptisimate consecrans. Siquidem currebat diuinus hic Lucas praedicatione vbiq; disseminans, & sermonum lagena plures ex profunda ignorantia ad Deum adducebat, afflictus pro Evangelio, cum ad pessimos Graecos ad disseminandos sermones accederet. Multa aspera iustinebat in terra, in mari, in singulis ciuitatibus. Desertum dicebatur ei amicum solum, dummodo aliquos in eo inueniret, quos Deo adduceret, ac transferret ad pietatem. Vbi autem & Paulus caelestia conscendisset, ut intueretur veritatem, & aperte eam praedicaret, ac abiectionis tenebris veritati adhaesisset, & choro discipulorum annumeratus esset, Lucas ipsi socius itineris vbiq; constituitur, ac peregrinationis comes, certamina pro pietate exoptans, & ob id se huiusmodi coniungens militi: & vnâ cum eo usque ad vincula afflictus quasi maleficus, simulque cognitionis radios ad fines terrae emittens, adeo ipsi conformis ac domesticus, & per omnia gratus effectus, ut Paulus scribens fidelibus, Lucam frequenter nominaret dilectum: qui ab Hierosolymis & circumadiacentibus locis Illyricum usque vnâ cum ipso impleuit Evangelium, & à Iudaea Romam usque vnâ cum eo vincus, eisdem laboribus, eisdem afflictionibus, eisdem communicauit naufragiis, volens omnino particeps declarari etiam coronatum propter hos labores recipiendam. Ita ergo vbi varijs modis in talento praedicationis simul cum Paulo negociatus esset, atque tot Gentes adduxisset, ac irretiisset ad pietatem, totius dispensationis praepatoris & vere amator, & amatus discipulus, sacrae scriptor historiae, simul & Evangelista ostenditur, ut qui prius affectus esset, & ab his qui ab initio ministrati fuerant, haec cognouisset, aut etiam supernè in sacris edoctus esset. Siquidem hic Evangelista mysterium reuertit Gabrielis paronymi delatu ad Virginem, qui communem mundo gratiam annunciatuerat. Hic etiam Christi natiuitatem aperte exarauit, tanquam recens in praesepi iacentem manifestas, & fascia ac paltore, gaudiique praecones Angelos describens. Hic sententias, ac doctrinas omnem mentem excedentes veri simul ac honesti amore manifestauit, rerum veritati sermonum ingenuitatem commiscens, ut & mentis simul ac linguae virtutem ob oculos poneret. In parabolis quoque doctrinas salutes reuertit, in hoc etiam copiosior ceteris. Utque breuiter dicam, quemadmodum verbi descensum in terram dilucide cognoscendum dedit, ita & ascensum in caelos, & reditum ad thronum patrum, sicut quispia e caelo veniens manifestauit. Hoc autem inter cetera gratissimum est, quod ipse quoque typum assumptionis humanitatis Christi mei, ac signum eius, quae illum pepererat, & assumptionem hu-

Tu qui negas paupertatem eandem gemitu esse adualem, rerum desolationem, vide an sanctus Evangelista mendacium tumbis commiserit.

manitatem dederat, primus hi cera ac lineamentis tingens, vt ad hæc vsq; tēpora in imagine honorarentur, & tradidit, tanquam non satis esse existimans, nisi etiā per imaginem ac typum versaretur cum his quos desiderabat, quod feruentissimi amoris signū est. Neq; id solum, sed & fidelibus omnibus, Christi q; amatoribus hæc quæ maxime erant, gratiosè donauit. At non in his solis Lucæ gratiam spiritus quæ in se erat coartauit, neque ad solum Euangelium hic ministrantem habuit linguā, sed post finem miraculorū Christi, etiam Apostolorum exponit actiones. Et primū Saluatoris diuinā in cælum assumptionem; deinde super ipsos in igneis linguis spiritus descensum, dehinc ita Stephani lapidationem, Pauli conuersionem, nempe per Christum factam de cœlis vocationem, & transitum à litera ad spiritum, huius in singulis locis vincula, carceres, plagas, flagellationes, varias Gentium insidias, quomodo à Hierosolymis Romam peruenit, labores in mari, afflictiones, pericula, calamitates, naufragia, quorum non spectator tantū, sed & particeps fuerat. Atque ob id diligens est horum enarrator. Sed Paulo quidem Romæ relicto, rursum hic ad Orientem discedit, totamq; Lybiam percurrans in Ægyptum peruenit. Et cū superiorem Thebaida intra suam doctrinā recepisset, ac ad magistrū per Euangelium adduxisset, inferiorē Thebaida septem portarum ciuitatem accedit, in qua etiam Pontifex ac pastor à spiritu præponitur. Statuis, impurisq; demonū delubris in terram deiectis (Id enim studio sibi erat, vt errore totis, quod aiunt, pedibus fugientem demonstraret) sacra templa & contrā, soli Deo erigit, eisq; qui in profundis ignorantie tenebris tenebantur, per Euangelium ad Dei cognitionem regeneratis, mites filios effici curat. Huiusmodi igitur fractibus magistro oblati, impietate de medio sublatā, erectis templis, altaribus stabilitis ac 6 consecratis, & sub credentibus, præbyteris ac diaconis inter hos creatis, rectaq; fidei præfinitione ipsis tradita: & nunc quidem à veteris instrumenti scriptura adducens testimonia, nunc verò ab eo quod ipse contexuerat Euangelio, interpretans ipsis ea quæ de Christo erant, & ostendens vetus instrumentum omnino cōsonum esse nouo, vnūq; & eundē esse Deum, qui & hoc & illud statuerat, plenus iam dierni effectus redit in pace ad Deum pacis, puluere quidem pulueri relicto, anima verò in manibus eius qui dederat, commendata, illic transiens, vbi regio est viuientū, vbi sonus festa celebrantium, vbi inhabitatio est omniū lætantium. Huiusmodi sunt certaminum Apostoli pro pietate narrationes: hic fuit ipsi finis laborum pro Christo perceptorū, quorum etiam manipulos nunc merit in læticia: ita vt possit & ipse cum Paulo dicere: Bonum certamen certauī, cursum consummaui, fidem seruaui, propter quæ reposita est mihi corona iustitiæ. Veruntamen his nunc consequens esse opinor mentionem facere vnde & quomodo, quibusue sanè temporibus sacre huius reliquæ ex Achaia, veluti diuinus quidam thesaurus, reportatæ sint, & clarè ac regiæ ciuitati reditæ. Transibat quondam à Sirmio ad Istrum Constantius Constantini magni filius, sed frater tertius: atq; ad hanc Istru ripam non longo tempore castrametatus, audiuit Barbaros qui ultra Istru erant, constitutos cū Romanorum principatu: & ipse formidans ne quid mali in suo principatu facerent, confestim ad Thraciam ac Byzantium equitauit. Cumq; ad regionem Odrisiorum peruenisset, vbi Adrianus Romanorum Imperator extructa ciuitate, sui appellationem loco dedit, accedit ad eum quidam Episcopus, veluti donum quoddam ipsi gratissimum deferens, Andree ac Lucæ Christi Discipulorum corpora indicans in Achaia esse sepulta. Porro ille & nuncio gauisus est, & Artemium quo maximè utebatur, & quem sciebat feruidum amatorem charitatis erga Christum (Attestatur verò diuinum huius amoris certamen ac periculum temporibus Iuliani propter Christum susceptum) Hunc ergo tanto seruore pro pietate spirantem amicum Artemium ad prætoriorum corporum reductionem confestim emittit. Etenim erat hic Constantius & in cæteris moderatus, & moribus mitis ac modestus, & magno admodum circa Ecclesiarum adificationem amore occupatus. Vnde etiam ad patris sui ciuitatem circa illius sepulchrum, veluti reddens patri honorem templum ab ipsis fundatentis & maximum adificat: in quo etiam, vbi Artemius sacrorum Apostolorum reliquias ex Achaia retulisset, in ipso diuino altari sacra mensa reposita: Andree quidem è ciuitate Patreorum, Lucæ autem ex Thebis Bæotice translati corporibus. Ac breui tempore inter medio etiam Timotheum, qui in choro discipulorum Christi velut perspicua quaedam stella splenderat, ex Epheso refert Ioniam, misist quoque rursum ad hoc vsus Artemio. Sed habuit & ipsum sacra mensæ ambitus, veluti redentem debitum quoddam pietatis suis auxiliatoribus. Verū Timotheus quidem huiusmodi habuit corporis reductionem. Porro in diui Lucæ reductione tale editur miraculum sermone ac memoria dignum. Anatolius quidam Eunuchus, vnus eorum qui tunc è regio erat cubiculo, misero corporis morbo detentus erat. Vbi ergo maiorem nouit esse morbum, quàm qui mediocrum posset arte curari, probè sciens ille, quòd, quæ impossibilia sunt apud homines, Deo possibilia sint, omnibus alijs relictis ad Lucam & Christi Discipulū

Quid hic dicitur qui imaginibus aduersariis, cum sanctus Dni discipulus eius imaginem nem, & beate illius generitatis de iuuauerit, & Christi fidelibus gratias donauerit.

Semper post receptam ab aliquo gente Christi fide, Deo tēpla erigebant Apostoli, eos vñq; successores. Vide altarium consecrationem, quā modo dicitur iuberetores nostri.

Constantius Imperator templum maximum ab ipsis fundamentis Constantiopolis edificat, & in Altaris mensa pretiosiorū Andree, Lucæ, & Timothei corporū reliquias reponit. Quid ad hæc dicitur beate illi. Vide pauper homo, quid Anatolius non fecit iniuriā Dno Iesu Christo, recurrendo prius ad Apostolū suum, quòd si fecisset, non fuisset ab eo sanatus. Vide etiam quòd cōfugientes ad Iasorum sepulchra, eorū metris & orationibus adiuuauerit, & quòd multa possunt post mortem.

confugit & hoc auxiliatore: vitur aduersus morbum. Vbi enim vrna, quæ pretiosum continebat ipsius corpus, ad sacrum templum iam esset delata, quod à fundamentis Constantius crexerat, accedens hic dictus Anatolius, simulque baiulans cum his qui illam portabant, confestim deprimente morbo absoluitur: & viuens ex mortuo tale adeptus beneficium, tota sua vita non intermisit gratias agere Apostolo ac Deo, qui per ipsum huiusmodi debebat miracula. Ita igitur primū ex Thebis relatum diuinissimi Lucæ corpus, honorificè admodum ac magnificè vna cum Andree ac Timotheo in templo reponitur, quod à Constantio edificatum erat: cū circa sacrarum reliquiarum repositionem 1<sup>o</sup> fidei opera, ac feruidum Constantij desiderium plurimum demonstrata sunt. Quamquam hic postea maligni laqueis aliquantulum captus (ò casum miserum, heu turbulenta subuersione) Arrianorum dogma ebi-bit. Multis autem postmodum temporibus, Iustinianus, assumptis imperij sceptris, multo adhuc amplificentius circa hæc sacra Apostolorum corpora afficitur, & theca argentea hæc concludens, circa ipsum altare vehementer Dei amore reponit, nempe pretiosa in pretioso conditorio. Et quidem sacri altaris mensam theca constituit: porro communi Apostolorum nomine templum appellatur. Ad quod sanè omnes qui conueniunt fideles laudant hunc tanquam discipulum, celebrant vt Euangelistam, beatificant tanquam eum qui in sacris laboribus ac laboribus diuino Paulo semper fuit socius. Et inde sanctificationem participantes spirituali implentur gaudio: idque gratia ac benignitate Domini nostri Iesu Christi, cui est gloria in secula seculorum. Amen.

9 Sacrarū relliquiarū repositio. 10 In hereticorū nostrī temporis cōsutationem hæc ornamenta adhibuit Imperator scilicet Apōstolorum corporibus. 11 Templum apōstolorū nōmīne appellatur. 12 Ex sanctorum Apōstolorum Andree & Lucæ corporibus sanctificationē participant aduētes, & spiritali implentur gaudio.

VITA SANCTI LUCÆ EVANGELISTÆ, PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.

LUCAS Evangelista, & Apostolica conscriptor historiae, natione Syrus, arte medicus, Græco eloquio eruditus, quem plerique tradunt fuisse profelytū, & Hebræas literas ignorasse. Hic fuit Pauli discipulus, & indiuiduus peregrinationis eius comes. Quiq; ab ineunte pueritia castissimus fuit, & discipulus Apostolorum effectus, Evangelicæ prædicationis opus exercuit. Obijt autem septuagesimo & quarto vitæ suæ anno: sepultusq; est in Bithynia. Cuius quidem ossa, regnante Constantio, Constantinopolim sunt translata.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamēti.

VITA SANCTI BARNABÆ, PER D. Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.



BARNABAS, qui Ioseph, natione Cypriæ ciuitatis, à Cyro Rege Persarum conditæ, cum Paulo antè in Gentibus Apostolatū adeptus, deinde propter Ioannem discipulum, qui etiam cognomento Marcus appellatus est, seimatus à Paulo, nihilominus Evangelicæ prædicationis iniunctum sibi opus exercuit.

Habetur in libro eiusdem de patribus noui testamēti.

ALEXANDRI MONACHI LAVDATIO

in Apostolum Barnabam, quam habuit rogatus à magno sacerdote venerandi templi Præfecto, quod Beato Barnabæ consecratum fuerat.

Per Simeonem Metaphrastem.



Maximum orationis argumentū nobis magna sermone paupertate laborantibus patrio certè studio & affectu cōmotus proposuisti, pater optime, & eorum qui virtutis exercitatione præstantes sunt, probatissime. Nobis enim laudandū proposuisti diuinū & beatissimū virū, insignē Apostolū, consolationis filii, orbis terrarū facē: Barnabā, inquam, multarū laudū præconij celebratū. Ego verò inciticia mea cū argumenti magnitudine conferens, tractationē hanc exhorrescēs, iussis tuis parè diutius recusauī. Quæ enim oratio tā perfecti Apostoli rebus narrādis par esse poterit, cū huiusmodi negociū tale sit, vt nō solū meas vires omnino superet, sed omnibus etiā alijs difficultatē adferre possit? Omnes igitur inferiores esse arbitror, quàm vt Barnabæ res gestas narrare valeant. Quòd si quis de illo aliquid dicere aggressus fuerit, sit quamuis sapiens, peritus, & orationis facultate præstantissimus, longo tamen interuallo à tergo relinquetur, longè inferior existens quàm Apostoli dignitas postulat, & in eius laudum pelago omnino demergetur. Alius quidem ex iustorum hominum numero aliud quoddā à Spiritu sancto donum

XI. Iunij.

affecit.

confer-



afsecutus est: Apostoli autem ipsi omnes diuinarum gratiarum thesauros acceperunt, & virtutes omnes se habere ostenderunt. Qui potero igitur miser ego infinitis perturbationibus oppressus, Apostolicæ virtutis pontum trānare? Namque tenui & tarda lingua (vt quod est in literis diuinis scriptum, de me dicam) neque ita eloquens sum, vt diuinas admirabilis Apostoli Barnabæ virtutes commodè narrare possim. Ita enim perfectè virtutem omnem vir hic exercuit, vt nemo alius in vna aliqua virtute profecit. Quamobrem prouinciam hanc mihi iniunctam suscipere hæcenus recusavi, cum meam imbecillitatem tanti viri gloriosis factis enarrandis imparem esse cognouerim. At cum memoria repeterem, quod in literis diuinis scriptum legi, hominem qui obedientiam non seruat, interitum subire: qui verò est obediens, eum ab interitu liberum esse, vix ad id quod præcepisti, multum certè metuens aggressus sum, satius esse ducens in eo ipso accusari, quod oratio mea manca sit, quam in contumaciæ crimen incurere. Illud igitur vnum à vobis peto, vt mecum vnà sanctissimum Barnabam orationis adiutorem mihi esse precemini. Ipse autem viro quem laudabimus, non dubito id gratum fore quodā nobis, qui nihili sumus, dicitur: Nam & eius Domino aliquando placuisse legimus duo illa minuta olim à vidua & paupere muliercula oblata. Non enim Deo ipsi tam grata & accepta est earum rerum quæ offeruntur magnitudo, quam mens ipsa, & æquus animus, quem is ostendit, à quo aliquid offertur, siue paruum, siue magnum illud sit. Cum verò Barnabam laudamus, tunc & omnium Apostolorum sacrum collegium collaudamus: quorum enim vocatio vna fuit, eorum eadem est & gloria: & quorum ordo vnus, eorum eadem est & dignitas: quorum paria certamina, eorum coronæ diuersæ non sunt: quorum denique institutionis ratio communis, eorum præmia æquè honorata sunt. Iam verò Barnabam ipsum oratione nostra in medium producamus, & quàm maximè possumus, laudum præconia illi concinemus: sum enim eius viri amator ardentissimus. Scio autem, & mihi persuadeo, huius Apostoli vel nomen ipsum auribus vestris iucundissimum accidere. Itaque illum honoremus, quatenus pro viribus de illo dicentes æqui animi significationem demus: quod enim eius viri dignitas postulat, id tale est, vt omnem oratione ab eo superari fateamur. Laudetur igitur à nobis in his magnus ille Apostolus Barnabas, celebretur consolatoris filius ab hominibus qui Christo crederent, Extollatur à quouis homine ille, qui à Patre ipso honoratus, à Filio vocatus, & à spiritu sancto perfectus est, Barnabas, inquam, magnus Ecclesiæ orator, illa Evangelicæ prædicationis tuba, magna Christi vox, spiritus sancti cithara, diuinæ gratiæ plectrum. Barnabas in expeditione pro Christo bellis miles robustissimus: qui corpore incorporeum hostem, simul versans cum Apostolorum exercitu validissimè prostriguit; qui bonarum disciplinarum religiosus præceptor extitit, & Christiani oculis dux certus, & rationalis quidam summi Dei paradysus omnium virtutum germina florentia in se continens: qui egregium quoddam fidei germen fuit, charitatis rosa suavissimum odorem emittens, spei flos incorruptus; diuinæ gratiæ fructus iucundissimus, illius vitis quæ vitam omnibus præbet, palmæ feracissimus, immortalitatis racemus, mel distillans, patientiæ propugnaculum firmum atque immobile, contentiæ sectator ita validus, vt crucè gestauerit, & aduersus Christi interfectores intrepidus militiæ dux fuerit. Christi crucifixi germen ad cælum vsque protensum: Barnabas consolationis filius, pietatis magister, fidei columna ac fastigium, turris firma & immobilis, fundamentum stabile, & crepida indissolubilis, saxum immotum, fluctuantium portus valde tranquillus, fidelis & prudens dispensator, architectus nobilissimus: qui cælestem in terris semitam tenuit, & parem Angelis vitam duxit: qui fuit Ecclesiarum, patrum, adiutor pauperum, inopes abundè nutrens, viduarum consolator, & orphanorum diligentissimus procurator ac pater. Barnabas Christi mysteriorum thesaurus, orthodoxorum sanctæ Dei Ecclesiæ dogmatum minister, ægroantium medicus liberalis, sanos & valentes homines firma certaque animi iucunditate afficiens, Christiani gregis custos vigilantissimus, in terris manens, & in cælis vita atque institutione versans: qui in mundo pietatis dogmata clara & alta voce prædicauit, & in cælis sempiternam coronam recepit: qui fuit Gentium Dux, ad Deum eos perducens, & Ecclesiarum Dei beatissimus præco, campus quidam beneolentibus Christi floribus referissimus, virtutum cælestem odorem spirantium quoddam rosetum, Christi gratiarum ager fertilissimus, qui vitam valde synceram ac puram in terris transegit, tam rectè in terra viuens, quam Angeli ipsi in cælis viuunt. Idem virtutum exercitatione insignis, contemplationibus & miraculis præstans, virginittatis margarita quædam pretiosa, & castitatis berryllus lectissimus, temperantiæ gemma purissima, Christum in se loquentem habens, electus Dei vas, qui mundum dereliquit, & omnia quæ in illo sunt quisquiliis quasdam duxit, vt Christum tantum lucrificeret seculorum Regem. Ille suam crucem sine dubitatione aliqua portauit, & vt verus Discipulus prompto animo Christum secutus est: qui dæmone profugavit

\* Nota Sanctos orandos, & scire ea que circa nos gerunt.

fugavit, & diabolo vulnera infixit: qui quatuor orbis terrarum fines firmo & constanti gressu peragravit, & vt facer ac bonus, suiq; Domini minister amantissimus, omnes Gentes Evangelij prædicatione ad Christi fidem conuertit. Ille se domicilium paratum præbuit, in quo eiusdem essentia particeps Trinitas habitaret, quiq; summi Dei templum fieret. Barnabas, inquam, Cypriorum insigne ornamentum, & orbis terrarum propugnator inexpugnabilis, qui Christum ipsum mirum in modum dilexit, & pro ipso quotidie animam suam exposuit: qui nunc vnà cum illo in 2 cælis regnat, & omnibus seculis regnabit. Defessa est oratio nostra, dum admirabilem, diuinum, & optatissimum Apostolum Barnabam laudibus extollere cupit atque contendit: quodque mirum est, nondum ad exordium peruenit. Huius enim admirabilis viri laudes maiores sunt, quàm vt nostra oratio illas attingere possit. Earum igitur traditionem, vt orationibus nostris maiorem, omittentes pauca, quædam de eius vita, & martyrio ab autore Stromatum Clemente, aliorumque veterum hominum scriptis, repetita vobis, venerandi Auditores, exponam: & ita narrationi huius finem imponemus, diuinis literis concedentes, vt huius viri semper decantati, & celeberrimi caput magnifico illo præconio coronent. Erat Barnabas vir bonus, & plenus Spiritu sancto, & fide. Quid huic præconio par, aut vnquam fuit simile? Ortum duxit beatissimus hic vir de laudatissima illa tribu Leui, ex qua Moyses & Aaron magni illi Dei Prophetæ, & populi optimates ortum duxere, cuius cognationis etiam Samuel propheta particeps fuit. Eius autem proavi bellorum causa cum ad Cypriorum regionem migrassent, æquo animo illic habitabant. Erant autem viri admodum religiosi, Dei legem reuerentes, & valde diuites: quam obrem & Hierosolymis facultates multas possedebant, & agrum prope urbem illam pulcherrimum, non solum omnium generum fructuosos arboribus elegantem, sed ædificiorum magnitudinem valde illustrem. Ex quo enim tempore Esaias propheta ita reliquit scriptum: Beatus, qui habet semen in Syon, & domum in Hierusalem: hanc eius prophetiæ Hebræorum filij corpore o sensu interpretabantur, & ditissimus quisq; dabat operâ, vt aliquid in vrbe Hierosolyma possideret. Cum verò in Cypriorum regione natus esset hic de quo scribimus, & parentes elegantem puerum vidissent, statim Ioseph eum nominarunt, puerum suum Patriarchæ illius appellatione honorantes. Factum verò est, vt cum nominis appellatione morum etiam nobilitas conueniret: si quis enim vocem hanc Ioseph interpretetur, inueniet idem valere, quod Dei additamentum: additus enim fuit à Deo iustus hic vir Apostolorum coetus, & sacro Sanctorum consortio. Ad hæc eandem vocem Dei gloriam interpretari possumus. Neque quisquam putet verbum hoc exuperantiæ causa dictum, sed à diuinis literis sumptum sciat. Ait enim Paulus: Vir non debet caput tegere, cum sit imago & gloria Dei. Quod si virum quemcunque imaginem Dei, & gloriam lectissimus ille Apostolus appellauit, quid dicemus de hoc viro in rebus diuinis perfectissimo? Cum verò Barnabas ipse adoleuisset, illum in urbem Hierosolymam parentes perduxerunt, & Gamalieli legè ac Prophetas diligenter edocendum tradiderunt, qui & Paulum, tunc Saulum appellatum, condiscipulum habebat. Quotidie verò Barnabas magis proficiebat, tum doctrinâ, tum omni virtute, nondum tamèn ad Leuitarum ordinem aggregatus fuerat, eo quod non erat ætate illa, quam ea res postulabat, adhuc enim cum ephebis numerabatur. Non tamen à templo discedebat, cum in 3 ieiunijs, ac precibus die ac nocte versaretur. Ita verò leges & reliqua diuina scripta memoriter pronuntiabat, vt literarum monumentis non indigeret: quietè, & ipfam tam charam habebat, vt temperantiæ matrem illam esse duceret. Perniciosas verò hominum consuetudines execrabatur, ac vehementer fugebat, purum, & à vitijs intactum seipsum ita seruans, vt virtutis esset specimen quoddam. Quamobrem apud omnes estimatione & gloria florebat. Accidit autem, vt tempore illo Dominus Iesus Christus Hierosolymam veniret, & paralyticum in probatica piscinâ sanaret, aliæque signa multa & prodigia in templo ederet. Illa omnia cum Barnabas vidisset, obstupuit, & statim ad Christi pedes se abiecit, eumque precatus est, vt illi benediceret. Christus autem qui cor hominum & animos inspicit, Barnabæ fidem gratam habens, beneuolè ipsum accepit, & diuini sui congressus eundem participem fecit: quare ad Christi charitatem magis accendebatur: Quamprimum verò adijt domum Mariæ matris Ioannis, qui Marcus postea dicitur: quia Mariæ eius matertera esse dicebatur, quamobrem & Marcum Barnabæ consobrimum appellabant. Illam cum adijisset: Age, inquit, mulier veni, & vide, quæ patris nostri videre concupiuerunt: ecce enim Iesus quidam Propheta & Nazareth Galilææ in templo est, magnifica quædam edens miracula, qui multis videtur Messias esse, qui venturus erat. Cum hæc audisset admirabilis illa mulier, relictis omnibus his qui habebat in manibus, templum Dei adiit, ubi cum Iesum templi Dominum vidisset, ad eius pedes se abiecit, eumque sic precata est: Si gratiam inueni, ô Domine, in conspectu tuo, veni ad domum ancillæ tuæ, vt ingressione

2 Vides Sanctos animos nunc esse in cælo, & cum Christo regnare?

3 Cum in ieiunijs ac precibus die ac nocte versaretur.



prædicatione pericula subeuntes, neque honori studentes, sed breuem & caducam hanc gloriam derelinquentes, ad bellum contra infideles homines suscipiendum properare, ipse ad pericula subeunda claudicare cepit, quippe qui adolescens erat formidolosus, & infirmior, quam ut mortem contemnere posset. Derelictis igitur Apostolis, reuersus est Hierosolymam ad matrem suam. Cum verò Apostoli, Barnabas & Paulus opus cõpleuissent, ad quod missi fuerant, & infinita pro Christo certamina sustinuissent, venerunt Antiochiam, vnde à diuina gratia missi sunt ad Gentes. Necesse autem fuit rursus proficisci Hierosolymam ad Petrum Apostolũ propter falsos illos Apostolos, qui docebant discipulos, vt se circunciderent, & legem seruaret. Cum autẽ Marcus illos ab omnibus honoratos videret, quodq; post multa illa verbera & pericula robustiores facti essent, & integris corporibus præditi, propriam imbecillitatem accusans doluit quod factũ à se fuerat, & ad Paulum quidem ipsũ erubuit se conferre, Barnabam verò adijt lachrymans: cumq; ad eius pedes se abiecisset, eum rogabat, vt superioris errati veniam impetraret, & eius precibus firmior fieret in posterum, futurũ promittens, vt omnia mortis genera pro Domini nostri Iesu Christi nomine prompto animo sufferret. Multis his lachrymis magnus ille virtutibus ornatus Barnabas fleuit, eumq; hortatur vt à luctu desisteret. Fiat, inquit, quod Deus vult, modo tu paratus sis prestare quod promiseris. Cum verò scripta accepissent, quæ ab Apostolis in vrbe Hierosolyma decreta fuerant, descenderunt Antiochiam, & vnã cũ fratribus exultabant. Marcus autem ipsos animo parum fidenti secutus est. Post hæc visum est Barnabæ & Paulo peragrarẽ vrbes omnes, & fratres visere. Tunc Barnabas Paulum rogabat, vt Marcum secum vnã venire pateretur, quippe qui paratus esset vsque ad mortem pro Christi fide certamen sustinere. Paulus verò cõtrã rogabat Barnabam, vt secũ vnã Marcum non haberent. Hinc occasio quedam nata est, vt Apostoli à se vicissim separarentur, diuina prouidentia id vtiliter permittere. Deus enim ipse Marcum populorum, & Gentium multarum pastorem, ac magistrum creaturus erat. Sed nemo impudenter proprio affectu metiatur quod est in sacra de Apostolorũ Actis historia, quo loco de Paulo & Barnaba narratur illud: Facta est dissensio ita vt discederent ab inuicem. Non enim ad hoc iracundiæ aut furoris affectu impulsũ sunt Christi Apostoli, (minimè hoc nos cogitemus) nam qui carnem cum affectibus & cupiditatibus crucifixerunt, qui voce magna sic omnes Christo credentes admonerent: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia: qui fieri potest, vt illi ipsi in huiusmodi affectum inciderint? Scimus autem, & ex diuinis literis dissensionum diueras causas cognouimus, & vocem hanc *παροξυσμός* in bonam partem accipi solitam, vt cum ait Apostolus: Consideremus nosmetipsos in prouocatione charitatis, & bonorum operum. Talis fuit & Apostolis dissidendi ratio, hoc est, Dei zelus. Paulus enim accuratam censuram requirebat, Apostolicæ professioni conuenientem. Barnabas verò ad humanitatem propensior erat: quamobrem & Marcum secum habens in Cyprum nauigauit.

Cumque eam Insulam totam peragrasset, populos multos ad Christi fidẽ conuertit, & Salamina venit, vbi paulisper moratus est edens miracula, & predicans regnũ Dei: quo loco Barnabæ multæ ad Christi fidem accesserunt. Disputat autẽ cũ Iudeis in Synagoga omnibus sabbatis, diuinarũ literarũ testimonis Iesum Christũ illũ esse probas, quẽ Deus promiserat. Omnes autẽ Barnabã reuerbantur propter diuinã quandã honestatem, quæ in illius aspectu vigebat. Erat enim oris specie valde grauis, habitu ac veste admodum tenui, cuiusmodi illorũ est, qui delicias abiciunt, in virtutis exercitatione versantur. Erat superciliosus contra cõsuetudinem, & oculis hilaritatis præ se ferentibus, nõ toruum aliquid, sed graue quiddã in se habentibus, & reuerenter admodũ deorsum spectantibus. Oris honestas, & labra decora mellis suauitate distillantis in eodẽ illo inerant. Nõ enim aliquid vnquã pronunciauit, quod foret superuacaneũ. Eius incessus compositus, & ab ostentatione alienus, totus deniq; omni ex parte Apostolus Barnabas erat tanquam recta quedam Dei columna, omnium virtutum splendor & illustris. Hic cùm in vrbe Salamina Christi prædicationem doceret, venerunt è Syria Iudæi quidã, qui male dicitur in eum concipientes, quẽq; ab illo dicebantur oppugnantem, turbam contra ipsum excitauerunt, criminantes, nihil veri ab eo dici, sed quem ipse Iesum Christum fuisse diceret, eũ fallacem quendam hominem, & Deo ipsi contrarium fuisse, legem, prophetas, & sabbati obseruantiam reprobantem. Idem & Barnabæ interficiendi opportunitatẽ obseruabant. Sanctus verò Christi Apostolus Barnabas cùm omnes fratres cõgregasset: Vos, inquit, scitis, quomodo vnã vobiscũ omni tempore versatus fuerim, vnumquenque admonens, & hortans, vt in gratia, & in Domini nostri Iesu Christi fide cõstanter permaneat, & eius præcepta obseruetis, & ab omni prauo opere mentem & manus cohibeatis. Namque oportet omnes nos fide ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis sui quæ fecerit, siue bona, siue mala: præterit enim figura mudi huius, & Dñs venturus est de cœlo iudicare viuos &

mortuos

mortuos. Nolite igitur negligentes esse, scientes quòd qua hora non putatis, Dominus noster veniet. Erumnas & labores libenter perferatis, corda vestra spe confirmantes, quòd adueniat Domini prope sit. Recordemini quæ vobis sæpè dixi, præsentis vitæ res, siue prosperæ, siue aduersæ illæ sint, breues & caducæ esse, omniãque hæc celeriter præterire: futuri verò illius sæculi bona semper in eodem statu permanere æterna, & finem nullum habebit. Neq; enim regnum cœlorum aliquando præterire poterit: neq; iudicium illud finem habebit, sed semper erit, his qui peccando vitam transegerunt, immortalem penam adferens, & finem nullum habituram. Date igitur operam, vt sine culpa & labe in die illo extremo inueniamini, ne in gehennam sempiternam decidatis. Memoria repetite, quot signa & prodigia per me seruum suum Deus ipse apud vos effecerit, & pro me Deum orate. Ego enim iam iam immolandum sum, & tempus illud prope est, quo ab hoc corpore dissolendus sum, sicut Dominus noster Iesus Christus mihi significauit. Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruavi: nunc reposita mihi est corona iustitiæ: non solum autem mihi, sed & omnibus, qui propter Christi confessionem certamen sustinuerunt.

Hæc cùm dixisset, vnã cum omnibus Deum orauit, multũque stetit hominum fuit, eò quòd Apostolus ille dixerat, tempus prope esse, quo à corpore dissolendus foret. Barnabas verò cum 5 panem, & calicem sumpsisset, & diuini ministerij ordinem totum compleuisset, vnã cum fratribus particeps factus est Eucharistiæ mysteriorum. Quo factò, Marcum secum habens secessit, & ipsi seorsum dixit: Hodie infidelium Iudæorum manibus me consummari oportet: tu verò extra ciuitatem Occidentem versus egredere, & corpus meum inuenies: quod cùm sepelieris, exi è Cypro, & ad Paulum proficiscere, & esto cum illo, quoad Dominus res tuas disposuerit: futurum enim est, vt nomen meum per totum orbem terrarum diuulgatur. Post hæc ingressus est Barnabas in Synagoga, & Iudæos ipsos docebat, illis persuadere studens Dominum Iesum esse Christum viuientis Dei filium. Illi verò Iudæi, qui à Syria illuc venerant, furore perciti è Synagoga surrexerunt, & manibus in eum coniectis, in obscuram quandam Synagoga illius cellam vsque ad multam noctem custodierunt. Cumque illum eduxissent, & multis cruciatibus affecissent, postremò nefarii homines eundem lapidauerunt: & accenso rogo quodam magno beatum Barnabæ corpus in eum coniecerunt, vt nullæ ipsius reliquie superessent. Diuina verò prouidentia factum est, vt Apostoli corpus integrum permaneret, neque ab igne ipso læderetur. Marcus igitur, vt Barnabas præceperat, extra vrhem egressus Occidentem versus cum quibusdam fratribus, reliquias sancti Barnabæ clam abstulit, & in spelunca quadam stadijs ferè quinque ab vrbe distante sepeliuit. Mox in vrhem reueri, planctu & lachrymis eum profecuti sunt.

Illo autem tempore contra Salaminae vrbes Ecclesiã persecutio magna commota est, omnesq; alij aliò dispersi sunt. Itaq; sancti Apostoli Barnabæ sepulchrũ deinde ignotũ erat. Proinde Marcus cùm è Cypro nauigasset, ad Paulum venit, qui erat Ephesi, eumque de Barnabæ martyrio certiorẽ fecit. Id cùm ille audiisset, lachrymauit, & Marcũ secum tenuit. Postea verò cùm Petrus Apostolus diuina reuelatione iussus esset Romam proficisci, secũ duxit & Marcũ, quẽ quodammodo sibi filiu genuerat. Illi cùm essent in vrbe Roma, Euangeliũ Marcus cõscripsit, quod Petrus Apostolus legit, & diuino Spiritu scriptũ cognouit, atq; approbavit. Itaq; Marcum ipsum per manuũ impositione ordinauit, & vt maximè idoneũ in vrhem Ægypti Alexandria, Lybiam, & Pentapolim misit. Quò cùm Marcus venisset, Domini Iesu Christi Euangelium illis regionibus prædicauit, ita vt multi ad Christi fidẽ conuersi fuerint. Cùm verò nouẽ annos Dei fidẽ Marcus in ea regione docuisset, martyrio in vrbe Alexandria functus est. Multo autem tempore postea, cùm Christiana fides latius fusa esset, & Imperatores Christiani Romanorũ imperio potirerentur, miracula quẽdã magna Deus ipse in eo loco edebat, vbi reliquie sancti Apostoli, & generosi martyris Barnabæ repositæ fuerant. Nam cùm multi homines impuros spiritus habentes per locum illum transiret, spiritus ipsi voce magna clamantes egrediebantur. Multi enim paralitici & claudi, variũq; morbis & cruciatibus vexati ad eũ locũ profecti pernoctabant, qui omnes curabantur: ob idq; Salamina ciuitas gaudio magno perfundeatur. Quòd verò diuina quẽdã potentia in eo loco miracula efficeret, id quidem omnes cognoscebant: quæ nã ramen, esset causa gratiæ illius tam copiosæ, id nequaquã intelligere poterant. Regionẽ autem illam sanitatis locum indigenæ appellabant. Cùm verò beatus Marrianus obiisset, sanctę memoriæ Leo Imperio successit. Huic erat gener Zenon Isaurus genere, qui post Leonem & ipse Imperator fuit. Tempore autem illo in religioso Acemetensium monasterio extitit monachus quidam, qui vt Iudas inter Apostolos, diaboli mores imitabatur. Illi nomen erat Petrus, qui fullonis artem exercebat, sanctam verò Synodum in vrbe Chalcedone celebratam auersabatur, & dogmatis Erythiani erat propugnator, Eiusmodi hominem, vt corruptorẽ, & pestilentem, atque Apostolorũ

NN ij

dogmarum

*5 Vide Apostolũ Barnabã missam celebrasse, vt scias nostri tẽporis hereticos perperam asserere, esse illam nouitũ inuentũ.*

dogmatum hostem acerrimum, eius loci homines è monasterio expulerunt. Qui cum illinc expulsi fuissent, Constantinopolim profectus est, & assentatorum vitam imitatus, modò hæc, modò illam domum obibat, ventri & gulæ feruens: cumque execrabilis suæ hæresis participes homines quosdam honore præditos inuenisset, illis adherere cepit, per quos etiam in eius noticiam venit, qui erat gener Imperatoris, patricius, & excubitorum comes: sic enim appellabatur, qui excubijs præsidebat. Itaque Petrus ille cum religionis specie quadam se induisset, erat quidem assiduè cum Zenone Imperatoris genero, non audebat tamen propriam impietatem aperire. Eundem autem Zenonem ad orientis partes proficiscentem secutus est: fullo ille usque ad urbem Antiochiam: ubi cum multos Apollinaris sectatores inuenisset, vnà cum illis contra Patriarcham temeritatem exercuit, aduersus eum seditionisissimum quemque hominem concitans, & Chalcedonensem synodum conuicians, ac Patriarcham ipsum Nestorianum appellans. Cum igitur Antiochena ciuitas multa seditione & tumultu perturbaretur, Petrus ille Comitem Zenonem dolo aggressus: nisi, inquit, huius ciuitatis Episcopus permittetur, fieri non potest, vt populus quietè viuat. Quinetiam multam auri vim ei proposuit, si ab eo impetraret quod petebat: patefecit enim illi consilium suum quod antea occultauerat. Tunc infames quosdam & improbos homines, qui eadem, quæ ipse, sentiebant, persuasionibus suis secum duxit, & grauisima quedam scelera contra Patriarcham falsò conficta ad Imperatorem detulit. Sed eius malitia nihil profecit, cum Imperator Apostolicorum dogmatum esset propugnator. Postea verò quàm Leo ipse terrestrè Imperium dereliquit, & ad immortale illud regnum translatus est, Imperio successit Zeno. Antiocheni verò, quos supra diximus, Imperatori supplicationem obtulerunt, petentes fullonem illum Petrum sibi Episcopum creati. Id quod factum est, auro ipso omnibus, qui erant in aula regia, persudante, vt Petri fullonis patrocinium susciperent. Statim igitur vt Petrus ille ordinatus est Episcopus, sanctam Calcedonensem synodum anathemate fuit detestatus. Quòque Apollinaris sectatoribus placere studebat, qui Theopaschiani appellabantur, eò quòd Deum ipsum passum fuisse dicebant, nouitatem quandam pessimam excogitauit, vt hymno illi qui Trisagion appellatur, hoc etiam in fine adderet: Qui crucifixus est propter nos. Hæc cum sancti Episcopi, & patres nostri audiuisent, ad prauam illius opinionem refrenandam alacri & prompto animo aggressi sunt: & primum quidem literis eum ab impietatis voragine reuocare conati sunt. Sed cum eundem repugnantem maiore audacia & temeritate contra fidem orthodoxam efferri vidissent, omnes qui sunt in orbe terrarum Episcopi, sententia pronunciata, sub anathemate illum expulerunt. In hac orationis parte liberet eos qui ex nostris hominibus nõ vitio, sed quadam mentis leuitate, nouitatem hanc temerè amplexati sunt, his verbis cõpulerem: Quenam causa vos, fratres, adduxit, vt rectè sentientes patrum nostrorum doctrinam relinqueretis, & nouitatem ab hæreticis nuper excogitamam sequeremini? Animaduertendum vobis erat, quemadmodum sancti Patres nostri nõ fictas fabulas secuti, nobis hunc hymnum canendum tradiderunt, sed diuina quadã reuelatione docti, quæ non vni, aut alteri, sed in aliquo terræ angulo, sed meridie ipso in luce clarissima vniuerso Constantinopolitanæ vrbis populo Christi amatissimo facta est, quo tempore beatissimus pater Episcopus, & magister cum primis probatus Proclus Constantinopolitanæ sedi præsidebat. Quicquid autem diuina gratia suggerente diuinitus vobis reuelatum est, illud nulla ex parte mancum, sed omnino perfectum est, & ad salutem idoneum, non indigens humanarum argumentationum inuentis, neque additamento, vel subtractione aliqua, vt diuinæ literæ docent, cum dicunt: Verbum, quod ego præcipio tibi hodie, vide vt illud valde obserues, neque quicquam addas, neque ab eo aliquid imminuas, cum re vera diuinis eloquijs aliquid addere, vel detrahere periculosum sit, & pernicie iis qui hæc faciunt, magnam adferat: non enim ij sumus, qui Christum corrigere possimus, sed qui Christo subici, & obedire debeamus. Hæc & multa alia licet de hac re dicere nostris hominibus ita sentientibus: quos doceri cupimus, extremæ inficitæ esse, hæretici hominis nouitatem admittere. Desinant igitur cum hæretico homine deinceps sentire. Itaque cum Petrus ille ab omnibus Episcopis sub 7 anathemate (vt diximus) damnatus esset, & Zeno propter inuasionem Basilici ab Imperio aufugisset, ipse quoque fugiens ad ignota quedã loca se contulit. Postea verò quàm Zeno ad Imperium reuersus est, Petrum fullonem requisit, & Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum restituit, cum nondum anathemate liberatus esset: beatum verò Calcedionem Patriarcham in Oaxim exulè relegauit, fullone illo Antiochenæ sedis Episcopatum vi capiente. Qui vt impius, & nullam spem reliquam habens, tyrannidem ipsam impunè, vel sceleratè potius exercebat, interficiens, proscribens, & omnes eos fugans, qui nolebant cum eius impietate communicare. Sed hæc quidè missa faciã, cum multa sint, & propriam historiam requirant. Conferat autem se oratio nostra ad id quod magis vget, vt sancti Apostoli Barnabæ gratiam omnibus notam faciamus, & quantã suã cura

6 Semper hæretici nouitates excogitant, quibus simplices saluunt.

7 Ecce quò etiam antiquitus hæretici excommunicati gabantur.

& benignitate prosequatur, declaremus. Cum nondum contentus esset Petrus fullo innume rabilibus illis malis, quibus Orientis partes affecit, in prouincias etiam illas, quæ nihil ad eum pertinebant, manus iniicit. Cum enim Imperatoris, & eorum qui erant apud Imperatorem gratiosi, lenitatem auro sibi cõparasset, ipsius etiam Dei legem deinceps contempsit, & Cyprios homines Dei & fidei amatores, ac recta sentientes omnibus modis vexare cogitauit, quoniam eius Insulæ habitatores pietatem à patribus suis traditã seruantes, reculabant cù eius impietate communicare. Itaque Cypri sedè sanctissimã, & à principio inde usque ab Apostolorum tempore liberã, ipse arripere, & sibi subicere aggressus est: idque ad Imperatorem retulit, fallum deferens ac dicens: Quoniã verbũ Dei ab vrbe Antiochia ad Cypri Insulã manauit, ob id Cypri Ecclesiã sub Antiochenæ sedis Patriarcha esse oportet, quandoquidè Apostolica, & Patriarchica sedes est. Hæc ille rectæ fidei, & sententiæ defensor contendebat, cum tamen non ignoraret ea quæ in vrbe Epheso sancta illa Synodus, Cyrillo præsidebat, cum tamen non ignoraret ea quæ in vrbe Epheso sancta illa Synodus, Cyrillo præsidebat, definerat, à se violari atque corrumpi. Sed pietatis præco, & sanctissimus Apostolus Barnabas patriæ suæ oportuno tempore subueniens, illius Petri stultitiã, vel malitiam potius redarguit. Cum enim Episcopus Salaminæ iussus fuisset ad regiam urbem se conferre, & aduersus Antiochenos coram Patriarcha causam dicere, præ timore torpetebat. Fullonis illius insidias suspectas habens. Erat tunc Salaminæ vrbis Episcopus Anthemius, vir cum primis admirabilis, quod ad rectam fidem, & vitæ innocentiam pertineret, sed ad disputationem cù aduersariis sustinendam parum valebat. Cum igitur accipiti cogitatione fluctuaret, neque certum haberet quid ageret, num videlicet Constantinopolim proficisci deberet, nec ne: nocte in somnis adstitit illi quidã diuinam quandam specie præ se ferens, & luminis splendore multo effulgens, lucidãque veste indutus, ac sacro habitu decorus, qui & hæc dixit: Cur ita tristis es nunc Episcope? Quomodo tantus iste torpor te corripuit? Cur vultus tuus ita concidit? Nihil mali ab aduersariis tuis patieris. Hæc cum dixisset, ab Anthemio discessit: qui experrectus, & timore perterritus Episcopus in faciem se & prostravit, & multis lachrymis Deum ita precatus est: Domine Iesu Christe, fili Dei viui, adiuua Ecclesiam hanc. Scio autem, quòd illam adiuuas. Si visio hæc à te profecta est, fac, quæso, vt eadem iterum, ac terciò mihi ostendatur, vt te mecum esse certò scire possim.

8 Orat Deũ Episcopus in faciem prostratus.

Interea Episcopus ille diuinis precibus attentius vacabat, ab omnium hominum congressione remotus. Nocte autem quæ deinceps consecuta est, cum adstitisset idem ille, vir eadem forma, & habitu, quo antea visus fuerat: iam, inquit, tibi dixi, nihil mali te passurũ ex iis quæ tibi aduersarij minantur. Nihil igitur suspicans prompto animo ad urbem Constantinopolim venias. Hæc cum dixisset, discessit, Episcopus verò rursus Domino gratias egit, neque quicquam alicui dixit, sed expectabat tamen reuelationem terciã. Nocte igitur consequente, idem vir apparuit, qui grauius eum increpans: Quousque, inquit, non vis credere verbis meis, quæ diebus his cõplenda sunt? Proficiscere in urbem regiam prompto & alacri animo: illinc enim cum gloria reuerteris, neque quicquam mali ab aduersariis passus fueris, cum Deum ipsum propter me seruum suũ tui propugnatorẽ habeas. Tunc Episcopus: Quæso, inquit, Domine mi, dic. Quis es tu, qui hæc mecum loqueris? Tum ille ait: Ego sum Barnabas discipulus Domini nostri Iesu Christi, segregatus à Spiritu sancto, vt vnã cum Paulo Apostolo electionis vase munus Apostolicum inter Gentes exercerẽ. Huius rei signũ hoc habeas. Egredere extra urbem Occidentem versus, ita diis quinque, in eam regionem, quæ Sanitatis locus appellatur: (Per me enim Deus ipse in loco illo miracula efficit) & sub arbore Siliqua effodias: speluncã enim, atque arcã inuenies, quoniã illi totũ corpus meum conditũ est, & Euangelium manu propria scriptũ, quòd à sancto Apostolo & Euangelista Mattheo excepi. Quoniam verò aduersarij tui sursum & deorsum micentes omnia, & iura quedã obicietes, tecum disceptant, Antiochię sedem Apostolicã esse contendentes, & tu contra ius tuũ illis opponas: Et mea, inquit, sedes Apostolica est: nã & Apostolũ habeo in patria mea. His dictis, Barnabas discessit. Episcopus verò experrectus Deum adorauit, totoque clero, & populo Christi amatissimo congregato, exiit in eum locum, quem per reuelationem didicerat, multo apparatu, & 10 cruce ipsa prælata. Cumque preces ad Deum misisset, iussit locum effodi, quem postquam paulum fodissent, inuenerunt speluncã lapidibus obstructã. Illis autẽ sublatis apparuit arca illa: qua detecta, inuenerunt 11 venerandas sancti & venerabilis Apostoli Barnabæ reliquias, suauem gratiæ spiritualis odorem spirantes: inuenerunt etiam euangelium supra Barnabæ pectus positum. Illam verò arcam plumbeo sigillo munierunt. Cumque Deum precati essent, & adosificum, discesserunt, viris religiosis in loco illo ab ipso Episcopo constitutis, qui vespertinis & matutinis hymnis Deum collaudarent. Ille igitur insigniores Episcopos secum habens veniit in urbem Regiã Constantinopolim, & ad Patriarchæ domum deductus est. De cuius aduentu cum Imperator audiuisset, Patriarchæ ipsi madauit, vt cum Synodo, quæ illuc cõuen-

9 Nota Deum per sanctos aliquo in loco miracula esse fieri.

10 Vides Clericos, quotiescumque cum apparatu, & processione incedunt signũ viuificæ crucis præferre.

11 Ecce venerandũ, & sancti Apostoli Barnabæ reliquias.



rat, omnium partium controuersiam audiret, & quod illi uideretur decerneret. Coacto igitur concilio, cum causa illa tractaretur, aduersarij adferebant sua iura, vt sibi uidebantur, quod Antiochena sedes, Apostolica & Patriarchica sedes esset: ob idq; contendebant, & alias provincias sibi subiectas eis debere. Hæc cum assenserent iis qui præsentibus erant, rationi contententia dicere uidebantur. Beatus uero Anthemius paulum moratus, contra obiciens: Et mea, inquit, sedes Apostolica fuit inde usque à principio, & libertate honorata, qui & Apostolum habeo in patria mea integro corpore constantem, beatissimum, inquam, illum Barnabam, sanctarum laudum præconiis celeberrimum. Hoc cum Anthemius opposuisset, nihil loci aduersariis relictum est, cum Episcopi qui præsentibus erant, silentio Anthemij orationem confirmassent. Aduersarij uero ipsi rubore perfusi, muti remanserunt, responso illo tam iusto percussi. Hæc cum Imperator audiuisset, Episcopum Cypri ad se accersiri iussit, & de reuelatione sancti Apollonii Barnabæ diligenter ab eo quaesuit. Ille nihil ex his quæ uera cognouerat, occultauit, sed ordinem rem omnem Imperatori narrauit. Ille hæc audiens ualde gauisus est, diuinæ gratiæ diuicias admirans, quod Imperij sui temporibus tantum miraculum à Deo factum cognosceret. Tunc Antiochenæ urbis Episcopum illum expulit, & iussit, ut in posterum Cypri Episcopo, quod ad eam causam pertinebat, nihil omnino molestus esset. Beatus uero Anthemium Episcopum interrogauit: Quoniam sancti Pontificatus tui temporibus Domino nostro Iesu Christo placuit, sanctum suum Apostolum Barnabam reuelare, iube quæso celeriter Euangelium illud quod inuentum est, nobis adferri. Id si feceris, mihi filio tuo gratissimum erit: habebis enim & me ipsam posthac tibi, pater, in omnibus obtemperantem. Assensus est eius petitioni Episcopus, & quendam ex iis quos secum habebat, unam cum fidelissimo Imperatoris ministro ad Episcopum mitti: qui Euangelium illud in urbe Constantinopolim attulerunt. Erant autem libri tabellæ thymis cõpositæ: Euangelium illud Imperator in manus sumpsit, & deosculatus est, auroq; multo exornatum in palatio suo reposuit, ubi ad hodiernum usque diē seruatur, & in magna quinta Palchæ feriæ quotannis in palatii oratorio Euangelium ex eo libro recitatur. Episcopum uero Anthemium magnis honoribus prædicatus, pecuniis multis donatum ad Insulam Cypri remisit, eiq; mandauit, ut sancto Apostolo Barnabæ templum in eo loco erigeret, ubi uenerandæ ipsius reliquie inuentæ fuerat. Multi autem ex opimatium numero pro illius templi ædificatione pecuniâ cõtulerunt. Ille igitur in Cyprium reuersus, multos artifices atque operarios collegit, & ædificationi non mediocriter operam dedit, & Apostolo Barnabæ templum ualde magnum tum ædificio, tum multo & uario ornatu insignem construxit. Ad eam uero templi partem, quæ ad Lybiam spectat, aulam quandam composuit, quatuor porticus habentem, & cellas hinc atque illinc è regione sibi oppositas in aula construxit, ut qui diuinam officia in templo illo Monachi celebrarent, in illis cellis habitare possent. Quinetiam è longinqua regione aquæ ductum deriuari fecit, & in medio atrio concham quandam pulcherrimam construxit, in quam aqua illa deflueret, ut tant qui eo in loco habitabant, quam qui peregrinè uenissent, abundè aquis illis frui possent. Multa etiam alia hospitium illic ædificauit, in quibus peregrini & hospites recreari possent: ita ut qui locum illum uidisset, paruæ alicuius, & iucundæ urbis figuram uideri sibi uisus esset. Dein arcam illam, in qua Barnabæ Apost. reliquie cõditæ erant, in dextera sacre aræ parte collocauit: qui locus multo argento, & marmoreis columnis ornatus erat. Diē 13 uero festum, quo beati Apost. & generosi martyris Barnabæ memoria celebraretur, Patres agi per singulos annos constituerunt 3. Idus Iun, ut Romani numerant: ut uero Cyprij Constantiensis, diē 11. eius mensis, qui ab illis dicitur Mesores, & decimus numeratur: ut autem Asiatici homines, uel Paphij numerant, decimo nono mensis, qui Phripatus dicitur, & nomus numeratur. Hoc igitur anni tempore in eum locum, quem supra diximus, gentes plurimæ conueniunt, & diuina officia cõcelebrant in gloria Patris, Filij, & Spiritus sancti, cui debetur gloria in secula seculorum. A M E N.

**R**eliquiarum sancti Apost. Barnabæ reuelatio ita se habuit, ut diximus. Quæ uero miracula quotidie à sanctissimo ipsius sepulchro abundè proficiuntur, ea si quis conscribere uelit, ne multis quidem uoluminibus (ut opinor) illa complecti poterunt. Nos igitur ad eorum, quæ supra diximus, memoriam redeuntes, uirum hunc pietatis causa omnibus certaminibus egregie sanctum, ob idque cœlesti corona donatum, hymnis diuinis prosequamur, & eundem beatum prædicantes laudum præconiis celebremus. Hic enim tanquam oliua quædam fructifera, in domo Dei plantatus, quotidie fructus suauem odorem spirantes Deo ipsi offert. Hic Imperatorum gloria, sacerdotum iucunditas, populorum exultatio, eorum qui angustis premuntur, consolatio, afflictorum perfugium, ac recreatio, desperatorum spes, & adiuutor, peregrinorum requies, agrotantium medicina, sanorum cultos, spiritualium gratiarum fons, Ecclesiæ murus, Orthodoxorum firmamentum, fidelium hominum propugnatio, totius orbis terrarum decus. Cæterum tot & tantæ sunt beatissime Apostole Iesu Christi

si Barnaba, laudes tuæ, ut omnium hominum mentem atque orationem superent. Nihilominus tamen nostri sermonis paupertatem exiguam illam quidem, sed promptam certè, acceptam habens pro nobis apud eum quem dilexisti Christum unigenitum Dei filium, & uerbum intercedere. Non grauius, ut ille à presenti, & laborioso hoc seculo nos eripiat, nobisq; concedat, ut remissionem peccatorum, clementiam, & misericordiam multam assequamur in illo die terribili, cum uenerit iudicare uiuos & mortuos. Tuum uero successorè, qui sanctam sedem tuam gubernat firmam, atque immobilem, cuius & tu propugnator fuisti, fidem eodem sensu tuentem, Orthodoxæ ueritatis legitimum, & uerum doctorem, Saluatoris nostri imitatorè, & Patrem nostrum qui præsens est, & sanctam tuam memoriam illustrem representat, Deum exora, ut multis annorum circulis in sanctissima tua sede conseruet ualentem, & populum ipsius in pace & tranquillitate regentem, qui & ueritatis doctrinam omni cum sanitate & iustitia dirigat. Te insuper oramus, ut qua cura patriam tuam semper persecutus es, eadem & nunc illam prosequaris, eamque tuis sanctis apud Deum precibus custodias, & à scandalis operatum iniquitatem eripias, ut in pace, modestia, ac pietate uitam in hoc seculo ducamus, & misericordiam Domini nostri Iesu Christi expectantes ad æternam illam uitam peruenire possimus, cuius nos omnes participes fieri optamus, gratia, misericordia, & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria sit, Patrique & sancto Spiritui nunc & semper & in secula seculorum. A M E N.



## VITA S. STEPHANI PROTOMARTYRIS, PER D.

Augustinum Episcopum Hipponensem scripta.



**R**ATRES Charissimi celebrauimus hesternam diem natalem, quo rex martyrum natus est in mundo, hodie celebramus natalem, quo primicærius martyrum migravit ex mundo. Oportebat enim ut primum immortalis pro mortalibus succiperet carnem, & sic mortalitas pro immortalitate contemneret mortem. Et ideo natus est Dominus, ut moreretur pro seruo, ne seruus timeret mortem pro Domino. Natus est Christus in terris, ut Stephanus nasceretur in caelis. Ingressus est Dominus mundum, ut Stephanus ingrederetur in caelum. Altus ad humilia descendit, & humilis ad alta ascendit. Filius Dei factus est hominis filius, ut filios hominum faceret filios Dei. Fecit Christus mirabilia, fecit & Stephanus. Sed Christus fecit sine Stephano: Nunquid Stephanus potuit facere sine Christo? Uidebat Stephanus de Christo, sicut sarmentum de uite. Miraris fructum de sarmento pendentem, uide sarmentum in uite manens. Eia sancte Stephane, dic aliquid Iudeis, ut incipias lapidari, & possis coronari. Iaculare uerba, & excipe saxa. Dic aliquid de incitaculis cordibus, & morieris lapidibus. Dic aliquid de eo cuius nomen uolunt audire: Erubescant & sauiant, muta efficiatur labia dolosa. Dic eis, ubi uides uiuum, quæ irriterunt, crucifixum. Dic eis ubi eum uides, & hic non uiuis, sed cum illo melius uiuis. Dic eis, quia nihil est quod fecerunt: uiuit quem occiderunt. Dic eis, quia uides ad dexteram patris stantem, & irriterunt in cruce pendentem. Et ille inquit: Ecce uideo caelos apertos, & filium hominis stantem ad dexteram Dei. At illi clamantes continuerunt aures suas. Aures clausulerunt, & ad lapides cucurrerunt, impetumq; fecerunt omnes in eum, & lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Adhesit anima mea post te, quia lapidatur caro mea pro te. Accipe spiritum meum, & redde mihi promissum tuum. Oravit Christus pro suis crucifixoribus, orauit & Stephanus pro suis lapidatoribus. Dominus Iesus Christus orauit affixus ligno, Stephanus genu flexo. Qui stando suum spiritum commendauit Domino, pro illorum delicto fixo genu orauit. Orabat Dominum pro inimicis, ut amicus, dicens: certè ergo patior, ego lapidorum in me sauiant, & in me fremunt, sed ne statuas illis hoc peccatum, quia ut hoc dica tibi, à te primo audiui: Ego seruus tuus patior: Sed multum interest inter me & te. Tu Dominus, ego seruus. Tu uerbum, ego auditor uerbi. Tu magister, ego discipulus. Tu creator, ego creatus. Tu Deus, ego homo. Multum interest inter peccatum istorum, qui lapidant me, & illorum, qui crucifixum te. Quando ergo dixisti, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: me magno peccato petiisti, & me pro minimo petere docuisti. Domine, inquit, ne statuas illis hoc peccatum: tanquam diceret: Ego patior in carne, isti non pereant in mente. Illi lapides mittebant, & sanctus Stephanus orationes fundebat. Magna pietas fratres, magna clementia: Proferus qualia in mensa Domini sui comedit, talia & ipse in suo conuiuio præparauit. Scriptum est in lege: Ad magnam mesam sedisti, scito quoniam talia te oportet præ-

Est sermo eius primus inter sermones de sanctis

Pro lapidatoribus suis fixo in terram genu orauit S. Stephanus

14. Ecce quomodo sancti apud dei filij pro nobis inuocauerunt, ut peccatorum remissionem, clementiam & misericordiam multam consequamur. 15. Inuocat et hic sanctus Apostolus contra hereticorum blasphemiam.

12. Vide hic magnificum, multoque ac uariè ornatu iustitiae sancto Apostolo constructum templum

13. Dies festus S. Barnabæ Apostoli 11. die mensis Iunij.

ter preparare. Talia ergo in oratione exhibuit, qualia in sui Domini mensa comedit. Dominus Christus dixit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: Sanctus Stephanus dixit: Ne statuas illis hoc peccatum: & hoc dicto obdormiuit in Domino. O somni pacis: Quid illo somno tranquillius? Quid illo somno quietius? Quis ibat ad amicos, qui sic diligebat inimicos? Nam ut nouerit sanctitas uestra, quantum ualuerit oratio sancti Stephani martyris, recurrite nobiscum ad illum adolescentem persecutorem nomine Saulum, sicut ex libro, dum legeretur, audiuiimus. Qui cum Stephanus lapidaretur & ab ipso omnium lapidantium uestimēta seruantur, ut tanquam in manibus omnium ipse lapidare uideretur: hic cum iret in uia, subitō circumfuit eum lumē de cœlo, & audiuit uocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et ille: Et tu quis es Domine? Et Dominus: ad eum: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris: Quid mihi & tibi? Quare te erigis contra me ad tanta mala, quæ commisit in me? Olim quidem debui perdere te, sed Stephanus meus orauit pro te. Saule, Saule, quid me persequeris? Sed quia in sanis cœra nomē meū, ego te faciam seruū meū. O Saule, lupe rapax, comedisti: expecta paululum, & digeres. Dicā planē elisus est filius perditionis, Nā si sanctus Stephanus sic non orasset, 3 Ecclesia Paulum non habere. Sed ideo erectus est Paulus, quia in terra inclinatus exauditus est Stephanus. Ergo quod fecit Saulus, patitur Paulus. Quod fecit persecutor, patitur prædicator. Quod fecit lupus, patitur agnus, quia sic est in tali homine uindicandum, ut dicar pati, quod faciebat. Seniebat, & ipse, quod aliis inferebat. Dicitur Ananiam à Domino Iesu Christo, uade ad eum, & signa cū signo meo. Multa enim patitur pro nomine meo. Abiit Ananias, Baptizauit Saulū, & fecit ex lupo agnum. Cœpimus habere nos prædicatorē, quem sanctus Stephanus habuit lapidatorem. Sic ergo exauditus est sanctus Stephanus, ut eius orationibus deleteret peccatū, quod commiserat Saulus. Commendemus ergo 4 nos orationibus eius. Multo magis enim nunc exauditur pro bene oratoribus suis à regnante Domino nostro Iesu Christo cui est honor, & gloria in secula seculorum: Amen. Post extremū festiuissimū 5 diem, quo salutaris nostri Christi nobis natiuitas illuxit, & iam hodiernus dies beati martyris Stephani corona illustratur. Martyris illius merita nulla pars oribus ignorat: passus enim est ipso principio Ecclesie, id est, in ipsa urbe Hierosolyma. Ibi enim diaconus ministravit, & in ipso iuuentutis flore decorem ætatis suæ sanguine purpurauit. Passio eius insignis est, multo magis mirabilis. Hanc modò de libro Actuum Apostolorum cum legeretur, audiuiimus non solum, sed etiam oculis spectauimus. Christus ergo caput martyrii prior passus est pro nobis, relinquens uobis exemplū, ut sequamini uestigia eius. Cuius passionis uestigia prior sequutus beatus Stephanus, confitendo Christum, lapidatus à Iudæis coronam meruit, tanquam suo sibi nomine positam. Stephanus enim Græcè, Latine corona appellatur. Iam corona non habebat, & ideo palmam martyrii suo nomine præferrebat. Qui cum lapidaretur, nō solum non expectabat de persecutoribus reportare uindictam, sed eis potius de Deo ueniam postulabat. Meminerat enim dixisse Dominum: Mihi uindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Et iterum: Ne dixeris, uiscerā me de inimicis meis, sed expecta Dominum, ut tibi auxilium sit. Expectare nos iubet Dominus Deus, ut in die futuræ retributionis cum sanctis martyribus uindicemur. Beati enim, qui expectant Dominum, quoniam ipsi hæreditate possidebunt terram: illam scilicet terram, quæ iustus est præparata. Tu autem o Christiane, queris uindictam de aduersario tuo, qui tibi forsitan iniuriam fecit, æstus, furis, anhelas, festinas uindicare, attende Christum medicum ægritudinis tuæ, attende redemptorem animæ tuæ. Propter te pendit in ligno, & nondum est uindicatus, & tu vis uindicare, & non vis tantum & talem magistrum imitari? Ideo pati uoluit, ut tibi patientiæ suæ demonstraret exemplum. Vide pendentem, & tibi languenti de suo sanguine medicamentum conficientem. Vide pendentē, & tibi de ligno tanquam de tribunali præcipientem. Audi precantem: Pater, inquit ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Sed potius hoc Christus, dicit mihi, ego non possum. Ego enim homo sum, ille Deus homo. Deus ergo ut quid homo, si non corrigitur homo? Sed hæc tibi loquor o homo. Multum est à te imitari Dominum tuum. Attende Stephanum conseruum tuum. Certè Stephanus homo erat, an Deus? Planè homo erat: hoc erat, quod tu. Sed quod fecit, non fecit nisi donante illo, quem rogas & tu. Vide tamen quid fecit. Loquebatur Iudæis, sæuiebat, & diligebat. Vtrumque debeo demonstrare, & sæuientem, & diligentem. Audi sæuientem: Duræ ceruicæ: Verba sunt sancti Stephani, quando loquebatur Iudæis, Duræ ceruicæ, & non circuncisi corde, & auribus: vos semper restitistis spiritui sancto. Quem prophetarum non occiderunt patres uestri? Audisti sæuientem, audi & diligentem. Irati illi facti, & grauius inardescentes, & mala pro bonis reddentes, ad lapides cucurrerunt, & Dei famulum lapidare cœperunt. Hic probemus sancti Stephani patientiam & dilectionē. Hic uictorē diaboli, triumphatoremq; cernamus. Audiuiimus seuientē aduersus

aduersus tacentes, uideamus, si diligit sæuientes. Sæuiebat aduersus tacentes, uideamus si diligit lapidantes. Ecce Stephanus lapidatur, sic constitutus quasi ante oculos nostros. Ecce membrum Christi, ecce athleta Christi. Inspice illum, qui pependit in ligno. Crucifigebatur ille, ille lapidabatur. Ille dixit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Iste quid dicit? Audiamus illum si forte uel ipsum imitari ualeamus. Primò beatus Stephanus stans 7 orauit pro se, & ait: Domine Iesu accipe spiritum meum. Deinde genu flexit, & flexo genu ait: Domine ne statuas illis hoc peccatum: & hoc dicto obdormiuit. Fœlix somnus, & requies uera: Ecce quid est requiescere, pro inimicis orare. Sed paululum quæso te sancte Stephane, expone nobis hoc nescio quid quare pro te stans orasti, & pro inimicis 8 genu flexisti? Respondet fortasse, quod intelligimus. Pro me stans orauit, quia pro me, qui rectè Deo seruiui, orando & impetrando non laboraui, quia qui pro iusto orat, non laborat, ideo pro se stans orauit. Ventum est, ut oraret pro Iudæis, pro intersectoribus Christi, pro intersectoribus sanctorum, pro lapidatoribus suis: attendit tam multam & magnā esse impietatem ipsorum, quæ difficili donari posset, genu flexit, & ait: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Ergo charissimi nō potestis imitari Dominum, imitamini conseruum, imitamini sanctum Stephanum, imitamini omnes martyres sanctos. Homines erant, conserui tui erant: Sicut tu, nati erāt: sicut tu, nati, sed à Christo sunt coronati. Omni ergo Ecclesie beatus Stephanus datus est ad profectū. Adhuc laicus diaconij meruit electionem, & leuita martyrii obtinuit principatum. In plebe adhuc positus erat, sed iam uirtutibus eminebat, humilis erat, sed celsus fide. Discipulus erat ordine, sed factus est magister exemplo. Quò sequebatur deuotione fidei, præcessit uelocitate martyrii. Scriptum est enim de eo in Actibus Apostolorum, quòd ad ministerium uiduarum fit ab Apostolis deputatus. In hac etiam re quòd præpositus est fœminis, testimonium meruit à syncerissimæ castitatis. Beatus ergo erit, fratres charissimi, qui hunc sectatus, qui hunc imitatus fuerit, & pudicitiam palmam, & martyrii consequitur coronam. Lectio Actuum Apostolorum, quæ nobis hodie lecta est, dilectissimi fratres, quum plurimū habeat in ipsa specie admirationis, non minus tamen continet in mysterio dignitatis. Ecce (inquit) beatus Stephanus dicit: Video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dexteris uirtutis Dei. Considerate attentius, fratres dilectissimi, quum beatus martyr Dominum nostrum Iesum Christum ad dexteram Dei patris stare uidisset, cur se filium hominis uidere testatus est, & non potius filium Dei quū uirque plus honoris Domino delaturus uidetur, si se Dei potius, quàm hominis filium uidere dixisset. Sed certa ratio postulabat, ut hoc ita & ostēderet in cœlo, & prædicaretur in mundo. Omne enim Iudæorum scandalum in hoc erat, cur Dominus noster Iesus Christus, qui secundum carnem est filius hominis, esse etiam Dei filius diceretur. Ideo ergo pulchrè scriptura diuina filium hominis ad dexteram Dei patris stare memorauit, ut ad confundendam Iudæorum incredulitatem illi martyri ostēderetur in cœlo, qui à peris dis negabatur in mundo. Et illi testimonium cœlestis ueritas daret, cui fidem terrena impietas derogāret. Vnde licet, iuxta Psalmum qui lectus est: Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius sit: si quid tamen distare inter martyres potest, præcipuus uidetur esse, qui primus est. Nam quum sanctus Stephanus ab Apostolis diaconus ordinatus sit, Apostolos ipsos beata ac triumphali morte præcessit, ac sic qui erat inferior ordine, prior factus est passione: qui erat discipulus gradu, magister cepit esse martyrio: complens illud, quod beatus Propheta in Psalmo dixit: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Retribuere enim primus uoluit Stephanus martyri Domino, quod cum omni humano genere accepit à Domino. Mortem enim, quam Saluator dignatus est pro omnibus pati, hanc ille primus reddidit Saluatori. Post hæc subiecit scriptura sacra, & ait: Positis genibus clamauit dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Uidete dilectissimi fratres, affectum beati uiri. Videre magnam & admirabilem charitatem. In persecutione positus erat, & pro persequutoribus supplicabat, atque in illa lapidum ruina, quando alius obliuisci poterat etiam charissimos suos, ille Domino commendabat inimicos. Quid enim dicebat, cum lapidaretur? Domine ne statuas illis hoc peccatum. Plus itaque tunc illorum dolebat peccata, quàm sua uulnera: plus illorum impietatem, quàm suam mortem: Et rectè plus. In illorum quippe iniquitate erant multa, quæ plangi: in illius autem morte non erat, quod debuisset doleri. Illorum impietatem mors sequebatur æterna: huius mortem autem uita perpetua. Imitemur ergo in aliquo dilectissimi fratres tanti magistri fidem, tam præclari martyris charitatem. Diligamus nos hoc animo in Ecclesia fratres nostros, quo ille tunc dilexit inimicos suos. Sed quod peius est, aliquotiens non solum inimicos non diligimus, sed nec amicos quidem fidem integram custodimus. Sed dicit aliquis: Non possum diligere inimicum meum, quem quotidie uelut hostem patior crudelissimum. O quicumque ille es, attendis quid tibi fecerit homo, & non consideras quid tu feceris Deo. Quum enim tu multum grauiora in Deum

2 Tu qui appelles sanctos emortuos, uide quod obdormire eos scriptura dicit.

3 Vbi sunt qui orationes superfluas ex inuilit asserere audēt? An superflua ex inuilitis Stephanus oratio: que si nō fuisset, Paulum Ecclesia nō haberet.

4 Quid hic dicit hereticus? Comendemus nos (ait Augustinus) orationibus Stephani, quia multo magis nunc exauditur pro bene oratoribus suis.

5 Festiuissimus dies Natalis Domini

6 Dies S. Stephani, beati martyris, et, ana illustratur

7 Stephanus pro se orauit stans.

8 Pro aduersariis flexo genu.

Ex sermo. quinto ubi supra.

8 Castitas syncera Stephani commēdatur.

Sermo S. Maximi episcopi Taurinensis.

Deum peccata commiseris, quare nō dimittis homini parum, vt tibi Deus dignetur dimittere multum? Recole quid tibi in Euangelio veritas ipsa promiserit, & quam tibi quodammodo cautionem fecerit, vel quale tecum pactum inierit. Si enim (inquit) dimiseris hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester celestis peccata vestra. Si autem non dimiseris, nec pater vester dimittet debita vestra. Videtis fratres, quia cum Dei gratia in potestate nostra potius est, qualiter à Domino iudicemur. Si (inquit) dimiseris, dimittetur vobis. Iam saepe dixi fratres, & frequentius dicere debeo, nemo se circumueniat, nemo se seducat: qui vel vnum hominem in hoc mundo odio habet, quicquid Deo in operibus bonis obtulerit, totum perdit, quia non mentitur Paulus Apostolus, dicens: Si dederō omnes facultates meas in cibos pauperum, & si tradidero corpus meum, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quam rem etiam beatus Ioannes confirmat, dicens: Omnis qui non diligit fratrem suum, manet in morte. Et iterum: Qui fratrem suum odit, homicida est. Hoc loco fratrem omnem hominē oportet intelligi, omnes enim in Christo fratres sumus. Nemo itaque sine charitate de virginitate presumat, nemo de elemosynis, nemo de orationibus consistat: quia quamdiu inimicitia in corde tenuerit, neque istis, neque aliis quibuscumque bonis operibus placare sibi Dominum poterit. Sed si vult sibi habere propitium Deum, non dedignetur audire consilium bonum. Audiatur non me, sed ipsum Dominum suum. Si (inquit) offers munus tuū ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuū ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offers munus tuū. At nos pugnas habentes intrinsecus, & dolos in corde versantes, quasi qui bonam conscientia habeamus, presumimus accedere ad altare, non timentes quod scriptū est: Qui manducat, & bibit indignē, iudicium sibi manducat, & bibit. Sed dicit aliquis: Grandis labor est inimicos diligere, pro persecutoribus supplicare. Nec nos negamus fratres. Nō paruis quidem labor est in hoc seculo, sed grande erit praeium in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficeris amicus Dei, imō non solum amicus, sed etiam filius, sicut ipse Dominus dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui vos oderunt, vt sitis filij patris vestri, qui in caelis est. Si te aliquis homo diues in hoc seculo vellet adoptiuum filium facere, quomodo seruires, quas indignitates etiam seruorū eius, quę seruitia durissima, & aliquoties etiam turpissima sustineres, vt ad caducam, & fragilem hereditatē illius peruenires? Quod ergo alius sustinet propter substantia terrenā, tu sustine propter vitam eternam. Conuincimur enim certissima ratione, quia propter Deum possumus quidem, sed nolumus iniurias sustinere. Denique si nobis aliqua potens persona iniuriam faciat, si nobis etiam in facie maledicat, nec respondere aliquid asperum, non dicā vicem reddere audeamus. Quare? Ne ab illa persona potente adhuc maiora quam pertulimus, patiamur. Quod à nobis extorquet hominis timor, debuerat à nobis exigere Christi amor. Si ergo potens persona saeuit contra nos, taceamus, & nihil dicere ausi sumus. Si verō aut æqualis, aut forte inferior, vel leuem nobis contumeliam fecerit, quasi fera bestia sine vlla patientia, ac sine aliqua Dei contemplatione confugimus, & aut in praesenti nostrā iniuriam vindicamus, aut certē ad maiorē vicem reddendam nostrū animum preparamus. Quid est hoc, quod quando potens persona nobis iniuriam intulit, patienter accipimus: quando inferior, nimio furore succendimur? quod ibi timuimus hominem, hic Deum timere nolumus. Vnde ergo nos fratres, quantum possumus cum Dei adiutorio cor nostrum ad patientiam praeparamus, & in omnibus malis hominibus medicorum vicem agere studeamus, & nō ipsos homines, sed illorum malitiam odio habeamus. Pro bonis oremus, vt semper ad meliora conscendant: pro malis, vt citō ad emendationem vitam per penitentia lamenta confugiant. Quam rem orantibus nobis ipse praestare dignetur, qui cum patre, & spiritu sancto viuunt, & regnat Deus in secula seculorum. AMEN.

RELATIO DIVI AVGVSTINI DE  
Miraculis sancti Stephani.



**A**d aquas Tibilitanas Episcopo adherente Proiecto reliquias 10 martyris gloriosissimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magnae multitudinis concursus, & occurrit, ibi caeca mulier, vt ad Episcopum portantem pignora sacra duceretur, orauit, flores quos ferebat, dedit, recepit, oculis admouit, protinus vidit. Stupentibus cunctis qui aderant, praebat exultans, viam carpens, & viam ducentem ulterius non requirens. Memorati memoriam martyris, quae posita est in castello Syneicenti, quod Hipponensi Coloniae vicinum est, eiusdem loci Lucillus Episcopus, populo praecedente atque sequente portabat: fistula, cuius molestia iam diu laborauerat, & familiarissimi sui medici qui eam feceret, operiebatur manus, illius pia sarcinae uestigatione re-  
pentē

penitē sanata est: nam deinceps eam in suo corpore nō inuenit. Eucharis presbyter ex Hispania, Calamae habitans, vetere morbo calculi laborabat, per memoriam supradicti martyris, quam Possidius illō aduexit Episcopus, saluus est factus. Idem ipse postea morbo alio praevalescente mortuus sic iacebat, vt ei iam pollices ligaretur, opitulatione memorari martyris, cum de memoria eius reportata fuisset, & super iacentis corpus missa ipsius praesbyteri tunica, fuscitatus est. Fuit ibi vir in ordine suo primarius nomine Martialis, cui iam grauis, & multum abhorrens à religione Christiana, Habebat sanē fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cum eum aegrotantem multis, & magnis precibus & lachrymis rogarent, vt fieret Christianus, prorsus abnuuit, eosque à se turbida indignatione submouit. Vilum est genero eius, vt iret ad memoriam sancti Stephani, & illic pro eo quantum posset, oraret, vt Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Christum. Fecit hoc ingenti gemitu, & fletu, & synceriter ardente pietatis affectu. Deinde ascendens de altari aliquid florum quod occurrit, tulit, eiq; cum iā nox esset, ad caput posuit. Tunc dormitum est, & ecce ante diluculū clamauit, vt ad Episcopum curreretur, qui mecum fortē tunc erat apud Hipponam. Cum ergo eum audisset absentem, venire praesbyteros postulauit. Venierunt, & statim credere se dixit. Admirantibus atq; gaudentibus omnibus baptizatus est. Hoc quamdiu vixit in ore habebat, Christe accipe spiritum meum, cum haec verba beatissimi Stephani, quando lapidi datus est à Iudaeis vltima fuisse nesciret. Quae huic quoque vltima fuerunt: nam non multo post etiam ipse defunctus est. Sanati sunt illic per eundem martyrem etiam tres podagrici, duo ciues, peregrinus vnus, sed cuius omnimodo: peregrinus aut per reuelationem quid adhiberet, quando doleret, audiuit, & cum hoc fecisset, dolor continuō conuulsiuit, Audurus est nomē fundi, vbi Ecclesia est, & in ea memoria martyris Stephani. Puerum quendam parvulū, cum in arca luderet, exorbitantes boues, qui vehiculū trahebant, rota obtulerunt, & confestim palpitauit expirans. Hunc mater arreptum ad eandem memoriam posuit, & non solum reuixit, verum etiam illaesus apparuit. Sanctimonialis quaedam, in vicina possessione, quae Caspaliana dicitur, cum egritudine laboraret, ac desperaretur, ad eandem memoriam tunica eius allata est. Quae antequam reuocaretur, illa defuncta est. Hac tamen tunica operuerunt cadaver eius parentes, & recepto spiritu salua facta est. Apud Hipponem Baibus quidam Syrus ad memoriam eiusdem martyris orabat pro aegrotante, & periclitante filia, eoq; secum vestem eius attulerat: cum ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nunciarent, Sed cum orante illo, ac amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicū plageret. Qui cum domum rediisset iam suorum euulabibus personante, & vestem filiae, quam ferebat, super eam proiecisset, reddita est vita. Rursum ibidem apud nos frenae cuiusdam collectarij filius aegritudine extinctus est. Cumque corpus iaceret examine, atque à lugentibus, & lamentantibus exequiae pararentur, amicorum eius quidam inter aliorum consolantium verba suggestit, vt eiusdem martyris oleo corpus perungeretur. Factū est, & reuixit. Itemque apud nos vir tribunitius Eleusinius super memoriam martyris, quae in suburbano eius est, aegritudine exanimatum posuit infantulum filium suum, & post orationem, quam multis cum lachrymis ibi fudit, viuentem leuauit. Vt etiam, quae Colonia Vticae vicina est, multa praecleara per eundem martyrem facta cognouimus, cuius ibi memoria longe, priusquam apud nos, ab Episcopo Eudodio constituta est. Sed libellorum dando nō ibi coluerudo non est, vel potius non fuit, nam fortasse nunc esse iam cepit. Cum enim nuper illic essemus, Petroniam clarissimam femina, quae ibi mirabiliter ex magno atque diuturno, in quo medicorum adiutoria cuncta defecerat, languore sanata est, hortati sumus votulente supradicto loci Episcopo, vt libellum daret, qui recitaretur in populo, & obedientissimē paruit. In quo posuit etiam, quod hic reticere non possum: à quodam Iudaeo dixit sibi fuisse persuasum, vt anulum capillatio vinculo infereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur, qui annulus haberet sub gemma lapidem in renibus inuentum bouis. Hoc alligata quasi remedio, ad sancti martyris limina veniebat. Sed profecta à Carthagine, cum in confinio fluminis Bagradae in sua possessione mansisset, surgens vt iter perageret, ante pedes suos illum iacentem anulum vidit, & capillatiā zonā, qua fuerat alligatus, mirata tentauit. Quam cum omnino suis nodis firmis, sicut fuerat, cōperisset astrictam, crepuisse, atque exiuisse anulum suspicata est. Qui etiam ipse, cum integerrimus fuisset inuentus, futurę salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse praesumpsit, atque illud vinculum soluens, simul cum eodem annulo proiecit in flumen. Non credent hoc, qui etiam Dominum Iesum per integra virginalia matris enixū, & ad discipulos ostiis clausis ingressum fuisse nō credūt. Sed hoc certē quaerāt, & si verū inuenerint, credant: clarissima femina est, nobiliter nata, nobiliter nupta. Carthagine habitat: ampla ciuitas, ampla persona, rem quaerentes latere non sinit. Vnū est apud nos factū non maius, q̄ illa, quae dixi: sed tā clarum atq; illustre miraculū, vt nul-

*pulchra non inuēnda, peccare qui omisso Christo ad eos confugiunt, nō inuocandos, quos nō inuēnda inferuntur Domitio nostro, & orationes ad eos factas esse superstitiosas & idololatrias, cum mille alijs huiusmodi inanis. Legite miseri quae hic sequuntur ex Augustino desumpta, & videbitis quoniam omnia vestra supra dicta mera sunt inuendata, impostura & falsitates, cū miraculis evidentibus Deus mundo ostendere voluerit sanctae Ecclesiae dogma vestris signis contrarium verum esse, & a curis fidelibus amā plendum.*

Ex lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 20. Huc adeste quotquot sanctorum aduersarios agit. Qui dicitis sanctorum esse mortuos, et non posse operam ferre, eorum reliquias non venerasdas, ad eorum memoriam non peregrinandum, &c.

vt nullum arbitrer esse Hipponensium, qui hoc non vel viderit, vel didicerit, nullum qui obliuisci vlla ratione poterit. Decem quidem fratres fuerunt, quorum septem sunt mares, tres foeminae de Caesarea Cappadociae suorum ciuium non ignobiles, maledicto matris recentis patris eorum obitu desituta, quae iniuriam sibi ab eis factam acerbissime tulit, tali poena sunt diuinitus coerciti, vt horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum. In qua foedissima specie oculos suorum ciuium non ferentes, quaquauersum cuiq; ire visum est, toto penè vagabantur orbe Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater & soror, Paulus & Palladia, multis aliis locis miseria diffamante iam cogniti. Venerunt autem ante Pascha ferme dies quindecim, Ecclesiam quotidie, & in ea memoria gloriosissimi Stephani frequentabant, orantes vt iam sibi placaretur Deus, & salutem pristinam redderet. Venit Pascha, atq; ipso die dominico mane, cum iam frequens populus praesens esset, & loci sancti cancellos, vbi martyrium erat, idem iuuenis orans teneret, repente prostratus est, & dormienti simillimus iacuit, non tamen tremens, sicut etiam per somnum solebat. Stupentibus qui aderant, atq; aliis paucis, aliis dolentibus, cum eum quidam vellent erigere, nonnulli prohibuerunt, & potius exitum expectandum esse dixerunt. Et ecce surrexit, & non tremebat, quonia sanatus erat, & stabat incolumis intuens, Quis ergo se tenuit à laudibus Dei? Clamantium gratulantiumq; vocibus Ecclesia vsquequaque complera est. Inde ad me curritur, vbi sedebam iam processurus, irruit alter quisq; post alterum, omnis posterior quasi nouum, quod alius prior dixerat nunciante: meq; gaudente, & apud me Deo gratias agente, ingreditur etiam ipse cum pluribus, inclinatur ad genua mea, erigitur ad osculum meum. Procedimus ad populum, plena erat Ecclesia, perlonabatur vocibus gaudiorum, Deo gratias, Deo laudes, nemine tacente, hinc & inde clamantium. Salutaui populū, & rursus eadem feruentiori voce clamabant. Facto tandem silentio, scripturarum diuinarū sunt lecta solennia. Vbi autem ventum est ad mei sermonis locum, dixi pauca pro tempore, & pro illius iucunditate laetitiae. Nobiscum homo pranderet, & diligenter nobis omnem suam fraternalēq; ac maternam calamitatis indicauit historiam. Sequenti itaque die post sermonē redditu narrationis eius libellum in crastinū populo recitandum promisi. Quod cum ex dominico paschae die tertio fieret, in gradibus exedrae, in qua de superiore loquebar loco, feci stare ambos fratres. Cum eorū legeretur libellus, intuebatur populus vniuersus, sexus vtriusq; vnū stantē sine deformi motu, alterā in membris omnibus contremem, & qui ipsum non viderant, quid in eo diuine misericordiae factū esset, in eius forore cernebant. Videbant enim quid in illo gratulandum, quid pro illa esset orandum. Inter haec recitato eorum libello, de conspectu populi eos abire precepi, & de tota ipsa causa aliquantū diligentius coepam disputare: cum ecce me disputante, voces aliae de memoria martyris nouae gratulationis audiuntur. Conuersi sunt eō, qui me audiebant, coeperuntq; concurrere. Illa enim vbi de gradibus descendit, in quibus steterat, ad sanctū martyris orare perrexerat. Quae mox vt cancellos attigit, collapsa similliter velut in somnum sana surrexit. Dum ergo requireremus quid factū fuerit, vnde ille strepitus laetus exiterit, ingressi sunt cum illa in Basilicam vbi eramus, adducentes eam sanā de martyris loco. Tum verò tantus ab vtroq; sexus admirationis clamor exortus est, vt vox continuata cū lachrymis non videretur posse finire. Perducta est ad eum locū, vbi paulō antē steterat tremens, exultabant eam similem fratri, cui doluerant, remansisse dissimilem, & nondū suas preces suas pro illa iam tamen prauiam voluntatē tam cito exauditam esse cernebant. Exultabant in Dei laudē voces sine verbis tanto sonitu, quantum nostrae aures ferre vix possent. Quid erat in cordibus exultandum, nisi fides Christi pro quo Stephani sanguis effusus est? Cui nisi huic fidei attestātur ista miracula, in qua praedicatur Christus resurrexisse in carne, & in caelum ascendisse cum carne? Quia & ipsi martyres huius fidei martyres, id est, huius fidei testes fuerunt.

#### VITA SANCTI STEPHANI PROTOMAR-

tycis, per D. Gregorium Nyssē Pontificem scripta, Petro Francisco Zino Veronense interprete.

**Q**uam praecleara bonorū series, quam dulcis laetitiae successio, Ecce enim celebritatem ex celebritate, & gratiam pro gratia suscipimus. Heri nos excepit conuiuio rerum omnium Dominus: hodie excepit Domini imitator. Quomodo autem hic, & quomodo ille? Ille pro nobis hominem induens, hic pro illo hominem exuens. Ille propter nos vitae speluncam ingrediens: hic è spelunca propter illum egrediens. Ille dum se pro nobis cruciatibus affici, hic autem pro illo lapidibus obrui finit. Ille mortem è medio tollens, hic super iacentem mortem incedens. Ad hoc spectaculum, fratres, nos item animis concurramus, quod pugil egregius in stadio confessionis exutus aduersus improbum humanae vitae aduersarium certat. Stephanus enim verè, quemadmodum Paulus ait, Spectaculum factus est mundo, & Angelis, & hominibus. Primus martyrij corona redimitus est.

Primus

Primus in martyrum choro iter arripuit. Primus aduersus peccatum vsque ad sanguinem restitit.

Tunc autem omnem supra caelestes incolentium sedes exercitum, & incredibilem omnium Angelorum tam ministrantium, quam assistentium numerū, & quicquid honesti praecleariq; per supremam illam quietissimam regionem in principatibus, & virtutibus, & Thronis, & potestatibus, & Dominationibus audimus, vniuersam deniq; caelitem multitudinem spectante: pugilem hunc manus cum aduersario conferentem existimo: vita autem humana veluti stadium pugnantibus exposita est. Congressi sunt igitur, improbus quidem humanae vitae hostis, ex quo primi parentes ceciderunt, ad ea vsque tempora superandis hominibus exercitatus, magnus autem fidei propugnator impetus illius contēns, & pro nihilo ducēs. Arma verò fuerunt, mortis quidem inuentori mortem intentantes minae: vitae autem discipulo confessio fidei. Ecquis non esset nouum hoc certaminis genus admiratus? cum vita & morte veritas diiudicaretur, mors autem foret veritatis indicium? Vitae enim ad eam vsque diem absconditae & incognitae praedicator, ipse ipsa praeconium hominibus denunciavit.

Quid enim aliud tam promptè mortem oppetens significabat, nisi vitam hanc, quae relinquitur, cum vita pretiosiore commutari? Sed opere pretium erit, vt certamen ipsum oratione tanquam in tabula diligenter depicta proponamus, vt recta ratione & via ex ipsa gestorum serie rerum admirabiliū ordo nobis appareat. Nuper igitur vehemens spiritus desuper veniens, omni aërea & impositrice daemonum potestate disiecta ac dissipata, Apostolorū domum impleuerat, & instar ignis in linguas pro numero eorum qui gratiam accipiebant, dispersit in singulis ipsorū inhaerens. Iamq; propter incredibilem vocis & linguae miraculū eos, & qui ex omni natione Hierosolymis debebant, stupor inuaserat, & conturbatio. Nam licet variis diuersisq; linguarū generibus distinguerentur, singuli tamen eadem planè lingua, vno atq; eodem tempore discipulos loquentes audiebant, quia ea loquendi facultas nullo esset praecedente studio aut diligentia comparata. Oportebat enim, vt qui in terrena turri exaedificanda similitudinem vocis amiserant, eam in caelesti Ecclesiae constructione recuperarent. Hinc igitur gratiae Spiritus Sancti dispensatio duxit initium, vt quod in omnes homines beneficium conferebatur, hac ratione ad omnium cognitionem perueniret, ne si religionis promulgatio vnicæ tantum linguae terminis concluderetur, hominibus eam linguam ignorantibus nihil prodesset. Quare cum Pharisei nec propriis auribus iam fidem haberent, & eos qui rei tam admirandae stupore tenebantur, irriderent, quod musto eiusmodi furorem Apostolis inieciū dicerent: Spiritus autem vno orationis iactu tria animarum milia Christo piscatus esset, asiduusq; deinceps eorum qui seruabantur accessione cresceret Ecclesiae multitudo, cum & ille qui iam inde ab ipso ortu claudus erat, speciosam templi portam ipsius aperiret. Tanquam enim ei praesideret, suae curationis spectaculo homines animo claudicantes ad fidem ducebant. Quamobrem cum ad fidei praedicationem confluerent, & Ecclesia plurium opera qui gratiae ministrarent, indigeret, Spiritus sanctus ad adiuuandos Apostolos Stephanum multa sapientia gratiaq; praeditum aduocauit. Nullus autem eum propter hoc ministrandi nomen Apostolica dignitate inferiorem existimet. Siquidem & Paulus mysterium Christi se ministrum nouit. Et omnium Dominus dum per carnem salutem humanam disponderet, ministri nomē non erubuit, dicens, se in medio nostrum esse tanquam qui ministrat, qui diuisiones ministratorem facit, vt inquit Apostolus. Nam sicut ignis idoneam naustus materiam, sublimē flammam tollit, & splendidiorem lucem efficit, ita spiritus sanctus ex magno Stephani animo clariore gratiae radios emittebat. Quapropter omnes qui alicuius erant cognitionis & discipulū participes, in eum spectabant, vt cum illis qui multitudine superiores videbantur, conuentione facta, & tanquam in phalanges instructi & densi, vim & impetum Stephani sustinere conabantur. Ille verò & cum pluribus, & cum paucioribus eodem tempore congregiēs, à nullis poterat expugnari. In hoc autem certamine quamuis specie ipsa Alexandrini, & Libertini, & Cyrenaei, & ex omni parte homines inter se coniuncti aduersus fidei propugnatores viderentur irruere, occultè tamen ipse pater mendacij veritatem quae in Stephano loquebatur, per homines oppugnabat. Sed omnibus fraudis defensoribus à viro strenuo profugatis, de mendacio victoriam & triumphum veritas reportabit. Hostis igitur veritatis criminabatur veritatis ministrum, quod veritatem non quae esset, iudicaret, sed quae non esset, assereret. Quid istas insidias aduersus praekonem hunc struis, o Diabole dixisse ego. St quid vales, si aliquid reboris est tibi, veritatem laedito, quae in Stephano est. Sin dolis & machinis tuis illa sublimior est, cur in ipsius vas exerces odium & malevolentiam tuam? Cur eo relicto quod continetur, id quod continet, è medio tollis? Sic faunt & canes: lapides quibus petuntur, arripiunt & mordent: Eos qui iccerunt, ne attingunt quidem.

OO

Cum

Flabetur inter opera eius nunc primum in luce edita.



Cùm igitur rebus verissimis ac necessariis mendacium coargueretur, & omnibus veritatis lucem intuentibus, nullum amplius fraudis propugnatorem improbus inueniret, confugit ad artes suas, & malitiæ suæ vim accusatoribus, iudicibusque ditribuens, atque in vtroque ingressus, eos falsis criminibus Stephanum oppugnare, hos cum indignatione calumniâ luciscere compellit: Iudæisq; sese variis modis insinuans, omnia ipse fit contra Stephanum, accusator, iudex, carnifex & reliqua cædis instrumenta, nesciens quo ipse casu post eâ Stephani condemnatione præceps abiturus esset. Vt enim periti luctatores subeunt corpora colluctantur, grauiorè ipsi lapsum machinatur: sic magnus Stephanus humi prostratus, grauem aduersario ruinâ molitus est. Ex quo enim tempore totum orbem terrarum Apostoli peragrârunt. Id Euangelij vbique Gentium disseminandi principium fuit, Nisi enim Stephani cæde populus Iudæorum in Apostolos sæuisset, solis fortasse Hierosolymis Euangelium acclusum permâsisset. Nunc aut à Iudæis oppugnati, in alias orbis partes diuisi sunt, & mysteriorum doctrina diabolus vndique detruferunt. Sic excepit Samaria verbum Dei: Sic obiter per Philip-pum Eunuchus salutem adeptus est: Sic vas illud magnum Ecclesiæ Paulus furore & minis armatus à diabolo in ipsum armigerum tela conuertit. Nam dum ipsos ex omnibus regionibus expellere & exterminare conatur, fecit vt nullus relinqueretur locus, ad quem Christi fides non perueniret. Hinc enim Ægyptios, Syros, Parthos, Mesopotamitas, Italos, Galatas, Illyrios, Macedonas, & omnes vndique Gentes ad fidem confluere persuasit verbu Dei. Certis, quantum pugnandi scientia valeat Stephanus? & quam multis casibus prostratum afflixerit aduersarium, qui calumniæ fraude superior videbatur? Sed ad ipsum stadium reuertamur. Quibus verbis commouent populum isti calumniatores? Homo iste non cessat, inquit, loqui verba in impiè contumeliosa aduersus locum sanctum, & legem. Audiuius enim eum dicentem: Iesus Nazarenus ille destruet locum istum, & mutabit instituta quæ tradidit nobis Moyses. Hæc est oratorum diaboli criminatio. Quæ porò audientium amentia? Quid indignatur aut succensent huic reo? Quid in ea accusatione criminis deprehenderunt? Quæ enim illi data sunt crimini, prænuntiant ea quæ in posterum sunt euentura. Aiunt enim eum dixisse, locum destructum iri, & mutatum iri Moysis instituta. Quòdnam in his, seu verum dicat, seu mentiat, crimen existit? Si mentitur, quod triste denunciat, non eueniet. Sin vera loquitur, quæ adfert iniuriam oratio, quæ futuros rerum exitus prædicat? Quæ futura sunt enim, siue taceantur, siue significantur, omnino contingent. Prædicantis autem cædes quam molestiarum alleuationem adfert?

Quid? quòd Iesus Nazarenus accusatur, in Stephanum aut fertur sententia? At qui si iniuriâ faciens mouet indignatione, iniuria aut est loci & institutorum euersio & immutatio. hæc verò non per Stephanum, sed per Iesum, vt asserit accusator, efficienda sunt: eum qui accusatur, cõdemnari oportebat. O iniqua audientium sententia. Quoniam, inquit, Iesus mutabit leges, Stephanus lapidibus obruatur. Quo autem pacto legem abrogabit Iesus, qui legis adeo studiosus fuit? Qui instituta vetera tantopere confirmauit? Qui venit, inquit, non legem vt solueret, sed adimplerem? Qui legem eam qua homicidium interdicitur, sic approbauit, vt discipulis initio ne irasci quidem permisisset? Qui pariter cùm ipsa cupiditate adulterium conuulset? Qui iubens, vt ne illos quidem vlceretur, à quibus essent iniuria laesisset, inferendè iniuriæ principium abstulit? Qui præcipiens, vt quæ possiderent, oia pauperibus distribuere, auaritiæ vitium exterminauit? Cur hæc illi in eo iudicio non commemorârunt, non perpendiderunt? Illorù mihi nunc iudicum parricidarum confesum adesse velim, & de locis pro quibus indignantur di scere, vbi nam celebre templum illud, vbi incredibiles illè lapidù magnitudines, vbi aurum illud, quod reliquam materiam propemodum exequabat, vbi legitima sacrificia, hircus, vitulus, agnus, caprea, columba, turtur, hædus repudiatus. Si propterea morte Stephanù affecerunt, vt earum calamitatum nulla contingeret, ostendant, quæ se quàm multa sibi propter homicidium illud integra conseruarunt. Quòd si nihil horum est, quamobrem Stephanum condemnârunt, cur ea cædes patrata sit, dicant. Sed in ipso certaminù ordine videamus, quomodo parricidas, à quibus densa lapidum, instar niuium, multitudine obrutu vlceratur, quæ dicta reicitur in eos qui lapides in ipsum coniecerunt. Cognoscant Iudæorum filij Christianorum arma, quibus magnus Stephanus iniurias suas persecutus, legem vitæ re ipsa statuit. Nam illi quidè immani & ferina quadâ rabie virù sanctù circumuenientes ad eum vnus scapù respiciabant, vt quicquid in manus veniret, pro telo corripientes, in ipsum contorqueret. At ille tanquã sacerdos quidam ex spiritali lege puram hostiâ immolans, non alienum, sed proprium corpus adducebat, & loco libaminis sanguinem effundebat, & pro iis qui se tam nefario scelere obstringebant, Deum què aspiciēbat in cœlestibus aditis, precabatur, & pro cæde sua beneficiù rependebat, audientibus homicidis clamâs, & dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatù. Ac ille quidem scelus quod parricidæ propriis impuris manibus exarabant præ-

catione deleuit. Ipsi verò ea precatione magis etiam concitati non prius iaculari destiterunt, quàm magnus Stephanus tanquã mollibus floribus, & leui quodam rore circumfusus, dulcissimo ac beatissimo somno consopitus est. Sed nos victoria pugnam anteuertimus, & ante certaminis finem, virum aspiciamus coronatum: priuquam enim pugnandi labores videremus, ad certaminis exitum oratione proeucti sumus. Neque enim illa mea quidem sententia prætereunda erant, ex quibus maximè martyris virtus eluxit. Qualis videlicet inter-ficientium confessus fuerit, & quomodo pariter vniuersos ad patranda cædem furor incitârît. Quanta ad facinus congregatis conspiratio. Qui singulorum intuitus, quæ figura, quæ dentium affectio. Nam, vt scriptura testatur, dissecabantur cordibus, & stridebât dentibus in eum, qui tot taliumque corona circuncæptus, & contra omnes aduersarias copias parricidis opitantes sese obiciens, animi prudentiæq; magnitudine omnibus excelluit. Opposuit enim furori patientiam, minis contemptionem, mortis terrori despicientiam vitæ, beneuolentiam odio, maleuolentiæ charitatem, calumniæ veritatis declarationem. Veritatis eni defensor non vno tantum modo victor apparuit, sed omnibus malitiæ generibus, quæ exerebant Iudæi, variis ipse virtutibus occurrit. Cum omnibus congressus est, omnesque superauit. Sic in certaminum ludis victores accipio factitare, vt per totum sæpe stadiù nudi cunctis aduersariis victis præmia victoriæ ferant. Idem in martyrum stadio se Stephanus gessit, qui omnem hostis vim atque impetum excipiens, illustrem in omnibus victoriam reportauit. Falsam enim Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum sapientiam, vera sapientia deuicit: metum dicendi libertate: comminationem despicientia: beneficentia crudelitatem: veritate mendacium. Illi quidem ad cædem spectabant, iamque manus armabat lapidibus, & anhelitu, aspectu, dentium collisione sæuitiam præ se ferebant. Hic autè eos intuebatur vt fratres, vt patres demulcebat. Viri fratres, inquit, & patres, audite me: Illi calumniam adornabant: huic confessus interficientium erat veritatis Schola. Sermonè timore non intermisit, neque periculo territus despõdit animù, sed morte rebusque presentibus neglectis, & pro nihilo habitis, mentè in sublime tollens, eos tanquam puerulos temerè despicientes erudiebat, ex rebus quas ipsi certas & exploratas habebant, demonstrans, quibus in erroribus versarentur. Adducit igitur Abrahæ testimoniù, omnèque illius historiâ breuiter eis ante oculos ponit. Tum sanctos viros, qui deinceps successerunt: Deinde genitum Moysen, eductum, institutù, in monte percipientè mysteria, vexantè Ægyptum, Israël conseruantè, id quod Domini mysterium declarabat. Quare confessus etiam maximè commotus est, & morbus eius inflamatus, cùm Moysen, cuius sese studiosissimos fingebant, pro Stephano stare perspicerent. Itaque confurgentes, rei finè, & crudelitati suæ, & Stephani desiderio dignum imponunt. Ipse enim natura humana egressus, etiã antequam migrasset è corpore, puris oculis cœli fores sibi patefactas aspicit, & quæ in cœlestibus adytis continentur, diuinâq; gloriâ, & gloriæ diuine splendorem cõuertur. Ac paternè quidè gloriæ nulla figura describitur, sed splendorem ea specie quam homines viderant, ab athleta, quarens humana capiebat natura, perspicuus cernitur. Ex natura igitur hominis, in Angelicâ transmutatus, adeo vt ipsis etiam homicidis esset admirationi, quòd facies eius Angelorù dignitate insignis fulgeret, vidit ea quæ humanis oculis cerni non possunt, & gratiâ à se perspectâ declarauit. At illi occlusis auribus, quod narrabatur non acceperunt. Quæ quidem vna in re ex tam multis se rectè gesserunt. Profanorum enim aures non erant dignæ quæ diuinæ rei perspectæ narrationem audirent. Ille quidem ea quæ sibi soli concessa fuerant, explicatione in commune proponens, gratiâ præsentibus impertiuit. Ecce video, inquit, cœlos apertos, & Iesum stantem à dexteris virtutis Dei. Ipsi verò clamantes voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vna nimitur in eum. Bene historia quæ de ipsis loquitur factis, clamorem adiunxit, vt eorù propositum Sodomitarum proposito simile significaret. Si quidè & flagitium ipsorum clamor iritatis appellatus est. Clamor, inquit, Sodomorù & Gomorrhæorum venit ad me. Clamauerunt igitur & isti, vt eorum in Stephanù clamor audiretur. Sed athleta sibi parricidarum crudelitatem prodesse non ignorabat. Etenim cùm ab ipsis vndiq; lapidibus peteretur, id factù tanquã coronâ victoriæ præmium, in aduersariorum manibus contextam suscepit. Proinde benedictionibus eos remunerauit, indignum existimans rem quæ gerebatur, contrarios exitus ita partiti, vt sibi vitam, aduersariis autem exitium pareret: & ex illis bonis, quibus ipse dignus efficeretur, hostes qui eorum bonorum sibi autores essent, exciderent. Sic Christum respiciens eis à quibus oppugnabatur, prodesse didicit. Nam simulatque tolerantè legillatorem aspexit, meminit earum legum, quibus iubemur inimicos diligere, & benefacere iis qui oderunt nos, & precari pro iis qui nos prosequuntur. Verùm hic athleta non capitur humanis laudibus. Neque enim eum certaminis finè propositù habuit, vt ab hominibus gloriâ assequeretur, sed animi virtutisq; magnitudine totù mudù supergressus, posthabita & neglecta oia lau-

dandi ratione, mensuram humanæ facultatis superavit. Quamobrem omnium hominum celebratione habeat victoriæ præmia, nobisq; historia, quam de ipso conscriptam legimus, ad animorum salutem opulatur. Quemadmodum enim pugiles, qui donati rude artem delerunt, in palstra eruditi iuvenes, quo agilitatis artificio collectantium præhensiones eudant: ita nos etiam censo ad pietatem institui per magnum Stephanum oportere, ut hostium aduersus spiritum pugnantium fallacias euitemus. Nam qui rabie inflammati, spiritus gloriæ oppugnant, aiunt suæ ipsorum absurditatis Stephanum esse fautorem atque patronum: intertis enim in cælum oculis vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dexteris Dei, Quapropter ad euerrenda religionis decreta sic argumentantur. Si cum patre & filio spiritus omnino cõnumerandus est, cur in eo spectaculo Stephanus simul cum filio non conspexit & spiritum? Quomodo igitur iis qui eiusmodi rationibus supplantantur, Stephanus manum præbebit, aut certandi artificio fractos eriget & confirmabit? An eodem ex loco feret auxilium, ut infidelitas oppugnantis infringatur? Quæris ergo tu, qui spiritum insectaris, cum patris gloria filiiq; ad dexteram eius stantis conspecta sit, vbinam spiritus? Si in te spiritus esset, nõ quæ admodum qui oculis capri sunt, aurum quod ante pedes suos iacet, non cognoscentes prætereunt, de ipso spiritu sermonem propositum tu præterisses. Sed nunc salutem audi, nisi forte, ut Iudæi aures obturas. Quo pacto vidit supercælestem gloriã Sephanus? Quis ei fores cælorum patefecit? Nunquid ea virtus humanarum virinum fuit, aut cuiuspiam Angelorum inferiorem naturam ad sublimitatem illam extolentis? Minime verò: neq; enim sic habet historia, quod Stephanus multo robore præditus, aut Angelorum fultus auxilio viderit ea quæ vidit. Quid igitur dicit? Stephanus autem plenus spiritu sancto vidit gloriam Dei, & vnigenitum filij Dei. Non enim, ut ait Propheta, licet lumen intueri, nisi in lumine conspiciatur. Ideo in lumine, inquit, tuo v idebimus lumen. Non nisi in lumine lumen spectari potest. Quomodo enim solem aspiciat, qui extra radios ipsius positus sit? Cuius igitur in lumine patris, id est, in spiritu sancto ab eo procedente vnigenitum videatur lumen, idcirco prius gloria spiritus illustratus, patris & filij gloriæ cognitionem assequitur. Alioquin quomodo sententiam illam Euangelij: Deum nemo vidit vnquam, esse veram: aut Apostolum clamantem: Quem nullus hominum vidit, neque videre potest: non iis quæ in historia scripta sunt, dicemus aduersari? Etenim si natura & vi humana patris & filij gloria percipi potest, ille mentitur omnino, qui Deum negat posse comprehendere: sed neque illum mentiri, & historiam esse veram necessarium est. Manifeste igitur malicia spiritum impugnantium est deprehensa. Quædoquidem simile simili conspicuum esse scriptura testatur. Stephanus enim nõ in natura vitæque humana persistens Deum vidit, sed spiritus sancti gratia confirmatus, per eum ad intelligentiam Dei sublati sunt. Quamobrem si, ut inquit Apostolus, sine spiritu Dominum Iesum intueri non licet, nec paternam gloriam perspicere, planissimè constat, vbi spiritus est, illic & filium conspici, & patris gloriam comprehendere.

Ceterum ex iis quæ tacite prætermittuntur, alterum impietatis telum ab iis qui Christum oppugnant, contorquetur. Aiunt enim vnigenitum inferiorem esse. Etenim cum à dexteris patris dicitur stare, & ex his verbis asserunt demonstrari, eum obnoxium esse patris potestati. Quid igitur istis Paulus respondebit, aut ante Paulum Propheta Dauid? Vterque enim doctrina spiritus gloriæ vnigeniti declarat. Nam Dauid ait: Dixit Dominus Domino meo, sede à dexteris meis. Apostolus autem ad dexteram throni Dei sedere Dominum dicit. Quare si stans inferiorem arguit, selsio profus æquale esse significat, aut contradicant ipsi. In vnoquoque enim horum eadè magistra spiritus gratia. Siquidem & Stephanus plenus spiritu sancto vidit ea quæ vidit: & quæ vidit locutus est. Dauid autem in spiritu vocat ipsum Dominum, ut Euangelij testatur. Paulus verò, quæ admodum ipsemet dicit, in spiritu loquitur mysteria. Quare si magister vnus est, nulla re à se ipso discrepans, & magister hic est spiritus veritatis in omnibus qui diuinitus afflatus sunt, quomodo quispiam in eius decretis discrepantiam suspicabitur? At aliud est, inquit, sedere, aliud stare, si trita verborum significatio cõsideretur. Ego quoque ad sententiam tuam accedo. Sed nõ est fas hæc verba sic accipere, ut eandem in natura corporis experte, quam in corporibus vim habeant. Nam in homine quidem selsio figuram corporis quiescentis describit, ne genua corpus ipsum sustententia omnino desatigentur: è contrario autem, statio rectum hominem super genua consistentem, non autem sedendo quiescentem indicat. At in illa supræma natura, & selsio, & status ab eiusmodi significatione remouentur, & appositè ad rem ipsam explicandam adhibentur. Neque enim illam omni corporea figura vacantem, aut super genua stare, aut vlla corporis parte sedere opinabimur. Sed per vtramque vocem perpetuam & immutabilem in omni bono stabilitatè & quietem piè cogitabimus. Etenim qui Dei stare, & qui eundem sedere dicit, verborum varietate discordes sunt illi quidem, sed tamè ipsa cõsentiant. Cum & ille firmè progressum, & hic immobilè in omni bono in se disse Deum significet.

Quemad

Quemadmodum autem Propheta Dauid, & Apostolus Paulus vnigeniti selsionem exponentes, non effecerunt, ut patre stante sedere filium cogitarem, quamuis ipsius tantummodo filij sedentis mentionem fecerint, sic cum ex Stephano filium stantem exaudis, haud rectè solius patris selsionem esse suspicaberis, sed vt ex Pauli & Dauidis oratione sedere patrem, quoniam filius ad dexteram eius sedeat, confitemur, licet nulla de patre fiat mētio. Sic enim imaginis ratio seruatur, si quicquid in hoc intelligitur & videtur, idè & in exemplari creditur. Et quemadmodum in bono bonum, & in lumine lumen, & in omnibus ipsum pulchritudinis exemplar, per naturam propriam in imagine exprimitur, eodem pacto ex sede filij, quomodo cunque ea intelligatur, & patris sedes comprehenditur, itidemq; status ex statu, ne tollatur imaginis ratio, si in varietate proprietatū aliena sit ab exemplari. Hęc nobis obiter, fratres, ad quæstionem propositam dicta sunt, quæ ex visione Stephani orta est. Faxit autem Deus, vt Stephani non certaminis solum spectatores, sed etiam gratiæ participes simus, & sancto spiritu ad profigandos & delendos aduersarios impleamur, ad gloriam Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

## ITEM PASSIO SANCTI STEPHANI

Protomartyris, per Diuum Eusebium Emissemum Episcopum scripta.



AT IS notum est beatos martyres & amicos Dei, post emeritam militiæ præsentis administrationem, in illud seculum cum favore cælesti, cum pompa & triumphali occursum, cū Angelica exultatione susceptos, vbi nunc remuneratoris benedictione sariantur, & ineffabilibus gaudiis perfruuntur.

Inter hæc itaq; requiramus quid necessitatis, quid rationis sit, cum sancti martyres in illo paradysi lumine constituti, humanis laudibus non indigent, cur tantis hominum studiis celebrentur, cur tãtoperè mundo huic eorum reliquæ Deo reuelante prodantur sine dubio propter multiplices causas. Primum ad hoc à sollicitis fidelibus excolluntur, vt sedulis cultoribus suffragantur: deinde vt dū in exemplum deuotionis & fidei posteris proponuntur, nouis 3 semper meritis augeantur: ac iã virtutibus suis clarior vicæ certum, nihilominus gloriæ adhuc currat augmentum: deinde vt antiquus ille religionis inimicus, etiam ante iudicium sentiat penam malitiæ suæ, per quam se sanctorum gloriæ intelligit militasse: vt quos hic iam perspicit honoratos, illic non dubitet vindicados, vt cum totus mundus celebret interempti coronam, necesse habeat intereptor propriam lugere victoriam: sicut etiam circa hunc beatum martyrem intelligere in promptu est.

Iudæi ergo illo adhuc spiritu ebrii quo dudum clamabant, crucifige, crucifige, in necem sacri testis incumbunt. Beatus qui cælestis illius agonis proximo pedissequus intervallo, reliquias excipere furoris illius emeruit, quo paulò antè sæuiente mundo Saluator occubuit. Beatus qui fumantem adhuc dominici victimam sanguinis, primus honorauit recenti sacrificio passionis: ideo dignus apparuit de quo diceret sermo diuinus: Viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli, quamquam non fuit hoc illis gratia meriti, sed pœna peccati. Nam dum morientis proditur gloria, persequentis torquetur inuidia. Aduerte concepta semel iniquitas in quæram captiuos possideat sensus: impietatem suam in illius decore perspicunt, & tamè peragere triumphum eius in sua immanitate non desinunt. A spectu Angeli facies impiorum caduntur, & lapidantium conscientiæ, lapidati lumine reperculsæ, agnitionis cereis lapidantur. Hoc genere vitare non possunt etiam oculorum fidem importunissimum criminis sui testem. Videmus itaque humanam mentem tanta præditam ratione, vt nullus sit etiam in medio facinoris tempore, cui facinus suum liceat ignorare.

Viderunt faciem eius. Beatus qui in ipsa colluctatione pugnantis iam profert speciem resurgentis. Splendore Angeli Deus sanctificatum circumfudit aspectum. Qui sic magnificat moriturum, putas quomodo decorabit æternum? Viderunt faciem eius: abundantia cordis transit in decus corporis, in exterioris gloria candor interioris exundat: & abscondita pectoris ornamenta, speculum frontis irradiant: habens intra se spiritum sanctum, os præ se gestat Angelicum. Nimirum tali eum vultu internus habitator induerat, qualem regni in templo, templi indicat pulchritudo: & ideo ineffabili repletus exultatione testatur: Ecce video cælos apertos. Iustè incunctanter offert sanguinem suum, qui præ oculis habet Regem suum, simul & brauium suum, & filium hominis à dexteris stantem Dei. Vides quod expectantis intuitus armat constantiam triumphantis: dignè patentibus cæli portis comparatur cælum, bella desudant: ac sic dum occupatur in stupore & amore cælestium, meritò ingruentium nõ turbatur duro imbri saxorum. Ecce video, Tali miraculo Angeli decebat faciem honorari. Quid inter ista dicemus? quod apertum martyri cælesti secretum, futuri præmij fuerit testimonium:

OO iij

stimonium: aguntur.

Habetur in libro  
Homiliarū eius.

2 Vides Sanctorum  
animas statim post  
mortem recipi in  
cælo.

2 Sancti suis cultoribus  
suffragantur.  
3 Videm nouis meritis  
augentur. Et  
gloria illis currit  
incrementum.

4 Habet Regem  
suum præ oculis, simul  
et brauium suum.  
Cõsidera ergo  
quomodo et illa opera  
valent ad cœli  
portas, que et Dei  
retributiōis pater  
intuitu peraguntur.

stimonium: Sed Deum videre iam præmium est. Vide quantum agat in pectoribus seruatorum suorum diuinæ charitatis ardor: quod sperabatur desideris, oculis demonstratur: & spes in re spiritu adhuc intra carnem militante perficitur. Nec dum explet famulus ministerium suum, & iam Dominus aperit regnum suum. Aduertamus in quantum à sancto spiritu possideret, Positis, inquit, genibus orabat, dicens: Domine ne statuas eis hoc peccatum. Audierat Dominum pro Iudeis de patibulo supplicanter. Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Non solum per pietatis ac iustitiæ studium, per vitæ mortisq; contemptum, sed etiam per orationis affectum, Christi se probat esse discipulum. Quid agit fidei magnitudo, quæ non vincitur à malo, sed vincit in bono malum? Dum pro impiis Deo plenus exorat, etiã de alieno peccato iustitiam suam cumulat, & coronam suam perfecta Christi humilitate multiplicat. Intelligamus quantum bonum sit dilectionis, quantæque res illa virtutis, quæ commendare adhuc potest passionem. Notum per ista sit, quia partem & opera martyris suscipit, qui odium malis debitum generosi cordis benignitate calcatherit. Domine ne statuas illis hoc ad peccatum: In media intentione certaminis, sicut futura confelsio atque damnatio hos latuit, martyrem remuneratio futura non latuit. Nam qui pro inimicis sub ipso tempore consummata persecutionis orauit, beatitudinis suæ causâ persecutorem dilexit. Nec mirum, si eis nescit irasci, per quos sibi vidit aulam regni cœlestis aperiri, per quos se æternis seculis intelligit consecrari. Domine ne statuas eis hoc ad peccatum. O admirabilem etiam circa impiis charitatem. Excusat supplicatione synagogam, passione confirmat & honorat Ecclesiam: memoret fratrum, immemor persecutorum, recordans de qua radice pro cesserit: sic oleastri nouus ramus cupit inseri, vt oleam veterem nolit abscondi. Domine ne statuas eis hoc ad peccatum. Dum pro Iudeis supplicat, spem nostram ac fiduciam nutrit: nam dum pro persecutoribus deprecatur, manifesta cultoribus suffragia pollicetur. De ipso beatissimo teste visionis, fide veridica reuelatio testatur, vt locum reliquiarum mira iucunditas anhelantibus rosis, & croco oleanti, vel florulento rore gratiæ venalis infunderet, & tanquam de paradiso spirans aura respergeret. Ecce etiam nunc multò latius, multoq; pretiosius, dum fidei suæ præconio magnanimitatis trophæa, passionis insignia seruentibus pietate studiis celebrantur ab Oriente vsque ad Occidentem, velut cœlestis fragrantie balsama commouentur: tunc vnus locus sepulchri odorum suauitatis amœnus redditus, nunc à solis ortu aromatibus virtutum orbis impletur: tunc imbribus terra vnus regionis infunditur, nunc à solis ortu vsque ad occasum mansuris benedictionibus irrigatur.

## VITA ALIA BEATI STEPHANI

protomartyris, per beatum Fulgentium Episcopum  
Carthaginensem scripta

Habetur in anti  
quo homilario.  
& in omnibus  
Romanæ Eccl.  
sive breuariis sed  
impressorum cõ  
muni errore D.  
Augustino tribu  
ta. At in correcti  
oribus. & manu  
scriptis, vero suo  
auctori,



**H**ERI celebrauimus temporalem sempiterni Regis nostri natalem: hodie celebramus triumphalem militis passionem. Heri enim Rex noster trabeca carnis indutus, de aula vteri virginis egrediens, visitare dignatus est mundum. Hodie miles de tabernaculo corporis exiens triumphator, migravit ad cœlum. Ille sempiternæ diuinitatis maiestate seruata, seruire cinctorium carnis attulens, in huius seculi campum pugnaturus intrauit: iste depositis corruptibilibus corporis indumentis, ad cœli palatium perenniter regnaturus ascendit. Ille descendit carne velatus, iste ascendit sanguine laureatus. Ascendit iste lapidantibus Iudeis, quia ille descendit lætantibus Angelis. Gloria in excelsis Deo: heri exultantes sancti Angeli cantauerunt: hodie Stephanum lætantes in suum consortium susceperunt. Heri Dominus exiuit de vtero virginis: hodie miles egressus est de ergastulo carnis. Heri Christus pro nobis pannis est inuolutus: hodie Stephanus est stola ab eo immortalitatis indutus. Heri præsepis angustia Christum portauit infantem: hodie immensitas cœli suscepit Stephanum triumphalem. Solus descendit Dominus, vt multos eleuaret: humiliavit se Rex noster, vt suos milites exaltaret. Qui enim corpori suo virginis præparauit vterum, ipse martyri aperire dignatus est cœlum. Dominus Christus angustias intrare non dedignatus est vteri, vt animam Stephanum latitudo susciperet cœli. Necessarium tamen nobis est fratres, cognoscere quibus armis præcinctus Stephanus sæuitiam Iudeorum potuit superare, vt ita meruisset feliciter triumphare. Neq; enim paruipendenda sunt talis virtus, talisq; triumphus. Haud verò vilibus armis potuit præmuniri, qui à multis non potuit superari. Inuictæ namq; in eo enituit insigne virtutis, quæ nec fremementium sæuitiam formidauit, nec lapidantium ictibus deuicta succubuit. Vique adeo enim inter frementes permansit interritus, & inter lapidum fuit cruciamenta securus, vt incredulitatem Iudeorum fidenter argueret, & benignus pro lapidantibus exoraret.

Quod est ergo tam magnum atque insuperabile genus armorum, quo munitus sæuientes argue-

argueret lapidantes, non reperiens, sed patiens superaret, insuper & occisus & aulam cœlestis regni viuis & coronatus intraret? Proculdubio munimine regio septus nullatenus est ab aduersarijs superatus. Quoniam Rex noster cū sit altissimus, pro nobis humilis venit, sed inanis venire non potuit. Magnum quippe donatum suis militibus attulit, quo eos nō solum copiose ditauit, sed etiã ad certadum inuictissimè confortauit. Attulit namq; donū charitatis, quæ perduceret homines ad consortiū deitatis. Quod ergo attulit, erogauit. Nec sibi aliquid minuit, sed mirabiliter & suorum fidelium pauperie ditauit, & in deficientibus thesauris plenus ipse permansit. Charitas ergo quæ ad terram de cœlo deposuit Christū, ipsa Stephanū de terris eleuauit ad cœlū. Charitas quæ præcessit in Rege, ipsa subsequenter resulsit in milite. O admiranda vbiq; potentia Saluatoris, o prædicanda indefinenter gratia redeptoris. Ostendit in matre virginis æternæ miraculū, demonstrauit in martyre inuictæ charitatis indicium. Integritas quippe intemerata permansit in virgine, dilectionis inuictæ vestis perseuerauit in martyre. Et sicut in matre Domini non potuit virginitas violari, sic in martyris mente non potuit Christi charitas tanto sæuientium agmine superari. Stephanus ergo vt nominis sui coronam meruisset 6 accipere, charitatem pro armis habebat, & per ipsam vbiq; vincebat. Per charitatem Dei sæuientibus Iudeis non celsit, per charitatem proximi pro lapidantibus intercessit, per charitatem arguebat errantes vt corripuerentur, per charitatem pro lapidantibus orabat ne punirentur. Charitatis virtute subnixus vicit Saulum crudeliter sæuientem, & quem habebat in terra persecutorem, in cœlo meruit habere confortem. Ipsa sancta & indefessa charitas, desiderabat orando acquirere, quos nequiuit monendo conuertere. Neque enim, fratres, existimandus est Stephanus tunc inimicos dilexisse, cum pro eis oraret, & non dilexisse, cum eorum incredulitatem arguendo corripere. Absit hoc ab anima martyris ad cœli palatium festinantis. Ipsa enim sancta charitas firmam seruauit in oratione patientiam, quæ rigidam tenuit in correptione censuram. Et ideo in oratione audiri meruit lenitas, quia sine charitate non fuit in correptione seueritas. Ac per hoc siue orando, siue corripiendo, charitatem beatus Stephanus seruauit, quia vtroq; salutem errantium: cogitauit, & indicio sanctæ orationis ostendit increpationem illam non fuisse odij, sed amoris. Hoc enim faciens, & præsentibus charitatem beatus martyr exhibuit, & vile nimis exemplum posteris reliquit. Demonstrauit enim geminam Ecclesiastici dispensatoris industriam, vt ad corrigendum cuiuslibet peccantis errorem, & non desit in ore correptio, & ad Deum pro eo supplex effundatur oratio, vt qui malum facit, per increpationem de malis operibus confundatur, & per orationem apud Dominum adiuuetur. Ac sic ipsa charitas & in ore iustitiam sonet, vt errantem corrigat, & in corde patientiam seruet, vt pro orante orationem puro affectu dilectionis effundat. Qui etiam errantem non corripuerit, de negligentia iudicatur. Qui autem pro eo non orauerit, de pernicie condemnatur. Quocirca, fratres, si quando aliquis pro animæ salute corripitur, non aspernetur. Accipiat monita charitatis, nec præsentem tristitiam suæ voluntatis attendat, sed consideret quæ lucra utilitatis acquirat. Idcirco enim arguitur, vt à prauis operibus corrigatur. Nec cum videt correptionem aliqua verborum austeritate seruere, existimet charitatem in corde frigidere. Sic enim vigilat in ore correptio, vt in corde non dormitet oratio. Ac per hoc in vtroque peccanti consulete prospicitur, vt dum homo correptus de peccato confunditur, & à malis omnibus operibus separetur, & 7 per orationem Deo miserante saluetur. Nam & sancta scriptura dicit: Quoniam quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. Christi ergo charitate compulsi, & bonos hortamur, vt in bono permaneant, & malos compellimus, vt à malo discedant, præsertim quoniam in istis duobus sanctis geminum nobis monstratur salutis indicium, vt si quis bonus est, imitetur perseuerantiam charitatis in Stephano: qui autem malus est, sectetur exemplum conuersionis in Paulo. Et qui bonus est, æquitatem vsque in finem teneat: qui autem malus est, quanto citius à sua peruersitate discedat. Nec bonum hominem præsumptio iustitiæ faciat negligentem, nec malum iniquitas faciat desperantem: sed ille bonum fortiter teneat, iste malum celeriter deserat. Bonus timeat ne cadat, malus conetur vt surgat. Quisquis ergo malus est cum Paulo prosternatur in malo, vt cum eo erigatur in bono: quoniam & ille cecidit malus, & surrexit bonus. Prostratus est iniquus, & erectus est iustus. Cecidit sæuissimus persecutor, & surrexit veridicus prædicator. Cadens lumen corporis impius perdidit, surgens lumen cordis iustificatus accepit. Coniunctus est itaque Stephano, factus ouis ex lupis. Et ecce 8 nunc Paulus cum Stephano lætatur, cum Stephano Christi claritate perfruitur, cum Stephano exultat, cum Stephano regnat. Quod enim præcessit Stephanus trucidatus lapidibus Pauli, illuc secutus est Paulus, adiutus orationibus Stephani. Quam vera vita, fratres mei, vbi non Paulus de Stephani occisione confunditur, sed Stephanus de

5 Et hic habes  
sanctorum animas  
statim in cœlo re-  
cipi: et quod sancti  
licet pro Christo  
occidantur, viuis  
tamen ex coronati  
in cœlo intrât, cõ-  
tra eos qui sanctos  
emortuos vocare  
presumunt.

6 Vide quomodo  
sancti merentur  
accipere coronam.

7 Per orationem  
pro se facta, peccator  
quandocumque  
saluatur.

8 Sanctorum anima  
me etiam ante diem  
iudicij sunt in cœlo  
lo, & cum Christo  
regnant.

Pauli confortio gratuletur, quoniam charitas in vtroque laetatur. Charitas quippe in Stephano superavit saevitiam Iudaeorum. Charitas in Paulo cooperuit multitudinem peccatorum, charitas in vtroque pariter regnum meruit possidere caelorum, Charitas est igitur omnium fons & origo bonorum, munimen egregium: via quae ducit ad caelum. In charitate qui ambulat, nec errare poterit, nec timere. Ipsa dirigit, ipsa protegit, ipsa perducit. Quocirca fratres, quoniam scalam charitatis constituit Christus, per quam ad caelum, omnis possit conscendere Christianus, pura charitatem fortiter retinere, ipsam vobis inuicem exhibere, & in ea proficendo conscendite, insilite operibus bonis, ut ad praemia aeterna peruenire possitis, adiuti gratia Christi Domini Saluatoris.

Charitas in vtroque meruit possidere regnum caelorum.

Est Sermo clijij. in opere Homil. eius.

Sancti habent merita.

ITEM VITA SANCTI STEPHANI PROTOMARTYRIS, per Petrum Chrysologum Archiepiscop. Rauennatem scripta.

ICur Dominum praediorum limitibus affixi tituli proloquuntur, ita nomina ipsa sepe sanctorum 10 merita indicant, testantur insignia. Ita Abraham quod fide credidit, nominis adiectione monstravit: quando ex Abram Abraham diuinitus nuncupatur: ut dilatandus genere, nomine ante dilataretur, dicente Domino: Et non vocabitur amplius nomen tuum Abram, sed Abraham erit nomen tuum: quia patrem multarum Gentium posuit te. Sic coniunx sancta eius cum de sterili sit fecunda, ex Sarai vocitata est Sarah: ut & ipsa ante crescat nomine, quam crescat pignore: & quia promittente Domino risum credidit, si veritas conciperet exarata iam rugis, si pareret desperata iam fecunditas, si sterilitas iam penes fenectus extrema pregnans fieret, risum mox quod genuit, nuncupauit: & aprauit in nomine, quod sensu passa est cum rediret, & vocauit nomen eius Isaac: quod interpretatur risus. Sic Iacob, qui in vtero coepit ante luctari, quam viuere, ante viribus superare, quam membris, etiam inter vicerata materna ipsa supplantatori est viceratum consecutus, eo quod anteq nascere-tur, noscitur diuinitus reprobatum supplantasse germanum. Et quia longum est ire per singula, sicut Petrus a petra nomen adeptus est, quia primas meruit Ecclesiam fidei firmatae fundare: Ita Stephanus vocatus est a corona, quia primus meruit pro Christi nomine subire conflictum: primus meruit sanguine suo militum Christi martyrium dedicare. Petrus Apostolici chori vetustis tenet principatum, aperiat intransitibus regnum caelorum, reos potestate vinciat, poenitentes clementer absoluat. Stephanus est martyr primus, Stephanus purpuratum ducit exercitum, qui pro Domini sui adhuc calente sanguine, sanguinem suum audis bellator effudit. Et quia cruore proprio tinctam sibi ipse purpuram conquisiuit: merito a Rege suo consequutus est post coronam, qui iam cum nascere-tur, nomen fortitus est a corona: vere quem praeficiuit & praedestinauit, ipsum nunc martyrij primum vocauit ad gloriam.

ALOYSIVS PIO LECTORI.

Hic quoque si vir aliquis prudens & doctus statim in initio prima huius festiuitatis Augusti mensis, quae B. Protomartyris Stephani inuentioni dedicata est, sese nobis opponeret, & diceret: Quomodo tu Episcopo, qui eas dumtaxat Sanctorum vitas in tuis his voluminibus edere profiteris, quae firmae sunt autoritatis, & a grauius viris conscriptae, ponis hanc de inuentione corporis Protomartyris, quae a sancta Ecclesia inter apocrypha recensetur, ex Gelasij Romani Pontificis decreto, de quo paulo superius mentio facta est? Huic ita responderemus: Vidisse etiam nos constitutionem, & ideo historia illa latina, de qua mentionem facit constitutio, & quae passim in Occidentali Ecclesia circumserebatur, quae etiam hodie apud nos est, noluisse edere. At quia haec, quam leeturus es, nondum a latina Ecclesia visa erat (nam opera nostra modo, & nunquam antea Latina emerit non potuit a Sancto Pontifice reprobari, seu inter apocrypha numerari. Propterea cum de hac ipsa Gelasij, quae a docto pariterq; sancto Christi Philosopho Niceta est edita, Protomartyris historia non loquatur: Cuius quidem Inuentionis festum, & ab Ecclesia Graeca non nuper, sed abhinc annos centum supra mille, & amplius, secunda die mensis Augusti (ut in Aeneis apparet) solenni more quorannis celebratur: & a Latina etiam (ut ex Romano martyrologio discimus) pari modo obseruari consuevit: non inconueniens, imo visum est peropportunitate, ut inter ceteras sanctorum vitas locum suum, & quidem egregium obtineret. Lege igitur securus, & beatissimum Protomartyrem exora, ut suis apud Deum intercessionibus nos reddat commendatos: ut qui eiusdem fidei sumus participes, eiusdem etiam praemij in caelo consortes esse mereamur. Vale.

NICE-

NICETAEB SERVI IESV CHRISTI PHI-

losophi oratio narratoria, de Martyrio, & inuentione, & allatione venerabilium reliquiarum sancti Protomartyris & Archidiaconi Stephani.

Per Simeonem Metaphrasten.

XI. Augu.



DOMINVS noster Iesus Christus Saluator omnium qui sperant in ipsum, cum sui ad nos aduentus vnus opus proposuisset, nepe nostram salutem, non per se solum, sed per innumerabiles suos Sanctos, & varios modos, scopum suum deducit ad effectum. Nam cum ipse fuisset primum principium & radix eius, quae in nos extitit bonitatis: verbi quae & factis diuinis ipse re vera salutare Dei fuisset cognitus: deinde cruce mundi peccatum sustulisset: & morte quidem sua effecisset, ut mors despiceretur: resurrectione autem dedisset resurrectionem: & tandem ad Deum ascensionem nobis per suum comparasset ascensum: non satis habuit hucusque sua deduxisse beneficia: sed cum sanctum, qui cum eo confidet, spiritum super Apostolos demississet in specie ignearum linguarum, & eos repleuisset ea, quae est in ipso sapientia & gratia, misit in vniuersum mundum, qui verborum & operum eius \* supplementum defectum, & pro ipso quidem fungerentur legatione, varijs modis sapientiae & virtutis ipsum Deo conciliarent. Ex ijs vnus fuit etiam beatissimus Stephanus, Stephanus, inquam, qui plenus Spiritu sancto, & gratia, & virtute, declaratus est testimonio ipsius sancti Spiritus: qui fuit inter Apostolos Apostolus, & Propheta inter Prophetas, & Doctor inter Doctores: qui fuit primus inter Diaconos, tanquam Apostolicae primitiae electionis, Primus inter eos qui ferunt praemia certaminis, sicut Primus descendit in stadium martyrij decertationis, & primus calicem bibit Christi passionis, & omnibus sanctis viam ostendit martyrij, & caelum aperuit, & ijs qui eum sequuntur, fecit ut pateret aditus eius, quod erat inuium. Hic inclytus Ecclesiae splendor Stephanus, id est, corona ( melius est enim, ut cum eius mortis prius meminerimus, & breuius de eo narrationibus fuerimus illuminati: sic eadem via & ordine transferamus orationem ad manifestationem eius reliquiarum). Hic, inquam, cum diuinitus ille & principalis spiritus, sicut ad omnes Apostolos, ita ad eum quoque supernum descendisset, & inuito quodam zeli calore eius beatam impleset animam, & diuina charitate arderet insigniter, magis quam omnes sancti sui temporis videbatur pro Iesu gloria zelo accendi. Quo factum est, ut cum Gentiles argueret, ac cum Iudaeis concertaret, & omnibus haeresibus, quae in eum irruerant, resisteret, praeclearissimum aduersus omnestrophaeum erexerit. Et quomodo vir fortis & inuictus quisquam ab hostili phalange circumfessus, non propter eorum qui ipsum circumfessunt expalleuit multitudine, neque ad ferendos labores ignauus euadit: & mollis: sed quantum potest, ense vtens & hasta, non cessat eos qui in ipsum irruunt, tollere de medio, priusquam omnibus caedentibus hostibus, ille victor ad suos reuertatur: Ita etiam hic longe fortissimus Stephanus, non solum in Gentilijs, sed etiam in Iudaeorum, & vniuersae Diaboli caeterae medio interceptus, alios quidem lingua, quae mouebatur a spiritu, & quae per ipsam emittebantur, diuinorum eloquiorum iaculis confodiebat: alios vero suasionibus propulsa-bat & precibus, non a malo victus, sed malum in bono vincens. Licebat ergo illic videre Alexandrinos, & Libertinos, Aethiopesq; & Cilicias, & Cyrenaeos, proposito quidem caede spiritantes, sed impetu multo magis, & qui in veritatis quidem praecone inrumpebant audacissimè, & machinabantur aduersus fidem, quae erat in Stephano. Omnes autem eius orationes perfringebantur & perturbabantur. Non poterant enim (inquit scriptura) resistere sapientiae, & spiritui qui loquebatur. Cum ergo sic vidisset seipsum esse victos, potestatis deinceps, quae aduersus Deum pugnabat, inuocant auxilium. Cumque eum repente arripissent, adduxerunt ad concilium, nullam quidem afferentes accusationem, quae vilius esset ponderis: sed quod Iesum Nazarenum hunc locum, & Moysis mores praedixerit dissoluturum, assererebant eum esse morti obnoxium. Ille autem lenitate quidem, & mansuetudine audidum caedis retardans impetum, tranquillissimè & placidis moribus reprimens turbulentam eorum animam rabiem, & Angelico quidem vultu furorem daemonicum pudore afficiens, & verbo diuino euerrens inconsideratam eorum imprudentiam, in memoriam reducit historias Patriarcharum, & Prophetarum, quibus eos censebat aliquid tribuere, vitamque eorum adducit in medium, atque eorum testimonijs minimè dubiam confirmat veritatem. Illi vero non secus atque alpis aures obstruentes, nullam veritati aditum dederunt ad suam animam. Ac merito quidem, neque enim digna erat profana anima, quae caelestes audiret orationes, neque mens corrupta omne genus vitij, quae Dei susciperet mysteria. Et iste quidem

Pic intruige, sic aut Paulus adimplet ea quae deest sunt passionum Christi in carne suap corpore eius, quod est Ecclesia. Col. 1. Nam vbi dominus personaliter non praedicauit, nec miracula fecit, ibi sancti apostoli & praedicauerunt, & miracula operati sunt.

Hoc sobrie, vnde dicitur post sanctorum Apostolorum inuentionem.

608



eos suos patres appellabat, & fratres: Illi verò suis in eum dissecabantur cordibus. Et iste quidem supernæ gloriæ, qua cælis ei apertis dignus habebatur (Quantum in ipso erat) eos faciens participes. Ecce, inquit, video cælos apertos, & filium hominis stantem à dexteris Dei. Illi autem eum corde rabido, & manu eadem spirante confidentes, lapidum procellis ob-ruebant. Et sic magnus iste ac primus defensor veritatis, cum Agonothecam, ac magistrum imitando, ijs qui in ipsum peccabant veniam petisset, ad eum qui in ipso glorificabatur, & spiritu considerabatur, 2 euolauit. Tanquam autem ornatus re vera regius, tanquam diadema pulchritudinis, & fide quidem tanquam auro, tanquam margaritis verè Theologicis contemplationibus exornatus, & tanquam gemmis ijs qui in ipsum iaciebantur, lapidibus contextus, ac tanquam purpura proprio resplendens sanguine, è terra traditur in manus regis cælestis. Omnibus autem qui ab illo in cælum extolluntur per decertationem sic fit, ostenditur Stephanus, hoc est, corona gloriæ. Diabolus verò victus per omnia, quæ aduersus ipsum mouit, poterat quin dictus Gamaliel, qui fidei operibus erat ornatus, fide etiam & ab ea quæ in ipso erat, fidei & virtute repulsus abiit. Nos verò deinceps oratio vocat ad propositam historiam, & reliquiarum sacrarum inuentionem, & post plurimum temporis curriculum ex Hierosolymis ad regalem vibem exportationem. Nam postquam admirabili illo casu per suum, qui existimabatur, casum, diuinus ille martyr prostravit aduersarium, suauisq; & beato somno quieuit, efferunt quidem illud 3 sacrum & venerandum tabernaculum viri pii, piè ei factis exequijs. Ex malo verò Persica (est autem hoc genus ligni) cum loculum essent fabricati, & in eo id imposuissent, tunc quidem ex transuerso collis id statim deposuerunt. Vir autem erat quidem gente insignis, genere non ignobilis, doctrina eruditus, & legis magister egregius, nomine Gamaliel: cuius etiam diuinus Lucas meminit in Actibus Apostolorum. Is cum beato Stephano esset cognitus, & eius nosset virtutem, procidit ad pedes Apostolorum, petens vt sibi corpus liceret accipere, & ad suum vicum deferre, qui est prope Hierusalem, & in suo illic nouo deponere monumento. Petitioni nequaquam repugnauerunt Theologi. Illuc autem ipsum 4 Apostoli cum multitudine fidelium in Psal-mis & hymnis transferentes à Hierosolymis, & totis quadraginta diebus magnum planctum scientes sepelierunt. His sic factis, statim Nicodemus quoque, qui erat consobrinus Gama-lielis, (Hic est ille, qui prius noctu venit ad Iesum, & Dei audiuit eloquia) tunc com-punctus à gratia, procidit ad pedes Petri, & Apostolorum, rogans vt baptizaretur. Post-quàm autem is cælesti gratia dignus est habitus, idque sciuit diabolus synagoga, in animo quidem habebant ipsum, sicut Stephanum, tollere de medio. Reuerentes verò Gamaliel, tunc quidem impetum represserunt. Cum eum autem paulò post notassent anathemate, & eius omnes diripiissent facultates, & ei plagas grauissimas intulissent, damnatum exilio. Quem ipsum quoque cum vir ille bonus suscepisset, cuiam eius gerebat, & quæ erant ei ne-cessaria, ex suis facultatibus imperiebat, donec eum consummatum deposuit prope beatum Stephanum. Quoniam autem fieri non poterat, quin dictus Gamaliel, qui fidei operibus erat ornatus, fide etiam consummaretur, haud ita multo interiecto temporis spatio, ipse quoq; & filius Abibus (erat autem tunc viginti annos natus, vir qui & ingenij magnitudine, sapientiâ-que, & in legis doctrina par erat patri) in vno die accipiunt lauachrum immortalitatis ab ex-celsis Domini discipulis. Qui cum postea somno qui iustis debetur, piè quieuissent, fuerunt ipsi quoque depositi proximè ad reliquias Stephani & Nicodemi. Cum autem plurimum tem-pus præterisset post eorum dormitionem, & athleticis quidem certaminibus multam esse consummati, cessassent etiam aduersus fidem persecutiones: quoniam tempestati suc-cesserat tranquillitas, verque suauis & iucundum graui illi hyemi: & omnes quidem custodiè, omnes carceres, & omnia instrumenta suppliciorum essent dimissa, quo tempore Constan-tinus verè magnus, primus ex Imperatoribus, cum agnouisset Regem vniuersorum, pacem & libertatem procurauit populo Christianorum: & Christiani Dominum suum per vni-uersum orbem terræ libere laudabant & celebrabant: tunc magnus ille Stephanus per cor-pus suum venerabile clariorem suam emittit gloriam: ipseque non secus atque aliquod præ-mium fidei, aut corona quæ non potest marcescere, vbi regiæ, & fidelibus Imperatoribus donatus est à manu Christi. Modus autem quo eius apertæ fuerunt reliquię, fuit eiusmodi. Fuit homo quidam, qui habitabat in illo vico, in quo erat abscondus preciosissimus hic the-saurus, dignitate presbyter, forma venerabilis, & vita venerabilior & honestior, nomine Lucianus. Et cum non semel, sed bis, & ter diuinus ille primus Athleta apparuisset, seip-sum indicat. Visus est ille, vir pius, cum hora tertia noctis (erat verò dies ille Parasceue) es-set veluti in extasi, videre astantem quandam pulchrum iuuenem & procerum, cui coma quidem erat honestè promissa, erat autem indutus veste candida, in qua aureæ quidem formate ostendebantur literæ, inter quas apparebat prima S. Erant verò ei quoque

2 Anima Stephani euolauit ad Chris-tum, qui in ipso glorificabatur.

3 Efferunt sacrū & venerandum vi-rū gii tabernaculū, piè ei factis exequijs.

4 Vide sepulturā B. Stephani à sanctis Apostolis celebra-tā, cum multitudine fidelium in psalmis et hym-nis, ac 40. dierum ieiunio.

purpurea in pedibus sandalia, ipsaque eadem reuincta loris aureis, in manu quoque dextera vidit eum tenentem baculum. Hoc modo eum adstantem, & virga ter annuentem, & ter eum vidit suo eum vocantem nomine. Quem quidem ipse visus est interrogare, & dicere: Quis es Domine? Is verò visus est dicere: Ego sum Stephanus; qui fuit primus martyr coronatus. Sed ascende quamprimum Hierusalem, & annuncia Episcopo ciuitatis, vt ad nos veniat, sepulchrumque aperiat, & bonis repleat odoribus; & nostram prædicet decertationem, vt Deus rursus glorificetur in nobis, motusque misericordia, sit populi pec-catis propitijs. Inutilis enim (dicebat) effectus, & planè contemptui habitus est locus, vbi nostra sita sunt corpora: Is autem rursus ei in somnis respondit: Et quinam hi sunt o Domine, quorum reliquię sunt cum vestro corpore depositæ? Ex ipso autem audiit protinus: Est, inquit, Gamalieli, qui educauit magnum Paulum: & Abibus eius filius, & Nicodemus consobrinus. Cum ille verò hæc dixisset, statim euanuit ex oculis. Cum ad se autem redisset presbyter, admiratus quidem est, vt par fuit, visionē, & rem omnem animo apud se voluebat, ne sibi visio ipsa excideret: statuit tamen deinceps attendere, si forte secundam & tertiam assequeretur visionem. Sequenti itaque Parasceue, eadem hora noctis, similique figura rursus adstans sanctus: Cur, inquit, neglexisti, & non iuisti ad exponendum Episcopo ea quę tibi mandauit? Is autem visus est rursus respondere ad interrogationem, & dicere: Ignosce Domine. Non enim mihi visum est consulci ex vna visione totam perturbare ciuitatem, & Ecclesiam: sed expectare, vt in duobus aut tribus testibus ster omne verbum. Scripturam enim ita audio dicentem. Cum autem putaret se hæc ei dicere, videt illū ostio exeuntem, & eundem, rursus mox reuertentem: & visus est eum audire hæc dicentem: Quid quod animo dubitasti? Si quatuor simul iacentes inuenero, quomodo potero ab alijs discernere corpus Stephani? Non vt existimasti, consue iacent reliquię: Vnaqueque enim ex ijs habet thesaurum propriam designatam literis. Hæc dixit: deinde manum extendit, & Pone, inquit, manum tuam o præbyter, & vide. Statim autem videt quatuor vasa calathis similia, & ab illius manibus pendencia: ex quibus tria quidem erant aurea, vnum autem apparebat argenteum. Atque duo quidem calathi videbantur pleni rosis albis, quos tenebat manu sinistra. Tertius autem videbatur plenis rosis rubris instar sanguinis. Ab his quartus dependens argenteus videbatur plenus croco odorifero. Eos autem tenens manu sinistra suspensos: Vides? inquit, hæc sunt tibi signa eorum quę quæruntur. Qui rubris quidem rosis est plenus, meum tibi corpus indicat. Ego enim solus es hie tinxit vestem sanguine martyrico. Qui autem albis, significat corpus Nicodemi & Gamalielis. Argenteus verò calathus indicat imaginem Abelbi, qui ideo ostenditur argenteus, quod cum ille sit carne mundus, & impollutus, in templo Dei ambulat. Cum autem hæc quoque denuo recessisset visio, surgens homo: obstupefactus quidem erat ob ea quę viderat, & dubitabat, & tamen rursus tacuit. Iterū ergo sequenti Parasceue, eodem modo astans beatissimus Stephanus, & vehementioribus minans denuntiationibus, immisit ei maiorem extasim. Vidit enim senex se arripi, & sublimem ferri Hierusalem, & renuciare Episcopo apertas esse reliquias. A quo etiam visus est tales audire voces: Si hæc o dilecte, visum est Deo nostris aperire te-poribus, oportet me illinc accipere bouem masculum aratorem. Bos enim magnus, quem di-cis apud te alii, curru nostro deest. Equum est autem, vt eum potius habeat nostra ciuitas. Ipsi namque seruitur curribus. Reliqui verò duo boues, & iuencus tibi sufficient ad agrum tuum colendum. Hæc in illa extasi Lucianus sibi & dicere, & audire est visus, non ab re quidem, vt patet. Significabatur enim per hæc aliorum trium in suo agro dimissio: Sancti verò Stephani ad urbem transportatio. Cum autem hæc visio ei adhuc immineret, videbatur se post illam suo loco restitui, rursus autem audire ab illo qui restituit hæc verba: Si velis inuenire eum qui desideratur, quere in eo loco, quem Syri quidem vocat Lalagabraam, Latine autem Dei locus interpretatur. Cum pius ille senex hanc tertiam accepisset visionem, excitatus quidem interrogat de illo loco, qui ei fuerat ostensus, & ad Pontificem veniens (Ioannes verò tunc præerat Ecclesie Hierosolymitanæ) ei & omnes sermones, & omnes modos visionum exposuit, Is autem læticia quę verbis exprimi nequit, repletus, & de mirabilibus Deo agens gratias, hortatur, vt fodiat in eo loco, qui ei fuerat ostensus. Postquam autem, inquit, inueneris, fac vt de eo quamprimum audiamus. Ipse verò cum eos assumpsisset qui erant idonei ad fodien-dum, magno cum studio accedit ad locum. Cumque vidisset quendam illic excitatum tumulum, existimauit illic esse depositum, qui querebatur thesaurum. Quamobrem ipsum statim fodere constituit. Ei autem sanctus rursus noctu apparens: Noli, inquit, incallum laborare in tumulo: Is enim fuit positus in testimonium planctus, qui propter nos factus fuit. Fode verò circa septuaginta quinque cubitos à tumulo versus septentrionem. Eadem autem per quendam quoque

5 Nota quomodo sanctus mandauit Episcopo, vt sepulchrum eius aperiat, & bonis repleat odoribus.

quoque alium significans Monachum prohibebat, ne foderetur tumulus. Illi tamen non credentes ( homo enim est eiusmodi, qui non facile credat, & vix acquiescat superiis vocibus ) cum illic à manè ad tertiam vsque fodissent, columnam inueniunt lapideam, scriptam literis Hebraicis. Eorum autem quæ scripta fuerant sensus erat. Hic locus nominatus est sanctus iustorum, & sanctorum lamentatio. Illinc itaque deinceps discedentes veniunt ad locum, qui ostensus fuerat. Vbi mediocri in terra fossa facta, omnia inuenerunt congruenter ei, quæ apparuerat, visioni: & exortum est lumen, quod sub terra latebat. & apparuit thesaurus, qui deliderabatur. Visi sunt enim quatuor loculi, qui propè inter se inuicem directò erat siti. Impositus autem erat vniciuique titulus literis Syriacis, qui significabat appellationem eius qui intus erat repositus. Repetè verò magnus fit terræ motus. Motus est autem, & veluti pullulauit locus Protomartyris, Quinetiam suauissimo quodam odore repletus, eos qui aderant propemodum sopiuit. Diuinæ verò voces cælitus erumpentes, Dei videlicet Angelorum clamantium: gloria in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas: Audiebantur ad decimum vsq; lapidem. Iam verò plurimæ quoque curationes, quæ fiebant ijs qui vexabantur à varijs ægritudinibus. Magnam Dei in nos curam, & Protomartyris gratiam prædicabant aperitissimè. Cum itaq; protinus Pontifex Hierosolymitanus, vnà cum duobus alijs quos illic esse contigerat, Episcopis, & toto clero accessisset, & omnis etiam multitudo fidelium concurrentes in læticia, & gaudio spiritali, & illud venerabile & sanctum corpus adorantes, cum luminibus, hymnisq; & suffitibus, & cum ea, quam par est, glorificatione & læticia in sanctam deduxissent ciuitate, tunc quidè ipsam deponunt in sancta Sion. Postea autè venerandū templum ædificatur Sancto in ipsa ciuitate. Ædificauitq; illud Alexander ille ordinis senatorij, qui multum precatus Pontificem, in id cum omni veneratione pretiosas trās fudit reliquias. Non plures autem quam quinq; anni transierunt post illam translationē, cum ipse lætali morbo affectus, ex ligno mali Perfici theca constructa, vbi in testamento iussisset, vt quàm proximè ad ipsum deponeretur, obdormiuit. His sic gestis, octo annis post mortem Alexandri, cum eius vxor & propter diuitias, & propter formam corporis, vt se rursus iungeret matrimonio, sollicitaretur à multis, ne hoc cogeretur facere, inuit consilium, vt mariti quidem sui corpus assumat, reuertatur autem ad patrem, vt ad ciuitatem suam Constantinopolim. Cum autem sanctus Cyrillus tunc sedem regeret Hierosolymitanam, accedēs Iuliana (erat enim hoc nomen mulieri) petijt, vt mariti acciperet tabernaculum, & ad suos rediret. Cum ipse verò hoc minimè facere permitteret, illa quidem suum animum patri literis significat. Sacra autem postulat imperatoriam, vt sine dilatione ei dentur mariti reliquias. Quod cum factum esset, & Cyrillus iussu Domini non posset resistere, placidè & leniter eam compellans Patriarcha sic inquit: Quomodo ò mulier, vis accipere tui mariti reliquias? An nescis eum esse depositum simul cum beato Stephano, simileq; esse tabernaculum, adeo vt nos nesciamus quòdnam sit quod à te queritur? At ego, inquit, ò Domine, rectè noui, quæ viri composui tabernaculum: Quod si modò permiseris, recedam meo accepto. Si, inquit, ille, apertè nosti, ingredi, ac tolle tuum, & vade in pace. Ipsa ergo statim, ei aperto deposito, diuina quadam providentia decepta Iuliana, dimisso mariti loculo, sanctum vehementer est amplexata: vocesque emisit lachrymales, & fontes effudit lachrymarum, hoc esse id quod queritur, hoc esse mariti sui tabernaculum, clara voce affirmans. Ei ergo concessa potestate, hoc magna alacritate & animi promptitudine accepit. Cum itaque parata esset protinus, & valere Pontificem iussisset, & omnes suos notositer valde læta est ingressa. At illa quidem suo equo insidebat, & sacris reliquijs in lectica depositis supra iumentum, cum fecisset, vt sui pueri antè & ponè sequerentur, læto & alacri animo iter faciebat. Sed 7 quis Dei admirabilem singula celebrauerit? Quis autem laudauerit omnia magna opera quæ in via facta sunt per Protomartyrem? Nam per totam noctem audiebatur hymnus Angelorum, & decora glorificatio: locus autem fragranti odore & veluti effusi vnguenti replebatur. Quinetiam maligni spiritus infernè vociferantes, Væ nobis, crebrò clamabant: Væ væ, quoniam Stephanus transit per medium nostri, nos grauitè flagellans. Has voces cum audirent homines, obstupescabant, metuq; tenebantur, & soluebantur tremore. Iam enim ipsi quoque sciebant interuenisse errorem in assumendis reliquijs. Tacitè tamen descenderunt ea via quæ ducit ad mare, & festinabant perinde acsi aliquod eos ageret animal. Perueniunt itaque Ascalonem quæ est vrbis maritima: vbi cum statim inuenissent nauigium, quod ibat Constantinopolim, idque mulier conduxisset quinquaginta aureis: & in eo primùm hunc diuinum repositum thesaurum, deinde ipsa quoque ascendisset cum omnibus suis domesticis, secundo vento ventex, læti & alacres cursum conficiebant. Cum autem essent in medio mari, exoritur repente fluctus maximus: marique in eos ferociter indignante, & se nauem cum ijs qui nauigabant deuoraturum minante, magno affectu timore,

6 Nota illud venerabile & sanctum corpus adorantes, cum luminibus, hymnisque, & suffitibus, ac glorificatione, & læticia in sanctam deducunt ciuitatē.

7 Vtinam hæc mirabilia considerarent noui heretici: in maiori nã que veneratione haberent sanctorum reliquias.

timore, omnes simul cum multis lachrymis & clamoribus supplices Sancto procubuerunt. Repente autem odore emisso longè suauissimo, quod quidem fuit indicium præsentia eius cui supplicabatur, vocem ab eo profectam audière: Nolite timere, ego sum vebicum. Simul autem atque hoc dictum fuit, & ventus cessauit, & tempestas ad magnam redacta est tranquillitate. Sæpè verò magnam videbant lucem, quæ noctu super sanctas apparebat reliquias, & audiebant Angelorum glorificationes, bonoq; odore repleti, simul implebantur fiducia, & admiratione. Cum verò essent propè Abydum, oporteret autem præternauigare eas quæ dicuntur, angustias, velum quidem laxant: conantur verò, si fieri posset, eū latere, qui eos scrutatur, qui illinc prætereunt. Fit igitur repente magnus terræ motus, & mare conturbatur, & tera quatitabatur, donec transiit nauigium. Quid ergo? Vocant Præsidem quidam homines, à dæmone inspirati scilicet, & incitant, dicentes: Non hoc nauigium quamprimùm comprehendes, & exures? Ille itaque quinque statim paratis dromonibus, iussit vt cum eam celocem allecuti essent, eam exurerent. Cum autem iam sancti Stephani nauis appropinquasset, Angelica virtute & manu, quæ minimè sub aspectum cadebat, sunt dissoluti, & sic Dei prouidentia, quæ erat omni miuria superior, seruati qui erant circa sanctum, appulerunt Calcedonem. Cum autè quinque dies illic versaretur sanctus, omnes qui à malignis vexabantur Hierusalem modò venit nos torquens. Sic clamantia demonia, & tanquam ab igne exacta fugiebant ab hominibus. Quoscuq; autem morbi omne genus inuaserat, sancto loculo appropinquantes, protinus sani fiebat, Deum glorificantes. Hinc bona fama perueniens vsq; ad vrbem regiam, gaudio quidè, & animi alacritate impleuit Christianos, dolore autem & indignatione eos qui adhærebant adhuc Gentilitati. Hinc cum Imperator quoq; magnus Constantinus per vrbis Regiæ Pontificis (is autè erat beatissimus Metrophanes) sancti aduentum audisset, hæsitabat, & dubitabat, quemadmodum posset credere tantū bonū in suā venisse ciuitatē. Ad ipsum quoq; relatū est de Iuliana. Quæ cum scilicet apud Imperatorē, & interrogaretur de modo exportationis, narrauit totam quæ fuit cōsecuta, veritatē. Et quemadmodū fuisset vxor Alexandri, qui erat ordinis Senatorij, & quòd cum is aliquot antè annis vixisset, templū Protomartyri suis ædificauit impensis, & iussit se quàm proximè ad eum sepeliri in loculo simillimo. Et quòd cū multi ei molestia exhiberent, nec vellet nubere, statuerit accipere mariti reliquias, & ad suū patrē in hanc reuerti ciuitatē. Redegit autè ei quoq; in memoriam iusionem, quæ propter ipsam missa est ad Pontificem Hierosolymitanū. Et quòd diuina prouidentia ita volente decepta, veniret nunc adferens sancti reliquias pro reliquijs mariti. Quod si tua, inquit, Maiestas vult hæc certius cognoscere, accedat quamprimùm Hebræus, & legat titulū qui est super loculū: & per ipsum ò Imperator, planè scies rei veritatē. Cum itaq; Constantinus Imperator hoc statim curasset, veniens quidam Iudæus legit scripturam, & dixit: Verè hic est magnus ille Stephanus: & ego quoque credo Christo propter ipsum, quoniam viderunt oculi mei hodie, quæ sunt admirabilia, & præter opinionem.

Hæc cum audisset pius Imperator Constantinus, & exultatione plurima fuisset repletus: iussit sancto Pontifici, vt cum clero, & populo ei iret obuiam, & cum omni honore, cultuque. & adoratione sanctum in regiam adducerent. Præcedens ergo Iuliana, cum eum transmississet, deduxit ad id quod dicitur Staurion. Vnde cum mulas currui iunxissent, & sanctum loculum ei imposuissent, sic loculum tulerunt in regiam. Ea ratione dixerunt etiam illum locum vocatum esse Zeugma. Atque sancti quidem miracula quæ fecit in illo ingressu, & si fieri non potest vt sigillatim recenseamus, non æquum est tamen, vt omnia silentio præteream: sed pauca quædam ad diuinæ virtutis ostensionem, par est mandare literis. Nam dum se parabat populus ad sancti deducendas reliquias, mulier quædam, cui contigerat vt in eo loco habitaret, habens spiritum Pythonis, exclamabat, dicens: O vis, ò vis: Vndenam ad nos aduenit hic Protomartyr Stephanus? Vndenam graui hoc flagellum ad nostra loca accessit? Cum autem multum clamasset, & discerpsisset spiritus exiit, ea nihil læsa. Alia autem quæ in eodem loco habitabat, longo verò tempore laborabat fluxu sanguinis, cum audiisset turbam tanquam multas aquas sonantes, & fuisset veluti in extasi, visa est audire vultu dicentem: Surge, & currui Stephani adhaeresce, qui nunc aduenit Hierosolymis. Cum ea autem celeriter surrexisset, & statim prope currum fuisset, sanguis quidem fuit exiccat: ipsa verò perfectam sentiens curationem, clamauit valde læta, & Deum glorificans. Vir autem quidam ex iis, qui relatū erat in numerum dignitatis militaris, & ipse quoque habitabat in Zeugmate, habebatque filium, qui ab ortu erat paralyticus: erat verò decem & octo annos natus. Is cum vidisset, quæ per 10 sanctum fiebant, miracula, cum filium sustulisset humeris, & ad sanctum adduxisset, eum iacit ante currum. Eadem autem hora, surgens paralyticus, cum illud pretiosum apprehendisset tabernaculum, voce valida exclama-

8 Vnde quomodo sancto multis lachrymis & clamoribus supplicauerunt, & exaudiuntur.

9 Mirū est valde quòd demonia sanctorum virtutibus perhibent testimonium, hæretici autem illas negant.

10 Ecce quomodo Deus per sanctos suos quandoquò facit miracula.

clamavit: O qui me à diurnis vinculis, à molesto, ac difficili exexisti accubitu per diuinum tuum Protomartyrem, ago tibi gratias, Domine Deus, quod me visitans mei tuis miseratus. Porro autem videntes populi quæ erant præter opinionem, Deum gloriæ magna contetione afficiebant laudibus. Curram itaque trahebant mulæ, magno Pontifice & clero vniuerso, & toto populo, magistratibus & subiectis, adolescentibus & virginibus, senioribus & iunioribus, & tota denique ciuitate, aliis quidam præcedentibus, aliis verò sequentibus, omneque vicus & omnia compita & vias in arcum comprimentibus, illamque admirabilem & numerosam hymnodiam concinentibus. Acriter autem curram traxerunt animalia, donec uenerunt in locum, qui nominatur Constantianus. Cùm illic verò essent, perinde ac si violento retinerentur vinculo, transire non potuerunt. Instantibus autem auribus, & flagellis ea asperè conscindentibus, manserunt nihilo secius immobilia. Hæc celerrimè significantur sanctissimo Imperatori Constantino. Is verò statim mittit alias duodecim mulas, utpote quod quæ primæ trahebant, desesse non posse ut curram amplius ducere. Cùm autem ipsæ quoque iunctæ essent, & similiter atque aliæ diu essent vincæ nutu diuino, nec vllò mouerentur modo, sed starent immobiles, vna ex ipsis ore repente aperto, quomodo olim asina Balam, humana voce exclamat præsentibus: Quouque frustra, o homines laboratis, & cur nostros oculos verberatis? Oportet hic sanctum deponi. Has voces cùm audiisset Archiepiscopus, & totus populus, metu & stupore repleti, Deo laudes magna voce reddiderunt, qui solus reuelat mirabilia. Admiratus item cùm hæc cognouisset Imperator fidelissimus, statim magna manu, & studio venerandum excitat templum sancto Proeathlo, id est, qui primus decernauit. Vbi maxime venerandæ beatissimi & primi martyris Stephani reliquias, secundo Augusti, honorificè depositæ, pluri mas curationes in hodiernum vsque diem efficiunt his qui cum fide accedunt. Huius ergo gratia, sanctitate, & virtute spiritus nos quoque omnes digni habeamur, quoad eius fieri potest; Domine pater, Domine fili, Domine paraclete, Trinitas sancta, & consubstantialis, & supersubstantialis, ut intercessionibus castissimæ Dei matris, & omnium sanctorum, & ipsius quoque nostri post te seruatoris, patroni, & defensoris Stephani, ad gloriam & honorem, & laudem sancti tui & adorandi nominis, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

MIRACULA SANCTI STEPHANI  
Protomartyris, per beatum Gregorium Archiepiscopum  
Turonensem scripta.

Stephanus primus vel diaconus Ecclesiæ sanctæ, vel martyr, apud Hierosolimam, sicut sacra Apostolorum narrat historia, pro fide Christi, quem à dextris virtutis spiritali contemnatione cornebat, lapidibus est obrutus, pro persecutoribus dum saxorum turbine quatere, ipsam supplicans maiestatem. Erat igitur oratorium apud urbem Turonicam, ab antiquis eius nomine dedicatum, quod nos parumper iussimus prolongari. Quod cùm factum fuisset, & altare ut erat integrum inantè promouimus. Requirentes verò in loco, de pignoribus sanctis quod fama ferebat reperimus. Tunc mihi vnū ex Abbatibus ab oratorio domus Ecclesiasticæ, ut nobis eius reliquias exhiberet, oblitus tamen clauem capsæ porrigere, quæ cum cingulo dependebat. Veniens verò Abbas ablatum ab armario sigillum, capsam reperit obferatam, quid faceret, quid ageret, in ambiguo dependebat. Si ad me veniret, longum erat redire & reuerti. Si ipsam capsam exhiberet, molestum mihi esse nouerat: quia multorum ibi sanctorum pignora tenebantur. Si non faceret iussione quam ceperat, non implebat. Quid multa? dum capsam in manu dubitans retineret, resistentibus cum fonitū pagulis capsam aspicit referatam. Tunc, cum gratiarum actione assumptas reliquias non sine grandi admiratione nobis exhibuit, quas nos mihi Domino iubente plantauimus. Regressus autem post multos dies capsam reperi reducto pessulo, sicut reliqueram, obferatam. Pars autem beati sanguinis sacrosancti Leuitæ huius, sicut celebrè fertur, in altari Biturige Ecclesiæ continetur. Quidam autem tempore Felicis episcopi vicinos suos quodam pro crimine impetebat, quos cùm plerumque verbis procacibus lacesseret, ac iudicio publicè prouocaret, decretum est sententia primorū vrbis, ut se ab hac noxa, qui impetebantur, sacramento purgarent, ingressiq; in huius memoratæ ædis altare, cùm eleuatis manibus sacramenta proferrent, prosecutor causæ periraffe eos clara voce testatur, statimque elatis in sublimè pedibus in aëra excutitur, ac illiso capite in pavimento penè exanimis à circumstante turba cōspicitur. Post duarum ferè horarum spacium, cùm ad liquidum putaretur spiritum exalare, a-pertis oculis crimen fatetur, se iniuste fatigasse homines vel proclamasse in ipsos declarauit, sicq; laxatis infontibus manifesto nocente, virtus beati perparuit.

VITA

VITA BEATI LONGINI MARTYRIS,  
per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.



PVD Cæsaream Cappadociæ natale beati Longini & martyris & militis, quem tradunt illum esse, qui lancea latus Domini Iesu Christi pendens in cruce apperuit. Hic postmodum ab Apostolis baptizatus, cùm apud Cappadociam sanctitate præcipuus degeret, tandem ab Octauio præfide comprehensus, post confessionem fidei, lingua abscissa, & dentibus exculsis, capite truncatus est. Simul cum eo coronatus est Afrodifus Commentariensis, cui præses linguam abscindi iusserat. Quique post abscissionem expeditè Christum clara voce loquebatur.

Habetur in Martyrologio eius sub Calend. Septemb.

MARTYRIUM SANCTI ET GLO-  
riosi martyris Longini Centurionis.

Apud Simeonem Metaphrastem.



VM Deo verbo, propter eam quæ ex inobedientia nobis fuit importata a bonis prolapsione, visum esset fieri, sicut nos, & volūtaria cruce, & morte propter nos fuisset condemnatus propter suam in nos misericordiam: & chorus quidem discipulorum, timore, amicitia Christi esset oblitus: qui autem in eum eadem spirabant Iudæi, cum iam morte damnassent, vnus erat etiam Longinus & synagoga Iudæorum, & constitutus fuerat Ceterio cuiusdam numeri militum. Cùm autem executioni esset mandata scelerata sententia, & ipse Christus in ligno esset affixus, medicans sumptum ex ligno gustum: admirandus hic Longinus habebat crucis custodiam sibi commissam cum suis militibus. Signis autem & prodigijs, quæ circa crucem facta sunt ad veritatem deductus, omni excusso metu, liberè Christum ipsum, & Deum confessus est in medio synagogæ Iudæorū. Verè dicēs, filius Dei est hic. Postquam sepulturæ mandatū fuit viuificum Christi corpus, ut nos à peccati sepulchris euocaret, & ad antiquam reuocaret beatitudinem, Longino rursum iussit Pilatus, vitæ sepulchrum tueri custodia militari. Et ille quidem fecit id quod erat imperatum, & si non esset eiusdē de Christo cum Pilato sententiæ, ut iam didicimus. Cùm autē peractū esset magnum mysterium resurrectionis, & milites miracula quæ erant maiora, quàm ut ea caperet humana cogitatio, principibus Sacerdotum, & Præsbjteris Iudaici cœtus annūciassent, hoc illi ignominiam, & dedecus sibi adferre existimantes, & miraculū volentes extinguere, pecunijs persuaserunt militibus, ut calumniarentur Christi resurrectionem. Illi igitur ad Pilatū accedentes fallam dixerunt esse resurrectionem. Verū non sic Longinus, sed mendacij quidē fuit præclarus confutator, verax autē testis veritatis, ut qui non sustinuerit calumniari Christū, tanquā furto furtum: sed lingua & mente libera eum verum esse Deū prædicarit, & è mortuis esse excitatū affirmaverit. Quo factum est, ut & ipse Pilatus, & Iudæorum synagogæ principes, inuidiā qua prius mouebantur in Christum, & quem in eum animo concipiebant furorem, eum in Longinum transferrent, ei aded irascentes, ut quicquid pateretur Longinus, existimarent eū non latis daturum esse penarū. Hinc ea res venit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei significata. Quapropter magis volēs abici cum Christo, quàm habitare in tabernaculis Iudæorū, cum veste & cingulo dignitatis, ipsam quoque simul quamprimū exiit militiā. Et acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Christo & veritate, declinat cū populo congressione, & cum Deo solo, & secum versatur. Non multū intercessit temporis, & relicti Hierosolymis, venit in Cappadociam præco simul & Apostolus Christi admirabilium operum, & quæ sunt præter opinionem, cum illis duobus militibus effectus. Cùm autē eorum nihil lateret Iudæos, utpote quod fama ad omnes Longinum transmitteret, & perinde ac alata perneciter omnē percurreret regionem, ij simul conuenientes persuaderent Pilato, ut de Longino maledicatur, & significet Cæsari, quod aliena sentiret ab Imperio Romanorū, & quod neglectis armis, Christū prædicet quendam Regem Gentibus: & sic omnes in suam dirigens potestatem, attrahat ad illius fidē. Eorū autem, quæiebant, quæ dicuntur signum est, quod vniuersant Cappadociam ea impleuit doctrina. Cum his literis simul etiam emittunt pecunias in aures Cæsaris volentes irrepere, ut Longini mortem facillè emerent. Quod quidem processit etiam, ut videbatur Iudæis. Fr P oma statim in Iudæam ad Pilatum mittuntur literæ, quæ Longinū morte damnabant. Pilatus ergo accepti literis, eas statim tradidit Iudæis, & ad beati viri eadem alacris alacres emittit. Illi autē cū totam, quæ intercedebat, regionem

XVI.  
Octobris.

P P ij maxima

xx Sanctissima  
Deigenitrix ex  
omnes in hinc  
tercedunt pro no-  
bis. Ipsi etiam sunt  
post Deū seruatores,  
patroni, et deo  
sensores nostri: di-  
cant quicquid ve-  
lunt heretici.  
Habetur in ope-  
re eiusdē in glo-  
ria plurimorum  
martyrū edito.  
Cap. 3. 2.

x Vides quantum  
malū sit crimē per-  
suri alicui falso  
imponere?

maxima persuasissent celeritate, veniunt in Cappadocum regionem: & cum audissent Longinum in quodam agro paterno agere vitam ab omni negotio remotam, statim veniunt in agrum, & cum Longino sermones conferunt, nescientes eum esse, propter quem tam magnos labores susceperant, & iter confecerant. Unde etiam illum ipsum rogabant, quisnam esset Longinus, & in quonam praedio habitaret. Longinus enim studebat clam aggredi, timentes ne salutem sibi fuga quaereret. Ignorabat autem eum magis studere, ut caperet, quam illi ut caperent. Intitabatur enim mortem illius voluntarius, quem cum vidisset in cruce, Deum fuit confessus: & quomodo Christus propter nos, ita Longinus propter Christum eadem sciebat. Cum ergo spiritus sanctus illa hora ei omnia significasset, sensim ad ipsos conuersus, miti & leni voce dicit: sequimini, & ipse eum quem quaeritis ostendam. Tunc ergo veluti apud se latrans ille beatus, & futuri gaudium percipiens, & ante martyrii mortem martyrii amplectens, haec secum dicebat: Quam speciosi pedes euangelizantium bona? Nunc video caelos apertos. Nunc aspiciam gloriam patris. Nunc sicut primus Martyr Stephanus, ipse quoque dicam: Domine Iesu Christe, accipe spiritum meum: quem clarissima voce audiui mortem ad se vocantem. Nunc supernam Hierusalem, Angelorum quidem patriam, totius autem chori sanctorum Metropolitim, cum victoriae plausibus, & canticis, & gloriosis trophaeis ascendam. Nunc exuo è luto consecrata tunica, & lamentabilia depono carnis vincula. Nunc liberor ab interitu & corruptione, & laetus in duo incorruptionem. Egredior è vita caduca & momentanea, & ex tempestate, cuius sunt magni fluctus, & graui naufragia: & venio ad verum & solum portum, in quo vita est ab omni tristitia remota, & aeterna. Latere anima, quae vadis ad tuum effectorem. Ostende laetam tempore id postulante faciem. Eos qui tibi tot bona conciliant, ô Longine, benignè excipe. Eos qui nos ad coenam vocant regalem, lauto, magnifico excipiamus conuiuio. Haec cum apud se locutus esset Longinus, eos qui ad ipsum venerant, statim ducit in domum suam: & cum hospitia praeparare accepisset, incipit deinde rogare post coenam, cur venissent, & quanam esset tanta Longini inquisitio. Illi autem, cum sacramentum, tanquam aliquod pignus, ab eo accepissent, non esse publicurum quae ei dicerent, neque secretum esse aperturum, dicunt quae Pilato scripta fuerant à Caesare, & quod venissent, ut Longini cum duobus militibus capita amputarent. Cum autem sciuisset, quinam essent cum ipso morituri, illi scilicet, qui Iudaicae mercedi Christum porpulerant, significauit eis qui non diu ante ab eo discesserant, ut primorum bonorum essent sibi socii. Cumque semel atque iterum eos qui missi fuerant à Pilato hospitio magnifice accepisset, postredie eos ducens in agrum expectabat eos quos acceperat. Cum autem accepisset eos iam appropinquare, statim annunciat iis qui missi fuerant à Pilato: Ego sum, qui à vobis quaeror, Longinus. Illi autem primum quidem non credebant. Quomodo enim existimassent eum esse qui erat passurus, cum eum viderent tam laetum ad periculum? Postquam autem rectè sciuerunt illum esse, & nulla eis fuit relicta dubitatio, aegrè ferebant, & à conscientia multas plagas accipiebant, quid non quidem dicentes, quid non autè facientes, cum esset adhuc recens recordatio, ut qui pro bonis essent malas reddiduri gratias. O infelicem dicebat, coenam. O graue hospitium. Curna, ô chare Longine, hoc tibi ceptum venit in mentem, ut eos qui venerant ad tui caedem, domus tua acciperet? O miserum habitaculum, ô acerbum conuiuium. Mors tibi euadit hospitium, & te ipsum mensae appones, eos praeter opinionem inueniens latrones, qui hospitio à te fuerunt accepti. Quid faciens, sic molestia afficisti eos qui te sunt occisuri. Abi ergo, accepta mercede hospitij, nempe mortis remissione. Non sustinemus ensem tibi inferre: caedem molientem manum tuo capiti adferre formidamus: commune salem reueremur: nos pudore afficit mensa: ad caedem torpet manus: abhorret animus morte afficere benefactorem. Facilius est periculum, quod nobis est à Pilato paratum, quam vulnera conscientiae. Parati sumus omnia pati potius, quam Longino tales referre gratias. Sic quidem milites dicebant Christi Martyri valde miserabiliter. Caeterum non poterant Longino persuadere: sed eis fortiter respondet vir verè generosus: Cur magna mihi bona inuidetis, quibus vos inuiti me estis remuneraturi? Cur meam mortem desistetis tam miserabiliter? Cur tristes estis propter meam perperationem? Non est hoc mihi mors, sed vitae primitiae. Mihi re vera potius est mors, quae hic est conuersatio: quonia non assisto meo Domino, nec fruor ea, quae est illic, beatitudine. Finis finem malorum, non etiam finem vitae mihi conciliabit: sed ad veram transmittet beatitudinem, & efficiet, ut sim particeps illius aeterni splendoris. Habetis, ô amici, habetis apud vos solatium, propè est vobis consolatio: Quem enim propter finem lugeris, eum vos post finem beatum reputabitis. Sufficit autè hoc ad afferendam animi tranquillitatem, scire amicum fore multorum bonorum participem: quomodo est inuidorum, vel odio potius habentium hominum, studere eum priuare splendore. Nolite deslere eum qui deficit: sed gratias agite ei qui accipit. Non mihi illius gloriæ detri-

mentem adferatis, quam ego vidi elementa mouentem. Non negauerim eum quem Dei semel filium sum confessus. Timeo ne creatam naturam inueniam accusatricem, si in eum appaream infidelis, propter cuius passionem caelum quoque ipsum est affectum tristitia, & sol contraxit radios, & lux diei miserabiliter deducta fuit ad noctem. Haec adhuc dicente Longino, & eis qui missi fuerunt à Pilato persuadente, ut facerent quod eis fuerat imperatum, veniunt milites, qui cum eo morte damnari fuerant. Ille autem laeto & alacri vultu eos intuens, & dexteram eis iniicit, & collum amplectitur, & oculos suauiter deosculatur, & Saluete, inquit, ô Christi commilitiones, & haec edes regni, saluete. Iam enim aperta est porta, quae est in caelis, & Angeli sunt nostras accepturi animas, & oblaturi filio vnigenito. Ecce, & lampades video, & apparent mihi brauia, cum quibus sistendi tumus ad Iudicis tribunal. Sedenim si quid vobis est imperatum, dicebat eis qui missi fuerant, id implere. Deinde etiam conuersus ad domum curatorem, iubet vestem mundam ad se deferri, ut qui iam esset vocatus ad nuptias, & thalamum, & eò festinaret. Porro autem cum induisset vestem, & manu ostendisset tumulum, in quo volebat poni corpus, in genua cum iis duobus qui erant cum ipso, inclinatus (ô beatum finem) peregit certamen: & amputatis eorum capitibus, illi abscibuntur in choros Martyrum & Apostolorum: illorum quidem fortitudinem, horum vero zelum pro Christo ostendentes. Quid verò post haec est consecutum? Martyricum illius Longini caput cum statim accepissent ij qui eum interfecerant, ad fidem plenè faciendam, quod Longinus esset mortuus, id portant ad Pilatum, ut qui scirent se nullo alio dono, quam eo magis illi gratificatos, ipse autem statim conuocauit Iudaeos magna secum voluptate afficientes, ut qui Longini valde mortem scirent, & eam emissent pecuniis. Quod quidem cum factum fuisset, ut eis placebat, iubet rursus indigna Pilatus: & ante portam ciuitatis per ignominiam fuit proiectum pretiosum eius caput. Sed is cui visum fuerat pati pro nobis, eius qui propter ipsum fuerat passus, ne nunc quidem est oblitus: sed veluti perpetuò apparentem quandam faciem iis qui aderant cernendam praebat ante ciuitatem, & in sterquilinio iacentem, tanquam in domo regia conferuatam, tutò potegebat, non solum non permittens ut aliquid pateretur à simo, sed etiam liberans alios, ne aliquid propter id paterentur. Quaedam enim mulier vidua, quae morte maritum amiserat, cum filio autè vnico conflictabatur, & praeter viduitatem sustinuerat etiam oculorum orbitatem, malo fide superato, cum filio vadit Hierusalem, sanctorum quae ibi erant locorum, & adoratione, quos amiserat corporis duces, sperans se recuperaturam. Cum autè à filio deducta terram caperet & puluerem, & imponeret oculis, adiciunt viduitati, & oculorum orbitati (Qualia sunt Dei iudicia?) alia quoque grauis calamitas. Morbus enim quidam inuadens puerum, qui pro amissis oculis fuerat ei alius oculus, repente (proh dolor) abripit à sinu matris. Statim ergo duplens ad eum accedunt tenebrae, & vitæ lux simul extinguitur cum luce oculorum: eraque omnino infelix illa immobilis, tanquam aliquo fulmine, percussa calamitate. Cum autè paulò post à malo ad se rediisset, deslebat miserabiliter, & miserandas voces emittebat ad Dominum: ô Domine, dicens, cur sic grauata est manus tua super me: & supra dolorè vulnerum meorum addidisti? Et nunc lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Num vires lapidum vires meae? Ipsa quoque dicat quod Iob: Possisti me parabolam, Domine, & motu capitis in omnibus: & pudore affecti sunt super me, qui sustinent te, Domine virtutum. Num forsita sic peccaui ego? & sola sic punior, quod me luce, & vnigenito filio, qui erat instar lucis, priuasti? Quenam mihi est deinceps spes salutis? Quenam mihi via consolationis? Hei mihi charissime, quando mihi malum consolaberis? Quando oculorum leuabis calamitatem, me deducens ad salutem? Nesciisti, ô fili, quod maiori omni alio, tuo casu mihi damnum adferres maximum? Abis planta mihi iucundissima, me misera sola relicta? Sed sic quidem mater, & mater vnigeniti, qui sic fulciebat eam quae se habebat tam miserabiliter. Interim autem dum fuisset in fornium resoluta, diuinus ei apparet Longinus, & omnia dicit quae ad ipsum pertinebant, quae in cruce Saluatoris nostri facta fuit confessionem, mortem quae à Caesare & Pilato fuit condemnatus, capitis amputationem, & alia quae Martyr propter Christum sustinuit magnifice. Quin etiam dicit ei: Oportet te obseruare meum caput multo simo testum, ad tuorum oculorum curationem. Nam illud attigeris, lux statim te sequetur. Porro autem ego quoque tibi adducam puerum cum gloria, qui, quem propter eum accipis, dolorem consoletur. His verbis mulier animo recreata, & corpore satis corroborata, properabat ad opus. Cum autem deducta iam peruenisset ad locum, in quo sciebat caput esse repositum, prompto & alacri animo fodiebat manibus, Et cum veluti quendam thesaurum caput inuenisset, simul eum eius inuentione suam quoque lucem inuenit: & aspicit Solem, aut etiam ipsum caput cernit, tanquam lucidam stellam, apparuisse. Deinde id ardentem complexa, cum à stercore expurgasset, & vnigenitis vnixisset honorifice, reuertitur ad eum, qui illam hospitio exceperat

<sup>1</sup> Vide num sanctorum anime post emigrationem recedant in caelo.

<sup>2</sup> Ecce peregrinationem ad locum sanctum, contactus, & adoratiois causa.



pretiosam illam adferens margaritam, Sequenti autem nocte diuinus rursus accedit Longinus, læto vultu subridentem, & quasi sponsalibus vestimentis nitentem filium suum inducens, suauiterque & paternè eum amplectens: & dicit ei: Ecce quem lugebas filium, ð mulier quæ lugebas, ecce quantus sit nunc eius honor & gloria, & te ipsam consolare. Deus enim ipsum reuoluit in numerum militiæ sui regni, egoque nunc eum habeo acceptum à saluatore, nec à mea vnquam recedet dextera, Accipe ergo meum caput, & corpus tui filij, & sepeli in eadem arca, & ne amplius lugeas filium tuum vnigenitum, neque te verberet cor tuum. Nā magna gloria & læticia, & magnis laudibus celebrandæ choreæ, & festa celeberrima ei data sunt à Deo, qui eum accepit. Hæc cum audiisset mater filij, statim surgit: & acceptum Martyris caput reddidit patriæ Martyris (pago autem nomen est Sandiale) & cum corpus filij capiti Martyris lubenter apposuisset, & in loco insigni honestè composuisset, hæc apud se dicebat: Nunc scio, quod iis qui Deum diligunt omnia ad bonum conferunt. Quærebam oculos carnis, ego autem accepi etiam oculos spiritus. Me afficiebat tristitia iactura filij, sed ecce eū habeo hæredem: Deo cum gloria regia assistentem: & nunc noctu, & interdiu mihi matri blandè arridet, conglorificatus honoribus Prophetarum, & Martyrum, & cum eis exultat, & cum Longino crucem ferens, & regni cœlorum præclarum ferens trophæum inter Angelos: aded vt Longini factus discipulus, ipse quoque sacram emittat vocem, hymnicamque & mysticam & Ephiniçij instar habentem: Verè Dei filius erat iste, & est, & erit. Regnum eius regnum omnium seculorum: & eius dominatio permanebit in æternum. Ei gloria & potentia in secula seculorum. A MEN.

Habetur in libr. eiusdè de patris bus noui testamènti.

Timotheus vir go germanst.

## VITA SANCTI TIMOTHEI, PER

Diuini Isidorum Episcopum Ispalensem scripta.



**T**IMOTHEVS Ephesiorum Episcopus, de ciuitate Listrésium, patre Grego, id est, Atheniense, matre autem Iudæa, vt refert Apostolus, dicens: Recor- dationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunice; certus sum autem quod & in te. Hic autem fuit discipulus Pauli, eiusq; spiritualis filius. Quem puerum propriè idem Paulus secum assumpit: qui pudicq; & virgo permanit. Quiq; apud Ephesum in monte, qui vocatur Pyon, cum magno honore sepultus quiescit.

## COMMENTARIUS RERVM GE-

starum sancti Apostoli Christi Timothei.

Per Simeonem Metaphrasten.

XXII.  
Ianuarij.



**M**agnus Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autem & instituit quæ olim inter ciuitates fuit in clytra Lystra, non tantum sibi placens de vbertate & abundantia rerum necessariorum, quantum de hac planta longè suauissima, & de iis quæ in eo efflorent virtutis ornamentis, et si ne puras quidem & synceras generis habuerit radices: sed ex spinis quoq; infidelitatis plurimè habuerit admixtum. Nam erat quidè ei auia Lois, mulier pia, & quæ re vera curâ gerebat virtutis: mater Eunice, quæ ex Iudæis quidem olim fuerat inlicita in pietatem, & in integris virtutum hortis re vera floruerat. Pater autem Gentilis, & in Gentilium rebus maximè insignis, veluti quoddam in frumento lolium, nempe honesto & præclaro Timothei genere, & rosis spina adnatus, & vicio tantum insignis, quantum fuit illius filius pietate clarus, & virtute incomparabilis. Cum esset autè adhuc infans Timothæus, & à matre Eunice institueretur, Gentilius & Iudæorum errorem simul ex æquo declinauit, & tunc accedit ad Pauli præclaram Ecclesiæ tubam, simul cū Barnaba Christi discipulo & Apostolo, sicut diuinus Lucas dicit in Actis: cum is venisset in Lycaoniam, quæ est finitima quidem Iconio & Derbæ, ex Pauli verò aduentu magnū erat consecuta miraculū: & claudū ab ipso ortu (ð diuinā visitatione, ð admirabile spectaculū) sanum effectum illius præsentia, & pedibus suis absq; molestia & securè vtentem. Qui quidè eos qui erant in ciuitate in tantā adduxit admiratione, vt esset eis id quod factū fuerat supra fidem, & suos Deos existimarēt forma hominibus assimilatos obire ciuitatē, & eorum esse opus claudi curationem. Postquam autè quissam esset cognouerunt: & quod Dei viui esset potius Apostolus, & horum qui falso dicuntur Deorum aduersarius, ad hoc ipsum missus, vt ab eorū errore liberarentur homines, & quod prædicat Dei, qui non solum potest corrigere tales corporum mutilationes, sed etiam suscitare mortuos, mul- ti ab errore deficientes accesserunt ad pietatem. Opus illius miraculi fuerunt etiam huius admirabilis discipuli & Apostoli parentes, qui magno studio & liberalitate Paulum do-

mi suæ acceperunt, & pietatis quidem lucem ab eo habuerunt: pium autè & Dei amantem Timotheum veluti vicissim reddiderunt, qui erat adhuc inuenis & tener, & aptus ad suscipienda femina pietatis, quod quidem licet apertius discere ex libro Actuum Apost. Nam cum Paulus, inquit, obiret Lystram & Derbæ, erat illic discipulus quidam nomine Timotheus filius mulieris Iudææ fidelis, patris autè Gentilis. Huic testimonium bonū reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres. Cum sic ergo Paulo traditus fuisset Timotheus, patri spiritali filius magis proprius, quam eius qui erat pater secundum carnem, & ex ciuitate vnâ esset excessurus, ab eo circunciditur propter quosdam Iudæos, quibus plena erat ciuitas & omnia circuncirca, quoniam omnes sciebant illum esse natum patre Gentili, Atque ciuitates quidè obibat Paulus, seminans prædicationem, veritatemq; annuncians, & omnes spiritu regenerans. Eum autem consequbatur sicut stella solè, Timotheus, deductus quidem à parentibus: earum autè cor non obscure laucians propter separationem. Quid ni enim, cum essent parentes talis filij, & qui scatebat tam suaui flore virtutis? Ipse verò ex eorum seiunctione nihil vi- sus est affici, sed quodammodo Pauli desiderio contegere suam in parentes affectionem, & ostendere id naturali necessitate longè esse valentius. Hinc in literarum disciplina ab illo instituitur, sitq; ei contubernalis, & omnino simul cū eo viuere. Deinde eius quoq; Diaconus constituitur, & ad Apostolatū confirmatur, periculorū atq; laborū effectus socius, & nihil omnino impeditus ab ætatis teneritudine quò minus resisteret laborib; sed generosam inducens voluntatem quæ ætate plus poterat, aded vt boni eius animi & piorum operū teste ipsum habuerit magistrum sic dicentē: Videte ne quis ipsum contemnat. Opus enim Domini operatur sicut ego. Cum autè ad tantā peruenisset virtutē, & tantū eius teste adhibuisset, nō hic solū sed etiā in multis aliis locis. Nā modò quidè, inquit scribēs ad Corinthios Paulus, misi ad vos Timotheū fratrem meū, qui est filius meus dilectus, & fidelis in Dño, qui vobis in memoria rediget vias meas in Christo. Et rursus: Si venerit Timotheus, videte vt sine metu sit apud vos. Modò autè ad Philippenses quoq; scribēs, adsciscit sociū inscriptionis: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi. Et deinceps consequenter in epistola: Spero autè in Dño me Timotheū citò ad vos missurū, vt & ego bono animo sim cognitis quæ circa vos sunt. Neminè enim habeo tā vnanimè qui syncerè pro vobis sit sollicitus. His verò congruentia scribit etiā ad Thessalonicenses: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, eū hic quoq; honorans sociatq; inscriptionis. Misi ad vos Timotheū fratrem nostrū & ministrū Dei & cooperatorem in Euāgelio Iesu Christi, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide nostra, vt nemo moueatur in istis afflictionibus. Et alibi: Probationem autè eius cognoscitis, quod sicut filius patri, me cū feruirit in Euangelio, illos quoque assumens veluti testes virtutis Timothei. Deinde verò etiā ad Colossenses, Paulus Apostolus Iesu Christi pro voluntatē Dei, & Timotheus frater. Por- rō autè cum à præceptore tantum ferret testimonium: & modò quidem filius in Domino fidelis & dilectus: modò autè etiam eius frater & Euangelij cooperatur vocari dignus haberetur: & susq; de que tot & tā magna cōsequeretur encomia: tamè ne sic quidem sibi ipsi confidere & non timere poterat, sed tam accuratè viuere, & tā diligenter se exercebat, & tam acriter se affligebat, vt eum etiam exhortaretur præceptor, suadens discipulo ne aquā amplius biberet: sed vno modico vteretur. Propter stomachum tuū, inquit, & frequētes tuas infirmitates. Sed quamuis sic laboraret eius corpus cōtinua infirmitate, & haberet deiectam stomachi facultatem, generosus resplendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generosum animū, sed celeri zeli penna omnè in partē peruolabat, & modò quidè Ephesum, modò verò Corinthū illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoque sepe & Italiam & vniuersam terram cum præceptore complectebatur prædicatione. Quid autem dixeris, quā multos cupiditatibus à ratione maximè alienis & absurdis seruientes ab hoc graui liberauit ministerio? Rectè nouit quod dico, is qui eius qui Corinthi est fornicatus non ignorauit delictum. Erat enim diuinus Timotheus non ad intelligendum dexterrimus, sed ad dicendum etiam promptissimus, & ad facundia egregiè vtendum custodiendā vel maximè idoneus. Nam & copiosorem consecutus est gratiam: & doctrinæ fontibus vsus est duplicibus, non Pauli solum modò admirabili lyra spiritus se oblectans, sed etiam versans cū Ioanne eximie dilecto discipulo, & ab eo præfectus administrationi sedis Ephesiorum, cum ab eo audiisset & didicisset quæ ille rursus à bono spiritu. Nam cum Nero qui malè ad imperium, male, ð iustitia & dei toleratā, accesserat, huius martij Principes Apostolorū, Petri, inquam, & Paulum, subiecisset: & alij qui cum ipsis erāt discipuli se aliò conuertissent, accidit vt hic magnus Euangelista & Theologus Ephesi consisteret, à tempestate & naufragio eiectus, vt referunt quæ ab Irenæo Lugdunensi scripta sunt, & fama tradit. Ex discipulis autem ij qui secuti sunt alios Euangelistas & Apostolos, ea quæ ab illis diuersa lingua composita fuerant

tum duobus vocatis famulis, & forti quodam ac pio milite, eis aperit quæ viderat: & eos mittit Ioppem. Illic enim versari Petrum dixit Angelus apud quendam Simonem Coriarium. Petrus autem, qui omnem terram & mare obibat prædicando, veritatem ubique annuntiabat (Erat enim re vera positus in lucem Gentium, & salutem multorum) ingressus ad sanctos qui habitabant Lyddam, cum quendam Æneam, qui octo annis facebat paralyticus fecisset surgere, Ioppem autem venisset, & in Thabita, quæ vocatur Dorcas, fecisset magnum illud miraculum, hic debebat apud Coriarium. Sed nec eum quoque demisit Deus ignarum mysterij, quo erat iniciandus Cornelius: aut potius Cornelij iustitiam & preces non despexit. Sed quoniam ij qui erant ex circumcisione, dissidebant ab iis qui habebant præputium: ne Petrus eos qui misit erant à Cornelio, vt qui haberent præputium, in cælum rursus remitteret, propterea quod nefas sibi putaret congregari cum alienigena, aut ad eum accedere, cum illi Cæleste profecti non procul essent ab Ioppe, ostendit ei Deus Cornelij virtutem, & agnitionem. Cum itaque ascendisset in domunculam, vt quæ hora sexta fiebant, preces redderet, se cibo reficere opus habuit, & esuruit. Interim aut dum Petro parabatur conuiuium, videt cælum apertum, & vas quoddam, tanquam magnum linteum quatuor initiis: in terram demitti, & ad ipsum venire. Vas autem continebat bestias tam omnes terræ quadrupedes, & reptiles, quam volucres cæli. Voxque ex illo visa est ad eum existere, dicens: Surge Petre macta, & comede. Deinde cum is dixisset: Nequaquam Domine: & deinde etiam causam adiecisset, (Nunquam enim, inquit, comedi omne commune aut immundum) vox ei rursus respondit, dicens: Quæ Deus mundauit, tu ne dixeris communia. Cumque hoc factum esset, vas rursus assumptum est in cælum. Hoc aut significabat conuersionem Cornelij, & eorum qui erant cum ipso. Nam esuries quidam, qua laborabat Petrus, significabat illius in pietatem propositum & studium: & quod is nihil adeo esuriebat, & desiderabat, quam infidelium agnitionem, & eis omnino dare verum Dei cultum, & prædicationem Euangelij. Quadrupedes autem & volucres erant signum multitudinis eorum qui erant conuertendi cum Cornelio. Vas autem cælo ter demissum, significabat ternam in baptismo demersionem. Mundatas autem eas esse à Deo significabat Cornelij iustitiam & misericordiam cum vniuersa domo: & quod ij quoque Deo accepti euaserunt. Cogitante autem Petro, & non valente visionem conicere, qui misit fuerant à Cornelio, iam ad fores venerant. Et protinus aduolans spiritus & illorum aduentum significat, & iubet Petrum eos conuenire minime hæsitantem. Atque ei quidem, cum ad eos descendisset, quæ vidisset Cornelius, & quæ ab Angelo audiuisset, omnia renunciant. Itaque die sequenti simul veniunt Cæsaream. Cum eis aut obuiam processisset Cornelius, & procidisset ad eius pedes, erigit eum Petrus, dicens: Ego quoque sum homo. Deinde cum in eo seminasset verbum pietatis, & in animis eorum qui conuenerant, postquam vidit spiritus gratiam ad eos aduolantem, & baptismum percipientem, eos deducit ad veritatem, & baptismum iniciat. Cum dispersis autem ab Hierosolymis Apollolis post dolorem acceptum propter Stephanum simul aderat etiam Cornelius: & venit vsque in Phœniciam, & Cyprum, & ipsam Antiochiam: & rursus profectus est vna cum Petro, & Timotheo: Et nec Ephesi quidem ab eis absuit. Cum autem accepissent Scepstæorum ciuitatem esse subsiectam cultui simulachrorum, consultabant quisnam eò irer: & rem permiserunt fortibus. Cum fors autem venisset ad Cornelium, ille quidem recta vadit ad ciuitatem. Eius autem præfectus erat quidam Demetrius, qui erat Philosophus, & in Græcis disciplinis eruditus, horrendum spirans aduersus piam fidem Christianorum, & alios Gentium colens Deos, maxime autem Apollinem, & Iouem. Is cum accepisset de aduentu Cornelij, sum statim accessit: & cur venisset, & vnde, & quodnam esset eius studium interrogauit. Ille autem: Sum quidem, inquit, seruus Dei viui. Veni autem huc missus, vt te reuocem à profundissimis tenebris ignorantæ, deducamque ad lucem veritatis: & purum radium agnitionis immittam in tuam animam. Horum ille ne pauca quidem intelligens, ira illico fuit repletus, sæueque repente loquitur: & ferociter: Alia te rogavi, tu autem alia mihi respondes. Per Deos omnes, si non singula dicis ad propositum: Si non moderatè & diligenter respondes, non parca tua senectuti, non ignoscant tuæ grati, non reuerebor caniciem: Sed dic, & cui milites, & quam de causa accesseris. Cornelius autem: Si velis, inquit, scire, quænam sit mea militia: Sum quidem Centurio: & rursus apertius euoluit & explicauit ea quæ prius dicta sunt. Nam cum, inquit, accepissem, quod ipse, & vxor tua, et quicquid est in tua ditione in magnum errorem incideritis, venio vos liberaturus à deceptione, et vos deducturus ad viam veritatis, & soli viuenti Deo reconciliaturus, qui fecit cælum et terram, et à quo producta sunt quæcunque sunt in ipsis, et cuius nutu dicuntur. Ad hæc Demetrius: Video te, inquit, iam senio esse confectum, et me tui miseret propter ætatem. Prolixas ergo nugas iubens valere (paucis enim tecum agam) accede, et diis sacrificia. Cum illic autem rogasset quibusnam diis, quibusnam

aliis, inquit, præfectus, nisi Ioui & Appollini? Sin autem recusaueris, scias fore, vt grauius supplicis, & tormentis tradaris: neque vllus, præter eos, erit Deus adeo potens, qui te sit à meis erepturus manibus. Ille autem: Potest, inquit, Deus meus non me solum à malis conseruare illalsum, & efficere, vt sim hominum iniuriis & insultibus superior: sed eos etiã destruere, quos tu Deos nominas, euertereque & confringere illorum simulachra, eaque in puluerem redigere, & in cinerem, & te vana, quam de illis concepisti, spe priuare: & per agnitionem ad te traducere. Hæc cum respondisset Cornelius: iam iurauit omnes Deos, inquit Demetrius, quod nisi moderatè respondeas, & nisi diis obtuleris sacrificium, te grauius supplicia accipient, & cruciatus: & nondum mihi credis? Rursus ergo dixit præclarè Cornelius: Me rectè dicentem audi, ô Iudex: Dæmonibus, & furdis, ac inanitis simulachris ego nunquam sacrificauerim. Scriptum est enim: Dij qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Et rursus: Adorabis Dominum Deum tuum, & ei soli seruis. Ego igitur veni vt det vobis quoque Deus penitentiam ad agnitionem veritatis, & respiscatis à diaboli laqueo ad illius voluntatem. Sin autem tibi videtur, eos quos dicis, deos ostende mihi. Hoc cum ille audiisset, valde lætatus est cum iis qui cum ipso erant, & bona spe sunt repleti, putantes stulti se mox esse viuiros Cornelium sacrificantem. Eis itaque mox fuit apertum templum Iouis, vt qui putarent Cornelium statim esse Deo sacrificaturum. Cum itaque venisset in templum Cornelius, omnes illic celeriter confluerunt, non solum Demetrius, & ij qui eum affeccebantur, sed eius etiam coniunx Euanthia, & filius Demetrius. Nam ipse quoque sic vocabatur. Cum itaque ad Orientem genu flexisset, dixit ex animo Cornelius: Deus qui conturbas terram, & montes transfers in corda maris, qui tempore Danielis famuli tui Belum euertisti, & draconem sustulisti, & ora obtulxisti leonibus vt tuum seruares famulum: tu quoque nunc euertere hæc simulachra, tam futilia, quam sculptilia: & agnitionem præbe tuo populo, & sciant tuum esse brachium cum potentia. Tu es nostræ potestatis gloriatio. Cum hæc esset precautus, egreditur è templo, simul autem cum eo egreditur etiam Demetrius, & quæcunque alia Gentium conuenerat multitudo. Euanthia autem & filius Demetrius adhuc manebant intus. Repente verò maximo quidem terræ motu Deus concutit ciuitatem: templum autem mox deturbatum simulachra confringit, & in cinerem comminuit, & in puluerem: Demetriusque filium, & matrem Euanthiam intus intercipit. Cum pater ergo Demetrius templi aspexisset euerisionem, nondum autem accepisset, vxorem, & filium fuisse intus interceptos, ducitur quidem in iudicium diuinus Cornelius, cogendus vtique dicere causam euerisionis. Ille autem lætus ingreditur, Deum alloquens, qui ei dabat vires, & magis sibi placens propter hoc miraculum incredibile, quam propter thronum Demetrius, & propter illud excellens & sublime tribunal. Præueniens autem interrogationem. Vbi nunc sunt, inquit, ô Demetri, magni tui dii? Ille autem continuò: Quibusnam, inquit, magicis artibus, & prædigijs templum euertisti, & statuas confraxisti? Sed te grauisimis, sciant omnes dii, subiiciam supplicijs. Et statim consulebat, quidnam agens eum acerbissimo afficeret supplicio. Cum iam autem aduentasset vespere, iubet sanctum ligatis simul pedibus, ac manibus suspendi in custodia, & ita totam noctem manere suspensum. Hæc dixit: & statim sanctus fuit coniectus in carcerem. Protinus autem venit properè quidam ex domesticis, nomine Telephon, dicens: Domine, Domina mea, & filius tuus vnigena perierunt, cum terræ motu concussum fuit templum. Demetrius autem cum primum hoc audiuisset, scidit vestem, & magno fuit luctu oppressus. Interim autem iussit suis puluerem quam primum exportare: Donec meæ bonæ, inquit, & fidelis coniugis, & suauissimi vni-genæ filij ossa inuenta in meas manus protaueritis. Hæc simul eis dicebat, & cum voce affuebant lachrymæ, & grauisimè ingemiscbat & lugebat: & deos suos accusabat, quod viuos ad hoc vsque tempus esset conseruatus, vt audiret tam acerbum nuncium. Cum ei autem assedissent primates ciuitatis, & partim quidem simul lamentarentur, partim autem etiam consolarentur, & quoad eius fieri posset, dolorem studerent extinguere, & iam ab eis esse mortuus putaretur Cornelius, essetque perfectum monumentum, in quo sepelienda erat coniunx cum filio, Pontifex quidam Deorum Gentium, nomine Barbatus, cui commissa fuerat templi repurgatio, properè venit ad famulos Demetrii: non enim permittebatur ad eum accedere propter luctum, renuncians exaggere fuisse audiram vocem Euanthiæ, & filij: vocem autem hæc significare. Magnus Deus Christianorum, qui nos eripuit ex hoc periculo per famulum suum Cornelium, & non nos dedit omnino exitio. Festina ergo tu quoque Demetri, & virum hunc sanctum educ è custodia: & adora eum cum omnibus, qui sunt in domo nostra, & iis qui sunt nobis propinqui: & roga ipsum, veniens in hoc habitaculum nos seruet, & educat ex hoc aggere, & è profundo, ne pereamus penitus: magna enim Dei hic videmus miracula: & videmur audire Angelos clamantes: Glo-

ria in excessis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Cum hæc audiissent ministri, currunt protinus cum Barbato Pontifice ad Demetrium, & ei singula diligenter renunciant. Ille autem cum accepisset esse adhuc superstitem vxorem & filium, cor plenum habuit læticia: & cursum veniens in custodiam, offendit diuinum Cornelium ambulantiem, & librū in manu tenentem, & sic Deum laudantem (Angelus enim ad eum accedens ipsum soluerat à vinculis) & cum multitudine quæ simul cōcurrerat, cadens ad eius pedes, Magnus est Deus, clamauit, Cornelij, qui meam coniugem Euanthiam, & filiū Demetrium liberauit à templi euerfione: & simul sanctum orauit, dicens: Serue Dei altissimi, credimus in Crucifixum, quæ tu prædicas, & ego, & omnes qui sunt mecum, si veneris, & vxorem viuam, & filium illinc edu xeris. Ille autem: Accipe, inquit, prius, Christi signaculum, & tunc veniam vobiscum, & dabitur vobis cordis vestri desiderium. Protinus itaque Demetrius cum omnibus qui cum ipso erant, cum: Magnus est Deus Christianorum, rursum dixissent, baptismum suscipiūt. Deinde cum eos assumpsisset Cornelius, stetit super habitaculum: & ad orientem oculos tollens in caelum, inquit: Domine Deus virtutum, qui respicis super terram, & facis eam tremere: qui aspectu tuo montes liquefacis, & visitatione tua exsiccas abyssi: ipse es Domine, ipse exaudi gemitum victorum: & educ e terra Euathiam, & ne auertas faciem tuam à filio eius: sed attende animæ eorum, & libera eos: propter nomen tuum. Hæc cum precatus esset Cornelius, & qui circumstantabant, dixissent: Amen: continuo terra diuisa incolumem matrem emittit cum filio. Et illic clamauerunt cum circumstantibus: Magnus es Deus Christianorum, qui nos à deceptione, & ab hac acerba morte liberaſti per tuum famulum Cornelium, & tuam potentiam, & brachium nobis notum reddidisti. Simulque ducenti & septem Christo accesserunt.

Ex hinc autem ad Cornelium sedentem in quodam loco, qui vocatur Stadium, & docentem eos qui accedebant, Demetrius & Euanthia ventitabat cum filio: & neque reliqui Gentiles erant adhuc Gentiles. Sed & reliqui quoque Gentiles, spinis incredulitatis à corde suo expurgatis, susceperunt semen pietatis, & baptismo fuerunt obſignati. Atque ille quidem, postquam Christo vniuersam obtulisset ciuitatem, & errorem expulſiſſet, & verbū pietatis in ea seminasset, effectus plenus dierum feruentius vacabat orationi, & totus in ea versabatur, ad nihil ex iis quibus in presenti vita studetur, suos attollens oculos. Deinceps autem ei quoque suus reuelatur excessus, ad quem toto animæ oculo spectabat, & erat paratus: & è superis vocem audit dicentem: Corneli, veni ad me. Ecce enim est tibi parata corona iustitiæ. Quid deinde? Cum omnes, quos obtulerat, Christianos cōuocasset, & eos perfectius pietatem docuisset, & firmiter doctrinæ adherere præcepisset, & se postremo totum ad prædicandum collegisset, & hæc genu, & Domine Deus noster, inquit, qui me, vt fidem conseruarem es dignatus, & vt certamen peragerem, & vincerè aduersariū, ago tibi gratias: sed ad tuos seruos è caelo aspice, & eos suscipe è sancta tua altitudine, & eos, tua confessione, & nomine stabili confirma, vt sine intermissione sanctissimum tuum nomen glorificent: nunc & in secula seculorum. Et cum omnes, Amen, continuo acclamassent, spiritum lubens ei qui vocabatur, tradidit. Atque Demetrius quidem, & Euanthia, cum filio, & Christianis omnibus congregatis, & præbytero Eumonio, cum magistris excessum, vt par erat, deplorassent, & deinde cæreos accendissent, & hymnos, qui dici solent in excessu, cecinissent, quæcunque de more Christiani faciunt peregerunt: apud ipsum euerſum Iouis templū eum in nouo loco deposuerunt, qui prius à Demetrio fuerat constructus coniugi. Rubum autem maximum terra continuo edidit, & in orbem texit loculū, aded vt nullus sciret de cætero, quod intus esset loculus, præter eos solos, qui cum Demetrio tunc inseruierunt ad sepulturā. Qui quidem ad rubū quotidie ventitantes, 3 sacra canebant cantica, suscitibusque: & bono odore replebant, qui super ipsum erat, aërem. Atque miracula quidem illinc frequenter scatebāt, aded vt multis videretur, qui nesciebāt intus iacere Martyrem, nunc quoque diuinū aliquid rubus significare, sicut tempore Moysis prius factum fuerat. Nō multo post autem è vita etiā excessit Demetrius, & multi ex iis qui à Cornelio fuerat diuino initiati baptismō, ipsi quoque partim è viuīs decesserunt, partim autē profecti sunt in alias regiones. Itaque cuidam Syluano viro pio, & qui virtutē amplectebatur, & erat Episcopus Troadis, cum venissent aliquando in ciuitatē Scepsæorum, diuinus in somnis apparet Cornelius: Longo, dixit, tempore hic habito, & nullus me visitauit, præter eos solos, qui à me fuerit baptizati. Cum itaque interdiu hæc mente cōsideraret Episcopus, & quid sibi vellet somniū, non posset conicere, nocte sequenti ad eum rursus veniens sanctus, Ego sum, inquit, Cornelius Centurio: est autē mihi domus propè templū Iouis in rubo. Sed tu ædifica alterū oratorium propè locū Demetrii serui Dei. Vocatur autē locus Pandochiū: quo in loco ita sunt multa corpora sanctorū fratrum iam consummatorum. Mane ergo Episcopus quidam, propterea quod in Pandochiū essent omni ex parte infossa multa sepulchra, in animo

habuit

habuit templum alibi ædificare: sed sanctus non permisit. Cum ergo clerum qui sub eo erat, congregasset: Filij, inquit, mihi magnus reuelatus est thesaurus: sed adeste, eū tollamus. Hoc cum illi audissent, prompto & alacri animo omnes processerunt, & Episcopū lubeter sunt secuti. Cum autem peruenissent ad rubum, statim dixerunt clerici Episcopo: Gratia quædā, dixerunt, huc aduolat diuina, ô Domine, & multos scimus huc confluxisse, & fuisse liberos à morbis, & malis demonibus, & ascripsisse rubo sanationem. Sed siue sit in rubo, seu sub rubo, thesaurus, qui eum, dixerunt, potuerunt excindere, & eum tollere, cum feri non possit, vt secetur propter magnitudinem, & alioqui nec sit atrectatu facilis, vt qui sit multis terribilis propter miraculorum operationem? Cum autem precatus esset Episcopus, & 4 crucem fixisset in terram, & manum rubo iniectisset, ipsas excidit radices. Animo itaque confirmati clerici, opus continuo sunt agressi: & conuellebatur rubus tanquam herba quædam mollis: neque erat amplius rubus, sed & capsâ continuo apparebat, & adhuc valde instabat Episcopus vrgens solſionem. Cum autem iâ aduentasset vespera, precatus Episcopus rursus iubet clero nocturnam 5 cantare Psalmidiam, hymnisque, & suscitibus honorabant capsam. Cum vero sumptuū quodam inopia ad ædificandū templū sollicitū, & animo perplexū teneret Episcopū, eā quoque soluit sanctus dubitatione: & cuidā ex diuitibus viro pio apparet, cui nomē erat Eugenius, 6 mandat ei templi ædificationem, & describit ei ædificij figurā & magnitudinem. Mane ergo Eugenius veniens ad Episcopum, ei renunciat visionem, & operi statim præficit ædificatores, cum eis prius descripsisset, & significasset templi altitudinē & longitudinē, & aditum altaris eis iussisset latitudine fieri capse equalē: ei enim visum fuerat deponere capsam intra aram. Postquam autem templum fuit citò perfectū, hoc quoque Deo faciente miraculū, in locū, qui dicitur Trigoni, venientes ædificatores, (Hic enim Syluanus Episcopus peragebat festum beati Andreæ Apostoli) ei significant perfectū esse ædificij: & iam tempus est, aiunt, transferri capsam, priusquam ingressi imponatur superliminare. Sic enim facilius introducetur. Continuo ergo Episcopus cum simul cū pio Eugenio sacrum sumpsisset Euangelium, suis prius precibus, simul & ter sanctū hymnum cœpit canere, & cū eo omnes simul concinebant: & egredi sunt supplicantes. Deinde etiam capsâ (ô magna tua Domine miracula) secuta est, tanquā animata, nemine omnino eam mouente nec tangente. Et omnes quidē primò propter summā admirationem, nec miraculo quidem quod cernebant, volebant credere. Deinde quasi essent adducti in extasim, exclamarunt: Sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth, qui per famulum tuum Cornelium miracula tua & virtutes nobis aperuisti. Hinc factū est, vt qui remanserant ex Gentibus, crederent. Et rursus in templū processit supplicatio, & capsâ sequebatur. Postquam autem venerunt in templum, illi quidē hinc & illinc conspicerent, videntes quodnam esset capsâ processura, & vbinam statura. Illa autem per ipsos medios, & obliquam portam veniens, quæ erat à dextera, stetit prope arā: cui omnibus adhibitis machinis, vt ea transferretur ad aram, illa manet immobilis vsque in hodiernum diem, miraculorum thesaurus non deficiens, ex quo percipitur magna spiritalis utilitas & gratia. Cum autem Syluanus decessisset Episcopus, Troadensium quidem Episcopatui Athanasius, Philostorgius autem Scepsæorum, præficiuntur. Postquam verò pius quoque ille Eugenius excessit è vita, quendam pictorem hortatur Philostorgius, vt è totam templi depingat, & Cornelij effigiem in eo diligenter exprimat, & quàm fieri posset accuratissimè ornet, nempe vt is etiam senex pingeretur, & illi ipsi omnino similis. Rogabat ergo sanctum Eueracius (Hoc enim erat nomen pictori) vt ei suam reuelet speciem, quod eam aptè & accuratè depingeret: & simul agrè ferebat mandatum Episcopi: & quasdam non nimis honorificas voces emittebat in sanctū, animo ex omni parte perplexus, & valde tristis, & propterea quod nesciret illius speciem, & quod non posset consequi caractères & figuras vultus. Cum itaque aliquando cecidisset è scalis quas ascenderat, iacebat non spirans: & vermes alij quidē per os proreptabant, alij autem rursus ingrediebantur. Vifa sunt autem hæc esse fructus illorū verborum maledicorum, quæ dolore affectus dixerat. Sed ipse es omnino ô Corneli, qui Demetrio grauitur in te prius spiranti vxorē & filium donasti. Quapropter nō sustinuiſti, vt huic pictori amplius produceretur supplicij. Cum enim die sequenti ei apparuisset, & manum eius dexteram apprehendisset, eum surgere fecit, velut dormientem: & hæc duo fecit maxima. Nam & interpretantē eius linguam castigauit: & curauit dolorem ac ægritudinē quam acciperat, propterea quod nesciret quomodo pingeret: non in figura, imagine, & similitudine, sed verè cum eo congressus, & forma quali esset ostendens. Quin etiam ipse pictor visus est rursus sanus & saluus, & omnino liberatus à vermibus: & rursus artem suam est aggressus. Hinc factum est, vt eum talem 7 pingeret, qualem viderat, ipsam planè veritatem cum arte iniiciens in picturam. Gratia & clementia Dñi nostri Iesu Christi: Cum quo patri simul cū sancto spiritu gloria, potentia, honor, & adoratio, in secula seculorum. AMEN.

4 Nota, & crucē  
fixisset in terram.

5 Vides nocturnam  
Psalmidiam, hymnō  
is, lampadibus, &  
suscitibus honorabant  
ei capsam sancti.  
6 Si ædificare san  
ctis templa res  
perſtitiosa esset, ve  
mentur hereticis,  
non mandaret  
sancti visio hoc  
eri.

7 Ecce antiquum  
sum imaginum in  
Ecclesia, & hic mi  
sericordie cōſpectum  
sancti figuram.

1 Ecce oratio eū  
genusfitione.

2 Vides quomodo  
in excessu Christi  
norum solent esse  
rei accendit et hym  
ni decantari.

3 Ecce quomodo  
antiquissimi cōſue  
tudo est, sacra can  
ere cātica, & po  
nere iustitias et ho  
nos odores sanctis  
in Ecclesia.

## MARTYRIVM SANCTI ET GLO-

riofii Apostoli, &amp; Martyris Ananiae.

1. Octobr.



Vm impius Lucianus in partes Orientis in Bethagabre Exeuthropoli missus fuisset ab iis qui non minus tunc susceperant idolorum insaniam, quam sceptrum imperij, res Christianorum indagabantur maximè. Hic ergo Lucianus sedens pro tyrannico tribunali, vel ante facta verbis spirabat vehementer, mala Christianis, ut ita dicam, fabricans. Literæque & edicta per totam pervadebant ditionem, ut qui nolent quidem sacrificare Dæmonibus, confiterentur autem Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum, & eum colerent, non solum acerbissimis subiicerentur suppliciis, & per ignem, bestias, & mare, & vniuersam aliam malorum speciem, mortem subirent: sed etiam in alienam regionem proicerentur sacra eorum corpora, canibus & bestiis proposita ad deuorandum: & nec in sua quidem patria consequerentur sepulturam. Ananias ergo diuinus domini Apostolus, qui erat ipse quoque vnus ex septuaginta Discipulis, diuina quadam virtute, & quæ sub aspectu non cadebat, visione, ex Antiochia, vbi Christiani prima ditatus fuerat appellatione, venit Damascum, ut nec ipsa esset expers seminum veritatis, & fructus produceret pietatis. Interim autem Saulus aduersus chorum Apostolorum magis magisque partuens, qui & minis in ipsos intolerabilis, & magna percitus erat inuidia, rogauit Pontificem, ut mitteret epistolas ad eas, quæ ille erant synagogas, ut qui Christianorum opinionem tenere staterant, vincti & sub custodia vel inuicti ducerentur Hierusalem. Illud autem sapienter administrantem habuit prouidentiam, quæ etiam solet eminere deicere semina occasionum, quando nouit id quod est euenturum, rendere ad aliquod bonum. Ibat itaque Saulus Damascum, & cum iam appropinquasset ciuitati, videt lucem cælestem, & humi procidens audit: Saule, Saule, quid me persequeris? Surge, inquit, & vade ad ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Et cum surrexisset quidem, aperti erant eius oculi, neminem autem videre poterat. Sed ille quidem deductus ingressus est Damascum, Tunc dixit ad Ananiam in visu Dominus: Vade ad vicum rectum, & Saulo Tarsensi manibus impositis, aufer ei nubem ab oculis. Nam is quoque erit mihi vas electionis, & portabit nomen meum coram Gentibus, & Principibus, & filiis Israël. Venit ergo diuinus hic Ananias, sicut ei dictum fuerat à Domino, & Saulo rursus reddit videnti facultatem. Non sunt autem singula persequenda, cum hæc licet scire ex Actibus: ei qui voluerit. Ille autem & traducitur ad pietatem, & nomen simul mutat cum moribus, ex Saulo Paulus appellatus: & ascendit in tertium cælum: & obit orbem terræ prædicans Euangelium, effectus tantus amore in Christum, quæ prius existimabatur rabie aduersus Christianos, robur corporis & animæ magnitudinem per vtrunque ostendens. Si ergo Ananias eum Paulum ad veram deduxisset vitam, & dupliciter illuminasset, & cum hac quæ videtur, luce, eam quoque quæ intelligentia percipitur, ut Christum videret præbuisset, ibat per Bethagabre prædicans Euangelium: & veluti quadam rationis particeps agenda, diuina scilicet doctrina, omnes in quos incidisset, trahebat ad Dei agnitionem. Cum in his autem versaretur, comprehenditur ab iis, quorum erat munus venari Christianos, & ad filium tenebrarum, nempe Lucianum præsidem deducitur. Ille verò statim quidem præsidet in frequentissimo theatro: virum autem plurimum admiratur, ut qui videret pulchritudinem quandam ipso aspectu apparentem, & linguam multis scatenentem gratis. Hæc cum vidisset, confugit ad personam benignitatis, & simulat mansuetudinem, intus multam occultans feritatem: & sermonem conuertens ad hilaritatem: Crede mihi, inquit, ô Anania, consulenti ea quæ sunt tibi utilia, & cum nostris diis fœdus iniens, nega eum quem prædicas crucifixum: nec efficias, ut hæc pulchritudo, quæ est adeo digna ut spectetur, consumatur à tormentis. Ille autem: Deum, inquit, verum adoro, eumque colo, & eum solum specto, neque fuerit aliquid eo mihi inuidiosum, cuius ego sum minister, qui etiam ad Pauli agnitionem, & ad ei restituendam videnti facultatem inueneriui, qui Saulus quidem prius nominabatur: Paulus autem à Domino nunc est, mutato nomine, nominatus, ut qui requieverit à fluctu ignorantie, ad firmumque & solum portum, nempe Christi mei fidem, appropinquarit per agnitionem. Præses autem: Videris, inquit, mihi fœtus magnitudine, & robore corporis etiam aduersus ipsa supplicia tollere supercilium. Vnde etiam sapientia redacta est ad insipientiam, & abundantem prudentiam consecuta est, ut video, leuitas. Hæc cum audisset magister veritatis, oculis & manibus statim in cælum sublatis: Domine Iesu Christe, inquit, Deus virtutum, nunquam me suis rebus comprehendat inimicus: sed mihi & propter te pati liceat & tuis ornari coronis, & coniungi choro tuorum discipulorum. Atque ille quidem sic orabat assidue: sed preces exceperunt protinus plagæ in nudo dorso. Præterea autem præ-

cones

cones quoque acclamarunt: Pare Præsidi, & diis sacrificia præpotentibus. Ananiae autem sentim mouebantur quidem membra: circa locutionem verò preces sursum mittebantur ad Deum. Cum autem & tormentis & minis esset superior, & existimabatur fore ut prius desicerent percussores, quam plagis defessus esset is qui percutiebatur, à tormentis quidem discipulus simul & martyr relaxatur: ad blanditias autem rursus vulpes, Præses inquam, conuertitur. Sed nunc saltem, dicebat discipulo, ad te redi, & tuæ parce animæ, & miserere tuæ pulchritudinis, quæ perit miserabiliter: nam te grauiora excipient supplicia, iuro ipsos Deos. Ille autem magno Christi amore corde inflammatus, fortiter & acriter respondit, se non solum dæmonibus non esse sacrificaturum: sed curaturum, ut quoscunque posset, ad fidem Christi conuerteret. Deinde lingue quoque neruos intendit in præsidem, & eum verbis ferit acrioribus: Non erubescis, dicens, ô verè infelix, & subis fossam pudoris, nunc quidem flagellans, nunc autem blanditiis irrepens, & tanquam quendam animo tenerum infantem verbis me molibus demulcens? Propter hæc ira correptus fuit iudex, & iussit nudatum corpus Martyris discerpi ferreis vnguib: præterea autem etiam aduri lampadibus, ut dum corpus paulatim eliquaretur, diuturniores ad cor dolores affluerent. Sed ferreos quidem vngues existimabat martyr, perinde ac si aliquis alius pateretur. Ignis autem illi quidem cessabat, & non tanquam ignis appropinquabat: in cor autem tyranni quodammodo procedebat, & magis irritabat ad insaniam. Qui ei dicebat: Quousque non cedes iussis Imperatoris, & quos ipsi colunt Deos, ipse quoque honorabis? Ille autem: Cur me, inquit, eadem, & de iisdem sapenurero loqui cogis, tanquam eorum, qui in chorea ludunt, sermonis cursum circumagentem. Scias ergo, scias, & credas, non solum fore ut nulla re vincar, non pœnis, non donis, non blanditiis, non minis, neque vilo alio: sed ut eos etiam qui iam sunt superati, & in errorem sua sponte inciderunt, acerbè deseam, & te præ cæteris lugeam, qui non solum tibi es causa interitus, sed etiam multis aliis, nonnullos quidem inducens, multos verò etiam inuitos cogens suscipere impietatem. Nescis quòd quæ à vobis coluntur, sunt æs, & lapides, & ligna, quibus vtens, tanquam materia, homo qui est Dei figmentum, hæc fabricatur. Quemadmodum ergo non est absurdum, ut opus adoret opifex: aut quisnam homo sanæ mentis, operi suarum manuum cultum tribuerit, & bona ab eo petierit? His seruus interitus magis ad iram commotus, cum desperasset se verbis posse decertare aduersus athletam, ut lapidibus ipsum obruerent extra ciuitatem, is qui erat verè lapis, iussit astantibus. Ille autem etiam erat passurus, pro lapidibus linguam misit in eos qui non sunt dii, dicens: Dij qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Cum autem in loco fuisset præstituto, & lapidibus obrueretur, manus in cælum extendens: Rex regum, inquit, & Dominus dominantium tanquam acceptum hoc habe sacrificium, nempe hæc quæ sit per lapides consummationem. Has statim preces Dei coronæ, & ad regnum quod semper manet, vocatio est consecuta, primo mensis Octobris. Verè autem beatum corpus Martyris quidam ex iis, qui erant amantes Christianorum, postquam domum reuersi essent lictores, cum pulchre sustulissent, & splendidissime composuissent, in regione Damascenorum deposuerunt in paterna eius hereditate: Ad gloriâ patris, filij, & spiritus sancti, quæ est vna & inseparabilis Trinitas. Ipsi honor, potentia, maiestas, & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum. AMEN.

Orat sanctus eius  
manuum extensio.  
ne in cælum.

## VITA SANCTI ONESIMI EPISCOPI

& martyris, per Adonem Episcopum  
Treuerensem collecta.



ROMÆ natale sancti Onesimi: de quo beatus Apost. Philemoni familiares literas mittit. Obsecro te de meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis, quem remisit: Tu autem illum, id est, viscera mea suscipe. Quem beatus idem Apostolus Episcopum ordinans, prædicationisque verbum ei committens, apud Ephesiorum ciuitatem reliquit: cui Episcopus post beatum Timotheum & ipse resedit. De quo & beatus Ignatius Ephesius scribens epistolam, ita dicit: Quoniam ego suscepi multitudinem vestram in nomine Domini, in Onesimo dilecto præceptore nostro, vestro autem Episcopo. Obsecro eum secundum Christum Iesum diligere vos, & vos omnes in concordia eius in ipso esse. Benedictus enim Deus, qui vos talibus talem Episcopum donauit habere in Christo.

Hic Romam perductus, atque ibi pro fide Christi lapidatus, sepultus est Christi martyr primùm ibi, deinde ad loca vbi fuerat ordinatus Episcopus,

corpus eius delatum.

QQ ij

CERTA.

Habetur in eius  
Martyrolog. sub  
xiii. Calèd. Mart.



ALOYSII LIPOMANI VERON.  
CERTAMEN SANCTI APOSTOLI  
Onesimi, Discipuli sancti Apostoli Pauli Principis Apostolorum.

Per Simeonem Metaphrastem.

Xv. Febr.



**L**ETATVR feruile quoque genus agnuit propter pietatem, quando fide contritis diaboli stimulis, malum feruum qui à Domino defecit, falsa circumdatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus feruitutis tristitiam submiserit, inuenitur Dominus exitiosi demonis qui tyrannis delectatur, conuenienter ei quod dicit diuinus Apostolus, succinctus lumbos in veritate, & inducus tornea iustitiæ. Tale quid enim Romæ factum est, quæ creditur esse prima & maxima omnium ciuitatum quæ sunt in orbe terrarum, cum saranas quidem ampliorè suâ tabie in feruos Dei extendisset: Seruator autem noster Iesus Christus germanis suis famulis latenter suas explicasset gratias: multiplices enim demonum machinationes variè coelestibus consumebat auxiliis: & mentem eorum qui ad ipsum accedebant, faciebat robustiorem infamia minantium, nunc quidem per spiritale gratiæ Apostolicæ, coronis in quas non cadit interitus, redimens aduersus cultum simulachrorum, nunc autem efficiens vt principes Romani Senatus à deliciis discederent & diuitiis propter meliorum desiderium. Sed cum oporteret genus quoque feruile superare tyrannidem exitialium demonum, ne aduersus feruum bonum videretur conseruus se extollere, in altum elata superbia, ducitur beatus Onesimus ad tribunal Romæ Tertullo tunc præfecti vrbis obtinente potestatem, qui communem quidè quandam induerat potestatem aduersus Christianorum genus, iussu tyranni ad pios persequendos excitatus: duplicatum verò suum odium in hunc virum iustum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad viuiperationem. Quoniam enim diuinus & pudicis doctrinis, vxorem eius qui videbatur ei frater, docuerat continentiam: & verè & viuificè in Deum fidei memoriam eius animo impresserat, sanctum quidem vocabat præstigiatorum: adulterum autem eum qui decreta temperantiæ moderato animo prædicabat. Hic est enim Onesimus qui Apostolicis decoratur testimoniis. Hic est qui Theologicæ & veræ Pauli linguæ persuasi vt literis pro eo intercederet apud Philemonem Dominum suum, Hic est qui feruili necessitatis triste humilitatem, piis moribus, & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic est qui inutilem quotidianam vitæ deceptionem, & suis in Apostolos mysteriis, ad pietatis altitudinem totum seipsum extendit: quomodo eos qui legunt docent literæ ad Philemonem, quæ apertè sic habent: Rogo te pro meo filio quem ego genui in vinculis meis, Onesimum, aliquando tibi inutilem, nunc autem tibi & mihi utilem, quem misi. Tu autem eum, hoc est, mea viscera accipe: quem ego volebam apud me retinere, vt pro me tibi feruiret in vinculis Euangelij. Sine tua autè sententia nihil volui facere, ne tuum bonum esset veluti ex necessitate, sed voluntarium. Fortasse enim propterea à te separatus est ad tempus, vt ei recipies eternum, non amplius vt feruum, sed supra feruum: fratrem dilectum maxime mihi. Quando autè magis tibi in carne & in Domino? quæ deinceps sequuntur. Atque sufficerent hæc quidè quæ per tot laudes procedunt, ad aperiendum thesaurum bonorum quæ aderant Onesimo. Nō sunt enim adulatoris, nec falsa alicuius testimonia, sed Præconis veritatis, qui functus est munere Apostolico. Eundem ergo vocat & filium, & fratrem: filij quidè appellatione, sui in eum amoris ostendens magnitudinem: per fraternitatem autem, æqualem ei conseruans honorem in Deum fiduciæ. Qui præsentia enim sua leuauit vincula, & tristitiam exhilarauit consuetudine, & corporalibus ministeriis Apostolici corporis alleuauit labores, quomodo non viaticum pietatis onustus erat peruenturus ad talem finem doni, in quod non cadit interitus? Atque hunc quidem qui sic animam in Dei pietate præclare exercuit, ieiunio autem & orationi corpus assuescit, vt in stadio pietatis incorruptionis corona aduersus malignum apertè redimeretur, tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia spiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicens: Quis es? Respondit Onesimus: Christianus. Dixit autem præfectus: Cuius conditionis? Respondit: Olim quidem famulus, vt est cōsentaneum hominis: nunc verò gratus seruus boni Domini & Seruatoris nostri Iesu Christi. Dixit Præfectus: Et quænam est occasio tuæ tam facilis in alienum Dominum translationis? Dixit Onesimus: Cognitio veritatis & odium cultus simulachrorum. Dixit Præfectus: Quanto pretio fuisti translatus, tam ad nouum dominium? Dixit Onesimus: Dei filius Iesus Christus pretioso suo sanguine empto meo interitu, me transfudit ad incorruptionem, quemadmodum scriptum est: Scientes quòd non corruptibilibus auro aut argento redempti estis à vana vestra conuersatione tradita à patribus, sed pretioso sanguine tanquam agni immaculati Christi. Dixit Præfectus: Quamnam hanc vanam conuersationem vestræ annunciat scripturæ? Ostende

à Ieiunio autem  
oratioue corp  
pue assuescit.

Ostende rebus ipsis accomodans. Dixit Onesimus: Adulterium, quod propter paucas cupiditates ad infinitum supplicium alit suos operarios. Avaritiam, quæ propter nullum bonum armatur in proximum. Præstigias, quæ cohabitant cum demonibus, & sunt inuentrices specierum, & sunt radices vniuersique insidiarum. Arrogantiam, quæ per nouam mentis agitationem in immensum elata est factum aduersus potentiores. Inuidiam, quæ Cain cum multis aliis docuit esse fratricidam: & in iis quæ ipsam possidet, perniciosas feminauit cogitationes. Maledicentiam, linguam effrenatam, quæ tanquam nubem quandam in omnes extendit irrationem. Simulationem, veritatis inimicam, & amicam diaboli: & quod est hæbes ad amicitiam, & velo prætenso est absconsum, pusillanimitium, inferens errantem mentis conceptionem, per quod Euam quoque, vt arbitror, supplantauit malignus. Iræ, maledicti inuentricem, malarum autem piagarum effectricem, & vulnere procreatricem, & matrem cædis. Ebrietatem, quæ cohabitatur cum intemperantia, & est soror voluptatis, & inuentrix turpis sermonis, aliena à bona cogitatione: quæ est indecora & habitu & oratione, & dissoluit decorem eorum quæ sunt secundum naturam.

Posthac autem omnia quæ materialis & mundanæ constitutionis est cisterna, & eorum quæ dicta sunt mater, idololatriam: quæ quidè est fundamentum fornicationis, magistra verè Dei ignorationis, inuentrix egestatis rationis, animæ occæcatio, architectatrix suauis deliciarum titillationis, aliena ab honestate: quæ cum Domino pugnat vniuersorum, & aggreditur excindere terminos veri Dei cultus, quæ est dux mortis, & ministra draconis, esca malorum, virtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & tartarum proponens spem iis quæ ad ipsum intuentur, amica sanguinis, duxque & princeps inuidiæ, quæ Dei ignoratione illaqueat eos qui sunt simplices moribus, quæ tenebrarum quidem & vmbre est germana conciliatrix: lucida autem gratia est aliena, quæ laqueis in honestè actionis confringit eos qui ipsi seruiunt: quæ est argumentum turpis & blasphemii sermonis: quæ ad vanam exercet gloriam eos qui sunt ei dediti: quæ est operatrix salrationis, cupiditatis carnalis conciliatrix, quæ canos senis probro afficit & ignominia, ad indecoram tibiam iubens saltare eum qui est consistentis ætatis: quæ honestatem excindit virginitatis per indecoram capillorum solutionem, quæ eas facit scenicas, quæ domi sunt honestè pudori dedicate, quæ ferro & ense suos dies festos commiscuit: quæ animalium immunditiam & sanguinis effusionibus annunciat fordes suæ impudicitie: quæ eas quæ honestè cœlantur partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate: quæ viri aperit pudenda, & quæ nō fas est aperit mulieribus: quæ masculi excindit naturam ad cultum effeminati demonis: quæ sua efficit mysteria ex cædibus & adulterio & puerorum amoribus: quæ instar cymbæ in maximis fluctibus variis modis agit mentes hominum: nunc quidem venenatos serpentes gustare suos mystas adhortans: nunc autem docens ea quæ diuellunt coli ab iis qui diuellunt: quæ aliis piscem renūciat: quæ alios adhortatur, vt aliorum Deos comedant: quæ bouem sacrificat, & bobus offert holocausta: quæ ouem sacrificat, & eundem efficit & Deum & bestiam: quæ homini mactat hominem, & cœcè facit: pro sanitate: quæ inanimis animata offert ad sacrificium, & sculpto lapidi mactat hominem: qui factus est ad Dei imaginem, quæ fordida animalia & malas escas rationis experibus fratribus in Deos retulit: quæ est turpia efficiens dedecus, & muscam ex veritate habet principium sui ortus. Quid enim opus est dicere, quòd vel cepi diuinum honorem tribuit idololatria, ab animalibus ad materiam inanimam variè transiens deceptionibus, vt summa cœcitate hominum ignorantiam deducat ad inferos. Ita etiam fecit lapidem vt Deum honorari, & lignum partim quidem colere iussit profanis legibus, partim autem edixit, vt in ara vreretur ad manifestam probationem impietatis mentis eorum qui ipsi parent. Cum hanc ergo per tot absurda procedentem impiam idololatriam effugissem, & eius malitiæ satellites forti animo cœculassem, veluti ex maris tempestate perueni ad portum pietatis, anchoris cymbam substatam mei corporis in tuto & stabili loco faciès quiescere, nepe vita nulli culpæ affini, fide in Deum, & charitate in proximū: in his enim vtrisque simul cōiunctis credimus cōtineri vniuersam mentem doctrinæ cœlestis. Quamobrem te quoque; adhortor, & Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, vt dimittas quidem has omnes quæ sunt ad tempus visiois suauitatis, & instar somnij sensum citò prætereunt: celeri autem mente de cætero accedens ad vniuersorum inspectorem & opificem Deum: & errorem quidè soluas: fide verò fias saluus, & vt scriptum est, venias ad agnitionem veritatis. Nō enim delectatur Deus morte eius offendi, sed penitentia eorum qui accedunt abstergit præcedentia scelera. Dixit Præfectus: Videtur non solum metu tormentorum repressus, nolle venire ad sacrificandum, sed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Onesimus: Neque tua probabilis oratio à aliene veritate, etiam si secū adferat persuasionem, neque tua tantum possunt tormenta; etiam si ea efficias terribilia, vt in spe futurorum bonorum non perseuerem per ea quæ à te mihi offeruntur. His & quæ sunt huiusmodi

iusmodi haecenus ageratis. Praefectus quidem B. Onesimus cum iis qui cum ipso erant tenebrosae iubet tradi custodiae, & afflictionibus quae producunt dolorem tormentorum, ut singulorum probrorum ac poenarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autem iustus, ut qui iam esset amplexus delicias quae sunt in paradiso, magis laetabatur iis quae in ipsum facta fuerant; non secus ac aurum quod per ignem ac vitionem afficitur magis probatum ad sui purgationem. Cum ergo afflictio in carcere producta fuisset ad toros decem & octo dies, extrinsecus quidem affluens populus, magis corroborabat beatum ad veram in Deum fidem. Tertullus autem studens quod fiebat reprimere, sub praetextu clementiae, eos expellit e ciuitate. Onesimus vero cum Apitione strenuo in vero Dei cultu commilitone, cum peruenisset Puteolos, non cessabat viuificam praedicare gratiam iis qui accedebant. Cum complures ergo hoc modo venissent ad agnitionem veritatis, aegre fert quidem Tertullus id quod factum fuerat: & ad immensam irae speciem, ut est verisimile, armatur a daemone. Huius autem satellites, quorum manibus impia fuerat cura commissa, sanctorum manus lignis affixerunt in dorso eos torquentes: & in hoc habitu Praefecto caedem spiranti sanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venenatis diaboli furoribus agitatus, rursus interrogauit, toruo aspectu se putans teriturum beatum Onesimum. Quid te mouit, inquit, o ferro & igne dignum, ut meam clementiam in immensam tibi recoderes fiduciam: & malum malo, ut videtur, addens, deinceps ad inexorabile in te intendere supplicium? Dixit Onesimus: At ego existimabam te de caetero effectum amatorem meliorum, mihi quoque concessisse potestatem, ut docerem: ut per omnes absque villo impedimento currens gratia nullum eorum qui crederent reddere expertem doni Dei. Haec lepida verba tanquam dicta per ludibrium accipiens Tertullus, iussit beati corpus vehementer extendi a quatuor, & virgine cedi per ignominiam strenuum Athletam pietatis. Cum longum autem tempus dum haec fierent praetercurreret: & ligna quidem sanguinem & carne corporis simul attraherent; pia autem illa anima magis corroboraretur ex desiderio bonorum quae expectantur in caelis, minabatur Tertullus se corpus eius esse membratim dissecturum, nisi vellet sacrificare. Ille autem vir fortis, & propter pietatem plane inexpugnabilis, cum suam mentem tanquam murum aliquem validum opposuisset tormentis, erat immutabili sententia, ne omnino quidem propter minas suas inclinans fiduciam & loquendi libertatem. Postremo ergo cum totum corpus disruptum esset tormentis, & vidisset Tertullus eum iacentem supinum, iubet eius tibias & femora confringi, & sic coronam incorruptionis consummatus beatus Onesimus a Deo accipit ad bonorum remunerationem quintodecimo Kalendas Martias. Quaedam autem mulier quae erat ex genere Imperatoris, cum thecam construxisset ex argento, in ea inposuit reliquias Martyris, & ex sua in sanctum memoria, aeternorum bonorum sibi mercedem comparans. Quam detur nobis omnibus consequi, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cui quoque patri cum sancto spiritu gloria, potentia, & honor, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

2 Vide quam gratum Deo sit opus sanctos honorifice recondere, ut per illud haec mulier aeternorum bonorum mercedem sibi optauerit.

VITA SANCTI LINI PAPAE ET

Martyris, per Damasum Papam scripta.

Habetur in P80 officiali eiusdem



INVS natione Italus de regione Tusciae, patre Herculano, sedit annis vndecim, menses tres, dies duodecim. Fuit autem temporibus Neronis, a consularu Saturnini & Scipionis, vsque ad Capitonem & Rufum Cōsules, Martyrio coronatur. Hic ex praeepto beati Petri constituit, vt mulier velato capite in Ecclesiam introiret. Hic fecit ordinationes duas, Episcopos quindocim, Praesbyteros decem & octo. Qui sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano, sub die nono Kalendas Octobris.

VITA SANCTI CLETI PAPAE ET

Martyris, per Damasum Papam scripta.

Habetur in P80 officiali eiusdem;

CLETVS natione Romanus de regione vico Patricij, patre Aemiliano, sedit annis duodecim, mense vno, diebus vndecim. Fuit autem temporibus Vespasiani & Tici, a consularu Vespasiani septimo, & Domitiani quinto, vsque ad Domitianum nono, & Rufum Consules. Hic ex praeepto beati Petri vngentiquaque Praesbyteros ordinavit in vrbe Roma. Qui etiam sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano sexto Kalendas Maias. Et cessauit Episcopatus dies vnginti.

VITA

VITA SANCTI CLEMENTIS PAPAE

& Martyris, per Damasum Papam scripta.



Lemens natione Romanus de regione Celi monte, patre Faustino, sedit annis nouem. Fuit autem temporibus Galbae & Vespasiani, a consularu Traguli & Italici, vsque ad Vespasianum nono & Titum. Hic quum multos liberos zelo fidei & Christianae religionis adscriberet, martyrio coronatur. Hic fecit septem regiones diuidi notarijs fidelibus Ecclesiae, qui gesta martyrum sollicitè & curiosè vnusquisque per regionem suam perquirerent. Hic fecit duas Epistolas, quae Canonicae nominantur. Hic ex praeepto beati Petri suscepit Ecclesiae Pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat a Domino Iesu Christo cathedra tradita vel commissa. Tamen in epistola quae ad Iacobum scripta est, qualiter ei commissa a beato Petro Ecclesia, reperies. Ideo Linus & Cletus ante eum conscribuntur, quia ab ipso Principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale exhibendum, sunt Episcopi ordinati. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros decem, Diaconos duos, Episcopos per diuersa loca quindocim, obiit martyr anno Traiani tertio. Qui etiam sepultus est in Gregcia, nono Kal. Decembris, & cessauit Episcopatus dies xxi.

Habetur in P80 officiali eiusdem

VITA SANCTI CLEMENTIS PAPAE ET MARTYRIS, per D. Bernardum Abbatem Clareuallensem scripta.

PRETIOSA in conspectu Domini mors sanctorum eius, audiat peccator & irascatur, dentibus suis fremat & tabescat. Deprehensus est in astutia sua: cecidit in foueam quam fecit, in laqueum incidit quem tetendit. Inuidia siquidem diaboli mors intravit in orbem terrarum, sed ecce preciosa facta est mors sanctorum. Audi igitur hostis vitae, mortis auctor attende. Quid valet iam fraus tua, versutia tua quid nocet? Imò verò ut plus doleas, etiam omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Neque enim aliter quae ipsa tua est operis, de te hodie beatus Martyr, cuius solennia celebramus, morte corporis triumphauit, fecit liquidè de necessitate virtutem, poenam peccati in meritum gloriae commutauit, fidelem se probauit in modico, ut dignus inueniretur supra multa constitui. Modicum namque erat, & omnino modicum, quicquid prius acceperat anima illa beata, quantum ad eam gloriam quam praesenti promeruit passione. Omnis enim delictum huius mundi, vnuerfa eius gloria, quicquid denique in eo concupiscitur, profertamen vel modicum dici debet, & non potius nihilum, vapor ad modicum parens. Acceperat beatus Clemens nobile genus, amplas possessiones, haereditatem multam, scientiam quaeque quam plurimam, ita ut optimus quidem illius temporis philosophus haberetur. Acceperat haec vnuerfa a Domino: Dei enim dona sunt etiam haec: fidelis ergo se probauit ei qui dederat, cum pro eius amore vnuerfa contempserit, omnia detrimentum faciens, & arbitratus ut stercora, ut lucrifaceret Christum. Sed forte murmurat etiam nunc inimicus, pellem, iniquiens, pro pelle, & omnia quae habet homo dabit pro anima sua. Quid ergo? Putas quod in ipsa corporis sui vita quam accepit a Domino, infidelis inueniatur, ut vel ipsam praeferat illi? Ecce habes potestatem, irruere in eum per satellites tuos, ut coarctetur a duobus, aut a Domino necesse habens, aut a corpore separari. Varia & immania exquire genera tormentorum, sed noueris te martyri nostro fabricare coronas. Sicut enim ipsa vitae huius ornamenta & adiumenta contempserit, sic contemnit & ipsam, corpus omne tibi exponit in mortem, & in faciem maledicisti tibi, atque idola tua sacro ore blasphemasti, Dominum Deum suum etiam inter tormenta tua liberè praedicat, in igne confitetur. Coronabitur ergo quia legitime certauit, quia fideliter vicit, quia nec bandimentis vitae huius, nec mortis horrore a charitate Christi potuit separari. Dic quaeso nobis anima sancta, quae sic corpus tuum supplicij exponebas, obsecro diligebas illud, an non? Vtique diligebas, inquit: nemo enim odio habuit carnem suam. Diligebas ergo eam, sed parum diligebas, tanquam ancillam, & multò magis diligebas Dominum Deum. Vtique probatio esset dilectionis, operis exhibitio, libenter ipsam quoque pro eius gloria mortem corporis amplectebatur. Quid nos ad haec dicimus fratres? Congratulamur martyri, sed iam gloria eius non sine nostra confusione est. Ecce enim beatus Clemens homo erat similis nobis, passibilis, eadem circumdatus infirmitate, & carni suae eodem vinculo naturalis affectionis inhaerens. Si ergo ille sic glorificauit Christum in corpore suo, & calicem salutaris accepit, quid nos retribuemus Domino pro omnibus

Habetur in P80 officiali eiusdem.

Hodie celebramus solennia sancti Clementis.

Otu qui negas posse nos gloriam aeternam vna nra vni, vide si hic Clemens illa pro se meruit passione.

quæ retribuit nobis? Eadem certè insigniuit imagine, eodem sanguine, nos redemit, & vocauit in eandem hereditatem incorruptibilem & incontaminatam, æternam, conseruatam in cœlis. Vt quid ergo non possumus & nos cum beato Clemente Christi bibere calicem? Sed fortè respondent aliqui: possumus, si oportunitas non deesset, sed persecutionis tempus cessauit. Et ego fateor, non satis crediderim ita dicentibus. Quid enim? Quotidie ceditis punctio- ni acus vnius, & mucroni vos arbitramini posse resistere? In minimis probate conflictibus, quàm viriliter in maiori certamine stare possitis. Ecce enim vobis non dicitur: Sacrificate idolis, & viuite: aut si hoc non vultis, oportet vos diuersis supplicijs interire. Nouit Domi- nus figmentum nostrum, nec dat nobis tam forte certamen. Beato Clementi certamen forte dedit vt vinceret & disceret, quoniam omnium potentior est sapientia. Vestrum certamen autem quale est fratres mei? Quotidie vobis suggeritur in cordibus vestris: Frange ordinem tuum, murmura, detrahe, age remissius, infirmitatem simula, responde ei qui fortè durius locutus est, vt satisfacias desiderio tuo, nec dicitur cuiquam: nisi hæc feceris, morieris, sed vt multum cum difficultate & labore resistes animo tuo. Et quis sustineret tanta? Hæc enim in- tus audire, hæc respondere consueuimus exhortantibus nos, aut foris homini, aut intus spiri- tui sancto. Si ergo in huiusmodi certamine periclitamur, si vix resistimus, si interdum etiam succumbimus, quid in illo tam graui certamine faceremus? Si iuncis fragilibus cedit infirmitas nostra, quomodo telis resisteretur? Videtis quomodo ad nihilum redacti sumus, & sicut solent mulieres aut paruuli pugnantem laudamus alios, pugnare ipsi non possumus. Quid ta- men agimus? Omnes certè ad nuptias agni vocati sumus, & in conspectu eius vacuos appa- rere non licet. Diligenter ergo consideremus quæ apponuntur nobis, quoniam talia oportet nos preparare. Considerauit beatus Clemens vinum sibi appositum esse à Domino, & ipse quoque, quoniam diues fuit, ad nuptias illas vinum nihilominus proprii sanguinis effusio- ne potauit. Sed nos pauperes sumus, & vinum, Domine, non habemus. At ille: Implete, in- quit, hydrias aqua. Ergone & ipsa suscipietur aqua, si attulerimus eam? Vtique suscipietur. Nam & ipsam cum vino nobis appositam inueniet, qui secundum monita Sapientis diligen- ter considerauit quæ sibi apponuntur, ab eo nimirum qui venit, non in aqua solùm, sed in a- qua & sanguine. Testimonium enim perhibuit qui vidit, quòd aperto latere Domini dor- mientis in cruce exierit sanguis & aqua. Et nos ergo fratres, vt vel fideles nos probemus Deo nostro, si martyrii sanguinis non habemus (martyrium enim testimonium est) quæra- mus vel testimonium aquæ, & ne ipsum quidem despiciet Deus. Tres sunt enim qui testi- monium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis. Beati quibus trinum suppetit testimoniu, quoniam funiculus triplex difficilè rumpitur. Nos si sanguinis testimonium non habemus, habemus spiritum & aqua: quoniam sine spiritu nec sanguis, nec aqua sufficere, imò verò si spiri- tus sine aqua aut sanguine inuenitur, sufficit testimonium eius, quoniam spiritus veritatis est, nec sanguis, nec aqua quicquam proderunt à seipsis, sed spiritus est qui testificatur in illis. Sa- nè tamen aut vix aut nunquam sine aqua aut sanguine spiritum arbitror inueniri. Propterea charissimi, quæramus vel aquam, qui sanguinem non habemus. Et quoniam hydriarum su- præ fecimus mentionem, quæramus mensuras binas vel ternas quas hydriæ capiebant. Nam & Christus triplicem nobis apponit aquam, & perfectus omnis qui fuerit in nobis sicut ipse, qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim sub distinctione dicitur, binas vel ternas, vt duas ad minus constet necessarias esse, tertiam non ab omnibus exigendam. Accipe igitur triplicem aquam, quam tibi Saluator apponit. Plorat super Lazarum, & super ciuitatem Hierusalem, & hæc est aqua prima. Sudauit imminente iam passionis hora, & hæc est aqua secunda, non ab oculis tantum, sed à toto corpore manans. Hæc autem rubea est, san- guineique coloris, sicut scriptum est: Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurren- tis in terram. Iam verò tertia est aqua, quam & prædiximus de latere eius vnà cum sanguis ne emanasse. Et tu ergo primam quidem habes, si rigas lachrymis tuis conscientiæ tuæ stratum, & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. Secundam aquam habes, si in sudore vultus tui vesceris pane tuo, & labore penitentię corpus tuum castigas, ac restringis concupiscentiæ flammam. Est autem sanguinei coloris, siue propter laborem, seu etiam propter ipsum quem extinguit concupiscentiæ ignem. Iam verò si proficere potes vs- que ad deuotionis gratiam, potaberis aqua sapientiæ salutaris, & spiritus Christi qui super mel dulcis est, fiet in te fons aquæ salientis in vitam æternam. Et memento hanc esse aqua, quæ procedit de latere dormientis, & sine omni molestia fluit. Oportet enim iam mortuum esse mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo vt breuiter repetam, prima quidem à præteritis delictis abluit conscientiam: secunda, vt futura caueas, extinguit concupiscentiam: tertia, si ad eam peruenire merueris, potat animam sitientem.

## VITA SANCTI CLEMENTIS PAPÆ

& martyris, per Adonem Episcopum TTeuerensem collecta.

**D**ie vigesima tertia Nouembris natale sancti Clementis, de quo Apostolus Paulus ait: Cū Clemente & cæteris cooperatoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. Hic quartus post Petrum Romæ Episcopus (siquidem secundus Linus fuit, tertius Cletus) sub persecutione Traiani trans Ponticum mare in eremo, quod adiacet ciuitati Chersonæ, relegatur exilio. Vbi cū per doctrinam eius multi conuerterentur ad Dominum, Paganis in- sistentibus, inuidiosa relatio cucurrit ad Imperatorem Traianum, quæ diceret, ibi per Cle- mentem Christianum populū accreuisse. Qui misit ducentem Aufidianum, qui multos Chri- stianos occidens, cū videret fixum in omnibus beatum Clementem, & penitus mutari nō posse, iussit præcipitari eum in medio mari, ligata ad collum eius anchora. Taliq; martyrio discipulus Petri coronatur. Et nominis eius memoriam vsque hodie Romæ extructa Ec- clesia custodit. Hic septem regiones diuisit notarijs fidelibus Ecclesiæ, qui gesta martyrum sollicitè & curiosè perquirent.

Habetur in eius Martyrolog. sub ix. calēd. Decēb.

Ecce quomodo etiam antiquitus in memoriam S. Martyrii edifican- bantur Ecclesiæ.

## VITA SANCTI CLEMENTIS MAR-

tyris, Episcopi Romani, Discipuli sancti Apostoli Petri.

Apud Simeonem Metaphrasten.



**R**AIANI Imperatoris tempore Torcutianus comes officiorum cū in- numerabilem multitudinem Christo vidisset credere, accersit Præfectos re- gionum, & datis pecuniis persuasit, vt turbam mouerent aduersus nomen Christianum. Vrbis autem præfecturā obtinente Mamertino, excitata est po- puli Romani sedito nomine Clementis, & exorta inter se inuicem consilio- ne, alius aliud in ipsum dicebat. Aliqui autem contrā dicebant: Quid enim mali fecit: aut quid non boni rectè gelsit? Nam quemcunque ægrotum visitauit, is sanitatem ab eo est consecutus. Quicumque ad eum abijt affectus tristitia, is lætus est reuersus. Nullum vnquam læsit: om- nibus verò profuit. Alij autem diabolico spiritu accensi clamabant: Magicis artibus hæc faciens, Deorum nostrorum cultum euertit. Iouem dicit non esse Deum. Herculem autem no- strum custodē dicit esse immundū spiritum. Sanctā Venerē refert fuisse meretricē. Vestā au- tem magnā Deā igne fuisse consumptā impiè asserit. Similiter sanctissimam quoq; Mineruā, Dianamq; & Mercuriū, Saturnumq; & Martem calumniatur. Omnia nostrorum Deorū no- mina & templa probris infectatur & contumelijs. Aur Dijs nostris sacrificabit, aut ipse de- lebitur. Tunc Mamertinus Vrbis præfectus non ferens populi seditionem, beatissimum Cle- mentem iussit ad se adduci. Quem cū vidisset, cœpit dicere. Ex generosa quidem radice processisti, vt tibi testimoniu fert Romanus populus, sed errorem suscepisti: & ideo non pos- sunt in animum inducere vt taceant. Nam nescio quemnam Christum colis, & contra Deos quos de more colimus. Tunc dixit beatus Clemens: Optarem excellentiæ tuæ prudentiam attendere meam defensionem: & non propter imperitorum seditionem, sed propter meam doctrinam me accusare. Nam etiam multi canes nos allatruerint & conciderint, nō pos- sunt nobis auferre, quin simus homines rationis participes, illi autem canes latrantes. Sem- per enim constat seditionē proficisci ab imperitis, vt nihil habeat tutū nec verū. Quamobrem quærat ratio silentij: in quo pro sua salute homo particeps rationis, & per se incipiat con- sultare & disserere, vt verum Deum inueniat cui suam fidē honorificè cōmendet. Tunc Ma- mertinus vrbis præfectus mittens ad Traianum Imperatorem, detulit nomen beati Clemen- tis, dicens: Hunc Clementem seditiosus clamoribus populus non cessat quærere, & non po- test in eum inueniri fide digna probatio. Tunc rescripsit Traianus Imperator, oportere eum vel consentire sacrificantem: aut vltra mare & pontum in desertam ciuitatem sitam prope Chersonem relegari. Quando autem Traiani iussus fuit confirmatus, cogitabat apud se Ma- mertinus, quonam modo Clemens voluntarium non peteret exilium: sed dijs potius offer- ret libamina. Sed beatus Clemens contendeat, ipsius quoq; Iudicis animum ad fidē Christi traducere, & ostendere se potius eligere exiliū quàm id timere. Dominus autem Clemēti præ- buit tantā gratiam, vt Mamertinus vrbis præfectus desereret & diceret: Deus quem tu syncerè colis, ipse tibi opem feret in hoc quo fuisti damnatus exilio, nauemq; ei constituit: & cū omnia in eā immisisset quæ erāt ad vsum necessaria, dimisit. Porò aut multi quoq; ex populo viri p̄j

viri pij eum sunt secuti. Cum autem peruenit ad locum in quem erat relegatus, ad opus loquendi & cadendi marmoris, illic inuenit plusquam duo millia Christianorum, qui ad longissimum tempus erant condemnati. Qui quidem cum vidissent sanctum & egregium Clemetem, omnes vnanimis cum gemitibus & lachrymis accedentes, dicebant: Ora pro nobis sancte Pater, vt efficiamur digni Christi promissione. Quos cum cognouisset sanctus Clemens propter Christum fuisse relegatos, dixit: Non abs re me huc misit Dominus: sed cum fuisset particeps vestrarum peruersionum, vt praeberem etiam exemplum consolationis & tolerantiae. Ab eis autem accepit quoddam à sex miliaribus portabant aquam suis humeris. Statim itaque Clemens rogauit eos dicens: Precemur Dominum nostrum Iesum Christum, vt fidei suae confessoribus aquae fontem aperiat: & qui percussit petram in terra deserta Sina, & abunde fluxerunt aquae, ipsae copiosum nobis praebent fluentium: vt laetemur eius suppeditatione. Impleta autem precatione, in eo loco ad quem aspexerat, vidit agnum stantem, qui dexterum pedem leuauit, veluti sancto Clementi locum indicans. Tunc sanctus Clemens cogitans esse Dominum, quem ipse solus aspexit & nullus alius, profectus est ad locum, & dixit: In nomine patris & filij & spiritus Sancti pullate in hoc loco: & cum omnes circūcirca fodissent lignonibus, & non ipsum locum in quo stetit agnus, paruo ligone accepto paruo ictu sanctus pullauit locum qui erat sub pede agni: vnde repente emerit fons pulcherrimus aquis scaturientibus, qui magno impetu effusus fecit fluium. Tunc sanctus Clemens dixit omnibus exultantibus: Fluminis impetus laetificat ciuitatem Dei, Propter hanc ergo famam accurrit omnis prouincia, & omnes qui venerant ad doctrinam sancti Clementis, conuersi sunt ad Dominum: adeo vt quotidie quingenti & plures baptizati recederent. Intra vnum autem annum factae sunt illic à fidelibus septuaginta quinque Ecclesiae: & constructa sunt omnia simulachra, omnia templa regionis quae erant circūcirca sunt diruta, omnes luci qui erant ad trecenta miliaria, omnino in orbem sunt concisi & confracti. Tunc ergo odiosa narratio venit ad Traianum imperatorem, quod illic ad multitudinem innumerabile auctus esset populus Christianorum, & ab eo missus fuit Praeses Aufidianus, qui plurimos Christianos diuersis tormentis sustulit. Videns autem omnes ad martyrium cum gaudio accedentes, cessit multitudini: solum autem sanctum Clementem cogens sacrificare, & videns eum sic esse firmum & stabilem in Domino, & nolle omnino à sua dimoueri sententia, dicit licitoribus: Accipite eum, & ducite in medium maris, & projicite eum in profundum, ne possint Christiani tollere eius corpus, & pro Deo eum colere. Cum hoc ergo factum esset, vniuersa multitudo Christianorum adstans stebat in littore. Post haec autem dixerunt Cornelius & Phoebus eius discipuli: Omnes oremus vnanimis, vt ostendat nobis Dominus Martyris sui reliquias. Orante ergo populo, retrocessit mare in suum sinum ad tria fere miliaria, per siccum autem ingressi populi, inuenerunt in figura templi marmorei paratum à Deo habitaculum, & illic situm corpus sancti Clementis, & anchora cum qua fuit proiectus prope istum iacentem. Reuelatum ergo fuit eius discipulis, ne reliquias à loco eijcerent: quibus etiam hoc fuit responsum, quod singulis annis in die suae decertationis celsurum sit mare venientibus septem dies, siccum iter eis praebens. Quod quidem Deo placuit fieri ad laudem sui nominis vsque in hodiernum diem: hoc autem factum quod erat praeter opinionem miraculo, omnes Germanos circūcirca credidit Christo. Quo in loco nullus inuenitur Gentilis, nullus Hebraeus, nullus omnino haereticus. Illic enim plurima sunt beneficia. In eius festo caeci illuminantur, daemones expelluntur, febricitantes sani fiunt, Nephretici & qui calculo laborant, solo contactu eius reliquiarum, & aquae sanctificationis asperzione & potu, à morbo liberantur, & qui quouis morbo sunt affecti, confugientes ad sacri Martyris auxilium, fruuntur curatione: & permanet gloria eius & laus in aeternum, per Dominum nostrum Iesum Christum: Per quem & cum quo patri gloria, cum sanctissimo & viuifico eius Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum. A M E N.

1 Primum Christianae fidei acceptum indicium semper fuit Ecclesiarum edificatio.

2 Tot & tanta miracula quae ad sancti reliquias sunt, integritatem & innocentiam vitae eius testificantur.

NARRATIO SANCTI MARTYRIS

Ephraim Episcopi Cherfonis, de miraculo factum in puerum à sancto martyre & Apostolo Clemente.



MIRABILIS Deus in sanctis suis, opportunum est hodie dicere cum Propheta, &: Quam admirabilia sunt opera tua Domine? &: Quis Deus magnus sicut Deus noster? &: Tu es Deus faciens mirabilia solus. Quod enim praesenti orationi aliud adferam procerum? Artificiofam enim dicendi attem praesens superat miraculum: Cum miraculum multa excellat miracula, & ipsa etiam prophetica miracula exuperet, vt est ostensa oratio. Scio vos cupere scire, quodnam & cuiusnam sit miraculum: & vrgetur vt dicamus. Id autem est primum quidem Dei,

Dei, à quo omnis datio bona, & omne donum perfectum. Praeterea autem Clementis Romani, qui post Petrum fuit praeco veritatis, & eius Romanae sedis successor fidelis: illius, inquam, Clementis, cuius vsque in hodiernum diem vniuersa terra vel tacens salutariter clamat fuisse doctrinas. Clementis illius, qui fuit vera palmae vitis Christi, per quem nobis expressus botrus doctrinae, pietatis & salutis mustum nobis effudit. Clementis, qui fuit verae scalae, quae nos non deducunt ad sublimem aliquam terrae altitudinem, sed virtutum ascensionibus tanquam aliquibus gradibus nos ad caelum transmittunt & caelestia. Scalae, quae ijs quae à Jacob vitae sunt nihil sunt inferiores: non ostendentes nobis Angelos per eas ascendentes, & descendentes, sed hominum animas diuinis admonitionibus, vt quae à gradibus in gradus per virtutes ad Deum deducant. Cuius quidem miraculum cum non didiceritis, & pulcherrime & fidelissime coetus, quale sit & quantum audite, vt viri pij, contendite, & ad audiendam exultate orationem: & aures inclinate: & nostram arguite tarditatem: de hoc enim gaudeo, solum vos rogo, vt vsque ad finem mihi attentum animum adhibeatis: & nulla cogitatio quae ad huius vitae curam pertinet, mentem vestram subeat, nec promptum vestrum animum studium sinatur retardare: sed hoc vigilanti animo & attento fideliter excipite. Res autem ita se habet. Cum praeclearissimus & beatissimus Clemens perfecisset doctrinam curium & Apostolatus, & per consummationem martyrii hinc excessisset, vt glorioli eius martyrii liber declarauit, quem vos non ignorare est mihi persuasum, non iustum iudicauit is qui eos qui ipsum glorificat, glorificat, non ipsum vicissim glorificare, qui pro amore in eum sic decertauit: sed eum valde glorificare & magnifice extollere: & vt in caelo Angelis, ita etiam hic hominibus eum reddere clarissimum, & maxime venerandum per miracula, miracula, inquam, quorum magnitudinem mens non potest comprehendere: nec oratio dicere multitudinem: neque manus exprimere infinitatem. Vt ergo ex simbra, vt est in proverbio, textum panum possitis cognoscere, id vobis narro quod prius sum pollicitus. Cum venerandae sanctissimi Martyris Clementis reliquiae in maris profundum fuissent proiectae ab impijs illis cultoribus simulachrorum, & eas excepisset templum in profundo à Deo adificatum, hic quoque maximum facit miraculum Deus admirabilem. Cum enim hoc factum esset, & eius discipulis fierent cum ijs qui illic erant fidelibus, & vt sacrosanctas gloriose Martyris reliquias eis ostenderet, quod etiam factum est, Deum supplices rogarent, protinus immensum illud pelagus desistens & retrocedens, effecit vt profundum adiri posset à fidelibus vsque ad tria miliaria. Ingressi autem inuenerunt habitaculum instar templi marmorei, & illic in capsula lapidea sanctissimas & gloriosissimas Martyris Christi repositas reliquias. Qui cum statuisset sanctissimas ex profundo tollere reliquias, noctu accedens sanctus eos sic est allocutus: Reliquias quidem nolite tollere, hanc autem vobis concedo gratiam, vt singulis annis die meae decertationis septem dies mare retrocedens, praebat iter per siccum ingrediendum hucusque. Quod autem dixerat, deductum est ad effectum. Ab eo enim tempore vsque in hodiernum diem singulis annis fit hoc miraculum. Quid est hoc minus faciendum quam Moysis miraculum? Quid verò Elisei vilius, aut minus gloriosum? Imò verò est longe maius & gloriosius? Ille enim virga & viuus & semel mare scindens, maris profundum, vt iter esset, effecit. Hic verò similiter pelle ouilla secans Iordanum, semel quoque hoc fecit miraculum, ambabus aquis post transitum, redactis ad suam naturam, quibus hoc nunquam factum est postea. Hic autem post mortem, & non semel, sed ab eo tempore vsque in hodiernum diem, & miraculum & gloriam Martyris, quale donum est affectus singulis annis die gloriose suae decertationis? Septem enim dies, sicut prius diximus, recedens mare illud infinitum pijs praebat iter facile. Cum hoc ergo factum, omnes pij, tam qui erant in regione, quam ciues Cherfonis audiuisent, perrexerunt ad contemplandum miraculum. Cum quibus quidam quoque vir pius cum pia vxore & filio masculo, ad sacrosancti Martyris templum viam peregerunt prompto & alacri animo. Cum autem ad locum peruenissent, & miraculum quod adhuc fiebat aspexissent, ingressi sunt illud templum quod à Deo adificatum fuerat in profundo, & cum ad capsulam accessissent, supplices sanctum rogabant, petentes vt per ipsum sibi daretur venia peccatorum: & precantes vt filio daretur vita longa, & nullis obnoxia calamitatibus, & opum copia, & consentaneum quae est petere parentes filio vnico. Postquam ergo preces peregerunt, & sancti osculati fuissent 7 reliquias, redierunt. Qui cum egressi essent, aqua rursus in suum locum redijt. Illi autem conuersi, & quod prius erat iter pelagus aspicientes, huc & illuc circūspicientes, filium querere aggrediebantur. Is autem in arca sancti remanserat, & hoc non obliuione parentum, sed Dei voluntate factum est, vt in hoc quoque Martyrem faceret magis admirabilem. Cum ergo parentes non inuenirent filium, & cogitassent puerum fuisse à se obliuioni in profundo mandatum. Quid opus est dicere & patris lamentationes, & matris eiulatus? Praeclearum enim illud festum conuertere.

3 Nota veneranda de sanctissimi Martyris reliquia.

4 Ad se & sacrosanctos.

5 Iunge sanctissimas & gloriosissimas.

6 Vides quomodo rogantur sancti vt per ipsos nobis detur venia peccatorum.

7 Ecce quomodo est tunc sanctum reliquiae eius osculabantur.



8 Nota præclarū  
sejūm Sancti Cle-  
mentis.

uerterunt & in lamentationem. Quid enim non dicebant? Quid non faciebant ex ijs quæ cō-  
sentaneum est vel ipsum lapidem posse mouere ad lachrymas? Mater enim oculos ad mare  
extendens, & manus in altum extollens, sancto tales voces emittebat: Hæc sunt ò sancte, tuæ  
remunerationes? Hanc ne reddis gratiam ijs qui tanto tui desiderio ad te accurrerunt? Hanc  
ne reddidisti mercedem pro labore quem passa sum ex quo accessi? Vbi est mihi filius? Vbi  
nati mei viscera marina bellua lacerauit? Quisnam autem vehemens insurgens fluctus, eum  
vium tanquam sepulchrum operuit? Quemnam modò aspiciam oculis? Pro quo verò o-  
rabo? Quis autem erit meæ senectutis baculus? Cur ò sancte, non fecisti me esse sociam mor-  
tis filij mei? Vt quomodo ad te accessi eum manu tenens, ita etiam eum vlnis ferens infœ-  
lix ad inferos descenderem. O mare & profundum, quonam tuo sinu meum tenebis filium?  
Quomodo autem eum quoque ales. (Hei mihi miserande fili) fili rapte ante tempus: fi-  
li quomodo à meis oculis recessisti? Quibus pedibus es conuersus? Quemnam autem tan-  
quam agnum aspiciam exilientem? Pater verò rursus & manus & oculos feriens, sic conque-  
rebat: Cur, ò sancte, me repente orbem fecisti liberis? Cur permisisti vt meus filius mo-  
reretur morte tam miserabili? Cur mihi obtigerunt contraria ijs quæ speraui? Hac ne spe ad  
te accessimus? Taliæne sunt dona Martyrum in eos qui ad ipsos magno accedunt desiderio?  
Re vera non tu, sed procellæ meorum peccatorum mari tradiderunt filium. O fili mi quis  
tui mortui claudet oculos? Quis te autem componet ad sepulchrum? Quænam verò theca  
pulchrum tuum & iucundum teget tabernaculum? An omnino quidem tuos oculos texit  
mare: & sepeliit profundum: & tibi theca fuit venter piscium? Cùm sic autem plangerent  
& lamentarentur parentes, quidam ex ijs qui illuc conuenerant, vix tandem eis perualerūt  
vt cessarent à lamentatione. Cùm a luctu autem parum cessassent, domum abierunt. Cùm ergo  
tempus processisset, & memoriæ sancti martyris dies venissent, hæc inter se dicebant,  
recordati sui filij: Agedum proficiscamur ad sanctum, vt si vllæ reliquæ, quod fieri non po-  
test, remanserint nostri filij, eas accipiamus: & cum sancto iudicio contendamus: vt fieri pos-  
sit, illic moriamur, mortis societatem ineuntes cum filio. Cùm hæc ergo dixissent, nondum  
ijs quæ dicebantur finem imposuerant, & cœperunt iter ingredi. Cùm verò accessissent, &  
ad locum peruenissent, & mare retrocessisset, Deo hic quoque honorate martyrem, filij sui  
desiderio stimulati, primi profundum insilierunt: eosque sequens vadebat multitudo. Cùm  
autem peruenissent ad imprimis venerandum templum martyris, (ò Miraculum) vident  
suum filium viuum, lætum, & exilientem. Cùm sic autem à miraculis in miraculum inci-  
didissent, & admirabili essent obstupefacti, primum quidem Deum laudarunt.  
Deinde martyri quoque egerunt gratias. Deinceps verò adolescentem interrogarunt quo-  
modo esset seruatus, quonam viuificante, quonam seruante, & quonam nutriente? Puer au-  
tem vna quidem manu tenens arcam: altera autem manu digito indicans eum qui intus ia-  
cebat, respondit interrogantibus: Hic post Deum meus custos, & vita, & alimentum fuit, &  
propulsator beluarum marinarum. Hic me quotidie alebat splendidissimè. Parentes autem  
admiratione & lætitiæ affecti, & martyris fide magis confirmati, per quem filium, quem pu-  
cabant mortuum, viuentem acceperunt, priores luctus conuenterunt ad gratiarum actionem,  
sancto sic acclamantes: Verè ergo admirabilis est Deus in sanctis suis, & eorum qui ipsum  
siment faciens voluntatem, & audiens eorum precationem: Seruasti, ò sancte, nostrum fi-  
lium: reddidisti nobis eum qui non sperabatur. O cœlum & terra & tu profundum, quod  
nos prius execrabamur, admirare magnum hoc opus quod naturam superat. Esto autem  
tu quoque, ò sancte, nobis propicius, & ea nobis condona, quæ animo cruciati in te dixi-  
mus & fecimus. Ne pro nostris in te maledictis parem referas gratiam. Filium recepimus,  
eum qui erat mortuus per te nunc in vitam reuocatum accepimus. Senectutis nostræ ba-  
culum, rursus habemus tuo auxilio. Quid pluribus opus est? Non trium dierum, sed vnus  
anni mortuum, & non lapide, sed aqua conditum: & non à vermibus, quod est naturæ hu-  
manæ proprium, consumptum, sed à piscibus, vt existimabamus, deuoratum, saluum per  
te accepimus. O gratiam, ò gloriam, ò virtutem & beneficentiam, ò sancte. Cùm sic ergo  
sanctum cum lachrymis essent laudibus prosequuti, accipientes filium venèrè domum, nar-  
rantes omnibus miraculum. Quidnam ergo cum his conferemus? Aiunt Eliam aliquan-  
do filium qui erat mortuus viuum matri reddidisse: quod quidem est magnum & valde  
admirabile. Quinetiam ad Elisæi aliquando, vt literis est proditum, monumentum, quen-  
dam à quibusdam homicidis interfectum, & in eo proiectum surrexisse & vixisse: quod qui-  
dem est magnum & valde admirandum. Porrò autem Petrus quoque in nostris libris, Pe-  
trus, inquam, princeps Apostolorum: illam quæ pauperes alebat viduam Tabitham mor-  
tuam eadem hora ad vitam suscitauit precibus. Et sunt hæc quidem admirabilia, & longè  
clarissima: præfens autem miraculum quantum ea exuperat? Attentius autem mihi considera

miraculi excellentiam. Elias quidem, vt prius diximus, nuper mortuum puerum, & qui nõ-  
dum refrixerat, sed adhuc seruabat naturæ calorem, suscitauit. Elisæi verò virtus duabus de  
causis fecit miraculum, vna quidem ostendens Prophetam qui ignorabatur, altera autè non  
concedens cædem etiam post mortem. Petrus verò sua virtute, & adiutus etiã eorū precibus  
qui à vidua fuerat affecti beneficio, ipse quoque excitauit eam modò mortuam. Sanctus autem  
Martyr Clemens, ò miraculū, nõ recens, sed iam anno vno mortuum, vel vt melius dicam, in  
vnoquoque puncto, & eius tenuissima parte morientem conseruauit. Scitis autem omnes qui  
eius fecistis periculū, quanto tēpore verisimile erat conseruari puerū in profundo tā vasto.  
Sed mihi diligenter consideranti, non vnū mortuū, sed quanto tēporis spatio scimus puerum  
in aquam suffocari, id tēpus reperentes & remetientes, inueniemus sanctū tot suscitasse mor-  
tuos. Quod autè est admirabilis, non ab aquarum solum suffocatione, sed à bestiarū etiam læ-  
sione conseruauit puerū. O gratia, ò virtutē, quæ vtrunq; efficit, nempe & aquas alligat, & pro-  
pulsat beluas. Ad hæc quid dicitis? Non alia superat miraculū? Nisi quis nos malè reprehēdat,  
quod id extollamus supra miracula prophetica. Nulla ea de causa in nos cadet reprehētio. A-  
pertè enim scitis sanctum Martyrē esse in eadem gloria & iildem tabernaculis, in quibus  
sancti Martyres, & Apostoli, & Prophetæ, & ipsi Angeli. Sed ò Martyrum splendor, et decus  
sanctorum, primitiue Antilitū, vide nunc quoque hunc præsentē cœtum pium & religiosum,  
qui à vitæ fluctibus quotidie obruitur. Eum tuis precibus illesum custodi & conserua, &  
tanquam feræ immanes insiliunt dæmones, & minantur se esse deuoraturus animæ nobilita-  
tem, tuarū intercessionum iaculo repelle, ò sanctissime. Sed vos quoque, ò fidelissime cœtus, ro-  
go vt per bona & Deo grata opera efficiamur nos dignos sancti gratiis & donis. Et primum  
quidè in Deū & inter nos ipsos sincera & nõ perturbata conseruemus charitatē. Deinde ab  
omni maledicto & omni mendacio et omni periurio nos ipsos repurgemus. Ante hæc autè  
& post hæc faciamus eleemosynā, quæ fecit Deū magis placare & propitium reddere nostris  
peccatis. Quis enim eius oblitus regnū Dei possidebit? Nemo nostrum præterat paupertatē:  
nemo viduitatem & liberorū nutritionem. Sunt hi frigidī & perniciosi prætextus. Nemo  
vestrū est illa vidua pauperior, quæ nihil aliud habebat quàm pugillum farinæ: idque cū  
alendi ei essent liberi, neque, tamen suā aut filij vitam prætulit misericordiæ. Ne excusationes  
quæramus in peccatis. Deus non irridetur. Penaria nostra mente intueamur. Videamus an  
quotidiani alimentis nihil nobis redundet. Ne mensium circulos metiamur & annorum am-  
bitus: est enim alius qui prouidet, & eorum curā gerit, etiam si nos ignoremus. Nos ipsos cō-  
stituamus nostrarum rerum examinatores, et si, vt prius quoque diximus, quotidiani alimēti  
nostri nihil superfit, scit Deus misereri eorum qui premuntur inopia. Sin autem viderimus  
nostra penaria non solum cibo & potu repleta, sed etiam auro & argento, & aliis quæ eos  
consequuntur, qui diuitiis delectantur, & possessionibus, esurientibus aliis & frigore enectis,  
sciamus quod æternum & qui nunquam desinit ignē nobis recondimus. Vt cum ergo effu-  
giamus, in Dei mandatis pro viribus ambulemus, vt & sancti Martyris fruamur <sup>10</sup> interces-  
sionibus: & ineffabilia et æterna Dei bona consequamur, gratia & benignitate Domini nostri  
Iesu Christi. Cui gloria & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

MIRACVLA DIVI CLEMENTIS PAPÆ  
& martyris, per beatum Gregorium Archiepiscopum  
Turonensem scripta.

Clemens martyr, vt in passione eius legitur, anchora in collo suspensa in mare præcipi-  
tatus est. Nunc autè in die solennitatis eius recedit mare per tria miliaria, sicquēq; in-  
gredientibus iter præbens, vsq; ad sepulchrum martyris peruenitur. Ibiq; vota reddentes o-  
rantes populi, regrediuntur ad litus. Factum est autem vt in vna solennitatum mulier cum  
filio parulo in loco accederet. Epulante verò ea post acta solennia obdormiuit insans. Dum  
autem hæc agerentur, ecce sonus subito factus est accedentis pelagi, dehinc oblita mulier so-  
bolis suæ cepit velociter cum reliquo populo peteri ripam. Igitur insequenti maris accessu  
postquam ad litus venerat, meminir se filium reliquisse. Tunc cum fletu magno deiecta ter-  
ris, miserā se clamitans, littora vocibus replebat, atq; discurrebat per circulo riparum, si forte  
eneccatam prolem eiectamq; littori aliquis conspexisset. Sed cū nihil inueniret indicij, tan-  
dem consolata à propinquis ad propria reducit, totum annum in luctu ac lamētatione de-  
ducens. Recurrente autè anni circulo, venit iterum ad expectandū martyris beati solennitatē, si  
fortassis de infantula aliqua inuenire possit indicia. Quid plura? Recedente mari anticipiat  
omnes ad ingrediendum, & ipsa prima procedit ad tumulum. Cūque prostrata solo  
orationem expleisset, erecta sursum, genis vbertim fletum imbribus madefactis, dam-  
diuertit

9 Vide sanctorū  
inuocationem ex  
quomodo sub in-  
tercessionibus nos  
adiuuant.

10 Vt S. marty-  
s se feruente inter-  
cessionibus.

Habetur i opere  
eiusdē in gloriā  
plurimorū mar-  
tyrum edito.

Cap. 34.

1 Dies solennitas  
sancti Clemen-  
tis. Et in eo sit ad  
eius sepulchrum  
populi concursus  
mariter præbete,  
Cap. 55.

2 Vide orationem  
ad sepulchrū mar-  
tyris emissam cum  
prostratione.

diuertit in parte altera vultum, aspexit filium in eodem loco vbi eum dormientem reliquerat, in ipso adhuc sopore teneri, Aestimans autem eum esse defunctum, accedit cominus quali collectura cadauer exanimæ, sed cum eum dormire cognouisset, excitatum velociter expectantibus populis incolumè leuauit in vlnis, interrogantq; inter oscula vbi per anni fuisset spatia, nescire se ait si annus integer præteruisset, tatumque dormisse se suaui sopore in vnus noctis spatio aestimabat. Fons erat irriguus ruri cuidam in infra territorij vrbs Lemonicinæ, cuius vnda tam hortorū sita quàm agrorū culta, vel fouebat accessu, vel impetu fecundabat. Deducebatur etiã factis decursibus per loca necessaria, vt vbi eum natura non dabat, studij prouo caret. Et erat tam dulcibus vena exuberante fluentis, vt gaudere cerneris olus siue virgultū, si fuisset ab eodem irrigatum. Opitulabatur etiam in eo gratia maiestatis diuinæ, vt in quo fuisset fluentum emissum, velociter germina acciperent incrementum. Cumq; eum incolæ loci quasi ludum agentes, per singula quæq; loca deduceret, insidiatoris (vt credo) inuidiæ sub terra dehiscit, ac velut in stadiis duodecim in mediū paludis, vbi nullā proflus possit opus effluere, fluctibus spariss exoritur. Extemplō omnium mētes timor obledit, & nouū quendā aduenire regioni loci incolæ præstolatur interitū, simulq; & beneficiū quod habere cōsueuerat, iugū fletu deplorant. Curriculum igitur vnus arque alterius anni in hac ariditate pertransiit, arefcunt sicut loci illius omnia quæ irrigare consueuerat. Tertio autem anno accidit, vt quidā iter agens beati Clementis martyris, cuius iam suprā meminimus, reliquias exhiberet, quas Aredio ipsius vrbs præbytero, viro in omni sanctitate religioso detulit, ad quem cum die noctuque vicini mœsti penderent, consili de eius oratione, quod si peteret Dominum, fontem posuit iuo restitueret loco, ait: Eamus dilectissimi, & si vera sunt quæ portitor noster asseruit, hæc esse Clementis martyris pignora, nūc apparebit, cum eius fuerit virtus manifestata. Tūc cum Pflaterio ad locum fontis accedit, & dictis 3 psalmis in oratione prostermitur. Postiq; sanctis reliquiis in ipso fontis aditu petiit, vt qui quondam in deserto damnatis ad secunda marmora fluminis irriguum patefecit, in hunc locum aquas quas prius pia ipsa indulserat clementia, Clemētis iterum intercessio reuocaret: illic vena recurrit ad aditum magnas euomens aquas, illumque quem priuū tenuerat, alueum decurrendo replens, admirantibus populis. Immenſæ gratiæ Domino referuntur, qui & martyris 4 virtutem prodidit, & fidelis suis orationem implere dignatus est.

Cap. 15.

3 Ecce psalmistā & orationem cum prostratione.  
4 Miracula quæ ad sanctorum inuocationē sunt quanta sit eorum virtus manifestant.

DE PERSECVTIONE TRAIANI, PER

D. Gregorium Archiepiscopum Turonensem scripta.

**T**ertius post Neronem in Christianos persecutionē Traianus mouet. Sub quo beatus Clemens tertius Romanæ Ecclesiæ Episcopus passus est: & sanctus Symeon Hierosolymitanus Episcopus Cleophae filius, pro Christi nomine crucifixus asseritur, & Ignatius Antiochiensis Episcopus Romā ductus bestiis illi deputatur. Hæc sub Traiani temporibus acta sunt. Post hunc Aelius Adrianus Imperator creatus est. Vnde & Hierosolyma, Aelia vocatur ab Aelio Adriano successore Traiani, eò quod eam repararit.

VITA SANCTI ANACLETI PAPAE

& Martyris, per Damasum Papam scripta.

**A**NACLETVS natione Græcus, ex patre Antiocho, sedit annis nouem menses duos, dies decem. Fuit autem temporibus Domitiani, à consulatu Domitiani decimo, & Sabini decimosextimo, vsq; ad Domitianum & Clemeirtem Consules. Hic memoriam beati Petri construxit, & composuit, dū præbyter factus fuisset à beato Petro, ceu alia loca, vbi Episcopi recondentur sepulturæ. Vbi autem & ipse sepultus est in pace, iuxta corpus beati Petri tertio Idus Iulij. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, præbiteros quinque, Diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero sex, Et cessauit Episcopatus dies tredecim.

VITA SANCTI DIONYSII AREO-

pagitæ, per Adonem Episcopum Treuerensem collecta.

**A**TALE Sancti Dionysij Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo: & primus apud Athenas ab eodem Apostolo Episcopus est ordinatus: & sub Traiano principe per clarissimam confessionem fidei, post grauissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatur, vt Aristides Atheniensis, vir fide, sapientiæque mirabilis, testis est in eo opere, quod de Christiana religione composuit. Hoc opus apud Athenenses summo genere colitur, & inter antiquorum monumenta clarissimum tenetur, vt peritiores Græcorum affirmant.

MIRA-

SANCTORVM HISTORIA. Pars. I. 471  
MIRACVLA BEATI DIONYSII

Martyris, per Diuum Gregorium Turonensem Archiepiscopum scripta.

Habetur i opere eiusdē in gloria plurimorū martyrum edito.

**D**ionysius Episcopus Parisiorum vrbi datus est martyr. Tempore verò quo Sigibertus Drex cum exercitu ad vrbem illam venit, & maximam vicorum eius partem incendio concremavit, quidam de primoribus eius ad basilicam antedicti martyris properat, non orationis deuotione, sed tantum vt aliquid fraudaret ab aede. Illic vbi reterata ostia ac vacuum templum à custodibus reperisset, pallam olofericam auroque exornatā ex gemmis quæ sanctum tegebat sepulchrum temerario ausu diripuit, secumq; sustulit. Veniens autem ad caltrum ducentis aureis, nauem cum eodem ascendisset, subito à nullo tactus, de naui ruit, oppressusque aquis nunquam potuit inueniri. Ille quoque iudicium Dei in se cernens per pueri amissionem & auri, velociter ad litrus de quo digressus fuerat remeavit, pallamq; sepulchri summa velocitate restituit. Et licet hoc fecerit, tamen diem in quo hæc admiserat recurrente anni circulo non attingit. Alius autem super sepulchrum sanctum calcare non metuens, dum columbam auream lancea querit elidere, elapsisque pedibus ab vtraque parte, quia turritus erat tumulus, compressis 2 testiculis, lancea in latera deſixa exanimis est inuentus. Id non fortuito contigisse, sed iudicio Dei gestum nullus ambigit.

1 Pallam olofericam auro gemmisque exornatā quæ sanctum tegebat sepulchrum, temerario ausu diripuit. Credis si hæc ornamenta Deo distulerent, quod tam seuerus vitior fuisse sit in ablatorem? Minime quidem.  
2 Disce sanctorū sepulchra in ueneratione habere.

ALOYSIUS EPISCOPVS

Veronensis candido Lectori.

**P**RÆTER ea quæ & ad sacrarum literarum studia ardentèr capeſſenda & ad grauisſima quæque pro Christi amore toleranda in hac Magni Dionysij Areopagitæ Vita alacriorem reddent, hæc insuper cognita dignissimè inuenies. Primum, quod ab antiquo tempore à patribus dici filius soler, omnes videlicet sanctos Apostolos requie sanctissimæ Genitricis Dei adfuisse, eiusq; nobilissimum sanus proprius manibus curasse, hoc ipsum, quod vt frequentissimè, ita etiam veracissimè dicitur, in hac historia manifestissimè comprobatur. Secundum illud, tria hæc præclarissima volumina quibus sancta Ecclesiæ dogmata potissimum defenduntur, nempe de cælesti, necnon Ecclesiasticæ Hierarchiæ, ac de diuinis nominibus, ab hoc sanctissimo doctissimoque viro sanctorū Apostolorum contemporaneo, fuisse edita, quod à sceleratis quibusdam qui nunc cælum terramque mouere conantur, impudētissimè negatur. Sed perditū homines. & à Deo alieni quid non effutiant? Vita huius diuinitissimi patris aut or est Michael Syngelus præbyter Hierosolymitanus, per uetustus scriptor, vt Suidas Græcus autor asserit in Vita quorū & ipse eiusdem sancti scribit, vt sic celeberrimus Antistes ter in hoc libro describat, semel per Adonem, iterum per Syngeliū, tertio per Suidam, ne is alicubi suis laudibus deſraudetur. Eloquium scriptoris est perobscurum, ceu quod ab ipsius Magni Dionysij stylo magnopere non receat. Verum translator vir pius & doctus, quantam potuit operam adhibuit, vt is clarior & cultior redderetur: Græcum exemplar Lutetia excusum, vbi sanctus pro Dei amore occubuit, Nicolaus Balsersius Præbyter Bononiensis, vir probus, olim bonæ memoriæ Ioannis Marthæ Episcopi, viri celeberrimi et sanctissimi, qui huic Ecclesiæ paulò ante me dignissimè præfuit, Amanuensis, superioribus mensibus donauit mihi. Quod cum nunquam translatum fuisse comperissem, illic per Basilium Millanum meum dilectissimum fratrem in lucem edendum curauit. Vale, & hos nostros labores tuos apud Deum orationibus foue.

VITA BEATI DIONYSII AREOPAGITÆ,

per Michaelē Syngelum præbiterum Hierosolymitanum scripta, & per Basilium Millanum Caisinatē monachum nunc primum Latinitate donata.

**C**oelestem prorsus atq; diuinam linguam, eamq; ex illis, quæ igneæ ac cælestis à Deo missæ fuere, casus modi filij Dei spectatoribus ac ministris dispertitæ sunt, & angelicam vocem suppetere illi oporteret, qui de D. præconis Dionysij laudibus sit dicturus: Qui omnia conueniens ac collustrantis, singularique benignitate omnia continentis

RR ij diuini

Habetur in eius Martyrolo. sub v. Nonas Oct.

diuinitatis, quæ in Trinitate, quæ summa diuinitas est, quæque substantiâ omnem ac bonitatem antecellit, adoratur, & colitur, laudator fuit: Qui Dei appellatione, & ineffabilem diuinorum mysteriorum sapientissimū egit interpretē: Qui de sacro cœlesti principatu differuit, ac diuina cœlestis militiæ mentes summis laudibus exornauit: Qui Ecclesiasticorū ordinum, sacrique magistratus, & cūm diuini sacrificij, tum cœremoniariū, ac omnis diuinæ Christianorum sapientiæ atq; decoris doctor, dux, & explanator fuit: Qui puritate vitæ, ac omnigenæ virtutis excellentia concreditum sibi à diuo Paulo mysteriū eorum quæ in tertium ipse cœlum raptus viderat ac audiuerat, accepit: Qui Apostolorū cœtui tēpore equalis, familiaritate iunctus, atq; in sacris certaminibus socius, & auxiliator fuit. Qui inter præfules sacratissimus, inter martyres clarissimus, diuinarum rerum inter theologos callentissimus, magistros omnes doctrinæ claritudine superauit. Quocirca sacer confessus, gens sancta, concio Deo dicata, vereor, ne magni huiusce luminis laudes dicere aggressus temeritatis crimen incurram: Neq; enim si omnis omnium, quotquot vnquā fūere, & herorum vis, ac dicendi facultas huc simul adesset, huius viri diuina eloquētia præditi, cuius laudes nobis proposuimus, summā laudum attingere, nedum ingenij mei ad eloquendum imbecillitas pro dignitate assequi posset. Veruntamen vobis morē gerens, qui me (quæ vestra charitas est, & in Deum fides) ad hoc hortamini, Deo, viro sancto, itemque vobis, quicquid poterō, lubens præstabo. Nam si me laudati istius viri laudum, quæ illi congruunt, vberitate, magnitudine, atq; præstantia superari contigerit, vinci me libenter patiar. Neq; enim vltimū ei qui laudatur damnū inferetur, si qui hunc ipsum laudat, ornamentis & apparatu laudandi generis superetur. Vnde igitur laudis principium sumam? R herorum ne in scribendis laudibus præceptis vtar (quæ ab iis quæ humi repunt, labuntur, ac subinde aliter immutantur & intereunt, vt sunt genus, patria, diuitiæ, mundi huius gloria, & ambitio, peti solent) dum illius qui his omnibus sublimior est & qualibet fama, ac humana gloria maior, laudes corrogo? An ab incorruptis potius ac verè beatis, ac per secula duraturis laudibus ordiemur? quas ille, ex quo à simulachrorum cultu desinit, ob insignem erga Christum verū proculdubio Deū animi propensione, morūmque probitatem, ac euangelicā institutionem, necnon luctæ labores retulit? Quam enim terrenorum parentum, qui luteis rebus, cum primisq; superstitionibus sint inuoluti, natales ad veram gloriam accessionē illi facient, qui ab omniū Rege Deo adoptione sit dignus habitus, & in cœlestes Angelorum ordines cooptatus? quiq; Dei præconibus additus comes, vnā cum Petro, & Paulo sacro imperio, & Apostolica pulchritudine sit cōuētus, simulq; beatissima illa natiuitate progenitus, ac martyrij corona circumdatus? An patria equis ouibusq; referta, campis, montibus, saltibus, vallibusq; circummunita, pratis item, nemoribus, ac quolibet arborum, atq; plantarum genere constituta: fluminibus præterea, fontibus, stagnis circumfluentibus: magnitudine demum ac edificiorū pulchritudine prædita: quæq; sepulchra eorum qui hanc contruxerunt, vti miraculum, prætereuntibus obtendit, splendore illi aliquem adfert, qui iam sit cœlestem Hierusalem affecutus? Cuius muri manu Domini picti sunt, vbi omnium lætadium est domicilium, celebres conuentus agentium sonus, & vna vox est exultationis. Atqui licet hæc à nobis in exordio dicta sint, nimirum beatissimum virū vnum aliquid ex cœlicibus qui ex hac vita migrarunt, esse statuētibz, non idcirco tamē parentum eius aliquis obscurus fuit, neq; patriā nō illustre habuit, sed ne ignobili quidē ciuitate oriūduz citius exitit. Quæ est enim orbis terræ pars, quæ non Græciæ claritatē audiuerit? Aut Athenas Græciæ gloriā, celebratā ac vbiq; decantatā ciuitatē, philosophorum sedē, literatorum domicilium ac diuersorium, quis ignorat? Vnde iste Dionysius ortum accepit, & vbi præses nobilissimus, ac inter Arcopagi iudices primas obtinens, magistratū vt honorarius iudex agebat, quorū præstantia generis, & insignis gloria ab Androsione ac Philochoro Athenensibus scriptoribus copiosē literis mandata est. Hinc etiā est facile coniecere, parentes eius optimates, præstabiles, ac virtute claros fuisse. Neque enim apud Athenienses elatos homines in tā sublimē principatum euectus esset, nisi sapientiā, & animi ornamenta, prudentiam, iustitiā, fortitudinē, illustri etiā generi coniunxisset. Cū enim Lucas veritatis amantissimus, simulque sapientissimus in sancta omnique sapientia plena Actorū Apostolorum historia, de his qui Athenis beati Pauli diuino afflati numine, doctrina & prædicatione crediderant, loqueretur, atque huiusmodi verba per excellentiam vsurpasset: In quibus erat & Dionysius Arcopagita: perspicue diuini istius luminis cūm generis excellentia, tum virtutis, cognitionis, ac eloquentiæ vberitate, præstantiam indicauit. Neque enim dixit: In quibus erat vir nomine Dionysius, perinde ac si de ignoto aliquo loqueretur, sed: In quibus erat & Dionysius Arcopagita. Hinc subindicans, virum clarissimum per omnium ora celebrari. Neq; hanc diuini sermonis breuitatem ad intentionem orationis propositam non magni referre quispiā arbitretur. Nam etiā si brevis sit oratio, diuitiæ tamen quæ inde in huius qui celebratur viri laudem fluunt, sunt permul-

permultæ. Nec secus enim inspector Dei Moyses, in scripto quodam creationis mundi breuissimo, cum Melchisedech, qui diuinum iuxta ritum nostrum præ se sacerdotium ferebat, mentionem fecisset, nec quibus parentibus ortus esset, nec vnde originem traheret, aperies, eius memoriam, quæ per secula celebris foret, tanquam immortalis monumento consecratam, posteris dereliquit. Agē (obsecro) igitur ipse, ô gaudij, & fauste pretiosæ salutis nuncie, ô ingens ineffabilis descensus filij Dei præco, & diuinorum eius miraculorum, atque rerum magnificarum vei acissime concionator, ô Euangelistarū amplissime, beatissime Luca. Age fare nobis, quinam & qualis sit iste Dionysius, & sacram tuam perquam breuissimam scripturionem, qua hunc diuinum doctorē in lucē prouexisti, nobis ediffere. Hic est, inquit, inter lectissimos, ac dignitate præstantes Græciæ viros, pietatis cultor eximius, & Arcopagitarū concilij Senator amplissimus: qui non tam inclutus ob dignitatem effectus fuisse, quantum dignitatem ipse clariorem effecisse est indicandus. Hic est, qui non solum omni disserendi scientiæ ornamenta cōplexus est, Stoicorum, & Epicureorū, cæterorumq; philosophorū doctissimus, & Atticē & literatē loquentiū facundissimus, idemque eruditissimus, R herorum eloquentissimus, Astronomiæ item incumbentiū speculator acerrimus, ac in cæteris liberalibus disciplinis peritissimus, quin & quatuor præterea virtutibus summē ornatus fuit. Hic est, qui rectissima in iudicādo trutina vsus, eorum qui Athenis ius dicebant, iustissimus fuit: idq; eūm adhuc Gentiliū religione obstrictus, Iouisq; abominationibus inquinatus, & execrando Palladis Atheniēsis cultui nefariē esse addictus, fabulosis item Deorum narrationibus, vt de Orpheo legitur, qui omnia ad se Musicis concentibus attrahebat, fidē habens, & anili Hesiodi Theogonia libenter detineretur illectus. At vbi gratia salutaris cunctis hominibus illuxit, Gentilium ebrietatis, & amentitiæ tenebras eliminauit, vniuersorumq; simulachrorum errorem de terra sustulit, ac vbiq; terrarū Dei & seruatoris nostri Christi, discipuli, tanquam aquilæ quædam panis alis euolantes, ac percurrentes, diuinæ cognitionis lumine mundum illustrarunt. Quando etiā Paulus Theologorum supremus, & diuinissimus Gentium Apostolus, tuba cœlum vsq; pertingens, organum electum Athenas cōcessit, vbi præconiū, à quo salutem & vitā mundus acciperet, annuncians, diuinum Dñi nomē circumferēbat. Cumque cerneret ciuitatē, quæ cæteris Græcorum omnibus antefaret, simulachrorū cultui deditam, amore diuino succensus, ardore quodā ciuitatē ingressus est, & cūm ludæos, tum Græcos, sapientes, & indoctos, quoscuq; obuios habuit, argumentis impetere cœpit, Iesumq; qui nos ab impostoris, homicidæ, draconisq; tyrannide, morte, ac interitu vindicarat, & mortuorum resurrectionem lætis auspiciis nunciavit. At Epicureos & Stoicos varias in sectas diuisos philosophos noua, inaudita, & cœlesti sapiētia in ingentē admirationem attraxit. Cumq; Arcopagi forū petiissēt, omnes cœlesti hūic philosophiæ animū intendere persuasit. Tum Dionysius confestim à luteo & infano quasi simulachrorū stagno descensens, Paulo diuinū odorē exerenti adiunctus est. Ab interperitū & scriptorū auulsum errore præconiū veritatis adhæsit. A profando internectionis emersit, & ad salutis celsitudinem euolauit. A tenebris impietatis abscelsit, & ad diuinę cognitionis lumen cōcessit. A vera stultitia ad verā beatitudinē properauit. Belial mortis valere iussit, & vitæ auroi & principi Christo se coniunxit. Inparitate demonum abominatus, Angelorū sanctitatē cōplexus est. Luteā mundi materiā excussit, & cœlestē viuendi institutū appetiit. Cū enim speculum factus esset, radiis primę diuinæq; lucis illucentibus plenum, idq; per Paulū qui cum Angelis splendore sedis certabat, quippe qui Christum qui sedet super Cherubin se regentē, ac intimo implentem lumine, haberet. Cui etiā ipse totus toto animo, cogitatione, ac corde præceptorū agglutinatus est. Huius, quā ingens præclari huiusce viri animi propensio fuit Apostolicę illi, ac diuinū lumē largienti prædicationi suscipiendæ? O obedientē & illuminatissimum animū illum, qui facillimē doctrinę ac præceptionis Euangelicę notas ac signa prima retinuit. O cor facile, & ab omni carnis affectu vndiq; auulsum, quod corporea omni demonstratiōne reiecta, salutis præconiō celeriter credidit, & Paulo diuina prædicati, cœliq; cur fori, ad cœlestes sedes prouehēti se coniunxit. O fertile & pingue terrā, rationis capacem, quæ semētē vitę sinu suscepit suo, fecundamq; ac nobilissimā aristam produxit. Non illum cūm principatus gloria, tum amplitudo iudiciorum impeditit. Non amicorū & coeutorū consuetudinis desiderium illum retraxit. Non violentus parentū, agnatorū, domesticorūque amor retardauit. Non infans diuitiarum, ac possessionū variis modis ittplicantium furor ligauit. Non illum corporū voluptas emollit. Non delicatę vitę, deliciarūq; desiderium illum effeminauit, sed cūm præconis vocē diuina loquentis audisset, omnia quæ oblectare mortales consueuerunt, nihili ducens, non secus ac magneti ferrum illi confestim adhærescere studuit.

Abraham quidem Patriarcham admirari solēmus, cūm Deo, vt è cognatione ac patriā exiret sua, extraneamque ac ignotam peteret, præcipienti obtemperatē audimus, & val-

de iustè. Elisèum diuinis præconiis efferimus, cum boum iuga dereliquit, ac domesticos lares lectus dimisit, & Heliam afflatum numine peramantem sui, qui se vocarat procul, omni mora sequutus est, & sanè iure. Philippum rursus ad Iesum salutis autorem vocare, celeriter, nihil cunctanter accurrit, eumq; promptè sequutum laudibus extollimus, & quidem decentissimè. Quo igitur plausu, quòue genere laudù hic honestandus, ac præconiis à nobis coronandus videtur, qui non legi Mosaicæ subditus, nec oracula prophetarum edoctus, nò historicis diuinorum prodigiorum narrationibus exercitatus, necum vlla intuis præter naturam edita signa, simplicem tamen Pauli prædicationè suscepit, imperiti cuiusdam hominis, pauperis ac peregrini, qui nec oratoricæ artis ornamentis excelleret, nec vllis sophisticis propositionibus niteretur? Verùm vti lementem quandà in terram iactam cum primùm suscepit, eamq; in nihil redactà in vltimis sensibus reposuit, & vitales fecundæ fidei fructus demum vberimè tulit, vt cum Elia propheta prouidentissimo clamante ferè hilariter canat: Ob timorè tuum Domine concepimus & parturimus, ac peperimus spiritù salutis tuæ, quem super terrà fecisti. Hæc sanè Lucas eximius præco, dum spiritu nobis assisteret, simulq; hanc sacrà diuini martyris memorià coleret, percensuit, eorum multitudinè, qui illa celebrant ac dilaudant præses ac laudù dux adhibitus. Quæcumq; verò ex scriptis aut non scriptis monumentis collegimus, hæc eadè cõtextis laudibus, vti quædam ornamenta florù assuantes, ac conuiuù quibudà quasi diuinis saporibus cõdientes, ad hunc corà vobis cõuiuis, qui diuina libenter auditis, apposituri. Talis igitur historia longa tēporum serie, quasi à patre filii tradita, ad nos vsq; peruenit. Cum magnus iste Dionysius tempore quo Seruator supplicio est affectus, quando terra cõcussa est, atque sol non ferens opificè vnuerforù, eumq; qui ob diuinà substantià cuiuslibet perturbationis ac interitus expers erat, ligno carne fustigi, suos ipsius radios in meridie occultasset, præ tam admirabili factò vehementer suspèctus, humanamq; cognitionem supergressus, factù illud perpendens: Deus, inquit, ignotus carne patitur, cuius causa orbis vnuerfus tenebris offusus, & turbatione concussus est. Procinusq; eo ipso tēpore quo tam insigne prodigiù vbiq; terrarù cõgigit, secù ipsè cõiectans obseruabat, quid hinc significari daretur. Atqui horrendissimi illius solis defectus, ipse quoq; in Epistola ad Policarpum mentionè fecit. Cæterum præstabat orationè elegantissimis eius verbis, qui eloquentia, ac diuina quadà dicendifacultate omnes excelluit, tanquam regià coronà pretiosis ac lucidissimis lapidibus cõdecorare. Cum enim Apolophanes vir Philòsophus religione gentilis esset, atq; hunc beatissimù, magnanimù, & admirandum virù, quicum necelsitudine ac genere cõiunctus erat, odio prosequeretur, ac cõuiciis iactaret, vt qui ritus patrius detestaretur, & Christianorù fidè illis præferret, coleret, amplecteretur, ac pro ipsa tanquam propugnaculù validissimè staret, rebulq; Gentiliù cõtra Gẽtiles vteretur: Hoc conuiciù & accusationè cum Dionysius euertere decreuisset, Policarpus, qui multis eum pietatis, tum virtutis fructibus florebat, apud què & fophista ille cõuicia iactauerat, hæc scribit: Tu verò Apolophanè fophistà maledicta in me cõgerere, meq; parricidà appellare dicis, vt qui Gentiliù dicitis haud piè cõtra Gẽtiles ipsos vtar. Atqui nos hoc ipsum verius intorquere in illù possemus, q. Gẽtiles aduersus diuina diuinis nò piè vtuntur, conates per sapientià cultum Dei diuinum exterminare. Neq; ego sanè nunc de multitudinis opinione loquor, què poetarum scriptis gratissimè humanis affectibus intèta cohæret: Quin & ipse Apolophanes aduersus diuina nefariè diuinis vtitur. Erat enim cõsentaneum eos q. veri Philòsophi sunt, per hanc rerum cognitionè, quæ ritè ab ipso philosophia dicitur, quèq; à Diuo Paulo sapientià Dei appellata est, ad autorem cum ipsarum rerum, tum cognitionis illorum adduci. Ac ne aliorum quàm ipsius opinionè cõtra institutum meum confutè, oportebat Apolophanè cum sit sapiens, intelligere, nihil vnquam celestis ordinis & motus immutari aliter potuisse, nisi ab eo hæcerum mutatio fieret, qui naturè ipsius cõseruator est & autor, quiq; omnia (vt sermo diuinus habet) facit atq; transmutat. Cur ergo eù, què rerù oim Deù esse cognouimus, non veneratur, & ob ineffabilè eius potentia, qua cuncta creata sunt, nò admiratur? quandoquidè sol & luna vnà eù omni cæli cõseruatore per vim ab ipso immobili statu incredibiliter cõsistere iussa sunt, atq; ad mensurà totius diei in iisdè signis oia consistunt. Et paulò post. Cæterum dic ei: Quid de illo solis defectu, q. quo tempore Dñs in Crucem actus est, cõgigit, ais? Ambo enim cum apud Heliosopolim præsentès simul essemus, tum lunà soli obuiam mirabiliter factam (neq; enim concursus tēpus erat) & eandem rursus ab hora nona vsq; ad yesperam è regione solis per diametrum incredibiliter oppositè persistere cernebam. Cæterù & aliud quiddam hui' generis in memorià illius reuoca. Nos eni (quod ipsum ille quoq; nouit) & occursum ipsum ab Oriente cepisse, & ad solaris corporis finem peruenisse, ac demum repedatè videntimus. Rursus quoque non eadem ex parte, sed è regione per diametrum, & occursum, & ablati in minoribus restitutio facta est. Hæc tã ingentia & incredibilia tum temporis accidèrunt, què Christus. oim autor, qui magna

magna & admiranda facit, què dinumerari nequeunt, præstare solus potest: Hæc, inquit (ia si tibi licuerit illi dicit) si fieri potest, Apolophanes, mecum ipse reprehende, qui tū tecū aderrā, simulq; omnia magna cum admiratione tecū spectauit, atq; perpèdi. Et què sequimur. Cum igitur Paulus in mediū Areopagi prodiiisset, ac omni cum fiducia loquès diceret: Viri Athenienses, in omnibus tanquā superstitiosiores vos video: præteriens enim & cultus vestros cõtemplans arā quoque reperi, in qua inscriptù erat, Ignoto Deo: Què igitur ignorantes colitis, hunc ego vobis annuncio. Cumq; omnè diuinam concionem percurrisset vir iste maximè suspiciendus, hunc sermonè tanquā cœlitus annunciatù suscepit, indiuiduùq; eius affectator confestim effectus est. Ac omnibus quidè mysteriis simulq; ritibus profanis nūcium remittens, multiplicem dæmonū errorè detestatur, & cœlestè disciplinā capessit, Veræ itè religionis institutis, Euangelicæq; doctrinæ quasi elementis imbuitur & imo: matur, inculpatà fidè edocetur, & ad lauacrù baptismatis, quo innouamur, vitamq; recipimus, accedit, & veterem corruptum hominem exuit, ipsumq; Christù vitæ autorem induens instauratur, & pro seruo corrupto, & corruptæ carnis filio, increatæ ac incõruptæ Trinitatis, eiusdemq; substantiæ, cuius potentia cuncta edita sunt & creata, filius efficitur, atque ad immortalitatè, præcepta debitorum suorù remissione, transcendit: libertatis, adoptionis, herilisque potestatis symbolis clarissimis contrariis depositis, conuestitur, & dignus qui inter perfectos censeatur, armis lucis munitur, & perfectissimè celsissimè sapientiæ arcanis initiatur. Hinc ad pulcherrimā vitis culturam procedit, disciplinā Euangelicam factis exequitur, viuèdi institutù par Angelis aggreditur, & in Hierothei diuino numine afflati præceptoris sui, de quo ipse quoque in Theologicis scriptis summa cum laude mentionem facit, disciplinā se tradit, & eiusdè diuinis institutionibus eruditur. Porro in exercenda continentia plurimù desudat, omnèque curam in eo ipse dono conseruando impendit, & fructus bonitate præcipua dignos adserere gratioso donorum largitori conatur. Contra vitæ ac salutis nostræ aduersarium decernat. Sacris enim ferè initiatus est, simul atque per baptismi lauacrù in Iordane flumine Adæ peccatum ac mortalem purgasset naturā, quod muneri ipse qui lauacris non indigebat, innocēs & purgatus nobis impertiuirerum omnium autor, futurorù præscius vnigenitus Dei filius, verbum Dei, quod cum patre principio caret, sempiternù, eiusdemq; substantiæ, splendor gloriæ, & forma quæ nihil à patris substantia differt. Qui eum hominem iuxta propriam imaginè & similitudinem condidisset, isq; inuidi hostis insidiis, qui peccatum in orbè primus inuexit, ac mulieris hortatu Domini præceptù propulisset, & peccato pollutus ad interitum prolapsus esset, non illam præterit, sed propèsa patris affectione, simulq; in hoc spiritu sancto adnitente, ineffabili humanitatis vbertate, ex paternis sinibus descendit: vnde tamen is nò discelsit, qui omnia implet à nemine circumscriptus, cum descendens diuinus non ex loci mutatione intelligatur. Apagè. Qua enim ratione descendere is posset, qui & corpore caret, & nullo desinit, aut intelligi pacto potest? sed ea ratione, quæ cõueniat Deo. Exinanitur enim ad breue tempus diuina gloria ex certo consilio, vt in seua impleret diuinitate, ac dono illius Deus efficeret. Cæterum Dauidicæ puellæ virginis ventrem, quæ nuptiarum expers, ac propemodù innocēs virgo semper permansit, vti semētis subit, carnemq; ex illius sanguine assumēs, cū anima rationis intellectusq; participe se cõiunxit, eamq; sibi copulauit: & ab ipsa editus Deus carne cõpactus apparuit, duplex qui simplex erat, in duabus perfectis naturalibus voluntatibus, ac operationibus, in omnibus extra peccatù, similiter ac nos mortalis, procul omni mutatione ac confusione appellatus, & post susceptam carnè vnus & ipse filius & vna substantia esse perrexit. Sub tēpore factus est, qui omnè temporis motù trãscendit, & natura seculari omnium est effector. Corporis itè incrementù suscepit, & ad virilè ætatè, qui perfectus, & integer erat, peruenit. Et simul ac ex lauacro baptizatus emerit, contra homicidà, apostatà & planù in deum proficiscitur, ac tripitè eius impugnationù machinà evertit: insolescētè, & magnificè se iactatè Tyrannù profermit. Variù ac multiplex certaminum illius gēnus irritum facit, ipsum captu admodum facile reddit, rationè nobis ostendens, quia illi acri pugna resistere, & fortitudinis occasiones, quibus cõtra illù vteremur, impertit. Ad exēplū ergo vitæ optimè constitutæ suā ipsius cõposuit atq; formauit: fontè luminis, ex quo vitæ primum peteremus, produxit. Inedq; armatus gratia, & vnctione diuina perunctus, nò aliter ac luctatores cõtra hostilem aciem in palæstris insurgunt, aduersus insensissimum latronem, vitæq; qua itur ad cœlos, obfessorem, & insidiosum bellatorem, confestim opponitur, ac omnem vitæ sollicitudinè abiicit. Totus diuinæ resurrectionis amator & pugil efficitur. Aësidis præcipuis die noctuq; intentus totà noctè ducit in somnem. Carnè ieiunij domat, & deteriore partem præstantiori subijcit, nempe puluerem menti. & terrenam crassitudinè, quæ sensibus perinde ac nebula quædam tenebrosa solaribus sese radiis opponere consuevit, comminuit. Hinc ad speculationis aciebus sinem tollitur, libenterq; effigies animi di-



uina, ac interior ipsius oculus, terrena omni cogitatione relicta, ad claritatem illam, quæ illinc effulget, contemplandam totus euolat, & in Apostolicis doctrinis præfenti animo delicitur. Nouam item omnem atque veterem diuinæ legis scriptiōne, idque virtutis illius abidantia, quæ in actione & contemplatione versatur, vt respiratiōe sibi ac cibū constituit. Hic cum beati Pauli clarissimis oculis ostēsus esset, & diuini sacerdotij gradu dignus iudicatus, Athenarum Episcopus ab ipso primus eligitur, & suæ ipsius pater patriæ declaratur, rerumq; primitiæ, quæ sunt compotes rationis, illius prudentiæ cōcreduntur. Oportebat enim vt ciuitas, quæ hunc ediderat, aluerat, & erudiuerat, proprio alumno, quali germine, & eruditionis insigni prima omnium lætaretur, Christoq; exultaret, qui eis qui spiritu ex illa nati sunt, autor salutis est factus, qui quæ omnibus, qui vita & ratione primas obtinent, magnificè præest. Nec secus ac optimus filius vitæ in illar pastoris commoustrat, docetque quemadmodum ex Dei præscripto suos ipsa gressus dirigat, dum illam in loca pascuæ, planæ nempe ac lyceræ doctrinæ, collocat: & super aquam refectiōis, nimirum veræ hæreditatis, educat. O ingentem Metropolis Atheniensium ciuitatis felicitatem, nullo suffragiorum beneficio illi delatam. Quam verè felix, multipliciterque beata est, quæ tantum ducem atque magistrum (vt Israheliticus olim populus Moyse) talemq; enixa est, atq; sortita pastorem. Etenim alter quidam Moyse denuò visus est, qui Ægypti, caliginosum dico in colendis simulachris errore, nō decem plagis, sed innumeris letalibus ardentissimis que sacræ illius doctrinæ ac diuinæ disciplinæ sagittis transiit, & figuratum Pharaonē cum omni eius perniciosa potestate, nungisque hæretici, ac zizanii plenis, quæ à cacodæmonis ipsius fraude oriuntur, ornatisissimis admirabilis Christi ac omni diuinæ cognitionis, & eloquentiæ profunditatibus demerit. Porro electū Christi populum à Beliar tyrannide, & à superstitiosa cultura profugum, hostibus vndique cōtra illū insurgentibus solitudinis mari traiecto, & charitate instar columnæ ignis illicescens deduxit, & nebula nimirum sanctissimi spiritus protectione custodiuit, ac ad tranquillam vsque inculpatæ fidei portum conseruauit. Humana prolium omnia supergressus in suprema montis virtutum specula speciosos facientes pedes fixit, diuinamq; caliginem ingressus cum Deo familiariter est locutus, ac diuinæ manifestationis & legillationis tabulas accepit. Manibus in crucis speciē sublati, Amalech Deo infensum in triumphum duxit. Viperæ morsus, ac infidijs dæmonum supplantatos, sagittis que nefarij captos curat, idq; carne verbi, quod in ligno pependit, mortēq; subiit, & oppositas vires peremit, quodq; ab ipso probè veneratū & spiritu prædicatū, & adoratū fuit. Et vt alter Iosue Iordanē fecit, ac peculiarem populū peditem siccis vestigijs ambulante, portantemque venerabilem ac sacrosanctam arcam, quæ instar illius veteris Deum continet, traxit. Detestanda Ierichondiorum argumenta, qui alieni intelliguntur, ac præsidia conspirantiū hæreticorū vario atq; multiplici pro pietate certamine prostermit, & pro diuinariū tubari sonitu, ijs que ex aduerso perculsi euerenda erant, prædicationem instar solis illuminantem, obtendit suam: prudentemque gubernationem quæ lucē adferret, & quæ cœlitus illi exhibebatur, contra incursum superum rapacium, hoc est, falorum doctorum greges rationis participes deglubentiū oponia. Et immortalē hæreditatem, quæ est in cœlesti Hierusalem ijs qui seruandi sunt adinistrat. Ac sicut ille Solem & Lunā in auxiliū seruati diuini populi iam aggredientis terrenæ promissionis hostes expellere, sinit, festinatq; possessionem sibi promissam diuidere, & alter David hostem inaniter se iactantem contra diuum exercitum, & eius propugnatori conuicia facientem funda cum percussisset, & facinorosum illum terræ illisisset, celebrantem victoriam ex hostibus reportauit, innumeris plausibus ob partam victoriā exceptus ac decantatus. Hic enim cum fortiter se gereret, fide, spe, & fiducia erga Christum innixus, petentem illū perditorem seuos inter tyrannos præualidū fortitudine, lapide duriore prostrauit: coronam victorię referens infinitis propè laudibus & cantibus pro labore assidue cumulat. Et alter Ezechiel diuinariū ac mysticarū visionum spectator & interpres varietates diuinarum manifestationum, & figurarum significationem continentium describens, mentē nostram per ea quæ sensu percipiuntur, tenuissimis diuinis institutionibus ac speculationem eorum quæ animo & cogitatione cernuntur, euehit. At verò quid opus est hunc sacrū & admirandum præconem ijs qui lucem adumbrant, comparare? Præstat hunc ipsum his cōferre, quos lucem ipsa Christus per se splendens, secumque versari, & commercium habere dignatus est. Nimirum magno illi & omnium summo Petro, hic cōparandus est, cui æternā, ac sempiternam filij generationem, quæ tota mente ac ratione cōprehendi ac definiri nequit (Siquidem is cum Patre sempiternus est, ac sine principio) Pater ingenuus & principio carentis Petri elauit. Super quem tanq; petram, & inconcussam fidei fundamentum, Christus veræ vitæ petra, qui omnia fecit & continet, propriam Ecclesiam fabricauit: quemq; cœlestis hæbitationis ac hæreditatis clauigerum, & hæredem declarauit, ac potestatem illi diuinam ligandi

gandi atque soluendi funes peccatorū præbuit. Qui & Regiā Romam ijs miraculis editis, quæ à Christo vberimè etiam manauerunt, illustrauit, & occiduum obscuritatem in splendorem clarissimum cōmutauit. Aut etiā comparandus tonitru filio, qui diuina & sublimia, & omnibus humanis auribus ac mentibus inaccessa, quæ nec ipsis etiam cœlestibus substantiis cōprehenduntur, mundo intonuit, vt qui toto pectore in verā & perfectā sapientiā incubuerat, & ex beatis semperq; flueribus mysticæ ac diuinæ ipsius cognitionis thesauris fluente purissima hauserat. Vel Paulo eius illuminatori, & sacrificiorū præsidij cōuenientius esset illū comparare, qui conuexa cœlorū supergressus est, & ea quæ à moralibus nunquā visa sunt, insperxit, & quæ non licet audire, audiuit secretissima verba. Qui in paradyso nostra veteri patria ambulauit, & beatitudinē, quæ illic est, vitæq; institutū perscripsit: à qua ob propriā petulantiam, & præcepti diuini transgressiōne extorres facti sunt, primi parentes nostri. Qui instar auis vniuersum orbem terræ peragravit, & ex infidelitatē ad fidem agrestes gentiles conuertit. Horū enim ardore diuini zeli, ac dilectionis sinceritatē, animi mælietudinem, in propinquos cōmiserationem, modestiæ celebritatē, fortitudinis & libertatis loquendi splendorem imitatus, & ad diuinū cuiuslibet illorū vitæ institutū suam ipsius eslingēs Apostolicā gratiā, miraculorumq; potestatem, prophetiū splendore, & abditiora Theologiæ mysteria dignè à Domino reulit. Sapientiam enim, quæ ab illo ex Græcorū eruditione collecta est disciplinæ cœlestis ancillā constituit, & vt prudēs lapis profanę disciplinæ ornamenta diuinæ & cœlesti Theologiæ cōsecrauit, ac à supremo diuinæ lucis fonte spiritu plenus loquutus est, & de rebus diuinis disseruit, eaq; cōposuit, quæ omnē mentē in admirationē pertraherent. A cōsideratione enim eorū, quæ vidētur ad eorū quæ nō videntur contemplationem cogitatione suspensus, tresq; clarissimorū cœlestiū ordinū Ecclesias, ac tres sanctissimos Angelicos apparatus figillatim speculatus, non aliter ac si diuinus quidam atque cœlestis esset Angelus, & in eorū, qui corpore carent, classē cooptatus, ordinemque inter ipsos & sacram præfecturam fortitus, splendorem animi ad sedē celsissimæ diuinitatis religiosè attollit, labiūq; diuino & purissimo carbone purgatis, vnam indiuiduā in Trinitate, & incretam diuinitatem, vnam Dominationem, quæ omnia creauit, præiudicū, & continet, vnā substantiā, vnā potestatem, & regnū & potentia, vnam voluntatem & operationē, & tres in vnitare hypostasēs eiusdem substantiæ, cœtermas, ac oēs sine principio, numero quidē, & proprietatibus immutabilibus & immobilibus diuisas, cū alioqui sint inuicē sine cōfusione vnitæ, singulæq; cū proprietate sua considerentur, non loco, nō cōfinio, neque qualibet circumscriptione (incorporeæ enim sunt, nec circumscribi possunt) separatas, Apagē, sed solis relationibus distinctas diuinitus eloquuntur, quatenus triplicem illorū enumerationem absq; iniquatione ac collisione cogitare licet, vno cultu & adoratione veneratur. Vnū Deum, vnum Dominū sibi colendum proponit, qui in tribus hypostasibus adoratur & colitur, dū ad vnū principium, & causam, Filius & Spiritus sanctus referuntur. Et vt filius quidē ante omnia secula à solo Patre, siue ab illius substantia, & solo, & vnice, sine corpore, sine affectu, sine tempore natus sit. Rursus verò Spiritus sanctus ab ipso solo Patre descendente, & per Filium processerit, & hominibus se ostenderit, vnus principatum edocens, non quæ vnā persona circumscribit (fieri enim non potest vt aliquid secum dissiens diu perduret.) Sed quem naturæ par honoris conditio, & eadem consilij concordia, & idem motus, & ad vnum ex seipso conspiratio, constituit.

Sed ego dum magni huiusce Theologi excelsissimam sapientiam humilibus tenuitatis nostræ loquutionibus ostendere pertento, similis ei videri possim, qui cotula velit abyssum exhaurire. Extrat enim liber diuino splendore plenus, qui radios verborum cœlestium luce solari clariore emittit, quibus tum falsi nominis scientiæ qua necatur anima, caliginem expellit, tum recta & diuina dogmata turo magnifecat & explanat. Non solum enim nugamenta, & prodigiola mendacia, quæ à semente zizaniorum Apostolorū temporibus superfata sunt, hæresi plena radicibus, verū etiam impias blasphemias atque deliria omnia quæ in posterum contra sanctam parisiq; potentiæ Trinitatem, contraq; verbū Dei hominē factum, nempe Christum seruatorem nostrum, & quæ contra Christiani nominis plenitudinem, & contra dedicationem & adorationem sanctarū & venerabilium imaginū in sacris Ecclesiis & sedibus Apostolorum per vniuersum terrarū orbē irreperat, funditus abstulit. Siquidem Deus palam huius ipsius lingua ancipiti quouis ense acutiore eminus euulsit & incidit quodlibet venenū, germenque seminum hæreticorum corruptit. Ceterum Euangelicarum & Apostolicarum prædicationū, & traditionū veritatē confirmauit, ac stabiliiuit. Proinde vt fulgentissimæ diuinæ prædicationis illustras ac insuperabilis eius elocutio demonstratur, illius verba recitanda sunt, quibus dum de diuinitate, quæ tribus personis, nempe vna trinitate continetur, de quæ vnigenito filio Dei, loqueretur, per manifestationem, quæ hominibus ob natiuitatem eius ex virgine contigit, vltus est. In explicatione enim diuinorum nominum

\* Vides hæreticam etiam prophane Græcorum disciplinæ ornamenta, diuinæ & cœlesti theologie cōsecrata fuisse ab hoc sanctissimo viro, collectamque ex Græcorum eruditione sapientiam disciplinæ cœlesti ancillam constitutam fuisse.

Vide pro hac doctrina processione spiritus sancti D. Thomā in prima parte, quælibet 37. art. ad secundū.

1. Tu qui dicis Cœlestis, ac ecclesiastica Hierarchie, nec non De diuinis nominibus libros, non esse Dionysij Areopagite, si de hoc loco in quanto errore versaris.

2. Vides D. Dionysij sustulisse suam diuinis impijs blasphemias contra dedicationē & adorationē sanctarū & venerabilium imaginum, quæ in sacris Ecclesiis & sedibus Apostolorum per vniuersum terrarū orbem irreperat, funditus abstulit. Quid hic dicere possunt hæretici, nomi-

nominum hæc dicit: In omni ferè diuini sermonis tractatione summam diuinitatem sanctè celebrari videmus, vt Monadem quidem, & vnitatem ob simplicitatem, vnitatemq; eximiam eius naturæ partitione carèntis, ex qua tanquã vniens potestate in vnũ redigimur, nostrisq; quæ mutationi, partitioniq; sunt subiectæ, naturis (quod humanum excedit vsum) cõplicitatis, in monadem diuinã effigiem referentè, vnitatemq; Deũ imitantè, colligimur. Vt Trinitatem verò ob demonstrationem in tribus personis fecunditatis eius, quæ est supra humanum modũ, ex qua omnis à patre cognatio in cœlo & in terra est, & nominatur. Vt causam præterea rerum omnium, siquidem omnia per bonitatem eius, quæ vt sint, omnibus elargitur, in lucè sunt edita. Sapientè itè atq; pulchrã esse perspiciamus, quoniã ex his qui sunt quæcunq; naturæ suæ propria seruãt incorrupta, diuinæ omnis harmoniæ, sacriq; decoris sunt plena. Cæterum mirũ in modũ ab humanitate commendamus, quoniã in vna ex eius personis naturã nostrã verè penitusq; coniunxit, reuocans ad se, sibiq; adiungens humanã imbecillitatè, ex qua simplex Iesus ineffabiliter est composuit, & qui sempiternus est, tẽporis assumptis incrementũ, atque intra naturã nostrã factus est, qui omnem cuiuslibet ordinis naturam (quod humanũ morè supergreditur) antecellit, nulla tamen propriæ naturæ mutatione facta aut confusione. Affinia præterea sunt hæc, quæ de Domini ad homines descensũ ad Gaiũ scribit: Qua ratione (inquis) Iesus, qui omnia transcendit, omnibus hominibus naturæ communione copulatur? Non enim vt autor hominũ hoc in loco homo dicitur, sed quòd tota ipse substantia homo verè existat. Nos verò Iesum non humano more definimus: neque enim homo tantũ est, nã si esset tantũ homo, naturã hominũ non excederet. Sed verè homo est qui cum præcipuè humanitate sit insignis, homines cæteros antecellit, ac iuxta homines ex hominum substantia, qui substantiam omnem egreditur, humanam carnem assumpsit. Porro nihil propterea minus hac ipsa, quæ substantiæ vim omnè superat, natura perquam plenius est, qui nimirum substantiam omnem huiusmodi naturæ celsitudinem semper excellit. Cumq; verè ad substantiam descendisset, qui qualibet substantia maior est, substantiã nostrã accepit, & supra hominem, quæ hominis propria sunt, euexit. Id virgo admirabili nouitate pariens manifestat, & aqua instabilis, dum materialium ac terrenorũ pedũ sustinet pondus, nec cedit, sed admiranda potentia solide materiæ subsistit. At reliqua, quæ sanè permulta sunt, quis recensendo percurrat? quibus qui accuratè & vltra humanũ modũ speculatus fuerit, ea quoq; quæ in humanitate Iesu affirmant, protinus agnosceret vim præstantissimæ negationis habere. Et vt breuiter dicamus, neque homo erat, non tanquã humanitatis expertus, sed tanquam ex hominibus ortus homines excelebat, homo super homines factus. Ac deinceps neque diuina vt Deus, neque humana rursus vt homo faciens, sed Deus homo factus, nouam quandam summamq; agendi potestatem nobis impertiuit. In tractatu verò de sacro Ecclesiæ principatu speculationem de diuina vnguenti consecratione explicans, ait: Nõ igitur sacratissimus diuinarum substantiarum ordo ignorauit, Iesum Deum maximũ è cœlis vt sanctificaretur descendisse, verũ ad humanam naturã sese ob diuinam ac ineffabilem eius benignitatem sanctè deiecit, ipsum intelligit, & à patre, seque ipso, ac sancto Spiritu, humano more sanctificatum cernens, propriũ nouit principũ in his quæ summa potestate per substantiam, quæ nullo pacto immutari potest, efficit. Quare sacrorum signorũ traditio sancto ac diuino seraphin circumstat vnguento, dum Christum in nostra verè penitusq; humanitate immutabilem agnoscat atque describit. O sanctissima labia talia proloquuta. Quam verè in ipsis effusa est gratia donorũ Spiritus sancti, à quo dona in eos qui cum animo, tum corpore diuinè purgati sunt, proficiuntur, quæ pontifex hic sanctissimus est consequutus. O linguam rebus diuinis explicandis, sacrisq; pandendis maximè necessariã, quæ recondita hæc & arcana mysteria planissima nobis effecit. Verè (vt diuinum habet eloquium) calamus scribæ velociter scribentis appellata est. O clarissimã mentem, quæ huiusmodi cogitationes, quæ omninũ sensum atq; sermonè antecellũt, edocta est, & diuinitus illustrata. Quæ enim mæs acutissimè & diuinè perspicens, non omnem hæreticorũ insensissimã contemneret aciem in breuissimis diuinorum horum verborum præsidijs prostratã atq; consumptã, tanquã multitudinens inter molestissimas quadã vulneratorũ voces sanguine puluereq; fedatã? Hæc sanè & quidem admodum exigua in illius pulcherrimis diuinæ doctrinæ hortis, quasi flores à nobis excerpta sunt, vt excellentiã cœlestissimè ipsius Theologiæ, & incomparabilis ac clarissimè diuinæ illius assertionis de vera & incomprehensibili fide laudarem. Porro sapientiã atq; scientiã, qua cum in gubernando, tum in pascendo grege sibi concredito vsus est, in quibus pro dignitate ornate laudibus possem? ex quo enim puppi gubernator insedit, apprehenso remone, vndique ventorum incursum vigilanter explorat, procellasq; procul quidè ac sæpe etiã proximè irruentes præcauet, vectoresq; tutos reddit, turbis incurSIONES auerterit, rudentibus vela subducit, atque remittit. Cæterum ad secundos ventos attollit, rursusq; velut oportu-

nè aperiens nauim clauo subigit, navigationemq; carina vnda personante, secundoq; in puppi vento exulante, lætus perficit. Quòd si alicubi procellosa tempestas ingruat, nauim artè quadam singulari Superiorem vndis constituit, & incolumem seruat. At si quando venti rursus desierint, altaq; tranquillitas vniuersam sedauerit, hortaturq; oĩno vigilare, vt cum pe-pori dedit, sed remigibus nauim remis subigere imperat, oĩno vigilare, vt cum pe-ricula nauigantes effugerint, peracta nauigatione cũ mercibus portũ intrare sceleriter possint. Non scus etiam ac caprarius aliquis feras perniciosas & grassantes, cuspidè, funda, virgaq; pastorali arcens, si mediis noctibus incurSIONES facere tentent, facibus telisq; igneis territat, cũ stodit autem oues vbique oberrando, illas à noxiis pascuis submouens, & vitilibus atq; amœnissimis adducens, quod firmum est atq; sanũ, cõseruat incolumè, collapsum verò & ægotas, aut fractum, aut vulneratum dirigit, constringit, vngit, & reparat. Plerunq; enim ab vngibus & ore ferarum rapacium, quod raptum est neq; penitus est peremptũ, sed adhuc spirat & pal-pitat, auellit, recreat, & tanquam de morte ad vitam reuocat. Hoc modo sapientissimus iste gubernator Ecclesiã vt nauigiũ nuper compactum in medio mari fluctibus vndiq; ingru-entibus regere aggressus est, & gregis nuper nati, qui cõpos est rationis, præfecturam gessit. Si-mulachrorum item insania vehementer ingrauescente cũ tyranni, tum stultorum mundi sapientiũ, ac Rhetorũ, qui contra eos qui ex Iudaica & vmbra legis obseruatione Gẽtiliũ; impietate ad sanctã Christi fidẽ transplantati sunt, crudelius q; ferè deserviunt. Præfectus lau-datissimus, & generosissimus Christi pastor, & Apostolica præfectura sanè q; dignus declara-tus est, & electũ Dei populũ perspicaci, vigili, ac intrepido animo rexit, & feritate eorũ qui propheta & alieni à fide prædicationi aduertantur, purissimarũ precũ crebritate, ac loquendi libertate, sanctarũq; manuũ extensione, nec nõ asiduis erga Deũ qui ipsam frangere feri-tatem potest supplicationibus cõmutauit. Porro eorum qui amicitia prætexunt cũ nihilo sese pessimis hostibus melius habeant, ouium quidè pellè exterius, lupi verò habitũ interius circumcincti, insidias animo struunt, perspicuum omnibus dolũ & fraudè fecit. Propositiones verò intentiones, ac oppositiones sophistarũ, Rhetorumq; eõtra seruatoris doctrinã disserẽ-entia, ac dialecticis dicendi rationibus, sophisticisq; ac Rhetoricis argumentis vtetium, araneæ telam, quæ dissolui ac frangi facillè possit, existimabat, & eorũ noxias euasiones atq; problemata singula dilacerabat, & facillimè dissoluebat. Quin etiam aduersus viã salutis ho-stes, Dei & Regis nostri Christi potentia, quæ omnia potest, vigilans perdurabat, fremitus il-lorum cõprimens, & falsi nominis scientiam refellens. Atq; maximi quidem referre existi-mabat, si cicatrices impietatis & abominationis, quæ perperã antea inuistæ fuerant, à disci-pulorum animis aboleret, & diuinæ pietatis, cœlestisq; sapientiæ præcepta illarũ loco im-primeret. Neq; vero eorũ quæ tradiderat atque docuerat, fructus (vt aliquis existimare pos-set) repetere e negligebat: minimè verò: quin diuinorũ sermonũ mysteria, quæ non rectè factis niterentur, arboribus foliorum quidè vberitate ornatis, ceterũ sterilitate laborantibus simi-lia esse assuebat, & fidẽ sine operibus mortuam esse docebat, istudq; in primis doctrinã il-lius spectabat, vti fideles mandatorum sese obseruationibus decorarent, neque vllũ aliud cer-tius argumentum synceræ & stabilis in Christũ fidei & dilectionis existere dicebat, admõ-nens vt horrendũ futurũ iudicium pertimescerent, in quo quisq; prout vixerit, aut egerit, ra-tionem est redditurus, 3 & eũ qui rectã fidem custodierit, vitã Christiano viro consentaneã egerit, incorrupto iudici rectè factis placuerit, perpetuã bonorũ verè beatorum voluptatem percepturum. Qui verò optima vitæ instituta, & opera fidei non adiunxerit, sed hanc vitæ turpitudine contaminarit, iustas hunc propriæ amœtiæ pœnas daturũ, & seuerissimo ac per-petuo cruciatu torquẽdum aiebat. Oes docens, instituentq; iuxta Euangelicã viã & Apo-stolorum traditionè ambulare atq; viuere, oportuè predicationis mẽsuram in iudicio dispo-nens. Nam infantes habitu, recensq; natos lacte, hoc est, simplicioribus, & primis elemẽtorũ rudimentis, ætate verò perfectos, qui virilis cibi capaces essent, vtpote qui corpore simul & animo probè antè essent purgati, perfectã, & arcana sapiẽtia nutrebat, plus 4 moribus quos in seipso præmonstrabat, q; sermone docens, optima virtutis formã gregi factus. Commune enim Ecclesiæ corpus, quod multis variisque cũ gentibus & moribus, tum institutis & legibus constat, ipse simplex, multiplex, & varius gubernabat. Simplex quidem rectitu-dine & veritate, ab omni versutia & fraude alienus existens: Varius autem, omni rectæ ad-ministrationis & præfecturæ artificio aptam singulis curationem, & viuendi rationem adferens: & vni quidem ægotantium vnam, alteri verò alteram salubrem medicinam sapienter necessarioque admouebat. Nam & currentes hortabatur, vt eorum quæ retrò sunt oblit, ad anteriora extendentur: rursus torpentes ignauosq; ad imitationem probè cur-rentium impellebat. Quòd si ouis ab ouili aliqua exiisset, longeq; aberrasset, in solitudi-nibus circumeundo inuestigabat, fistula & pastoralibus cantionibus reuocabat, omniaque

3 Vides hereticos, quod hæc est san-  
ctorum omnium,  
ac totius Ecclesiæ  
doctrina, nõ suffi-  
cere solã fidẽ ad  
salutẽ, sed requiri  
etiã bona opera,  
et vitam Christianã  
no viro consentan-  
eam!

4 Hoc est opti-  
mũ doctũ genus,  
plus operibus usũ  
struere quã voces

peragebat & patiebatur, vt quæ errauerat, seruaretur. Manum verò iis qui à recta via deflexissent, porrigebat, & humi iacentes erigebat, Ceterum quàm iuste delinquentes insolentibus, & auerlos à disciplina reprehenderet, quomodoque eos qui à proximis iniuria afficerentur, opprimerenturque vindicaret, quantaque in delinquentes clementia vteretur, cunctis penitentiae portas pandendo, dum eos qui conuerterentur, libenter hilariterque tanquam Christi imitator admitteret, & Nouari duriciem ac superbam elationem, vbi primum verbum Dei prædicare aggressus est, à sacris mœnibus ablegaret: oratio narrationem eorum quæ à Demophilo audacter dicta sunt, leuiter attingens auditoribus declarabit, permittens vt electione eorum quæ pastor admirandus ad illum scripsit, plenius instruantur. Demophilus iste vnus ex ministris illis, qui à Dionysio diuino institutore sacris initiati erant, ex prouincia Athenis subiecta oriundus, per sacram eius sanctamque manu impositionem minister ordinatus fuit. Cæterum qui censentur hoc ordine monachi appellatur, hoc cognomine illo maxime tempore nuncupati, qui ad portas templi iuebantur assisiter. Igitur cum proprii hic præbyteri tyrannicè oppressisset, in adytaque quo procedere illi non licebat, inuisit, ab altari quoque ac hominum consecratorum loco illum submouit, nec sine conuiciis ac contumeliis expulit, quasi egrè ac molestè ferens sacerdotem imitatore Christi, post peccata quædam penitentiam agentem admisisset, quem vt impium aliquem ac scelerosum Demophilus arberatus, calce expulerat, vtcunque ille rubore perfulsus fateretur ad medicinam se malorū accessisse, sibi; ignoscere rogaret. Cumque Demophilus prorsus illum repulisset, magnū quidam sibi visus est præstitisse. Itaque magnificè glorians maximo pastori quæ parata essent communicat, ad quem epistolam illā maxime vtilem ac sapiētissimam, omni virtute ac disciplina referant vir diuinissimus scripsit, qua inenarrabilem benignissimi Domini nostri Iesu Christi circa nos præsertim penitentiam agentes misericordiam, & suam ipsius Deo similem commiserationem declarauit, horrenda historia in medium allata, quam vobis, qui ingenti animi ardore gesta laudatissimi patris gloriosa libenter audire consueuistis, proponā. Si libet (inquit) diuinam sancti cuiusdam viri visionem memorabo, neque irriseris: vera enim dicam. Cùm aliquando Creta appulsem, sanctus Carpus hospitio me suscepit, vir si quisquam alius, ob ingentem animi puritatem diuinis speculationibus aptissimus: qui nec sanè prius 5 sancta mysteriorum sacrificia aggrediebatur, quàm inter primas preces, quæ ante sacrificium peraguntur, sacra illi ac propitia visio apparuisset. Ipsum igitur (vt idem aiebat) infidelis quidam aliquando tristitia affecerat. Tristitia autem hæc erat, quòd quandam ille ab Ecclesia ad impietatem abduxerat. Cùmque Hilariorum ab ipso festi dies agerentur, & pro vtrisque (vt virum bonum decebat) preces effundere, Deumque seruatore in auxilium accipere debuisset, vt alterum quidem ab errore conuerteret, alterum verò benignitate superaret, nec omni vitæ tempore ab admonendo desistere, vt eos hac ratione ad Dei cognitionem adduceret, & quæ in controuersiam venerant, tandem aliquando iudicaretur, vt quæ temerè per audaciam patrata essent, iure legitimo emendare cogerentur: (cùm id non prius sibi cogitasset) nescio quo pacto tum magno quodam odio ac amaritudine animi intabuit, itaque male affectus (erat enim vespera) obdormiit. Cæterum media nocte (ipse namque consueuerat hoc tempore ad diuinas laudes apud se vigilare) surrexit, cùm neque somnos ipsos: nam & multi, & crebrò interrupti fuerant, absque perturbatione cepisset, nihil fecius ad diuinam colloquutionem stans, indignè tristabatur, & molestè ferebat, non esse iustum asserens, si viri impij, qui que peruerterent vias Domini rectas, viuerent. Et cùm hæc diceret, Deum obsecrabat, vt fulmine aliquo amborum vitas sine vlla misericordia prorsus abrumperet. Quæ cùm dixisset, confestim sibi visum esse videre referebat, domum in qua erat, primum quidem à summo culmine permotam, in duas partes mediam diuidi, ac rogam ante se magni luminis, & hunc (locus enim deinceps sub dio esse videbatur) è cælo ad se vsque deferri, cælum verò ipsum apertum, & super dorso cæli Iesum, cui innumere Angelorum multitudo humanam effigiem præ se ferentium assisitebat, & hæc quidè supernè vidisse, admiratumque esse Carpus aiebat. Cùm verò in terram oculos deflexisset, solum ipsum instar immensi ac profundi cuiusdam hiatus discissum se vidisse dixit, & homines quidem illos, quibus malè imprecatus fuerat, ante se iuxta os hiatus illius consistere tremantes ac miserabiles, vt parum abesset, quin præ pedum suorum inconstantia iam iam deiiciendi viderentur: verum sub hiatu serpentes sursum repere, & circa pedes illorum sese mouentes, interdum quidem in spiram contractos, simul ingruare atque pertrahere: interdum verò dentibus, caudisque adurentes, irritantesque, vt qui in voraginem illos præcipitare omnino molirentur. Fuisse etiam viros quosdam, qui in medio pro serpentes contra viros simul irruerent, perturbarent, impetum simul facerent ac ferirent. Porro illi iam iam casuri videbantur, alij quidem inuiti, alij verò voluntatij, cùm à malo sensim

g Quid hic appellat Dionysius sancta mysteriorum sacrificia, nisi in se celebratio nem? Ut eos confundat qui nostro tempore negat missam esse sacrificium.

se latatam, ac superiora neglexisse dicebat, molestè verò grauiterque tulisse, quòd necdum cecidissent, sæpeque cùm in hoc negotium incumberet, nihil profecisse, ac propterea indignatione affectum illis imprecatum esse. Moxque cùm sursum oculos eleuasset, vidisse rursus dicebat cælum, vt prius viderat, Iesumque factum illud miseratum de excelsa illa sede surrexisse, ac ad eos vsque benignam illis manum porrigentem descendisse. Angelos item cum ipso simul alium aliunde affluentes, pro viris illis restitisse, Iesumque Carpo, manu adhuc extenta, dixisse: Deinceps me hostiliter percutere, paratus enim sum denuò pro hominibus iterum seruandis mortem oppetere. Hoc mihi perantiquum fuerit, dum ne cæteri homines peccent. Intuere præterea num vsui tibi futurum sit, hoc in hac voragine, & cum serpētibus domicilium, cum Dei, ac bonorum, & humani generis peramantium Angelorum confortio permutare. Hæc sunt quæ ego audiui, veraq; esse credo. Omnino sanè in admiranda diuina illa visione, amplissimi sacerdotis clementiam circa genus humanum non minus admirati estis, quàm clementissimi erga nos summi ac maximi sacerdotis Christi benignitatem. Hac audita vehementer etiam admirabimini, si Apostolica certamina cursuque atque dona cælestia audieritis, quibus illustris factus per totum orbem terrarum emicuit. Nō enim Athenensium solum pastor & magister fuit, sed magister magistrorum, pastor pastorū, caesarum cognitor, & legum lator fuit. Neque in Græciæ finibus cursus illi terminatus est, sed vsque Illyricum Paulum ducem suum & sacrorum institutorem proximè sequutus est. Cùm enim Apostolicam gratiam & signorum potestatem accepisset, instar Apostoli ubique tanquā aus percurrerebat: Euangeliū verè vitæ prædicabat, sagenis Apostolicis retibusque, quibus vini homines caperentur, ex ignoracionis profundo erroris caligine oppressos ad veritatis lucem prouehebat. Nam quòd ips quibus per varias regiones atque insulas Ecclesiarum præfectura officiumque concreditum erat, tanquam doctor & alius quidam summus Apostolus, exemplaria doctrinæ, & monita recondita proponeret, apertè declarant decreta illa diuina & mystica præcepta quæ ab ipso tradita leguntur sanctissimis Ephesiorum, Smyrnenium, atque Cretenisium præsulibus. Timotheo, Polycarpo, & Tito, quos ipsa sacrosanctæ Ecclesiæ fundamenta, Apostolos, loquor, in Episcopos antea designarant. Quòd verò cursum etiam Apostolicum perfecit, & admirandis editis miraculis diuinitus apparuerit, multa quidem & alia fidem facient, quibus sequens oratio, quasi in transcurso manifestando percurrer, grauiam certamina, quæ ille fortissimè dimicauit. Sed in primis nubes illa quæ ab Occidentis partibus abreptum sublimem ipsum abstulit, perque aërè ambulatè & elatū abduxit, vt etiam summos Dei inspectores, & Theologos Apostolos, alium aliunde repente è finibus terræ in celeberrimam communem omnium Christianorum matrem Hierusalem aportauit, & in excelsa diuinorum mysteriorum arce Sion Ecclesiarum matre, cæteris Christi discipulis copulauit: cùm Dei matris innocentissimæ corpori iussa persoluerent, quod ob editum filij Dei partū, qui ex ipsa natus est, & ortum carnis ineffabiliter accepit, cum eaque familiariter vixit, magnis honoribus auctū à cælestibus Angelorum ordinibus plurima cū pompa elatum est. Et ipsius delubrum mirandū in modum extructum sanctissimis 6 diuinisque Apostolorum capitibus & manibus ex Sion in Gessemani translatum, linguis diuino spiritu percitis, igneis ac diuinissimis laudatū, & gloria cumulatam est. Hinc Virgo integerrima, quæ omnibus cælestibus potestatibus sublimior est, & omni creationi dominatur, post celebratū eius memoriam ad sublimiorè cæli requiem est assumpta. At diuini ipsius præconis verba audita sunt: Neque enim de Angelico ac decentissimo choræ illius per aërem euolantis aduentu testis alius fide dignior inueniri posset. Et sanè hoc ipsum quoque: perquam accuratè à nobis obseruatū est, vt quæ præceptor ipse diuinus manifesta demonstratione tradidit, nos non attingamus, ne id ipsum tractaremus, eloquia quæ ab ipso propoita sunt, repetentes. Siquidem apud Præsides nostros numine afflatus, & nos (vt ipse nosti) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad visendum corpus illud, quod vitæ nobis principium attulit, Deumque suscepit, cōuenimus. Aderant præterea Iacobus frater Domini, & Petrus summa, & maxime veneranda Theologorū maiestas. Deinde visum est, vt omnes sacri præfules post visionem illam, præpotentem diuinæ imbecillitatis benignitatè pro viribus quisque suis celebraret. Porro post Theologos, omnes (vt nosti) sacros doctores superauit totus admiratione plenus, & præ stupore ex terra se positus, & eorū quæ laudabat, communionem affectus. Idcirco ob ea omnia, quæ audita sunt, & oculis perspecta, siue intellecta, seu non intellecta, numine afflatus esse, & diuinus laudandi magister est iudicatus. Quid si ea tibi quæ illic diuina ratione tractata sunt, eloquar? Etenim nisi mei penitus sum oblitus, scio me partes quasdam diuinarum illarum laudationū abs te sapius audisse. Quamobrem nullus dilectissimi, orationi fidem habere detrectet, cùm eos qui circa Cornelium fuere, animo reputauerit: nam & illi non aliter ac qui cū Petro, Ioanne, & Iacobo fuerunt, gratia sancti spiritus sub forma linguarum impleti, linguis loquuti sunt,

Et ecce vērū quod vulgo dicitur, Apostolos omnes sanctissimæ Dei genitricis exequijs interfuisse, diuinis que illorum capitis ex manibus eius funus iussu elatum.

Hierotheum institutorem suum intelligit.

ti sunt, & edendorum miraculorum potestatem acceperunt. Quomodo enim qui quoquo-  
uerim erant dispersi atque alius aliud hospitium dirigere, & munus Apostolicum exequi mandatum  
habuerant, sic brevissimo tempore iuncti simul coeussent, nisi vehiculo diuino nubi simili  
quique dignus habitus esset? Et quidem omnibus, qui in initio salutaris praedicationis in ve-  
ra fide ambulantes ab ipsa diuina luce illuminati sunt, genera linguarum, sanitatum dona, di-  
uersarum virtutum operationes abunde à spiritu caelestium donorum largitore, & boni to-  
cius fonte, nedum magno illi Dionysio Apostolorum coeuo sunt impertita. At sacra inuicti  
ipsius martyrii tuba, opportunè sonans, diuina ipsius certamina ingredi, ac inuicti hortatur,  
orationemque ad gloriosam ipsius facinora celebranda transferre. Veruntamen oportet quæ de mar-  
tyrii ipsius progressibus dicere incipiamus, illud benignos auditores scire oportet, quod scri-  
pta Deo plena diuini praecanis, sacrique martyris cuius laudes nobis proposuimus, sequen-  
tes, beatum eius agonem in postremis Traiani regni diebus fuisse accepimus. Nam in quarto  
narrationis ex diuinis nominibus, capite, ubi amoris appellationem laudat, dicit: Iam verò  
quibusdam ex nostris sacrorum tractatoribus visum est, amoris nomen, quam dilectionis  
esse diuini. Scribit enim & diuinus Egnatius: Amor meus cruci suffixus est. Hoc enim  
verbum diuinus Egnatius extremo supplicio Romæ dimicaturus, ac Leonibus imperio Tra-  
iani regis cibis proiciendus, circa nonum Regni ipsius annum, defauentis contra Christianos  
pietatis amantiſsimos, Romanis per epistolam scripsit. Ut hinc liqueat, sub finem tyrannicæ  
saucitiae (vt pridem diximus) Dionysium sacrorum interpretem mortem occubuisse.  
Verum cum ad beatissimum Ioannem scriberet tonitruum filium, ac omnibus cum terrenis, tum  
caelestibus sublimiorem, qui de rebus diuinis instar tonitruum loquutus est, quique in Partho,  
edicto Domitiani post Titum fratrem eius Regnum adepti, (ambo enim Vespasiani filij fuere)  
exulauit, cum circa vltimum regni eius annum contra fidei defensionem, prophetice hoc  
(cum futurorum praedicatorum gratia insignitus esset) praenunciando dixit: Nos certe nul-  
lum infortunium priuabit Ioannis radio omnia collustrante, nunc quidem memoria & in-  
nouatione tuae veræ Theologiae consequentes, paulò verò post (dicam enim, etsi hoc teme-  
rarium videatur) vobis ipsis coniungendos, Sum autem omnino fide dignior, si ea quæ à Deo  
didici, quæque tibi praecognita sunt, etiam dixerò, quòd ex Pathmi carcere liber dimitteris, &  
in Asiae regionem reuerteris, ibi imitanda rectitudinis exempla peracturus, & ea posteris tra-  
diturus. Domitiano igitur non multò post vita functo, iuxta oraculum summi Patris Apo-  
stolicis & Prophetis donis insigniti, Nerua regnum adeptus, eos qui in exilio erant, reuo-  
cauit. Tum verò Euangelista quoque maximus in Ephesiorum Metropolim ciuitatem  
reuersus est, & oraculum rei euentus comprobauit. Porrò cum iam Nerua ipse quoque de-  
cessisset, qui habenas Romani principatus moderabatur, imperium ad Traianum Regem de-  
uoluit, qui contra Scythas, Thracisque, ac quæ plurimas alias gentes parua victoria elatus,  
existimauit nemini imperare posse, nisi etià venerandam, ac piam Christianorum congregatio-  
nem culci & adorationi dæmonum, qui sunt detestanda simulachra, subderet. Proinde atrox  
illis bellum indixit, & vniuersam eius ditionem cruore martyrum, quoquoersum saeuissimis  
quaestoribus dimissis, inebriauit, mandans, vt ipsi omnes Christianos simulachris sacrificia  
facere improbe cogere, non obtemperantes autem, omni suppliciorum genere interimerent.  
Beatus igitur, terque, septuagesimum aetatis annum agens, per mille  
opprobria, tormenta, bella, & pericula mortis, cum à suæ gentis hominibus, tum interdum  
à fide & religione coniunctis, domesticisque philosophis, praesertim incipientibus, transiit,  
& tam ingenti barbarorum ac gentilium in colendis simulachris insanientium multitudinem,  
nec non terrores impiorum ac crudelium Hebræorum dispersionis expositus, cursum du-  
plum peregit eius, quem Paulus, qui multum decertauit, quique caelis illatus est, fecerat, quate-  
nus praesertim ad temporis longitudinem spectat, & varios populos, quos signis & prodi-  
gijs ab ipso, virtute sancti spiritus editis, fidei, quæ in Christo est, conciliauit: dum primæ per-  
secutionis longissimos, ac molestissimos cursus perageret, quos persecutorum primus, & om-  
nium quotquot vnquam regnauerunt, pessimus atque impurissimus Nero contra Christianum  
populum excitauit, qui & summos Christi discipulos de medio tulit. Reliquas verò tem-  
pestates, quæ subsēcutæ sunt, quas insania Domitiani contra fidei adduxit, cum fortiter  
perculisset, in omnibusque probatus apparuisset, celeberrimam gloriam retulit. Quare fama  
velox quocumque permeans clarissimum eius nomen asperrimis Traiani auribus insonuit,  
Apostolicum eius cursum, quem vbique velocem ambierat, instar tonitruum annuncias, mul-  
tum item sudorem, laborem, potestatem, cum in verbis, tum in factis, quibus diuinissima  
& salutaris fides praedicata signis atque miraculis ab ipso admirabiliter editis confirmaretur,  
atque dilataretur, gentilium verò superstitionem & cultum simulachrorum infama-  
ri atque dissolui. Quas ob res Tyrannus furens, turbatus quosdam animo, vt feræ crudeles,

qui Phalarim, Echotumque saucitia, immanitate ac crudelitate superare dicerentur, ad partes  
Occidentis destinauit, iniuncto illis onere vestigandi ac persequendi diuini praecanis: & si-  
cubi illum decretis regis cedere, dæmonibus inserrere ac sacrificare reperissent, honoribus  
decorarent, ipsumque hominum corona stipatum ad se deducere: sin minus pareret, ibidem  
capitis obruncatione puniretur. Igitur ministri diaboli saeuissima Tyranni praecpta im-  
plentes, tanquam equi quidam stimulis agitati, vel famelicæ feræ ad venationem excitatae,  
in Galliam regionem cucurrerunt, ibique gregarios quosdam simulque plebaeos sollicitabant, vt  
celeberrimam diuinam praecone inquirerent. Qui sanè cum in Paresia paruo oppidulo, quod sic  
appellatur, eum inquirentibus esset ostensus, eò celeriter properarunt, ipsumque caliginem, ac  
in colendis simulachris errorè & insaniam, tum veritatis praeconio, tum diuinae doctrine splen-  
dore, ac miraculorum prodigijs propellentè offenderunt. Oculis enim caecorum lux restitue-  
batur, surdorum aures aperiebantur, linguarum mutorum soluebantur, incessus claudorum cõstrin-  
gebantur, variis morbis obstricti, implorato Seruatoris omnipotentis auxilio, per admiran-  
dæ sanctitatis eius ministrum mira facientem, ac in tenebris ignorantie positos ad cognicio-  
nis & salutis lucem adducentem, liberabantur. Interim enim fidelium multitudo augeba-  
tur, Deoque per Galliam, ac magnam Germaniae prouinciam delubra ponebantur: numerus  
verò superstitioforum decreſcebat, & simulachrorum templa diruebantur, Beliarumque hostis  
potestas & fraus conculcabatur, isque in triumphum ducebatur. Quamobrem miser nõ fe-  
rens cernere suam ipsius potentiam dissolui, obediens & ministros contra virum sanctum  
potentiae illius inualorem, & dedecoris indicem impulit: qui furibundi cum ipsum compre-  
hendissent cum Rustico & Eleutherio sanctissimis eius discipulis, filiisque spiritu sibi cõiun-  
ctis, quorum illum quidem sacrificum, hunc verò sacrorum ministrum consecratur, ad Ty-  
rani tribunal sistunt. Simul enim ambo decertabant, ac ductoris & praecceptoris sui, quemad-  
modum etiam Pauli orbis terræ luminis Sylanus & Timotheus, certaminis & cursus fo-  
cijerant. Hos toruo ac draconis aspectu intuètes, Leonis rugitu interrogabant, dicentes: O de-  
spicite senex, tunc es ille, qui cultu deorum nostrorum veras, populisque arte magica, & di-  
cendi artificio, ac praestigijs confusus, illos venerari, & inuictis parere Regibus relictis, vimque  
mandatorum illorum reiciis? Cui nam temerè addixisti? aut qua religione obstrictus es, & que  
Deum praedicat? Ille verò audacissimam illorum contumacia nihil veritus, animosè valde re-  
spondit: Vestrae ego impietatis vultor sum, impuritatis, simulachrorum euerfor, ac omnis  
gentilium erroris diffamator, potentiae Christi vnigeniti Dei filij additus, cui me ipsum fer-  
uum constitui, cui etiam seruo in spiritu meo, qui ante quidem omnia secula sine affectione,  
& extra tempus à patre genitus fuit, in fine autem seculorum ex Maria virgine, sine semine  
ac corruptione carnem assumpsit, & in lucem editus, in omnibus, praeter peccatum, mortali  
homini (vt nos sumus) similis factus, & cruce sua ac morte diaboli imperium, perempta mor-  
te, irritum fecit, ad inferosque laceros descendit, & ibi tenebras dissoluit, ac eius resurrectione,  
quo tertio die à mortuis facta est, lux mundo illuxit, vitamque & incorruptionem attulit: quæ  
vnum Deum in tribus personis inconfusè diuisis, nempe in Patre, & Filio, & Spiritu sancto  
docuit venerari, cum ipse alioqui vnus increatae Trinitatis existens, simul cum patre san-  
ctoque spiritu sempiternus, sine principio, eiusdemque substantiae sit. Hunc verum Deum præ-  
dicamus, hanc puram & irreprehensibilem fidem annunciamus, pro hac omnia pati parati  
sumus, nõ igne, nõ gladiu, nõ immanem ferarum agrestium feritatem, neque hanc nunc à vobis  
tormentorum faciem excogitatam pertimescimus. Hanc igitur fortissimi ac sapientissimi Senis  
animi fortitudinem Tyranni admirati, eidem rursus eiusque certaminis fociis discipulis mi-  
nas spirantes & insanientes dixerunt: Itane Regum nostrorum & principum iussa, decretaque  
à vobis contemnuntur, & honor Deorum nostrorum insuperabilium & potestas despicitur? At  
diuus sacerdos martyrum aciei, cum ob verborum, tum operum excellentiam antesignanus,  
audentius rursus respondit: Facescat Regis ac principum omnis impietas, & edictum Deo  
contrarium, & vestri dii qui nec caelum nec terram fecerunt, vt imbecilles, vt vani, vt verè  
abominabiles pereant, indigni de quibus verba fiant: dæmonia enim sunt, & figurae cacode-  
monis consilio effictæ, & artificiosa manuum hominum opera. Similes igitur illis fiant surdi,  
caeci, sensus expertes, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Nos enim verum rerum  
omnium Deum opificem, curatorem, & vitae principem agnoscimus, & ipsum solum vene-  
ramur ac praedicamus, spernque in ipsum ponimus, & pro ipso mori libenter parati sumus,  
nosque tanquam sacras victimas & hostias reputamus, & properantes ad hanc iugulationem,  
valde gloriamur, vt qui nos denuò resurrecturos, melioremque ac beatiorè, perpetuoque dura-  
turam haereditatè consecuturos certò credimus, atque adeo incorruptis coronis decorati iri.  
Vos verò rursus, quotquot in ipsum nõ creditis, sed diuinitatè eius, regnumque verum sempiter-  
num, & sine carens propellentes, ministros eius interficite, sempiterno igni, & immedicabili-



bus perpetuisque supplicij traditos intuebimur. Ad hæc flagitiosissimi, & ab omni pietate alienissimi persecutores perturbati, ira pleni ac indignatione, frendentesq; dentibus, ensibus eductis, sanctissimi Dei præconi iugulum promptè præbenti diuinum sacratissimumq; caput, ac deinde capita duorum viæ, cursus, ac certaminum, non minus quam prædicationis foriorum, amputauerunt: dum ipsi ad cursum martyrij ac postremi finis certamè ceruices propè prociçetes, ensiq; ictui alacriter præcedentes anteuertere alter alteri festinant, vt non à doctore & sacro institutore suo in hac mortali & spinas producente vita omnino relinquere- tur, sed, vt dux ac præceptor eorum, ad muneratorem Deum breuiter cum eo simul commi- grarent: Vt quemadmodum vnà in certaminibus laborabant, eandem etiam coronas & præ- mia laboris participes simul acciperent. Quo enim pacto qui probè à pueris instructi, multiq; ac variis exercitati laboriosis certaminibus, diuino Christi ipsius amore flagrabant, qui- bus omnibus, nec corpori nec animo parcere didicerant, vt ipso solo vero ligno vitæ frue- rentur, non doctoris & præceptoris sui promptitudinem ad martyrij certamen imitentur? Sicut enim fortissimus exercitus Imperator, qui sese prælio primus exponat, commilitoni- bus animos addit, dum bellicum canere præcipit, & hostium exercitibus obuius primus effi- citur: Sic diuinorum peritissimus senex, grauitate ac maturitate senectutem allequutus, ad beatissimam pro Christo cædem primus exiliens, coronas victoriæ prætulit, & dulcissimos filios ad subsequendum, ac eandem beatissimam mortè libenter eligendam præparauit. Quis igitur eum, qui septuaginta annos natus Apostolicum cursum confecerit, seruatorem Christum prædicauerit, verbi salutaris nobilissimi & incorruptam sementem in terris rationis participi- bus seminari, copiosam spicam melleuerit, & fructus apprimè nobilibus & honoratis in hor- reis sacris reposuerit, dignè admirari posset? Quis eum qui hucusque temporis Euangelico ritu strenuè se gesserit, ac inter tyrannos Christum oppugnantes, ac populum leonibus ac lupis oppositis ferociorem, victoriam retulerit, satis pro dignitate laudare? Quæ lingua ad eius virtutes, rectè facta, & certamina celebranda sufficeret? Quæ quidem tribus terræ admi- ratæ sunt, celorum ordines beata prædicauerunt, Christus Rex omnium, & præmiorum di- stributor approbanit, & præconiis quibus victores ornari solent, coronisq; illustribus, tam rectè minus Christianum exequutum, ac decertantem coronauit.

O sanctum & diuinum caput, pro vero Christi amore præcisum, O plenum plurimis ac maximis rebus diuinis & ineffabilibus caput sacratissimum, quarum mundus non fuit capax, innumeros longosq; pro diuino præconio labores perpessum. O virum cū celestibus ordi- nibus incedentè, & ea locutum quæ quemlibet sermone & sensum excellunt. O diuinissi- mæ animæ illæ, quæ corona stipata Angelorum ad 7 cœlestia culmina euolauit, quæ dum ma- gnificè ad gloriæ Dominû & coronatorè Iesum ascenderet, pro gloriosis laboribus præmiis auctam singuli Angelorum ordines laudauerunt, ac certamè ipsius præmiis ac laudatione, quæ An- gelos decet, munerati sunt: quam communis ipsorum laudator diuinè ac aptissime coccinna- uit: quæ cœlestis Hierusalè suas ipsius portas aperiens, sinu suscepit suo: quæ Ecclesia primo- genitoris, qui in cœlis ascripti sunt, amplexata est: quam spiritus & animæ iustorum, priorum & humilium corde in iustitia & sanctitate, moderata ac diuina animi æqualitate in mudo ver- satam, & fidem ad sanguinem vsque animosè professam, & pro ipsa martyrio sanctam, in si- num suscepit. Ob quam Apostolorum chorus decenter gloriatu est. In qua vatum sacrorum cœtus gestiens exultauit, & celebres conuentus agit, atque letatur: & eam effuso propriis in certaminibus sanguine florentem, ac quasi regia purpura tinctam læti martyres præ- miis cumulati ambiunt & exornant. Beata igitur prædicanda ciuitas est, quæ tuum maximè venerandum caput à Deo coronatum, & preciosas reliquias asseruauit, atque duorum etiã cõ- discipulorum, quos tanquam victimas immaculatas, & suauissimi odoris incensum Deo ob- tulisti. O diuinorum præconum ac summorum præsulum & martyrum amplissime. Et sacro vestro cruce tinctam, ex quo medicina quædam ac fontes ad fidem confugientibus & cura- tionem contra molestas ægritudines expositentibus perenniter profluunt. Quam verè beata Paresia facta est, quæ magnitudine quidem Galliæ ciuitatibus cedit, dum verò te, ô Doctorum præstantissime, thesaurum omnibus mundi diuitiis pretiosiores in hereditatem accepit, pa- tronumq; & excubatorem acquisiuit, splendidiore cunctis & beatior appellata est. Ei enim vt sanctitudo cœlitus datus es, qui cœtum ciuium & aduenarum Christi colentem sanctum effice- res: Datus es ei etiam vt cœlestes diuitiæ, quæ delicias præberent, non eas quæ supercilij cor- poris attollunt, dulcemq; ad breue tempus gestum exhibent, & celeriter labuntur atq; defi- ciunt, quas terra & mare produunt, & sinus Ierius ac fluuius piscosus, profundusq; cum sta- gnantibus Nili fluentis certans circumambit, atq; circumsonat. Murus munitissimus es op- positus, non labentibus & politis electis lapidibus erectus atq; extructus, propugnaculis, tur- ribus, & murorum fastigiis vt serreum septum innixus, sed tua tuorumque commilitonum cõ- fsecratione

9 Anima Dionysij corona stipata Angelorum, ad cœlestia culmina euolauit.

10 Desunt nonnulla.

11 Ecce quomodo ex sanctorum memoria illorumque venerabilibus scripturis ciuitates sanctificantur.

secratione fundatus, vestrisque erga Deum benignis precibus ignem è cœlo deducentibus fundatus, quæ quinquagenarios, & centuriones, ac millenarios impios cum Barbaricis illorum exercitibus absumant. Salutaris portus propositus es, suscipiens eos qui ex vitæ huius respectu secedunt: & pratum particeps sensus ac rationis, quod omnigenam circumiacentem temeritatem, tanquam horus ille qui erat in Eden, arceat. In hac tuum sanctissimum templum erectum est, quod omne singulari benignitate fidelibus refrigerium præstat, ac quibuslibet ipiritus alimentis oppositam mensam implet, quæ animas faciat, florere compellit, atq; incorruptam vitam elargitur. Es igitur Paresiæ diuino & sublimi altari impositus inter eos qui tecum coronati sunt mediis assistent, benignum Iesum verum Deum, summumq; sacerdotem, coronatorem, & omnis benignitatis autorem, vniuerso mundo propitium reddens, quem dilexisti, quem prædicasti, per quem capite truncatus coronam dignè retulisti, nunc eos qui in sacram, ac venerandam hanc tuam celeberrimam & optatissimam memoriâ celebres con- uentus agunt, laudantes, ac martyrij præmio dignissimum honorantes, aspicere, amplexari, atque iis bene precari, ac benignum Deum propitium reddere, & precibus compellere velis, te, maxime ac diuinitate præsul, martyrij illustrissime, obsecramus, vt à molestia vitæ, quæ nos circumstat, liberare tyrannidem, quæ in nos grassatur, tollere: merorem, quo obfisti sumus, repellere: tranquillitatem ac profundam requierem, & statum perturbatione vacuum Ecclesiis impertiri dignetur: vt pace constituta, & vna diuinæ religionis concordia, & pa- ritate consilij dominante, verus & summus ille pastor, & princeps pacis Christus ab omni- bus vnanimè glorificetur. Quem decet omnis gloria, & honor, & imperium cum eius pa- tre, qui principio caret, eiusdem substantiæ, & spiritu sancto benigno vitæque datore, nunc, & semper, & in perpetuas seculorum æternitates. Amen.

VITA DIONYSII AREOPGITE, per Suidam scripta, & per Albertum Linum Clericum Veronensem interpretata.

Dionysius Areopagita, Athenarum Episcopus fuit, vir excellentissimus, externisque disciplinis eruditissimus, à Paulo ad Christianam religionem institutus. Quod verò ad externarum disciplinarum studia attinet, quæ Athenis vigeant, doctrina omnes anteibat. Nā singularum propemodum quæ ab eis coluntur, sectarum, magnam habuit cognitionem. Hic Paulum Apostolum Athenis concionantem, Christumq; & resurrectione Græcis audacter, libereq; euangelizantem audiuit, quumq; Pauli prædicatione persuasus Christianam fidem amplexus fuisset, ab ipso etiam Episcopus vibi præficitur. Initio itaque Imperij Tyberij Cæsaris, quo quidè tempore & ipse florente erat ætate, in Ægyptum nauigauit, cum sapientibus eius regionis congregandi cupidus. Erat autem vnà cum eo & Apolophanes ille sophista, quem Polemon Laodicensis Aristidis præceptor Smyrnæ perpetuè audiuit. Quum igitur Christus Dominus supplicio crucis afficeretur, erant ambo Heliopoli, quæ est in Ægypto. Ac sanè Eclipsi Solis non secundum naturam facta (neque enim coniunctionis tēpus erat) Apolophanem sophistam hæc ad beatum Dionysium dixisse ferunt: O bone Dionysii, diuinariū vicissitudines rerum sunt. Commemoratur autè hæc omnia ipse Dionysius in epistola quæ ad Polycarpum magnum Smyrnæ Episcopum scripsit (conuictis enim Dionysium ob Christianam ab eo religione susceptam Apolophanes confestabatur) & ait: Tu autem affirmas Apolophanem sophistam in me maledicta conuicere, parricidamq; appellare, quippe qui Græcorum doctrinis contra Græcos vtat non pie. At nos verius aduersus illum possemus dicere, Græcos diuinis contra diuina nefariè vt, diuinum cultum per Dei sapientiam, conantes exterminare: & paulò post, Verum & ipse Apolophanes diuinis contra diuina vtitur non pie. Nā rerum cognitione, quæ ab ipso dicitur philosophia, atque à diuino Paulo Dei sapientia nūcupatur, veros philosophos ad autorem tuum ipsarum rerum, cum earum cognitionis oportuit adductos. Et post pauca: Debebat Apolophanes quum sic sapiens, considerare, nullam ex corporibus celestibus ordinem & motum propriū variare, & mutare inquam aliter potuisse, nisi eum qui & autor fuit vt esset, quiq; ipsum continet, ad hoc momentum habuisset, qui vt sacre testatur literæ, omnia facit & trāsfert. Et Rursus post pauca: Dic autem illi, Quid de Eclipsi, quæ dum Saluator noster ageretur in cruce, facta est, dicitis? Nam cum ambo Heliopoli tunc vnà essemus, admirabiliter Lunam cum Sole congregientem spectabamus (neque enim congregsionis tempus erat) Rursusque ipsam Lunam ab hora nona vsque ad vesperam supernaturāliter ad diametrum Solis in aduersa cœli parte oppositam. Insuper autem & hoc illi redue in memoriā. Non enim eum later, quod ipsam Lunam cum Sole congregsionem ab Oriente incipientem vidimus, atque vsque ad finem corporis solaris, quoad scilicet illud, nobis totum obscurasset, progressam, deinde regressam. Ac rursus non ex eadem parte & congregsionem

9 Vide num antiquus Ecclesie mos fuerit in sanctorum festiuitatibus solennibus conuenius apud coru Ecclesias agere. Vide nū sancti in cælo pro nobis orant. Vide nū an tiqui patres sanctos inuocarent, nec ob id limebant obtenebrari nec cessari Dei inuocationem.

12 Ecce quomodo etiam excellentissimus hic vir externis disciplinis propemodum omnes anteibat. Nā diuinitas eruditissimus fuit, neque obstitit, quibus Dei seruitio totum se manciparet.



do. Trina, Paulo dixerunt, sapientiaq; & ingeniosa decreta: & quis est Iesus Deus & homo: & in ligno vitę dator: & Iudex à quo in ius vocatur quilibet redditurus rationem? Quędã enim noua, & aliena defers ad aures nostras. Voluimus ergo scire, quid hæc sibi volunt, & quò tendant. Ille autem res eorum primum extollens, & laudans: ne ipsi uicis, & alienis uerbis irritarentur (iram enim, ait ille, auertit se submittens responso) Viri, inquit, Athenienses, per omnia quasi superstitiosiores uos uideo. Transiens enim, & aspiciens ea quę colitis, inueni etiã aram, in qua inscriptum erat, Ignoto Deo. Quem ergo ignorantes colitis, eum annuncio uobis: si eum fortè concretaueritis, & inuenieritis: etsi non sit longè ab vnoquoque uestrum. In ipso enim uiuimus, & mouemus, & sumus. Hęc cum illi audissent, quoniam grauib; sententiis plena erat oratio, tanquã sono tonitru essent obtupefacti, elingues, & muti euaserant. Cùm autem vix tandem dixissent: Audiemus te posttridie: eum dimittere è iudicio. Egredietur ergo Paulus, non inanibus, ut uulgò dicitur, manibus, sed secum accepto, qui eum sequebatur, præfide, & clasis sophistarum príncipe, hoc magno, inquam, Dionysio. De quo tanquam quípiam victor Olympicus, aut dux exercitus luã linguę erexit trophęũ, & hunc fructum collegit ex oratione, quam habuit ad Athenienses. Iis enim, quę de Iesu dicebantur à præcone ueritatis, cùm à se prius uisam in tempore passionis, inuentionem sibi ipsi, explicuisset luminarium, & hanc humanam despexit sapientiam, sectatur uerbum ueritatis, & adiungitur Apostolo: & regenerationis lauacro consummatus, sit simul discipulus, & præco Christi, qui est primus doctor ueritatis. Et cum primas fidei exercitationes, & disciplina à beato percepisset Hierotheo, & in uerbo, & in uita ab eo docetur, & Spiritus S. cõmunione ab eo consequitur. Deinde ascensionem in corde suo disponens, philosophatur ueritatem: quaerit cum ueritate, de anima, de corpore, ac de substantia rerum gerendarum: mortificat omnia membra sua, quę sunt super terram, carni multas leges conueniens ad obediendum spiritui: docet aures auiculare quę diuina, & quę sunt de Deo audienda: iis autem quę sunt extra ea, diuinum metum inexorabilem adhibet ianicorem, & totum oculum tradit ad ueritatem contemplandam. Quod autem ad linguam pertinet, etsi non in iis in quibus oportebat, olim edocta fuerat, philosophicę tamen, & Atticę, multaq; cum diligentia erudita erat. Itaque breui Dionysius (ò miraculum) superat omnes qui præcesserant: & cùm potestatem non susceperat eilet, nec rapuisset, sed per gradus transiisset inferiores, & pulchre facti didicisset, ad superiora mox peruenit, & patet postea cũ experientia: & cùm modeste parere didicisset, imperat modestus: & cùm docuisset cum ueritate, obissetque omnes boni ordinis partes, tandem ei mandato Athenarum pontificatu, clausis præsidit Ecclesię, ostenditque suum generosum animam, & pugnat pro grege: expellitque bestias, & eius quod morbo laborat, curam gerit, & quod longe est, remotum, reducit: & ut semel dicam, sicut eius magister omnibus sit omnia. Cùm sic autem docuisset, & de Trinitatis diuinitate diseruisset, prædicit de supernis uirtutibus. Cùm uerò ad tantam peruenisset gratiam, ut quod de præce, quod deum suscepit, corporis & emigravit spiritus, simul adiecit cum Apostolis, qui per spiritum, & nubem ad hanc sacram accesserant sepulturam, non amplius existimauit oportere una ciuitate, nempe Athenis circumscribere tales opes gratiæ: sed uolens multiplicare ualentum, & sequi sui magistri uestigia, relictis Athenis, & terra, & mari multa passus gratia, nec tamen ab eis retardatus, sed supernarum rerum contemplatione inferis omnibus superatis, ad regiam urbem peruenit Romam, & accedit quidem ad Clementē, qui tunc sedē tenebat Apostolicam, qui quę à magno Petro fuerat edoctus, & cui ab illo fuerat credita sedes. Ad eum ergo accedit Dionysius, & cùm ei suum exposuisset Euangelium, & opus sacri ministerij, ei, ut qui esset iisdem moribus & sententia, communicasset, ipse eum adhortatur, ut transeat ad partes Occidentales. Cùm ex iis ergo qui eum sequebantur ministris per uicos & ciuitates alios alibi distribuisset, & salutare Dei Euangeliũ uisisset predicare, ipseque Rusticum & Eleutherium, illum quidem christmate sacerdotij, hęc autem, nempe Eleutherium, honestatum diaconatu, accepisset adiutores, non secus ac magnus Apostolus Sylluanum & Timotheum, & ad Gallos uenisset Occidentales, non solum uerbis doctrinę, sed etiam signorum operibus fugebatur munere Apostolatus, medius apprensus iis qui in uinaquaue ciuitate conueniebant, & de pietate uerba faciens sine intermissione, & inducens auditores ad agnitionem eius qui ipsos creauit. Cùm sic ergo ueritatis uerbum prædicaretur, & diuina quidem fides confirmaretur, amoueretur autem omnis fraus dæmonum, cùm quendam ex iis qui cum eo uersabantur, inelytum, inquam, Lucianum, qui errant præsbiterij dignitate erat ornatus (eum enim sequebantur multi ex iis qui uirtutē amplectebantur: simile enim, ut dicitur, simile delectatur) misit ad ciuitatem in sulę Belbecanis prædicarum pietatē. Ipse uerò simul eũ Rustico & Eleutherio ingressus interiori Galliã, cùm hoc responsum habuisset ab Angelo, uenit in ciuitatem, quę dicitur Parisij, ut cùm in ea uerbum seminasset pietatis, & redi-

2 Ecce uerum esse quod ex patrum traditione accepimus, omnes 1000 stolos per spiritũ, & quib; addita or. interfuisse sepulture sancti Dei genitricis.

mitus esset corona martyrij, cum fiducia siteretur coram Deo Agonotheta, quod quidem est summum eorum quę desiderantur. Cùm ergo uenisset ad hanc Parisiorum ciuitatem, & eam inuenisset plenam incredulitate: quę eorum quidem, quę in ipsa erant pulchritudine, & excellentia ciuitatibus magnis erat longè inferior, impietate autem adeo erat omnibus superior, ut ne posset quidem cum ea conferri, uindicque ab immanibus occupata habitatoribus, & tanquam vallo aliquo ualde munita illorum crudelitate, & eam opponens, tanquam aliquod aliud præsidium. Adde quòd cum omnium fructuũ esset fertilissima, & abundaret maxima rerum omnium copia, ciues suos magis incitabat ad uicia. Cùm in hanc ergo sic affectam uenisset ciuitatem, obibat perstrutans, si quem locum aptum inueniret ad quietem. Quod autem quærebat, consecutus, pro uiribus statim templũ habuit: & ut qui in regione aliena esset hospes & aduena, & multos haberet aduersarios propter quæsitatem opinionis, excitat oratorium & templum, quod planè erat salus animarum. Nam cùm maximã piorũ multitudinem in eo congregasset, & pueros sacrificatores Deo exhibuisset, sanctum gregem, ut semel dicã, templum effecit: cuius ipse erat pastor non mercenarius, quemlibet qui errabat incredulitate, ueritatis fistula ad fidem reuocans, & eos qui errore agrotabant, curans salutaribus medicamentis scripturarũ: eos autem qui iam erant contriti, doctrina alligans, & ad ueram ueritatis sanitatem. Sed ut certa nobis uia procedat oratio, hoc quoque eius admirabile, ut ex illius epistolis sciri potest, narrabo. Dionysio erant quidem alij quoque ministri, vnus autem ex iis erat etiam Demophilus, qui ciuis erat Atheniensis, habitusq; & uita monachus. Monachatum autem ei imponerent purę, & sacris inuitantes manus Dionysij: apud quę hoc ipse prius ministerio functus erat, ut præfesset inuis templi. Is cùm aliquando uidisset suum præbiterum, quendam impium, atq; peccatorem ad penitentiam conuersum, illiq; prociðe: eum miser corditer excepisse, calcibus quidem reuenter accedentē, peccatorumq; remedia uerendè quaerentem astans exturbauit, ac contra disciplinę ordinē reiecit: Sacerdotē autem optimũ non ueritus est lacerare conuiciis, miserabile eum dicens, qui impium iustificasset. Ac tãdem: Exi, inquit, Sacerdoti, cum similibus tuis, contra fas omne irrupit in adyta, & sancta sanctorũ prophanare ausus est. Cæterum Pontifici Dionysio, tanquam magnũ quid effecisset ad uirtutē, describit quod factũ fuerat, fuscq; deq; iactans, in illa audaci epistola, quę Deum uictus esset, quodq; sancta, cùm uiolanda essent, summa cura ac diligentia seruauit, atq; illibata custo diuit. Quid ergo ille? Num, ut uulgus solet, fuit animo perturbatus: aut reputatus esset uel parũ quid omnino mutauisse de ea bonitate, quę ei coaluerat? Hoc minime dici potest. Neq; enim factõ uictus est eum qui peccauerat: sed factõ, & sermone salutari erudit, quę simul ad uirtutem, & omnem moderationē informat & componit, illam scribens epistolã, & exemplum mansuetudinis Aaron, David, & alios adducens: Cuius ut omittam aliã ad bonũ exhortationē, meminero certè uisionis, quam ei narrat, ut quę sancto Carpo apparuit. Sic autem se habet ad uerbũ. Cùm aliquando in Cretã uenisset, me sanctus hospicio excepit Carpus, uir, si uilius alius, propter maximã mentis puritatē ad Dei contemplationē aptissimus. Is nunquã aggredebatur sanctam mysterionum celestionum, nisi in precibus, quę illam præcedunt ei prius appareret sacra & benenola uisio. Ipsum igitur (ut referebat) in iudicis quípiã aliquando molestia affecit: Molestia autem erat, quòd ille quendã ex Ecclesia traduxisset ad impietatem. Cùm quę eius celebritatis, quam uulgus Hilarus uocat, dies ageretur, qui debuerat benignę, ut uirũ bonum decet, pro utroq; precari: & Dei Saluatoris accepto auxilio, alterum quidē conuertere, alterum autem bonitate vincere, & non cessare eos admonere per totam uitam donec penitentia tempus superesset, & sic ipsos ad diuinam deducere cognitionem, ut iam tandem & quę illis erant ambigua & obscura patefcerent, & ab eis quę præter rationem audacter admiserant, respicere legitima seueritate cogentur: is nescio quo pacto (cùm intra semetipsum id antea passus non esset) tunc uehementem indignationem, atque amaritudinem imberbat animo. Et sic quidem affectus obdormiuit: erat enim uespera. Circa uerò median noctem, quo tempore consueuerat ipse semper apud se ad diuinos hymnos & uigilare: expurgicatur quidem, & surgit, cùm somnos parũ quietos, & crebrò interruptos, nec abiq; perturbatione cepisset: stans igitur ad diuinam præcē, & colloquutionem non satis intentē, irreligious angebatur animo, & agrę ferebat, dicens, non esse iustũ si uiuant impij homines, qui uias Domini rectas peruertunt: & propterea Deum rogabat, ut aliquo fulgure ambo sum omnino uitam eriperet citrà ullam misericordiã. Hęc autem cùm dixisset, uisum est sibi, aiebat, repente uidere domũ, in qua stabat, prius motã, tum domũ dixisset, uisum est sibi, duo esse locũs) cælo ad se usq; deferri. Cælũ autem ipsum patere apertũ conspiciebat, eiuque cardini Iesum insidere, innumerabilibus humanę speciei ei assistentibus Angelis. Et hęc quidē uidisse, cum supernè aspiceret, & se esse admiratum memorabat. Vbi uerò ad inferiora desce-

3 Nota ex hoc loco monachatu non esse nouitũ institutum, sed antiquissimũ: nã erat etiã Dionysij tempore, qui fuit Apostolorum Synchronos.

2 Nota et missam non esse nouitium inuentum, ut garriunt heretici: nã nihil aliud hęc inuelligit sancta mysterionum celestionum cum Carpo uisio: uisio uisio temporatus illã perageret.

3 Ecce nocturnos hymnos, & uigilias in ecclesia antiquissimos.

delexit obtutus, ipsum quoque solum instar vasti ac tenebrosi cuiusdam profundis, discissum se vidisse aiebat: atque illos viros, quibus male erat precatus, ante se ad os illius profunde voraginis stare trementes & miserabiles, ut qui mox à pedum suorum instabilitate mergendi viderentur. Infernè autè serpentes è voragine prorupere cernebat, & circa illorum infelicitium pedes ita instabiles ac nutantes, aliquando quidem in globum colligi, & ingravari vnà atque pertrahere: aliquando verò dentibus, & caudis, ore, gutture, linguis, ac toto corporis motu vim immensè pauoris incutere, ut qui modis omnibus deorsum illos præcipitare molirentur. Fuisse autem & viros quosdam in medio, qui miseros simul aggrediebantur, vnà exagitantés, trudentes, atque pulsantes. Videbantur autè illi iam esse casuri, partim quidem inuicti, partim autè sua sponte, cum à malo sensum & cogenterentur simul, & inducerentur. Dicebat verò Carpus, se, dum deorsum aspiceret, fuisse lætatum, atque superiora neglexisse, grauius & indignè ferentem, quod nondum illi cecidissent. Et cum sæpius eo desiderij ferretur impetu, illosque & ipse niteretur impellere, semperque frustra moliretur, ægerimè tulisse, & eos esse execratum. Cum ecce vix tandem reuocatis ad superna luminibus vidit cælum, sicuti & prius aspexerat: Iesum autem eius quod fiebat, miserum è supercælesti suo throno surrexisse: & cum ad eos vltique descendisset, clementissimè eis manum porrexisset: Angelosque simul opem ferentes aliunde alium tenuisse viros. Tandem verò Iesum ipsum sibi dicentè audiuit: Iam ne deinceps percutere: sum enim paratus sæpe rursus pati pro saluandis hominibus. Et hoc est mihi grati, modò homines in futurum peccata abominentur. Sed vide, an tibi vile sit, hanc istius profundi, & cum serpentibus mansionem, Dei ac bonorum clementiumque Angelorum præferre consortio. Hæc sunt quæ ego audira, vera esse credo. Dionysius itaque in rebus omnibus erat admodum mitis, misericors, & ab ira alienus, ut quò altior euadebat factis, eò se magis modestia demitteret, regula factus omnibus ad virtutem, & lucerna ad deducendam ad id quod est melius. Quocirca nec eam abscondi sub modio fuit is qui est solus autor omnium, sed in alto ponit per virtutem: & fama protinus peruadens cernebatur in ore omnium, in omnibus omnes vincere Dionysium. Porro autem omnes ad eum confluxebant, non solum populares & forenses, sed qui erant eruditi, & insignes: & qui prius laborabant infania, & feris crudelius lacerabant Ecclesiam, ad illum virum venientes, & admirabilem illam, & diuinam linguam audientes, cordis sui molliebant duritiem, & ad veram & primam lucem accedebant per baptismum, quò magis erant inflammati ad vitium, eò feruentiorem ostendentes Christianissimum: & ad summum, nihil tam erat in ore omnium, quàm Dionysius. Cum ergo hæc fama sic peruaderet, doctrina autem dilaretur, & fides confirmaretur euidentius, res ad fauissimum delata est Domitianum, vel ut magis propriè dicam, Dæmonianum, qui contra Deum locutus fuit iniquitatem in superbia, & contumelia, & manum Deo inimicam extulit aduersus fidem Christianorum. Hic ergo quid machinatur? vel potius quid docetur à patre suo Satana? Omnes quidem qui quæ Christiani sentiant, despiciere. Dionysium autem solum de medio tollere, hoc sciens, quod si eum solum viderent, omnibus fuerit superior: sin minus, omnibus fore Domitiano fortiores. Postquam autem hæc mente agitasset, eum excitat aduersus Martyrem, & furoris querens medicamentum, nullum aliud inuenit præter eius mortem. Cum itaque omnes, qui eius Imperio parebant, congregasset, eosque assumpsisset, qui erant ei amentia similes, mittit ad querendum Martyrem: et si ei quidem, inquit, persuaseritis, ut ad nostram tradatur religionem, hoc est quod desiderio: cumque eum acceperitis vobiscum, reuertimini. Sin autem adhuc permanserit in impia religione, eum morte condèmate. Illi autem cum hæc audissent ab Imperatore, & furore accenderentur, qui in eis habitabat, & ad res gerendas acres videri vellent ei qui miserat, postquam venerunt in Galliam, tanquam feræ quædam irruunt: & cum omnem quæ circumcirca sita erat, conturbassent regionem, corrumpunt simpliciores, ut docerent, vbi nã beatus Dionysius versaretur. Postquam autem audierunt eum versari in ciuitate Parisiorum, illuc veniunt. Deinde percontantes de rebus Christianorum, inueniunt fidei doctrinam esse dispersam per totam ciuitatem, de miraculis Martyris sunt certiorem, quod omnes scilicet qui male se habent, curasset, & idcirco ingreditur ad eum confluisse cateruam, & se adiunxisse vero Dei cultui: & quod omnis Gallia, quæ multis prius grauibus vitiis seruerat, & factis, quin etiam subiecta erat cultui simulachrorum, collum suum ex his subtractum doctrina Dionysij subiunxit iugo Christi. Cum ergo hæc & multa alia facta esse, ad eorum venisset cognitionem, & Christi gregem augeri, & suos deos vidissent habitos despectui, & sua mytheria contemni, & inclinatum esse impietatem, magis accenduntur, & rogant vbi nam habitaret, qui eorum erat autor: & repente in beatum irruentes Dionysium, eum simul ligant cum iis qui cum ipso erant in ore diuinam adhuc habentem doctrinam, & præfident, rabiem, & furorem spirantes ad examinationem. Ingreditur ergo vir generosus simul cum Rustico, & Eleutherio, mente firma ac stabili, & li-

bero

bero animo, perinde ac si vocaretur ad festum, non ad certamen. Arroganter igitur & asperè, ut eum perterrefacerent statim, in principio, ei dicunt: Tu es, o execrandum caput, qui nostros deos nihili facis, & contendis de medio nostram tollere religionem? Responde ergo quod sit tuum genus, quæ te tulerit patria, & quod tuum studium. Ille autem amore in Christum addente animum, & faciente eum confidentiorem: Ego quidem, inquit, o vos ut & genus, & patriam omittam in presentia, me Christi seruum esse confiteor, & eum solum, & patrem qui caret principio, & coæternum eius cum deo spiritum. Ausugi autè à vestro errore, validissimus (in meo enim Christo habeo fiduciam) vestrorum deorum oppugnator, Christianorumque ad virtutem exhortator promptissimus. Ad hæc facite, si quid est vobis imperatum. Videntes autè maleuoli sancti constantiam cum prudentiâ coniunctam, iram mutant in adulationem, & Ne tuam, o Dionysii, dicunt, caniciem affeceris contumelia, neque charos sodales morti acerbæ tradideris: pare rectè consulentibus, & Imperatoris potentiam per nos te rogantem reuerere persuadearis, O chare, & bone Dionysii, diis nostris sacrificare persuadearis, & eris cum tuis primus eorum qui sunt sub imperio. Ille autè: Vel, inquit, hic error est prior, si puteris fore, ut me aut meorum aliquem seducatis. Hoc enim scitis, quod nos non honores, non contumeliæ, non blanditiæ, non tormenta, neque aliquid aliud omnino separabit à Christo. Deinceps ergo cum non possent persuadere deposita persona, & simulatione, cum ira magis efferbuissent, è cathedra furiosè, & mente quodammodo emota surrexissent: A vobis, o amentes (Dionysio dicunt & iis qui cum ipso erant) dii contemuntur: & Imperator irridetur: & artibus magicis, perinde ac miraculis, eos qui eius parent Imperio, ab eo abducitis, & ad vestras partes traducitis: Sancti autè, Similes eis sunt, qui ipsos colunt: eis vna voce dixerunt: Nos autem non magicis artibus, ut dicitis, sed Dei nostri, & viuifici eius spiritus inuocatione & operatione, cæcis visum, mutis sermonem, claudis ingressum, & dæmoniacis præbemus curationem: Quorum ne sibi quidem possunt vestri dii quicquam præbere, ut qui sint ligna, & lapides. Os enim habent & non loquuntur: oculos & non vident: aures & non audiunt. Vnum hoc solum vobis efficiunt: accendunt ignem qui nunquam desinet. Aduersus hæc cum non possent Tyranni contradicere, toruè & insanè eos aspicientes, strictis gladiis se parant ad eadem: & cum, tanquam signo dato, eos eduxissent extra ciuitatem victos, ducunt ad quoddam cacumen, & tradunt licitoribus, ut eos interficiant. Interea autè petunt sancti tempus precandi, & 4. secunt genua. Tum sacrosanctus Christi Martyr Dionysius, sublatis in cælum oculis: Domine Deus omnipotens, fili, inquit, vnigenite, & Sancte spiritus, Sancta Trinitas principio carens, & in quam non cadit diuisio, suscipe seruorum tuorum in pace animas, quoniam propter te morte afficimur. Et cum sancti Amè, acclamassent, conuersus ad licitores: Facite, inquit, quod fuit vobis imperatum. Illi autè primum quidè beati Dionysij: deinde Rustici & Eleutherij caput amputant. Sed nec in hoc quidem o Dionysii, is qui propter nos passus est, fuit oblitus eius qui propter ipsum moritur: sed miracula etià ostendit in amputatione. Etenim cum iu u caput, tanquam aliquod præmiu Martyr suis accepisset manibus, trāsire ad locum dicitur. Ferebat ergo ipse caput in manibus, tanquam aliquod trophæum, à diuina omnino portatus gratia: neque prius dimisit, quàm mulier diuina quadam omnino occurrens providentia, in illius manibus deposita, veluti quandam thesaurum, iacebant autè neglecta sanctorum Martyrum veneranda corpora, feris & aibus ad edendum exposita, & nec iusta quidem sepultura consecuta. Licitores autem ne hæc quidem irasci desierunt: sed etiam in ipsas furiant reliquias, statuens eas in maria profundum proicere, ne vel inanimatæ efficerent miracula, & ideo attraherent multos ad agnitionem. Quod etiam, ut eis visum erat factum esset, nisi hoc malum consilium ad effectum deduci Deus prohibuisset. Nam cum sensisset eorum consilium ea que pretiosum Martyris caput acceperat, cui nomen erat Catulla, mentem suam communicat fidelibus, ut Deo gratam et acceptam. Et cum splendidam & lautam apparasset mensam, licitores accipit conuiuio. Interim verò dum i conuiuio inebant apud mulierem, quidam ex fidelibus accipiunt Martyrū reliquias, & eas abscondunt. Deinde finito conuiuio, cum eam rem deprehendissent licitores, ira valde erant perciti: sed feruorem iræ sedarunt munera: & vehementem furorem dissoluit mulier pecunia. Cum illi autè recessissent, in quadam domo deponit Catulla Martyrum reliquias tertio mensis Octobris 5 miraculis affatis: presentibus, perinde ac aliquo fonte pulchrè & suauius manante. Non multum temporis intercessit, & conuenientes Christiani templum gloriose excitant victoribus, & in ipso eorum o pretiosas deponunt reliquias. Ad gloriam Dei patris, & Domini nostri Iesu Christi. Quem decet honor & adoratio, nunc & semper, & in secula seculorum. A MEN.

Finis Partis Primæ.

4. Oratur a sanctis cum genuflexione, & eleuatione oculorum in cælum.

5. Vide miracula facta ad reliquias sanctorum. 6. Nota constructum templum in honorem Martyrum, in quo pretiose eorum deponuntur reliquie.



